İMAM EFENDİ

Osman Bedreddin Erzurumi

SOHBETNAME

I - II - III - IV

HAZIRLAYAN

CEMALETTİN EMİROĞLU

2. Baskı

İMAM EFENDİ

Osman Bedreddin Erzurumi

SOHBETNAME

I - II - III - IV

HAZIRLAYAN

CEMALETTİN EMİROĞLU

2. Baskı

Hazırlayan
Cemalettin EMİROĞLU

Baskı Tarihi
2. Baskı 2020

Grafik Tasarım
Tuba YILDIRIM

Kapak Tasarımı
İrfanoğlu Medya

Hattat
Nihat OĞUZ

Sertifika No:
44879

ISBN NO
978-605-66539-0-2

DİZAYN / BASKI

TASARIM BASKI

GRAFİX elif ofset

İletişim: 0424 212 17 87

LÜTFEN Cep Telefonunuzda; Google Play Store'dan QR Code Reader İndiriniz.

TAKDİM

Doğu Anadolu'da müstahkem bir mevkide kurulmuş olan tarihi Harput Şehri, en az dört bin yıllık bir geçmişe sahiptir. Bugün terkedilmiş bir şehir hüviyetini taşısa da halen bütün ihtişamıyla göz kamaştırmaya devam etmektedir. 19. yüzyılda kurulmuş olan el-Aziz şehri de terkedilen Harput'un tarihi ve kültürel mirasını devralmıştır. Dolayısıyla bugün Elazığ'ın kültür ve medeniyetini büyük ölçüde Harput kültürü ve medeniyeti temsil etmektedir. Bu zengin coğrafyada tarih boyunca çeşitli medeniyetler kurulmuş, kendilerinden bir takım izler ve eserler bırakmışlardır. 1085 yılından itibaren Türk-İslam kültürü ve medeniyetine de ev sahipliği yapmaya başlayan Harput'ta, özellikle Osmanlı döneminde çok sayıda ilim adamı ve maneviyat önderi yetişmiş; yaptıkları hizmetlerle de halkın gönlünde taht kurmuşlardır. Bir kısmı aslen Harputlu, bir kısmı da sonradan Harput'a gelerek yerleşmiş olan bu önemli şahsiyetlerden biri ise, hiç şüphesiz İmam Efendi adıyla meşhur olan Osman Bedreddin Erzurumî'dir.

Harput'un saygın uleması arasında yer alan Osman Bedreddin, "93 Harbi" olarak da Türk halkının hatıralarında derin izler bırakmış olan 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı'nda Kars'ta Üçüncü Tabur İmamlığı görevini yapmış, bu sebeple İmam Efendi ismiyle anılmıştır. Osman Bedreddin ile ilgili anlatılan önemli hatıralardan biri de yine bu savaş sırasında gerçekleşmiş; Erzurum Tabyalarına karşı yapılan Rus baskınına karşı halkı uyaran ve onları düşmana karşı savaşa çağıran ezanı okumuştur.

İmam Efendi, 1859 yılında Erzurum'da doğmuş, 1922 yılında ise Harput'ta vefat etmiştir. Uzun süre, "Evliyalar Şehri" olarak da bilinen Harput'ta ilmi ve manevi hizmetlerde bulunmuş, birçok talebe yetiştirmiştir. Türbesi de Harput'tadır.

İmam Efendi'nin günümüze ulaşan birçok eseri vardır. Bunlar içinde en tanınmış olanlardan biri de, sohbetlerini ihtiva eden "Sohbetname" isimli eseridir. Bu eserin ilk üç cildi, muhterem Cemalettin EMİROĞLU hocamız tarafından Osmanlı Türkçesinden günümüz Türkçesine çevrilerek, merhum

Hamdi BAŞARAN'ın da maddi katkılarıyla, 1982-1984 yılları arasında "Sohbetname" adıyla kitap olarak yayımlanmıştır. Halk arasında çok rağbet gören bu eser, kısa zaman içerisinde tükenmiş, artan talepler sebebiyle de yeniden basımı âdeta elzem hale gelmiştir. Dolayısıyla, bu önemli eserin hem tükenmiş olan ilk üç cildini, hem de ilk defa basılacak olan dördüncü cildini belediyemizin bir kültür hizmeti olarak yayınlamanın sevincini ve gururunu yaşamaktayım.

Bu kıymetli eserin basımı oldukça zorlu bir süreçten sonra gerçekleşmiş, her cilt defalarca gözden geçirilerek, yazımdan kaynaklanan maddi hatalar düzeltilmeye çalışılmıştır. Ayrıca elinizdeki kitapta mevcut olan hat yazıları, bu baskı için özel olarak hazırlanmıştır.

Bu arada, eserin mütercimi olan kıymetli hocamız Cemalettin EMİROĞLU'nu da hayırla yad etmek istiyorum. 1940 yılında Elazığ'da doğmuş olan Hocamız, Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun olmuş, 1976'da Elazığ'da açılan Diyanet Eğitim Merkezi'nin kurucu müdürlüğü görevinde bulunmuş, İmam Hatip Lisesi'nde meslek dersleri öğretmenliği ve Elazığ Müftülüğü Merkez Vaizliği görevinin ardından emekli olmuş; fakat emekliliği sırasında da boş durmayarak ilmî çalışmalarına devam etmiştir. Hocamızın; ***Dinden Çıkaran Sözler (Elfaz-ı Küfür) (1988), Hz. Muhammed (s.a.v)'in Pak Dilinden Seçilmiş Duaları (1990), Sohbetname (3 cilt, 1983-1985), Tövbe Kapısı Açıktır (2017) ve Peygamberin Kadınlara Öğütleri , Kurtuluşa Davet (2017)*** adlı kitap çalışmaları ile birçok makalesi bulunmaktadır.

Şehrimiz ve ülkemiz açısından büyük değer taşıyan bu eserin hazırlanmasında emeği geçen herkese yürekten teşekkür ediyorum. Elazığ Belediyesi'nin bir kültür hizmeti olarak bu eseri yayınlamaktan ve değerli halkımızın hizmetine sunmaktan da büyük mutluluk duyduğumu ifade etmek istiyorum.

Şahin ŞERİFOĞULLARI
Elazığ Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Allah'a hamd olsun. Resulü Muhammed aleyhissalatü vesselama, selam ve salat olsun. Âline, ashabına bütün mümin müminata Allah'ın rahmeti, mağfireti ve selamı üzerlerine olsun.

Kardeşlerim, bizden öncekilerin, büyüklerimizin yazdıklarını, sohbetlerini Osmanlıca el yazısından, bugünkü Türkçe harflerine çevirmenin sevincini yaşıyorum. Elhamdü lillah, noksanlarımla beraber hem okudum, hem de yazdım.

Hiç bir nasihat, ders ve vasiyet önemsiz değildir. Bu kitap; tefsir, hadis, fıkıh veya herhangibir ilim dalına ait bir kitap değildir. Allah'ı (c.c) sevdiren, peygambere ve salihlere uymayı, hakiki ve ciddi anlamda nefse, dünyaya, hevâ ve mâsivâya tövbeyi öğreten, tavsiye eden bir öğüt kitabıdır.

Bazıları bunda ne var diye, düşünebilir. Özellikle tasavvufu red edenler daha başka şeyler de söyleyebilirler. Bunları normal görüyoruz ve diyoruz ki; değil avamı, nice âlim ve kâmil efendileri yola getirsinler, kendi nefislerini, aile ve çocuklarını irşad etsinler de görelim!

Söz var halk içinde, söz var hulk içinde. Bu kitap da kalp ve hulk içinde olan bir kitaptır. Bu sohbetlerin birçok yazma nüshaları aşk ve şevk ile yazılmıştır. Büyüklerimiz acaba önemsiz bir şeye bu kadar ehemmiyet vererek yazar, kutsi bir kitap gibi saklar, okur, feyz alır mıydı?

Ben Allah'a hamd ediyorum, beni bu hizmete muvaffak kıldı. Benim için uhrevi bir kazançtır. Sohbette geçen hadislerin tamamının mahreclerini çıkarmaya vaktim olmadı. Bunların, Türkçe anlamları sohbette zikir edilmiştir. O halleriyle bırakıldı.

Bu kitapta; Kur'an ve sünnete ittiba, ehl-i sünnet itikadı ve amelleri hep ön plandadır. Okuyan, iyi niyetle okursa, bu hakikati görür, bir tavsiyeye, açıklamaya ihtiyaç duymaz.

İmam Efendi Hazretleri'nin üç cilt olarak basılan kitapta sohbetlerini, merhum Hamdi Başaran 1980'nin ilk yıllarında neşrettirmişti. Bu baskıda; birinci, ikinci ve üçüncü ciltlerin ikinci baskısı bulunmaktadır. Bu üç cilt baştan sona kadar gözden geçirilmiştir. Yeni hazırlanan dördüncü cilt ise ilk kez basılacaktır.

Sahasında özellik taşıyan bu eserin vücut bulmasında emeği geçen isimlerini bilmediğimiz bütün kardeşlerime ve çok teşekkür ederim. Basım öncesi kitabı titizlikle okuyan Mustafa KIRMIZIGÜL, Cahit AKBALIK ve isimleri burada zikredilmeyen bütün kardeşlerime, bu hayırlı çalışmaya gönülden destek olan gönüldaşlara çok teşekkür ederim.

Kültür hizmeti kapsamında; bu değerli kitabın basımını sağlayan Elazığ Belediye Başkanı Sayın Şahin ŞERİFOĞULLARI'na çok teşekkür eder, Cenâb-ı Hak'tan ecrini dilerim.

İnsan kendini tezkiye edemez, haramdır. Tezkiye edecek olan Rabbimizdir. Bu meslek acz, fakr, yokluk ve yokluğu dahi unutmak, terk etmektir.

Tekrar Rabbime hamd ve sena eder, Resulü Efendimiz Sultanımıza salat ve selam ederim. İman ve İslam ile bizden önce yaşamış ata ve ecdadımıza, salih ve evliyaullaha Allah'ın rahmet ve mağfiretini dua ve niyaz ederim.

Elhamdü lillahi Rabbil-âlemin.

Cemalettin EMİROĞLU
ELAZIĞ

Birinci baskı için yazılan

بسم الله الرحمن الرحيم

ÖNSÖZ

Birinci Cüz'ü Sunarken,

Takdim ettiğimiz bu eser Osman Bedreddin Erzurumi'nin özel sohbetleri esnasında kaleme alınmasından doğmuştur. Kendine has üslûbu ve konuşma şekli vardır. Kaleme alanlar bu üslûbu bozmamışlar, özellikle aynı olmasına büyük gayret göstermişlerdir.

İMAM EFENDİ diye tanınan merhum, sohbetlerin Ayet ve Hadis-i Şeriflerini meslek ve meşrebinin gereği yorumlayarak, ayrıca üstâdı ve şeyhinden de açık, anlaşılır bir tarzda yorumlar nakletmektedir. Bir mutasavvıf için bu pek tabiidir. Ayet ve Hadis-i Şeriflerin zahir hükümleri baki kalmakla beraber, geniş bir görüş, ince bir zevk ve anlayışla yeni anlam ve yorumlar getirilmiştir.

Bu eserin hedefi Kur'an'a bağlı sünnete uygun bir hayatı yaşamak ve yaşatmaktır. Her mecliste muhabbet ön plândadır. Din istenilerek, sevilerek yaşanmalıdır. Zorla yapılan bir ibâdet ve itaatin yararı yoktur.

İhlâs, tevbe, inâbe, aşk, muhabbet ve tevhid mevzuları her mecliste asıl unsuru teşkil etmiştir. İbâdet, ubudiyet, Allah'a (c.c), Allah (c.c) olduğu için yapılmalı ve bilhassa "Rü'yatullah'a" ulaşmak için çok zikr ve fikir de bulunmalıdır. İmam Efendi merhum da, ğulât-ı mutasavvifenin sapık söz ve fiillerini bulmak mümkün değildir. Vucudi değildir. Onlarla arkadaş olmayı dahi kınar.

Ehl-i sünnetin fıkhi ve itikaadî konulardaki takarrür etmiş (kararlaştırılmış) yolundan ayrılmamıştır. Tembellikten kurtulmağa davet ediyor. Hem dünya hem

ahiret için hakikat araştırılarak bulunmalıdır. Taklid kınanmıştır. İnsan, insanlığını korumalı Mevlâ'ya lâyık olmalıdır. İrşadının özü budur. Bu ilk cüz ve inşâllah bunu takip edecek diğer cüzler, bu hususta bizi daha da tatmin edecektir.

Tevfik Allah'tandır (c.c). O ne güzel Mevlâ, ne güzel yardımcıdır.

Cemalettin EMİROĞLU
1983, ELAZIĞ

İÇİNDEKİLER

(SOHBETNAME - 1)

İmam Efendi'nin Hayatı İsmi ve Nesebi..... 33

Tarikat-ı Aliyye-İ Nakşibendiye-i Saminiyenin Evrad-I Yevmiyesinin Tertip ve Âdabı 39

Lâ İlahe İllallah'ın Üstünlüğü 43

İbadet Allah (c.c) için Olmalıdır 48

Bilmemek Özür Olamaz 51

Âlem-i Kebir ve Âlem-i Sağir 53

Taharet-i Kâmile ve Aklın Üstünlüğü 56

İmam Şafii Hazretleri'nin Sahaveti (Cömertliği)..... 61

Mü'minin Başka Bir Mü'minin Yüzüne Sevgi ile Bakması 61

Üç Adam Cenab-ı Hakk'a Yol Bulamaz 63

Her Şeyden İbret Almalıdır 67

İnsan Pek Acaib Yaratılmıştır 68

Kibir Çok Kötüdür 70

Sadakanın Allah (c.c) Katındaki Derecesi 80

Seyyid Sadaka; Efendim Hakikat-ı İttiba Nedir? 82

Din Nedir? 86

İstidatların Zayedilmesi Uygun Değildir 89

Halid-i Bağdadi Hazretleri'nin Bir Vakası 91

Tövbe ve İnâbe 94

İman Eksilip Artmaz 97

Evliyaullahın Halleri Çeşitlidir 102

Malik Bin Dinar Hazretlerinin Bir Vak'ası 107

İptilâ (Hastalık) Allah'a (c.c) Yakınlığa Vesiledir 110

Müftü Kemal Efendinin Bir Hikâyesi 111

Sırrı Sakatı Hazretleri'nin Bir İsteği 111

İnsanlar İki Kısımdır 112

İmam Şazeli Hazretlerine Sorulan Suâla Verilen Cevap 114

Dünyada Dost Olanların Kıyamette Bazılarına Düşman Olacağı 116

Bu Ümmetin Hayırlı Bir Ümmet Olmasının Sebebi 120

Dört Şeyi Terkeden Dört Şeye Nail Olur 122

Nakşi'lerin Büyüklerinden Evliya-ı Kebir Hazretleri 130

Rical Kimlerindir? Mukallidlerin İmanı Sahihdir 134

Cenab-ı Hakk'ın Ne Yeryüzünde Ne de Vücudda Fesadı Sevmediği Hakkında Evliyâullahın Sözleri 137

Baliğ Olan İnsana Teklif Teveccüh Eder 141

Musavvir Melundur 146

Kelime Neye Derler 150

Gönlümüz Bir Hâne-i İlâhidir 154

Ehl-i Sünnet Rü'yetüllah'a Kaildir 157

Halkı Su-i Zanna Düşürmekten Sakınmalıdır 158

Ehl-i Tevhid Bir Nurdan Yaratılmıştır 159

Kelime-i Semâniyenin İzahı 170

Saray-ı İzzete Vusul ve Dühul Kolay Değildir 174

İki Türlü Huzur Vardır 177
Sünnet Üç Kısımdır 178
İki Kavim Halas Bulur 179
Ahd-ı Ezeli Dörttür 181
Şeyhin Ümmi Olması 184
Bağdat Valisi 185
Takvânın Madeni Ariflerin Kalpleridir 186
Bir Ayetin Nüzulu ve Ka'be-i Muazzama 187
Vahdet-i Vücud'a Dair 188
Şeyh Ali Septi'nin Halifeleri Çoktur 188
Allah (c.c) İçin 189
Halk Üç Kısımdır 190
İlk Yaratılan Nedir? 191
Sâlikler için Keşf ve Kerâmet 191
Evliyâ Sahabe Mertebesine Erişemez 191
Hz. Ali (k.v) 192
Âlimleri Seviniz 192
Cihâd Niçin Farzdır? 192
İnsan Mükerrem Yaratılmıştır 192
Zâhir ve Batın Azaların Sıhhati 194
Cenab-ı Hakk'ın Güzel İsimleri 195
Kıyamet Gününün Tarif Olunamayan Korkulu Bir Gün Olduğu 197
Yirminci Asırda İslâmiyet 199

Ben-i İsrail'in Teklifi 200
Halka Merhamet Etmek 201
Hataların İkâz Edilmesi 204
Bizi Salihler Zümresine Kat 205
Mesnevi'den Bir Hikâye 207
Bir Rüya 208
Bir Saygı Örneği 209
İbâdet Ve Dövülen Müctehit 209
İş Allah (c.c) için Olursa 210
Abdulvahhab Bin Zeyd 210
Nefisten Kurtulmak İçin Tarikata Girmek 214
Yer Gök Süsleniyor 217
Ameller Niyetlere Göredir 217
Emirlerden Maksad Nefsin Tezkiyesidir 220
Mâ-i Muhabbet 222

(SOHBETNAME - 2)

Emanetleri Ehline Veriniz 229
Muhabbetsiz Mahbub Elde Edilemez 231
İlk Görüşte Yapılan Dua 234
Ben Bilinmez Bir Hazine İdim 235
İnsan-ı Kâmil Aramalıdır 236
Mânâ Anlamak Lazımdır 238
Sekiz Önemli Temel Kaide (Kelime-i Semâniye) 240
Bir Kötülüğün Ardından Hemen Bir İyilik 244
Sen Aralarında Oldukça 245
Fayda ve Zararı Bilmeyen 245
Bir Zelle ve Cennetten Çıkış 246
Hevâ Ne Demektir? 249
Emr-i Mürşide İtaata Bir Örnek 249
Fatiha Sûre-i Celilesi 250
Allah'tan Gaflet Sû-i Edeptir 252
İyi Niyet Bol Sevap 252
Nefsin Hilesi 253
Nefis, Din ve Dünya 256
İnsanlar Dört Kısımdır 256
İbadet ve Taat Allah'ın Yardımıyladır 257
Hak Daima Galiptir 259
Önemli Üç Sıfat 263

Ehl-i Tevhid Meslekleri 264
Şeytanın Müttakilere Vesvese Vermesi 264
Cehennemden Geç, Cennete Gir 265
Kötü Arkadaştan Sakınmalıdır 267
Vâhdetciler Duysunlar 267
Nakşibendi Tarikatı Hz. Mehdiye Müntehidir 268
Allah İçin Sevmek, Allah için Sevmemek 269
Kalbin Görevi 270
Esnay-ı Sülukta Karşıma Çıkan Bir Levha 272
Arzı Üçe Ayırırlar 272
Allah'ın Koruduğu Kitap 273
Allah Davet Ediyor 274
İnsanlar Dört Kısımdır 278
Zikrullahın Hem Nârı Hem Nuru Vardır 282
Başlangıç Allah, Dönüş de Allah'adır 285
Tab'ına Uygun Geleni Seç 287
Allah (c.c) Birine Kulum Derse 289
Tasavvuf Haldır Söz Değildir 292
Tarikat Varlıktan Kurtulmak İçindir 292
Cennet-i Adn 294
Günah ve Mağfiret Çeşitleri 298
Küçük Bir Çocuk İken 299
İlim, Amel ve Âlim 300

Bir Zelle Bin Hikmet 300
Mükâfatın Hikmeti 302
Zikredenler Üç Kısımdır 302
Vesile Edinmek 303
Bahr-ı Vahdetten Müstefid Olmalıdır 304
Allah'tan Başkasını Dost Edinmeyiniz 306
Şehvet İki Türlüdür 307
Hak'tan Gafil Olmamak 309
Bu Deli Değil, Velî Sözüdür 309
Rabıta ve İlham 312
Ölüm Unutulmamalıdır 313
Belânın Büyüğü Nefse Razı Olmaktır 315
Cemâline Talib Ol 317
Sohbette Bulunmak 318
Sûfi Kime Denir 321
Sünnete Tabi Olmak 321
Temkin Makamı 325
Rıza Nimeti 326
Kerâmet-i Kevniyye ve İlmiyye 327
Hıdır (a.s) ve Ebu Bekir Kenâni 332
İki Ayrı Söz 332
Namazın Hakikati 332
Tedâvi için Sebebe Gerek Vardır 334

Şeytanın Aldatması 335
İman Kalbe Nüfuz Etmelidir 339
Âdeti Terkediniz 343
Nefy ve İsbât Macunu 343
Şeytanın ve İnsanın Görevi 351
Sevgi Hakiki Olmalıdır 351
İlâhi Âzabdan Emin Olmamalıdır 352
Ezeli Muhabbet 353
Mekruhlar Nedir? Şehvetler Nedir? 354
İnsanlardan Öğrenilen İlim ve İlm-i Nâfi 355
Allah'ı Sevenler 355
Hilâfet İki Türlüdür 356
Üç Güzel Haslet 358
Havâtır, Usul ve Makam 359
Cennet-i Zata Lâyık Olmak 360
Kur'an-ı Anlamak ve Yorumunu Yapmak 361
Kul Olmanın Gereği İtaattir 363
Yokluk, Acz ve Fakr 366
Dört Şeyden Allah'a Sığınmalıdır 366
Peygamberin Nesline Hürmet 368
Sâlik Edebe Dikkat Etmelidir 370
Lokman Hekim'in Oğluna Öğüdü 373
Üç Kısım Vird Sahibi Vardır 377

İlâhi Mahlûk ve İlm-i Billah 378
Ümmetine Şahid Olan Peygamber 380
Hakk'ı Bilmek ve Bulmak Hangi Yolla Olur 385
İnsan Kadr ve Menzilini Nasıl Bilir 389
Bozuk Zamanda Nasıl Davranmalıdır 392
Sabrın Mükâfatı Zat-ı İlâhidir 394
Allah'ı Zikredenlerin Celisi, Allah'tır 396
Dinde En Güzel Şey Malayaniyi Terktir 397
Önce Arkadaş, Sonra Yol 398
İmam Zeyn'ul-Âbidin'in Bir Sözü ve Hakk'a Hizmet 401
Fatiha Sûresinin Fazileti 401
İçe Ait Ameller 402
Nisbet-i Muhammedi 404
İnsan İstidadını Zâyi Etmemelidir 406
Mahmud-u Samimi Hazretleri 408

(SOHBETNAME - 3)

Kullar Hakk'a İki Şekilde Cezb Edilirler 413
İhsân Sahibi "Ehl-i Husus" Var mı? 415
Gafillerden Olma 418
Kemâle Ermek İki Şeye Muhtaçtır 420
Yok Yoktur 421
Ayıpları Örtünüz, Tövbeye Vesile Olunuz 424
Nefis ve Kalbin Yardımcıları 425
Uzlet ve İhtilât 427
Kalacağın Kadar Dünyaya Çalış 429
Olgunluk Sohbetin Neticesidir 431
İnsan ve Dünya 433
Arayınız ve Bulunuz 434
En Büyük Nimet 434
Oyun ve Eğlence 435
Fecirden Ğuruba Kadar Terk-i Dünya 436
Tabib Beni Gördü 437
Çok Şeyhle Görüştüm 438
Tevhidin Üç Mertebesi 438
İslâm Alenidir, İddia ile Olmaz 440
Cemal ve Celal Sıfatları ile Tasarruf 440
Usul Yani Bab-ı İlâhi İkidir 446
Nefsi Dizginlemelidir 449

Saadet ve Şakâvet Ehli 454
Nefsin Hoşlandığında Hayır Yoktur 456
İman, İlim ve Amel 459
Burunları Yerde Sürünsün 464
Sünneti İhyâ ve Ricâl Olanlar 466
Kadri Bilinmeyen Nimetin Cezası, Mahrumiyettir 466
Müminler Kardeştir 470
Dilenci At Üstünde de Olsa Veriniz 472
Allah'tan Gelen Belâ Ancak Çekilir 472
Hac Yolları Kapanmadan 473
Mü'min Hurma Ağacı Gibidir 475
Kâmil İnsan Yetişmelidir 476
Her Ârifin Bîr Lisânı Var 478
Ehl-i Kur'an Ehl'üllahtır 479
Mürşid Odur kî 481
Tek Sermâyem Seyyiâtîm'dır 484
Cenâb-ı Hak Ğayyur'dur 486
Kadri Bilinmeyen Nimet'in Cezâsı 489
Beş Önemli Söz 491
Ulemay-ı Rüsum 496
Kadir Gecesi 496
Amel ile Geliniz, Neseble Değil 498
Cenâb-ı Hakk'ın Tevvâb Olduğuna İnanmalıdır 500

Ne Yaparsan Allah İçin Yap 501
Kardeşine Nasihatte Bulun 502
Sen de İhsanda Bulun 502
Cezâ, Amelin Cinsinden Olur 504
Ölüme Her An Hazır Ol 505
Kabul Edilirse Tevbenin Alâmeti 506
Evliyâullah Yalın Kılıca Benzer 506
İki Kişiden Biri 507
Sen, Zâtını Vasfettiğin Gibisin 509
Şekil, Hâle İşarettir 510
Hulâsay-ı Kur'an 510
Bu Ekmek, Su İstemek Değil Takat Getirilsin 510
Emre Uymak Büyük Bir Şereftir 512
Tasavvuf Nasıl Tahsil Edilir 513
İsm-i Asğar Var mı ki 514
Ârif ile Vasıl 515
Emre İtaat, Yasaklardan Sakınmak Gerekir 516
Sapmayı Hak Etti 517
Üruc ve Nüzûl 518
Yaptırmadıkça Vaz Geçmeyen İstek 519
İtikat ve Bilgi Sakınmayı İcap Eder 520
Kalbini Düzelt de Düzeleyim 521
Hakkı Taklid Caizdir 521

Ferd için Ferd Olun 522
Sebeb-i Hilkat Ma'rifettir 523
Allah'tan Gerektiği Şekilde Korkun 524
Son Zamanda İman ve Amelin Değeri 526
Günahkârlara Acıyınız 528
Niyet Sadık Olmalıdır 529
Şerr, İnsanı Hakk'a Döndürür 530
Kokusu var 531
İnsan, Kendini Unutmamalıdır 531
Allah'ı Unutmak Büyük Günahtır 535
Yaratılmışı Hoş Gördük Yaradandan Ötürü 536
Ahlâk İki Kısımdır 537
Tövbe ve Dua Nasıl Olmalı 538
Kıssada Hisse Var 540
Beytimi Temizleyiniz 543
Bir Âyet Bir Hisse 543
Dinde Tarakki Vardır 544
Ben Diyen Kâmil Değildir 546
İbtilânın Sebebleri 547
Hak ile Hak için Niyet 548
Kul, Kusursuz Olmaz 549
Meşreb-i Muhammedi Üzere Olmalıyız 550
Şeriatı Mutahharanın Kabri 551

Olacak Olur, Hüküm Yerini Bulur 552
Tedavi Çâreleri 553
İlmin Nihayeti Yoktur 554
Allah'ın Askerleri 556
Allah'ı Unutanlar Gibi Olmayın 558
Akıl Sahipleri 559
İnsanlar İyileşirse Herşey İyileşir 562
Sev Sevdiğini - Sevme Sevmediğini 564
Mü'min ve Münafık 566
Başka Yerden Alamadık 566
Cenab-ı Hak Birliğine Şahittir 567
Göklerin ve Yerin Hazineleri 568
Kerâmet-i İlmiyye 569
Dünya Bu İşe Engel Değildir 570
İnsan Kalbiyle İnsandır 570
Hakkıyla Korkmak ve Biat 571
Kopardığın Yere Tekrar Yapıştır 571
Bir Sinek Kadar Değeri Yoktur 572
Dünya, İnsan, Saadet 574
Namazdan Maksat 576
Her Talip, Allah'a Talip Sayılmaz 576
Ruh ve Nefis 577
Kur'an Kalplere Şifadır 578

Şüpheli Olandan Sakınmalıdır 579
Şeytan, Azıttıklarıyla Cehennemdedir 579
Ümmeti Muhammed'in Husisiyeti 581
Korkanlar Âlimdir 582
Cennet ve Cehennem Ashabı 584
Yiyin İçin Afiyet Olsun 585
Hidayet ve Delâlet 588
Senden Sana Sığınırım 590
Nimetlere Şükretmelidir 590
İrşâd Sevdasına Düşmek 591
İnsan 592
Emrâz-ı Batıniyye 593
İmanda Şek ve Şüphe Küfürdür 595
Son Nefes ve Kelime-i Tevhid 597
İbret Almak Gerekir 598
Tartışmayı Bırak, Kâr Etmeye Bak 599
Elhamdü Lillah, Sübhânellah 600
İşitmek, Hakk'a Uymaktır 600
İhsanın Karşılığı İhsandır 601
Allah'ı Anmanın Zamanı Gelmedi mi? 604
Gülzâr-ı Kalbe Ğars Olunan Kelime-i Münciye 607
İrade - Meyil ve Talep 607
Herkes, Kendi Yanındaki ile Övünür 608

İnsanlar Hubbdan Yaratıldı 609
Kur'an-ı Mübin 610
Sen Hatırlat 611
Zengin Kimdir? 613
Burda Taş Kesmeye Yer Yok 615
Nimet ve Hizmet 616
Ruh, Ya'kub Gibidir 617
Cenab-ı Hak İsteyeni Seçer, Hidayet Eder 618
Allah için Olan Amel 619
En Makbul Olanınız Müttakilerdir 620
Mevt-i İradi ve Fıtri 622
Affetmek, Bağışlamak, Vazgeçmek 623
İlm-i Bâtın Tahsili 625
Dine Aldırmamak Olmaz 626
Kalbi Zikir Afdaldır 629
Nimetlere Hamd Etmelidir 629
Da'vâ Değil, Allah'a Da'vet 630
Ğarîp Bir Dostun Hattıyla "Kuyu Dîldar'a" 631
Gülzar-ı Samini'den 633
Tazarru 636

(SOHBETNAME - 4)

Hafız Osman Bedreddin Erzurumi'nin (İmam Efendi) Tercüme-i Hali ... 639
Mahmud-u Samini Hazretleri'nin İmam Efendiye Yaptığı Öğütler 640
Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiyye Halidiye Sâdâtının şartları 641
Tarikat-ı Aliyyeyi Nakşibendiyye-i Halidiyenin Zikir Adabı 641
Giriş 644
Allah'ı Sevmek ve Sevdirmek 644
İlimin Türleri 645
Namazın Önemi 646
Evliyaullahın Görevi 647
Ruhumdan Üfledim 648
Meşrepler Muhteliftir 648
Tefekkür İbadettir 649
Şeyhim ve Efendimin Hali 650
Ruhu Sevdiğine Ulaştırmak 651
Necva Ayeti 652
Allah ile Olmak 653
Bütün Varlık, Âlimlere Bağışlanma Diler 654
Akıllı Olan Kişi Allah'ı Bilendir 655
Zincir ile Esfele Çekilmek 655
Allah'ı Talep Etmek 656
Allah için Susmak 657
Hak Yoldan Saptıranlar 657

Hak Yolu Gösteren Mürşittir 659
Akıl İki Türdür 660
Mü'min Dünyada ve Ahirette İmanı Üzeredir 661
İman ve Takva 661
Âşık ile Ma'şuk Arasına Girilmez 662
Nefsi Tanımak 665
Allah'ı Zikir Etmek 665
Dıştan ve İçten Teslim Olmak 667
İnsan Halifedir 668
Dünya Hayatı Geçicidir 669
Nefis ve Ruh Bulutları 670
Mü'minler Allah'tan Korkarlar 671
İnsanı Kamil Bulmak Lazımdır 672
Cennet Ehlinin Konuşması 674
A'zalar Yaptığına Şahitlik Edecek 675
Bu Ümmetin Âlimleri Ben-i İsrail'in Peygamberleri Gibidir 676
Kelime-i Tevhidin Dereceleri 677
Nefisten Emin Olunmamalıdır 679
Mü'min Tövbe Edendir 679
Mü'minin Nefsi Azizdir 680
İçinizden Dünyayı İsteyenler de Vardı, Ahireti İsteyenler de 681
Takva Kalptedir 683
Nefis Cehennemi Üzerindeki Sırat 684

Niyet İyi Olmalıdır 684
İnsan Halifedir 685
Şükrün Dereceleri 687
Zamanın İstidadına Göre Peygamberler Gönderildi 688
Allah'tan Uzak Düşeni İnzar Etmek 689
Mücahedenin Dereceleri 690
Toplanma, Dinlenme ve Tabi Olma 691
İrşad ve Mürşid İlişkisi 692
İlim Öğrenmek Farzdır 693
Şeyh ile Mürid 693
Ehl-i Kıblenin Olgunluğu 694
Mü'min Ruhun Kabzı 696
Nefis ve Hevadan Kurtulmak 698
Tevhidin Dereceleri 698
İlahi Cezbe 700
Kelime-i Tevhid 702
Avam, Havas ve Ehass 702
Rabıta 703
Amellerimiz Resulullah'a Arz Olunur 705
Nefis, Dünya ve Heva Tuzaktır 708
Seven Sevdiğini Unutmaz 710
İman Yetmiş Küsür Şu'bedir 714
Yaratılıştan Gaye Muhabbet ve İrfandır 715

İyilik Allahtan, Kötülük Bizden 716
Nerede Olursanız Olun, Allah Sizinledir 718
Arif Olmalıyız 720
Meşrebim Muhabbettir 722
İnsan İrşada Muhtaçtır 723
Takva 726
Kalp Bir Havuza Benzer 726
İnsan Kendine Dert Edinmesi 727
Huzura Ermek 728
İnsanın İç ve Dış Temizliği 731
Allah'tan Âlimler Korkar 733
İslam, İman ve İhsan 735
Bir Ziyaret 739
Ölmek İki Çeşittir 740
Keramet İzharı 742
Mertebe-i Nübüvvet Büyüktür 743
Cenab-ı Hakkın Zatı İçin Seçtikleri 744
Evliya, Sahabe Menzilesine Yetişemez 745
Allah'tan Yüz Çevirmek 747
Allah Temizdir, Temizi Kabul Eder 750
Ezeli Ahid Dörttür 752
Namaza Dikkat Etmeliyiz 756
Nefisle Mücadele Şarttır 757

Kur'an, İslam ve İman İlahi Nimettir 760
Müslümanlar İki Kısımdır 762
Ehl-i Teveccüh, Ehl-i Müvacehe 765
Tevekkül Örneği 766
Allah'ın Nimetlerini Tevekkül Ediniz 767
Yaratanı seven Yaratılmışı da Sever 768
Âlemi-i Sağir, Âlem-i Kebir 774
Va'd ve Vaid Haktır 776
Fakirlik, Dervişlik 783
Şekil Değişikliği 788
Din Nasihattır 789
Bir Mektup 791
Zikir İbadetlerin Özüdür 793
İlim Öğrenmek Farzdır 795
Bilmek, Bulmak ve Olmak 796
Ahirete Üç Suretle Gidilir 798
Muhabbet Dört Türlüdür 800
Kur'an Ahkâmına ve Sünnete İttiba' 803
Dervişin Biri 803
Güzel Ahlak 804
Dünyaya La'net Edildi 806
Selman (r.a.) Bizdendir 808
Varlık ve Benlikten Kurtulmak 811

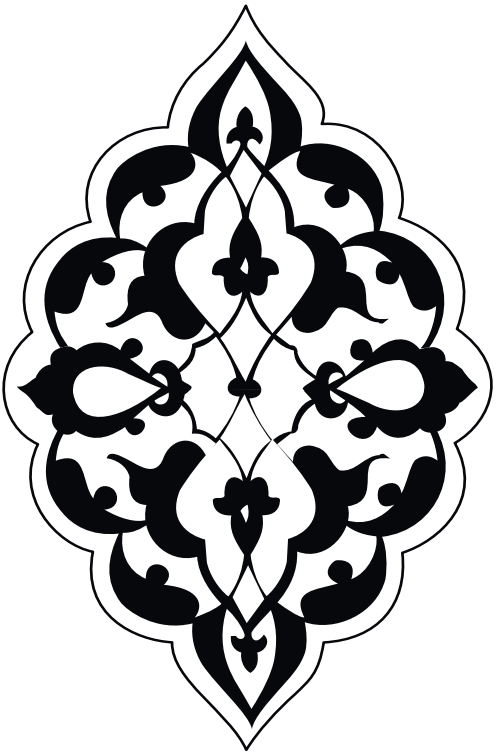
Zikirden Yüz Çevirmek Allah'tan Yüz Çevirmektir 812
İnsan Büyük Bir Maksat için Yaratıldı 816
Bilmediğini Bilmek, İlimdir 819
Zillet, İnkisar, Fakr ve Yokluk 821
Akıllı Kimdir ? 823
İnsanlara Akılları ölçüsünde Söz Söyleyiniz 829
Şeytan İbadet Edeni de Saptırabilir 831
Bir Ruhsatnameden 834
İyi Bil 839
Bibliyografya 840
Lûgat 841

İMAM EFENDİ

Osman Bedreddin Erzurumi

SOHBETNAME

I. CİLT

HAZIRLAYAN

CEMALETTİN EMİROĞLU

2. Baskı

İMAM EFENDİ'NİN HAYATI

İsmi ve Nesebi

Asıl ismi Osman Bedreddin'dir. Halk arasında İmam Efendi lakabıyla anılır. Harput'ta[a] bulunan velilerden bahsedilince ilk akla gelenlerindendir. Babası Süleyman Sükûti Efendi[b], hocası Kavakkapı müderrisi Osman Bedreddin Şirazi'nin ismini teberruken oğluna vermiş, amel de niyet doğrultusunda gerçekleşmiştir. Asıl ismiyle anıldığı zaman Hafız Osman Bedreddin Erzurumi diye anılır. Fakat halk onu "İMAM EFENDİ" lakabıyla tanır.

Doğumu: İmam Efendi, (R. 1274) 1858 tarihinde Erzurum'da dünyaya gelmiştir [c]. Diğer bir rivayete [d] göre de (R 1266) 1850 tarihinde doğmuştur. "Mürğ-i dil –Gönül kuşu-", doğumuna tarih düşürülmüştür ki, o da (R. 1274) tarihine tekabül etmektedir. Annesi Esma Hanım onu henüz güneş doğarken (belki henüz tan yeri ağarırken) dünyaya getirmiştir. Doğumu esnasında görülen bazı olayları, babası Süleyman Sükûti Efendi doğan çocuğun ileride büyük bir şahsiyet olacağına işaret saymıştır.

Çocukluğu: İmam Efendi'nin çocukluğu hakkında elimizde geniş malumat vardır diyemeyiz. Şu kadarını biliyoruz ki o, babasının, dini, ahlaki ve tasavvufi terbiyesi altında yetişmiştir. Kur'an-ı Kerim'i okumayı çok erken yaşta öğrenir ve henüz dokuz yaşında iken "Hafız" olur. Yine bu yaşlarda sarf, nahiv (dilbilgisi, gramer) okumakta, Emsile, Bina, Maksud, Evamil, İzhar derken Molla Camî, Mültaka, Hadis, tefsir gibi ilimlerin mana ve mefhumlarını idrak ettikten sonra ilim sahasında mesafe alır. Bu aşamada gerek hocaları ve gerekse arkadaşları ona "Hafız Osman Bedreddin" adını verirler. Bu sırada en seçkin hocaları babası Süleyman Sükûti Efendi ile Seyyit Ahmet Merami Hoca'dır. İmam Efendi bu talim ve terbiye ile her geçen gün biraz daha gelişmekte ve olgunluk çağına varmaktadır.

1877-1878 (R. 1293) Erzurum düşman taarruzuna uğramıştır. Ordu komutanı Gazi Ahmet Muhtar Paşa, Erzurum kalesine çekilmiş, bir hatt-ı

müdafaa tesisine çalışmaktadır. Hazırlıklar tamamlanmıştır. 8 Kasım 1877 gecesinin sabahında Ayazpaşa Cami-i şerifinin minaresinden sıdk ve ihlas ile ezan okunmaktadır. Bu ezanı müteakip Erzurum halkı kendi memleketini kuşatan Ruslara karşı hücüma geçer ve Ruslar zelil bir vaziyette kaçarken Aziziye Tabyesini yine eski sahiplerine bırakırlar.

Hareket gecesinde ezanı okuyan İmam Efendi'nin bu savaşta gösterdiği maddi ve manevi "ki halk arasında anlatılan çok calib-i dikkat olaylar vardır" hizmetlerinden dolayı 28. Alayın 3. Tabur İmamlığına tayin edilmiştir.

Bu yıllar İmam Efendi'nin, Seyyit Taha Efendi'nin oğlu Seyyit Ubeydullah, Küfrevi Şeyh Muhammet Efendi, Gümüşhaneli Ahmet Ziyaeddin Efendi ve Erzincanlı Vehbi Hayâti (Terzi baba) gibi zatlarla bol sohbet edip geçirdiği mutlu ve verimli yıllardır.

Harp sonrası taburuyla birlikte Diyarbakır'a gelen İmam Efendi bir gece rüyasında Elazığ'ın Palu kazasına gitmek emrini alır. Ertesi sabah kışlasından izin alarak rüyasında kendisine verilen adrese koşar. Orada Nakşibendi Şeyhlerinden Mahmudi Samini Hazretleri bulunmaktadır. Oraya gelirler. Aradıklarını bulmuşlardır. Onlardan 18 günde icazet (diploma) alarak kemale ermişlerdir. Günlerin bitiminde taburu ile birlikte Çemişgezek İlçesine nakledilirler. Orada 15 sene kalarak halkı tenvir ederler. Onların ehl-i sünnet yolu üzere kalmalarını daha açık bir ifade ile bu yoldan ayrılmamalarını sağlarlar. Hicri 1325 (M. 1909) senesinde emekli olduklarında şeyhi ve hocası Mahmudi Samini Hazretleri'nin tavsiyelerine uyarak Harput'a (Elazığ'ın eski yerleşim merkezi şimdiki nahiyesine) yerleşmişler ve kendilerini tamamen ilme ve tasavvufa vermişlerdir.

İmam Efendi Hazretleri âlim, fazıl, zeki, ifadesi düzgün, hafızası oldukça kuvvetli bir Nakşibendi şeyhidir. "Gülzar-ı Samini" ismiyle mektubatı, dört ciltten ibaret (ki dördüncü cildi bu baskıda ilk kez yayımlanmaktadır) "Sohbetnamesi" ve "Gülbin-i irşad ve Mecalisi Saminiye" adındaki kasidesi çok kıymetli eserlerindendir. Bu eserlerin hem fikir yönü ve hem de aşk yönü oldukça seçkindir. Hususiyle Edirne Valisi Ali Avni Bey'e yazdığı bir mektubun arasında şu nefis ve ilahi parçalar oldukça kayda değerdir. Buyurmaktadırlar ki: "Ef'al-ı ibad, âyine-i istikbaldir (geleceğin aynasıdır). Aza ve cevahiri hilâf-ı riza (Allah rızası dışında) ve ahvalde (durumlarda) istimal (kullanmak), sırrı ilâhiye, belki doğrudan doğruya Cenab-ı Hakk'a

ihanet ve hakarettir. Sonra insandaki kalp, ruh, en büyük bir emanettir, bunları beşere iyilik babında zikir, mücahede ve muhabbetle aslına ulaştırmamak büyük bir zülüm ve cinayettir. Gönül, hane-i hass-ı ilâhidir. Bu beyt-i celil-i ekber, temaşay-ı cemal-ı lâyezale (son bulmayan güzelliğe) âyine olmak üzere düzülmüştür…" diye yazdığı bu fikirler, Üstadın ilâhi felsefede yüksek ruh ve kabiliyetini, aşk vâdisinde de coşkunluğunu göstermektedir.

1911 yılında Hacca giden İmam Efendi, vefat ettiği 17 Ekim 1924 (R. 1340) Çarşamba gecesine kadar Allah (c.c) yolunda çalışmışlardır. Cenazesi evinde hazırlanmış ve büyük bir kalabalığın elleri üstünde ebedi medfenine tevdi edilmiştir. "Allah (c.c) rahmet eylesin" Bilahare mezarının üzerine bir de türbe yaptırılmıştır. Kitabe-i Seng-i mezarında şu beyitler vardır:

Erzurumi Şeyh Bedreddin Efendi kim bu zat
Saha-ı irşadda bir pir-i pür temkin idi

Etti vakta ki uful ol pir-i Peygamberzemir
Rumi üçyüz kırkdı tarih evvel teşrin idi

Ölümünden birkaç gün evvel herkesin merakını mücip olan şu vasiyetnameyi yazmışlar:

"Ey benim evlâd, birader ve akrabalarım, İslâmiyet'te ve tarik-i hüdâda olan ihvan-ı dinim, Cenab-ı Zât-ı ecel ve âlâ hazretleri hazır, nazır ve şahidimdir ki, ben ehl-i sünnet velcamaat mezhebi ve itikadı sahihi üzre mümin, muvahhid bir abd-i müslimim Hakk'a.

Elhamd-ü lillâh-i taalâ alâ inamihi ve ihsanihi. Şayet ömrüm tamam olup emr-i İlâhi üzere ahirete intikal ve rahmet-i rabbaniyeye nail olursam ahır-ı ömrümde düşmanlarımız bulunan şeytan-ı aleyh-i mayastahik ve nefis ve kuvve-i vahime taraflarından bu islâmiyetin gayrı bir şey ilka edüp aşırmak isterlerse ben anları kabul etmem. Ancak din-i mübin-i İslâmda olmaklığımızı şimdiden işitip ve istima buyurup (dinleyip) yevm-i kıyamette islamiyetime şahadet buyurmanızı niyaz ve temenni ederim.

Muvahhidim, Elhemdülillâh, Lâilahe illâllah Mühammedür Resulullah (s.a.v) hakken ve yakinen ve sıdken, eşhedü en lâilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammed (s.a.v)'en abdühu ve resulüh. La ilâhe illâllâh vehdehu lâ şerike

leh lehülmülkü ve lehülhamdü yuhyi ve yümit ve hüve alâ külli şeyin kadir, Lâ ilâhe illâllâhül melikül hakkül mübin Muhammedur Resullulah (s.a.v) ıs'sadikülva'dülemin.

İşte tevhidime şahit olmanız müsterhamdir. Fakat ben bir abd-i münzip aciz ve mücrim kulum. Cenab-ı arhamürrahimin hazretlerinin "Lâteknetu min rahmetillâh innallâhe yeğfirüzzunube cemian innehu hüvel gafurerrahim" Ayet-i celilesini senet ittihaz ile tevbe ve rucu ederek rahmet-i rabbürrahim iltica eyleyerek ve Peygamber'imiz (s.a.v), peygamber-i zişan aleyhi ve alâ alihi ve ashabihi ve invanihi min sairilenbiya-i salâvatüllâhimelikülmennan hazretlerinin rahmetellilâlemin ve şefiolmüznibin olduğundan mazhar-ı şefaat-i nebevisi olmağı ümmid ederek giderim ve evliyaullâhın ve sadat-ı kiram-ı Nakşibendiye kaddessallâhü esrarehümülaliye hazaratının bu abd-i müznibe feyz-ü kerem ve imdatlarını ümit ederim. Hususa "Hazret-i şeyh Abdülkadir-i Geylâni, Muhammed Bahaddin-i Şah-i Nakşibend ve pirim Mevlâna Halit ve şeyh Aliyyüssebti ve mürşid-i mükerremim hoca Mahmuddüssâmini ve valid-ı macidim Selmanüssükûtiyyül Halidi kaddesallâhü esrarehüm hazaratının imdad-ı manevilerini ve cenab-ı Hakk'a bu abd-i müznip için şefaatçi olmalarını lütf-ü keremlerinden niyazmendim. Emr-i hak vaki olup ahirete irtihalda üzerime kur'an-ı kerim tilâvet buyurasınız. Rabbim celle şanühu hazretleri iman ve kur'an ile hüsn-i hatime ihsan buyursun, bu abd-i hakide de, cümle ihvan-ı dinime de. Âmin bihürmeti men erselehu rahmetenlilâlemin".

İmam Efendi Hazretleri'nin ifadesi ile: Afdal, eslem ve eshel tarik olan Tarik-i Nakşibendi'nin sekiz düsturu vardır ki tarikatın temel ölçülerini temsil, kemal rejiminin muhteşem planını teşkil eder. Bunlara Kelime-i Semaniye denir:

(1) Hûş derdem: Her nefeste huzuru muhafaza etmek, Allah'tan (c.c) gafil olarak tek nefes almamaktır. Şah-i Nakşibendi'nin ifadesi ile "Bu yolda terakkinin temeli nefes üzeredir. Her nefeste hale bakmalı ve mazi ile istikbali düşünmekten uzak kalmalıdır. Nefesin giriş ve çıkışında iki nefes arası öyle muhafaza etmelidir ki, hiçbiri vücuda gafletle girip vücuttan gafletle çıkmasın.

(2) Nazar ber kadem: Göz ayağa bakacak. Kaide bu.

(3) Sefer ver vatan: Kendi vücudumuzda ahlak-ı zemimeden, ahlak-ı haseneye, gafletten huzura, varlıktan yokluğa seferdir. Ayniyle hûş der dem.

(4) Halvet der encümen: Zahirde halk ile batın'da hak ile olmak.

Nakşi'lerin işine halvet çok gelmez. Halktan uzaklaşmakta şöhret, şöhretteyse afet vardır. Hayr cemiyettedir, cemiyet de sohbetde.

(5) Yâd kerd: Dilin kalble beraber zikridir.

Hoca Ubeydullah Hazretleri'nin ifadesi ile:

Zikirden murad, kalbin Allah'tan (c.c) bilgi edinmesidir. Bu bilgi meydana gelince zikir yerini buldu demektir. Eğer gönül ehli sohbetinde bu bilgi meydana gelmezse zikre devam etmek lazımdır. Zikirde en kolay ve sağlam yol, nefesini göbeği altında hapsedip dudağını dudağına ve dilini damağına yapıştırmak suretiyle olandır. Kalbin hakikati o duygu anlayış merkezi olmaktır ki; her tarafa yönelir, dünyayı ve dünya işlerini hep o düşünür ve göz açık kapayıncaya kadar yerleri, gökleri ve bütün âlemleri dolaşır. İşte onu bütün fikirlerden caydırıp, tiksindirip, yürek dediğimiz maddi et parçasına döndürmek ve zikirle bağlamak lazımdır. O türlü ki, tevhid kelimesindeki (la) hecesini yukarıya çekip (ilahe) lafzını sağ tarafına atarak, (illallah) kelimesini şiddet ve kuvvetle kalbe indirerek, yükleyerek... Öyleki, zikrin harareti, bütün vücuda yayılmış hissetmeli ve o hararet içinde erimeli... Tevhid kelimesinin nefy tabir olunan (Lâ ilahe) kısmında, murid, kendi vücuduyla beraber mutlak bir yokluğa dolacak, ispat kısmında (İllallah) ise varlığı yalnız Allah'a (c.c) tahsis edecektir.

(6) Nigah geşt: Kalbe ani olarak gelen yabancı ve nefyi gereken his ve fikirlerin murakabesidir.

(7) Bâz geşt: İnsan hali, olur ki gaflete düşer. O zaman hemen "İlahi ente maksudi ve ridake matlubi" diye söylemeli ve muhatabımızı iyi düşünmeliyiz.

(8) Yâd Deşt: Her an ve mekânda vicdan ve zevk yoluyla Allah'tan (c.c) haberli olmak hali. Nigah geşt halini derinleştirmekten ve bilgiyle kullanmaktan ibaret hal...

Buyurdular:

"Bir cemaat içinde Allah (c.c) için hürmet olunan bir adam bulunmazsa o cemaatte hayır yoktur."

Dediler:

"Efendi, Allah (c.c) diyen az olmasın diye pek ziyade korkmuyorum. Çünkü Allah (c.c) demeyen pek çok."

Buyurdular:

"Zahirde pek âlim ve pek büyük oldukları halde birçok zevatın zahiri ilim ve kemalleriyle kanaat etmeyerek batınlarının tamiri için mürşid aramaya ve

onları bulup ve onlarla olmaya mecburi olmaları hep nefsin gizli olan uyubundan kendilerini kurtarmak içindir. Yoksa yalnız ilim ve kemalleriyle bu başa çıkmaz".

Buyurdular:

"Elhasıl, bu Peygambere (s.a.v) ümmet olmak, bu din üzerine bulunmak, a'zam-ı niem-i ilahiyedendir (Allah'ın büyük nimetlerindendir). Bu nimetin pek ziyade kadr ve kıymetini bilmek lazımdır.

(a) Harput: Elâzığ'ın eski yerleşim merkezi. İmam Efendi'nin yaşadığı yıllarda 30 – 40 bin nüfusa sahipti.

(b) Süleyman Sükûti Efendi evvelce Erzurum mezarlığında medfun iken sonraları Erzurum'a iki saat mesafedeki Tütüncü Köyü mezarlığına nakledilmiştir.

(c) Sunguroğlu, İshak. Harput Yollarında. Cilt: 2, İstanbul, 1959 Syf: 268 – 269.

(d) Ethem Ruhi Başaran'ın notlarından Fahri Özen'in ondan da Mehmet Çevik'in hazırladığı notlardan.

TARİKAT-I ALİYYE-İ NAKŞİBENDİYE-İ SAMİNİYENİN EVRAD-I YEVMİYESİNİN TERTİP VE ÂDABI

Bismillahirrahmanirrahim. Hamiden lillahi ve musalliyen ala Resülullahi ve ala alihi ve ashabihi hum evliyaullahi vela havle velâ kuvvete illa billah.

Ve badehu sâlik mesalik-i tarikat-ı aliyye-i Nakşibendi'ye olan talib-i Hakk'a devamı lâzım gelen evrad-ı yevmiye ve adabının tertibi şunlardır ki zikrolunur:

EVVELEN: Abdestli olarak kıbleye müteveccihen ya diz üzere veya murabba' oturacaktır.

SÂNİYEN: Yirmibeş kere "Estağfirullah" okuyacaktır. Yirmibeşincide "Estağfirullah elâzim ellezi lâilâhe illa huvel, Hayul Kayyum ve etübü ileyh ve nes'eluhut, tevbete vel mağfirete vel hidâyete lena innehu huvet'tevvaburrahim" okuyacaktır. İstiğfarın manasını "etlubui'mağfırete min gafleti ve zenbi vücudi" diye mülahaza eylemelidir.

SÂLİSEN: Eûzü, besmele ile bir fatiha-i şerife üç ihlâs-ı şerif bir muavvizeteyn ve üç salavatü şerife okuyup, ecr ve mesûbatını Resul-u Ekrem ve Nebiyyi Muhterem (s.a.v) Efendimiz Hazretlerinin ve cemii enbiya-ı zişân ala nebiyyina ve aleyhimüs'elâm Hezaratının ve çiharya'r-ı bâsafa ve ashab-ı güzin rıdvanullahi aleyhim acmain Hezaratının ve cümle evliyay-ı Kiram Hazaratının, hususen pirimiz Muhammed Bahauddin Şah Nakşibend ve Şeyh Abdülkadir Geylanı ve İmam Rabbani ve Şah Abdullah Eddihlevi ve Mevlâna Muhammed Halid ve Mevlâna Mahmud Sahib ve Şeyh Aliy'üssebti ve Mevlâna ve Mürşidüna Esseyid Eşşeyh Hoca Mahmud Es-Sâmini Kaddasallahu Esrarahüm Hezaratının arvah-ı mübarekesine bahş ve ihdâ eylemelidir.

RABİAN: Gözlerini yumup pir ve mürşid-i âzamımız Mevlâna Hoca Mahmud Sâmini Efendimiz Hazretlerinin ruh-u Şerifini yeşil nurdan bir çadır kurulmuş ve salik de o çadır içinde oturmuş gibi mülâhaza ile masivâullahtan (Allah'tan başka herşeyden) gönlünü tecrid (dışlama) ettirib bu rabıtada üç dakika miktarı duracaktır.

HAMİSEN: Tesbihini eline alıp "La ilahe illallah" zikrine kalben muvazebet eyleyecektir. Şöyle ki; gözleri yumuk ve kapalı olduğu halde, göbeği üzerinden iki omuza yukarı "La" kelimesi çekilmiş ve "ilâh" kelimesi sağ omuza yazılmış gibi mülahaza eyleye. Kalbiyle "la ilahe" demelidir ve bu nefi tarafında cemi muhtesatı nefyetmelidir. "İllallah" kelimesini yukardan aşağıya sol meme altında bulunan kalb-i hakikinin mahalli taalluku olan kalb-i mecazi denilen kaib-i sanburi üzerine şiddetle darp eyleyüp bu isbât tarafında vücûd-u vahid-i kadimi isbât ile hazır bilerek ve kelime-i tevhidin manasını bu veçhile mülahaza eyleyerek üçyüz kelime-i tevhid okuyacaktır.

SÂDİSEN: Esna-i zikir (Zikir sırasında) ve evradda âher hatıratla (sonraki hatıralar) kalp ve zihni meşgul etmeyip ma'nayı mezkûru mülahaza etmelidir. Hatıra hutur eylediyse nefyedip âgahlık ile zikri okumaya dikkat eylemelidir.

SÂBİAN: Her yüzde bir kere "MuhammedürRasülüllah (s.a.v)" ve bir kere de "İlâhi ente maksudi ve rıdake matlubi" okuyacaktır. Kalbe gelen hatırı nefyile müntefiy olmazsa istiğfâr eylemelidir. Yahut "Eûzü bike min hemazatişşeyâtin ve Eûzü bike rabbi en yahdurun" Ayet-i celilesini dua makamında okumak ile o hatıraları ref'agâh olarak zâkir olmalıdır.

SÂMİNEN; Evrad-ı mezkure nihâyet bulduktan yukarıda tahrir olunduğu vechile fatiha-ı şerife ile diğer süreleri ve salavat-ı şerifeleri okuyup esamisi bâlâda muharrer (yukarıda isimleri yazılmış) olan zevat-ı şerifenin ervah-ı tayyibesine bahş ve ihdâ eyleyip, birazda sade ve yalnız Cenab-ı Hakk'ı hazır bilmek mürakabesiyle durup sonra kalkmalıdır.

TÂSİAN: Evkat-ı sairede daima "yabne adem ene maake ente maa men" Hadis-i kudsisi sırrına maiyyet-i Hak'tan agâh olup ve Hakk'ı hazır ve beraber bilip gönülden devam-ı agahiye ermeğe dikkat etmelidir. Ve kalbi o tefekkürden ve huzurdan ayırmamaya ihtimam ve gayret eylemelidir. Bu

tarikin nihayeti huzur ve agahiyet-i daimeye ermek ve devlet-i müşahedeyi bulmak idüğüne ve nimet-i mezküre bu veçhile bulunacağına itikâd etmelidir. Gayri hevâdan geçmelidir. Ehl-i huzur olarak Hazret-i Mevlâyı Müteâla etmelidir. Vesselâmû vel hamdû lillahi alat'tamam vesselâtû vesselâmû ala hayril'enâm ve efdali resülil'kirâm ve ala alihi ve ashabihi evliyail'hümam vesselâmû ala cemiil'enbiyai vel'mürselin vel'hamdü lillahi rabbil âlemin.

Salik, mümkün oldukça, vakit buldukça yevmiye devam edeceği sünnet namazların beyânı:

Gece ba'de nısfil'leyl
(Gece yarısından sonra)
Teheccüd namazı rekât
Altı (6)

Ba'detüluuşşems
(Güneş doğduktan sonra)
İşrak namazı rekât
İki (2)

Ba'del işrak
(İşrak namazından sonra)
İstihare namazı rekât
İki (2)

Duhâ namazı rekât
Altı (6)

Öğle ve yatsı namazlarının
Son sünnetleri rekât
Dört (4)
Evvabin namazı rekât
(Akşam namazından sonra)
Altı (6)

Mümkün oldukça
Tesbih namazı rekât
Dört (4)

El'hamdü lillahi ve kefâ ve selâmün ala ibâdihil'lezines'tafâ ve ba'de iş bu tarifnamede muharrer ve mestür olduğu vechile tarikatın adab ve üslûbuna riâyet ederek evrad-ı yevmiyesine ve huzuruna devam eylemek ve evamir-i şer'i şerife imtisal ve menahiden ictinâb sünne-i saniyye-i nebeviyye ala sahibiha afdalüs'salavat ve ekmelüt'tahiyye'ye ittiba' etmek üzere Mülazım Yakup Efendiyi tarikat-ı aliyye-i Niakşibendiyye-i Halidiyye-i Mücaddidiyye-i Sâminiyye ihvanlığına kabul eyledim ve kendisini râh-ı müstakiym-ı Hak'ta sâbat ve ihlâs ve istikaamet ve sıdk ve mehabbetle tavsiye ederim. Hazret-i Allah (c.c) niam-ı Celile-i ilâhiyesine ve rida-ı rabbaniyesine vasıl buyursun. Âmin. Bilhürmetin'nebiyyil'emin.

Veselâmûn ala cemiil'enbiyâ-ı vel'mürselin vel'hamdü lillahi rabbil'âlemin.
30 Nisan 1327

Ad'afül'ibâd
Hükder-i Hocâ
Sâmini Osman Bedreddin
En Nakşibendi El Erzurumî (Mühür)
Osman Bedreddin Bin Süleyman
1305

بسم الله الرحمن الرحيم

RAHMÂN VE RAHÎM OLAN ALLAH'IN ADI İLE

Lâ İlahe İllallah'ın Üstünlüğü

"Lâ ilahe illallah" dört kelimeden ibarettir. Bir gün de dört kısımdan ibarettir. Yani gündüzün nısf-ı evel (ilk yarısı) ve âhiri (sonu) ile gecenin nısf-ı evvel ve âhiri olmak üzere bir gün de dört kısımdır. Bu dört zamanda edilen günahlar bir kere "Lâ ilâhe illallah" demekle af ve mağfiret buyurulur[1].

Zira bu kelime-i mûnciye-i mübâreke, o kadar büyük, o kadar şerif ve azimdir ki, eğer bu kelime-i tayyibeden (tevhid sözünden) büyük bir kelime olaydı ve bu din-i mûbin-i islâmdan akvam ve ekmel başka bir din olaydı Hazret-i Allah (c.c) bu kadar peygamberan-ı zişanı, hususen habib-i ekremi o kelime üzerine ve o dine ba's buyururdu. Bir taraftan bu kelime-i mübâreke ile günahları af buyuruluyor. Bir taraftan da tevbe istiğfar ederiz. O da af buyurur. Zira Hazret-i Allah (c.c) "Tevvâb'dır". Yani günahdan kullarının tevbe etmesine müştaktir. Biz niçin bu iştiyak-i ilâhiyi yerine getirmeyelim? İnsan beşerdir. Kusur etmemek olmaz. Fakat kusur ettik diye durmakta olmaz, tevbe ve inâbe icabeder ki, günah ve ma'siyet zulmetinden kurtulalım. Murad-ı ilâhi kulların kendisine vuslatıdır (kavuşmasıdır). Sebeb-i icâd ve hilkat (yaratılış) budur. Cenab-ı Hak kulun vaslına müştaktır (aşıktır). Cenab-ı Hak ise nurdur. Zulmet olursa vûslat edemez. Nur nura vûslat edebilir. Binaenaleyh zulmet-i maasi (günahların karanlığı) ve maharimden (haramlardan) kurtulmamız lazımdır ki ona vasıl olalım. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri için "Sen olmasaydın, sen olmasaydın yeri göğü yaratmazdım[2]" buyuruluyor. Yani onları sizin için, sizi de benim için halk ettim (yarattım) demektir.

Biz neden sebeb-i hilkatimizi (yaratılış sebebimizi) ifâ etmeyelim. Bu emir ve o müştak-ı ilâhiyi yerine getirmeyelim. Allah (c.c) içinse müslümanlara müminlere yakışan, O nurul envâra, vuslattır. O'nun için, rızasını tahsildir.

Bu da başka suretle olmaz biraz bu mûrdar nefsimize zahmet vermekle onu tezkiye ile Allah'a (c.c) lâyık ve vasıl etmeye himmet ve gayret etmekle mümkindir.

Kur'an-ı Kerim'de (Fecr: 27-30): *"(Allah, şöyle der:) 'Ey huzur içinde olan nefis!'. 'Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!'. '(İyi) kullarımın arasına gir'.* 'Cennetime gir' " buyuruyor. Bu ayet-i celileden evvel emirde şu anlaşılıyor ki; "dön" emri, nefs-i mutmainneye hitap olunduğunda, makam-ı mutmainneye yetişmemiş bir nefis Allah'a (c.c) rücû edemez (dönemez). Gerçi herkesin rücûu Hazret-i Allah'adır (c.c). Bunda şüphe yoktur. Fakat Cenab-ı Hakk'ın Celâlına kahr ve gadabına ric'at etmek (dönmek) de var, Cemâlina ric'at etmek de var. Allah (c.c) muhafaza buyursun. Celâlına ric'at edenler için artık her nevi azab mukarrardır (kararlaştırılmıştır). Cemalına ric'at edenler için de her nevi nimet ve saadet mev'ud (vaad) ve muhayyadır (veçhiledir). O halde evvelbeevvel bu nefsi, mutmainne etmek (inanmak) ve bilâhare Ayet-i Kerime'de emir buyurulan "radiye –razı-" ve "mardiyye –razı ve hoşnut olunan-" derecesine ulaştırmak lazımdır. Bunun usulünü, tarikini (yolunu) de bu Ayet-i Kerime'nin maba'dı (sonu) gösteriyor.

"Kullarım arasına katıl" buyuruluyor. Yani Cenab-ı Hak kendi zatına nisbet buyurduğu kullarına "evliyaullaha karışınız" diye emir ferman buyuruyor. Böyle yapılmakla yani evliyaullaha mulekât (kavuşma) ve muhabbet (sevgi) ve mütabeatle (uymakla) nefsimiz; mutmeinne, radiye, mardiyye ve belki kâmile (olgun) ve sâfiye (saf) olur. İşte o vakit de: "Cennet-i zatıma giriniz" diye emir buyurulur.

Bir Hadis-i Kudsi'de Mevlayı Müteâl Hazretleri "Ey âdemoğlu, Hazretimin huzurunu dilersen...[3]" yani mülk (dünya) ve melekût (ahiret) ve ceberruta (ilahi âlem) iltifat etmeyin diye emir oluyor. "Mülk, melekûttan" murad dünya ile ûkbâdır. Hatta ceberuta (ilahi âleme) da iltifat etmeyin diye emir olunur. Ve eğer bunlardan birine iltifat ederseniz tardedilenlerden (uzaklaştırılanlardan) olursunuz diye ferman buyuruluyor. Melekûta, ceberuta (ilahi) âlem sınıfına iltifat etmeyin diye emir buyurulursa, artık bu alem-i mülk ve şahadet, bu murdar nefis, bu heva ve tabiat bunlar nerede kalır?...

---

[1]"Ebu, zer'den; dedim ki: Ya Resulullah (s.a.v) bana ögütte bulun. Buyurdu: Bir kötülük işledin mi peşinden bir iyilik yap. Onu silsin. Dedim ki: Ya Resulullah (s.a.v); Lâ ilâhe illallah da hesenattan mıdır? Buyurdu ki: O hasanatın en afdâlıdır". (İmam Ahmed müsnedinde. 5/169, İbnikesir Tefsiri 4/289)

[2]Keşf'ül Hafâ cilt: 2 Syf.: 164, Beyrut, 1351

[3]Bulunamadı.

Bizzat zatına rucuumuz (dönmemiz) emir buyuruluyor. Bu ne şeref, bu ne saadet bu ne devlettir. İşte gerek bu Ayet-i Kerimeden ve gerekse bu Hadis-i Kudsi'den anlaşılan ma'na budur.

Haberde varid olmuştur: Bir cemaat içinde Allah (c.c) için hürmet olunan bir adam bulunmazsa o cemaatte hayır yoktur. Şüphesiz ki meşayih meclisi böyledir, fakat olur ki meşayih meclisi her vakit ele geçmez. İnsan ihvan meclisinde bulunur. Ve bu ihvanın hepsi bir mertebe ve sebakta (gayrette) olmaz. Olur ki bunlardan biri ittikâ ve irfan cihetiyle daha terakki (ilerleme) bulur. İşte mecliste ona hürmet olunmalı, şüphe edilen cihetler ona sorulmalı ki bu Hadis-i Şerif'e mazhar düşelim. Yoksa böyle olmayan cemiyette hayır olmaz. Diğer hariçteki mecalis (meclisler) ve mehafilde (toplantı yerinde) yine böyledir. Şayet içlerinde Allah (c.c) için hürmet olunan bir kimse yoksa bittabii o mecliste katiyyen hayır yoktur. Olamaz.

Efendi; Allah (c.c) diyen az olmasın diye pek ziyade korkuyorum. Çünkü Allah (c.c) demeyen pek çok. Diyen pekazdır. Hâlbuki Allah (c.c) diyenler az oldukça dünya pek ziyade daralır. Bu mahlûk enva türü meşak (sıkıntılar) ve mehalike (tehlikeli işler) kalırda ondan pek korkarım. Ma'lumdur ki Allah (c.c) diyenler yüzü hürmetine din ve dünya durur. Bunlar olmazsa ne din ne dünya, gerçi her asırda yüz yirmi dört bin ve âlâ kavlin iki yüz yirmidört bin peygamber adedince veli bulunur. Ve bulunacaktır. Fakat bu kadar evliyaullahbir sene içinde değil veya bir müddet zarfında değil, tekmil bir asır içinde olacaktır. Olur ki ba'zı zamanda evliyaulah çok bulunur. O vakit feyz ve rahmet-i ilahi de çok olur. Bazı zamanda evliyaullah azalır o vakitte feyz ve rahmet-i ilahi o nisbette azalır. Hatta bu zevat-ı Celilenin, az bulundukları seneler de vukua gelen harblerde müslümanlar galip ve muzaffer olamazlar Gerçi galebe ve zafer için müslümanların da hakiki müslüman olması lazımdır. Bu da ayrıca zikre şayandır.

Zira Hadis-i şerifte de sabittir ki; "On iki bin müslüman harbe girse ne kadar küffar olursa olsun bu müslümanlara karşı duramazlar [4]".

Fakat dediğimiz gibi müslümanların müttaki salih olması şarttır Zamanımızda böyle olmuyor. Harbde bulunanlardan sarf-ı nazar (vazgeçtik) burada hanelerinde rahat rahat oturan müslümanlar bile müslümanlığın kadr-ü

[4] Et'tac El cami-u lif'usul Cilt: 4, Syf: 406, 3. Baskı, 1962

şerefini muhafaza etmiyor. Acayib hal... Yoksa efendi, on ikibin değil, yüzbin öküzün boynuzuna istediğin kadar kılıç, top vesaire tak, o biçare hayvan harb etme usulünü ne bilir. Onun gözü otlamaktadır.

İşte hakikat-ı insaniyyelerini zayi etmiş (kaybetmiş) dereke-i hayvaniyeye (hayvan derecesine) tenezzül etmiş (inmiş), suret-i insaniyeleri mevcut bir kitlenin yapacağı harbden zaferle müvaffakiyetle çıkmak ne mümkün.

Amr-ibnil-As Hazretleri de mevcut oldukları halde Sahabe-i Kiram Hazretleri bir kalenin fethine gitmişler Ne yapmış iseler bir türlü kaleyi fethe muvaffak olamamışlar. Amr bin As buyurmuş ki, beni mancınığa koyup o kalenin üzerine atınız. Ben gider bir taraftan harp eder bir taraftan da kalenin kapısını açarım, siz de gelirsiniz. Kaleyi fethetmiş oluruz. Demişler ki; canım böyle şey olur mu? Sen oraya gidinceye kadar hususiyle oraya düştükten sonra sağ kalır mısın? Kale muhafızları meyanında bir tek adam ne yapabilir, seni öldürürler. Cevaben: Hayır, bana bir şey olmaz buyurmuş. Esbabını sormuşlar, buyurmuş ki: Cenab-ı Peygamber bana sen Mısır'a vali olmadıkça ölmezsin buyurmuştur. Hâlbuki henüz ben Mısır'a vali olmadım. Binaenaleyh bana bir şey olma ihtimali yoktur.

Sen hele sahabe-i kiram hazaratındaki, Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretlerine karşı itikad ve itimadın derecesine bak. İşte onlar böyle ihlas ve itimadları (güvenleri) ebeden tenezzül kabul etmez. Bu kemal, bu iman ve itikatları sayesinde öyle büyük oldular. Bu Müslümanlar da bunlara ittiba ile memur iseler de heyhat ki Firengin (Avrupalının) ahlâk ve etvarı (tavırları), Avrupa adet ve ahlâkı dururken, eser-i peygamberi eser-i ashab-ı güzine kim tebeiyet edecek (uyacak). Kim gidecek? Ne ise söz orada değil biz kendi işimize bakalım.

Hasan-ı Basri Hazretleri kibar-ı tabiindendir. Pek çok sahabe-i kirama yetişmiş, onlarla görüşmüşdür. Kendi asırlarında bulunanlara buyurmuş ki: Siz nasıl altınların kadir kıymetini bilir ve onları saklarsınız ve size gayet menfaat verecek şeylere sarf edersiniz. Ashabı kiram hazretleri de enfas (nefesler) ve evkatlarının (vakitlerinin) öylece kadir ve kıymetini bilir, onu ibadet ve taate zikre ve fikre, üns (Allah'a bağlılık) ve hüzür-u mevlaya, iktisab-ı kurubata (yakınlık kazanmaya) sarf eder, onun bir dakikasını, bir anını bile beyhudeye sarf etmezlerdi. Bu cihetle erenler din ve dünyada öyle büyük oldular.

Hakikaten böyle büyük olmak lazımdır. Bakınız. Altın, gümüş topraktadır. Fakat ondan ayrıdır. Yine ona karışmamıştır. Hem toprakla mahlût (karışık) hem de yine topraktan uzaktırlar. Onu bunca emeklerle,

meşakketlerle çıkarırlar. Topraktan tamamıyla ayırırlar. Altın halis oldu mu ona Sikke-i padişahi vurulur. Artık o aziz olur. Bakınız. Âlem hep ona koşup duruyor. Ha işte tıpkı bunun gibi topraktan ibaret olan bu vücutta da yine bir altın madeni, yani bir sırr-ı ilâhi mevcuttur. O sırr-ı azim bu vucuda taalluk etmiştir. İşte bunu zikir ve fikirle hususen âteş-i aşk ve muhabbetle nur-ü üns ve huzurla meydana çıkarmak ve Cenab-ı Hak tarafından ona bir sikke vurulmak ve "ibadi kulum" diye zatına muzaf buyurduğu ya-ı izafet O saadet ve izzet zamiri onun üzerine çekilmek lazımdır. Böyle olmaz da, nasıl ki bazı ma'deniyet altın, gümüş bulunan tabakadan geçer onları bozarsa bu nefis, şeytan da bu vucudu istila eder, o vucudda taalluku (bağlılığı) bulunan ruh ve sırrı bozar mahveder. Ve artık bunun zer-i halis (has altın) olması kudret ve kıymet-i asliyesini muhafaza etmesi mümkün olamaz.

İnsan Allah'a (c.c) lâyık olacağı bir hazret-i insan iken, hayvan belki hayvandan adal (daha düşük) bir derekeye tenezzül eder, Rabbim muhafaza buyura. Onun için çok dikkat ve itina etmek, bu sırrın bu emanetin bozulmamasına pek çok ehemmiyet vermek lazımdır. O'na ziyade tazim etmek icabeder.

Hem bu sır yalnız insanın kendisinde değil diğer insanlarda da mevcut olduğundan ve mahlûkatın kâffesinde (tamamında) halıkın bir sırrı bulunduğundan, insan bizzat kendisini ta'zim ettiği gibi diğer insanları da, mahlûkatı da tazim etmek onları sevmek lazımdır. Yaratanı seven yaratılmışı da sever. İnsan kendini sevmek kendini tazim etmek demek nefsini yedirip içirip azdırmak değil, onu tezkiye ve ıslah etmektir.

Nefsin hukuku verilmeli, huzuzu (hazları) men edilmelidir. Yoksa onun huzuzunu vererek bütün evamirine inkiyad edilerek (teslim olunarak) onu tuğyan ettirmek (itaatsizlikte haddi aşmak) binnetice onu da kendini de cehennemlik etmek insanın kendisini tazim değildir. Böyle bir akıl, akıl değildir

Ruh-ul-Beyan'da yazar: Ümem-i salife (geçmiş ümmetler) peygamberan-ı ızâm hazaratının suretinde kaldılar. Zahirlerine (Dışlarına) bakarak onların batınlarından (gizli hallerinden) haberleri olmadı. Bu cihetle dünyaları da ahiretleri de berbad oldu mahv ve harab oldu. Enbiya nasıl böyle ise, evliya da yine öylecedir. Yani evliyaullahın da zahirinde (görüntüsünde) kalanlar yine bunlardan da istifade edemezler. Onların batınına (iç dünyalarına) teveccüh etmeli, onların batınını anlamalı. Onların batınını anlamak için de insanın kendisi veli olmalıdır ki bu suretle kendi mevcudiyetinde kendi insaniyyetinde kendisi de müstefid ola (yararlana). Meselâ: Bakınız ilim, ilimdir. Bir adam

yalnız kendisi amel için ilim öğrenirse, diğer bir adam da hem kendisi amel hem de başkalarını amel ettirmek için ilim tahsil ederse tabiidir ki bu iki âlimin derecesi bir olmaz. Hâlbuki ilim aynı ilimdir. Fakat niyet hasebiyle aralarında azim fark vardır. Elbette hem kendi âlim hem de başkalarını amel ettirmek niyet ve himmetiyle ilim öğrenmek pek büyüktür. İşte tarikatta da böyledir. İnsan hem kendisi kâmil veli olmalı hem de başkasına nef'i (faydası), hayrı dokunmalıdır. Hem kendini hem başkalarını mir'at-ı hüdâ etmeye (Allah'ın aynası olmaya) say etmelidir (çalışmalıdır). Böyle olursa pek güzel olur.

İbadet Allah (c.c) için Olmalıdır

İbadetin, taatın, zikir, fikir ve huzurun iyisi, indellah (Allah katında) makbul ve muteberi; insanın kendi yanında kalmayan ibadatı, âmâl-ı salihatıdır (salih amelleridir). Yani bu ibadetlerini ve taatını kendi üçün etmeyip. Allah (c.c) üçün ede. Mevlâ'sı üçün ede. İnsan kendisi üçün ettiği ibadetin kendisi için pek nef-i (faydası) olmaz. Böyle ibadetin indi ilahide (Allah katında) çendan (birkaç defa) itibarı yoktur.

Faik Efendi[5]:

Efendim emir ediyorsunuz ki insan musibatını (başına geleni) mürşidine arz etmelidir. Gerçi uyub-u nefisden (nefsin ayıplarından) bazıları malumdur. Bunları arz edelim, fakat bazıları pek gizlidir. İnsan o gibi uyubun (ayıpların) farkına varmıyor ki arz etsin. Meselâ: Birisine tevazu ediyor neticesi riya çıkıyor. Veyahut kibir çıkıyor. Bunları nasıl bilelim? Ve bildiğimiz şeyi nasıl arz edelim?

Efendi hazretleri; evet doğrudur, fakat mademki uyub-u nefisden zahir olanlarını biliyoruz. Evvel emirde bunları terke himmet etmelidir. Diğer gizli olan uyublarımız için de iki çare vardır.

Birincisi: Cenab-ı Hakk'ı hazır bilmedikçe ve meselâ: Tevazu edeceğin adama yapacağın tevazuu o adam için yapmayıp da yalnız bu adamda Cenab-ı Hakk'ın bir sırrı olduğundan, işte sırra tazimen o adama tavazuu niyyet ederek ve zamirimizi de bu suretle tashih ederek tevazu edersek artık bu türlü tevazudan ve neticesinden korkulmaz. Hakikaten de tevazu etmiş oluruz. Yani bunda nefsin bir hilesi araya giremez. Nefis araya girmedikçe musibat zuhura gelmez. Zira o adama ne parası, ne mevkii ve nede hiçbir şeyi için tevazu ederiz. Ve nefsimizin de onda intizar edeceği (bekleyeceği) bir me'mulu (emeli) bir faydası yoktur. Tevazuumuz hasbidir (karşılıksızdır). Ve Allah (c.c) içindir ki bu güzeldir.

İkincisi de: Ehl-i Hakk'a mukarenetle (yakınlıkla) onlara musahib olmakla (sohbetlerine girmekle) uyub-ı nefse (nefsin ayıplarını) pey der pey vukuf (bilir) ve ıttılâ hâsıl ederiz (tanırız). Zira bu mukarenet (yakınlık), bu sohbet insandaki zekâ ve irfanı uyandırır. Bu sohbet pek acaibdir. Hatta insana yeni yeni isdidadlar (yetenekler) bahşeder Evvelce anlayamadığımız şeyleri kolaylıkla anlamaya başlarız. Bu sayede gizli olan uyubumuza (ayıplarımızı) da muttali (öğrenmiş) oluruz. Bu uyuba muttali oldukça onları da peyder pey terke himmet ederiz. O vakit iş pek güzel olur. Sonra mürşidin himmeti feyz ve nazarı irşadı da inzimam eder (katılır), inşaallah tamamıyla kesb-i taharet eder. Temizlenir, Allah'a (c.c) layık olarak artık hiçbir şeye ihtiyaç kalmaz.

Hülâsa: Nefis için hiçbir şey yapmayalım. Ne yaparsak Mevla'mız için, onun rızası için yapalım. Artık araya ne nefis ne de hiçbir şey girer.

İşte zahirde pek âlim ve pek büyük oldukları halde birçok zevatın zahiri ilim ve kemalleriyle kanaat etmeyerek batınlarının tamiri için, mürşid aramaya ve onları bulup ve onlarla olmağa mecbur olmaları hep nefsin gizli olan uyubundan kendilerini kurtarmak içindir. Yoksa yalnız ilim ve kemalleriyle bu başa çıkmaz.

İnsan batına (kalbe) ve ehli batına hizmet etmedikçe nefisten rehayâb olamaz (kurtulamaz). Mesâla Mevlâ'na Halid Efendimiz Hazretleri zamanında vehid ve ferid ve ulum-u zahir de, hususiyle salah-ı hal ve ittikada avam ve havasın mercii iken, bu işin yalnız bunlarla başa çıkamıyacağını anlamış ve bir mer'i kâmil (kâmil insan) arayıp ondan ahz-ı inâbetle (tövbeyle) içeriye (kalbe) bir çare etmek lüzum ve ihtiyacını hissetmiş ve bu niyyetle ibtida (ilk olarak) harameyne teşrif buyurmuş, gerek Şam-ı Şerif'te ve gerek Harameyn'de pek çok hürmet ve tazim görmüş ve bütün ülema kendi meclis-i alilerine ziyade rağbet etmişler iken yine bu fikirden feragat buyurmamıştır. Medine-i Münevvere'de bulundukları sırada Ravza-ı Mutahhara'ya karşı biraz serbestçe oturan ve Arap olan bir kişiye tesadüf etmiş. Bu adamın burada neden böyle serbest oturduğu ve bulunduğu hakkında canı sıkılır. O adam eteğini çekerek, senin aradığın buralarda yoktur. O seni gelir bulur. Sen böyle şeylere karışma, demiş. Aynı adam Mekke-i Mükerreme'de de bu sözleri tekrar etmiş ve nasibinin Hint'te olduğuna işaret etmiştir.

Bunun üzerine müşarun ileyh hazretleri Bağdat'a gelmiş ve o adamın sözünün zaman-ı zuhuruna intizara (beklemeye) mecbur kalmış. Nihayet

bir gün Hint'ten Bağdat'a bir adam gelmiş. Şah Abdullah ed-Dihlevi Hazretleri'nden kendilerine selâm getirmiş ve buraya gelsin diye emir ettiğini söylemiş. O adamla birhayli konuşduktan sonra Hind'e müteveccihen (yönelerek) hareket etmiş ve Acemistan'da ve sair yerlerde yine birçok ülema ile görüşmüş ve herkes Mevlâna Halid Efendimizin ilminden aciz kalmış, Acemistan'da (İran'da) İsmail Taş namında birisiyle görüşmüş ve mübahese buyurmuş ve o adama sormuş ki: Enbiyayı izam hezeratı günah eder mi? O adamda hayır onlar masumdurlar, günah ve saireleri olmaz, demiş. Sonra bu adama bir Ayet okuyarak bu ayete ne dersiniz diye sormuş, İsmail Taş da bu Ayet enbiya hakkında değil Hazret-i Ebu Bekir hakkındadır, demiş. Bunun üzerine Mevlâna Halid Efendimiz de: Pekâlâ Cenabı Hak bu Ayet-i kerime ile Hazret-i Ebu Bekir'i afiv buyurduğunu emir ediyor. Daha siz Hazret-i Ebu Bekir'i isyana nisbet ediyorsunuz? Diyerek o âyetin Hz. Ebu Bekir hakkında olmadığını ve bunların bu Ayet'i yanlış tefsir ettiklerini açıklayarak, kendi sözleriyle kendilerini susturmuştur.

Ne ise söz orada değil, nihayet Dihle'ye kadar gitmiş, Şah Dihlevi Hazretleriyle görüşmüş ahz-ı inâbetle ikmal-ı sülûktan sonra Hazret-i Şah buyurmuş ki; memleketine git orada irşad ile meşgul ol, senden çok adamlar istifade ve istifaza (feyz) edecektir. Cevaben: Bizim orada sadat vardır. Benim ne ehemmiyetim olabilir? Diye arz etmiş ise de Hazret-i Şah: Sadat senin ayağını öpecektir. Yalnız sen benden bir şey iste de onu vereyim, buyurmuş. Mevlâna Halid Efendimiz de: Efendim Ben dünyalık isterim ziyade olsun, diye arz edince, pekâlâ öyle olsun buyurulmuştur.

Hakikaten emir buyurdukları gibi olmuş, Mevlâna Halid Efendimiz'in feyzi bütün âlemi kaplamış. El-hâsıl pek çok zevat-ı kiram yalnız ilm-i zahirle bu işin başa çıkamayacağını anlamış ve ehl-i batına müracaata ve bu suretle zahir ve batınlarını Allah (c.c) ile abad ve mamur kılmaya mecbur olmuşlardır.

Faik Efendi;

Tarihlerde, kitaplarda görüyoruz; Eskiden kırk iki sene çalışmışlar, birçok mücahedeler, riyaziyetler yapmışlar. Şimdi pek öyle şeyler yok. Bu fark neden ileri geliyor?

Efendi Hazretleri; evet bu da doğrudur. Sen eski zamanlara bakma, her zamanın işi ayrı ayrıdır. Bu zaman da evvelki gibi olamaz. Bizim zamanımız o türlü bir süluka müsaid değildir. Cenab-ı Hak az zamanda da insanı kemale

ulaştırmağa kadirdir. Hususiyle bu zamanın azı çoktur. Yazıcızade: "Bizim irfanımızın nuru ona aynı riyazettir" buyuruyor. Hakikaten de öyledir. Sohbet-i maşayıh pek büyük, pek müessirdir Bir dem-i sohbet yüz sene ibadetten hayırlıdır [6].

"Yek dem-i sohbet bemerdan-ı Hüdâ
Bihter ez sad sal buden der tükâ".

Türkçesi: "Allah (c.c) adamları ile bir an sohbet etmek, yüz sene yapılan riyazetten daha iyidir". Hemen iş, insan aradan çıkıp kendi ilmini, bilgisini varlığını, hem de mevhum bu varlığı aradan kaldırıp bu cereyana kapılmalıdır. Her şey zamanında çabuk olup biter. Hâdi ve muvaffık Cenab-ı Hak'tır.

İbretli bir söz,

Ne vakit ki kalbine kasvet gelir ve ibadette tehavün gösterirsen (önemsemezsen) ve bir de rızkın daralırsa bil ki sen malâyâniyle (boş işlerle) meşgul olmuşsundur (Süfyani sevri Hazretleri).

Bilmemek Özür Olamaz

Cehl (Cehalet) özür olamaz. Türkçede bir söz vardır "Özrü kabahatinden büyük". Hakikaten bu özürde tıpkı onun gibi.

Cehli özür ittihazımız, bu yola gitmemek ve bu işi yapmamak hususundaki kabahatimizden büyüktür. Cenab-ı Hak bir Ayet-i celilesinde[7]: Beni İsrail'in gerçi kabahatli olanları da, içlerinde pek ziyade âbid, zâhid müteverri (dinin emrettiği şeylere sımsıkı bağlı kalan) ve muttaki zevat da yetişmiştir. Hem de pek çok yetişmiştir. Hususiyle bu kadar peygamberan-ı izâm hazaratı hep Ben-i İsrail'e ba's buyurulmuştur (gönderilmiştir). Hatta bir kere bir gecede bin nebi ba's buyurulmuşdur. Bir kavimden ki bu kadar peygamberan-ı izam hazaratı gelmişdir. Elbette o kavim necibdir (seçkindir), azimdir (büyüktür). Bundan şübhe yoktur. Hatta Ben-i İsrail mi, yoksa Ümmet-i Muhammed (s.a.v) mi efdaldır? Diye beynel ülemâ haylıca mubahese de cereyan etmiş ve tuldıraz mütaleat serd olunmuştur. Fakat bu mübahesenin ve mütâleatın neticesi Ümmet-i Muhammed (s.a.v)'in büyüklüğüdür.

Gerçi Ümmet-i Muhammed (s.a.v)'in bir Peygamberi vardır. Fakat diğer bilumum peygamberan-ı zişan hazaratına verilen niam-i (nimetler) Celile-i İlahiye bizim Peygamber'imiz (s.a.v) hazretlerine verilmiştir Saniyen bizim Peygamber'imizin (s.a.v) Habib-i Hüdâ, Mahbub-u Kibriya rahmetel

lilâlemindir. Salisen: Gerçi bize de bir Peygamber (s.a.v) gelmiştir, fakat bu ümmetin ülemâsı da enbiya-ı Beni İsrail gibidir[8].

Ümmet-i merhume-i Muhammed (s.a.v) i'yenin adedi ise pek çoktur (Al-i İmrân:110): *"Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman edersiniz. Kitap ehli de inansalardı elbette kendileri için hayırlı olurdu. Onlardan iman edenler de var. Ama pek çoğu fasık kimselerdir"*. Ayet-i celilesiyle bu ümmet medih (övülmüş) buyurulmuştur. Hatta bu ümmetin ümmem-i saire (diğer ümmetler) üzerine fadlı Halik Teâlâ Hazretlerinin mahlûk üzerine olan fadlı gibidir. Ne hacet Enbiya-ı Beni İsrail'den bazıları Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretlerine ümmet olmağı Cenabı Hak'tan temenni ve niyaz bile etmişlerdir.

Elhasıl bu ümmet-i merhumenin fazl-u Kemalina nihayet yoktur, bu da münhasıran fadl-ı Rüsul, ıllet-i gaiye hılkat-ı Sallallahu Teâlâ Aleyhi Vesellem Efendimiz hazretlerinin yüzü suyu hürmetinedir. Evet, mademki bu böyledir ve mademki gerek kitab-ı mübin-i ilahi ve gerek bu kadar Hadis-i şerife elimizdedir ve Sünenât-ı Seniyye-i Peygamberi de içimizdedir, hususiyle aramızda bu kadar ülemâ-i kiram, meşayıh-ı izam vardır, artık sorup öğrenmemek, cehli özür ittihaz edinmek doğru olmaz. Hususiyle taife-i sûfiye, bu Ümmet-i merhume hakkındaki rehberlikleri hakikaten haddi kemale isâl etmişlerdir.

Hem cehl (cehalet) nasıl özür olabilir ki Hz. Allah (c.c) küffar-ı Kureyş hakkında inzal buyurduğu bir Ayet-i Celilede (Fussilet: 5): "Dediler ki: '(Ey Muhammed!) Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz örtüler içerisindedir. Kulaklarımızda bir ağırlık, seninle bizim aramızda da bir perde vardır.

O hâlde sen (istediğini) yap, şüphesiz biz de (istediğimizi) yapacağız' " buyuruyor. Yani ya Muhammed (s.a.v) Aleyhisselam, onlar seni bildikleri

---

[5] Müftü Faik Efendiye hitaben yazılmış bir mektuptur veyâ ona hitaben irâd edilmiş bir sohbettir. Fâik Efendi'nin zaman zaman İmam Efendi'nin meclislerine geldikleri vâkidir.

[6] İlim öğrenmek amel ve ibadetten önce gelir. Sohbet; muamele hakkında bilgi ve öğütten ibarettir. İlim nafile ibadetten iyidir.

[7] Ayet unutulmuş, ancak yorumu yapılmıştır.

[8] Bir âlim veya bir veli hiçbir peygamber derecesine ulaşamaz. Ancak varisdirler. Beni israilin peygamberleri çok olduğu gibi ümmet-i Muhammed (s.a.v)'in de âlimleri çoktur. Bu benzerlik yönü olabilir.

ve senin evamirini işittikleri, tebligatını anladıkları halde; mutlaka bu tebligatı anlamıyor ve seni bilmiyormuş gibi davranıyorlar. Ankasdin (Kasıtlı olarak) böyledirler. Kör ve sağır olduklarını beyan ve ifade ederler. Yani demek istiyorum ki bildiğimiz şeyler ve ala külli halin anlamadığımız şeyler vardır. Yani bizim de bize göre bir amelimiz vardır. İyi, haniya bildiğimizi yapmıyoruz. O halde bizde demek ki teami (görmez gibi görünme) ve teğafül (anlamamazlıktan gelme) gösteriyoruz. Cehlimiz var diye kendimize iftira ve bu cehli kendimize özür ittihaz ediyoruz. Bu yanlıştır. Hem çok yanlıştır.

Hususiyle Hadis-i Celil-i nebevide: "İnsan bildiğiyle amel ederse Cenab-ı Hak ona bilmediklerini de bildirir[9]" buyurulmuyor mu? Daha cehli özür tutmak ve bildiğimiz şeylerle amil olmamak nasıl olur? Böyle bir bahane ve özrün yeri ve tutarı olabilir mi?

Âlem-i Kebir ve Âlem-i Sağir

İnsan âlem-i sağir (küçük âlem), bu âlemde âlem-i kebirdir (büyük âlemdir). Âlem-i sağir âlem-ı kebirin bir numunesi bir ennnumuzecidir. Fakat haiz-i hilâfet olması yüzünden âlem-i sağir, âlem-i kebirden büyüktür. Gerçi Cenab-ı Hak bir âyeti kerimede (Mü'min: 57): *Elbette göklerin ve yerin yaratılması, insanların yaratılmasından daha büyük bir şeydir. Fakat insanların çoğu bilmezler"*. Diye emir buyurulmuş ise de, bu cirmi itibariyledir. Ayetin devamında; "Bunu ekser-i nas bilmez" buyuruyor. Ekser-i nas bilmez diye emir duyurulduğuna nazaran bazısı da bilir demektir.

Eğer insandan ekmel, ekrem, efdal, eşref ve a'lem daha bir şey olsaydı Cenab-ı Hak Habib-i Ekrem'ini o şey suretinde halk buyururdu. Keza bu dinden ekmel ecma' ve a'lâ bir din olsaydı Hazret-i Allah (c.c) Hatem-ül Enbiya Mahbub-ı kibriya Efendimiz hazretlerini o din üzerine, ba's buyururdu.

Elhasıl, bu peygambere ümmet olmak, bu din üzerine bulunmak a'zam-ı niam-i İlâhiyedendir. Bu nimetin pek ziyade kadir ve kıymetini bilmek lâzımdır.

Nefis hem Allah'a (c.c) hem bize düşmandır. İnsan nasıl olurda düşman tarafını iltizam eder. Onu sevindirir. Bize pek ziyade müştak olduğunu emir buyurmuş olan Peygamber Efendimiz Hazretlerini mahzun (hüzünlü) eder,

[9] İhya-u ulumiddin Cilt: 1, Syf: 71, Ebu Nueyrn Fi'l-hilye

Cenab-ı Hak da kullarının kendisini bilmelerine ve kendisiyle olmalarına müştakdır. Belki illet-i gaiye-i halk (yaratılışın gayesi) ve icad da budur. O nasıl insandır ki Rabbinin iştiyakını yerine getirmeğe hizmet etmez de onun düşmanı olan şeytanın, bu murdar nefsin kâffe-i arzu ve emirlerine hadim olur ve böyle olan kimseye insan denilmek layık mıdır?

İnsanı Cenab-ı Hak gayet müstaid halk buyurmuştur. İnsandan başka bu mevcudattan hiçbir şey Allah'ı (c.c) bilip, bulamaz. Ancak ona talib (isteyen) olan hem ziyade terakkimize bais (sebep) olunur. İcra buyurulan imtihandan halisülâyâr çıkarırız.

Üzerimize lazım olmayan şeyleri ne düşüneceğiz ne de söyleyeceğiz. Söylersek mutlaka hayır söyleyeceğiz. Talebimizin en mühim delili olarak mürşidan-ı izam hazaratına ihtiyacımızı bilerek onlarla olmağa çalışacağız. Onların sohbetine can atacağız. Onları pek ziyade severek emirlerini de ciddi talip olan bilir ve bulur. İsmail Hakk'ı Hazretleri, Ruhul Beyanda, yazar: Hazret-i Sehl Tüsteri buyurmuşdur ki: "Mebadi-i ahvalımda camiye gittim. Cami dolmuş yer yoktu. Cemaati çiğneyerek ön safa geçtim. Genç bir adamın yanına oturdum. O genç bana; nasıl geldin diye sordu. Geldim dedim. Biraz sonra beni kaza-ı hacet zorladı. Ne yapacağımı şaşırdım. O genç kaza-ı hacet sizi sıkıştırıyor mu? Diye sordu, ben de evet dedim. İhramını üzerime attı bana hemen bir gaflet arız oldu. Kendimi gayet müzeyyen ve mutantan bir bahçede, bir daire önünde buldum. Bu kapıyı açıp içeri girmemi söylediler. Açıp girdim, abdesthane, musluk, havlu, hep hazır. Defi hacet etim. Abdest aldım. Birisi bana dedi ki abdest aldın mı? Evet dedim. O sırada uyandım. Baktım ki camide yine o eski yerde oturuyorum. Ve müezzin kamet getiriyor ve bende kat'iyyen o sıkıntı yok. Kalmamış. Namazımızı kıldık. Camiden çıktık. O adamı takibe koyuldum. Dönüp bana dedi ki; "galiba uyanmadın işte kapı tekrar girdim baktım ki her şey yerli yerinde hatta silindiğim havlu da yaş. Dışarı çıktım. O genç bana hitaben:

Ya Sehl, sen Allah'a (c.c) talib (isteyen) ve O'nun için ol, Talib olan (isteyen) onu bulur ve bilir. Ve her şeyi O'nun için olur ve böyle şeylerle meşgul olma, dedi. Ve bunu der demez gözümün önünden kayboldu ve işte o dakikadan itibaren bu işe başladım.

Haydi diyelim ki Cenab-ı Hakk'a talib olmayalım, O'nun rızasını istihsala talib ve rağib olmayalım. Fakat böyle yaptığımız halde ne zarar ettiğimizi burada şimdi anlayamayız. O hasar tamamen orada belli olur. Ne çare ki iş işten geçmiş bulunur. Hadis-i Şerif'te öyle değil mi? "Nas uykudadır. Ölünce

uyanırlar[10]". Diğer bir Hadis-i Şerif'te: "Bir saat tefekkür yetmiş sene (diğer bir rivayette yetmiş bin sene) ibadetten hayırlıdır[11]" buyuruluyor. Bu ne nimettir. Bu ne devlettir?

İnsan böyle bir nimeti de zayi eder, elden çıkarır mı? Elhasıl Cenab-ı Hakk'a talib olacağız. Ve bu taleble beraber bunun icabatından olarak daha bazı şeyler de yapacağız. Sıdk, niyet ve talebimiz bu şeylerden anlaşılacaktır.

Evvel emir de ahlâk-ı zemimeden (kötü ahlaktan) inabet, kin, gurur, hased, gibi rezail-i batınadan (gizli rezillikler), meharim (harem) ve maasi-i zahireden (isyanlardan) sakınacağız. Hatta Cenab-ı Hak (Şems: 7, 8 ve 9): *"Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir"* buyuruyor. İlham buyurulan takvaya karşı ittib'a ve muvaffakat ve fücura karşı da muhalefet edeceğiz. Mücadelede bulunacağız. Bu mücahede ve muhalefet pek can ile baş ile ifâya musaraat (teşebbüs) edeceğiz. Zira bu zevat-ı kiramın nazarları kimyadır. Daha doğrusu nazarları nazar-ı İlâhi gibidir. Onlara takarrüb (yakınlık) Cenab-ı Hakk'a takarrübdür. Her feyz ve kemal bunlara mukarenetle istihsal (kazanılır) olur. Ve ülül-elbab (sağlam duruş sergileyen kişiler, saf akıl sahipleri) bunlardır.

Cenab-ı Rabbü'l-Âlemin Kur'an-ı Kerimde (Zümer: 18) akıllıların kimler olduğunu tarif buyuruyor: *"Sözü dinleyip de onun en güzeline uyanlar var ya, işte onlar Allah'ın hidayete erdirdiği kimselerdir. İşte onlar akıl sahiplerinin ta kendileridir"*.

Bizim de böyle yapmamız lazım. Evliyâullah eseri böyledir. Cenab-ı Hak her yerde hazır ve nazırdır. Zahirimizi bilir. Batınımızı bilir esrar (sırlar) ve zamirimize vakıf ve bize bizden yakındır. Zahiri meharim ve maasi olsun, batını mesavi olsun bunları böyle bize bizden karib olan Zat-ı Zül-Celâl Hazretleri'ne karşı irtikab (işlemek); büyük cüret, büyük eser-i cehl ve gaflettir.

Bunları ziyade tefekkür ve teemmül etmek (etraflıca düşünmek) icabeder.

Zatın biri haca gider veyahut pekçok namaz kılar, namazdan bir türlü feragat edip çıkamaz, Zünnün-u Mısrı Hazretleri'de bu adamı bu suretle mütemadiyen namaz kıldığını görüp mütehayyir (şaşmış) olur. Bu namaz nedir ki ale-t-tevali (peş peşe) kılıyorsun da yetmiyor, diye o adama sorar.

---

[10] Keşfül Hafâ, Cilt: 2, Syf: 312, Beyrut, 1351

[11] Keşfül Hafâ, Cilt: 1, Syf: 310

Cevaben o adam: Namaz Cenab-ı Hakk'a duhuldur. Onun emri olmaksızın insan nasıl namazdan çıkabilir. Böyle söyledikten sonra tekrar namaza başlar. Bu sırada semâdan bir kâğıt düşer, bu kâğıtta yazılı ki; kulum bana ibadet ettin, ibadetini kabul ve seni mağfiret ettim. Her veçhile makbulsün. Ondan sonra bu adam namazdan çıkar. Bakınız ne büyük adamlar var.

Taharet-i Kâmile ve Aklın Üstünlüğü

Mü'min olan, Müslüman olan için taharet-i kâmile lazımdır. Malumdur ki taharet hem zahiri hem batini olmak icap eder. Zira batındaki ahlâk-ı zemimeleri, gaflet ve sairemiz zahirdeki fenalıklarımızdan daha mülevves (kirli), necis (pis) şeylerdir. Bunlardan da temizlenmedikçe taharetin manası olmaz. Fakat nefsimiz bu tahareti istemez. Arzu etmez. O bizi daima pisliğe sevk eder.

Fakat Cenab-ı Hak insanda bir akıl halk buyurmuştur ki; nîk (iyi) ve bedîhî (açık ve aşikâr) fark ve temyiz ede (ayırt ede). Mesaviyi (Fenalıklar) terk ede. Mehasine (Güzellikler) ittiba ede. Her vakit nefis ve şeytanın ve hemm-u hayâlin (sıkıntılı hayaller) sözüne değil, akıl ve miadın icabına, Cenab ı Hakk'ın ilhamatına tabi' olmak icab eder ki; insan insan olsun. Hayır ve felah bundadır.

Rabbül-Âlemin gibi bir yârı koyup da, nefis ve şeytanın, ağyarın sözüne tâbi olmak, onlara yâr olmak olmaz. Gerçi bu nefis zalimdir. Gerçi, az askerle Kayser-i Rum'un ülkesini kâmilen zapt ve teshir mümkündür. Fakat dünyanın evliyası bir araya gelse bir adamı, bir nefsin elinden kurtarmak mümkün değildir. O kadar zordur. O kadar müşküldür.

Nefis böyle bir düşman, bir kâfirdir Diye buyuruyorlar. Fakat kalp, ruh ve sırrı, akıl ve mead (dönüş yeri) taraflısı olanlar ilham-ı Hakk'a tabi olup, evliyaullah eserini tutanlar inayet (lütuf) ve tevfik-ı Rabbani ile elbette mazhar-ı Cemal ve Kemâl olurlar.

Akıl pek büyük bir nimettir. İnsanın hayvandan imtiyazı bununladır. Cenab-ı Hak akıldan daha üstün, daha güzel hiçbir şey halk buyurmamıştır.

Hazreti Allah (c.c) aklı halk ettikten sonra "gel" diye emir buyurmuş, gelmiş "git" diye emir buyurmuş, gitmiştir. "Dön" diye emir buyurmuş, dönmüştür, ondan sonra akla: "Ben seni güzel halk ettim. Senden daha a'la ve ahsen hiçbir şey halk buyurmadım[12]" diye buyurmuştur.

Akıl bu medayih-i Celile-i Rabbaniyeden ve kemal-ı hüsnüden dolayı bir parça mağrur olur gibi olmuş. Derhal birisi akla seslenmiş hele bana bak, ben senden daha güzelim demiş. Dönüp bakmış ki bu kendinden daha güzel, şaşırmış

ve kim olduğunu sormuş: "Ben tevfik-i ilahiyim" demiş. Bunun üzerine de akıl ona tebeiyyet etmiş.

İşte akıl tevfik-i ilahiyeye mukarin olursa her şey olur. Nefis de ıslah olur. Cüz'i olan akıl da akl-ı külle ulaşır. İnsan kurtulur. Yoksa yalnız akıl bir şeye yaramaz. Tevfik ve hidayet-i rabbani olursa iş kolay olur.

Tevfik ise say'e müştakdır. Zira "Tevfik sa'yla beraberdir[13]" buyurulmuştur. Binaenaleyh (Bundan dolayı) çalışmadan geri durmamak, me'yus (ümitsiz) olmamak lazımdır. Kur'an-ı Azimuş-şanda (Zümer: 53): "De ki: *"Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"*. Hem de bakınız Cenab-ı Erhamer-rahimin, evkatını, ömrünü israf etmiş olanlara bile ya-ı izafetle-ya-ı mütekellime "ya ibâdî" benim kullarım diye hitap ve ferman buyuruyor. Kendisine muzaf ve nisbet ediyor. Cenab-ı Âlemin Hazretleri ise kadir ve muktedirdir. Seyyiatımızı hesanata tebdil buyuruyor. Zaten âyeti kerimede böyledir. Binaenaleyh rahmet-i ilâhiyeye güvenmeli, hem de Cenab-ı Zü'l-Celâl hazretlerinden korkmalıdır. Zira bizi kendisi için ihtiyar ve ictiba: buyurmamış ise veyahut buyurmuş da şimdi o lütuf ve ihsanını nez'eder, alırsa biz ne yaparız.

Bu Allah'tır (c.c). Her şeye kadir ve muktedirdir. Mü'minin havf (korku) ve recası (ümidi) müsavi (eşit) olmak lazımdır. Cenab-ı Hak Ayet-i Celilede (Şurâ: 13): *"Dini dosdoğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!" diye Nûh'a emrettiğini, sana vahyettiğini, İbrâhim'e, Mûsâ'ya ve İsâ'ya emrettiğini size de din kıldı. Fakat senin kendilerini çağırdığın şey (İslâm dini), Allah'a ortak koşanlara ağır geldi.* ***Allah, ona dilediğini seçer. İçtenlikle kendine yönelenleri de ona ulaştırır"*** buyuruyor. Bu ve emsali Ayet-i Celilelerdeki "hüve" zamirini lafza-i Celal'a da, "Men"e de vermek caizdir. Yani "İstediğini kendisi için içtiba buyurur ve ona hidayet (doğru yolda olma) buyurur" veyahut "kim isterse onu ihtiyar buyurur. Ona da hidayet buyurur" demektir. Her iki mana da caizdir, doğrudur. Herhalde talib olmak ve mukadderatımızı bilemeyeceğimizden ubudiyette (kullukta) kaim ve sabit olmak, velev öyle diyelim,

---

[12] Keşfül Hafa, Cilt: 1, Syf: 263, Beyrut, 1351

[13] Bir atasözüdür.

Haydi, kendimizin ehl-i dalalet ve şekavet (günahkâr) olduğumuzu bilelim; gidilecek başka kapı başka ilâh olmadığından çarnaçar (çaresiz) yine bab-ı kerim-i ilahide (O'nun kapısında) beklememiz, ibadet ve ubudiyette (kullukta) daim ve kaim olmamız icap eder. Zira Cenabı Hak ne senin ne benim sâadet ve şakavetimiz dolayısiyle mustahıkk-ı ibadet değildir. Kendisi bizzat mabudu bilhakdır. Her hal ve karda kendisine ibadet ve ubudiyet (kulluk) olunmak zaruridir.

Ben-i İsrail'de bir abid bir mahelde (yerde) inziva ederek daima evkatını (vakitlerini) Cenab-ı Hakk'a ibadetle geçirir. Cenab-ı Hak Musa (a.s)'a buyurur ki "Ben o kulumu dalal (sapkınlar) ehlinden etmişimdir. İster ibadet etsin ister etmesin. Bu böyledir kendisine söyle". Musa (a.s) o adama emir ve ferman-ı ilahiyi tebliğ eder. O adam cevaben: "Ben kendinin rızasını istiyorum mademki o öyle istiyor, ben ne diyeyim. Ben öyle şeyler bilmem, benden razı olsun da varsın cehenneme koysun". Diye şükür eder.

Cenab-ı Hak ehl-i dalalet iken bunun üzerine bu adamı zümre-i süadaya (mutluluklar zümresi) nakil buyurur. Ve kendisini cennetlik ettiğini yine Musa (a.s) vasıtasıyla ona tebliğ ettirir. O adam cevaben "Vallahi ben bunu da bilmem, ben ancak rızasını isterim. Benden razı olsun kendi bilir. İster cehenneme ister cennete koysun. O kendinin bileceği iştir. Ben öyle şeyler bilmem" diye arz eder.

İşte kulluk, ubudiyet böyle olur. Elhasıl hiçbir şeye itimad olunmaz şekavet (isyankâr, kötü) ve saadet gibi düşüncelerle meşgul olmayalım. O ma'budumuz dur. Biz de kuluz. Kul kulluğunda lazımdır. Bu âlem, âlem-i imkândır. Her şey olur.

Rabia-ı adeviye'nin evine bir hırsız gelir. Arar tarar bir şey bulamaz. Yalnız orada bir, leğen ile bir ibrik var, başka bir şey yok. Hırsız avdet etmek (geri dönmek) ister. Hz. Rabia hırsıza "Boş gitme bir şey al da öyle git" der. Hırsız: Ne var ki alayım, diye söyler. Hz. Rabia "Alacak çok şey var Şimdi şurada bir abdest al bakayım" der. Hırsız sözünü tutar abdest alır. "İki rekât namaz kıl" der; Hırsız namaza durur. O namazda iken Hz. Rabia: "Ya Rabbi sen bunu kalbini nakib (seçkinlerden) buyur" diye dua eder. Artık o namazdan feragat etmez, edemez. Bir hayli namaz kılar sonra bitirir: "Allah'a (c.c) ısmarladık ben alacağımı aldım" der çıkar gider. Hakikaten feyz-i ilahiye mazhar olarak büyük bir zat olur.

Elin hırsızları adam olur da bizim hırsızımız, şakimiz şöyle dursun, salih ve muttaki zannettiklerimiz bir şeye yaramaz. Zira sıdk (doğruluk) ve taleb yok, ciddiyet yok. Zengin diyor ben zenginim. İşim çok. Bu kadar gaile ile ancak başa çıkıyorum. Fakir diyor ki ben fakirim bâr-ı zaruret (geçim derdi) altındayım. Çoluk çocuğumun günlük yiyeceğini ancak tedarik edebilirim. Me'mur diyor benim işim çok, çiftçi ben daha ziyade meşgulüm diyor. Elhasıl herkes bir suretle ma'zurum diyor. Ve Allah'ı (c.c) bilmeyi bulmağı istemiyor. Bilmem ki daha bu işi kim görecek Cenab-ı Hakk'a kim ibadet ve ubudiyet (kulluk) edecektir.

Dünyanın işi kabil değil bitmez. Ayet-i Kerime'de (Rahmân: 29): "Göklerde ve yerde olan kimseler her şeyi O'ndan isterler; O her an kâinata tasarruf etmektedir". Daha bunun bitmesini beklemek olmaz. Şuunât-ı ilahiye (İlahi haller) peyâpeydir (kısım kısımdır). Bunu bitti zanneden, Allah'a (c.c) teveccüh ve ikbal eden için bitmiştir. Yoksa nice ki dünyadayız, yemek, içmek giyinmek lazımdır.

Bunları da yaparız. Fakat O'nun için yer, içer, giyer, yatar kalkarsak, ziraat, ticaret eder, elhasıl ne edersek O'nun için edelim, bunun zararı olmaz ve belki faydası olur. Elverir ki yalnız niyetimiz sahih ve salim olsun kâfidir.

Bir de her vakit dediğimiz gibi meclis-i evliyaya müdavemet onlara mukarenet lazımdır. Zira bunlar bab-ı ilahidir (ilahi kapıdır). Bunlarsız hiçbir şey olmaz. Sohbet-i a'zam, esbab-ı kurubatdır. Sohbet-i meşayıhi fevt etmek (elden kaçırmak) cinnettir. Aleyhisselatü Vesselam Hazretleri bir gün Muaz Bin Cebel Hazretlerini nezd-i hümayunlarına ister. Hz. Muaz da namazda imiş, namazını kılar, sonra gider. Efendimiz Hazretleri nerde kaldın diye sorar; ya Resulullah (s.a.v), namaz kılıyordum, kıldım geldim diye arz eder. Cevaben: Namazı bırakıp gelmeli idin çünkü o vakit söyleyecek sözüm vardı, buyururlar. Yani o bir demdir, o dem geçerse o sözde kalır, istifade o zamanı fevt etmemektedir. Fakat malum bu emir nafile namaz hakkındadır. Faraiz her şeye takaddüm eder. Elhasıl sohbet-i meşayıhi iğtinam da (fırsatı ganimet bilmek de) lazımdır. Böyle olursa Cenab-ı Hak her lütuf ve keremine bizi mazhar kılar. Va'd-ı ilahisi vechile bizi her suretle mütena'im (nimetlendirme) buyurur.

Va'd: Cenabı Hakk'ın kulları üzerindeki hukuku,

Va'd: Kulların Cenab-ı Hak üzerindeki hukukudur[14]. Hazreti Allah cellet azâmetuhu'dan ziyade ahdına vefâ edecek va'dını ifâ ve incaz buyuracak (verilen sözünü tutacak) kimse yoktur. Kerim O'dur, Gafur O'dur. Rahim O'dur Bunun gibi Cebbar ve Kahhar da odur. Kâdir muktedir de O'dur. İsterse kulları üzerindeki va'di olan hukuku istifa' buyurur ve azabeder. İsterse af buyurur kimse müdahale edemez. Biz kendisine ibadet ve ubudiyette (kullukta) bulunuruz. Her hususta ve her vechile kendisine iltica eder, kendisinin merhametine, rahmetine dahalet ederiz. O da lütfeder, ihsan eder, ne eder.

Biz yalnız kendisinden ayrılmamak huzur ve rızasından dûr ve baid kalmaya (uzak olmamaya) sayedelim (çalışalım). Her şey güzel olur. Biz hemen istikamet edelim, tövbemizde ikbal ve teveccühümüzde sabit olalım. Korkmayın her saadet bizim için olur.

Elin sözüne bakmayalım. Dediğim gibi işimize devam edelim. Sonra iş belli olur. Meşhur meseldir. "Sen, doğru ol eğri belasını bulur". Şeyh Efendimiz Hazretleri de öyle buyururlardı[15].

Zatın biri her gün bir padişaha böyle dermiş. Vüzeradan (Vezirlerden) biri kendi mevki ve memuriyetinden korkarak, padişah olmasın ki kendi yerine geçirsin diye padişahın o adam hakkındaki hüsnü teveccühünü çekemezmiş. O vezir bu adamı davet eder, yemeklere çokça sarımsak koydurur. Buna yedirir. Bu davetten bir gün evvel de padişaha "filan adam efendimizin ağzının pek fena koktuğunu her yerde söyleyip duruyor" söyler. O adam her mu'tad yemekten sonra padişahın yanına gelir. Padişaha yediği sarımsaklı yemeğin kokusu gitmesin diye eliyle konuşurken daima ağzını tutar ve kezalik padişaha eskisi gibi padişahım "sen doğru ol eğri belasını bulur" diye arz eder. Padişahın canı sıkılır. Bir kâğıt yazar ve buna verir. Filan yere git ve bu kâğıdı ver der. Sana orada birçok emlâk ve arazi verdim, der. Adam padişahın yanından çıkar. Vezir bunu görür. Ne var ne yok diye sorar, o da padişahın emirlerini söyler. Vezir bu kâğıdı bana ver diye rica eder. Ve haylice para vererek o nimetlere kendisi nail olmak için emr-i padişahiyi muhtevi kâğıdı, bu adamın elinden alır. Meğer o kâğıtta padişah, bu adamın katledilmesini yazmışmış. Vezir kâğıdı alır. Emir olunan mahalle götürür. Oranın hükümetine verir. Bu veziri orada öldürürler. Beriki adam sabahleyin, yine padişahın yanına gider. Padişah niçin gitmemiş diye taaccüb eder (şaşırır) ve esbabını (sebebini) sorar. O adam da meseleyi ve kâğıdı vezire verdiğini söyler. Bunun üzerine padişah da bir gün evvel kendisiyle konuşurken, niçin

ağzını tutarak konuştuğunu; sorar. O da vezirin kendini davet ettiğini ve yemeklerde fazla sarımsak bulunduğundan kokusu kendilerine gelmemek ve rahatsızlık vermemek için elini ağzına kapatarak konuştuğunu söyler. Padişah işin hakikatini anlar ve bu adamı tasdiken evet "Sen doğru dur, eğri belasını bulur" diye söyler.

İşte böyle, şimdi bizde doğru olalım, istikamet edelim, bu mahlûk, el bize ne derlerse desinler. Mahlûkun ağzı tutulmaz. Herkes bir şey söyler. Biz bunlara bakmayalım, Mevla'mızla olalım, onun emrinden çıkmayalım mahlûku da kendi haline terk edelim, onlara da bir şey demeyelim. Artık Cenab-ı Hak onlar hakkında ne eder kendi bilir. Biz karışmayız.

İmam Şafii Hazretleri'nin Sahaveti (Cömertliği)

İmam Şafii hazretleri pek ziyade sahi (cömert) imişler. Hatta bir gün hamama gitmiş halife kendilerine on bin altın göndermiş. Hamamda kendine vermişler. Kâmilen bu parayı hamamcıya ihsan eylemişler.

Bir günde hayvanla bir yere giderken elinden kamçısı düşmüş, adamın biri kamçıyı yerden alarak kendisine vermiş, bu adama on bin altın ihsan buyurmuş.

Bir günde bir terziye bir cübbe diktirmiş, terzi bir kolunu gayet geniş ve diğer kolunu gayet dar dikmiş ve bundan maksadı da müşarûn ileyh hazretlerini tahkir etmek imiş. Hazret-i İmam. "Ne güzel yapmışsın, bu sağ kolum çok iyi olmuş bununla güzel ve zahmetsiz abdest alırım ve sol kolum da güzel olmuş, bununla da kitaplarımı tutarım dar olduğu için düşmezler." demiş. Bu terziye beray-ı ikram on bin altın vermiş. Terzi taaccüb etmiş (şaşırmış). Kim olduğunu sorup öğrenmiş, ondan sonra emirlerine ittiba' ile (uyarak) pek büyük bir adam olmuş. Büyüklerin işi acaibdir, Anlaşılmaz.

Mü'minin Başka Bir Mü'minin Yüzüne Sevgi ile Bakması

Aleyhissalatu Vesselâm hazretleri buyuruyor ki: "Bir adam sihriyyet (yakınlık) veya bir garaz-ı dünyeviyeye mebni olmayarak hubben lillah (Allah sevgisi), bir mü'min kardeşinin yüzüne baksa, daha gözünü o adamın yüzünden ayırmaksızın bakan adamın önceki günahları mağfur olur[16]".

[14] Et'tac Elcâmiu Iil'usul, Cilt: 1, Syf: 32

[15] Mahmud Samini, Palu kazasında medfundur.

[16] Keşf'ül Hafâ, Cilt: 2 Syf: 283

Hele bu Müslümanlığın şerefine, ulviyet ve kemâline bak. Bu ne devlettir. Bu ne saadettir. Bunun yerine mü'min kardeşimize karşı, kinimiz, buğzumuz, garaz ve adavetimiz (düşmanlık) reva mıdır? Tabiidir ki; bizim de bu nisbette zararımız olur. O da o kadar zararlıdır. Binaenaleyh; ihvan-ı dinimizi ibadete, tarikate teşvik ve terğib etmek (arzu ettirme) büyük bir mertebe pek şerefli bir iştir. Allah (c.c) için, insanlığa böyle yaraşır. Bize gelince terğib ve teşvik şöyle dursun yekdiğerimizi ibadet ve taattan, muhabbet ve huzurdan, alıkoymağa çalışırız. Allah (c.c) muhafaza buyursun belki de masiyete ve gaflete sevk ederiz.

Esasen şeytan ne yapmış idi, hâlâ da ne yapıyor? Aynı vazifeyi ifâ etmiyor mu? İnsaniyet, İslâmiyet böyle midir? O insan ki Cenabı Hak onu kendisine halife ittihaz etmiş ve bizzat kendisi de o insana halife olmuşdur. Ayet-i Kerime'de: *"Mûsâ'ya Kitab'ı (Tevrat'ı) verdik ve onu,* ***"Benden başkasını vekil edinmeyin"*** *diyerek, İsrailoğullarına bir rehber yaptık"*. buyurulmuştur. Allah'ın (c.c) ğayrisini dost ve veli, vekil etmememiz icab eder. İnsanın Hakk'a ve Cenab-ı Hakk'ın da insana halife olması ne büyük şereftir. Ne azim nimettir. Akıl bu şerefin bu nimetin, derecesini ihateden (anlamaktan) acizdir.

Aman, kendimizin kıymetini çok bilelim. Zayi olup gitmeyelim.

Evliyadan büyük bir zata bu derece-i takvayı nereden öğrendiğini diğer bir zat sorar, O da cevaben derki; Ben Hristiyan'dım devletimiz İslamlarla harbe kıyam etti. Muharebede biz galip olduk. Ve İslamlardan birçok esir aldık. O esirlerden on zat ta, benim hisseme düştü. Bir adamım vardı, bunları birlikte bağlayarak memleketimize getiriyorduk ve o adamım yolda bu esirlerden birinin ayağını çözdü. Ayağı çözülen esir de, adamıma bir şey verdi. Namazı kıldıktan sonra, adamım yine o esiri bağladı. O adamıma keyfiyeti sordum. "Namaz için bağını çözüyorum, her bıraktıkça bana bir lira veriyor" dedi. İkinci gün adamın elbisesini ben giydim. Namaz vakti oldu, O esir bana işaret etti. "İki lira verirsen, bırakırım" dedim. Razı oldu bıraktım. Yerden bana iki lira verdi. İkinci vakit girdi O vakit beş lira istedim, yine yerden beş lira aldı verdi. Velhasıl yatsı namazında yirmi liraya kadar çıktım istediğim kadar para verdi pek ziyade taaccüb ettim. Ne ise memleketimize geldik. O esire ben çok ikramda bulundum. Ve kendisine dedim ki; ''İstersen burada kal, istersen memleketine göndereyim.'' Memleketine gitmek istedi. Kendine birkaç adam kattım. Ve bana selâmet-ı muvasalatını (güvenle kavuşmasını) bildirmesini tembih ve reca ettim. Ayrılırken bana çok dua etti. "Akvam-ı edyan (Bütün milletlerin dini) olan İslam dinini kabul etmeksizin Cenab-ı hak

seni öldürmesin" dedi. Ben derhal İslâm'ı kabul ettim. Onların memleketi bizim memleketimize tam beş gündü. Gönderdiğim adamlar altıncı günü geldi. Altı günde nasıl geldiklerini taaccüb ederek sordum: ''Buradan bir günde gittiklerini ve avdetlerinde oradan buraya ancak beş günde o da bin zahmetle gelebildiklerini'' söylediler. Memleketimde işimi gördüm. Ben de memaliki (memleketler) İslimiye'ye hicret ettim. Ve işte bu suretle bu mertebeye nail oldum.

Bakınız efendi, bir esir adam, neler yapıyor. Biz de kendimize, ne nefsimize ve nede başkalarına bir şey kabul ettiremiyoruz. Çünkü er kişi değiliz. Korkak, cebin (cesaretsiz) adamlarız. Veyahut dünyaya, nefse tamamen mağlup olmuşuz. Artık bunların elinden kendimizi kurtaramıyoruz. O kadar yiğit, şeci' (cesur) kimseler değiliz ki sıyrılıp bunların elinden halas olalım (kurtulalım).

Üç Adam Cenab-ı Hakk'a Yol Bulamaz

Korkak,

Utanan,

Kibreden.

Zira korkan adam bu işi yapamam, uhdesinden gelemem, sonra çarpılırım fülan der. Allah'a (c.c) gitmek istemez.

Hâlbuki bu nefsin bir hilesidir. Utanan adam halktan sıkılır. Herkesi bana bu da şeyh olmuş der diye düşünür. Halk böyle demesin diye, Allah'tan (c.c) dûr ve baid (uzak) kalır. Mütekebbir olan kimseler ise kendisi gibi bilip gördüğü bir zata nasıl tenezzül etsin, bir şahsın nasıl elini öpsün, hususiyle kendisine de ehl-i tarik diyecekler. Ehl-i tarik ise halk nazarında menfurdur (nefret edilendir). Kendisinin bu gibi erbab-ı nefret arasına karışmasına kibri kat'iyyen müsaid değildir. Binaenaleyh bu da mümkün değil, Hakk'a yol bulamaz, gidemez; Ehl-i tarik olan da şu iki şeyi yaptığı halde bu işi başa çıkarır:

(1) Maasi (İsyan) ve maharimden (haramlardan) sakına; zahiri batini seyyiattan (günahlardan) sakına,

(2) Her şeyde hakkı hazır bile ve yapacağı her işi onun için yapa.

Nefis pek acaibdir (anlaşılmaz ve tuhaftır). Şimdi böyle konuşuruz. Gönüllerimiz boşalır, yumuşar. İnsana bir saffet gelir, masiva mezahiminden (zahmetlerden) kurtuluruz. Ve zihnen bu işi yapmağa karar veririz. Fakat bir kere buradan çıktık mı dünya ve masiva insana hücum eder. Bir taraftan

şeytan, bir taraftan nefis insanın yolunu vurur. Ne düşünceler ne de hiçbir şey hatıra gelmez. Artık insan daldıkça dalar. İş yine eski tas eski hamam olur kalır.

Evliyaullahdan birisi diyor ki; Bir gün nefsime ibtida (önce) cennetin ahvalını bahsettim, hiç aldırmadı. Sonra cehennemi ve ahvalını arz ettim korktu. Bana haydi dünyaya gidelim, bu cehennemden kurtulmak için bundan sonra çalışacağım dedi. Ben de kendisine dedim ki; "Hayır. Sen korktun. Yalnız buradan kurtulmak için, kaçmak için öyle diyorsun. Yoksa sen oraya, gidersen yine bir iş göremezsin". Hakikaten nefis böyledir. Dediğimiz gibi şimdi burada herşeyi kabul eder gibi görünür. Fakat buradan çıktı mı, yine eski havâ eski makam.

Efendi; bunu katiyyen biliniz ki dedikodudan sakınmayan laubalîyane hareket eden, malayaniden tevakki (çekinmeyen) ve içtinab etmeyen (sakınmayan) bir kimsenin adam olmasına imkân yoktur.

Hatta Cenab-ı Hak, Peygamberimize (s.a.v) Kur'an-ı Kerimde ((Necm: 29) öyle emir buyurmuyor mu? *"Öyle ise bizim zikrimizden (Kur'an'dan) yüz çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyen kimselerden yüz çevir".*

Zikrinden i'raz edenin (yüz çevirenin) maişetinin (geçiminin) dank (dar) olacağı ayet-i celile ile sabittir. Sonra Hadis-i Şerifte de: "Cenab-ı Hakk'ın bir kulundan i'râzının alâmeti onu malayani ile meşgul kılmasıdır[17]". Diye ferman buyurmuşlar. Allah'ın (c.c) kendisinden i'raz ettiği bir adamın artık felâh bulmasına imkân var mıdır?

Efendi; zamanımızda müslümanlar pek acaib oldu. Yahu nefsimizin ufak bir arzusunun istemediğimiz vechile olmadığını görürsek kıyametler koparırız. Senelerce emr-i ilâhiyi ihmal ederiz ve murad-ı ilahiyi yerine getirmek, bu evamiri ifâ etmek hatırımıza gelmez de bundan asla müteessir ve biraz olsun mahzun olmayız. Bunun ne demek olduğunu artık siz anlayınız. Demek istiyoruz ki (sanki) bize ne bu din lazım ne bu Allah (c.c). Lisan-ı âlımız bunu böyle demese bile lisan-ı hâlimiz böyle diyor. Bunda şüphe yoktur. Lisanı hal ise lisan-ı kaldan antaktır (anlatımı daha tamdır).

Aleyhisselatü Vesselâm Hazretleri yağmur yağarken başlarını açar ve "Cenab-ı Hak tarafından ve yakın bir yerden geliyor. İnsan kendini buna arz kılmalıdır[18]" diye emir buyururlarmış. Bu emirle gayet yakından

[17] Keş'f'ul Hafâ, Cilt: 2, Syf: 285

[18] Et'tac Elcamiu lil'usul, Cilt: 5, Syf: 135

füyûzat-ı ilâhiyeye karşı insan mukâbil durması talim, ifhâm buyurdukları şüphesizdir. Hâlbuki biz kalbimiz cihetinden Cenab-ı Hakk'a çok yakınız. Ona münasebetimiz bu yöndendir. Öyle ise insan, o yüzden ruh ve sırrımızdan gelen o emir ve ilhâmata tabi olmalıdır. Nefis ve tesvilatına (aldatmasına) değil Hakk'a bakınız. Yerüstü ve yeraltı suları o kadar da sâf olmaz. Mutlaka geçtiği yerlerden, toprak yüzeyindeki kirliliklerden bir şeyler alırlar. Yağmur suları ma-ı mukattardır (damıtılmış su). Pek saf ve temizdir. Hiç acı olmaz. Ulum-u zahire ile ülum-ı batınanın misâli böyledir.

Kalp ilmi mâ-i mukattar (damıtılmış saf su) gibi saf ve temizdir. Acılığı yoktur. Nefis, kalbi ve kalbin hiçbir işini istemez ve beğenmez. Zira Cenab-ı Hak önce ruhu, sonra nefsi sonra da kalbi halk buyurmuştur. Nefis, kalpten önce halk edildiği için, onun ileri geçmesini istemez. Daima onu mahkûm etmek ister. Hâlbuki nefis Allah'a (c.c) düşman kalp ise nazargâh-ı ilâhidir. O ezeli düşmana bu kalbi, bu vücudu bu sırrı mahkûm etmemelidir. Kalp, ruh ve sırrı onun tahakkümünden zulmünden kurtarılmalıdır. Bu güç bir şey değildir. Meylimizle, kalbimizle ruhumuza tâbi olur. Onun tarafını iltizam eder, nefsimize muhalefet edersek bu iş olur biter. Bu murdar nefsin üzerine bir ayak basmakla bu iş sona erer. İkinci ayağımız dosta vuslattır.

"İki adımdır derler bu rahım zir-i bâlâsı
Biri nefse kadem basmak biri sultana ermektir"

Bazı adamlar bu işi pek güç gösterirler. Korkutmak ve güçlük halkı sıkar. Onların Allah'tan (c.c) uzak ve ayrı kalmalarına sebep olurlar. Benim meşrebim öyle değildir. Daima rahmet-i ilâhiyenin ve niam-i (nimetler) celile-i sübhaniyenin bî-hadd ü pâyân (sınırsız ve sonsuz) olduğunu anlatarak bu mahlûku, o suretle ve muhabbetle Allah'a (c.c) gitmelerini, onu bilip, bulmalarını ziyade severim. Zira doğrusu budur. Ve bunda ziyade kolaylık var. Gerçi zamanımız insanları, lâyık ise de yine benim dediğim gibi yapmak evlâdır. Elimizde zikrullah mensûru var iken, mücahede ve himmet edersek nefis kimdir ki bize bir şey yapabilir. Mürşidine, Peygamber'ine, Allah'ına (c.c) itimadı olan kimseye ve o suretle gayret ve mücahede de bulunana, nefis, şeytan vesaire ne yapabilir?

Evet, zikrullah pek büyük şeydir. Ve "La ilahe illallah"dır. Ama bunun gibi insanı temizleyecek bir tedbir bir ilâç yoktur. "La ilahe illallah" dolaşır bütün kötülüklerimizi, seyyiatımızı yakar. Mahveder. Kendi cinsini bulmayınca karar etmez, ondan sonra kendi cinsine iltihak eder. İşte onun içindir ki zikir kalpte ne varsa; heva (nefsin arzu ve istemleri) olsun, sivâ olsun hepsini yakar, temizler. Ve orayı üns ve huzur-ı mevlâyı lâ'yık bir hale getirir.

Elhasıl, insanlığımızın da, İslamiyet'imizin de, şeriat ve tarikatımızın da kadr-u kıymetini pek ziyade bilmeliyiz. Bize olan nimet kimselere olmamıştır. Azıcık aklımızı başımıza alsak iş olur biter.

Efendi, bunda ne zorluk var? Yine işimizle gücümüzle meşgul olacağız. Yalnız gönlümüzden Rab'ımızla huzur olacağız. Bu kadarcık şey.

"Deruna aşına ol: taşrada bigâne sansınlar.
Aceb sen hikmetine arif ol divâne sansınlar.
Derûnun aşk ile eyle mamur, birunun harabeyle
Görenler zahirinde batının virâne sansınlar"

Nakşilerin hususiye Saminilerin mesleği budur. Yani "Halvet Der Encümen"dir. Derunumuzda Rabbimizle olacağız. Fakat hariçtekiler bizi kendileriyle sanacaklar. Ve yahud ne olduğumuzu ne meslekte, bulunduğumuzu anlamayacaklar. İrfan ve akıl bize bizden yakın olan Mevla'mızla olmaktır. Yoksa halktan ne çıkar. Cenab-ı Hakk'ı dışarıda aramakta olmaz. Meşhurdur; yabanda arayan yabanda kalır. Fikrimizi, kalbimizi batınımıza vererek ondan gafil kalmadık mı; İşte arif de biziz vasıl da biziz. Bilakis biz bizden, batınımızdan gafil olduk mu, Allah'tan (c.c) da kendimizden de gafiliz, uzak ve ayrıyız. Bakınız dikkat ediniz. Zat-ı Zü'l-Celâl Hazretleri beytini bize örnek koymuştur. Beytullah hakikaten mukaddestir. Muazzamdır. Tecelligâh-ı ilahidir.

İbtida (Önce) Ebrehe'yi gönderdi, evini tahrip için, sonradan da ufak bir, mercimek danesi gibi çamurdan taşlarla hem Ebrehe'yi hem de askerini kâmilen itlâf (telef) etti.

Efendi; bizdeki kalp, o beytten büyüktür. Bunu tahrib edenin başına da o felâket ve belki de daha büyüğü gelir. Allah (c.c) muhafaza buyursun. İnsan âkil olmalı onu tahribten pek ziyâde hazer (sakınmalıdır) etmelidir.

Ve onun imarına çalışmalıdır. Onun imarı ise başka türlü olmaz. Aklımızı fikrimizi meylimizi ona verip orada Cenab-ı Hakk'ı hazır bilmekle ve bu huzurun devam ettirilmesiyle olur. Zaten kendisi de öyle buyuruyor. Cenab-ı Hak insana yakın olduğu gibi hiçbir şeye yakın değildir. Gerçi eşyada bir hüviyet-i sariye vardır. Fakat mevlây-ı müteal hazretlerinin insana kurbiyeti başkadır. Etem ve ekmeldir. Bize tenezzül edip, bizimle olduğu halde biz bu ihtiyacımızla bu fakr-u aczimizle neden onunla olmağa razı olmayalım. Vakıa iş güç dolayısıyla ve masivamız biraz müşküldür. Ama ne yapalım. Nail olacağımız nimette çok büyüktür. Külfetsiz zahmetsiz nimet olmaz.

Her Şeyden İbret Almalıdır

Her şeyden ibret almalıdır. Evliyaullahtan birisi bir müridine veyahut hariçten bir adama derki; sen her şeyden ibret almak usulünü bilir misin?

O da hayır der. O halde benimle gel, diye emreder. Birlikte dışarı çıkarlar. Ok yapıp satan bir dükkânın önüne gelirler. Bakarlar ki o dükkân sahibi, ağaçların eğrilerini ateşe tutuyor, düzeltiyor, o suretle okları yapıyor. O zat müridine der ki. Bundan ne anlıyorsun? O adam da bir şey anlamıyorum der. Cevaben: canım, nasıl bir şey anlamıyorsun, bak bu ne demektir. Eğri mutlak ateşte düzelir demek değil midir? diye emreder.

Keza zatın biri, sahabe-i güz'ün zamanında olacak, hanesinden çıkmış bir yere gidiyormuş. Bir demirci dükkânının önüne gelmiş bakmış ki içeride ocakta demir ateş gibi olmuş. Bunu görünce daha ileri gidemeyerek orada düşüp bayılmış. Yirmi dört saat baygın kalmış. Sonra ayılınca, böyle bir yerde düşmesinin sebebini kendinden sormuşlar. Cevaben: "Demirci ocağında demirin öyle kıpkızıl ateş olduğunu görünce, düşündüm ki yarın biz cehennemde böyle olursak bizim halimiz neye varacak bu mülâhaza ile ve bu mülâhazanın dehşetiyle düşüp bayıldım". Diye söyler. Bakınız her şeyden ibret almak nasıl olur.

Bizde ne ibret alacak göz, ne işitecek kulak, ne de anlayacak fikir ve zihin var. Biz söylüyoruz biz dinliyoruz. Sözümüzün kimseye tesiri olmuyor, şimdi size bir Hadis-i şerif okuyacağım buna itimad ve emniyet etmek, Zeyd'in, Amr'ın lakırdısını dinlememek lazımdır. Zira Habibi-i Hüdâ (a.s.v.) Efendimiz Hazretleri buyuruyor ki; "Âkil o kimsedir ki nefsine galib olur. Kendi haremine ve kadınına da mağlup olur[19]". Baksan bu Hadis-i Cenabı Risalet Penâhi *"Allah'ın kimini kimine üstün kılmasından ötürü ve erkeklerin, mallarından sarf etmelerinden dolayı erkekler kadınlar üzerine*

hâkimdirler…" (Nisa: 34) ayet-i kerimesine muhalif gibidir. Hayır, hayır; muhalif değildir. "Nefsine galip olan kimse artık kadına ezâ ve cefâ etmez, onlara rıfk ve mülâyemetle muamele eder", demektir. Zira kadınların aklı az nefisleri çoktur. Erkeklerin bilakis akılları çok nefisleri azdır. "Erkekler kadınlara hâkimdir" Ayet-i kerimesi ise başka bir bahistir.

Kadınlara din ve dünyalarını öğretmek, iffet ve ismetlerini korumak hususunda bu Ayet-i kerimenin hükmiyle hareket etmek gerekir.

Elhasıl kâmil olan, büyük olan nefsine galip, kadına mağluptur. Hatta Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri'ni bir gün zevcat-ı tâhirattan birisi eliyle vurur. Validesi görür. Aman kızım ne yapıyorsun bu kimdir, diye darılmak ister. Risalet Penâh Efendimiz "yok, yok onlara bir şey demeyiniz. Benim zevcat-ı mutahharatım hep böyledir. Sakın onlara bir şey söylemeyin[20]" diye buyurur. Onlara darılmayı men eder. Bize gelince, yahu kadının hiçbir kabahati yok. Biz erkeğiz ya. Ağzımıza geleni bu zavallılara söyleriz. İcap ederse (Allah (c.c) korusun) döğeriz bile.

Efendi, bunu değil ehl-i tarik, aklı azıcık başında olan bir çocuk bile yapmaz. Daha bizim kulağımız neyi işitsin! Gözümüz neden ibret alsın! Aklımız neyi düşünsün! Neyi ihata etsin (anlasın)! Çok şâyân-ı teessüf (acı verici), çok...

İnsan Pek Acaib Yaratılmıştır

Cenab-ı Hak insanı pek acaib halk buyurmuştur. Kâinatta ne varsa bu vücutta da onun bir numunesi vardır. İnsan topraktan halk olunmuş. Bu vücudu buluncaya kadar birçok şeylere uğramış. Cemadat (Cansız varlıklar) ve nebatatdan (bitkilerden) geçmiş onların hem iyiliğinden hem kötülüğünden almış, hayvanattan da bir hisse, onlardan da birer iyilik ve kötülük almıştır. Yani hayvanatın da ruhu olduğundan eşyay-i saireye nisbetle, insanlara hayvanatın daha ziyade yakınlığı vardır. Demek ki insan bu madenlerden de almış, kezâ nebatat ve hayvanattan da ne varsa yine bir parça bir şey almışız[21].

Ma'lum ki biz yalnız eşbah (et kemik) dan ibaret değiliz. Cenab-ı Hak bizde bir ruh halk buyurmuştur. Bu ruh-u insani âlem-i emirdendir. Âlem-i emirden olması dolayısıyla Cenab-ı Hakk'ın esmasından, esması, sıfatından sıfatı vardır.

---

[19] Keşf'ül Hafâ Cilt: 2, Syf: 63

[20] Bulunamad

[21] İnsan Yapısında hayvansal, bitkisel madensel gıda ve katkıların varlığı bir gerçektir. Bu evrim demek değildir. Hayat kuralıdır.

Cenab-ı Hak mü'mindir. İnsan da mü'mindir. Keza Cenab-ı Hakk'ın ilim, hayât, irade kudret, tekvin gibi sıfat-ı subûtîyesi vardır. İnsanlarda da bu sıfat-ı ilahiyyenin bir numunesi vardır. Yalnız tekvin sıfatından insana, kullarına vermemiştir. Bununla beraber insan bir kere "Lâ ilahe illallah" dese her tarafından bir melek halk olunur. Bu melâike o adam için ta mahşere kadar istiğfar eder. Demek ki insan bilvasıta hilkate sebeptir. İşte insan böyle ekmel ve ecell (yüce) bir örnektir.

İnsanda bunlardan başka ayrıca nefis vardır. Nefis gayet mülevves, kötü bir şeydir. Ruh ise aslında pak, temizdir. Bu vücuda ilgisinden dolayı, aslındaki taharet zay olmuştur. Murad-ı ilâhi ruhu, aslı gibi pak, mutahhar (temiz) edecek. Yine kendisine götürmek. Ona ulaştırmaktır. Binaenaleyh cemadat (cansız varlık) ve anasır-ı arbaanın (toprak, su, ateş, hava) ve nefsin ruha verdiği kötülükleri gidermek onları iyiliğe tebdil etmek gerektir.

Mevlâ-yı müteâl hazretleri de seyyiatımızı (günahlarımızı) hesanata (iyiliklere) tebdil buyuracağını (çevireceğini) kitâb-ı mübinde (herşeyi açıkça beyan eden kitap, Kur'ân-ı Kerim) emir buyuruyor. O halde tarikat demek tebdil demektir. Bu cihetle ehl-i tarika ebdal denilir.

Şu hâlde ahlâk-ı zemimemizi, ahlâk-ı haseneye; kibrimizi mahviyete, zenb-i vücudumuzu enaniyetimizi yokluğa, aklımızı üns ve huzura tebdil edeceğiz. Böyle olunca nefis de kötülüklerini bırakmış, ruh kesb-i saffet etmiş ve artık Hakk'a ve Hakk'ın huzuruna çıkmaya lâyık bir hale gelmiştir. Ki işte murad-ı ilahi bundan ibarettir.

Gelelim tebdilin çaresine: buna öncelikle insan, bizzat kendisi gayret etmelidir. Fakat bu gayretle beraber insan yalnız başına bu işi başaramaz. Mutlaka bir mürşid-i kâmil ve mükemmile ihtiyaç vardır. Eğer civarımızda böyle bir zat varsa ne a'lâ (iyi), yoksa aramak taramak behemehâl (her hâlükârda, ister istez) böyle bir zat bulmak, onun emri vechiyle hareket etmek lazımdır. Hadis-i şerifte: "İlmi Çin'de bile olsa arayınız[22]" buyurulmuştur. Keza dinden ve dinin muhafazasından dolayı bir adam gideceği yere gitmekle ne saadete mazhar olacak idiyse, ayniyle yine o saadete nail olur, diye emir buyurmuşlardır. Bu Hadis-i şerifenin hatırına nazaran dinimizin ikmâli, imanımızın tekemmülü için behemehâl bir mürşide mülâki olmalıyız (bağlanmalıyız). Mürşid ise insana, dostundan, ana ve babasından daha merhametlidir. Mürid, mürşidin gözünün nurudur. İnsanın gözünün nuru

[22] Keşf'ül Hafâ, Cilt: 1, Syf: 138

ise nur-u ilâhidir. Müridin her türlü saadeti ve belki kendisinin bin vechin fevkinde olmasını ister. Bu böyledir.

Yukardaki gibi, sabit olan Hadis'e nazaran bir adam Allah (c.c) için, rızay-ı bâri için zahirden batına hicreti murad etse ve o cüretle işe teşebbüsle (Allah (c.c) cümleye gecinden versin) ömrü vefa etmese bu da hicret-i zahiri gibidir. O adam ömrü vefa etmekle kazanacağı, elde edeceği nimet ve saadete yine ayniyle nail ve mazhar olur. Ve bu zahir hicretle evlâ bittarik böyle olur.

Kibir Çok Kötüdür

Cenab-ı Hak bir adamın zilletini murad buyurursa, o adama nefsinin izzet ve vakarını muhafaza etmek emel ve sevdasını verir.

Hâlbuki nefse, nefsin kibir ve tecebbürüne (büyüklenme) enaniyetine hizmet edenler hakikaten zelil ve muhakk'ar (hakarete uğramış) olurlar. Beyt-i muazzamayı tavaf eden, evliyaullahdan biri, bir zatın azamet ve vakarına karşı çok taaccüp ve hayret eder. Böyle mukaddes ve nazargah-ı ilahi olan Beyt-i Muazzamaya karşı bu adamın küstahlığına şaşar. Evliyaullahdan olan bu zat bir vakit sonra Bağdad'a gider. Bağdat'ta köprü üzerinde bir dilenci görür. Adama bakar Mekke-i Mükerreme'de esna-i tavafta gördüğü adama benzetir. Merâk eder ve sorar. Dilenci; "Evet ben Ka'be'de gördüğün adamım" der. Biz, öyle mukaddes ve mübarek bir mahalde izzet ve vakarımızı muhafazaya çalıştığımız için mahal-i rifât olan bu yerde de böyle zelil ve bednâm (kötü nam) olduk" diye söyler. Hakikaten böyledir.

Benim teyzemin kocası vardı. Halk, ona Ahmet Bey derdi Bu adam pek büyüklenen biriydi. Hatta ben çocuktum. Hatır gözetilerek herkes bahusus (özellikle) akraba ve taallukatım (yakınlarım) bana ziyade hürmet eder ve severlerdi. Fakat ben bile çocuk olduğum halde bu adamdan ziyade korkardım.

Ahmet Bey, o kibir ve büyüklenmesi yüzünden zevk ve sefahatle ve suver-i saireyle (çeşitli şekillerde) pek çok ve büyük olan servet ve samanını mahv (yok etti) ve kaybetti. Arazisini sattı, savdı ve sonrada tuzlada memur oldu. O da bilahare elinden gitti. Pek perişan oldu en sonunda tese'üle mecbur kaldı. Fesübhanallah. Hayret ediyorum. Bu adam o tese'ülü (dilenciliği), o derece zilleti halinde bile mütekebbir idi. Ne ise, Cenab-ı Hak hepimizin ve o adamın da, kusurlarımızı af buyura Âşık Paşa: şöyle diyor:

"Derviş oldur ki dünyayı terk ede;
Fakir odur ki dünya onu terk ede".

Herkes derki; Allah'ı (c.c) severim. Hâlbuki hakikat böyle midir? Nefsimizin en ufak bir arzusu olsa, onu günlerce düşünür ve pek çok müteessir oluruz. Ve o iş olup bitinceye kadar hatırımızdan katiyen çıkmaz. Biz de Cenab-ı Hakk'ı günlerce belki de senelerce hatırımıza getirmeyiz. Namaz kılmaz. Dersimizi okumaz oluruz da katiyen, kesinlikle mütessir olmayız.

Baba; Cenab-ı Hak böyle mi söyler, böyle sevgi olur mu?

Mevlây-ı Müteâal hazretleri seni kendisi için yarattı. Sen ise bütün gün başkasıyla uğraşıyorsun. Sen, senin ve Rabbin düşmanı olan nefis ve şeytanın esir ve mahkûmusun hâlbuki Cenab-ı Hak seninle ümem-i salifeye (geçmiş ümmetler) ve melâike-i kirama mübahat yapıyor.

Meleklere karşı Cenab-ı Hakk'ın mübahatı (övünmek) iki esasa müstenid olsa gerek:

Biri: Cenab-ı Rabbü'l-İzzet insanların fazail ve kemalatını bunlara göstermek ve kendisine yakınlık ve kavuşmak mümkün olduğunu anlatmak olacaktır. Velev melekler için bu kemal her ne kadar mukadder ve makdur değilse bile kendi takdisi ve tebcillerine, ibadet ve taatlarına şevken lillâh meşgul olsunlar.

İkincisi: İnsanların vazife-i hilâfeti eda edemeyeceklerini vaktiyle melekler Zat-ı Zü'l-Celâl Hazretleri'ne arz etmiş ve bu arzlarında Efal-i Rabbani'yeye bir çeşit itiraz çıkmıştı. İşte şimdi kendilerinin de bilip anlamadıkları o kemalatı, insanların o büyüklüğünü onlara anlatmak için olacaktır. Her ne hal ise...

Hz. Rabia gecede bin rekât namaz kılarmış, niçin bu kadar ibadet ettiğini sormuşlar "Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri benim ile ümem-i salife üzerine iftihar buyursunlar diye böyle yaparım" diye söylemiş. Bu bir kadın, bakınız yüksek himmete. Bakınız himmet, gayret ve hem de böyle büyük bir ibadetten de sevapta gözetmiyor. Yalnız Habib-i Hûda, Mahbub-ı Kibriya Efendimiz; memnun ve müftehir olsun (övünsün) diye böyle yapıyor.

İşte Hz. Rabia böyle büyüklükleriyle tac-ı rical ünvanını almıştır. Hakikaten layık ve ehrardır. Buda böyle, gelelim esas bahsimize; nefis bize de Rabbimiz Teâlâ ve Takaddes Hazretleri'ne de düşmandır, demiştik.

Böyle bir düşmanla başa çıkmak onun her sözüne her arzusuna münkâd (bağlı) olmak her mü'mine, özellikle ehl-i tarıka yakışmaz. Biz buna tesâhub (arkadaşlık) etmeyelim, onun tarafını iltizam etmeyelim diye Allah Zü'l-

Celâl Hazretleri (Tevbe: 111): ***"Şüphesiz Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır.*** *Artık, onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve ölürler. Allah, bunu Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da kesin olarak va'detmiştir. Kimdir sözünü Allah'tan daha iyi yerine getiren? O hâlde, yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevinin. İşte asıl bu büyük başarıdır"* kelâm-ı ilahisiyle mü'minlerin nefislerini ve mallarını satın aldı. Satın aldığını haber verdi.

Hususiyle satın aldığı nefsimiz esasen kendimizin de değildir. Yine kendisinindir. Kendi halk ve icad buyurmuştur. Böyle iken yine haber veriyor ki, olmaya bu nefse tesâhub idelim. Ondan tarafa çıkalım. Nefisten korkmak bütün emrine, her arzusuna tabi olmak iki şeyden ileri gelir.

Ya Cenab-ı Hak o adamın hizlânını (zilletini, sefaletini) murad buyurmuş, nefsi onun gözünün önünde büyük gösterir, ona galebe mümkün olmayacağı fikrini o adama ilkâ eder (aktarır). Eğer böyle ise buna çare yoktur. O adamı kurtarmak imkânsızdır. Zira onun Allah (c.c) tarafından yardım edilmemesi murad buyurulmuştur.

İkincisi; O adam Allah'a (c.c) dönmesin gitmesin diye nefis tesvilatta (aldatmada) bulunur. Sen kim bu iş kim, diyerek yapılacak şeyi büyültür. Buna tevbe ve inâbe ile Hakk'a rucu'; hususen mürşid lutf ve himmetiyle ilâç etmek mümkündür. Zira tevfik ve hidâyet ve inâyet hakkındır.

Bedir gazasında düşmanları müslümanlara, müslümanları da düşmanlarla az göstermiştir. Bundaki sebep, hikmet, müslümanları küffara az göstermiştir. Onlar korkmasınlar, bu yüzden müslümanlara önem vermeyerek bir güne harb tedbirlerine koyulmasınlar. Küffarı da müslümanlara az göstermiştir ki onlar korkmasınlar, manevi kuvvetleri artsın. Ve bu kuvvetle, hemen düşmana saldırsın hemen galebe çalsınlar.

Hakikaten Bedir Gazası'nda galebe böyle olmuştur. Murad-ı İlahi suretiyle müslümanlar; mansur ve muzaffer. Küffarda: makhur (kahrolmuş) ve muzmahil (yok olma) olmuşlardır. Nusret, muzaffariyet ve galebe böyle Allah'ın (c.c) elinde olduğu gibi Cenab-ı Hakk'ın muhafaza buyurduğu ve muhafaza olunur. Bir şey olmaz.

Mekke'nin fethinde yetmiş kadar kimse evvelce islâmı kabul etmişlermiş. Fakat bunlar bir fırsat bulup da kendilerini müslümanlara tanıttıramamış ve müslüman oldukları anlatamamışlar. Küffar da bunların müslüman olduklarını hisseder gibi olmuşlarsa da temamiyle ve kati olarak hüküm verememişler.

Fetih günü küffar müslümanlardan, müslümanlar küffardan birçoklarını kesmiş iseler de o hengâmede bu yetmiş kişiye ne müslümanlar, ne de küffar bir şey yapmamışlar. Bunlar sağ salim kurtularak Fetihten sonra ashab-ı güzin meyanına dâhil olmuşlar.

Evet, nefisten korkmayacağız Onun hevasatına olmayarak, murad-ı ilâhi dairesinde çalışmaktan geri durmayacağız. İstikamet edeceğiz.

Behlül Dânâ Hazretleri buyurur ki; "Biz Cenab-ı Hakk'ın emirlerine itaat eder, ona ibadet, ubudiyet (kulluk) ederiz. O da va'd-ı kerimi veçhile bizim sûrî ve manevi rızkımızı burada, orada ihsan buyurur. Daha bizim nefisle, halkla ne işimiz kalır". Hakikaten öyle, nefsimiz yahut halk bizim ne mucibimizdir. Ne halikimizdir, ne razıkımızdır. 'Ne mabudumuzdur. Ne mahbubumuzdur.

Bunlarla bizim ne işimiz olabilir. Fakat cehl (cahillik) ve gaflet, vehim (kuruntu) ve hayâl insanı şaşırır nefis ve şeytan da araya girerse artık rah-ı islâmı (İslam yolu) bulmak müşküldür. Meselâ: dünyevi ve uhrevi hiçbir bağımız olmadığı halde durup dururken kavlen ve fiilen birçok laubâlilik, bir de gıybet karışırsa artık keyfimizi sorma. İnsan daldıkça dalar. Baba, bu nasıl şey, bu nasıl gidiş? O ki eski âdetimizden, eski ahlak ve etvarımızdan (davranışlar) hiçbir şey terk etmeyecektik ve belki artıracaktık, daha bu inâbetin bu tarikata girmenin ve intisabın mânâsı ne demektir?

Anlaşılan halk inâbe edenlere hürmet ediyor diye bu hürmetten müstefid olmak. Halk yanında hatırı gözetilir olmak için böyle yapmışız. Bakılsa, bu hallere göre inâbenin manası, hakikati böyle olmak lâzım gelir. İşte bu gibi haller nisbetimizi muhafazaya, huzurumuzu idâmeye çalışmayarak gaflete razı olduğumuzdan ileri gelir. Yok, eğer günahlarımızdan korkuyor ve bu yüzden daha adam olmayız diye ümit kesiyorsak, kendimizi oldum olası hevâya sivâya kaptırıyorsak bu fikir de bu halde yanlıştır.

Ye's (ümitsizlik) fütur küffar işidir, şanıdır. Müslüman, mü'min me'yus olmaz. Bir gün Hz. Musa Salavatullahi ve âlâ nebiyyina ve aleyhi Efendimiz, Tur'da Ya Rabbi, der. Hz. Musa Ya Rabbi der demez. Derhal Cenab-ı Hak tarafından "Lebbeyk" buyurulur. Musa (a.s) "Ya Musa kulum bana ya Rabbi der münacaat eder de ben ona nasıl "lebbeyk" demem. Buyurur. Hz. Musa: "Asi olan da ya Rabbi dese ona da mı lebbeyk buyurursun. Diye sorar. Cenab-ı Hak: "Elbette ona da lebbeyk derim ve belki asi kula teşemmür de ederim. Velev âsi olsun ve meğerki şirk etmiş ola tevhidi bulunmaya (Şirk koşmak hariç).

Hakikat öyledir. Şan-ı Ulûhiyetime böyle yakışır buyurur. Musa (a.s) da tasdik eder. Hakikaten öyledir. Yalnız ma'siyette ısrar fenadır. Israr olmaz. Tevbe ve rucu' edilirse artık, düşünmemeli, ma'siyetimizi ona bırakırız. Erhamerrahimindir. Af buyurur. Ne eder eder. Ye'se ve ümidi kesmeye düşecek derecede ma'siyetim var diye korkmak ve bu suretle geri kalmak olmaz. Bu gibiler rahmet-i ilâhiyeyi kendi ölçüleriyle ölçerler de onun için böyle korkarlar. Ben de Allah (c.c) ölçüsüyle ölçerim de onun için böyle derim. Hakikaten de böyledir. Yalnız bu hususta dediğim gibi bir şeye dikkat etmek lazımdır.

Mûsir olmamaya (İsrar etmemeğe) zira ma'siyette ısrar küfre bâdidir. Ondan hazer lazımdır Günah-ı Kebairin hangisi olursa olsun, meselâ: içki, zina vesaire bunlar işlendiği vakit; iman durmaz behemahal (ister istemez) çıkar. Sonra yine avdet eder, yani kebair imanı götürmez. Ama onu işlediğin vakit, iman da durmaz çıkar. Ya o iman çıktığı vakitte insanın eceli gelmiş olurda vefat ederse maazallah imansız gitmiş olur.

Bu cihetle şimdi bizim yaptığımız, günahlar kâfidir. Hemen bunlardan tevbe ve rucu' edelim, bir daha da onları işlemek değil, hatır ve hayâlimize bile getirmeyelim. Cenab-ı Hak Erham ve Ekrem'dir. İhsan edendir. Af buyurur, korkmayalım.

Yarın rûz-ı kıyamette (kıyamet gününde) Cenab-ı Hak iki adamı cehennemden çıkaracaktır Sonra bunları tekrar cehenneme sürünüz diye emir buyuracaktır. Cehennemi bilfiil görmüş iken bu iki adamdan birisi hiç korkmayacak cehenneme doğru koşmaya başlayacaktır. Ve diğeri de biraz teenni ile yürüyecektir. Cenab-ı Allah (c.c) koşan adama sorar ki; sen niçin öyle koşuyorsun. O kul cevaben der ki; ya Rabbi dünyada iken emrini tutmadım başıma gelecek geldi. Beni cehenneme koydun. Şayet şimdi de, emir ve fermanına itaat ve müsaraat etmezsem, azabımı artırırsın. Diye korktum. Onun için koşuyorum. Diğerine de sen niçin böyle teenni ile hareket ediyorsun, buyurduğunda o da: ya Rabbi sen beni cehennemden çıkardın, Şan-ı Ulûhiyetine yakışan, cehennemden çıkardığın kimseyi bir daha oraya koymamaktır. Böyle düşündüm. Ve belki af buyurursun diye ümit ederek teenni ile hareket ediyorum. Diye arz edecektir. Bunun üzerine;

Erhamerrahimin olan Rabbimiz Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri bunların ikisini de afettim İkisini de cennete götürün diye emir ve ferman buyuracaktır[23].

Allah'tır (c.c) istediğini yapar. Veziri müsteşarı yoktur. Yalnız biz ubudiyette (kullukta) sabit olalım. Evamir-i ilahiyesine zahiren batınan münkad (bağlı) olalım. Kendisini sevelim kendisiyle olalım o güzel yapar.

Efendi biz azaba. Cehennem ateşine tahammül edemeyiz. Hele ayrılık ateşine hiç tahammül edemeyiz. Ne yapıp yapıp, burada iken başımızın çaresine bakmalıyız.

Malumdur ki; Mecnun rüyada Leyla'yı görüyor, halı gayet hoş oluyor, yüzüne bir taravet (taze, diri) ve kırmızılık geliyor. O sırada Leyla Mecnun'u görmeğe gelir. Mecnun uyanır Leylâ'yı karşısında görür görmez sap sarı olur. Leylâ: sana birdenbire ne oldu, rengin kıpkızıl iken şimdi sapsarı oldu. Diye sorar. Mecnun cevaben: rüyada seninle meşguldüm. Halim hoştu. Uyanınca karşımda seni gördüm derhal içime senden ayrılmak korkusu düştü, hicran korkusu düştü, onun için böyle oldum der.

Efendi, ehl-i cennet olmak kolay değildir. Haydi, cennete gittik diyelim, Cennette Cenab-ı Hakk'ı ancak haftada bir kere hem de oda uzaktan görecek ve yine tekrar ayrılacağız. Bu azaba kimse tahammül edemez. Bu firak (ayrılık) azabı, hiçbir azaba benzemez Farisi beyt:

"Dur manend ez visâl-ı o azab-ı ekberest
Âteş-i sûz-ı firak ez her azabi better est"

Türkçesi: "Onun visâlinden bizim uzak olmamız büyük azaptır. Ayrılık ateşinin yakması (ise) her çeşit azabtan daha kötüdür".

Hülâsa (Kısaca) burada iken ne yapıp yapıp orada ondan ayrılmayacak bir hal ve irfan kazanmak, onun visâline layık olacak bir taharet iktisab etmek lazımdır. Yoksa halimiz pek harabtır.

Bir gün Mecnun adamlarıyla sahraya çıkar Orada bir köpeğe tesadüf eder. Bu köpeği çağırır eteğini açar üzerine oturtur ve okşamaya başlar Herkes Mecnun'a; "Yahu! bu köpekte ne var ki, buna böyle yapıyorsun hakikaten sana

[23] Ettac Elcamiu lil'usul, Cilt: 5, Syf: 432, Tirmizi.

mecnun dedikleri kadar var". Derler Mecnun bunlara: "Ah Siz ne bilirsiniz, bu köpeği bir kere Leylâ'nın köyünde görmüştüm" diye söyler. Hakikaten muhabbet böyle olmak lazımdır. Hadis-i Şerif: "Kişi sevdiğiyledir[24]". Kimi seviyorsak onunla beraberiz. Ve onunla beraber olacağız. Biz şimdi sevdiğimiz "Allah (c.c)", "Resulullah (s.a.v)" ve "Evliyaullah" ise hiç şüphe yok ki orada da onlarla oluruz. Yok, nefsimizi, hevâmızı sivamızı (dünyalıklarımızı) seviyor ve onlarla muhabbet ediyorsak, demek yarın orada da onlarla olacağız. Vay orada bunlarla olanların haline!

Efendi; İnsan neyi severse onu çok söyler. Zikir ve fikri o sevdiği, istediği şeyler olur. Hele dikkat ediniz bizim en çok sevdiğimiz şey, zikir ve fikrimiz nedir? Eğer Mevla'mız ise, nimetimiz mübarek olsun. Yok değilse başka şeylerle bu hâl pek büyük musibettir.

Evliyaullahtan bir zat bazı esrarı (sırları) ifşa eder. Bu zatı zındıktır diye padişaha iletirler. Padişah meclisindeki, ülema ve vükelâdan, bu adamın hakikaten dedikleri gibi zındık olup olmadığını sorar. Onlar da; evet bu adam zındıktır diye tasdik ederler. Padişah mademki bu adam öyledir. Bunun idâmı lazımdır. Der. İdam ettirmek üzere celbettirir. Bu zat huzur-ı Padişahiye gelirken yolda bir ekmekçi dükkânına uğrar. Ekmekçiye der ki; beni asmağa götürüyorlar, bana bir ekmek ver. Şimdi param yok, eğer kurtulursam, gelir senin paranı veririm. Şayet kurtulamazsam beni asarlarsa sen de bu ekmeği helâl et. Ekmekçi sözü kabul eder. Ve bu adama bir ekmek verir.

Padişahın huzuruna çıkarlar. Gelenlerin safında bir yere oturur. Padişah oradakilere tekrar bu adamın ahvalini sorar. Onlar da dil değiştirerek, hayır. Bu adam büyük zattır, evliyaullahtandır, derler. Padişah taaccüb eder. Biraz sonra tekrar sorar; yine öyle derler. Belki utanıyorlar, söylemiyorlar diye üçüncü defa tekrar sorar yine o cevabı alır. Bu cevabı alınca padişahın canı sıkılır. Bunlara hiddet etmek ister. Asılacak olan zat padişaha hitaben: Padişahım niçin canın sıkılıyor. Benim bir kusurum oldu, Cenab-ı Hak ğadab (gazap) buyurdu. Onun için bu adamlar önce aleyhimde şahadet ettiler. Buraya gelirken onun gadabını rahmine tebdil edecek bir şey yaptım. Zira Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri buyurmamış mı ki: "Gizli sadaka gadab-ı ilahiyi teskin eder[25]". Ben de yolda gelirken bir ekmek aldım gizlice bir fakire verdim gadab-ı

[24] Keşf ul Hafa Cilt: 2, Syf: 202

[25] Keşf'ül Hafâ Cilt: 2, Syf: 22

ilahi kesb-i sükûn etti. Şimdi bu adamlar da bittabii lehim de söyleyecekler. Bu adamlara niçin hiddet ediyorsun? Bunların gerek aleyhimde, gerek lehimdeki şahadetlerinde bir sun' ve madhalleri (yaptıkları) yoktur. Eden, ettiren O' dur, diye söyler.

Padişah birçok ikram ve ihsanla beraber bu adamı bırakır ve hakikaten büyük bir zat olduğunu o da tasdik eder.

İşte şimdi de gadab-ı ilahi feverandadır. Böyle devam ederse bu asar-ı kahr ve gadaba bu tecelliyet-ı celâliyeye kabil değil beşer tahammül edemez. Onun gadab'ını teskin edecek işler yapmak lazımdır.

Şimdi herkes Cenab-ı Hak'tan yüz dönmüş, hiç olmazsa iki, üç, beş adam olsun ona itaat etmeli, cehl ve gafletten kibir ve enaniyetten teberri (uzaklaşma) ile onun rızasına muvafık bir üns ve huzur bir ilim ve irfân bir acz ve mahv tedarik eylemelidir. İşte bu birkaç adam yüzünden hem o adamlar kurtulur, hem de olur ki mahlûkât kurtulup, halâs bulur.

Efendi; din nasihattir. Alehissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri de: "Din nasihattir. Din nasihattir. Din nasihattir[26]" diye tekiden emir ferman buyurmuşlardır. Bu müslümanların kulaklarında, bu mavaiz-i ilâhiye kesildi, kesilmedi bu belâlar da bizim başımıza gelmeye başladı. Emir ve Ferman-ı Risâlet Penâhiye nazaran demek ki; nasihat edenlerin, nasihat dinleyenlerin dini vardır. Aksi olarak, nasihat etmeyenlerin ve dinlemeyenlerin dini yok demektir.

Bu nasıl olur ki böyle oluyor? Evet, nasihat dinlemeye, dinlemeye kalp katılaşır. Kalpte kat kat perdeler hâsıl olur. Bir kere insan tamamıyla nefse mağlup ve mahkûm olarak binnetice (Allah (c.c) korusun) din de elden gider. Bu cihetle ulemâ ve salihler, hususiyle meşayih ve mürşidlerin mahfil (oturdukları, bulundukları yerler) ve meclislerine can atmak, kulaklarımızdan ilâhi öğütlerinin kesilmesine razı olmamak ve işittiklerimize amil olmak lâzımdır ki; hem dinimizi hem dünyamızı muhafaza edelim. Hem de bu mahlûkatın, bu belâ ve mesâibinden (musibetlerden) kurtulmaya hizmet etmiş olalım. Yoksa işte hep gitmek üzereyiz.

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri bir Hadis-i şerifte buyururlar ki; "Biz maş'ar-i enbiya halkın mertebesine inerek onların akılları ölçüsünde kendilerine söz söylemek için ba's buyurulmuşuzdur[27]".

Peygamberan-ı İzâm Hazeratı üns ve huzuru ilâhiyeye mustağrak oldukları ve bu devlet ve nimetten bir an olsun ayrılmaya tahammül edemeyecekleri malûm iken şefkat ve merhametleri icabı bu halkın mertebesine inmekle onların

terakki ve kemallerine ve hilkatten maksud ve gaye: Kulların Mevla'ya vüsûludur (kavuşmasıdır). Bu büyük işin husulüne hizmet buyurdukları ve bu zahmetlere katlandıkları gibi onların varisleri olan Evliyaullah da halkın mertebelerine tenezzülle onların saadet ve selâmetlerine hizmet ederler. Ve bu hizmetle memurdurlar.

Efendi; bu pek büyük bir iştir. Bu sıkıntıya katlanmak öyle kolay bir iş değildir. Söyleyeceğim, yalnız noktaya dikkat ediniz. Bakınız bu hale devamlı tahammül olunur mu?

Evet; bu millete, bu ümmet-i merhumede gerçi sureten mesih[28] yoktur. Peygamber'imizin (s.a.v) yüzü hürmetine bu husus kaldırılmıştır. Fakat kıyamet karib olursa o da (mesih) olacaktır. Lâkin bu ümmet-i merhume arasında mesh-i ma'nevi mevcuddur. O ref' olunmaz. Biz vaktiyle ve her nasılsa sıfat-i insaniyemizi muhafaza edememişiz. Haşa huzurdan, herbirimiz; ma'nen batınan kelb (köpek) ayı, merkeb ilh... birer hayvan suretine-girmişiz.

Gerek meaşir-i enbiyanın, gerek evliya-ı izâmın; kelple, merkeple ve saire hayvanatla ayni mecliste oturması onların hallerine tenezzül buyurmaları pek müşküldür ve hakikaten tenezzül buyurmaları pek müşküldür. Ve hakikaten tahammül olunacak hal değildir. Fakat bu hale bir kere iki kere tahammül olunabilir. Devamlı mümkün değildir.

İnsan azıcık terakki etmek, bu mesihten kurtulmak istemez de daima onları bu tenezzüle mecbur bırakırsa, büyük, büyük, günah vebâldir. Utanmalı, hayâ etmeli. Bu böyle olur mu?

Ki bizim meşrebimizce daima söyleriz, daima bizim keyfimize, arzumuza hizmetle bizi eğlerler bu nasıl olur? Hele bunların bir kere indi ilahideki kadir ve menziletlerini, şeref ve ulviyetlerini düşününüz, bir kere de bunlar hakkında revâ gördüğümüz şeyi teemmül ve mülahaza ediniz. İnsan bu yaptığı şeyden yere gireceği gelir. İnsan umumiyetle böyledir. Ya esasen mükemmel olurlar veyahut o istidada malik olmazlar da enbiya ve evliyaya mukarenetle (yakınlıkla) onların sohbet-i seniyyelerine müdavemetle ve emirlerini tutup kendilerine ittaba etmekle (uymakla) iktisab-ı kemâl ederler (olgunluk kazanırlar). Fakat biz bu hale katiyen yanaşmayız. Onların yanlarına gitmeyiz. Emirlerini tutmayız. Eserlerine ittiba etmiyoruz. Hep böyle sıfat-ı mezmumamızı (kötü sıfatımızı) muhafaza edip duruyoruz.

Arada bir bazılarımız azıcık terakki etsek bile ona bir bahane ile tekrar siretimizi bozarak yine hayvaniyete mesh oluruz. Bu böyle olur mu?

Bir Hadis-i Şerifte: "Evleniniz, çoğalınız, ben ümmetimin çokluğu ile iftihar ederim. Velev çocuklarınız sakat bile olsa, ben yine iftihar ederim"[29] buyuruluyor. Şeyh Efendimiz Hazretleri buyururlar ki;

"Hafız biz de bu Hadis'ten istifade etmek isteriz. Yani kıyamet günü nasıl ki peygâmberan-ı izâm Hazaratı kendi ümmetleri, çocukluğu ile müftahir (övünme) olursa biz de ihvanımızın çokluğuyla müftahir oluruz. Velev ihvanımız sakat halde, pek işe yaramaz bir halde olsa bile".

Hz. Ömer (r.a) Efendimiz de: Ben kadınlarımızla olan muamele-i meşruadan (meşru ilişkiden) hiç hazzetmem, buyururlarmış. Bari teehhül buyurmayınız, diye arz etmişler. "Peygamber Efendimiz ümmetimin çokluğuyla iftihar edeceğim, emir buyurduğundan dolayı teehhül ediyorum". Diye emir buyurmuşlar.

Elhasıl bu hep böyledir. Gerek enbiya gerek evliya hep bizim için, çoğalmamız için, hep bizim adam olmamız için daima bu tenezzülü, ihtiyar buyururlar. Fakat allettevali (peş peşe) bunların tenezzülüne razı olmamalıyız bir defa da olsun insan onların mertebesine tarakki etmek istemeli ki; maksat hâsıl olsun.

Daima söylediğim, gibi; beğendiklerinizi alınız. Beğenmediğiniz sözleri bana bırakınız. Ne yapalım bu nefse daha ne vakte kadar tebeiyet edeceğiz (uyacağız). Artık kâfi değil mi?

Bu esaretten bu kölelikten kurtulmalıyız. Cenab-ı Hak öyle çıkartır ki. İnsana bir de irade-i cüziye bir ihtiyar da vermiş, kendi Cabbariyetini burada ihtiyar-ı cüziyeye tabi ve taalluk kılmıştır. Azıcık kendimizden gayret, himmet etmemiz lazımdır. Yoksa hep böyle durmakta ne mana vardır. Bunda ne fayda elde edilebilir, Hiç.

---

[26] Aynı Eser Cilt: 1, Syf: 414

[27] İhyau ulûm-iddin Cilt: 1, Syf: 57

[28] Geçmiş ümmetlerde işledikleri günahların cezası olarak, hayvanlar şekline çevrilmiş olmalarıdır. Nesilleri devam etmez. O suret içinde hor hakir helak edilirler. Ekseriya domuz ve maymun şekline mesih olunmuştur. Bu ümmette de ahlâkta mesih vardır.

[29] Keşf'ül Hafâ, Cilt: 1, Syf: 318

Sadakanın Allah (c.c) Katındaki Derecesi

Tüccarın biri gayet fakir düşer. Bir gün camiye gider. Kapıda bekler kimseden bir şey istemediği gibi kimse de bir şey vermez.

Oraya bir fakir kadın da gelmiş, dileniyormuş. Ve kucağında bir çocuğu varmış. Bu kadın; efendiler birkaç kuruş verin bu çocuk babasızdır. Ve üç gündür de açtır, diyor. Fakat kimse bir şey vermiyor.

Bu fakir kadına tüccarın yüreği yanar. Bu kadına ve çocuğa çok acır. Kendi derdini unutur. Kadına benimle gel, der. Evine götürür. Arkasındaki hırkayı çıkarır o kadına verir. Kendisi de eski bir şey bulur, örtünür. O gece yatar uyur. Rüyasında cennette gayet müzeyyen, müntazam bir köşkte bulur. Bu köşkün kimin olduğunu sorar; "Köşk şenindir. Sen o fakir kadına hırkanı verdiğin için Zat-ı Zülcelâl Hazretleri de köşkü sana ihsân ve ikram buyurdu". Diye cevap verirler. Sonra kendine bir elma verirler ve derler ki; "Hele bu elmayı yar". Elmayı yarar içinden bir huri çıkar. Bu kimindir diye sorar. Cevaben; bu da senindir, derler. Gayet hüsna ve müstesna bir huri, hoş kokusu herkesi mest eder. O sırada kendisi de uyanır. Bakar ki hoş kokular içinde kalmış. Derki "Ya Rabbi hakikaten bunları bana verdinse (bunlar rüyadan ibaret değilse) artık ben burada daha ne durayım, emanetini al, ruhumu kabzet de buradan kurtulayım. Cenab-ı Hak duasını kabul ederek ruhunu kabzeder.

Evet, bu adamın verdiği şey ufak, ehemmiyetsiz bir şey ise de fakat bak ne büyük nimet mazharına sebep oldu. Allah rast getire de verelim ve verdiğimiz şeyler yerine tesadüf ede. Rızay-ı Bariye tevâfuk ede. Zira bilinmez ki rizâ nerededir?

Ufak bir bahâne ile Cenab-ı Hak insana öyle nimetler ihsan buyurur ki; akla hayâle gelmez. Yine ufak bir şeyler de mazhar-ı ilâhiyeden sakıt olur ki bu da akla hayâle sığmaz. Bu Allah'tır, her şeye kadirdir.

Bakınız bir gün bir adam geceleyin azıcık uykudan uyanır gibi olur. Bir tarafından öbür tarafına döner, dönerken "Lâ İlâhe İllallah" diyerek yine uykuya dalar. Bu adam bir zaman sonra vefat eder. Ruz-ı kıyamette bu adamı hisab yerine getirirler. Fakat bütün ömrünü masiyetle geçirmiş olduğundan salih amel namına hiçbir şeyini bulamazlar. Tabii cehenneme gidecek. Bunu sürüklemeğe başlayacaklar. Cenab-ı Hak: "Hele o adamı bırakın". Diye emir buyuracak. Ve bırakacaklar; "Kulum senin hiç mi bir şeyin yok". Diye sual buyuracak. O da; "Hayır, Ya Rabbi". Diyecek. Sonra Cenab-ı Hak; "Hayır

senin benim yanımda bir amelin vardır ki; sen bilmiyorsun. Fakat ben biliyorum. Sen fülân vakit, fülân gece uykudan uyanır gibi oldun bir yanından diğer yanına dönerken, o aralık bir kere "Lâ İlahe İllallah" dedin ve uyudun işte o tevhidin hürmetine seni affettim. Bunu Cennete götürün", diye ferman buyuracaktır[30].

İşte rahmet-i İlâhi böyle sonsuzdur.

Vaizin biri pek şiddetli va'z edermiş. Herkesi fazla korkuturmuş. Mahşerin, cezasının, hisâb ve kitabın hevl (korku) ve dehşetini tasvirle açıklarmış. Köylünün biri o vaize: "Bu hisâbın başında bir şefaat edecek biri bulunacak mı, bulunmayacak mı"? Diye sorar. Vaiz de: "Efendimiz (a.s.v.) Hazretleri bulunacaktır" diye cevap verir. Bu cevap üzerine köylü: "Öyle ise iş bitti, bitti" der. Ve vaiz de artık bir şey söylemez.

Bir gün de A'rabinin biri (köylü) Efendimiz Hazretlerine gelir. "Yarın mahşerde hesâbımızı, kitâbımızı kim görecek, yani bizzat Cenab-ı Hak mı bizi hesap buyuracak, yoksa başkasına mı hisâb, kitabımızı görülmesini havâle buyuracak"? diye sorar. Efendimiz (a.s.v) de: "Bizzat Cenab-ı Hak muhasebe buyuracak". Diye emreder bunun üzerine o köylü: "Öyle ise iş kolay Cenab-ı Hak kadir ve muktedirdir. Kadir olan, muktedir olan merhamet eder, affeder, her şeyi yapar, daha ne korku var". Diye söyleyince; Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretleri: "Bu Arabî doğru söyler". Diye emir buyurur. Ve tebessüm ederler[31]. Gerçi bunlar böyledir, fakat dediğim gibi, bunun aksi de olur. Bakınız:

Bir gün Hz. Ali Keremallahu Vecheh Efendimiz, hâlet-i nezi'de (son nefeste) bulunan veya vefat etmiş olan bir adama tesadüf eder. Yere düşmüş kıbleden yüzü çevrili olarak yatıyor. Hatırına gelir ki bu adamın yüzünü bari kıbleye döndüreyim. Tutar kıbleye döndürür. O adam yine aksi tarafa döner. Tekrar kıbleye çevirir. O adam yine döner. Böylece üç defa döndürmek ve dönmek hususunu tekrar eder. Bu esnada hatifi bir seda (gaibten bir ses): "O adamı bırak ya Ali. Bir kimsenin yüzünü ki ben döndüreyim artık kimse onu diğer tarafa döndüremez. Benden yüz çevireni ben böyle yaparım". Diye emir buyurur. Tabii olarak Hz. Ali Hazretleri de artık bırakır.

Evet; Cenab-ı Hakk'ın aziz ettiğini kimse zelil, hakir edemez. Zelil, hakir ettiğini de hiçbir kimse aziz edemez. Binaenaleyh hiçbir şeye güvenmemek, Cenâb-ı Hakk'a iltica etmek ve başımızın çaresine bakmak lazımdır. İşimizi

yarına, başkalarına talik etmek hiç olmaz. Zira bilmeliyiz ki sonra nasıl olur, nasıl olmaz.

Şimdiden bu günden yakınlık ve kavuşma yolunu tutup hesap ve kitabımızı burada görüp gitmek, saadet ve selâmette Cenab-ı Hakk'a yakınlık ise (her vakit söyleriz) muhakkak evliyaullaha hizmet ve yakınlıkla mümkündür. Bundan başka yol yoktur.

Evliyaullaha sevgi ve hizmet etmek ve onlara ilgi ve yakınlık peyda etmek büyük bir ibadet, büyük bir taattır[32]. Onlardan kaçmak her türlü olgunluktan yoksun ve ebedi zarara, yardımsız kalmağa sebeptir.

Hadis-i Şerifte: "Hayrı (iyiliği) sureti güzel olanların yanında arayınız[33]" buyurulmuştur. Vücûh, Suret; vucuh-u batındır (iç şekil), sureti güzel olanlar evliyaullahtır. Hayır ve esenlik ancak bunlardan (bunların eliyle) olur.

Allah'a (c.c) başka kapı, başka yol yoktur. Evliyaullaha mulâkat ve kendilerine ittiba' lazımdır[34].

Seyyid Sadaka; Efendim Hakikat-ı İttiba Nedir?

Efendi Hazretleri, bilmiyorum amma şöyle olsa gerek: Mürid mürşidini sever. Sevince zahiren ve batınen ahval efal ve ahvalına tebaiyyet eder. Bu tebaiyyet hasebiyle ülûm ve maarif ve kemalât, ne varsa hep kalb-i mürşidden müridin kalbine akseder. O da o kemale mazhar olur. Hakikat-ı ittiba budur.

Şeyh Şazeli Hazretleri Beşbeş Hazretlerine gitmiş intisab etmiş. Fakat kendisinde hiçbir şey zühur etmemiş, Lâkin müşarun ileyh Hazretleri daima kendi ilmine ameline istinad eder. Neticeden sözlerini ve işlerini daima kendi ilmine ve sairesine tatbik edermiş. Düşünmüş, olsa olsa bu yüzden müstefid olamıyorum demiş. Derhal ilmini terk eder ve amelini de nazar-ı itibara almaz. O andan itibaren istifade etmeye başlar. İşte malum pek büyük bir zat olur. Taife-i sufiyenin, bu ümmet-i marhumenin büyüklerinden biri de kendisi olur.

Şeyhi kendisine; "Ne vakit ki ilmin, amelin vardı ve onları görüyordunsa, bizden istifade edemedin, ne vakit ki ilmini terk ettin, amelini de görmemeye başladın, işte o vakit istifade etmeye başladın. Ve netice, maksad da hâsıl oldu" buyurmuş.

Bence, mürid mürşidini sevmez, onun söz ve işlerine arka çevirmeden de kendini alamaz ve yüz çevirmeden de kesilmeyince adam olması kabil olamaz.

Elhasıl insana bir tarikat ve o tarikta hakikaten tekemmül etmiş bi: muktedâ, bir rehber bir mürşid lazımdır. Ki bu iş görülebilsin.

Malûm Alehissalatü Vesselam Efendimiz Hazretlerine: "Ya Rasulallah hangi amel hayırlıdır?" diye sahabe-i güzün hazaratı sormuşlar. "Allah'ı (c.c) bilmek" buyurmuş. Demişler ki; Ya Resulullah (s.a.v) biz ilimden soruyoruz, zat-ı risâletmeabımız "Allah'ı (c.c) bilmek" cevabını emir buyuruyorsunuz. Cevaben "evet, Allah'ı (c.c) bilerek az amel, diğer salih amellerinin binlercesinden hayırlıdır[35]". Diye emir ferman buyurmuşlar.

Keza ilm-i batınla az amel, dış amellerin dağlar kadarından büyüktür. Keza şevkanlillah, hübbenlillah bir kimse ihvan-ı dinden (din kardeşlerinden) birinin yüzüne muhabbet nazarıyla baksa, benim mescidimde kırk sene ibadetten hayırlıdır[36]" diye emir buyurmuştur.

Hâlbuki (mescid-i nebevide) mescid-i saadetteki iki rekât namaz sair mahallerde kılınan elli bin rekât namaza mukabildir. Keza buyurulmuştur ki; "Cezabât-ı Rahmaniyeden bir cezbe ins ve cinnin ameline müvasidir". Elhasıl böyle Hadis-i şerifler pek çoktur.

Amal-i batıniyeden az bir şey, dış amellerin (zahir amellerin) binlercesinden büyüktür. Pek âlâ insanın ne kadar ömrü olabilir ki; bunca ibadet ve ubadiyete muvaffak olsun. Tabii bu mümkün değildir. Batın amellere gelince onlar ahlâk-ı ilahiye ile ahlaklanmak, sıfat-ı ilahiye ile sıfatlamak, zikir, fikir, mücahede, tahliye-i kalp, tahalli-i ruh, üns, huzur-u mevlâ, aşk, şevk, muhabbet-i ilahiye, masivadan kesilmek ve sairedir.

---

[30] Kelime-i tevhidin fazileti hakkında sahih birçok Hadis'ler vardır. Bu Hadis'lere istinaden tergib ve teşvik için söylenmiş bir öğüt şeklidir ve Allah'a (c.c) güzel bir hüsnü zan örneğidir.

[31] Bulunamadı.

[32] İbadet ve taat yalnız Allaha (c.c) yapılır. Allah (c.c) için yapılan hizmet, sevgi ve yakınlık ibadettir. Yoksa kişiler için yapılan işler ibadet olmaz ve hele büyüklüğü hiç olmaz. Belki şirk olur. Burada birincisi kastedilmektedir. Allah için sev, Allah için yaşa.

[33] Keşfül Hafâ Cilt: 1 Syf: 136

[34] Mü'min, müttaki salih, helâl ve haramı âlim; ma'rufu emir münkerden nehiy edenkimselere uymamız geerklidir. Bu görev âlimlerin, Allah'ın (c.c) ve halkın sevdiği salih olarak kabul ettiği kimselerin görevidir. Onlar örnek kişilerdir. Dini yaşayanlardır. Salihleri sevmek onları izlemek 'islâmın temel kaidelerinden biridir.

[35] Bulunamadı.

[36] Keşf'ül Hafâ Cilt: 2, Syf: 328: "Kişinin müslüman kardeşinin yüzüne sevgi ve şavk ile bakması-mescidimde yapılan bir senelik i'tikâftan daha hayırlıdır". Hadis No: 2860

Hâlbuki bu gibi şeyler tarikata mahsustur. Tarikatla, o tarikatta mürşid ve rehber olan ve varis-i ekmel-i nebevi olan bir şeyhe intisabla ve intisab ettikten sonra ona ciddi hizmet ve muhabbetle, emirlerine sözlerine ve işlerine bilâ itiraz uymakla bu kemalât elde edilebilir. Başka suretle mümkün değildir.

Şu hâlde tarikatımızın Şeyhimizin ne derecede kadir ve kıymetini bilmemiz ve onun her emrini canımızla başımızla yerine getirmeye sür-at göstermemiz lazım geldiğini artık siz takdir edersiniz.

Cenabı Hakk'a ne kadar hamd ve senâ ve şükür edeceğimizi düşününüz. Yalnız şu ciheti de söyleyeyim; aman benlikten şiddetle sakınınız. Zira tarikata intisab da benliğe bais (sebep) olur. Hâlbuki tarikatın esası; benlikten enaniyetten kurtulmaktır.

Cenab-ı Zü'l-Celâl Hazretleri Beyazîd-i Bestamiye buyurmuşlar ki; "Ya Bayezid hiçbir şeye itimad etme, ne ilme, ne amele ve nede hiçbir şeye, yalnız bana iltica et kâfidir. Böyle olursa o vakit ben senin ubudiyetinden (kulluğundan), sen benim rububiyetimden razı oluruz. Yok; böyle olmazsa, ilmin, amelin neyin varsa bunların muhasebesini, muvazenesini görürüm. Bunların sağını çürüğünü ayırırım. Sonra hüsranda kalırsın".

Cümleye ayak tozu olmak, herkesi kendinden yüksek bilmek bizim için iyidir, doğrudur. Bizim büyüklerimiz "Cümle yahşi biz yaban, cümle arpa biz saman" demişlerdir. Biz de böyle demeliyiz ve hakikaten böyle olmalıyız.

Zira insan zahiren, dil ile ben herkesten aşağıyım der de kalben (içten) yine kendini büyük görür. Bu (hal) pek fenadır. Hele tarikattan biraz nasibini alır, azıcık zevk te tadarsa, artık insan göklere sığmaz. Fakat heyhat bu yol çıkmaz.

Tarikat, varlıktan kurtulmaktı, Bu ise varlığın en büyüğüdür: Ve en çirkinidir. Yahu ne yapıyoruz? Velev zevk batınımızda olsun, bu zevki bu tarakkiyi ihsan buyuran, veren kim?

Eğer ilmimiz, amelimiz bunları hâsıl etti diyorsak onun bir sağı, çürüğü tasdik olsun elde sıfır kalır. Zahiren, batınen nail olduğumuz, olacağımız nimetlerin hepsi fazl ve kerem-i ilahi eseridir. Sonra sana ihsan eden Allah (c.c), senin hakir görüp, beğenmediğin adama fazl, kerem ve ihsan etmekten aciz midir?

Zatın biri evliyaullahtan birinin yanına gider, onu yüzüne karşı pek fazla metheder. O kâmil, o adama buyurur ki; "Yahu, beni ne beyhude övüp duruyorsun. Eğer ben Cenab-ı Hak ile onun üns ve huzuriyle olursam, hakikaten büyüğüm ki büyüğüm. Yok, şayet ondan ayrı düştümse, ondan uzak isem artık benim küçüklüğüme bir sınır olamaz". Hakikaten böyledir[37].

Biz kim oluyoruz, neciyiz, bu vücud da, bu kalp de bu ruh da hep onundur. Bizim neyimiz var? İzzet, ri'bat (büyüklük) Allah'a (c.c), mezellet (zillet), meskenet, acz, fakr ve ihtiyaç ta kula yakışır. "Kibr-ü azamet Hakk'a yaraşır". Kul olanda bu sıfatlar ne arar". Bununla beraber şeytanın kovulmasının sebebi ne idi ki, İbâ' (kendini beğenme) ve istikbâr (büyüklenme) değil miydi? O halde biz kendimizi nasıl beğeniriz, nasıl kibir ederiz.

Elhasıl tarikata müntesibiz diye mahlûkat-ı zahire üzerine hiçbir üstünlük iddia etmemeliyiz. Değil iddia, değil üstünlük, böyle şeyleri hatırımıza bile getirmemeliyiz. Herkesten ziyade kendimizi fakir, muhtaç görmeliyiz. Tarikat budur. İnâbe budur. Müridlik, şeyhlik budur. Ehl-i tarika, özellikle Saminilere yakışan budur.

Seyyid Sadaka: "Efendim yanınıza çokça gelmek istiyorum, fakat sû-i edeb olur ve bundan bana bir zarar gelir diye korkuyorum".

Efendi Hazretleri: Hayır öyle şeyler olmaz. Önce ben bir kere dediğiniz gibi bir adam, büyük bir kimse değilim ki; bana karşı bir sû-i edepten bir zarar göresiniz. Velev haydi öyle olsun diyelim. Benim meşrebim pek başkadır. Hemen siz "Allah (c.c)" deyiniz. Allah (c.c) sözü dinleyiniz. Allah (c.c) sözü söyleyiniz. Bu kâfidir. İşte asıl edep budur. O bir cihetin yani bana karşı sû-i edeb olmuş olmamış, bu gibi şeylerin hiçbir ehemmiyeti yoktur.

---

[30] Kelime-i tevhidin fazileti hakkında sahih birçok Hadis'ler vardır. Bu Hadis'lere istinaden tergib ve teşvik için söylenmiş bir öğüt şeklidir ve Allah'a (c.c) güzel bir hüsnü zan örneğidir.

[31] Bulunamadı.

[32] İbadet ve taat yalnız Allaha (c.c) yapılır. Allah (c.c) için yapılan hizmet, sevgi ve yakınlık ibadettir. Yoksa kişiler için yapılan işler ibadet olmaz ve hele büyüklüğü hiç olmaz. Belki şirk olur. Burada birincisi kastedilmektedir. Allah için sev, Allah için yaşa.

[33] Keşfül Hafâ Cilt: 1 Syf: 136

[34] Mü'min, müttaki salih, helâl ve haramı âlim; ma'rufu emir münkerden nehiy edenkimselere uymamız geerklidir. Bu görev âlimlerin, Allah'ın (c.c) ve halkın sevdiği salih olarak kabul ettiği kimselerin görevidir. Onlar örnek kişilerdir. Dini yaşayanlardır. Salihleri sevmek onları izlemek 'islâmın temel kaidelerinden biridir.

[35] Bulunamadı.

[36] Keşf'ül Hafâ Cilt: 2, Syf: 328: "Kişinin müslüman kardeşinin yüzüne sevgi ve şavk ile bakması-mescidimde yapılan bir senelik i'tikâftan daha hayırlıdır". Hadis No: 2860

[37] Kendini sanma, şah âleme gedâdır

Toprağı kılan ser-i âlem Hüdâdır. (C.E.)

Her zamanın terbiyesi bir değildir. Meselâ; İbrahim Ethem Hazretleri'nin ve sairelerinin zamanları başka imiş, onlar çok gayret ve mücahedeler etmiş riyazetlerde bulunmuşlar, o zaman (iş) öyle imiş. Kendi yetiştirdiklerini de o suretle yetiştirmişler. Bu zamanın işi o zamanın işini kabul ve tatbik etmez. Zira her zamanın kendine göre bir terbiyesi vardır. Bu sebepledir ki; kitaplarda görülen terbiye meselelerine uyarak müridlerin terbiye ve tarakkileri mümkün değildir. Hem de kitaplardan alınan bir sözle mürşidden alınan söz arasında fark vardır. Bu ikisi de aynı söz olsa yine tesirleri başkadır. Mürşidden (telâkki) edilen sözde başka feyiz, başka kemal vardır.

Elhasıl, demek istiyorum ki; korkmayınız bir su-i edep olmaz. Ne kadar çok görürsek, ne kadar müzakere ve musahabet etsek, hepimiz de o kadar müstefid oluruz.

Din Nedir?

Din emr-i bilmâruf, nehy-i anilmünkerden ibarettir, buyurulmuştur. Evet, emir buyurulduğu gibidir. Doğrudur. Fakat önce bunu (bu tarifi) nefsimize uygulamalıyız. Bu emri, bu nehyi ilkönce nefsimize yapmalıyız. Sonra, halka, yapmalıyız.

Biz adam olmadan, adamlığı bilmeden, kime ne diyelim. İlkönce nefsimizi tezkiye (temiz) kılmalıyız. Ruhumuzu diriltmeğe himmet edelim, muvaffak olalım ondan sonra başkasına da söylemeğe hakkımız olsun.

Efendi, bu insan pek acaibdir. İnsanlık deyip geçmeyelim. İnsan hakikaten büyüktür. İnsanın büyüklüğü tarif olunmaz. Âlem-i Kebirin bir örneğidir. Fakat ondan büyüktür. Sen bunun dıştaki küçüklüğüne bakma, insanda Muhammed (s.a.v), İsâ (a.s), Musa (a.s), Süleyman (a.s.) hepsi vardır.

Örneğin insanda bir ruh vardır. Bu ruh vücud mülkinde Süleyman (a.s) mesabesindedir. Mühr-ü Süleyman da kalbimizdir. Mührünü kaybeden Süleyman'lık (a.s), sultanlık edemez. Süleyman (a.s.) olmak isteyen kalbini ele, şeytana kaptırmamalıdır. Taht-ı dile, ruh hünkârını, oturtmalıdır.

Hz. Âdem halk buyurulup da henüz ruh nefh olunmadığı bir zamanda, yani Âdemin kalıbı henüz salsal (kuru balçık) halinde iken şeytan vücud-u Âdemi kâmilen dolaştı, fakat kalbe yanaşamadı.

Efendi; biz de Ademzadeyiz. Bizim nutfemizde de sırr-ı ademiyet, sırr-ı hilâfet mevcuddur. Nübüvvet ve peygamberliği hariç, Hz. Âdem ne ise biz de oyuz. Bu Âdem o âdemdir. Farkı yoktur. Bu kalbi nefse, şeytana kaptırmamak onlara teslim etmemek lazımdır.

Hemden, gamdan hali kimse olmaz. İnsan ne ile uğraşırsa onun hümûm ve gumûmu (düşüncesi) odur. Kalbin rahat ve mutmâin olması ancak zikrullah iledir. Zikrullah kalbe kabil değil şeytanı sokmaz. Onun nuru şeytanı yakar.

Kalp Nazargah-ı ilâhidir. Üns ve huzur-u mevlânın mahallidir. Onu nefis ve şeytan yatağı etmeye razı olmamalıdır. Dostunu koyup kendi hâne-i kalbimizi, nefis ve şeytan düşmanlarına teslim etmek, kendi elimizde kendi evimizi yıkmak, kendi helâkımızı hazırlamaktır.

Cenab-ı Hak, şeytanı, nefis, tabiat ve hevâyı, sonra kalbi, ruhu, sırrı, aklı, yaratmıştır ki; dostla düşman ayrılsın. Güzel bu nasıl ayrılır?

Evet, insan kalbine müteveccih (yönelmiş) olursa, hak taraflısı dost olmuş olur, yoksa şeytana uyarsa, düşman taraflısı olmuş olur. Cenab-ı Hak bir Ayet-i Kerimede (Fatır: 6): ***"Şüphesiz şeytan sizin için bir düşmandır.*** *Öyle ise (siz de) onu düşman tanıyın. O, kendi taraftarlarını ancak alevli ateşe girecek kimselerden olmaya çağırır"* buyurulmuştur. Mevlâmız, Halik, Mucid ve Razıkımız, Seyyidimiz, Efendimiz bu ayet-i celilesiyle hem şeytanın bize düşman olduğunu, hemde biz kendisinin dostu olduğumuzu haber veriyor. Büyük bir müjdedir. Kur'an'ın bir ismi de "Furkan"dır. İnsan da furkandır. İyiyi kötüden, tayyibi (temizi), habisten (kirliden) ayıran olduğundan dolayı Kur'an' da İnsan da furkandır. Kur'an'la insan tev'emdir (ikizdir). Mademki biz furkanız dostumuzu düşmanımızı neden tanımayalım, niçin dostumuzun evamirini (emirlerini) tutup yasaklarından kaçmayalım. Ebedi ezeli düşmanımız olan nefis ve şeytanın emirlerine uyalım. Onlara tabi olalım. Güzel Mevla'mızı, O'nun üns ve huzurunu bırakıp, öyle gafil, gafil hevâya sivâya (başkasına) uyalım. Bu akıl işi değildir. Onun için, onunla olmamız, dostluğumuzun gereğidir.

Cenab-ı Hak bir Ayet-i Kerimede (Yasin: 60 ve 61): *"Ey Âdemoğulları! Ben, size, şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır.* ***Bana kulluk edin. İşte bu dosdoğru yoldur****, diye emretmedim mi?"*. buyuruyor. Allah (c.c) ile Allah (c.c) için Allah'a (c.c) ubudiyet (kulluk) ve ibadet, başka iştir. Acaib bir şeydir. Bununla beraber hakikat halde ibadet ve taatımız da bizim değildir. İbadet ve taat için lazım olan kuvvet ve takati, tevfik ve hidayeti veren kimdir? Yine kendisi değil mi? Kul nedir? Daha da varsa da insan her şeyi söylemek olmuyor.

Cenab-ı Hak diğer bir Ayet-i Kerime'de (Mücâdele: 19), *"Şeytan onları hâkimiyeti altına alıp kendilerine Allah'ı anmayı unutturmuştur. İşte onlar şeytanın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, şeytanın tarafında olanlar ziyana*

uğrayanların ta kendileridir" buyurulmuştur. Daha birçok ayet-i celilesinde *"Nefis, şeytan insana musallattır"* buyuruyor. Hakikaten bunlar kalb-i beşere musallat olmuş onu istilâ etmişlerdir. Fakat bunlar ariflerin kâmillerin kalplerine acaba musallat olurlar mı? Olamazlar mı?

Diğer bir Ayet-i Celilede bu da anlaşılıyor (A'râf: 201): *"Şüphe yok ki Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, kendilerine şeytandan bir vesvese dokunduğu zaman iyice düşünürler (derhal Allah'ı hatırlarlar da) sonra hemen gözlerini açarlar"* buyurulur. Demek ki fırsat bulursa şeytan bunların kalplerine de bazı şeyler ilkâ etmek isterler. Şu hâlde biz daha nerede kalırız. Binaenaleyh bizim için çok dikkatli bulunmak, ondan hiç emin olmamak lazımdır. Ve Cenab-ı Hakk'a daima niyaz ve sızlanarak dua etmek, nefis ve şeytandan devamlı Allah'a (c.c) sığınmak ile Cenab-ı Hakk'a iltica etmek icap eder.

Niyaz ehli gibi büyük hiçbir kimse yoktur. Daima tazarru ve niyazda bulunmak hakikaten pek ziyade büyüklüktür. Geçenlerde söylemiştim, biraz öncede söyledim benlikten pek ziyade sakınmalıyız.

Cenabı Hak bir Hadis-i Kudside öyle buyuruyor: "Kulum sana ait her ne ki var, ben onlar için seni muateb ederim (azarlarım)[38]". Amel, ilim bunların hepsi Cenabı Hakk'a verilmeli onun inâyetinden bilinmelidir. Ve biz aradan çıkmalıyız. Yalnız onun huzur ve ünsüyle olmalıyız. Şeriatta Cenabi Hak ilmiyle muhittir. Çünkü avam bundan fazlasına akıl erdiremez. Ve kendisi de Kur-an-ı Kerim'de ilmiyle muhit olduğunu haber veriyor. Fakat hakikatte sırrı ile muhit (kuşatmış) tir. Zaten kendisi, insana şah damarından daha yakın olduğunu emir buyurmuyor mu? Bu kurbiyet umumidir. Hususi olarak muttakilerle, muhsinlerle, sabırlılarla da beraberim buyuruyor.

Bu kurbiyet (yakınlık) ve maiyet (beraberlik) ise daha başkadır. O ne ki bir manadır. "Hazreti Musaya: Ya Musa ister misin ki evine geleyim ve seninle celis olayım". Buyurmuş. Ve Hazret-i Musa da: "Ya Rabbi, sen gelmekten, gitmekten, zamandan, mekândan münezzehsin (bunlara ihtiyacın yok, bu sıfatlarla vasıflanmazsın) Sen benim haneme (evime) nasıl gelebilirsin". Diye arzedince Cevaben: "Ben beni zikredenin (ananın) Celisiyim" buyurmuştur[39].

Elhasıl bu kurbiyet-i ruhbaniye ve maiyeti ilahiye muhakkak ve şüphesizdir. Gerçi insanlar Cenabı Hakk'a zaman, mekân isnad ve nisbet etmezler, fakat Hazret-i Allah'ı (c.c) yine de bir türlü kendilerine yakın bilemezler.

Lisanen öyle deseler bile, fiilden, halen öyle sanmazlar. Bu sebepledir ki, maharim (haramlar) ve maasiye (isyanlara) cüret edebiliyorlar. Hâlbuki insan her hangi vakit onu talip olur, onunla olursa, o anda onu bulmuştur. Uzağa gitmeye, hariçte aramaya lüzum yoktur. Her vakit diyoruz. Cenab-ı Hakk'ı yabanda arayan, yabanda kalır[40].

İstidatların Zayedilmesi Uygun Değildir

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri buyurmuştur ki; "Dört şeye nihâyet yoktur, biri nefsin hile ve desiselerine, İkincisi; Şeytanın ığvasına (aldatmasına), üçüncüsü; Cennet nimetlerine nihayet yoktur[41]". Bunun gibi bir de ruhumuzun künh (özü) ve hakikatinin idrakine nihayet yoktur. Binaenaleyh, nefis ve şeytanın tasallutundan, yakamızı kurtarmak mümkün değildir. Bu sebepten dolayı Cenab-ı Hakk'a vuslat çaresine bakmalıyız. Zira vasıl olana artık ne şeytan, ne de nefis bir şey yapamaz. Nefisten ve şeytandan (şerlerinden) ancak bu suretle kurtulmak mümkündür. Aksi halde işimiz kötüdür.

Bir Hadis-i Şerifte: "Nefsin bineğindir. Ona rıfk ile muâmele et[42]" buyurulmuştur. Nefse rıfk ve mülâyemet etmek, onu yedirip, içirip azdırmak, onun emrine onun hükmüne boyun eğmek, haktan dur (uzak) olmak demek değildir.

Önce sen onu metıyye (binek) edin. Sonra ona rıfk ve mülâyemet (iyi muamele) caizdir. Onun binek olması, sana itaat ettiği, kendi de salah (iyileşme) bulduğu zamandır. Yoksa o seni binek etmiş, esir kılmış ise daha ona rıfk ve mülâyemet nerde kalır, üzerine binilen şey, üzerine nasıl (rıfk ve mülâyemetle) hüsn-ü muâmele edebilir?

Nakşi'ler nefisle pek o kadar uğraşmazlar. Onun hukukunu verir. Huzuzuna (zevk, isteklerine) ehemmiyet ve meydan vermez. Yalnız huzur ve agâhiliklerinin (uyanıklıklarının) muhafazasına çok önem vererek, biran evvel Hakk'a vuslat çaresine tevessül (yönelme) ederler.

Dediğimiz gibi: "Rah-ı necât ve selâmet râh-ı vuslattır". Başka yol yoktur. Tarik-ı vuslat ise; zikir, fikir, muhabbet, huzur ve agâhiyet (uyanıklık) yoludur Aleyhissalatü Vesselâm Hazretleri bir gün meclis-i zikirde iken kapıdan üç kimse gelir. Birisi bir aralık bulur halka-i zikre girer. Diğeri halka dışında oturur, üçüncüsü de oturmayıp geri gider. Zikirden sonra, mahbub-u Hüdâ Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretleri. Bu üç adamın halini size söyleyeyim mi? Diye buyururlar. Buyurunuz. Ya Resullallah derler. Buyurur ki; "Bu üç adamdan biri halka-i zikre girdiği için Cenab-ı Hak da

bunu kabul buyurdu. Halka dışında kalanı da af buyurdu. Üçüncüsü de yüz çevirdi gittiği için, Cenab-ı Hak ta ondan yüz çevirdi[43]". İşte bu Hadis-i şerifte kabul edilen yol ve vusal nedir, yakınlık ve ulaşılan hakikat, nasıldır, anlaşıldığı gibi ehl-i Cehennem kimdir? Ehl-i cennet ve saadet kimdir, o da istidlâlla (delillerle), fark ve temyiz olunabilir. Yalnız basiret lazımdır

Meselâ şu meclis-i mubahese (sohbet meclisi), bu meclis-i zikre devam edenler şimdi bilfiil rahat ve esenlikte, dışarıda kahvelerde, ötede beride tavla oynayan veya Cenab-ı Hak muhafaza buyura zina veya diğer meharim peşinde koşanlar veya kibir, ucub (kendini görüp beğenme) buğz, hased, gıyabet gibi ahlâksızlıklarda bulunanlar da işte bilfiil cehennemdedirler.

Efendi; yazıktır. İnsan kendine bu derece kıymaz, fitri istidâdını (yaratılışta mevcut kabiliyet, melekesini) zayi etmez. Bu istidadı zayi etmek ne demektir. Sonra anlarız. Fakat o vakit ta nedamet (pişmanlık), hasret para etmez. Meselâ insanın aklına gelir ki; yüzsene şirk (Allah'a (c.c) ortak koşmak) eden ve bu şirkle ahirete giden bir kimseye Cenab-ı Hak şirk ettiği müddet kadar yani, yüz sene azap etsin, ondan sonra af buyursun. Cehennemde muhalled (sonsuz kalma) etmesin. Adalet-i ilâhiye rahmet ve merhamet-i samadaniye böyle iktiza eder gibi hatıra gelir, olursa da hayır böyle değildir. Zira o adam istidâd-ı fıtrisini (yaratılış yeteneğini) yani Cenab-ı Hakk'ın o adama kendi sıfat ve zatından tevdi ettiği (verdiği), emanet verdiği sırrını zayi ettiğinden o adam muhalled finnar (sonsuz ateşte) olur. Çünkü o adam değil yüzsene, bin senede, yüz bin sene de şirk etse onun şirkinden Cenab-ı Hakk'a bir zarar gelmez. Ve bu adam bin sene yaşasa mademki o istidadı zayi etmiştir. Bin sene de ve ebediyen de (yaşasa) o şirk üzerinde kalır. Zira istidadı bozulmuş, çürümüş, mahvolmuştur. Bu sırrı, bu istidadı böylece zayi edenlere Cenab-ı Hak pek ziyade gadab (gazap) eder. Ve ilelebed zayi ettiği o istidadı fıtri yüzünden ilelebed de onu cehennemde bırakır.

---

[38] Bulunamadı.

[39] Râmuz'ul Ehadis Syf: 156, Hadis No: 1926

[40] Mü'min herşeyi Cenabı Hakk'ın, sıfatları ile kuşatıldığını-, her yer ve zamanda hazır ve nazır olduğuna inanır. Fakat eşyaya, ittihad (birleşik) ve hülûl (karışık) şeklinde tasavvur etmez. Bu yanlıştır. Cenab-ı Hak hüdustan korunmuştur.

[41] Bulunamadı.

[42] Bulunamadı.

[43] Et'tac Elcamiu lil'usul Cilt: 1, Syf: 61

Muhiddin Arabi Hazretleri azab bil-âhare lezzete dönüşür buyuruyor. Ve Cenab-ı Hakk'ın rahmetinin nihayetsiz olduğunu bildiği için af olunurlar ümidiyle böyle diyorsa da ne bileyim, öyle olur mu, olmaz mı? Çünkü Cenab-ı Hak (Bürûc: 16): "*Dilediğini mutlaka yapandır*". İstediğini yapar. Ona kimsenin müdahaleye hak ve salahiyeti olamaz. Ne ise söz orada değil.

Elhasıl, bu istidâdın korunmasına çürüyüp mahvolmadan Hakk'a tövbe ve rücu' (dönme) çaresine bakmalıyız ve buna pek ziyade itina etmemiz lazımdır.

Halid-i Bağdadi Hazretleri'nin Bir Vakası

Galiba Malik Bin Dinar Hazretleri olacak buyuruyor ki: "Bir sıra Mekke-i Mükerreme'ye yağmur yağmadı. Herkes son derecede müşkül bir halde kaldı. Mekke ahalisi her gün yağmur duasına (istiskaya) çıktıkları, geceli gündüzlü dua ettikleri halde yine yağmur yağmıyordu.

Bir gece Beyt-i Muazzama'da bir direğin arkasında bulunuyordum. Nahif (Cılız), zayıf bir adam geldi, o direğin yanında oturdu. Hal ve şanından bir köleye benziyordu. O beni görmüyordu. Önce iki rekât namaz kıldı. Sonra dua etmeye başladı. Duasında diyordu ki; "Ya Rabbi. Senin bu kulların her gün yağmur duasına çıkıyorlar. Geceli gündüzlü dua ediyorlar. Sen bunlara neden yağmur vermiyorsun? Haydi, bunlar günahkâr olmuşlar, masiyet işlemişler. Ya senin af ve mağfiretine, azamet ve ulûhiyetine ne olmuş ki bunları mahrum ediyorsun? Haydi; bunlar günah etmişler, ya bu sabi ve sıbyanın (çocukların) bu hayvanatın ne kusuru (kabahati) var ki bunlara da merhamet etmiyorsun. Lutf ve merhamet buyur bunlara yağmur ver". İşte böyle acaib, acaib dua ve münacaatta bulunduğu sırada etraftan bulutlar yürümeye yağmurlar yağmağa seller çıkmağa başladı. Bu adam da kalktı gitti. Bu zatı takip ettim. Girdiği evi öğrendim. Sabahleyin. O eve gittim. Burada satılık köle var mı, diye ev sahibine sordum. Var dedi. Birkaç köle getirdi. Baktım o gördüğüm köle yok, bunları istemem başka varsa onu getir göreyim dedim. Ev sahibi, hayır yok olan bunlardır, yalnız bir tane varsa da o da zayıf, nahif bir köledir Hiçbir işe yaramaz. Adı da Meymune'dir. Diye cevap verdi. Onu da getiriniz dedim. Getirdiler. Baktım ki o gördüğüm zat. İşte bunu isterim diye söyledim. Efendisi dedi ki; Canım bu işe yarar bir şey değildir. Hem de bunu satmam. Ben bununla teberrük ediyorum. Bu köle beş, on günde bir defa çıkar gider

çalışır, on beş günlük yiyeceğini tedarik eder getirir. Onları yer ibadet ve taatla meşgul olur. Ve daha başka işi yoktur. Bende bununla teberrük ederim. Bunun yüzüne baktıkça ferahlanırım. Hiç böyle köleyi satar mıyım? Dedim ki; ben şimdi gider Fadl Bin İyaz ve sair Mekke büyüklerine söyler hatırla bu köleyi senin elinden alırım. İyisi gel sen bunu bana sat. Cevaben mademki bu kadar ısrar ediyorsun birçok büyük zevatı da tavassut ettireceğini söylüyorsun, o halde ne yapayım zaruri satacağım dedi.

Fiyatını sordum. İki yüz yirmi lira dedi. Pekâlâ dedim. Sana yirmi lira da fazla vereceğim diye söyledim ve iki yüz yirmi lira çıkarıp verdim. Ve köleyi aldım. Birlikte gelirken yolda bana dedi ki; sen beni niçin aldın. Ben bir şeye yaramam. Elimden hiçbir hizmet gelmez. Niçin paranı beyhude yere verdin.

Cevaben dedim ki; ben seni işin için almadım. Seninle teberrük için, senden müstefid olmak için aldım. Böyle konuşup gelirken bir camiye tesadüf ettik. Bana izin ver de şurada abdest alıp iki rekât namaz kılayım. Dedi. Ben de: vakit var Fadl Bin İyazın yanına gidelim orada kılarız, dedim.

Cevaben öyle şey olur mu? Niçin öyle uzun fikirli olursun. Hal ve vakit müsait olsun da, sen o vakitte Rabb'ına ubudiyet (kulluk), ibadet etme, tehir kıl, böyle şey olur mu? Hem sen birkaç dakika sonra hayatta kalacak mısın? Öyle şey olmaz, sen müsaade ette namazımı kılayım, dedi. Ne ise muvafakat ettim. Abdest aldı, iki rekât namaz kıldı. Dedi ki; Ya Rabbi artık benim burada kalmam olmaz. Artık yeter, bu dünya ile alâkamı kes. Bunu dedi secdeye kapandı ve bir daha da kalkmadı.

Gittim Fazl'a haber verdim. Geldik, teçhiz tekfin yaptık, defin ettik. Ben de son derece mahzun ve mütessif oldum.

Fakat o gece rüyada gördüm, sordum ki Cenab-ı Hak sana ne muamele etti?

Evet, çok güzel oldu. Uğurlu ve mübarek oldu. Ve senin için dua ettim ki; Ya Rabbi bu adamı sana vuslat etmeden dünyadan götürme ve benim için verdiği paraları da istifadesi olmadığı için ona ihsan buyur, Cenab-ı Hak duamı kabul etti. Dedi. Ve işte paraların da, ferman-ı ilahi böyledir, dedi Ve paraları da avucuma koydu. Ben de rüyadan uyandım. Baktım ki hakikaten, verdiğim paralar tamamen avucumda şimdi, daha ziyade üzüldümse de diğer duasında yani Allah'a (c.c) vuslat etmedikçe buradan gitmemem için ettiği duadan ve kabulünden de son derece sevindim. Bu iş böyle.

Ne ise söz orada değil bakınız, elde ne adamlar var. Hele şu namaz vakti gelipte, vakit ve hal müsait iken onu velev bir iki dakika olsun geciktirmeğe

kölenin rıza göstermemesi, ne kadar nazar-ı dikkate alınmaya şayan, ne kadar ibret alınmağa layık bir iş, hakikaten öyle. Bu dakikaların, bu saatlerin bu günlerin pek ziyade kadir ve kıymetini bilmek ve onu ibadet ve taata sarf etmek çok lazımdır. Kim bilir yarın iş nasıl olur? Hal vakit müsait olur mu olmaz mı?

Hususiyle bu zamanda her gün yeni yeni belâlar (musibetler, maniler, engeller) çıkıyor. Allah'ın (c.c) yardımı yetişe. Cenab-ı Hak bir Ayet-i Kerime'de buyuruyor ki (Fussilet: 11): *"Sonra duman hâlinde bulunan göğe yöneldi; ona ve yeryüzüne, "İsteyerek veya istemeyerek gelin" dedi. İkisi de, "İsteyerek geldik" dediler"*. Tabii biz de yere dâhiliz. Biz de rabbimize gideceğiz. Fakat tav'an (isteyerek) gitmek daha hayırlıdır Buradan gitmek istemeyenler iki cihetten, (iki sebepten dolayı gitmek) istemezler. Birtakımı "gidip orada beyhude yatmakta ne var. Burada kalıp ibadet ve taatla vakit geçirmek gerek kendisine gerek halka faydalı olmak daha hayırlıdır". Derler. Ve buradan gitmek istemezler. Fakat böyle dedikleri halde yine onun imarına çalışmazlar ki, bunlar kötüdür. Fenadır. Pekâlâ, mademki ahireti imar etmediğimizi biliyoruz. Daha niçin duruyoruz? Ne güne bakıyoruz. İşte kölenin sözünü işittik, anladık.

Yarının nasıl olacağı malûm mudur ki, şimdiye kadar bu mühim işi tehir ettiğimiz gibi bundan sonra da edelim. Ehl-i tesvif (cağım, ceğim diyenler) ehl-i helâktir. Hizlân, hüsran ehlidir.

Mevlâna Halid Efendimiz'in size bir hikâyesini nakledeyim. Birisine inâbe için vaki teklifini anlatmada. Bakınız fırsatı kaçırma ne kötü şeydir.

Bir sene hac mevsiminde Dersaadette (İstanbul'da) Halid Efendi namında birisi şehremini (belediye başkanı) tayin ediliyor. Bermutad bu adam Üsküdar tarafına geçer, karaya çıkacağı sırada Üsküdar'da mezarlıktan taraf bir hoca peyda olur. Ve Halid efendiye hitaben: Halid Efendi mademki hicaza gidiyorsunuz benim şu mektubumu da Şam-ı Şerifte Mevlânâ Halid Efendimiz Hazretlerine ver. Ne emir ederlerse süratle kaydedip lütfen bana getir, der. Halid Efendi de peki diyerek, mektubu alır cebine kor. Şam-ı Şerife gelir. Valiye misafir olur. Fakat o adamın mektubunu Mevlâna Halid Efendimize vermeyi ve göndermeyi unutur.

Bir akşam otururken Mevlâna Halid Efendimiz: Kalkınız feneri yakınız. Valiye gideceğim. Diye emir ederler. Feneri yakarlar. Kalkıp Valiye giderler. Vali Beye haber verirler. Mevlâna Halid Efendi Hazretleri'nin böyle bir âdeti olmadığından herkes hayret eder Vali hemen istikbâla (karşılamaya) koşar.

Yukarı çıkarırlar bir hayli vakit oturup konuştuktan sonra fanusu yakınız gidelim diye buyurur. Fanus yakılır. Bunlarda teşyi için ayağa kalkarlarsa da müşârün ileyh hazretleri tekrar oturur. İkinci bir defa daha fener yakılır, yine gitmezler otururlar. Üç defa böyle fenerin yakılması ve tekrar oturmayı tekrar ettiği halde mektubu çıkarıp vermek Halid Efendinin aklına gelmez. Nihayet mecbur olup efendi, bizim sizde bir mektubumuz olacak diye buyururlar.

Halid efendi hayır efendim bendenizde mektup falan yoktur der. Canım, falan mezarlıktan bir hoca efendi size bir mektup vermişti. Hele cebinize bakınız diye emir buyurunca, adamın aklı başına gelir. Elini cebine sokar nasıl alıp koymuşsa mektubu öylece cebinde bulunduğunu görür. Çıkarıp verir ve derki:

İnşallah hicazdan avdetde biz de efendimize intisab ederiz. Buyururlar ki; şimdi olsa daha iyi olur. Halid Efendi de; Hayır gideyim geleyim inşallah o vakit intisab edeyim, Mevlâna Halid Efendimiz: Şimdi olsa daha iyi olur. Buyurduğunda adam yine ısrar eder. Kendileri de: İyi artık siz bilirsiniz, Buyururlar ve dönerler.

Döner İstanbul'a gelir. Üsküdar'a gelince mezarlıktan yine o hoca efendi zahir olur. Hacı Halid Efendi mektubumu verdiniz mi? Ne buyurdular diye sorar Hacı Halid Efendi meseleyi tamamen anlatır. Hoca Halid Efendiye: Ne yapayım benim işim görüldü ama sen mahrum kaldın. Demek nasibin yokmuş talihine küs, der.

İşte bakınız Mevlâna Halid Efendimiz gibi bütün avalimi füyazatı ile doldurmuş bir zat-ı kerimeden Halid Efendi istifade edemedi. Mahrum kaldı. İntisabını geciktirdi. Efendi, bu fırsat yüz bin adamda bir adamın eline geçmezdi. Elhasıl; demek isterim ki her şeyde böyledir. Fırsatı kaçırmak ebedi hasret ve nedameti (pişmanlığı) gerektirir.

Aklımızı başımıza toplayalım ne yapacak isek bugün yapalım rahatla, selametle geçip gidelim.

Tövbe ve İnâbe

Tövbe ve inâbe üç kısımdır. Birinci tövbedir ki; zünûb ve meâsiden tövbedir. İkincisi inâbedir. Ki; ahlâk-ı zemimeden, masivadan halas olmak için bir şeyhe inâbe ve intisabdır. Üçüncüsü, edeptir ki bu da akillere, kâmillere mahsus olup kendi vücudundan, varlığından ve masivâdan bilkülliye inkita'dır. Hatta Kur'an-ı Azimüş-şan'da bütün peygamberân-ı izanı Hazrat-ı "Evvab"

kelime-i tayyibesiyle (tevhid sözüyle) medih olunmuşlardır. Gerçi bir şeyhe intisab için açıkça bir şey yoktur. Fakat imâ işaret pek çoktur. Cenab-ı Hak li hikmetin buna da böyle buyurmuştur. Çünkü zeki ve âkil olanlar o işareti anlasınlar kendine o suretle teveccüh ve ikbâl etsinler. Anlamak istemeyenlere bu konuda açık bir Ayet yoktur ki sözlerle vakit geçirsinler, bu nimete nail olmasınlar diye böyle olmuştur. Hâlbuki insana bir ma-ı mavsule, bir mürşid ve rehber lazımdır ki onunla Cenabı Hakk'a vuslat mümkün olabilir.

Mevlâna Câmi, Seyyid Şerif, Hüccetül-İslâm İmam Gazali, hususen Mevlâna Halid Efendimiz Hazretleri ulum-u zahirede de mütebehhir (ilmi deniz gibi) olan daha nice nice zevat-ı kiram bir şeyhe intisab ve ulum-u batineye hizmet etmek luzumunu his ve takdir etmişlerdir. Pek uzak yerlere giderek maksatlarına ulaşmışlardır. Ve ancak o sayede avalimi tutan o füyazat ve kemâlatı elde edebilmişlerdir. Bunlar bize ibret, numune değil midir? Bilmem ki biz kimiz, onlara nispetle bize adam denilmek, insan denilmek hakikaten biraz müşkülcedir.

Mevlâna Halid Efendimiz Hazretlerinin Bozkır'da Hoca Muhsin Efendi namında bir halifesi vardı. Müşarün ileyh pek büyük bir zat olduğu gibi Konya Havalisinde bulunan büyüklerin çoğu da kendisine mansup idi. Bu tarihler de önde gelenlerden biri memuriyetle o taraflara gider. Kimi görse kime sorsa bakar ki hep Memiş Efendi'ye mensup. Canı sıkılır bu nasıl şeydir. Cenabı Hak (Zümer: 54): "Azap size gelmeden önce Rabbinize dönün ve O'na teslim olun. Sonra size yardım edilmez" buyurmuş. "Şeyde inabe ediniz (Hakk'a dönünüz)" buyurmamıştır, der ve bunu herkese söyler. O adamlar da derler ki "Efendi doğru söylüyorsunuz". Bir kere şeyh efendinin yanına gider. Ona da bu sözü söyler. Memiş Efendi "Hakikaten buyurduğunuz gibidir. Fakat bu (ilâ)[44] ne içindir" der. O da intihâ içindir, der Pekâlâ nihayet Cenab-ı Hak'tır. Ya ibtida kimdir? İşte siz, nereden başlayacaksınız diye sorar. Sorunca o adam başlar düşünmeye. Daha bir şey söylemez. Sonunda af edilmesini ve kendisinin de bendeliğe (kendilerine bağlı olmasının) kabulünü istirham eder. Bu böyledir.

[44] Arap dilinde bir harftir. Yalnız başına anlamı yoktur. İsimlerin başına gelir. Cer harfidir.

İnâbe, hele bu zamanda, çok gereklidir. Çokça söylediğim gibi, yine söylüyorum bu zamanda tariksiz dini emirler (layıkıyla) ifâ olunamaz İş o kadar çetin olmuştur.

Keza size bir misal daha söyleyeyim: Ataullah el-İskenderâni Hazretleri ilk önceleri Ebul-Abbas Mürsi Hazretlerini sevmezlermiş. Ebu Abbas Mürsi Hazretlerinin Şeyhi Şazili Hazretleridir.

Hazret-i Şazili her sene adetleri veçhile Mısıra teşrif buyurur.

Amr-ibnil-As Camii'nde musahebet eder ve Sohbetlerine de pek çok büyük ve fazileli kişiler katılırmış. Şeyh Şazili Hazretleri rihlet (yolculuk) buyurunca Ebül-Abbas Hazretleri'ne derler ki: "Siz Hazret-i Şeyhin halifesisiniz, gerektir ki her sene Mısır'a giderek musahebet buyurasınız. Ve Hazret-i Şeyhin âdetini gaib etmeyesiniz". O da peki der. Ve muvafakat buyurur.

Mısır'a gitmezden evvel adamlarından birine Kuşeyri Risalesini beraber alınız diye emir eder. Onlar da alırlar. Mısıra gider. Camiye teşrif ederler. Adamına derki; "O kitabı aç oku", adamı neresini açacağını sorar. "Buyurur ki; neresi rast gelirse orayı açınız". O adam da belirsiz bir sahife açar. Oku diye emir buyururlar. Adam neresini okuyayım diye sorar. Buyurur ki; "neresini okursan oku". O da bir Hadis-i Şerife tesadüf eder ve okur. Ebul Abbas Mürsi Hazretleri artık bu Hadisi o kadar izah buyurur, o kadar izah buyurur ki; Meselâ şöyle diyeyim. Faraza bu Hadis kanaat hakkında ise artık onun meratibini ve her mertebenin icabatını ve evsafını o kadar tafsil ve izah buyurur ki herkes hayrette kalır. Ve sonra camiden dağılırlar.

Ataullah el-İskenderani Hazretleri o kitabı o Hadisi şerifi okuyan kimseye bir yerde tesadüf eder. Camide ne yaptıklarını sorar. O adam da işi anlatır. Ve herkesin hayrette kaldığını söyler. Ataullah el-İskenderani Hazretleri der ki; "Şaşarım akıllarınıza bu adamda batini ilimlere aid bir şeyler yoktur. Yalnız ilmi var. İşte o kadar". O adam Ebul-Abbas Mürsi Hazretlerinin yanına gittiğinde buyururlar ki; "Öyle taş, ağaç gibi adamlardan sana ne faide, senden ona faide olur". O adam Ataullah İstenderani Hazretleri ile bir daha görüştüğünde Ebu Abbas Mürsi Hazretleri'nin bu emirlerini kendilerine söyler. Ataullah El-İskenderani Hazretleri düşünür ve ben de gidip bir kere bu adamı dinliyeyim der. Ve bir sohbetine gider. O da İman İslâm, İhsân mertebelerinden bahse başlar. "Dilersen söylerim" diye bu üç mertebeyi pek ziyade açar ve izah ederler. Herkes lâl ve hayrette kaldığı gibi Ataullah el-İskenderani Hazretleri de hayran olurlar. Hatasını anlayarak gidip kusurunu itirafla, elini verir. Elhasıl inâabe lazımdır İnâbesiz bu iş görülmez.

İman Eksilip Artmaz

İman birdir. Eksilip artmaz, derler. Evet doğrudur. Çünkü lisanla ikrar, kalple tasdikten ibarettir. Bu böyle olunca iman imandır. Artık daha neyi eksilecek neyi artacak? Evet, bu böyle ise de imanın mertebeleri vardır. Nuru ziyadeleşir eksilir. Lâ teşbih bir kandil gibi. Hani ya ki bir kandilin yağı çok ola, hani ya ki az ola, ikisi de bir olmaz. Yağı az olan ufak bir rüzgârla söner, tahammül etmez. Risalet Meâb Efendimiz, bir Hadis-i Şerifte "İmanınızı yenileyiniz[45]" emir buyuruyor. İman eskir mi ki böyle buyuruyor. Demek eskirmiş ve eskilik devam eder de tamir ve tecdid edilmezse (yenilenmezse) bir gün de bütün bütün yırtılıp kalır. Daha bizi koruyamaz. Keza bir Hadis-i şerifte: "Ahlâkullah üç yüz kadardır. Bu ahlâktan yalnız bir tanesi bir adamda bulunsa o adam ehl-i cennettir[46]". Hazret-i Sıddık: "Ya Resülallah o ahlâktan bir tanesi bende var mıdır" diye istifsar buyurduklarında (sorduklarında) "O ahlâk-ı ilahiyeden kâffesi sende vardır" buyurmuşlar[47]. Diğer bir Hadiste: "Peygamberlerden sonra bilumum sahabe-i kiramın evliyaullahın, ve cümle ümmet-i Muhhammed'in imanı bir karşılık, Hazret-i Sıddık'ın imanı bir karşılıktır[48]". Diğer bir Hadis-i şerifte: "Hazret-i Sıddık'ın cümle üzerine afdaliyeti (üstünlüğü) ibadet ve taatın çokluğundan değildir. Ancak onun tazim ile kalbinde bulundurduğu bir şeyden ötürüdür[49]". Bu şey Hazret-i Sıddık'ın muhabbet ve tazim-ı tarikle Cenab-ı Hakk'ı kalbinde hazır bilmesidir.

Hazret-i Sıddık gar-ı şerifte iken ehl-i yakından idi. Ehl-i müşahededen değildi. Onun için küffardan korktu. Ve bu korkusu kendisi için olmayıp Risâlet meâb Efendimize bir fenalık yaparlar diye idi. Ayet-i Celilede (Tevbe: 40): *"Eğer siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına,* ***"Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber"*** *diyordu. Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım ordularla onu desteklemiş, böylece inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah'ın sözü ise en yücedir. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir"* buyurulmuştur. Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz: "Üzülme Allah (c.c) bizimledir" buyurmuştur. O anda, böyle buyurur buyurmaz

makam-ı müşâdeye erdi. Ya diyoruz ki iman artmaz eksilmez. Nasıl oluyor ki enbiya hariç diğer bilumum mahlûkatın imanı bir taraf, Hazret-i Sıddık'ın da imanı bir taraf oluyor? demek iman yükselir. Nuru artar ve meratib-i imana (iman derecelerine) nihayet yoktur Şimdi bizim: İmanımız gaybidir. Bunu yakın mertebesine, müşahade mertebesine ulaştırmamız lazımdır. Yoksa yağı fitili az bir kandil gibi ednâ (düşük) bir behane ile söner zulmette kalırız. Nasıl ki zamanımızda birçoklarının imanı söndü. Ne ise yarın ehl-i cennet Cennette bulunurken birden bire bir pertev, bir nur cennete aksedecek bu nedir diye herkes, hayret edecek, bakacaklar ki pek yukarıda bir takım zevat-ı aliye geçiyorlar. Bunların nuru. Böyle aksediyor. Aleyhissalat-ı Vesselam Efendimizin buyurduğu veçhile: "Dünyada iken bir kevkeb-i dürri (incilerin yıldızı) nasıl görünürse, bunlarda o suretle geçip huzur-u Rabbül Âlemine giderler[50]". Ehl-i Cennet bunların kimler olduğunu soracaklar. Bunlar ümmet-i Muhammed (s.a.v)'den oldukları, evliyaullah oldukları Cevabını alacaklardır.

Ehl-i cennet bunlara derler ki "Ey bizim hem cinsimiz olan Ümmet-i Muhammed (s.a.v), ey zevat-ı muhtereme biz de sizler gibi dünyada ibadet taat ettik, siz ne yaptınızsa bizde onu yaptık nasıl oldu ki siz böyle oldunuz da biz böyle kaldık. Bize de lütuf ve merhamet edin. O vakit hitab-ı izzet varid olacaktır. "Yok, yok onlar sizin gibi yapmadılar. Siz tok iken onlar aç, siz türlü türlü meşrubat içerken onlar susuz. Siz uyurken onlar uyanık idiler. Bunlar her şeyi benim için yaptılar. Ve benden ayrılmadılar. Siz nerede onlar nerede onlar arada fark-ı azim vardır".

İşte bu ümmetin büyük nimetlere ve hususiyle gözler görmemiş kulaklar işitmemiş, kalb-i beşere hütûr etmemiş olan nimet ki devamlı huzur-u Rabbül - İzzette bulunarak Cemâl-ı bâ-kemâl-ı ilâhiyi rüyet ve mütalâada müstağrak olmak. Cenab-ı Hakk'ın zatına lâyık olmaktır. Visâla nail, rızasına mazhar olmaktır. Bu büyük nimet, bu devlet-i bi intiha(sonsuz devlet) ancak bu zevat-ı âliyeye aittir.

---

[45] Keşf'ül Hafâ Cilt: 1, Syf: 332

[46] Bulunamadı.

[47] Bulunamadı.

[48] Keşf ul Hafâ Cilt: 1, Syf: 165

[49] Bulunamadı.

[50] Bulunamadı.

İnananları kemala ulaştırmış olan evliyaullaha has ve mahsustur. Aman bu vücud fitnesini kendimize hicab, perde etmeyelim. Cenab-ı Hak bize bizden karibdir. Onun kurbiyeti gibi hiçbir şeyin bize kurbiyeti yoktur. Gelinin yüzündeki duvak gelinden uzak değildir. Bu vücud da bize duvak mesebesindedir (yakınlığındadır). Aman gelinden gaflet etmeyelim. Duvağın gelinden uzak olduğuna zahib olmayalım. Sonra ebedi hüsranda kalırız. Gözler görmedik, kulaklar işitmedik, Kalb-i beşere hütûr etmemiş (hatıra gelmemiş) olan niâm-ı Celile-i İlahiyeyi burada bulmak ahirete ta'lik etmemek lazımdır.

Niâm-ı ilahiyeye son olmaz. Ahirette nail olacağımız nimetleri sayılı olmadığı gibi sayılamaz da. Hem ahiret buradaki gibi değildir. Burada insanın her istediği olmaz. Fakat ahirette hatıra her ne gelirse o şey hemen o anda ve bilâ-külfet (zorluksuz) husule gelir. Hazır olur. Cenab-ı Hak tekvin sıfatından bir parça insana ahirette ihsan buyurur Burada herkesin her istediği şey olmaz. Hatta bakınız. Habib-i Kibriya, Mahbub-u Hüdâ Peygamber'imiz (s.a.v), Şefiimiz Hazretleri Ebu Talibe hidayet etmek istedi, Cenab-ı Hak (Kasas: 56): ***"Şüphesiz sen sevdiğin kimseyi doğru yola iletemezsin****. Fakat Allah, dilediği kimseyi doğru yola eriştirir. O, doğru yola gelecekleri daha iyi bilir"* emir ve ferman-ı ilahisiyle bunun, mümkün olamıyacağını tasrih buyurdu. Elhasıl burada iken devlet-i huzuru, nimet-i müşahedeyi bulmak lazımdır.

Cenab-ı Hak bir Ayet-i Kerime'de (En'am: 160): ***"Kim bir iyilik yaparsa, ona on katı vardır.*** *Kim de bir kötülük yaparsa, o da sadece o kötülüğün misliyle cezalandırılır ve onlara zulmedilmez"* buyuruyor. Bir haseneye mukabil olan on hasene ihsan buyuracağını emir ediyor. Herşey gibi biz bunuda ahirete talik ediyoruz. Hâlbuki bu haseneyi burada bulmak lazımdır. Meselâ bir hasene işledik, eğer bundan sonra on hasenenin daha icrasına muvaffak olursak işte Cenab-ı Hak birine yüz, yedi yüz hatta bin ve belki hesapsız hasene verir. Bu gibi haseneler nefisle mücahededir. Ahlâk-ı ilahiye ile ahlaklanmaktır. Huzur ve üns-ü mevlâya devamlılıktır. Aşk ve muhabbettir. Evliyaullah'a mülâkat ve uymaktır. İlh...

Gencin biri Beyt-i Muazzamayı tavafta yalnız ente, ente[51] dermiş. Tavafta okunması lazım olan diğer duaları okumazmış. Zuunun-ı Mısri Hazretleri buna dikkat etmiş ve o gence demiş ki; "Sen başka duaları niçin okumuyorsun. Yalnız ente ente (sen, sen) diyorsun". O genç cevaben

[51] Ente, Arapçada sen demektir.

"Benim için başka ne söyleyeyim ki, işte yalnız o var başka bir şey yok. Başka bir şeye başka dua ve tazarrâya (yalvarışa) vakit kalmaz" der. Bakınız ne adamlar var. Galiba hicazda bulundukları zamanda olacak İbrahim Ethem Hazretleri de bir gün bir zata demiş ki; "Bu gün Kabristana gittim. İhtiyar bir adam kabirden çıktı. Cenab-ı Hak beni senin için diriltti. Benden ne sorarsan sor ki söyleyeyim dedi. Ben de Cenab-ı Hak sana ne muamele etti dedim. Cevaben: Beni huzuruna götürdü. Beni affetti ve zatına kabul buyurdu. Ve bana emir etti ki sen bana üç şeyle geldiğin için seni affediyorum.

Sen benim sevdiklerimi sevdin, Tevhidinle geldin, ihtiyar olarak geldin. Dedi. Böyle der demez hemen kabre girdi. O adam İbrahim Ethem Hazretlerine derki: "Lütfet o kabri bana da göster ben de onu ziyaret edeyim". İbrahim Ethem Hazretleri Cevaben: "Kabir sana ne lazım iş anlaşıldı. Maksat tevhid ile Allah'a (c.c) ve Allah (c.c) adamlarını sevmek imiş, hemen buna müsaraat etmek icap eder. Daha başka şey ne lazım". Der.

Hakikaten, tevhidimizin, imanımızın olgunluğu evliyaullah'a mülâkat ve mukarrenetledir. Faide verecek şey budur. Bundan başkası hiçtir.

Evliyaullahın halleri pek acibdir. İnsana en fayda verecek şeyleri emir buyururlar.

Bir gün zenginin biri Bişr i el-Hafi Hazretleri'ne gelir. Hicaza gideceğini ve oraya ait bir emri varsa söylemesini ve bir şey gönderecek ise, hazırlamasını arz ve istirham eder. Bişr el'hafi Hazretleri de hicaza ne için, yani bir tenezzüh, bir seyahat kastıyla mı yoksa Beytullah'ı ziyaret tavaf niyetiyle mi, rızaullahı talep ve istihsal (kazanmak) için mi gideceğini sorar. O adamdan Beytullah'ı ziyaret Allah'ın (c.c) rızasını istihsal niyetiyle gideceğini söyler.

Bişr el-Hafi Hazretleri parasının miktarını sorar. O adamda söyler. Buyurur ki; "Şimdi sana bir şey söyleyeyim. O paranın on lirasını şurada fakirler var onlara ver. Ve şu kadarını fülân yerde borçlu düşmüş bir adam var ona ver. Şu kadarını da fülân yere ver. Eğer bu paraları bu saydığım yerlere verirsen bin hiccetülislâm'dan (yani farz olan hacdan maadası, diğer nafile hacdan) daha hayırlıdır. Rıza-ı ilahi de bundadır. Bu sözüm üzerine şimdi kalbine müracaat et bak bakayım gönlün neyi istiyor. Hangi şeyi kabul ediyorsa bana söyle" buyurur. O adam der: "Gönlüm gitmeyi tercih ediyor". Bişr el-Hafi Hazretleri:

Evet doğrudur. Rıza-ı ilahiye muvafık olmayarak haram ve habis olarak kazanılmış olan bir paranın rıza-ı ilahiye muvafık şeylere sarfına imkân yoktur. Nefis sana bu parayı haram ve habis olarak kazandırdığı için onu

yine sana mugayir şeylere sarf ettirecektir. Çünkü sen hicaza gidecek fakat Allah'ın (c.c) rızasını elde etme maksadıyla gitmeyeceksin. Niyetin, için fülân adam hacca gidiyormuş desinler bu suretle bir şöhret kazanmak veyahut tenezzüh, gezmek olacaktır. Sonra yollarda çekeceğin sıkıntı ve zahmetler caba, paraların bâd-ı hevâ (heva ve heves) vadisine gidecek" diye emir ederler.

Dikkat ediniz, evliyaullah'ın işi böyle acaibdir. Bir fitili kırka yararlar. Herifin niyeti doğru değil. Belki o adam hakiki niyetin ne olduğunu kendisi de fark ve temyiz edemez. Belki değil; hakikaten niyeti ne olduğunu o adam da bilmez. Böyle bir niyette de rıza-ı ilâhinin bulunmasına imkân yoktur. Bu cihetle evliyaullah onların emirlerini tutup eserlerine gitmeğe pek ziyade lüzumludur. Ve ihtiyaç vardır.

İyiyi kötüyü ancak bunlar ayırırlar. Ve bize anlatırlar. Yoksa nefis daima suret-i hakikatten görünerek, hak suretinde bize batılı yaptırır. Günah irtikâb ettirirde haberimiz olmaz Sonra araya gideriz ve zannederiz ki ileri birçok şeyler gönderdik bakarız ki sıfıra sıfır, elde bir şey yok. Hakikaten rıza-ı ilâhi nededir, bilmiyoruz!

Davud (a.s)'ın yanına bir delikanlı gelir gidermiş. Vakit vakit sohbet-i seniyelerinde bulunurmuş. Bir gün yine gelmiş Davud (a.s.)'ın o günde yanlarında Azrail (a.s.) da bulunuyormuş. Delikanlı çıkıp gittikten sonra Davud (a.s.): Bu delikanlı daima istediği vakit, akşam sabah yanımıza uğrar öğlen evine gider. Bunu tanıyor musun? diye sorar. Azrail (a.s.) bu çocuğu çok sevdiğinden müteessir olurlar. Fakat aradan altı gün geçer altı ay geçer bu çocuk hâlâ berhayât vefat etmez. Geçmişte olduğu gibi adetleri olan meclislere devam eder. Davud (a.s.) mütehayyir olur. Bu çocuğun altı gün sonra vefat edeceğini söyleyen başkası değil, kabz-ı ervaha me'mur Azrail (a.s.)'dır. Bunun hilâf olmasının imkânı yoktur. Fakat bunda sırrı hikmet nedir, der?

Bir gün Azrail (a.s) yanına gelir ve sorar: Fülân delikanlı için böyle demiştiniz, hâlbuki aradan yedi ay geçti bu çocuk halen hayatta, niçin böyle oldu? Azrail (a.s.) cevaben der ki; "Evet doğrudur. O vakit çocuk buradan çıkıp malının zekâtını verdi. Cenab-ı Hak ferman buyurdu ki; bu benim emr-i ilâhime imtisâlen (bağlı olarak) malının zekâtını verdi. Bunun için ben de bunun ömrünü yedi sene daha temdid ettim (uzattım), onun için bu böyle oldu.

Rıza-i ilahiye bakınız nerededir. Ne dedir, bilinmiyor. Bu sebeple, ibadetlerin ve taatın her çeşidini, Allah'a (c.c) yaklaştıran şeyler ve sadaka, zekât zikir fikir, Cenab-ı Hakk'ın beğendiği ahlâk ile ahlaklanmak, hem cinsine

yardımda bulunmak, üns ve huzura elhasıl dış ve iç salih amellere müsaraat (teşebbüs) etmek lazımdır. Bilinmez ufak bir şeyde hiçbir şeye saymadığımız bir işten dolayı Cenab-ı Hak insanı affeder. Ona pek çok inam (nimet) ve ihsan (iyilik) eder. Belli olmaz. Allah'ın, (c.c) müşaviri, müşteşarı yoktur. Ayet-i Celile'de (Hac: 18): "Görmedin mi ki şüphesiz, göklerde ve yerde olanlar, güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların birçoğu Allah'a secde etmektedir. Birçoğunun üzerine de azap hak olmuştur. Allah, kimi alçaltırsa ona saygınlık kazandıracak hiçbir kimse yoktur. Şüphesiz Allah, dilediğini yapar" buyurulmuştur. İstediğini yapar. Kim karışabilir. Kime ihsan ederse eder. Kime kahrederse eder.

İki arkadaş varmış biri fasık ve facir, diğeri abid ve zahid. Zahid ve abid olan daima diğerine nasihat edermiş. O da inşallah yaparız filân der, bu suretle vakit geçirirmiş. Bir gün zahid ve abid olan, fasık ve facir olana kızmış demiş ki; Vallahi Cenabı Hak seni cennete koymaz, sana merhamet etmez, ben senin gibi söz tutmayan bir adam daha görmedim. O gece rüyasında Cenab-ı Hak buyurur ki; "Sen benim rahmetimin vekili misin, sen neden rahmet ve merhameti o kula lâyık görmüyorsun. Mademki böyledir. Ben de seni cehennemlik, onu da cennetlik ettim[52]". Bu iş böyledir. Cenab-ı Hakk'ın rahmetini kendimizden ve başkalarından esirgemek, o rahmetle o merhamete kimseyi lâyık görmemek fenadır.

Evliyaullahın Halleri Çeşitlidir

Evliyaullahın hali pek muhteliftir (çeşitlidir). Birinin hali diğerine benzemez. Gerçi menba (kaynak) birdir. Su birdir. Açan Çiçekler çeşitlidir. Kimisinden heybet ve selâl, kimisinden şevk ve zevk kimisinden vekar ve sekinet, kimisinde ibadet ve taat galiptir. *"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki,* ***Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler.*** *Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir"* (Maide: 54) ayeti sırriyle demsâz, Hak onlara, onlarda Hak Teâlâ Hazretleri'ne müştâk olurlar. Bunların şanı ve hali pek acaibdir. Geceleri sâcid, gündüzleri sohbet-i yarân ile demgüzâr (vakit geçiren) ve her vakit üns ve huzur-u Mevlâ ile dem-saz (sırdaş) olurlar.

Bu sebepten bir veli-i kâmili gören, diğer bir veli-i kâmile gitse der ki; bu veli değil, veli olamaz. Hâlbuki ahval-i evliyaullah kişiliği, kişiliğine yekdiğerine benzemez. Cenab-ı Hak nasıl bihad (sınırsız) ve pâyân (sonsuz) ise ikrâm ve ihsan ve tecelliyâtı da öyle bihad ve pâyândır. Bunlar kendiliğinden bir şey yapmazlar. Cenab-ı Hak nasıl emrederse, ne ilham buyurursa onu yapar, ona tabi olurlar. Bundan dolayıdır ki her zamanın terbiyesi, işi başkadır. Zaman tahavvul ettikçe (değiştikçe) seyr ve sülükda da usul-u telbiyede de değişiklik zaruridir.

Malûmdur ki vahiy dört kısımdır. Vahy-i ilhami, vahy-i menami, vahy-i ilami, vahy-i ahkamidir[53]. İlk üç vahiy çeşidinde evliya ve enbiya müşterektir. Fakat dördüncüsü Peygamberan-ı izam hazaratına mahsustur ki, vahy-i celidir. Yani Ku'ran-ı Mübin ve kütüb-u semaviye sairedir. Üç evvelki vahiylere de nazar olunur, şer-i mübine uygun olmayan vahyin kalbe gelmesinin bir zararı yoktur.

İşte görülüyor ve anlaşılıyor ki evliyaullah kendilerinden hiçbir şey söyleyemezler. Hiçbir şey yapamazlar Onların işleri hep vahidir. İlhamdır. Yani vahy-i hafidir. Bunun için hüsn-ü kabul şarttır. Her şeyin erkânı olduğu gibi tasavvufun da şartları ve erkânı vardır

Eğer bir şeyin erkânı olmazsa o şeyde olmaz. Tasavvufun erkânı da: içtima, istima ve ittibadır. Eğer böyle içtima etmesek (toplanmasak), ittiba etmesek (uymasak), istima etmesek (dinlemesek) bu erkân yok demektir. Bu erkân da olmasa, tasavvufta tarikat da yok demektir.

Resullullah ve Sahabe-i Kiram'ın mesleği bundan ibarettir. Resullullah'ın isrine, Sahabe-i Kiram'ın isrine uymamız ve böyle toplanmamız ve sohbet etmemiz lâzımdır.

Böyle yapmasak dışarıda, şununla bununla, heva, sivâ ile meşgul oluruz. Şimdiye kadar ettiğimiz ziyândan bundan sonra da kurtulamayız. Cenab-ı Hak bir Ayet-i Kerimede (Nahl: 36): "Andolsun biz, her ümmete, "Allah'a kulluk edin, tâğûttan kaçının" diye peygamber gönderdik…" buyurur. Tağût; nefis, şeytan hevâya uymak kuvva-i vahime, dünya, elhasıl Cenab-ı Hakk'ın gayri olan her şey yani zahir, batın, masiva; Allah'tan (c.c) başka başka olan şeylerdir. *"Şol kimseler ki tağûta ibadet etmekten içtinab ettiler (sakındılar)"*.

---

[52] Sahih-i Müslim Cilt: 3, Syf: 2023, Hadis No: 137

[53] Bir fikrin veya bir emrin Allah (c.c) tarafından Peygambere (s.a.v) bildirilmesi

Yani ondan olan vesvese ve telkinâtı, onun iğvaatını (baştan çıkarmasını) kabulden ictinâb edip ihtiyar etmediler.

Kur'an-ı Kerim'de (Zümer: 54): *"Azap size gelmeden önce Rabbinize dönün ve O'na teslim olun. Sonra size yardım edilmez"* buyurulmuştur. Ayet-i celilesindeki "İlâ" intiha içindir. Buna bir ibtida ister. Ve onlar ki bir tarikata, bir mürşid-i kâmile inâbe ve intisab ettiler. "Müjde onlara" İşte onlara dünyada ve ukbâda; müjde ve saadet. Kur'an-ı Kerim'de (Zümer:18): "Sözü dinleyip de onun en güzeline uyanlar var ya, işte onlar Allah'ın hidayete erdirdiği kimselerdir. İşte onlar akıl sahiplerinin ta kendileridir" buyurulmuştur (Yani hak sözü). Ya Muhammed (s.a.v) hak sözü işiten kullarımı tebşir et (müjdele). Cennet-i âliyatla, cennet-i zatimla müjdele, "güzel olana uyarlar" ve bunları işittikleri o hak kavlin ahsanına tabi' olurlar. Ahsan akval ise Ayet-i beyyinat-ı ilâhiye ve bu Ayet-i ilahiye de zikir ve fikir, ahlâk-ı ilâhiye ile tahallüka (ahlaklanmaya), üns ve huzuru Mevlâ'ya, ulum ve maarif-i batıniyyeye, ulum-u ledünniyeye, esrar ve kurbet ve vuslata dair olan ayât-ı celiledir. "İyisine ittiba' ederler" in manası bir de o demektir ki; bunlar ittibaları güzel bir surette olandır.

"İşte onlar Allah'ın hidayete erdirdiği kimselerdir" (Zümer: 18). İşte Hakk'ın tarık-ı tevhide, mertebe-i fenâya tevfik ve hidâyet buyurdukları heman ancak bunlardır. *"İşte onlar akıl sahiplerinin ta kendileridir"* (Zümer: 18). İşte akılları akılların aklına ulaşan (özün özüne vasıl olan)'lar, içleri özleri bulunanlar yalnız kısırdan, kabuktan ibaret olmayanlar bunlardır. Zira "Allah (c.c)" sız kalanın işi yoktur. Mahvolmuştur istidâd-ı fıtrîlerini zay' etmişlerdir. Onlar ölülerdir.

İşte emir ve ferman-ı ilâhiyi işittik, dinledik, anladık. Evet, böyle toplanacağız. Musahebet ve istima edeceğiz (dinleyeceğiz), işittiklerimizin ahsenine (en iyisine) güzel bir şekilde zahiren, batınan ittiba edeceğiz (uyacağız) ki biz de ölü olmaktan kurtulabilelim. Yoksa yok. Rabbim nimetinin tamamlanmasını ihsan buyura.

Sure-i Yasin'de (26 ve 27. Ayetler) Habib Nacar'ın: *"(Kavmi onu öldürdüğünde kendisine): "Cennete gir!" denildi. O da, 'Keşke kavmim, Rabbimin beni bağışladığını ve beni ikram edilenlerden kıldığını bilseydi!' dedi"* dediğini Cenab-ı Hak emir buyuruyor. Haber veriyor. Habib Naccar'ın Kavmi Antakya havalisidir. Habib Nacar'ı şehid etmişlerdir. O esnada buyurmuştur ki; "Ah ne olaydı benim kavmim bileydi ki; Rabbim beni mağfiret etti ve beni mükreminden kıldı". Kavminin bu şereften mahrum kalmasına razı olmayarak, kemal-ı tahassüründen böyle emir etti.

İşte ölmezden evvel ölmüş olanlara yani evliyaullah hazaratı Habib-i Naccar gibi bu mahlûka acıdıklarından her vakit böyle derler. Diğerleri de nimet ve saadete mazhar olsunlar diye kemal-ı merhamet ve şefkatlerinden onlara daima böyle der. Ve böyle temenni ederler. Binaenaleyh biraz da bizim insaf etmemiz, onların bu temennilerine iştirak etmemiz yani onların sözlerini tutarak, onlara ve Allah'a (c.c) yardım etmemiz lazımdır. Bu iş görülebilsin yoksa bir tarafın temennisiyle bu iş başa gitmez.

Din-i İslâmın ibtida-yı neşrinde (ilk yayılışında) küffar-ı Kureyş, Aleyhissalatü Vesselam Efendimize zahmet etmişler hatta ukba ve daha bilmem kimler bir gün Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Beyt-i Muazzamı tavaf ederken ve yahut namaz kılarken yakasından tutarak ve mübarek boğazını sıkarak "Sen misin âbâ ve ecdadımızın dinini tahkir ile yeni bir din ihdas eden" demişler, risâletmeâb Efendimiz de "evet benim" buyurmuş ve onlarda boğmak üzere mübarek boğazını sıkmağa devam ederken Hazret-i Ebu Bekr (r.a.) Efendimiz derhal yetişmiş. Ukbayı yakasından tutarak fırlatıp o tarafa atmış ve "Âyat-ı beyyinat (Apaçık ayetler) ile size gelen ve sizi din-i İslâma davet eden bir zat-ı Celil ve Muhterem'e bu ne hakarettir? Diye bağırmış, bu suretle hem kendi islâmını ihsas hem de öyle bir tehlike zamanında, küffar-ı Kureyş'in kâmilen müşrik ve müttehid bulunduğu bir sırada bu din-i mübine o suretle muavenette ve muzaherette bulunmuştur. Bu vakayı Abdullah İbn-i Ömer rivayet buyurur. Keza Hazret-i Ömer (r.a)'ın da nasıl İslâm'la müşerref oldukları malumdur. Bu dini bu Peygamber'i kaldırmaya gitmiş iken İslamiyet'i kabul etmiş ve İslâm olduktan sonra sell-i seyf ile (kılıç çekerek) bundan sonra İslâm gizli olmayacaktır. Kendisiyle bu din aşikâre olarak artık alenen cemaatle namaz kılınmağa başlanmıştır.

İşte bunlar ve tekmil sahabe-i güzin hazratı bu dine böyle yardım etmişler. Cenab-ı Hak da onlara yardım etmiştir. Zaten Ayet-i Kerimede (Muhammed: 7): *"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır"* değil midir?

Hazret-i Allah (c.c) gerek habib-i edibine, gerek ümmeti merhumesine nusret vaa'd ve ihsan buyurmuştur. Bu nusret yalnız kendi zaman-ı Saadetlerine veyahut ashab-ı güzin hazaratına mahsus ve münhasır olmayıp kıyamete dek ümmet-i Muhammed (s.a.v)'e de mev'uddur (vadedilmiştir). Fakat dediğim gibi biz bu dine gerek kendi vücudumuzda gerek dışarıda yardım eder, nusret istersek o da bize nusret verir, yardım buyurur. Etmezsek O da etmez. Haydi diyelim ki haricen kimseye gücümüz yetmiyor, kuvvetimiz kâfi değildir.

Kimseye bir şey diyemiyoruz. Pekâlâ, bunu kabul edelim. Ya kendimizden de mi korkuyoruz. Ona da mı gücümüz yetmiyor ki kendi mülk ve vücudumuzda din-i islâma yardım etmiyoruz. Nusret ve yardım etmiyoruz. Acaba nefis ve şeytanın topu mu var. Tüfengi mi var, bizi idam mı edecek veyahut rızkımızı maişetimizi mi kesecek. Bizi memuriyetten mi, azil edecek, dükkânımızı mı kapatacak ve ziraatımızı mı tatil edecek, ne yapacak, hiçbir şey. Malum ki bunlar bu gibi şeylere muktedir değildirler. Yalnız kuru bir vesvese bir iğva (aldatma), bir teşviş (bulandırma). Bu vesveselere, bu iğvalara kulak asmadık mı geçer giderler. O halde bu ne gayretsizlik, bu ne atalettir ki onlara karşı kendi vücudumuzda din-i İslâmî ikâme ve müdafaa etmiyoruz.

Kalp, ruh ve sırrımızın taraflısı olmuyoruz da bu ebedi ve ezeli düşmanların sözüne tabi olarak, kendi canımıza kendimize kast ediyoruz. Anlaşılıyor ki bizde esasen o gayret-i dine ve o hamiyyet-i fıtriye yok. Onun için ne kendimize ne de aherine din hususunda hiçbir muavenet ve nusret edemiyoruz. Bu böyle olmaz.

İnsan hem kendisine hem de bu halka merhamet etmelidir, acımalıdır. Kendi kendimizi beğenip de böyle beyhude gezmekte, oturmakta bir mana yoktur. Buna hüsn-ü kuruntu derler. İnsan yerdekilere merhamet ederse, göktekilerde kendisine merhamet ederler.

İnsan öyle demeli, öyle itikad etmeli ki Cenab-ı Hakk'ın bu kullara kahr ve gadâbı benim yüzümdendir. Eğer ben tevbekâr olursam, ilahi emirlere tamamıyla inkiyad edersem (teslim olursam), Cenab-ı Hak da bu kahr ve gadâbı ümmet-i Muhammed (s.a.v) üzerinden kaldırır. Bu müslümanlar da kurtulurlar.

Evliyaullah'tan biri hicaza gitmiş demiş ki; eğer ben bu hac da bulunmasaydım Cenab-ı Hak hacıların hepsinin haclarını kabul ederdi. Onlar veliyullah olarak böyle derlerse artık biz ne diyelim bilmiyorum. Ve kendi kendimizi artık nasıl yenelim bilmiyoruz. Hâlbuki biz iyi oluruz. Yahut iyi olmaya çalışırsak halka bir şey söylemesek bile yine onlara merhamet, iyilik etmiş oluruz. Zira halk bizim ahvâl ve efâlimize bakar onlar da bu suretle yapmağa çalışırlar. Onlar da iyi olurlar. Biz onlara bilvasıta iyilik ve merhamet etmiş oluruz. Çünkü halkın âdeti böyledir. Akvala (söze) bakmaz efâlımıza (davranışlarımıza) bakarlar. Fiilen öğüt ise söz ile öğütten çok büyük ve çok tesirlidir.

Bu suretle hem nefsimize iyilik ve merhamet, hem de halka iyilik, merhamet etmiş oluruz ki bu güzeldir. Zira bizim nefsimiz cahildir. İnatçıdır. Nankördür. İyiliği ayıran değildir. Ona acımak, ona merhamet etmek lazımdır. Ki o da dediğimiz şekilde olur.

Malik Bin Dinar Hazretlerinin Bir Vak'ası

Bir mahallede fısk ve fücur ile me'luf (alışık) bir adam varmış. Bu adamı bu mahalleden çıkarmak için o mahalleden bazı kimseler Malik Bin Dinar Hazretleri'ne müracaat etmişler. Müşârun ileyh de o fasık ve faciri çağırmış: Sen fısk ve fücur ile me'luf imişsin bu mahalleden çık diye söylerler. O adam da cevaben, o ev benimdir. Ben de evimde ne istersem yaparım. Kimse müdahale edemez der. Malik Bin Dinar der ki seni padişaha söyler çıkarırım. O da padişah benim adamımdır. Bana bir şey yapmaz, diye söyler. Demek bu adam bir memur falan imiş.

Malik Bin Dinar da: "Senin için Cenab-ı Hakk'a tazarru eder seni yine o evden çıkarırım" buyurur. O adam da tekrar der ki; O da benim Rabbimdir, Erhamdır (çok merhametlidir).

Ne ise gece olur. İbadet ve taatı ettikten sonra Malik Bin Dinar Hazretleri, o adamın bu mahalleden çıkması esbabını tehyie (hazırlama) ve ihzarını (hazırlatma) ve bir esbab halk buyurmasını Cenab-ı Hak'tan tazarru' eder. Ve sonra yatar, uyur. Rüyada veya uyanık bir halde iken hatifi bir sâdâ (gaipten gelen bir ses); O kuluma dokunma, o benim dostumdur. Velimdir, buyurulur.

Malik Bin Dinar taaccüb eder kalkıp o adamın evine gider. Kapıyı döver, o adam kapıyı açar, Malik Bin Dinar'ı görünce korkar ve der ki müsaade buyur da sabahleyin bu evden çıkayım. Malik Bin Dinar; hayır, hayır; ben onun için gelmedim. Böyle oldu, böyle oldu diye hatifin emrini nâkil ve hikâye eder. O fasık ve facir bu konuşma üzerine, dönüp Malik Bin Dinar'a der ki; ben bu kadar maharim ve maasi içinde bulunduğum halde Cenab-ı Hak yine bana dostum buyuruyor. Ve böyle dedikten sonra da sabahleyin çoluk çocuğunu terk eder. Hicaz'a gider.

Malik Bin Dinar Hazretleri bir sene sonra Hicaz'a gider. Bakar ki orada bir hayli adam birinin başı ucunda toplanmışlar. Kendisi bu kalabalığın yanına gider. O adamın yani fasık ve facir olup bir sene önce hanesini çoluk çocuğunu terkle Hicaz'a gitmiş olan o adamın halet-i nezide son nefeste olduğunu görür. O adam o sırada gözünü açar; Malik Bin Dinar'a der ki; İşte o vakit ki şöyle oldu. Ben buraya geldim ve artık bilmiyorum. Cenab-ı Hak irtikâb etmiş olduğum kötülükleri ve günahları affetti mi, etmedi mi, işte şimdide böyle gidiyorum. Der. Bunu söyler. Ve gözünü kapayıp, vefat eder.

İşte böyledir. Cenab-ı Hakk'ın işi bilinmez affettiğini eder. Ceza edeceğine ceza eder. Evet, inayet-i ezeliye mesbuk ise günah insana mani' olamaz. Aradaki kusurlar hep gelir geçer. İnayet-i ezeliyenin hakkımızda

mesbuk olup olmadığının burada bazı alametleri vardır. Bu alametlerin birinci ve en mühimi günahlarda ısrar etmemektir. Birde hakkımızda inayet-i ilahiye mesbuk diye atalet (tembellik) ve betaeti (yavaşlığı) kendimize adet ve meslek ittihaz etmemektir.

Kul kulluğunu etmelidir. Hem de kulluk daim olmalıdır. Bazen ma'budumuz olması, bazen de olmaması gibi bir hal olmaz. Gerçi Ayet-i Celilede (Âl-i İmrân: 74):" ***O, rahmetini dilediğine has kılar.*** *Allah, büyük lütuf sahibidir"* buyurulur. Ve diğer birçok Ayet-i Celilede de (A'raf: 56): "… ***Şüphesiz, Allah'ın rahmeti iyilik edenlere çok yakındır***"; (Tevbe: 119): "*Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve* ***doğrularla beraber olun****";* (Bakara: 153): *"Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki,* ***Allah sabredenlerle beraberdir"*** buyurulmuştur.

Bir taraftan da çalışacağız. Bu çalışmakta sabit ve sadık olacağız. Bir taraftan da inâyet-i ilâhiyenin mesbuk olduğunu da düşünerek hamd edici ve şükredici olacağız mazhar olduğumuz yüce nimetler sayimizden değil o inâyet-i ilâhiye-i ezeliyenin eser-i zühuru olduğunu düşünerek kendimiz aradan çıkacağız. Zahir işlerimizde yani ibadet ve taat hususunda ve ahval-ı batıniye şeriata tabidir. Evet, salih ameller hususunda tarikat, marifet, hakikat Şeriat ahkâmına tabidir. Şeriat hâkimdir. Zikir, fikir ve huzur ve yokluk tedariki gibi işlerde de şeriat tarikatını marifet, hakikat ahkâmına tabidir. İşte ona göre zahir, batın amellerde bulunmalıyız.

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri buyurmuştur ki; "Yarın ruz-u kıyamette bir adamı hesap yerine getirecekler. Doksan dokuz sicillatı var. Ve her biri namütanahi ve hepsi ağız bağız, bu adam bu sicillatı görünce ben daha mahvoldum bittim der. Buna karşı hiçbir iyiliği de yok. Bunları mizanın bir kefesine koyarlar diğer kefesine de Cenab-ı Hak bir kâğıt parçası verir bunu korlar. Fakat bu kâğıtta bir tek kelime-i tevhid yazılı "Lâilahe illallah". O kul, ya Rabbi bu ufak bir kâğıttan ne olacak diye arz eder. Kulum, sen bırak ne ne lazım buyurulur. Ne ise korlar. Tevhid tarafı ağır gelir. Cenab-ı Hak o adamı cennete gönderir[54]. Kelime-i Tevhid şüphesiz böyle büyüktür. Onun hiçbir şey mukabili olamaz. Fakat bu herkes için böyle olmaz. Herhalde burada iken af ve mağfiret olunmalıyız. Cenab-ı Hak bir Hadis-i Kudside emir buyuruyor ki; "Bir kulum ki benimle meşgul olur ben ona âşık olurum, o da bana âşık olur[55]". Evet, böyle olursa aşk zuhur eder, aşk olursa her şeyde olur. Daha korku kalmaz. Binaenaleyh (Bundan dolayı) Cenab-ı Hak'la ve hem de

onun için, onun rızası için çok meşgul olmamız lazımdır ki; bu muhabbet ve aşk zuhura gelsin ve işimiz görülsün.

Rabia-ı Adaviye Hazretleri de öyle diyor: "Ya Rabbi ben seni iki cihetten severim. Biri senin dünyevi ve uhrevi niâm (nimetler) ve altafın (lütuflar) pek çok, bi-pâyandır (sonsuzdur). İnsan da abid-ül İhsan-İhsanın kuludur. Bu bir. Diğeri; senin nimetin ikram ve ihsanın olmasa da esasen sen sevilmeye layıksın, niam-ı ilâhiyeni düşünmeyerek, hatırıma getirmeyerek birde seni bu cihetten severim".

Harun Reşid cariyelerinden birini fazlaca severmiş. Ve diğer cariyeleri bunu çekemezlermiş, hased ederlermiş. Bir gün padişah birçok zıkıymet mücevherat, bir odaya doldurur, Cariyeleri de celbeder. Bu odada herkes beğendiği bir şeyi alsın aldığı şey kendine olsun. Cariyelerin her biri bir elması vesaireyi alır, fakat padişahı fazla seven cariye bir şey almayarak elini padişahın başı üzerine kor. Padişah ne yapıyorsun diye sorar. Cariye de cevaben: Siz emir etmediniz mi ki herkes bu odadaki şeylerden beğendiğini alsın. Bana başka şey lazım değildir. Ben de efendimizi isterim. Der. Bu kere padişah diğer cariyelere dönüp der ki; "Bunu sevdiğimin sebebini şimdi anladınız mı? O benim zatımı seviyor, siz de malımı seviyorsunuz. İşte aranızdaki farkın ve bunun ziyade sevdiğimin sebebi budur".

Hakikaten böyledir. Bir kişinin Hak dediği can, bir kişinin Hak dediği nân (ekmek) içindir. İlahi nimetlere bir son yoktur. Zahir de ki, batındaki yüce ilâhi nimetlerin sınırı ve sayılması imkânsızdır. Keza dünya ve ahiret nimetleri de sonsuzdur. Fakat kula lazımdır ki; bunlara meyil ve muhabbet etmeye, ancak Cenab-ı Hak ve onun cemaline, rızasına talip ve ragib ola. Cenab-ı Hakk'a Şevken Lilelah, hübben Liilah hâlis kul ola.

Habib-i Hûda Mahbub-u Kibriya Efendimiz Hazretleri hakkında (Necm: 17): *"Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı"* ayeti gelmiştir. Onun ümmeti de bu izi izlemesi lazımdır. Ona hakkiyle ümmet olabile.

Elhasıl demek istiyorum ki her şeyi hak için yapmalıyız. Lisan-ı şeriatta mubah, ne sevap ne ıkâbı macib (cezası gerekli) olmayan şeye derler. Fakat tarikatta böyle değildir.

---

[54] Et'tac Elcamiu lil'usul Cilt:5, Syf: 377, Tirmizi.

[55] Ramuz ElaHadis Syf: 517, Hadis No: 6385

Mesela yemek yemek şeriatta mubahtır. Tarikatta eğer bu yemeği Hak için yer isek yani yemek yiyelim bunun ile vücudum kesb-i kuvvet etsin ve bu kuvvetle Rabbime ibadet edeyim dersek bu niyetle yediğimiz mubah olmaz, pek büyük sevap, büyük bir ibadet olur. Her şey de böyledir. Bu suretle yer bu suretle içeriz bu suretle giyeriz, bu suretle dünya işimizi de görürüz. Bunların hepsi ibadet olur.

İş niyeti düzeltmektedir. İçimiz onun Allah (c.c) için olmaktır. Bir delikanlı derviş elbisesi giymiş. Canım sen bunu neye giydin, halk sana hürmet eder. Bu ise iyi değil. Delikanlı cevaben; halk bana ne için hürmet edecek? Allah (c.c) için değil mi, o halde bırakınız ki etsinler bundan bana ne zarar olacak. Hak için yaptıklarından dolayı onlar kazanır, müstefid olurlar, der.

Bayezid Bestami Hazretleri'nin de birisi elini öper. Beyazid, bunu yapmamalı idi derler. Müşarün ileyh Hazretleri bunu işitir. Buyurur ki; bu adam bana Allah (c.c) için yapmadı mı, elbette Allah (c.c) için yaptı. O halde niçin bırakmayayım. Bırakınız ki hak için ne yaparlarsa yapsınlar. Çok iyidir. Buyurur.

Hâsılı "Ameller niyetlere göredir[56]". Bu hadis-i şeriftir. Niyetimize göre muvaffak ve me'cur oluruz. İş dediğim gibi niyetimizi düzeltmektedir.

İptilâ (Hastalık) Allah'a (c.c) Yakınlığa Vesiledir

Evliyaullahın hali tuhaftır. Onların hali bizim ahvalimize benzemez. Mukayese mümkün değildir. Evliyaullahtan biri cüzzam illetine müptelâ imiş, bütün hastalar için okurmuş, dua edermiş iyi olurlarmış demişler ki; efendi dua ediyorsun herkes iyi oluyor iade-i afiyet ediyor. Bari zat-ı aliniz için de dua ediniz bu hastalıktan kurtulunuz. Buyurmuş ki; Ben Cenab-ı Hakk'ı rü'yada gördüm, bana emir buyurdu ki; sana kurbiyet vermek için seni mübtela kılmamı ister misin? Ben de evet dedim, isterim. Sabah uyandım bu illete mübtela olmuşum (yakalanmışım).

E, şimdi ben nasıl dua edeyim ve kurbet-i ilâhiden nasıl kendimi uzak ve ayrı etmek isterim. Bakınız böyle şeyler bizim için mümkün değildir.

Azıcık başımız ağrısa hemen niyaza başlarız. Ne yapalım ki herkesin işi kendine göre olur. Bize de böyle lazım.

---

[56] Et'tac Elcamiu lil'usul Cilt:51 Syf: 51.

Mevlâna Halid Efendimiz de evden yetiştirme bir ester (katır) ile tarikata intibahtan evvel şama teşrif eder. Şam'da adamın biri bu ester benimdir, der. Mahkemeye müracaatla dava eder. Birkaç da yalancı şahit bulur, huzur-u hâkimde bunları da şahadet ettirir. Mevlâna Halid Efendimiz de müdafaa etmez bir şey söylemez. Yalnız "Cenab-ı Hak kadirdir ki bu adamın esterini bizim evde doğurtur" der. Esteri (katırı) o adama teslim eder. Sabah olunca adama der ki "Biz katıra Süleymaniye'den buraya kadar bindik. Binaenaleyh (Bundan dolayı) oradan buraya kadar kirasını da verelim". Bu emir teklifleri üzerine gerek şahitler gerek esteri alan adam çok şaşırırlar. Şahitler "Aman Efendim bizi affediniz biz yalancı şahidiz" derler. Ne söylerlerse de cevaben: "Yok aman aman öyle şey söylemeyiniz. Mü'min müslüman yalancı şahitlik yapmaz" der. Ve kira parasını vererek, Hicaz'a teşrif eder. Meselenin böyle olduğundan hâkimin haberi olur. Mevlâna Halid Efendimizi ararlar fakat bulamazlar. O katırı alan adam ve şahitler artık Şam'da duramazlar.

Müftü Kemal Efendinin Bir Hikâyesi

Efendi Hazretlerinin yanında Kesrikli Hacı İbrahim Efendi ile Köse Seferzade Hacı Reşit Efendinin Hicaz yolundaki münazaralarını nakletti.

Hacı Reşid Efendi'nin verdiği garip ve tuhaf cevap üzerine güldük ve Efendi Hazretleri tebessüm buyurdular. Sonra emir buyurdular ki; "Bu Hacı İbrahim Efendi bir sene ben Arş-ı Âlâda idim. Şeytan geldi. Beni iğvâ için alnını alınma dayadı ise de fakat bir şey yapmaya muvaffak olamadı" demiş. Bunu Şeyh Efendimize o adam söyledi. Şeyh Efendimiz de: "Bu adam böyle yalanlara nasıl cüret ve cesaret edebiliyor. Nas ile Kur'an'da sabittir ki şeytan semavata yükselemez" buyurdular. Ve bundan pek ziyade canları sıkıldı. "Kemal Efendi gittikten sonra Efendi Hazretleri Hacı Reşit Efendi'nin sözünü tekrar buyurdular biz de tekrar güldük".

Sırrı Sakatı Hazretleri'nin Bir İsteği

Sırrı Sakatî Hazretleri buyururlarmış ki; "Ben öldükten sonra keşki bu Bağdat'ta ölmeyeydim. Ve beni öldüğüm yerde bir dereye atalar orada mahvolup gideyim". Niçin böyle arzu ediyorsunuz diye sormuşlar. Buyurmuş ki; "Şimdi herkes seni burada tanıya, sana hüsn-ü zan ede, öldükten sonra kabrin üzerine türbe falan yapalar, sonra yarın kıyamet günü iş aksi zühur ede, hak yanında rezil, bednâm (kötü tanınmış) olasın, böyle olmaktansa hiç tanımasalar bilmeseler bari orada insan bu derece rezil ve rüsva olmaz. Onun için böyle olmasını istiyorum". Allah (c.c) ondan razı olsun.

Keza evliyaullahtan bazıları da demişler ki; eğer Cenab-ı Hak şimdi bir ateş halk etse ve ferman buyursa ki; bu ateşe kim kendisini atarsa onun için daha ne dirilmek, ne haşir ve nede saire yoktur. İşte yalnız bu işte mahvolup gidecektir. Böyle buyursa. Bilâ teemmül (Düşünmeksizin) ve derhal kendimi bu ateşe atarım. Çünkü orada iş o kadar dehşetlidir. O kadar müşküldür. O halleri görmektense bu ateşte bir kere mahvolup gitmek ondan bin kere hayırlıdır.

Efendi, bunları söyleyenler evliyaullahdır. Daha biz ne diyelim bilmiyoruz. "Fesübhanellah, lâhavle velâ kuvvete illâ billah".

Zatın biri de kabristana gider bazı kabirleri ziyaret ettikten sonra iki rekât namaz kılar, bir mezar taşına yaslanır oturur. Bu halde iken uyur. Rüyasında başı ucunda olduğu kabrin sahibini görür. Kabir sahibi buna der ki; "Senin şimdi kıldığın şu iki rekât namaz dünya ve mafihadan (onun içindekilerden) hayırlıdır". Niçin diye sorar: "Siz öyle bir âlemdesiniz ki işi hakikati anlamadığınız halde amel ediyorsunuz. Biz ise böyle bir âlemde ki işi hakikati şimdi kemaliyle anladık ama ne fayda ki amele muktedir değiliz". Bu cihetle senin bu iki rekât namazın o derece hayırlıdır.

Zaten Aleyhissalatü Veselam Efendimiz hazretleri de bir Hadis-i Şerifte: "Mevtalar (ölüler) hayatta olanlara gıpta eder[57]". Buyurmuyor mu? Fakat zannetmem ki ölüler şimdi bizim gibi hayatta olanlara gıpta etsinler biz ölülerden daha ziyade ölüyüz. Ondan daha ziyade âtıl ve batıl duruyoruz. Hakikat halde onlar ölüler değil biz ölüyüz.

İnsanlar İki Kısımdır

İnsan iki kısımdır. Bir kısmı zikir ve fikirle üns ve huzur ve sair salih amellerle hayatını sürdürür. Bunlar bu âlemden gitseler bile yine ölü değildir, diridirler. Diğer kısmı ise ne kadar hayatta gibi görünseler de bunlar kalpleri, ruhları öldürmüş ve hakikaten kendileri de ölmüşlerdir. Bunlar burada ölü orada ölüdürler. Eğer biz de böyle kalbimizi ruhlarımızı ve kendimizi öldürmüş isek artık ölüler bizim neyimize gıpta edecekler. Hem öyle ölüleriz ki insan suretimiz bozulmuş mesh olmuş ölüleriz.

Hâlbuki müslüman, müminlere böyle olmak yakışmaz, bu hal küffarın ve müşriklerin hal ve şanıdır. Biz niçin kâfirler gibi olalım. Cenab-ı Hak bunlar hakkında buyuruyor ki (Yasin: 65): ***"O gün biz onların ağızlarını mühürleriz.***

[57] Bulunamadı

Elleri bize konuşur, ayakları da kazandıklarına şahitlik eder". Yani burada kalpleri mühürlendiği gibi yarın da orada ağızlarını mühürlerim. Onları kelâmdan (konuşmaktan) men ederim ta ki yalan, özür söylemeye bile muktedir olmasınlar. Sonra; "Yaptıklarına elleri bize konuşur, ayakları şahitlik eder" buyuruluyor. Yani kendilerinden sudur eden zulüm ve düşmanlığı kendi ellerinin kazancı olan cerâim (suçlar) ve maasiyi (isyanlar), menhiyyat (yasaklar) ve zünûbu (günahları) elleri söyler, ayakları şahadet eder.

Hülasa cemi' erkân ve cevarih, azalarım konuşturur, o mücrimlere, onlara ta'dad ve itiraf ettiririm. *"Eğer dileseydik, onların gözlerini büsbütün kör ederdik de (bu hâlde) yola koyulmak için didişirlerdi. Fakat nasıl görecekler ki?!"* (Yasin: 66) ve eğer istesem gözlerinin birini, gözlerinin deliğini bile bırakmam, diğer azaları nasıl düz ise, gözlerini de dümdüz ederim. Ve artık gözleri olmaz ki; "Yol aramaya çalışırlardı". Sırat-ı müstakime mübaderet (girişmek) ve müsabakat ede bile (başkasını seçebile); "nasıl görebilirler" gözleri dümdüz olduklarından dolayı artık bize de basiret tedarik edemesinler, göremezler. *"Yine eğer dileseydik, oldukları yerde başka yaratıklara dönüştürürdük de ne ileri gidebilirler, ne geri dönebilirlerdi"* (Yasin: 67) ve bu mesihde onları oldukları yerde devamlı kılarım ki artık onların tekrar insanlık suretine avdet ve tahavvülleri gayri mümkündür. "Ne ileri gidebilirler, ne de geri dönebilirlerdi". Sonra artık onlar ne ziyâ tedarikine ve ne de gidip, dönmeye asla muktedir olamazlar. Ve dönmeleri mümkün değildir. İşte bu Ayet-i celileler gerçi kâfirler ve müşrikler hakkındadır. Fakat müslümanlardan da bu sıfatlarla, sıfatlanmış bulunanlar bulunursa Allah korusun aynı hükme dâhil olmazlar mı?

Gerçi şimdilik suretlerin meshi yoktur. Kıyamet yaklaşınca bazılarının suretlerinin meshine uğrayacağı muhakkaktır. Fakat meshi manevi (ruhi bugün bilfiil vardır. Bu Ayet-i kerimeden istidlâl olunduğuna göre kıyamet yaklaştığında) Allah (c.c) korusun bu mesihten artık rucu - geri dönmek te mümkün değildir. Nitekim bazılarına şimdi ne söylersen söyle herif bildiğinden şaşmaz. Bakınız bu mesihten - bu mesh-i maneviden şimdi bile dönmek mümkün olmuyor. Bunun böyle olduğu fiilen anlaşılıyor. Ayet-i Kerimenin hükmü ayniyle bugün dahi cari demektir. Çünkü geri dönme imkânı kalmamış olduğu o adamın sıfat-ı insaniyeye avdet edemediğinden anlaşılıyor. Allah (c.c) muhafaza buyura.

Zat-ı Ecel ve A'lâ Hazretleri onu o mesihde müstekir kılmış değildir. Cenabı Hak cümlemize yardım ve muavenet ihsan buyura.

Ebu Ali Sina sihir gibi şeylerle meşgul olurmuş. Adamın biri gitmiş yirmi beş liraya bundan bir ester (katır) almış, katırı evine getirirken yol üzerinde bir çeşmeden sulamak istemiş, birden bire katır elinden sıyrılarak çeşmenin deliğinden içeriye kaçmış, çünkü bu katır sihirle yapılmışmış. Ne ise, katır çeşmenin içerisinde kulaklarını sallar durur. Dışarı gelmez. Bu adam da eteğini açmış güya eteğinde yem varmış gibi kuro kuro diyerek hayvanı aldatıp yanına getirmek istermiş. Oradan geçenler: "Baba, öyle ne yapıyorsun?" demişler. Onlar ne katırı ne de kulaklarını göremiyorlarmış. O adam meseleyi olduğu gibi anlatır. Adamlar: "Yazık bu adam cinnet getirmiş" diye düşünürler. Devlet yetkililerine haber verirler. Gelir, yaka paça bu adamı bağlayarak tımarhaneye korlar. Hayli vakit tımarhanede kalır. Sonra birisi buna der ki senin başka bir divaneliğin yok. Eğer katır hikâyesini unutur, bu meseleyi bırakırsan buradan çıkıp kurtulabilirsin. Yoksa kıyamete kadar seni buradan bırakmazlar. O adam da ne yapsın bakar ki kurtuluş yok tımarhane memuruna der ki: Efendim, öyle bir hayâl mı neydi, her ne hal ise geldi geçti. Koskoca katır çeşme deliğinden kaçabilir mi? Nasılsa o vakit öyle bir şey söyledim. Benim başka halim de yoktur. Beni artık buradan çıkarınız der. Ne ise güç hal tımarhaneden çıkarırlar. Şimdi evine gelirken yolda yine o çeşmeye tesadüf eder. Ve dönüp çeşmenin deliğini görür bakar ki katır delikte yine kulaklarını oynatıp duruyor. Şimdi katırı çağıracak, tekrar tımarhaneye götürürler diye korkuyor. Bırakıp savuşacak fakat katır kulaklarını kıpırdatıp duruyor. Elhasıl adam ne yapacağını şaşırır.

Şimdi efendi; biz de bazılarının böyle sıfat-ı insaniyelerini kaybetmiş olduklarını, mesh olduklarını adeta gözümüzle görmüş gibi oluruz. Şimdi desek baba sen mesh olunmuşsun, başın çaresine bak, bize deli diyecekler tımarhaneye atacaklar. Demesek herifin kulakları, adeta gözümüzün karşısında durur gibi. Elhasıl bir iş. Tuhaf bir derttir. İnsan ne diyeceğini, ne yapacağını bilmiyor. Her ne hal ise... Rabbim cümlemizi muhafaza buyursun. Âmin.

İmam Şazeli Hazretlerine Sorulan Suâla Verilen Cevap

İmam Şazeli Hazretleri'ne demişler ki: "Zahirde senin öyle büyük bir kemalin (olgunluğun) bir ibadetin olmadığı halde bu halk neden dolayı sana bu derece hürmet ve riayet ediyorlar. Bunun sebebi nedir? "Cevaben buyurmuş ki yalnız bir şeyden, bir noktadan dolayı halk böyle yapıyor. O şey ki, Cenab-ı Hak onu herkese farz etmiştir. Ben o farzı işledim de bu cihetten böyle yapıyorlar. O şey de dünya ve ehlini terk etmektedir. Dünya ve ehlini

terk etmek demekse her vakit söylüyoruz; işimizi gücümüzü terk etmek değil, yalnız dünya ve ehl-i dünyanın muhabbetini gönülden çıkarmaktır. Bu mahlûkatı gönlümüze sokmamak, dünyayı ve mahlûku Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine ortak ettirmemektir. Bu halk acaibdir. Onlar daima dışa bakarlar. Bakarlar ki bir adam zahid, abid ise ona büyük adam derler. Şüphesiz bu da büyüklük ise de fakat asıl büyüklük, asıl kemâl içerinin (batının) büyüklüğüdür. Zahir işlerimiz malumdur. Yeme, içmek, yatmak, uyumak, ibadet, taat etmek, haramlardan sakınmak vesairedir.

Batının işi ise; Hikmet, maarif-i ilahiye, ulum-u Rabbaniye, üns ve huzur-u Mevlâ'dır. Ahlâk-ı ilâhiye ile ahlaklanmaktır. İnsanın büyüklüğü de batınladır. Zahir de her işimizi yerli yerince yaptık, fakat batınımızda ahlâk-ı zemimeden kurtulamadık ve ilahi ahlâkla ahlaklanamadıksa; gâfil ve cahil kalarak, kesb-i taharet edemedikse Cenab-ı Hakk'a daha nasıl lâyık oluruz.

Meselâ laubaliliğin dışı ve içi var. Hâlbuki iş batın laubaliliği dış (zahir) laubalilikten daha fena ve daha muzırdır. İnsan dış ve içten mürekkeptir. Ve bu vücud acaib bir terkibdir. Dört unsur nasıl biri diğerine muhalif, zıt ise ve bu muhalif unsurlar nasıl bu vücutta içtima' etmiş ise ruh ve nefsimiz de keza böylece yekdiğerine zıt ve mübâyindir. İnsan yalnız ruhtan mürekkeb olsaydı daima melekler gibi bir işle ibadet ve taatla meşgul olurlardı. Ve fakat bir şey gösteremezlerdi.

Bir camın arkasına kesif (bulanık) bir şey sürülse o vakit bu cam bir ayine olur Mukabile geleni gösterir. İşte bu ruha bu lâtife-i nuraniye-i Rabbaniyeye kesif bir şeyi taalluk ettirmiştir ki vazife-i meratibini ifâ edebilsin. Ruha taalluk eden bu kesif şey; nefistir. Fakat ruh bu kesafetle lüzumundan ziyade büründüğü için şimdilik ayinelik vazifesi yapamıyor. Nefsin bu kesafetini ne vakit matlup derecede ta'dil edersek, yani o tehzib (süsleme) ve tezkiyeye (temizliğe) himmet edersek işte o vakit ruhta ayinliğini tamamen ifa edebilir.

Ruh-u insaniyi büyüklerimiz siyah yakuta teşbih ediyorlar, zira madeniyatta bu siyah yakuttan daha kıymettar, ondan daha ziyade cilâya müsait hiçbir maden yoktur. İşte bu siyah yakut gibi evliyaullah da kemâl derecede bu cilâ ruhlarına vermişlerdir. Onların bir kere olsun nazarına uğramak kadar büyük bir nimet ve inâyet olmaz. Allah'ın (c.c) büyük nimetleri arasında bundan yüksek bundan büyük bundan daha yüce bir nimet yoktur. Bunların bir kere nazarına uğrayan kimse daha ebed el-abad şakı olmaz. Mazhar-ı saadet olur. Hadis-i şerifte böyledir. Avarifül-Maarifte'de[58] öyle yazıyor. Ve diyor ki; "İnsan öyle habbe-i vahiddir ki anın bir nazarı insanı tuz

gibi eritir. Bu hal habbede de olursa bu feyz ve nazar, bu kemâl hazret-i insana neden lâyık olmasın". Allah (c.c) şefaatlarına nail ede. İmam Şazili Hazretleri buyuruyor ki; "Bizim velayetimizi tasdik velâyet, ilmimizi tasdik inayettir (ihsandır, lütuftur)".

"Allah'ım (c.c), bizi onların ayaklarının tozu kıl, âmin, âmin".

Dünyada Dost Olanların Kıyamette Bazılarına Düşman Olacağı

Cenab-ı Hak Sure-i Zühruf'ta (67 ve 68. Ayet): *"O gün Allah'a karşı gelmekten sakınanlar dışında, dostlar birbirine düşman olurlar. Allah: 'Ey kullarım! Bugün size korku yoktur, siz üzülmeyeceksiniz' der"* buyurulur.

Evet, yarın kıyamet gününde burada birbirlerine dost olanların, birbirini sevenlerin bazıları orada bazılarına düşman olacaktır. Ancak muttakileri değil. Ve muttakilere hitapla, kendi zatına nisbet ederek; "Ey bana mahsus kullarım, artık sizin için korku ve üzüntü yoktur". Buyurulur. Mü'minlerden burada ahbab olanların dost olanların acaba bazısı, bazısına orada neden düşman olacaklardır, bunun sebebi nedir?

Evet, bunlar burada birbirlerini Cenab-ı Rabbül Âlemine ibadet ve taattan, emirlerine itaat ve inkıyattan ve musahebetten, zikir ve fikirden alıkoyarak masiyete gaflete sevk ettiklerinden, hâlbuki orada lâzım olan sahih amel olduğundan, bu mahrumiyetlerine kimler sebep olmuş ise onlar o kötü ve fena ahbablara düşman olacaktır. O ona o da ona: "Sen benim bu felaketime sebep oldun diye" birbirlerine buğz ve adavet edecektir.

Fakat muttaki olanlar, bu felâketten, bu musibetten serâzad olurlar (kurtulurlar). Zira onlar herkesi fenalığa değil ticaret ve selâmete, huzur ve uyanıklığa, ahlak-ı haseneye, aşk ve mahabbete hülasa Allah'a (c.c) sevk edeceklerinden tabii bu rezaletten orada dahi beri olurlar. "Fillah" dan başka müahat (anlaşma)ve müsadakat (bağlılık), ahbablık ve dostluk rûz-ı cezada (ceza gününde) mucib-i buğz, adavet olacağı hübb-ı fillahın da Allah için birbirini sevenlerin de) müahat-ı hakikiyenin (hakikatle anlaşanların) ise badi-i güfrân olacağı (bağışlanacağı) bu ayet-i celile ile sabittir. Sahabe-i Kiram Hazaratı da "Ya Resulullah (s.a.v) biz kimlerle konuşalım" diye arz ve isti'zan etmişler (izin istemişler). Risalet Meâb Hazretleri (s.a.v) cevaben o kimselerle konuşunuzki, zikrederseniz o sizi daha ziyade zikre teşvik ede, menahiye (yasaklara), measiye (isyana) düşerseniz sizi men'e çalışa böyle büyük ahbab olamaz. Ve bunların edeceği iyilikten de daha büyük iyilik

olamaz. Bunların insanın vech-i batınını Hakk'a tevcih (yönelme) ve ikbal ettirirler. Bilakis insanı zikir ve fikirden, Cenab-ı Hakk'a ibadet ve taattan sohbet ve muhabbet-i Mevlâ'dan evamir-i Rabbaniyeye itaattan alıkoyanlar ise, en büyük düşmandır. "Sen ticarete gitmek istersin o seni men eder. Bu gibilerden pek hazar etmek (sakınmak) lazımdır" diye izahat buyurmuşlardır.

Ahbab ve ihvan olanlar yekdiğerlerinin mühib (sevdiği) ve dostu olanlar daima yekdiğerini halka-i zikirde, ihvan cemiyetinde görmeli öyle herkes kendi hevasında (nefsin arzu ve istemlerinde) ötede beride dolaşmamalıdır. İhvan cemiyeti; halka-i zikir, badi-i taharetdir. Bais-i mağfirettir. Halka-i zikri Melâike-i Kiram kuşatır ve bilahare huzur-u Rabbülalemine giderek yeryüzünde gördükleri şeyleri ve bilhassa bu zikir halkalarını arz ederler. Cenab-ı Hak'da, o zikirde o fikirde, o muhabbet ve müsahabette bulunanları af ve mağfiret buyurur[59]. İnsan halka-i zikirden kalktıkta behemahal (her hâlükârda) mağfur olarak kalkar ve zikir yüzünden melaike-i Kiram halk buyurularak onlar zikir ve fikirde bulunanlar için ta bemahşer (mahşere kadar) istiğfar ederler. Bu babda pek çok Ehadis-i şerife variddir, malumdur[60].

Hem de efendi, bu zikir bu tevhid ümem-i sâlifeye (geçmiş ümmetlere) her istediği zaman için emir ve müsaade buyurulmamıştır. Onlar yirmi dört saat zarfında yalnız bir kere tevhid etmekle me'zun idiler. Hatta bazıları yevmiye ancak bir kere "Lâ ilahe illallah" denileceğinden dolayı onunla intifa (yararlanma) için tevhidin elfaz-ı şerifesini uzatarak söylerlerdi. Ümmet-i Muhammed (s.a.v)'e gelince bunlar bilakis zikr-i kesirle (çok anmakla) memur edilmişlerdir. Bu da bu ümmetin müktezayı fadl (fazilet) ve kemalidir. Fakat Vâ esefâ (Ne yazık) ki Ümmet-i Muhammed (s.a.v) içinde de ümem-i sâlifeye (geçmiş ümmetlere) benzeyen milyonlarca kimseler mevcuddur. Bakınız adam, günde bir kere olsun tevhid etmiyor: "Lâ ilahe illallah" demiyor. Diyemiyor. 'Muhammed (s.a.v) i'lik şerefini muhafaza edemeyerek ümem-i salife (geçmiş ümmetler) derecesine tenezzül ediyor. Ve belki ondanda aşağı kalıyor. Ne yaparsın? Demek murad-ı ilahi böyle.

Ne ise başkasına bakalım. Kendimize dikkat edelim. Bir mürid için birkaç şart lazımdır. Evvelâ: Kuran-ı Kerimde şecere kelimesi birkaç yerde zikir olunmuştur ki; biri şecere-i zakkumdur. Diğeri üç mahalde de şecere kelimesi vardır. Ki Şeyh Efendimiz bu şecerelere insan-ı kâmil manasını ita buyururlardı. Biri (Nur: 35): *"Allah, göklerin ve yerin nurudur"*. Ayet-i Kerimesindeki şecere-i mübareke-i zeytunedir ki şarkiyye ve garbiyye değildir. Dikkat ediniz. Bu Ayet-i celile hakikaten, baştanbaşa insan-i kâmili

tarif ediyor. Diğeri: "Yasin"i Şerif'te (80. Ayet): *"O, sizin için yeşil ağaçtan ateş yaratandır. Şimdi siz ondan yakıp duruyorsunuz"*. Ayet-i kerimesi olup bu yeşil ağaç (şecere-i ahdar)'a takarrub edenler derhal ikâz olunur. Yani onlarda nar-ı aşk ve muhabbet yanar, nurları nur olur. Diğeri de (İbrahim: 24): *"Görmedin mi, Allah güzel bir sözü nasıl misal getirdi? (Güzel bir söz),* ***kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir****"*. Ayet-i Celilesindeki şecere-i tayyibedir. İşte bunlardan ve diğer Ayet-i Celile-i ilahiyeden anlaşıldığına ve Hadis-i Şerif'deki işaret-i celileye ve evliyaullahın ittifakına nazaran Allah'a (c.c) yol "İnsan-ı Kâmil"dendir. Başka suretle ona yol yoktur.

Bu noktaya ihtiyacımızı iyi bilmek ve ona göre de insan mürşidine hizmet etmek lazımdır. Bir mürid için, bir salik için şart budur.

İkincisi: Müridin zikri "Hüve'l Mevlâ" yani "Hu" olmalıdır. Zira nefeslerimiz sayılı hem de akıcıdır. Nefesin giriş ve çıkışında, zihnimizi, fikrimizi nefeslerimize vermeliyiz. Biz ne suretle; yani Allah (c.c) ile olarak mı (Yoksa masiva ile mi)? Nefes alıp verdiğimize dikkat etmeliyiz. Ve daima zamirimizi Allah (c.c) ile etmeye dikkat etmeliyiz. Nakşi'lerin erkânı tarihte kelime-i semâniyeden[61] birisi de: "Huş derdem". Yani akıl nefeste olmak, hülasa her nefeste Allah (c.c) ile olmalıyız.

Üçüncüsü: Cenab-ı Hak bize bizden yakın olduğunu kendisi haber veriyor. Evet, o bize bizden yakın ve bizimle beraberdir. Fakat nasıl, niceliğini, bilmeyiz. Biz yalnız emr-i ilâhiyi biliriz. Evet, (Kâf: 16): *"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz.* ***Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız****"* emir buyuruyor. Biz daha başka bir şey bilmeyiz. Başka bir şey düşünmeyiz. Yalnız Cenab-ı Hakk'ın nerde olursak olalım, ne halde bulunursak bulunalım bizimle beraber olduğunu her dem teemmülle (düşünerek) işimize ve bu uyanıklığımızı muhafazaya itina ederiz. Böyle olursa yani Cenab-ı Rabbül Âlemin Hazretlerinin bizimle beraber hazır, nâzır olduğunu bilirsek artık ne bir musibete ne bir masiyete ve ne de şirkin ahlâktan hiçbirine cüret ve cesaret edemeyiz. O padişahlar padişahi Zat-ı Zü'l-Celâl Hazretleri'nden hayâ ederiz. Ve zaten hayânın en makbulu, en büyüğü Allah'tan (c.c) hayâ etmektir.

Hazret-i Âdem'e Cebrail (a.s.) emr-i ilahiyle üç şey getirmiş bu üçten birinin alınmasını, diğerlerinin geri götürüleceğini söylemiştir. Bu üç şey: Akıl, ilim, hayâ. Hz. Âdem aklı seçmiştir. Cebrail (a.s.) geri götürmek için ilim ve hayâya teklifte bulunmuşlar; onlar; hayır biz akıldan ayrılmayız, zira

akılla birlikte bulunmamız emr-i ilâhi gereğidir. Diyerek akıldan ayrılmamış, Hz. Âdem (a.s.) güzel intihabı (seçimi) sayesinde bu üç şeye birden nail ve malik olmuşdur [62].

Dördüncüsü: Taata emre imtisal (bağlılık), bize zor gelir ama gelsin üç âyette gelir. Cenab-ı Hak buyuruyor ki (Bakara: 185): *"... Allah, size kolaylık diler, zorluk dilemez. Bu da sayıyı tamamlamanız ve hidayete ulaştırmasına karşılık Allah'ı yüceltmeniz ve şükretmeniz içindir"*. Şimdi bu emri yerine getirmek dıştan bir güçlük görünüyorsa da hakikatte de bir güçlük değildir.

Beşincisi: Şimdiye kadar kazandığımız günahlar kâfidir. Hz. Âdem (a.s.) bir kere o da çok esrar (sırlar) ve hikmete mebni bir zelle işledi cennetten çıkarıldı. Biz bu kadar maasi ve mekarimle nasıl cennete gidebiliriz. Kabil değil gidemeyiz. Zat-ı ecel ve A'lâ Hazretleri ancak günahını tathir edenleri, yani dıştan, içten temizlik kazananları sever. *"... Şüphesiz Allah çok tövbe edenleri sever, çok temizlenenleri sever"*. Ayet-i Kerime (Bakara: 222) böyledir. "Sadakallahül-Azim".

Yalnız zahirimizin temizlenmesi kâfi değildir. Tathir mübalağa sığası üzerinedir. Mübalağa ile taharet için içimizin dışımızın tahareti gerekir. Sonra Hz. Âdem (a.s.) bu bir zellesi için iki yüz sene aralıksız ağlamıştır. *"Dediler ki: "Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz"* (Â'râf: 23) diye Cenab-ı Hak'tan af ve mağfiret dileğinde bulunmuştur.

Biz bu kadar günahımız için bir kere olsun "Ey Rabbimiz biz nefsimize zulmettik" dedik mi? Demedikse nasıl olur, tevbe etmedikçe taharet kesbetmedikçe Cenab-ı Hakk'a nasıl ve ne suretle lâyık olabiliriz?... Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri de: "Cenab-ı Hak (Tayyibdir) temizdir. (Tayyibi) temizi kabul eder[63]" diye emir ferman buyurmuştur. Muhakkikin-i Kiram Hazaratı ise; "Tayyib" salih amellerdir, razı olunmuş ahlâktır, iç haller, temizlenmiş sırlardır diye emir buyuruyorlar.

---

[59] Et'tac El-Camiü Lil-Usul, Cilt: Syf: 87

[60] Bu Hadislerden birkaçını zikretmekte yarar vardır, "İçinde Allah (c.c) zikredilen ev ile edilmeyen evin benzeri, ölü ile diri gibidir". Buhari, Müslim "Cennet bahçesine rastladığınızda meyvesinden yiyiniz. Dediler ki: Cennet bahçesi nedir? Halaka-i zikirdir. Buyurdu". Tirmizi.

[61] Tarikatın sekiz kaidesi

[62] Bulunamadı

[63] El'camiussagiyr Cilt: 1, Syf: 70

Habib-i Hûda, Resul-ü Kibriya Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri zaman-ı hümayunlarında olsa idik ona gelen kitab-ı münzelle amil mi olurduk, yoksa ona muhalefetle menahiye mi düşerdik, meharim-maasiye mi inhimak ederdik (ahmakça dalardık), elbette onun Şeriat-ı garrası ile hareket eder, onun sünnet-i seniyyeleriyle amil olurduk. Bunda şüphe yoktur. Ha; işte bugün de aynen öyledir. Sahih Hadislerle sabittir ki; Efendimiz Hazretleri ölmemiş kabri saadetlerinde ravza-i mutahharada "hayy" dirler. Ümmetin, amelleri ve halleri her akşam kendilerine arz olunur, ondan sonra gideceği yere gider. Zat-ı hümayunları da ümmetin iyiliklerinden hesanatından mesrur, seyyiatından-fenalıklarından da mahzun olurlar. Lâyık mıdır ki ve insaf mıdır ki böyle her gün şefiimiz, seyyidimiz, Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretleri'ni mahzun edelim. Onu üzelim. Habib-i Edibini üzeceklerden Cenab-ı Hak ahz-ı intikam edecektir. Gayret-i ilahiyesi mahbubunun böyle mütemadiyen (devamlı) müteezzi (üzüntülü) olmasına müsaade etmez. Sonra belâmızı buluruz. Nitekim bulduk da... Daha buluruz. Rabbim cümlemizi muhafaza buyura...

Bu Ümmetin Hayırlı Bir Ümmet Olmasının Sebebi

Su're-i Âli-i İmrân'da (110. Ayet): *"Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman edersiniz. Kitap ehli de inansalardı elbette kendileri için hayırlı olurdu. Onlardan iman edenler de var. Ama pek çoğu fasık kimselerdir"* ve Sure-i Bakara'da (143. Ayet): *"Böylece, sizler insanlara birer şahit (ve örnek) olasınız ve Peygamber de size bir şahit (ve örnek) olsun diye sizi orta bir ümmet yaptık…"* buyuruluyor.

Bu Ayet-i Celilelerin mefad-ı münifine nazaran Cenab-ı Hakk'ın bu ümmeti, hayırlı ümmet etmesinin, ümem-i salifeye (geçmiş ümmetlere) şahidlikle efdal eylemesinin sebebi emr-i bilmaruf nehyi anilmünker ettiklerinden dolayıdır. Binaenaleyh gerek nefsimiz için gerek halk için bu emr-i ve nehyi yapmamız lazımdır. Yapılmazsa tabii o şeref de zail olur.

İyiliği yaptırmak, kötülükten sakındırmaktaki esas maksat ise bu din-i Hak kaim olmak içindir. Ashab-ı güzün hazaratının en büyükleri de yine bu sayededir. Zira bu dinin zahiri batınını ancak onlar bize isâl ettiler (ulaştırdılar). Eğer yalnız zahirini batınını isâl etselerdi yalnız zahirle bu din tamam olmazdı. Kur'an-ı Azimüş-şanda (Mâide: 3): "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim" buyuruluyor. Velev zahir emrini tamamen ifâ etse bile, batın

emrini yapmayanın dini ikmal etmemiş, nimeti tamam olmamış Cenab-ı Hak ondan razı olmamıştır. Yoksa din, ikmâl buyurulmuş nimet tamam olmuştur. Artık bundan sonra mühdas merduttur. Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri de öyle buyurmuştur[64]. Yalnız yapmayan için dinin kemâli nimetin itmamı henüz hüsule gelmemiş demektir. Emr-i bilmaruf ve nehy-i anilmünker ise en ziyade ülemaya teveccüh eden bir farizay-ı din bir vecibe-i nimettir. Risâlet meab Efendimiz ise her âlimle hem sohbet olmayınız diye emir buyurmuştur. Âlim odur ki insanı beş şeyden beş şeye ulaştıra:

Birincisi: Şekten (Şüphe), yakine yakin ise Cenab-ı Hak'tır ve onun huzurudur.

İkincisi: Riyâdan, ihlâsa; ihlâs da kezalik huzurdur. Hatta bakınız meşhurdur ki Cebrail (a.s.), Aleyhissalatü Vesselam Risaletmeab Efendimiz Hazretlerine gelerek İslâm, iman ve ihsandan sordu. Her cevap aldıkça "doğru söyledin" dedi[65]. Bir rivayete göre ihsan hakkında sualine cevap alınca "Doğru söyledin" demedi sükût etti. Çünkü mertebe-i ihsan, mertebe-i ihlâstır. Onu bilmiyordu. Bu veçhile bir şey demedi. Diyemedi...

"Hakkı ne melek sürdü ne cin zevkini aşkın
Bu meclis-i feyz içre o Câmı beşer aldı".

Mevlâna Câmi de öyle buyuruyor. Efendi ihlâs deyip geçmeyelim. İhlâs nedir diye Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz'den sormuşlar: Efendimiz de Cebrail (a.s.) dan o da Cenab-ı Haktan sormuş, getirdiği Cevab-ı ilahi "İhlâs bir nurdur ki onu kendim için istifa ve ictiba buyurduğum kullarımın kalbine atarım, ilkâ buyururum[66]". Hâlbuki ilkâ buyurulan bu nur ise aşktır. O nur layezaldır. Bak ihlas ne imiş nimet-i uzma imiş. (Efendimiz Hazretleri diğer üç şeyi emir etmeyip sohbet-i seniyyelerine şu suretle devam buyurdular).

Bir de şuna dikkat ediniz. Hançer, kılıç kendi kınlarını kesmez ve kılıç kendi kendilerine kabza yapamazlar. Başka bir ele, başka bir üstada, ihtiyaç vardır. Ki bunlara kın ve kabza yapılmak mümkün olsun. Keza insan da bir

[64] Kitap ve Sünnette olmayan, sonradan olan şeye muhdas denir.

[65] Et'tac El'Camiu lil'usul Cilt: 1, Syf: 24

[66] "İhlas benim sırlarımdan bir sırdır. Onu sevdiğim kullarımın kalbine i İlka ederim. Melek bilmez ki yazsın, Şeytan bimez ki bozsun". Şeklinde bir Hadis-i kudsidir. Et' tac El'camiu lil'usul Cilt: 1, Syf: 51

Üstad-ı Kâmile muhtaçtır. İşi görülsün. Bir havuz üzerindeki çerçöpü su sürüp götürür. Fakat bu su kendi kirini (dibini) temizleyemez. O havuzun dibi temizlenmek için mutlak biri içerisine girmek, kürek vesaireyle onu temizlemek lazımdır. Kezalik biz de kendi kendimize içimizi tathir için diğer bir kimseye, bir üstada muhtacız. Bu hususta şu ciheti de nazar-ı dikkate almak lazımdır. Dikilmiş bir elbiseyi ma'ruf, meşhur bir terziye götürsek dikmez. Zira evvelce dikilmiştir. Tamir etse o da olmaz. Çünkü sanatını, ustalığını gösteremez. Ona kumaş götürülmeli ki, onun sanat ve mahareti ma'lum olabile. Cenab-ı Hakk'a da aynı veçhile vara, din kimseye bir şey yapmaz. Kemalât-ı ilahiyesi ancak yok olanlara tecelli ettirir. Ancak o gibileri, zatına sıfatına âyinedar eder. Ta ki sun'u ilâhiyesi müşahade olunsun.

Bir de şuna dikkat lazımdır ki zahir ameller velev ne kadar çok olsa da, ne kadar salih de olsa o yine evvelce söylediğim havuza benzer. Bu havuzun yüzü ne kadar berrak görünürse görünsün dibi karıştırılınca lâye, çamur çıkar ve havuzun suyu da bulanır Reng-i aslisini gaib eder. Ha... işte bunun gibi biz de aynı veçhile içimizi, batınımızı tathir ettirmeye sa'y ve himmet edelim. Ve dediğim gibi bunu biz kendi kendimize yapamayız, bir üstad bulup bunu yaptırmamız lazım dır.

(Bu bahsi müteakib, Efendi Hazretleri İsmail Hakk'ı Hazretleri'nin divanından mensûr ve Arabiyyül - ibare bir sahife yi okuyarak, tarikattaki kurbet ve vuslat usul ve esbabını tadad ve izah buyurdular. Esbab ve vusuldan akrab ve eşlem ve esheli olan rabıta bahsini çok tarif ve tavsif buyurdular. Ve neticede Mürşidan-ı ma'neviler vardır ki saniye-i vahidede (tek bir saniyede) onlardan infikâk etmezler (ayrı düşmezler). Onun için mürşidin de bu ittisaldan haberdar olarak her hal ve harekette şeyhimin bundan elbette haberi olacak diye, bir şeye cür'et etmemesi lazımdır. Şayet Şeyhim bundan haberdar değildir, zehabında bulunursa pek aldanır. Binaenaleyh böyle bir zan ve zehabtan çok sakınmak lazımdır. Böyle bir müridin de hakikaten felah bulmasına imkân yoktur. Diye emir buyurdular).

Dört Şeyi Terkeden Dört Şeye Nail Olur

Cenab-ı Hak bir Ayet-i Celilesinde (Bakara: 29): *"O, yeryüzünde olanların hepsini sizin için yaratan, sonra göğe yönelip onları yedi gök hâlinde düzenleyendir. O, her şeyi hakkıyla bilendir"* buyuruyor. Diğer taraftan da birçok emirlerle bizi dünyadan tahzir (sakındırıyor) buyuruyor. Baksan zahiren bu emirler yekdiğerine muhalif gibidir. Özellikle "Sizin için"

demek olan "le küm" de "lâm" nafiyedir. Diyorlar. Yani yeryüzünde ne varsa Cenab-ı Hak bunları bütün sizin için sizin menfaat ve istifadeniz için halk buyurdu demektir. Hayır, bu emirler öyle birbirine zıt ve muhalif değildir. Hepsi birbirini teyid ve tekid eder. Yalnız iyi tedkik etmek iyi anlamak lazımdır.

Evet, bu Ayet-i Celilenin mânâyı münifi o demektir ki; "Siz bu dünyayı menafiinizi temin için kullanınız. Hem de yalnız dünyaya ait olanı için değil, dünyevi ve uhrevi menfaatlarınızı temin edecek vechile ve belki de Cenab-ı Hakk'a iktisâb-ı kurbet (yakınlık kazanmak) ve vuslet edecek vechile ve belki de Cenab-ı Hakk'a iktisâb-ı kurbet ve vuslet edecek suretle kullanınız. Bundan yalnız menfaat ve istifadenizi temine çalışınız. Yalnız bununla kalmayarak, bunu gönlünüze sokmayınız. İşte o kadar. Böyle olmazda o sizi Allah'tan (c.c) meşgul, eder, Cenab-ı Hak'tan uzak ve mahrum kalmaya sebep olursa, öyle dünya fenadır. Fenadır ki Mevlâ-yı müteal Hazretleri bizi sakındırdığı dünya işte bu fena olan dünyadır.

Evliyaullah şöyle emir buyururlar: Dört şeyi terk eden dört şeye nail olur:

Birincisi: Nimeti terk eden nimete nail olur. Meselâ: Zekât Sadaka, infak hakkında ki Ayet-i kerime hep bu demektir. Özellikle infak hakkındaki Ayet-i Kerime'de (Âl-i İmrân: 92): *"Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir"* buyuruluyor. Yani en ziyade sevdiğinizi infak ediniz, diye emir buyuruluyor. Hususen "Allah (c.c) onu bilendir"deki "bihi"nin "ba"sı müsahabet için olursa infak edilen şeyde Cenab-ı Hakk'ın Sırr-ı maiyeti mevcud demektir. Zaten böyle olduğu şüphesizdir. Bizim en çok sevdiğimiz şey nefsimizdir. Bu takdirde, onunla olduğumuz halde, nefsimizi onun için yine ona vereceğiz. Ve ne için ve ne suretle verdiğimizi de bileceğiz. Bu vermek bu infak yani o nefse muhalefetle onu Cenab-ı Hakk'ın emrine münkad ve muti bir hale getirmek demektir.

İkincisi: Faniyi terk eden o bâkiye nail olur.

Üçüncüsü: Nefsin kötülüğünü, ahlâk-ı rezilesini terk eden Cenab-ı Hakk'a kurbiyet kazanır.

Dördüncüsü: Ne ise hatırama gelmedi.

Elhasıl, Hz. Âdem (a.s)'a, dane tuzak oldu. Bizim de danemiz dünyamızdır. Bu dünya, bu dane de bize dâm olmuştur. Gerçi bizde bu tuzağa düştük, tutulduk fakat bu tuzak da bizim saadetimize bâis, vesile olur.

Fakat dediğim gibi kullanma usulünü, güzel kullanmayı bilirsek. Tıpkı bir baz (doğan kuşu) gibi, önce baz tuzağa düşer sonra talim terbiye sayesinde padişahın makbulü ve istediği merğubu (taliplisi) olur. Padişah onu kolunun ve başının üstünde taşır. Bu kere bununla diğer, başka kuşları avlar.

Biz de gayret ve himmet edersek bu tuzağa düşmemiz bizim için felâket değil, bilakis sebeb-i saadet olur. Nitekim Hz. Âdem'in tuzağı saadet ve kemâline sebep oldu. Âdem (a.s.) mertebe-i hilafeti, Cennette değil burada, bu dar-ı ibtilâda (dünyada) buldu. Yalnız dediğim gibi, külliyen onunla olup ta Mevla'mızdan uzak ve mahrum kalmamak lazımdır. Onunla uğraşmamız da Mevla'mız için olmalıdır. Bu da başka suretle mümkün değildir.

Önce insanın kendinde, içinde Mevla'mıza ait bir bağ, bir dert bulunmakla olur. Mevlâna Cami de bir beytinde öyle diyor ki meali şudur: "Her derdin dermanı vardır. Fakat bi dert olanın dermanı yoktur". Hakikaten öyle. Adam kendini Şeriatla, ilahi emirlerle amil biliyor, kendini hasta yerine koymuyor ki ilâcı almaya, tabip aramağa da lüzum görsün. Böyle adam tedavi olabilir mi? Hâlbuki hasta olduğunu bilmemek hastalığı, öyle bir maraz öyle bir illet, öyle bir derttir ki, bu illet bu maraz kendinin mucib-i helaki olacaktır. Kendi anlamıyor, bilmiyor.

Bu adam akıllı olsa, azıcık düşünse kendinin hasta olduğunu görür, anlar. Hastalığını anlayınca artık ilâca tabibe koşar. Cenab-ı Hak her şeyde bir ibret bir hikmet, bir hakikat koymuştur. Meselâ: İnsanın ağzında kan olsa bakılır eğer tükürüğün içinde kan galib ise abdestimiz bozulur. Abdesti yenilemek gerekir. Yok; tükürük galib ise, abdest zail olmamıştır. Bu mesele-i Şer'iyyedir. İnsan her şeyi buna tatbik edebilir. Nefsimizde kötü ahlak varsa, ahlak-ı hasene de varsa, ahlak-ı zemimemiz (beğenilmeyen ahlakımız) galip ise şüphe yok ki taharetsiziz. Yok, bilakis ahlak-ı hamidemiz galib ise tâhiriz.

Bununla beraber tamamıyla pâk ve tâhir sayılmayız. Sayılamayız çünkü tamamıyla taharet ahlak-ı zemimeden (beğenilmeyen ahlaktan) eser kalmamağa bütün bütün ondan kurtulmağa muvaffakiyetle, kemâl bulur. Taharet-i hakikiye budur. Bu mesele-i şeriyyeye cehl ile ilmi, gaflet ile huzurunu, ataletle (tembellikle) sa'y ve himmeti, seyiatla (günahla) hesenatı (iyiliği), bu'diyetle (uzaklıkla) kurbiyeti (yakınlığı) elhasıl herşeyi tatbik ve muvazene edince o adam cahil, gafil, atıl, batıl ve Allah'tan (c.c) uzak olduğunu derhal anlar ve başının çaresine de bakar.

Efendi, biz işi hakikati anlamıyoruz. Çoğumuz, hatta zahiren salah iyi hal, ibadet ve ittikası olanlarımız da anlamıyor. Zan ediyor ki birkaç rekât namaz ve birkaç gün oruçla bu iş olup, biter.

Evet, ibadet-i zahiriye lâzımdır. O olmazsa hiçbir şey olmaz. Bunda şüphe yok lâkin yalnız bununla iş görülmez. Zahiri ibadet çok olsa, çok olsa insanı cennete götürür. Fakat kurbiyet ve vuslat yine yoktur. Nar-ı firkatten (Ayrılık ateşinden) kurtulamayız. Daha doğrusunu söylemek lâzım gelirse nimet-i dünyavi de ve orada ki nimet-i cennet de hep nefsanidir. Hâlbuki nefis Allah'ın (c.c) düşmanıdır. Mevla'yı Müteâl Hazretleri düşmana neden bu kadar inâm ve ikrâm etsin. Etmez. En iyisi İslamiyet'in batınını da anlamak, yaşamak lâzımdır. Hakikatte ârif, hakta fâni ve hak ile bâki olup ona vasıl olandır. Ve bu surette her nimete nail olabilelim. Eğer visâl ehli olmazsa hiç kimsenin cennete gitmesine imkân yoktur. Diğer mü'min ve müminat Cenab-ı Hakk'ın koyduğu ehli visâle hürmetendir. Onların şerefine, onların yüzü hürmetine ehl-i visâl, diğeri bunların sayesinde ve tufeyli olarak cennete giderler.

İslâmiyet, ma'lum, beş şey üzerine bina kılınmıştır.

(1) Namazdır. Namazın yalnız zahiri ile Cenab-ı Mevlâ'ya kurbiyyet iktisabı mümkün değildir. Namaz miraca işarettir. Risalet-meâb Efendimiz Hazretleri bize hediye olarak getirmiştir. Kendilerinin Mirac-ı Hümayunlarına mukabil, namaz da ümmet-i merhumesinin, Müslümanlarca miracıdır.

(2) Oruç; Keza böyledir. Orucun batını melekiyet, belki samadiyet sıfatıyla ittisaf içindir.

(3) Zekât; Zekâta gelince yalnız zekât vererek bahaillikten kurtulmak için değildir. Zekât tahlie-i kalbe, tezkiye-i ahlaka da işarettir.

(4) Hacc; Beytullah'ı tavafla visal ehli olmak içindir malumdur bir adam ihram giyinmezse, kurbanını kesmezse yalnız Beytullah'ı tavafla hacı olmaz. Fetva böyledir. Beyt hacısı böyle olduğu gibi beytin sahibinin hacısı da böyledir. Tecerrüd ihramını giymedikçe, nefsi kurban etmedikçe hacc-ı manevi eda edilmiş olmaz ve beyt-i dil tavaf edilmez.

(5) Kelime-i Şahadettir. Şahadet dilimizle ikrar kalbimizle tasdiktir. Yani tevhiddir. Fakat bu şahadet bu tevhid, daima olmak icap eder. Gafletimiz erbab-ı hakikat nazarında tevhid-i Hakkaniyeye aykırıdır. Onun için Feridüddin Attar Hazretleri de bir beytinde "Her kim ondan bir nefes gafil olursa kâfirdir, günahkârdır". Bu küfür şer manasınadır. Şer'î küfür manasına değildir. Ama nede olsa kınanmıştır. Mezmumdur. Malumki Aleyhissalatü Vesselam Hazretlerinin Miracı iki suretle vakidir. Hem cismani hem ruhani. Mirac-ı cismanilerinde avdet-i Hümâyûnlarından ümmetine hediye olarak getirdiği beş vakit namazın zahiri ümmet-i merhumesine mirac-ı cismani

mesabinesindedir. Eğer erbab-ı gafletten olursak namazımızın batını yok demektir. Batını olmayan namaz da vesair amal-ı salihat (iyi ameller) da ruhsuz ceset gibidir. Bunun insana pek o kadar nef'i (faydası) olmaz. İşte erbab-ı Hakikat indinde (katında) huzur ayn-ı tevhiddir. Hakikat-ı tevhiddir. Bazıları da: "Tevhid: vahidi bulup tevhidi terk etmektir". Çünkü nefiy ve isbât vehim erbabı (sahipleri) içindir. Huzur ve üns Mevla'yı bulan içindir. Onu tamamiyle kurbiyet peydâ eden için artık nefiy mümkün değildir. Zira her an, her dem onunladır. Ondan ayrılmaz. Daha neyi nefiy etsin. Neyi ispat etsin. Artık onun nazarında masiva da olmayınca, nefi olunacak bir şey de yoktur.

Sonra bu yüz yirmi dört bin ve belki iki yüz yirmi dört bin peygamber ve bu kadar evliyâ hep bizim Allah'a (c.c) vuslatımız içindir. Sebeb-i icâd ve hilkat muhabbet, marifet ve vuslat içindir. Gerçi illet ve gaye-i mevcudât "Levlâke levlâke lema halaktül-eflâk[67]" emir ve ferman-ı ilahisi mucibince Habib-i Hüdâ, mahbub-u kibriyâ Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleridir. Esas hilkati yine muhabbet ve irfân ve vuslat-ı Cenab-ı yezdan içindir. Bu mâye bu sermaye bütün insanlarda bilkuvve mevcuddur. Bu benim işim değil demek olmaz. Sonra bu peygamberan-ı izam bu evliyaullâh-ı kirâm ve bu kitab-ı mübin-i ilahi ve insanlardaki bu sırrı sübhani bunlar hep beyhude, boş olmak lazım gelir.

Kur'an-ı Kerimde (Nisa: 79): *"Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır. Sana ne kötülük gelirse kendindendir. (Ey Muhammed!) Seni insanlara bir peygamber olarak gönderdik. Şahit olarak Allah yeter"*. Ayet-i Kerime böyledir. Bak Âdem Aleyhisselam Seyyiatı kendine nisbet buyurdu. Mertebe-i hilafeti ihraz etti. Safiyyüllah oldu. Şeytan da Seyyiatı Hazreti Allah'a (c.c) nisbet etti metrud, kovulmuş, mel'ûn oldu. Biz hemen seyyitamızı kendimize nisbet ederek tövbekâr olalım, kendine rücu' edelim. Mukbil ve müteveccih olalım. Kabahette bühul yoktur. Babamız Âdem Aleyhisselam gibi bizi de affeder. Mağfiret buyurur. Korkmayın Cenab-ı Hak bir şeyin husulünü ekseriyetle esbaba ta'lik buyurmuştur. İndel-esbab, sebebiyle ikram ve ihsan eder. Sünnet-i kadime-i İlâhiye böyledir. Gerçi sebepsiz de lütfeder. İn'am eder. Böyle olduğu da vakidir. Bu suretle olan muamelesi azdır, müstesnadır.
Umumiyet itibariyle indel-esbab hakkımızda muamele buyurur. Mesela: Bir adamın kendisine vusulünü bir şart koyar. Bir kimse falan kimseye gider,

[67] Keşfül Hafa Cilt: 2, Syf: 164

onun sohbetine müdavim ve mülâzim olursa bana vasıl olacaktır. Diye araya bir şart koşar. Şimdi bu adam o zata gider, musahib ve hâdim olursa o adam bilâ şüphe Cenab-ı Hakk'a vuslat eder. Gitmezse vusla-ı Mevlâ'ya mazhar olamaz. Dediğim gibi, bazen de sebebsiz olarak da olan şeyler vardır. Meselâ:

Hz. Abbas (r.a.) Efendimiz Hazretleri kendi yardımcılarıyla beraber Aleyhissalatû Vesselâm Efendimiz Hazretleri'ni öldürmeye gidiyordu. Fakat netice de ne oldu? Malûm, öldürmek şöyle dursun, şeref-i islamla müşerref oldu. Ne oldu, oldu. Hz. Abbas mertebe-i ülyâya nail oldu. İşte müşarûn ileyh Hazretlerinin bu mazhariyetinde bir esbab yoktur. Fakat bu her vakit böyle olmaz. Bunlar şaz-kaide dışı, müstesna, bir nimet-i ilâhiyedir. Hikem-i umumiye ekseriyete de bu vechile esbaba tevessülümüz, mürşidân-ı izam Hazaratına gitmekliğimiz, onlara hizmetle, müsahabet-i celilelerine müdavemetle ve mülazemetimiz lâzımdır.

Zaten Cenab-ı Hak da Kuran'ı Mübin'de (Maide: 35): *"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının, O'na yaklaşmaya vesile arayın ve O'nun yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz"* buyurmuyor mu? Binaenaleyh, mürşide, Hakk'a vesile-i azam olan, bir insan-ı Kâmile gitmemiz ona ihlâs ve muhabbetle hizmetimiz icap eder ki bu iş görülsün. Aşk ve muhabbet, ihlas ve meveddet olmasa şeyhe iyice rapt-ı kalp ile onda fani olmasa Allah'a (c.c) vuslata imkân yoktur. Dikkat ediniz: insan birisini veyahut bir şeyi sevse onu kabil değil unutamaz. Katiyyen aklından çıkarmaz. Değil mi? Hatta bunun örneği pek çoktur. Hatta Mecnun âteş-i aşk ve muhabbetle Leylâyı hiç unutamazmış, bir gün Leyla yanına geldiği, konuşmak istediği halde Mecnûn Leylâ'ya sen kimsin diye sormuş, o da ben Leylâyım demiş. Mecnûn Leylâ'ya; "Ya hu. Leylâ bir olur. İki olmaz işte Leylâyım git, beni beyhude meşgul etme". Diye söyler. Bu hal sahabe-i Kiram Hazaratında da pek çok olmuştur.

Meselâ Hz. Ebu Bekir (r.a.) Efendimiz, Peygamber Efendimiz Hazretlerini pek ziyade severlerdi, hatta o derece ki Cenab-ı Hak bile çokluk hatırına gelmez ve bu halden de pek ziyade ihfa buyururmuş (gizlermiş). Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri: "Ya Ebu Bekir, sende bir hal vardır. Nedir diye sormuşlar"? O da: "Ya Resulullah (s.a.v), muhabbetiniz bana bir şeyi unutturdu. Cenab-ı Hak bile hatırıma gelmez oldu. Acaba bana bir ziyan olur mu? diye bu halden korkuyorum. Böylece düşünüyorum" diye cevap arz ederler. Risalet Meâb Efendimiz de: "Zaten böyle olacaktır. Korkma iş doğrudur bir şey olmaz". Buyururlar. Bir vakit sonra bu hal zail olarak (devam etmeyerek), bu kerede Cenab-ı Hakk'ı ziyade sever ve unutamaz olur.

Habib-i Hûda Peygamber Efendimiz çokluk hatırına gelmez olur. Bundan da korkmağa başlar, yine Aleyhissalatü Vesselâm Efendimize istifsar-ı hâl buyurur. O da Cevaben: "Ya Resulullah (s.a.v) sana ma'lum şimdi de Cenabı Hakk'ı seviyorum, asla unutamıyorum. Zat-ı Hümayunlarının muhabbet-i o kadar kalmadı. Bu halden bana bir ziyan olur mu? Diye korkuyorum. Ve böyle düşünüyorum, diye arz eder". Resulü Ekrem Efendimiz Hazretleri de: "Hayır, korkma zaten böyle olacaktı, netice bu idi. Önceki muhabbet bunun böyle olması içindi. Şimdi güzel oldu. Ve daha bir şey kalmadı. Ve maksat hâsıl oldu". Buyururlar. Diğer Sahabe-i Kiram Hazaratına ve daha başkalarında da böyle olmuştur. Meselâ: Sevbân (r.a.) Efendimiz de günden güne zayıflar, erirlermiş. Peygamber Efendimiz bu hale dikkat buyururlarmış. Bir gün saadetle sormuşlar ki: "Ya Sevbân senin bir hastalığın mı var? Niçin böyle günden güne zayıf ve nâhif olursun"? O da cevaben "Ya Resulâllah hiçbir şeyim yok, bir yerimde bir illet, maraz hissedemiyorum. Yalnız ben şimdi, bir dakika zat-ı hümayununuzdan ayrılmağa tahammül edemiyorum yarın âlem-i ahirette haliyle bizimle beraber bulunmayacaksınız. Zira derecenizin üstünde bir derece tasavvuru mümkün değil, Cennete gitsek bile tabii olarak makam-ı mahbubiyetine ermek muhal, zaruri biz ayrı düşeceğiz, biz bu ayrılığa nasıl tahammül edeceğiz, işte bu düşünce kulunuzu böyle zayıflandırıyor Eritiyor.» Diye arz eder. Sonra bu Ayet-i Kerime nazil olur (Nisa: 69): *"Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberlerle, sıddîklarla, şehidlerle ve iyi kimselerle birliktedirler. Bunlar ne güzel arkadaştır"*. Yani Cenab-ı Hak Enbiya ve mürseline, sıddıkiyn ve şühedaya ve salihiyne ikram edecekse, bunlarla olanlara da ikram edecektir. Ve onlarla beraber bulunacaktır. Gerçi mertebe-i nübüvvet başkadır. Fakat Enbiyyaya olunacak ikramdan bunları sevenlerde hisseyab olacaklardır. Ve bunlar da devamlı müşahede ve likâ-ı Cenab-ı Mevlâyla nimetlenmiş olacaklardır.

Bir gün Efendimiz (a.s.v) Efendimiz hutbede iken içeriye bir arabi köylü girdi Muhammed (s.a.v) nerde? Muhammed (s.a.v) nerde? der. Ashab-ı kiram bu arabinin kaba davranışından pek ziyade müteessir olurlar. Bu adama canları sıkılır. Hatta dışarı çıkarmak isterlersede Risâlet Meâb Efendimizin işaretleri üzerine dokunmazlar. Hz. Ali Kerremullahu veche

Efendimiz de minberi göstererek arabiye işte odur. Diye söyler, Arabi huzur-u Hümayana giderek, selâm verir. Efendimiz de selâmı alır. Arabi: "Kıyamet ne zaman?" diye arz eder. Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz'de "Kıyamete hazırlandın mı ki kıyameti sorarsın" diye ferman buyurdular. Arabi cevaben: "Hiçbir şey hazırlamadım ya Resulullah (s.a.v) yalnız muhabbetullah ve muhabbet-ı Resülullah" diye arz edince şefiil müznibin - günahkârların yardımcısı, mahbubu kibriya Efendimiz Hazretleri de: "Elmer'ü maamen ahabba[68]" buyururlar. "Kişi sevdiğiyle beraberdir". Bu Hadis hazır olanlar üzerinde o derece sevinç ve meserret – bahş olmuş. Umuma öyle bir farah ve mafharat vermiş ki hemen hiçbir vakitte ashab arasında böyle bir şevk ve şadi olmamış, çünkü bunların hepsinin dertleri, düşünceleri Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz'den ayrı düşmemek, onunla beraber bulunmaktır. İşte bir de mürşidini böyle sevmek lazımdır ki iş, görülsün, burada orada zümre-i evliyaullahtan ayrılmaya.

Aleyhisselatü Vesselam Hazretleri bir Hadis-i şerifte öyle buyururlar ki; "Allah (c.c) muhabbetiyle ağlayınız. Şayet Allah (c.c) muhabbetiniz yoksa ve Allah (c.c) derdiyle ağlıyamıyorsanız tebâki ediniz, (ağlar gibi yapınız), ağlar gibi görününüz. Bu taklid hakikata ulaşır neticede ağlarsınız[69]". Elhasıl bir salike iki şey kâfidir. Birisi Allah'ı (c.c) unutmamak, diğeri de mürşidini unutmamaktır. Cenab-ı Hak bizzat kendisi (Hadid: 4): *"Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni, oraya yükseleni bilir.* ***Nerede olsanız, O sizinle beraberdir.*** *Allah, bütün yaptıklarınızı hakkıyla görendir"* buyuruyor. Yalnız bu emir ve ferman-ı ilâhiyi teemmül etsek, yeter. Başka bir şeye lüzum ve ihtiyaç yoktur.

O Azametiyle, kibriyasıyla, Cenab-ı Hak bizimle olmağa tenezzül buyursun, ayât-ı beyyinatla ve maiyyet-i Rabbanisini bize haber versin de biz ondan gafil ve zahil dolaşalım. Bu nasıl olur? Hususiyle insanda bir kalp, bir ruh, bir sır vardır ki; bu bize Cenab-ı Hakk'ın bir vediasıdır. Bizden gören, işiden, söyleyen odur. Daha insan Cenab-ı Hakk'ı nasıl unutabilir? Bu pek ziyade taaccüb olunacak bir şeydir. İnsanın ruhu olmasa yaşar mı?

---

[68] Keşf'ül Hafâ Cilt: 2, Syf: 202, Buhari, Müslim.

[69] Bulunamadı. "Kur'an okurlar ağlar gibi yapınız" rivâyeti vardır.

Tabii yaşamaz. Ruh ise ondandır. Onun kurbiyeti sır-ı maiyeti olmasa biran kıyas kabil değildir. Gerçi eşya ile de Cenab-ı Hakk'ın bir sırr-ı maiyeti, bir kurbiyeti vardır. Fakat insana olan kurbiyeti gibi bir şeye kurbiyeti yoktur.

İnsan-ı kâmile esmâ ve efaliyle ve sıfatiyle, tasarufat-ı Cemâliyesiyle vezatiyle karibdir. Hayvanata rezzakiyetiyle, Cemadata kayyumiyetiyle, küffar ve tüccara da tasarrufa-ı celâliyyesiyle karibdir.

Bizim gayret etmemiz lazımdır ki bize de tasarrufat-ı celâliyesiyle değil, tasarrufat-ı Cemâliyesiyle karib olsun. Elhasıl bize bizden karib (yakın) olan varlığımız hayatımız hep kendisinden olan o zat-ı Zülcelâl Hazretlerini unutmak olmaz. Bu nisyan en büyük küfran-ı nimettir. İnsan nice ki, kendisi mevcuttur. Onu unutmamak için başka şeye hacet yoktur. Bu varlığımız bu mevcudiyetimiz onun varlığına onun maiyyet ve kurbiyetine delil-i kâfidir. Bu delil ile her nefes onu hazır bilmek, icab-ı ubudiyet ve muktezay-ı Sır-ı icâd-ı hilkattir.

Eğer böyle yapmazsak biz Cenab-ı Hak'tan, onun Cemal-ı pâkinden, müşahede ve vuslat nimetinden mahrum kalırız. Bununla beraber biz eğer Vuslat-ı ilahiden mahrumiyeti bilareyb bilsek ve bu mahrumiyetten layıkı vechile korksak Hüdâ Âlim (Allah (c.c) bilir) şüphesiz biz ehl-i huzur oluruz. Fakat vâ esefâ (ne yazık) ki belây-ı dür ve hicrânı bilmiyoruz ve ondan korkmuyoruz. Bu bedihidir (şüphesizdir). İşimiz bunu gösteriyor.

Nakşi'lerin Büyüklerinden Evliya-ı Kebir Hazretleri

Bizim Nakşi'lerin büyüklerinden Hoca Evliya-ı Kebir Hazretleri vardır. Müşarün ileyh Hazretleri evail (ilk) hallerinden telebeden imiş ve tarikata mensup değilmiş, Hoca Abdulhalik Gucdüvanı Hazretleri bir gün hane-i saadetleri için aldığı eti evine götüreceği sırada Hace Evliya-ı Kebir müşarün ileyhin yanına gelerek "Efendim lütuf buyurunuz da bu eti saadet hanenize; bendeniz götüreyim". Diye arz ve istirham eder. Kimseye bir şey verip saadet hanelerine göndermek adetleri değil iken, Hoca Evliya-ı Kebir Hazretleri'nin bu ricalarını kabulla aldığı eti müşarün ileyhe vererek beraberce hanelerine giderler.

Hoca Abdülhalik Gucdüvâni Hazretleri kendilerine hitapla "Mademki buraya kadar geldiniz, bir şey yapsınlar da beraberce yiyelim olmaz mı? diye emir buyururlar. Ne ise bir şeyler hazır ettirir, beraberce yerler. Yemekten sonra Evliya-ı Kebir çıkar gider. Fakat biraz sonra kalbine daiye-i intisab (bağlanma) düşer. Abdulhalik Gucdüvâni Hazretlerine müracaat eder müşarün ileyh Hazretleri de kabul buyurarak tarikatı ta'lim eder.

Hoca Evliya-ı Kebirin hocası müşarün ileyhin tarikata intisabını işitir. Anlar. Fakat hocası pek ziyade âlim bir zat olduğu halde tarikat, erbab-ı tarikata ve meşayiha pek ziyade atıp tutan takımdan bulunduğu için kendi talebesinin de böyle tarikata intisabını görünce meşayıh hakkında ki ta'n (dil uzatmak) ve teşniini (kötülemek) daha ziyade artırır. Fakat Evliya-ı Kebiri her ne yapsın azm (azim) ve maksadından bir türlü döndüremez. Evliya-ı Kebir Hazretleri cüzi bir müddet zarfında pek ziyade tarakki edip bir takım envâr küşüfatına mazhar olur ve hatta hocasının bir gece fena bir muameleye cüretini keşfedip anlar. Sabahleyin hocası bermutad (aynı şekilde) yine meşayihi zemme başlar bunun üzerine Evliya-ı Kebir Hazretleri hocasına hitaben: "Efendi Hazretleri meşayih zikir ve fikir ile meşgul ve ahlak-ı ilahiye ile tahalluka âzim ve sâi olup hiçbir ferde karışmadıkları ve sizin bu gece ki fâlân müameleniz gibi hiçbir muameleye tesadi ve cüret etmedikleri halde bunları neden dolayı her vakit böyle mezemmetinizden bırakmıyorsunuz? Bu nasıl olur"? diye arz eder. Şimdi hocası düşünmeye başlar. Ve kendi kendine "Bu işi yaptığımı benden başka bilen yok. Demek ki Evliya-ı Kebir de keşfen bu halime vakıf oldu". Der ve Evliya-i Kebire; Hakkınız var oğlum diyerek bizzat kendisi de Abdulhalik Gucduvâni Hazretlerine gidip intisab eder. Ve hakikaten de büyük bir zat olur.

Efendi, bakınız bir parça eti Hoca Evliya-ı Kebir Hazretleri'nin elinden alarak, Hoca Abdulhalik Gucduvâni Hazretleri'nin hanesine götürmek gibi ufak bir hizmeti, hem kendisinin hem hocasının ve hem de kendilerinin yüzünden nice bin adamın ebedi bâis-i necât ve saadetleri olmuştur.

Demek istiyorum ki, insan-ı kâmile mülakat onlarla musahebet, onlara hizmet pek büyük bir nimettir. Devlettir. Aman aman ne yaparsanız yapınız, insan-ı Kâmilden uzak kalmayınız. Ve onun nazar-ı feyz ve rahmetinden ve gönlünden düşmeyiniz. Cehenneme girmeye razı olunuz. Fakat insan-ı kâmilden uzak ve ayrı kalmağa razı olmayınız. Bu zatlardan uzak kaçmamızın tarikata ve erbab-ı tarikata meyil edemeyişimizin, esbab ve avamili pek çok ise de başlıcası; dünya ve ehl-i dünyaya olan aşırı rağbet ve teveccühümüzdür.

Ulemadan bir zat Abdullah el-Ahrar Hazretleri'nin sohbet-i seniyelerine devam edermiş hem de pek ziyade muhabbetle müdavimlerinden imiş, maksadı da kendisine tarikat talimine müsaade duyurulması içinmiş. Fakat her nedense Şeyh Abdullah Elahrar Hazretleri hiçbir şey emretmezlermiş, nihayet bu zat Hazret-i Şeyhin mukarrablerinden (yakınlarından) birine "canım yirmi senedir ben Hazreti şeyhin sohbet-i seniyelerine geceli gündüzlü devam

ediyorum, tarikata ait iki kelime olsun bana talim buyurmadı. Lütfen beni de kabul buyurmaları için aracı olunuz" diye söyler. O adamda Hazret-i şeyhin besatetli, keyfli, neşeli bir zamanında keyfiyeti Hazret-i şeyhe arz eder. Şeyh Abdullah Elahrar Hazretleri cevaben "O adamın kalbinde hübbücah (makam sevgisi) vardır. Böyle bir adama tarikat-ı nakşi gibi memduh ve mümtaz bir tarikatı talime gönlüm razı olmadı". Diye emir buyururlar. Bittabi! Hazreti Şeyhin bu emrini de o adama söylenmesi gerekmediğinden söylemezler. Ne ise zaman geçer Şeyh Abdullah el-Ahrar Hazretleri âlem-i ahireti teşrif buyurur sayılı ülemadan bu zat zalim bir emire kâdi olur, O da emir gibi halka zulüm ve hakarete başlar. Ve çok kötülükler eder. O vakit Abdullah el-Ahrar Hazretleri'nin adamları o zalim kadıya derler ki: "Hakikaten sen zalim bir adam imişsin. Hazret-i Şeyh senin için filân vakit böyle buyurmuşlardı. Emirleri şimdi tamamen zühûr etti".

İşte bundan da anlaşılıyor ki dünyaya, ehl-i dünyaya ekseriye müteveccih olanlar için tarikatta bir hisse, nasib yoktur. Zaten Hadis-i Nebevi'de: "Dünyada ne kadar kalacak isen ona o kadar çalış ve ahirette ne kadar kalacak isen ona da o nisbette çalış. Ve ateşe tahammülün kadar masiyet işle ve Cenab-ı Mevlâ'ya da ihtiyacın nisbetinde arz-ı iftikaa eyle" meâlinde değil midir?[70]

Burada muvakkatiz. Hayat-ı dünya, ahiret hayâtına nisbetle birkaç gündür. Daha doğrusu ticaretten ibarettir. Buna o nispette çalışmamız lazımdır. Evet; dünyayı bütün bütün terk edelim, bir mağaraya çekilelim, hiçbir şeye karışmayalım demiyoruz. İhtiyacımız nispetinde buna çalış, buranın da işini görürüz, fakat gönlümüze sokmayız, dışarıdan dışarıya dünya umurumuzu da yaparız. Hem de Allah (c.c) için yaparız. Zira dünyayı terk etmek onu bütün bütün bırakmak atıl batıl oturmak değildir. "Lâ Ruhbaniyete fiddin". Dinde ruhbanlık yoktur[71], buyurulmuştur. Elimizde bulundururuz, gönlümüze sokmayız. Nefsimiz için değil Hak için yaparız. Bu iş de aradan çıkar Bundan zarar değil, bilakis fayda görürüz. Zira Allah (c.c) için yapılan herşey velev dünya işi de olsa yine ibadetten sayılır, yalnız şu kadarına dikkat edeceğiz ki bunun işi, dünya işi, Allah (c.c) işine mani olmaya. Zira bununla bütün bütün meşgul olup da Allah'tan (c.c) mahrum kalmak kâfirlerin münafıkların işidir. Evet; insan ne kadar servet ve samanı bulunursa bulunsun zararı yoktur.

---

[70] Bulunamadı.

[71] El ihtiyar Li'ta1ilil' Muhtar, Cüz: 4, Syf: 181

Belki de faydası vardır. Fakat bu mal ve menâlı gönlüne doldurmamak dışarıda bulundurup, bunları gönle sokmamak ve Allah (c.c) için helâlinden kazanıp yine Allah (c.c) için kendimize, çoluk çocuğumuza ve icabında diğer mahlûka sarf etmek, vermek çok iyidir. Hatta evliyaullahtan çok zengin zevat gelmiş, bunların bu servet-i azimeleri kendilerine katiyen zarar vermemiştir. Bununla beraber neden dünyamız için biz bu kadar korkuyoruz? Neden telaşa düşüyoruz, bilmiyorum? Bana kalırsa dünya maişeti hususunda pek o kadar tedbire ve bir takım fuzuli ve zevaid esbaba tahsis-i evkat etmeye lüzum yoktur. Zaten bütün eşya bütün mevcûdat biz insanlar için halk olunmamış mıdır? Daha dün Ayet-i Celileyi okuduk (Bakara: 29): *"O, yeryüzünde olanların hepsini sizin için yaratan, sonra göğe yönelip onları yedi gök hâlinde düzenleyendir. O, her şeyi hakkıyla bilendir"*. Buyurmuyor mu?

Daha bu kadar telaşa neden mahal var. Korkmayınız, nasıl olsa bize gelir. Bizim esbaba tevessülümüz ittihaz-ı tedabirimiz zahiri bir iştir. Ve gerçi emr-i ilâhi de böyledir. Yani indel esbab vereceğini verir. Fakat hakikatte mani' ve mü'tî kendisidir. Sâik-i hakiki kendisidir. Mücid ve Rezzak Kendisidir. Bizim bunun arkasına fazlaca düşmemiz icap etmez. Çünkü insan kendine neyi dert ve illet edinirse o şey, o adama hakikaten dert olur. İlet olur. Evliyâullah öyle emir ediyorlar. Hâlbuki esas maksat ise kalbin huluvvi, boşalması ve bu sayede de iktisâb-ı kurbet ve vuslettir. Biz kendimizi kendi elimizle kendimize esbab ve gavil icâd etmiş, oluruz ki bittabii bunun da neticesi iyi olmaz. Onun için gerek maişet hususunda ve gerekse, hususat-ı saire de kendi elimizle kendi başımıza ilel ve emrazı, dert ve belâyı çıkarmayalım. Korkmayınız, biz bunu kendi haline bırakır, terk edersek ve alel usul yani batın işimize sekte vermeyecek derecede onu yaparsak eskisinden daha kolay ve daha iyi olarak işimiz görülür. Ve tecrübe edenler de bunun böyle olduğunu biliyor. Farisi bir beyt vardır. Tuhaftır. İbaresi pek hatırıma gelmedi. O beyitte diyor ki: "Dünya deni bir hamam tası gibidir. O Cenabetin elinden o cenabetin eline geçer". Hakikaten öyle. Yalnız dünya umurunu bilip, Allah (c.c) işini bilmemek, külliyen dünya işiyle meşgul olup Allah'tan (c.c) dûr ve baid kalmak olmaz. Bize dünya lazım da, Allah (c.c) lazım değil mi?

Sultan Murad-ı Rabi, (IV. Murad) Bağdat seferinde Diyarbakır'da bir bezirciye tesâdüf eder. Bu adamdan ilm-i halini sorar. Bakar ki hiçbir şey bilmiyor. Bir kere de bir kıyye gene gerçekten ne kadar bezir çıktığını sorar. Ne kadar gene gerçekten ne mikdar bezir çıktığını, o adam da nesine kadar söyler. Hesabını verir Bezircinin dünya hususunda ki bu fevkalâde istidâd

ve zekâsını görünce idamını emreder. Mahall-i idâma götürürler. Babasının idâm olacağını haber alan bezircinin çocuğu koşarak padişahın yanına gelir. Babasının idâm sebebini padişahtan sorar. O da söyler. Bunun üzerine çocuk; "Ne soracaksan bana sor" diye söyler. Padişah da sorar: Çocuk her suale adam akıllı cevap verdikten sonra: "Bak sorduğunuz şeye cevap verdim demek babam iyi adam imiş ki beni mektebe göndermiş okutturmuş, şimdi dedemi bulda onu idam ettir. Babamı affet" diye arz eder. Padişah çocuğun bu cevabını bu zekâ ve fetanetini çokça istihsan eder (beğenir). Haylıca ihsanla beraber babasını da affeder. Ne ise söz orada değil şimdi biz de bu bezirci gibi dünya umurunu en ufak noktana, en ince cihetlerine kadar hesabeder. Âlâ biliriz. Bankınotu, zarar mı eder kâr mı eder düşünür buluruz.

Fakat ahiret işine, Allah (c.c) işine sıra gelince bunu bilmeyiz. Bilsek de yapmayız. Adama gel tarikata intisabet, Cenab-ı Hakk'a kurbiyet bulmak çaresini ara dersin cevaben: "Benim işim değil, sonra yapamam, çarpılırım" der. Hâlbuki şimdi bugün çarpılmış. Allah'tan (c.c) Peygamber'den, ehlüllahtan uzak ve mahrum kalmış. Haberi dahi yok. Ne diyesin...

Bunları böyle söylüyorum fakat yanlış anlaşılmasın. Demin de söyledim. Her vakitte söylüyorum. Esbaba (sebeplere) tevessül (bağlanmak) vardır. Fakat netice yi esbabtan beklememelidir. Müsebbibine itimad ve tevekkül etmelidir. Müsebbibsiz esbabtan bir şey çıkmaz. Evet, bize göre ve şimdilik esbab vardır. Fakat evliyaullah'a göre ve hakikat halde esbab yoktur.

Ebu Osman Mağribi Hazretleri Küfe'ye veya Basra'ya giderlerken bir kadına rast gelir. Selâm verirler. Kadın selâmı alır ve nereye gidiyorsun diye Ebu Osman Mağribi'nden sorar. O da Basra'ya falan iş için gidiyorum der. Kadın: "Cenab-ı Hak ile işin görseydin bu zahmetlere hacet kalmazdı pek yazık etmişsin", diye söyler. Ebu Osman Mağribi, mevcut parasını ikiye ayırarak bir kısmını bu kadına vermek ister. Kadın: "Parayı nereden kazandın" diye sorar. O da "Odun çekmekle kazandım" der. Kadın tekrar: "Yazık evvelce söyledik ya. Cenab-ı Hak ile işin görseydin odunu çektirmezdi. Bu parayı al". Diye söyler. Ebu Osman Mağribi elini uzatır ve "Bak işte sana bir avuç altın. Dikkat et bunda sikke filan yoktur" der. Efendi; bir kadın ama sen kemâle bak.

Rical Kimlerindir? Mukallidlerin İmanı Sahihdir

Sure-i Ahzab'da *(23. Ayet): "Mü'minlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sâdık kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehit olmuştur). Bir kısmı da (şehit olmayı) beklemektedir.*

Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir" buyuruluyor. Cenab-ı Hak mevt-i iradi ile ölüp, va'd ve uhdelerinde sıdkları tahakkuk edenlere rical tabir buyurduğu gibi, ölmezden evvel ölmek lazım, gelen esbaba teşebbüs ve tarikata dühul etmiş olanlara, yani henüz yolda bulunanları da ricâlden add buyuruyor.

İşte bu teşbih-i azim-i ilâhi ehl-i tarikin ulüvvü menziline, kadr ve şerefine kâfi olup başka hiçbir şey aramağa lüzum yoktur. Her vakitte söylüyoruz zamanımızda tarikat farz-ı ayn gibidir. Zira tarikat olmasa insan islâmiyetini muhafaza edemez. Bunda hiç şüphe yoktur Yine söylemişim; meselâ şu ermeni malını aldılar, haram diye aldılarsa haramı irtikâb ettiler. Helâl i'tikadiyle aldılarsa, haramı helâl itikâd ettiklerinden dolayı kâfir oldular. Bak, herif kâfir oluyor da kâfirliğinden haberi bile olmuyor. Fakat bunlar ehl-i tarik olsaydı kurtulmaları ihtimali vardı.

Aman biz iyi dikkat edelim tarikimizin kadrini çok bilelim, meblağ-ı ricale vasıl olduk bunun kadrini bilerek bir an evvel dış ve içimizi imâr edelim. İmâr-ı batın ise ferağ-ı kalple hâsıl olabiliyor. Mevlây-ı Müteâl Hazretleri Kalbi fariğ olmayanlara zatını vermeği kendi üzerine vacib kılmıştır. Şah olalım gedâ olalım, genç olalım, ihtiyar olalım ne olursak olalım bu kayıtlarla olmayarak, ferağ-ı kalb tahsiline çalışalım ki saadet ve selâmet bundadır. Fakirlik, acizlik ve güçlülük, meskenet ve saltanat bunlar hep dışardan olmalıdır. İçimiz münhasıran Mevlâ'mızla olmalıdır.

Cenab-ı Hak ister bizi zengin, ister fakir etsin nasıl murad buyurursa öyle kullansın. Biz bunlara bakmayıp kalbimizin hulüv ve ferağına çalışalım. Çünkü başka suretle mazhar-ı nimet ve saadet olmağa imkân yoktur. Fakat bizim isteğimiz bu işe taalûk etmiyor. Eğer taallûk etse Allah'ın (c.c) izniyle hulüv ve ferağ, kalpte tedarik ederiz. İşimizi de hiç şüphe yok başa çıkarırız. Lâkin dediğim gibi isteğimiz, garazımız her şeye taallûk eder de yalnız bu işe gelince etmez. Hâlbuki düşünsek haksız ne var? Meselâ elimize altun geçti. Pekâlâ, geçsin ne olur? Bununla niçin meşgul olalım. Bilakis altın, Cenab-ı Hakk'ın aziz ismine mazhardır. Sonra kim bilir ne kadar meşakkatle, zahmetlerle onu topraktan ayırmış böyle saf ve halis bir hale getirmişler. Cenab-ı Hak bunları hep bizim için böyle yapmış işte bunları böyle düşünmekle, Sânii Celili, mübdi' ve mucid-i azımi, mükrim ve mu'tı-i hakikiyi düşünmek ondan gafil olmamak icap etmez mi? Hani, ekseriya söylerim; Mecnun arkadaşlarıyla bir yerde bulunurken bir köpek görür. Bu köpeği yanına alır, eteğinin üzerine oturtturur. Çok tazim eder. Arkadaşları buna, hakikaten sen mecnun imişsin. Bu köpekte ne var ki buna böyle tazim ediyorsun, derler. Mecnun cevaben:

Ben bu köpeği Leylâ'nın köyünde görmüştüm de ondan böyle yapıyorum, diye söyler.

Bak Mecnun'un arzusu daima Leylâ'ya taallûk ettiğinden her şeyde onun işini arıyor. Ona ait bir iş buluyor. Biz de o Leylâlar Leylâsı olan Cenab-ı Mevlâ'yı ister O'nun aşk ve muhabbetiyle ve onun Cemâl ve visal şevkiyle mecnun olursak bizim de garazımız her vakit ona taallûk eder ve olacak da olur.

Efendi mukallitlikten kurtulmak lazımdır. Zira mukallidin imanı sahih değildir. Gerçi Hanefilere göre mukallidin imanı sahih ise de. İstidlâlı terk ettiğinden günahkârdır. Ehl-i istidlâl ve burhan olanlara, erbab-ı hakikate göre böyledir. Evet, istidlâl ehlinin gerçi istidlâli ve burhanı vardır. Diyecek yok. Fakat dikkat ediniz bakınız, bu burhan ve istidlâl onları günah ve yasaklardan ictinab ettiremiyor. Salih amellere sevk edemiyor. Neden böyle oluyor? Çünkü ilmel yakin başka, aynel yakin (gözü ile görmüş gibi), Hakk'a'l-yakın (yaşayarak bilmek) ise başka, başka şeylerdir. İşitmek görmek gibi olur mu? Rabbimiz Celle Şanuhu Hazretlerinin bize bizden yakın olduğunu bizzat görür. Anlar ve belki bizden söyleyen, işiten, gören olduğunu aynel yakin (gözü ile görmüş gibi), Hakk'a'l-yakin (yaşayarak bilmek) bilirsek, o zaman her şey, her iş yolunda olur. Fakat yanlış anlamayınız. Bu vücudun zahiri o değildir. Ve yahut ondan değildir. Bu Hadistir. Hakikatimimiz, manamız ondandır. Gerçi Hanbeliler Mushafın Cildine de Hadis değildir derler. Fakat bunlar gulat-ı Hanbelilerdir. Cild Mushaf-ı şerifeye kurbiyetle Hadislikten çıkamaz. Haşa İmam Hambeli öyle bir şey emir buyurmamıştır. Yalnız *"Kur'an Kelâmullahtır, Hadis değildir"* buyurmuştur.

İşte o vücud da ayniyetle mushafın cildi mesabesindedir. Hakikatimizin ona taallûku, yakınlığı onu Hadislikten çıkarmaz. O unsur-u hâkidir. Topraktır. Hatta hakikatimiz bile o değildir. Ondandır. Ona kurbiyeti vardır. Cenab-ı Hak Kur'an-ı Azimüşşanda (Hadid: 4): "… Nerede olsanız, O sizinle beraberdir…" buyuruyor. Yani bizim cârımız olduğunu haber veriyor. Câriyet (beraberlik) ise (misliyet) aynilik ve cinsiyet icap etmeyeceği malûm ve şüphesizdir. Maâhaza (Bununla beraber) bu böyledir, diye bizim ona vuslatımız da uzak görülmemelidir. Zira Cenab-ı Hak bizim, biz de Cenab-ı Hakk'ın câri olabiliriz. Ve bu câriyet, ayniyle vuslat demektir. Fakat bizim câriyetimizi bilmemiz, bulmamız şarttır.

Hülasa: Demek istiyorum ki Cenab-ı Hakk'ı bize bizden yakın bilmek ve bu bilgi de mukallitlikten kurtularak aynel-yakin (gözü ile görmüş gibi) mertebesine ve belki Hakk'a'l-yakine (yaşayarak bilmeye) ermek ve bunun

için de bir kalb-i fariğ tedarik ederek daima o kalpte onu bulundurmak garazımız, daima Mevlâmıza taallûk etmek lazımdır. İslâmiyet budur, ubudiyet budur. Kemâl budur.

Yahya Bin Muaz Hazretleri buyururlar ki: Cenab-ı Hakk'ın rahmet ve hikmeti şu kalbe ilkâ buyururlar ki o kalp dört şeyden halidir. **(1)** Ehl-i dünyaya meyil vermekten, **(2)** Rızık gailesinden, **(3)** Hasetten, **(4)** Ehl-i dünyanın şeref ve saltanatına meyilden (uzaktır).

Hakikaten öyledir. Garazımız dünyaya, ehl-i dünyanın debdebe ve saltanatına meyil etmez de, yalnız Mevlâ'mıza taallûk ederse hakikaten kalbimiz mehbet-i envâr-ı rahmet ve hikmet olacağı bi iştibâhtır (şüphesizdir)

Cenab-ı Hakk'ın Ne Yeryüzünde Ne de Vücudda Fesadı Sevmediği Hakkında Evliyâullahın Sözleri

Cenab-ı Hak bir Ayet-i Celilesinde (Bakara: 205): *"O, (senin yanından) ayrılınca yeryüzünde bozgunculuk yapmaya, ekin ve nesli yok etmeye çalışır. Allah ise bozgunculuğu sevmez"* buyuruyor. Evet, Mevlây-ı Müteal Hazretleri yeryüzündeki fesadı nasıl sevmezse arz ve vücuttaki fesadın en büyüğü ise ahlâk-ı zemimedir. Hâlbuki zahiren batınen pâk ve tahir olmamız güzel olmamız lâzımdır. Şeyh Efendi Hazretleri de bazı mekâtib-i seniyelerinde emir ve tahrir buyurmuşlardır:

"Nakşi olanın zahiri, evamir-i şeriatle, sünenât-ı seniyye ile âreste ve batını da zuhur ve üns-ü Mevlâ pirâste olandır". Hakikaten emirleri vechiyle böyle olmak pek büyük iştir. Ahlâk ise ahlâk-ı Kur'aniye, ahlâk-ı Muhammed (s.a.v) i'yedir. Kur'an bize edebi, ubudiyeti ve mekârim-i ahlâkı, mehasim ve fazâili öğretir. Çünkü zahir ve batın bütün kemâlat, bütün esrar (sırlar) ve hakaiki, hulasa her şeyi cami'dir. Müslümanlara şifadır. Hüdâdır. Rahmettir. Eğer bu kitab-ı Mübin-i İlahiden daha büyük, daha ecma' bir kitap olaydı, Cenabı Hak habib-i Edibine onu inzâl buyururdu. Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz Hazretleri ise mahzı hüdâ ve ayn-ı rahmettir. Rahmetellil-âlemindir. Bu Kur'an'a, bu Peygamber'e bunların ahlâkına tabi olmayıp da gayrin ahlâkına Avrupa ahlâkına tabi olur, kendimizi onlara benzetmeye çalışırsak arz ve vücudumuzu fesada vermiş olmaz mıyız? Bizde taharetten paklıktan eser kalır mı?

Mevlây-ı Müteâl Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de bir Ayet-i Celilede (Tevbe: 108): *"Onun içinde asla namaz kılma. İlk günden temeli takva (Allah'a karşı gelmekten sakınmak) üzerine kurulan mescit (Kuba mescidi), içinde namaz*

kılmana elbette daha lâyıktır. ***Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da tertemiz olanları sever"***. (138) Diye emir buyuruyor. Tatahhur (Tertemiz), mübalağa sığası üzerinedir. Yani zahiren taharet kâfi değildir. Batınen de taharet icap eder ki; tatahhürün manası tamam olsun. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri ise: "Ağah olun, cesette bir et parçası vardır. Eğer bu sağlam olursa, vücutta sağlam olur. Eğer bu fasit olursa vücut da fasit olur. O kalptir" manasında olmak üzere Hadis-i şerif buyuruyor[72].

Efendi firenk ahlâk ve âdâtıyla (adetleriyle) temizlenmek mümkün değildir. Onların ahlâkı şeytanidir. Sen dışa bakma onlar gösteriştir. Müslümanları iğfal içindir. Düşünülmüş, kurulmuş dolaplardır. Tuzaklardır. Ahlâk-ı Kur'an'iyeyi, Ahlâk-ı Muhammedyyeyi bırakıp da sırf habaset ve necaset olan Avrupalıya kendimizi uydurmağa çalışırsak bizim, nasibimiz tatahhur, taharet değil onlar gibi olmaktır. Onlara uymamız bu arz ve vücudu bu kalbi ıslâh değil ifsadın, tahribin en büyüğüdür. Anlamıyorum firenk (batılı) tabiatlı olmada ne mana var?

Her bid'at ki, çıkar, onun mukabilinde bir sünnet-i Seniyye zay' olur. Sünnet-i seniyye ise Peygamber'imizin ya Kavlen veya fiilen bir hal ve şanlarından ibarettir. Sünenat-ı Seniyye Camii mehasin-ı küldür. Sünenat-ı seniyeye ittiba (uyma), bais-i saadettir. Ondan uzak olmanın zararları ise şefkat ve merhametten, şefaat ve rahmetten ve her türlü iyilikten uzaklık ve mahrumiyeti gerektirir.

Efendi, şefaatten, rahmetten uzak olan, Peygamber'den de, Allah'tan (c.c) da uzaktır. Haktan mahrumiyet ise musibet-i kübrâdır. Felâketi dostunu kendinden ayırır mı? Elbette ayırmaz. Ancak düşmanını kendinden ayırır. Pekâlâ, şimdi böyle düşünelim biz onunla birlikte olabilir miyiz? Hayır, O halde demek ki onun dostu olmamışız. Henüz ağyar mevkiindeyiz. İşte, yalnız bu noktayı mülâhaza etmek düşünmek insana kâfidir.

Cenab-ı Hak münafıklar hakkında (Tevbe: 67): *"Münafık erkekler ve münafık kadınlar birbirlerindendir (birbirlerinin benzeridir). Kötülüğü emredip iyiliği yasaklarlar, ellerini de sıkı tutarlar. Onlar Allah'ı unuttular; Allah da onları unuttu. Şüphesiz münafıklar, fasıkların ta kendileridir"* buyurmuş. Bu dağ ile onları dağlamıştır. Aman çok dikkat edelim. Biz de bu dağ ile dağlanmayalım. Zat-ı Bariye Vuslat gibi elbette nimet ve ondan ayrılış gibi de azab-ı elim nar-ı firak ve hicran (ayrılık) gibi musibet-i kübrâ olamaz.

---

[72] Metn'ül Arbain En'nevevi, Syf: 19

Evliyâullah havf-ı hicrandan korktukları gibi hiçbir şeyden korkmamışlardır.

"Dûr manend ez visâl-i o azâbı Ekberest
Âteş-i Sûz-ı firakî her azâbi bedterest"

"Onun visâlinden uzak kalmamız en büyük bir azaptır. Ayrılık ateşinin yakması her türlü azaptan daha fenadır".

Bir adama her gün ikram etsek, ona her gün türlü türlü ihsan ve ikramda bulunsak da, o adam bizi bırakıp daima ve her vakit düşmanlarımızla düşüp kalksa biz ne yaparız. Bu ikrâmı bu İhsanı keser, o adama karşı belki de başka kötülüklerde de bulunuruz. Pek â'lâ Cenab-ı Hak da şimdiye kadar bize sayısız nimetler ihsan buyurmuş ve elan da buyurmakta. Vücud, hayatımız, zahirimiz, batınımız her şeyimiz onun, yediğimiz içtiğimiz hep onun nimeti, hep onun ikramı, şimdi biz bu nimetlere karşı şakir olup kendisiyle olmak istemezsek; fısk ile bize ve Mevla'mıza düşmanlıkları sabit olan nefis, şeytana tabi olur. Ve onlarla vakitlerimizi geçirirsek nasıl olur? Rabbimiz Celle Şanuhu Hazretleri bize karşı ne muamelede bulunur? Elbette burada orada, onu bize karşı gadaplanmış ve kahhar bulmaz mıyız? Ve gadab-ı ilahiyeye de hiç kimse tahammül edemez. Yârın âlem-i ahirette yevm-i kıyamette o yevm-i feza-i ekberde mehâbet-i ilâhiyeden enbiya-ı ızâm hazretleri bile dizleri üzerine çökeceklerdir; Daha biz nerede de kalırız. Onun için burada iken ve elimizde bu ömr-ü aziz, bu sıhhat bu fırsat var iken başı taşa vurup rıza-ı ilâhiyeyi kazanmağa muvaffak olmalıyız. Ki orada da Rabbimiz Celle şanühu Hazretlerini bize karşı Rahim, vedûd, mükrim, muhsin bulabilelim. Yoksa işimiz, halimiz pek korkunç olur.

İnsan düşünse tekmil dünya hayatı bir nefes, bu kadar az bir ömür içinde gündüz hep bu dünyayı kazanmağa, dünyayı elde etmeye çalışırız. Ne için, hep o bir nefes için değil mi? Hâlbuki âlem-i ahiret böyle değil orası daimidir ebedidir, sermedidir. Bununla beraber menafi-i uhreviyenin istihsal ve temini ile oranın işinin görülmesi de yine burada olacaktır. Öyle ise burada, orası için ebedi bir hâl, daimî bir hayat için ne derece çalışmak, ne mertebe say ve ihtimam etmek lazım geleceğini insan artık kendisi düşünmeli, takdir etmelidir. Her vakit söylüyoruz; sûri ibadet ve taatin insana pek o kadar nefi yoktur. Batın ameli lâzımdır ki, insan olabilirsin.

Aleyhisselat-ü Vesselam Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde "Hafaza-i kirâmdan bile mahfi olan zikr-i hafinin, zikr-i cehri üzerine, zikr-i lisânî üzerine

yetmiş derece efdâliyatı vardır[73]" buyuruyor. Diğer bir Hadis-i şeriflerinde de "Bir saat tefekkür yetmiş sene ve âla rivayetin yetmiş bin sene ibadetten hayırlıdır[74]" buyuruyor. Elhasıl zikir ve fikre ve emsâli aşk ve muhabbet, ahlak-ı hasene ile tahallük üns ve huzur gibi amel-i kalbiyye, ibadet-i batine pek büyüktür. Bunlarında hal ve kalb ile yapılması meşruttur. Zira fâriğ bir kalp ile yapılan ibadet-i batine, mucib-i kurbiyyettir. Hatta kaside, sohbet, müridanın hal ve kalbine bais (sebep) bulunmakla ekseri meşayih kaside okunmasına bile müsaade etmişlerdir. Bir gün Hartev-i zade, Aliyyus'septi hazretlerine "canım sende kaside okutuyormuşsun" demiş. Aliyus'septi hazretleri de cevaben buyuruyorlar ki "sen ne diyorsun, bilsem ki bu mahlûk davul ile Allah'a (c.c) dönecek, davul bile çaldırırım".

İmam Gazali Hazretleri ve diğerleri buyuruyorlar ki; kalp bir havuza benzer. Bu havuza havass-ı hamse-i zahire vasıtasıyla beş su akar. Fakat bu suların üzeri açık olduğu için birtakım pisliklerde bu suya karışarak birlikte gelip bu havuza kalbe dolar. Her ne kadar suret-i zahirede o havuz temiz ve saf görülse bile o pislikler dibine çöktüğünden, karıştırılsa dibinden birtakım pislikler havuzun yüzüne çıkar. Onun rengini, temizliğini bozar. Bu havuzun yüzüne çıkar. Onun rengini, temizliğini bozar. Bu havuzu temizlemek için öncelikle birtakım pislikleri getiren o suları kesmeli, sonra zikr-i ilâhi kazmasıyla o havuzun dibini kazıp temizlemeli, bu ameliyattan sonra o havuzun dibinden bir su çıkar ki bu doğrudan doğruya memba'dan gelir, gayet saff, berrak ve halisdir İşte bu su, ülûm ve mükâşefât-ı ilm-i ledün, ilm-i hikmet, envâr ve esrar (sırlar) ve hakayık-ı ilahiye sularıdır. Bu havuzdan, kendisinden zühura gelir. İşte kalbin hulüvvü bu neticeleri verir. Şimdi dışarda dolaşsak, şununla bununla düşüp kalksak, herkesten her yerden birer pislik alır da kalbimiz, o beyt-i Hüdâ O nazargâh-ı Kibriya olan gönlümüze doldurursak mı iyi? Yoksa burada böyle Allah (c.c) muhabbetiyle, Allah (c.c) derdiyle, kalbimizin taharetiyle, hulüv ve ferağına çalışsak mı daha iyi? Bilmem bana kalırsa şurada bir iki saat böyle Allah (c.c) için sohbet ve muhabbet etmek her türlü ibadetin, hem de pek çok ibadetin ve dünya ve mafihanın fevkindedir. Bu şimdi anlaşılmaz, ancak ben gittikten sonra anlaşılır. Ne ise Cenab-ı Hak kendisi muhafaza ve nimetinin itmamını ihsan buyura.

---

[73] Hadis-i Şerif "Zikrin hayırlısı gizli olanıdır" şeklindedir. Keşf'ul Hafa Cilt: 1, Syf: 392

[74] El Camiussagiyr Cilt:1, Syf: 107, Kunıız ul Hakayik Cami us'sağır kenarında

Baliğ Olan İnsana Teklif Teveccüh Eder

İnsan baliğ olunca ona teklif teveccüh eder. O da ilm-i halini öğrenerek namaz, oruç gusül, abdest vesâir evamir-i ilâhiyeyi ifaya (yerine getirmeye) başlar. Fakat bu adam İslamiyet'ini hiç mi terakki ettirmeyecek, on beş yaşında ne ise, ne yaptı ise ilâ nihâye onu bilip ilerisine bakmayacak, bunun iç yüzünü de anlayıp yapmaya hiç mi dikkat, gayret etmeyecek? Hep çocuklar gibi ne vakte kadar elini yüzünü yıkayıp duracak? Ve bundan ne hâsıl edecek? İnsan, büyüklüğü, kerameti, şerefi bu kadarcık az bir şeyle nasıl tahsil eder? İsmail Hakkı Hazretleri'nin buyurduğu gibi:

"Pâk ve tahir eyle çirkâb-ı hevâdan nefsini
Yalnız el yüz yıkamak sanma taharetten ğaraz".

Maksadım bunları yapmayalım demek değildir. Malumdur ki bu olmazsa diğer şeylerin hiç birisi olmaz. Evet, bunu yapalım yapmaya da mecburuz. Fakat insanın daha pek çok büyüklükleri vardır. Onları da anlayalım ve öyle olmaya himmet edelim. Bak Hz. Musa (a.s)'a Peygamberlik gelmezden evvel: "Ya Rabbi ben fakirim bana ekmek ver" diyordu. Fakat ne vakit ki kendine peygamberlik geldi. Daha ekmek falan istemedi. *"Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım"* (A'raf: 143) dedi.

Bunlar peygamberlerimizdir. Muktedâlarımızdır. Pişivâlarımızdır (Kendisine uyulunanlarımızdır). Bize de öyle icap etmez mi ki bunların yaptıklarını yapalım ve biz de hep çocuk kalmayarak ve biraz da büyüklüğe, iktisab-ı kemâle himmet edelim. Hep bir halde kalmaktan ne çıkar.

Malum ki İslamiyet üç şeyden ibarettir: İslâm, İman ve İhsan. İman; kalp ile tasdiktir. İslâm; aza ve cevarih ve vücudumuzla ameldir. İhsan da masivâdan tamamıyla halas olarak devamlı Mevlây-ı Müteâl Hazretleri'yle olmaktır. Bu üç mertebeyi ikmâl etmeyen mevhûm ilah'a tapar. Hatta Cenab-ı Rabbül Âlemin Hazretleri yarın yüz-u kıyâmette, âlem-i Ahirette bu mahlûkata tecelli buyurduğu zaman onlar hâşâ ve kellâ sen bizim Rabbimiz değilsin, diyecekler. Ve kendi muhabbetlerindeki vechile tecelli buyuracak ancak o vakit tasdik edip secdeye varacaklar[75] lâkin arifler kâmiller evvelki ve ikinci tecellide de onu kabul ve tasdik edeceklerdir ki onlar burada iken makam-ı müşahedeye nail olmuşlar. Cenab-ı Hak nasıl tecelli buyurursa buyursun onu tanıyıp bileceklerdir.

Muhyiddin-i Arabi, İmam Fahrüddin-i Razi gibi bu ümmet-i merhumenin en büyük bir âlimine sen istidlâlla çok uğraşma, bu suretle orada ikinci kısım insanlardan, yani Allah-ı (c.c) inkâr edeceklerden olmamağa gayret et, tavsiyede bulunmuştur.

Dediğim gibi bizim her şeyimiz noksandır. Daima en evvel ki mertebede, hal-i ibtidâiyededir. Tekâmül ve tarakkiye doğru bir adım olsun atmayız. Meselâ Ehl-i Sünnet Vel-cemaat mezhebinde kalan, Korku ve ümidi müsâvi olmak lazımdır. Fakat bu başlangıçtır. Mertebe-i şeriattır. Bir salik hep burada kalırsa olmaz. Dedik ya insanın daima çocuk kalmasında bir mânâ yoktur. Büyümek terakki ve tekemmül etmek lazımdır. İnsanlık, adamlık, İslâmlık budur. Çalışırsak gayret ye dikkat edersek bu korku ve ümit sonra kabz ve bast olur, bu da mertebe-i tarikattır. Bu kabz ve bast sonra heybet ve üns olur ki o da mertebe-i marifettir. Ve daha sonra Celâl ve cemâl olur ki o da mertebe-i hakikattir.

Şeriat-ı Mutahharanın zahiri avama mahsustur. Ve iyiliği âmirdir. İşte şeriâtın batını; tarikatın esasıdır. Bu böyledir diye teklif-i şer'îyi ifâ etmemek, şeriat-ı mutahharanın evamir-i zahiriyesine tebeiyyetle, onu yapmamak olmaz. Bu ilhaddır, küfürdür. Zahirimizle, bu vücudumuzla şeriatın zahirini, batınımızla, mânâmızla da şeriatın batınını ifâ etmeliyiz ki Cenab-ı Hakk'a yakınlık peyda edebilelim. Yoksa bu emirlerden neyi noksan bırakırsak neyi yapsak o, noksan kalır. Ve biz de bir şey yapamayız.

Hatta olur ki Allah (c.c) korusun bu başlangıç halimizi de koruyamayız, sonra işimiz fenâ olur. Demek istiyorum ki; İnsan İslamiyet'ini, imanını korumakla mükelleftir. En aşağı bir bahane ile insanın imanı giderde haberi olmaz.

Bir nebbaş (mezar soyguncusu) varmış. Daima yüzünün bir tarafını bağlarmış meşayıhtan bir zata gelerek intisâb etmek istermiş. O da kabul buyurmuş. Birkaç gün sonra şeyh efendi bu adama; senin yüzünün bir tarafı niçin bağlıdır. Diye sormuş. O da cevaben: "efendim bendeniz nebbaş idim. Kefen soyucu idim. Bir gün bir kadının mezarını açtım. Kadının yüzünü açacağım sırada yüzüme bir sille vurdu. Beş parmağı yüzümde yer etti izi bir türlü zail olmadı. Onun için utanıyorum da bağlıyorum, diye arz eder.

Şeyh Efendi taaccüble bu hali, asrındaki diğer bir büyük zata arz eder ve sorar. O zat: "Hele o meseleyi bırakınız da o adamdan sorunuz şimdiye kadar açtığı kabirlerden kaçını kıbleye dönük olarak bulmuştur" diye yazar. Sorarlar. Nebbaş der ki; "Ben şimdiye kadar bin bu kadar kabir açtım. Bunlardan yalnız birisini kıbleye müteveccih geri kalanını tamamıyla kıbleden müteherrif

gördüm". İşte efendi iş böyledir. Bunların hepsi müslüman mezarıdır. Bak netice ne oluyor. İşimize çok dikkat etmemiz lazımdır. Meselâ insan; "Zenginlere zenginliklerinden dolayı izzeti için tazim etmesiyle imanının üçte ikisi gider[76]". Hadis-i Şerif böyledir. İyi, niçin böyle olsun. Çünkü iman üç şeyden ibarettir. Dille ikrar, vücud, aza ve cevarihle amel kalp ile tasdik. Bir adam bir zengin kimseye zenginliğinden dolayı tazim etmek isterse tabii olarak lisanıyla ona karşı bir takım elfaz ve kelimat-ı tevkiriye sarf ve irad eder. Eli, ayağı ve vücuduyla bir takım aşırı tevazu gösterir. Eğilir falanda ederse işte imanının üçte iki kısmı gider. Şayet zenginliğinden, kalben de o zengine hürmetkâr ve tazimkâr bulunursa işte imanın hepsi gider. Çünkü izzet Allah (c.c) içindir. Mü'minler için ayet-i kerime böyledir. İzzet-i ilahiyeyi, izzet-i mü'mini tazim ve tevkir icap ederken, zengini zenginliğinden dolayı tazim, tekrim etmek caiz değildir. Fakat mü'minlere mahsus bir izzet vardır ki o izzet-i ilâhiyedendir. Ona tazim lazımdır. Hz. Hasan (r.a.) Efendimize demişler ki: "Senin için her şeyi iyidir. Yalnız biraz mütekebbirdir, diyorlar". Cevaben buyurmuşlar ki: "Doğrudur: Biz de görünen bu kibir ve azamet, kibriyâdandır. İzzet-i Mevlâ'dandır".

Evet din için Hak için müslümanlar tavkir olunur. Fakat hiçbir bahane ile dinsizler haksız olarak tazim olunamaz. Bu iş zahirde böyle olduğu gibi batınan da aynı böyledir. Zahiren Firavun ve avanesi tazim olunmaz. Hz. Musa (a.s) ve yardımcılarına tazim lazımdır. Bu vücudda Firavun ve avanesi, Musa (a.s) ve yardımcıları vardır. Nefis ve avanesi, Firavun ve avanesi gibidir. Ruh; Musa, Kalp vesairede ruhun yardımcıları gibidir. Nefse tazim caiz olmayıp, ruha ve yardımcılarına tazim lazımdır.

Dışarıda da mürşid, Musa, su-i karin (kötü arkadaş) vesaire firavun yerindedir. Bundan maksat nasla ihtilat etmeyiniz demek değildir. O ki dünyadayız nasla ihtilat zaruridir. Fakat iki şeye dikkat etmek şartıyla; Birinci: Tamamıyla onlara hürmet etmemek, ikinci de; bunlar bizi gaflete masiyete sevk edememeleri için daima bir kalkan bir siper kullanmak icap eder. Müridin düşüncesi sırrı ya Cenabı Hak'tır, ya mürşididir. Onları bizimle beraber daim hazır bilirsek her şeyden her belâdan kurtuluruz. Yoksa nasa uymakla bizde onlar gibi oluruz. Kendi elimizle kendi evimizi yıkarız.

---

[75] Sahih i'buhari Kitab al'Ezân Bab 129, Cüz: 1, Syf: 195, Çağrı yayınları, İstanbul 1981 (1401), Sahib-1 Buharı Muhtasarı Tecrid-i Sarih tere. Cilt: 2 Syf: 826, Ankara 1971

[76] Bulunamadı

Cenab-ı Hak münafıklar hakkında habib-i edibine Tevbe Suresi'nde (Ayet: 80): *"Onlar için ister bağışlanma dile, ister dileme (fark etmez.) Onlar için yetmiş kez bağışlanma dilesen de, Allah onları asla affetmeyecektir. Bu, onların Allah ve Resûlünü inkâr etmiş olmaları sebebiyledir. Allah, fasık topluluğu doğru yola iletmez"* buyuruyor. Yani sen onlar için ister istiğfar et, ister etme. İstersen yetmiş kere istiğfar et elbette ben onları mağfiret etmeyeceğim. Acaba bu neden böyle oluyor. Böyle emir buyuruluyor. Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Rahmetelilalemin iken münafıklar için istiğfarda buyursa ne de etse kabul etmeyeceğini Cenab-ı Rabülâlemin Hazretleri katiyetle emir ve ferman buyuruyor.

Hâlbuki habib-i Hüdâ Mahbub-u Kibriya, şefiil-müznîbin Efendimiz Hazretlerinin hiçbir şeyi red olunmaz. Ha, çünkü onlar Cenab-ı Hakk'ı ve bu Peygamberi kabul etmiyor, kendileri hidâyet istemiyor, onun için de böyle oluyor. Bakınız Ayet-i Kerime'nin maba'di bunu gösteriyor. *"... Bu, onların Allah ve Resûlünü inkâr etmiş olmaları sebebiyledir. Allah, fasık topluluğu doğru yola iletmez"* (Tevbe: 80).

Mürid de aynı vechiyle hazır bulunmazsa bu böyle olur. Mürşid saliki ilkây-ı feyz etmek ister, fakat mürid kalbini kapar bırakmazsa, mürşid ne yapsın. Oraya nasıl ilkây-ı feyz edebilsin. Zira mürid oraya dünyayı ağyarı doldurmuş, kendi eliyle de kapısını kapamış. Mürşidi bu kapıyı zorla kıracak değil ya. Bu şekilde tarikatta daimi surette hazır bulunmak, agâh olmak üssülasasdır.

Nas ile ihtilat ederek gönlümüzde onlara karşı hürmet taşımak iflâsı gerektirir. Büyüklerimiz öyle buyuruyorlar. Ehl-i gafletten ictinâb etmek, onlardan uzaklaşmak lazımdır Zira ihtilat nisyan getirir ve ferağ-ı kalbimizi ihlâl eder. Ve halavet-i görmeğe taban mecburdur. Mecbuldur. Fakat ne gariptir ki; Kendi gibi insanlardan, iltifat gözler de padişahlar padişahı Cenab-ı Rabbül-âleminden ve mürşidân-ı izam hazaratının mazhar-ı iltifatı olmak istemez.

Mademki yükseklik, yücelik istiyoruz her şeyde ulvi olan Mevlây-ı Müteâl hazretlerinin visâl ve likâsına, yücelmeğe, yükselmeğe himmet etmiyoruz. Büyüklük budur. Kemal budur. O'na yakınlık vuslat ise başka şekilde olmaz. Büyük mürşidlere mülâkat ve hizmetle olur.

Beyazid-i Bestami Hazretlerine; "Efendim bize bir şey emret ki daha başka şeye hacet kalmaksızın o şeylerle kurbiyet ve vuslat kazanalım" derler.

Cevaben buyururlar ki "Bunun en kestirme yolu bir mürşid-i Kâmil gönlüne girmektir. Zira Cenâb-ı Hak ona ziyade yakındır. Siz de o vasıta ile Allah'a (c.c) yakınlık kazanabilirsiniz". Hakikaten öyledir. Bir mürid gerektir ki onun nazarı, sohbeti, terbiyesi sayesinde müridde maksadına nail olabilsin.

Gerçi zikir, fikir ve mücahede ve sair ibadetler ve teatler bunların hepsi yakınlık sebeplerinden sayılır. Şüphesiz. Fakat bir mürşidin gönlüne girmek hepsinden müessir hepsinden iyidir. İşi görecek budur. Lâkin efendi; bu hususta bazı şeylere çok dikkat etmek lazımdır. Meselâ: Şeyh yanına evvel emirden körü körüne gidilmez. Biz şeyh efendi Hazretlerinin yanına gideceğimiz vakit, önce abdest alır, iki rekât namaz kılar, bir Fatiha okur ruhaniye bağışlar ve hatta yolda tek çeşmede abdestimizi tazeler öyle tazime giderdik. Onun için bizim istifademiz de fazla olmuştur. Şeyh efendimiz Hazretlerinin kendi memleketleri olduğu için Palulular daha serbest hareket eder, bizim gibi yapmazlardı Tabii onların istifadesi o nispette olur bununla beraber hepsi böyle değildi. Onların içinde de Şeyh Efendi Hazretlerine fevkalade hürmet ve tazim edenler vardı. Ne ise.

Efendi; insan insan olmak için birkaç şey lazımdır. İlm-i nâfi' (Faydalı ilim), nefs-i müzekki (temizlenmiş nefis), kalb-i selim, amel-i salih hüsn-ü hulük (güzel ahlâk) vesaire, fakat bunların hiçbiri mürşidsiz, insan-ı Kâmilsiz elde edilemez. Cenab-ı Hak (Fecr: 29 ve 30): *"(İyi) kullarımın arasına gir. Cennetime gir"* buyuruyor. Kendine muzaf buyurduğu kullarım meyanına dâhil olun ki beni Cennet-i Zatıma dühul edebilesiniz diye emir ediyor. İnsan-ı Kâmil yetişip ona rabt-i kalb etmedikçe onun kalbine dühula yol bulmadıkça Allah'a (c.c) başka yol yoktur. Şeytan kırk bin alârivâyetin yetmişbin veyahut yüz bin sene ibadet etmiş ilk emirde buna beşerin ömrü müsait değildir ki böyle bir ibadette bulunalım. İkinci olarak şeytanın bu kadar ilmi bu kadar ibadeti hiçbir fayda ve netice vermedi. Çünkü kibirlenmekle Âdeme Secdeden imtina etti. Onun için de melun oldu; Matrut oldu. Biz de şimdi Âdem-i ma'nayı ve keza kendimizde mevcut olan sırr-ı ilâhiyi tanımaz ve ona tazim (saygı) etmezsek işimiz fena olur.

Size doğrusunu söyleyeyim. Allah'a (c.c) yol ancak Âdem-i ma'nadandır. Başka yol katiyen yoktur. Onsuz ne huzur, ne kurbiyet ne vuslat hiçbir şey olamaz. Ne yapalım Cenab-ı Hak böyle yapmış.

Bakınız Vücud-u Âdemi Hazret-i Allah (c.c) kendi kudret eliyle tahmir ve tesviye buyurmuşken, ona kendi ruhundan ruh neft etmedikçe Melâikeye Âdeme secde ile emir etmedi. İnsan ruhu âlem-i emirdendir. Melaikenin ruhu

ise âlem-i emirden değildir. İşte insanda bu sırr-ı azim bulunduğu için ona hürmet ve tazim icap etmektedir. Üçüncü olarak, Hz. Âdem'de olan o sır, sende de bende de var. Şüphesiz Bir erik çekirdeği nasıl ağacı olur, meyve verir, yine çekirdek olursa, tıpkı onun gibi biz de kuvvemizde olan bu sırrı fiile çıkarmamız mümkün ve gereklidir. Bu da başka surette olmaz ancak bir üstad eliyle olur. Doğrusu budur.

Musavvir Melundur

Muhyiddin-i Arabi "Musavvir melundur" diyor. Zaten Aleyhissalat-ü Vesselam Efendimiz Hazretleri de öyle buyurmuştur. Bu emrin zahiri dış anlamı malumdur. Batın manasına gelince; biz bir takım a'mal-ı salihatta bulunuruz. Eğer bunları ruhsuz işledikse bu a'mel-ı salihat birer suret giyeceklerdir ki ruhları olmadığından resim gibi heykel gibi olacaklar o vakit Cenab-ı Hak bize emir buyuracak ki şimdi buna ruh verin. Tabii olarak bizde veremeyeceğiz, bunun üzerine bize azap edecektir. *"Güzel sözler ancak O'na yükselir. Salih ameli de güzel sözler yükseltir"* (Fatır: 10) ki o kelime-i tayyibe (tevhid sözü) de insan-ı kâmil'dir. O olmasa hiçbir şeyin olmak ihtimali yoktur. Dikkat edersek bunun böyle olduğunu kolaylıkla anlarız. Bakınız o kadar salih amellerle uğraşan adamlarımız var ki hesabı yok, lâkin bunların hiçbiri Mevlây-ı Müteâl Hazretleri'ne vasıl değildir. Burada vasıl olmayan ise orada da vasıl olamaz. Demek ki bunların işledikleri salih ameller bir işe yaramıyor. Fakat bu salih ameller işe yaramıyor diyorum; Allah'a (c.c) vusul için işe yaramıyor. Caiz ki bu salih amellerin sahipleri cennete gider. O bahs-i uhrevidir. Fakat Allah'a (c.c) vasıl olunmazsa cennete de gidilse yine azap muhakkaktır. Zira uzaklık ve ayrılık âteşi cehennem ateşinden ve yanmaktan beterdir. Elhasıl İnsan-ı Kâmil Cemal-i kâinatın hayâlıdır, zinetidir. Bais-i devam ve kıvamıdır Bunlar daire-i insanilerini devr ve ikmal etmişlerdir. Bir buğday tanesi kendisi gibi bir buğday tanesi yetiştirirse, o dane daire-i kemâli devir ve ikmâl etmiş olur.

İnsan da böyle olmak gerekir. Hiç olmazsa kendi daire-i kemâlim devr ve ikmâl etmiş olmalıdır. Şayet kendi gibi birçoklarını da yetiştirirse o daha âlâ.

Mertebe-i nübüvvet büyüktür. Başka bir iştir. Fakat Cenab-ı Zü'l-Celâl Hazretleri batın emrini çokça evliyasından izhar buyurmuştur Çünkü Enbiya-ı izâm hezaratı şari'dirler. Ve umuma memurdurlar. Umumun

helâikin (yaratılmışların) ebedi saadete ulaşmaları için zahir şeriatın emrini neşr ve yaymağa memur olup bu cihetle daha ziyade çalışmışlardır. Hatta Cenab-ı Hak Hz. Musa Aleyhisselam gibi ülülazim olan Peygamber-i zişanın nübüvvetinde ihtilaf bulunan Hıdır (a.s.) mı göndermiş batın emrini ona talim ettirmiştir. Hıdır (a.s.) Hz. Musa'ya üç mesele gönderdi. Biri gemiyi deldi, bunun zahiri helâke müeddi olmakla Hz. Musa itiraz etti. Hz. Hıdır (a.s.) da: "Sen de bir sandık içinde suya atıldın. Bunun zahiri helâktı" dedi.

İkincisi; yıkılacak bir duvarı doğrulttu. Musa (a.s.) bunda da bir menfaat görmediği için buna da itiraz etti. Ve bunu "ücretsiz niçin yaptın" dedi. Hz. Hıdır; "Sen de Hz. Şuayb'ın kızlarının tarlasını sürer ekip biçerdin. Hem de ücretsiz yapardın, sen niçin yaptın dedi". Sonra Hz. Hıdır (a.s.) bir çocuğu öldürdü Hz. Musa buna da itiraz etti. Cenab-ı Hıdır da; "Sen de Mecusiyi öldürdün. Niçin öldürdün?" dedi. Bunun üzerine Musa (a.s.) batinî ilimlerin sebeplerini anlayarak Hz. Hıdır'dan ayrıldı. Çünkü peygamber'dir. Kendisine bu kadar ta'lim ziyadesiyle kâfidir. Hatta Aleyhisselâtü veselam Efendimiz Hazretleri "Keşki Hz. Musa sabır edeydi de Cenab-ı Hıdır'dan çabuk ayrılmasaydı. Bu refakatin devamından bu ümmete çok hevarik (tabiat kurallarının dışında olan bazı olaylar) çok hakikatler varid olurdu[77]" diye buyurmuşlardır.

Hülasa demek istiyorum ki gerek salih amellerimizin Cenab-ı Hakk'a gidebilmesi ve gerek ecell-i ülûm olan ilm-i batının tahsili için beheme hal bir İnsan-ı Kâmile, bir mürşide, bir rehbere çok muhtacız. Ve bunun ehli de her zaman mevcuttur. Yalnız görmek, bulmak lazımdır. Bir uzun hâdis-i şerif var. O Hadis-i şerifin nihayetinde Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri buyuruyor ki; "Ahir vakitte Hazret-i İsa (a.s.) gökten indiği zaman benim ümmetimden bazı büyüklere tesadüf edecek ki onların kadr ve kıymetleri dağlar gibi büyüktür[78]". Bu Hadis-i Şeriften anlaşılıyor ki ta o vakte kadar bu ümmet-i merhume içerisinde ehl-i batın bulunacak ve o vakte kadar eksik olmayacaktır. Tarikata ve İnsan-ı Kâmile intisab için gerçi Kur'an-ı Mübin de açıktan açığa meselâ: "Namaz kılınız" emri gibi kati bir Ayet-i celile yoktur. Fakat işareten ve istidlâlen olanları bulup, onlarla olmamıza dair Ayet-i Celilenin had ve hesabı yoktur. Daha doğrusu Kur'an-ı Azimmuşşân baştanbaşa İnsan-ı Kâmilin tarifinden ibarettir. Meselâ Kur'an-ı Kerimde birkaç yerde "şecere" kelimesi nazil olmuştur. Şeyh Efendimiz Hazretleri

bunlara İnsan-ı Kâmil manası verirlerdi Sure-i Yasin'deki "Şecere-i ahdar" gibi "Allah'u nurussemavati," Ayet-i kerimesindeki, "Secere-i Zeytune-i mübareke" gibi. "Görmedin mi, Allah güzel bir sözü nasıl misal getirdi? (Güzel bir söz), kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir" (İbrahim: 24). Ayet-i Celilesindeki şecere-i tayyibe gibi. *"Vellezîne yasilûne mâ emera(A)llâhu bihi en yûsale veyaḫşevne rabbehum veyeḫâfûne sû-e-lhisâb(i) - Onlar, Allah'ın riâyet edilmesini emrettiği haklara riâyet eden, Rablerine saygı besleyen ve kötü hesaptan korkanlardır -"* (Ra'd: 21): Ayet-i Kerimesindeki "Ma"-ı mevsuleye insan-ı kâmil manası verirlerdi. Yani böyle işareten, istidlâlen İnsan-ı Kâmile, olan ihtiyacımız anlaşılmış ve ehl-i tarik ve muhabbet zeki ve müstaid olduklarından dolayı saraheten (açık olarak) emirden sarf-ı nazar buyurulmuştur. Bir cümlede temyiz olmasa o cümlenin manası müphem kalır. Me-salâ "Etteravihû ışrune" denilsin. Bundan bir şey anlaşılmaz. Ne vakit "rek'aten" denilir, o vakit bu cümlenin manası tamam olur. İnsanın manası tamam olmak için bir temyize yani bir İnsan-ı Kâmile ihtiyaç vardır. O olmazsa o adamın manası da mübhem kalır.

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri bir Hadis-i şerifinde "Aleyküm bissevâdil-a'zam[79]" buyurmuş, zahiren sevad-ı a'zam büyük şehirlerdir diye tefsir etmişlerdir. Yani "Oralarda bulununuz" demektir. İbn-i Mesud (r.a.) Efendimiz de: "Sevad-ı a'zamdan murad yeryüzünde bir tane olan mertebe-i ferdiyeti kazanmış bulunan İnsan-ı Ekmeldir" buyuruyor. Yani ona müteveccih olun ki selâmet oradadır, demektir.

Evet; insan-ı kâmile olan ihtiyacımız muhakkaktır Bunda şüphe yoktur. Fakat onu bulduktan sonra onun emirlerine, ahval ve efâlına (işlerine) kemâl şekilde uymalıyız. Bunu aramaktan, bunu bulmaktan maksat ve gaye ifâze ve istifaza mümkün olsun. Bayezid-i Bestami Hazretleri bir gün bir mahalleye giderken bir müridi de kendisiyle beraber ve arkasından gidermiş, bu mürid müşarun ileyh Hazretlerinin yürümelerini taklit ve izlerini takip ederek yürüyormuş. Beyazid-i Bestami Hazretleri O müride dönerek buyurmuş ki "Vallahi değil böyle taklit ve takip, Beyazidin postunu yüzüp de arkana giysen, bu iş yine böyle olmaz, Tâ ki Bayezidin ahlâkıyla ahlaklanmadıkça,

---

[77] Bulunamadı

[78] Sahih-i Buhari Muhtasası Tecrid-i Sarih Tercemesi, Cilt: 1, Syf: 120, Ankara, 1961

[79] Sünen İbn-i Mace, Cilt: 2, Syf: 1303, Çağrı Yayınları, İstanbul

haliyle hâllenmedikçe". Hakikaten ittiba (uyma) şarttır. Fakat bu ittiba (uyma) yalnız zahire hasredilmeyip, sözde, işte, gidişatta, ahlâkta, özetle ençok batında bulunmak icap eder ki hakikat-ı ittiba budur. Şeref budur. Kemâl olgunluk budur.

Hz. Musa Aleyhiselam birgün Cenab-ı Hakk'a arzeder ki: "Ya Rabbi ben kütüb-ü semaviyende görüyorum ki bir kavim bir ümmet bu dünyaya gelecektir. Onların dağlar kadar günahı olacaktır. Onlar kendi âlimlerinin yanına gidecekler onların günahları bu sebeple avf ve mağfiret buyurulacak. Ya Rabbi işte bu ümmeti bana ümmet et". Cenab-ı Hak ferman buyurur ki "Ya Musa o dediğin şey olmaz. O ümmet benim Sevgili Mahbubum Hz. Muhammed (s.a.v) Aleyhisselâm'ın ümmetidir. Onlar ona verilmiştir (bağışlanmıştır).

Evet; Ümmet-i Muhammed (s.a.v)'in kadr-ü kıymeti, şeref ve azameti böyledir. Bunda şüphe yoktur. Fakat nasıl olacak ki bu ümmet bu şerefe, bu olgunluğa nail olabilirler. Onlar âlimlerinin yanına nasıl gidecekler ve ülema da onlara ne diyecek ki bu böyle ola. Esas nokta burayı anlamak ve yapmak lazımdır. Evet, âlimler yanlarına gelecek kimselere emrin zahirini, batınını anlatacaklar. Ahlâk-i ilâhiye ile ahlaklanmayı, zikir ve tefekkürün, tahlie-i kalbin, tahalIi-i ruh ve tecelli-i sırrın yoluna, elhasıl Cenab-ı Hak da fâni olanla baki olmak esrarını (sırlarını), muhabbet-i ilâhiyi, sıdk ve vefayı, ihlas ve istikameti elhasıl bunlara öğretilecek şeyleri öğretecekler. Berikiler de günahlarına, gaflet ve masiyetlerine, nadim olarak Cenab-ı Rabbül-âlemine kurbiyet ve vuslat fikrini livechillah ve halisane maksat edinerek o süratle âlimler yanına gidecekler ve emirleri dinleyip onunla amele sa'y ve gayret edecekler. Ve nehyedilenlerini katiyen terkle, onları tekrar işlemek hatırlarına bile gelmeyecek, menâhiye meyil fikri şöyle dursun ona karşı kemâl derecede nefret edeceklerdir ki zaten nadim ve müstağfir olmakta, tevbe ve inâbe etmekte budur. Yoksa adet tövbesinden hiçbir yarar te'min edilmesi mümkün değildir.

Fakat böyle gelecek âlim denilen zat da, böyle olacak ki Ümmet-i Muhammed (s.a.v) olmanın şeref ve ulviyeti zahir olsun. Böyle olmazsa, o kemal, o şeref kuvvede kalır. Biz de katiyen ondan istifade edemeyiz. Hâib ve hâsir (Umutsuz ve zarara uğrayan) eli boş olarak geçip gideriz. Fakat zamanımız pek garip oldu. Va esefâ (Çok yazık) ki bu zamanda ne öyle yapacak âlim kaldı. Ne de bunların yanına bu suretle gidecek var. Âlimi de cahil, ahlâksız, diğer bir kimsenin yanına gitmekle de af ve mağfiret, kurbiyet ve vuslat ve saire daha nereden olacak. Heyhat. Meğerki elimize ve ülemâ-ı billah'tan olan bir mürşid geçede kendimizi kurtarabilelim. Fakat o da kim bilir nerede?

Kelime Neye Derler

Kelime neye derler. Bunun tarifini çoğumuz işitmişiz veyahut biliriz. Evet, bir isme veya bir fiile veya bir harfe mevzu (konu) olan şeye kelime derler. Bu zahir ilmine göre bir tariftir. Gerçi âlem-i zahir de âlem-i batında şeriattır. Diyecek yok, fakat bu ilim bizi Allah'a (c.c) sevk ve isal etmezse (kavuşturmazsa) bir şeye yaramaz. İşte insan da bir kelimedir. Bu tarife göre o da sözler, fiiller ve hallere mevzûdur.

Sözler, fiiller ve haller iyi olursa o insanın manası vardır. Şayet iyi değilse onun manası zail olur. Cenab-ı Hak bir ayet-i celilede buyurduğu vechile sözlerin en güzeli odur ki Allah'a (c.c) ve Allah'a (c.c) da'vete müteâllik ola, işte böyle olan güzel söze, güzel övülen işe sevk eder. Fiillerimiz güzel oldu, bu kere Cenab-ı Hak ahvalimizi da iç hallerimizi de güzel eder. Ondan sonra da envâr (nurlar) ve müşahedât ve esrar (sırlar) ve maarifi ihsanla bizi her türlü nimete müstağrak buyurur. Fakat böyle olmak için bizden de biraz sa'y (çalışma) ve gayret icap eder.

Mürşid-i kamile gitmek, onun emrini tutmak, tarifi veçhile hareket etmek lâzımdır. Zira tevfik say'a müştaktır. Tevfikin en büyüğü de dediğim gibi bir mürşidi bulmaktır.

Bu yollar adamı Cennete, havassı Allah'a (c.c) götürür. Hâlbuki havasta anasından havas olarak doğmaz o da avamdan olur. Gayret etmeli ki insan mertebe-i avamdan mertebe-i havasa geçe kendi de havastan ola öyle emir buyururlar; benim istidadım yok, bunu yapamıyorum. Ve yapamıyorum demek her şeyi Cenab-ı Hak'tan beklemek olmaz. Bu söz ve bu itikâd ve böyle yapmak cebirdir. Ehl-i Sünnet Vel Cemaat mezhebinde olanlar, hem yapar ve hem de tevfik ve inâyeti, Allah'tan (c.c) bilir.

Kul için talep, irade ve ihtiyar (seçme) şarttır. *"Ben talep edilenim. Beni talep et bul"* sözü Zebur âyetlerinden imiş. Kur'an-ı Azimuşşanda da: (Bakara: 152): *"Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin"* buyuruluyor. Yani Rabbimiz Teâlâ ve Takaddes Hazretleri Kendisinin bizi zikir buyurması bizim evvel be-evvel kendisini zikir etmemize ta'lik buyuruyor. Onu mevkuf tutuyor. Elhasıl talepsiz, iradesiz bir şey olmaz ve ben bu işin adamı değilim, yapamam deyip durmakta olmaz.

Yapabilsen de bilmesen de kul Mevlâ'sına Karşı Salih ameller işlemeye mecburdur. Kulluğun gereği budur. Cenab-ı Rabbül-âlemin Hazretleri; bu zengindir bu fakirdir, bu ihtiyardır, bu gençtir, elhasıl şu veya bu diye

kimseyi tefrik etmez. Nerede bir kalb-i selim bulur. Onun sahibine edeceği ikram ve ihsanı eder. Eğer böyle olmasa haşa ve kellâ Cenab-ı Hak zalim olmak, adil olmamak icap eder ki bu olmaz. Zira böyle olursa talibe de gayri talibede salih olmayana da ihsan etmesi, hem eşit ihsan etmesi icap eder ki bu hikmete aykırıdır. Cenab-ı Hak Kendisi bunu böyle yapmış ki talep edenle etmeyenler birbirinden ayrılsın ve zulme de artık yer kalmasın. Talep edenler irade-i cüziyesini, ihtiyarını güzel kullanarak kurtuluyor, talep etmeyenler de kurtulamıyor.

Gerçi Cenab-ı Hakk'a sevgimizin aslı, Cenab-ı Rabbül-âleminin bize olan muhabbet ve merhametinin, eserinin neticesidir. Fakat bu muhabbet ve istidad önce umuma verilmişti. Buraya geldikten sonra onu terk edenler o muhabbet, bu istidadı da kaybettiler. Onu muhafaza edenlerse, muhafaza olundular. Evet; talep şarttır. Talip olmamız lazımdır. Fakat yalnız bu talep burada da kâfi değildir. Bir de sırr-ı talebi bilmeliyiz. Bunun da esası Rabbimizden her ne istersek onun için istemek ve her ne yaparsak onun için yapmaktır. Nefsimiz için ne istersek ne yapsak haramdır, Bizzat Cenab-ı Hakk'ın Kendisini bile nefsimiz için istesek yine olmaz. Ancak o bizim kendisine vuslatımızı ister ve bunu sever diye o noktaya çok dikkat etmek lazımdır. Zaten Şeyh Efendi Hazretleri de öyle buyuruyorlardı.

Evet, her şey için mevâni' (engeller) vardır. İlim için de vardır. İlmullah içinse bu mevâni' bihadd-i pâyândır. Zira o şeylerin büyüklüğü nispetinde manileri de büyük ve çok ve ilmi billahtan da ecell (Yüce) ve a'zam bir şey olmadığından tabii olarak manileri de o nispette pek büyük ve pek çoktur. İşte söyleyeceğim nokta ve dikkat etmeniz lazım gelen cihet budur ki bu manilere karşı cesur ve merdane davranarak ve katiyen ehemmiyet vermeyerek Allah (c.c) korkusu gelen yere can atmak ve o suretle ehl ve işimizden geri kalmamaktır. İhvanı ve bilhassa mürşidi nezdine (yanına) can atanı, korkmayanı muhafaza buyurur. Ve her suretle bize yardım ve muavenet eder.

Hz. Âdeme emanet yükü yükletildiği vakit Âdem (a.s.): "Ya Rabbi bunu yalnız ben mi kaldıracağım, yoksa bana yardım olunacak mı?" diye arz eder. Hitab-ı izzet ve şeref varid olur ki; "Ya Âdem doğrudur. Sen bunu yalnız kaldıramazsın, eğer biz yardım etmezsek yapayalnız sen bu işi başa çıkaramazsın" binaenaleyh bizim sıdk ve niyetimiz ihlâsımız olursa mürşidimizin Peygamber'imizin (s.a.v) de Rabbimiz Teâlâ ve Takaddes Hazretlerinin de imdad ve inayetleri şüphesizdir. Yalnız her halimizde darlıkta, genişlikte ve her vakit onlara koşmak, onlarla olmak lazımdır ki onlar da imdad ve inâyetlerini esirgemeyeler.

İnsan, salik kısmı tuhaf tuhaf zihniyetlere sapar, işi ancak mürşidi vasıtasıyla doğrultabilir. Onun için, sohbet-i meşayihdan biran ayrılmamak çok mühimdir.

İmam Şazili Hazretlerinin bir müridi varmış rabıta ile çok iştigal edermiş. Artık kendini şeyhi gibi görmeğe başlamış ve neye baksa şeyhini görürmüş. Bu hale geldikten sonra şeyhinin sohbet-i sûriyelerine devam etmemeğe başlamış. Bir gün İmam Şazili Hazretleri yolda giderlerken buna tesadüf buyurmuş ve: "Canım, sen nerede kaldın. Daha hiç gelmiyorsun" demiş. Müridi de; "Efendim, sizinle sözden müstağni oldum" diye arz etmiş. Bu cevap üzerine İmam Şazili Hazretleri "Acaib bu iş böyle olmak gerekseydi, Hz. Ebu Bekir (r.a.) Efendimiz Hz. Resulu Ekrem Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz'in Sohbet-i Seniyelerine artık gitmemeleri lazım gelirdi. Ve eğer müstağni olsaydı. Hz. Ebu Bekir (r.a) Efendimiz müstağni olurlardı. Diye buyurmuşlardır.

Evet, sohbet-i maneviye de lazımdır. Fakat sohbet-i sûri de lazımdır. Onsuz olmaz. Fırsat buldukça huzura koşmak icap eder. İnsana en yakın celis Hz. Allah (c.c) ve mürşidan-ı izâm sonra ülemadır. "Celisin iyisi odur ki sen Allah (c.c) diyesin o da sana muvafakatle Allah (c.c) diye" buyurulmuştur. Hadis-i Şerife bunu teyit etmektedir. Bu gibi zevat-ı Celile görülür görülmez derhal insan Cenab-ı Hakk'ı hatırlar.

Fena celiste "Sen Allah (c.c) diyesin o Allah (c.c) demedikten başka, seni de başka söze, başka işe sevk edendir" buyuruluyor. Düşünürüm hicretten bu tarafa bin üç yüz bu kadar sene olmuş elhamdülillah elan namaz kılan, cüz okuyan, va'z ve nasihat dinleyen eksik değil, Ümem-i salifede (geçmiş ümmetlere) ise peygamberlerinin rihletiyle genellikle dağılmışlar. Kendilerinde din kaydı falan kalmamış ve belki bizzat Peygamberlerinin zamanında herbiri bir tarafa gitmiştir.

Fakat ümmet-i merhume-i Muhammed (s.a.v) iye ise bu güne kadar onu muhafaza etmişlerdir. Bizim bu nimetimiz pek büyük bir nimet ve devlettir. Ve Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretlerinin yüzü hürmetine bu şeref kıyamete kadar bâki kalacaktır. Gerçi zamanımız bozulmuştur. Buna diyecek yok, fakat ne yapalım biz bize bakalım. Biz rabbimize münkâd olalım. Emirlerini tutalım. Nehyinden kaçalım. Zahir ve batınımızın imarına çalışalım. Halk ta ne yapar, yapar ona karışmayız. Eğer sözümüzü tutacak kimse olursa hakkı söyleriz. Tutmayan olursa sükût eder, kendi işimize bakarız. Biri meşayıhtan bir zata demiş ki, "Biz bu işi yapmıyoruz da bize ne

oluyor" Cenab-ı Hak o zatın kalbine ilham buyurmuş ki "o adama söyle, daha ne olacak ben kendini bırakmışım. Kendisinin gayriyle meşgulüm". Evet böyledir. Bu gibilerden biz kaçıp kendimize bakalım. Zira Cenab-ı Hak her günahı af ve mağfiret buyurur da yalnız kendisinden i'raz günahını affetmez. Çünkü mü'min olan bir tövbe ile hiç günah etmemiş gibi olur. Fakat i'raz (yüz çevirme) günahı böyle değildir. O başka günahlara benzemez. Allah (c.c) dostlarının yanına gidip gelmek ötede beride malâyâni (boş işler) ile ömür geçirmek, insanın Cenab-ı Haktan i'razın alâmeti olduğu gibi bu hal Cenab-ı Hakk'ın da kuldan i'razının alâmetidir. Cenab-ı Hak kendisi için ıstıfâ (seçtiği) buyurduklarını zaten ıstıfâ ve ihtibar (imtihan) buyurmuştur. Hakikatte tarikat bir bahanedir. "Onu bahâ olmaz bahâne ister". Yoksa fadl (üstünlük) ve kerem ve tevfik hidâyet hep kendisindendir. Fakat adet-i ilâhi de böyle bir bahâne arada bulunmaktır. Mademki bu tarikata intisab etmişiz demek ki o bahâneye de yapışmışız. Daha ilerisi güzel olur. Ve ehl-i tarikin istifâ (seçtiği) ve ictibâ (seçildiği) buyurulmuş olduğunu da bu intisâblarından (bağlılıklarından) anlıyorum.

Gerçi her ehl-i tarik, ehl-i visâl olmaz ve olmuyor. Ve bilahare ayrılıyor. Bir şeyler oluyorsa da fakat halis ve sahih bir niyeti hiçbir maksat ve garaz altında olmaksızın sırf Allah (c.c) rızası için intisab etmiş olanlar bilâ şüphe nail-i meram olurlar. Ben bu itikaddayım. Ve hiçbir şey beni şimdiye kadar bu itikattan ayıramadı. Biz işimize bakalım. Zeyd'e, Amr'a bakmamalıyız. İttikâa ve istikametten, zikir ve fikrimizden sohbet ve muhabbetimizden ayrılmayalaım. Her şey güzel olur. Ve olmuştur.

Cenab-ı Hak bir Ayet-i Kerimede (Maide: 11): *"Ey iman edenler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani bir topluluk size el uzatmaya (tecavüze) kalkışmıştı da, Allah (buna engel olmuş) onların ellerini sizden çekmişti. Allah'a karşı gelmekten sakının. Mü'minler yalnız Allah'a tevekkül etsinler"* diye emir ferman buyuruyor.

Hakikaten bu emir ve ferman veçhile hareket edersek sahil-i selâmete çıktık ki çıktık, bunda şüphe yoktur. Yalnız kibirden, enaniyetten, da'vadan ictinâb ederek, işimizi bırakmayalım. Bize teveccüh eden vazaif ve ubudiyeti ifâya müsaraat edelim. Rabbimiz celle şanuhu Hazretleri güzel eder.

Firavun dâvay-ı ulûhiyette bulunmuş. Her insanda her nefiste de bu da'va mevcuttur. Yalnız kuvvededir. Zemin ve zamanı gelince meydana çıkar. Firavun'un elinde olan fırsat şimdi bizim elimizde olsa Allah (c.c) bilir bin firavuna rahmet çıkartırız. Nefsin bu benliği herkeste birer surette zuhur eder.

Kimisinde ilmiyle, kimisinde tarikatla, kimisinde mal ile kiminde Câh ile kiminde haseb ve neseple elhasıl herkeste birer surette asârını gösterir. Hatta bakınız; "Evliyaullahtan en son çıkacak ahlâk hubbü riyasettir" diyorlar. Bu hubbü riyaset padişaha yakınlıkla sadr-ı â'zam veyâ Şeyhülislam veya sair olmak değildir. Belki; "Ben Cenab-ı Hakk'a iktisab-ı kurbet ettim, halk beni bu yüzden tanısın ta'zim ve hürmet etsin" demektir. İşte bu en büyük makam sevgisidir. Ehl-i tarik olanlar tarikata mahviyet ve yokluk kazanmak için girer. Yoksa iyice var olmak için bu dertlere girmeye lüzum yoktur.

Gönlümüz Bir Hâne-i İlâhidir

Biz hane-i ilâhi olan gönlümüzü, kalbimizi yıkıp harap ettikçe Cenab-ı Hak da bizim evlerimizi, memleketlerimizi böyle böyle yıkar harap eder. Taş taş üstünde bırakmaz. Bunda şüphe yoktur. Ağyarı, hübb-ü dünyayı onun hanesine doldurdukça o kalp, hane-i ilâhi olmaktan çıkar. Şeytan yatağı, nefs malikânesi olur. O adamın başına da gelecek gelir.

Cenab-ı Hakk'ın ilâhi isimlerinin mazharı olacaktır. Kahhar isminin de mazharı olmuş. Kendisi sever ve ister. Fakat biz celâl isminin mazharı olmamağa çalışalım, celâl ehli pek çoktur. Bu da başka surette olmaz. Dün söylüyordum; talebimizle meyil ve irademizle, ahval ve efâlimizle cemal tarafı olmamız icap eder. Gerçi talepsizde Cenab-ı Hak ihsan eder. Ehl-i cemâl eder. Bunda şüphe yok her şeye kadirdir. Fakat çokça bir işin husulünü talep meşru kılınmıştır.

Meselâ, Meşayıhtan birisi yemen cihetine giderken bir müridi de kendisiyle beraber gidermiş bir kamışlığa tesadüf etmişler. Şeyh Efendi oradan biraz kamış getirip yanına almış, ileride bir topluluğa tesadüf etmişler. Bunların içinde biri davul çalıyor, diğerleri eğleniyor. Şeyh Efendi "Davul çalanı bana çağır" diye müridine emretmiş. O da gidip Şeyhin emrini davulcuya söylemiş. Davulcu da topluluğu ve davulu bırakıp Şeyh Efendiye gelmiş. Onu da birlikte alarak ileri doğru yürümüşler. Sahile gelince Şeyh o kamışlarla davulcuya hadd vurmuş ve haddi vurduktan sonra Şeyh Efendi denize girip yürümeğe başlamış davulcu da Şeyhin arkası sıra korkusuzca denize girerek yürümüş Şeyhin esasen yanında bulunan mürid, denize girmeyerek; "Efendim ben burada kaldım. Bu nasıl olur. Benim bu kadar hizmetim var iken, davulcu böyle denize girip yürüsün gitsin de ben burada kalayım bu lâyık mı" diye söylerse de Şeyh Efendi: "Ne yapayım emr-i ilahi böyle bu benim elimde değil ki" diye emreder.

Demek istiyorum ki; davulcunun işi gibi bazen talepsiz olduğu varsa da umumiyetle taleple olur. Ve hüküm de umumidir.

Binaenaleyh bizim taleb ve mücahadeden geri durmamamız lazımdır ki; Cenab-ı Hak ve gayret-i ilâhiyesi icâbı bizi Cemal ehli, visal ehli buyurarak meramımıza nail etsin.

Cenab-ı Hak insanı tin-i lazibten halk buyurduğunu haber veriyor. Bundaki hikmet herşeye yapışır hilkatta bir hassa vardır. İyiye de kötüye de yapışabilir. Meyil ve irademizle onu kötüye, fenalığa, suikarine (kötü arkadaşa), maharim (haramlar) ve maasiye (günahlara) yapışmaktan koruyacağız, men edeceğiz ki Cenab-ı Hakk'a lâyık ve vasıl olmamız mümkün olabilsin. Zira maharim ve maasi ile cehl ve gafletle, türlü ahlaksızlıklarla alude (karışık) olan ve beyt-i ilahi olan hane-i kalbi, ağyar ve masiva sevgisiyle tahrib etmiş, berbat etmiş oan bir kimse Allah'a lâyık olmaya imkân yoktur. "O tayyibtir, ancak tayyibi kabul eder[80]".

Şeyhül İslâm Abdullah El Ensari Hazretleri buyuruyor ki; Yarabbi eğer bana rûzu mahşerde müsaade eder, bir söz söylemeye izin verir ve lütuf buyurursan üç şey arz ederim:

Birincisi: Ya Rabbi! Ben sana ne kadar ibadet ve secde ettimse, gönlümü yokladım, senden başkasına ibadet ve ubudiyet, secde meylini onda bulmadım.

Eğer bu senin indi ilahiyende makbul ise beni ona bağışla.

İkincisi: Ben seninle olmak arzu ettim. Başka şeylerle olmak arzusunu asla hissetmedim, duymadım.

Üçüncüsü: Ben senin muhabbetini taşıdım başka şeye meyl ve muhabbet hatırıma gelmedi. İşte bunlar ind-i ilahide şayan-ı kabul ise beni bunlara bağışla derim.

Meşarun ileyh Hazretlerinin bu emirlerinden anlaşılıyor ki, demek bunlar makbul şeylermiş. Bizimde böyle yapmamız meyil ve irademizi, kalbimizi sivaya, ağyara sarf etmekten vikaye etmemiz lâzımdır ki bize de nail-i af ve mağfiret ve mashar-ı Celal olmaktan kurtularak Cemal ehli olalım.

Gerçi biliyorum bu ağyara ve sivaya, şuna buna meyil ve yaklaşmamız hep dünyamız içindir. Fakat korkmayın, Rezzak Cenab-ı Haktır. Mani ve Mu'ti O'dur. Herkesin rızkı ne ise onu kendine ulaştırır. Telaşa yer yoktur.

Musa (a.s.) bir gün Tûr'a teşriflerinde bir Yahudi'ye tesadüf eder. Bu Yahudi meşarun ileyh Hazretlerine hitaben "Ya Musa Tur'da Allah'ına (c.c) söyle, işte ben kendisine ibadet etmiyorum, kendisine tapmıyorum. Eğer Allah (c.c) ise, Kadir ise ve Rezzak ise benim rızkımı kessin" der. Musa (a.s.)

Tur'a gider. Mükâlemeden sonra Yahudi'nin bu sözünü Sû'-u edep olur diye arz etmez. Tur'dan ayrılacağı sırada Cenab-ı Hak ferman buyurur ki; "Ya Musa falan Yahudi yolda sana bir şey söylemişti. Niçin söylemedin? Söyle". Musa (a.s.) "Ben nasıl arz edeyim Sû-u edeb olur" diye arz ederse de "Zararı yok söyle" diye emir buyurulması üzerine o'da arzeder. Cenab-ı Zülcelâl Hazretleri buyurur ki; "Ya Musa, Yahudi'ye söyle: Ben Allah'ım, (c.c) kadir ve muktedirim, halik ve raazikim. O isterse beni tanısın, tanımasın bana ibadet etsin, ister ibadet etmesin. Onun beni tanımamasıyla ben ulûhiyetimi, rezzâkiyetimi terk etmem". Tur'dan avdetten sonra Yahudi sözünü Tur'da Cenab-ı Hakk'a söyleyip söylemediğini Musa (a.s.)'dan sorar. Hz. Musa da: "Arz ettim böyle böyle olundu" der. Yahudi, Musa (a.s.)'dan bu emir ve cevabı ilâhiyi işitince: "Bu din haktır ya Musa. Bakar mısın benim bu kadar edepsizliğime karşı Cenab-ı Hak ne buyuruyor. Hakikaten de ulûhiyet bunu iktiza eder" diye Kelime-i Şahadet getirerek İslâm olur[81].

Hakikaten de böyledir. Efendi, Cenab-ı Hak Rabbül Âlemin Hazretleri bu kadar küffâr ve tüccarın rızkını veriyor da senin benim rızkımızı niçin kessin? O mü'minin de kâfirin de, mutiinde, âsininde, salihinde, zaliminde hatta kuşlar ve vahşi hayvanlar ile bütün hayvanların da rezzakıdır. Elhasıl rızık için gam yemek ve bu yüzden mahlûka, yâr olmak, Ağyara meyletmek, Halik ve Razzakımız olan Mevla'mızı bırakıp rızkımızı şunda bunda beklemek veyahut esbabtan bilmek olmaz. Esbab lazımdır. Fakat rızkımızı veren esbab değil, müsebbib Cenab-ı Hak'tır. Yalnız Sünnet-i İlahisi icabı kullarının rızıklarını indel esbab verir esbabsız verdiği de vardır. Fakat nadirdir. Kendisi üzerine hiçbir şey vacib değil iken ben mahlûkatımın, yarattıklarımın rızkını veririm diye tekeffül buyurmuş. Kefalet ve kifâyet-i ilahiye itimadımız kâvi ve metin olmalıdır. Bu itimad, bu itikâd esbaba tevessülümüze mani (engel) değildir.

---

[80] El'Câmiu's-Sağir, Cilt: 1, Syf: 70

[81] Alah katında din İslâmdır. İman ve ahlâk mevzuları bütün Peygamberlerin dinlerinde aynıdır. İbadet ve muamelât kısmında zamanın ilerlemesine göre değişiklik olmuştur. Her Peygamberin dilinde kelime-'i tevhid veya şahadet mevcuddur. Yalnız kendi risalelerinin tasdiki kelime-i tevhidde veya şahadetde vardır. İslâm dini bunları te'yid, tadil ve teshih ile tevrat, zebur, İncil gibi İlâhi kitapların hükmünü kaldırmıştır. Hüküm Kur'an-ı Kerim'e göredir.

Dervişin biri bir cami köşesinde oturur. Orada birkaç gün eğlenir. O caminin imamı da dervişe tez tez ve günde bir "Senin idaren ne yüzdendir. Ne suretle idareni temin ediyorsun" diye sorar. İmam böyle her defa sordukça "Allah (c.c)" kerimdir cevabını verir. İmam bu söze kanaat etmez. Dervişten yine, ne suretle geçindiğini sorar. Derviş de "Şurada bir Yahudi var o bana her akşam yemek gönderir. Bu suretle idaremi te'min ediyorum" der. Bu cevap üzerine imam, "öyle ise işin yolunda" der. Ve bu suretle mutmain olur. Derviş imama hitaben "Yahu sen nasıl adamsın, nasıl Müslümansın, nasıl geçindiğimi her sordukça ben sana Allah (c.c) kerimdir dedim. Sen buna kanaat etmedin. Yine benden ne ile ve nasıl maişetimi tedarik ettiğimi sordun, ne vakit ki Yahudi bana gönderiyor, ben bununla geçiniyorum dedim o vakit iyi işin yolunda dedin ve ancak mutmain oldun. Sen nasıl Müslümansın, bir Yahudi'ye olan itimadın kadar Cenab-ı Rabbül-âlemin Hazretlerine, onun Kerim olduğuna, onun Rezzâk olduğuna itimad ve emniyetin yoktur" der.

Hakikaten bu itimatsızlık, Müslümanım diyene yakışmaz Beyezid-i Bistami Hazretleri de diyor ki; "Ben esbabı kanaat ipliğiyle bağladım. Sıdk mancınığıyla ye's denizine attım". Haydi! Biz bunları, böyle şeyleri yapamayız herkes tabiidir ki Bayezidin yaptığını yapamaz. Fakat esbaba tevessülle beraber Cenab-ı Hakk'ın Rezzak olduğuna, Kerim olduğuna, kimseyi aç bırakmayıp rızkını behemehâl (mutlaka) vereceğine itimat etmekte ne beis (sakınca) ne mani (engel) vardır? Hiç...

Ehl-i Sünnet Rü'yetüllah'a Kaildir

Ehl-i sünnet vel-Cemaat mezhebinde olanlar rü'yet-i ilahiyeye kaildir. Fakat rü'yet yeri burası değildir. Ölmeyince cennete gidilmedikçe Cemâl-ı bâ Kemâl-ı ilâhiyi görmek yoktur. Gerek ölüm gerek cennete gitmek de iki türlüdür. Biri mevt-i irâdidir ki nefsi ahlâk-ı zeminesinden kurtarmak demektir. Diğeri mevt-i ıztıraridir ki ma'lumdur. Ve herkes için zaruridir. Burada kalan olmayacaktır.

Cennete gitmekte ikidir demiştik. Evet; biri cennet-i mevudedir ki oraya, (ahirette) gidilecektir. Diğer cennet burada bugün insanın kendi darusselâmı olan kalbine dâhil olması, huzur, üns-ü mevlâ ile enis olmaktır. Mutezile rü'yete kail değildir. Binaenaleyh rü'yetten de nasipleri olmayacaktır. Bizim de şimdi durup dururken mutezile mesleğine salik olmamıza lüzum yoktur.

Eğer Ehl-i Sünnet ve Cemaat mezhebinde isek, rü'yete kaail isek burada iken onu görecek göz tedarikine himmet etmeliyiz. Ki orada da onu görelim,

görebilelim. Burada âmâ olan, göz tedarik edemeyen, daha orada tedarik edemez, orada a'mâ kalır. Göz tedarik edilecek yer burasıdır. Bu da başka, surette olmaz. Evet, basiret isteyen, erbab-ı basirete hizmet etmelidir. Ta ki onun gözüne de Kahl-ı irfân (bilgi sürmesi) çeksinler. Ve illa başka...

Efendi her vakitte söylüyoruz. Bab-ı ilâhi evliyaullah kapılarıdır. İlletlendirmeye, naza lüzum yoktur. İnsan, meratip ve makamat gözetmek lazımdır. Naz zamanında niyaz, niyaz zamanında naz olmaz. Şimdi bizim onların kapılarına yüzümüzü koyarak yalvaracak zamanımızdır. Maamafih salikler nâz ve niyaz zamanını da tefrik edemezler. İnsana mürebbi gerektir. Ki her şeyi zamanında yaptıra. Bildire. Böyle olmazsa bilmeyerek ve körü körüne yapacağımız işlerin de Allah (c.c) katında bir değeri olmaz, red olunur. Mürşid insana iyiyi ve kötüyü, fayda verecek vermeyecek şeyi öğretir. İnsanı her fenalıktan korur. Muhafaza eder. Bizim büyüklerimizden Şeyh Abdullah El-Ahrar Hazretleri buyurur ki; "Şeyh odur ki müridi bilmeye kadir ola". Hakikaten öyle: Şeyh müridin nefsini, gafletini, ahlâk-ı zemimesini bilmeli ve onun yerine onun ruhunu diriltmeğe, gafletini izâle ile huzuru, ahlâk-ı haseneyi ona ilkaaya muktedir olmalıdır. Zaten şeyh ve mürşid öyle olursa, ancak ona şeyh ve mürşid denir.

Halkı Su-i Zanna Düşürmekten Sakınmalıdır

Halkı su-ü zanna düşürecek söz, iş ve davranışlardan sakınmamız lazımdır, İnsan bir günah işlese bile sözüyle, işiyle ve haliyle diğerini su-u zanna düşürmek, onu günaha sevk etmek yine bir günah olmaz mı?

Halka zararımız değil faydamız dokunmalıdır. Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri Hz. Hafza validemizle bir yerde otururlarken Sahabe-i Kiramdan biri de oradan geçiyormuş. Bu kadın kimdir ki Peygamber'imiz (s.a.v) onunla oturuyor diye o zatta bir hatıra olmasın, böyle bir suâla maruz kalmadıkları halde bile sevgili Peygamber'imiz (s.a.v), Şefiimiz Efendimiz Hazretleri o zata "Yanımdaki Hafsa'dır". Buyurmuşlar, Değil halkı sû-u zanna düşürmek hatta halkın bizim hakkımızda ki hüsn-ü zanlarına göre efâl ve hareketlerde bulunmak onları hüsn-ü zanlarında yalancı çıkarmamak lazımdır. İmam-ı Azâm Efendimiz Hazretleri bir mahalden giderken bir kadın diğer kadına: "Sen bunu tanımıyor musun? O İmam-ı A'zâmdır. Kırk senedir yatsı namazının abdestiyle sabah namazı kılmaktadır" der. Hazret-i İmam bu kadınların konuştuklarını işitir. Hâlbuki o vakta kadar kendilerinin yatsı abdestiyle sabah namazı kıldıkları vaki olmamış iken, bu kadınların kendi

hakkındaki hüsn-ü zanlarını ve şahadet-i vakıalarını boşa çıkarmamak için o günden itibaren hayâtı boyunca yatsı namazının abdesti ile sabah namazını edâ buyurmuşlardır.

İşte büyüklük böyle olur. Kemâl böyle olur. Bu gibi ahval ve efâl-ı hasene ile insan hem cinsine muktedâ ve pişvâ (önder) olabilir. Elhasıl bu ve emsali büyükler kendileri hem de bütün insanları "şefkâtü li halkillah –Allah'ın yarattıklarına şefkat-" ve "tazimü biemrillah –Allah'ın emirlerine saygı-" nokta-i nazarından idare ve vikaye buyururlar (korurlar). Cenab-ı Hak şefaatlarına nail buyura.

Ehl-i Tevhid Bir Nurdan Yaratılmıştır

Bütün insanlar, özellikle ehl-i tevhid olanlar bir nurdan halk olunmuştur. Ruhları tek şeydir. Muhtelif cisimlerden bir ruhun görünmesi kendinin taaddüdünü icap ettirmez. Tıpkı güneş gibi. Bu güneş her odaya girer, bu oda ile diğer odadaki güneşin ziyası başka başka şeyler değildir. Ayni güneştir. Bunu böyle bilen ve zevken anlayan; Makam-ı Cem'e ermiştir. Mertebe-i fenâ ve bekâyı ihrazla mertebe-i Cem'ül-Cem'e ermek vardır. Evliyaullahtan birinin huzurunda bir merkep dayak yedikçe, o kıvranır dururmuş. Sonra vücudunu açmış bakmışlar ki o merkebin neresine vurmuşlarsa, onun da oraları kabarmış. Yani insanların ruh-u hayvani ile de bir münasebeti var demektir.

Hazret-i Sıddık (r.a.) Efendimiz de beytinde der ki: "Ya Rabbi benim günahım bütün yeryüzündeki kumlar kadardır. Onun gibi kaabil-i tadad değildir. Günahlarımı af-ı safh buyur. Hakkımda lutuf ile muamele et". Kendileri ecma' oldukları için, yani seni de cami' beni de cami' bulunduğu için Sıddık-ı Ekber'in bu suretle duaları doğrudur. Zira bizim hakikaten bihadd (sınırsız) ve payândır (nihayetsizdir.)

Saniyen bu emirleri bizim de daima, günahımız üzerine ağlamamız, tövbe ve istiğfar etmemizin lüzumunu bize talimdir. Resul-u Ekrem Hazretleri" Cenab-ı Hakk'ın üç yüz bu kadara ahlâkı vardır. Bunlardan herhangi biri bir adamda bulunsa o adam cennete gidecektir[82]" buyurmuştur. Ve Hazret-i Sıddık-ı A'zam da bu ahlâktan bir tanesi olsun bende var mıdır ya Resulallah diye arz etmiş: "Bu ahlâkın küllisi sende vardır. Hususen (Özellikle) bu ahlâktan en büyüğü sehâdır (cömertliktir). O da sende kemâl üzeredir" diye buyurmuşlardır. Artık Sıddık'ın, Vus'atını, kendilerinin ne derece ecma' olduğunu düşününüz. Cenab-ı Hak feyzinden sadr-ı nebiye ne döktü ise, o da kâmilen sadr-ı sıddıka dökmüştür. Demek ki havsala-ı Sıddık havsala-ı nebi gibidir.

Elhasıl enbiya ve evliya hep bu icmaiyetleri dolayısıyla insanlara pek ziyade acır, her şeylerini ona göre yaparlar. Sahabe-i Kiramdan birisi Hz. Peygamber Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri'ne sormuş ki; "Ya Resulullah (s.a.v) emr-i dinde bana bir şey söyle, tarif buyur ki ba'de-ma kimseden bu babda bir şey sormağa muhtaç olmayayım".

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz'de; "Allah'a (c.c) inandım de. Sonra dosdoğru ol[83]" buyurmuştur. Bu emir ilkönce hakikaten sevgili Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretlerinin az sözle çok manalar ifade ettiklerine dalâlet eder. Zira bu emr-i celil zahir ve batın kaaffe-i a'mal-ı hesenâtı (bütün iyilikler) içinde topluyor. İnsana ilk önce iman lazımdır. Zahiren ve batınan ne varsa bunların hepsine ve hatta Cenab-ı Hak'ta fâni olmaktan ve onunla bâki olmakta velhasıl her şeyde, her emir buyurulur. Bu da öyle şeriatın dışında içinde, salih amellerde, zikirde fikirde kalbimizi tahliye, ahlâk-ı hasene ile sıfatlanmak makam-ı cem'a erip ehl-i vahdet olmada irfan ve hâkaikda masivâdan külliyen kurtularak Cenab-ı Hak'ta fâni olmaktan ve onunla bâki olmakta velhasıl her şeyde, her hususta hep istikamet etmemiz lazımdır. Zahiren ve batınan istikamette bulunmak da lazımdır. Kalbimizin ruhumuzun sırrımızın istikaametlerini ne vechile olduğunu bilip ondan ayrılmamak lazım. Bu emir bütün dini emirleri ve dünyevi işleri, aşk ve muhabbeti, sıdk ve ihlâsı ahde vefâyı hepsini câmidir. Esasen Süre-i Hud'da (112. Ayet): *"Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Beraberindeki tövbe edenler de dosdoğru olsunlar. Hak ve adalet ölçülerini aşmayın. Şüphesiz O, yaptıklarınızı hakkıyla görür"* buyurulmuştur. Emri mevcuttur. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri "Hûd Sûresi benî ihtiyarlattı[84]". Buyurmamış mıdır? Peygamber Efendimiz müstakiym değildi de onun için korkusundan mı ihtiyarladı. Hâşâ ve kellâ, bu emir Zat-ı Hümâyunları için değildir. Ancak kendileri haktan halka meb'us idiler. Halk ise istikamet edemiyorlardı. Bundan dolayı ihtiyarladı. Evliya-ı izam için de böyle, haktan halka meb'us olanlar vardır. Bunlar bekâ ehlidirler, fenâlarını bitirmiş bekâ ile halka meb'us

---

[82] El'câmiu's-Sagir, Cilt: 1, Syf: 94. "Allah Teâlanın yüz ahlâki vardır. Kim bunlardan on yedisini taşırsa cennete girer", meâlindedir.

[83] El'Camiu's-Sagir, Cilt: 2, Syf: 87

Hud Suresi Ayet: 112 144 — "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol".

[84] El'Camiu's-Sagir, Cilt: 2, Syf: 41

olmuşlardır. *"Festakim kemâ umirte…-Emrolunduğun gibi dosdoğru ol-"* (Hud: 112), Emr-i Rabbanisinden Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretleri gibi bunlar da ihtiyarlamıştır. Ve tıpkı Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz gibi kendileri için değil halk için ihtiyarlamışlardır. İşte ancak bu zevat-ı celile ecma'dırlar. Ayet-i kerime mefâdına nazaran yarın insan-i kâmil cennetin bütün kapılarından birden cennete gireceklerdir[85]. Fakat bu nasıl şey, bir adam bin kapıdan nasıl girer? Evet girer. İnsan-ı kâmil ol ki o vakit nasıl gireceğini anlayasın. Bu mana gayet dakiktir. Ecma' olan zevat-ı kiram böyledir. Bu zevat-ı kiram insanlara pek ziyade acır. Onları çok sever. İşleri güçleri bu mahlûkun saadetlerine hizmettir.

İmam-ı Rabbani Hazretleri'nin, şeyhi, bizim Sadatımızdan Muhammed Bâkibillah Hazretleridir. Ki Valideleri Seyyide imiş. Kendileri gayet zengin ve müteaddid cariyeleri olduğu halde gelen giden müridanın, dervişlerin yemeklerini bizzat valideleri pişirirmiş.

Bakibillah Hazretleri validelerinin ihtiyarlığına bakarak "Valide bıraksan da bunların yemeklerini cariyeler pişirseler", diye söylemiş, Valide-i muhteremeleri de cevaben; "oğlum Cenab-ı Hak demek benden i'râz mı etmiş ki ben bunların yemeklerini pişirmeyeyim. Bunu maal-iftihar (övünerek) yapıyorum" buyurmuş. Cariyelere razı olmayarak eskisi gibi onların yemeğini pişirmiştir. Allah (c.c) diyene hizmet etmek çok şayan-ı iftihardır. Kadın, kadın iken Cenab-ı Hak benden i'raz mı etmiş ki ben böyle yapayım diyor. Evliyaullah daha nasıl bu mahlûka hizmet etmezler, onlar için nasıl yanıp yakılmazlar. Gerçi biz ne veliyiz ne de insan-ı kâmil ve nede hiçbir şey. Evliyaullahın ayağının türabı, tozu olsak bizim için ne saadet ve şereftir. Lâkin bilmem her nedense çocukluktan beri isterim ki herkes iyi olsun. Ve daima büyüklüğü ve fikirleri bulunsun. Bunun içinde daima herkesin fikrine göre söyler onun haliyle halleşirim. Ta ki bana meyletsin. O vakit belki sözümü hüsn-ü kabul eder. Allah'a (c.c) döner. Ve işde bu suretle olur biter. Bir de halkın bana hüsn-ü zan etmesini ister ve beni sevmelerini arzu ederim. Fakat bu benim için değildir. Sırf Allah (c.c) içindir. Ben de elhamdülillah Müslümanım, bunda hilaf yok. Arzum böyledir. Ve bu iki şeydende maksadım o adam bana hüsn-ü zanneder ve beni severse, onun hüsn-ü zan hüsn-ü niyeti hesabiyle olur ki Cenab-ı Hak o adamı kabul buyurur. Ve o suretle mazhar-ı kemâlât olur. Bu sayede belki bende mazhar-ı affolur, kurtulurum. Çünkü esas şey, muhabbettir. Muhabbetsiz hiçbir şey olmaz. Bu memlekette sizi en ziyade kim sever? Size bir şey söyleyeyim. İnanınız bunda hilâf yoktur. İşte

yeminle söylüyorum; Vallahi, billahi benim kadar sizi seven yoktur. Hatta babanız, ananız evlâd ve iyâliniz de benim kadar sizi sevemez. Bu Allah (c.c) tarafından böyle olmuştur. Böyle sevmeye de me'muruz. Haşa ben de böyleyim demek için söylemiyorum. Cenab-ı Hak herkesin içini, niyetini bilir. Âlim ve dânâdır. Belki iş anlaşılsın diye arz ediyorum.

Evliyaullahtan birçokları "Ya Rabbi benim muhabbetimi halkın kalbine ilkââ buyur diye dua etmişlerdir". Bunun sebebi ikidir. Birisi; halktaki zahuratı Cenab-ı Allah'tan (c.c) bilirler ve onların muhabbeti gibi kabul ederek mesrur olurlar. İkincisi de halk kendilerine muhabbet ederse, meclislerine gelirler, sözlerini dinlerler ve kabul ederek müstefit olurlar (istifade ederler). Ve belki bunlar da onlar gibi visâle ererler diyedir. Esas maksatları budur. Yoksa onlar mahlûku çoktan unutmuşlardır. Ve onların iltifat etmeleri veya etmemelerinden geçmişlerdir[86]. Ve mahlûktan hiçbir fayda beklememek onlara en birinci iş olmuştur. Bunlar fenâ ve bekâ ehlidir. Bunların mütevelli ve mutasarrıfı Hazret-i Allah'tır (c.c).

Bağdat'ta Abbasi halifelerinden biri bir müridden şeyhinin ahvalini sormuş müridi de: "Şeyhim herkesin kendisini sevmesini çok ister ve sever" demiş. Halife şeyhin bu halini beğenmez. Bunun üzerine o mürid bu meâlde halifeye bir Hadis-i Şerif okur. O da daha bir şey diyemez. O gece Halife rüyada Aleyhissalatu Vesselam Efendimizi görür. Buyururlar ki: "Halkın sevmesine dua et ve aman bu duadan hiçbir vakit ayrılma[87]". Sabah olur. O mürid Halifenin yanına gider. Halife bu müride çokça ikram eder. O da sebebini sorar. Halife cevaben: "Senin sayende Resulullah (s.a.v) Efendimizi rüyada gördüm. Ve böyle böyle emir buyurdular. Ve bu mazhariyete senin sayende ulaştım. Onun için sana böyle ikram ediyorum" der.

---

[85] Her amel-i salih cennet için bir vesile bir kapıdır. Hepsi işlendiğine göre her kapıdan cennete girilmiş olur.

[86] Padişahın gül bahçesinin bakıcısı, güllere hizmet eder. Onların iltifatına bakmaz. 'En değerli gülleri padişaha arzeder. H'izmet gül için, bahçe için değil, padişah içindir. Hizmet bağbanın görevidir. Bunda bir övgü yoktur.

[87] Güzel ahlâk ve salih amel dilemekle, böyle bir dileğin arasında fark yoktur. Halkın sevdiği iyi ahlâk sahibi salih kişiler olur. Halkın sevmesini dilemek güzel ahlâk ve salih amel dilemek demektir. Allah'ın (c.c) sevgisini dileme de böyledir.

Evet; büyükler hem kendilerini bu mahlûka sevdirmesini isterler. Hem de kendileri bu mahlûku severler. Hatta hazret-i Şah-ı Nakş-ı Bend Efendimiz Hazretleri bir kere on beş gün başını secdeye koymuş ve "Ya Rabbi bana her tarikatı ihsan buyur ki adamlarım katiyen mahrum olmaya ve hepsi sana vasıl ola" diye niyaz etmiş. Ve ancak o suretle va'd ve tebşir-i ilâhiye mazhariyetinden sonra başını secdeden kaldırmış. İşte bunlar halka karşı böyle rahiym, böyle şefiykdirler. Cenab-ı Hak şefaatlerine nail buyura.

Binaenaleyh biz de bunları sevmeli, bunların emirlerini canımıza minnet bilerek ifâya sürat etmeliyiz. Malum ya yarın rûz-u kiyâmette herkes imanıyla Hazret-i Hakk'a da'vet olunacaktır. Ayet-i Kerime de böyledir (İsra: 71): *("Bütün insanları kendi önderleriyle birlikte çağıracağımız günü hatırla. (O gün) her kime kitabı sağından verilirse, işte onlar kitaplarını okurlar ve kıl kadar haksızlığa uğratılmazlar").*

İlk önce şeriatta din hususunda imamımız Aleyhissalâtu vesselâm Efendimiz Hazretleridir. Mezhepte imamımız İmam-ı Â'zâmdır. Tarikatta Şah Nakş-ı Bend Efendimizdir. Mevlâna Hâlid Efendimiz özellikle Mahmud-u Sâmini Hazretleridir. Bunlardan ayrılmak bizim işimize gelmez. Bunları iman edinmeyenlerin imamı şeytandır. Biz bu imamları çok sevmeli ve tam bir itaatla bu sevgimizi fiilen ispat etmeliyiz. Ki selâmet ve saadet bundadır. Muhabbet kadar insanı hiçbir şey temizlemez. Fakat buna, bu mühim noktaya dikkat etmelidir. Zira sevgi kuralında çok küçük bir şey sevilen katında pek büyük olur. Sevenin kusursuz olması lazımdır. Büyüklerin sözü de hakikaten büyük olur. "Muhabbet odur ki zahiren Allah'ın (c.c) rızasını isteyesin, batınını tamamıyla ona teslim edesin" buyurulmuştur. Bununda ilkönce bab-ı ilâhı olan meşâyih-i ızâma, mürşidana hizmet muhabbet ve uymakla olacağını biraz evvelde söylemiştik. Muhakkikinden bazıları demiştir ki ind-i ilâhide müridin bin günü mürşidin bir gününe müsavidir. Fakat mürid mürşidle olursa o müridin de bir günü mürşidin bin günü gibi ind-i ilâhide bin gün olur.

Cenab-ı Hak bir Ayet-i Kerimede (Hac: 47): *"Bir de senden acele azap istiyorlar. Hâlbuki Allah asla va'dinden caymaz.* ***Şüphesiz Rabbinin nezdinde bir gün, sizin saydığınız bin yıl gibidir****"* buyuruyor. Bak şimdi bu Ayet-i Kerimenin manası nasıl birleşiyor ve ne güzel anlaşılıyor. Elhasıl mürid mürşidiyle olursa seyyarlıktan, tayyarlığa geçmiş olur. Yani yürürken, uçan olur. Sen, ben hatta bütün mükevvenât (yaratılanlar) ancak Varis-i Etemm ve Ekmel Cenab-ı Peygamberi sayesinde muhafazay-ı hayât ve mevcudiyet edebiliriz. Onlar olmasa bu dünyanın bir dakika bile kıyamı mümkün değildir.

Hayat onların hayatıdır. Cenâb-ı Hak bir Ayet-i Celilesinde buyuruyor ki (Nisa: 83): *"Kendilerine güvenlik (barış) veya korku (savaş) ile ilgili bir haber geldiğinde onu yayarlar. Hâlbuki onu peygambere ve içlerinden yetki sahibi kimselere götürselerdi, elbette bunlardan, onu değerlendirip sonuç (hüküm) çıkarabilecek nitelikte olanları onu anlayıp bilirlerdi.* ***Allah'ın size lütfu ve merhameti olmasaydı, pek azınız hariç, muhakkak şeytana uyardınız".*** Fadl (Üstünlük) ve merhamet-i İlâhi ve bivesile sevgili Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretleridir. Sâniyen Alehissalatü vesselâm Efendimiz Hazretlerine verasetleri dolayısiyle mürşidan-ı ızâm Hazretıdır. Hülâsa demek istiyorum ki bu zevât-ı Celile ile olmamız ve onlardan ayrılmamamız lazımdır.

Tuhâftır bazılarımız sözü iyi anlıyoruz, fakat zikir ehlini beğenmiyoruz. Her birine bir bahane buluyoruz Hâlbuki erbab-ı zikri beğenmemek, iyice tedkik (inceleme) ve ta'mik (araştırma) edilirse zikri beğenmemek demektir. Bu ise büyük hatadır. Sonra kendimizi beğeniyor ve bana niçin bir şey olmuyor diyoruz. Be adam insaf et, azıcık düşün, hani mücaheden, hani zikr ve fikrin, hani sa'y ve gayretin, hani muhabbet ve ittibaın bunların hiçbiri yok, ne yaptın ki ne istiyorsun, Ayet-i Kerimedir (İsra: 84): *"De ki: "Herkes kendi yapısına uygun işler görür. Rabbiniz, en doğru yolda olanı daha iyi bilir"*. Yani; dünya için amel edenin değeri dünya kadardır. Ahiret için amel edenin değeri de ahiret kadardır. Hz. Allah (c.c) için amel edenin kıymet ve mertebesi ona göredir.

Salik yolcu demektir. Allah (c.c) yolunun yolcusu demektir. Yolcu olana önce bir rehber sâniyen yiyecek ve zahire lazımdır. Bizim rehberimiz şeytan ve nefis olmamalı, insan-ı kâmil olmalıdır. Bunları çok sevmeli ve bunlara uymalıyız. İnsanın ana ve babasına eziyet etmesi çok günahtır. Fakat mürşide eziyet vermek bundan bin kere, yüz bin kere fazla ve daha büyük günahtır. Aman bundan pek ziyade sakınalım. Bunlara eziyet vermek onların emirlerini tutmamak, onlara ittiba' etmemektir.

Bayezid-i Bestami Hazretleri bir gün köpeğe saygıyla ayağa kalkmış sebebini sormuşlar. Buyurmuş ki: "Köpeğin boynundaki şu paçavra bir dervişin hırkasının paçavrasıdır. Onun için bu köpeğe böyle saygı ediyorum". İşte erbab-ı Hak böyle ta'zim edilir. Bu henüz dervişin hırkasının paçavrasına olan tazimdir. Büyük mürşidler hakkında ne gibi tazim icap edeceği buna kıyas olunmalıdır.

İnsanlık, ehl-i tarik olmak, bunlar pek büyük nimetlerdir. Biz tarikimizin da, kendimizin de, meşayıkımızın da kadir ve kıymetini çok bilelim. Kendimizi zayi' etmeyelim. Nefis ve şeytan daima insanı kötülüğe sevk etmek ister. Şeytan ve deccal hep bir gözlüdür. Nefiste keza bir gözlüdür. Bunların sağ gözleri kördür. Bunun için insanı sağ tarafa sevkedemezler. İnsanın ise iki gözü vardır. Gözümüzün biri Cemâl'a biri Celâl'â bakmalıdır. Celâl, insanı yakar temizler, Cemâl da insanı kemâle ni'mete mazhar kılar. Gayyur olup nefis, deccal ve şeytâna uymayalım. Çaputtan adam olmayalım. Allah (c.c), din, mürşid gayretini çekip onlara muvafakat edelim ki Cenab-ı Hakta mürşidde bizim gayretimizi çeke. Yoksa nefis, Şeytana muvafakat ettikçe mürşidimizin evvelce ve şimdiye kadar bizim hakkımızda geçmiş olan himmeti de kaybolur, gider. Biz de belâmızı buluruz. Kendimiz ve kendimizdeki nur-u ilâhiyi kendi elimizle söndürmeyelim.

Yiyecek ve zahiremize gelince, zadın (yiyeceğin) en hayırlısı takva olduğu Ayet-i Celile ile sabittir. Takvanın ise üç derecesi olduğu biliniyor. Birincisi; hasenatla olarak seyyiâtı, İkincisi; Hak ile olarak mahlûku, üçüncüsü; Hak ile olarak bütün mâsivâyı, terketmektir. Yani hasenatı, Cenab-ı Hakk'ı alıp seyyiatla, mahlûka ve mâsivâyı bırakmaktır. İnsanlık, İslâmlık ve tarikat bunu gerektirir. Bir gün Hz. Musa Cenab-ı Hakk'a arz eder ki; "Ya Rabbi sen bu ümmetten, beni israilden daha efdâl bir ümmet yarattın mı ki sen bunlara gölgelik için bulut halkettin. Meen ve selvâ, kudret helvası ve bıldırcın inzâl buyurdun" dedi.

Cenâb-ı Hak da: "Ya Musa benim Habibimin ümmeti her ümmetten üstündür. Hatta Ümmet i Muhammed (s.a.v)'in sair ümmetler üzerine üstünlüğü ve tercih edilen yönü, ben ki Halikim benim mahlûk üzerine fadlım gibidir" diye emir ve ferman buyurmuştur.

Efendi, Ümmet-i Muhammed (s.a.v) hakkında yani hakkımızda bundan böyle, daha ne fadl (üstünlük) ve kerâmet ve daha ne gibi bir şeref ve ikram olsun. Eğer iş böyle olmasaydı ne bu kitap; bu Kur'an-ı Âzimuşşan Ümmet-i Muhammed (s.a.v)'e verilir ve ne de Rahmetel-lilâlemin olan Habib-i Edibi Peygamber olarak bu ümmete gönderilmiş olurdu. Bu devlet ve nimete karşı bizim hissemize isabet eden ve ümmetlik şerefini muhafaza etmek hakikaten ona ümmet olmaya çalışmaktır. İnsaf ve mürüvvet bunu gerektirir. Fakat çoğumuz insaflı ve mürüvvetli değiliz.

Size bir örnek vereyim; Şimdi hangimize sorsalar ki; "Allah'ın (c.c) emrini tutar mısın?" Cevaben: "Evet tutarım ve şimdi de tutuyorum" deriz.

Güzel, pek âlâ; fakat hasbel-beşeriyye bir kötülük işlersek, bir kebire (büyük günah) irtikâb etsek fakat bu kötülüğümüzden bu günahımızdan da bir kimsenin haberi olmasa, biz o kötülüğün, o kebirenin karşılığı olan şeri cezâyı hakkımızda tatbikini talep eder miyiz. Bak demek ki ilâhi emri tutmuyoruz. Gerçi şer'i cezânın uygulanması, korunması hükümete aittir. Fakat biz de şer'i cezâyı kendimize tatbik etmeliyiz ki; İslâm budur. Müslümanlık budur. Hem böyle yalnız zahiren olan ma'siyetlerden ve kebirelerden değil, batınen olan pisliklerden ki bunlar zahirdekilerden çok fenâdır. Onlardan kurtulmaya çalışmamız lazımdır Meselâ batınen olan gaflet ve ahlâk-ı zemime büyük günah değildir.

Zengin bir adam hükemâ-i ilâhiyeden bir zatı kendi konağına davet etmiş, konak ve müştemilatı ve evin eşyaları tamamen ve son derece muntazam imiş. Hekim olan zat kendi kendine demiş ki; "Bu adamın her şeyi muntazam, mutlak bunun içerisi de böyle pâk ve süslüdür". Hele bir yoklayayım der. Yoklar bakar ki hiçbir şey yok. Câhil ve gafil, hayvan mı hayvan. Elhasıl insanlıktan eser yok. Hekim alan zat zorlar zorlar ağzına biraz tükürük ve balgam getirir ev sahibinin yüzüne tükürür. O adam "Efendim, bu nasıl şey, bune terbiyesizlik" der. Hekim de cevaben: "İnsan hali, nasılsa ağzıma bir balgam geldi etrafıma baktım tükürecek hiçbir yer yok. Her taraf her şey tertemiz. Senden başka pis bir şey görmedim yüzünüze tükürmeğe mecbur kaldım" der. Hakikaten öyle. Pis pise yakışır. İnsan dışarısını süslüyor da içerisini mülevves, pis bırakıyor. Bu olmaz. Bu küffâr işidir. Hadislerle sabittir ki; küffâr mesh olunmadıkça bu suret-i insaniye ile cehenneme girmez. Zira insan cehenneme katiyyen girmez. Ancak mesh olunduktan sonra girer. Hatta bu mesh bugün de mevcuttur. Fakat gizlidir, Batinidir. Görünmez. Sen dışarıda bu surette bakma, onun önemi yoktur. Hayatlarının devamı ve varlıkları dışlarının insan-ı Kâmil suretine benzemesindendir. Dua hürmetinedir. Yoksa batınları memsuh; tuyur (kuşlar), vuhuş (vahşi hayvanlar) ve behâimden (diğer hayvanlardan) ibâret bulunan bu insanların ind-i ilâhide zerre kadar, meziyetleri yoktur ki yaşamalarına muhafazay-ı hayâtlarına müsaade buyurulsun. Elhasıl her yüzden İnsan-ı Kâmile muhtacız çok, hatta hayatımızdan ziyade bunları sevmemiz ve böyle bir muhabbetle emirlerini tutarak onlara her suretle ittibâmız lazımdır ki hayvanlıktan kurtulup suret-i insaniyemizi bulalım, bulabilelim.

Abdurahman, Abdullah olup her suretle Mevla'mıza lâyık ve vasıl olalım. Abdurrahman olmak mazhar-ı sıfat, Abdullah olmak ta mazhar-ı zat olmak demektir. Bu da Resulullah (s.a.v)'a ve varis-i Resulullah (s.a.v)'a dediğim gibi muhabbetle, ittiba'la mümkündür.

Muamelâtta Peygamber'imize (s.a.v) mütâbeat şeriat mertebesidir, mücahede de mütâbeat tarikat mertebesidir. Ülüm ve maarifte mütâbeat ma'rifet mertebesidir. Sır ve hakîkatta mütabeat hakikat mertebesidir.

Üç evelkisi ya'ni Şeriat, tarikat ma'rifet, mertebe-i avam ve mertebe-i havastır. Fakat dördüncü mertebe-i hakikat ehass-ü havas mertebesidir. Mertebe-i bekadır. Bunların kendileri yoktur. Oturup kalkmaları, sukûtleri söylemeleri hep Allah (c.c) iledir. Bunlar fenadan geçmiş, Hak ile daim ve baki olmuşlardır.

Şeyh Abdullah el-Ahrar Hazretleri buyuruyor ki; "Enel-hak demek kolaydır. Fakat (Enel-Hak)tan (Eneyi) kaldırmak zordur". Belki işte Hâk ile baki olan Ehass-ül havas bu zümre-i celiledir. "Ene"yi Kelâmdan, kendilerinden kaldırmışlardır.

İsmail Hakkı "Erbab-ı Hak, vallahi Haktır. Bunda yoktur lâfu güzaf diyor. Erbab-ı Haktır demek haşa ve kellâ bunlar Allah'tır (c.c) demek... demek değildir. Sakın böyle yanlış anlamayalım. Belki Cenab-ı Hak feyzini, rahmetini, bereketini bunlar vasıtasıyla bu insan-ı kâmiller vesilesiyle diğer mahlûkata isâl eder, demektir. Adet-i ilâhiye böyle câri olmuş, insana gelecek şey bu menbadandır. Ve Allah'a (c.c) gönderilecek ve gidecekler de yine bu kapıdan geçer. Başka bir kapı, başka bir yol yoktur. Yoksa kul, kuldur. Rab Rab'dır. Değil makam-ı Rububiyete iştirak, ba'zı evsaf-ı Rububiyete iştirak bile mucib-i helâktir[88].

Meselâ Cenab-ı Hak bir Hadis-i Kudside buyuruyor ki; "Azamet benim izarım, kibriya benim ridâmdır. Bunlara kim tecavüz ederse, kim iştirak etmek isterse onun belini kırarım[89]". Daha, uluhiyet Rububiyet nerde kalır. Cenab-ı Hak bizi bu gibi sü-i itikadlardan korusun. Bu gibi sözler ilhaddır. Küfürdür, firavniyyettir. Bu gibi sözler zahir vahdet'çiler arasında vardır. Bunların sözlerinden de kendilerinden de kaçmak, uzak kalmak lazımdır. Hatta hakiki vahdetcilerle bile buluşmak, görüşmek zararlıdır. Zira bu yol, bu tariktan yüz bin kişide bir kişi ancak Hakk'a vasıl olabilir.

Vahdetcilerin en büyüğü Muhyiddin Arabi Hazretleridir. Müşarün ileyh Harun Aleyhisselâmın ruhuyla mülakat ettiğini, kendisini pek acaib irşad ettiğini naklediyor. Harun Aleyhisselam'a arzediyor ki; "Ben-i İsrail,

---

[88] Tevbid; Cenab-ı Hakk'ın zat, sıfat ve fiillerinde ortağının olmadığını' anlatan bir kelimedir. Bu sohbetlerin amacı da tevhidi sağlamaktır. Allah'ın (c.c) hiçbir sıfat ve fiillerinde ortağı yoktur. Şirk en büyük ve bağışlanmayan bir günahtır.

[89] Ettergib vet'terhib Cilt: 3, Syf: 562, Mısır.

buzağıya taptığı zaman, Hz. Musa Turdan dönerek sana hiddet edince sen ağyar yanında bana darılma dedin. Arada ağyar var mıdır ki böyle dediniz. Bu emrinizi şan-ı nübüvvetinizle pek münasip görmedim". Harun (a.s.) da: "Siz ki masiva yoktur dersiniz, sizin yok demenizle mücerred bu sözünüzle hakikaten mâsiva yok mudur? Yoksa yine yerinde duruyor mu"? diye istifsar buyuruyor.

Muhyidin Arabi düşünür ki hakikaten bir masiva yoktur diyoruz ama yine mâsiva yerinde duruyor. Bunun üzerine Harun (a.s.) buyuruyor ki "Bak henüz sizin payeniz noksandır". Muhyiddin Arabi Hazretleri de müşarün ileyh Hazretlerinin bu irşâd-ı hümayunlarından pek ziyade memnun oluyorlar.

Efendi, mâsiva da vardır. Ağyar da vardır. Ağyar (Dost olmayanlar) ve masivâdan (Allah'tan başka her şeyden) sakınmak lazımdır. Ağyardan kaçıp yâre hemdem (yakın dost) olmak icap eder. Kemâlat budur. Vahdet budur.

Ma'lum ki seyr ve sülük iki kısımdır. Biri afakî (dıştan) biri enfüsîdir (içtendir). Enfüsi sülük Nakşiler'in sülûkûdur. Cenab-ı Hak bize ne kadar yakın ise ona vuslat da o kadar uzaktır. Kolay, sağlam, yolların en yakını Nakşi'dir. Bizim sadatımızdan İmam Rabbani (k.s.) Hazretleri buyuruyor ki: "Seyr-i afaki bu'd ender baiddir. Seyr-i enfüsi ise, kurb ender karibdir. Sanki diğerinin nihayeti bunların bidayetidir" Nakşi'lerin esas mesleği Şeriât-ı garranın emriyle zahiren batının amil olmak sünenat-ı seniyyeye kemâl derece ittiba' etmektir. Ahlâk-ı hasene (Güzel ahlak) ile tahallük (ahlaklanmak) ve huzur-u üns-ü mevlâ ile tezeyyün etmektir (süslenmektir). Varlıktan enaniyetten kurtulmaktır. Eğer bu mevhum varlığımızı ortadan kaldırmağa muvaffak olursak, zenb-i vücudumuz, mağfur olur. Bizde kurtuluruz. Ve iyd-i visâle ereriz. Nice ki nefsimizle, varlığımızla kalırız ne mağfur olmak vardır, ne iyd-i visâle ermek, ne de hiç...

Tarikat lazım, mücahede ve muhabbet lazım, zikir fikir lazım. Hülâsa ibadet, ubudiyet lazım ki bu işler ola ve bu âteş-i bu'd-ı firaktan ve nâr-ı ihrâktan halâs mümkin olabile.

Bak İbrahim (a.s.)'a Nemrud'un âteşi bir şey yapamadı. Hatta bu ateşten kurtulmak üzere kendine çok yardımcılar arz edildiği halde hiçbirini kabul etmedi ve Cenab-ı Hak'tan bir şey talep buyurmayarak, o benim halimi bilir, dedi. Ve kezâ müşarün ileyh hazretleri arz etti ki "Ya Rabbi sen nasıl ulûhiyetinde ferdsin, ben de abudiyetimden öyle ferdim". İşte böyle olduğu için Nemrud'un ateşi kendisine bir şey yapamadığından başka bir serinlik ve esenlik oldu. Gül, gül'istan oldu. İş Cenab-ı Hakk'a ubudiyettedir.

Hazret-i Âdem'in yedikleri şecer-i muhabbette nâr da vardı nûr da vardı. Narı, tevbe ve mücahede, nur'u da zenb-i vücuddan (işlenen günahlardan) kurtulup mazhar-ı fena ve bekâ, mazhar-ı lika olmaktır. Güya ki Cenab-ı Hak bize de hitap buyuruyor ki: "Bu Şecer-i Muhabbetten yemeyiniz. Bundan hem nâr hem nur vardır. Şayet nârına tahammül edebilecekseniz yiyiniz. Ondan sonrada nuruna yetişiniz". Şeytan gerçi Hz. Âdem'i Suret-i Zahire de şecer-i muhabbetten yemeye teşvik etti. Fakat şeytanın bu hiyanetinden bu garazından ma'nen yine Hz. Âdem müstefit oldu. Çünkü Hz. Âdem Mertebe-i Hilâfeti cennette değil burada buldu. Eğer Şeytan bilseydi ki Hz. Âdem neticede böyle nimete, böyle bir devlet-i uzmâya mazhar olacak kabil değil onu teşvik etmezdi. İşte biz de hasbel, beşeriye bir kusur edersek, Hz. Âdem gibi derhal tövbe ederek Cenab-ı Hakk'a iltica (sığınma), niyaz ve tazarru' edersek (yalvarırsak) pek büyük nimetlere mazhar oluruz. Ve bu suretle Âdem zadeliğimizi de anlamış oluruz.

Hz. Âdem esasen muhabbet için halk buyurulmuştu. Yediği meyve de şecere-i muhabbetti. Onun meyvesinden yememek de kabil değildi. Suret-i zahiredeki yasak edilme, hakikatte âdemi yemeye tahriş içindi.

Elhasıl, biz de zahir batın günahlarımıza karşı tövbekâr olmalı ve mayemizde mevcut aşk ve muhabbet ateşine bu günahlarımıza ve özellikle varlık günahımızı, zenb-i vücudumuzu yakmalıyız. Cenab-ı Hak Erhamarrahimin'dir, lütfeder, merhamet buyurur. Bizi de bizliğimizden kurtarır. Kendisine lâyık ve vasıl eder.

Yahya Bin Muaz Hazretleri bir gün dua buyururlarken demişler ki; "Ya Rabbi sen beni günahlarımla talep edersen, ben seni mağfiretinle talep ederim. Ya Rabbi sen beni cehenneme korsan ben seni orada zikreder ve senin muhabbetini o cehennem halkına ilân ederim". Hatifi bir hitap gelir ki; "Yok ben seni cehenneme koymam seni ehl-i visâl ederim Ta ki cehennemde benim muhabbetimi i'lân etmeyesin ki ehl-i cehennem duyup işitmeye. Bayezid-i Bestami Hazretleri de buyuruyor ki; "ilahi bu acaib değildir ki kulların sana muhabbet ede, zira kulların burada orada her, veçhile sana muhtaçtırlar. Aciz ve fakirdirler. Zaten sana muhabbet etmeye mecburdurlar. Fakat senin kullara muhabbetin acib ve garibdir. İki cihandan müstağnisin. Hiç kimseye muhtaç değilsin, böyle iken yine onlara muhabbet edersin ki işte bu garib ve acibdir". Allah (c.c) ondan razı olsun.

Ve muhabbet-i ilâhide şüphe yoktur. Esasen insanın hub den yaratıldığı "Küntü kenzen mahfiyyen...[90]". Hadis-i Kudsi'sinden anlaşılmaktadır. Zaten insanlık şerefi, beşerin seçkinliği budur. Fakat bize yakışan da bu hub-u ezeli-i ilahinin kadr ve kıymetini bilmek her işimizi o mahbub-u Celilin rızasına tevfik etmektir. Her işimizi onun için yapmazsak ne ibadetimizden ne de zikir ve fikrimizden pek o kadar istifade edemeyiz.

Şimdi bir adam bize gelse, seninle görülecek bir işi olsa, o adam söze başlarsa da "Ben seni şöyle severim böyle severim, sana olan muhabbetim şu derecede bu derecededir..." dese. Elhasıl size karşı mütevazı, ifrat derecede muhabbet ve tazimkâr bulunsa; fakat sizde anlarsınız ki bu sizi sevmiyor, yalnız size kendi işini göstermek için böyle yapıyor. Artık siz o adamın muhabbetine tavazuuna inanır mısınız? Elbette inanmazsınız. Hatta bu riyâkârane iddiayı ihlâs ve muhabbetten belki canınız sıkılır. Şimdi o adam size ne türlü hizmet etse, ne türlü hürmet etme, kabil değil yine sizi memnun edemez. Çünkü ne hizmet ve muhabbeti, ne o tevazu' ve hürmeti doğru değildir. Sizin için olmayan muhabbeti, size ait bulunmayan bir adamın her ne yaparsa yapsın başka şeylerinden de bir şey anlamazsınız.

İşte Cenab-ı Hakk'a karşı bizim de ibadet ve ubudiyetimiz, bizim için nefsimiz için olur da onun için olmazsa yine böylecedir. Binaenaleyh, her şeyi onun için yapmalıyız. Katiyen kendi menfaatimizi, nefsimizin isteklerini araya sokmamalıyızki Allah (c.c) katında makbul olalım...

Kelime-i Semâniyenin İzahı

Afdal, eslem ve eshel tarik, olan tarik-i Nakşibendi'nin on iki, daha doğrusu sekiz şartı vardır ki bunlara kelime-i semaniye derler. Bu sekiz kelimeden:

Birincisi: "Huş derdem" yani akıl nefeste olmaktır. Nefesimizi ne ile alıp verdiğimize dikkat edeceğiz. Ki huzur da buradadır. Ve Nakşi'lerin, nihayeti bidayette derc etmişiz, dedikleri budur. Bir Nakşi saliki bu ilk şartı yapmaz da, diğer kelimelere geçmek isterse bu salikin âdem-i tarakkisinde, tarikinin ne kabahati olabilir. Zira o salik tarikata girmemiştir. Ve yoluna doğru gitmemiştir.

İkincisi: "Nazar ber kadem" dir. Bu huş derdem'e yardımcıdır.

---

[90] Keşf'ül Bafâ Cilt: 2, Syf: 132. "Ben gizli bir hazine idim...",

Üçüncü: "Sefer bervatan" kendi vücudumuzda, ahlak-ı zemimeden (beğenilmeyen ahlaktan), ahlak-ı haseneye (güzel ahlaka), gafletten huzura, varlıktan yokluğa, seferdir. Bu da ayniyle huş der dem demektir.

Dördüncü: "Halvet der encümen"dir ki zahirde halk ile batında Hak ile olmak demektir. Nakşi'lerin işine halvet çok gelmez. Hem bu sırrı anlayan anlar ki halvetten ziyade encümende huzur etmek daha kolaydır. Hem de bu büyük nimettir ki zahir işimizden de, batın işimizden de geri kalmayız.

Beşincisi: "Yâd kerd" zikri hatıra getirmek.

Altıncısı: "Nigâh daşt" zikri hıfzetmek. Bunlar hemen hemen ayni şeylerdir.

Yedincisi: "Bâz geşt" dir. İnsan hali, olur ki gaflete düşer. O nun bir hoş kelimesi vardır ki, o da derhal huzura avdetle "İlâhi ente maksüdi ve ridake matlubî" diye söylemek ve masiva'l Allah'tan (c.c) i'razla maksud ve matlubumuzun Cenab-ı Hak olduğunu arz etmektir. Fakat bu arz hususi bittab', alelade yani gafletle olmayıp kime hitap ettiğimizi, kime karşı: "İlâhi ente maksudi ve rıdâke matlubî" dediğimizi iyice teemmüle, huzura, agahiyete avdet ve intikal edeceğiz.

Sekizinci: "Yad daşt"dır ki huzurun takarruru demektir. İşte münteha ve gaye budur. Huzuru bu suretle muhafaza ve dikkatle takarrür ettirmek, rabıta ve murakabeden ayrılmamak hakikaten kemaldir. Ve ubudiyetin muktezasıda budur. Hazret-i Cüneyd'in; "Ben tarikatı kediden öğrendim" dediği işte bu murakabeden ve huzurun devam ettirilmesinden ibarettir. Hakikaten Cenab-ı Hak bir insan av ve insan da avcı olmak lazımdır. Her kemal her saadet bu huzurun, muhafaza ve devamındadır. Bu olduktan sonra her şey olur. Ve her müşkül kolay olur. Ve her nimette bizim için olur.

Ali Elhavass Hazretleri bir kafile ile hicaza gidiyormuş, yol esnasında yorulmuş yahut uykusu gelmiş, devesini döndürerek bir ağacın dibine gider. Ve orada yatar, uyur. Uyandığında bakar ki başı ucunda bir delikanlı, bir şâbb-ı emred duruyor. Bu genç Ali Elhavass Hazretleri'ne ismini vererek selâm verir. Böyle genç bir çocuğun buralarda tek ve tenha dolaşmasının sebebini ve ismini nasıl bildiğini bundan sorar. O da; "benim bir refik-i A'lâm vardır. Yalnız değilim. O her şeyi bana bildirir" der. Ali Elhavas Hazretleri: "Sen ne yersin. Yol azığın var mı?" diye sorar. Genç cevaben "O'nunlayım ne vakit aç olsam o bana yemek verir" der. Ve sen kafileden geri kalmışsın gözün yum diye, Ali Elhavass Hazretleri uyur. O kadar bakar ki birisi; "gözün aç hayvandan düşeceksin" diyor. Ali Elhavass Hazretleri uyanır. Bakar ki kaafilenin ortasında. Devesinin üstünde gidiyor. Ve o genç de gaib olmuş.

Teaccüb eder. Ne ise Ka'be'ye, Mekke'ye gider. Tavafta bu delikanlıyı tekrar görür. Bakar ki dua ediyor. "İlâhi ben gençliğimde seninle oldum, senden beni ayırma ve şöyle yap, böyle yap..." diye söylüyor. Bu duadan sonra, genç birdenbire düşer. Bakar ki ruhunu teslim etmiş. Kendi kendine der ki bari gidip kefen filân getireyim, şunun teçhiz ve tekfinini göreyim. Çarşıya gider. Alacağı şeyleri alarak döner gelir. Fakat bakar ki o genç yok. Burada bir cenaze vardı ne oldu diye öteden beriden sorarsa da hiç kimse öyle bir cenaze görmemiş olduklarını söylerler.

O gece Ali Elhavass Hazretleri rüyasında bu çocuğu görür. Pek âli bir makamda bulunduğunu müşahade eder. "Sen benim muhatabım olan genç değil misin?" der, o da "Evet benim der. Sen öldükten sonra ben gittim ki kefen getireyim; döndüğümde seni bulamadım. Nereye gittin, ne oldun" diye sorar. Cevaben: "Sağlığımda beni alan, öldükten sonra da beni kimseye bırakmadı, ne yaptı beni kendisine götürdü, diye söyler. Ali Elhavass: "İyi, Cenab-ı Hak sana ne muamele yaptı"? diye sorar. O da; "bana çok ikram etti beni huzuruna kabul etti. Ve buyurdu ki ne istersin? Ben de; ya Rabbi ben senden başka bir şey istemem yalnız bir şey isterim, benim zamanımda olanları bana bağışlaman, af buyurmandır" dedim. "Cenab-ı Hak'ta zamanımdakileri benim hürmetime af buyurdu" diye söyler. Ve bundan sonra: "İyi, gel artık görüşelim de git" diye Ali Elhavass Hazretlerine söyler. Ve musafaha ederek ayrılırlar. Ali Elhavass Hazretleri de uyanır. Bakar ki musafaha ettiği elinde acaib ve güzel bir koku var. O kokudan herkes hayrete düşer. Öyle naklederler ki Ali Elhavass Hazretleri Ahirete teşrif edinceye kadar o koku elinden gitmemiştir.

İşte Allah (c.c) ile olmak, huzur ve agahiden ayrılmamak bu neticeyi verir. Hususiyle gençlikte tarikata intisab etmek, zikir, fikir, muhabbet-i Mevlâ ile meşgul olmak başka nimet başka devlettir.

"Gençlikte iken zikir ve fikir-i Mevlâ ile çok meşgul olunuz. Ta ki azanız Kur'an ile neşvü nemâ bula ve belki mağz-ı Kur'an olasınız" diye duyurulmuştur. Rûz-u Cezâda Arş-ı Rahman altında gölgelenenler yedi taifedir. Âdil padişah, salih ve muttaki gençler... ilk[91] gençler bu suretle çok kazanırlar, ihtiyarlara gelince, onların sevabı da iki kattır. Yetmişten sonra azap olmaz. Fakat Zamanımız acaib oldu. Ne gencimiz genç, ne ihtiyarımız ihtiyar. Hep hevâ arkasına koşmak, başka bir şey yok. Çocuklukta oyun, eğlence, gençlikte his ve hevâ, ihtiyarlıkta zayıflık, bilemem ki artık Hüdâya ibadet nerede ve ne vakit olacak.

Efendi, insan imandır. Daha bunlar nedir? Diye hatırımıza bir şey gelirse gelsin. Evet diyecek yoktur. İman imandır. Ama imanın nuru artar ve eksilir. Ve her şey gibi imanın da meratibi vardır.

İlk mertebesi tevhiddi. İkinci mertebesi tecriddir. Üçüncü mertebesi de tefriddir. Ehl-i tarik bu meratib-i selâseyi kat' ile indallah'ta teferrüd etmek icabeder. İlk mertebede hatta ikinci mertebede kalmak ehl-i tarika özellikle Sâminilere yakışmaz.

Malumdur ki Hz. Peygamber Efendimize üç ilim ta'lim buyuruldu. Şeriat, ma'rifet, hakikat. Şeriat umumdur, Mârifet havasıdır, Hakikat ehassül'havasdır. Sırr-ı kader de: evliyaullahtan pek azına münkeşif olmuştur. Muhyiddin Arabi Hazretleri: "Verasetimiz hasebiyle biz de sırr-ı kadere agâhız" diyor. Her ne ise... Bir Ayet-i Kerimede (Rum: 38): "Her hak Sahibinin hakkı verilmelidir[92]" buyuruluyor. Cenabı Hakk'ın da hakkı verilmelidir. Aleyhîssalatü Veselâm Efendimiz Hazretleri Muaz ibn-i Cebel Radiyallahu Anh'a "Ya Muaz Allah'ın (c.c) kulları üzerinde ve kulların da Allah (c.c) üzerinde hukuku nedir bilir misiniz? Ve Hazret-i Muaz da: "Allah (c.c) ve Resulü bilir" diye, Peygamberin açıklamasına intizarını arz etmesi üzerine, Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretleri de: "Allah'ın (c.c) kulları üzerindeki hukuku üçtür: Muhabbet, tevhid, abd-ı mahz olmak. Kulların Allah (c.c) üzerindeki hukuku ikidir. Kullar Allah'ı (c.c) sever, tevhid eder ona kul olurlarsa Cenab-ı Hak da onları yüksek cennetlere kor ve likâ-ı ilahisine lâyık ve mazhar kılar[93]" buyuruyor.

Bununla beraber hukukun edâsı her şeyde olmalıdır. Hukuk-u ilâhiyi de edâya muvaffak olalım. Gözün, elin, ayağın, kulağın, fikrin, kalbin, sırrın hukuku eda etmemiz lazımdır ki adaletimiz tahakkuk etsin. Eğer adil olmazsak, zalim oluruz ki Cenab-ı Hak zalimleri sevmez. Daha bunları huzuruna nerden kabul buyuracak. Değil zalim, her benim diyen bile o huzura giremez.

Evliyaullahtan bir zat Hicaz'a giderken yol esnasında ve çölde bir delikanlıya tesadüf eder. Bu genç bu çölde böyle tek ve tenhâ ibadet ile

---

[91] El'Camiu's-Sâgir, Cilt: 2, Syf: 31

[92] Rum Suresi Ayet: 38 "Öyle ise akrabaya, yoksula ve yolcuya hakkını ver. Bu, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak isteyenler için daha hayırlıdır. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir" mealindedir. "Her hak sahibine hakkını ver". Hadis-i şeriftir.

[93] Et'tac El'camiu lil'usul Cilt: 1, Syf: 32

meşgul imiş. Buna selâm verir. O da selâmını alır. Sorar ki; "Sen burada tek ve tenhâ bir yer ne yapıyorsun? Refikin de yok". Delikanlı cevaben: "Benim Refik-ı A'lâm vardır" der. Nerededir sualine de; "İşte o nimetiyle, huzuruyla zikir ve fikriyle, hayâliyle bana yakındır" diye izah eder. Evliyaullahtan olan zat der ki; "Beni sana refik etmez misin"? Cevaben genç; "Bu dünya dolusu altın versen mümkün değil, zira beni Allah'tan (c.c) meşgul edersin" diye cevap verir. O zat; "Bunun böyle olduğunu nereden biliyorsun?" O genç:''O'nunla olduğum için O'nun izzetiyle biliyorum'' diye cevap verir.

Efendi, bak bu bir genç çocuk. Evliyaullahtan olan bir zat'a huzur-u Rabbül'alemine gelebilirsen beni görebilirsin diyor. Ve böyle bir zatı, kendisini Allah'tan (c.c) meşgul etmesin diye refakatine almaya razı olmuyor.

Saray-ı İzzete Vusul ve Dühul Kolay Değildir

Mahrem saray-ı izzete vusûl (ulaşma) ve duhul (girme) öyle kolay değil. İlk şartı can terkini vurmaktır. Zatın biri bir padişah sarayına gider. Görür ki birçokları huzur-u padişahiye gidip geliyorlar. Fakat bunlardan birisi de serbest ve her istediği zaman padişahın sarayının haramına girip çıkıyor. Diğer bir kimse gidemiyor. Onun kim olduğunu sorar. Derler ki o hadımdır. Bunun üzerine o zat kendi kendine derki: "Fesübhanallah Cenab-ı Hak yetmiş sene sonra bana vuslat yolunu talim ediyor. Demek terk-i şehvet, terk-i masivâ edersem bende mahrem saray-ı Rabbül-İzzete dâhil olabilirim".

Leylâ bir gün fukaraya çorba dağıtırmış. Mecnun da Leylâ'yı görmek kastıyla eline bir kâse alır, o da çorba almaya gider. Sıra Mecnun'a gelince Leylâ elindeki kepçe ile Mecnun'un çömleğine vurur. Çömlek düşüp kırılır. Leylâ'nın bu muamelesi Mecnun'un pek hoşuna gider.

Derler ki "Sen hakikaten deli imişsin, bunun için neden bu kadar yanıp yakılıyorsun. Sana bir kepçe çorbayı lâyık görmedikten başka üstelik çömleğini de kırdı". Mecnun cevaben der ki: "Hayır siz onu anlamadınız. Bununla bana anlatmak istediği, sen bu çömlek gibi yoğrul, piş, bunun gibi ol ve kırıl ki bana yetişebilesin. Bu suretle bana vuslâtın yolunu tarif etti. Onun için bu muameleden pek zevklendim" der. Şimdi biz de nefsimizi mücadele ile nâr-ı muhabbetle çömlek haline getirmek ve Allah (c.c) yolunda onu kırıp atmalıyız.

O Leylâ'lar Leylâ'sı olan Cenab-ı Rabbül'âlemin Hazretleri Vuslât-ı Rabbani'sini bize lâyık göre. Yoksa nice ki bu nefis vardır. Ehl-i vuslât olmak muhaldir. Nefis tezkiye bulmaz, varlığı bırakmaz, ta ki bir mürebbi-i kâmile yetişip onun o mürebbinin taht-ı terbiyesine sokmadıkça.

Bir şehzade gayet genç ve yakışıklı imiş, nasılsa kendi gibi hesnâ (güzel) ve müstesnâ (seçkin) bir kadın bulmuş. Onunla görüşeceği sırada "Necmüddün ne yapıyorsun?" diye şeyh Abdullah Elahrar Hazretleri'nin sesini işitmiş. Korkarak kadını defetmiş. Bir iki gün sonra, Hazret-i Şeyhin huzuruna gelmiş buyurmuşlar ki "Sesimi işitmeseydin büyük bir günaha düşecektin". Şehzade bundan pek ziyade mahcup olmuş. Arası birkaç gün geçtikten sonra, adamlarından şarap istemiş. Bir şişe getirmişler. Bu şarabı başucunda bir yere asmış, biraz sonra elini uzatmış ki alıp bir parça içsin, şişe düşüp kırılmış, şarap da oralara dökülmüş. Ne ise oraları sildirip temizletmiş biraz sonra Şeyh Abdullah el-Ahrar Hazretleri Şehzadenin yanına teşrif etmiş. Emir buyurmuşlar ki "Eğer o şişe kırılmasa idi benim gönlüm kırılacaktı". Şehzade bütün bütün mahcup olarak, ayaklarına kapanmış ve bundan sonra katiyen bir fenalık etmeyeceğine dair söz vermiş. Hakikaten de büyük bir adam olmuş.

Hasbelbeşeriyye (İnsanlık gereği) olur ki insan bu ve benzeri maasi ve maharime cür'et eder. Fakat rabıtası munkati olmadığı için o adamın tekrar Hakk'a rücuu mümkündür. Fakat bid'ata uyan kimsenin Allah'tan (c.c) ve Resulullah (s.a.v)'tan rabıtası münkati olunur. Artık rücuuna imkân yoktur. Onun için bizim tebeiyyetimiz evliyaullah'a olmalıdır. Onların emir ve irşâd-ı seniyelerine muvafakat ve ittiba ile bu nefsin tezkiye ve ıslahına himmet etmeliyiz ki burada, orada onlardan ayrılmayıp visâla lâyık olalım. Yoksa demin de söylediğim gibi niceki nefis vardır, Allah'a (c.c) yol yoktur.

Evliyaüllahtan birisi emir ediyor "Falan vakit birkaç arkadaş bir mağaraya kapandık, bu iş bize feth olsun diye birçok vakitler ibadet ve taatle meşgul olduk fakat günler geçiyordu hiçbir şey olmuyordu. Ne fetih ne hiç... Bir gün bulunduğumuz mağaraya bir zat geldi. Hal ve şanına nazaran evliyaüllahtan olduğu anlaşılıyordu". "Halınız nasıldır, iyi midir"? diye sordu cevaben "Rizâ-ı ilâhiyi bırakıp da, feth için çalışan bir adamın halı nasıl ve nereden iyi olacak" diye buyurdu. Bunun üzerine işimizin yanlış olduğunu anladık. Fetihten ve o gibi fikirlerden feragat ettik, Cenab-ı Hak ile meşgul olmağa ister fetih, ister ne olursa olsun onun masivâsını gönülden atmağa, sırf onunla meşgul olmağa başladık. Bize de olan oldu[94]. Hakikaten öyle. Nice ki insan kendisi için, nefis için bir şey ister, kendisi aradan çıkmaz ona bir şey olma imkânı yoktur. Ne vakit ki kendi aradan çıkar ve her ne yaparsa, O'nun için yapar, o vakit her şey onun olur, o adam her saadete mazhar olur. Demek ki evvel emirde niyetimizi halis etmek tashih etmek lazımdır. Hadis-i Şerif de:

"Ameller niyetlere göredir[95]" değil midir?...

İki kardeş varmış evlerinde yukarı odada birisi ibadet ile meşgul imiş. Ve diğer biraderi de alt katta bir odada fısk ve fucurla me'luf (alışık) imiş. Bu fısk ile me'lûf (alışık) olan kendi kendine düşünürmüş ki: "Bu sefahatten ne çıkıyor, niçin hayâ etmiyorum. Artık bunu terk edeyim, ben de kardeşimin yanına çıkıp ibadetle meşgul olayım". Yukardaki biraderi de fısk ve fücur niyetiyle aşağı inmek üzere merdivenin başına gelir. Aşağıdaki birader de yukarı çıkmak üzere merdivenin başına gelir. Aşağıdaki birader de yukarı çıkmak üzere tam o sırada merdivenin dibine gelmiş bulunur. Yukarıdaki bir ayak atar atmaz merdivenden ansızın yuvarlanır, aşağıdakine çarpar ikisi de düşüp ölürler. Şimdi âbid ve zâhid olan birader fıska niyet ettiğinden dolayı o kadar ibadeti hebâen mensûrâ olur gider (boşa gider). Diğeri de sefaheti terkle ibadete niyet ettiğinden onun da bütün zünûb-u güzeştesi mahvolur. Af ve mağfiret olunur. Şimdi yukarıdakine söylesen ki; "Baba sen şeytanı görüp ne yapacaktın ki seksen sene ömrün vardı, diye seni iğvâ (aldatma) ve maasiye (isyan) niyet ettirdi ve başına da gelecek geldi". Hakikaten öyle; Allah (c.c) ve onun üns ve huzuru ve evliyaullah var iken insan şeytanın, ağyarın, sü-i karinin ne lüzumu var. İnsan hiç kendi eliyle başına belâ satın alır mı?

Özellikle zamanımızda şeytandan daha eşed olan kötü arkadaş çoktur. Bu zamanda İslâmiyet ne kadar bozulmuştur. İşte bu yüzdendir ki celâl-ı ilâhi an bean hâl-i feverânda, bu mahlukâtta çeşitli günah ve felâkete maruz kalmaktadır. İşte mahvolduk, bir taraftan da olmaktayız.

Hicazdan dönüşte şam-ı şerifte Mevlânâ Halid Efendimiz Hazretlerinin torunlarından Necmüddin Efendiyi ziyarete gitmiştim. Yine avdette bir şazeli şeyhine uğrayıp görüştük. O zat Hummus'tan gelmiş şeyh Hasan namında ihtiyar ve salih bir adamın rüyasını nakletti. Bu adam Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretlerini rüyada görmüş dehşetinden (korkusundan); "İslâm ya Resulullah (s.a.v)" demekten başka bir şey arzına muvaffak olamamış. Üç kere bu sözü tekrar etmiş. Her üçünde de Peygamber Efendimiz Hazretleri: "Bu halkın büyüğü küçüğü herkes firenk (batılı) atvâr ve âdetini kabul etti ben daha ne yapayım". Ben bu emir ve ferman-ı hümayunlarından ve bu rüyadan pek ziyade korkmuştum. Hakikaten aradan çok geçmedi Balkan harbi çıktı.

---

[94] Ebu Hasan Eşşâzili ve arkadaşlarının hallerini anlatmaktadır.

[95] Keşfül Hafa Cilt: 1, Syf: 147

İşte şimdi de dört senedir bu harb. Allah'ın (c.c) inâyeti merhameti yetişe.

Malumdur ki kıyamet üçtür: Biri kıyâmet-i suğrâdır (küçük kıyamet) ki bu insanın öldüğü vakittir. İkincisi: Kıyâmet-i kübrâdır (Büyük kıyamet) ki malumdur. Üçüncüsü de: Kıyâmet-i vüstâdır (Orta kıyamettir). Bu kıyâmet-i vüstâ da bir kavmin bir hükümetin izmihlâlidir (yok oluşudur). Halen bu üç kıyametin vukuu melhuzdur (akla gelebilendir). Mevlây-ı Müteâl Hazretleri cümlemizi hıfz ve emanında muhafaza buyura...

İki Türlü Huzur Vardır

Bizim Nakşi'lerin büyüklerinden İsmail Ata var. Pek büyük bir zattır. Birisi kendisine intisab ettikten sonra buyurmuş ki; "Biz şimdi seninle kardeş olduk, bari sana bir kardeş nasihati vereyim de unutma, hatırında iyice tut. Farzet ki bugün kubbe altında hiçbir şey yok yalnız seninle Allah (c.c) var. Şimdi sen de zikir ve fikirle varlığını onun varlığında mahvet, yalnız o kalsın". Büyüklerimiz buyururlar ki İsmail Ata'nın bu sözünden ülûm (ilimler) ve hakaik (hakikatler) anberlerinin (güzel) kokusu geliyor. Hakikaten büyük sözü, büyük olur.

Huzur iki türlüdür. Biri fikren Cenab-ı Hakk'ı unutmamaktır. Diğeri de zevkan, şevkan unutmamaktır. Tabii ikinci şık kemâldir. Fakat önce fikren yapmasak ve işte İsmâil Ata Hazretlerinin buyurduğu gibi davranmasak ikinci şıkka terakki edemeyiz. Mamafih, bu âlem, âlem-i imkândır. Önceden de o suretle huzurunda bulunabiliyor. Bu Allah'tır (c.c). Neye kadir değildir ki?...

Bakınız bir adam bir şeyhin yanına gider. Bana da bir şey talim ve telkin et der. Şeyhin de meşgul olduğu bir zaman imiş, hele şimdilik git derse de o adam ısrar eder. Şeyh der ki; "Basal, basal", yani soğan soğan de der. O adam gider basal, basal demeye başlar ve hakikaten basal, basal diyerek vasl'a erişir. (Basal visâl olur.) Sebât ve doğruluk, niyet insanı işte böyle yapar.

Yahu herkes basal, basal diyerek Allah'a (c.c) vasıl olurda, biz "lâilahe illallah" dediğimiz halde neden Allah'a (c.c) vasıl olamıyoruz. Ya bizde gayret yok veyahut dediğim gibi sebât ve doğruluk ve niyetimiz eksik. Likâ, vuslât, fenâ ve bekâdan sonradır. Bu da huzur-u daimiden ibarettir. Nakşi'lerin; "nihâyeti, hidayette derç etmişiz" dedikleri de budur. Allah'la (c.c) olduğumuz zaman ehl-i huzuruz. Fakat huzurumuz temkin bulmadığından yine unuturuz. Eğer bu huzurumuz temkin bulursa işte buna likâ ve vuslât denir. Yoksa gidilecek bir yol yoktur. Cenab-ı Hak bize, bizden yakındır.

Bir adam birine gıyaben muhabbet etse ve onu görmeyi gayet arzu etse ve tanımaksızın o adamı bir yerde görüp konuşmuş olsa, bu adamın o görmesi hakikaten görmek midir? Ve sonra o adamla tanışarak görüşecek olursa evvelki gördüğü ve tanımadığı cihetle mahcup olmaz mı?

Lâteşbih velâ temsil (Benzetmek gibi olmasın), işte Cenab-ı Hak da şiddet-i zuhurundan dolayı bunun gibidir. Lâ teşbih hava gibi... Bak şimdi havayı hissediyoruz, çünkü ta gözümüze kadar girmiştir. Bir de buna dikkat lazımdır. Vaslından sonra inkıta (kesiklik) elimdir. Onun için Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri vüslâtımızın ebedi ve sermedi olmasına dua buyurmuştur.

"Allahümme inni eselüke lezzeten înazari ilâ vechikel' kerimi edeben daimen sermeden[96]" ümmetine böyle bir vuslâtın yani huzur-u daiminin lüzumunu duyurmuştur.

Mecnunun hikâyesini biliyoruz. Mecnun uyurmuş Leylâ başucuna gelmiş, bakmış ki Mecnun uyuyor, Rengi, simâsı kırmızı ve taravetli bir halde. Mecnun uyanıp Leylâyı görünce sapsarı kesilir. Leylâ sebebini sorar. Mecnun der ki: "Önce vuslât arzusunda idim, renk ve taravetin yerinde idi. Uyanıp da seni karşımda görünce, yüreğime ayrılık, hicrân korkusu düştü. Onun için böyle oldum".

"Âşıka taneylemek olmaz mübtelâdır neylesin
Âdeme mihr-i muhabbet bir belâdır neylesin
Gönül dilberden kesilmezse acepmi âşıkın
Gamzesiyle ta ezelden âşındır neylesin"
Nefî

Sünnet Üç Kısımdır

Üç sünnet vardır. Sünneti Resullüllah, müdaray-ı mahmudedir. Sünnet-i evliyaullah da hilim (yumuşaklık) ve ezây-ı nâsa (insanların eziyetlerine) sabır ve tahammüldür. Bu sünnetlere uymak gereklidir. Nasın (İnsanların) bir kötülüğüne muttali olursak, bunu behemehâl (ne olursa olsun) setretmeliyiz (örtmeliyiz). Âleme ifşa etmemeliyiz. Zira o adam hasbel beşeriye (insanlık gereği) olur ki bir kusur işlemiştir. Onu ilân ve teşhir ile terzil (rezil) etmek caiz değildir. Tabii olarak bu adam bu teşhirden ezâ duyar. Hâlbuki mahlûku üzecek onlara zarar verecek her hal ve hareket velev haklı olsak, yine sakınmamız lazımdır Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz "Din nasihattir[97]"

buyurmuştur. İşte bu nasihatte bile en büyük şart kavl-i leyyin (yumuşak söz), nezâket ve güzel bir surette icrâ edilmelidir. Ta ki halkın gönlü kırılmaya. Mahlûka her suretle muâvenet (yardım) ve merhamet etmeliyiz ki Cenab-ı Hak da bize merhamet buyura.

Mahlûkun işini görmek, işlerini kolaylaştırmak enbiyâ ve evliyanın şiarıdır. Senin yardım ve desteğinle ister o adamın işi görülsün ister görülmesin neticeye bakılmaz. Önce teşebbüs etmeli, bunun her adımı iki ay itikâfa muadildir.

Müdâray-ı mahmûdeye (İyi geçinme) gelince, dinin muhafazası ve halka verecek seyyielerin (kötülüklerin) men'i müdara makbuldür övülmüştür. Halka zarar verecek olan veya nefsimiz için olan müdara müdâray-ı memduhe değil, tabasbus (yaltaklık), müdâhene (dalkavukluk), riyakârlıktır (ikiyüzlülüktür). Yalnız dediğim gibi dini muhafaza ve mahlûku zarardan koruma kastiyle şerri, erbab-ı menasıbı hükümeti, rüesâyı tazim etmek vardır ki işte bu müdâra caiz ve övülmüştür.

İnsanların ezasına katlanmak ise biliniyor. Fail-i hakiki Cenab-ı Hak'tır. Zeyd, Amr arada alettir. Âlete gücenmek yoktur. Onun için evliyaullah her şeyi, haktan bilir Ezây-ı nâsa tahammül edilir.

İki Kavim Halas Bulur

Mekr-i ilahiden iki kavm halas bulur. Birisi küffar ve füccardır (günahkârlardır). Dünyayı kazanıp ahireti, Allah'ı (c.c) ziyan etmişlerdir. Diğeri evliyaullahtır ki onlar da Allah'ı kazanıp dünyayı ziyan etmişlerdir. Bununla beraber bunların korkuları vardır[98]. Cenab-ı Hakk'ı sevgili Peygamber'imizden (s.a.v) ziyade bilen yokken, yine onun korktuğu gibi hiç korkan olmamıştır. Bu korku başka bir korkudur. Bizim korkularımıza kıyas olunmaz. Cenab-ı Hak da Kur'an-ı Mübin'de (Fatır: 28): "*... Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır*" buyurmuştur. Ülema tabii herkesten çok Allah'ı (c.c) bilir, onun için korkulan da elbette ziyade olur. Tabii salih ve müttâki âlimler korkar. Âlimlerin de derecesi vardır. Herkes ilmi derecesinde Allah'tan (c.c) korkar.

---

[96] "Ey Allah'ım (c.c) senin kerim olan zatına bakmanın lezzetini ebedi ve daimi olarak diliyorum". Başka bir ifade ile olan Hadis-î Şerif; Efcamiussağir Cilt 1, Syf: 61

[97] Keşfü'l Hafa, Cilt: 1, Syf: 414

Malum, ilim için dereceler vardır, ilmel yakin, aynel yakin (gözü ile görmüş gibi), Hakk'al yakin. Bizim büyüklerimiz bu dereceleri sehâsı tevatüren işitilen bir adama benzeterek anlatırlar. Bir adamın cömertliğini (sehâsını) işitmek ilmel yakin mertebesidir. O adamı gidip memleketinde bulmak, sehâsına nâil olmak aynel yakin (gözü ile görmüş gibi) mertebesidir. Giden kimsenin de o adam gibi bizzat sahiy (cömert) olarak, zevk-i sehâyı tatması, sehâ ile tahakkuk, Hakk'al yakin, mertebesidir.

İşte ilim derecelerine göre korkunun da dereceleri vardır. İnsanın ilmi ne kadar çok olursa korkusu da o nispette çok olur. Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri buyuruyorlar ki; "En ziyade âliminiz benim ve en ziyade Allah'tan (c.c) korkanınız da benim[99]". Fakat bu korku cehennem korkusu veya cennet korkusu değildir. Bu başka bir korkudur. Zat'tan korkmaktır. Bununla beraber bu korku insanı her belâdan, her masiyetten, her rizâya müğâyir (ters) olan işlerden muhafaza eder.

Zatın biri, bir gün şeytana tesadüf eder. O zat: "Bana da bir tuzak yapsan ya", diye söyler. Şeytan da peki cevabını verir. Ve bir kadın kandırır. O zatı bu kadına içeri aldırarak, fena muamele yaptırmak ister. O zatta Allah'tan (c.c) korkarak yapmaz. Sonra tesadüfen bir daha şeytanı görür. Hani bana bir tuzak yapacaktın der. Şeytan cevaben: "Yaptım. Fakat senin Allah'tan (c.c) korkun, takvan ve salah halin sebebiyle Cenab-ı Hak seni muhafaza buyurdu", diye söyler. Hakikaten (Gerçekten) şeytan, şeytan iken doğru bir söz söyler. Elhasıl Cenab-ı Hak'tan ve mekrinden korkmak lazımdır. Bir Hadis-i şerifte Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri öyle buyuruyorlar: "Gençlerin iyisi ihtiyarları (ihtiyarlara benzeyenler), ihtiyarların kötüsü de gençlere benzeyendir[100]". Yani Allah'tan (c.c) korkmayıp hevâ ve heves hususunda gençlere benzeyen ihtiyarları takbih (çirkin), ibadetler ve taatlar hususunda ihtiyarlara benzeyen gençleri de medh (övgü) buyurmuşlardır. "Müjde o adama ki ömrü uzun oldu", buyuruluyor[101]. İnsan Allah'tan (c.c) ve ateşten korkmasa kabil değil Allah'a (c.c) ibadet etmez. Cenab-ı Haktan ve mekrinden böyle

---

[98] Mekri İlâhiden emin olmak küfürdür. Rahmet-i İlâhiden tamamen ümitsizlikte küfürdür. Mü'min korku ve ümid arasında olmalı, Allah'a (c.c) hüsnü zanla itikad etmelidir.

[99] Keşfül Hâfâ Cilt: 1, Syf: 200, Hadis No: 607

[100] Râmuz el-Ehadis Syf: 47, Hadis No: 633

[101] Elcamiussağir Cilt: 2, Syf: 9

korktuğumuz gibi, evliyaullah'tan da korkmamız lazımdır. Hele evliya-ı ızâm Hezaratı yanında kalbi havatırdan muhafaza etmek pek ziyade gereklidir. Çünkü bunlar cevasis-i külubturlar (gizlilikleri öğrenip bilenlerdir). Bunları sevmemekten bunlar hakkında Allah (c.c) korusun kin ve garazdan ictinâb lâzımdır. Kebâir üzerine gider de haber-i olmaz.

Ahd-ı Ezeli Dörttür

Ahd-ı ezeli dörttür. Tevhid, ibadet-i zahire, ma'rifet ve "ruhumdan ona üfledim" sırrı. Sûre-i Bakara'da (Ayet: 40): "*Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimeti hatırlayın. Bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki ben de size verdiğim sözü yerine getireyim. Yalnız benden korkun*" buyuruluyor. Ahd-ı ezeli; "Elestü birabbiküm" hitabıdır. O vakit mahlukât beş saf oldu hepsi de "belâ" dediler. Sonra nuru ruşen buyuruldu. Birinci safta enbiya ve kemalin-i evliya. İkinci safta havas-ı evliya ve eâzım-ı (büyük) ülema ve üçüncü safta ehl-i İslam. Dördüncü safta münafikiyn ve beşinci safta küffar bulundu. Üç evvelki saf bu nurdan müstefit oldu (istifade etti). Diğer ikisi mahrum kaldı. İşte her doğanın İslam doğması sonra Nasara (Hristiyan), Yahudi veya mecusi olması bundandır. Bu böyle olmakla beraber biz ebeveynimize karşı pek ziyade medyûn-u şükranız (teşekkür borçluyuz). Biz onları bu din üzerine sabit ve kaim bulmasa idik. Biz de küffar arasında bu âleme gelse idik, kim bilirdi nasıl olurduk. İşte hacarül-esvedin telmisi, yed-i meşayıhhin takbili hep bu sırra mebnidir. Yani böyle yapmakla elestü birabbiküm hitabı "belâ" dediğimizde şimdi de sabitkadem olduğumuzu teyid (doğrulama) ve ikrar ediyoruz (söylüyoruz) demektir.

Ahd-ı ezeliden birincisi de tevhiddir demiştik. Evet, tevhid pek büyük bir şeydir. Buyurulmuşlar ki en büyük günah şirk, efdal-ı fedâil de tevhiddir. Sallallahu Aleyhi Vessellem Efendimiz Hazretleri öyle buyuruyorlar ki "Yarın rûzu kıyamette, Ben-i İsrail'den bir adamı hesap yerine getireceklerdir. Cenab-ı Hak bu adamın ne sevabı olduğunu melâike-i Kiramdan sual buyuracak, onlar da hiçbir ameli olmadığını ve yalnız mühründe kelime-i tevhid kazılı bulunduğunu arz edecekler. Bunun üzerine Cenab-ı Hak: "Bu tevhid sebebiyle onu affettim" diye emir ve ferman buyuracaktır.

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde: "İmanın yetmiş bu kadar şubeleri vardır. Bunların en âlâsı (Lâ ilâhe illallah); ednâsı da (en düşüğü de) tarik-i nastan (insanların yolundan) mucib-i ezâ (eziyet veren) şeyleri izaledir (kaldırmaktır)[102]" buyuruyorlar. Ezâyı izâlenin hakikati ise müridanı terbiye ve yolları üzerindeki manileri kaldırmak, berzahtan geçirmektir.

Elhasıl tevhid mertebe-i ülyâ-ı imandır (imanın yüksek derecesidir). Sonra ibadet-i zahire malumdur. Kitaplarımız öyle buyuruyor. Zahiri ibadetlerimiz ve taatlarımız olmasa, emr-i şeriat muhafaza olunmazsa, ne tarikât, ne vahdet, ne marifet, ne hakikat hiçbir şey olmaz. Onsuz her şey küfür ve ilhâddır (dinden çıkmadır).

Marifet, şeriatın emri vechile ve tarikata intisabla irfân kazanmaktır. Zira insan marifeti miktarı, ma'rifetten behreyâb (hissesi) olur. Malumdurki irfân iki türlüdür. Biri "Men arafa'llahe külle lisânihi" dir ki bu mertebe-i fenâdır. Diğeri de "Men arafa'llahe tâle lisânuhu" durki mertebe-i bekâdır. Diğer bir irfân daha vardır ki, o bunlar gibi zevkî, hâli değildir. Kaalîdir (sözlü). Böyle irfanın faydası yoktur. Yalnız sohbete vesile olması için evliyaullahın kitaplarını okumak ve söylemek vardır.

Şeyh Efendimiz Hazretleri de öyle emir ederlerdi ki; "Hafız ne söylersen kitaptan söyle. Bunda iki fayda vardır. Birisi sen aradan çıkarsın, sana gurur gelmez. Zira söylediğin söz senin değil başkasınındır. İkincisi de birisi itiraz ederse yine başkasının sözü olduğu için senin nefsin araya girmez. Bu surette insana hiddet ve can sıkıntısı da gelmez. Söylediğin söz hata ise de sevab (doğru) ise de esası kitap sahibine râcidir".

"Ve nefehtü fihi min rûhî[103]" sırrına gelince; bize vediâ (emanet) edilmiş olan kalp, ruh ve sırrı asılları gibi saf, pâk olarak yine pâk ve tahir edip, Allah'a (c.c) lâyık etmektir. Onu ağyar ve masivâ ile mahv ve berbâd etmemektir.

Mekr-i ilâhiden ancak küffar ve evliyaullah emin olabiliyor demiştim. Evet. Bu böyle olduğu gibi çok korkarak ye'se düşmekte uygun değildir.

Mü'minin korku ve ümidi tartılsa eşit olması lâzımdır. Bu sure-i Yusuf'ta acâib esrarı (sırları) câmidir. Kuran-ı Kerimde (Yusuf: 87): "*Ey oğullarım! Gidin Yûsuf'u ve kardeşini araştırın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez*" buyurulmuştur. Bu emrin muktezâsı günahla me'yüs olmayın demektir.

Hususiyle tarikatta olanlara ye's hiç yakışmaz. Bu devirde insan İslamiyet'ini, dinini muhafaza ederse, işte bu pek büyüklüktür. Sevgili

---

[102] Keşf'ül Hâfâ Cilt: 1, Syf: 23, Hadîs No: 26

[103] "Ve ona rûhundan üfledim". Hicr Suresi Ayet: 15

Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretleri bu zamanı pek ziyade medh ve tavsif buyurmuştur. Ashab-ı kiram yanlış talâffuz buyurulmuş olmasın diye; "Ya Resulullah (s.a.v) onlardan elli kişinin ameli bizlerden birinin ameline mukabil olmasın" yollu durumun açıklanmasını istemişler. Habib-i Hüdâ Efendimiz de "Hayır sizden elli kişinin ameli onlardan birinin ameline mukabildir: Zira onların yardımcısı yoktur. Sizin ise zamanınızda yardımcınız çoktur" diye izah ve ferman buyurmuşlardır. Demek istiyorum ki bu zamanın azı çoktur. Biraz gayret etsek her saadet ve kemal bizim içindir. Şu Ayet-i kerimeye de dikkat ediniz. Sure-i Bakara'da buyuruluyor ki (Ayet: 122): "*Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi ve (bir zamanlar) sizi cümle âleme üstün tuttuğumu hatırlayın*" diye emir buyuruyor. Ümmet-i Muhammed (s.a.v)'e gelince nimetinin zikrini ve ifây-ı şükür olunmasını bazı âyetlerde bunlara da emretmekle beraber fazla olarak yine sure-i Bakara'da (Ayet: 152): "Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin" buyuruyor. Keza birçok âyetlerde (Ahzâb: 41): "Ey iman edenler! Allah'ı çokça zikredin" buyurulur.

Efendi, bu başka bir nimettir. Başka bir devlettir, Nimeti söylemekle nimeti vereni anmak arasında büyük fark vardır. Bu farkın derecesini belirtmek bile mümkün değildir. İşte ümmeti Muhammed (s.a.v) böyle büyüktür[104].

Ümem-i salife (geçmiş ümmetler) kâmilen esmâ ve sıfata çağırılmışlardır. Fakat ümmet-i Muhammed (s.a.v) zata çağrılmıştır. Zata çağrılmak eşrefi gibi bir şeref, hatır ve hayâla gelmek ihtimali yoktur. Onun için ümmet-i Muhammed (s.a.v)'e me'yüs olmak, ye'se düşmek pek büyük ardır. Yalnız imkân nispetinde Rabbımızın emirleri dairesinde hareket etmek ehl-i Hakk'a mukarin olmak, azıcıkta bu nefse kıymak lazımdır, işte böyle ehemmiyetsiz bir iki şeyle biz her türlü kemâl ve saadete nail oluruz, korkmayın.

Biliyorsunuz ya, şefaat iki kısımdır. Biri burada biri orada. Buradaki vüsûl, oradaki duhul yani cennete girmek içindir, ikinci şefaat, ahl-i kebâire (büyük günahlara) aittir. Eğer biz nisbetimizi korur, dinimizin, şeriatımızın ve tarikatımızın kadrini bilirsek oraya hacet kalmaz. Buradayken mazhar-ı şefaat oluruz. Burada mazhar-ı şefaat olan evlâ-bit-tarik (en doğru ve tercihe değer yol ile) orada da şefaatin her türlüsüne nâil olur. Ve belki kendisi herkese şefaat eder.

---

[104] Ben-i İsrail nimetleri anmaya çağırıldığı halde, ümmet-i Muhammed (s.a.v) Allah'ı (c.c) anmaya (zikre) çağırılmıştır. İkisi arasında elbet büyük fark vardır.

Şeyhin Ümmi Olması

Kutbud'din Şa'ranî Hazretleri buyuruyorlar ki; "Cenab-ı Hakk'ın baha ihsan ettiği nimetlerden biri de beni ümmi bir şeyhe sevk buyurmasıdır". Çünkü şeyhi Aliyü'l Havas hazretleri ümmi (okuma yazma bilmez) idi. Fakat büyük bir zattı.

Evet, ilm-i zahir büyüktür. Şeriftir. Diyecek yoktur. Fakat ilm-i billah eşreftir. A'zamdır. İlmi zahir de yine bu ilim içindir. Bu cihetle ilm-i billah'a yetişen artık ümmi sayılmaz. Mevlâna Halid Efendimiz de Musul tarafından olan birine hilâfet vermiş buyurmuşlar ki "sana biraz da ilim öğreteyim". O zat "ilmi ne yapacağım" demiş ise de, "olur ki lazım olur", buyurmuşlar. Ve kitaptan bir sahife veya bir varak ders göstermişler.

Bu zat Musul'a gitmiş. Neşr-i tarikata başlamış. Sonra oraya ilme çok meraklı bir vali gelmiş. Gerek medreselerde gerek tekyelerde ilim tahsil ve tedris olacak, böyle olmayan tekyeleri kapatacağım demiş. Birçok medreseleri tekyeleri kapattırmış.

Halife olan zat bu vak'a üzerine Mevlâna Halid Efendimizin ilm-i zahirden de birer ikişer sahife ders vermesindeki hikmete intikal etmiş ve müridanına ders okutmaya başlamış. Hatta vali de gelerek bu zatın ilmine hayran olmuş ve demiş ki; "Efendim Cenab-ı Hak beni buraya göndermiş ki sizin ilim ve kemâliniz anlaşılsın ve herkes bundan müstefid olsun. Bundan sonra karışmam ister ilim tedris ediniz, isterse hatim okutunuz, zikrediniz, ne yaparsanız yapınız karışmam". Hakikaten böyle.

Fakat ilm-i zahir olmasaydı, ne bu ulemâ yetişirdi, nede evliyaullah, bu din de şimdiye kadar kendini muhafaza edemezdi. Her iki ilim aynı adamda cem olmak ise çok büyüklüktür. Ve işte sadat-ı Nakşibendi'yenin ekserisi ülum-u zahirede mütemeyyiz zat-ı celiledir. Mevlâna Halid Efendimiz, Mevlâna cami ve daha niceleri...

Bununla beraber ilm-i zahiri olmayan kimselerden de birçok zevat-ı celile yetişmiştir. Fakat bunların miktarı berikine nazaran çok değildir. Yani çok değildir dediğim varis-i etem ve ekmel olan ve zahirde âlim olmayan zevat demektir. Yoksa ümmi olarak gelen evliyâullah bi-had ve hisabtır.

Mevlâna Halid Efendimizin şeyh buraki namında bir halifesi var ki bu zat da o kadar âlim değilmiş ve lisanında rekâkek (kekemelik) varmış. Sultan Mecid zamanında İstanbul'a gitmiş padişah bir mes'ele için ülemâya müracaat etmiş kimse halledip pâke çıkaramamış, Şeyh Buraki ben hallederim. Fakat o şartla ki, şeyhin kabri üzerine bir türbe yaptırasınız. Sultan Mecid'e arz

etmişler, muvafakat etmiş. Şeyh Burakî meseleyi halletmiş. Sultan Mecid memnun olmuşlar. Ve Mevlâna Halid Efendimizin türbesini de yaptırmışlar. Hatta Şeyh Buraki de Mevlânâ Halid'ın türbesinin dışında medfundur

Bağdat Valisi

Bağdat Valisi Davud Paşa Bey âlim bir zat imiş. Bağdat eşrafından birinin mahdumunu bir meseleden dolayı hapis ettirmiş ve idam ettirecekmiş.

Pederi; Mevlâna Halid Efendimize gelmiş ve benim bir tek evlâdımı kurtar diye istirham etmiş. Mevlâna Halid Efendimizde: "Ben ne yapayım, validir. Ne diyeyim" diye cevap verirse de o adamın ısrarı üzerine valiye bir tezkire yazar. Vali recasını (ricasını) kabul etmez. Ve ısrarlar ki kendi âlim ise bende âlimim, beni ilimde mağlup etmeli ondan sonra sözünü söylemeli. Onun üzerine, bir camii şerifte birleşirler. Ve mübahese-i ilmiyeye girişirler.

Mevlâna Halid Efendimiz ne söylerse o da aynı derecede cevap verir: Mevlâna Halid Efendimiz ne kadar bilirse o da o kadar bilir. Mevlâna Halid Efendimiz azıcık gözlerini kapar, başlarını öne eğer, vali derhal: "İmam Efendi müsaade buyur değil onun oğlunu, bütün mahkûm ve mevkufları bıraktırayım" der. Ve ayağına kapanır. Ve derhal mevkuf olanların hepsini bırakır.

Valinin bir ağası varmış ki bu mübahesede valinin arkasında dururmuş. Valinin bu surette mağlubiyetine sıkılır dururmuş. Ve bir gün bir münasebet düşürerek; "onun kadar siz de her şeye cevap verdiniz. Nasıl oldu ki gözünü kapayıp azıcık başını öne eğdi, derhal ayağına kapandınız" vali; "evet, nasıl gözünü kapadıysa, gayr-i ihtiyar benimde gözüm kapandı. Ve baktım ki iki aslan üzerime hücum ediyorlar gözümü açtım ki yine aslanlar hücum ediyorlar, derhal dehalet ettim de kurtuldum" diye cevap verir. Ağa biz aslan felân görmedik diye söylerse de siz görmediniz ama ben gördüm der.

Hazret-i Musa (a.s.) Tûr'a giderken beni İsrail salihlerinden birine rastlar. Bir yabanda ibadetle meşgul. Hz. Musa: "Bu güneş altında niçin ibadet ediyorsun, gölge bir yere git. Orada ibadet et. O da caizdir. Ve senin için Cenab-ı Hakk'a Tûr'da bir şey arz edeyim mi"? diye sorar O da; "evet yâ nebiyellah, falan kulun senin için böyle meşguldür. Senin rizâna taliptir, diye arz buyurur" der. Hz. Musa da Tur'a gider. Konuşmadan sonra Cenab-ı Hak buyurur ki: "Ya Musa felân adam sana bir şey söylemişti". Hz. Musa (a.s.); "Evet yâ Rabbi. O kulun böyle böyle dedi" diye arz eder. Cenab-ı Hak da buyurur ki; "Yâ Musa ona söyle böyle yüz bin sene ibadet etse ve

ne yapsa ben onu cehenneme koyacağım". Musa (a.s.) avdet buyurur. Yine o adama tesadüf eder ve emr-i ilahiyi tebliğ buyurur O da cevaben: "ister cehenneme koysun ister cennete, O kendinin bileceği şeydir. Ben kendinin emrine razıyım. Yalnız kendisi benden razı olsun da ne yaparsa yapsın" diye arz eder. Hz. Musa (a.s.) tekrar Tur'a gittiğinde bu adamın söylediklerini arz ettiğinde Cenab-ı Allah (cellet azemetuhu); "Ben de onu benim için ihtiyar buyurdum, cennetim de rızam da likaam da hep onun içindir" buyurur.

Elhasıl hükm-ü kâzây-ı ilâhiye razı olup sabretmek mucib-i rizây-ı rabbanidir. Şeyh Efendimiz Hazretleri de buyururdu ki; "Kur'an-ı Kerim'de sabredenler çoktur. Şükredenler azdır. Hasta olup sabredenlerden olacağıma, sıhhatte olup şükredenlerden olmayı isterim". Böyle buyurdukları zamanda kendileri ekseriya vücutça rahatsız idiler. Kadesellahu sırrahul' aziz

Takvânın Madeni Ariflerin Kalpleridir

Bir Hadis-i şerifte: "Her şeyin madeni vardır. Takvanın madeni de âriflerin kalpleridir[105]" buyurulmuştur. Kur'an-ı Azimüş'şanda ise Sûre-i Hücürat'ta (Ayet: 13): *"Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır"* ve Sûre-i Bakara'da (Ayet: 197): *"... Siz ne hayır yaparsanız, Allah onu bilir. (Ahiret için) azık toplayın. Kuşkusuz, azığın en hayırlısı takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma)dır. Ey akıl sahipleri, bana karşı gelmekten sakının"* buyuruluyor. Hakikaten gerek Kur'an-ı Azimuş'şan'a ve gerek Hadis-i şerifeye çok dikkat ediyorum hep takvayı emir ve tavsiye buyuruyorlar. Demek bize en ziyade lazım olan şey takvâdır. Takvanın ise meratib-i adidesi vardır. Sözde, işte, ahlâk ve ahvalda, zahirde, batında ittikâ etmemiz lazımdır.

Hakikaten takva ise Allah'tan (c.c) gayrisinden inkita'ı küllidir. Ameller, zikir ve fikir takvânın başlangıcıdır. Aleyhissatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri halalarına ve muhterem kerimelerine: "orada hasep ve nesepten sorulmaz, salih ameller işleyin yoksa ben bir şey yapamam[106]" buyururlardı.

---

[105] Râmuz EI-Ehâdis Syf: 350, Hadis No: 4339

[106] El'lü'lüü vel'mercân Cilt: 1, Syf: 57

Bir Ayet-i Celilede de Cenab-ı Peygambere hitaben (Â'raf: 205): *"Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, yüksek olmayan bir sesle sabah-akşam zikret ve gafillerden olma"* buyuruluyor.

Sıdk, ihlâs, aşk ve muhabbet ise netice-i ittikaadır. Kemalin-i evliyaullahtan birine sıdk nedir diye sormuşlar: "Kalbe geleni söylemektir. Diline geleni söylememektir" buyurmuştur. Hâlbuki zikri ve fikri, virdi olmayanın vâridi de olmaz ki kalbe de bir şey gelsin. Ve onu da söylesin.

Hakikaten ilmini Allah'tan (c.c) alıp söylemek başka bir iştir. Aşk ve muhabbet ise bu derdin devasıdır. Yakup (a.s.) Hazretleri Yusuf (a.s) için o kadar ağlamış ve mübarek a'mâ târi olmuş (kör olmuş). Yusuf, Yusuf demesi hep zahiridir. Sûreten öyledir. Hakikatte maksadı kibriyâ'sıdır. Kendi ümmetine mahbub aramak "Mahlûk için bu kadar ağlanmaz" diye attan düşerek söylediği söz, halka Yakup'un gözyaşının esasını ilân ve ifşadır, diyorlar. Evet, aşk ve muhabbet olursa sevilen unutulmaz. Ve mahbubün devam-ı huzuru ise masivâya yer bırakmaz, Hakikat-ı takvâ zuhura gelir.

Hazret-i Ali Keremullahu Veche Efendimiz buyururlar ki; "Ben kimseye düşmanlık etmem zira o da bir meşguliyettir. Beni Allah'tan (c.c) alıkor". Bakınız dinde büyüklerimiz en ufak meşguliyete bile razı olmayarak Cenab-ı Hakk'ın gayrisini külliyen bırakmağa nasıl ve ne sûretle çare arıyorlar.

Zünnun-u Mısrî, Mısır'da bir sahrada ve bir ağacın altında namaz kılan bir delikanlının yanına gider. Selâm verir. Delikanlı selâmı almaz. Tekrar selâm verir. İkincide de delikanlı selâmı almaz. Zünnün bunun sebebini sorar. Delikanlı bir şey söylemeyerek kumun üzerine bir şey yazar. Zünnün okur bakar ki; "Ben Cenab-ı Hakk'a teveccüh ettim ve dilimi bağladım. Ta ki bir şey söyleyip, meşgul olmayayım" Zünnün bu yazıyı okuduktan sonra ağlar, o da bir şeyler yazarak savuşup gider.

İşte Hakk'a ciddi teveccüh ve ikbâl böyledir. Ve hakikat-ı takvaya ancak böyle, böyle kavuşmak mümkündür.

Bir Ayetin Nüzulu ve Ka'be-i Muazzama

Kuran-ı Kerimde (Âl-i İmrân: 18): "Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilâh olmadığına adaletle şâhitlik ettiler. O'ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir" buyurulmuştur. Ayet-i Celilesinin *şeref-nüzulunda Ka'be-i Muazzama'da 361 put vardı. Bunların hepsi secdeye kapandılar.*

Birisi, bir iş için Basra'ya gider. Hz. Ameş (r.a) ile görüşür. Sohbet eder. Sonra işini görüp, çıkacağı zaman Hz. A'meş'in hanesinde geceleyin bir ses işitir. Bakar, Hz. A'meş bu Ayet-i kerimeyi defaatla (defalarca) okuyor: "Şehittü en lâ ilahe illâ'llahu ve estevda'tü…[107]" diye okudukça bunu tekrar ediyor. Sabahleyin yanlarına uğrayarak sebebini sorar. Bir sene hizmet edersen sebebini söylerim, yoksa söylemem der. O da peki diyerek, bir sene hizmet eder. Hz. A'meş (r.a) buyurur ki: "Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz buyurmuştur ki; bir adam bu Ayet-i kerimeyi okusa vedia etse (emanet bıraksa) yarın kıyamet gününde Cenab-ı Hak ne kadar günahı varsa onu affeder. Hesabı görülüp de günahının çokluğu sebebiyle, cehenneme gitmesi lazım gelse bile Cenab-ı Hak buyurur ki; "durunuz. O kulumun benim yanımda vediası vardır. O vediâ (emanet) hürmetine onu affettim[108]".

Vahdet-i Vücud'a Dair

Efendimiz Hazretleri Mahmud-u Samini, bir kere vahdet-i vücuda şu misâli emir buyurdular:

Biz böyle birkaç kimseyle otururken biri gelse, ben o zatı görüp tazim tekrim etsem, diğerleri ne o zatın geldiğini ve nede yakınımızda bulunduğunu görmese bunların o zatı görmemeleriyle, onun oraya gelmemiş, olması icâb eder mi? Elbette etmez. Zira gelmiştir. Ve mevcuttur. İşte lâteşbih, vahdet-i vücud dedikleri bunun aynıdır.

Şeyh Ali Septi'nin Halifeleri Çoktur

Şeyh Aliy'üs Sebti Hazretleri çok halife yetiştirmiştir. Hem bunlar büyük adamlardı. Cenab-ı Hak ihsan buyurduğuna buyurur.

Seyyid Kasım Kebir vardır ki pek büyük bir zattır. Şeyh Abdullah el-Ahrar Hazretleri ilk hallerinde yanına gidermiş. Şeyh Kasım Kebir herkese "babo" diye hitap edermiş. Şeyh Abdullah el-Ahrar Hazretleri'ne buyurmuş ki: "Babo senin adın nedir?" cevaben Abdullah demiş. "Aman oğlum isminin mazharı olmaya çalış. Allah'a (c.c) muzaf olduğunu sakın unutma" diye buyurmuş.

---

[107] Âl'i İmran Sûresi 18. Âyeti olan "şehidellahu..." yü okuduktan sonra: "senden başka ilâh olmadığına şahadet ederim. Ve bu şahadetimi nezdine emânet ediyorum".

[108] Elhafız Ebu Kasım Ettabarâni Elmu'cem'ül kebiri'inde rivayet etmiştir. Hadiste Basra değil, Küfe şehri deniliyor. Tefsir ibini kesir Cilt: 2, Syf: 19

Müşarun ileyh Hazretlerinin yanına öyle sellemehüs'selâm (gelişigüzel) gidilmezmiş. Adamlarına söylenir, kendisine arz edilir, kabul buyururlarsa yanlarına gidilirmiş. Şeyh Abdullah el-Ahrar Hazretleri için buyurmuş ki; bu çocuk için izin istemeyin. Ne vakit gelirse kendi keyf'i vechiyle yanıma gelsin. Öyle zannederim ki; bu çocuk zamanında bütün mahlûkatın ve umum meşayıhın en büyüğü olacaktır. "Ben Seyyid Kasım Kebir gibi geleceği en iyi keşfeden, meşayıhtan hiçbir zat görmedim". Şeyh Abdullah el-Ahrar Hazretleri esasen yedi yaşında henüz bir çocuk iken bile, ehl-i huzur imiş. Cenab-ı Hak öyle halk buyurmuş, kudret ve kuvvetine hâil (engel) mi var...

Allah (c.c) İçin

Bir gün genç bir çocuk, derviş hırkasını giymiş. Bayezid-i Bestami de;

"Oğlum sen bu hırkayı giydin ama sana tazim ederler" demiş. Çocuk;

"Bu saygıyı benim için mi yoksa Allah için mi yaparlar"? diye sorar. Beyazid-i Bestami de;

"Allah için" der. Çocuk cevaben;

"O halde iyi ya, Allah (c.c) için tazim edecekler. Bırak ne kadar tazim ederlerse etsinler. Bundan bana ne. Onlar müstefid olurlar" der. Hakikaten de öyle değil mi?

İmam Caferi Sadık Hazretleri bir gün gayet yeni bir cübbe giymiş. Süfyân-ı Sevri Hazretleri bunu görmüş. Tuhafına gitmiş. Ve Hazret-i İmam buyurmuş ki;

"Ya Süfyan galiba bu elbiseye taaccüb (hayret) ettin". Süfyan-ı sevri Hazretleri;

"Evet, ne sen ve ne de âbâ-ı ecdâdın âl-ı beyt şimdiye kadar böyle elbise giymemiştir" demiş. Hazret-i İmam buyurmuş ki;

"O vakit fakirlik elbisesi (Allah (c.c)) demeye mani değildi. Şimdi zamanımız icabı fukara ve zenbzede (günahkâr) olanlardan kaçıyorlar. Bu cübbeyi mahlûk için giydim ki onlar bana geleler ta ki müstefid olalar (faydalanalar). Hakikaten her zamanın bir icab, bir işi var.

Evliyaullah dünya malını büyük bir suya, denize teşbih ederler (benzetirler). Bir deniz ne kadar derin olsa o suda gemi o kadar güzel, serbest seyir ve sefer eder. Fakat geminin içine su dolmamak şarttır. Zira dolarsa batar. Yani dünyamız ne kadar çok olursa olsun yalnız dışarıda olsun bunun zararı yoktur. Faydası vardır. Şayet içerimize de alırsak bu mülk ve vücudu batırırız.

Halk Üç Kısımdır

Yazıca Zâde Gelibolu ahalisine dua ederken:
"Avamına nevâlın ver,
Havasına Cemâlin ver,
Ahassına visalin ver,
Ger bunlar oldular müştâk" buyuruyor.

Bundan anlaşılıyor ki, halk üç kısımdır. Ve herkesin nimeti de ayrı ayrı şeylerdir. Ehl-i tarik avam değildir. Nimetleri de mal ve menâl (ele geçirilmiş) değildir. Cemal ve Visaldir.

Kemâlinden biri buyuruyor ki; "Bizim ilmimizi, yetmiş bin hicâb (perde) arkasından tasdik eden bizim ehlimizdendir. Fakat elimizdeki ma'rifet başka bir nimettir. Bunun kadrini çok bilelim.

Bak neler oldu. Halk Avrupalılaşacağız, batılı olacağız diye zarûrat-ı diniyeyi terke kadar gitti. İslâm namına yalnız isminin Ahmet, Muhammed (s.a.v) olmasından başka bir şey kalmadı.

Cenab-ı Hak bir Ayet-i Kerimede buyuruyor ki (Rum: 22): "Göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olması da O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda bilenler için elbette ibretler vardır". Yerlerin, göklerin, lisan ve renklerin zahiri olduğu gibi batını da vardır. Ayet-i âfâkiyenin bir aynı da insanın batının da mevcuttur. Din ve imanlarına karşı lâkayd olanların memsuh'ül bâtın (kalpleri çevrilmiş) olduklarını görenler görür. Ve bunların neden ve nasıl bu hale geldiklerini tedebbür (sonunu düşünme) ve teemmülle (etraflıca düşünme) ile ibret alır.

Elhasıl, zahirde batında mucib-i ibret ve kurbet olan şeyleri hep düşünür. İşte bu tedebbürü ifâ edenler ve ibret alanlar âlimlerdir. Âlimler böyle yapacak biz de âlimlere bakarak ibret alacağız ki maksat mümkün ola. Fakat şimdi ne cahil ne âlim, hiç kimse böyle şeylerle alâkadar değil. Yalnız dünya, para, ticaret, banknot... Başka bir dert ve kayd yok. "Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah - Güç ve kuvvet, sadece Yüce ve Büyük olan Allah Teâlâ'nın yardımıyladır-".

İlk Yaratılan Nedir?

"Evvelü ma halakallahu nurî. Evvelü ma halakallahu aklî[109]" ve diğer benzeri Hadis-i Şeriflerde, ilk halk olunan nedir, sualine tâife-i süfiyenin cevabıyla cevap verilir. Yani bunlar; akıl, kalp, ruh, nûr hepsi bir şeydir. Yalnız makam ve zaman itibariyle adları değişmiştir.

Sâlikler için Keşf ve Kerâmet

Keşf ve kerâmet salikler için rehzendir (hayduttur). Fakat büyükler için hâiz-i te'sir değildir. İzhar-ı kerâmet, izhâr-ı hârik'ulâde edenler olmuştur ve olur. Bu başka bir iş için böyledir. Ekâbir bunu iki şey için yapar. Biri, ne kadar kerâmet ve sâire varsa bunlar hep Peygamber Efendimiz Hazretleri'nindir. Onun nâmına ve mü'minin şekkini (şüphesini) izâle (yok etme) ile yola getirmek içindir. Yoksa bu iki maksat hariç, kendiler için katiyen bir şey yapamazlar. Çünkü onlar Hak'ta fâni, Hak ile bâkidirler. İzhar-ı kerâmetleri de yine onun emir ve muradiyledir. Kendi arzularıyla değildir.

Evliyâ Sahabe Mertebesine Erişemez

Bu ümmetin en büyük bir velisi, Sahabe-i Kirâm'dan Hz. Vahşi'nin mertebesine bile erişemez. Peygamberin sohbetiyle onların gayeleri yükselmiştir. O kadar yükselmiş ki mertebe itibariyle sahabe-i Kirâm'dan dûn mertebede olanının pâyesine, Allah (c.c) katındaki kadr ve mevkiine yetişmek mümkün değildir. Gerçi onların dûn olanları yoktur. Fakat kendi aralarında, birbirine nispetle pâye ve mertebe nokta-i nazarından elbette birbirinden farkları vardır. Min-cihetin fâdıl, min-cihetin (bir yönüyle) mefdûl olurlar.

İşte Sahabe-i Kirâm'ın yüksek gaye ve mertebeleri de Habib-i Kibriyâ Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz Hazretleri'nin şeref-i sohbet-i seniyyeleri icâbı olmakla, tarikatta da sohbet sünnet-i müekkede olmuştur.

Aman bu sohbetten ayrılmayınız, her kemâla, korkmayın mazhar oluruz. Roman, şiirler, ilm-i kelâm gibi faydası olmayan şeyleri salik kısmı terk etmelidir.

---

[109] Keşfül Hâfâ Cilt: 1, Syf: 265, Hadis No: 827. "İlk önce Allah (c.c) nurumu yarattı. İlk önce Allah aklımı yarattı".

Hz. Ali (k.v)

Hz. Âli Kerremallahu Veche Efendimiz Hazretleri ibn-i mülcemin kendisini şehid edeceğini bildiği halde yemek esnasında semiz etleri seçerek ona verir, yedirirdi. Ve derdi ki bunları ye ki kuvvetlenesin ve bana bıçağı iyi vurasın!

Âlimleri Seviniz

Ülemadan bir zat Muhyiddin-i Arabi Hazretlerinin şeyhini, Ebu Medin Hazretlerini sevmediği için Muhyiddin-i Arabi Hazretleri de o âlimi sevmezmiş. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri Muhyiddin-i Arabi Hazretleri'nden fülân âlimi niçin sevmiyorsun diye sormuşlar. O da "Şeyhimi sevmediği için, ben onu sevmiyorum" diye arzetmiş. Aleyhissalatü Vesselam Hazretleri: "O âlim senin şeyhin sevmiyorsa da Allah'ı (c.c) ve Resûlullah'ı seviyor" buyurmuş. Muhyiddin-i Arabi Hazretleri; "Peki, ya Resûlallah seveyim" diye arzetmiş. Hakikaten sevmiş. O zatta bu vak'ayı duyarak Ebu-Medin Hazretlerini sevmeyi ahdetmiş ve hakikaten onu severek ortadan ihtilâf kalkmış.

Cihâd Niçin Farzdır?

"Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur. Eğer sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size kim yardım edebilir? Mü'minler, ancak Allah'a tevekkül etsinler" (Âl-i İmrân: 160), sadakallahul'âzim.

Bu Ayet-i Celile ashab-ı Bedir hakkındadır. Malumdur ki müslümanlara cihâd farzdır. Ne için farzdır? Dinin ikamesi için değil mi? Şayet o kayd, o maksad mevcut değilse cihâd yine farz mıdır? Elbette değil.

Bilmiyorum ki şimdiki harblerde bu düşünce var mı?

İnsan Mükerrem Yaratılmıştır

Sure-i İsrâ'da (Ayet: 70): *"Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık"* buyuruluyor.

Cenab-ı Hak bütün insanları mükerrem olarak yaratmış olduğu şüphesizdir. Fakat kâfirler, şirk ve küfürleriyle bu mükerremiyetlerini zay' etmişlerdir. Onlar Allah (c.c) düşmanı safına geçmiş, hizb-i şeytan olmuşlardır. Bu mükerremiyet ancak mü'minlere mahsus ve münhasır kalmıştır.

Mü'minler kısım, kısımdır. Bazıları emirlere itaat eder yasaklardan sakınırlar. Fakat batınlarını temizlemeye, ahlâk ve nefislerini tezhibe çaba göstermezler. Bir kısmı da hem zahiri salih ameller işlerler, hem de batini emirleri ifa ederler ki bu kısım elbette daha makbul ve daha mükerremdir.

Sonra Cenab-ı Hak yer ve denizde sizin için binecek şeyler yarattım diyor. Meselâ at, ester, deve, araba, otomobil, şimendifer ve denizlerde kayıklar, gemiler, vapurlar sonra sizi tayyibattan (temiz olan şeylerden) merzuk kıldık (rızıklandırdık) buyuruyor. Helâl me'külât (yiyecek) gibi. Ve halk ettiğim şeylerden çoğunun üzerine sizi tâfdil (üstün) ettim. Kadrinizi âlî (yüce) ettim buyuruyor.

Cenab-ı Hakk'ın bunları haber vermesinden murad ve maksud-u ilâhisi; kendi mükerremiyetimizi muhafaza ederek kendimizi zayetmemek. Ve geldiğimiz âlem-i asl'a yine pâk ve tahir gitmek sebeplerine ve çaresine tevessül etmemiz içindir. Bu Ayet-i celilenin zahiri böyle. Batınına gelince, insanın mükerremiyeti Cenab-ı Hak bizde kalp, ruh yaratmıştır ki bunlar âmirdendir. Sonra hayyı'nı bize tevdi buyurmuştur ki esasen mükerremiyetimiz, bu kalp ve ruh ve sırr yüzünden batınımızdandır.

Berr (Karada) ve bahirde (denizde) sizin bineceğiniz icâb eden şeyleri halk buyurdum. Diye emir etmesindeki murad ve maksud da evliyâullah ve muhakkikin-i kiram Hazeratı buyururlar ki; berrden maksat anâsır (unsurlar) ve nefisten mürekkeb bu vücuddur. Bu eşbahtır (açıktır). Bahirden murad da; kalb, ruh ve sırdır. Dış ameller bu vücudun bineceği gibidir. İç amaller razı olunmuş ahlâk ve yüksek himmet batının bineceği mesâbesindedir. Burakıdır. Zahiren batınen bu suretle himmetlerini sarf edenler haram-ı Kuds-u lâhut'a erişirler. Rızk'a gelince, zahirin rızkı olduğu gibi batının da rızkı vardır. O da tahlie-i kalptir. Tahalli-i ruhtur. Zikir ve fikirdir. Aşk ve muhabbettir. Güzel ahval ve ahlâktır. Üns ve huzur-u mevlâdır. Esrar (sırlar), maarif, ülûm ve hakaik-i rabbaniyedir.

Hülasa; Kurbet ve vuslât Cenab-ı Rabbül'a'lâdır. Böyle olanlar gerçekten mükerremdir. Bütün yaratılmışların en üstünü, en akıllısı, en bilgini ve en bahtiyarıdır. Ve belki bütün âlemlerin ve mükevvenatın mukabilidir.

Hazret-i Allah (c.c) nimetinin itmanını ihsan buyura. Bu başka bir devlet, başka bir nimet.

İ. Hakkı Erzurumî

"Ne devlettir ki dildârım sen oldun
Nedim ü mûnis ü yârim sen oldun
Dil-i pür derdimin dermanı sensin
Şifây-ı cân-ı bimârım sen oldun
Sürürumdan sığışmam bu cihâne
Demadem çünki gâmhorum sen oldun
Bana hasmolsa âlem halkı gâm yok
Ne korku çün niğâhdârım sen oldun
Safâlar hem cefâlar bulsa canım
Refik-i cümle atvârım sen oldun
Sana dilvermişem ey cân-i âlem
Ezelden çünki dildârım sen oldun.
Güzeller vasfın etsem dilde sensin
Muradım cümle muhtarım sen oldun[110]"

Zâhir ve Batın Azaların Sıhhati

Bu vücudun zahiri bütün azay-ı vücudun ayrı ayrı, vazifelerini ifaya mâni ve arızaları olmamalarıyla ve bir diğerine galebe etmeyerek her birinin mûtedilen ve eşit ifây-ı vazif (görev) etmeleriyle ve bilhassa bunların reisi mesâbesinde bulunan midenin iyi vazaif edebilmesiyle mümkün ve meşruttur.

Bu böyle olduğu gibi kezalik batın vücudun da sıhhatte olması için kuvvay-ı batıniyenin (iç kuvvetlerin, kalp âleminin) her biri kendi dairelerinde mûtedilen ifây-ı vazife ederek biri diğerine galebe ve tecavüz etmemesine bağlıdır.

Batıni kuvvetler; nefis ve tabiat, hevâ ve kuvve-i vâhime sonra kalb ve ruh, sırr ve akıl-ı meâd vesâiredir. Nefis ve yardımcıları, kalp ve ruhun yardımcılarına üstünlük kazanırlarsa o vücudun batını hastadır. Bu hastalık devam eder ve artarsa sahibini ebedi helâke götürür.

Nefsin bu bedendeki görevi onunla mücadele içindir. İnsanın terakkisi ve yükselmesi bu yüzdendir. Bunun yemek, içmek uyumak gibi hukuku itidâl dairesinde olmak şartıyla verilir.

---

[110] İ. Hakkı Divan Syf: 118

Ruh ve yardımcılarının tamamen galebesinden ise batının münharif'ül mizâc (rahatsız) olması lazım gelmez. Bilâkis bu batın çok güzeldir. Ve bu güzellik nefse de sirâyet eder. Sahibi her suretle felah ve necat bulur. Ruhun galebesi, nefsin hakkının verilmesini intâc etmez (sonuçlandırmaz). Yesin, içsin fakat ilâhi emirlere zahiren ve batınen uysun ki, bunun da sıhhati bu suretle mümkündür. Zaten "Mûtû kable entemûtû" ölmeden evvel ölünüz, buyurulduğu da budur.

Yani nefsin istekleri kesilerek, ruh ve sırrın emrine bağlanıp itaatkâr olmasına, ilâhi emirlerinin zahirine ve batınına tam bağlanıp uymasına; ölmeden evvel ölmek derler. Şimdi biz de zahirimizi muhafaza eder, yalnız zahiren emirlere inkiyad eder de (teslim olur da), batınen cahil ve gafil olur batın emirlerini ifada tembellik edersek yine bir derece zalim olmuş oluruz. Adaleti, itidali muhafaza etmemiş oluruz. Hâlbuki Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz "Her biriniz çobansınız. Her çoban güttüğünden sorumludur[111]" buyurmuştur. Bir vücutta, bizzat reistir. Bu kuvve-i zahire ve batınenin, ifây-ı vazife edip etmediklerinden mesul olduğumuz gibi, şayet bir ailenin reisi isek onların da sözümüzü hüsn-ü kabul etmeleri me'mul bulunan, akraba ve taallukâtımızın Cenab-ı Hakk'a karşı ifây-ı vazife edip etmediklerinden ve ilm-i hâllarını öğrenip öğrenmediklerinden indellah mes'uluz.

Cenab-ı Hakk'ın Güzel İsimleri

Sure-i A'raf'ta; *"En güzel isimler Allah'ındır. O'na o güzel isimleriyle dua edin ve O'nun isimleri hakkında gerçeği çarpıtanları bırakın. Onlar yaptıklarının cezasına çarptırılacaklardır"* buyuruluyor. En güzel isimler "Esmâ-ı Hüsnâ" doksan dokuzdur. Hepsi Cenab-ı Hakk'ın ilâhi isimleridir. Bunların herhangi birisiyle zikretsek, teşbih etsek Cenab-ı Hakk'ı zikir ve tesbih etmiş oluruz.

Fakat ism-i zat "Allah (c.c)" lâfzâ-ı Celâlidir. Bil-umum isimler ve ilâhi sıfatları câmi'dir. Nakşi'lerin diğer esmâ-ı ilâhiye ile zikretmeyip yalnız ism-i zatı ihtiyar etmelerinin sebebi budur. Bununla zikredenler bil-umum esmâ-ı hüsnâ ile zikretmiş gibi olurlar. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazreteri ise "Duânın en üstünü Elhamdülillah, zikrin en üstünü lailâhe illallah'tır[112]" buyurdukarı için Nakşi'lerin kısm-ı azami da kelime-i tevhid ile meşgul olur.

---

[111] Ramuz El-Ehadis, Syf: 343, Hadis No: 4253

[112] Keşf'ül Hâfâ Cilt: 1, Syf: 152, Hadis No: 452

"La ilâhe illallah" nefyi ve isbâtı câmidir. Bununla zikirde hem tahalli, hem tecelli, vardır. Cenab-ı Hakk'ın iki ismi vardır ki bunlar üssül-esastır. Biri Celâl diğeri Cemâl sıfatı, "la ilâhe illallah" hem Celâl hem de Cemâli camidir. Yalnız Cemâl'dan terbiye gören bir salik, Celâl tecelliyatına ve yalnız Cemâl'dan terbiye gören bir salikte Celâl tecelliyatına tahammül edemez. Hâlbuki Celâl ve Cemâli cami bulunan Kelime-i tevhid ile terbiye ve teslik olunan bir salik Celâl tecelliyatına da Cemâl tecelliyatına da tahammül eder, takat getirir. Fakat Kelime-i tevhidin yalnız lâfz-ı şerifi değil, mânâsını da mülâhaza etmek lazımdır. Nakşi'lerin de üssül-esası mânâsı olup, zikirleri bu vechile hafi ve enfüsidir.

Turuk-u sâireye (Diğer tarikatlere) gelince; onlar diğer esmâ-ı ilâhiye ile de meşgul olurlar. On iki esmâ (isimler) vardır ki onları sırasıyla çekerler. Ve esmâ-ı şerifenin asârının zuhurunu gözlerler.

Lâkin bu esmâ-ı şerifenin asârı salikte zuhur ettikçe o sâlik varlığa düşer ki onun varlıktan kurtulması haylice müşküldür. Daha müşkül bir cihet var ki o da zamanımızda bu tarikatlarda hakikaten mürebbi diye bilecek bir şeyh-i kâmil, kalmamış olmasıdır. Hâlbuki şeyhsiz, mürşidsiz kaabil değil bu iş görülmez. Sonra bunların tariki evvel emirde dışarıdan, afakidir. Eşyada hüviyet-i sâriye ararlar. Bu ise ayakları kaydırır. Bir adam bu vartalardan kendini kurtaramaz. Seyr-i âfâki bittikten sonra ancak enfüse geçerler. Gayet çetin ve uzun bir yoldur. Hâlbuki nakşilerin yolu, seyr-i sülûkü enfüsidir. Âfâk ile işleri yoktur. Daha başlangıçta kendi vücud nüshaları bir şeyh-i kâmilden bir mürebbi-i kâmilden çok istifade ederler. Ve bunlarda riyâ, süm'â (gizli riyakârlık) korkusu yoktur. Senin, benim gibi zahiren işlerini görürler. Ticaret ederler. İcrây-ı san'at ederler. Ziraatla uğraşırlar. Memur iseler, memuriyetlerinde bulunurlar. Fakat daima içeriden kendi zikir ve fikir ile mücâhedeleriyle meşgul olup güzel ahvâl, güzel ahlâk edinmeye çalışırlar.

Fakat Nakşilerin hepsi bu tarif edilen tarzda değildir. Onlarında bazıları bidat vesair kötülüklere karışmıştır. Sağlam, kolay ve yakın olan yol; kitap ve sünnete tamamıyla mutabık olanıdır.

Elhamdülillah süme Elhamdülillah, işte tarikat-ı aliyye-i Nakşibendiyye-i Halidiye-i Sâminiyye ve evsâf-ı güzideyi câmi zamanımızda iktida edilecek (uyulacak) bir tarik-i rânâ ve a'lâdır. Cenab-ı Hak bu nimetin itmanını ihsan buyura. Âmin.

Kıyamet Gününün Tarif Olunamayan Korkulu Bir Gün Olduğu

Sure-i Neml'de (Ayet: 87): *"Sûr'a üfürüleceği ve Allah'ın dilediği kimselerden başka göklerdeki herkesin, yerdeki herkesin korkuya kapılacağı günü hatırla. Hepsi de boyunlarını bükerek O'na gelirler"* buyurulmuştur.

O gün öyle bir gündür ki onun korku ve şaşkınlığını kimse tarife muktedir olamaz. O gün gayet acıklı bir gündür. Her fertten bir feze' ve vâveylâ (çığlık) kopar. Ancak Cenab-ı Hakk'ın murad buyurdukları değil, burada iken kıyametlerin koparmış, hisab ve kitabını görmüş olanlar, ancak o gün emin olurlar. Yine bu Sure-i Celile'de (Neml: 89 ve 90): *"Her kim iyi amel getirirse, ona ondan daha hayırlısı vardır. Onlar o gün korkudan emindirler. Kimler de kötü amel getirirse, yüzüstü ateşe atılırlar. (Onlara), "Ancak yaptıklarınızın karşılığını görüyorsunuz" (denir.)"* buyuruluyor.

Hasenenin çeşitleri vardır. Fakat asıl basene tevhiddir. Bir kimse tevhid ile imanını muhafaza ederse, kendisine ondan daha hayırlısı vardır. Yani onun mükâfâtı cennat-ı âliyât ve içindeki nimetler olur. Ve onlar o fezâ-ı ekberden ve o günün havi ve dehşetinden emin olurlar. Eğer seyyie ile giderlerse; yani tevhidlerini imanlarını muhafaza edemeyerek küfür ve şîrk İle giderlerse, onlar yüzleri üstüne cehenneme sürüklenirler. Bunların böyle yüz üstü ateşe sürüklenmek suretiyle cezâ görmeleri ancak kendi kötü amelleri sebebiyledir. Herkes ne yaptı ise onun cezasını görür. Yoksa Cenab-ı Hak hiç kimseye zulüm etmez. Ve hiçbir ferdin emeğini zâyi buyurmaz.

Ayet-i Celilelerde (Neml: 49 ve 50): *"Allah'a and içerek birbirlerini: "Biz, gece ona ve ailesine baskın yap(ıp onları öldür)elim sonra velisine: 'Ailesinin öldürülüşünde bulunmadığımızı, bizim doğru olduğumuzu' söyleyelim" dediler.* ***Böyle bir tuzak kurdular, biz de onlar hiç farkında olmadan onlara bir tuzak kurduk***" buyuruluyor. Çünkü füccâr, küffâr Cenab-ı Hakk'ı tevhid etmezler. Şirk ve küfürlerinde ısrar etmek suretiyle burada iken Cenab-ı Hakk'a mekir ettiler. Cenab-ı Hak da burada onlara mekir etti ve en kötü hâl üzere bıraktı. Sıhhatle, nimetle mekir ve istidraclarını artırdı. Hâlbuki bunlar bu mekir ve istirdâclarını da idrak edemeyerek bu hâl üzere kaldılar. Âlem-i ahirete o suretle gittiler. O günde de bu cezaya lâyık ve müstahak oldular.

Kötünün en kötüsü şirk ve küfürdür. Cenab-ı Hak verdiği iman nimetini habib-i ekremi hürmetine elimizden almaya, muhafaza buyura. "Kim bir iyilikle gelirse" Ayet-i celilesinin zahiri böyle, Bu Ayet-i Celilenin Müslümanlar ve mü'minler hakkında ki mânâsına, suret-i tatbikine gelince,

Müslümanlar umumiyetle ehl-i tevhiddir. Bunda şüphe yok. Çünkü iman; lisânla takrir, kalp ile tasdik ve cevarih (vücudun organları) ile amalden ibarettir. Bu tarif dâhilinde Cenab-ı Hakk'ı tevhid edenler şüphesiz ki ehl-i tevhiddir. Ehl-i imandır.

Fakat bir Müslüman dille "La ilâhe illallah" der kelime-i münciyenin elfâz-ı şerifesini taleffuz ettiği sırada kalbi başka şeyle meşgul olursa, yani bu kelime-i mübarekenin manasını düşünmeyerek, gâfil gâfil, bu kelimeyi lisanında söylerse; doğru söyleyiniz bu sırada o adam da Cenab-ı Hakk'ı, Vahdaniyyet-i ilâhiyeyi ondan başka bir ma'bud ve mevcud-u hakiki bulunmadığını tasdik etmiş olur mu? Elbette olmaz. Yalnız diliyle şahadet getirmiş, fakat kalbiyle bu şahadeti te'yid ve tasdik etmemiştir. Yalnız sûri bir tevhiddir. Evvelce Cenab-ı Hakk'a ve birliğine iman getirdiğinden dolayı bu adam müslüman ve mü'mindir. Fakat bu suretle olan tevhid sûridir. Olsa olsa bu kelimenin elfâz-ı şerifesini talaffuzdan dolayı olsun ki bir sevap da alsın. İşte o kadar. Lâkin bu kelime-i mübarekeyi hem böyle lisanla ve hemde söylediği sırada da mânây-ı şerifini mülahaza ile Cenab-ı Hakk'ı hazır bilerek tevhit eder. Hususiyle bu manayı daima mülâhaza ile zikir ve fikirde müstağrak olursa, şimdi bu adamla, yalnız lisanen o da pek az mahdud olarak günde bir def'a veyahut ömründe birkaç defa kelime-i şahadet getiren eşit olur mu? Elbette olmaz.

İşte böyle gayet az ve mahdud bir surette ve manasını mülâhaza etmeksizin tevhid edenler, eğer imanlarını kurtarıp âhirete giderlerse, hisab ve kitaptan sonra cehenneme girmelerini gerektiren seyyiât vesaireleri yoksa fadl (üstünlük) ve keremi ilahi ile cennete girerler. Fakat burada kör olarak basiret tedarik etmeksizin gittiklerinden dolayı ve batınları ma'mur olmayıp gafil, harab bulunduğundan dolayı cennete de girseler ehl-i kurbet ve vuslat olamazlar. Çünkü batınlarını pak ve tahir etmediler. Bunlar nev'ama yine başlarını aşağı eğerek, (yani yüz üstü demek) nâr-ı bu'd-ı katiyyeye nâr-ı ihtirâktan hem de nâr-ı hicrandan (ayrılıktan) bâid olup ehl-i vuslat olurlar.

İşte Ayet-i Celile'de (Bakara: 201): "*Onlardan, "Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru" diyenler de vardır*" buyuruluyor. Burada Allah (c.c) ile olarak sahibi ihsan olurlar. Orada da o hüsnâya yani Cenab-ı Hakk'ın huzur ve müşahede ve vuslât ehli olarak her türlü niâm-i celile-i ilâhiyeye mazhar olurlar. Ve bunlar o yevm-i fezâ' ve ceza'da her suretle emin bulunurlar. Ayet-i Celile'de (Yunus: 62): "*Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de*" buyuruluyor.

Cenab-ı Hak cümlemiz hakkında nimetinin itmamını ihsan buyursun. Âmin.

Yirminci Asırda İslâmiyet

Bir gün bizim Muhyiddin bir kitap getirmişti. Gördüm ve birazda okudum. "Yirminci Asırda İslâmiyet" namında bir kitap. Çok şeyler yazıyor. Müctehid-i İzâm Hazretleri'nden bahsettikten sonra, biz niçin içtihat etmiyoruz? Biz de insan değil miyiz? Onlar gibi bizim de aklımız, ilmimiz var, Neden hiçbir meseleyi kendimiz tedkik edip biz de bir şey söyleyemiyoruz?

Hep eskilerin fikirlerinden dışarı çıkamıyoruz diyor.

Dikkat ediyorum da bu kitaplar ne kadar iyi yazılsa, şer'i şerif ahkâmına ne kadar muvafık olsa yine içine bir şey karıştırıyorlar.

Evet, bâb-ı içtihat mesdudtur (içtihat kapısı kapatılmıştır). Esbab-ı mesduideyette ictihad için yalnız ilm-i zahir kâfi değildir. Ne kadar âlim ve mütebahhir de olsak şer'i şerifin batini hakikatini bilmeden yalnız zahir üzerine Kur'an'dan Hadis-i Şeriflerden istinbaat-ı ahkâm (hüküm çıkarmak) mümkün değildir. Zira hiçbir mes'ele-i Şer'iyye yoktur ki onun bir esası bir hakikati olmasın. Önce bunun hakikati tedkik, tahkik olunmuş sonra zahirde eğer bu hakikate tavafuk ederse kabul edilmiş yoksa edilmemiştir. Yani istinbat-ı ahkâmda hakikat esas, şeriat ve zahir fer'dir.

Hâlbuki böyle diyen adamların batınlarından vaz geçtik, zahirleri harab ender harabtır. Bunu diyen adamlar beş vakit namaz değil mi, bunu bile kılmıyorlar. Heyhat bunlar mı Kur'an'dan, Ehâdis-i Celile'den istinbat-ı ahkâm edecek.

Evet, ederler. Kendi emraz-ı batıniyelerini (hastalıklı iç dünyalarını), i'râz-ı diniyelerini yerleştirmek için şeriatı alet ederek dini, İslamiyet'i ortadan kaldırmak isterler. Ve gaye de budur.

Haktan görünüyorlar. Eğer lisan ilmini, biraz arapçayı bilmekle biraz da Avrupa fününu öğrenmekle, Kur'an ve Hadisten istinbat-i ahkâm mümkün ise ecnebilerde bu kadar müsteşrik var ki onların ilimleri bunlardan çok fazladır. Onlar da Kur'an'dan mesail-i şeriyyeyi istinbata me'zun olmak lazım gelir.

Peki, şimdi siz söyleyin bu yakıştı mı? Bir ecnebi bizim kitaplarımızdan; Kur'an-ı Azımuşşandan istinbat-ı ahkâm edecek, hâlbuki bu iddiada bulunanların dinle alakaları zannetmem ki müsteşrik denilen bu musevilerden çok farklı olsun. Sen bunların surette müslümanım demelerine bakma, maksatları dediğim gibi müctehid olmak veya şu bu olmak değil, bu suretle dini harab edip kaldırmaktır. Şu kadar var ki, henüz söylemeğe cesaret edemiyorlar. Çok geçmez bunu da söyleyecekler. Daha kim bilir neler yapacaklar.

Herifler şimdi bile bar bar bağırıyorlar; hocalara, şer'i şerife, dine kara kuvvet diyorlar. Buna karşı i'lân-ı harb edelim diyorlar. Biz halen bunların Kur'an'dan, Hadis'ten istinbat-ı ahkâm edemez miyiz yollu nağmelerine inanıyoruz.

Ben-i İsrail'in Teklifi

Hz. Musa (a.s) Ben-i İsrâil'i Mısır'dan alıp arz-ı Filistin'e geçecekti. Vaktaki kızıl denize geldi, âsâ ile vurarak denizi ikiye ayırdı. Ben-i İsrail ferah fehur (sıkıntısız) geçti. Ben-i İsrail karşıya geçince Musa (a.s.)'a: "Bize ya Allah'ı göster veyahut bir ilâh yap ki biz ona tapalım" dediler. Böyle yersiz tekliflerde bulundular.

İnsan hayret ediyor. Pek âlâ, Peygamberse işte Musâ (a.s) gibi ülülâzim bir peygamber. Mucize ise işte âsâ ile denizi bir vuruşta iki kısma ayırmak gibi büyük bir mucize. Yine böyle iken herifler puta tapmak isterler. Demek Cenab-ı Hak bunlara esasen hidayet buyurmamış bunların hüsran ve hizlânını (felaketini) mürad buyurmuş, daha doğrusu kendilerinin istidad-ı ezeli ve fıtriyeleri bunların mazhar-ı hidayet olmamalarına bâdi ve bais (sebep) olmuştur. Demek hidayet-i ilâhiyeye mazhariyet en büyük bir nimet ve devlettir. Ve bunun üstünde bir nimetin olması mümkün değildir.

Acaba biz de hidâyet-i ilâhiye ve inâyet-i sabıka-i ezeliyeye mazhar mıyız? Değil miyiz?

Biz bunu bilemeyiz. Ancak Cenab-ı Hak bilir. Bizim için yalnız bir şey lazımdır. O da İslâmiyet'imizi elden bırakmamaktadır. Eğer hidayet-i ilâhiyeye mazhar isek, bir taraftan kendi say'ımız, bir taraftan da Cenab-ı Hakk'ın lütuf ve hidâyeti ile karşılaşarak işimiz güzel, iyi olur. Bilakis hakkımızda inâyet-i ezeliye mesbuk değilse, başka kapı ve gidecek başka bir yer, başka bir ilâh olmadığından yine bab-ı keremi ilâhiyede beklemekten ve bu gibi kayıtlarla meşgul olmayarak vazife-i ubudiyeti ifâya müsarattan başka çare yoktur.

Biz kuluz. O Rab'dir. Kulluk neyi gerektirirse, öyle hareket etmek lazımdır. Zira bir köle efendisinin işine müdahale edemez. Efendisi onu hangi işte kullanırsa, ona ne emrederse o ancak onu bilir. Onu yapar. Efendisine; sen karışma ben şöyle yapacağım, böyle yapacağım diyemez.

Büyüklerimizden birisi de Rabia-ı Adeviye'ye demiş ki; "insan Cenab-ı Hakk'ın kapısını bekler, döverse elbet bir gün açılır". Hz. Rabia da ona: "Sen nasıl adamsın, bu nasıl sözlerdir. Kapı ne demektir. Bab-ı ilahi daima açıktır, kapanmamıştır. Dövülmekle açılmaz".

Biz ilâhi kapıdan yüzümüzü diğer yöne çevirmişiz. Zan ediyoruz ki bab-ı ilâhiyi döğüyoruz. Hem esasen bab-ı ilâhi falan da yoktur. Cenab-ı Hak her yerde hazır, nâzır, semi' ve basîr ve bize bizden karibdir. Biz kendimizi ondan uzak sandıkça ondan gaflet ettikçe, zahir ve batınımıza ve bütün hal ve işlerimize basir ve muttali olduğuna inanmadıkça uzaklığımız artar.

Kitaplarımız ve Şeyh Efendimiz de böyle buyurmuştur. Ne kadar ülum (ilimler) ve maarif (bilgi), hikem (hükümler) ve esarara, kemal ve irfâna hâsılı diğer ne gibi esbaba kurbet ve vuslat varsa bunların hepsi bu ulum ve huzura dâhildir. Onun için huzuru elde etmek, ehl-i huzur ve ihsan olmağa sa'y etmek lazımdır. Biz bu suretle cehdederiz. Cenab-ı Hak da kendisi bilir hakkımda ne mu amele buyurursa buyurur. Biz ona karışmayız. Maahaza, korkmayınız güzel olur ve olmuştur.

Halka Merhamet Etmek

Cenab-ı Hak bir Hadis-i Kutside emir buyuruyor ki; "Mahlûkatım benim iyâlimdir (halkımdır). Her kim benim iyâlime merhamet ederse, faydalı olan kimse odur[113]". Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz de bir Hadis-i şerifte: "Mahlûk iyâlullahtır. Kim mahlûka en ziyade merhamet ederse en büyük adam odur[114]" buyuruyor.

Kim olursa olsun. Hatta hayvanlar, bitkiler ve cansızlar da mahlûkat değil miydi? Sonra bizim nefsimiz de mahlûk değil midir?

Önce kendi kendimize merhamet edelim. Acıyalım. Böyle olursa ondan sonra da diğerlerine merhamet ederiz. Zira kendine acımayan başkasına hiç acımaz. Kendimize acımamız, ona merhamet etmemiz, onu rabbani emirlere inkıyâd ettirmek, onu yasaklardan sakındırmaktır.

Allah'ın (c.c) veli kulları arasında söz birliği ile kabul edilmiştir ki, iki kimse Cenab-ı Hakk'a yol bulamaz:

(1) İbadet taat etmeyen, ibadet ve taat hususunda atıl (tembel), batıl (yanlış) olan,

(2) Evliyaullah ve meşahyıh nezdine gitmeyen.

Efendi, ben ne şeyhim ve ne de veli. Hiçbir şey değilim. Hatta velinin kapısındaki köpeğin bir tüyü olsam yine bahtiyarım. Fakat burası bir oda, mizan ve mi'yar olmuş, kim ki buraya geliyor o adamın, zikir, fikir ve Cenab-ı Hakk'a meyyal-ı muhabbet olduğu (sevgi beslediği) anlaşılıyor. Ve kim ki buraya gelmez onun da Cenab-ı Hakk'ı istemediği, onu sevmediği anlaşılıyor.

Efendi; Zat-ı Zü'l-celâl Hazretleri'ne, ibadet ve ubudiyet etmeyelim de ne yapalım. Zira kadir ve muktedir O'dur. Rahim ve gafur O'dur. Aziz ve müntakim O'dur. Kerim ve gani O'dur. Vel hâsıl, daha böyle birçok sıfat-ı Celil'e ile muttasıftır. Şimdi bu sıfatlara mukaabil insanlarda da ubudiyyet, onun izzetine mukaabil bizde de zillet, onun ğınâsına mukaabil bizde de fakr ve ihtiyaç, onun kudret ve iktidarına mukaabil bizde güçsüzlük ve acizlik bulunmak icâp eder. İnsan kendini böyle zelil, hakir ve muhtaç gördükçe abd-ı mahz olmaya çalışır. Cenab-ı Rabbül-Âlemin Hazretleri'ne taalluk ve teveccüh ve ikbaal ettikçe Hazret-i Allah (c.c) da o adamı kendisiyle aziz ve ganî eder. Kendi kudret ve kuvvetinden ona da kudret, kuvvet ihsan eder. Evliyâ ve Enbiyâ hep böyle olmuş ve bu suretle hareket etmişlerdir. Fadl bin İyâz Hazretleri buyurmuşlar ki; "Ne kadar zengin ve mesut olursa olsun, ben dünyada hiç bir kimseye gıpta etmem. Zira o da ölecek. O da mahşer yerine gidecek. O da hesap, kitap verecek değil mi? Ben o kimseye gıpta ederim ki: O bu dünyaya gelmemiş. Ve âlem-i a'mâda kalmıştır" İşte evliyaullah böyle korkmuşlar. Artık biz ne diyelim. Bilmiyoruz.

Üveys Elkarani Hazretleri bir köpekle beraber mezbelede ekmek kırıntısı arıyormuş. Bir aralık köpek hırlamış, Hazreti Üveys:

"Yok. Hırlama. Şayet ben cehennemden kendimi kurtarır da cennete gidersem, şüphesiz ben senden afdâl olurum. Yok, kendimi kurtaramazsam ve cehenneme gidersem, aksine sen benden afdâl olursun. Binâenaleyh hırlama. Hele şu ekmeği al ye bakalım" der.

Kezâ Hasan'ül Basri Hazretleri gibi ulûm-u zahirede mütebahhir (ilmi derin) ve ümmet-i merhumeye önder ve muktedâ olan (kendisine uyulan), batınen bilcümle turuk kendisine müntehiy olan ve kibâr-ı tabiinden bulunan bir zat-ı muhterem:

"Cehennemden en son çıkacak adam Hanâ' nâmında birisi imiş. Keşke bu adam ben olaydım" buyurmuşlar. Niçin böyle diyorsunuz diye sormuşlar, Cevaben:

"Çünkü cehennemde muhalled (ebedi kalmakta) vardır, onun için böyle diyorum. Böyle temenni ediyorum. Şayet öyle olursa o vakit benim halim neye varır" buyurmuş.

İşte evliyaullah hep böyle korkmuş. Hâlin hakikaten müşkül olduğunu bize anlatmak istemişlerdir. Fil-hakika Ayet-i celile ve Hadis-i şeriflerinden

meâl-ı muniflerine de bakıyorum iş çok müşkül. İnsan o ateşe girecek ve cehennemliklerin vücutlarından akan kan ve irini içecek, vücutları yanıp dökülecek ki Cenab-ı Hak cehennem bekçisine: "Ben bunları tekrar dirilteceğim sen azaplarını artır[115]" buyuracaktır Rabbim Teâlâ Hazretleri cümlemizi muhafaza buyursun.

Elhasıl demek istiyorum ki; nefsini zelil eden, iktisab-ı rif'ât (yüksek rütbeli) eder. Kendini beğenen, kibreden Cenab-ı Hakk'a karşı ihtiyacını bilmeyen de zelil ve hakir olur.

Evliyaullahtan bir zat yolda gidiyormuş, diğer bir kimse de onu gözetliyormuş. Bakmış ki karşıdan bir köpek geliyor. O zat kaldırımdan yürürken, önce kaldırımın üst tarafına geçmiş sonra kaldırımdan aşağı inerek çamura girmiş ve köpeğe yol vermiş. Bunu gözleyen kimse bu zata gelerek:

"Karşıdan gelen bir köpekti, önce kaldırımın üst tarafına sonra da yolun ortasındaki çamura inerek köpeğe yol verdiniz. Bundaki hikmet ne idi. Siz yolunuza devam etseydiniz, köpekte yolun altından geçseydi olmaz mıydı?" diye sorar. Oda cevaben:"Evet, bu köpeğe yol vermek için önce kaldırımın üst tarafına geçtim. Sonra hatırıma geldi ki ben nereden biliyorum ki bu köpek indellah benden hayırlı değil. Bu hatıra ile derhal kaldırımdan aşağı indim köpeğe yol verdim. Fakat bilmem ki bu kusurumdan dolayı Cenab-ı Hak beni af ve mağfiret buyuracak mı?" diye söyler.

İşte evliyaullah hezarâtı nefislerini böyle zelil ve hakir etmiş ve o nispette de büyük olmuşlardır. Vay bizim halimize, vay toprak bizim başımıza!

Mevlâna Câmi'de bir beytinde buyurur: "Ey şeyh sen harman dağını her saat çoğaltıyorsun, fakat varlığından da arpa kadarını eksiltiyorsun". Demek ki yalnız ibadet kâfi değil. İş bu varlığı kaldırmaktır. Benlikle, varlıkla, gafletle yapılan ibadetin sahibine yararı olmaz.

---

[113] Keşfül Hâfâ Cil: 1, Syf: 380, Hadis No: 1220

[114] a.g.e. ve aynı Hadis-i Şerif'in izahında.

[115] Şu meâlde bir ayet vardır (Nisa: 56): "Şüphesiz âyetlerimizi inkâr edenleri biz ateşe atacağız. Derileri yanıp döküldükçe, azabı tatmaları için onların derilerini yenileyeceğiz. Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir". Yukardaki meâlde bir ayet yoktur.

Hataların İkâz Edilmesi

Evliyaullahtan bir zat; bir gün ahbab ve ihvânıyla oturup sohbet ederken dışarıdan bir kimse gelip, kendisine bir miktar para getirir verir. Hatırına gelir ki bu parayı, burada oturan fukaraya yani dervişlere dağıtsın. Sonra kendi kendine der ki hele kalsın da gerekli bir iş zuhur ederse ona sarf ederiz. Elhasıl bu parayı dağıtmaktan sarf-ı nazar eder. Derhal dişinin birine ağrı girer. Ne yaparlarsa ağrı kesilmez. Nihayet çektirir. Bu defa onun yanındaki dişe ağrı girer. Onu da çektirir çektirmez üçüncü dişine ağrı girer. O sırada hatifi (gaipten gelen) bir nidâ sırrına hitaben: "o parayı dağıtmaya niyet ettin fakat sonra bu fikirden döndün niyetinden dönme. O parayı dağıt, yoksa dişlerin hepsini söktürürüm" diye emreder. O da derhal intikalla işi anlar. Parayı dağıtır. Dişinin ağrısı da kesilir. Evliyaullah böyledir. Bir kusuru olsa kendileri ilhamla, ihtarla ikâz olunurlar. Hatalarını anlar tashih ederler.

Fakat biz, hiçbir şeyden haberdar değiliz. Ne kusurumuzu söyleyecek, ne de bizi ikâz edecek kimse var. Binaenaleyh ne yapmak lazımsa biran evvel yapıp bu körlükten, bu basiretsizlikten bu zulmet ve gafletten kendimizi kurtarmalıyız. Bunun çaresi yoktur. Ancak bu, nefisten kurtulmakla, Hakkani bir kulak bir göz tedarik edebilsek ashab-ı basiretten oluruz.

Nefisten kurtulmak da iki şeyle mümkündür. Musahebe, mücahede. Evet, biz bize kalırsak yalnız başımıza bu nefsin elinden kendimizi kurtaramayız. Bir taraftan biz çalışır, mücahede ederiz. Nefse muhalefetle onun her dediğine hemen uymayız. Diğer taraftan da evliyaullah yanında koşup, onlara hizmet ve muhabbetle ve böyle müzakere ve musahabede nazar-ı feyz ve hikmetlerini celbe çalışırız. İşimiz görülür. Bu sohbet nefis ve şeytan zehirlerine karşı tiryâktır.

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri: "Ülemâdan dininizi öğreniniz. Hükemâ ile oturunuz, büyüklere, karışınız[116]" diye emir ferman buyurmuştur. Elhasıl, sohbetten kaçmamalıdır. Evliyaullahtan uzak kalmamalıdır. Zirâ her nimet bunlarla elde edilir. Nisbetimizi korumalı, tarikata ve şeyhe olan muhabbetimizi artırmağa çok dikkat ve itina gösterilmelidir. Bakarsın bazen muhabbetin azalır gibi oluyor, işini gevşetmeye, başlıyorsun, derhal bunun sebebini aramalı, hemen tövbe ve istiğfar etmelidir. Şayet böyle yapmaz, hiçbir şeye dikkat etmezsek artık tamamıyla bozulmaya başlarız.

---

[116] Bulunamadı.

Tarikattan da şeyhten de kaçmağa başlarız. Bütün bütün ağyar zümresine düşeriz. Hatta olur ki insan ufak bir hata yüzünden kırk elli senede kazandığı kemali da kaybeder. Artık tövbekâr da olsa önceki mertebesine belki de ulaşamaz. Bulsa da pek zorlukla bulur.

İnsan hâlidir. Olur ki bir hata, bir kusur da eder, fakat mü'minin işi, hemen tevbe ve rüc'u etmektir. Kusur ve günah üzerinde ısrar etmemek lazımdır. Tövbe makbuldür Bazen insana yokluk zillet ve inkisar verdiğinden dolayı sebeb-i tarakki de olabilir. Fakat bu bir defaya mahsus olmalıdır. Günahlarda ısrar Allah (c.c) korusun küfre kadar götürür. Nefis, şeytan, hevâ, tabiat, kötü arkadaş bunlar hep insana düşmandır. Sû-i Karin (kötü arkadaş) hepsinden daha eşeddir. Zira bu adamlar, esasen zararlı, fena olduklarından nefis ve şeytan da vücudlarını istilâ ile mazarratları bir kat daha arttığından bunların insana yaptığını nefis ve şeytan yapamaz. Bununla beraber nefis de şeytan da büyük düşmanlardır.

Kutbuddin Şa'rari Hazretleri Uhud'unda yazıyor ki; "Şeytanla mübahese ettim. Beni aciz bıraktı. Ve bana dediki hiç nafile yorulmayın Cenab-ı Hak bir mizân yaratmıştır. Beni de o mizânın mili üzerine bakıcı tayin etmiştir. Her ne zaman o mili doğru tutmazsanız o vakit ben bundan derhal istifade ederim. Ve böyle böyle birçok doğru sözleri ve pek büyük hakikatları söyleyerek beni aciz bıraktı" buyuruyor. Şeytan pek âlimdir. Kutbuddin Şa'ranî, Sehl bin Ettüsteri Hazreti evliyaullah'ın büyüklerindendir. Bunlar böyle derlerse daha biz nerede kalırız. Nefis ve şeytanla nasıl başa çıkabiliriz. Bu sebeble evliyaullah'a mülâkata, onlara muhabbet ve hizmetle sohbet-i Seniyelerine devamla emirlerini canla başla tutmaya çok muhtacız. İhtiyacımız da var.

Bizi Salihler Zümresine Kat

Pek garibime gider. Meselâ namazlarda veya diğer vakitlerdeki dualarımızda; "Allahummahşürna fi zümretissalihîn" veyahut "Teveffenâ müslimine ve elhiknâ bissâlihin" diye dua ederiz. Haşa bu sözlerimi halkı küçültmek için söylemiyorum, iz'an, irfan ve intibahımızın artması için söylüyorum.

Evet, "Ya Rabbi sen bizi sahiller zümresinde hasret" veya "Bizi müslüman olarak öldür ve salihlere ilhak et" diye dua ederiz. Sonrada salihleri burada gördük mü kaçarız. Asla onlara yanaşmayız. Daha bu duanın mânâsı ne demektir bilmiyorum.

Bu nasıl duadır ki sözümüz ile onları istiyoruz fakat fiilen onlardan kaçıyoruz. Veyahut bu duanın mânâsı şöyle olmak lâzım gelir ki; "Ya Rabbi

biz burada nefsimizin her dediğini yapacağız, katiyen onun emrinden dışarı çıkmayacağız. Fakat ahirette sen bizi salihlerden ayırma, onlarla beraber bizi cennete gönder. Orada rahat edelim ve yine bu nefsimizin arzularına hizmet edelim" bakınız böyle dua olur mu? Ve siz bu duaya âmin der misiniz?

Adam saatlerce kahvede oturur, saatlerce lüzumsuz işlerle meşgul olur, camiden Kur'an dinlemekten, va'z ve nasihat dinlemekten hoşlanmaz. Salihler meclisinden kaçar, demek bu adam bu nimetlerin kadrini bilmiyor. Bunların ne büyük nimet olduğunu takdir etmiyor! Daha nasıl bunları, bunlarla olmayı arzu etsin?

Salihler öyle nimetlerdir ki bahaları yoktur. Ve bu da burada belli etmez. Ancak orada belli olur. Hayret ediyorum, insan nasıl ibadet ve taatı fevt ediyor. Zikir, fikir ve ahlâk-ı ilâhiye ile ahlaklanmaktan ve sair yakınlık sebeplerinden ve vuslattan mahrum kalmaya razı olur, bilmem. Cenab-ı Hak bir Ayet-i Celile'de buyuruyor ki (Mü'min: 52): "O gün zalimlere, mazeretleri fayda vermez. Lânet de onlaradır, kötü yurt da onlaradır".

Efendi, itaat etmemek zulümdür. Allah'a (c.c) ortak koşmak zulümdür. Hem de pek büyük zulümdür. Zikir ve fikir de bulunmamak, tezkiye-i nefis ve tahliye-i kalbe çalışmamak mâsivâllahtan ferağa sayetmemek bunlar hep zulümdür. Keza kibir, hased, benlik zulümdür. Nifâk zulümdür. Hem de bakınız nifâk ne demektir. Namaz kılanları, Oruç tutanları, ilâhi emirleri icrâ edenleri beğenmemek onlarla istihza (alay) etmek eğlenmektir. Hele bir kere nifâk'ın bu manasına bakınız, bir de zamanımız adamlarının işine dikkat ediniz. Şimdi namaz kılanı, oruç tutanı, zikir ve fikirde bulunan, Allah (c.c) diyeni kimse sevmiyor. Bakınız ki zamanımızda münafık ne kadar çok.

Bizden bir ibadet fevt olsa Şeyh Şibli gibi saatlerce değneklerle kendimizi döğmeliyiz Hazret-i Şibli öyle yaparmış. Yanına bir değnek kor Cenab-ı Hak'tan gaflet ettikçe o değneklerle kendini döğermiş. Ne yapalım bu nefisten kurtulmak için bize de ne lazımsa onu yapacağız. Başka çare yoktur.

Ahmed Sârbân Hazretleri büyük hem de pek büyük bir zattır. "Cân haberin bir candan ala gör" diye emir ediyor. Ne yapalım Allah'ın dostlarına muhtacız. Onlarla olmak, sohbetlerinde bulunmak, hizmet ve emirlerini tutup yapmak lazımdır ki biz de cân haberin alabilelim. Ve illâ, felâ...

Mesnevi'den Bir Hikâye

Cengi hikâyesi malumdur. Söylemiştim Mesnevi-i Şerifte mufassalan yazılmıştır. Bu adam ihtiyar olur. Artık kimse kendine saz çaldırmıyor. Geçimini yapamayarak sıkıntıya düşer. Bir kabristana giderek; "Ya Rabbi, artık beni kimse dinlemiyor bundan böyle de sazımı, sözümü sana dinleteceğim" diyor. Ve sazını çalmaya başlıyor. Biraz çaldıktan sonra sazını başının ucuna koyarak yatıyor ve uyuyor. O sırada da Hz. Ömer (r.a) Efendimiz de halife imişler, müşârûn ileyh hazretlerine bir uyku arız olur. Her ne kadar uyumamaya çalışırsa da uyku galebe ediyor. Çaresiz kalıp uyuyor. Menamında Cenab-ı Hakk'ı görüyor. Ferman buyuruyor ki; "felân kabiristanda benim bir dostum var. Onun yanına git, benden ona selâm söyle sözünden sazından memnunum kendisine yedi yüz lira ver. Sazına tel alsın her müracaat ettikçe istediği kadar kendine para ver".

Hz. Ömer uyanır uyanmaz hemen beytü'l-maldan o kadar para alarak kabristana gider. Bakar ki bir çengi orada başı altına sazını koymuş uyuyor. Uyandırmayıp bekler. Bir müddet sonra pir-i çengi uyanır. Başı ucunda Hz. Ömer'i görünce korkar. Ne yapacağını şaşırır. Hz. Ömer: "korkma otur seninle konuşacağım" der. Ve kendisini telkif sonra: "Cenab-ı Hak sana selâm etti. Sazından memnun olmuş sana yedi yüz lira da gönderdi ki sazına tel parası edesin. İhtiyacın oldukça gel ihtiyacın kadar para vereyim" diye söyler. Pir-i Çengi:

"Cenab-ı Hak beni bu halimle kendine dost mu ediyor, ben utanmaz adamım" der. Ve sazını taşa çarpar kırar. Ve beni Cenab-ı Hak af buyuracak mı diye sızlamağa, ağlamağa başlar. Hz. Ömer (r.a) Efendimiz:

"Sen geçmişleri bırak, geleceği de düşünme, şimdi yalnız onunla olmağa bak" diye emir ve irşad buyururlar ve olacakta olur.

Mesnevi-i Şerifin buyurduğu gibi muallim Hz. Ömer'di iş elbette bu neticeyi verir. Dikkat ediniz ihtiyar çenginin Allah'a (c.c) teveccühü ne ahiret için, ne de hak için idi. Ancak geçim temini içindi. Velev böyle de olsa, o kadarcık Cenab-ı Hakk'a ikbâl ve teveccüh yüzünden Erhamürrahimin olan Hazret-i Allah Cellet azametuhu onu kabul buyurdu ve öyle büyük etti.

Ya bir adam kendisine kendisi için teveccüh ederse o adamın ind-i ilahide ki kadr ve menzili ne olmaz. Maahaza işin içinde Hz. Ömer (r.a) Efendimiz olmasaydı pir-i Çengi de o derece tarâkkiye muvaffak olamazdı. Bu yönü de unutmayınız.

Sırrı Sakati Hazretleri de bir gün bir yere giderlerken sarhoş olarak sokağa düşmüş, içinden de Allah (c.c) Allah (c.c) diyen birine tesadüf etmiş. Acımış biraz su getirmiş:

"Ya Rabbi layık mıdır ki böyle fena bir ağızla bu adam senin ism-i Celâlin söyleye. Bari şu zavallının ağzını yıkıyayım" der. Adamın ağzını yıkadıktan sonra savuşup işine gider. Sarhoş birazdan uyanarak; "Bana ne oldu" diye sormuş. Sırrı Sakati Hazretlerinin ağzını yıkadığını söylemişler. Bunu işitir işitmez kendi kendine hitaben:

"Ey nefis sende hiç hayâ eseri yok, bu ne sefahattir ki sen ihtiyar etmişsin ve beni böyle rezil ve rüsva ettikten başka öyle bir adama da benim ağzımı yıkattırdın. Artık tövbe olsun ki böyle şeyler yapmayayım" der ve gidip bir Camiye girerek ibadet ve taat etmeye başlar.

O gece Sırrı Sakati Hazretleri mana âleminde Cenab-ı Hakk'ı görür. Ferman buyurur ki: "Sen o adamın benim için ağzını yıkadın ben de senin için onun kalbini yıkadım" Sırrı Sakati Hazretleri uyanır. Sabahleyin o adamı sorar. Camiye kapanmış ibadet taatla meşgul olduğunu söylerler. Elhasıl yanına gider. Hal hatır sorar. O da halım hoş oldu. Benim ağzımı yıkadın, Cenab-ı Hakta kalbimi yıkadı diye söyler. N'e biliyorsun, bunu sana kim söyledi diye sorunca. Bunu sana söyleyen bana da söyledi diye arz eder.

Sübhaanallah elin sarhoşları böyle ayılıyor. Bizim sarhoşlar da gittikçe sarhoşluklarını artırıyorlar. Fakat şu kadar var ki onun ağzını yıkayan Sırrı Sakati'dir Bu cihetle bir şey söylemeğe bir hakkımız pek kalmaz. Zira biz nerede o şeyler nerede, meğer Cenab-ı Hak lütuf ve ihsan buyura ...

Bir Rüya

Bu Hacı Şeyhin pek acayip işleri var. Dün bana soruyor ki: "Beni burada hiç söylediniz mi"? söyledik dedim. Seni söylediğimizi ne bildin, dedim. Cevaben: "Dün uyumuştum. Rüyada baktım ki beni böyle sağ tarafınıza almışsınız. Uyandım. Bundan beni söylemiş olduğunuzu anladım".

Tuhaf değil mi? Pek garibime gitti. Acaib mü'min kısmı böyle müteyakkız, mütebassır (dikkatle bakan, ilerisini gören) oluyor. Bu adam demek işitiyor ki, büyükler bizi anarsa kemâlimiz artar. Yoksa bizim kendi kendimize bir şey olacağımız yok.

Hâşâ ve kellâ, biz öyle büyük felân değiliz, fakat adamın şu fikri de hadd-i zatında doğrudur.

Geçende de diyordu: "Gökten bir zincir uzanmış olduğunu gördüm.

İlân ediyorlar ki, her kim Cenab-ı Hakk'a gitmek istiyorsa gelsin, bu zincire yapışsın doğruca Allah'a (c.c) gider. Herkes o tarafa koşuyor. İstikbâl ediyordu. Fakat o zinciri tutmak isteyen kimse yoktu. Her biri bir tarafa savuşuyordu. Ben kendimi yokladım. Dikkat ettim ki kalbimde Cenab-ı Hak'tan başka bir emel ve matlubum yok kendi kendime dedim ki, inşaallah izn-i ilâhiyle ben o zincire tutunurum. Böyle dedim ve gittim".

Geçenlerde de: "öyle kendi kendime bulunuyordum. Allah (c.c), Allah (c.c) diyordum. Baktım ki yükselmeğe başladım. Yükseldikçe yükseldi. O sırada evvelce vefat eden oğlum hatırıma geldi. Burnumun ucu sızladı. Derhal sukut (düşme) başladı" bundan anladım ki Hak yolunda Cenab-ı Allah'a (c.c) gitmek, yükselmek isteyen ancak onun gayrisini terk etmekle ve hiçbir şeye gönül vermemekle muvaffak olunabilir. Elhasıl böyle tuhaf tuhaf şeyler anlatır. Cenab-ı Hak bu adama da kendi işini böle anlatıyor.

Bir Saygı Örneği

İmam Şafii Hazretleri bir sabah namazını İmam A'zamın kabrinde kılmışlar. Kunut duasını okumamış. Şafiiler sabah namazında kunut duasını okurlar. Niçin okumadığını kendisinden sormuşlar. Cevaben:

"Nasıl okuyayım kendisi sabah namazında kunut okumayınız diye emretmişler. Ben nasıl kunut okuyabilirim" buyurmuşlar.

Fesubhanallah! Hazret-i İmam Şafii'nin büyüklüğüne bak. Bu ne edep, bu ne kemâl, insan hayran oluyor. İmam-ı Â'zam Nuşirevan-ı adil evlâdındır. Hikmetüllah, Cenab-ı Hak verdiğine verir, kimin evlâdısın, kimsin diye sormaz.

İbâdet ve Dövülen Müctehit

İmam Ahmed Bin Hambel Hazretleri'nin çektiği bilinir. Kendine ezâ ve cefâ ettikleri vakit günde biner rekât namaz kılarmış. Sonra müşarun ileyhe bin değnek vurmaya başlamışlar. Bu değneklerin acısından artık eskisi gibi mecalları kalmamış. Günde kıldığı bin rekâtın yarısını yani beş yüz rekât kılarmış. Sübhanellah!

İnsan bu zevat'ı celileye bakıp ümitsiz olmamalıdır. Her zamanın işi kendine göre olur. Biz sa'y ve gayretten geri durmayalım. Güzel olur. Bu zamanda velilik şöyle dursun, insanın mevcudiyetini, hayatını koruyabilmesi bile müşküldür.

İş Allah (c.c) için Olursa

Menâhi (Yasaklar), meharim (haramlar) ve maasiden (isyanlardan) başka mü'min her ne işlerse işlesin, her anda, her saatte ticaretten, hem de büyük ticaretten geri kalmaz. Fakat yapacağımız şeyi Allah (c.c) için yaparsak böyle olur. Şayet onun için yapmazsak böyle olmaz. Belki günah olur.

Namaz kıl, sadaka ver, zekât ver, oruç tut, alışveriş yap, ye, iç yat, uyu, söyle yahut sükût et elhasıl ne yaparsan yap bunlar hep kazanç olur. Ticaret olur. Dediğim gibi bir şartla: Bunlar nefsin değil, onunla onun için yap. Nefis için olursa kazanç şöyle dursun, zarar muhakkaktır.

Bu ümmet-i merhumenin büyüklüğüne nihayet yoktur. Bu da Aleyhissalatü esselâm Efendimiz Hazretleri'nin sâye-i hümâyunlarındandır.

Ümmem-i Salife esmâ ve sıfatına, bu ümmet ise zatına med'uvdur. Zata çağrılmak başka şereftir. Başka kemaldir. Tarif ve tasavvuru mümkün değildir.

Abdulvahhab Bin Zeyd

Velilerin büyüklerinden Abdulvahhab bin Zeyd Hazretleri bir kere Cenab-ı Hakk'a arz etmiş ki: "Ya Rabbi eğer beni cennete korsan, orada benim refikam kim olacak". Cenab-ı Hak da: "Refikan Küfe cihetlerinde Meymune isminde bir cariyedir" diye emir buyururlar.

Abdulvahhab bin Zeyd Hazretleri Küfe'ye gider, sorar sual eder, bir aşiret içinde bir köyde böyle bir kadın olduğunu söylerler. Oraya gider sorar. "O'nu ne yapacaksın? Meymune bir kadındır. Bizim davarlara çobanlık eder" demişler. Oraya gider bakar ki bir asa dikmiş, namaz kılıyor. Davarlar da kurtlarla otluyor. Taaccüb etmiş bitirdikten sonra selâm vermiş, kadın da Abdullah bin Zeydin adını vererek selâmı red ve iâde etmiş.

"Buraya kadar niçin yoruldun geldin. O dediğin şey burada olacak değil, orada olacaktır" diye söyler. Abdullah bin Zeyd Hazretleri bana bazı nasihatler et, diye rica eder. O da birçok nasihatler eder. Bakınız Abdulvahhab bin Zeyd Hazretleri gibi evliyaullahın pek büyüklerinden meşhur ve tanınmış bir zata bir cariye nasihat ediyor. Hem de büyük nasihatler ediyor. Demek ki iş Cenab-ı Hak'kı kendisinden razı etmekte ve kendisi de ondan razı olmaktadır. O vakit kurt koyunla otlar. Ne çare ki biz henüz kendi nefsimizin esiriyiz, zebunuyuz.

Kalbimiz, ruhumuz koyun, nefsimiz de kurt mesabesindedir. Ne zaman Hazret-i Allah (c.c) ile sulh edersek bizim de kurdumuz, koyunlarımıza zarar vermez. Ve her ikisi de bu vücuttan haz ve nasiplerini alırlar. Ve yekdiğerine muhalefet etmeyerek beraberce Mevlalarına giderler.

Cenab-ı Hak'la sulh başka şekilde olmaz. Onun dostlarıyla dost, düşmanlarıyla düşman olacağız ki musalaha etmiş olalım.

Nefis Allah'ın (c.c) düşmanıdır. Ayat-ı beyyınât ile sabittir. Bunda şüphe yok. Biz nefis taraflısı olmaz bu mülk ve vücuda Cenab-ı Hakk'ın dostları olan kalp ve ruh, sır taraflısı olursak onunla sulha yanaşmış oluruz. İnsan Cenab-ı Hakk'a müştak olunca, o da insana müştak olur. Murad-ı ilahisi ise Hazret-i insanın kendisine vuslattır. Buna müştaktır.

İyi, olur mu ki Rabbimiz Celle Şanuhu bize müştak olsun da biz o iştiyâk-ı ilâhiyi yerine getirmeğe gayret etmeyelim. Onun ve bizim düşmanımız olan nefis ve şeytan taraflısı olarak ondan, onun cemal ve visâlindan rizay-ı rabbanisinden dür, bâid kalmağa razı olalım. Gerçi burası (dünya) likâ ve vuslat mahalli değildir. Fakat burada iman, irfanımız olacaktır ki orada likâ ve müşahedeye nail olalım. Bu dahi olmaz ancak taharret-i kâmile (iç ve dış temizliği) elde etmekle olur.

Zira Cenab-ı Hak tayyibdir. Ancak tayyibi kabul eder. Taharete gelince zahir taharetle olmaz. Batın tahareti de icap eder. Ki içimiz dışımız pâk olsun. Ve o suretle Hazret-i Allah'a (c.c) lâyık olalım.

Kalbimizi kötü huylardan, ağyar ve sivâdan tahliye edersek, onu aşk, muhabbet, nuru zikir ile huzur ve üns ile mücellâ eylemek lazımdır ki O Cemal-ı bakemâla âyine olabilelim. Bizse kendimizi koruyamıyoruz. Ufak bir şeyden müteessir oluyor, derhal gaflet ve ma'siyete düşüyoruz. Hâlbuki bu nasıl olur! Bu şekilde temizlik elde etmek mümkün müdür? Mü'min uyanık, basiret sahibi olur. Bu suretle nefsin ve şeytanın hilesine aldanmaz. Onların emirlerine, arzularına, iğvâ ve telkinlerine karşı çaputtan adam olmaz. Merd olur. Cesur ve şeci' olur.

Bazı muhakkikler buyururlar ki, bir adam Cenab-ı Hakk'a yol bulup iktisab-ı kurbet ederse artık nefsi o adama yol bulamaz. Nefisten taraf olarak ona mağlup olan kimse de Cenab-ı Hakk'a yol bulamaz.

Muhyiddin Arabi Hazretleri Fahruddin Razi Hazretlerine demiş ki;

"Gel sana üns ve vuslatın yolunu öğreteyim, sonra korkarım ki Cenab-ı Hak ahirette tecelli buyurduğu zaman birçokları gibi sen de bizim Rabbimiz değildir diyesin".

Biz her zaman Allah'ı (c.c) Peygamber'i sevdiğimizi iddia ediyoruz. Genç bir ehl-i dile bir kere bin değnek vurmuşlar hiç sesini çıkarmamış. Sormuşlar niçin dövdüler.

"Aşıkım da onun için" demiş. Niçin Sesini çıkarmadın diye sormuşlar.

Cevaben:

"Maşukum hazırda onun için" demiş.

"Sen Cenab-ı Hakk'a mı âşıksın?" diye sual etmişler. O hemen bir kere;

"Allah (c.c)" demiş. Yere düşerek, ruhunu teslim etmiş.

Galiba Zunnun-u Mısri de böyle bir gence tesadüf etmiş ki aşk vücudunu pek ziyade zayıflatmış. Bacakları çöp gibi incelmiş. Sormuş ki;

"Senin bu halin nedir"? Cevaben;

"İçerimdeki aşk, zahirimi bu hale koydu" demiş. İşte aşk böyle olur. Muhabbet böyle olur.

Aleyhissalâtü Vessellâm Efendimiz Hazretleri de bir Hadis-i şerifinde buyururlar ki; "Beni malınızdan, canınızdan, evlad ve iyâlinizden daha ziyâde sevmedikçe inanmış olmazsınız[117]". Buradaki mü'minden maksat mü'min-i kâmildir.

Pekâlâ, biz Allah'ı (c.c) Peygamber'i seviyorsak hani ilâhi emirlere imtisalimiz. Hani sünnet-i seniye-i celile-i Muhammed (s.a.v)'iyeye ittibaamız. Niçin peygamberin bu sünnetlerini işlemiyoruz, ikindi namazının sünnetini Peygamber Efendimiz ömrü içinde bir veya iki defa terk buyurmuşlar. Biz neden dolayı ikindinin sünnetini devamlı terkediyoruz, diğer sünnetleri keza böyle Sünenât-ı Seniyye-i Nebevi'yeyi neden canımıza minnet biliyoruz. Muhabbet ittiba, gerektirir. Hani ittibaımız? Yok, yok doğrusu, biz nefse esiriz. Aynı zamanda onu çok seviyoruz. Fakat Allah'ı (c.c) ve Peygamber'i sevdiğimizi de iddia ederiz.

Meselâ: Şu tütün haram mıdır, değil midir? Eğer bunu nefsimiz için ve gafletle de içiyorsak haramlılıktan çıkar. Sair muharremat (haramlar) böyle değildir. Huzurla ma'siyet işlenemez, böyle bir mütalâa veya iddia mânâsız şeydir, butlandır (hükümsüz ibadettir). Sonra bir takım mubah olan şeyler var. Meselâ yemek yemek, içmek, uyumak ve buna mümasil şeyler eğer bunları nefsimiz için yapıyorsak haramdır. Şeriatta muhab olan şeyler nefis için yapıldığından dolayı tarikat ve hakikate göre haramdır. Hatta nefis için olan ibadet taat bile medhul değil midir? Biz nefsimize hoş gelen işlere helâl, gelmiyen şeylere de haram deriz. Yok yok, bu böyle olmaz Cenab-ı Hak neye ki kötü, neye ki haram demiş, o şey kötüdür, haramdır. Neye ki iyi demiş, helâl demiş o şey de iyidir, helaldir.

---

[117] Sahih-i Müslim C.: 1, Sh.: 67 Hadis No.: 69 Çağrı Yayınları İstanbul.

Kur'an-ı Kerimde (Bakara: 216): "Savaş, hoşunuza gitmediği hâlde, size farz kılındı. Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz". buyurulmuyor mu? Nefsimize kötü gelen hakkımızda hayırlıdır. Ve iyi gelen de şerdir. Biz bunu takdir edemeyiz. Ancak Cenab-ı Hak bilir. Kaadir ve hâkim odur. Bakınız, hatta melekler bile bilemedi. Cenab-ı Hak Âdem'i yarattı. Onu halife edeceğini emir buyurdu ki Sûre-i Bakara'da (Ayet: 30): "*Hani, Rabbin meleklere, "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım" demişti. Onlar, "Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz." demişler. Allah da, "Ben sizin bilmediğinizi bilirim" demişti*" diye buyuruluyor.

Melâike-i Kiram; "Âdem yeryüzünde fesat eder. O vazife-i hilâfeti ifa edemez" dediler. Cenab-ı Hak da: "Sizin bilmediklerinizi de ben bilirim" buyurdu. Bak onlar takdir edemedi, Âdem ve evladından mazhar-ı hidayet olanlar o hilâfeti, murad-ı ilâhi ve eliyle deruhde ve ifa ettiler. Meselâ rütbemiz artmıyor diye veyahut çok ticaret edemiyoruz diye buna mümasil diğer herhangi bir maksat ve matlubumuz husula gelmiyor diye merak ederiz ve başkalarının me'muriyetini veya ticareti büyük bir sür'atla arttığından, tarakki ettiğinden dolayı teessürümüz (üzüntümüz) daha ziyade olur. Canımız sıkılıyor. Yok, canım yok. Bu gibi şeylerden mahzun ve müteessir olmağa gelmez ve lüzum da yok.

Dünyanın ifratı hakikatte o adamların aleyhindedir. Bu hal binnetice o adamların hüsran ve hizlânını mucib olur. Bu böyle olmuştur Biz Cenab-ı Hak'dan dûr (ayrı) ve baid (uzak) olmayalım da varsın birazda dünyamız eksik olsun ne olacak. Bunu hep burada bırakıp gideceğiz.

Meselâ şu ermeni malını birçokları aldı. Birçokları zengin oldu. Fakat neticede ne büyük mazarratlar (zararlar) husule geldi hepimiz de gördük ve daha da kim bilir ne mazarratlar, ne fenalıklar husule gelecek Allah (c.c) bilir. Biz bunun için çok söyledik. Çok yandık, yakıldık. Fakat kimseye işittiremedik herkes yine bildiği gibi, aldı sattı. Halen de öyle... ne ise!

Evliyaullahtan bir zat varmış ki bir yazıda bir haymada otururmuş. Bazen yakın yerlere gitmek için bir merkebi, namaz vakitlerini bilmek için bir horozu kulübelerini muhafaza için de bir köpeği varmış. Her vakit dermiş ki;

"Cenab-ı Hak ne yaparsa, hayır ondadır. Biz bilmeyiz" günün birinde merkebi, horozu, köpeği de ölür. Haramına der ki:

"Bunda da bir hayır vardır" kadını da:

"Canım bunda ne hayır olacak. İşte her üçü de öldü. Bunun hayrı falanı kaldı mı?" diye söyler.

Ne ise o gece yatarlar. Eşkiya gelip o civardaki çadırları haymaları basar, mal ve eşyalarını yağma ederler. Ve çok kötülükler ederler. Karanlıkta bunların o civarda olduklarının farkına varmayarak kendilerine hiçbir şey olmaz. Bunlar talandan kurtulurlar. Çünkü geceleyin merkep, horoz ve köpek sesi nereden gelirse oraya tecavüz ederler Bunların bu üç hayvanı da telef olduğundan haymalarının sessiz sedasız bulunması dolayısıyla taarruzdan masun kalır. Karısına der ki:

"Bak sana demedim mi her şeyde bir hayır vardır. Merkep, horoz ve köpeğin öldüğü nasıl hayır ve isabet oldu".

Hakikaten öyle. Cenab-ı Hakk'ın hakkımızdaki takdiratına, hüküm ve kazasına, şuunâtına ve tecelliyat-ı ilahiyesine razı olmamız lazımdır. Hayır, selâmet ve saadet ondadır.

Nefisten Kurtulmak İçin Tarikata Girmek

Kutbuddin Şa'rani mektubatında yazıyor ki; İmam Bâki Hazretleri tarikat'a intisab lazım olup olmadığını onbeş sene kadar düşünmüş. Ve yine böyle bir gün düşünüp giderken yolda bir mecnuna tesadüf etmiş, o mecnun İmam Baki Hazretlerine hitaben:

"Ne düşünüyorsun, Allah'a (c.c) gitmek için bu kadar düşünmeğe gerek yok. Tarikata intisâb lazımdır" demiş. İmam Bâki Hazretleri de: "Ne malum" diye istifsar etmiş (sormuş). O mecnun; "öyle ise benimle beraber gel" demiş.

Müşarun ileyhi birlikte alarak dervişlerin bulunduğu bir mahalle gitmişler. Bu dervişlere hitaben:

"Ben şimdi buraya bir hoca çağıracağım Siz hepiniz mürâkib olunuz. O gelir size selâm verir, fakat siz onun selâmını almayarak murakebenize devam ediniz. Ve bir müddet sonra gözlerinizi açarak ona karşı beyan-ı itizâr ediniz" diye tenbih ederek bir adam gönderir büyük bir âlim çağırttırır. Âlim olan zat gelerek selâm verirse de bunlar aldırmaz, mürakaba ile meşgul olurlar. Bir müddet sonra gözlerini açarak;

"Efendim meşguldük kusurumuzu af buyurunuz" diye itizar ederler (özür dilerler). Âlim bunlara:

"Allah (c.c) sizin belânızı versin. Nasıl adamlarsınız. Hiç selam-ı ilâhi de iade olunmaz mı?" diyerek hiddetlenir ve savuşup gider. O gittikten sonra aynı tertip üzere bu kere de oraya büyük bir şeyhi çağırtırlar. O da gelir selâm verir, bunlar yine aldırmazlar. Öyle murakabe ederler. Keza biraz sonra gözlerini açarak;

"Efendim meşguldük, kusurumuzu af buyurunuz" diye beyan-ı itizar ederler. O zat:

Estağfirullah aman, aman, işinize bakınız. Sizi haktan meşgul etmeyeyim ben burada otururum" der ve en aşağı bir yerde oturur. Ve kendisini gayet zelil ve hakir tutar. Bunun üzerine o mecnun adam, İmam Baki Hazretlerine hitaben;

"Gördün ya, tarikata intisab lazım demek" diye söyler. Müşarun ileyh de tasdik ederek tarikata intisab ederler. Bundaki maksat, tarikata intisâbtaki lüzum ve zaruret insan nefsinden kurtulması içindir.

Niceki nefsimizle oluruz, artık her ayıbı her hatayı irtikâb bizim için kolaydır. İnsanın yalnız başına nefisten kurtulması imkânsızdır. Behemehâl bir tarikat ve o tarikatta bir muavin lazımdır ki insan nefsini tezkiyeye ve emr-i ilâhiyi kabul ve ifaya muvaffak olabilsin. Böyle olmazsa nefsin ıslahı gayri mümkündür. Nefis ıslah olmayınca kötülüklerden kurtulma bence kaabil değildir Hazret-i Allah'a (c.c) layık ve vasıl olamayız.

Gerçi İslâm, İman nimetleri büyük bir devlet ve saadettir. Fakat bunlar mukaddimat-ı ihsandır. Mertebe-i ihsana tarakki ve vüsulda da marifet sayesinde olur. Cebrail Aleyhisselam da, Aleyhissaiatü Vesselam Efendimize; "İman nedir, İslâm nedir, ihsan nedir?" diye meratib-i selâseyi istifsâr buyurmuş ve Peygamber'imiz (s.a.v) Efendimiz Hazretleri de aynı tertip vechiyle suallarine cevap ita buyurmuştur. Tertib-i mezkûr, yani İman, İslâm İhsan nimetlerinin kadir ve kıymetini ve bunların ne büyük devlet ve saadet olduğunu takdir ve onları muhafazaya gayret ve himmet etmiyoruz.

Ahval-ı hazıra bu sözümü kemaliyle te'yid ve isbât etmiştir. Fakat her vakitte söylüyorum fi zamanına; değil mertebe-i ihsana tarakki, iman ve İslâm'ımızı muhafaza bile yine tarikat sayesinde mümkün olabilir. Çünkü önceleri İslâm kuvvetli idi. İnsan İslâm'ı muhafaza edebilmesi için birçok esbab ve yardımcı vardı. Zamanımızda ise iş acaib oldu. İslamiyet'i muhafaza etmek istersek bile değil yardım görmek, hakarete ve belki de ta'n ve teşnie

ma'ruz kalırız. Bu halleri gözümüzle gördük. Onun için bu zamanda tarikatsız muhafaza-i İslâmiyet ve iman müşküldür.

Bir Hadis-i şerifte: "Benim ümmetim istikamet ederse dünya bir gün kalır[118]" diğer bir Hadis-i şerifte de: "Benim ümmetimin evveli ve ahiri hayırlıdır. Ortası şerlidir[119]" buyurmuştur.

Bir gün bin senedir. Salefin istikamet ettiklerine bu Hadis-i şerif kâfidir. Zira bin üçyüz bu kadar senedir bu dünya kaim ve sabittir. Eğer bunlar istikamet etmeseler idi dünya da şimdiye kadar kalmazdı.

İkinci Hadis'e nazaran bine kadar gelen ümmet hayırlıdır. Çünkü ümmetin evveli bunlardır. Ahiri ise Hz. İsa (a.s.) ve Mehdi zamanıdır. Tabii bunlar da hayırlıdır. Ümmet-i vustâ (Orta ümmet) olan ve bin tarihinden bunların zamanına kadar ümmet şerlidir. Umum itibariyle Hadis-i şeriften müntehim olan bu mana hususi ve ferd itibariyle keza böyledir.

Risâlet Meâb Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde: "Hayr'ül kurûni karni" diye buyurmuştur[120]. Acaba bizim için karin-i Muhammed (s.a.v)'iyeden olmaya imkân yok mu? Vardır.

Eğer Peygamber'imize (s.a.v) sünenât-ı seniyelerine, kavlen fiilen, ahlâken, hâlen elhasıl zahiren batınan ittiba' edersek yani ashab-ı güzin hezaratının ittiba'ları gibi ittiba' edersek, işte biz de aynen asr-ı Muhammed (s.a.v)'iyede bulunmuş gibi oluruz. Ve "Hayr'ül Kuruni Karnî" Hadis-i Şerifine biz de dâhil olmuş oluruz.

Diğer bir Hadis-i şerifte de: "ümmetin fesadı zamanında kim benim sünnetlerimden birini ihyâ ederse ona yetmiş şehid (bir rivayette yüz şehid) sevabı verilir[121]" diye buyuruluyor.

Aman Peygamber'imize çok ziyade ittiba edelim onun sünenat-ı seniyesini ihyâya çok gayret edelim onu sevelim. Zira (Sad: 75): *"**Allah, "Ey İblis! Ellerimle yarattığıma** saygı ile eğilmekten seni ne alıkoydu? Büyüklük mü tasladın, yoksa üstünlerden mi oldun?" dedi"* ve (Hicr: 29): *"Onu düzenle(yip insan şekline koydu)ğum ve **ona ruhumdan üflediğim** zaman hemen ona secdeye kapanın!"* ayet-i kerimelerinde biz de, küffar ve müşrikler de, Hristiyan Avrupalılar da dâhildir. Bizim bunlardan farkımız ve imtiyazımız kitabımıza tabi olmamız ve Peygamberimize (s.a.v) ittibamızla olacaktır. Başka suretle değildir.

Yer Gök Süsleniyor

Bir insan tövbekâr olsa, melekler büyük bir saygı ile o adamın tövbesini göklere yükseltirler. Cenab-ı Hak da ehl-i semâvata buyurur ki: "Bütün gökleri süsleyiniz. Falan kulum tövbe etmiştir[122]". Hele sen Cenab-ı Rabbülalemin Hazretleri'nin azamet ve kibriyasına bak! Nedir, ne olmuş bir kul, hem de mücrim ve âsi bir kul tövbe etmiş! Onun için yer gök süslendiriliyor!

Ah, insanlık ne büyük kemâl, ne büyük saadet ama ne fayda, kadrini bilemiyoruz. Cenab-ı Hak emir buyurur ki; "Tövbe eden yok mu ki onun davetine icabet edeyim[123]". Biz muhtaç iken bu tenezzül-ü ilahiye bu merhamet ve rahmet-i sübhaniyeye karşı insan dilsiz ve hayretler içinde kalıyor.

Zehî merhamet ve rahmet!...

Ameller Niyetlere Göredir

Ameller katışıksız niyetlerdedir. Herkes için niyet ettiği şey vardır. Evet; bir işten niyete göre, on, yüz, üç yüz, yedi yüz, bin, yüz bin, bi gayrı hisab sevâb ve ecir alınır.

Bir murad-ı ilâhinin izharı için olan, billah, lillah olan niyet-i hâlise ve sahihayâ bi gayri hisab (hesabsız) ecr-i ihsan olunur. Dünya ve içindekilere veya nefse ait niyetin de ecri ona göre olur. Evliyaullah sayılı nefeslerinin ve ömürlerinin kadrini çok iyi takdir ettiklerinden hiç bir şeyde halis niyeti terk etmezler. Helâya bile bir niyyet-i sahiha ile giderler. "İnsanlar niyetlerine göre hasrolunurlar[124]". Hadis-i şeriftir. Maahaza insan ehl-i hak olmadıkça niyyeti billah, lillah olmaz. Yani Allah (c.c) ile Allah (c.c) için olmaz.

Zira ehl-i rüsum ve zahir, hak ile olarak hak için niyet edemezler, muhakkak nefislerine bir şey karıştırırlar. Sâlikler için tarikatta, niyet-i halise büyük bir rükündür. Hakk'ı bilmeye, bulmağa niyet-i halisesi olan bir sâlik elbette hakkı bulur, bilir. Böyle bir niyyet ise cezbe-i ilâhiye yardımına muhtaç ve bağlıdır. Nakşi tarikatı ise cezbesiz değildir. Fakat saliklerde bu cezbe tefâvüt (farlılık) üzeredir. Devamlı olanı pek nadirdir.

Cezbe, gönlün ihtiyarsız Cenab-ı Kuds-ü a'lâ tarafına cezb olunması, meyl ve muhabbetidir. Niyyetin üss'ül esası tarikat olduğu; "Muhakkak Cenab-ı

Allah sizin suret ve mallarınıza bakmaz. Fakat kalplerinize, niyetlerinize ve amellerinize bakar[125]". Hadis-i sahihiyle sabittir.

Hâlis niyet için nefis mertebesinde bire on, kalp mertebesinde bire yüz, ruh mertebesinde bire üç yüz veya yedi yüz, sırr mertebesinde hisabsız ecir verilir. Zira sırr mertebesinde hakk'a hak'la ve halk için icrây-ı ubudiyet olunur. Talib-i hak'ın iki büyük alâmeti vardır:

(1) Emri zahiriyle severek âmil olmak,

(2) İşini bitirmeye kendisinde bir sa'y-ı beliğ (açık bir çalışma) ve bir arzuy-u daimi (devamlı istek) bulunmaktır.

Tarik-i hak'ta alâik (alakalar) ve avâik (engeller) pek çoktur. Bunlardan biri de hasbelbeşeriyye (insanlık gereği) vaki' olan kusurunu küfrüne mâni, tutmaktır. Ne yapalım kul kusursuz olmaz. Evet, böyle diyorum ama bu hususta da bazı şartlar vardır.

Önce kusurumuza istiğfar etmek, küçükte olsa kime karşı işlediğimizi teemmül etmek (düşünmek), sonra ısrar etmemek lazımdır. "Varlık irâs eden taattan, zillet ve inkisâr getiren günâh hayırlıdır" buyurulur. Hasbelbeşeriye vaki olan bir kusurdan derhal rücu' olunur ısrar olunmazsa indellah o zat eskisinden daha ziyâde makbuliyet görür ve yakınlık kazanır. Çünkü nefsin zilleti Cenab-ı Hakk'ın mergubudur (isteğidir). Cenab-ı Hak kendisi için zelil ve yok olanları severde, onun için bu böyle oluyor. Fakat insanın nefsi de bir kusura bir ma'siyete, muhalefete alışırsa ondan dönmesi pek müşküldür. "Alışmış kudurmuştan beterdir" derler. Hâlbuki bu ânâ kadar yaptığımız kusurlar, muhalefetler, cehl ve gafletimiz, bize zillet ve inkisâr vermek için fazlasıyla yeter ve hatta fazladır. Sezâ-i Efendi bir beytinde:

"Günâha bakma vasl-ı yâre Sa'yet
Ki, zûlmet olmadı envâra mani' " diyor.

---

[118] Bulunamadı.

[119] Bulunamadı.

[120] Keşf'ül Hafâ Cilt: 1, Syf: 369, Hadis No.: 1265

[121] Ettergıbü ve'tterhib Cilt: 1, Syf: 80

[122] Bulunamadı.

[123] Elcamiu'ssağiyr Cilt: 1, Syf: 78

[124] Elcamiu'ssağiyr Cilt: 2, Syf: 205

[125] Elcamiu'ssağiyr Cilt: 1, Syf: 74

Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz de dualarında : "Allahûmme lâ teklini ilâ nefsi tarfata aynin velâ akalla min zâlik[126]" buyuruyor. Hâlbuki kendilerinin geçmiş gelecek günahları affedilmiş ve her ma'siyetten korunmuş iken zat-ı hümâyunları böyle dua buyururlarsa, artık biz ne yapalım. Bilmiyorum.

"Güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim[127]". Hadis-i şeriftir. Diğer bir Hadis-i risâlet-penâhide de: "ben meşrepleri tevhit için ba's buyuruldum[128]" diye emir buyurulmuşlardır. Bi'set-i Muhammed (s.a.v)'iyeye uygun olarak meşreplerimizi tevhid etmemiz, meşreb-i Muhammed (s.a.v)'i üzerine olmamız lazımdır. Gerçi meşrepler muhteliftir de diyorlar. Bu yüzden beyhude birçok kil ve kâl (dedikodu), zaman kaybı da oluyor. Evet, enbiyanın ve evliyanın meşrepleri çeşitli olduğu şüphesizdir. Fakat bu ihtilâf başka hususlardır.

Nefisten tamamıyla kurtulmak, Hakk'a muvafakat etmek, emre veya âmire davet etmek, elhasıl külliyetleriyle Hakk'a mazhar olmak hususlarında ne sözde, ne işte ve ne de ahlâkta en ufak bir ayrılıkları yoktur. Bu hususlarda tamamen müttefik ve müteahhittirler.

Bizdeki meşreplerin muhtelif olmasına gelince: bunun ilkaat-ı nefsâniyeden midir, yoksa hakkın tasarrufat-ı cemâliye ve celâliyesinden midir? Nedir iyice tedkiki gereklidir.

Hakikaten kişi emrolunduğu şekilde istikamet ederek Hakk'ı bilip bulması emr-i azim ve kâr-ı düşvardır. (Büyük bir iş, çetin bir iştir). Bir Ayet-i Celile'de (Ahkaf: 13): *"Şüphesiz Rabbimiz Allah'tır" deyip sonra da dosdoğru olanlara hiçbir korku yoktur, onlar üzülmeyecekler de"* buyuruluyor. Bu emr-i Celil-i nahiyeden istikametin öyle kolay bir şey olmadığı ve Sure-i Hud'da (Ayet: 112): ***"Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol.*** *Beraberindeki tövbe edenler de dosdoğru olsunlar. Hak ve adalet ölçülerini aşmayın. Şüphesiz O, yaptıklarınızı hakkıyla görür"* buyuruluyor. Emrolunduğu için Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz "Şeyyebetni suretü Hûd", Hud Suresi beni ihtiyarlattı-[129]" buyurmasından da istikametin çetin bir iş olduğu anlaşılıyor. Hakikaten de öyledir.

---

[126] "Allah'ım (c.c) bir göz yumup açıncaya kadar beni nefsime bırakma ve bundan daha az bir zaman (beni nefsime bırakma)". Elcamiu'ssağiyr Cilt: 1, Syf: 57, Hadisinin bir kısmı.

[127] Keşf'ül Hafâ: Cilt: 1, Syf: 211, Hadis No: 638

[128] Bulunamadı.

[129] "Hud Sûresi beni ihtiyarlattı" Keşf'ül Hafâ Cilt: 2, Syf: 15

İstikametin üç derecesi olduğu emir buyuruluyor:

(1) Nefsi hudud-u şer'i ile âmil bulundurmak,

(2) Nefsi tezkiye etmek (temizlemek), batınan ahlâkullah ile ahlâklandırmak.

(3) Hak ile daim ve hazır olmaktır.

Gerçi tevfik, refik olmadıkça fayda yoktur. Ve akla, akl-ı maaşa uyanın da zarar edeceği muhakkaktır. Fakat Allah (c.c) diyenin ve onu onun için isteyenin hiç bir suretle zarar etmeyeceği ve Cenab-ı Hakk'ın kullarına her zaman kâfi ve vâfi olduğu da şüphesizdir.

Tarikat, şeriatı takviye ve ikmâl içindir. Şeriat-ı mutahharanın kadrini en çok sâlik-i tarikat olanlar bilir. Anlar. Elân hakaik ve esrârın adı ve sözü kalmıştır. Bir zattaki maarif, şu zaman maarif-i rabbaniye olur;

1) Zahir amellerine tam bir arzu ile devamla,

2) Güzel ahlâkla beraber, masivallahtan tamamen kesilip, Allah (c.c) ile meşgul olur. Ülum ve irfân kendisinden kendine tülü' eder. Çünkü bunun maadası (başkası) nafiledir. Sâriktir, ârif değildir. Bu şartlara uymayan maarif (bilgi) ise, şeytâniyedir ki ne kendine ve ne de başkasına bir faydası yoktur. "Bir şem'a ki Hak yandıra bin bâd ile sönmez".

Emirlerden Maksad Nefsin Tezkiyesidir

Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerimde, mücahede ile nefis ve hevâya muhalefetle, zikr-i kesirle (çok zikirle), ittikâ ve sair bu kadar emirlerle kullarını me'mur buyurmuştur. Bundan maksad-ı aslî kulun kendine vusulüdür. Nefsin tezkiye bulmasıdır. Nefis ki tezkiye buldu, yani aradan kalktı bir mevlâ kaldı, zira âğyar aradan çıkmayınca yâr yüzünü göstermez Demek ki bu iş nefsin tamamen kazınıp atılmasıyla mümkün olacak. Bu kazıp atmak ise insana batinen mal ve hal olmakla olur. Vahdet-i zatiyede, zevkan ve sırren idrâk olunur. Mahz-ı inâyet-i ilâhiyeden olan bu mertebe-i iyân ve şuhudun ehli ise Allah (c.c) katından teyid olunur.

Evet, ona ilim-i ledün diyorlar ki kalp sâfi ve maâsivadan hali olduğu halde Cenab-ı Rabbi alîm ve hayy-ü kadîr bilâ harf ve savt lâ mekândan o kalbe talimde bulunur. Bu ise ancak hakiki erbab-ı ittikâya mahsustur.

Esteizü-billah (Şu'arâ: 213): "Felâ ted'u me'a(A)llâhi ilâhen âḣara fetekûne mine-lmu'ażżebîn(e) - *Öyle ise sakın Allah ile beraber başka bir ilâha yalvarma, sonra azaba uğratılanlardan olursun!-".* Bu Ayet-i Celile'deki hitap Alyhissalatü Vesselâm Efendimiz'edir. Habuki zat-ı

hümayunlarının Allah'tan (c.c) başkasına ibadeti maksur değildir. Çünkü kendileri ma'sumdur, mahbub-u hüdâdır. Müminlere havf (korku) ve dehşet gelmesi için, merhamet-i İlâhi icâbı Peygamber'imize hitap buyuruluyor. Küffar hakk'ın gayrisine ibadet eder ki mü'minler bundan beridir. Fakat ehl-i hakikat buyururlar ki mü'minler de haktan gayrine ibadet ederler. Nasıl ki kişi neyi severse ondan başka olanı unutur. İnsanın mahbubu ise mabududur.

Evet, mü'min de dünyayı seviyor. Hâlbuki insan dünyayı severse ahiretten, ahireti severse dünyadan uzak olur. Allah'ı (c.c) sevenlerse her ikisinden uzaklaşır. Bu cihetle evliyaullah korkularından mevud oldukları halde bile cenneti istemezler. O halde biz bihakkın Allah'ı (c.c) ma'bud edememişiz demektir. Gerçi bu tevcih ehl-i hakikate göredir. Lâkin haktan gayrisini sevmekte lâyık değildir.

Zikr'ullah'ın hem nârı hem de nûru vardır. Nârı, nefsi ve ahlâkı rezilesini ve vücudun kesafetine müteallik hevâ ve alâyıkını yakar. Nûru da batın-ı insâniyi nurlandırır Kulu mevlâsına lâyık eder. Fakat gerek ibadetlerimiz ve taatımız, gerek evrad ve ezkârımızın adet kabilinden olmamasına çok dikkat lâzımdır. Adet kabilinden olan taatın zikir ve fikrin faydası olmaz.

Onu onunla olarak, zikretmeye çalışmak gerekir. Ki huzur-u muttasil ehli olmağa liyakat ve istidat hâsıl ola. Ve Allah'ı (c.c) bile ve bula. Onun için buyuruluyor ki; "Bir kulun ma'rifeti nisbetinde Cenab-ı Hakk'a ibâdeti ubudiyeti ve ubudeti olur. İbâdet cismin, ubudiyet; ahlâk-ı ilâhi ile tahallûk demek olup kalbin, ubudet de; hakta fâni hakla bâki olmak demek olup ruh ve sırrın işidir".

Cenab-ı Hak bir kulunu ihtiyar ve ictibâ buyurur veyahut inâbe ile hidâyetini murad buyurursa, artık onu bırakmaz. Onu kendisiyle meşgul ederek, kendi zikrederek mahv ve ifnâ eder. Ve kendisinde ibkâ eder. Ve "Bir kulum beni nefsinde zikrederse, bende onu nefsimde zikrederim. Beni cemaatta zikrederse ben de onu cemaatlardan hayırlı bir cemaatta zikrederim[130]". Hadis-i Kudsisi vechile kendisinin mezkûru kılar. Kul, mezkur-u mevlâ ne demek olduğunu o vakit anlar.

Fakat dediğimiz gibi zikir ve fikir, Hakk'anî bir kulak, Hakk'anî bir kalp lazımdır ki hak sözü işide ve amel ede esrar (sırlar) ve maarif, hakaik ve dakaik-i afâkiye ve enfüsiye ve ilâhiyeye ittila' mümkin olabile. Bir şeyh ne kadar büyük, ne kadar kâmil olursa olsun, mürid şeyhin kemâlatından feyz alabilmesi için sağlam bir azim ve cezim ister. Böyle olmazsa o mürid bir fayda elde edemez. İstese de ser-i menzil-i maksuda ulaşamaz.

Hülasa gerektir ki insan kâr ve zararını ayırt ede. Zararda iken kendini ticaret ediyor zannetmeye, şayet mazhar-ı lutf ve inâyet olarak kâr ile değil yâr ile ola. Zira: "Dil beyâr, dest bekâr" yani el san'atta, gönül hazrette olmak lazımdır diye sadat-ı nakşiye buyurmuşlardır.

"Kulak tut cânib-i mevlâya her kâr
Dil ehli ol, dil ehli ol, dil ehli"

Mâ-i Muhabbet

Ayet-i Kerimede: (Cin: 16 ve 17): *"Yine de ki: "Bana şöyle de vahyedildi: 'Eğer yolda dosdoğru olurlarsa, mutlaka onlara bol yağmur yağdırırız ki bununla onları imtihan edelim. Kim Rabbinin zikrinden (Kur'an'dan) yüz çevirirse, Rabbi onu gittikçe yükselen bir azaba sokar"* buyurulmuştur.

Bu Ayet-i celilenin hulâsa-i mânây-ı münifi: "O kimseler ki tarikat üzere istikamet ettiler. Ben onlara mâ-ı muhabbet içiririm. Müfessirini Kirâm Hazaratı (mâ-ı gadak); hayr-ı kesir ile tefsir buyururlar. Hayr-ı Kesir ise Cenab-ı Hakk'ın zatını bilmek, bulmaktır. Ben onları tecrübe ederim. Yani tarikatlarında sâbit kadem oluyorlar mı? Ve şayet sâbit kadem olmaz, Rab'larının zikrinden i'raz ederlerse ben de o adamları azab-ı saade giriftâr ederim".

Azab-ı saad, cehennemde ateşten bir dağdır ki ancak kırk senede çıkılırmış. Evet, müslümanlar genellikle Cenab-ı Hakk'ı severiz derler doğrudur. Yalnız dikkat etmek lazımdır. Bu iddia-ı muhabbet adet kabilinden olmasın!

İnsan muvazene etmeli, acaba bu sevginin alâmetleri bende var mı? Cenab-ı Hakk'ı sevmenin alâmeti; sevdiğini sevmek, sevmediğini sevmemektir. Severek ilâhi emre inkıyad etmek(teslim olmak), ilâhî ahlâk ile ahlâklanmak, muhabbet-i ilâhiye'nin gönülden feyezaniyle mâsivadan kulliyen i'raz etmek, gibi ahvaldir. Şâyet bunlar yoksa bu yalan iddiayı ben nasıl irtikâb ederim, ediyorum? Kendi kendimi nasıl aldatıyorum demeli ve insaf ederek onun çaresini elde etmeye bakmalıdır.

Hâlbuki zavallı adam bunları hatırına getirmez. Ve da'vay-ı muhabbette herkesten üstün olduğunu savunur. "İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciûn - *Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz-* [131]".

---

[130] Elcamiu's-Sağir: Cilt: 2, Syf: 84

[131] Ölüm haberi alındığında okunan bir âyettir. Bakara Sûresi Ayet: 156

İnsana bir ayna lazımdır ki ona nazarla kendi ayıplarına muttali ola ve onu izâle çalışa. Zahirimizde bir ayıp ve noksan olmasın diye çeşitli zinnetlerle onu tezyine çalışırız. Fakat nazargâh-ı ilahi olan kalbimizdeki çirkinlikleri hiç kaale almayız!

Kalpte, o vech-i hakikat-ı Ademide, zulmet-i küfür ve inkâr mı var veya şirk ve nifâk mı var, cehl ve gaflet mi var ve o cemâl-ı ilâhinin temaşasına mâni başkaca ne gibi hicâb ve zulmetler var, bunları hiç düşünmeyiz!

Mü'minin âyinesi İslâm'dır. Kur'an'dır. Eser-i Peygamberidir. Eser-i evliyaullahtır. İnsana mürebbi-i kâmil lazımdır, ki onun söz, fiil ve ahvalıyla kendi hal ve şanını müvazene ede. Ona muvafakatta mı muhalefette mi olduğunu tahkik ede. Şayet muhalefette olsa ona ittibaa çalışa ve gönlünü daima onun gönlüne mukabil tutarak, mucib ve muktezâsıyla hareket ede. Yok, böyle şeyleri düşünmez, ıslâh-ı ahvâl ve efâlımıza çalışmazsak haktan i'razımız anlaşılır ki lisân-ı kalimizle demesek bile lisân-ı hâlimizle: "Yarab ben ne seni isterim, ne de Cemâlini, burada iken ben nefsimin her türlü huzuzatını yerine getireyim. Sen kerimsin ve rahimsin orada da beni mağfiret eder cennetine korsun. Orada da bu suretle rahat ederim" demiş oluruz. Fakat bu duaya sen âmin dersen ben de diyeyim. Muhakkini kirâm buna karşı:

"Dünyâ dârî vü âhiret mi talabî
İn nâz hâne-i peder mi bâyed kerd"

Türkçesi:
"Dünya evim ve ahiret talebimdir
Bu nâz babanın evinde gerekir" buyururlar.

Evet, Cenab-ı Hak kerim ve rahimdir. Amennâ; Cebbar ve Kahhar'dır da. Müntakim'dir de, şiddetli intikâm alır. Esmâ-i ilahisini unutma, hiç olmazsa onun Kerim, Rahim ism-i Şerifine karşı hayâ et de onun rızâ kurubât ve ma'rifetinin yolunu tut. Sen de rahim ol da bu kalb ruh ve sırrı bu emanât-ı celileyi mahv ve berbad etme. Hem sana, hem bunlara zulmetmeyip, onları aslına, vasfına lâyık, himmet et.

Evliyaullahtan birisi kıyâmet koptuğunu rü'yâsında görür. Sual ve hisabtan sonra ehl-i cennet cennete, ehl-i cehennem cehenneme gider.

Ehl-i cennetten ne suretle cennete dâhil olduklarını sorar Cevâben; nefse muhalefet ve hakk'a muvafakatla cennete girdiklerini söylerler.

Ehl-i Cehennemden de cehenneme nasıl girdiklerini sorar. Bunlar da nefse muhalefet ve Hakk'a muvafakatla cehenneme girdiklerini söylerler. Bilmem ki bizi böyle rahat ve mutmain kılan şey nedir! Ne azâb ve tehdid-i Rabbaniden (Allah'ın tehditlerinden) ve ne de inzâr-ı enbiyadan (peygamberlerin korkutmalarından) korkuyoruz! Gözümüz o kadar berk, o kadar kuvvetli!...

İbrahim Hakkı Erzurumi

Terkeyle firakı vaslına gel
Ağyarı ko ehl ü nesline gel
İcmâl ile kalma faslına gel
Geç fer'den asl-ı aslına gel
Koy firkat-ı faslı vaslına gel

Bihodlukla çu râm olursun
Âzad-ı Cemii dâm olursun
Dildâr ile berdevam olursun
Geç fer'den asl-ı aslına gel
Koy fırkat-ı faslı vaslına gel

Cisminle eğerçi sen zeminsin
Sırrı reşte-i gevheri-yakınsın
Çün sırr-ı muhabbete eminsin
Geç fer'den asl-ı aslına gel
Koy fırkat-ı faslı vaslına gel

Bu âlem-i dûna çeşm açarsın
Hayf asl-ı usuldan kaçarsın
Çün âlem-i tendesin naçarsın
Geç fer'den asl-ı aslına gel
Koy firkat-ı faslı vaslına gel

Zahirde tılsım-ı Cism-i Cansın
Batında define-i nihansın
Cân didesin açta bak ne kânsın
Geç fer'den aslı aslına gel
Koy fırkat-ı faslı vaslına gel

Surette esir-i gurbet oldu
Pâ-beste-i dâm mihnet oldu
Mânada çü genc-i devlet oldu
Geç fer'den asl-ı aslına gel
Koy firkat-ı faslı vaslına gel[132]

[132] İbrahim Hakkı Erzurumi Divanı Syf: 191

İMAM EFENDİ

Osman Bedreddin Erzurumi

SOHBETNAME

II. CİLT

HAZIRLAYAN

CEMALETTİN EMİROĞLU

2. Baskı

بسم الله الرحمن الرحيم

RAHMÂN VE RAHÎM OLAN ALLAH'IN ADI İLE

Emanetleri Ehline Veriniz

Âyet-i Kerimede (Nisa: 58): *"Allah, size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor. Doğrusu Allah, bununla size ne güzel öğüt veriyor! Şüphesiz ki Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir"* buyuruluyor. Bu âyet-i celilede Cenab-ı Hak emaneti ehline tevdi etmenizi buyuruyor. Emanet-i ilahiye çoktur.

İnsanın üç çeşit muamelesi ve bunlara ait emanetleri vardır ki ehline vermekle memuruz. Bu muameleler şöyledir:

(1) Allah ile
(2) Nefis ile ve
(3) Halk ile olan muamelemizdir.

Halkın emaneti; insanın borcu varsa vere, sırları varsa fâş etmeye, ahitleri varsa ifa ede, onlara Allah için emr-i bilma'ruf nehy-i ani'l münker ede. Aile ve çocuklarının işlerini göre. Elhasıl bunun gibi birçok ilâ edeceği emanetleri (vazifeleri) vardır.

Nefsi ile olan muamele ve emanet; onu kötü ahlâk üzere bırakmamak, ona (Allah ve Resulü'ne) muhalefeti terk ettirerek, Allah'ın emrine boyun eğdirtmek. Onu Allah'a lâyık bir hale getirmek.

Cenab-ı Hak ile olan muamele ve emanete gelince: Bir kere bütün âzâ ve dış güçlerini Allah'ın emir ve rızasına uygun bir surette kullanmak ve hizmet ettirmek, emaneti ehline tevdi demektir. Zira insan kendi kendine hayy değildir. Bu hayat, hayat-ı ilâhi'dendir. İnsan (işte) o sırr-ı Hak'la hayydır.

Onunla durabiliriz, yaşıyoruz. Âzâ ve cevarihi Allah'ın (c.c) rızasının dışında kullanmak, sırr-ı ilâhiye ve belki doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk'a ihanettir.

İnsandaki kalp ve ruh en büyük emanettir. Bunları zikir, mücahede ve muhabbetle aslına ulaştırmamak büyük bir zulüm ve cinayettir. Gönül hane-i hass-ı ilâhidir. O beyt-i Celil-ü ekber temâşây-ı Cemâl-ı lâyezala âyine olmak üzere düzülmüştür. Bunu dünya, ukbâ, şuğl-u hevâ ve muhabbet-i ağyar ile doldurmak meşgul etmek, o âyineyi kırıp atmak parçalamaktır. Cenab-ı Hak ise bunu kırıp atanı, onu ifsada çalışanı mahv ve perişan eder. Haklarından gelir. Yakalaması ve intikamı çok şiddetlidir, elimdir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, Âyet-i Kerime'de (Nisa: 58): *"Allah, size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor. Doğrusu Allah, bununla size ne güzel öğüt veriyor! Şüphesiz ki Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir"* buyuruluyor. Va'z ve nasihat kelimesiyle emredilen âyet-i celile-i Kur'aniye ind-i ilahide gayet mânâ ve hükmüne dikkat olunacak Kur'an'ın emirleridir. Sonra bu ayetin devamında *"Şüphesiz ki Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir"* buyuruluyor. Yani siz ehline tevdie memur olduğunuz emanetleri ehline tevdi ettiniz mi etmediniz mi, insanlar arasında adaletle mi yoksa zulümle mi hükmettiniz, bu ilâhi öğüt gereğince amil olup, vücudunuzu yakıcı ateşten ve içinizi (ruh ve kalp) nar-ı firkatten kurtara bildiniz mi yoksa kurtaramadınız mı, Cenab-ı Hak bunların hepsini bilir görür, işitir.

Yalnız zahirleriyle emr-i ilâhiye itaatla amil olanlara derecat ve cennat, hem suret ve hem de manalarıyla Allah'ın ipine tutunanlar, Allah'a tutunanlar ve bununla amel edenlere hem cennetler, hem yüksek cennetlerde dereceler, huzur-u izzeti Mevlâ'da ve o Melik-i Kayyum ve muktedir ve kaadir katında "Mak'ad-ı Sıdk" yüksek makamını lütuf ve ihsan buyurur. Âyet-i Kerime'de (Kamer: 54 ve 55): *"Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, güçlü hükümdarın katında, yüksek bir derecede, cennetlerde ferahlık ve aydınlık içindedirler"* buyuruluyor.

Allah korusun ilâhi emirlerin ne zahiri ne de batınıyla amel etmeyenlerse; derekât-ı nirâna atılarak cezâ görürler. Kâfirler ile zaten cehennem ateşinde hor, hakir ebedi olarak zarar ve hüsran içindedirler. Sünnet-i kadim-i ilahiye böyledir.

Mü'minler emre itaat etmez, rah-ı rizadan çıkarlarsa Cenab-ı Hak onlara a'dayı (düşmanları) musallat kılar. Dönerlerse ne âlâ, dönmez inad ederlerse onları helâk eder. Ve kendi emrine itaat eden, boyun eğen diğer insanları getirir. Âyet-i Kerime'de (Nisa: 133): *"Ey insanlar! Allah dilerse sizi yok eder ve başkalarını getirir. Allah, buna hakkıyla gücü yetendir"* buyuruluyor. Sonra

burası rahat yurdu değildir. Hadis-i Şerif meâli böyledir. Şimdi mü'minler de kâfirler gibi fâni hayat, dünya ile mutmain ve nefsinin bütün isteklerine meyyal ve boyun eğen biri olur, az bir fayda olan dünya ile ferahlanır ve onu sever, onunla mutmain olursa nasıl olur. Gerçi kâfirlerin yaşaması müminlerin varlığı yüzündendir. Daha doğrusu insan-ı kâmil yüzündendir. Ve kâfirlerin buradaki nimet ve mazhariyetleri, şüphesiz ki mekir ve istidracta[1]. Âyet-i Kerimede (A'râf: 182): *"Âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, biz onları bilemeyecekleri bir yerden yavaş yavaş felakete götüreceğiz"* buyuruluyor. Belki nasipleri buradadır. Ve buraya münhasırdır. Fakat mü'minler, her suretle Allah ve peygamberlerine tabi olanlara; burada, orada çeşitli ilâhi nimetlere nail olmaları, Muhammed (a.s) Efendimiz Hazretleri'ne suret-i mânâda kemal-ı ta'zim ve muhabbetle tabi olarak da ebedi saadete mazhar olmaları lâyıktır.

Nice ki ümmet-i merhumesi şeriat-ı mutahharaya ve sünenat-ı seniyyelerine zahiren batınen din emirlerini ikâme ve idâme etmişlerdir, emr-i ilâhide olarak her türlü zeyğ ve dalâlden kâffe-i fiten ve belâdan emin ve her türlü hüdâ ve felâha nail olmuşlardır. Bunun aksi ise, sûri ve ma'nevi helâktir. Mahv ve inkırazdır. Nitekim bu konudaki hadis-i şerifler sayılamayacak kadar çoktur. Ümem-i salifenin halleri (bu konuda) bize kâfi birer numune-i ibrettir.

Muhabbetsiz Mahbub Elde Edilemez

Muhabbet lazımdır, aşk lazımdır. Aşksız bu yola gidilemez. Muhabbetsiz mahbub elde edilemez. Derdsiz didâr-ı yâre liyâkat kazanılamaz. Feridüddin-i Attar Hazretleri:

"Küfr kâfirra, din dindârra, derd-i dil Attarra".

Türkçesi:

"Küfür kâfir için, din dindar için, gönül derdi ise attar içindir". İsmail Hakkı Hazretleri de:

"Âşkı iste, âşkı ara aşkı bul
Aşkla ol ey Hakkı, aşkla dol" ve
"Her şeyin var bedeli, bulmadılar aşka bedel"

[1]Bu ni'metler onlar için bir tuzak ve kendilerini helake yaklaştıran bir vesiledir.

Mevlâna Celâlüddin-i Rûmi Hazretleri de:
"Aşkast tarik-ı Peygamber-i ma
Ma tabii akşam ve aşk rehber-i ma"
Türkçesi:
"Peygamberimizin yolu aşktır. Biz aşka tabiyiz. Bizim rehberimiz aşktır" buyururlar. Ve

"Şad baş ey aşk hoş sevdây-ı ma
Ey devây-ı cümle illethay-ı ma"
Türkçesi :
"Ey aşk, ey bizim hoş sevdamız, ey bütün dertlerin dermanı şadol"

"Taaşşakû velev behreten[2] *-Az dahi olsa seviniz-"* hadis-i şerifi ve "yühibbühum ve yühibbunehu *-Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler (Maide: 54)- "* emr-i celil-i ilahisi erbab-ı basiret ve işarete bu babda kaafi remiz ve beşarettir. Bu taife-i Süfiyenin, bu kavm-ı celil-i ilâhiyenin en büyük vasıfları "Hubb"dur. Hub (sevmek) ahlâk-ı ilahiye ile tahallük, şeriat-ı mutahhara ile amel, ittiba-ı sünnet-i seniyye, batınen de üns-ü billah ve vahşet-i an ğayrillahtır. Bu hakikati azizler demine ve bu deme âşinâ olanlar ancak bilir ve bulur. Hakikatlarını ise ancak mevlâları bilir. Bunların sermâyeleri hübb-ü ilâhi, ticaretleri zat-ı ilâhi ve çeşitli rabbani ilimlere vukuf, esrar-ı ğaybiyeye ittilâ, insanî hakikatlere, Kur'an'ın ince manalarına vukufiyet, âfaktaki âyetlerle ve nefislerdeki işaretlerle bilgi edinmek ve büyük âyet olan insan-ı kâmile ma'rifet elhasıl hakkal-yakin makamında temekkün ve tahakkuk bunların ticaretleri cümlesindendir.

Halkı, Hakk'a davet. Emir ve rızasına sevk. Mevcudatın küllisine nazar-ı rahmet ve kemâl-ı verasat-i Muhammediye (s.a.v) ve esmâ, sıfat ve zat-ı Hakk'a mir'at olmak. Elhasıl makdur-u beşer olduğu kadar, o zatı zü'l-celâl Hazretleri'nin cemâl-ı bâkemâlının, murad ve maksudunun mazhar ve muzhiri olmak bu taifenin, özellikle taife-i âliyye-i Nakşibendiyye sadatının şanındandır.

"Silsile-i hocâgâh halka-i dâm-ı belâst
Her ki derin halka nist ğaafil ezin betırast"
Türkçesi:
"Silsile-i Hocâgân belâ tuzağıdır. Her kim bu belâ tuzağının içinde olursa, bu musibetten gafil olamaz".

[2] Bulunamadı.

Şah Nakşibendi Efendimizin halifelerinden Hoca Alâeddin Attar, Hazret-i Şahın türbelerini ziyaretlerinde; "Şah Nakşibend Efendimiz, siz burada durunuz ben şimdi gelirim, buyurarak sahrada muhteşem ve muazzam bir haymeye (çadıra) müteveccihen hareket ettiler ve biraz sonra kemâl-ı beşaşetle avdet buyurarak; bu çadırda (s.a.v) Efendimizle teşerrüf ettiğini ve hitaben, kabrinizin dört tarafından yüzer fersah mesafe dâhilinde medfun bulunan müminlere şefaat edeceksiniz ve Şeyh Attar da, kırk fersah mesafe dâhilinde medfun bulunan mü'min ve mü'minata, tarikatınıza salik olan en mübtedi herhangi bir müride bir fersah mesafe dâhilinde medfun bulunanlara şefaat edecektir" diye tebşir ettiklerini açıklamışlardır. Elhamdû lillahi sümme Elhamdü lillah.[3]

Fakat buna aldanmak olmaz. Cenab-ı Hakk'a hamd senâ ve şükrederiz. Hiçbir hale razı olmayarak ve kanaat etmeyerek meratib-i nefsi, firkat ve vüslat merhalelerini yürüyerek almaya himmet ve gayret etmek lazımdır. Duran değil, giden kâmildir.

Hazret-i Allah'a son olmadığı gibi "Seyri ilallah"a da son yoktur. Her an muhabbet-i ilâhiyeden marifet-i rabbaniyeden feyz almaya bak. Ruhaniyet ve imdad-ı peygamberi ve Hazerat-ı Haceganın himmetleri ve senin de meyl-i külli sa'y, şevk ve muhabbetinle tevfikat-ı sübhaniyeye mazhar olarak arifler menziline, demine ulaşman, ulaştırılman mümkündür.

Dadim türâ nişân ü genc ü vasl-ı yâr
Ki ma neresidim ta yed-i tü beresi"
Türkçesi:
"Sana sevgiliye ulaşmanın nişan ve hazinesini verdik. Ta senin elin yetmedikçe biz kavuşmuş olamayız".

Bu kadar hay-huydan, sırr-ı icâd ve yaratılmaktan gaye insanın o cemale ve o zat-ı Celle ve A'lâ Hazretlerinin de cemal-ı insaniyeye nazar etmesi içindir. İnsanda, Cenab-ı Hakk'a iştiyak sırrı gizlidir.

[3] Şefeat haktır. Yalnız, Allah'ın izni olmadıkça kimse şefeat edemez. Kur'an, Melekler, Peygamberler, alimler ve cennet ehli şefeatta bulunacaklardır.

"Ene sırrul-insani vel-insanü sırrî"[4] nüktesinden habersiz ve gafil olma! Peygamber gönderilmekten gaye bu behâ biçilmez tek inciyi sana buldurmak içindir. Dinin esası, bu noktaya marifet ve Hakk'a vuslat elde etmektir. Evliyanın daveti seni sana davettir. Söz budur ki sen seni kazanasın ve seni bilmekle onu da bilmeye kudret ve liyakat kazanırsın. "Men arafa nefsehu fakad arafa rableh"[5] budur.

Ameller üç türlüdür:

(1) Zahiren

(2) Mücahedeten ve

(3) Huzurendir.

Zahiren salih ameller insanı cennete, mücahede sahibini sıfat tecellisine, huzurla olan ibadet ve taat da sahibini zat tecellisine nail ve mazhar kılar.

Bu kadar tefsirde, ehâdis-i nebeviye ile sufilerin kitaplarında ve görüştüğüm meşâyıh ve zevat-ı kiramdan hülasa anladığım budur ki: "İnsanın içerisi pâk ve temiz olmadıkça bir şeye yaramaya ihtimali yoktur. Ebedi sermedi saadet ancak taharet-i batiniyeye muvaffakiyettir". Ayet-i Kerimelerde (Şu'ara: 88 ve 89): *"O gün ki ne mal fayda verir ne oğullar! Allah'a arınmış bir kalp ile gelen başka"* buyurulmuştur. Nazar-ı ilahi kalbe ve niyetedir. Bunlar ise batın işidir. Cenab-ı Hakk'a ancak batın cihetiyle kurbet ve vuslat kazanılır.

Bir adam ibadet ve taatını, yalnız farzlara ayırsa, geri kalan zamanını tamamen gönlünün temizliğine ayırsa o adam zarar etmez. Aksine çok kazanır. Elbette vacibleri ve sünnetleri işleyiniz ve işlemekte lazımdır.

İlk Görüşte Yapılan Dua

Kâbe-i Muazzamanın ilk görülmesinde her ne dua edilirse müstecab olur. Ben de Beyt-i Muazzamayı ilk gördüğümde: "Ya Rab bundan sonra her ne dua edersem, lütuf ve merhametinle kabul buyur" diye niyaz ve tazarruda bulundum.

"Siz Allah yolunda emr-i dinde kardeşlerinizi çoğaltınız. Zira Cenab-ı Hak ihvanı arasında bir kuluna azap etmekten hayâ eder" hadis-i şerif meâlidir[6].

---

[4] "Ben insanın sırrıyım. İnsan da benim sırrımdır". Öz bir sözdür.

[5] Keşf-ül Hafa Cilt 2, Syf:262, Hadis No: 2532.

[6] "İhvanınızı Çoğaltınız. Zira her mü'min kıyamet günü şefaatçidir". El-camiu-s-sağir Cilt: 1, Syf: 40.

"Bir zatın, bir dostu varmış. Bu zat Cennete girdiğinde bakar ki o dostu yok. Cenab-ı Hak'tan sual eder. Cehennemde olduğu emir buyurulur. Bu zat kendisinin de cehenneme idhalını veyahut o dostunun da cennete getirilmesini niyaz ve tazarru eder. Cenab-ı Hak duası kabul ile o dostunu da cennete getirir".

Bir hadis-i şerifte: "İ'melû fe küllün müyesserûn lima hulika lahu"[7]. Yani: "Siz, amel edin. Herkes ne için halk olunmuşsa onun ameli ona müyesser olur, kolay gelir".

İnsanlar üç taifedir: Ya cehennem, ya cennet veya Cenab-ı Hakk'ın zatına mahsus olmak üzere yaratılmışlardır. Kâfirlerin amellerinin defteri ya sol ya arkalarından verilir. Mü'minlerin sağ taraflarından verilecektir.

Ehl-i zikr ve muhabbet hesaplarını burada gördüklerinden, doğrudan doğruya Cenab-ı Hakk'a haşredileceklerinden, bunlardan ne sual soracak vardır, ne de sorulacak şey vardır. "Yevme nahşürul-muttakine ilâr-rahmani vefdâ … - *Allah'a karşı gelmekten sakınanları Rahmân'ın huzurunda bir elçiler heyeti gibi toplayacağımız, suçluları da suya koşan susuz develer gibi cehenneme sevk edeceğimiz günü düşün!-"* (Meryem: 84 ve 85) âyeti buna işarettir.

Hz. Hamza'yı şehid eden, Hz. Vahşi hakkındaki muamele-i Cenab-ı peygamberide esrar-ı garibe vardır.

"Mademki vahşi Hz. Hamza'yı şehid etti, artık ben onun yüzünü görmeyeyim" diye (a.s.v) Efendimiz ferman buyurmuşlarken, yine Hz. Vahşi'yi kabulü İslamiyet'le men edemedi. Ve öyle buyurdu ki Hz. Vahşi'nin imandan sonra bir kere Vech-i Kerim-i risâlet penâhi ile teşerrüfünden dolayı müşârün ileyh Hazretleri sahabe-i kiramdan oldu. Üveys el-karanî rûy-u pür nur-ı Muhammedi ile müşerref olamadı, tabiinden oldu.

Ben Bilinmez Bir Hazine İdim

"Küntü Kenzen mahfiyyen[8]". Hadis-i Kutside: "Ben bilinmez, gizli bir hazine idim. Sevdiğimi bildim. Halkı yarattım ki bilineyim". Mazi siğası (geçmiş zaman kipi) ile "halaktü" yarattım, buyurulur ki halkın yaratılmasında, bir kenzin (hazine) âşikâr olduğu anlaşılıyor. Öyle ise bu küfür ve inkâr neden!

Malum, batini ve zahiri olmak üzere küfür iki türlüdür. Kâfirler hem zahiren hem de batınen küfür ve inkârdadırlar. İkinci kısım yani batini küfür

[7] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 147, Hadis No: 430.

[8] Keşf'ül Hafa Cilt: 2, Syf: 132, Hadis No: 2016.

zahiren tasdik fakat batınen inkârdır ki bu çeşit küfür ve inkâr tabii küfr-ü şer'i (dinen küfür) değildir. Şer manasına olan küfür küfr-ü hakiki değildir. Mü'minlerin birçoğu bu nev'e dâhildir. "Yani günahla, Hakk'a muhalefet etmişlerdir".

"Levlâke levlâke lemâ halaktül-eflâk[9]" muhatabı efdal ve ekmel-i mevcudat ve illet-i gâye-i mükevvenat aleyhi efdal-üt-tahiyyat, mazhar-ı tam sıfat ve zat ve muzhir-i hüday-ı mutlak Efendimiz Hazretleri'ne ümmet olmak kadar büyük bir şeref olamaz. Ümmet-i Muhammedin bu büyüklüğü, şeref-i peygamberi ve kitaplarının şeref ve büyüklüğüyle sabittir. Hadis-i Şerifte: "Bizim mü'minimiz sair ümmetlerin mü'minlerinden büyüktür. Kâfirlerimiz de geçmiş ümmetlerin kâfirlerinden eşed ve eşna'dır (korkunçtur)[10]" buyurulmuştur.

Hadis-i Şerifte: "Ene minallahi vel-mü'minuna minni[11]" buyurulmuştur. Bu nuru ilahi ve Muhammedinin mucib ve gerektirdiği şekilde hareket etmemek, amel etmemek iki şeyden hali değildir. Ya inanmamıştır. Ya inanmıştır da tembellik ve miskinliğinden Allah'ı ve peygamberi kabul etmez.

Hz. Allah nasıl olsa kendine mir'at (ayna) halk eder. Bu dünya âdemsiz durmaz. Güneş insan-ı kâmilsiz doğmaz. Halife-i ilahisiz bu dünya, bu yer gök bir an kaim olmaz, olamaz. Ta kıyamet kopmaya!

Cinde de olsa, kâfir memleketinde de olsa, Hz. Allah (c.c) kendine bir âyine düzer. Yalnız ne var ki bu nimet bizim elimizden gider. Düşününüz ne idik, ne olduk ve ne olacağız, ne kâr ettik, ne zarar ettik!..

İnsan-ı Kâmil Aramalıdır

İnsan-ı kâmil kime el verdiyse ne ondan ne de kendinden bir lahza ayrılmaz. İnsan kendini kabul yani kendinin Allah'a vuslat edebileceğine iman etmelidir. İnsan kendindeki hübb "sevgi" ile o mahbub-u zişan'a ulaşır.

İmam Zeynülabidin Hazretleri'ne *"Her kim şan ve şeref istiyorsa bilsin ki, şan ve şeref bütünüyle Allah'a aittir.* ***Güzel sözler ancak O'na yükselir.***

Salih ameli de güzel sözler yükseltir. *Kötülükleri tuzak yapanlar var ya, onlar için çetin bir azap vardır. İşte onların tuzağı boşa çıkar" (Fâtır: 10) âyet-i* kerimesindeki "kelime-i tayyibe" ve "amel-i salih" nasıl olur da ona gider, diye sorarlar. Cevaben: "Sende kalmazsa, yani sen senin ibadetini görerek

[9] "Sen olmasaydın sen olmasaydın yeri göğü yaratmazdım." Keşf'ül Hafa Cilt: 2, Syf: 164, Hadis No: 2123.

[10] Bulunamadı.

[11] "Ben Allah'tanım, mü'minler de bendendir". Kesf'ül Hafa Cilt: 1, Syf: 205, Hadis No: 61919.

onunla meşgul olmazsan, ona gider" buyurmuşlar. Fakat âyet-i kerime düşündürücüdür. Kelime-i tayyibe mi amel-i salihi, amel-i salih mi kelime-i tayyibeyi ref' eder bilmem. Her ne hal ise, ikiside lâzım.

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz: "Ennasü kemaadiniz-zahebi velfıddati[12]" buyurmuşlar. Diğer madenleri zikretmemişler. Bir mümin insan-ı kâmil eline geçince, onu aşk ve muhabbet ateşiyle, nefs ve vücud külçesinden ayırır. Halis altın veya gümüş eder. Ona tuğrayı ilâhi olan "Hâzâ abdî-abdullah[13]" ism-i câmiini vurur. Artık bununla pazar-ı revaca çıkar. Parasız dünya işleri dönmediği gibi, "Abdullah"sız da bu âlem keza dönmez, durur!

İnsan-ı kâmile ve kendi hakikatine tenezzül et, bu yeter. Bu değerli ömür bir daha ele geçmez. Bu ömrü dünyaya, sivâya sarf eden, dünya ve sivâ gibi değersiz olur. "Yerde ehl-i ar (ahirette) ehl-i nardır" denilmiştir. Bu evliyâullah sözüdür. Allah kelâmıdır, (ondan alınmadır). Allah kelâmını dinlememek kâfirlerin huyudur, işidir.

Hadis-i Şerifte: "Zikredenlerle etmeyenler; diri ile ölü gibidir[14]" buyurulmuştur. Seyyid Nizamoğlu bir beytinde diyor ki:

"Bu aşk bahr-ı Umman'dır buna haddu kenar olmaz
Delilim sırr-ı Kur'andır bunu bilende ar olmaz".

Kitap indirilmesi, peygamber gönderilmesi, evliyanın nası (insanları) irşad etmesi; dem-i âdeme ulaşmak, hakkı bilip bulmak ve bildirip buldurmak içindir. Müjde o adama ki insan-ı kâmile yetişti ve kendi kendini de kabulle nefsini bildi. Yazık o adama ki ya merd-i manayı bulmadı, ya da buldu da söz ve nasihatlarına uygun hareket etmedi, onun yoluna gitmedi. Yalnız mürşidinin olgunluğuna mağrur (aldanıp) olup kaldı!

Hâlbuki âyet-i kerime (Fâtır: 5): "*Ey insanlar! Şüphesiz Allah'ın vaadi gerçektir. Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın. Sakın çok aldatıcı (şeytan), Allah hakkında sizi aldatmasın"* buyurulmuştur.Ma'rifet-i nefs ma'rifeti ilahiyeye vesiledir. Ve belki aynı ma'rifet-i ilahidir. Mürşid ise, kişinin kendi batınına çıkabilmesi için bir merdivendir[15].

---

[12] Keş-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 312, Hadis No: 2793.

[13] "Bu benim kulumdur. Allah'ın kulu" anlamına, "İnsanlar altın ve gümüş madenleri gibidir".

[14] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 2, Syf: 153, "İçinde zikredilen ve edilmeyen evin benzeri ölü ve diri gibidir.

[15] Şeyh Efendi Hazretleri de öyle buyururlardı. "Şeyh mürid ile Mevla arasında merdivendir".

Mürşidin, müridde kemâlatının zuhur etmemesi birkaç sebepledir. Ya mürşidin mürşid olduğuna, müridin tam yakini yoktur. Yahut iç işlerine, iç işlerinin önemine inanmamıştır. Veya az çok inanılmış ise de mürid atalet ve bataleti seçerek merhaleleri almak istemez. Veyahut Cenab-ı Hakk'a gitmek istemiyor. Yani nefis ve dünya işini Mevlâ işine takdim ve tercih ediyor demektir. Biz bunların hepsinden Cenab-ı Hakk'a sığınırız.

Haberde varid olmuştur ki her gün bir melek sema cihetinden nidâ eder: "Huliktüm liemrin âzimin ve entüm anhu gafilun[16]".

Bir âyet-i kerimede de (Nisâ: 66): *"Eğer biz onlara, "Hayatlarınızı feda edin veya yurtlarınızdan çıkın" diye yazmış olsaydık, içlerinden pek azı hariç, bunu yapmazlardı. Eğer kendilerine verilen öğütleri tutsalardı, elbette haklarında hem daha hayırlı, hem de (imanlarını) daha çok pekiştirici olurdu"* buyuruluyor. Bu âyet kâfirlerle savaş ve din için terk-i diyar, hicret hakkında inmiştir. Hadis-i Şerifte de: "Kim bir karış hicret ederse cennet ona vacib olur[17]" buyurulmuştur. Hadisin dış anlamı açıkça biliniyor: "Din için bir karış -bir mahalle- hicret edilse ona cennet vacib olur" demektir. Hakiki manası ise kişi azıcık olsun varlığından geçse, ahlak-ı zemimesinden ahlak-ı ilahiyeye, zahirinden batınına halktan Halik'a, gafletten huzura ve ünse hicret etse ona vuslat vacib olur.

Muhakkikler bu ayetteki katl-i nefsten murad; tezkiye-i nefs, terk-i diyardan maksat da saliklerin kalbinde ki, meratip ve makaamata meyi ve rağbetten vazgeçmektir. Cenab-ı Hak ile daim ve mütehakkik olmadıkça insanın istenildiği gibi sabit ve mütemekkin olması mutasavver değildir.

Mânâ Anlamak Lazımdır

Eliyâullah buyururlar ki insanın ahiretteki ma'nevi ve ruhani zevkleri, dünyada vukûf ve irfânı, lezzet-i batiniyesi nisbetinde olur. Burada manadan habersiz olanlar orada da nasibsizdirler. İşte: "Ve lâ tense nasibeke mineddünyâ... *–Dünyadan da nasibini unutma-"* (Kasas: 77) âyet-i kerimesinin anlamı bu demektir.

Cenab-ı Hak ilham ile Bayezid-i Bestâmi'ye buyuruyor: "Ya Bayezid, ben zaten münezzehim, sen seni tenzih ve tesbih et ki, beni tesbih ve tenzih etmiş olasın". Peygamber-i Zişan'a da Kitab-ı Mecid'de (A'lâ: 1): *"Yüce Rabbinin adını tesbih et (Onun eksikliklerden uzak olduğunu an)".*

---

[16] "Azim bir iş için yaratıldınız ve siz ondan gafilsiniz". Bulunamadı.

[17] Bulunamadı.

İbtilâ ve imtihan vardır. Bu, insanı ta'zib için olmayıp seni sana tanıtmak, ayarını tam kılmak içindir. Genişlikte darlıkta Mevla'sıyla olanın hiç kazanmadığı zamanı yoktur.

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimize birisi "Ya Resulallah ben seni seviyorum" demiş. Cevaben: "Fakra hazır ol[18]" ve yine böyle diğer birine de cevaben: "Îbtilâya hazır ol[19]" buyurmuşlar. Hadis-i Şerifte de: "İzâ ahabballahu abdan ibtelâhu ve in sabara ictebahu[20]" buyurulmuştur.

Dinin esası ma'rifetullah elde etmek içindir. "Gerçi ahval-ı Hüdâ olmaz muallel biğaraz". "Marifettir liyk insanda bu hilkattan ğaraz" denilmiştir.

Bu zamanın insanları pek zeki, pek istidadlı, fakat bu nisbette de mürüvvetsizler. Üç kuruş ticaretten sevindiğimiz kadar, iki rekât namazdan sevinmiyoruz. Üç kuruş zarardan üzüldüğümüz kadar, taatı terkten, hatta Cenab-ı Hakk'a zarar etmeden mahzun ve müteessir olmuyoruz. Acaba bize ne oldu! Zamanımız garib, din elden çıkıyor haberimiz yok!

Hepimizin babası "Ebül-eşbah" Hz. Âdem "Sâfiyullah", tabi olduğumuz millet, babamız Hz. İbrahim "Halilüllah" ve ruhumuzun babası "Ebul-arvah" Hz. Muhammed "Habibüllah" (s.a.v) Efendimiz Hazeratıdır.

Bu kötü halimiz; bizim ve evlatlarımızın, Nemrut, Firavun, Karun, Haman, Şeytan ile nar-ı cehennemde kalmamızı mucib olur. Yüz şeytanın insana yapamayacağını yalnız bir nefis, yüz nefsin yapamayacağını da, bu zamanda bir kötü arkadaş yapar. Kötü arkadaştan ve kötü huydan o kadar kaçmak lazımdır. Zaruret gereği görüşmek gerekirse ya mürşidini ya Mevlâ'sını ona karşı kalkan edinmek, yani batınen onları hazır bilmek, kendi aradan çıkmak icap eder. *"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının* ***ve doğrularla beraber olun"*** (Tevbe: 119) emriyle amil olanlar, mürşid emrini tutup onun rengine boyananlar bahtiyardırlar.

İnsana varlık, ucub (kendini beğenme), kibir (kendini üstün görme) dört şeyden gelir.

(1) Haseb ve nesebten,
(2) İbadet ve taattan,
(3) Amelden ve
(4) Ğinâdan (zenginlik)

---

[18] Ramuz-ül Ehadis, Syf: 150, Hadis No: 1881.

[19] Keşf-ül Hafa, Cilt: 1, Syf: 77, Hadis No: 185.

[20] "Allah bir kulu severse onu belalar ile sınar. Kul sabrederse Allah onu seçer. Keşf-ül Hafa, Cilt: 1, Syf: 77, Hadis No: 185.

Şeytan insanı altı şeye sevkeder:

(1) Şirke,

(2) Küfür ve inkâra,

(3) Ma'siyete,

(4) Büyük günahlara,

(5) Bid'ate (dinden olmayan ve ibadet itikaad edilen; inanç ve amel cinsinden sonradan uydurulan, icâd edilen, dini tebdil ve tağyir eden şeylere) ve

(6) Güç yetirilemeyen ibadetlere.

Şeytan insanı bid'ate sevkten çok memnun olur. Çünkü mümin olur ki günahın günah olmasından dolayı tövbe eder rücu eder. Fakat bid'atın bid'at olduğunu ne düşünebilir ki (düşünemez) tövbe etsin. Ondan rücu' etsin.

Her insan için bir şeytan olduğu Hadis-i şerifle sabittir. Hatta kendilerinin şeytanı olup olmadığı Aleyhissalatü vesselamdan suâl olunduğu zaman: "Evet benim de şeytanım vardır. Fakat inâyet-i ilâhiyle şeytanımı müslüman yaptım[21]" buyurmuşlardır.

Evliyaullah'ın bu Hadis-i Nebeviyeden hazz ve nasibleri vardır. Saminiler de şeytanlarını müslüman edebilirler.

Sekiz Önemli Temel Kaide (Kelime-i Semâniye)

(1) *Hûş derdem:* İnsanın aklı nefeste olmaktır. Ta ki uyanıklıkla nefes alıp vere. Çünkü nefes "Rahmani"dir. Hadis-i Şerifte: "Rahmanın nefesini yemen cihetinden alıyorum[22]" buyurulmuştur. Yemen insanın batınıdır, içidir.

"Alma ğafletle etme sakın hasaratı
Alan enfası huzur üzre bilir sûbhânı
A'raf-ı nâs haber verdi nefes sırrından
Şemmedip Semt-i Yemen'den nefes-i Rahmanı"

Açıklaması:

"Sakın nefesini gafletle alıp zarar etme, nefesini huzur ile alanlar sûbhanı bilir. İnsanların en arifi (Hz. Muhammed) nefes sırrından haber vererek: "Rahmanın nefesini yemen cihetinden kokladım" buyurdu.

---

[21] Elcamiulil-usul, Cilt: 5, Syf: 233.

[22] Keşf-ül Hafa, Cilt: 1, Syf: 260. İhyau ülüm-id-din, Cilt: 1, Syf: 104.

(2) *Nigâh daşt:* Zikrin hakiki anlamını gönülde yerleştirmek ve "Huzûri yek nefes bih ez dünya vü mafihâ[23]" sırrına mazhar olmak için murakabe-i hatırdır. Dikkat et ki gönlüne huzur-u maallah'tan başka bir şey hutur etmeye!

(3) *Yâd kerd:* Mürşid tarafından telkin olunan ezkâr ve evradı terk etmeyip devamlı yapmaktır. Yâd daştın takriri için, yâd kerde mülâzemet ve müdavemet lazımdır.

(4) *Bâz geşt:* Hasbel beşer gaflet arız olduğunda ve mâsivâ Hakk'a hicab olduğunda "İlâhi! ente maksudi ve rıdake matlubî" diyerek riza ve manay-ı maksada derhal avdet ve ric'at etmektir.

(5) *Sefer der vatan:* Kendi mülk-ü vücudumuzda kötü ahlâktan, güzel ahlaka, gafletten huzura zahirden batına, halktan Halik'e seyr ve seferdir.

(6) *Halvet der encümen:* Zahiren hudud-u şeriyye dâhilinde istikametle ve insan kendisinde mahlûktan hiçbir ayırıcı vasıf görmeyerek, zahirde halk ile batında Hak ile olarak ve işinden hiçbir ferdi agâh etmemektir. Bu, işini sona getirmiş saliklerin işidir. Erkân-ı azime-i tarikattır. Ve bu sıfat, vasf-ı azim şiâr-ı enbiya ve evliâyadır.

(7) *Nazar ber kadem:* İki anlamı vardır;

(a) Yolda yürürken daima gözünü ayağı üzerine atfetmektir. Ta ki sağa sola bakmakla hatırı mâsivaya taallûk etmeye ve huzurunu koruyabile. Zira mûbtedi salikin en ufak bir şeye fikri ve nazarı taallukla hatırı perişan olur!

(b) Salik ayağını gözünün yetiştiği yere basa. Yani himmetini yüksek edip, herhangi bir mertebe ve makama tarakki ederse, ona kanaat etmeyip daha ilerisine himmet ayağını atmaya çalışa ve bulunduğu hal ve mertebe kendisini meşgul etmeyip daima "Muhavvil-ül-ahval" ve "Mukallibül-kulub" olan Cenab-ı Hakk'a ikbâl ve teveccühte sabitkadem ola. Nazar ber kadem; halvet der encümen ve sair erkân-ı tarikata yardımcıdır.

(8) *Yad daşt:* Tarikatın büyük bir rüknüdür (temelidir). Maksadın nihayetidir. Bu da huzur ve agahiliğin batınen, sırren ve zevken yerleşmesi demektir.

Bu mânânın husulunda; huzur-u hak, nefiy ile müntefi (nefyedilen) olmaz ve seyr-i sâlikde mûntehaya kavuşmuş olur. Buna "Huzuru bi-ğaybet" dahi derler. Bu manay-ı zevkiye ve sırriye ulaşmak mücahede ile bir de sohbetle olur. Sohbet bu tarikatta çok önemlidir. Tarik-i nakşi, tarik-i sohbettir. Hayır,

[23] "Huzurla alınan bir nefes, dünya ve dünya içindekilerinden hayırlıdır".

cemiyettedir. "Marifetullah" sohbetle elde edilir. Ashab-ı gûzin, ahbab veya asdıka, evliyâ vasfiyle vesair vasıflarla vasfedilmeyip "Ashab" vasf-ı güziniyle yâd ve tavsifi, sohbetin büyüklüğüne kâfi delildir. Farisi beyt:

"Yek dem-i sohbet bemerdan-ı Hüdâ"
"Bihter ez sad sal budan der tükâ"
"Asuman secde küned beher zemini der-i o"
"Yek dü kes yek dü nefes beher Hüdâ nişinend"

Türkçesi: "Allah adamlarıyla bir an sohbet, yüzyıl yapılan riyâzetten daha iyidir. Semavat her yerde onun kapısına secde etmektedir. Bir olmuş iki kişi, bir olmuş iki nefes Hüdâ ile oturanlardır".

Sohbet sünnet-i müekkededir. Allah adamlarıyla sohbet ve onlara tabi olmakla yapılan musahebe, insanı Hz. Allah'a layık ve vasıl eder. Sonra bu tarik; tarik-i cezbe, tarik-i aşk ve muhabbettir. Aşk ve muhabbetsiz bu yola gitmek haramdır. Terbiyesi ise vech-i hastandır. Yani enfüsidir. Zat'a müntehidir. Vech-i âmdan terbiye, birçok mücahedelere ve riyazetlere, çok meşguliyetlere, uzun zamana muhtaçtır. Vech-i hass terbiyesi saliklerini gönülleriyle meşgul ederek, huzur ve agâhi tedarik ederek himmetlerini hasr ve hasrettirir. Kısa zamanda salikleri mevlâlarına kavuşturur. Azme bir hudud yoktur. Çoğu bir senedir.

Nisbet-i huzurun gönülde takarrürü, bütün kemâlât ve ilâhi nimetlerin kaynağıdır. Bu nisbet nisbet-i sıddıkadır.

Vech-i âmdan terbiye görenler ancak sülûklarının sonunda bundan bir şemme (koku) alabilirler. Şah-ı Nakşıbend Efendimiz de: "Allah'ın muhabbeti bana haram olsun ki benim tarikimin başlangıcı, Bayezid'in tarikinin sonudur" buyurmuştur. Bu huzur bazılarının dediği gibi kuru huzur değildir. Kuşufât (keşifler) ve kerametlerden evliyaullah, kadınların hayızdan kaçtıkları gibi kaçınmışlardır. Gâye ne kerametdir ve ne de başka şeydir. Ancak, kulun Mevlâ'sına ulaşmasıdır. Bir istikamet bin kerametten hayırlıdır. Hadis-i Şerifte: "Hasanatül-ebrâri Seyyiâtül-mukarrabin[24]" "Ebrardan olanların (İyilerin) hasaneleri (iyilikleri), mukarrabinden (Allah'a yakın) olanların seyyiâtıdır (kötülükleridir)" buyurulmuştur.

[24] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 357, Hadis No: 1137, Sûfilerden Ebu Said Elharrazın sözlerindendir.

Nakşiler katında huzur ve agahinin maadası her ne de olsa seyyiattir. Sen hemen talib-i mevlâ ol, dünya ve ahireti, içindekileri terket. Halkı Halika ısmarla.

Farisi beyt:
"Pederem cennetra be dü gendüm befüruht"
"Tâ half bâşim eğer men becûy nefuruşem"
"Mukarrabin ez zat-ı zülcelâl danışra hahend"
"Ve ebrârra zivey cennet râ vü halfeş râ tâlep künend"
Türkçesi:
"Babam cenneti iki buğdaya sattı. Eğer ben de satarsam onun halefi olurum. Mukarrabin zat-ı zü'l-Celâl'dan bilgiyi istediler. Ebrar da Cenneti isteyerek onlara halef oldular".

İnsana bu ruh-u insandan başka bir ruh; ruh-u izâfi ruhülkuds üfürülmedikçe tekmil-i neş'e edemez. Âyet-i celilede (Mü'min: 15): *"O, dereceleri hakkıyla yükseltendir, Arş'ın sahibidir. Buluşma günü hakkında (insanları) uyarmak için, irâdesiyle ilgili vahyi kullarından dilediğine, kendi indirir"* buyurulması işte bu ruha işarettir. Kur'an-ı Azımüşşan'a da ruh tabir buyuruluyor.

Kur'an'ın zahir ve batınıyla amel olunduğu takdirde bu Kur'an sebebiyle insana o ruh üflenir. Onun için öyle emir buyuruluyor. Hakikat-ı hal, o kıraetle amil olarak onunla tahakkuk etmiş ve belki: "El'insanü vel-Kur'anü tev'emâni" sırrınca ayn-ı Kur'an olmuş ve ruh-u kudsiyle teyid buyurulmuş olan evliyaullaha kemal derece muhabbet ve tebeiyyet olunsa bu nehf-i ruh sırrına mazhariyet mümkündür. Ve illâ felâ.

Bu zevat-ı celile ölmezler. Hayat-ı bâkiye ile diridirler. Hadis-i şerifte: "El'mü'minü hayyûn fid'dareyn[25]" ve "vel mü'minune lâ yemûtûne bel yenkulûne min dârin ilâ dârin[26]". (37) Âyet-i celilede (Bakara: 154): *"Allah yolunda öldürülenler için 'ölüler' demeyin. Hayır, onlar diridirler, fakat siz bilemezsiniz"*.

Ruhu'l-kuds ile müeyyed bulunan bu zevat-ı âliye Cihanda bi-cihan bi-zamandırlar. Bunlar için gece gündüz, mâzi, müstakbel endişesi ve ziyan yoktur. Bunlar Hakk ile Hakk'ı seyeranla sırr ve deme ermişlerdir. Bunların ahval-ı batıniyelerine hiç bir fert ve ins ve cin ne de melek âşinâ ve müttâli olur. Elhasıl bunların vasıf ve halleri kâl (söz, kelime) ve ilme gelmez.

[25] "Mü'min iki yurtta (dünya ve ahirette) de diridir". Bulunamadı.

[26] "Mü'min bir yurttan diğer yurda intikal eder". Bulunamadı.

Farisi beyt:
"Merdan-ı Hüdâ Hüdâ ne bââşed"
"Velâkin ez Hüdâ cüdâ nebâşed"
Türkçesi:
"Allah dostları hâşâ hüdâ olmadı. Fakat Hüdâdan ayrı kalmadı"

Bir Kötülüğün Ardından Hemen Bir İyilik

Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz (s.a.v) ashaptan Ebu-Zer (r.a)'a: "Bir iyilik yap ki o kötülüğü silsin[27]" ve "Her taş ve ağacın yanında Allah'ı an (edebli ol) [28]" buyurmuşlar.

Çünkü sırr-ı ilâhinin sereyanı umumidir. Eşyada hüvviyet-i sâriye vardır. Eşyanın melekûtu yed-i kudret-i ilâhiyesindedir. Nitekim bir hadis-i şerifte: "Allahûmme erini-l-eşyâe kemâ hiy[29]" buyurulmuştur.

Ayet-i kerimede de (Yunus: 101): *"De ki: 'Göklerde ve yerde neler var, bir baksanıza'. Fakat âyetler ve uyarılar, inanmayan bir topluma hiçbir fayda sağlamaz"* ile işaret buyuruluyor. Bu ümmet-i marhumeye melekût-u semâvat ve arza ıttılâ ve onu tedbire icazettir.

Ve yine *"İşte böylece İbrahim'e göklerdeki ve yerdeki hükümranlığı ve nizamı gösteriyorduk ki kesin ilme erenlerden olsun"* (En'âm: 75) âyet-i celilesinde de ehl-i ikandan olmak, melekût-u semâvat ve arza ıttılâ ile olacağı anlaşılıyor.

Eşyayı Cenab-ı Hak ilmiyle muhit olduğu gibi, onlarda ayrıca bir de sırr-ı kayyumiyeti vardır.

Bayezid-i Bestami Hazretleri'ne hitaben bazı kimseler: "Ya Bayezid bizim bildiğimiz Bayezid değil misin? Siz, bu ilimleri nereden öğrendiniz ki bu kadar bahsettiğiniz, söylediğiniz halde bitmiyor" diye sorarlar. Müşarun ileyh hemen cevaben: "Siz ilminizi bir ölüden aldınız. Biz ilmimizi hay ve lâ yemuttan aldık" buyurmuştur. Buna kitaptan ve sünnetten bir deliliniz var mı sualine de: *"Allah'a karşı gelmekten sakının. Allah, size öğretiyor. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir"* (Bakara: 282) ayetini ve "Kim bildiğiyle amil olursa Allah ona bilmediklerini öğretir[30]" hadis-i şerifini irad buyurmuşlardır.

---

[27] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 1, Syf: 31

[28] Keşf'ül-hafa Cilt: 1, Syf: 105

[29] Bulunamadı

[30] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 265, Hadis No : 2542

Sen Aralarında Oldukça

Ayet-i Kerimede (Enfâl: 33): *"Oysa sen onların içinde iken, Allah onlara azap edecek değildi. Bağışlanma dilerlerken de Allah onlara azap edecek değildir"* buyuruluyor. Nice ki Resulüllah sizin içinizdedir azab yoktur. Asr-ı hümayundaki gibi şimdi de öyledir. Nice ki o nebiyyi zi-şanın şeriat-ı mutahharası, sünnet-i seniyesi ve nuru hümayunlarına mazhar ve o nurlar nuru muzhir ve varis-i tam ve ekmeller ve onların eserine kemal-ı sıdk ve muhabbetle tabi olanlar bulundukça bu âyet-i celilenin sırrı da vaki ve daimdir. Aksi halde azap muhakkaktır.

Farisi beyt:
"Dûr manend ez visâl-ı o azâb-ı ekberest
Âteş-i sûz-u firak her azabî bedterest".
Türkçesi :
"Onun visâlinden uzak kalmak büyük azaptır. Ayrılık ateşinin yakması her azaptan çok kötüdür".

Fayda ve Zararı Bilmeyen

Ayeti kerimede (Nisa: 43): *"Ey iman edenler! Sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, bir de -yolcu olmanız durumu müstesna- cünüp iken yıkanıncaya kadar namaza yaklaşmayın"* buyurulmuştur. Sarhoşluk çeşitlidir. Sarhoş ne yaptığını bilmeyene, iyiyi kötüyü, fayda ve zararı tefrik etmeyene derler.

"Essalatü sılâtün beyne'labdi ve'r-rabbi[31]" ve "Essalatü mi'racü ümmeti[32]" buyurulduğu halde namazda iken gönlü pazarda olan ve ömrünü hevâ ve sivâ ile geçirenler, kimin huzurunda, kiminle muhatap bulunduğunu bilip idrak etmeyen hakiki sarhoş değil de nedir?

Böyle bir namazla, namazın hakikatine, namazın sırlarına dair bilgi edinmek mümkün müdür?

Bunlar âlim de olsalar yine cahildirler. Hadis-i şerifte: "Cahile bir kere, âlime bin kere veyl olsun[33]" ve bir hadis-i şerifte de: "Kim Allah için olursa, Allah ona ve başkalarına kâfidir[34]" buyurulmuştur. Namazda ve sair yer ve zamanda olsun bir kimse ki Allah ile Allah için olmazsa, acaba Cenab-ı Hak onun için olur mu? Heyhat, azizim bu yol Türkistan'a çıkar!

---

[31] "Namaz kul ile Rab arasında bir bağdır". Bulunamadı.

[32] "Namaz ümmetimin miracıdır". Bulunamadı.

[33] Bulunamadı.

[34] Keşf'ül Hafa Cilt: 2, Syf: 372, Hadis No: 2578

Bir Zelle ve Cennetten Çıkış

Zahiren bir zelle ile manen birçok esrar ve hikmetlerle Hz. Âdem cennetten çıkarıldığından, bu bir zelle için bir rivayette iki yüz sene ağladığı halde, insan henüz cennete girmediği ve devamlı nefse uyduğu, Hakk'a aykırı gittiği halde ne azap korkusu ve ne de rahmet ümidi taşıyor?

Halen, amelen, ahlâken kendisinde bir eser-i vücud bulunmazsa bu adam acaba ne ile mutmaindir. Enbiya ma'sum, evliya mahfuz iken hiçbir şeyle mutmain olmayarak, amel vadilerinde perişan, mağfiret-i ilâhiyeye düşkün oluyorlar da, biz ne gibi bir müjde ile böyle hiçbir iş görmeden, haksız olarak oturuyoruz, bilmem?...

Ya ilâhi emirlere, peygamberlerin haberlerine ve evliyaya inanmıyoruz veyahut inanmışız da şeytan bizi Cenab-ı Hakk'ın kerem ve rahmetiyle aldatarak tesvife düşürmüştür. Hâlbuki bu yolların her ikisi de sapıklık ve zarara uğramaktır.

Evet, Kur'an'a inanamayanlara da veyl, inanıp hükmünce âmil olmayanlara da veyl.

Evliyaullahtan bir zata sormuşlar ki: "Bu kadar mertebeler ve menzillerin alınmasından sonra artık başka bir mertebe var mıdır?" O zat: "Evet, bunların elde edilmesinden sonra büyük bir mertebe daha vardır. O da insanın, Cenabı Hakk'ın kendini kabul ettiğini veya etmediğini bilmesidir" diye söylemiştir. Amil olduğu halde bir zatın, kaç sene levh-ı mahfuzda ehl-i nâr olduğunu görmesi gibi...

Hakikaten öyle, her şeyin bir alâmeti ve bir bürhanı olması gerekir. Hatta Cenab-ı Hak Allam'ül-ğuyub (ğaybı kemaliyle bilen) iken, olmuş olacağı bilirken yine kendi emr-i şerifine kendi tabi olarak, ruzu mahşerde amellerimize birçok şahitler ikâme buyuracaktır. Eğer Cenab-ı Hak seni kendi hizmetinde ve zatına mahsus işlerde istihdam ederse bu hal senin için alamet-i kabuldür. Zahiri şeriat ve sünnetle, batını zikir, fikir, aşk, muhabbetin hülâsası olan huzur ve uyanıklık ile meşgul ve ahlak-ı ilahiyle mütehallik bulunan bir kimse, O'nun zatına kabul buyurulduğundan şüphe yoktur.

"Men araf'allahe külle lisânihi" ve "Men araf'a ilahe teâla lisânuhu[35]". Her iki hadis-i şerif arasındaki tefavüt meratib itibariyledir. Allah'ı bilip bulanların, makâm-ı fenâdaki bu makam, cemdir. Lisan-ı zahiri lâl olur.

---

[35] Bulunamadı.

Makam-ı fenâda insanın ne lisânı ne zikri ne fikri hiçbir şeyi kalmaz. Eğer bekâya olursa bu makam-ı fenadaki makam, farktır. Burada da lisân-ı batınları uzun olur. Ayeti Kerimede (Âl-i İmrân: 160): *"Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur. Eğer sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size kim yardım edebilir? Mü'minler, ancak Allah'a tevekkül etsinler"* buyurulmuştur. Bunlar hak ile lisânları açılmıştır. Bunlara galebe mümkün değildir. Ve yine Kitab-ı Mecidinde (Fâtır: 32): *"Sonra biz, o kitabı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere (Muhammed'in ümmetine) miras olarak verdik"* âyetiyle, kitab-ı celili zatına ictibâ ve istifa (seçtiği) buyurduğu kullarına irs (mirâs) buyurduğunu haber veriyor. Bu verâset evliya-ı izama mahsustur. Bir hılât-ı fâhire ve bir ihsan-ı Cenâb-ı Rab'bül âlemindir. Ve bunların kendileri öyle bir kitabı natıktır ki emirleri hep emr-i kur'aniye, işaretleri kâmilen rümuz-u fürkaniyedir. İşte Kur'an ile tev'em olan bu azizân ve kâmilindir. İbadî zümre-i celilesine lâhik, iyiliklerde yarışan, nizam ve devam-ı âleme sebeb erbab-ı felâh ve saadettir. Cehennemin korktuğu ve cennetin müştâk olduğu kıymetleri yüksek zatlardır ki Allah bunlara âşık ve bunlar da Allah'a âşıktırlar. Vesile-i iftihar nebıy-i zişân ve mahbub-u yezdândır.

Kutbuddin Şa'rani Hazretleri: "Cenab-ı Hakk'ın bana ikramından, fadl ve inâyetinden biri de budur ki; ben ihtiyarladıkça nefsim beni bazı şeylere sevk etmek istedi. Ben de ona muhalefetle daha ziyade yakınlık, ma'rifet-i Mevlâ'ya mazhar oldum" buyurur.

Evet, Allah'ın veli kulları mahfuz iseler de ma'sûm değillerdir. Enbiya ma'sûmdur. Gerçi şeytan velilere yaklaşır ve onlara dokunur. Bir takım ilkaatta bulunmak isterse de onlar zikirle derhal basiret tedarik etiklerinden, şeytan artık bunlara bir şey yapamaz. Bu Kur'an âyetiyle sabittir. Efendimiz Aleyhissalatü vesselama uyarak şeytanlarını müslüman edenler de vardır.

Aklı olanların bilgileri de olur. Hâyâsı da olur. Hâyânın en yükseği, en büyüğü Allah'dan hâyâdır.

Mekke-i Mükerreme'de oturan Tavûs Yemânî Hazretleri'ni mertebesinden düşürmek için, onu kıskanan muhalifleri birçok işler yapmışlar ve en nihayet Tavûs Yemani'nin yolu üzerinde evi bulunan bir kadını ona musallat etmişler. Tavûs Yemâni geçerken bu kadın çeşitli süsler içerisinde kendini iştiyakla

arzda bulununca, kadına hitaben: "Kadın senin fikrini anladım, arkamdan gel" demiş. Haram-ı şerife götürdükten sonra; "Haydi, ne diyorsan yapalım" der. Kadın: "Bu kadar insanın arasında nasıl olur" demiş. Tavûs Yemâni Hazretleri: "Behey ahmak, mahlûktan hâyâ ediyorsun da bunları yaratan, yaratıcı, kerim, aziz ve cebbâr, hazır ve nâzır olan zat-ı celil-i kibriyâdan, hâyâ etmiyor musun?" deyince, kadın hemen ayaklarına kapanır tövbe ve istiğfarla inâbe eder. Bu da Allah'ı hazır nâzır bilmedikçe, eşyadaki sırrına vakıf olmadıkça mümkün olmaz. Gerçi bu zamanda alâik pek çoktur.

Fakat o nisbette de yakınlık ve bilgi (marifet) yolu daha kolaydır. Ne yapalım Cenâb-ı Hak öyle yapmış. Bir mürşidde meydana gelen doğuşun, cesur bir hamle ile işi biter. Fakat garibtir. Alâikten, nefsin hazlarından ve isteklerimizden geriye kalan varken Hakk'a vuslât umudunda bulunuruz ki bu olmaz.

Mürşidimizi, zahiri ve sözü ile kabul ettiğimiz gibi, halen, fiilen ve ahlâken de onu kabul etmenizi ve onun yoluna giderek ve onun rengine tamamı tamamına boyanmamız lazımdır.

Saatlerce nefesimizi hevaya, boş şeylere kullanırız da asla üzülmeyiz, şurada iki çift "Allah" sözü "Hak" sözü işitmeye tahammül edemeyiz.

Dünyanın her geçen günü şöyle nidâ edermiş: "Ey Âdemoğulları, ben bir gün idim ki işte geldim ve işte gidiyorum. Artık benim için geri dönüş imkânı yoktur. Sizin hallerinize, sözlerinize ve işlerinize şahit oldum ve gidiyorum. Ona göre kendinizi hazırlayınız!"

Mümin, gözüyle gördüğünden daha çok Mevlâ'sının emrine inanır. Çünkü gözün yanlış görmesi, hata etmesi muhtemeldir. Fakat sözlerin en doğrusunu buyuran Cenab-ı Hakk'ın hâşâ ve kellâ emirlerinin hatalı olmasının ihtimali yoktur.

İlmel-yakin, aynel-yakin derecesindeki imanımızı hakkal-yakin derecesine ulaştırmamız mümkündür.

Ayet-i Kerimede (Hicr: 99): *"Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et"* buyuruluyor. Kulluğa devam yakin, marifet, kurbet ve vuslâta vesiledir. Yakin için bir sınır yoktur ki ubudiyette kalksın. Kulluğu terk, ibadeti terk ise istidrâç ve zındıklıktır.

Şu noktaya çok dikkat gerekir: "Kulluk, güzel ahlakla edeb ve ta'zimle birlikte olmalıdır ki yakınlık rütbesini ve vuslâtı elde edebilelim".

Hevâ Ne Demektir?

Hevâ; dışı küfür, inkâr, şirk, günah ve haramladır. İçi ise kötü ahlâk, benlik, gaflet, varlık ve büyüklük temennisidir.

Bir hadis-i şerifte: "Allah katında, gök altında hevâdan daha büyük bir ilâha tapılmamıştır[36]" buyurulmuştur. Şeytan insanları hevâ ile helâk etmektedir. Bir hadis-i şerifte "İblis şöyle dedi: Ben sizi günahlarla helâk ettim, siz de beni istiğfarla helâk ettiniz. Bunu böyle görünce sizi kendi hevânızla helâk ettim. Zira insanlar kendi hevâlarını güzel görürler ve istiğfar da etmezler[37]".

Hakikaten böyle, herkes kendi işini ve amelini hoş görür. Aklına tövbe ve istiğfar da gelmez. Böyle böyle helâk olur. Hâlbuki âlimlerin meclisine giderek, sohbetlerine iştirak ederek, yanlışı öğrenmemiz birçok ibadete de muvaffak olmamız pek mümkündür. Bakınız bir hadis-i şerifte: "Bir kimse anasının, babasının yüzüne bakması ibadettir. Ka'be-i Muazzama'ya bakması ibadettir. Âlimin yüzüne bakması ibadettir. Bir kimse bir âlimle musafaha etse benimle musafaha etmiş gibidir. Bir kimsenin bir âlimin ziyaretine gitmesi beni ziyaret etmiş gibidir. Bir kimse bir âlimle oturup musahip olsa, benimle oturup musahip olmuş gibidir. Benimle oturan ise kıyamet günü benimle beraberdir[38]". Sadaka Resulullah. Buradaki âlimden maksat şüphesiz, âlim-i billah olan enbiyâ varisidir.

Emr-i Mürşide İtaata Bir Örnek

Bir vakit kıtlık ve pahalılık olur. Bir şeyh de müritleriyle birlikte sıkıntıya düşerler. Şeyh müritlerini geçim yollarına sevkedir. Kura ile birine de hırsızlık yol kesicilik işi isabet eder. Mürid, canla başla emre itaat ederek hırsızlarla birleşir.

Bir gün bir kervanı vurur, mallarını alırlar. Arkadaşları bu müride bir kılıç vererek bunları öldür derler. Kendileri de mallarla birlikte savuşup giderler. Mürid kervan halkının ellerini çözer. Bunu fırsat bilen kervan halkı hücum eder müridi yakalarlar ve kim olduğunu sorarlar. Mürid macerâyı anlatır. Kervan halkı bunun üzerine, şeyhe mal getirerek hepsi bendegânı olur.

---

[36] Et'tarğib vet-tarhib Cilt: 1, Syf: 66

[37] a.g.e. Cilt: 1, Syf: 87

[38] Bulunamadı.

Surette yasak ve nefse ağır gelen bir şey. Ama neticesindeki iyiliğe bak. Müridin şeyhin emrini araştırmadan düşünmeden ifâ etmesine güzel bir örnek.

Fakat bundan maksat hırsızlık edelim, yol keselim ve diğer fenalıkları edelim demek değildir. Cenab-ı Hak bizleri böyle şeylerden korusun. Âmin.

Emr-i Şeyhe ittiba hayırlıdır demek istiyorum.

Fatiha Sûre-i Celilesi

Kur'an'ın sırları Fâtiha Sûresi'nde toplanmıştır. Fatiha'nın sırrı besmele, besmelenin sırrı, hakikatleri ve mânası da *'bâ'*sının noktasındadır. Bundan dolayı imam Ali kerremallahü vecheh: "Ene'n noktatü tahte'l-bâi[39]" ve "El'ilmü noktatün kesseraha'l-cahilun[40]" buyurmuştur.

Bu noktay-ı vahdet, însân-ı kâmildir. Yani sırr-ı insandır. Sır, huzur-u maallah ister. Ruh kurbet-i mevlâ ister. Ve ona müştaktır. Kalp de ahirete ve cennete meyyaldir. Ve onun vesilesiyle ibadetlere ve taata düşkündür. Zira kalp uhrevidir. Nefis, dünyaya ve sivâya meyillidir. Çünkü zulmanidir. Süflidir.

Mü'minin üç türlü kalkanı vardır:

(1) Abdest,

(2) Oruç ve

(3) Mürşidinden gaflet etmemektir.

"Az kaldı ihtiyaç [41]" buyurulmuştur. Geçim düşüncesi, ihtiyacı tedarik bağı insanı gaflete sevkeder. Çok kere zenginlik nefsi azdırır. Nimetle aldanır, meşgul olur. Cenab-ı Kuds-u Âlâ'ya yönelmez. Peygamber Efendimiz'in iftihar buyurduğu (fark) fakr-ı dünyevi değil, fakr-ı hakikidir. Yani masivâdan fakir olarak Allah ile gani (zengin) olmaktır. Gerek genişlikte gerek darlıkta severek emre imtisal ve yasaklardan çekinmekle beraber gönlünü Mevlâ'sının zikir ve fikrine salmak, genişlikte nimetle meşgul olmamak, darlıkta ve genişlikte bulunduğu hale, razı olarak emir olunduğu veçhile istikamette sabit ve muhabbette râsih ve yarışır olmalıdır.

Bu zamanda fakirliktense zenginlik daha iyidir. Gerçi geçmişte müslümanlar çeşitli müşkilata uğramışlardır. Fakat zamanımızda olduğu gibi hiçbir zamanda müslümanlar bu derece musibetlere ve belâlara düçar (yakalanmış) olmamışlardır.

Hususiyle müslüman geçinen bazı dinsizlerin din aleyhine kıyamı şimdiye kadar hiç görülmemiştir. Onun için zamanımızda Allah işinin, dünya işiyle birlikte görülmesini icâb ettiriyor. Zamanımızda uzun uzadıya riyâzât ve mücahedâta lüzum yoktur. Zira bu zamanın fitneleri ve belaları, celâl-ı ilâhinin fevaran bulması riyâzet ve mücahede yerine kaimdir. Riyazet, mücahede fani dünya hayatından i'razı temin maksadına matuftur. Şimdi herkes, değil dünyasından, canından bıkmış ve usanmıştır.

Düşmanın saldırısı, hicretler, yer yer tahripler, düşmanın istilası, istilâ ve hicrete zorlama, bu hayata bu dünyaya karşı tabii nefret uyandırmıştır. Herkesi nefret ettirmiştir. Elhasıl zamanımızın musibetleri Cenab-ı Hakk'a teveccüh ve ikbalda azıcık gayret ve himmet gösterenleri az bir zamanda maksadına yaklaşmaya muvaffak kılar. Çünkü müslümanlıkta riyâya lüzum kalmamış, düşman veya dost olanlar güneş gibi açık olmuştur. İşte bu zaman-ı fesâddır ki dinlerini muhafaza edenler birçok tebşirat-ı risâlet penâhı ile tebşir olunmuşlardır. Bu müjdelerden biri de "Bir zaman gelir ki ümmetimden dinlerini muhafaza edenler, avuçları içinde âteş közü tutmuş gibidirler. Bıraksalar söner, tutsalar yanarlar, onlardan biri sizin elli kişinize bedeldir" diye ashab-ı güzine emir buyurulmuştur. Onlar da "Ya Resulallah yoksa bizim birimiz mi onların elli kişisine bedeldir." diye sormuşlar; "Hayır onlardan biri sizin elli kişinize bedeldir. Onlar benim ihvanımdır. Onları görmeye iştiyakım (şiddetli isteğim) pek fazladır. Zira onların zamanında sünnet ref' olur, bidatlar ikame edilir. Bidat için elli kişi içtimâ ve ittifak eder. Fakat bir sünnet için bir adam bir yardımcı, bir arkadaş bulamaz. Sizin zamanınızda ise sünnetlere tabi olanlar ve yardımcı bulunanlar çoktur[42]" buyurulmuş. Ve bunlar nasıl yaşarlar sualine: "Sirke içerisinde kurt nasıl yaşarsa öyle yaşarlar" cevab-ı hümayun şeref sadır olmuştur.

İstilaya maruz kalan mahallerdeki müslümanların tamamen tanassur ettiklerini (Hristiyan olduklarını) işitmeyenimiz kalmamıştır zannederim. Cenab-ı Hak bu gibi belâlardan cümlemizi mahafaza buyursun. Âmin.

---

[39] "Ben bâ" harfinin noktasıyım".

[40] "İlim bir noktadır. Cahiller çoğalttı". Keşf-ül Hafâ Cilt: 2, Syf: 67. Hadis değildir.

[41] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 2, Syf: 89.

[42] Ramuz-ül Hadis: 153, Hadis No: 1910

Allah'tan Gaflet Sû-i Edeptir

Ayet-i Kerimelerde (Kâf: 16): *"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız",* (Hadid: 4): *"Nerde olsanız o sizinle beraberdir",* (Vakı'a: 85): *"Biz ise ona sizden daha yakınız. Fakat siz görmezsiniz"* ve (Mücadele: 7): *"Göklerdeki ve yerdeki her şeyi Allah'ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişi gizlice konuşmaz ki, dördüncüleri O olmasın. Beş kişi gizlice konuşmaz ki altıncıları O olmasın. Bundan daha az, yahut daha çok da olsalar, nerede olurlarsa olsunlar, O mutlaka onlarla beraberdir. Sonra onlara yaptıklarını Kıyamet günü haber verecektir. Allah, her şeyi hakkıyla bilir"* buyurulmuştur. Bu âyet-i celilelerin sırrından gaflet ve nisyan mafız-ı isyandır. Sû-i edeptir. Sû-i edebi gerektiren şey ise günah ve haram işlemek demektir. Günah ve haramı da inkâr, küfrü intacâ eder.

Mahmudu Sâmini (k.s) gibi bir tarikat yenileyicisi ve vasılı kurb-u ahadiyet, bu işle altı senede başa çıkabilmiştir. Daha bizim böyle gevşek davranmamız nasıl olur?

Bunun için masivâdan sâfi ve tamamıyla boşalmış bir kalp gerektir. Ki huzur-u maallah takarrür ede bile, bu ise tam bir azim, halis bir niyet ve tamamıyla Hakk'a yönelmeği iktiza eder. Hakk'a vuslat ancak böyle olur.

"Niçin bilmezler ey dil mâhiler deryada deryayı
Ğarik-i bahr-ı ilim iken olurlar şöyle sahrâyı
Zuhuru gözlere dolmuş yine yok anı bir görmüş
Acebdir bu sırra ermiş bilir bu özge mânâyı".

İyi Niyet Bol Sevap

Ben-i İsrail zamanında bir kıtlık olmuş. Müslüman fakirlerden biri, büyük bir kum yığınını görerek içerisinden "Ya Rabbi bunları un etsen hepsini senin yolunda fakirlere dağıtırım" diye geçirmiş. Cenab-ı Hak o asrın peygamberi aracılığıyla o kula haber verir ki "Ben o kulumun doğru niyetini bilirim. Dağlar kadar unu fukaraya dağıtmış ve daha çok onu mecur ettim".

O halde bir mümin bir hayır işlemeği kastetse her nedense işleyemezse, onu işlemiş gibi mecur olur. Hadis-i Şerifte "Mü'minin niyeti amelinden hayırlıdır[43]" buyurulmuştur.

Ümmet-i Muhammed'e yakışan niyetinin, Mevla'sının murad ve maksadı olmasıdır. Yani Hak için, Hak'la olarak Hakk'ı bilmek bulmak ve belki bildirmek ve buldurmak ola hadis-i kudside: "Kim benim için olursa,

ben de onun için olurum. Ben kimin için olursam, benim için olan şeyler onun için olur[44]" buyurulmuştur.

Nefsin Hilesi

Zatın biri otuz, otuz iki defa haccetmiş. Soğuk bir günde anası içmek için su istemiş. Bu zat yatağından çıkmaya üşenmiş. Sonra düşünmüş, anaya itaat farz iken nefsinin bundan yüz çevirmesi, evvelki nafile haclarını tam bir istekle yapmasında nefsinin bir hilesi olduğunu yakinen görmüş, anlamış.

Diğer zatın biri yirmi sene birinci safta namaz kılmış. Nasılsa geç kalarak namazını ikinci safta kılarken hatırına gelmiş ki: "Bu halk şimdi bana ne der. Sen bu kadar zamandan beri birinci safta namazını kılıyordun". Bu hatıraya ve nefsin bu gizli enâniyet (benlik) ve hübb-ü riyasetine binaen o zat yirmi senelik namazını kazâ etmiş.

Şu halde nice ki insanda nefis ve onun belirtileri vardır. Muhakkak ibadet ve taatımıza ve her işimize bir şey karıştırır. İster sahibinin haberi olsun, ister olmasın. Binaenaleyh farzlardan evvel olan farz nefsin tezkiyesidir, ıslahıdır. Tezkiye-i nefisten önce insan ne halde olursa olsun Allah için olamaz. Yaptığını sırf Allah için yapamaz.

Meselâ sadakayı gizli vermek efdaldır (daha faziletlidir). Hikmeti de nefis kendini halka satmamak içindir. Hâlbuki insan sadakayı gizli verse ve keşke mahlûk görseydi diye hatırından geçse, sadakayı gizli vermekteki maksat ve efdaliyet (fazilet) zayi olmuş olur.

Nefis tezkiye edilmiş olur da halis bir niyetle, halkı da hasenetâ (iyiliklere) davet ve teşviki kastederek, nas müvacehesinde sadaka verilirse hiçbir zarar düşünülemez. Belki bu adam kendi kendiliğine değil, Allah ile olarak Allah için Allah'a veriyor. Halk onun gözünde esasen yoktur. Gaib olmuştur.

İmam Malik Hazretleri ahirete teşrif ettikten sonra bir zat müşârun ileyhi rüyâda görür ve hakkında ne muamele olunduğunu sorar. Müşârun ileyh Hazretleri de: "Bizim zannımızdan çok â'lâ muamele gördük. Fakat size iki vasiyetim var bunları tutasınız. "Biri hüsn-ü zannınız çok olsun. Diğeri de tezkiye-i nefse çok dikkat ediniz" buyurmuştur. Evet, hüsn-ü zan amele mukârin olmakla makbuldür. Nefisleri tezkiye eden hakikatte Cenab-ı Hak'tır.

---

[43] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 324, Hadis No: 2836

[44] Bulunamadı

Ve binniyâbe kaamil mürebbilerdir. Vâ esefâ (Ne yazık)! Müslümanlar, nefsin tezkiyesine önem vermez, verenlerimiz de sıdk ve sebatla işlerini başa götürmezler!

Hadis-i risâlet penâhide: "Vücûdüka zenbün lâ yükâsü bihi zenbün aher[45]" ve "Küçük cihattan büyük cihada döndük[46]" buyurulmuştur. Küffâr ile mükâtelede şehid olanlar cennete ve nefse muhalefet ve mücahedede terk-i hayat edenler de cennet-i zata dâhil olurlar.

Bir şiirde:
"Hüdâ olur fedâsı âhir'ül emr
Bu heykelden geçip câne kıyane" denilmiştir".

İnsanda Allah (c.c) muhabbeti mi, yoksa dünya muhabbeti mi galiptir? Ufak bir muvazeneyle anlaşılır.

İnsan dünyevî bir işinin husûlune (gerçekleşmesine) sevindiği gibi, bir emre bir sünnete ittibâ ve muvaffakiyete o kadar veya daha ziyade seviniyorsa veyahut dünyevî bir işinin adem-i husûlüne (gerçekleşmemesine) müteessir olduğu gibi, bir emr-i diniyi ifa edemediği takdirde de o derece veya daha ziyade müteessir ve mahzun oluyorsa; o insanda Allah (c.c) muhabbetinin galip olduğu anlaşılır. Aksi takdirde o kişinin dünyayı çok sevdiğine şüphe yoktur.

Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.

Evliyâullah buyuruyor ki illet-i gâiye-i icâd ve hilkat ibâdet ve ubudiyet değildir. Gerçi, ayet-i kerimede (Zariyât: 56): *"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım"* buyurulmuştur. Fakat maksud-u bizzat ve iştiyâk-ı Cenâb-ı Rabb'ül-izzet, o bu cemâla, bu da o cemâla nâzır olmaktır. İbadet ve ubudiyet ancak bu emrin husulüne bir yoldur, kuyuddur, bir bağdır.

Şüphesiz, marifet de, rü'yet de ubudiyetle elde edilir. Bu zahir, ancak zevahiri görebilir. O nurlar nurunu görmek için, başka bir göz tedariki icâb eder. Fâni ile bâki görülmez. O ancak basiretle görülür. Basiretin açılması ise iki şeyle olur.

(1) Mürşidin emir ve tarifi veçhile evrâd ve ezkârma kemal-ı ihlasla müdavemet etmek,

(2) Ve en müntehiy de (sona ermiş kimse bile olsa) pirin sohbetini terketmemektir.

Evliyaullahın emirleri cümlesindendir ki: "Emirlerin zahirine uymak ehl-i nimete göre gayet kolay ve ehli hikmete göre de gayet müşküldür".

"Onun için kim (elinde bulunandan) verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) tasdik ederse, biz onu en kolay olana kolayca iletiriz" (Leyl: 5, 6 ve 7) âyet-i celilesi ve "Çalışınız, kim niçin halk olunmuşsa, o şey müyesser olur[47]". Hadis-i şerifi bu hakikati açıkça gösterirler.

Cenab-ı Hak bize bir irade, bir ihtiyar vermiştir. Bu ihtiyar ve irâdemizle daima hayır cihetini tercihe memuruz. Böyle yapmazsak mesul ve muazzeb oluruz. Cenab-ı Hak öyle cebbardır ki, cebrini kullarının meyil ve iradesine tabi kılmıştır.

İhlâssız ve huzursuz ibadetin sahibine bir hayrı olmadığı malumdur. Bir adam yirmi sene bizzat ibadet ve taat eder de ne nefsinden, ne hûbb-û dünyasından ve ne de ahlâk-ı zemimesinden hulâsa hiç birinden zerre kadar, eksilmiyor, belki de artıyor, burada sahibine faydası olmayan bir taatın orada insana ne faydası olacak bilmem!

Bizim, huzur ismini verdiğimiz şeye lisân-ı peygamberide, lisân-ı ashabda "İhsan" denilir. "İhsan: Allah'ı görüyor gibi kuluk etmendir. Sen onu görmüyorsan o seni görüyor[48]" tarif-i celil-i peygamberidir.

Bu hadis-i şerifte acaib esrar vardır. İhsanın mertebelerinde tayin ve tarif buyurulmuştur. "Allah'ı görür gibi" kulluk etmek ihsanın bir mertebesidir. "Sen onu görmüyorsan" diğer mertebesidir. "O seni görüyor" üçüncü mertebesidir. Gerçi kul, kendiliğinden Rabb'e vûslat edemez ve onu görmek muhaldir. Lâkin;

"Nidây-ı len terânide yerâni nüktesin duydum"

"Ki beni görmek muhal amma, anınla görmüşem ânı" denilmiştir.

Bazı kudsi hadislerde de: "Ben kulumdan fâniyi alırım, o da benden bâkiyi alır[49]". Böyle olunca bâki ile bâki görülür. Bekâya ait sırlar ve hakikatler idrâk olunmak mümkin ve muhakkaktır. Ve bu halde de onu görmemek mûhâldir.

Âsaf bin Berhiyâ, bir kaç defa düçâr-ı ma'siyet olmuş ve Hz. Süleyman (a.s) aracılığıyla affolunmuş, birgün yine bir ma'siyet işlemiş. Fakat Hz. Süleyman'a arz olunmadan; "Âsaf için dua etme, kabul etmem" diye Hz. Süleyman'a vahiy olunur. Keyfiyetten Âsaf âgâh olarak bir sahraya gitmiş ve Cenab-ı Hakk'a: "Ya Rab sen sensin, ben de benim, ben isyanımla senin af ve mağfiretinin kapısına geldim. Senin kapına dehalet eden mülteciler kovulur mu?" diye dua ve niyaz etmiştir. Bu defa; "Âsaf'ın af ve mağfiret olunduğu ve ne kadar günah işlerse işlesin" Hz. Süleyman'a vahy buyurmuştur. Âsaf'tan da bundan sonra, artık bir şey zuhur etmemiştir. Cenab-ı Hak bize de böyle bir tövbe ve inâbet nasip buyursun. Âmin.

---

[45] "Varlığın senin günahındır. Bu varlık günahı diğer günaha benzemez, kıyas olunmaz". Bulunamadı.

[46] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 424, Hadis No: 1362

[47] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 147, Hadis No: 430

[48] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 1, Syf: 122

[49] Bulunamadı

Nefis, Din ve Dünya

Nefis; ruh ile vücudun birleşmesinden hâsıl olmuş bir kuvve-i celâliye-i nâriyedir. Nefis Hakk'ı, Cenab-ı Hak da nefsi sevmez.

Din ise; Allah için sevilecekleri sevmek, sevilmeyecekleri de sevmemektir. "Din; Allah (c.c) için sevmektir, Allah (c.c) için sevmemektir[50]". (74) Hadis-i şerifiyle sabittir.

Dünya; suret-i istimâlına (kullanılmasına) göre hem iyi hem fenadır. Rahmetullahi Aleyh, bir gün zatın birinin gözü ağrır. Hoca merhum kara sakız koydurur. Biçarenin gözleri kör olur. Hocaya söylerler: "Ne bileyim kara sakız dermandır. Kimine gelir, kimine gelmez. Elim yarıldığı zaman, kordum iyi olurdu" der. İşte dünya da bu kara sakız misâlidir. Cenab-ı Hakk'ın tarifi veçhile, enbiya, evliyânın tavsiyeleri mucibince yerinde kullanmak, marifet ve vuslata vesiledir. Şayet yerinden başka bir yerde kullanılırsa, ahlâksızlığa, Hak'tan yüz çevirmeye sebep olur. Hatta insanı zevâl-ı imâna kadar sürükler götürür.

Dünya, vücud-u insani, sıhhat, ömür bunlar yerinde terk ve yerinde kullanılmak üzere pek şerif şeylerdir. Aksi de mucib-i helâktir. Cenab-ı Hak ne iki emni (emniyeti) ve ne de iki korkuyu bir yerde cemetmez. Yani insan dünyadaki emniyeti miktarı ahirette korkuda ve dünyadaki korkusu nispetinde de ahirette emniyette olur. Bir kalpte hem Hak ile hem dünya ile mutmain olarak birleşmez. Bir kalpte hem Allah (c.c) korkusu hem de mahlûk korkusu birleşmez. Mevlâna Celâlûddin-i Rumi Hazretleri: "Dünyayı bir çarşıya, senin vücudunu da o çarşıda bir dükkâna benzetir. Sahibi bu dükkânı sana icara vermiştir. Fakat bu dükkânda gizli bir hazine de gömülüdür. Eğer sen bu dükkânda bulunduğun müddetçe o hazineyi bulup çıkardınsa pek âlâ, yok bu dükkânda ip eğirmekle vaktini geçirdinse, müddet-i icâr hitamında seni o dükkândan çıkarırlar. O hazineyi başkaları bulur, çıkarır. Sana yazık olur" buyuruyor.

İnsanlar Dört Kısımdır

Buyurulur ki din işlerinde insanlar dört kısımdır. Bunlar şöyledir:

(1) *Nefis ve ruhlarıyla bahtiyar olanlar:* Bunlar enbiya-ı zişan ve bunlara uyarak verâset nâmeyi kazanan evliyâ-ı kirâm hezeratıdır. Bunlar mazhar-ı esmâ ve sıfat ve mirât-ı zat olup emr-i hakla hak veyahut mahlûk-u hüdâyı emre hem de âmire davet ederler. Ve onların devirlerini tamamlayarak, asıllarına döndürürler[51]. Bu çeşit zevat-ı kirâm ümem-i salifeden ziyadan bu

ümmet-i merhume arasında yetişmiştir. Zira bu ümmet gayet kabiliyetli eşref ve zata çağrılmıştır. Geçen ümmetler sıfata çağırılmıştır. Yalnız habibullah (a.s) davet-i Zatiye ile bu âlemi teşrif buyurmuşsa da o da icmâlendir. Tabii de hemen yok gibidir.

(2) *Nefisleriyle ve ruhlarıyla bahtsız olanlar:* Bunlar kâfirler ve müşriklerdir. Mü'minlerden de günah-ı kebâir ve ma'siyetlerde ısrar edenler bu sınıfa mülhaktır. Bunlar istidad-ı ruhanilerini kaybetmiş hayat-ı hayvaniyede kalmışlardır. *"Yoksa sen onların çoğunun (söz) dinleyeceklerini yahut akıllarını kullanacaklarını mı sanıyorsun? Onlar hayvanlar gibidirler, belki yolca onlardan daha da şaşkındırlar"* (Furkân: 44) âyeti bunlar hakkında buyurulmuştur.

(3) *Nefisleri ile bahtsız oldukları halde ruhlarıyla bahtiyar olanlar:* Sonunda libas-ı saadet giyerler. Küffardan hidayet bulanlarla, günahkâr müminlerden son zamanlarda tövbe ve inâbeyle Hakk'a ric'at ve muvafakat edenler bu kısma dâhildir. Bunlardan derece-i velâyete kadar ulaşanlar da vardır.

(4) *Surette ve nefisleriyle libas-ı saadette görünürler:* Fakat neticede libas-ı şekâvet giyerek terk-i fenâ ederler. Geçen ümmetlerde böyleleri çok olmuş ise de sâye-i peygamberide bu ümmette iyilikten fenalığa dönen pek az fakat fenalıktan iyiliğe dönen pek çoktur. Elhamdü lillah, sümme elhamdü lillah.

İbadet ve Taat Allah'ın Yardımıyladır

İbadet ve taate muvaffak buyurulan kimseler bu ihsan ve ikramı Cenab-ı Hakk'ın yardımı bilerek şükretmelidirler. Nefislerine katiyen bir kemal isnâd etmemeleri lazımdır. Zira insanın ibadet ve taâti ne kadar çok da olsa ilâhi nimetlerden en azına bile mukabil olamaz.

Fadl-ı ilahi, inayet-i sübhani olmasa beşerin kesb-i kemal etmesine imkân yoktur. Hasbel beşeriye nefis ve hevâya yenilenler ilahi rahmetten ümidini kesmemek lazımdır. Çünkü rahmet-i ilâhiye karşı günahı deryadaki bir köpük gibidir. Af ve mağfiret için o hazrete rücu ve ikbal etmemek günahtır. Pek büyük günahtır. Bir an evvel bab-ı ilahi olan evliyâullah eşiğine ilticâ ile bârgâh-ı kurban haramından olmalıdır. Zulmet nüra mani değildir.

---

[50] Masabih-üs-Sûnneh, Cilt 2, Syf: 117. "Ya Ebâ zer, imanın en sağlam kulpu denir? Allah ve Resulu bilir dedi. (Peygamberimiz): Allah için dost olmak, Allah için sevmek, Allah için sevmemektir, buyurdu".

[51] Burdaki devirden maksat; ibadet ve taat, güzel ahlâk ve huyların ikmâl edilmesiyle elde edilen mânâ, ahsen-i takvim, insan-ı kaarnil demektir.

"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (A'râf: 172) hitabı daimidir. Hemen meyl ve irademizi o tarafa sarf ve Hakk'a rücu edersek, şaki iken said, eşkâ iken es'ad oluruz.

Meyil ve irademizin neticesi bizim hakkımızda kaza ve hüküm olur. Bu ezel ve kader meseleleri çoğunun hatta âlimlerden bile bir kısmının rehzeni ve hicâb-ı rahı olmuştur. Fakat mesele dediğimiz gibidir. Meyil ve irademizi Hakk'a sarf etmek bizi her türlü saadete mazhar eder.

İki yerde insan, huzurunun korunmasına dikkat etmesi lazımdır. Bunlar şöyledir:

(1) Çok sevinçli olduğu vakit,

(2) Çok kederli ve sıkıntılı zamanında.

Bu iki yerde huzurunu muhafaza edebilen, ya tekemmül etmiştir veyahut etmek üzeredir. Gadap zamanında, konuşurken, yemek yerken, uykuya yatarken, uykudan kalkarken huzurumuza dikkat etmemiz lazımdır. Çünkü bu zamanlar mühimdir.

Hz. Samini: *"Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da kendilerine kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. İşte onlar fasık kimselerin ta kendileridir"* (Haşr: 19) âyet-i celilesinden çok korkardı. Hakikaten pek korkuludur. Ben de bununla beraber: *"Kim, Rabbinin âyetleri kendisine hatırlatıldıktan sonra onlardan yüz çevirenden daha zalimdir? Şüphesiz ki biz suçlulardan intikam alıcıyız"* (Secde: 22) âyet-i celilesinden çok korkarım. Zira bu zamanda herkesin kendine göre bir cürmü vardır. Bu zamanda haktan hakikatten yüz dönenler pek ziyade oldu. İ'razın; sözle, işle, ahlâkla, hal ve gidişatla, zahiren ve batınen çeşitleri görüldü ve görülmektedir.

Elh-i tarikata gelince, şeyhinden yüz çevirme, Allah'tan yüz çevirme gibidir. Bu iraz edenler (yüz çevirenler) ile görüşüp konuşmak ise öldürücü zehirdir. Mürid şeyhin muhabbetini her şeye tercih etmeli, mülâkat-ı suri elvermezse şeyhine en ziyade tebeiyyeti olan ihvanıyla tercihen görüşmelidir. Ağyarla, hatta ehl-i tarik ve ihvanla da görüşmek caiz değildir. Muhabbet geçici (sâriye) tabiât (huy) çalıcı (sârika)'dır.

Surette iyi hali olan, sözde muhabbet, kurbet ve marifetten dem vuran, fakat içinde söylediği sözlerin eseri ve kokusu bile bulunmayan kimselerle de görüşmek caiz değildir. İnsanın musahibi o kimse olmalıdır ki sana hakkı nazar ile zikrettire. Yalnız sözle değil, ef'al, ahlâk ve ahvalıyla da sana nasihat ede. İnsanı Hak'tan meşgul eden nefse, dünyaya, sivâya sevk eden kimselerden ayrılmalıdır.

Âyet-i celilede (A'râf: 180): *"En güzel isimler Allah'ındır. O'na o güzel isimleriyle dua edin ve O'nun isimleri hakkında gerçeği çarpıtanları bırakın. Onlar yaptıklarının cezasına çarptırılacaklardır"* buyurulur. Güzel isimler Cenab-ı Hak için olup, bu isimlerle dua olunması emir olunur. Hâlbuki bu esmâ-ı şerifeyle dua ediyoruz, kabul olmuyor. Bunun hikmeti "Esmâ-ı ilâhiyi inkâr edenleri bırakın onlar yakında amellerinin cezasını görürler" buyuruluyor. Peki, biz bu gibi adamları terk ettik mi ki duamız müstecab olsun?

Sonra esmâ-ı ilahi ile dua ediniz demek, esma-ı ilahi ile tahallûk ve tahakkuk ediniz demektir. Böyle de oldu mu artık o kulun duası da ameli de, kelime-i insanisi de yani hakikati de Allah'a ulaşır. Ve makbul-u dergâh-ı izzet olur. Cenab-ı Hak o kuluna tenezzül ile onu kendinde fâni ve kendi ile bâki eder. Bu, nükteyi akıl idrak edemez. Zaten şeriat da aklı red içindir. Şeriat akla uygundur sözü akl-ı külle nisbetledir. Yoksa akl-ı maaş, akl-ı cüziye nisbetle değildir.

Mevlâna Cami bu nükteyi biraz anlatmak için şöyle bir teşbih yapıyor: "Bir gün semeklar birleşerek en büyük balığa gidip "Su var mıdır., nasıl şeydir, bize göster?" derler. Büyük balık: "Ben de bilmiyorum. Fakat suyun gayri ne var, onu bana gösteriniz ben de size suyu göstereyim" der.

Evet, balığa göre su, bizzat suyun rü'yetini menettiği gibi Cenab-ı Hakk'ın insana fart-ı kurbiyeti de aynı veçhile insanların mani-i rü'yeti olmuştur.

Onu anlamak bir mer-i kâmil vasıtasiyle basiret erbabı olmaya bağlıdır. Ancak bu basiretle Hakk'ın kurbiyetini, sırr-ı maiyetini, hüvviyeti ve insan kendinin cevher-i insaniyetini bilir ve bulabilir...

"Mevlâ'ya enis olan, halkı halkla ünsiyeti ne yapacak, ona Mevlâ'sı kâfi ve vâfidir".

"Artık, ayetlerine inanan kimseler iseniz üzerine Allah'ın ismi anılarak kesilmiş hayvanlardan yiyin" (En'âm: 118) âyet-i celilesinin işârâetinde: "Siz Allah için, Allah ile olarak, Allah'ı hazır bilmedikçe bir şey yemeyiniz. Eğer siz âyet-i ilâhiye inanmış iseniz böyle yaparsınız". Şu halde nefsi için gafletle ve fazla yemek, içmek olmaz!

Hak Daima Galiptir

Batıl her zaman mağlup, hak her zaman galiptir. Gerçi bazen bir hikmetten dolayı Cenab-ı Hak batılı hak üzerine galebe ettirdiği görünürse de bu muvakkattir. Meselâ Aleyhissalatü vesselâm Efendimize ve ashabı üzerine bazı kere küffâr galebe etmiştir. Bunda da bir takım hikmet ve esrar vardır.

Peygamberimiz zamanında İslam en olgun çağında idi. Böyle olmak lazımdı. Bundaki hikmet ve sırlardan birisi: Eğer devamlı müslümanlar galip olsaydı, küffar zaruri olarak bu dinin hakikatini kabul eder, İslam olurlardı. Hâlbuki Cenâb-ı Hak zorla kabul edilen dinden razı değildir. İhtiyariyle, hak dini kabul edenden hoşnut olur. Keza müminlerden de kendi ihtiyariyle, zatına teveccüh ve ikbâl edenlerden razı olur. Gerçi isteyerek İslam olmak, nefse ağır gelir ama hadis-i şerifte: "Amellerin en üstünü Allah (c.c) ve resulüne imandır[52]" buyurulmuştur.

Bir mü'min Allah için, Allah ile abd-ı mahz olmak üzere ihtiyariyle çalışırsa Cenab-ı Hak onu; nefis, şeytan, heva, tabiat ve kötü arkadaş elinden kurtararak kendi zatına ve visalına layık bir insan-ı kâmil ve gerçek bir mümin yapar. Ayet-i Celilede (İsrâ: 81): *"De ki: "Hak geldi, batıl yok oldu. Şüphesiz batıl, yok olmaya mahkûmdur"* buyurulmuştur.

Cenab-ı Hak insanı yalnız tevhide değil, vahdete de, vahdet-i zatiyesine de çağırıyor. Vahdet-i zatiyesi ise manen, zevk ve idrak olunur. Sözlü vahdete gelince bu hezeyân belki de küfür ve ilhadı müeddidir.

Bir dane, yere ekildiğinde iki tarafı çürümeyince onun özü ve hakikati zuhur etmediği gibi, bir insan danesi de bir insan-ı kâmil gönlüne ekilip iki tarafı çürümedikçe o adam lüb (öz) ve hakikatine yetişemez. Bu iki taraftan murad ve maksud: Zahir ameller ve batın ameller işleyip (bunları) görmemek terk etmek, dünya ve ahireti terk etmek, celâl ve cemâl kaydında bulunmamak, günah ve sevab fikriyle uğraşmamak, havf ve recâ meşguliyetiyle gönlü pür-gubâr etmemek gibi şeylerdir.

"Allah, hiçbir adamın içine iki kalp koymamıştır" (Ahzab: 4) âyet-i çelilesi gereği; ferd olan gönlü, ferd olan Hakk'ın huzuruna hasretmek ve "Kün ferdan li ferdin[53]" hadis-i şerifi veçhile kendi de o ferd için ferd olmak lazımdır.

Bazı kudsi hadislerde: "Her kim benim beytimi temizleyerek bana teslim ederse, benim ona vereceğimi kimse bilmez. Beni sevenler, benim dostum olanlar böyle yaparlar. Ben halilimi (dostumu) evimde iskân ettim. Sakın olmaya ki bu evimi beyt-i mamura benzeteler. Zira beyt-i mamur meleklerin evidir. Mü'minin kalbi ise benim evimdir[54]" buyurulmuştur. Hadis-i Şeriflerde ise: "Müminin kalbi Allah'ın evidir". "Mü'minin kalbi Allah'ın arzıdır[55]".

Evliyâullah iki kısımdır: Bazıları hakka âlet, bazılarına da hak âlet olmuştur.

"Allah dileseydi ortak koşmazlardı. Biz seni onların başına bir bekçi yapmadık. Sen onlara vekil (onlardan sorumlu) da değilsin" (En'âm: 107) âyet-i celilesinde buyurulduğu gibi, Cenab-ı Hak murad buyursaydı hiçbir kimse müşrik olmazdı. Bununla beraber ne cebren (zorla) hidayet ve ne de dalâlet eder. Kul, irade ve ihtiyarını neye sarf ederse Cenab-ı Hak onu halk eder.

Mevlâna Câmi buyurur ki: "Cenab-ı Hak bütün iyilikleri bir odaya koyup kilitlemiştir. Anahtarı da yokluktur. Ve bütün kötülükleri de bir odaya koyup kilitlemiştir. Bunun anahtarı da varlıktır. İyiliğin sonu Hakk'ı bulmak, şirkin sonu haksız yaşamaktır".

Açık şirk (şirk-i celi); ebediyen yakıcı ateşte kalmaya, gizli şirk (şirk-i hafi); Allah'ı görmekten ebediyen mahrumiyete sebeptir.

Zünnun-u Mısrî Hazretleri bir gün yüksek bir yapının önünde abdest alırken, o evden bir cariye gelerek şöyle söyler:

"İleriden gelirken seni önce gafil, sonra âlim ve sonra ârif sandım. Hâlbuki sen bunlardan hiçbiri değilmişsin. Gafil olmasaydın abdestsiz gezmezdin, âlim olsaydın, ilminle amil olarak abdestsiz bulunmazdın, ârif olsaydın bana bakmazdın. Zira ârif haktan gayrisine meyil ve iltifat etmez".

Hakikaten; insan neyi sevse, neye meyletse hakikatte onun mabudu odur. Ve onunla müptelâ, onunla sorumlu, onunla azap görür.

Hübb (sevgi) iki çeşittir: Biri zâti diğeri bil-farzdır. Sevgiliye ait ne varsa onları sevmek bil-farzdır. Zâtı sevgi ise yalnız onu sevmektir. Gerçi bunda zata ait şeyleri sevmek varsa da, kalpte o şeylere karşı bağlılık olmaz.

Hadis-i şerifte: "Allah (c.c) kullarından hangisine bir nazar ile bir kere baksa, bahtiyar olur. Bu nazardan sonra ebediyyen o, bahtsız olmaz[56]".

"Entüm a'lemü bi ümuri dünyakûm[57]". Hadis-i şeriftir.

Öncekilerin ve sonrakilerin ilimlerini bilen risâlet penâh'ın, "Dünya işlerini bilmezdi" yani cehaletine inanmak açık bir hatadır. Elbette bilirler. Risâlet penâhın maksadı: "Dünyayı bilmenin akıllılık olmadığını anlatmak ve belirtmektir".

Dünya işini bilen, idare eden akl-ı cüzîdir. Akl-ı maaştır. Bu akıl akl-ı küllün yanında hiçbir şey hükmündedir. Hadis-i nebevide "Cennet ehlinin çoğu saf kimselerdir[58]" buyurulmuştur.

---

[52] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 1, Syf: 49, El'lü'lüü vel'mercan Cilt: 1, Syf: 17

[53] "Tek için, tek ol" bulunamadı.

[54] Bulunamadı

[55] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 99, Hadis No: 1884, 1885

[56] "Allah halkı bir karanlıkta yarattı. Sonra nurundan üzerlerine bir nur attı. Bu nur kime isabet ettiyse hidâyet üzere oldu. Kime de isâbet etmediyse dalâlette kaldı. Allah'ın ilmini kalem yazmadı". Ramuz-ül Ehadis, Syf: 87, Hadis No: 1212, İmam Ahmed, Tirmizi.

[57] "Siz, dünyanızın işini dalıa iyi bilirsiniz." Sahih-i Müslim.

[58] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 1, Syf: 53

Ehl-i Cennet, ehlüllah'a nisbetle eblehtirler. Cenab-ı Hak üzerine başkasını tercih etmek en büyük akılsızlıktır. *"Yine şöyle derler: "Eğer kulak vermiş veya aklımızı kullanmış olsaydık, şu alevli ateştekilerden olmazdık"* (Mülk: 10) âyeti de dünyayı ve işlerini toplamak, akıllılık olmadığını göstermektir.

"Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar" (Nûr: 36 ve 37) âyeti celilesi akl-ı kül sahipleri içindir.

Ayet-i Kerimede (Secde: 17): *"Hiç kimse, yapmakta olduklarına karşılık olarak, onlar için saklanan göz aydınlıklarını bilemez"* buyrulmuştur. Bir kimse kendisi için gözden, ne büyük nimet gizlendiğini ve hazırladığını bilmez. Bu nimet ameli mukabilidir. Âlimler bu nimeti; cennetle, muhakkkin-i kirâm da rü'yet-i cemâlullah ile tefsir buyuruyor.

Bazı kimseler de: "Bir nefis masivâya meyil ve muhabbet ve onunla uğraşırsa, kendine çok değerli, çok zevkli olan insanlığın gerçeği gösterilmez. Kendisinden gizlenir. Eğer o eşsiz güzellikten haberi olsa, kendi kendine âşık olur" diye tefsir ederler. Hepsi de doğrudur.

Sen âli himmet ol, o bir kısmının yaptığı tefsire mahal olmaya çalış. Onlardan olmaya uğraş diğerlerini de kendinde toplamış olursun.

Cenab-ı Hakk'ı dışarıdan dışarıya, deliller, bürhan ve istidlâl yoluyla bilen ile o nurlar nurunu canında bulan ve bilen mukayese olunamaz. Biri iman, ettiği ğaybe diğerinin iman ettiği zatla, vaslındadır.

İlahi isimlerden insanın haz ve nasibi vardır. Hadis-i şerifte: "Allah'ın ahlâkıyla ahlaklanınız. Allah'ın (c.c) sıfatlarıyle sıfatlanınız[59]" buyurulur.

Harun Reşid'in huzurunda iki zat ilm-i kelâma dair karşılıklı tartışırlarken İman Ebu Yusuf Hazretleri de Halifenin yanına teşrif buyururlar.

Halife bunların arasını ayırmasını emir buyurursa da o tartışmaya karışmaktan çekinerek: "Allah ve Resulü beni malâyani (manasız şeylerden) menetti" diyerek ilm-i kelâma dair tartışmaya nefesini kullanmaktan sakındı.

Bu söz Halifenin hoşuna giderek teşekkür ile ihsanda bulundu.

İşte geçen o büyüklerin güzel halleri ve işte zamanın ahlâk ve kötü halleri! Celâl-ı İlâhi o kadar feverânda ki, kimse bir araya gelmek, Allah için biri diğerine iki söz söylemek istemiyor. Fesubhanallah, lâ havle velâ kuvvete illâ billah.

---

[59] Bulunamadı

Önemli Üç Sıfat

Şu üç vasıf kimde bulunursa şüphe etmesin, o adam mânâ adamıdır. İnsan-ı kâmildir.

(1) Severek dinin emrini yapmak,

(2) Ahlâk-ı ilâhi ile ahlaklanmak,

(3) Gönlünde Hakk'ı hazır bilip, Mevlâ'nın huzurunda olmak.

Bu üç sıfatın bir zatta külfetsiz gerçekleşmesi onun olgunluğuna delildir. Bu da ne ilim, ne söz ne de başka bir şeyle olur. Evliyaullah; "Zahir ilimler ve çeşitlerinden ilmi olan âlimlerin, bu meşguliyetleri nisbetinde haktan uzaklıkları artar" buyuruyorlar. Tarikata ait, bilgi ve hakikat sözleri de zahirdir. Gerçi bir velide en büyük keramet, ilim kerametidir. Fakat bu keramet söylediğimiz şu sıfatları taşımakla beraber olandır. İşte bu makbul ve muteberdir. Ve illâ felâ.

Büyüklerimiz buyuruyor: "Bir sâlik'e bin keşf ve kerametten, nefsinin bir ayıbına, bir fenâ (kötü) ahlakına muttali (bilgi sahibi) olması ve onu güzelleştirmeye çalışması, o bin keşf ve kerametten çok hayırlıdır". Gaye şeriatla amel etmek, tezkiye-i nefis, tahliye-i kalb, ilâhi ahlakla ahlaklanmak ve masiva huzurundan tamamıyla kurtularak kulun Rabbe vusulüdür.

Masivâdan tamamıyla kesilmedikçe, gizli şirkten kurtulmadıkça, eşyanın hakikatine ve melekûtunu tanımaya, hakka yakınlık ve ulaşmaya yol yoktur.

"İşte böylece İbrahim'e göklerdeki ve yerdeki hükümranlığı ve nizamı gösteriyorduk ki kesin ilme erenlerden olsun" (En'âm: 75) âyetinde Hz. İbrahim'in *"Yakin sahibi"* olması için yer ve göklerin melekûtu (ilm-i bâtın, âlem-i ğayb, âlem-i ulvi) kendine gösterildiği ve nihâyet Hz. İbrahim; *"Ben, hakka yönelen birisi olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratana döndürdüm. Ben, Allah'a ortak koşanlardan değilim"* (En'âm: 79) ile gönlümü Cenab-ı Hakk'a bağlayarak ve kendi aradan çıkarak müşriklerden olmadığını söylemiştir. Peygamber de zan yoktur. Bu Cenab-ı Hakk'ın seyr-i sûlûk erbabı için ilâhi talimi, öğretmesi ve yardımıdır.

İşte böyle olanlar, Halil meşrebi nübüvvet hariç belki aynı Halilullah olurlar. Yoksa ne dışarıda değişik elbise, ne de içte keşif ve kerametler insana olgunluk verir. Allah'tan başka bir dileği kalmayan ve kalmadığına hakkal-yakin bilgi elde eden ve hakta fani ve hak ile bâki olan Allah adamı; Hakk'ın rızasına, yakınlık ve vuslatına ermiştir.

Bayezid-i Bistami bir münaacatında: "Ya Rab! Sana nasıl geleyim? diye arz etmiş. "Nefsini bırak, gel" cevab-ı ilahisiyle irşad buyurulmuştur. Bu gerçekte olmayan varsayılan vücud aradan kalkınca kul, Mevlâ'sına kavuşmuştur.

Hz. Hıdır (a.s)'a sormuşlar, kendinden büyük birini bilir misin? Evet, buyurmuş. Bir zaman cami-i şerifte Hoca Abdurrezzak adında biri vaaz ederken, caminin bir köşesinde bir genç hırkasını başına çekmiş kendi haliyle meşguldü. Bundan niçin vaaz dinlemediğini sorduğumda: "Abdurrezzak neden bahis ve

vaaz ediyor" diye sordu. Hadis-i şeriften dedim. "O hadisin sahibinden ben ayrı değilim, sahibinden doğrudan doğruya alıyorum, Abaurrezzaktan değil, Rezzak'tan dinliyorum" dedi. Bu dediğin ne ile sabittir, diye sordum. Sen Hızır'sın dedi. Hızır olduğumu nasıl biliyorsun sualime de; "Cenab-ı Hakk'ı bilip bulalı benim için meçhul bir şey kalmamıştır" cevabını verdi. Sonra "Ya Rabbi senin dostlarını tanırım, bunu bilmiyordum" dedim. Cevaben: "Ya Hızır senin bildiklerin beni sevenlerdir. Bu ise benim sevdiklerimdendir" buyurdu. İşte bu genci kendimden büyük buldum diye açıkladılar.

Ehl-i Tevhid Meslekleri

Cenab-ı Hak bu varlığı iki şey için yaratmıştır. Biri bu yaratılan şeyler insana hizmet etsin diye, diğeri de insan, bu eşyaya bakarak yararı emin varlığına intikal etsin ve Cenab-ı Hak'tan gaflet etmeyerek onu hazır, nazır bilsin diye.

Varlıktan, yaratıcının varlığına intikalda tarikat ehli ikiye ayrılmıştır. Bir kısmı bu eşyanın batınına, melekûtuna "Hak" derler ki bunlar; "Vücudiye"dirler. Bir kısmı da; eşyanın melekûtuna "Hak demeyip, Hakk'a karib ve zatın aynı değildir, O değildir, O'ndandır diyerek yalnız onun huzur hürmetiyle olurlar. Bunlar da "Şühudiye"dendir. Nakşiler şûhudiyedir. Her iki taife de tevhidin en derinliklerine vakıf ve hakka vasıldırlar. Fakat şuhudilerin ki, yani görüşleri Kur'an ile müeyyeddir, sübhandır. *"Her şeyin hükümranlığı elinde olan Allah'ın şanı yücedir! Siz yalnız O'na döndürüleceksiniz"* (Yasin: 83) âyetiyle "el" zatın aynı değildir. İlahi sıfattandır.

Buyurulur ki yalnız "fark" veyahut yalnız "cem'" makbul değildir. 'Fark' ve 'Cem'i' cemmeden kâmildir.

Sade fark haktan uzaklık, mahrumiyet ve sırr-ı maiyet ile hüviyetten habersiz kalmaktır ki büyük bir musibettir.

Sadece cem' ise; içle aşırı meşguliyeti ve hakla olan üns ve huzuru, sahibini his âleminden ve şekilden habersiz bırakmaktadır ki bu da olgunluk değildir.

Kemâl; hakla olarak cemiyet-i batın iktisabıyla, zahirde de âdab ve erkânı yerini getirmektir. Bu da cemden sonra farkı bulmakla; şeriat, tarikât, marifet ve hakikati cem etmekle mümkündür.

Kul için artık bunun üstünde bir mertebe ve ihsan olamaz.

Şeytanın Müttakilere Vesvese Vermesi

"Şüphe yok ki Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, kendilerine şeytandan bir vesvese dokunduğu zaman iyice düşünürler (derhal Allah'ı hatırlarlar da) sonra hemen gözlerini açarlar" (A'râf: 201) âyeti şeytanın takva edenlerini dahi messettiğini açıklıyor. Fakat onlar Allah'ı hatırlamakla mütabassır olurlar. Ve ilkaat-ı şeytaniyenin mekrinden emin olurlar.

Tezekkür (hatırlama) iki suretle olur. Biri o zatın gönlünde Cenab-ı Hak bir melek yaratır ve görevlendirir. Bu melek o şeytana ait vesveseyi ve fenâlığını haber verir. O da sakınır. Diğeri de gönül zikir, fikir ve muhabbetle bunların özü ve özeti olan nur-u huzurla aydınlanır ve mamur olur. Bu nur ile gelen vesvesenin fenalığını anlar. Bu İkincisi Aziz, Hayy ve Âlim olan Cenab-ı Hakk'ın talim ve ilhamıdır.

Musa (a.s) zamanında bir sene yağmur yağmaz. Yüz bin kişiyle yağmur duasına çıkarlar. Cenab-ı Hak: "Ya Musa bunların duasını kabul etmem günahları benimle onlar arasında bir perde ve kalpleri başkasıyla meşguldür" diye vahiy buyurur. Hz. Musa; "Ya Rab nasıl edeyim" diye arz eder. Cenab ı Hak: "Bunların arasında "Bürh" adında bir kulum var. O dua ederse kabul ederim" diye ferman buyurur. Hazret-i Musa arar, siyah bir köle bulur. Adını sorar o, "Bürh" der. Hz. Musa emr-i ilâhiyi tebliğ buyurur. O kölenin de bast zamanı olduğundan: "Ya Rab senin rahmetin mi tükendi, yoksa rüzgâr bulutları emrin tutmaz mı oldular veyahut aciz mi oldun" gibi sureten muhalif-i edeb dualar eder. Derhal yağmur başlar. Hz. Musa ona; "Bu nasıl sözlerdi söyledin?" gibi kınayıcı bir iki söz söylemek isterse de Cenab-ı Hak: "Ya Musa ona dokunma ben ondan öylesini seviyorum" buyurur.

Evet, maksat için temiz olması, kalbin sahibiyle uğraşmasıyla yabancılardan tamamıyla kopmasıdır. Böyle olursa o kul sevimlidir. Ve Allah'a kavuşur. Ve onun her şeyi Allah katında kabul edilir.

Bazı kimselere nefislerinin istekleri üzerine zahirde bazı şeyler verilirse, bu istidrâctır, mekirdir. Onlar bu mahsusatla uğraşarak Allah'tan uzak kalırlar. Ve sonradan şiddetle azaba uğrarlar.

Bir kısım tarikat ehli kimselere içten bazı zevkler ve keşifler verilir. Şayet bunlarla, o gibi şeylerle meşgul olarak o münim-i hakikiden uzak kalırlarsa bu dahi mekir ve istidraçtır. Biz mekir ve istidracın her çeşidinden Allah'a sığınırız.

Cehennemden Geç, Cennete Gir

Bilindiği gibi cehennemden geçildikten sonra cennete gidilir. Bunun hikmeti, her nimete kavuşmak mutlaka bir zahmet ve meşakkatten sonra olur, demektir.

Bunun da sebebi zahmetsiz nimetin kadri bilinmez sonra, zahmetle kazanılan şeyde büyük bir zillet vardır ve çok kadri bilinir. Hüküm geneldir. Ekseriyet zahmetle ve külfetle olmuştur. Zahmetsiz saadete ulaşan pek az ve kaide dışıdır. Böyle iken çalışkan bir salik sonsuz bir gayretle yine maksadına nail olamaz. İsteğin olması Cenab-ı Hakk'ın sırf kerem ve feyzi iledir. Fakat kulun da kulluğunu etmesi lazımdır.

Nefsin ve varlığın aradan kalkması bir dağı iğne ile kazıp kaldırmaktan daha müşküldür. Şu halde gerek çalışarak gerek çalışmayarak, kulun Rabb'ına vüsulu sırf Allah'ın yardımı ve Sûbhanın ihsanı gereğidir.

"Tevfik refik olmayınca faide vermez"
"Bir şema ki Hak yandıra bin bâd ile sânmez"

Gerçi bu iş ilimle, amelle, çalışmakla olmaz, fakat bunlarsız da olmaz. Bunlar bulunmakla beraber mezellet, meskenet ve nisti ister. Mürşide tam uymak ister. Tevfikte yardım edince o zaman gerçek talep yüz gösterir. Bu yol fark ve fenâ yoludur. Metbua uymak meccanen, ta'zimen ve şükren olmak, murad, ğaraz-ı nefsani bulunmamak, onun muradı senin muradın olmak lazımdır.

Sade ve her şeyden boşalmış bir kalp ile mürşide teslim ol. Can kulağının açılması yolunda emirlerine ve irşadına tabi ol. Sana sensiz vasıl ol. Ve sensiz olduğunda hakkel-yakini anla ve gör. Cenab-ı Hak cümlemizin hakikatinde nimetinin itmamını ihsan buyura.

Vaktiyle zatın birinin evine misafir gelir. Bunlara çarşıdan bir şeyler getirmek için hizmetçisine dört dirhem verir. Çarşıya gönderir. Hizmetçi bir cami önünde geçerken birinin vaaz ettiğini görür, işitir, dinlemek üzere camiye gider. O sırada cemaat arasında bir fakir ayağa kalkarak cemaatten dört dirhem ister. Vaiz; "Bu adama kim dört dirhem verirse ben de o adama dört dua ederim" der. Hemen hizmetçi elindeki dört dirhemi o adama verir. Vaiz, hizmetçiye ne için dua edeceğini sorar. Hizmetçi şöyle der: Önce kölelikten azad olunmasına, ikinci olarak safâhet ve işret yolunda olan efendisinin uslanıp kurtulmasına, *üçüncü olarak;* kulluk yapabilmek için rızkının ve refahının genişliğine, *dördüncü olarak* da efendisinin, kendisinin, vaizin ve bu hazır cemaatin af ve mağfiret olunmasına, dua etmesini vaize söyler. Vaiz de dua eder.

Hizmetçi eli boş olarak efendisine döner. Efendi kölesine niçin geç kaldığını sorar. Hizmetçi de durumu olduğu gibi söyler. Bunun üzerine efendi, köle hizmetçiyi hemen azad eder. Kendisi de tövbe ve istiğfar ederek iyi bir hal edinir. Azad ettiği kölesine de bir hayli dünyalık verdikten sonra, dördüncü duanın elinden gelmediğini, yapamayacağını söyler.

Bu zat, o gece mânâsında Cenab-ı Hakk'ı rüyâda görür. Cenab-ı Hak ona hitaben: "Sen elinden geleni esirgemedin. Ben ise kerim olan Rabb-ül Âlemin'im ben de seni, köleyi o vaizi ve cemaati, hepinizi birden af ve mağfiret ettim" buyurur.

Bundan alınacak hisseler vardır. (1) İlk olarak, o vaiz gibi sözüne sahib olmak gerek, (2) İkinci olarak, o köle gibi Allah rızası için sıdk ve ihlas ile infâkta bulunmak, (3) Üçüncü olarak; nefsimize lâyık gördüğümüz hayır ve duayı herkes için dilemek, (4) Dördüncü olarak, dinde duanın te'sirini anlamak,

(5) Beşinci olarak; dua etmede tembellik etmemek, (6) Altıncı olarak da; dinde öğrenmek ve öğretmenin, va'z ve ikazın faydalarını bilmek lazımdır.

Hülâsa; Müminin hedefi Mevlâ olursa, onun niyet, kast ve himmeti, onu Mevlâ'sına vesile kılar. Belki de o anda vasıldır. Ulaşmıştır!

Kötü Arkadaştan Sakınmalıdır

"Kişiden kendini sorma, arkadaşını sor. Zira arkadaş, arkadaşın karşılığıdır".

"Her cins kendi cinsiyle uçar. Güvercin güvercinle, şahin şahinle uçar" denilmiştir.

Bununla, kötü huylu arkadaştan ne kadar sakınmanın gerekli olduğu anlatılmaktadır. Hadis-i şerifte de: "Kişi sevdiğiyle beraberdir[60]" buyurularak, kişinin sevdiğiyle haşrolunacağı bildirilmektedir. Kişi sevdiğiyle haşrolunacaktır.

"Ehl-i Hak hergiz cihanda kimseye yâr olmadı"
"Meşrebine çün muvafık yâr bulunmaz neylesin"

Vâhdetciler Duysunlar

İçten, o ferd ile ferd olup üns ve huzurla bulunmak ve dıştan da halk ile muamelede bulunmak lazımdır. Büyüklük ve olgunluk görüşüp, konuştuklarımıza sirayet eder. Bu da başka şekilde olmaz, söyleyen kimsenin kendi sözüyle amel etmesi ve hak ile hak için tatbik etmekle olur. Yoksa olmaz.

Şeyh Efendi Hazretleri bir gün; Hafız, Cenab-ı Hak: *"Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de."* (Yunus: 62) buyuruyor. "Akrabalarından veya sevdiklerinden birine bir rahatsızlık gelse mahzun olur musun, olmaz mısın?" diye sordu. Tabii olurum diye arz ettim. "O halde yarın Cenab-ı Hak bizim adamlarımızı muazzab eder, tabii biz de üzülürüz" buyurdular ve "İnşallah, ne onları muazzeb eder ne de bizi mahzun eder" diye müjdelediler. Her kâmil bu sözü söylemez. Ona mahsus bir kemâldir.

Mansur, fâni olduktan sonra hak onun lisanından: "Enelhakk" dediği halde Cenab-ı Hak yine razı olmayarak Mansuru dâra çektirmiştir. Ya haksız olarak "Ene" diyen ne olur bilmem!

Bu sözümü Vahdetçiler duysunlar. Bazı zevat "ene" dediklerinden Cenab-ı Hak onlara: "Kulum sözünde doğrusun lâkin bu işi hoş etmedin" diye emir buyurduğu mervidir. Bunda birçok hikmetler varsa da, en büyük hikmeti şeriata aykırı bulunmasıdır. Bu da surettir. Yoksa söz odur. Bazı zevat bu mertebeyi geçtikten sonra: "Ente, Ente" derler. Ne "Ene" doğrudur. Ve ne de "Ente" doğrudur. Bunları zevkân anlamak, tatmak, yakinen ve aynen bilip bulmak lazımdır. Ben diyen kâmil değildir.

---

[60] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 2, Syf: 185

"İsteyen yârın, hâk eder varın
Bulsa dil-dârın saklar esrârın"

Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz Hazretleri'ne: *"De ki: " '**Ben de ancak sizin gibi bir insanım.** (Ne var ki) bana, 'Sizin ilâh'ınız ancak bir tek ilâhtır' diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"* (Kehf: 110) emri gelmiştir. Daha biz nerde kalırız? İnsan, merd-i dâva olmamalı, merd-i mânâ olmalıdır. Böyle söylüyorum, hâşâ ve kellâ, ne Mansur'a ne de emsâli zevat, merd-i dava değildirler. Onların bu sözleri haktandır. Ve lihikmetindir.

Nakşibendi Tarikatı Hz. Mehdiye Müntehidir

Bir salik Allah (c.c) için ne kadar tenezzül ederse, Hz. Allah da ona o kadar tenezzül eder. Ve o abdin batınına ülum ve maarif ve esrar ve hikem, ihsan ve ita buyurur.

Bir kulun marifeti ölçüsünde aczi tezahür eder. Ve aczi ölçüsünde de; yakınlık ve sevimli olması artar. En büyük kerâmet, kerâmet-i ilmiyedir. Bu ilâhi vergi ise nefis müslüman olduktan sonra olur. Bu şerefe mazhar olan zat, başka kerâmet-i ne yapacak. Diğer kerâmetler onun için tenezzül olur. Fakat bu kerâmet arzu olunmaz. Hikmet eseri evliyaullahtan sûdur ederse bir şey denilmez. O dahi başka bir ilâhi vergidir. Fakat bununla uğraşmak olmaz.

Şah-ı Nakşibend Efendimiz, tarikatımızın piridir. Tarikatı Hz. Mehdiye müntehidir. Zira nakşibendi tarikati Hz. Sıddık'a nisbet olunur. Nakşi tarikatı mahfuzdur. Mahfuziyeti de âlimlerin çoğu bu tarikatta bulunmasıdır. Bidat karışmamış, sünnet-i nebeviyeye çok riâyet ve mütebaat olunmuştur. Bugün kubbe altında bu tarikattan, daha sağlam daha kolay ve üstün bir tarikat yoktur. Şah-ı Nakşibend Efendimiz buyurmuşlar ki; "Saliklere iki vasiyetim vardır; bu iki vasiyet onlara iki göz, iki kulak yerinedir. Birisi, salik hangi mertebeye ulaşırsa ulaşsın kendi nefsini Firavun'un nefsinden yüz kere aşağı görmezse felâh bulmaz. İkincisi; salik hangi mertebeye ulaşırsa ulaşsın kendini sülukün ilk basamağında görmez ve bilmezse o salik necât bulmaz helâk olur" kaddesallahu sırrahu'l aziz.

Ve hadis-i şerifte de: "Ben âlimim diyen cahildir[61]" buyurulmuştur. Allah'ın Resulü doğrudur. Bu da bilirsin ki yapmacık ve zorla, gösterişle zillet, mahviyet ve hiçlik ayniyle varlıktır.

Mahviyet, inkisâr, zillet ve fakr şu zaman doğru olur ki o adamın kalbinde, nur-u nisbet ve huzur-u hazret bulunur, takarrür ve temekkün eder. İşte bunların zillet ve inkisarı doğrudur. Külfetsiz ve zahmetsiz, teemmülsüz ve tefekkürsüz zuhur eder. Bu zat sırrını tazim edip, huzur ve muhabbette sabit bulundukça Cenab-ı Hak da o kulunu kendiyle aziz ve büyültür. Bu izzet kalem ve kâla (söze) sığmaz. Ebeden havf ve zevaldan masundur (korunmuştur).

Âyet-i Kerimede (Münafikun: 8): *"Onlar, "Andolsun, eğer Medine'ye dönersek, üstün olan, zayıf olanı oradan mutlaka çıkaracaktır" diyorlardı. Hâlbuki* ***asıl üstünlük, ancak Allah'ın, Peygamberinin ve mü'minlerindir.*** *Fakat münafıklar (bunu) bilmezler"* buyurulmuştur. Şeytan Allah ve Resulü'nün izzetine birşey yapamayıp, müminlerin izzetine tamaan onlardakini alacağını söyledikten Cenab-ı Hak kemal-ı gayretinden (Fâtır: 10): *"Her kim şan ve şeref istiyorsa bilsin ki,* ***şan ve şeref bütünüyle Allah'a aittir.*** *Güzel sözler ancak O'na yükselir. Salih ameli de güzel sözler yükseltir. Kötülükleri tuzak yapanlar var ya, onlar için çetin bir azap vardır. İşte onların tuzağı boşa çıkar"* buyurmuştur.

Evliyaullah buyuruyor ki: "Zayıflar, acizler ve tembeller şeriatın fetvâ ve ruhsatiyle amel ederler ki kendilerini cennet ve derecâta ulaştırır. İkinci kısım müminler ise şeriatın takvâ ve azimetiyle amel edenler akviyâ, etkiyâ vasıflarıdır ki bunlar Allah'a lâyık olurlar. Ehl i ruhsat, şirk-i hafiden kurtulamaz. Peygamberimiz Efendimiz bu şirk-i hafinin: "Kara karıncanın karanlık gecede, kara taş üzerine basmasından daha gizli[62]" olduğunu haber veriyor.

Meselâ herhangi bir iyilik veya kötülüğü o adamdan bilmek gibi. Bu da henüz nefsin diri kalmasından ileri gelir. Evliyanın sözüdür: "Kim Allah derse; Allah'tan başkası ona ne zarar verir ne de saptırır".

Allah İçin Sevmek, Allah için Sevmemek

Dini hükümlerde büyük müçtehidlerin içtihadı iki hikmete mebnidir. Biri Ümmet-i Muhammede kolaylık olsun, güçlük olmasın diye ruhsat tarafını iltizam buyurmuşlardır. Diğeri de her müçtehidin vasıl olduğu hakikat derecelerine nispetle zahir hükümlerde içtihad buyurmasıdır. Bunu herkes fark edemez.

Meselâ; Mescid-i Haram'da Ebu Hanifenin makamı tavaf yerinin dışında, İmam Şafii'nin makamı tavaf yerinin içindedir. Dış hükme göre tavaf yerinin içinde olan daha büyük olmak gerekir. Hâlbuki İmam-ı Azam Makam-ı bekâda ve İmam-ı Şafii Hazretleri makam-ı fenâda olduğu içindir[63]. Fenâ ise bekâdan öncedir. Diğer meseleler de hep buna kıyas olunur.

Hadis-i Şerifte: "Din, Allah (c.c) için sevmek, Allah (c.c) için sevmemektir[64]" (108) buyurulmuştur. Bu ince meselelerdendir. Bu sevgi hem afaki hem enfüsidir. Nefiste uygulanmadıkça, afakta tatbiki doğru olmaz. Bu sevgi ve buğz (sevmemek) kişinin işi ve sıfatına aittir. İnsani kişilik övülmüştür. Zata buğz olamaz. Nefis oldukça, Allah için sevmek ve sevmemek sayılamaz. Mutlaka nefis kendinden bir şeyler karıştırır. Hüb (Sevgi) ve buğz bir vücudda bir araya gelmelidir. Bir müdahele ve maksat şeklinde olmalıdır. Kitap ve risalelerle, öğrenmekle, sevgi ve buğz yapılamayacağından, mürşidin terbiyesinden sonra içten Allah'ın öğretmesi ve ilhamıyla olmalıdır.

Allah için sevmenin, Allah için sevmemenin mertebeleri ve hududu vardır. Nefis ortadan kalkarsa sevgi olgunlaşır. Cenab-ı Hak Hz. Musa, Hz. Davud ve diğerlerine de yarın kıyamet gününde: "Benim için ne amel işlediniz?" diye sual buyuracak. Bunlar da: "İman ettik, tevhid ettik, zikr ve fikirde bulunduk, ibadet ettik" diyecekler. Cenab-ı Hak; "Bunlar sizin içindir. Cennete girmek, cehennemden kurtulmak için, bana vuslat için; benim için benim sevdiklerimi sevdiniz mi? Benim için sevmediklerimi sevmediniz mi?" ferman buyuracaktır. İşte sırf Allah'a mahsus ibadet budur[65].

Kalbin Görevi

Kalbin kasveti demek ölmesi demektir. Bu ise en büyük musibet ve felâkettir. Gerekir ki mü'minin dışı âlim, içi Aleyhissalatü vesselâm Efendimize uyarak "ümmi" sade ve saf ola. Ne bir ilmi bağ ve ne de dünya ve ukbâya, ne de kendi vücûduna ait bir ilgisi buluna, zira alâka ve masivadan ayrılmamış bir kalp, zat'ı ilâhiye lâyık olamaz. Sahibi de tabii olarak, mü'min-i kâmil ve halis bir kul olamaz.

Marifet; nefsin ruha, ruhun Rabba inkılâbiyle, nefsin mir'at-ı Hüdâ olmasıdır.

Efendimiz Aleyhissalatü vesselâmdan ihlası sormuşlar, o da Cebrail (a.s)'a o da Cenab-ı Hak'tan sual buyurmuş. Hak celle ve A'lâ buyurmuş ki: "İhlas benim ilahi sırlarımdan bir sırdır. Kullarımdan istediğimin kalbine vedia kılarım[66]". O halde ihlâs, amellerin ruhudur. Ruhsuz ceset ne ise ihlâssız amelde odur.

Bakınız birçok ibadet ve taat edenlerimiz var. Fakat bunlar ibadet ve taatın hiçbir faydasını görmüyorlar. Kötülüklerinden hiçbir şeyi terk edemiyorlar. Çünkü ihlâs yoktur.

Zahirsiz batın olmaz. Batınsız zahirde insanı aslına yetiremez. Her ikisine de dikkat etmekle beraber, batına fazla ihtimam göstermek lazımdır.

Zahir ve batınla amel etmemek şeytâniyettir. Zahiri kabul, batını red münafıklıktır. Batını tasdik zahiri nefy zındıklıktır. Kemâl zahiri ve batını cem etmektir. Şeriat kapı, hakikat evdir. Evlere kapıdan girilmesi emr-i ilâhidir. Eve girdikten sonra kapıyı kaldırmak akla uygun, hikmete ve şeriata muvafık değildir.

---

[61] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 269, Hadis No: 2557

[62] Et'Tarğibü vet'Tarhib Cilt: 1, Syf: 76

[63] Mescid-i Haram'da bu makamlar kaldırılmıştır. Eskiden imamların zahir ve batın büyüklüklerine göre Beytüllah'ın çevresinde birer kürsü ile makamları belirtilmiştir.

[64] Bu hadis geçmişti.[65] Zat-ı ilahiye ait olan sevmek, sevmemek gibi iki mühim iş, kulları tarafından paygamberlerin bildirmesinden sonra bilinir. Allahın neyi sevip neyi sevmediğini akıl bilemez. İman, tevhid, teslimiyet, tevekkül ve rıza gibi şeylerin kökü bu ifadedir.

İnsanın kalbi, zat ve sıfata ayna olmak için yaratılmıştır. Bu ayineyi masiva tarafından, hak tarafına döndürmek gayet zordur. Bunu döndürmek için ancak Allah kuvveti kâfi gelir. Allah kuvvetini celb içinse bir insan-ı kâmil nazarına, himmet ve inayetine ihtiyaç vardır. Kalbin büyüklüğü ve olgunluğu: "Gökler ve arz beni alamadı, fakat mümin kulumun kalbi aldı[67]". Hadis-i kudsisiyle anlatılmıştır.

En büyük şeyi, en küçük şeyde gizlemek ve sığdırmak, en büyük kudret, ilâhi kudretin işidir.

Kıyamet ikidir. Biri kıyamet-i kübrâdır. Hadis-i şerifte: "Kıyamet nefisleri diri olduğu halde insanların en şerlileri üzerine kopacaktır[68]". Bu kıyamete işarettir.

Diğeri kıyamet-i sağradır. Bu küçük kıyametse hadis-i şerifte açıklandığı üzere: "Kim ölürse, kıyâmeti kopmuştur[69]". Bu kıyamete nisbetle ilk hadisin mânâsı: "İnsan öldüğü zaman nefsi diri olursa o adam insanların en şerlisidir". Gerçi öldükten sonra zamanımızda olduğu gibi hayrat yapmak mümkün ise de o hayrata râğıb ve koşan kimse kalmadı. Salih evladı, ilim öğretmek, talebe yetiştirmek bunlar câri hayırlardır.

Leyle-i Mirâcta Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz; "Efdal-ı a'mâl nedir?" diye Hak Celle ve A'lâya arz ettiğinde cevaben: "Efdal-ı a'mâl kulumun bana tevekkülü, tefviz-i umuru, bana teslim olması, ilâhi taksimata razı olmasıdır" diye ferman buyurulmuş. Ve bu emri müteakıb de: "Benim için yekdiğerinizi sevenlere, yekdiğerinize ikram ve ihsan edenlere, yekdiğerini ziyaret edenlere benim muhabbetim, ikramım vuslatım vacib oldu diye" emredilmiştir[70].

Tevekkül, tefviz, teslim ve rızâ kalp amellerindendir. Bunları ancak kalp ehli olanlar yapabilir. İçten rabbani bir marifet olmazsa, Allah için sevişmek, ikram etmek, görüşmek pek mümkün değildir.

Nefsin; vücuduna, kalbine hâkim olanların karşılıksız bir iş yapmalarına imkân yoktur. O adam hak için olmanın usulünü de bilmez.

" O halde farzın ilki nefsi öldürüp kalbi diriltmek ve bu şekilde muhabbet ve ilâhi marifete nail olup kurtulmaktır. Bir adam gerek kendisinde, gerek başkasında emanet olan ilâhi sırrı bilmezse Allah için ikram, Allah için ziyaret mümkün değildir. Gerçi gâye sevgidir. Dilek aziz olduğundan, ibtilâ ve imtihansız sübhani atiyye olmaz. Fakat biz pek aciziz (kendisi de). Kur'an-ı Kerim'de (Nisa: 28): *"Allah, sizden (yükümlülükleri) hafifletmek istiyor.*

[66] Errisâlet-til Kuşeyriyye Syf: 124

[67] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 195, Hadis No: 2257

[68] el-Câmiʿu's-sağīr, Cilt: 2, Syf: 202

[69] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 279, Hadis No: 2618

[70] Ettarğibü vet-tarihib Cilt: 4, Syf: 18, Hadis No: 13

Çünkü insan zayıf yaratılmıştır" buyurulmuştur. Bir pirenin ısırmasına bile tahammülümüz yoktur. Özellikle bu zamanda tecelli eden celâl, riyazet ve mücahedelere lüzum bırakmamıştır[71]. Cenab-ı Hak bize lütuf ve keremiyle muamele buyura, ne yapalım aciziz.

"Kişi hakkı bilmeye geldi cihâne"
"Ya nedir arada türlü bahâne

Esnay-ı Sülukta Karşıma Çıkan Bir Levha

Buyurulur ki Cenab-ı Hakk'ın üç türlü ihsanı vardır. Bunlar, akıl, kitap ve sünnettir.

Evliyaullahın bir kısmı ilâhi sırları son derece saklarlar. Ehlini bulmadıkça açıklamazlar. Bunlar Ebu'l Haşan Ennuri Hazretleri'nin mesleğinde olanlardır. Bir kısmı da Hz. Sıddık gibi kim olursa olsun esrar ve hakikatlerden konuşurlar. Hatta bu nükte Hz. Cüneyd'den sorulduğunda cevaben: "Bizim ilmimiz zahmetle olur. Ehil olmayana gitmez ehline gider" buyurulmuştur. Esnây-i sülukta karşıma çıkan bir levhada: "Rububiyyet sırlarını keşfetmek küfürdür" yazılı idi. Korktum. Sonra bana denildi ki korkma, o bu demek değildir ki: "Sırr-ı rububiyyet ne kadar keşf ve ifşâ olunursa olunsun, o yine kendi kendine örtünür. Na ehil onu anlayamaz". Bununla beraber benim hüsn-ü zannım galiptir. Biz, nasıl gelirse öyle söyleriz. İnşaallah hüsn-ü zannımız gibi, ilâhi ihsan da olur.

Zamanımızın insanı gayet elverişlidir. Müstaiddir. Yalnız hayvaniyetleri (nefsin yeme, içme ve diğer şehvetleri) galiptir. Uygun bir biçimde ve dille ve gayet yumuşak bir davranışla bunları kurtarmak gerektir.

Arzı Üçe Ayırırlar

Evliyaullah arzı, mazhar-ı esmâ, sıfat ve zat olmak üzere üçe ayırırlar.

Rumeli, mazhar-ı esmâ ve asâr. Anadolu, mazhar-ı sıfat. Arabistan ise mazhar-ı zattır diyorlar. Bu sebeple Rum elinde evliya hemen hiç gelmemiştir, yetişmemiştir. Sıfat zata yakin olduğundan, Anadolu'da evliya çok yetişmiştir. Fakat esma ve sıfatta noksanlık olduğundan, tehlike melhuzdur. Zata ulaşmak lazımdır. Arabistan mazhar-ı zat olduğundan bütün enbiya Aleyhimüsselâm hep bu kıtada zuhur ve ba's buyurulmuştur.

---

[71] İçinde bulunduğumuz devir mücahedeyi gerektiren bir devirdir. İmam Efendi'nin içinde yaşadığı harpler, istilâlar, kıtlık ve hastalıkların yaygın olduğu devirdi. Şimdi iş aksinedir.

Allah'ın Koruduğu Kitap

Cenab-ı Hak bu Kur'an-ı Azimuşşanı bizzat inzâl buyurduğunu ve muhafaza edeceğini haber vermiştir. Ayet-i Kerimede: (Hicr: 9): "*Şüphesiz o Zikr'i (Kur'an'ı) biz indirdik biz! Onun koruyucusu da elbette biziz"* buyurulmuştur.

Şimdiye kadar hiçbir ferd Kur'an'ın bir noktasını tebdil ve tağyire cesaret edememiş ve edemeyecektir. Yalnız Ahmed Bin Ebu Davud adında biri Kur'an'ın lafzına mahlûktur demiş ve diğerlerine de dedirtmek üzere zamanın halifesinin zihnini çalmış, bu yüzden birçok âlim ve fâdıl kimseler azap görmüş ve helâk olmuştur[72].

Bu vakıada İmam Ahmed Hazretleri pek çok işkence görmüş, dövülme esnasında çözülen uçkuru o anda gizli bir kuvvetle donu yukarı çıkıp önceki gibi kuvvetle bağlanmıştır[73]. Evet, şeriat-ı mutahharanın bir taşını kaldırmak isteyenin ve kaldıranın yerine başı konulur. Öyle olmuş ve olmaktadır.

Bu âyet-i celilenin bir nüktesi de; "Zikrin korunması, o zikr-i celile ehil olanların hıfzıyla beraberdir". Yani bu kitap, kitaba ehil olan zevat-ı kiramın yeryüzünde vücudlarının kaim olmasıyla durur. Yoksa kalkması muhakkaktır. Nasıl ki ahir zamanda kalkacaktır. Bu kitaba ehil olanlar şeriatla amil, ahlâk-ı ilahi ile ahlaklı, zikir ve fikirle, huzurla mütahakik kimselerdir.

Rıza rü'yetten sonradır. Bu hususta (Tevbe: 100): *"Muhacirlerden ve Ensardan (İslam'a girmekte) ilk öne geçenler ile bunlara güzelce tabi olanlar... Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. (Allah) onlara, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler hazırlamıştır. İşte büyük kurtuluş budur"* buyurulmuştur.

Ashab-ı güzin ilâhi rızayı bulmuşlar ve Cenab-ı Hak da onlardan razı olmuşsa kıyâmete kadar ihsan ile bunlara tabi olan mü'minlerden de Cenab-ı Hakk'ın râzı olacağı ve onların da Cenab-ı Hak'tan râzı olacakları açıkça emir buyurulmuştur. Allah'a hamd olsun onlara büyük ecir vardır. Şüphe yok sahabe-i güzin peygamberlerden sonra mahlûkatın en üstünüdürler. Asr-ı Muhammediyede ve sohbet-i Resulullahta (s.a.v) bulunarak o mahbub-u kibriyaya uymalarının tam olmasındandır.

Rivayet edilir ki ashabtan biri hayvana binerek Medine sokaklarından birisinde giderken, bir yerde hayvanının başını döndürerek biraz eğlenmiş ve sonra yoluna devam etmiş. Sebebini sormuşlar: "Ben Allah'ın Resulü'nün, burada hayvana binekli olduğu halde biraz eğlendiklerini sonra teşrif buyurduklarını gördüm bu sünnet kaybolmasın o sünnete tabi olarak böyle

yaptım[74]" buyurmuştur. İşte Ashab-ı Güzin Hazretleri Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri'ne böyle cüziyyatta ve külliyatta zahir ve batında tebeiyyet etmişler. Söz, iş ve hallerinde, itikad ve ahlakında her veçhile zat-ı hümayunlarına uyarak, büyük olmuşlardır.

İhsan: "İhsan senin Allah'ı görür gibi kulluk etmendir. Sen görmüyorsan da o görüyor[75]". Hadis-i Şerifiyle tarif edilmiştir. İnsan sûri ve manevi bütün olgunluğun aslıdır. Bu da ancak Resulullah ve onun vâris-i tamına tabi olmakla olur. Hüdâyi Efendi buyurur:

"Tecelli-i Cemâl ister gönül eğlenmez eğlenmez
Teselli-i ülâ ister gönül eğlenmez eğlenmez"

Allah Davet Ediyor

"Dâi illallah *–Allah'a çağıran-*" hakikatte Cenab-ı Hak'tır. Mücib (İcabet eden), kezâ kendisidir. Fakat salike gereken, haktan işitircesine mürşidden işite. Ta ki güzelce uymuş ola.

Dâi (çağıran) çoktur. Dünyaya, hevâya, sivâya, nefse, keyif ve isyâna, fıska, hakka muhalefete, emr-i ilâhiyeye uymamaya...

Fakat Allah'a çağıran azdır. Eski zamanda kâmil mürşid kibrit-i ahmer gibiydi. Zamanımızda ise doğru müslüman kibrit-i ahmer (az bulunur) gibidir. Artık insan-ı kâmilin az bulunması hakkında başka tabir yoktur ki söylene!

Ne ise, hakka muhalefete çağıranlar şu altı maddede toplanmıştır:

(1) Nefis,
(2) Tabiat,
(3) Hevâ,
(4) Şeytan,
(5) Sû-i karin ve
(6) Dünyadır.

Bunların en mühimi kötü arkadaştır. Kötü arkadaşa uymak da nefis yüzündendir. Tuhaftır, insan saatlerce gıybet ve malayani eder, dünyaya tergip ve teşvik usulünün en iyisini bilir, söyler, dinler de iki kelime olsun hak sözünü ne dinler ne de söylemek ister.

---

[72] Mevzuat'ül Ulûm Cilt: 1, Syf: 488

[73] Mevzuat'ül Ulûm Cilt: 1, Syf: 494

[74] Eşşifâ Bi'tarifi Hukuk'il Mustafâ Cilt: 2, Syf: 12-13, Hz. Ömer (r.a): "Bilmem, ben Resulullah'ın böyle yaptığını gördüğüm için yaptım".

[75] Bu hadis-i şerif geçti.

Bir kimseyi ha ayağından tutup bir mezbeleye atmışsın ha gıybetini etmişsin. Hiç farkı yok. Belki de daha kötüdür. Çünkü iyi düşünürsek bu gıybet hakk'a racidir. "Yaratılmışı sev yaratandan ötürü" denilmiştir.

İnsan fikirden ibarettir. Fikirse rahmanidir. İnsanlık fikri bir bütünse, insanda bir bütündür. Aleyhisselatu vesselâm Efendimiz bir gün ashabı huzurunda yere doğru bir hat çizmiş ve sağdan soldan bu hattı kesecek şekilde hatlar çizerek buyurmuş ki: "Bu doğru hat benim size Allah tarafından getirdiğim şeriat-ı mutahharadır. Doğruca cennete, Allah'ın rızasına gider. Bu yan hatların üzerinde birer şeytan oturur. Bu doğru yoldan gidenleri şaşırır helâk ederler. Sakın olmaya ki şaşasınız[76]" diye tavsiye ve işârette bulunmuştur.

Evet, şeriatın dışı insanı cennete, içiyle tahakkuk insanı ilâhi huzura (ihsana) ulaştırır. Lâkin bu yol kesenlerden kurtulmak lazımdır. Bu da iki şeye muhtaçtır. İlm-i zahirle, ilm-i batına. Yalnız zahir ilimle iş bitmez. Ehl-i sünnet ve başka şu kadar mühalif mezhep vardır. Bunların reisleri hep âlimlerdir. Cenab-ı Hak bunları hep ilimleriyle denemiştir. Batini yol kecisilere gelince bunların sapmaları daha şiddetli ve gizlidir. Bunlardan kurtulmanın çaresi, bütün sokakların birleştiği büyük caddeye devamla ser menzile, kitap ve sünnet sermâyesiyle ulaşmaya muvaffak olmuş kâmil bir insan bulmak ve ona dıştan ve içten tabi olmaktır.

Kutbuddin Şa'râni Hazretleri Fenn-i Kübra'sında geçmiş ümmetlerin velilerinden bir zatın, bir taş üzerinde çok ibadet ederek, çoğu zamanda secdede bulunduğunu anlatır. Ve Cenab-ı Hak lihikmetin bir meleğe: "Git o kuluma söyle benden ne isterse vereyim, hatta zamanındaki insanları isterse, kendisine bağışlayayım" diye ferman buyurur. Melek gelir o zatı secdede bulur. Ve emr-i ilâhiyi tebliğ eder. Zat der ki: "Ben kendisiyle, kendine ibadet ederim, bir maksad ve arzum yoktur. Beni cehenneme de gönderse oradan çıkarılmamı bile kendinden istemem". Melek döner. Cenab-ı Hak durumun açıklanmasını emreder. Melek de olduğu gibi arz eder. Cenâb-ı Hak: "Evet o kulum doğrudur. Onu Cehenneme de koysam benimle olduğundan sabreder" buyurur. Meleklere: "Nasıl sizi de böyle yaparsam dayana bilir misiniz?" diye sual eder. Onlar da: "Ya Rabbi biz senin azabına dayanamayız" derler. Bunu naklettikten sonra Kutbuddin Şa'râni Hazretleri buyurur ki: "Geçen ümmetin velileri böyle olursa, acaba bu ümmet-i merhumenin velileri nasıl olur, düşünülmelidir".

[76] İbni Kesir Tefsiri, Cilt: 3, Syf: 360, İmam Ahmed

Bu nakilden maksad; önce insan Allah'a Allah ile kulluk etmek, sonra mahbub-u hakikinin muradından başka insanın bir murad ve maksadının bulunmamasını gerektirir.

İsmail Hakkı Hazretleri de tefsirinde; Soru: "Cenab-ı Hak dünyayı insanlar için yarattığı halde, niçin dünyaya meyil ve muhabbet edilmesine rızası yoktur?" "Cevap olarak denilir ki, bir gelinin saçı saçılırken gelin o saçıcıya tenezzül eder mi? Etmez, çünkü o güveğiye teveccüh ve ikbâl etmiştir. İşte bu dünya da saçıcıya benzer". İnsan bu dünya denizine bir dalgıç gibi dalarak kıymetli mücevheri alıp çıkarmaya çalışmalıdır. Yoksa boğulmaya değil, hem dünya hem de Mevlâ sevgisi bir kalpte bir araya gelmez. İlâhi bir vergi almak üzere yalnız dünyalık elde bulunsun. Allah için dünyalığın elde bulunması zarar vermez. Aksine faydalıdır. Her şey için de böyledir. Her neyi görürsek, Allah için sevelim bu da bir ibadet ve taattır. Fakat sevgi nefis için olursa haramdır ve zarara sebeptir.

Kutbuddin Şa'ranî Hazretleri mürşidi Aliyyül-Havas Hazretlerinden naklen buyurur. "Bir adam beni ehl-i huzur et der temenni edermiş". Aliyyül-Havas o adama: "Sebeplerine teşebbüs etmeksizin senin kuru temennin, soyguncu bir adamın gidip padişaha damat olmaya kabul olunmasını istemesine benzer. Elbet mümkün değildir. Vezir olsa belki olur. Çünkü âdâd ve padişahın temel kaidelerini bilir. Vezir huzura kabule lâyıktır" buyurmuştur.

Ehl-i huzur olmak için ilk iş, emrin zahir ve batınına uymak lazımdır. Amelsiz bir temenni zaman kaybetmektir. Ömrünü ve nefesini boşuna tüketmektir.

Bir âyet-i kerimede (Mutaffifin: 14): *"Hayır, hayır! Doğrusu onların kazanmakta oldukları kalplerini paslandırmıştır"* buyurulmuştur. Yâni kâfirlerin kalpleri kazandıkları küfürle perdelenmiştir (çürümeğe yüz tutmuştur). Bugün perdeli olan, yarın da perdelidir. Perdeli oldukları için ayrılık ateşine gireceklerdir. Nâr-ı firakın (ayrılık ateşi), nâr-ı cehimden (cehennem ateşi) önce zikredilmesi azabının çok çetin olduğunu bildirmek içindir. Bir âyet-i kerimede: *"Hayır, şüphesiz onlar, kıyamet günü Rablerini görmekten mahrum bırakılacaklardır"* ayetinden (Mutaffifin: 15) sonra yakıcı ateş zikrolunmuştur ki *"Sonra onlar muhakkak cehenneme gireceklerdir"* (Mutaffifin: 16) buyurulmuştur.

"(Hac mevsiminde ticaret yaparak) Rabbinizin lütuf ve keremini istemekte size bir günah yoktur. Arafat'tan ayrılıp (sel gibi Müzdelife'ye) akın ettiğinizde, Meş'ar-i Haram'da ***Allah'ı zikredin. O'nu, size gösterdiği gibi zikredin.*** *Doğrusu siz onun yol göstermesinden önce yolunu şaşırmışlardan idiniz"* (Bakara: 198)

âyetiyle hidâyet olunduğumuz veçhile zikretmemiz emredilmektedir. Cenab-ı Hak lütuf ve kereminden bizi zikir mertebelerine ve hidayete davet buyurarak tevfik de buyuruyor.

Zikrin başlangıcı; zahir ibadetler ve dilin zikridir. Zikreden başlangıçta zikrettiğini sanır, fakat işin sonunda anlar ki zikreden ve zikrolunan Hak imiş. Cenab-ı Hak vücudumuzla, nefsimizle, ruhumuzla, sırrımızla ve kendisiyle kendisi için kendini zikre kadar, bizi zikrine davet ve hidayet buyurmuştur. Fakat bu nefis engel oluyor. Biliyorsunuz, çocuğun biri hırsız yakalamış. Baba bir hırsız yakaladım demiş. Babası oğlum al da gel demiş. Oğlu baba gelmiyor demiş. Babası, öyle ise bırak da gel deyince; çocuk baba ben onu bırakıyorum o beni bırakmıyor, demiş. Şimdi bizim halimiz de tıpkı böyle.

Muhakkikin-i kirâm hezerâtı buyururlar ki: "Şayet sır sahibi olursan, gayb suyu ile abdest al. Artık senin için vuslat muhâldir. Namaz için taharet lazımdır. Abdestsiz namaza girilmez Caiz değildir. Salatın batını da vuslâttır. Ve taharet-i kâmile (tam temizlik) lazımdır. Bunun da taharreti gayb suyuyla abdest almaktır.

Gayb suyu batini varidattır. Âfâki ve enfüsi sırlara, Kur'an'ın sırlarına tam bilgi ve yakin elde etmektir. Buyurulur ki: "Şayet sır sahibi olamazsan, toprak ve taşla teyemmüm et". Toprakla teyemmüm, taşla teyemmümden iyidir. Toprakla teyemmüm ise, mürşid-i kâmilin ayağının toprağıyla teyemmüm demektir. Ta ki sana da ülûm-u ledünniye keşfola ve vuslât elvere.

Hz. Musa (a.s)'ın iltiması, ricâ ve niyazı sayesinde Harun (a.s)'a peygamberlik verildi. Kur'an'la sabittir. Bu nükteyi ve Harun (a.s)'ın kendine nübüvvet verildikten sonra, Musa (a.s)'ın hiçbir emrine karşı çıkmadığı daima muvafakat ettiğini unutma!

Sahih nakildendir ki Hz. Sıddık-ı Ekber hutbede iken, Hz. Hasan (r.a) Efendimiz müşârun ileyhe hitâben: "Sen benim dedemin yerine nasıl çıktın?" der. Hz. Sıddık hemen hutbeden inerek: "Çok doğru söylediniz" buyururlar. Çeşitli iltifatlarla, ricâlarla Hz. Hasan (r.a)'ı da alarak beraber minbere çıkar. Sonradan Hz. Ali Efendimiz'in olaydan haberi olur. Özür diler ve tardiye verir. Hz. Sıddık: "Ya Ali, doğru söyleyen mesul olmaz" der ve Hazret-i Hasan'ı doğrular.

İşte Resulullah'ın ashabı, işte nefisten kurtulmuş olan şerefli geçmişin hali!

Biz bunlardan ibret alarak, önce insaf etmek, ikinci olarak, muhabbet üzere bulunmak, üçüncü olarak işittiğimizi kabul ve kabul ettiğimizi de fiilen göstermek, kendi vücudumuzda tahakkukunu bilip görmek gerekir. Hem ibret aldığımız gerçekleşe, hem de ahlâk ve hayır işlerinde de ibret alabilelim. Yardım Allah'tandır. Cenab-ı Hak lütuf ve merhamet buyurursa her şey hoş olur.

İnsanlar Dört Kısımdır

Kulub-u ahrar-ı şâhide; hakla kaim olduklarından Cenab-ı Hak burada iken bunlardan razı olduğunu haklarında: "Rıdvânûn minel'lahi ekber - *Allah'ın rızası ise, bunların hepsinden daha büyüktür-"* (Tevbe: 72) ile tebşir buyurmuştur. Rıdvan-ı Ekber vuslat-ı Rabb'dir.

Vuslât; kulun içinin nur-u ilâhiyle aydınlanarak, devamlı zikir ve daimi bir huzur ehli olmasıdır. Mutasavvife buna müşahede derler.

İsmail Hakkı Hazretleri şeyhinden naklederek tefsirinde der ki "İnsanlar dört kısımdır":

(1) Zikir, fikir, maksat, niyet ve himmetleri sırf dünyadır. Bunlar kâfirler ve bunlara tabi olanlardır. İnsan şeklinde yaratıldıklarından dolayı istidrac ve mekr-i ilâhi olarak surî ve fâni olan dünya nimetleriyle nasibedâr olmuşlardır.

(2) Dillerinin ifadesine nazaran ahiret ehli gibi görünürlerse de, bunların içten maksat ve niyetleri yine evvelkiler gibi tamamen dünyaya yönelmiştir ki bunlar münafıklardır. Önceki kısımdan çok aşağıdır. Bunlardan çok korkulur. Zamanımızın çoğu müslümanım diyenleri bunlar gibidir. Şeklen ehl-i ahiret görünürler. Fakat manen Allah'tan yüz dönmüşlerdir. Niyet ve himmetleri hep dünyadır. Bunların imanının zevalından pek korkulur. Zira ibadetten maksad islâm, iman mertebelerinin tekmiliyle, ihsân mertebesine ulaşmaktır. Bu tekemmül ve tarakkiye çalışmamak ve bu hususta kusur ve ihmalda bulunmak zımmen, değil hakikaten Cenab-ı Hak'tan elindeki nimetin zevalini istemektir. Cenab-ı Hak da istenileni yaratır.

(3) Zikir, fikirleri ahiret ve kalplerindeki niyet ve himmetleri de ahirettir. Bunlar umum mü'minlerdir.

(4) Zikir ve fikirleri, ahiret ve Mevlâ'ları, kalplerindeki niyet ve himmetleri de O'dur ki bunlar mukarreblerdir. Burada iken mertebe-i şuhuda ulaşmış, hak ile daim olduklarından, orada da Cenab-ı Hakk'ın zatına haşr olunurlar. Bu söz dakik bir mânâ ve acaib bir sırdır. Bilmeyen bilmez. Bu son kısım mürid iken ayn-ı murad, muhib iken ayn-ı mahbub olmuşlardır!..

Evliyaullah ehl-i basiret olup, eşyanın melekûtuna vakıf olduklarından bir şey husula (meydana) gelmezden evvel onu basiretle görürler. O hak ise ona ittiba, batıl ise ondan ictinâb ederler. Zira her şey âlem-i mülk ve şahadete gelmeden önce, melekût âlemine gelir. Ondan sonra âlemde zuhura gelir. İnsanın büyüklüğüne en mükemmel delil, Efendimiz (a.s.v)'ın bu suret-i insaniye üzerine bu âlemi teşrif buyurmalarıdır.

İnsanın bir de manası vardır. İnsan bir kelimedir. Manasız kelime olmaz.

Biset-i enbiyâ ve irsal-ı rüsülden ilâhi murad, işte bu mananın zuhuru ve Hazret-i Hakk'a vüsulu içindir.

Buyurulur ki insan halk ile emirden, eşbah ile ervahtan, suret ile mânâdan mürekkeptir. Bunların hepsi tek bir sözdür. Mânânın surete, emrin halka galebesidir. Emir, amirin sıfatıdır. Sıfat mevsuftan ayrı değildir. İnsanın eti kemiği hilkati âlemi ceberuttan, kalbi, ruhu, sırrı da âlem-i melekût, belki de âlem-i ceberuttandır. Bir hadis-i kudside: "Bir kulum benim huzur-u Hazretime dâhil olmak isterse, Mülk ve melekût ve ceberuta iltifat etmesin[77]" buyurulmuştur.

Gerçi ruh hakkındaki: *"Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: "Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir".* (İsra: 85) ayetinden bazı müfessirler bu emrin hakikatinden Efendimize (s.a. v) de haber verilmiştir diyorlarsa da bunun te'vili şu suretledir.

Çoğu mü'minler âlem-i melekût ve âlem-i emirden haberdar olmadıklarından bunu düşünmemeleri için âyet-i celilede böyle buyurulmuştur.

Ruhtan soranlar Yahudi âlimleridir. Âyeti kerimede soranlara göre bir cevaptır. Yoksa öncekilerinin ve sonrakilerinin ilmini toplayan bir zat-ı celilin öyle demesi hatay-ı sarihtir. Ne hacet kutsi hadisten de anlaşılıyor ki huzur-u hazretinden olan âlem-i lâhuta duhul olmasaydı öyle emir olunmazdı. Ne ise şimdilik bunlar gerekli değil.

Hülasa müminlerin manadan haberdar olmaları lazımdır. Bu da nefse ma'ruf yaptırtmak ve münkeri de terkettirmekle, şeriat ve sünnetleri işlemekle, ahlak-ı ilâhiyle ahlaklanmakla, zikir, fikir ve huzurla olur. Bundan sonra dilde hikmet sudur eder. Halka da tesiri olur. Hilâfet rütbesini elinde bulundurmanın vücudu âleme rahmet olur. Ayet-i Kerimede (Enbiya: 37): *"İnsan çok aceleci (tez canlı) yaratılmıştır. Size yakında âyetlerimi göstereceğim. Şimdi acele etmeyin"* buyurulmuştur.

Garibtir, insan korkulması gerekenden korkmaz korkulmayacak şeyden korkar. Meselâ, ruhların yaratılmasından evvel rızkı ayrılmış iken ve Cenab-ı Hak rızka kefil olmuşken, fakir olurum, aç kalırım muztar ve mahcup olurum diye korkar. Fakat haksız olmaktan, Allah'tan uzak kalmaktan, marifetten mahrum olmaktan ve rızasını kazanmayarak firaka yanmaktan korkmayız!

İlahi rahmetle nefis bizi güvendirir, aldatır da rızasının sebeplerine teşebbüs ettirmez. Veyahut sebeplere tevessül eder ele geçiririz de fakat rızasını tahsilde tekâsül (tembellik) ederiz.

Geceleri çok ibadet ve taattan Efendimiz Aleyhissalatu vesselamın ayakları şişerdi. Hz. Aişe (r.a) validemiz: "Ya Resulallah geçmiş ve gelecek günahlarını Cenab-ı Hak af buyurmuşken niçin mübarek vücudunuza bu kadar zahmet verirsiniz?" diye sormuş. Efendimiz Hazretleri: "Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı?[78]" diye cevap buyurdukları malumdur.

Hâlbuki bizim akibetimiz bilinmediğinden, çalışmaktan bir an geri kalmamalıyız, imanımızı yakin ve ihsana ulaştırmamız gereklidir. Hadis-i şerifte: "Ben ve ümmetimin müttakileri tekkellüften uzaktır[79]" buyurulmuştur. Bazı cahil, ğulât-ı sofiyyenin; "Biz ehl-i batın olduk bize zahirin ne lüzumu var?" gibi boş sözleri ve halleri zındıklıktır. Bu o demektir ki; "Muttakilere ibâdet-i zahiriye ve batıniye ile amel ve azimet yolu kolay ve külfetsiz olur".

Severek emre uymak ve nehiyden sakınmak müminlerin ibadette tembellik, önem vermemek de münafıkların şânıdır. Bu konuda âyet-i kerimelerde sarahat vardır. "Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et" (Hicr: 99) âyet-i celilesi ise ilahi tekliflerin hiçbir mertebede sakıt olmayacağına şahid ve kat'i delildir. Zira yakinin sonu yoktur ki kulluğa nihayet ola ve kalka!

Bazı hakikat ehli de: "Şeriat ondan ona bir edep, tarikat ondan ona bir sırr, hakikat ondan ona vüsuldur" demişler, Âyet-i Kerimede (Hûd: 123): *"Göklerin ve yerin gaybını bilmek Allah'a mahsustur. Bütün işler O'na döndürülür. Öyle ise O'na kulluk et ve O'na tevekkül et. Rabbin yaptıklarınızdan habersiz değildir"* buyurulmuştur.

Musa (a.s.) Cenab-ı Hakk'a arz etmiş ki "Ya Rab benim için ne vakit olursun?" Cevaben: "Sen nefsin için olmazsan, o vakit ben senin için olurum" buyurulmuştur. Tekrar arz etmiş ki "Ya Rab ben nefsim için ne zaman olmam?" buna da cevaben: "Sen bütün vakitlerini bana ayırarak, bana inâbe ve teveccüh edersen o zaman nefsin için olmazsın" buyurulmuştur.

Bir hadis-i kudside de: "Ya Davud! Vücudunda nefisten başka benimle çekişen yok. Ne vakit o aradan kalkarsa, o vücudda (benim rızamdan) başka bir kimse kalmamıştır" diye buyurulmuş. O halde Cenab-ı Hakk'a en büyük perde nefistir. Bütün alâik (ilgiler) ve avâik (engeller) hep bu nefistendir. Onun yüzündendir.

Kutbuddin Şa'rani Hazretleri buyurur ki: "Birçok arif-i billah vardır ki iyi, yumuşak döşek üzerinde kazandıkları kurubât ve derecâtı, diğerleri çeşitli çetin ibadet ve çokça olan mücadeleyle, zikirle kazanamazlar. Sebebi şudur ki öncekiler Allah ile Allah için Allah'a kulluk usul ve sırrına vakıftırlar.

Bunların bir anı üns ve hübbun ameline denktir. Diğerleriyse nefisleriyle Allah için yahut nefisleri için Allah'a ibadet ederler ki bunlar da bakiye-i nefis bulunduğundan kendilerinde marifet'ullah ve muhabbet'ullah tam olarak meydana gelmez. Ve Cenab-ı Hakk'ın murad ve maksudu bunların vücudunda hâsıl olmaz. "Kim Allah için olursa Allah da onun için olur[80]". Hadis-i şerifi ve *"**Allah, kuluna yetmez mi?** Seni O'ndan (Allah'tan) başkalarıyla korkutmaya çalışıyorlar. Allah, kimi saptırırsa artık onun için bir yol gösterici yoktur"* (Zümer: 36) âyet-i kerimesi bu mevzuda kâfi ve açık delildir.

Cenab-ı Hak düşmanının taraftarı olanı kendine dost edinmez. Dost edindiğini de düşmanının elinde bırakmaz. Nefis Allah'ın düşmanıdır. Allah, dostunu nefsin elinde koymaz kurtarır.

Evliyaullahtan Ebu İdris Havlâni Hazretleri, Muaz bin Cebel Hazretlerine: "Ben seni Allah rızası için seviyorum" diye arzeder. Müşârun ileyhte: "Seni tebşir ederim (müjdelerim), seni tebşir ederim" diye müjdesini tekid eder (kuvvetlendirir). Ebu İdris: "Ya Muaz ne ile tebşir ediyorsun?" diye sorduğunda: "Ben bizzat Resulullah'tan işittim, kıyâmet gününde bazı zevât görülür ki onlar peygamber değillerdir. Fakat enbiya onlara imrenir. Onların yüzleri nur ve belki kendileri aynı nurdur. Ve nurdan minberler üzerine otururlar. Herkesin korktuğu o günde bunların kıyamet ahvalından haberleri bile olmaz. Korku ve üzüntüleri yoktur[81]" diye buyurmuştur.

Ashab-ı güzin: "Ya Resulallah onlar kimlerdir onları sevelim ve onların amellerini yapalım" diye arz ettiler. Cevaben onlar Allah için ve Allah rızası için yekdiğerini severler. Yakından, uzaktan yekdiğerini görmek üzere bir araya toplanırlar[82]" diye ferman buyururlar.

"Bu sevdâ sendendir sana
Sevdirdin zatını cümle insana
Seyretmek için zatını daim
Eyledin kendine âyine-i müstasnâ[83]"

---

[77] Bulunamadı

[78] Ettac Elcamıu lil-usul Cilt: 1, Syf: 325

[79] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 201, Hadis No: 610. "Ben yapmacık yapanlardan değilim".

[80] Keşf'ül Hata Cilt: 2, Syf: 280, Hadis No: 2623

[81] Ettarğibu vet-Tarhib Cilt: 4, Syf: 17-18, Hadis No: 12

[82] Aynı eser, Cilt 4, Syf: 17-18, Hadis No: 12

[83] C. E.

Zikrullahın Hem Nârı Hem Nuru Vardır

Zikrullahın hem narı hem nuru vardır. Narı vücudun kesâfetine ait kötülükleri yakar, nuru da insanın batınını nurlandırır.

Kesâfet ve zulmet zail olunca, âlem-i melekût ve ceberut ve belki lahûti âleme engel ortadan kalkmış ve kul Rabb'e lâyık ve vasıl olmuş olur. İnsanın yüzbin canı olsa, hak için halk olunmuş bu yüz bin canı fedâ etse yine azdır. "Eşyayı Âdem için, Âdemi kendim için yarattım[84]". Hadis-i kutsisindeki "li" lafz-ı şerifinin manasına ilel-ebed şükretse yine şükrü edaya kadir olamaz. İnsanın içi Allah'ın zikri ile *"Onlar, inananlar ve kalpleri Allah'ı anmakla huzura kavuşanlardır.* ***Biliniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur****"* (Ra'd: 28) sırrıyla mutmain ve hak yolcusuyla dâim ve zevk ile bu hitab-ı ilahiye nail olursa insan, artık ne yapmak lazımdır? Bu nimetin şükrü nasıl edâ olunur?

Büyük mürşidler bazı şeyleri vukuundan önce sâlik'e halen, kalen (sözle), zımmen veya saraheten haber verir. O iş ister âfaka ister enfüse dair olsun. Maksat iç âlemin (enfüsün) olgunlaştırılmasıdır. Olacak şey, ya hayırdır yahutta şerdir. Şer ise, sâlik (hak yolcusu) ondan yüz çevirir. Hayır ise ona tabi olur. Bunda bir fayda daha vardır ki sâlik ani bir feyze nail olursa şaşırmasın, onu ifşâ etmesin, dehşet ve vahşete uğramasın yahut nasıl iştir gibi akıl erdiremeyerek mehâlike düşmesin, sâlik ulaşacağı nimeti hazm edebilsin (sindirebilsin). Böyle bir şeyin zuhurunda ilk iş; işaret buyururlar[85].

Hülâsa emir ve irşad neyi gerektirirse öyle yaparlar. Herhalde hak yolcularını gizli terbiye ederler. O zat "buyur kulum" hitabına mazhar olur da kimsenin haberi bile olmaz. Hatta o sâlik buna muvaffak buyurulduğuna dahi inanmaz. Fakat inanmak lazımdır. Çünkü "Kim ta'zim etmezse, tazim olunmaz" buyurulmuştur. Yalnız bu tazim nefis için değil "Hak" içindir. Hakk'ı tazimdir. Bu iş sofiyenin kitaplarını okumakla veya işitmekle, insan kendini bunlara uydurmakla olmaz. Hem tatbiki şüpheli hem de câiz değildir. Mürşidden telkin gerekir.

Hülâsa budur ki "İnsan fikrini zahirden ala, batına vere. Mânâ yönünden cemiyyet-i batınaya mazhar ola".

"Bir an tefekkür yetmiş senelik (nafile) ibadetten hayırlıdır[86]". Hadis-i şerifi, sofiyenin: "Hak tarafından bir cezbe ins ve cinnin ameline eşittir" sözüne işarettir. Hakikatte insanın dışı içinden uzaktır. Hatta çok uzaktır. İnsan-ı kâmille, mürşidle zahirde (meclisinde, sohbetinde dış ve iç muamelesinde) beraber olunduğu halde onun hakikat ve manasından ne kadar

uzaktır. "Utlubu'l-ilme velev bis-sıyn[87]". Hadis-i şerifi de bu mânâya işarettir. Bunun bir işareti de en son insan-ı kâmilin Çin'de zuhur edeceğidir.

Buyururlar ki "Ehl-i huzurun seyyiatiyle Cenab-ı Hak umuma azab etmez. Fakat umumun Hak'tan yüz çevirmesi, emirleri terk, münkeri işlemek umuma azabı gerektirir". Yani bundan ehl-i huzur da azab görür. Zira günahlara karşı sukût bir çeşit iştirâktir. Azab, kahr-ı ilahi de umuma gelir. Eğer böyle olmasaydı Allah'a vasıl olan, enbiyâ ve evliyâ hiçbir kimseye birşey söylemezdi. Ama emrolundukları şekilde, ilâhi emre uyarak halka şefkât ve merhamet ile ma'rufu emir, münkeri de nehiyden geri durmazlar.

Cenab-ı Hak bir kulun kemâlini murad buyurursa onu batın ehline meyl ve sevkettirir. Onlarla bulunarak Hakk'a lâyık ve vasıl olur. Bir kulun da hızlânını murad buyurursa ona da bu mahsusatla meşgul ederek ilel-ebed batın tarafına meylettirmez. O adam da zararda kalır.

Hatıra gelir ki Cenab-ı Hakk'ın peygamber göndermesi, kitap indirmesi ve irşâd-ı evliyâ, ülemâ abes olur!..

Hayır, bunların hepsi bir hükme mebnidir. Herşey yerli yerincedir. Çünkü ilâhi isimler gereği kâfir de mü'min de bulunacaktır. Yalnız bu konuda kulun irâde ve ihtiyârının çok tesiri vardır. Meyil ve irade çok iş yapar. Cenab-ı Hak ilâhi iradesini kulun iradesine tabi kılmıştır. Evliyâullah bunun için Hakk'a dönen biri fasık ve fâcir de olsa kabul buyururlar, red edemezler. Burada iki şey vardır. Biri onlardan rahmet ve mağfiret-i ilâhiyi esirgememek, çünkü rahmet-i ilahiyeyi esirgeyenden Allah razı olmaz. İkincisi de elh-i hakkın çoğalmasına hizmettir. Bunun aksi Hakk'a masiyet ve muhalefetin devamına rızadır ki Cenab-ı Hak buna da razı değildir. Kıyâmet günü tevhidin hakikatiyle olan enaniyet mizâna çıkacaktır. Enaniyet her günahın başıdır. Hatta şirk-i hafi de bu varlık belâsından zuhur eder. "Vücudüke zenbün lâ yükasü aleyhi zenbün âher[88]". Bu varlık günahından inâyet-i ilâhi'nin çekmesiyle kurtulanların artık başka günahı kalmaz. Bazı muhakkikler buyururlar ki dinin hakikati; insanın dışı şeriatla, manası da batini hallerle mamur olmaktır. Bunun için iki mukaddimeyle iki neticesi vardır.

(1) *Birinci mukaddime:* İlâhi inâyet cezbesidir. Bu cezbe dünyayı ve muhabbeti bırakmaz.

(2) *İkinci mukaddime:* Mevlâ'nın zikri ve fikridir. Bununla ahirete meyl edilir. Bu mukaddime insan-ı kâmil terbiyesine bağlıdır. Bu mukaddimelerin neticesi ise;

(1) İlâhi âhlak ile ahlaklanmak (güzel ahlak edinmek)

(2) Hakk'a lâyık olmak (Cenab-ı Hakk'ın razı olacağı güzel ameller işleyerek ihsan ve iltifata mazhar olmak).

"Âyet-i Kerime'de (Âl-i İmrân: 152): *"Andolsun, Allah, izniyle, onları (müşrikleri) kırıp geçirdiğiniz sırada size olan va'dini gerçekleştirdi. Nihayet sevdiğiniz şeyi (zaferi) size gösterdikten sonra, za'f gösterdiniz. (Peygamber'in verdiği) emir konusunda tartıştınız ve emre karşı geldiniz.* ***İçinizden dünyayı isteyenler de*** *vardı, ahireti isteyenler de. Sonra sizi denemek için onlardan yüzünüzü çevirdi. (Kaçıp hezimete uğradınız. Buna rağmen) sizi bağışladı. Allah, mü'minlere karşı çok lütufkârdır" buyuruluyor. Âyet-i Kerime'de (Rum: 38): "Öyle ise akrabaya, yoksula ve yolcuya hakkını ver. Bu,* ***Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak isteyenler için daha hayırlıdır.*** *İşte onlar kurtuluşa erenlerdir"* buyuruluyor. Âyet-i celilesi insanları üç kısma ayırmıştır. Bunların alâmetleri var.

Dünya ehli, dünyalarının kemalını, dinlerinin noksanlığında ararlar. Yani dünyalarından azıcık bir zarara razı olmazlar. Fakat dinlerine arız olacak noksanlık ve zarardan korkmazlar. Allah adamlarını sevmezler. Onlarla görüşmezler. Bu hal ise dinlerini sevmediklerine açıkça bir delildir. Allah'ı sevmeyen elbette nazar-ı ilâhiden düşer. Hak taliplerinin bu gibilerden sakınması lazımdır. Gerçi hakkı tavsiye vardır. Fakat bu da rızay-ı ilâhiyi talip olana yapılır.

Ahiret ehlinin alâmeti: Dünyalarına o kadar önem vermeyip, dinlerini ıslah ve tamamlamaya çalışıp, uğraşırlar. Ehl-i hakkı severler. Onlarla olmaktan hoşlanırlar.

Hidâyete erenlerin, Allah ehlinin alâmetleriyse pek çoktur. Bunlar dünya ve ahiretle meşgul olmazlar. Onlara ait hiçbir ilgileri yoktur. Vech-i ilâhiyi Allah için Allah ile severler. Bunlar ehl-i hakkı candan severler. Ve onlardan ayrılmazlar. Sermayeleri aşk ve muhabbettir. Kazançları zat-ı ilâhidir. Onun rızasıdır. Bunu böyle bilen, işini böyle bitiren veya ikisi arasında olan ricâldir. Bunlardan başkası, işlerine ve mertebelerine göre sapıktırlar.

Aleyhissalatü Ves'elam Efendimiz Hazretleri; "Sırat köprüsünden en çok ayağı kayanlar taife-i nisâdır" diye buyurmuşlardır. Taife-i nisâ (kadınlar) yalnız kadınlar zannedilmesin, insan vücudunda nefis dişidir. Kadın gibidir. Bu nefse tabi erkekler de bu emri hümayun-u risâlet penâhiye dâhildir.

Rical, Allah'ı bilen, bulandır ki Kur'an-ı Kerimde haklarında bazı âyet-i celile de vardır. Bunların rızıkları hesapsızdır. Dünya, ahiret ve yüksek cennetlerin rızıkları mahdud olup, hesapsız rızık ise; manevi rızık ve huzur-u daimidir. Ledünni ilim, gaybi sırlar ve çeşitli batini sırlara muttali olmak ve insanın kendisinden kendine bu ülumun doğması, sırf Allah'ın kulu olmaktır.

Cenâb-ı Hak bir âyet-i celilede (Şûra: 27): *"Allah, kullarına (tümüne birden) rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde mutlaka azgınlık ederlerdi. Fakat O, rızkı dilediği ölçüde indirir. Şüphesiz O, kullarından hakkıyla haberdardır ve onları hakkıyla görendir"* buyuruluyor. Yani Cenab-ı Hak eğer kullarına rızkı genişletse, onlar azardı. Demek ki yetecek kadar verilen rızıkta ayrıca bir in'am ve ilahi ihsan vardır.

Bu zamanın müslümanları, öncekilere nazaran çok zengindir. Böyle olmakla beraber zamane adamları hayra on paralarını dahi sarf edemezler. Öncekilerin hayır ve hesenâtı ise sayılamayacak kadar çoktur. Parayı nefisleri için kazanıp, Allah için kazanmazlar. Hâlbuki Allah rızası için kazanılan para, ancak Hakk'a ve rızasına sarf edilebilir. Şimdikilerin bu zenginlikleri mekir ve istidrâctır. Çünkü bir adamın zararı murad-i ilâhiden ise o adam dünya ve lezzetine ve nefse terkedilir. Cenab-ı Hak bizleri muhafaza buyura.

Ebu Hasan Şâzili Hazretleri buyururlar ki: "Halkın şerrinden çok hayrından sakın. Zira halkın şerri, insanın zahirine, hayrı ise batınına isabet eder, zarar verir. Şayet mahlûkun hayrını haktan bilmez, halka meylederse kalb sarayı virân olur".

Başlangıç Allah, Dönüş de Allah'adır

Yer küre şeklindedir diyorlar. Ben de öyle diyorum. Fakat ister düz yayılmış bir şekilde isterse de küre şeklinde olsun, bundan bir fikir ve ibret alınması gerekir.

Şimdi, arzın herhangi bir noktasından başlanılarak devamlı bir istikamete gidilse, yer küre şeklinde olduğu için yine o noktaya gelinir değil mi? İyi, bu demektir ki biz Allah'tan gelmişiz. Bu seyrimizin sonu da ona ulaşmaktır. Fakat bu ulaşmak, bu ricât da, ricâttır amma, ehl-i celâlin yeri nâr-ı cehimdir.

---

[84] Bulunamadı

[85] Tecrübe ile sabit olmakla beraber, şahsi mizaçta değişik zuhur edebilir. İçirilen bir ilacın bedende husule getirdiği etkiler gibi. Ağzın kuruması, susama, uyuklama, halleri olabilir. Tabib bu hususu tecrübe ile bilir. İtiliğe veya kötülüğe alamet olduğunu da anlar. İşaret, ima yoluyla açıklama yapar. Saliklerin terbiyesi de böyledir.

[86] Keşf'ül Hafa, Cilt: 1, Syf: 310, Hadis No: 1004.

[87] "İlim Çin'de dahi olsa arayınız". Keşf'ül Hafa, Cilt: 1, Syf: 138, Hadis No: 397.

[88] "Varlığın senin günahındır. Başka günah ona kıyas olunmaz".

Bazıları demişlerdir ki: "Bir mertebeye ulaştık ki teklif bir an sâkıt oldu". Bunun manası ya vuslâttan sonra ibadet ve taat artık külfetsiz olarak veya bilakis söyleyerek yapılır. Yahut sâlik fenâ makamına ulaşır. Mustağrak-ı hayret olur. Kendinde farzları yapacak şuur kalmaz. Mecâli yoktur. Gerçi bunlar mazurdurlar. Fakat makbul ve muteber değildir. Farzları edâ edecek kadar şuurları olsa makbuldür.

Bir de "lâ yüflihun" saadet bulmayan zümre vardır ki: "Hak ile hak olduk. Kim kime ibadet edecek" tarzında hezeyânda bulunurlar ki bunlar melundurlar, zındıktırlar. Hz. Cüneyd'in: "Bunlar ulaşmışlardır. Fakat cehenneme ulaşmışlardır da haberleri yoktur" buyurması gibi.

Zamanımızda zahir işlerini yapmak için mutlaka batınını temizlemeğe himmet etmelidir. Eskiden tarikata sûlûk sünnet idiyse şimdi farzdır. Zira farzın edası ne şeyle olursa o da farzdır.

Meselâ; namaz farzdır. Namaza abdest lazım olduğundan abdest de farzdır. Dünya sevgisi, nefsi sevmek, kin, gurur, haset, kibir ve enâniyet gibi kötü huyların hepsi haramdır. Haramdan kurtulmak insana farz-ı ayındır. Bu farzı ifâde ise mutlaka kitap ve sünnete muvafık bir tarikata intisapla mümkündür. İçine hizmet etmeyen, surette çeşitli ibâdet ve taatta bulunanları bu dediğim kötü huylardan kurtulmalarına sebep olmadığını her gün gözümüzle görüyor, kulağımızla işitiyoruz. İşte insana (helâki için) yalnız bu uzaklık kâfidir.

Nafilelerle yaklaşmak, farzlarla yaklaşmak ayrı ayrı şeylerdir. Kurb-u nevafil; kul hakta fani olur. Hadis-i şerifte: "O kulumdan gören işiten ben olurum[89]" diye fenâ hallerini ve eserlerini, mahviyyet ve mahbubiyyet tarif ve emir buyurulmuştur.

Nafileler ile yaklaşmaktan doğan tam bir fenayı müteakib farzlarla yaklaşma zuhur eder ki kul Hak'la baki olur. Bekâ fenâdan daha tam ve olgun ve daha topludur. Allah'ın kullarına en faydalı makam en olgunudur. O da ancak bekâ ile mümkündür. Onun farzları gayet büyük olup ecri de hesapsızdır.

Kur'an, peygamber ve evliya lisanında zahiri körlüğe kör denilmeyip basiret körlüğüne körlük denir. Hadis-i şerifte: "Gözü görmeyen kör değildir. Basireti kör olan kişi kördür[90]" buyurulmuştur. Enbiya, evliyadan zahiri gözlerini aldığından dolayı öbür tarafta ilâhi cemalim bunlara herkesten evvel gösterecektir. Hadisle sabittir.

Üstün olan amel, devamlı olanı ve bir de kalp amelidir. Hâlbuki zahiri ameller zaman zaman olduğundan, namaz, zekât, hac ve oruç gibi devamlı olanı yoktur. Yine devamlı işlenen ameller olarak kalp ameli kalır. Kalp amelinin üstün ve büyük olması sırf Allah'a ait ve müteallik bulunmasındandır. Aynı zamanda usulu veçhile amelde bulunmak gayet güç olduğundan; hem devamlı hem de büyük amel yine kalp ameli olmuş olur.

İçinde yaşadığımız devir pek tuhaf oldu. Allah, peygamber, din, iman, kitap hep bize kaldı. Ne yapalım bugün ilahi meydanın inananları bu müminlerdir.

Bu zamanın müminleri birçok övgüye peygamberin diliyle, vasf edilerek mazhar olmuşlardır. Gerçi insan, Muhammed (a.s.v)'ın asrında bulunmadığından dolayı müteessir olmamak kabil değil, ama ashabdan olanların hiçbirinin aşığına ulaşmak da mümkün değildir. Bu zamanın ümmeti ashab meyanında süreyya yıldızı gibi parlayacağı da hadis-i şerifle sabittir.

Aleyhissalatü Vesselam Hazretleri kabr-i hümayunlarında hayy ve nur-u nübüvveti elân bu ümmet içinde mevcud olup dinin ve sünenât-ı Ahmediyenin zahir ve hatmiyle amil, halkı da bu cihete sâik zevat-ı kirâm mevcud bulunduğundan bugün de aynı gündür. Bunlara ittiba eden, onların nail olduğu nimete nail olur. Ayet-i celilede (Muhammed: 7): "Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır" buyuruluyor.

Biz halka ve Hâlik'a karşı olanlara bakmayalım. Cenab-ı Hak güzel yapar. Ayet-i Celile'de (Saff: 8): *"Onlar ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar. Hâlbuki kâfirler istemeseler de Allah nurunu tamamlayacaktır"* buyuruluyor. Sadakallahu'lâzim.

"Kitap ve sünnete râğib, şeriat ilmine vâkıf
Tamam'ül-akıl bir pirin elin tutmak münasibtir"

Tab'ına Uygun Geleni Seç

Zatın biri güzel kokular satan dükkânların önünden geçerken düşüp bayılır. Halk başına toplanarak ayıltmaya çalışırlar. O esnada bu zatın kardeşi gelir. Biraz durun ben onu şimdi ayıltırım der. Biraz sonra bir köpek tersi (dışkısı) getirerek kardeşine koklatır. Biraderi ayılır. Meğer bayılan adam dabakçı imiş. Fena kokulara alıştığından, güzel kokulara dayanamayıp bayılmış.

Dünya ehli de böyledir. Tabiat, hevâ, nefis ehl-i hakka, onların sohbetine dayanamaz. Zira ehl-i hak nur-u hakla münevver ve belki kendileri aynı nur olduklarından ve ehl-i havâ ve nefis ise zulmâni olduklarından, elbette nurla zulumât bir arada içtimâ' edemez. Bu gibi meclislerden nefis ehli olanlar firar ederler. "Münâfık mescidde kafesteki kuş gibidir[91]" gözü kaçmaktadır!..

[89] Ramuz-ül Ehadis, Syf: 330, Hadis No: 4094

[90] Keşf-ül Hafa, Cilt: 2, Syf: 166, Hadis No: 2133

[91] Keşf-ül Hafa Cilt: 2 Syf: 294, Hadis No: 2689.

Evet, bizim tarikatımızda çok büyük adamlar yetişmiştir. Şeyh Efendimiz bir gün buyurdu ki: "Hafız, sen imamsın. Lâkin Cenab-ı Hak seni muttakilere de imam ede[92]".

Zatın biri kâmil bir mürşid bulamamış, çok dolaşmış ve her rast geldiği adama da para vererek dermiş ki: "Bu parayı sana vermiyorum". Nihayet birgün bir zat parayı alarak: "Ben de senden almıyorum" demiş. Bu sözden bu zatın kâmil olduğunu, nihayet maksadına nail olduğunu anlayarak ona bağlanmış.

Evet, sâlik'e lazımdır ki aldığını, verdiğini yed-i ilâhiden alıp vere. Bu söz değildir, işitme değildir. Haldır. İçe ait bir zevktir. Ve bu zat ârifler zümresine dâhildir.

Evliyaullah söz birliğiyle buyururlar ki: "Afâkta ne varsa bitemamiha olduğu gibi tamamiyle enfûstedir". Onlar mevcuttur. Nefiste birer misâli vardır. Bazı zevat da tatbik buyurmuşlardır. Bu cihetle kitab-i nefsi okuyan âfakı da kemâ hiy (onun gibi) bilir. Kitab-ı nefsi okumak, nefsi tanımaktan sonradır.

Marifet-i nefis marifeti Rabb'e müntehidir. Ve ona götürür. Belki de... mârifet-i nefis aynı ma'rifet-i Rab'dır. Âfakta küfür ve küfür diyarı vardır. Nefiste de küfür ve küfür diyarı vardır. Hariçte mü'min ve islâm diyarı vardır. Enfüste de mü'min ve islâm diyarı vardır.

Bir yerde dine noksanlık gelecekse, oradan dini tekmil edecek yere hicret etmek farzdır. Vücudda kötülüğün başlıca misalleri: Nefis, tabiat, hevâ ve yardımcılarıdır. İyilik misalleri: Ruh, sır, akl-ı maad ve yardımcılarıdır. Bu da malumdur ki, lâtif kesifi gayet kolaylıkla, süratle çeker. Lâkin kesif lâtifi gayet geç ve zor kabul eder. Keza malumdur ki Cenab-ı Hakk'a ait olan ibâdet ve taat, onun sevdiklerini onun için seve. Onun sevmediklerini onun için sevmemektir. Bu yalnız dışarı için böyle olmayıp içeri için de böyledir.

İçeride de onun sevdiklerini, onun için seveceğiz. Sevmediklerini yine onun için sevmeyeceğiz. Bununla beraber bu sırrı enfüste tatbik edemeyen, âlim de olsa afakta hiç tatbik edemez. Etse bile birini yapar, beşini yapamaz. Haşa maksat başkasını beğenmemek değil, anlatmak, ikmâle çalışmak içindir. Zira batınen ilm-i billah olmaksızın yalnız zahiren ve yalnız ilm-i biemrillah ile bu kemal elbette husûle gelmez. Kuvveden fiile çıkamaz, insanın nefsine dokunulursa, dokunan adamın noksanını ıslah için ancak o zatın, terzil ve tahkiri için şeriatta emri bilma'ruf ve nehyi anil-münker edenler vardır.

Evet, batıl daima batıldır. Lâkin suret-i haktan görünerek tarık-i butlanı ihtiyar müşküldür.

Evliyaullahtan bazıları buyururlar ki; "Bütün halk, âlem bir araya gelse de bizim nefsimizi tahkir etseler, yine onlar bizim nefsimizin kötülüklerini bildiğimiz kadar ne bilebilirler ve ne de tahkir ettiğimiz kadar tahkir edebilirler". İşte insaf, insanlık, İslamlık böyle olur.

Vaizin biri kendine kötülük edenlere daima dua edermiş. Sebebini sormuşlar. "Evet, bunlar benim çok iyiliğim, Hakk'a kurbiyet ve marifetime vesile olmuşlardır. Artık ben bunlara nasıl dua etmem" diye buyurmuş.

Evliyaullahtan, Abdülvahid Bin Zeyd Hazretleri bir gemide iken kazaya uğrar. Gemi parçalanır. Arkadaşlarıyla beraber bir adaya çıkarlar. Bu adada kendi kendine ibadetle meşgul bir adam görürler. Onu din-i islâma davet buyururlar. O da peygamberlerini sorar. Risaleti edâdan sonra ahireti teşrif buyurduklarını söylerler. Adam size bir şey bıraktı mı diye sorar. Ona Kur'an'ı okurlar. Der ki "Bu kul kelâmı değil, Allah kelâmı olduğunda şüphe yoktur" iman edip, islâm olur. Abdulvahid Hazretleri arkadaşlarıyla biraz uyurlar. Adam sizin Rabb'ınız uyur mu diye sorar. Cevaben: "Uyumaktan, bu gibi beşeri şeylerden münezzehtir" derler. O da: "Siz O, Hayy lâ yemut'a karşı nasıl hayâ etmeyip uyursunuz?" der.

Abdülvahid Hazretleri adayı terk edecekleri sırada bu adamın maişetine medar olacak biraz azık toplamak isterler. O adam: "Allah (c.c) bana yeter. Ben sizin halinize şaşıyorum, ben ıssız adada, kendi bildiği emri dairesinde olmaksızın ibadet ettiğim zaman, o beni aç bırakmadı. Şimdi nasıl olur emri veçhiyle ona ibadet ettiğim halde beni aç bırakır" der, topladıklarını almaz. Sonra bu adamın vefatında Abdülvahid Hazretleri rüyada görür. Çeşitli ilâhi nimetlere ve yüksek derecelere nail olduğunu görür. Cenab-ı Hakk'ın yardım ve hidâyeti olursa her şey kolay olur. Fe-sûbhane'llah!

Allah (c.c) Birine Kulum Derse

Fıkhi meselelerdendir. Bir adam kölesine oğlum derse, o köle azad olur. Keza Cenâb-ı Hak da bir kuluna "abdi" derse onu nefis, şeytân, hevâ ve tabiattan ve ahirette de cehenem ateşinden azad buyuracağı şüphesizdir.

Bizim işimiz kalbe cilâ vermek yani onu tahliye etmektir. Nefisle, mahsusatla veya batini zevklerle meşgul olmak bizim işimiz değildir. Mesnevi-i şerifte Rumlarla, Çinlilerin nakış müsabakası malumdur. Biz de zikir, fikir ve huzurla kalbimizi cilâlandırırız. İtminân kazanırsak iş kolaylaşır. Bu cilâ, bu tahliye ve tasfiyenin noksanlığı nisbetinde, marifet ve kurbiyetimiz de eksik olarak lâyıkı veçhile olgunlaşamayız.

---

[92] Bu risâleyi zapteden zat diyor ki; bu öyle bir emirdir ki efendimize dua, mensuplarına da başaret vardır. Elhamdülillah.

Evliyaullah hangi ibadet ve taat nefislerine hoş gelirse onu hemen terk eder, diğerine geçerler. Çünkü bir şeydeki nefsin hazzı vardır, ondan istifade olmaz. Maksat nefsi tatyib ve onun haz ve arzusuna hizmet olmayıp ona ta'zibdir. İşte Hakk'a yakınlık böyle olur.

Nur-u Muhammedinin hamili olan evliyaullahın vücudu kıyamete kadar bu âlemde mevcut bulunacaktır. Fakat lihikmetin bu nur bazı zamanlarda aşikâr olur. Bazen de gizlenir. Bu da emr-i ilahiyedir.

Bir asrın ahalisi Cenab-ı Hak'tan yüz çevirip ahlâksızlığa girerlerse kahr-ı ilâhiye müstehak olurlar. Ve bu nur da gizlenir. Tâ ki mahlûkun başına gelecek gelsin. Bu cihettendir ki bu nurun gizlenmesinden, halk artık insan-ı kâmil dünyaya gelmez ve yoktur. Eskiden vardı. Fazilet devri geçti, derler.

Keza bir asır ahalisi de Allah'a talip ve rağıb ve ahlak-ı hamide iktisabına sâi olurlarsa o asır kâmilleri ve velileri de aşikâr olur. Ta ki o mahlûk'un nimeti tam ola. Bunlardan azami istifade ederler.

Buyurulur ki marifet sebepleri çoktur. İbadet, taat, nefis ve hevâya muhalefet vesaire gibi... Fakat bunların en büyüğü bir kulda aşk ve muhabbet-i Mevlâ zuhurudur. Bu aşk ve muhabbet insandaki günahları giderir. Ahlâk-ı zemimesini ve en büyük günah olan varlık ve enaniyetini izale eder. Ve bu adam tamamiyle nail-i mağfiret olarak Zat-ı Hakk'a layık olmuş olur.

Cenabı Hak Kur'an-ı Mecidinde birçok âyet-i celilesinde takvayı emir ve ziyade tavsiye buyuruyor. Takvanın üç mertebesi vardır. Bunlar şöyledir:

(1) Şeriatla amel, sünnet-i seniyeye uymak. Bu sahih bir inancın ve akidenin semeresidir. Bu takva vücudu nâr-ı harikten kurtararak Cennat-ı aliyata dûhul ve vusula sebeptir.

(2) Cenab-ı Hakk'ın hoşnut olduğu güzel ahlakla ahlaklanmakla, tasfiye-i batına dikkattir. Bu derecede asar, bakiye-i vücud olduğundan imanın zevalından korkulur. Bu cihetle: "Ettevhidü iskâtül izâfât[93]" veya "İskât'ül yâat[94]" denilmiştir. Bu yâ'lar "Bi, ti, li"deki yâ'lardır. Bu mertebede yine hakkani bir tevhid yoktur.

(3) Envar-ı Cemâliye, envar-ı celâliyeden müessirdir. Nur-u cemala, nefis, hevâ, şeytan, tabiat dayanamaz. Kul, hakla daim ve kaim belki de, Hak kulla beraber daim ve kaim olur ki artık imanın zevalından korkulmaz. Zira bu adam Hakk'a vasıl olmuş ve olacak yolu kalmamıştır. Ric'at korkusu da ortadan kalkmış olur. Ric'at yolun başına henüz varmamış, yolda bulunanlarda

vâki olur. Yani vuslattan sonra ric'at olmaz. Onun için "Sofi için artık gidip, dönme ve katedilecek yol yoktur" buyurulmuştur. Haşa ve Kellâ: "Sofi için mezheb yoktur" demek değildir[95].

Takvanın bu mertebesi insanı nar-ı firkatten kurtarıp, vuslat ve huzur-u hazrete lâyik eder.

Menkuldürki sadattan bir zatın tesiriyle Medine-i Münevvere'de İmam Malik Hazretleri çokça dövdürülmüş, her dövdürüldüğünde Hz. İmam helâl ettim buyurmuş. Bilâhere sebebini sormuşlar: "Ben korkuyordum ki ölürsem hakkım o sadattan olanın üzerinde kalır. Cenab-ı Hak benim yüzümden o zata azab ederse ben huzur-u Resulullah'a nasıl ve ne yolla çıkarım" diye buyurmuş. Sonradan halife Medine'ye geldiği zaman sadattan olan zattan intikâm almak fikrinde bulunmuşsa da Hz. İmam aynı ifade ile halifeyi intikam almaktan men buyurmuşlardır.

İşte Hz. İmam sadattan olan zata karşı nasıl hareket ettiyse, nur-u Muhammedsiz bir mahlûk olmadığından bunlar hakkında da saygı ve edebin korunması lazımdır. Ve kezâ insandaki sırr-ı ilâhi de böylece sayân-ı tazim ve tekrimdir.

Zatın biri buyuruyor ki; ben melâikeden birini gördüm. "Bazısı müstesnâ, Allah ile olanların çoğu helâke gitti" dedi, diyor. Sebebini sordum: "Muhib mahbubla, âşık ma'şukla olursa helâke gider. Çünkü muhibbin mahbubla, âşık ma'şukla olmaları kendileriyledir. Hâlbuki mahbubun, mühib ile olmasında ise artık muhibbin varlığı kalmaz, olmaz!

Bunun için artık zevâl ve ric'at, helâk tehlikesi yoktur. Bu mânâda: "Külli bi-küllike meşgulün[96]" diye vaki bir arz ve beyan-ı hale: "Külli bi-küllike mebzulün" Cevab-ı ilâhisi irâd buyurulmuştur[97].

"Bu yolda Tanrıya ermiş kişi var
Bu yol anm değildir ki işi var".

---

[93] "Tevhid, bütün bağları terk etmektir"

[94] "Ya harflerinin düşürülmesidir."

[95] Arapça ifâdesi : "Lâ mezhebe lis'sufiyy"dir. Sufilerin istilahında : "vardıktan sonra dönüş için yol yoktur." anlamına kullanıldığı yukarıda açıklanmıştır,

[96] "Varlığımın hepsi, senin varlığınla meşguldür".

[97] "Varlığım, varlığına saçılmıştır".

Tasavvuf Haldır Söz Değildir

Tasavvuf iki türlüdür: Bunlar;

(1) Sözlü tasavvuf (kali) ve

(2) Yaşanan tasavvuf (hâli) şeklindedir.

Söze dayanan tasavvuf; herhangi bir söz hakikat bile olsa o yine sözdür.

Yaşanan tasavvuf ise, sözü ve büyük faydası anlatmaya ve tabire gelmez ve sığmaz! Tatmayan bilmez. Bilen söylemez.

Bir hadis-i şerifte: "İnsanın imanı doğru olmaz ameli, doğru olmadıkça, kalbi de doğru olmaz lisanı doğru, güzel olmadıkça[98]" buyurulmuştur (Söz yaşayışı, yaşayışta sözü, dış, içi iç dışı doğrulamadığı sürece kişi tam inanmış olamaz).

Hazret-i İsâ bir dağda ibadet ve taatla uğraşırken şeytan yanına gider. Hz. İsâ: "Niçin geldin ya şeytân" diye sorar. Şeytan cevaben: Ya Resulellah, Cenab-ı Hakk'a tevekkülüm var diyorsun. Öyleyse sen seni bu dağdan aşağı at, o da seni korusun" der. İsâ Aleyhisselâm: "Ya Şeytan, biz Cenab-ı Hakk'ı tecrübeye memur değiliz. Ancak kullukla memuruz. Sen şeytan iken bunları bilirsin de biz peygamber iken nasıl bilemeyiz" buyurunca şeytan ellerini dizine vurarak, haib ve haşir olarak gider. İşte iman, işte amel ve işte hâl ve hikmet!

Tarikat Varlıktan Kurtulmak İçindir

İnsan zahiren ve batınen hiçbir veçhile bir nimete mağrur olmayarak bunu Cenab-ı Hak'tan ve onun fadl ve inayeti, tevfik ve hidayetinden bilerek şakir olmak, nimetle nimeti verenden gafil ve perdelenmemek lazımdır.

Bundan dolayı varlıktan çok korkarım. Çoğu zaman salikin ve zakirin varlıklı olduğunu görürüm. Hâlbuki tarikat varlıktan kurtulmak içindir.

Yusuf (a.s) gençliğinde aynaya bakar güzelliğine hayran olur. Hatırına "Eğer köle olsaydım bana behâ (değer) biçilmezdi" düşüncesi gelir. Bu ehemmiyetsiz bir hatıra yüzünden nihayet bir akçaya satıldığını Kur'an-ı Kerim açıklamaktadır. Cenab-ı Hakk'a sığınırız. Meğer lütuf, merhametle, sırf fadl (ihsan) ve rahmetinden bizi sûâlsiz ve cevapsız af ve mağfiret buyura. Yoksa insanın hayrat (hayırlar) ve hasenattan (iyiliklerden) sûal etseler, azab için bu da kâfidir.

Hadis-i Şerifte: "Kim sıkı bir hesaba çekilse azaba uğrar[99]" Diğer bir hadis-i şerifte de: Üç yer hariç ben günahkârlara şefaatçiyim. Hesap zamanında, mizan da ve sıratta yardım edemem[100]" buyurmuştur.

Binaenaleyh (bundan dolayı) bizim için burada iken, peygamberimizin büyük şefaatine ermemiz lâzımdır. Buradaki şefaat severek dinin emirlerini yerine getirmek ve tarikata girmek, marifet ve hakikate vüsûl veyahut vüsûl kastiyle yolda ve yolunda bulunmak. "Ecrüküm bikaderi taabiküm[101]" Yani kişinin haz ve nasibi emr-i ilâhi veçhile zahiren ve batınen salah hali ve çektiği zahmet nisbetindedir.

Cenab-ı Hakk'ın lütuf ve cemâl hâzinelerinin kapısı insan-ı kâmildir. Hadis-i şerifte: "Kim kapıyı döverse, kapı açılır ve girer[102]". Yani kapıyı döven, dövmekte sebat ederse (kapı) nihâyet açılır. Bu kapı mü'minin kalbidir. Cenab-ı Hakk'ın kahr ve celâl hâzinelerinin de kapısı nefistir. Bu kapıyı çalan da nefisle kalarak, nefis erbabı kimselere mukârin olur.

Cenab-ı Hak havasın günahıyla avama azap etmez. Mademki onların içerisinde ma'rufu emir, münkerden men eden vardır. Ne vakit ma'rufu emir, münkerden nehyeden olmazsa, Cenab-ı Hak o zaman umuma birden azap ederek, o kavmi mahv ve helâk eder. Binâenaleyh bu ümmet-i merhume arasında ûlemay-ı kirâm ve evliyaullah'ın bu mahlûka olan hizmet ve şefkâtlerinin derecesi hiçbir veçhile takdir olunamaz. Bunlar olmasa bu ümmet de geçen ümmetler gibi helâke giderdi.

Marufu emir ve münkerden sakındırmanın usul ve mertebeleri vardır. Bu usul ve mertebelere riayet olunursa, Allah'ın yardımıyla istenilen elde edilir. Şu hadis-i şerif nazar-ı dikkate alınmalıdır: "Ümmetimin arasında; temâyül, temâyüz ve tehâmü' zuhur etmedikçe helâk olmazlar[103]". Tehâmu'; yekdiğeri aleyhinde bulunmak demektir. Bu ve diğeri ise halde, zamanımızda tamamıyla mevcuttur!

---

[98] Keşf-ül Hafa Cild: 2, Syf: 376 Hadis No: 3144

[99] Keşf-ül Hafa Cild : 2 Sh : 283 Hadis No: 2641

[100] Et'targıbü vet'tarhib C : 4 Sh : 424 Hadis No : 78

[101] "Mükâafatınız yorgunluğunuz nisbetindedir". Hikmetli bir söz.

[102] Bulunamadı

[103] Bulunamadı

Cennet-i Adn

Müjde o kimseye ki cennet-i adne gider. Bu cennet üç taifeye mahsustur. Enbiya, sıddikiyne ve şühedaya. "Hadis-i Şerif meâli: Bu cennettekiler Cemâl-ı ilâhiyi devamlı görürler. Bu Cennette dört nehir vardır. Bu dört nehir buradaki dört şeyin mukabilidir. Burada bu dördünü cem eden orada da o dört nehirden kemâliyle haz ve nasibini alır. Bu dört şey:

(1) Şeriat (Din),

(2) Tarikat,

(3) Marifet ve

(4) Hakikattir.

Şeriatla amel edip, tarikata salik ve ma'rifete vakıf olarak, hakikate vasıl olanlar bu cennete girer ve bu dört nehirden istifade ederler[104]. Cenab-ı Hak va'dinde hulfetmez. Va'dinden olur ki vaz geçer. Bu başarı önce Allah'ın yardımı sayesinde, sonra da isteğe bağlıdır. Hadis-i şerifte: "Tevfik çalışmaya bağlıdır[105]" ve hadis-i kutside: "Biliniz, beni isteyen beni bulur[106]" buyurulmuştur. Bu talep ve irâdeyi de Cenab-ı Hakk'ın yardımından bilerek şükretmek lazımdır. Şükür nimetin artmasına sebeptir. Ve bu dört nehirden herkes mertebesine göre nasibedâr olur.

Enes Bin Malik Hazretleri rivâyet buyurmuştur ki: "Bir Arabi, Aleyhissalatü vesselam hutbedeyken: "Metâs-saatü" diye sual etti.

Peygamberimiz kıyamet günü için ne hazırladın cevabına a'râbi: "Allah ve Resulü'nün sevgisini" deyince; Efendimiz de: "Kişi sevdiği ile beraberdir" buyurarak sahabe-i güzin gayet memnun ve şad olmuşlardır[107].

Evet, Allah (c.c) ve Resulüyle beraber olmak özge bir ma'na ve nimettir. Erzurum'da bir adamın kabir taşına şöyle yazılmıştı:

"Kim ki ibretle nazar kılmaz mezarım taşına
Halimi fehmeylemez ta gelmeyince başına"

Evet, başa gelmek için iman, amel ve tahakkuk lazımdır ki vuslat da mukarrer ola.

İnsanın üç düşmanı vardır. Nefis, şeytan ve dünya. Nefse muhalefetle, şeytana zikrullahla müdafaa, dünyaya da mücahede lazımdır. Şeytan ateştendir. Ancak zikrullahın nuruna dayanamaz kaçar... İnsanın hakikati nefis tarafından şer olunmuştur. İnsan da ülûm ve ilâhi maarife enfüs, âfak

ve Kur'an'ın sırlarına bilgi elde etmek istidadı vardır. Lâkin nefis ğışavesiyle örtülmüştür. Murad-ı ilâhi ise bu kemâlatın fiile çıkması ve hakk'ın izharıdır. Her insanda ve her müminde Allah sevgisi vardır. Fakat kuvvededir. Cevarih amelleri ise biliniyor. Resulün ve evliyanın izine uymak şarttır. Bu uymak da zahiren ve batınendir. İşte böyle olursa müminin kalbi Cenab-ı Hak tarafından cezb olunur. Hadis-i şerifte: "Rahman'ın cezbelerinden bir cezbe ins ve cinnin ameline eşittir[108]". Kendilerindeki emanet-i ilahiyi ta'zim eden ârifler, âşıklar hakkında da hadis-i şerifte: "Allah müştak olanların tek bir nefesi ins ve cinnin ibadetinden hayırlıdır[109]" buyurulmuştur.

İnsan işte bu nefes ve cezbe kazanmak için bir pir-i mesihâ nefesiye mülâki olmak ve ona can ve gönülden muhabbet ve tebeiyyet etmek lazımdır. Sohbet-i mûrşid gibi faydalı, çok çabuk ve çok toplayıcı hiçbir şey olamaz. İbadet, riyâzet, zikir ve fikir ref-i ğişâveye vesiledir. Sohbetteki büyük tesir hiç birinde yoktur. Bunlarla beraber insan kendisini de tazim etmelidir. "Kim kendini saymazsa, sayılmaz" denilmiştir. Fakat bu demek değildir ki halk, tekebbür ve tazim olunur.

İnsan kendisindeki sırr-ı ilâhiye saygılıdır. Çünkü kul ile Rab arasındaki vesile bu sır ve emânet-i ilâhidir. Bunu aslına, pâk ve tahir olarak ulaştırmak lazımdır. Onu kirletmemek gerekir. İnsan kendisini daimi surette gören ve bilen Mevlâ'sından nasıl gaflet eder. Hatta kendi kendisini gören bir adam nasıl Cenab-ı Hak'tan gafil olur!

Bunun için âyet-i kerimede (Haşr: 19): *"Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da kendilerine kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. İşte onlar fasık kimselerin ta kendileridir"* buyurulmuştur. Hakkı unutmak değil, unutanlar gibi olmayın diye ferman buyuruyor. Unutan, unutulur. Seven sevilir. Fıskta ısrarın neticesi ne olur?..

Evliyaullah buyururlar ki: "Nasıl ki Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın izdivacından Âdem evladı zuhura geldi. Şeytanın da dünya ile izdivacından hevâ zuhura geldi. Şeytanın istemediği iki şey vardır. Biri zikrullah, diğeri insan-ı kâmildir.

Usâme (r.a) Hazretleri birinden bir ay müddetle veresiye bir şey alır. Aleyhissalatü vesselam Efendimiz: "Sûbhan'allah üsâme ne kadar tul-u emele düşmüş. Ben gözümü yumup açıncaya kadar ecelimden emin değilim[110]" buyurmuştur.

Hz. Ebu Bekir Es-sıddık (r.a) Efendimizin mahdum-u mükerremlerinin, Hz. Ömer-ül Faruk (r.a) Efendimizin mahdum-u ailelerine, çocukluk günlerinin birinde: "Git uzun fikirlinin oğlu" diye hitap ettiği vak'ayı da unutmayalım!

"Kabir, cennet bahçelerinden bir bahçe veya cehennem çukurlarından bir çukurdur[111]" hadis-i şerifiyle herkes mütenebbih olmalı, bu vücud kabri, cennet bahçelerinden bir bahçe midir, yoksa cehennem çukurlarından bir çukur mudur? Şimdi burada nasıl ise kabirde de öyle olacaktır!

Cenab-ı Hak Kura'n-ı Kerim'de çok yerde infâkla emir buyuruyor.

İnfâk; malen, bedenen, halen, ahlaken, ma'rifeten, zahiren ve batinen olur. İnfâk Allah'ın rızasını gerektirir. Nitekim Sıddık-ı Azam Efendimiz bütün varını infâktan sonra, Fatıma'tüz-Zehrâ Efendimizin gönderdiği şeye bürünmesi ve ona uyarak semâvat sâkinlerinin de aynı şeye bürünmeleri ve Cenab-ı Hakk'ın Cebrail vasıtasıyla peygamberine selâmla: "Ben Ebu Bekir'den razıyım. O da benden razı mıdır?[112]" diye ferman ve vahy buyurması inkafın rızâyı gerektirdiğini isbat ve te'yid eder.

İnfâkın zıddı olan bahillikte (cimrilikte), o kadar çirkin o kadar kötü bir hal olduğu şüphesizdir. Gönlün masivâ sevgisinden boşalması Cenab-ı Hakka vuslatını gerektirir. (Bahillik, gönlün masivâdan boşalmadığının ve masivâ sevgisinin belirtisidir. Gönül, masivadan fariğ olmadıkça Cenab-ı Hakk'ın rızasına ulaşamaz).

Biz sûri ve ma'nevi olgunluk ve Cenab-ı Hakk'ın rızası nelerle elde edilir biliriz de en çok bunlardan anlatırız. Ve çok tavsiye ederiz. Bunlardan biri, insanın büyüklüğü diğeri masivâdan fâriğ olarak, hakla hazır olmaktan bahsederim ki bütün kemâlat ve Hakk'a ermek bu huzurdadır. Ayrıca ahlâk-ı ilâhiye ile ahlâklanmaktan bahsederim. Zirâ kulun Rabb'a ermesinin temel kaidelerinden biri de sıfât-ı ilahiye ile ittisaf ve ahlâk-ı ilâhiye ile ahlaklanmaktır. Fakat bu okumak ve rivâyetle elde edilemez. Ancak bu kemalâtı nefsinde cem'e muvaffak olmuş bir insan-ı kâmilin tarifi ve batınen nazar ve sohbetiyle ve müridin azim ve ciddi çalışmasıyla elde edilir.

Ayet-i Celilede (Şûrâ: 40): *"Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür (ona denk bir cezadır). Ama kim affeder ve arayı düzeltirse, onun mükâfatı Allah'a aittir. Şüphesiz O, zâlimleri sevmez"* buyurulmuştur. Bu âyet-i celileyle insan, kötülük edene ziyade ve eksik olmayarak aynen mukabele meşrudur. Fakat bir adam kötülüğe karşı, kötülük etmeyerek af ve sulh yönünü iltizam etse onun ecri Allah (c.c) üzerinedir. İşte bu ilâhi ahlâktır. Eğer insanların muhalefetine karşı Cenab-ı Hak cezâ verse af ve bağışlamazsa, lütuf ve keremi olmazsa insanlar bir anda helâke uğrar. Aynı âyet-i kerimenin sonunda; *"Cenab-ı Hak zalimleri sevmez"* buyurulmuştur. Enfüse tatbik edersek nefis bizi, ibadet ve taatta, zikir ve fikiri yani bizi bunları terke sevk

ederek zulüm eder. Biz de bunun bu kötülüğüne karşı muhalefet ve mücahede ile mukabele ederek onu Hakk'a döndürmeye çalışırız. Riyâzat, mücahede ve muhalefetten maksat nefsi Hakk'a münkad, huzur ve cemâl-ı ilahiye lâyık ve vasıl etmektir. Bu mertebeye eren nefse azab etmeye lüzum yoktur. Çünkü nefis, ruha, ruh da sırra munkalib olduktan sonra, nefs-i hayr-i mahz olan, marif, kurubat ve rızay-ı ilâhiden başka insanı artık bir şeye sevk etmeyeceği için ona eza etmeye mahal kalmamıştır.

Muhakkak ve malum olan bir şeydir ki nefis kuvvet bulursa, ruh zayıflar. Ruh kuvvet bulursa nefis zayıflar. Bu sebepten nefsin hukuku olan gıdasını orta halli vermek lazımdır. Mide yemekle dolarsa, zahiri mazarattan başka nefis tuğyan (azgınlık) eder ve kalbimize hikmet doğmaz. Aç da kalırsa, kuvvetten düşerek ibadet azalır.

Buyurmuşlar ki; "Tevhid-i ef'al tabiatın islâhiyle, tevhid-i sıfat nefsin islâhiyle, tevhid-i zat da varlıktan kurtulmakla mümkündür".

Emir Buhari Hazretleri:

"Hest tâc-ı ârifân ender cihân ez çâr-ı terk

Terk-i dünyâ, terk-i ukbâ, terk-i hesti, terki terk"

Türkçesi:

"Ariflerin tacı cihanda dört şeyi terk etmeleridir. Dünyayı, ahireti, varlığı ve terki terk etmektir" buyurmuştur. En sonunda, bu varlığını terk ettiğini görmemek de terki terktir. Terkin sonudur. İşte bu dört terkten sonra, Zat-ı zü'l-celâl Hazretleri'ne vasıl olarak tek oldum demektir. Dört parçalı taç ve dervişin ma'nası da budur.

---

[104] Bu dört nehir hayat, terbiye, şifâ ve neş'e içindir. "Cennette bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır". Muhammed Sûresi Âyet: 15

[105] Hikmetli bir söz.

[106] Bulunamadı.

[107] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 2 Syf: 185, Buhari, Müslim.

[108] Bulunamadı.

[109] Bulunamadı.

[110] Bulunamadı.

[111] Keşf-ül Hafa Cild : 2 Sh : 90, Hadis No : 1853

[112] Bulunamadı.

Günah ve Mağfiret Çeşitleri

Mağfiretin dereceleri olduğu gibi günahların da dereceleri ve çeşitleri vardır. Günahın büyüğü küçüğü mü'minin bildiği ve bilmediği vardır. Ayrıca günahın zahiri ve batını vardır.

"Günahta ısrar edilirse küçük günah büyür, büyük günah olur. İstiğfâr edilirse büyük günah affedilir, silinir[113]" hadis-i şerifiyle, küçük günah büyük günahı doğurur. İstiğfar, tövbe ve inabe edilerek büyük günâh mağfiret olunur, kalmaz. Meselâ gaflet, kötü ahlak vesaire gibi günahların cümlesi haram ve gayet büyüktür.

Mağfiret ve günah üç şekilde toplanmıştır. Bunlar şöyledir:

(1) Haramlar, isyan sayılan şeyler, nefis ve hevâya uyma, bunlar zahiri günahlardır.

(2) Kötü huylardır ki bu da batına ait günahlardır. Kötü ahlâk gayet büyük günah olduğu halde müminler bunun günah olduğunu bilmezler. Bu yüzden kötü ahlâka devam ve üzerinde ısrar ederler. En büyük ma'siyet budur. Meselâ: kibir, hased, buğuz, kin, enaniyet su-i zan, hubb-u dünya, hubb-u nefs ilaahirihi gibi...

(3) Gaflettir ki diğer measi ve meharim de nisyândan (unutmaktan) doğar. Varlık günahı da buraya dâhil en büyük günahtır. Hadis-i şerifte: "Senin varlığın günahındır, diğerlerine kıyas olunmaz[114]" buyurulmuştur.

Evet, en doğru söz ve dost nasihati budur ki bu üç çeşit günahın af ve mağfiret ve seyyiatın. hesenata tebdili veyahut tamamen mahv ve izâlesi ancak ve ancak bir kâmil kişi vasıtasıyla olur. Cenab-ı Hak bir kulun hayrını murad buyurursa onu içiyle meşgul etmek üzere bir kâmil insana sevkeder. Bu suretle onun günahlarını mağfiret ve kötü ahlakını, güzel ahlâka, ğaflet ve unutkanlığını huzur ve ikâna, bilgisizliğini ilme tebdil buyurarak kendine lâyık ve vasıl eder. Hadis-i şerifte: "İnsan ve Kur'an birbirlerine benzer ikizdirler[115]" buyurulmuştur. Bu Kitab-ı celileye nasıl tazime mecbur isek; Kur'an'la ikiz olan insandaki sır ve emanet-i ilâhiyeye de öylece tazim etmekle ve onu nefs, hevâ, tabiat icâblarıyla terzil, tahkir ve telvis etmememiz, bu ihanet ve hakaretin emanet sahibine râci olduğunu tefekkür ve teemmülle ilâhi emir dairesinde onun taharet-i kaamilesine hizmet ederek, aslına pâk olarak yetiştirmemiz lazımdır. Onu dereke-i şeytaniyet ve hayvaniyete tenezzül ederek, efkâr ve taallukat-ı sivâ ile mahv ve öldürmemek lazımdır.

Rücuu, yarına ve ölüm anına bırakmamalıdır. İhtiyari rücu ile kulluk şerefini kazanmalıdır. O zaman devamlı cemalullah'a ve o cemalda bir cemala

nâzır olur. İşte hilkattan, sırr-ı icâddan maksatta budur. Varlık günahından kurtulmak, Hak ile olmakla mümkündür. Bazı büyükler: "İnsanın en büyük hazzı Hak'la olmaktır. Nefsin ise en son hazzı cimâ'dır" demişler.

Cenab-ı Hakk'ın âfaktaki levh-ı mahfuzuna Kur'an yazılıdır. Kur'an-ı bu levhten Cibril-i emin vasıtasıyla inzâl buyurdu. Kezâ enfüste de böyle levh-i mahfuz vardır. *"Şüphesiz o, katımızdaki ana kitapta (Levh-i Mahfuz'da) mevcuttur, çok yücedir, hikmetlerle doludur"* (Zuhruf: 4) ayet-i celilesi bu iki levhada şâmildir.

Levh-i dil, levh-i âfaktan büyüktür. Zirâ bu lavh-ı dil (kalp) huzur-u ilâhi ve tecelliyat-ı sübhaniyi istiâb eder. Levh-i mahfuz ise edemez. "Yere göğe sığmayan bir mü'minin kalbindedir" denilmiştir.

Bu gönül ilâhi cezbelerle bir insan-ı kâmilin eliyle masiva'ullahtan kurtulursa o gönül levh-i ilahidir. Ve o gönül Cenab-ı Hak'tan bilâ harf ve savt ve mekân esrâr ve hakaik ve envâ-ı ülum-u ledünniye alır.

İnsan çok büyük olduğundan tarif ve anlatmaya gelmez ki tarif oluna bile. "Sen kendini ufak bir cirm sanıyorsun. Hâlbuki sende, büyük bir âlem dürülmüştür!"

Küçük Bir Çocuk İken

Evliyaullahtan Feth-i Musûlî Hazretleri Hicaza teşriflerinde yolda bir çocuğa tesadüf eder. Çocuğun devamlı ne okuduğunu sorar. Kur'an okuyorum der. Nereye gidiyorsun? Hicaza der. Niçin bu kadar derde düşmüşsün henüz mükellef de değilsin? Sualine de: Rızay-ı ilahiyi elde etmeden gidersem halim nice olur, der. Feth-i Musûlî adımların küçüktür, bu adımlarla Hicaz'a nasıl ulaşacaksın? Sualine de: "Gerçi adımların küçüktür, fakat gönderen büyüktür" der. Ne yiyeceğiniz ne de rehberiniz, refikiniz var, nasıl gideceksiniz, sualine de: "Bir adamı bir zat hanesine davet etse, ayıp olmaz mı ki o adam yiyeceğini de beraber götürsün! Rabbim beni evine davet buyurmuştur. Benim yiyecek ve zahirem rehber ve refikim kendisidir" cevabını verir.

Feth-i Musûli çocuğu terk eder. Bilahere (Daha sonra), esnây-ı tavafta çocuğu görür. O vakit çocuk, Fethi Musûlî Hazretleri'ne: "Nasıl, şimdi şüpheden kurtulup yakine ulaştın mı? der!

---

[113] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 2, Syf: 203

[114] Bulunamadı.

[115] Bulunamadı.

İlim, Amel ve Âlim

Âlimler dört kısımdır. Bir âlim vardır ki ilmi ve ameli kendisini vuslat ve rızaya lâyık eder. Bu âlimin enfüste makamı sırr yahut ahfâ'dır. Allah'ın kitabına nispetle bu âlimin derecesi, hakikat derecesidir.

Bir âlim de vardır ki ilim ve ameli kendisini marifet ve kurbete lâyık eder. Bunun enfüste makamı ruh, Allah'ın kitabına nisbetle derecesi derece-i marifettir. Zira ma'rifet hakikatin biraz aşağısındadır. Marifet mertebesi fenâ, hakikat mertebesi bekâdır. Bekâ elbette fenâdan yüksektir. Rızanın kemalına baistir.

Bir âlim de vardır ki, ilim ve ameli kendisini ahiret nimetlerine ve belki de ilahi ahlâkla ahlaklanmaya ilâhi sıfatla sıfatlanmaya muvaffak eder. Bunun da enfüsteki makamı, kalp, Allah (c.c) kitabına nisbetle afakta mertebesi mertebe-i tarikattır.

Bir âlimde vardır ki, ilim ve ameli kendisini cennete ve cennetteki nimetlere lâyık eder. Bunun da enfüste makamı nefis ve tabiat, Allah'ın kitabına nisbetle âfakta makamı şeriat makamıdır.

Hatıra gelmesin ki bu makamlar yalnız âlimlere mahsustur. Her müslümanın da haz ve nasibi vardır. Fakat hakiki talib olmak, sebât ve istikametten ayrılmamak lazımdır. Hak yolunda sebât edenler bu vücud içerisinde hiç kimsenin haberi olmaksızın "gözlerin görmediği, beşer aklının düşünemediği nimetleri salih kullarım için hazırladım[116]" hadis-i kudsisinin mazharı olurlar.

Bu nimet, cennet nimeti değildir. Çünkü cennet yaratılmıştır. Cenab-ı Hak yarattım buyurmuyor da hazırladım buyuruyor. Bu nimet, ancak cemâl nimeti olur. Kurbet, vuslât ve hakikatlara vukuf ve bilgi elde etmek kişiye öyle lazımdır ki umman ola ve içindekini saklaya, nitekim denizin yüzüne bakan deryanın (denizin) içindekini görmeye (görmez)!

Bir Zelle Bin Hikmet

Ufacık bir zelle (hata) ile babamız Hz. Âdem cennetten çıkarıldı. Hâlbuki bunun zahiri zelle, batını birçok esrar ve hikmetlerle doludur.

Önce Hz. Âdem zelle ve kusurunu nefsine isnad etti ve çok ağladı. Dergâh-ı izzette makbul oldu. Bunda evladına işâret ve beşâret verdi ki, hasbelbeşeriye (insanlık gereği olarak) vaki kusurlarımızı nefsimize isnâd eder ve derhal rücû-u tamla, rücu' edersek makbul-u ilâhi oluruz.

İkinci olarak; Âdemliğin hilâfeti burada olgunlaşacak, aşk, muhabbet burada kazanılacaktır.

Üçüncü olarak da; Âdem evlâdından bu kadar enbiyâ, evliyâ hususiyle hilkatten maksat, habib-i kibriyâ (s.a.v) Efendimiz Hazretleri dünyayı şereflendireceklerdi.

Dördüncü olarak; Şeytan yakınlardan iken bir emre imtisâl etmemekle ebediyen, reddedildi ve kovuldu. Hak dergâhından uzaklaştırıldı.

Evet, şeytan büyüklendi ve yüz çevirdi. Azdırmayı Hakk'a isnâd etti. Âdem'in insan şekline bakarak, ondaki sırr-ı ilahiyi göremedi. Ben ondan hayırlıyım dedi. Başına gelende geldi. Biz bundan ibret alarak yüz çevirme ve büyüklenmekten, Hakk'ı ve ehl-i hakk'ı kabul etmemekten, kusurlarımızı kendimize atfetmeyip de Hakk'a ve ehl-i hakk'a isnâd etmekten sakınmamız lazımdır. Kulların kalpleri iki kabza arasındadır. Celâl ve cemâl sıfatlarıyla idâre ve tedvir olunur. Kalbe "kalb" denilmesi bundan dolayıdır.

Aleyhis'salatü Vesselâm Efendimiz kalbin döndürülmesini ümmet-i merhumesine öğretmek zımnında: "Ey Allah'ım, ey kalpleri halden hale çeviren (Rabb'im), kalbimi dinin üzerinde sâbit kıl[117]" buyurmuştur.

Evet, Bel'am ve saire gibi nice mukarrebler kovuldu ve reddedildi. Ve bu ümmet-i merhumeye fedâ oldu. Bunun için insan zahiren batinen bir kemâli ve hiçbir nimeti kendi nefsine, çalışma ve işine isnâd etmemelidir. Hz. Hakk'ın lütuf ve kereminden bilmelidir.

Ayet-i Kerimelerde (Hud: 88) *"Şu'ayb, şöyle dedi: 'Ey kavmim! Söyleyin bakayım, ya ben Rabbimden gelen açık bir delil üzere isem ve katından bana güzel bir rızık vermişse!. Ben size yasakladığımı kendim yapmak istemiyorum. Ben sadece gücüm yettiğince (sizi) düzeltmek istiyorum.* ***Başarım ancak Allah'ın yardımı iledir.*** *Ben sadece O'na tevekkül ettim ve sadece O'na yöneliyorum' " ve (Âl-i İmrân: 173): "Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, "İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun" dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve* ***"Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!"*** *dediler"* buyrulmuştur. "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah[118]" zahir ve batın dilin virdi olmalıdır.

Bel'âmın felâketi bir peygamber tarafından sual olunmuş: "Bel'âm bu kadar ilahi nimetlere bir kere olsun şükretmedi" ile vahyen cevap verilmiştir!

---

[116] el-Câmiʿu's-saġīr, Cilt: 2, Syf: 81

[117] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 390, Hadis No: 3215

[118] "İbadet için verilen güç, günahlardan korunmak için verilen kuvvet, ancak Allah tarafındandır".

Mükâfatın Hikmeti

Kıyamet gününde Ben-i İsrail'den bir zat: "Ya Rab, ben bu kadar uzun ömür içerisinde sana bu kadar ibâdet ve taata muvaffak oldum. Hâlbuki ümmet-i Muhammed'in o kısa ömürleri içerisinde yaptıkları ibadet ve taatlarına mukabil verdiğini bana vermedin. Bundaki hikmet nedir?". Muhalefet ettiğinizde hemen size azap ederdim. Bunun için siz bana azabımdan korkarak kulluk ederdiniz. Fakat bu ümmetin azabını acele etmediğimden bunların mükâfatını bu güne erteledim. Bunlar bana sevgiyle kulluk etti. İlâhi katımda ise bana sevgiyle kulluk eden ile korkuyla kulluk edenin mükafâtı bir değildir. Sevgi ve istekle kulluk edenler efdâl, âlâ ve bana sevgilidirler, buyuracaktır.

Evet, ihtiyar ve iradeyle, istekle Allah (c.c) için kişinin rıza yolunun yolcusu olması gibi bir nimet, bir devlet olamaz. Bu Cenab-ı Ekrem'ül-Ekremin'in en büyük ihsanıdır.

Zikredenler Üç Kısımdır

Zâkirler üç kısımdır:

(1) Zikreder ücret ister,

(2) Zikreder huzur ister,

(3) Zikreder ref'i hicâb ister[119].

Âlimler ve velilerin âdeti bir şey söylediklerinde daima selefe nispet ederler. Önce şeref selefindir. Bu şeref muhafaza olunsun diye böyle yaparlar. İkinci olarak da, kendilerine nispet ederek nefislerine, kemâl isnâdını edebe muğayir sayarlar. Biz de kendimizden bir söz söyleyemeyiz.

Hatırımıza bir mânâ parlasa, ehl-i zahir ve batının tahkikat ve tedkikâtına bakarak, bu mânâ zahir ve batın emirlerine uyarsa söyleriz. Hatta Solakzâde va'zında: "Ben en az on on beş tefsire bakmadıkça kürsiye çıkıp söylemem" buyurdu. Rahmetullahi aleyh.

---

[119] Zikir iki kısımdır. Kalple yapılan zikirdir ki, Cenab-ı Hakk'ın yüceliği, yer ve göklerde sıfatını düşünmek, kitap ve sünnetin ders ve öğüt verenini, düşünmek ve bulmaktır. Dille yapılan zikirdir ki, Allahın rızası içinde olan sözdür. Kur'an okumak, dua etmek, ders okumak ve okutmak gibi. Huzur-u kalple beraber dil ile yapılan zikir efdaldır. İslâmın çevresinde döndüğü en yüce söz; "Lâ ilahe illallah"dır. Zikrin efdalı budur. İbâdet ve taat bu esas üzerine bina edilir. İman şu'belerinin en yükseğidir. Vahiy dahi tevhide münhasırdır. Kâdı iyâz. Muvatta şerhi, Zür'kâni 1-211.

Vesile Edinmek

İmân cennete girmeye, salih amel cennette derecâta ermeye, zikir ve amel-i batın ise huzur ve vuslâta sebep ve vesiledir. Fakat bunlar adi birer sebep ve bahanedir. Cennete girmek, derecelere ermek, huzur ve vuslât için; iman ve salih amel, zikir, fikir ve batini amellere muvaffak olmak da sırf ilahi lütuf ve kerem sâyesindedir. Kulun Rabb'e vüsulu için sebep ve vesile vardır.

En büyük vesile, Aleyhissalatü vesselam Efendimiz'dir. Sonra Kur'an-ı Azim-üş-şandır. Ve her asırda bulunan kâmil varislerdir[120.]

İnsanın kendisine tevdi olunan rabbani sır ve emanet hatta nefis, şeytan bile ruhun Rabb'e vusûlüne vesiledir. Eğer nefis ve şeytan olmasaydı, onlara muhalefet de olmazdı. Ve bu derece olgunluk elde etmeye yol bulamazdık, işte melekler bize bir örnektir. Onlar ne tedenni ne de terakki ederler. Cenâb-ı Hak bazı melâikeye nefis vererek yeryüzüne göndermiş, bunlar da bu işi başaramamışlardır.

Hakk'a ulaştıran vesileleri bilip bulmayan veyahut bulup da kabul etmeyen hem Allah'tan hem de Resulullah'tan uzak kalır!..

Büyüklerimiz buyururlar ki en son mertebe: "Allah'ın emrine ta'zim, mahlûkuna şefkattir". Bu mertebeyi ihraz edenler ibadetleri ve taatları cehennem korkusundan veyahut yüksek cennetlere tamaan değil sırf emr-i ilâhi olduğu için muhabbet, şefkat ve ta'zimen yaparlar. Katışıksız kul olmanın gereği budur.

Şefkatin en büyüğü ise mahlûk-u hüdâ ve ihvân-ı dinin Cenâb-ı Hakk'a teveccüh ve ikbâl (yönelme) ile ilâhi ahlâk ile ahlaklanmaları ve Hak Celle ve Âlâ'nın kurbet ve vuslâtlarında garazsız ve ivazsız yardım etmektir. Bundan daha büyük şefkat ve merhamet olamaz. Hadis-i şerifte: "Merhamet etmeyen, merhamet olunmaz[121]". "Merhamet edenlere Rahman merhamet eder. Yerde olanlara merhamet ediniz ki gökte olanlar da size merhamet etsinler[122]" buyurulmuştur.

Cenab-ı Hak bir kimseyi günah işlemekten rahmetiyle korursa O kimse büyük kurtuluşa ulaşmıştır. Her zaman dediğimiz gibi, en büyük günah da varlık (kendini görme) günahıdır.

---

[120] "O yalvardıkları da, onların Allah'a en yakın olanları da Rablerine yaklaşmak için vesile ararlar; Onun merhametini umarlar. Azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı cidden korkunçtur. (Böyle iken onlar nasıl Allah ile kendileri arasında aracı olabilir?)" İsrâ Sûresi Âyet: 57. Bu Âyet-i kerime müşriklerin Allah'a yaklaşmak maksadıyla Allah'tan başka kendilerine yalvarıp, yakarıp edindikleri vesilelerin bizatihi aciz olduklarım açıklamıştır. Yukarıda sözü edilen vesile bu çeşit bir vesile değildir.

[121] el-Câmiʿu's-sağir, Cilt: 2,Syf: 183

[122] el-Câmiʿu's-sağir, Cilt: 1, Syf: 38

Bahr-ı Vahdetten Müstefid Olmalıdır

Bir mü'min "Bismillahirrahmanirrahim" derse, bu besmele-i şerifenin her harfine bir melek yaratılır. O mü'min için kıyâmete kadar dua ve istiğfar eder[123]. Bütün ibadet ve taat da böyledir. "Arşı taşıyanlar ve onun çevresinde olanlar Rab'lerini överek tesbih ederler. Ona inanırlar. Ve mü'minler için mağfiret dilerler: *"Arş'ı taşıyanlar ve onun çevresinde bulunanlar (melekler) Rablerini hamd ederek tespih ederler, O'na inanırlar ve inananlar için (şöyle diyerek) bağışlanma dilerler: "Ey Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O hâlde tövbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azâbından koru"* (Mü'min: 7) âyet-i kerimesi bu gerçeği anlatmaktadır.

Zatın birine sormuşlar ki; "Bir adam batınından yani bu bahr-ı vahdet ve âlem-i cemden nasıl ve ne şekilde istifade edebilir?". O zat:

"Tavilün, tavilün, tavilün. Kasirun, kasirun, kasirun. Şey'ün, şey'ün, şey'ün. Maşeyün, maşeyün, maşeyün. Vücudûn, vücudûn, vücudûn" buyurmuştur. '

Yâni bu âlem-i cem' ve bahr-ı vahdet gayet uzun ve geniştir. İbârelere sığmaz. Kasirden maksat, bu mülk ve şehadet âlemidir. Burası metâ-ı kalildir. Bu şey kalil ile kalmaz!

Müşâhede ni'met ve devletine erki en büyük nimettir. Ân be ân yenilenir. Bir andaki tecellisi bir evvelki ân tecellisinin zevkini unutturmak şartıyla tecelli peş peşe devam eder. Bu zevkler ve büyük lezzete devamlı nazar etmeye ancak evliyaulah tahammül eder. Onların da tahammülü hakla olduklarındandır.

Ey sâil, bu şey-i kalilden ve dünyâ-ı kasirden o âlem-i asl-ı tavile dön!

Şey, şey, şey buyurulduğu da, Cenâb-ı Rabb-ül-izzet vardır. Mevcud-u hakikidir. Mâ şey, mâ şey, ma şey yâni mevcud-u hakikinin cem' ve bahr-ı vahdetten müstefid ol, demektir.

"Gizli sadaka Rabbın gâdabını giderir[124]". Hadis-i şeriftir.

Zatın birini padişah, idâma mahkûm eder. Sabah erken idâm olunmaya giderken taze bir ekmek alarak gizlice bir fakire verir ve gider. Bu hadis-i şerifin sırrı tezahür ederek idamdan affedilir.

Zatın birisi Hicaza giderken küçük olan çocuğunu, çocuğun ısrar ve ibramı (zorlaması) üzerine beraber götürmeye mecbur olur. Mekke-i Mükerre'meye kavuştuklarında çocuk hemen teslim-i ruh eder. Pederi çok müteessir olur. Sırrına: "Sen beytime, çocuk da Rabb-ül-beyt'e geldiniz. Onu biz aldık" denilir.

Evet, çocuk öyle itikat etmiş ki Hicaz'a giden Beytullah'ta Allah'ı bulur. Ve ona ulaşır. Cenâb-ı Hak da zannına göre muamele buyurmuştur.

Ayet-i Kerimede (Kehf: 110): *"De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. (Ne var ki) bana, 'Sizin ilâh'ınız ancak bir tek ilâhtır" diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"* buyurulmuştur.

"Zehi Sultân-ı a'zâm kim kemâlına zevâl ermez
Celâl-ı kibriyâsından cemâline hayâl ermez"

İbn-i Mesud Hazretleri ashab-ı güzinden bazılarıyla bir sahrayı teşrif buyururlar. Yemek yiyecekleri sırada gözleri bir çobana tesadüf eder. Onu da yemeğe davet ederlerse de çoban oruç olduğunu söyler. İbn-i Mesud Hazretleri böyle sıcakta oruç tutulur mu der? Çoban: "Cehennemin ateş ve harareti bundan çok şiddetlidir. Bu gün hararete dayanmak gerekir ki yarın Cenâb-ı Hak da o hararetten muhafaza buyura!" diye arz eder.

İbn-i Mesud Hazretleri, koyunlardan birini bize satar mısın diye sorar? Cevaben: "Bu koyunlar efendimindir, ben köleyim" der. İbn-i Mesud Hazretleri mahsustan "Ne zararı var. Bize sat, koyun öldü dersin!" buyurur. Çoban cevaben: "Allah nerede?" der. Bu cevap İbn-i Mesud'un çok hoşuna gittiğinden sonraları köleyi de koyunları da efendisinden satın alarak, köleyi azad eder. Koyunları da tamamen köleye bağışlar. İşte likâya talip olanların işi ahvali böyle olur.

Cenab-ı Hak Kur'an-ı Mecid'de bize murakıb olduğunu, hasip, vekil, hazır ve nazır olduğunu ve bizimle beraber olduğunu birçok âyet-i celilede haber vermesinden murad ve ilâhi maksat, onun semi', basir, âlim ve özellikle onun bizimle olduğuna inanalım. İlâhi yakınlığına karşı, zahiren batınen, kavlen ve fiilen ve ahlâken ona göre hareket edelim.[125]

Edeb ve kulluğumuzu bilelim. Zahiri, batini, sûri ve manevi her türlü kötü davranışlardan sakınalım. Böyle olursa amel-i sâlih işleyebiliriz ve o sûretle likâ-ı Rabbe nâil olabiliriz. Ve illâ felâ...

Zahir âlimlere saygı ve hürmet lazımdır. Zirâ şeriât ve din ilmi ancak onların varlıkları ile ayakta durur. Onlar olmasa din olmaz. Din de olmasa insan-ı kâmil yetişmez. Varlık, dünyada durmaz.

Şah Nakşibend Efendimize de o suretle vasiyyet buyurulmuş ki: "Ülemâ-i zahir Hazerâtının ellerini öpe, onlara tazim ede, meclis-i âlilerine devam ede".

Fakat sözü edilen âlimler, ilimle âmil olanlardır. İlmiyle amel etmeyen âlimlere de birşey söylemeğe hakkımız yoktur. Yalnız onlara yakın olmamalı o kadar.

İlm-i zahir şeriattır[126]. Fakat bu ilim ilm-i batına ilm-i billah'a vesiledir. Yalnız ilm-i zahirle kalmak noksandır. Bir ilmin şerefi ma'lumunun (konusunun) şerefi nisbetindedir. Bu yönden Allah (c.c) bilgisi en faydalı, en şerefli ve en yüce ilimdir.

Allah'tan Başkasını Dost Edinmeyiniz

Ayet-i Kerimede (Kehf: 50): "Hani biz meleklere, *"Meleklere: "Âdem'e secde edin" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmişti. O, cinlerden idi. Rabbinin buyruğu dışına çıktı. Ey insanoğulları! Siz Beni bırakıp onu ve soyunu dost mu ediniyorsunuz? Hâlbuki onlar size düşmandır. Kendilerine yazık edenler için bu ne kötü değişmedir!"* buyurulmuştur

Cenab-ı Hakk'a sığınırız. İnsan olur ki, nefsini dünyasını, hevâsını dost ve veli edinir. Bu ne fenâ bir değiştirmedir. Bunun zulüm olduğu buyuruluyor. Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz: "İyi arkadaş misk satan gibidir. Fenâ arkadaş demirci ocağı gibidir[127]" diye buyurmuştur. Misk satan insandan güzel koku gelir. O da güzel kokar. Kötü arkadaştan, demirci ocağı gibi pislik gelir ve üzerine şerâre sıçrar. İnsanın vücudunu ve elbisesini yakar. Yani insanın hem zahirine hem de batınına zarar verir, demektir.

Mü'minler havf (korku), muhabbet (sevgi) ve iştiyakta (şiddetli arzu) iki türlüdür. Ehl-i zahir ilâhi azaptan korkar. Bunların korkuları hûr (huriler) ve kusûr (köşkler) içindir. Ehl-i batının korkuları ise hicabdadır. Muhabbet ve iştiyâkları cemâl ve huzurdadır. Lâkin evvelkiler ehl-i teklif yani ehl-i külfettir. İlâhi emre külfetle itaat ederler. İkinciler ehl-i muhabbettir ki teklifsiz isteyerek, severek kulluk etmeye müsaraat (acele) ederler.

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz bir hadis-i şerifinde "İbadet ve taatmızı güzel ediniz. Zira bu sizin Rabbinize hediyenizdir[128]" buyurmuş ve diğer bir hadis-i şerifte de: "Aman siz ibâdetleri ve nafileleri terk etmeyiniz. Zirâ nafile, farzları tamamlar[129]" buyurulmuştur.

---

[123] Tabiatta hiçbir şey kaybolmaz. Muhafaza kanunu gereğince korunur. Ağızdan çıkan mübarek kelimeler de kıyamet saatine kadar mahfuz kalır. Mahfuz kaldığı müddetçe sahibine, hayır vesilesi olur. Her harf bir varlıktır. Hilkat de böyledir. Bizatihi melek olmayıp, belki her harfi bir melek korur. Doğrusunu Allah (c.c) bilir.

[124] el-Câmi'u's-sağir, Cilt: 2, Syf: 44, Sahih.

[125] "Maiyyet" beraberlik. Allah'ı ilmiyle, kudretiyle, yardımıyla hazır bilmektir. Başka suretle olması caizi değildir.

[126] Din zahire hükmeder. Batını Allah (c.c) bilir. Dinin zahir hükümlerini bilip, batını hikmet ve maksadına nazar etmeyen âlimlere Sûfiler, zahir âlimleri demişlerdir. İlimlerine de ilm-i zahir denilmiştir. İlm-i batın ise; tevhid, marifet, mükaşefe ve amel-i salih neticesinde elde edilen kesin bilgi, işin iç yüzü ve hakikatidir. Batini ilim, zahiri ilimden üstün sayılmıştır. Hz. Musa (a.s) zahiri ilmi, Hz. Hıdır (a.s) da batini ilmi temsil etmektedirler.

[127] el-Câmiʿu's-sağir, Cilt: 2, Syf: 154, Bahari, Sahih.

[128] Bulunamadı.

[129] Bulunamadı.

Şehvet İki Türlüdür

Şehvet iki türlüdür.

(1) Şehveti batniyye (mide ve karnın istekleri)

(2) Şehvet-i kalbiyye (akıl ve ruhun istekleri)

Şehvet-i batniyye âdem de vardır. Şehvet-i kalbiyye şeytanidir. Yani şeytanda olur. Hz. Âdem bu şehvet-i batniyye muktezası, daha doğrusu hakikatte birçok hikmetler ve sırları havi bir surette muhalif görünen bir hatıra icâbı yasak olan ağaca "Evlâdına kıyamete kadar gayret olmak üzere" takarrûb buyurmuşlardır. Burada Hz. Âdem (a.s) vaki zelleyi nefsine isnadla tâib ve müstağfir oldu. Cenab-ı Hak da af buyurarak peygamberlik ihsan buyurdu. Ve Âdem safiyyüllah oldu. Pâk nesilden vücud ve zuhura gelen enbiya, evliyâ, sülehânın ecir ve sevaplarının bir misli de Hz. Âdem (a.s) safiyyüllah'ın amel defterine yazılır. İşte şehvet-i batniyyenin neticesine bak nereye çıktı!

Şehvet-i kalbiyyeye tabi olan şeytan ise kibir ve gurur ve hasetten Hz. Âdem'deki kemâl ve ilâhi sırrı bilemeyip ona secdeden çekindi. Kibirlenerek *"İblis, "Ben ondan daha hayırlıyım. Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın" dedi"* (Sâd: 76) ile varlığa ve enâniyete düşerek ebeden rahmet-i ilâhiyeden uzaklaştırılarak mel'un ve matrud (kovulan) oldu.

Allah (c.c) korusun insan kendini başkasından üstün ve çok âlim ve hayırlı görmesi, şeytan sıfatı ve şehveti kalbiyyedendir. Halka karşı büyüklük davası ve batınen büyüklük sevdası değil, Hazreti Allah'a şeref-i izâfetle şerefi ubudiyetle muzaf ve abd-ı mahz olmak ve herkesten kendini fakir ve zelil görmektir.

İzâfet şerefine lâyık bir mümine artık şeytan musallat olamayacağı olsa da birşey yapamayacağı: *"Allah, "İşte bu bana ulaştıran dosdoğru yoldur. Azgınlardan sana uyanlar dışında, kullarım üzerinde senin hiçbir hâkimiyetin yoktur" dedi"* (Hicr: 41 ve 42) ve *"İblis, "Senin şerefine andolsun ki, içlerinden ihlâslı kulların hariç, elbette onların hepsini azdıracağım"* dedi" (Sâd: 82 ve 83) âyetleriyle açıkça zikrolunmuştur. Bir hadis-i şerifte de şeytanın: "İnsanın kan damarlarında şeytan dolaşır. Şeytanın yollarını daraltınız[130]" diye tavsiye buyurulmuştur. Yani yiyecek ve içecekte orta olmalıdır. Nefsin azmasına sebeb olacak derecede yemeği çoğaltmaktan kaçınmak lazımdır.

Zatın biri az yer, az içer çeşitli yemeklere aldırmayarak yalnız bir çeşit ekmek yermiş. Sebebini sormuşlar: "Cenab-ı Hak dünyayı ahiret için yarattı.

Eğer çok yer ve içersem burayı mezbeleye döndürürüm. Bu ise muvafık olmaz" buyurmuş.

Hakikaten öyle, burayı tamamen pisliğe döndürmeğe lüzum yoktur. Ayıpların ve perdeli olmanın çoğu (sebebi) fazla yemekten olduğu Evliyaullah'ın tahkikiyle sabittir. Hz. Musa Aleyhissalam'a da bir hadis-i kudsi de: "Tecû' terâni tecerrad taşıl[131]" buyurulmuştur. Çok yemek gibi, çok uyumak, çok konuşmak kalbe zarar verir. İbrahim Hakkı Hazretleri bir beytinde:

"Ol nâme ki Hak'tan gelir
Onun nâmı Kur'an'dır.
Ehl-i dine imandır.
Ehl-i derde dermandır"

Evet, bu kitab-ı mübinin zahir batınıyla severek isteyerek külfetsiz âmil olmak olgunluktur. Evet, bu kitap insanı Hakk'a ulaştırır. Fakat bu kitap burada ne kadar durursa dursun insana hiçbir faydası olmaz. Kur'an'ı okumak, anlamak, dışımızı Kur'an'ın dış emirlerine, içimizi de batınına uydurmamız lazımdır ki bu kemâl husula gele[132].

Haydi, zahirini öğrendik. Fakat batınını da bilmek öğrenmek ve onu ise tahakkuk etmek için bir marifete ihtiyaç vardır. Zahir âlimleri bu işi göremez. Bunu bilmiş öğrenmiş, onunla tahakkuk etmiş ve belki kendisi ayn-ı Kur'an olmuş yüce kişilere başvurma ve onun emri dairesinde hareketle, fazilet ve kemâl elde ederek Allah'a lâyık olmamız icâbeder!

Bizim işimiz, hay, huysuz, gizliden gizliye, pervâne gibi kimsenin haberi olmaksızın yanmak, O şem-i cemâle ulaşmaktır. Ve O'nu bulup, bilip O'nunla olmaktır. "Bu bağın bülbül-pervânesidir figansız" mısrası nakşilerin, özellikle sâminilerin hal tercemeleridir.

---

[130] İhyâ-u ulum-id-din Cilt: 1, Syf: 232. Hadis müttefekun aleyhtir. Hadiste (açlıkla yolunu daraltınız) sözü fazladandır.

[131] "Aç kal (oruç tut) beni gör, mücerred ol (her şeyden ayrıl) bana ulaş".

[132] Kur'anın zahiri ve batını vardır. Bir hadis-i şerifte: "Her âyetin zahiri ve batını ve her harfin bir haddi ve hadd-i matlâı vardır." buyurulmuştur. Kur'anın esrarını Allah'tan başka kimse bilemez İcmaen bu hususta bir şey söylenmez. Resulullah'ın bildiği Kur'an esrarı da böyledir. Kendine aitir. Batini ma'nalar iddia etmek küfre müeddidir. El'itkan fi ulum-il-Kur'an Cilt: 2, Syf: 235-236.

Hak'tan Gafil Olmamak

Mü'mine ehl-i tarike gerektir ki inâyet-i sabıka veya lâhıkayı çok düşünmeyerek ilâhi emirlere zahiren ve batınen ittiba ede. O ki sırr-ı kadere vukufumuz yoktur. Bu gibi fikirlerle zihni meşgul etmekten hiçbir fayda elde edilmesi mümkün değildir. Kul, Mevlâ'sına kulluktan başka bir şey bilmemelidir. Yalnız Cenab-ı Hakk'a gitmekte sürat ve acele etmek lazımdır.

"Cinler, Süleyman için dilediği biçimde kaleler, heykeller, havuz gibi çanaklar ve sabit kazanlar yapıyorlardı. ***Ey Davûd ailesi, şükredin! Kullarımdan şükredenler pek azdır"*** (Sebe': 13) âyet-i celilesinin zahir anlamı, Davud (a.s)'ın kavmine çok nimet ihsan buyurulduğundan onlara şükür etmeleri emredilmektedir. Şükreden kulları zat-ı ilâhisine muzaf kılarak bunların azlığını ferman buyuruyor.

Âyet-i celilenin enfüse tatbikine gelince; insan vücudunda ruh, Davud (a.s) gibidir. Zahir ve batın kuvvetler de âl-i Davud (a.s) mesâbesindedir. Bunların şükrü zahir ve batın emirlere intisâl ve yasaklardan külfetsiz sakınmaktır.

Şükrün en doğru manası Hak ile olmaktır. Şeriat-ı mutahhara ve sünnetlere ittiba ve imtisal, ahlâk-ı ilâhi ile ahlâklanmak, huzur ile üns-ü mevlâya müdavemet bütün olgunluğun elde edilmesine kâfi şartlardır.

Samini Hazretleri şöyle buyururlardı: "Bir mürid bana dese ki, bana yüz türlü keşif ve kerâmet zahir oldu, bunlar doğru olsa bile benim nazarımda kıymeti yoktur. Diğer bir mürid de, benim gönlüm Hak'tan gafil olmadı dese benim gözümün nuru, başımın tacıdır. Onun yeri başımın üstündedir".

Bu Deli Değil, Velî Sözüdür

Cenab-ı Hak için siz neyi infâk ederseniz, onun ecrini ihsan buyurur. Hazret-i Allah onun yerini doldurur, mânâsında: *"De ki: "Şüphesiz, Rabbim rızkı kullarından dilediğine bol bol verir ve (dilediğine) kısar. Allah yolunda her ne harcarsanız,* ***Allah onun yerine başkasını verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır"*** (Sebe': 39) buyuruluyor.

Ahlâk-ı zemime Allah yolunda infâk edilirse, yerine ahlâk-ı hamide ihsan buyurulur. Varlıktan geçme kesin niyetinde bulunanların da varlığını alarak ona kendi cennât-ı tayyibesinden bir cennât bahş ve ihsan eder. Gerçi Cenab-ı Hak Hz. Musa (a.s)'a da na'lininin kayışına kadar, yemeğinin tuzuna kadar kendisinden istenilmesini emir buyurmuştur.

Kendisini, kendinden istemek pek büyük bir şeydir. Cenab-ı Hak'tan dilemek hakkında birçok hadis-i şerif varid olmuştur.

Cenab-ı Hak'tan zatından maadasını dilemekse çok noksanlık, çok ayıptır. Zira o bizim için olursa, O'nun için olanın hepsi bizim için olur ki hadis-i kudsi meâlidir. Bizim için olarak onu istememiz büyük bir kemâldir. Bir kul, Mevlâ'sından, Mevlâ'sını isteyip de ona lâyık olduğunda, artık bu kulun vücudunda Hak mutasarrıf olur. Ne gibi şeyleri isteyeceğini ve ne gibi şeyleri istemeyeceğini kuluna ilhamla bildirir. Kulunun taleb ve adem-i talebi ilahi rızasına muvafık olur.

Ebu Bekir es-Sıddık (r.a) Efendimiz hakkında pek çok hadis sadır olmuştur. Bir hadis-i şerifte: "Ebu Bekir'in üstünlüğü, oruç ve ibadetinin çokluğuyla değildir. Ancak onun muhabbet, tazim yoluyla kalbinde kararlaştırdığı bir şey vardır ki, o şey sebebiyle hepinizi geçmiştir[133]". Diğer bir hadiste: "Bütün mahlûkatın imanıyla Ebu Bekir'in imanı tartılsa, Ebu Bekir'in imanı ağır gelir[134]". Kezâ diğer hadis-i şerifte: "Yeryüzünde ölmüş de yürür, bir cenaze görmek isteyen Ebu Bekir'in yüzüne baksın[135]" buyurulmuştur (Radıyallahu Anh.).

Bu emr-i hümâyun-u risâlet penâhi her asırda caridir. Yâni her asrın insan-ı kâmili sıddık meşreb olarak, muhabbet-i ilâhi uğrunda mal ve canını infâkla gönlünde bu derece-i sıddıkiyeyi muhafaza ederse, bu nisbetin yakınlığıyla aynen o zat da asrındakilerin cümlesini geçer, imanı da cümlesinin imanından ağırdır. Ve yeryüzünde yürüyen bir meyyittir (ölüdür). Bu (zatın) yüzüne bakmak uygun ve mağfirete sebebtir. "Didâr-ı evliyâ mir'ât-ı Hâk nümâdır".

"Ki âfitaba baksan sofi gözün kamaşır.
Ki, aksin suya salsa bakmak ana revâdır".

Hülâsa, büyüklük iç ameli yönündedir. Mânânın büyüklüğü de zahire tamamen muvaffakiyetledir. Şeriat ayn-ı hakikattir. Fakat buna idrâk-ı külli ve tevfik ister. Bir mürid, mürşidinin lisanından aldığını (öğrendiğini) hiçbir şeyle kazanamaz.

Hoca Parisa Hazretleri bir risâlesinde: "Meşayıh, urafâ ve sadât-ı nakşibendiyenin kütüb ve te'lifatının çok olmasının hikmeti budur ki; bunlar bir ilm-i azize ulaşırlar ki kelime ve cümlelerle bunu ifade mümkün olamaz. Eğer ibare ve kelime ile tefhime kalkılsa bu (iş) o ilm-i cehli tahkir olur" diye buyurmuştur.

Şeyh Efendi Hazretleri'ne bir kere ben de, bir eser telifinde bulunmasını arz ettim. Vehleten:

"Onu tevhid eylemez illâ şirk ehli eder
Vahdet-i Hakkı duyanın dili lâldır, aklı mat" buyurdu.
Kaddesallahu sırrahul-aziz.

Bu ümmet-i merhumede ümmi (anadan doğduğu gibi) olarak pek çok büyük kâmiller gelmiştir. Her zamanda da asrına göre bulunur. Meselâ: Kutbuddin Şa'rani Hazretleri gibi ilm-i zahirde uzun eli olan, asrının eşsiz ve tek âlimi olan bu zatın şeyhi Aliyyül Havas Hazretleri'dir ki müşarûn ileyh ümmi idi. Onun için Kutbuddin Şa'rani Hazretleri'ne: "Benden en müşkül, gayet rakik ve dakik meseleleri sorunuz. Gerçi ben ümmiyim, fakat muallimim Hazret-i Allah'tır" buyurmuşlar.

Ümmi olmak büyüklüktür. Mahmud-u Samimi Hazretleri de çocukluğunda ancak izhara kadar bir ders görmüştür. Fakat asrındaki âlimleri kâmilen susturmuş, bir emrini bir daha tekrar etmemek üzere altmış sene devamlı ilâhi ilim kendisinden doğmuştur, intişar etmiştir. Bu kerâmet-i ilmiyye pek büyük bir ikrâm-ı ilâhidir ki her veliye verilmez.

Bu ilmin ulüvvü şanına bu delil kâfidir. Hz. Musâ (a.s) gibi azim sahibi bir peygamber, nübüvvetin de ihtilâf bulunan Hıdır (a.s)'a ilm-i ledünnün tahsili için Cenab-ı Hak tarafından gönderilmiştir. "İlim Çin'de dahi olsa arayınız". Hadis-i şerifindeki ilim, işte bu ilm-i ledündür[136].

Bizim müntesibimizden çoğunun rütbe-i reculiyeti ihraz edeceği mâ'nâda (rüyada) Hıdır (a.s) tarafından emir olunur. İnşallah öyledir. Bizim adamlarımızdan (mensup olduğumuz bu yoldan) çok büyük adamlar yetişir. Fakat bu mecliste ele geçmez. Cenab-ı Hakk'a gitmek için acele ve sürat gereklidir.

Müslümanlık, müslümanlıktır. Kimseye bir şey diyemeyiz. Fakat içi dışı müslüman olmak başka bir nimettir.

Kimseyi kınamak veya ayıplamak için demiyorum. Adam; namaz kılmaz, oruç tutmaz ve böyle senelerce devam ediyor, o yine Müslümanım diyor (Allah rahmet etsin)!.

Deli Yakub'un dediği gibi, "müslüman mısın derlerdi" sükût ederdi. "Elhamdü lil-lah" diyenlere: "İyi ama ya bana hani bunun orucu, hani namazı, hani zekâtı derlerse ne derim" diye söylerdi. Bu deli değil, veli sözüdür.

İnsan burada iken gönlünü ne ile meşgul ederse, neyi severse tabii orada da onunla olur. Onunla haşr olur!

Hemen biz Rabbimize hüsn-ü zan edelim[137]. Bu işi kolay itikad ederek, biraz da nefsimize kıyalım. Dünya rahat yeri değildir. Mü'mine hapishanedir. Ruhumuzun zindanı (hapishanesi) bu vücuddur. Bu vücud zindanından kurtulmak, ahirette vücudumuz cennetle ve ruhumuz ve vuslât ve kurbet-i Mevlâ'yla rahat eder!

Rabıta ve İlham

Biz râbıtayı münkir değiliz. Gerek Kur'an-ı Azîmüşşân ve gerekse ehâdis-i nebeviyede buna dair işaretler vardır. Fakat rabıta öyle bir zata olmak gerekir ki, bu zat kendinden kurtulmuş, Hak'la daim olarak, daimi huzur ehlinden olmuştur.

Bizdeki râbıta, râbıtayı muhabbettir (sevgi bağı). Hatta Mevlâna Halid Efendimizin bazı halifeleri kendilerine râbıta ederlermiş, müşarunileyh mektubât-ı seniyyelerinde men buyurmuştur.

Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifte: "Dünyanızdan bana üç şey sevdirildi. Güzel koku, saliha kadın, kurre-i aynim (gözümün aydınlığı) namaz (da kılındı)[138]". Bu hadis-i şerif üzerine gerek Cebrâil (a.s), gerek seçkin dört dost, üçer şey söylediler.

Cebrâil (a.s): "Dünyada bana üç şey sevgilidir:

(1) Tebliğ-i emânet

(2) Allah ile peygamberi arasında ifây-ı risâlet.

(3) Hastaları sormak.

Bunu arzdan sonra Cibril-i emin gelir ve arz eder ki: "Ya Resulullah Cenab-ı Hak da dünyadan üç şeyin kendine sevgili olduğunu emir buyuruyor. Onlar da:

(1) Zikreden kalp,

(2) Şükreden dil,

(3) Sabreden vücud"dur.

---

[133] İhyâu ulûm-id-Din Cilt: 1, Syf: 23, Hakim Tirmizi.

[134] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 165, Hadis No : 2130

[135] Bulunamadı.

[136] "Katımızdan ona bir ilim öğretmiştik. "Kehf Sûresi, Âyet: 65: "Ya Musâ, ben Allahın bana öğrettiği ve senin bilmediğin bir ilimle hareket ediyorum. Sen de benim bilmediğim Allahın sana öğrettiği bir ilimle hareket ediyorsun". Buhari. Musa (a.s) ile Hızır (a.s)'ın ilimlerinin ayrı, ayrı ilim olmasına rağmen ikisi de Cenab-ı Hakk'ın öğrettiği ilimdir. Cenâb-ı Hak dilediği kimseyi dilediği ilimle aziz eder. Tefsir-ül-Kur'an-ilazim Cilt: 5, Syf: 172, (İbni Kesir Tefsiri).

[137]Cenâb-ı Hak hakkında hüsn-ü tikâd demektir. "Ben kulumun zannı (itikadı) üzereyim". "Ölürken Allah'a hüsn-ü zan üzere ölünüz". Hadis-işerifleri de böyledir. Cenâb-ı Hakk'ın azabından korkmalı, af ve mağfiretinden umudu kesmemelidir. Kat'i ye's ve kat'i ümid küfürdür. Cenab-ı Hakk'ı zatına lâyık ulvi sıfatlarla vasfetmeli, noksan ve şanına lâyık olmayan sıfat ve isimlerden tenzih etmelidir. O herşeye kadirdir.

[138] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 338, Hadis No: 1089

Bu hadis-i şerif eimme-i kirâm hezerâtına ulaştıkça, onlar da üçer şeyin kendilerine sevgili olduğunu söylemişlerdir. İnşallah biz de bir gün söyleriz.

Cüneyd-i Bağdadi Hazretlerine de, Hoca Abdulhalik Gucdüvani Hazretleri'ne de dervişler arasından bir gün: "Müminin ferasetinden korkun, zira Allah'ın nuruyla görür[139]". Hadis-i şerifinin mânâsını sormuş. Hoca gözünü yumduktan sonra; "Bunun mânâsı sen belindeki zünnarı çöz, demektir" buyurur. Dervişler telaşa düşerler. Adamlarından birine, bu dervişin hırkasını çıkarmasını emreder. Çıkarırlar. Hakikaten altından bir zünnar (keşişlerin taktığı bir kuşak) çıkar. O adam insaf eder, hidâyet-i rabbani de ulaştığından hak dini (İslam'ı) kabul eder. Bunun üzerine Hoca, ashabına hitaben bakınız: "Bu adamdan ibret alalım. Zahirde olan zünnarını bıraktı. Geliniz biz de batini (içteki) olan zünnar hükmünde olan varlığımızı, kötü ahlakımızı ve bunları doğuran şirk-i hafimizi bırakalım" buyurur. Herkesi bir korku istilâ eder.

Evet, bize de bazıları berây-ı tecribe (sınamak için) ve imtihan geliyor. İnabe ediyor. Sonra aramızdan çıkıp gidiyor. Garib şeyler!

Evliyaullah buyuruyorlar ki, bu mahlûk enbiyaya inanır da evliyaullaha inanmaz[140]. Gerçi veliler nebi değildirler. Bunda şüphe yoktur. Veraset yoluyla enbiyanın aldığı bahirden bunlarda müstefid olurlar. Yani onlara da Cenab-ı Hak ilhâm ile bildireceğini bildirir[141].

Malumdur ki vahiy iki türlüdür. Celi (açık), hafî (gizli) vayh-i hafi ilhamdır. Aynı menbâdan alınan ulum ve esrâr, hikem ve hakaikin red ve tekzibi, Allah korusun imansız gidilmesini mucib olur (gerektirir).

Bunların sözleriyle âmil olarak, peygamber-i zişanın davetine uymakla ve nefislerinin olgunlaşmasına himmet edenler Cenab-ı Hakk'a ulaşır!

Ölüm Unutulmamalıdır

Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz ölümü çok anmakla emir buyurmuştur. Zira ölümü hatırlama dünyadan soğumaya ve ahirete ait işlerin süratle yapılmasına ve ilahi emirlere bağlanıp, yasaklardan sakınmayı gerektirir.

Ölümü unutan, zikrullahı terk eder. Zikrullah'ın terki gaflettir. Gaflet de bilgisizlikten ileri gelir. Cehaletse en büyük dalâlettir. Bu yolda çok çalışıp, nefsini görmekten varlığa düşmekten ise bu çalışmamız hakla ve hak için ve peygamber Efendimize şeref-i mütabaat niyetiyle edip, içerimizden yokluk tedarikine çalışmak çok faydalı ve faziletlidir. "Kişi nefsinden terk ettiği ölçüde kazançlıdır" denilmiştir. Gerçi bu işi Cenab-ı Hak görecektir. Fakat bizden de emre tutunmak gerekir. Ta ki hakkımızdaki lütuf ve yardımını tamamlaya ve bizi bizden kurtara.

İlâhi hediyeler şeklen küçük görünüyorsa da hakikatte pek büyük sayısız ve sayılamaz. Bir de hediyenin kıymeti hediye verenin büyüklüğü, azameti nispetinde değerlidir. Azlığında değildir. Hadis-i şerifte: "Hediyenin değeri hediye edenin kıymetiyle mütenasiptir (birbirine uygundur)" buyuruluyor[142.] Cenab-ı Hak, Hz. Musa (a.s)'a: "Ya Musa! Ben sana bir hurma da versem ona şükret. Onu büyük bil[143]" buyurmuştur.

Evliyaullah da: "Kim Allah'la nefesini kullanırsa Allah da onun yerini doldurur" buyurmuşlar. Arapça sözünde geçen "telef"den maksat, malın telefi değil, vücudun nefesini yani, kötü ahlâk ve varlıktan geçtiği kadar Cenab-ı Hak da ona övülen ahlakı ve beşeriyetini yok ederek kendi hüvviyet-i hakkaniyesinden bir hüvviyet-i bâkiye-i maneviye ihsan buyurur.

Evet, yalnız itikad ve yalnız amel fayda vermez. Her ikisi de lazımdır (Sırf bunlarla kalmamalı, işin hakikatine vukufiyet elde etmek için varlığı Hak yolunda ifnâ ve isti'mal etmelidir. Yoksa imansız ve amelsiz bir yere ulaşmak asla mümkün değildir).

İlâhi zat, ortak kabul etmez. İlâhi muhabbet de ortak kabul etmez. Meğerki başka şeyleri de yine onun için sevelim. Bu olur. Fakat hem nefsi ve dünyayı sevmek hem de Allah'ı sevmek ikisi bir arada ola, bunun da usulünü bilmek lazımdır. Hadis-i şerifte: "Kün ferden li-ferdin[144]".

Biz vaktiyle ihvanımızdan çok fayda görürdük. Allah cümlesinden razı olsun. Birimizde ufacık bir gaflet sezseydik onu en güzel bir şekilde uyandırmaya çalışırdık. Birbirimizi gördüğümüzde, hatırınıza ne geliyor diye sorardık. Ve birbirimizi sebât, metânet ve istikamete sâi bulunurduk (çalışırdık). Yemek yerken bu yemeğin adı: "Ye beni unutma!"dır diye birbirimizin uyanıklığının devamına itinâ ederdik[145]. Hakikaten hal öyle olmalıdır.

Maahaza (Bununla beraber) bu işin başa çıkması için, şu üç şeye çok dikkat etmek gerekir:

(1) Sohbet-i mürşide devam, fırsat buldukça vaktini huzurda geçirmektir. Hatta sohbetin saniyesini dahi fevte razı olmamaktır.

(2) Mürşidi can ve gönülden son derece sevmektir.

(3) Mürşide tam tabi olmak, ittibaa vakf-ı vücud etmek.

Bu üç haslet, ilâhi yardımla bir mürid de külfetsiz husule gelir. Ve zarurat-ı katiyye hükmüne geçerse, o adama müjde. Diğer teferruat sırası geldikçe kendiliğinden veya azıcık bir himmetle (işi) yapılabilir!

"Dil bedest âver ki hacc-ı Ekberest
Ez hezeran ka'be yek dil bihterest
Ka'be bünyâd-ı Halil-i Âzerest
Dil nazargâh-ı Celil-i ekberest".
Türkçesi:
"Bir gönül yapmak, kabeyi yüzlerce nafile tavaftan iyidir. Zira Ka'be Halil-i Âzerin yapısıdır. Gönülse nazargâh-ı ilâhidir."

Belânın Büyüğü Nefse Razı Olmaktır

Burası dâr-ı rahat (rahat yeri) değildir. Cenab-ı Hak burada (dünyada) enbiyasını rahat ettirmemiştir. Hatta enbiya ve mûrselinin efdali, risâlet penâh Efendimiz Hazretleri'nin gördüğü ezâ ve çektiği mihnetler, enbiyadan hiçbirinin görmediği hadis-i şerifle sabittir.

İbtilâ (belaya uğramak) üç şeyden birisi içindir.

(1) "Allah kulunu sevince dener, sabrederse seçer[146]". Hadis-i şerifi mucibince, ilâhi sevgi gereği bir kul sınanır. Sabrederse seçilir. Sonra da razı olur ki rızâ nimeti didâr-ı ilâhiyi gördükten sonradır. Rızâ en büyük bir nimettir.

(2) Günâhlara karşılık veya derecenin yükselmesi için olur.

(3) Kulun Mevlâ'sına teveccüh ve ikbâli ve bunda devamı için olur.

---

[139] Keşf-ül Hafa Cilt: 1 Syf: 40, Hadis No: 80

[140] Cenab-ı Hakk'ın velileri vardır. Bunlar mü'min, muttâki güzel ahlâk ve hal sahibi kimselerdir. İddia ile olmaz. İnanıp, salih amel yapan umum mü'minler velidirler. "Allah inananların velisidir. Onları karanlıktan aydınlığa çıkarır." Bakara Sûresi Âyet: 257 Allah'ın velilerini (mü'min, muttaki, salih kimseleri) sevmek dini bir görevdir. Onlara düşmanlık Allah'a düşmanlıktır. Velilerin kerâmeti haktır.

[141] İlham dinden bir hükmü neshe bir hükmü idhale yetkili değildir. Ancak sahibini ilzâm eder. Diğerine hüccet olmaz. Peygamber olmadıkları halde kendilerine ilham edilen zatlar vardır. Hz. Meryem, Hz. Musanın validesi, Üzeyr (a.s) gibi...

[142] Bulunamadı,

[143] Bulunamadı,

[144] "Tek için tek ol". Bulunamadı.

[145] Birbirini gören "mü'minlerin soruları hep bu istikamettedir. Ne var ne yok? "Allah var ortağı yok". Halin, vaktin nasıl? Hatırın nasıl? İyi misin? …gibi. Bunlar mukadder cevapların sualleridir. Bilenler için çok güzeldir!

[146] Ramuz-ül-Ehadis Syf: 85, Hadis No: 1183

En büyük ibtila ise, nefis, şeytan ve kişinin kendi varlığıyla kalması ve buna razı olmasıdır, Hazreti Beyezid: "Eğer Cenab-ı Hak kıyamet günü bana sorsa ki kulum sen ne istiyorsun? Arz ederim ki; "Ya Rabbi müsaade buyur da ben bu nefsimi cehenneme koyayım. Zira benim bunun yüzünden çekmediğim kalmadı. Bari bugün şurada bundan bir iyi intikam alayım!" diye buyurur.

Efendi, bu sözü söyleyen zat. Bayezittir. Nefsini her suretle tezkiyeye muvaffak olmuş, ahlâk-ı ilahiyle ahlaklanmış ve Mevlâ'sına lâyık bir abd-i mahfuz olmuş bir zat-ı celilül-kadrdır. Böyle iken yine de böyle buyuruyor. Daha biz nerede kalırız!

Bütün fitneler ve belâlar esasen nefse razı olmaktan (meydana) gelir. Bütün hayırlar nefisten razı olmamaktan emr-i rabbani veçhiyle onu düşman bilmekten gelir. Onu dost etmek, ıslahına muvaffak olmak da Allah dostlarıyla, merdân-ı hüdâ ile bulunmakla ve onlara ittiba etmekle mümkündür.

Bu merdan-ı hüdâyı bulmak ise zamanımızda pek müşküldür. Şeyh Efendimiz (k.a.s) Hazretleri buyururlardı: "Bir şeyhte üç şeye dikkat ediniz.

(1) Kendine dünyalık verildiğinde ondan mütelezziz olur mu?

(2) Sünnetlerle amel ediyor mu? Sünnetlere derece-i ittiba-ı nedir?

(3) En ziyade neden muhabbet ediyor (hoşlanıyor)?

Eğer bu şeyh dünyalıkta telezzüz ederse (lezzet alırsa), sünnete ittibâ' etmiyor (tabi olmuyor). Dünyayı ukbadan (ahiretten) çokça bahisle Mevlâ'dan bir şey bahsetmiyorsa o sizin işinize gelmez ondan uzak kalınız". Hakikat, emir buyurdukları gibidir. Zira insanın içinde ne varsa o dışarı sızar.

Ehl-i dünya, dünya içinde bulunduklarından onu söylemezlerse canları sıkılır. Ehl-i ahiret ise kendi işlerini söylerler. Evliyaullah hazerâtı ise, ehlüllâh olduklarından ve o didârın, cemâlin aşıkı olduklarından başkasını bilmezler. Daima ondan söylerler.

Cenab-ı Hak bu kulların mir'at olmasına müştaktır. Kulları Cenab-ı Hakk'a sevk için yanar yakılırlar. Cenab-ı Hak bir nebisine vahyen: "Benim muhabbetim hakkı için ben seni seviyorum. O muhabbetim hakkı için sen de beni sev" diye ferman buyurmuştur.

"Gönül esrarına vakıf veli, bi nihâyettir.
Sahib-i gönül birdir, o birdendir zühurat"

Cenab-ı Hak bir kulunun hayrını, kemalini murad buyurursa, onu nefsine, hevasına dünyasına terk etmez. Hasbelbeşeriye (İnsanlık gereği

olarak) suri ve manevi bir kusuru da olsa ne eder eder onu bir suretle ikâz ve kendine tevcih ve ikbâla muvaffak buyurur. Onu her türlü günahtan ve varlık günahından vaz geçirir. Şayet kulun hayrını ve kemâlini murad buyurmamış ise, o adam ne işlerse işlesin çok kayırmaz!

Cemâline Talib Ol

Bu mahlûkatın hepsi Hak talibidir. Hatta kâfirler de, yani kimi celâl-ı ilahisinin kimi de cemâl-ı ilahisinin talibidir. Cenab-ı Hakk'ın bizden murad ve maksadı kendisine kulları Mir'at (ayna) olmaktır. İşte biz bu murad ve maksad-ı ilâhinin bizde zuhuruna talip olmalıyız.

Bizde kalp, ruh, sır vardır ki bize emanettir. Kalp denilen et parçasında bir nokta vardır ki bütün mevcudât ve malukâttan büyüktür. İlâhi ilimler burada gizlidir. Bu behâ yetmez dürr-ü yetimi (tek inci) şeytana hevâya sivâya kaptırırsak bunun sahibi bizden şiddetle intikam alır.

Hz. İnsan çok büyüktür. Hiçbir kimse bunu tarife muktedir değildir. İnsan öyle bütün bir varlıktır ki, on sekiz bin âlemi Hazret-i Allah bu varlıkta toplamıştır. Ve onlarda olmayan bir şey fazla olarak bu insanda mevcuttur ki o da sırr-ı ilahidir. Bu büyük sırra ta'zim (saygı) lazımdır. "Saygı göstermeyene saygı gösterilmez" buyurulduğu da budur.

Bu sırr-ı ilâhiyi hülûlsuz, ittihatsız, zamansız, mekânsız, düşünürüz. Onun bu vücuda keyfiyetsiz ve kemmiyetsiz taallukunu mülâhaza ederiz. İşte bu teemmül ve mülâhaza nisbet-i sıddıkıyyedir.

Evet, Cenâb-ı Hakk'ı Allah'ı cihetsiz, zamansız, mekânsız düşünmek ve o suretle hazır bilmek yüksek mertebedir. Allah'a hamd olsun Cenab-ı Hakk'ın yardımı ve muvaffak etmesiyle bu zamandaki gençler bu tarikata sülük ediyorlar. Eskiden gençler değil, ihtiyarlar dahi kolay kolay tarikata meyletmezlerdi. Şüphe yok ki bu gençler, zamanlarındaki ihtiyarlara, insanlara yarın sohbet-i ilâhi olacaklardır. Zira kanlarının coşkunluğu, hevâ ve şehvetlerinin galebesi zamanında bu şekilde davranırlarsa, akıllılık ederek Hz. Allah'ı murad ve kasd buyururlar. "Kıyamet günü arşın gölgesinde yedi sınıf gölgelenir. Biri de Allah'a ibadetten neş'e olan gençtir[147]". Hadis-i şeriftir, ibadetle yetişmiş bir genç, arşın gölgesinde gölgelenirse, acaba marifet, muhabbet, kurubat ve rıza yolunda yetişen bir genç ne olmaz!

Bir hadis-i şerifte: "Tövbe eden genç Allah'ın sevgilisidir[148]" buyurulmuştur.

Sohbette Bulunmak

Sohbet-i mürşidde bulunmak iki suretle olur. Biri sohbet-i nefsiyyedir ki mürid mürşidin huzurunda, cisim ve kalbiyle bulunarak onun emirlerini dinlemesi fakat yerine getirmemesidir. Bu mürid o huzurdan uzak ve belki de çok uzaktır. Bu müridin sohbetten bir yararı olmaz. O ise maksada kâfi gelmez. Buna örnek Ebu Talip'tir. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimize bu kadar hizmet etmişken O, Hazreti kabul ve tasdik etmedi.

Diğeri de, sohbet-i nefesiyedir. Mürşidin emirlerini can ve gönülden kabul ederek muktezasıyla amel etmektir. Bu çeşit sâlik de cisim ve kalıplarıyla uzakta da bulunsalar zararı yoktur. Mamafih hem cismen huzurunda bulunmak hem de emirlerine imtisalle batınlarını tathire (temizlemeğe) muvaffak olmak elbette daha ziyade (çok) büyüklüktür.

Cismen huzurda bulunmayıp fakat kitap ve sünnete zahiren ve batınen imtisâl ve ittiba ederek velâyet mertebesini elde edenlere, vücudlarında vücud-u yezdanı bilip ve bulanlara misâl de Veysel-Karani Hazretleri'dir.

Hazret-i Cüneyd buyurmuştur ki; "Ehlüllah yolunda bulunarak, velev yalandan kendini ehlüllaha benzetenlere saygı gösteriniz. Zira: "Men teşebbehe bi-kavmin fe-huve minhum[149]" hadis-i şerifi gereğince onlardan sayılırlar. Onlara mülhak olurlar. Zira bunlar o kavmi sevdiğinden dolayıdır ki, kendilerini onlara benzetmişlerdir. Eğer öyle olmasaydı kendilerini başkalarına benzetirlerdi".

Bunlar (insanlar) burada (dünyada) müsâfirdirler. Müsâfirin üç şeye ihtiyacı vardır.

(1) Başlangıç

(2) Mesafe

(3) Nihâyet (bitiş)

Bidâyet (başlangıç) şeriattır. Şeriatsız başlamak ve sefer etmek olmaz. Mesâfe için kuvvet lâzımdır. Kuvvet ise beden kuvveti ve silahtır. En iyi silah tarikattır.

Nefis mertebelerini yürüdükten sonra nihâyete sıra gelir. Bu da hakikate ulaştığında "Esseyrü ilâllah"ta nihâyet bulur. Bundan sonra seyr-i sâni (ikinci seyr) başlar. Bu da "Esseyrü fil-lah"dır buna son yoktur.

Bu ikinci büyük seyirde çeşitli ilim, irfân ve müşâhedeler ve zevkler ânbeân yenilenir. Yazıcıoğlu der ki: "Cenab-ı Hak ehl-i cennetin abidlerini huzuruna celb edip, cemâl-ı ilâhisini onlara gösterdikten sonra; "Daha benim bir ni'metim kaldı mı ki onu size vereyim?" buyuracak. Onlar da daha ne

nimetin ola ki bize ihsan buyurmadın. Lütuf ve faziletinle bizi cehennemden kurtarıp, cennet-i âliyâta koydun. En büyük ni'met olan ilâhi cemâlini bize ikram ettin" diyecekler. Cenâb-ı Hak o vakit bunlara: "Benim rızâ nimetim vardır ki işte onu size verdim. Yani razı oldum" buyuracaktır. Yazıcızade (oğlu) merhum buyuruyor ki işte bu hitap âbidleredir. Lâkin ariflere dünyada iken bu rıza verilmiştir. Hatıra gelir ki rıza rızadır. Bu dünyada olmakla, âhirette olmanın farkı nedir? Hayır, öyle değil; bu iki rıza arasında fark vardır.

Örneğin iki öğrenci ilim isteğinde olsalar, bunlardan biri yalnız kendi amel etmek, diğeri de hem kendi âmel etmek hem de başkalarına amel ettirmek üzere ilim tahsil etseler ve muvaffak olsalar, bu iki öğrencinin farkı açıktır. Zira ilim tahsiliyle elde edilen hayır birinin yalnız nefsinde kalmıştır. Diğeri hem kendi bu hayırdan istifade etmiş ve hem de rızâen-lillah başkalarına sirâyet ettirmiştir ki elbette büyüktür. İşte burada rızayı bulanların da hayrı, feyz ve kemâli âhere (diğerlerine) geçmiş, daha doğrusu on sekiz bin âlemin, devam ve kıyamına bu büyük zatlar sebep olmuştur. Ayet-i Kerimede (Mü'minûn: 14): "Fetebâreke-l-lahu ahsanü-1 halikıyn - *Yaratanların en güzeli olan Allah'ın şânı ne yücedir!-"* buyurulmuştur.

"Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar Allah'ı tesbih ederler. Her şey O'nu hamd ile tesbih eder. Ancak, siz onların tesbihlerini anlamazsınız. O, halîm'dir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir), çok bağışlayandır" (İsrâ: 44) âyet-i celilesi gereğince hiç bir şey yoktur ki Cenab-ı Hakk'ı tesbih (noksanlardan uzaklaştırmak) etmesin. Hepsi tesbih edicidir.

Hâlbuki bu cemâdât ve hayvanâtın yaptıkları tesbihlerin kendilerine bir yararı yoktur. Hepsi insan-ı kâmilin amel defterine yazılır. Zira bunların buradaki kıyamı (ayakta durmaları) insan-ı kâmilin yüzündendir. Sonra bu zevat-ı celilede ilimlerin en büyüğü olan Allah bilgisi vardır ki bu ilimde çok büyük kimseler yetiştirilmiştir. Her zaman yetişmiştir ve yine yetişir[150].

Hülâsa, burada rızayı bulanlar orada da bulacaklar. İkisi arasında büyük fark vardır. Aleyhissalatü vesselam Efendimiz "Ehl-i cennetin çoğu saf kimselerdir[151]". Akıllılar ise illiyyindedir. "Herkesin kadir ve mertebesi Allah katında aklı nisbetindedir[152]" buyurulmuştur.

Ehl-i cennetin "Ebleh" olmasında iki mana vardır:

(1) Ehl-i dünya, ahiret ehline ahmak derler ki bu yüzden buyurmak ihtimali vardır. Bununla beraber dünya ehline nisbetle âhiret ehli akıllıdırlar. Fakat ehlüllaha nisbetle eblehtirler. Akıllı olanların en akıllısı evliyâullahtır. Cennet ehli cem-i mükesser (kırık çoğul) ehlidirler ki çok olur. Elhüllah ise cem-i sahih ehlidirler ki bunlar azın azıdır. Daimi vüslât bunlara aittir.

(2) Ehlüllah sohbetinde insanın kibir ve kendini beğenmesi gider. Ehl-i zikir olanların kalbi rüsuh bulur. Âkil o kimseye denir ki, faniyi bâki üzerine tercih etmez!

Bâki de iki çeşittir:

(1) Hadis olan (sonradan yaratılan) bakidir ki cennet nimetleridir. Cennet ni'metleri yaratılmıştır.

(2) Bekây-ı kadim-i ilâhidir. İşte bu bâkiyi, yaratılmış olan bâki (cennet ni'metleri) üzerine tercih, halkın bekâsına sebeb olan o zat-ı âliye aittir.

Bunların kadir ve mertebesi, bâki zü'l-celâli cümle üzerine takdim ve tercihleri nispetindedir. Bu hizb-i kalil (az taife)'nin büyüklüğünü anlatmaya gelmez. Özellikle Hak bunlardan bilinir bulunur. Hülâsa insanın büyüklüğünü tamamen tarif edemiyoruz. Ancak şu kadar diye biliriz ki; "insanda Allah'tan bir şey vardır. Ve Allah insanla bulunur. İşte insanın büyüklüğüne bu büyük şeref yeter". Nasıl yetmez ki zatın güneşi ancak insanda doğar!

"Efal, sıfat tecellilerinin mazhar ve muzhıri Hz. İnsandır" sözü insanın miyarıdır. Kişinin nereli olduğu sözünden bilinir[153]. Evliyaullah katında dilden alınma ve bellenme yalan sözün değeri yoktur. Gerçi insanın yakınlık, ma'rifet ve olgunluğunun derecesi sözünden belli olur. Fakat bu mükteyi basiret ehli, saf kalp ehli anlar. Ehli olmayana kapalıdır.

Ehliyle sohbet insanı, kadim yârın sohbetine ulaştırır.

---

[147] Elcamiu-s-Sağıyr Cilt: 2, Syf: 31

[148] Bulunamadı.

[149] "Kim bir kavme benzerse o, onlardandır". Elcamiu-s-Sağıyr, Cilt: 2, Syf: 167, Ebu Davud.

[150]"Allah, melekleri, yer ve gök ehli, deliğindeki karınca ve balığa varıncaya kadar (hepsi insanlara hayrı öğreten âlime rahmet", istiğfar ve dua ederler". Tirmizi. Ettac Elcâmiu lil-usul Cilt: 1 Syf: 64-65.

[151] Bu hadis'in kaynağı geçti.

[152] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 327, Hadis No: 2850

[153]Söz inanç doğrultusunda olur. Kişinin cennetlik veya cehennemlik mü'min, kâfir olduğu sözünden mükemmel anlaşılır. Dünya ve ahiret ehli olduğu da yine söz ve sohbetinin delâletiyle bilinir.

"Sohbet-i nâdan ile nâdanlar eder telezzüz

Divânelerin hem-demi divâne gerektir". Ziya Paşa

Sûfi Kime Denir

Bazı kadri yüce büyük zatlar, sufiyi şöyle tarif etmişler. Sûfi: "Mevlây-ı Müteâl Hazretleri'ni dünya ve ahirete tercih eden ve Cenab-ı Hakk'ın da onu cümle eşya üzerine tercih buyurduğu kimsedir".

Fıkıh kitaplarında, aynı kafada birbirini seven iki kölenin birbirinden ayırd edilmesine şer'i cevaz yoktur. Hatta Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz Hazretleri, Hz. Ali Keremallahu veche Efendimize iki köle ihsan buyurur. Bir gün kölelerin hallerini sorduklarında, Hz. Ali kölelerden büyüğünü sattığını cevaben arz eder. Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz: "Reddet ya Ali, reddet ya Ali" diye te'kiden onların tasarrufuna razı olmamıştır. Köleler akraba imiş. Kölede ayırmaya şer'i cevaz ve ilahi rıza olmazsa acaba kulu Mevlâ'sından ayırmaya nasıl cesaret olunur.

Kötü arkadaşların o kötü hallerine bundan büyük ne delil olabilir. Sonra kendimizde bu vücuda nefis tarafını iltizam eder ve ruhumuzu, kalbimizi, sırrımızı, telvis ile o asli âlemimize mani olursak, nasıl olur bilmem!

Sünnete Tabi Olmak

Bir adam bütün dünyaya nasıl karşı durabilir, bilmiyorum. Allah yardımcımız olsun. Bu aciz ve zayıf kulun elinden bu kadar işin gelmesi mümkün olmaz. Buna bir yerden himmet ve gayret olunmak icap eder. Ta ki ehl-i cemal çoğala, yetişe. Hiç olmazsa biraz olsun bu yüzden, bu mahlûk biraz rahat yüzü göre.

Efendi ehl-i hususu inkâr iç körlüğünden başka bir şey değildir. Ayet-i Kerimede (Hac: 46): *"Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, düşünecek kalpleri, işitecek kulakları olsun? (Dolaştılar, ama ibret almadılar). Çünkü gerçekte gözler değil, göğüslerdeki kalpler (kalp gözleri) kör olur"* buyurulmuştur. Âyet-i celilesindeki "göğüse" ait kalp körlüğü, hususun yolunu (inkâr) görmemektir. Onlardan uzak kalmak kör olmaktır. Âyet-i kerimede basiretleri olmayan ve kalp gözleri kör olanların, dış gözlerinin kör olmadığı ve Allah ve Resulünün katında ve evliyaullah katında körlük, mânâ körlüğü olmasıdır. Bunlar dış körlüğe itibar etmezler. Bu hadis-i şerif de aynı anlamdadır. "Kör gözü görmeyen değildir, fakat kör basireti kör olandır[154]".

Bakınız bugün lihye-i saadet açıldı. Bir tek "Muy-u Saadet"e bu kadar saygı ve hürmet olundu. Hakikaten daha ne kadar tazim ve tavkir olunsa yine azdır. Hem de pek azdır. Zira mahbub-u kibriya şah-ı mürselin ve enbiyaya ait bir muy-u anber-muy-u saadettir. Anber kokulu sadetli sakalından bir

kıldır. Fakan dikkat edelim, iyi düşünelim bir muy-u saadete böyle tazim ve ihtiram ediyoruz hâlbuki nur-u saadet, muy-u saadetten çok büyüktür. Acaba bizdeki bu nur-u saadeti, nur-u Muhammediyi niçin tahkir ediyoruz? Şu halde nefsimizin büyük bir hilesini daha anlıyoruz.

Evliyaullah buyururlar ki: "Sana birisi sorarsa ki Allah'ı seviyor musun? Yahut ondan korkuyor musun? Aman sen cevap verme sükût et. Yahut onun tevfik buyurduğu kadar onu seviyorum de, ta ki sevmem veya korkmam diyerek kâfir olmayasın. Severim ve korkarım deyip de sevenlerin, korkanların söz, hal, iş ve ahlâkı sende bulunmadığı takdirde yalancılıktan kurtulmuş olasın".

Yahu! Bundan büyük ne gibi bir rezalet, ahkâmlık cehalet olabilir ki insan hem kendisini, hem de Allah ve Resulullah'ı hem de evliyaullahı kandırmak ve iğfal etmek isteye, Aleyhissalatü Vesselam Efendimizin bir sünnet-i seniyelerini ihyâ etmek yüz def'a bu lıhye-i saadeti ziyaretten af dal ve a'ladır. Bir hadis-i şerifte: "Ümmetin fesadı zamanında bir sünnet-i seniyeyi ihyâ edene yüz şehid ecri verileceğini[155]" ferman buyurmuştur.

Yahu! Biz Resulullah'ı seviyoruz diye iddia ediyoruz. Fakat sünnetleri beğenmeyerek kâfirlerin ahlâkı, meşrebi adet, kisve ve yemeklerini tercih ediyoruz. Her türlü onlara benzemeye çalışıyoruz. Bu nasıl Muhammedilik, bu nasıl Hz. Muhammedi sevmek, ben de bilmiyorum?

Zatın biri: "Saliklere, sadıklara burhan gerek" buyuruyor. Evet, herşeye bir alâmet ve burhan (delil) gerektir. Boş, yalan ve sırf haram olan kuru iddiadan bir fayda sağlamak mümkün değildir. Allah'ın Resulü'nü sevdiğini iddia eden her kim ise acaba Allah'ın sevgilisinin her hususta sünnetlerini sorup araştırdı mı? Tedkik etti mi? Bunlardan kaçına ve hangisine tabi oldu? Yemek, yemekte mi su içmekte mi, elbise giymekte mi, yol yürümekte mi, oturup kalkmakta mı, okumakta mı veya söz ve ahlâkta mı, batın-ı Muhammediyeye tabi olmakta mı? Hülâsa mübarek sünnetlerin hangilerine tabi oldu.

Yahu! Allah sevgisi, Resulullah'a olan ittiba etmemiz (tabi olmamız) ölçüsündedir. Tabi olmanın neticesi muhabbet, mahbubiyet. Mahbubiyetin neticesi günahların bağışlanmasıdır. *"De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"* (Âl-i İmrân: 31) âyet-i celilesi bunu açıklamaktadır.

Günahımız (varlık günâhı da dahil) bağışlanırsa bu mevhum varlıktan kurtulur, hak varlığına kavuşuruz. Yok olmayınca, varlık yoktur. Varlığını yağmaya vermek gerektir!

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz "Kim benim sünnetimi yaşarsa beni yaşatmış olur. Beni yaşatan beni sevendir. Beni seven cennette benimle beraberdir[156]" buyuruyor. O halde sünnetlerden birini terk eden Resullullah'ı öldürmüş, demektir. Resulullah'ı öldürenin de dünya ve ahirette başına ne gelir, Allah bilir.

Sünnetlerin zahiri olduğu gibi batını da vardır. Bu batın sünnetleri de bilip tabi olmak gerekir ki insan tekemmül edebilsin. Yoksa insan noksan kalır. Belki de hayvan olur. (Bu hususta) bir şey nakledeyim.

"Peygamberimiz zamanında bir adam huzur-u seniyelerine gelir. Tarlasını başka birinin ektiğini iddia ederek şikâyet eder. Emr-i hümâyunlarıyla aleyhine iddia olunan adam celb edilir (getirilir). İddia eden iki de (yalancı) şahid getirir. Şahitlerin dinlenmesinden sonra peygamberimiz bu tarlanın iddia edenin olduğuna haliyle şer'i hüküm ile hükmeder. Fakat mürşid-i kül Efendimiz Hazretleri iddia edene ferman buyurur ki:"Yahu! Gerçi hükmen bu tarla senin oldu biz de böyle hükmettik ama ben biliyorum ki bu tarla senin değildir. Aleyhine dava olunanındır. Bu tarla sana hüküm olunmakla sen bunun günah ve vebalından kurtulamazsın kıyamet gününde de mesul ve muateb (azarlanmış) olursun. Bu hak senden alınır!" Bu emir-i hümâyun üzerine iddiada bulunan tövbe ve mağfiret talebiyle pişman olarak iddiasından vazgeçer[157]".

Efendiler, bakınız şeriatın dışı bir davayı insanın lehine hükmetmesiyle mesuliyetten kurtulmak olmuyor. Çok vakit olur ki herhangi bir iş, zahir bir hüküm şeriata tatbik olundu zannedilir. Fakat mânâ ve hakikati batıl olur.

Yani demek ve anlatmak istiyorum ki, şeriât-ı mutahharanın zahiri (dışı) olduğu gibi mânâ ve hakikati (iç yüzü) de vardır. Bu ikisini cem etmek olgunluktur. İnsan mânâya dikkat ve hizmet etmedikçe ademiyetini bilemez ve bulamaz. Ne âdemiyet, belki hayvanlıktan kurtulamaz. Hayvan ne cennete gider, ne cemâl ne de visâl-ı Mevlâ'ya erer. Hadiste: "Beni yaşatan beni sevendir. Beni seven cennette benimle beraberdir" diye irâde ve tebşir buyuruluyor.

Efendi, cennette olmak başka, cennette Resulullah ile olmak da başkadır. Aralarında büyük fark vardır. Şu halde mademki dünya ve ahirette saadet ve necâtımızı istiyoruz, keza bu insanlara, bu müslümanlara, bu islâm

memleketine hizmet ederek bunun korunmuş olmasını istiyoruz, o halde başka çare yok. Ancak bu kitabın zahiriyle, batıniyle ve sünnet-i seniyyenin zahir ve batıniyle amel etmemiz lazım ve farz-ı ayndır. Ta ki Allah'ı, Resulullah'ı bizim tarafımıza alalım. Onlar bizim yardımcımız olursa, artık bize galebe edecek, bizi helâk edecek ne bir kimse var ne de bir veya bir kaç dövlet (devlet) olmak ihtimali vardır.

Esteizü billah: Ayet-i Kerimede: (Âl-i İmrân: 160): *"Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur. Eğer sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size kim yardım edebilir? Mü'minler, ancak Allah'a tevekkül etsinler"* buyurulmuştur. Bakın, ashab-ı güzin (r.a) Resulullah'a o kadar itinâ ve ihtimam buyurmuşlar ki birgün İbn-i Abbas Hazretleri Medine-i Münevvere'de binekli olarak giderlerken bir sokağın başında hayvanının başını bir yöne çevirerek biraz bekledikten sonra yoluna devam ederler. Hikmetinden soranlara: "Evet, ben Resulullah'ı bir kere binekli oldukları halde burada böyle yaptıklarını gördüm. Ben de bu sünneti öylece ihyâ ettim ki kaybolmasın" buyurur. Allah ondan da babasından da razı olsun.

İşte ashab-ı güzin hazretleri peygamberlerden sonra mahlûkatın üstün kimseleri oldukları halde Resulullah'a bu derece mütabaata muvaffak buyurulmuşlardır. Kendilerinin o hazrete kemâl derece muhabbetlerine şahid-i kavi olan o fart-ı mutabaatları ve sohbet-i seniyyeye devamları sayesinde onlara da olan olmuştur.

Bize gelince, gerek sünnet-i Resulullah ve gerekse sünnet-i hülefâ-ı raşidine ittiba ile görevliyiz. Bir hadis-i şerifte: "Sünnetime ve raşid halifelerin sünnetine uyunuz[158]". "Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine tabi olursanız. Doğru yolu bulursunuz[159]" buyurulmuştur.

---

[154] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 166, Hadis No: 2133

[155] Ettarğibû ve-t-tarhib Cilt: 1, Syf: 80, Hadis No: 5

[156] El Camiu-s-Sağir, Cilt: 2, Syf: 161

[157] "Ben bir beşerim. Siz huzurumda davalaşıyorsunuz, olur ki ba'zınızın delili daha ikna edicidir. Ben de dinlediğim şekilde hükmederim. Ama kime kardeşinin hakkını hükmedersem o hükmettiğimi almasın (helâl değildir). Muhakkak ben ateşten bir parçaya hükmettim (hükmettiğim sanki cehennemden bir parçadır). Ettac Elcamiu lil-usul Cilt: 4, Syf: 69, Müslim.

[158] Ettac Elcamiu lil-usul Cilt: 1, Syf: 46

[159] Keşf-til Hafa Cilt: 1, Syf: 132, Hadis No: 381

Temkin Makamı

Evliyaullah'ın son mertebesi temkin makamıdır. Meclisler ve mahfiller emânettir. İlâhi emândır. Mecliste söylenilen sözler ve olan biten işler ne ise onu başka yerlerde ifşâ ve izhar etmek hıyanettir. İslâm'ın güzel ahlakından, Kur'an ve Peygamber'in ahlâkından değildir. Aleyhisselatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri: "Meclisler emniyet üzere akdedilir[160]" buyurmuştur.

Anlatmıştım, Medine-i Münevvere Harem-i Şerif'inde sabah namazından sonra cemaata va'z ve nasihat eden şeyh Yasin Efendi namında kâmil, nurani ve gayet tenasub-ü endama malik ve güzel bir hüsn-ü takrir sahibi hakikaten: "Simâhum fi vücuhihim - *Onların secde eseri olan alametleri yüzlerindedir-"* (Fetih: 29) sırrına mazhar ve yüzünden nur-u Muhammedi aşikâr görünür bir zat vardı. Hakikaten böyle muhterem bir zattı. Va'zında kalabalık bir cemaat bulunurdu. Biz de orada bulunduğumuz müddetçe va'zına devam ederdik.

Birgün bir münasebetle dedi ki: "Ey cemaat-ı müslimin yeryüzünde duanın müstecab olacağı yer ve mevki varsa o da Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere Harem-i Şerif'leridir. Fakat görüyorsunuz dokuz aydır bu iki Harem-i Şerif'te beş vakit namazı müteakib bu kadar hacılar ve belde ahalisi, düşmanın mahv ve helâkine ve memleketlerinin geri alınmasına dua ediyorlar da hiç bir suretle icâbet eseri görülmüyor. Bunun hikmeti nedir?

Evet, bunun hikmeti şudur. Bizim hal lisanımız diyor ki, "Ya Rabbi nefsimiz ve onun ahlâk ve isteklerinden hiçbir suretle vaz geçmeyiz. Sana isyan ve aykırı davranmak için nefsimize yardım ve muvafakat gösteririz. Fakat sen de bizim dediğimiz gibi yapacaksın, bizi düşmanlarımızın şerrinden koruyacaksın. Bizim rahatımıza hiç bir zarar gelmesin, ta ki biz sana iyiden iyiye muhalefette ısrar edelim. İşte bizim dualarımızın hakikati bundan ibarettir. "Ey cemaat, böyle bir duayı Cenab-ı Hak kabul ederse siz söyleyin, haşa ve kellâ!"

İşte efendiler; bizim başımıza gelen bu musibetler ve Âdem devrinden şimdiye kadar asla görülmedik fitne ve belâlar ve hal-i feveranda bulunan celâl ve gadab ve âsâr-ı kahr ve helâke karşı bizim Cenab-ı Hakk'a karşı yaptığımız şey ve bulunduğumuz hal ve keyfiyet, şeyh Yasin Efendi Sellemallah'ın ölmüş ise rahmetullahi aleyh'in dediği gibi bir duadan ibarettir.

Ama bu dua da bizim mahv ve helâkimizi mucibtir. Mademki dünyada ve âhirette saadet ve selâmet istiyoruz. Şu halde geliniz önce Allah'ın kitabını kendi vücudumuza zahiren ve batınen ikâme ve yaşamaya himmet edelim. Ondan sonra da diğerlerinin bu kemâl ve cemâl ve visâlı yolundaki

tekemmüllerine, tarakkilerine manen ve sureten yardım edelim. Rabbimize dönelim. Zira Allah ile başa çıkılmaz biz onun istediği şekilde ve onun için ona kulluk edersek o da bize her an her hal ve kârda yetişir. Artık duaya falan da hacet kalmaz. Allah'u Teâlâ Kitab-ı Mecid'inde (Hac: 38): *"Şüphesiz, Allah inananları savunur. Doğrusu Allah hiçbir haini, nankörü sevmez"* buyurmuştur.

Güvenilir bir hac arkadaşı nakletti. Hacı Yasin Efendi bir gün yine va'zlarında: "Ey müslümanlar semâvat ve arzın kıyâm ve devamına sebep olan her zaman bir kutuplar kutubu yeryüzünde bulunur. Allah'a hamd olsun zamanımızın Gavs-ı Âzamı da bugün bizim meclisimizde hazırdır" dedikten sonra Efendimizin yüzüne bakmış ve tebessüm etmiştir.

Rıza Nimeti

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifte: "Yarın (kıyamet günü) ehl-i cennete Cenâb-ı Hak cemâl-ı ilâhisini gösterdiği zaman ferman buyurur ki; "Daha benim ne gibi bir nimetim kaldı ki onu size vereyim. Ehli cennet de: "Ya Rab daha ne gibi bir ni'metin kaldı ki onu bize vermedin bizi lütuf ve fadlınla cehennemden halas ettin, yüksek cennetlere koydun ve bunların hepsinin üstünde bulunan cemâl-ı bâ-kemalın bize gösterdin" diye arz ederler. O vakit Hazret-i Allah celle azametühu buyurur ki: "Kullarım bir rıza nimetim kalmıştır ki onu size vermemiştim, işte şimdi ben sizden razı da oldum[161]" buyurmuştur.

Evet, geçenlerde bil-münâsebe söylemiştim. Bu hadis-i şerifteki cennet ehli husus olmayanlardır ki onlar didâr-ı ilâhiyi yarın orada, perde arkasından devamsız olarak görürler ve tekrar herkes kendi cennetine red olunur ki tekrar rü'yet zamanı gelinceye kadar nar-ı firkatla yanarlar. Yazıcızâde, bu hitabın kulluk eden, zahidlere olduğunu, ârif-i kâmil ve vasıllardan dünyada iken razı olduğunu şu beytleriyle anlatmıştır:

"Razı olam demiş Hak, hışmetmeyem size ebed
Abidleredir bu hitab, vermiş veli âriflere
Dünyada iken Hak rızâ, muştulamıştır onlara"

---

[160] Elcamiu-s-Sağiyr Cilt: 2, Syf: 185. Ebu Davud.

[161] Et'tergibü vet-tarhib Cilt: 4, Syf: 557, Buhari, Müslim.

Evet, rızâ nimetinin Cenab-ı Hakk'ın görülmesinden sonra olacağını işittik anladık. Arifler, kâmiller Allah'ın kulları dünyada beşeriyet elbisesiyle mestur has-ül-has hazretleridir. Eğer sende göz ve basiret varsa onları gör, onları sev, onlara tabi ol, sen de bu nimetlere nâil ol.

Efendi, bu iş başka suretle olmaz, evliyaullahı sevmekle onlara zahirde, batında tebeiyetle olur. Ahkâm-ı şer'iyye ile amel edeceğiz, içten Kur'an ahlâkıyla, ahlâk-ı ilâhiyle ahlâklanacağız. Gönlümüz zikir ve fikır-i mevlâ ile kuvvetli bir Allah sevgisiyle dolacak ve verây-ı tecelliyât ve müşâhedât olan ve reng-i bi reng tabir olunan nurul-nur olan nur-u huzuru ve o aslü'l-usül onunla bulacağız. İşte böyle olanlar müctebâdır, mesuddur. Ne dersen odur, zübde-i avâlim, mazhar-ı ism-i câmi', kıyâm ve devam-ı âleme bâdi ve bâis, Kur'an-ı müâbine kardeş, hülâsa Cenab-ı Hakk'ın kün fekân'ından murad ve matlubu işte bu gibi büyük insanlardır.

Bu âlem, hazret-i insanın debdebe ve saltanatıdır. Onun sayesinde yaşarlar. Ama onlar ister bilinsin ister bilinmesinler. İster kabul etsin ister etmesinler bu iş böyledir. Bunlar Hazreti Allah'tan, Hazreti Allah'ta bunlardan razıdır.

"Dâdim tûrâ nişân-ı zi vasl-ı genc-i maksud
Ger mâ ne residim şâyed tü beresi"
Türkçesi:
"Maksat olan hazineye ermek için size yol gösterdim, gerçi biz ulaşamadık ama sen ulaşırsın".

Kerâmet-i Kevniyye ve İlmiyye

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifte:"Cenab-ı Hak benim kalbime ne döktüyse hepsini ben de Ebu Bekir'in sadrına döktüm[162]" buyurmuştur. Hazreti Ömer bu batini hakikate nisbeti bildikten sonra: "Ah, keşke Ebu Bekir'in göğsünde bir kıl olaydım" diye temennide bulunmuştur. Hz. Ömer imandan sonra efdal-ı halaik ve ikinci halife iken böyle buyurup bu nisbet ve sıddıklık rütbesinden acaba bu ümmet-i merhumenin de haz ve nasibi var mıdır? Yoksa yalnız Hz. Sıddık'a mı aittir?

Bu malumdur ki değil Hazret-i Sıddık'ın, sahabe-i güzinden hiçbirinin aşığına ulaşmak bile hiç bir kimse için mümkün değildir. Yalnız Cenab-ı Hak kitab-ı keriminde enbiyâ-ı zişânın usul-u seniyelerini ferman buyurduktan sonra her âyet-i celilenin bitiminde (Saffat: 80): "İnnâ kezâlike neczi-l-

muhsinin - *İşte biz iyilik yapanları böyle mükâfatlandırırız-"* buyuruyor. O halde Vâris-i ekmel-i daim olan yüce zatlara mülâki olanların içerisinde de kıyamete kadar verâset yoluyla sıddıkıyeti bulan olacaktır. Zira bu ümmet-i merhume zata çağrılmıştır.

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz gibi mazhar ve muzhir-i tam gelmemiştir. Cenab-ı Hak mahlûkatından insanları insanlardan, enbiyayı, enbiya arasından da bizzat şefi-i a'zamımız, sevgili Peygamberimiz Efendimiz Hazretlerini ihtiyar ve istifa buyurmuştur.

Ümmetlerden de yine o Allah'ın sevgilisi sayesinde ümmet-i Muhammedi ve bunlardan da mü'min ve müttakıyı ve bunlardan da zikir ve sohbet ehlini ihtiyar etmiştir. Ve vücud-u insaniyette kalbi, kendisi için ihtiyar buyurmuştur. Kalbin bu büyüklüğüne bu söz kâfidir. "Allah kalple bilinir onunla bulunur." Onun içindir ki kalb-i mü'min arştan kürsiden ve bütün süfli ve ulvi âlemlerden büyüktür.

Cenâb-ı Hak Secde Suresi'nin evvelinde (Secde: 1 ve2): *"Elif lâm mim. Kendisinde hiçbir şüphe bulunmayan bu Kitab'ın indirilişi, âlemlerin Rabbi tarafındandır"* buyuruyor.

Evet, bu Kitab-ı mübin, bu sûre-i celile Cenab-ı Rabbül âlemin tarafından inzal buyurulduğunda şek ve şüphe yoktur. Bu Kur'an-ı kerimin sebeb-i inzali insanlar, özellikle mü'minler bununla amel ederek kendine lâyık ve vasıl olmak içindir. Doğrusu Cenâb-ı Hakk'ın, Hz. İnsan mazharından zuhuru içindir.

Bir gerek olmasaydı Hz. Allah, Âdem'i yaratmazdı. Bu lüzum hâşâ ve kellâ Cenâb-ı Hak için ihtiyaç çeşidinden olmayıp kendi cemâl ve kemalını insan aynasında temaşa ve muhabbet ve Hz. İnsan da cemâldan telezzüz etmesi için halk ve icâd buyurmuştur.

Eğer insan bu aynalık rütbesini bilip bulmazsa bu zuhur ve izhar ve Âdem'e nisbetle hâşâ ve kellâ âbes ve faidesiz bir şey gibi olmuş olur. Kur'an-ı Kerim özellikle, murad ve maksad-ı ilâhinin husulu için hem mübeşşir hem de münzirdir. Avam mü'minleri cehennemle inzâr ve yüksek cennetlerle tebşir eder. Mü'minlerin havasını da mâsivây-ı hakk'a meyl ve iltifattan sakındırırlar. Çünkü zahiri batını salih ameller ehli olan havas müminlerin mâsivay-ı hakk'a meyl ve iltifatları kendilerinin, nazar-ı Hak'tan sukutuna sebeb olur da onun için bu sakındırmayı yaparlar. Ve bunları yüksek cennetlerden başka sıfat-ı ilâhiye tecelliyatıyla da müjdelerler.

Allah'ın has kulları da tahkik makamına ulaşarak kendilerinin varlıklarını araya sokmamaları için tecelliyât-ı sıfatiye ve zatiyeye mazhar olarak kendiliklerinden büsbütün kurtularak, Hakk'ın kendilerinden tasarrufat-ı hakikiyesiyle tebşir buyururlar.

Bu açıklamadan meratibe nihâyet (mertebelere son) olmadığı anlaşılmakta olduğundan insanın hiçbir mertebeye razı ve kani olmaması ve daima himmetini, himmetine göre de iş ve amelini yüksek ederek hem kendi yüksek insanlık rütbesini bulması ve hem de diğerlerinin bu suretle elde etmelerine ve feyz ve kemâllarına hizmetçi olması lazımdır. İşte hilkat ve icâdın gayesi, maksadı budur.

Cenâb-ı Hak geçmiş kitapların bazılarında buyurmuş ki; "Kulum, sen benim emrime muti (itaat eden) ol ki ben de senin isteğini yerine getireyim. Sen bana, sana lazım ve uygun gelen şeyleri öğretme, ben sana lazım ve uygun olan şeyleri bilirim ve en iyisini ihsan ederim". Ve kezâ ferman buyurmuştur ki: "Bir kulumun beni ta'zimi zahiren ve batınen ilâhi emirlere itaat etmesidir".

Bazı büyükler de buyururlar ki en büyük kerâmet ve Cenab-ı Rabbül-izzet'in kula en büyük izzet ve ikrâmı islâmiyette istikamettir. İnsanın içinin ilâhi sohbetle dolmasıdır. Huzur-u Rabbaninin insanda tahakkuk ve temkinidir.

Bir de kerâmet-i ilmiye vardır. Fakat halk keramet-i kevniyeye itibâr eder. Hâlbuki kerâmet-i kevniye insanın özelliklerinden olup afâkidir. İslam'ın özelliğinden değildir. İstidrac olarak yapanlarda da kerâmet-i kevniyenin zuhuru vaki'dir.

Hâlbuki nefsin hakk'ı kabul edip onu bilmesi ve bulması gibi büyük bir kerâmet olamaz. Halk ve ciheti asla nazar-ı itibara almaz. İnsanlık ve islâmlığın ne suretle anlatılacağından insan hayrette kalıyor!

İbrahim Havas Hazretleri Hicaz'a teşriflerinde yolda bir Nasranî Papazı'yla arkadaşlık eder. Yedi gün aç olarak gittikten sonra papaz müşarûn ileyhe der ki "Ey müslüman rahibi, yedi gündür aciz artık yürüyemiyoruz bize bir taraf-ı gaybden yemek izhar et de yiyelim". İbrahim Havas Hazretleri içinden: "Ya Rab, bu hak dini ve ümmetinden bulunduğum habib-i edibin hakkı için bu Nasranî Papazı'nın yanında beni utandırma!" diye tazarru' eder (dua ve yakarışta bulunur). Taraf-ı gaybden üzerinde pişmiş et ve ekmek, soğuk su olarak bir sofra gelir, bunlar yer ve yollarına devam ederler. Yedi gün daha giderler. Sonra bu kere İbrahim Havas Hazretleri: "Ey Nasara rahibi, nöbet sana geldi bir yemek hazırlattır da yiyelim" der. Papaz âsâsına dayanarak bir müddet durur az sonra evvelki yemeğin iki misli olmak üzere bir sofra gelir. İbrahim Havas Hazretleri hem düşünür hem de yemez. Rahib:

"Gel yiyelim, senin bu yemeği yemediğinin sebebi benim şu zünnarım değil mi?" der. Ve belinden zünnarı çıkarıp atarak kelime-i şahadet getirir. Gel yiyelim bu sofra senin yüzün hürmetine geldi. Zira ben şöyle dua ettim: "Ya Rab eğer bu din-i islâm hak ise ve Hz. Muhammed senin hak peygamberin ise bize evvelki yemeğin iki misli bir yemek ihsan et" diye söyler ve beraberce yemeği yemeğe başlarlar.

Eğer İslam, zamanımız müslümanlarının yaptığı gibi yalnız bir suret-i insaniyeden ibaret olsaydı ve resmi bir islâmiyetten ibaret olsaydı, Allah bilir bu din bu kadar ne devam, ederdi ve ne de bir tek kişi bu hak dini kabul ederdi. Ne ise...

Yine Cenab-ı Hak (Secde: 13): *"Eğer dileseydik, herkese hidayetini verirdik. Fakat benim, "Andolsun, cehennemi hem cinlerden hem de insanlardan dolduracağım" sözüm gerçekleşecektir"* buyuruyor.

Yani murad edersem her nefis için hidayet ederim, buna kadirim. Fakat Cenab-ı Hak kudret, ilâhi külli irâdesini kullarının irâde-i cüziyesine taalluk buyurmuştur. Gerçi insanda bu irâde cüzidir, küçüktür. Fakat çok büyük iş görür. Zira kul, acizliğinin ve zayıflığının son haddiyle Cenab-ı Hakk'ı isteye de, Cenab-ı Hak da o kulunu red ede. Hâşâ ve kellâ Cenâb-ı Mevlâ'da red yoktur. Böyle şey olmaz olamaz. Bu cihetle kaderden bahsetmek ve onunla meşgul olmak münasip değildir.

İstidadım yok, tevfik olursa yaparım gibi şeyler hakka iftira, talim-i usul ve din olur. Bize düşen şey bu gibi şeyleri katiyen düşünmeyerek hemen emre imtisâldir.

Bir gün sahabe-i güzin hazretlerinden bazıları konuşurken Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz yanlarına teşrif buyurur. Ne konuştuklarını sorar, içlerinden biri kaderden bahsettiklerini arzedince: "Siz niçin kulluğu terk ettiniz de kaderden bahse düştünüz?" diye ferman buhurmuştur[163].

Bir gün Pehlül Dânâ Hazretleri, Halife Harun er-Reşid'in göreceği bir yerde, büyük bir direği bir ucundan tutar kaldırır. Bir kere de öbür başını tutar kaldırır, üçüncü de direğin ortasından tutup kaldırmak isterse de bir türlü kaldıramaz. Harun er-Reşid; "Böyle ne yapıyorsun" diye sorar.

- "Kendi kendime bir müvazene yapıyorum. Baktım hele dünyayı yalnız kazanabilir miyim, baktım ki mümkün kolay. Bir de yalnız ahireti kazanabilir miyim diye çalıştım onu da kolay ve mümkün buldum. Üçüncüde her ikisini

bir arada kazana bilir miyim çalıştım başaramadım" diye buyurur. Bunun üzerine Halife ağlamağa başlar ve Pehlül'e ne istersin ki sana vereyim, der. Pehlül de:

- "Yüzüme konan sinekler beni çok usandırıyor. Emrette bunlar benim yüzüme konmasınlar. Başka şey istemem" der.
- Halife bu benim elimden gelmez. Hükmüm bunlara geçmez, deyince Pehlül:
- "Peki, bir sineğe hükmü geçmeyen bir adamdan ben ne isteyeyim ki o da bana vere" buyurur.

Evet, dünya ve âhireti bir arada bulundurmak müşkül ise de, bu zamanda her ikisini bir arada görmek (yürütmek) icâb ediyor. Kemâl da budur. İnsan çok müstaid (kabiliyetli) ve güçlü yaratılmıştır. Zamanımızın insanları ise çok daha kabiliyetlidir. Her ikisini (dünya ve âhiret işlerini) birden görmek kolay olur. Bu suretle tevfik-i bâri yar-u yâver olur.

Yüksek bir gayret, sahih ve salim bir senet, kavi ve kati bir azim ve cezim ister. Ayrıca dünya işini onun (Allah) için görmek kâfidir.

Sadat-ı Nakşiyye: "Eğer İbrahim Ethem Hazretleri Abdü'l-Halik Gucduvani Hazretleri'nin evlâtlarının birinin eline geçseydi, tac ve tahtını terk etmeden ulaşacağı nimete yine ulaşabilirdi" buyururlar. Kaddesellahu esrarehümül âliyye.

Hadis-i Şerifte: "Çalışınız, herkese, ne için yaratılmışsa o iş kolaylaştırılmıştır[164]" buyurulmuştur. Biz, zahir, batın çalışalım ilâhi emirlere itaat edelim. Yardımcı Allah Teâlâ'dır. Bu yolda tembellik olmaz. İşi yarına bırakma yoktur. İşte o kadar. Öbür tarafı kolay olur.

---

[162] Bulunamadı

[163] "Bir gün yatsı namazından sonra peygamberimiz, Hz. Ali'nin odasına girdi. Erkenden yatmış olarak buldu.

- "Gece namazı kılmadın mı?"
- "Ya Resulallah canımız Allah'ın elindedir. Dilerse genişletir, dilerse daraltır" deyince. Resulullah gadaplandı. Elini dizine çarparak ve
- "İnsan tartışmaya herşeyden daha çok düşkündür" âyetini okuyarak çıktı". El'akâid-ül-İslâmiyye Syf: 97-98, Esseyyid Sabık.

[164] Elcamiu-s-Sağir, Cilt: 1, Syf: 48

Hıdır (a.s) ve Ebu Bekir Kenâni

Hz. Hıdır (a.s)'a sizden büyük bir kimse gördünüz mü, diye sormuşlar. İki zatı anlatmış ki bunlardan biri bir genç idi onun sıfatları üçüncü cilde yazılmıştır.

Diğeri de Mekke-i Mükerreme'de Ebu Bekir Kenâni Hazretleri'dir. Bu zat va'z etmekte bulunan bir vaizin nasihatlerini dinlerken, başını dizinin üzerine kor bir köşede murakabe buyururdu. Niçin va'z dinlemediğini sordum. Biz va'zı sahibinden alır, ondan bir an gâfil olmayız diye cevap verdi. Böyle olduğu ne belli soruma dedi ki bak ben senin Hıdır olduğunu biliyorum fakat sen benim Ebu Bekir Kenâni olduğumu bilmiyorsun. İşte bu zatı kendimden büyük gördüm. Hâlbuki Hıdır (a.s)'ın nübüvvetinde ihtilâf olmadığı ma'lumdur. Sen bu ümmet-i Muhammedin büyüklüğüne bak!

İki Ayrı Söz

Bazı evliyâ buyuruyorlar ki "Müjde o zata ki yurdundan ayrılmaz". Bazıları da: "Yazık o kimseye ki yurdundan ayrılmaz" buyuruyorlar!

Yurdundan ayrılmayana hem müjde hem de yazık diyorlar. Surette muhalif görünüyor. Hakikatte bu iki söz bir anlamadır. Zira insanın iki vatanı vardır. Biri vatan-ı aslî ve hakiki, diğeri vatanı arizi (hakiki vücudu olmayan)dır.

Asli vatanı bilip gönlünden ona yönelene ve o huzurdan ayrılmayana hakikaten müjde olsun. Kezâlik bu arizi vatana gönül vererek bu fâni vücud ve yurd sevgisinde kalarak, mânâ ve batından anlamayanlara da yazık!

Namazın Hakikati

Bazı kimseler de buyururlar ki: "Namazda hem hizmet, hem kurbet (yakınlık) hem vuslât vardır".

Namazda aza ve cevarih zahiren şeriatın emrini edâ etmekte, hizmettedir. Aynı zamanda batınımızın Cenab-ı Hakk'a teveccüh ve ikbâli de kurbet ve tarikattir. Namaz kılanın huzura dalması vuslât ve hakikattir. Lâkin namazı bu şekilde bilip ve bu surette kılan kaç müslüman var bilmem ki!

Dersiniz ki efendim bizim namazımıza bir şey mi diyorsunuz? Haşa ve kellâ (hayır), iman büyük bir nimettir. Fakat mü'min, sen de insaf et, bu nasıl imandır ki sahibini Hz. Allah'dan uzak ettirir de masivâya, nefse şeytana yöneltir!

Bu âlemde iken bu iman, bu İslam insanı kötü huylardan, nefis, hevâ ve dünyaya meyl ve muhabbetten kurtarmaya kâfi olmuyorsa, ahiret ki âlem-i mânâdır. Ayet-i Kerimede: (Tarik: 9): *"Yevme tüble-s-serairü - Bütün sırların yoklanacağı günü hatırla!-"* buyurulmuştur. Acaba o vakit nasıl kifâyet edecektir. Mü'min bu hal üzere, nasıl gönlü rahat olarak duruyor, ben şaşıyorum!

Evet, o gün Cenab-ı Hak kişinin gönlündekini açığa çıkaracaktır, insan ahirete, kitaba ve peygambere inanır da nasıl onların iç, dış emirlerine göre hareket etmez, uymaz bilmem!

Malumdur ki, insana üç şey lazımdır: "İlim, amel ve istikamet". İlim hakkında çok âyet-i celilelerde pek çok emir ve ilâhi ferman vardır. Özellikle öncekilerince sonrakilerin ilimlerini toplayan sevgili peygamberine: *"Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. Sana vahyedilmesi tamamlanmadan önce Kur'an'ı okumakta acele etme.* ***"Rabbim! İlmimi arttır" de****"* (Taha: 114) diye ilminin artırılma talebini öğeretti. Bu ilim sıfat, zat ilmidir. Allah ilmidir. İşte bu ilme nihâyet yoktur. Zira Hz. Allah'a nihayet yok ki ilmine de nihâyet olsun. Bu üç vasıftan ilim, amel ve istikametten bir mana doğar ki o da; "İttikâ" dır.

İttikânın da mertebeleri vardır:

(1) Emirleri yapmak, yasaklardan sakınmak, bu ittikayı yapanlar vücudlarını cehennemden kurtarır, fadl-i ilahiyle de yüksek cennetlere ulaşırlar. Bunlar ittikâya âşinâdırlar.

(2) Emirlerin zahir ve batınına uyarlar. Yasakların zahir ve batınından sakınırlar. İlâhi ahlâk ile ahlaklanırlar. Ve Hz. Allah'a layık olurlar ki bu kısım birinci kısımdan yüksektir. Fakat üçüncü kısımdan aşağıdır. Bunlar da ittikaya hâdimdirler.

(3) Birinci ve ikinci kısımların ittikâlarını yapmakla beraber kendi varlıklarından ve vücudlarmdan perhiz eder ve Hakka karşı kendilerini isbât (kabul) etmezler. Bunlardan kemâl üzere İlâhi murad ve maksad edâ olunur. Hak zahir ve peydâ olur. Bunlar da ittikâya âşıktırlar.

Evet, muhabet-i ilâhiyeye karşı ne mâni ise, kurbet ve vuslatlarına ne perde ise ona aldanmamalıdır. O şeytandır. İnsan bir vazifenin emir ve tebliği kadar, ilâhi emirlere dikkat etmiyor!

Sübhanallah, böyle kadir ve muktedir olan Zat-ı Zü'l-Celâl Hazretlerini (hâşâ ve kellâ) bu suretle hiçe saymak olur mu? Ben söylemeyeyim, siz söyleyin bu müslüman (Allah için), müslüman mıdır? Bunun neticesidir ki o da bizi hiçe sayarak ve çer çöp yerinde tutarak hiç kayırmaz (acımaz). Nitekim bu kadar mahlukât çeşitli belâ ve musibetlere ma'ruz kaldı, mahv ve helâk oldu da Allah hiç kayırmadı!

Aynen böyle, yarın cehennemde bu mahlûkat ve bu gibilerle dolacaktır. Yine Allah bunları hiç kayırmayacak (yardım etmeyecek)tir.

Burada azâb, orada azâb "lâhavle velâ kuvvete illa billah"!

Tedâvi için Sebebe Gerek Vardır

Hz. İsâ (a.s) hasta olduğu zaman, ilâç tavsiye etmişler kabul buyurmamış ve Cenab-ı Hakk'a arz etmiş ve Cenâb-ı Hak: "Ya İsâ! Ben senin için sebepleri kaldırmam" diye emir buyurmuştur. Yani esbaba (sebeplere) tevessül ve teşebbüs icâb edeceğini emretmiştir.

Evet, zahir hastalıkların def'i için nasıl sebeplere teşebbüs lazımsa, doktorların ilâç ve müdahelesine ihtiyaç varsa, böylece batın hastalıkları için de sebebe tevessül ilâhi doktorlara ve müdaheleye ihtiyaç vardır. Özellikle emraz-ı batıniye (kalbe ait kötü huylar) emraz-ı zahiriyeden (bir azanın ağrıması veya hastalığı) çok daha helâk edicidir. Fazla olarak da geçici ve bulaşıcıdır.

Bâtıni hastalıkları tedâvi eden tabibler insan-ı kâmillerdir, evliyaullahtır. Bunlara müracaatla batini illetlerimizi tedâvi ettirmemiz çok önemli ve çok lüzumludur. Ta ki o vücuddan maksad-ı ilâhi biline, buluna!

Bu büyük zatlar Kur'an'a kardeştirler. Kur'an'ın esrar ve hakikatlerine nihayet olmadığı gibi, bunların da esrar ve hakikatine, hikmetlerine, ilim ve üstünlüklerine nihayet yoktur. Bunlardan istifadeye mecburuz.

Lokman Hekim'in hikmetleri pek çoktur. Lokman Hekim bir efendinin kölesiymiş. Efendisine bazı misafirler gelmiş, efendisi diğer köleleriyle beraber Lokman'ı da meyve getirmek üzere bağa göndermiş. Köleler bağdan sepetlerle meyveleri alıp getirirken yolda meyveleri tamamen yerler. Efendinin konağına yaklaşınca ceza görmemeleri için aralarında hor gördükleri Lokman'ın bu meyveleri yediğini söylemeği aralarında kararlaştırırlar. Hakikaten öyle de yaparlar.

Efendileri Lokman'ı azarlamağa başlayınca: "Bu meyveleri kim yediyse basit bir tecrübe ile meydana çıkar. Ben yemedim. Bunlar bana isnad ettiler. Şimdi hepimize bir miktar sıcak su içiriniz, biraz da koşarız o zaman belli olur" der. Öyle yaparlar. Kölelerin hepsi kusar ve meyveler ortaya çıkar. Yalnız Lokman Hekim kusmaz. Çünkü içerisinde (midesinde) bir şey yok. Mevlâna Rumi Hazretleri bu vak'ayı Mesnevi'sinde açıkladıktan sonra buyurur ki: "Evet, burada bu dâr-ı ibtilâ ve imtihanda tamamıyla nefsi için olup ve onun bütün arzularını yerine getirip de ilâhi maksad ve gaye aranılmazsa yarın orada da bize sıcak su içirirler o zaman herkesin içi dışarı çıkar. Zira o gün içerinin (sırların) açığa çıkacağı gündür.

Evet, evliyaullah genellikle bu hususta söz birliği içindedirler ki nefsin istek ve zevkleri ile kalanların ârif ve kâmil olmalarına imkân yoktur. Bu zevkler ve istekler ister dışta ister içte olsun belki huzuzât ve hevasat-ı mâneviye daha kötüdür. Büyük bir perdedir.

Şeytanın Aldatması

Sadık bir mürid ve salik mürşidinden hiçbir şeyi saklamaması ve gizlememesi gerektir. Zira batıl zaten batıldır. Bunu herkes anlar. Fakat nefsin hile ve desiseleri pek çoktur.

İnsanın anlayamayacağı gayet ince hile ve desiseleri vardır. İnsana hak suretinde görünerek muhalif-i rıza-ı rabbani öyle şeyler yaptırır ki insan helâke kadar gider. İşte bu cihetle mürşide başvurma ve ondan hiç bir şeyi gizlememek mutlaka gerekir.

Müridin kalbinde mürşidinin emir ve tasdikine uygun olmak şartıyla bir ilâhi öğütçe ola. Salikin işi gecikirse geri dönüşe sebep olur. Bakınız bir gün Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretlerine adamın biri: "Ya Resulellah, ben Cenab-ı Hakk'ın arşını gördüm ve Cemalullahı seyrettim" diye arz eder. Efendimiz: "Arş-ı Rahmanı nasıl gördünüz?" diye sorar. O adam da: "Ya Resulullah su üzerinde gördüm." diye arz edince, Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz: "Senin gördüğün arş, şeytanın arşıdır" diye ferman buyururlar[165].

Evliyaullahtan bazıları da bir yerde sohbet ve muhabbet ederken adamın biri de yanlarında sessizce otururmuş. O adama da; "Yahu! Siz de bir şey söyleyiniz" derler. O adam da "Cenab-ı Hakk'ın ilâhi tecellisine mazhar olduğunu ve Hz. Allah'ı bilip bulduğunu" söyler. O zaman içlerinde bir zat; "Kalkınız falan muhaddisin yanına gidelim derler. Ve beraberce giderler. Muhaddis müşarun ileyhe: "Şetanın da su üzerinde arşı bulunduğu hakkındaki hadis-i şerifi senediyle okur. Hem bir iki defa okurlar. O zat oradan konuşmadan kalkar. Bir daha görüldüğü zaman hali sorulur: "Efendi, bize tecelli vâki olan yere gittim orda işlediğim bütün ibâdet ve taatı kazâ ettim de geldim" diye buyurur.

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz bir hadis-i şerifinde: "Himmetinizi âli ediniz[166]" buyurmuştur. Yani kişinin kast ve himmeti, niyeti Zat-ı Zü'l-Celâl Hazretleri ve onun murad ve rızay-ı ilâhisi olmalıdır. Zira Cenab-ı Hak kuluna kâfidir. Yeter. Cenab-ı Hakk'ın yeter olduğunu bilmekle beraber, insanın ulüvv-ü himmeti bulunmak ve amellerle beraber hüsn-ü zannı galib olmak ve Cenab-ı Hakk'a vuslâtın gayet kolay olduğuna da inanmak gerektir. Hatta bazı zevatın itikâd ve tevekkülleri pek ziyâde olduğundan suri rızıkları dahi kendilerine sebep ve vasıtasız gelir. O suretle merzuk olurlar. Bizim için öyle tembel ve haksız olarak durmak doğru olmaz.

Biz şer'i daire içinde Allah için çalışıp kazanmaya himmet ederiz. Cenab-ı Hak ne kadar takdir buyurmuş ise onu ihsan eder. Demek istiyorum ki, uzun fikirliğinin gereği yoktur. Meselâ: Çiftçi için çok şeye ihtiyaç var. Tarla, saban, tohum, zamanında tarlaya su vermek, yabancı otları temizlemek ve bunlardan sonra da Cenab-ı Hak ne ihsan buyurursa, nasıl rızıklandırırsa öyle olur. Bu noktadan sonrasını düşünmeye lüzum yoktur.

Kezâ bu vücud da arz gibidir. Bu vücudun da tohumu iman ve salih ameldir. Bunun suyu da insan-ı kâmile yakınlık ve onun iyi sohbetidir. Bunlar tamam olduktan sonra artık rahmet ve ilâhi ihsanı gözlemek icap eder. İlâhi emirlere uymadan ilâhi rahmeti ümid ve gözlemek -sözün doğrusu- ahmaklıktır. Büyük cehâlettir.

Bu hakikati açıklayan bir hadis-i şerifte "Akıllı nefsini hesaba çeken ve ölümden sonrasına hazırlanandır. Akılsız da nefsinin arzularına uyup (hiç bir hayır yapmadan) Allah'tan (hayır) ümidinde olan kimsedir[167]" buyurulmuştur.

Evliyaullah dahi: "Büyük istekler, büyük sebeplerle zuhura gelir" buyururlar. Evet, hakiki istenileni bilmek ve bulmak, onun emirleri ne zahiren ve batınen uyarak imân ve amel-i salihle nefis, tabiat ve hevâya muhalefetle zikir, fikir ve sohbet-i mürşid, tezkiye-i nefis ve ahlâk-ı ilahi ile ahlaklanmakla ve onu can ve gönülden taleb (arzu) etmekle mümkündür. Yoksa insan şekliyle, resmi bir islâmiyetle bu nimet ele girmez.

Kur'an-ı Kerimde (Ankebut: 45): *"(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah, yaptıklarınızı biliyor"* buyurulduğu, mü'min de senelerce namaz kıldığı halde yine gıybet eder, haram yer, dünyayı sever anlaşılıyor ki bu namaz ilâhi açıklama dairesinde edâ olunan bir namaz değildir. Onun için

Mevlâ'na Celaleddin Rumi Hazretleri:
"Penc vakt âmed namaz-ı rehnümun
Âşıkânrâ fi-s-salati dâimun" buyuruyor.
Türkçesi:
"Ehl-i suret ve zahirin, ehl-i rusumun namazı beş vakittir. Aşk ehlinin ve hakikatin namazı daimidir".

Onlar farz namazları eda ettikleri gibi, gerek namazlarında gerek diğer vakitlerde de gönülleri ilâhi huzurdan kesilmediği (ayrılmadığı) cihetle devamlı namazdadırlar. Fuhşiyâtın ve münkerâtın her türlüsünden de kurtulmuşlardır.

Bu nisbet ve huzura, hatırasız avam vesaire şöyle dursun âlimlerden bile iki dakika muhafaza edenin ayağının altını öperim. Her şeyhte bile bu nisbet-i kadime-i ilâhinin bir çeyrek saat, on dakika devamı müşküldür. Daimi huzur ehli olan zatlar, ricalullah hakkında: "Aşıkların bir nefesi ins ve cinnin ibâdetinden hayırlıdır" denilmiştir. Hz. Sıddık Efendimiz'in cümleyi geçtiği husus bundandır. Bunun için evliyaullah buyurur ki: "Bir adam yalnız şekli ve bedeni ibadetlerle meşgul olsa ve yalnız buna gayret ve himmet etse, o adam gayet büyük bir padişaha içi boş (süslü güzel) bir sandık gönderen kimseye benzer. İçi boş olmasından dolayı padişah: "Sen benimle alay mı ediyorsun diye adamı cezalandırır". Fakat şeriatın emirlerine uyarak, batınen de kalbin tasfiyesine, sırrın süslenmesine tam bir ihtimamla ilahi huzurun içte takarrür ve tahakkukuna çalışan veya masivâdan geçerek külfetsiz bu manevi emri kendine hal ve mal eden o padişahlar padişahına hadd-i zatında az ve önemsiz fakat tartıya gelen kıymetli cevher hediye getirmişe benzer. "Padişah da elbet bu zata ihsan ve ikram eder".

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz bir hadis-i şerifte: "Cennetin yüz derecesi vardır. Doksan dokuzu akıllılar içindir. Ancak biri diğer ehl-i cennet ve eblehler içindir[168]" buyurulmuştur. Akıllı diye vasfedilen Hz. Allah'ı dünya ve ahiret üzerine tercih ve Zat-ı Zü'l-Celâl Hazretlerini murad edip onu bilmek ve bulmak üzere olan veya bilmiş bulmuş olan zevat-ı kirâmdır. Ehl-i dünya da ehl-i zekâvet ahmaklık ve cinnettir. Tefrit derecede akıl, zekâ da belâhettir. Lâkin Allah'ın emrine mânâ ve batın hususunda ne kadar fart-ı zekâ ve aklı olursa olsun makbul ve övülür. Ancak böyle bir akılla akl-ı cüz'i, akl-ı külle ulaşır. Ehl-i cemâlullah'tan devamlı mahrumdurlar. Görseler bile perde arkasından görürler. Bu mahrumiyet az sanılmasın, insan hasret dağıyla, ayrılık dağıyla yanar, kavrulur. "Bu ayrılık ateşi her çeşit azaptan daha fenâdır". Cenab-ı Hak cümlemizi muhafaza buyursun!

Kur'an-ı Azim-üş-şanda (Zümer: 73): *"Rablerine karşı gelmekten sakınanlar da grup grup cennete sevk edilirler. Cennete vardıklarında oranın kapıları açılır ve cennet bekçileri onlara şöyle der: "Size selâm olsun! Tertemiz oldunuz. Haydi, ebedî kalmak üzere buraya girin"* buyuruluyor. Evet, müttakileri Cenab-ı Hak cennete sevkeder. Bunlar için "ilâ" ile cennete kadar gideceklerini, ilerisi olmadığını açıklamıştır. Fakat ehli sâfâ ve ehlüllah Hz. Allah'a haşrolunurlar. Ve belki burada iken Cenab-ı Hakk'ın zatına haşrolmuşlar ve bunlar hakkında da (Necm: 42): "Ve enne ilâ rabbike-l-müntehâ -*Şüphesiz en son varış Rabbinedir-"* buyurulmuştur. Sırr-ı âzim-i zatiyi ancak ehli olan idrâk eder.

Müridin azm, cezm ve kasdı, mürşidin de inâyet ve himmeti bir araya gelirse ilahi cezbe ve ilâhi yardım ile o mürid onlardan biri olur. Ve buna ehil olmayanları da "ota sarıp ata versek at yemez, ete sarıp köpeğe versek köpek yemez"!

Efendi, Kur'an-ı azimüşşanda bu kadar enbiya-ı zişan Hazretlerinin ahlâk ve mübarek halleri anlatılıyor. Acaba niçin? Muhakkak bizim kemâlimiz içindir. Ta ki biz de onlardan ibret alarak o güzel ahlâk ile ahlaklanalım. Tahakkuk edelim. Cenab-ı Hak onların mübârek hallerini ve ulaştıkları ve ulaşacakları büyük nimetleri emir ve fermandan sonra: *"İyilik yapanları işte böyle mükâfatlandırırız"* (Sâffât: 110) emriyle ümmet-i Muhammedin muhsinlerine bu veçhiyle mükâfat olacağını ferman buyurur.

Meselâ "Hazret-i Âdem surette bir zelle işledi, fakat birçok sırlar ve hikmetlere mebni olan bu zelleden dolayı senelerce ağladı. Zulmü ve muhalefeti nefsine isnadla Cenab-ı Hakk'a rücû, inâbe ve tövbe etti. Tövbesi kabul olundu. Halifetullah, Sâfiyullah oldu. Şeytan da muhalefeti Cenab-ı Hakk'a isnâdla ebeden mel'un ve matrud oldu. Mümin nasıl olurda bu yedi bin bu kadar senelik düşmandan emin olur!

Bakınız Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerimde (Zümer: 17 ve 18): *"Tâğut'a kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjde vardır. (Ey Muhammed!) Dinleyip de sözün en güzeline uyan kullarımı müjdele. İşte Allah'ın doğru yola ilettiği kimseler onlardır. Gerçek akıl sahipleri de onlardır"* buyuruyor.

Evliyaullah yanında "tağut" dünyadır, nefistir, masivadır. Hülâsa, masivallahtan ne şey ziyâde sevilirse o şey haikkatte tağuttur. Mü'minin putudur. Kâfirlerden farkı onların putu aşikâr, bunun ki gizlidir. Bir insanın kulluğu ya Cenab-ı Hakk'adır yahut tağutadır. Gerek şirk-i celiden, gerek şirk-i hafiden kurtulan hakikaten velidir. Ve Rabb'e inâbe ise tamamen masivadan kesilmektir. İçten kesilerek tezkiye-i nefisle ve ilâhi ahlâk ile gönlün Rabbü'l izzetin huzurundan ayrılmaması, zikr-i daim ehli olmuşlardır. Daimi zikir ehli olması şüphesiz insan-ı kâmildir. Ve bu devam-ı huzura delil ise; "Livaktün lâ yasauni fihi melekûn mukarrabün velâ nebiyyün mürselün[169]". Hadis-i şerifidir ki burada "vakt-in"mânâsı "Vaktün müstemirrün" sürekli bir zaman demektir. Yani mânây-ı istimrara (sürekliliğe) delildir. Bu devleti bulan zata müjde var. Gerek dünya, gerek ukbâda bu yüce kişiler fâni hayatta da müjdelendikleri halde yine herkesten çok Allah'tan korkarlar. Zira kişi marifeti nisbetinde korkar, sever. Diğerlerinin korkması ve sevgisi arasında büyük fark vardır. Sonra âyet-i kerimenin sonu müjdeyi te'kid yani işitip ihsana tabi olan kulunu tebşir buyuruyor.

En güzel söz gerek enfüste, gerek âfâkta olsun tezkiye-i nefse, ahlâk-ı ilâhiye ile ahlaklanmaya, yakınlığa, ma'rifet ve vuslâta ait sözler olup bunları işitip tabi olmak lazımdır. Bunun ma-adası ma-adadır. Salik'in kalbine çeşitli düşünceler gelir. Bunların dahi iyisini anlayıp ona tabi olmak ve diğerlerini dinlememek anlamamak gerekir.

Ayet-i celilenin mânâsı Cenab-ı Hakk'ın hidayet buyurduğu ve hidâyet-i kâmile ve hassasına mazhar kıldığı kişiler bunlardır. Ve ülül elbâb olanlar yani akıl sahibi ve özü, içi olanlar ancak bunlardır. Yani bunların hakikati vardır, demektir.

İman Kalbe Nüfuz Etmelidir

Mezhebimize göre yani İman Ebu Hanife Hazretleri'ne göre şahadeteyni - kelime-i şahedeti dil ile ikrâr kalp ile tasdik etmeye iman denir. Salih ameller imanın muhafızıdır. Kemala râcidir. Fakat diğer üç mezhebe göre, salih ameller imandan cüzdür. Gerçi iyi düşünürsek bizim mezhebimiz de oraya çıkar. Zira salih amellerin imanın koruyucusu olmak, muhafızın terk ve kalkması, korunanın yani imanın zayine kuvvetli bir sebeptir.

Bununla beraber iman iki türlüdür. Biri sadırda olur. Diğeri de kalbin içerisine girmiş yerleşmiştir. Bir iman ki kalbin içerisine girmemiştir. Henüz göğüstedir. Onun zevalinden (yok olmasından) korkulur.

İmanın içe nüfuzu ve orada yerleşmesi, gönüllerdekini bilen, zatına mahsus bir huzurla hazır ve nazır ve bize bizden yakın olan Zat-ı Zü'l-Celâl Hazretleri'ni gözle görür gibi kesin belki de bizzat yaşar kesinliğinde bilip bulmak mümkündür.

Bu da olmaz ancak bir kâmil kişiye yetişmek ve ona yakın olmak ve sohbetinde bulunarak ona uymakla mümkün olur. İmanın dilden kalbe, kalpten tefekküre intikali ile taklid zail olur. Tasdiken bilinenin istidlal ve müşahede ile bilinmesi imanda ileri bir merhaledir. Böyle bir imanın kuvveti, diğerlerinin kuvvetinden şüphesiz çoktur.

---

[165] Bulunamadı.

[166] Bulunamadı. "Allah Teâlâ işlerin yüce ve en değerli olanını sever. Adi ve değersiz olanından hoşlanmaz". Elcamiu-s-Sağıyr Cilt: 1, Syf: 75

[167] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 136, Hadis No: 2029

[168] Ramuz-ül Hadis, Syf: 200, Hads No: 2366

[169] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 173, Hadis No: 2159. "Cebrail ve Halilü'r Rahman'ın beni ihata edemeyeceği bir vaktim vardır". Sekr, fenâ ve mahv tabir edilen likâ ile hâsıl olan istiğrak makamını imâ etmektedir.

Zevk iki türlüdür. Zevk-i sûrî, zevk-i mânevi Kur'an-ı Kerim'de (Mülk: 15): "O, yeryüzünü sizin ayaklarınızın altına serendir. Haydi, onun üzerinde yürüyün ve Allah'ın rızkından yiyin. Dönüş ancak O'nadır" buyuruyor. Yerden çıkan rızık da Allah'ın verdiği rızıktır. Ama buradaki rızık manevi rızık, ruhani ve rabbani rızıktır. Sûri ve hissi rızık kesilince insanın öldüğü gibi, manevi rızık da kesilince, insanın içi (kalbi) ölür. Yalnız nefsani hayat kalır. Böyle olanlar hayvan belki hayvandan daha sapıktır.

İnsanda bir kaç türlü ruh vardır? Tabii ruh, hayvani ruh, nefsani ruh. Bunlar hayvanlarla müşterektir. Bir de ruh-u insani vardır. İnsanın seçkin olması bu yüzdendir. Bunlardan başka bir de "ruhül kuds"ile yeni hayat bulmak vardır ki Kur'an-ı Azimüşşanda bu ruha birçok yerde işaret buyurulmuştur. Özellikle *"Ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine, insanlar arasında yürüyeceği bir nur verdiğimiz kimsenin durumu, hiç, karanlıklar içinde kalmış, bir türlü ondan çıkamamış kimsenin durumu gibi olur mu? İşte kâfirlere, işlemekte oldukları çirkinlikler böyle süslü gösterilmiştir"* (En'âm: 122) âyet-i kerimesi bu ruha imâen (ima ederek) işareten (işaret ederek) değil, saraheten (açıkça) delildir. Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz de "Dehir nefahat-ı ilâhiye olup insan kendini ona arzetmelidir[170]". Ferman buyuruyor ki bu nefahat-ı kudsiye-i rabbaniye insan-ı kâmilden gelir. Onunla olan ebedi hayatı bulur. Bu sermedi hayata ait âyetlerden biri de (Nahl: 97): *"Erkek veya kadın, kim mü'min olarak iyi iş işlerse, elbette ona hoş bir hayat yaşatacağız ve onların mükâfatlarını yapmakta olduklarının en güzeli ile vereceğiz"* âyet-i celilesidir. Ne ise...!

Manevi rızık, manevi gıda demiştik. Evet, o manevi gıda o ruhani nzık gereği insanlar ervah âleminde Cenab-ı Hakk'ın hitab-ı ilahisini işitmeye muvaffak oldu ve lisanlarına cevab vermek şerefi ihsan buyuruldu. Nice müddet ilâhi huzurunda bulundurarak gözlerini müşahedesiyle merzuk etti. Fakat merzuk olan bu sem', bu lisan bu basar değildir. Bunlar birer özel uzuvdur. İşiten, söyleyen, gören bunlar değildir. O ezeli manevi rızıka bunlar (kulak, dil, göz) gerek dışta gerek içte aynı şekilde merzuk (rızıklanmış) olalar!

Rızk-ı maneviye sebep olan evliyaullah'ı anlatmak ve vasfetmek mümkün değildir. Bunlar hakkında denilse ki bunlar Hakk'a râm (itaat eden), Hak ile Hak olmuştur veyahut makam-ı cem'i bulmuştur tekrar farka gelmiştir. Yahut ahlâk-ı ilahi ile ahlaklanmıştır. Kur'an hakikatleriyle tahakkuk etmişlerdir. İnsan-ı kâmillerdir. Buna benzer daha birçok söz ile anlatılsalar yine anlatılmış olamazlar. Anlaşılması dahi imkânsızdır. Başka şekilde de anlatmak mümkün değildir.

Hâl ve zevke ait olan şey tarif edilemez. Özellikle bu yüce kişilerin büyüklüğü ve vasıflarını anlamak için meğerki insanın başına gele ki anlaya, başka çare yoktur. Bu cihetle evliyaullaha mukarenet ve muvafakat kadar fevz-ü azime mazhar olmaya vesile olan başka hiçbir şey yoktur. Bu zatlara tabi olmak, Resulullah'a, Allah'a tabi olmaktır. Bunlara bağlanmak Resulullah'a bağlanmaktır. Bu hususta asla şüphe edilmemelidir. Bu zatlardan yüz çevirmekten - Allaha sığınırız -insan rütbesinden, hayvanlık derekesine (aşağı mertebesine) sakıttır. Bu derekeye düşüşe sebeptir. Hayvan değil rü'yet cennete dahi gitmez. İç çarpılması tüm insanlarda olur. Dışın çarpılması bu ümmetten Efendimiz Aleyhissalatü Vesselam hürmetine kaldırılmıştır. Fakat kıyâmete yakın bu ümmette de olacaktır.

Ben-i İsrail, cumartesi günü iş görmemek ve balık tutmamakla emir olunmuşlardı. Bunlar üç sınıfa ayrıldılar. Bir kısmı emr-i bilma'ruf nehy-i anil münker ettiler. Bir kısmı karışmayıp sustular. Üçüncü kısmı hile yoluna saptılar. Cumartesi günü hakkındaki emr-i ilâhiyi bildikleri halde, su üzerinde dolaşarak balıkları özel havuzlara getirdiler çıkış yollarını kapatıp cumartesinden başka bir günde avladılar. Cenab-ı Hak'da bunları domuzlar şekline çevirdi. Üç gün o halde kaldılar. Üç günden sonra helâk oldular. Bu olay ibret verici bir olaydır. Bilmem bu ümmet-i Muhammed'e ne oldu hep kanımıza susamış gibiyiz!

Başımıza neler geldi, geliyor. Niçin bir gün evvel kıyametimizi koparmak istiyoruz? Maahaza (Bununla beraber) şimdi iyi dikkat edilse şeklen çarpılma (mesh) belirtileri ortaya çıkmıştır. Ne ise bu pek gerekli değil!

Aman biz kendi kendimizi insan edinceye kadar şeklimiz, dış görünüşümüz gibi içimizin de insan olmasına hizmet etmemiz lazımdır. İnsan, insan ise nasıl oluyor da kurt gibi hem cinsine saldırıyor? Din kardeşimize niçin saldırıyoruz. Zeyd'e, Amr'a neden ezâ ediyoruz?

İnsan kendini başkasından sormasına öğrenmesine ihtiyaç yoktur. Kendi sözünden, kendi işinden kendinin ne olduğu nereli (cennetlik mi, cehennemlik mi) olduğunu pek iyi bilir, anlar. Biz iki şeye dikkat edelim: "Biri gönlümüzde huzuru takarrür ve temkine; biri de mürşid, peygamber ve Allah ahlakıyla ahlaklanmaya".

Kitaplarda görüyorum ahlâksız adam Allah'a lâyık olmaz. Ama denilir ki efendim o adamın kerâmeti var. Kerâmeti de olsun doğru ve gerçek haber budur. Güzel ahlâkı olmayan Allah'a layık olamaz.

Derler ki: "Halk fıskını açıkladığı vakit sen de zikr-i ilâhiyi açıkla.

Hazret-i Allah'ı izhar ve ilân et". Yani Murad-ı ilâhi senden zuhur etsin. Böyle dediğimiz vakit hatıra gelir ki ya bizim dünyamız, biz fakir, herkese muhtaç oluruz? Yok, canım yok korkma hiç bir şey olmaz. Rızkımız maksumdur. Cenab-ı Hak kefildir. Birer vesileyle o rızkı gönderir. Sevk buyurur.

Dünyalıkta fakra razı olmuyoruz. Dünyasız olmaya dayanamıyoruz da ya Hak'tan fakir olmaya, onsuz olmaya nasıl razı oluyoruz? Dünya lazım da Allah (c.c) lazım değil mi?

Bu sözden dünyayı terk edelim anlaşılmasın. Hayır, niçin terk edelim. Ma'lum sadat-ı nakşibendi'ye intisab için müracaat edenlerden bazısını iç ve güçlerinin olmayışından kabul etmemiştir. Hiç olmazsa ip eğirme öğrenerek geçimlerini yoluna koyduktan sonra gelmeleri tavsiye edilmiştir. Geçim düşüncesi insanı Cenab-ı Hak'tan meşgul eder. Esbaba tevessül, teşebbüs lazımdır. Bu teşebbüs ile beraber Cenab-ı Hakk'a da tevekkül etmemiz lazımdır.

Gerçi şimdi temsil nâmı verdikleri tiyatrolarda, meşayıhı ve tevekkülü çekiştiriyorlar. Onlar sonra meşayıhı ve tevekkülü görürler. Ve biz de görürüz!

Ne ise, Cenab-ı Hak bizi Habib-i Ekremi hürmetine evliyaullah izinden ayırmaya. Zira bunların izinde bulunanları Cenab-ı Hakk'ın koruyacağı hakkında asla şüphe yoktur. Şeyh Samimi Hazretleri'nin : *"Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de"* (Yunus: 62) âyet-i celilesini okuyarak müridan ve mensubini Cenab-ı Hakk'ın tabiriyle kendilerini mahzun buyurmuyacağı hakındaki tebşıratı bu babda açık delildir. Eğer bu yüce kişiler Allah tarafından müeyyed ve mübeşşer olmasalar bu şekilde tatbik etmenin imkânı yoktur. Binaenaleyh (Bundan dolayı) üzerimize düşen birşey varsa Hak yoluna devam etmektir. Zamanın şerrinden bizi Cenab-ı Hak muhafaza buyurur.

Evliyaullah öyle buyuruyorlar. Muhammedi olanlar deccalın sözünü işitmez ve tabi de olmaz. Nitekim Hz. Musa (a.s) ne Firavun'a tabi oldu, ne sözünü dinledi. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Ebu Cehil ve yardımcılarının sözünü işitmedi. Onlara tabi de olmadı. Bize gerektir ki afâkta ve enfüste bulunan ricalin, Firavun'un, Nemrud'un, Ebu Cehil ve onlar gibilerinin sözlerini dinlemeyelim. Onlara tabi olmayalım. Onlara tabi olmak asla hatıra gelmesin. Rabbim hepimizi korusun. Kendi zatına lâyık ederek, kendine götüre. Âmin!

---

[170] El'camiu-s-Sağıyr, Cilt: 2, Syf: 21, Müslim

Âdeti Terkediniz

Bir adam adetleri terke çalışmadıkça Cenab-ı Hakk'a yakın olamaz. Hadis-i şerifte: "Adetleri kaldırmak, şehvetleri terketmek üzere gönderildim[171]" buyurulmuştur. Seçkin sahabenin de bu kadar büyükleri çok ibadet, taat veya halvet yüzünden olmayıp ve belki bu gibi haller onlarda bulunmayıp âdeti terk ve fart-ı muhabbetle, musahebet-i seniyye-i risâlet penâhiye devamlı ve ona tam uymakladır.

Bu cihetle evliyaullah sohbete pek ziyade ehemmiyet vererek bu yönü her şeyden çok iltizam buyurmuşlardır. Zira sohbette elde edilen fayda hiçbir yerde kazanılamaz. Vakit ve fırsat buldukça halveti de ihtiyar emir buyurmuşlardır.

Perde ve masivanın, salikin kalbine hücuma beş duyu vasıtasıyla gelerek ayrılığa sebep olur. Zira huzurun takarrür ve temkinine, safay-ı batın elde etmeye kadar bu ciheti ihtiyar edenler olmuştur. Hülasa, âdete uydukça kişi haktan uzaklaşır. Dindeki büyüklüğü bulamaz. Gerçi muvaffık Hazret-i Allah'tır. Fakat tamamen adetlere muvafakat Kemâlat-ı Sadattan mahrumiyeti icâb ettirir[172].

Nefy ve İsbât Macunu

"Lâ ilahe illallah" nefy ile isbâttan mürekkeb bir ma'cundur. İçte olan bozuk şeyleri izale eder. Bu mübarek sözün kalp hastalıklarına âcil devâ olduğunu bilip usulü veçhile ona devam edenlere büyük fayda hâsıl olur. Şeklen tevhid ehline bu fayda hâsıl olmaz.

Mü'min "Lâ" nefy ile Cenab-ı Hak'tan başka kendine ibadet edilen bir ma'bud-u hakiki ve ondan başka sevilen bir mahbub-u hakiki ve maksud-u hakiki bir mevcudu hakiki olmadığını, yüce zatın hâzır ve nâzır, kâdir ve muktedir, bütün kemâl sıfatlarıyla mevsuf olduğunu isbat ve o suretle itikâd ettiği halde yine gaflet ediyor!.. Yine dünya sevgisi yerinde, Rahman'a bu kadar secde ettiği halde kötü ahlakından birini terk edemiyor!.. Kur'an-ı Azimüşşan baştanbaşa bize bu gerçeği haykırıyor!

Hz. Allah: "Ey Mümin sen benimle (emrimle) ol, daim ve bâki olan ve hatta bulunan Zat-ı ilâhiyeme teveccüh ve ikbâl et ki kurtulasın" diye ferman buyuruyor[173].

Böyle söyleyince hatıra gelir ki ya bizim dünyamız ne olacak? Hayır, bu hatıra gelmesin, beyhude ve nefsânidir. Zira rızkı veren Allah'tır. Rızkımızı Allah tekeffül etmiştir (O'nun tekeffülüne güvenmek üzerimize borçtur).

İtimad edelim, rızık vermek acaba elinden mi gelmez yoksa ihtiyarladı mı, va'dinden mi döndü? Hâşâ ve kellâ. Kur'an-ı Kerimde (Fâtır: 5): *"Ey insanlar! Şüphesiz Allah'ın vaadi gerçektir. Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın. Sakın çok aldatıcı (şeytan), Allah hakkında sizi aldatmasın"* ve (Ra'd: 31): *"Kendisiyle dağların yürütüleceği veya yeryüzünün parçalanacağı, ya da ölülerin konuşturulacağı bir Kur'an olacak olsaydı (o yine bu kitap olurdu). Fakat bütün emir yalnız Allah'ındır. İman edenler anlamadılar mı ki, Allah dileseydi bütün insanları doğru yola eriştirirdi. Allah'ın sözü yerine gelinceye kadar, inkâr edenlere yaptıkları işler sebebiyle devamlı olarak, ya büyük bir felaket gelecek veya o felaket yurtlarının yakınına inecektir.* ***Şüphesiz Allah, verdiği sözden dönmez****"* buyurulmaktadır.

Dünyamızı tatil ederek işsiz güçsüz oturmayalım da. Buna ne dinimiz ve ne de tarikat ve mesleğimiz razıdır. Uygun da değildir. Yalnız Allah rızası için, helalinden kazanmak lazımdır. Tamamıyla dünyaya, dünya işine gönül vermemek lazımdır. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz bir hadis-i şerifinde: "Cenab-ı Hak, muttaki zengin, ibadet ve taatını belli etmeyen kulu sever[174]" diye buyuruyor.

Takvânın mertebelerini biliyoruz. Zenginlikte, iç zenginliği, hak ile daim ve baki olmaktır. Hafi ise, bu olgunluğu elde etmek ve iddiasız bu kemali setr ve ihfâdır (gizlemektir). Hadis-i kudside: "Sevdiklerim gök kubbemin altındadır. Benden başkası onları tanımaz[175]".

Cenab-ı Hakk'ın gizlediğini izhar elbette caiz değildir. İzhar buyurmadığı velisini de tanımamak bilip bulmamak büyük günah ve belki Hakk'ı bilip bulmamaya sebeptir. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz diğer bir hadis-i şerifte de buyuruyor ki "Azrail Aleyhisselam emre imtisal ve yasaklardan ictinab eden mü'mine geldiğinde, ey Allah'ın dostu sen harap ettiğin haneden imâr ettiğin haneye buyur. Cenab-ı Hakk'ın selâmı senin üzerinedir, selâmı sanadır. Kâfire de; ey Allah'ın düşmanı sen mâmur ettiğin haneden virân ettiğin haneye buyur. Cenab-ı Hakk'ın kahr ve gadabı senin üzerinedir" der. Bu hadis-i şerifi Enes Bin Malik Hazretleri rivayet buyurmuştur[176].

İslâm nurdur. İmân nurdur. İhsan nurdur. Fakat evliyanın dilinde islâm amellerden, iman güzel ahlak ile ahlaklanmaktan, insan ise varlıktan kurtularak Hak'la daim ve baki olmaktan ibarettir.

İslâmın nuru yıldız, imanın nuru kamer (ay), ihsanın nuru güneş gibidir. Nurun nuru olan Zat-ı Zü'l-celâl Hazretleri'yle gönlü muhakkak ve temekkûn eden zatın güneşi zat nurudur ki artık ebediyen batmaz. Bu ciheti

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz temsil tarikiyle: "Kıyamet gününde bazı kimselerin nuru bir çerağ (kandil) gibidir ki gâh batar, gâh doğar. Bazılarının nuru kandil misâli, bazılarının yıldız, ay, bazılarının da güneş nuru gibi olacağını buyurmuştur"[177]. İslâm da bu mertebeler varken (insan tembellik ederek) bulunduğu mertebeye razı olup kalırsa gariptir?

Bir kul Allah katındaki mertebesini bilmek isterse Cenab-ı Hakk'ın kendisini ne işte ve nerede istihdam buyurduğuna dikkatli bakması gereklidir. İyi dikkat edilirse Cenab-ı Hak'ın makbulu olanlar ve onu cidden eşya ve mahlukât üzerine tercih edenler azın azı olduğu güneş gibi açıktır. Zahir ve batın emirlerine imtisâl ve emr-i azim-i kalbe önem veren kişi mü'minler arasında dahi enderdir. Bir âyet-i celilede (Fâtır: 15): *"**Ey insanlar! Siz Allah'a muhtaçsınız.** Allah ise her bakımdan sınırsız zengin olandır, övülmeye hakkıyla lâyık olandır"* buyuruyor. Bu yüce ilâhi emre bütün mahlukât; zengin, fakir sultan, gedâ (kimsesiz), ülemâ ve hatta enbiya-ı zişan bile dâhildir.

Evet, buyuruluyor ki: "Ey nas (insanlar) siz unutmuşsunuz bilmiyorsunuz. Siz hepiniz Allah'a muhtaçsınız". Bu ihtiyacın çeşitleri vardır. "İlâ"nın intiha için olduğu ma'lumdur. Evliyaullah buyururlar ki kul için "Allah"tan uzak kalmak olmaz. İnsan şiddetle Allah'a muhtaçtır. Sadık ve âşık bir kul, didar-ı ilâhiye ulaşmanın çaresine teşebbüsle ikbâl ve tevecühle, teemmülle süluk eder. O sebep ve vesilelerle zat-ı ilâhiye lâyık ve Allah ile gani olur. Masivadan fakr-ı tam devletini bulur. Aksi halde yani haktan fakir kalmak küfre yakın ve surette ne kadar nimeti olsa kişi yine Hak'tan mahrum ve baiddir (uzaktır).

Acaba bu müslümanların kulağına neden hiç bir şey girmiyor? Meselâ Cenab-ı Hak bir hadis-i kutside: "Kibriya benim ridam, azâmet izârımdır. Kim bunların biriyle bana ortak olursa ben onu cehenneme atarım[178]" buyuruyor. Fakat ne garibtir ki insan kendisini kurtulmuş, batını sahih ve kalbini her şeyden fariğ olmuş zanneder. Güzel fakat bu adam ne zaman kâmil bir zata teslim oldu? Uydu ve sohbetle, mücahedeyle nefis ve hevâsına muhalefetle ne zaman bu kemalât kendisinde gerçekleşti de şimdi bu temennilere, bu zanna düştü, işte bu varlık Cenab-ı Hakk'a en büyük hicabtır. Bununla beraber (bu duygu) gayetle gizlidir.

Ashab-ı güzin hazeratından biri hane-i saadetin kapısına geldiğinde, Aleyhissalatü Vesselâm Hazretleri kim o, diye sordu. O zat benim Ya Resulullah dedi. Risâlet penâh Efendimiz, bu cevabı hoş görmeyerek bir kaç kere "Ene, Ene" yâni ben, ben diyerek tekrar buyuruyorlar[179]. Diğer

bir hadis-i şerifte: "Kim Allah için tevazu ederse, Allah onu yükseltir. Kim tekebbür ederse Allah onu alçaltır[180]" buyurulmuştur. Yapmacık tevazu değil yükseltmek aksine kibir ve enâniyettir, zillettir. Zira bir adamın halka karşı yapmacık tevazu, mahviyeti göstermesi onların kendisine tevazu ve hürmet göstermelerini sağlamak içindir. Bu ise ayniyle kibir ve benlik ve zillettir.

Mahviyet ve tevazu Allah için, Hakk'a karşı olursa doğru olur. İnsan o vakit kendisindeki ilahi muradı bilir ve bulur. Böyle olursa halka karşı değil, halkta da ayniyle bulunan o, sırr-ı ilâhiye tevazu eder. İşte bu tevazu makbul ve merğuptur (rağbet edilendir). Ve yükselmeyi gerekli kılan tevazu da budur. Hakk'a tevazu gösterme usulünü bilmeyen ve etmeyenler, Hakk'a karşı tevazuda mübalağa ederler ki bu tevazu dahi tevazu değildir. Tabasbustur (Yaltaklıktır), müdahenedir. Riyâdır, rüsvâylıktır.

Zatın biri "Kibr ü azamet Hakk'a yaraşır, kul olanda bu sıfatlar ne arar" buyurmuştur. Evet, kul kendi sıfat-ı asliye ve zatıyesiyle tahakkuk ederse Mevlâ'yı Müteâl Hazretleri de o kuluna kendi sıfat-ı bakiye-i sûbhaniyesinden ihsan ve belki onu kendisiyle bâki ve dâim buyurur!

Kulun sıfatı ise; "zillet, fakr, acz, zaaf ve yokluktur". Bu gizli asli sıfatı bilip haddini aşmayan ve bu sıfatlarla ittisaf ve tahakkuk eden zevatı Cenab-ı Hak yüce sıfatlarından olan; "ğına, izzet, kuvvet, kudret ve gayretiyle" muazzez, mükerrem ve kendisiyle var eyler. İşte bu zatlar öyle kimselerdir ki Hak onlarda cemaliyle mutasarrıf ve hüveydâdır. Kul ancak, heman mahail-i cereyan ve zuhurdur. Kur'an-ı Azımüşşanda (Fatır: 39): "...Femen kefera fe'aleyhi kufruh… - *...Artık kim inkâr ederse inkârı kendi aleyhinedir...*-"buyuruluyor.

Evet, kâfirlerin inkârı kendi aleyhlerine olduğu gibi müminin de kendi varlığı, Hakk'a karşı izhar ve isbat etmesi ve bu suretle Hakk'ı setretmesi kendi aleyhinedir.

Hâlbuki Hz. İnsan mir'at-ı ilâhi olmak üzere halk ve icad buyrulmuştur. Hakk'ı setr ve inkâr eden nereden mir'at olacak! Ne suretle Hakk'ı gösterebilecek!

Evliyaullah dilindeki visâl, cemâl, rü'yet, müşâhede ve likâ gibi tabirler ancak bu tariften ibarettir. Yoksa hakikat ne demek olduğunu ifade edebilecek söz yoktur. Anlatıma da gelmez. Meselâ Cennat-ı Adn (Adn cennetleri) ehl-i visâl ve cemal'a ait olup başkalarına verilmez. Bu cennetteki zatlardan bir kısmı istedikleri anda cemâl-ı ilâhiyi görebilirler. Bir kısmı da katiyyen ictinab etmeksizin, devamlı o cemâlin lezzeti anbean yenilenerek o huzur-u

ilâhide bulunurlar. Bununla beraber cennetin diğer ni'metlerinden de mahrum değillerdir, işte bu mütaleây-ı vech-i kerim bu telezzüzü zat ve aynı zamanda diğer cennet nimetlerinden istifade nasıl şeylerdir bilinip idrâk olunmaz. Bunlar başka sözdür. Daire-i akıl ve fehmden hariçtir. Beşerin aklı bu yüce ilâhi ni'meti idrâkten acizdir. Allah cümlemize nasip buyura. Âmin!

İşte bu büyük nimeti ve büyük nasibi idraksizlik, varlıktan neşet eder. Bu konuda ibret alınacak pek çok şeyler vardır. Özellikle pek yakın zamanda bu âlemi şereflendiren Mevlana Halid (Kaddese'llahu sırrah'ul'aziz) Efendimiz Hazretleridir. Bu muhterem zat, Şah Abdullah ed-Dihlevi Hazretleri'ne gitmezden evvel fazilet ve ilmiyle asrının seçkin kişilerindendi. Takva ve verâı da ona göreydi. Müşârun ileyh zahiri olan bu ilim ve amelle işin tamamen mümkün olamayacağını anlayarak bir sene yürümek şartıyla, çeşitli sefer güçlerine, tehlikelerine, uğrayarak Dihle'yi teşrif ve Hz. Şah-ı Dihlevi'ye uzun zaman hizmet etti. Hatta sırtıyla, kırbalarla su taşıdığı, haşa huzurdan helaları temizlemeğe memur edildiği ve nihayet müşarun ileyhe tarikât verilmesi hususunda bazı kişilerin ricası, şefaati üzerine bir gün Hz. Şah: "Peki bize bir akşam namazı kıldırsın" diye emir ettiklerinde, Mevlana Halid Efendimiz emre uyarak mihraba geçerek tekbir-i tahrimden (sonra) şafii olduğu için: "Inni veccehtu... ilh[181]" okuduktan sonra fatiha okumadan,"Tebbet yedâ...[182]" diye başlayarak ve bunu birkaç defa tekrar ettiği halde ilerisini okuyamamış, nihayet Hz. Şah Efendimiz Hz. Halit Efendimizi mihrabtan çekerek nefsinin kırılmasını icâbeden birçok şeyler emrederek, kendileri bizzat mihraba geçip namazı kıldırır. Bu hadiseyi bizzat Mevlana Halit Efendimiz nakletmiştir. O zamana kadar ilminin hatırına gelmediğini söylermiş!

Evet, kâmil mürşidler hazık (maharetli) tabiplerdir. Bu şekilde Mevlâna Halit Efendimiz'in varlığını aldıktan sonra tarikat verir. Süluktan sonra hilâfet ve ivazet ihsaniyle memleketine döndüğü sırada çok şeyler iste diye emir buyurmuş. Mevlâna Halit Efendimizin de, bu yük altına girildikten sonra gayra muhtaç olmamak üzre istediği şeyler arasında ğınâ da istemiş, vedâ esnâsında: "Mevlâna Halit ne varsa götürdü" diye ferman buyurması üzerine diğer halifelerin canları sıkılmış, bunun üzerine Hz. Şah: "Hayır sizin bu söze canınız sıkılmasın zira veren, ikrâm eden Hz. Allah'dır. Mamafih bundan size bir zarar yoktur. Size de ihsan buyurur. Fakat onun işi başkadır!" diye buyurur.

Mevlâna Halıd Efendimiz memleketlerini teşrifte evvelce dostu olanların hepsi kendisine adavet ve muhalefete başlamışlar. Bilâhare gerek bunlara ve gerek etraf-ı cihana umumen bu tarikatı neşre muvaffak buyurularak âlemi

feyz ile doldurmuştur ve dört yüz bu kadar halife yetiştirmiştir. Bu başarı cihanda hiçbir zata nasip olmamıştır. İşte varlıktan kurtulmanın neticesi böyle olur.

Zatın biri bir gün dostunun kapısını döver, dostu içeriden: "Kimdir o?" diyerek sual etmesi üzerine, kapıyı döven: "Benim" der, cevaben mademki sensin, senin için içeriye yol yoktur diyerek kapıyı açmaz, biçare adam işi anlar. Uzun zaman nefsi ve hevasıyla mücahededen sonra varlığından kurtulur. Yine o dostunun kapısına gelerek yavaş, yavaş kapıyı dövmeğe başlar. O zat yine içeriden: "Kimdir o?" diye suâl etmesi üzerine: "Sensin" der. O zat da mademki sen bensin gel içeri der. Hemen kapıyı açar ve içeri alır.

Evet, bu bir mânâdır. Aşk olsun usulünü bilerek neticeye vasıl olana! Bu günde bu ilahi meydanın ricali biziz, bu meydandaki topu kapana aşk olsun! Gerçi top meydandadır. Fakat etraf mekruhat ve muhzurat ile kuşatılmıştır. Allah'ın kolay ettiklerine de kolaydır!

Dinde "harec" güçlük görmek Hz. Allah'ı tekziptir. Zira âyet-i beyyinâtta dinde güçlük olmadığı ve bizim için "Yüsür" kolaylık murad buyurup "Usur" zorluk bırakmadığını haber veriyor. Hikem-i Ataiye sahibi (Ataullah el'İskenderani Hazretleri) pek büyük bir zattır. Cenab-ı Hak şefaatlerine nail buyura. Hikmetinde buyururlar ki: "Çok ibadet ve taat işleyen vardır ki bunların ibadeti şeklen çok olsa bile manaları pek az ve küçüktür. Zira bu gibilerin kalbi dünyaya rağib ve kötü huylarla dolu olup nefisleriyle, nefisleri için Hakk'a itaat ederler. Bir takım kimseler de vardır ki zahiren ibadetleri az ve küçüktür. Fakat manaları pek büyük ve indellah merğub ve makbuldür. Zira bunlar zahir-i şer'i şerifle amil olmakla birlikte nefis tezkiyesine muvaffak olarak tahliye-i batına himmet ederek ahlâk-ı ilâhiyle tahallük ederler ve Allah'tan başkasından fariğ ve âzâde bir kalp ile Hakk'a Hak ile olarak, Hak için ubudiyet ederler. Bunların azı dahi yazılmakla, anlatılmakla bitmez! Büyüklükleri vasfa gelmez!

Hülasa, suret ve ma'nayı cem etmek büyüklüktür, olgunluktur. Rizay-ı Rabb'ul-izzeti mucibtir. Cenab-ı Hak Kitab-ı ilâhisinde her nerede Kur'an-ı Azim'i indirdiğini emir buyurmuşsa; "Aziz ve Rahim" ism-i şeriflerini birlikte buyurmuştur.

Evet, Cenab-ı Hak "Aziz"dir. Ona her el yetişmez. Aziz demek; zatına ulaşmak müteazzir olan zat demektir. Bu şeref küffara karşı beyan buyurulmuştur. Cenab-ı Hak "Rahim"dir. Müminlere karşı da rahmet-i ilâhisiyle muamele buyurur. Eğer Cenab-ı Hak yalnız "Rahim" olsaydı, onu hiçbir ferdin bilmemesi bulmaması olmazdı. Herkes bilir ve bulurdu. İşte bu

hikmet muktezasıdır ki çok kimseler kurbet ve vuslât-ı Mevlâ'yı bilemez ve bulamazlar! Rahmet-i ilahi gereği kıyamete kadar Allah'ı bilip bulan eksik olmaz. İnsan-ı kâmil ise sevad-ı a'zamdır. Âlemin ruhu Hz. İnsandır. Âlem insan ile durur. Şayet âlem ile yani dünya ile kalırsa, dolarsa insanlık kaybolur ve istidad-ı rabbaniyye ve neşe-i hilâfet fasit olur ve âlem de fesada gider. Böyle bir insan, değil insan, hayvandan aşağıdır. Cenab-ı Hak bir âyet-i celilede (Yâsîn: 11): *"Sen ancak Zikr'e (Kur'an'a) uyanı ve görmediği hâlde Rahmân'dan korkan kimseyi uyarırsın. İşte onu bir bağışlanma ve güzel bir mükâfatla müjdele"* buyuruyor. Bu hitâb-ı ilâhi, habib-i edibinedir. Bu ümmetin Allah katında sevimli olması bundan anlaşılır. Cenab-ı Hak Aleyhissalatü vesselâma hitaben ve fakat ümmeti murad buyurur. Ve bunları o, mahbub-u zişândan ayırmıyor. Evet, âyet-i celilede Aleyhissalatü vesselam Efendimize hitaben "Sen ancak o kimseleri korkutursun ki, yani korkanlar onlardır ki; zikre ittiba ederler" buyuruyor.

Zikir iki çeşittir: Bir Kur'an-ı Kerimin zikridir. Bu zikir ariflerin, kâmillerin zikridir. Hakk'a ulaştırır. Bu zikrin esrar ve hakaikine ıttılâa ve Kur'an-ı Kerim'e tev'em (eş) olmaya vesile ve sebep, ikinci zikir olan "Zikrullah"tır.

Bu zikrullah'ı bir fem-i muhsinden, bir lisan-ı kâmilden telkin etmek gerektir. İşte bu zikre tabi olanlardır ki her kesin anlayamayacağı hakikatleri ve gizlilikleri o zat keyfiyetsiz olarak bilir. Ondan korkarlar. Zira korkmak bilmek nisbetinde (ölçüsünde) olur. Bunların korkusu azab ve cehennem korkusu olmayıp Hz. Allah'tan ve zatından mahrumiyet ve uzaklık korkusudur. Kâmillerin ariflerin korkusu bu yüzdendir. Bir hadis-i şerifte: "Hikmetin başı, Allah korkusudur[183]" buyurulmuştur. Eğer korkudan maksat ve murad dünya ni'metlerinin zevali veya ahiret nimetlerinden mahrumiyet korkusu olaydı herkesin hikmet ehli olması gerekirdi.

Ayet-i celilede işte bu gibi zevatın mağfiret ve ecr-i kerim ile tebşir olunması ferman buyuruluyor.

Evet, mağfiret için de mertebeler vardır. Günahlardan mağfiret, kötü ahlâktan mağfiret ve varlıktan mağfirettir. Bu son mağfireti bulanlar (erenler) Hak'la daim ve kaim, visâl ve cemâl-ı Mevlâ'ya lâyık ve vasil olurlar. Kezâ bir âyet-i celilede (Rûm: 41): ***"İnsanların kendi işledikleri (kötülükler) sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Dönmeleri için Allah, yaptıklarının bazı (kötü) sonuçlarını (dünyada) onlara tattıracaktır"*** buyuruluyor.

Büyük müfessirler bu âyet-i celileye çeşitli manalar vermişlerdir. Hepsi doğrudur Fakat ehl-i hakikat; Berr'den murad bu vücud "Bahr"den murad, âlem-i kalbdir" diyorlar.

Berr-i vücud çeşitli muhalefetle kirlenmiş bahr-i kalp de varlıkla nefsin kötü ahlâkıyla dopdolu oldukça berr ve bahr fesada gider. Bu da insanın elinin kazancı olduğunu Rabbimiz Celle Şanuhu Hazretleri emir buyuruyor.

Bir kısım hakikat ehli de fesad-ı berr'den maksat zahirin dilidir ki bunlar halkın mizacına göre kaldırılır meşâyıh nezdinde bulunan kimselerdir ki kezâ halkın mizaç ve meşrebine göre batını işi te'vile cüret ederler. İşte zahir ve batın ülemasından bu suretle te'vilâtı kıyamları berr ve bahrin fesada gitmesine vesile olur, esad-ı âlem, fesad-ı ademiden, fesad-ı âdem de fesad-ı kalpten neş'et eder. Kalbin fesadı ise batınları kesb-i salah etmiş olan zevat-ı kirâmla görüşmedikçe, onlara muhabbet, tebeiyet ve mukarenet olmadıkça salah bulmaz. Bu zamandaki şeytan siretli adamların insana verdiği zararı, yüz nefis bin şeytan edemez. Cenab-ı Hak bunların şer ve şürurundan muhafaza buyursun! Âmin.

Enbiyâ ve evliyayı yalanlıyorlar, inkâr edenler ve çeşitli ezâ ve cefâ edenler eksik olmaz. Her zamanda da öyle olmuştur. Sebebi, bu zatların Hakk'a olan yakınlıklarının şiddetidir. Zira Cenab-ı Hakk'a yakınlık arttıkça ibtilâlar da o nisbette artar.

---

[171] "Allah, beni oyun ve eğlence aletlerini, cahiliye din ve putlarını mahvetmek için gönderdi". Ramuz-ul-Ahadis Syf: 245, Hadis No: 3703

[172] Cenab-ı Hakk'ın emrini yerine getirmek, yasaklarından kaçınmak niyete mukarin olursa ibâdet, niyete mukarin olmayarak yapılması isabet olur. Her işte iyi niyet, işlenen ve terkedilen şeyleri adetten çıkarır. İbadet yapar. Dinin ve her türlü olgunluğun temeli Allah için işlemek, Allah için terketmektir.

[173] Bu bir âyet ve hadis meali değildir. Ancak ilâhi da'veti hülasa etmek için tefsir makamında bir ifadedir.

[174] Keşf'ül Hafa Cilt: Syf: 246, Hadis No: 751

[175] Bulunamadı

[176] Bulunamadı

[177] Tefsir'ül-Kur'an'il-Azim Cilt: 8, Syf: 41, İbn-i Kesir Tef.

[178] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 106, Hadis No: 1912

[179] Et-tac El'camiu lil-Usul Cilt: 5, Syf: 239, Buhari, Müslim.

[180] Ramuz El'Ahadis, Syf: 414, Hadis No: 5143

[181] Şafii Mezhebinde olanların "Sübhaneke" yerine okudukları dua.

[182] Kur'an-ı Kerim'in 111. Sûresi

[183] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 421, Hadis No: 1350, Bayhaki

Şeytanın ve İnsanın Görevi

İbn-i Mesud Hazretleri buyurur ki; "Şeytan, her gün sabahleyin saptırmak ve azdırmak için taraftarlarını etrafa yayar. Sonra onları toplar, ne yaptıklarını sorar. Hiçbirine rağbet etmez ancak taraftarlarından biri bir mektebe giderek Kur'an okuyan bir çocuğu, Kur'an okumaktan alıkoymasına çok rağbet eder".

Şeytanın herkesle olan ilgisi o adamın şahsı ve meşrebine göredir. Mesela; Kur'an okuyan çocuğu Kur'an okumaktan geri koyuyor. Büyüklerin de Kur'an'ın manasını öğrenmekten ve onunla amel etmekten alıkor. Âlimi de Kur'an'ın iç ve hakiki manasını anlamaktan bu şekilde amelden men'e çalışır.

İnsan ne kadar büyük bir zata mensub olursa olsun o adam murad-ı ilâhinin kendi vücudundan bilinip bulunmasını istemez, arzu etmezse o büyük adam ona hiçbir şey yapamaz veya yapmaz.

Efendimiz Aleyhissalatü Vesselam'a bu kadar hizmet eden Ebu-Talib bu konuda bize misaldir. Zirâ Allah'da cebir yoktur. Yalnız istemekle de iş bitmez. Onun için iki şey lazımdır. Birincisi o zata şiddet-i muhabbet, İkincisi onun sohbetine devamlı ona mütabeattır. İşte insan, bununla matlubuna elbette vasıl olur.

Bizim zamanımız çok başkalaştı. İnsanın, bu zamanda imanını kurtarması bile yiğitlik ve Cenab-ı Hakk'ın özel bir ihsanı ve lütfudur!

Ayet-i Kerimede (Bakara: 75): *"Şimdi, bunların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Oysa içlerinden birtakımı, Allah'ın kelamını dinler, iyice anladıktan sonra, onu bile bile tahrif ederlerdi"* buyurulmuştur. Allah gerçeği buyurdu. Bakınız, dikkat ediniz bu âyet-i celile sanki bugünkü adamlar hakkında nazil olmuş gibidir. Fesübhanellah!

Sevgi Hakiki Olmalıdır

Sevgi iki çeşittir. Birisi tabii sevgidir ki o kadar makbul değildir. Meselâ biri iyilik ederse, bu iyilik eden adamı herkes sever, işte bu sevgi tabiidir. Çok makbul değildir. Diğer sevgi ki hakiki sevgidir, işte bu makbuldür. Meselâ nefse ilâhi emirlere uymayı sevdirmek, Peygamberi, sünnetlerini ilâhi ahlâkla ahlaklanmayı sevmek, imanın olgunlaşması bu sevginin varlığına bağlıdır.

Bir gün Efendimiz Aleyhisselatü Vesselâm Hazretleri Hz. Ömer'in (r.a) elini tutarak: "Ya Ömer! Beni ne kadar seversin?" diye sorar. Hz. Ömer de: "Ya Resulullah seni mahlûkatın cümlesinden hatta çoluk çocuğumdan ve malımdan bile çok severim" diye arz etmiş. Peygamber Efendimiz: "Ya Ömer

imanın tamam olmadı, beni nefsinden de çok sevmiyor musun?" buyurdular. Hz. Ömer: "Hayır Ya Resulullah" dedi. Bu konuşma esnasında Hz. Ömer işi anladı, hemen sözünden rücû ile: "Evet Ya Resulullah, sizi nefsimden de ziyade seviyorum" diye arz eder. Onun üzerine: "Elâne temmet imanüke Ya Ömer" (İmanın şimdi tamam oldu Ya Ömer) buyurdu[184.]

Suâl eden zat Şah-ı Enbiya (a.s.v) Efendimizdir. Muhatabı da enbiyadan sonra, Ebu Bekir es-Sıddık'tan sonra Hz. Ömer (r.a)'tır. Bu sevgi kuru bir söz değil haşa ve kellâ ciddi ve hakiki olmasaydı Hz. Ömer böyle diyemezdi. Öyle olsaydı nifâk olurdu ki bunu haşa şanlarından, ne peygamberimiz Efendimiz ve ne de Hz. Ömer (r.a) Efendimiz kabul buyururlardı!

İlâhi Âzabdan Emin Olmamalıdır

Bir âyet-i celilede (Me'âric: 28): *"Çünkü, Rablerinin azabından emin olunamaz"* buyuruluyor. Yani insanın ilâhi azaptan emin olması caiz ve münasip değildir. Enbiya-ı izâm müstesnâ. Evliya-ı kirâm hezerâtı da dâhil olduğu halde bütün müslümanların kötü sondan korkması lazımdır. Yalnız korkmak değil bu korkunun gereği ve alâmeti olan Sûri ve manevi salih amellere koşmak lazımdır.

Hâlbuki evliyaullah hakkında (Yûnus: 62 ve 63): *"Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar iman etmiş ve Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanlardır"* buyurulmuştur. Bunlar manen ve zevken, Allah tarafından tebşir edilmişlerken yine de herkesten çok korkarlar ve inlerler!

Fakat bunların korkmasıyla diğerlerinin korkması arasında büyük fark vardır. Meselâ, enbiyanın, evliyanın ihtilası ihânet yüzünden değil, yakınlıklarının çokluğundandır. Zira şiddet-i kurbet, şiddet-i ibtilâyı gerektirir. Küffarın ve küfre mülhak bulunanların belâya uğramaları ihanetendir. Müminlerin derecelerinin yükselmesi ve günâhlarının dökülmesi veyahut teveccüh ve ikbâllerinin devam ve artması içindir. Şayet bunlar ibtilâlarının sırr ve hikmetini anlayamazlarsa, Allah korusun bunların da ibtilâsı ihânete çevrilir.

İsmâil Hakkı Hazretleri tefsirinde buyurur ki: "Bir adam tavaf esnâsında ve bütün yerlerde: "Ya Rab, sen benim imanımı, bana bağışla" diye dua edermiş. Sormuşlar ki, yahu her vakit, her yerde bu duayı ediyorsun o, adam cevaben: "İman ni'meti elden gitmezse, her kemâl (onda mevcud olduğundan) elde edilmiş olur" demiş. Sonra şu olayı anlatmıştır.

Kendileri üç kardeş olup, büyük biraderleri kırk sene müezzinlik ettiği ve ortanca kardeşinin de otuz sene müezzinlik ettiği halde son nefes'te Nasraniyetle gittiklerinden kendisinin bu olaydan pek ziyade korkarak güzel bir sona bu şekilde dua ettiğini söyler".

İsmail Hakkı Hazretleri bu vak'anın naklinde, biraderlerinin ne gibi bir muamelede bulunduklarını sorar: "Minarede halkın kadınlarına bakarlarmış" diye cevab verir.

Bu, çok mucib-i ibrettir. Bakınız, ilâhi emre ve rizasına ufak bir muhalefet ne neticeyi veriyor. Bu yüzden hadis-i şerifte: "Bir kısım iyi kötü olur. Bir kısım kötü de iyi olur[185]" buyurulmuştur. Elimizdeki iman nimetinin büyüklüğünü bilerek ednâ bir sebeple zevâl bulmasından çok korkalım. Elimizdeki ni'meti büyük bilerek tam bir saygıyla şükrünü yerine getirelim. Bir taraftan da salih ameller yaparak (suri ve manevi), bir taraftan da zikir, fikir, sohbet ve musahebete devam edelim.

Nefis, hevâ ve tabiata muhalefetle rizây-ı ilâhiyi elde ederek, Rabbimize lâyık olarak buradan (dünyadan) sâlim ve kazançlı olarak, aslımıza dönmek her şeyden hayırlıdır!

Ezeli Muhabbet

Sure-i İbrahim (24 ve 25)'te: *"Görmedin mi, Allah güzel bir sözü nasıl misal getirdi? (Güzel bir söz), kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir. Bu ağaç, Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara misaller getirir"* buyurulmuştur.

Hz. Allah bu âyet-i celilesiyle, hubb-u ezeliye-i Rabbaniyesine ve onun semerâtına işâret buyuruyor.

Evet, vücud-u insani kalbin müstakrabidir. Kalb de o, sırr-ı ilâhinin müstakrabidir. Bu sırr ve ilâhi sevginin sabit kökü, insanın sırrındadır. Belki ta o Hazret'e müntehidir. Ve bu secde-i muhabbet her an Rabb'in izniyle meyvesini verir. Gerek sahibi, gerek diğer mahlûklar bu meyveden yararlanırlar. Hz. Allah, insanda işte bu kemâlin tahsili ve izharı için bu âleme getirmiştir. Hak zahir olmuştur.

---

[184] Elcamiu-s-Sağır Cilt: 2, Syf: 204

[185] Elh-i Sünnetin akidesi bu cümle ile ifade olunur.

"Küntü kenzen mahfiyyen..." hadis-i kudsisinin sırrı yâkin ehline açıktır. Ehli yâkinden Allah razı olmuştur. Diğer insanlar ve mü'minler ister bilsinler ister bilmesinler, ister inansınlar, ister inanmasınlar. Bunların sayesinde sayelenirler. Doğrusu budur.

Şam'da şeyh Ahmet adında bir zatın, yolda eşkiya tarafından malı gasb olur. Behram mecusiye teselli için gittiğini ve Behram'ın mukabelesi malumdur.

Şeyh Ahmet'in Behram'a islâmı kabul etmesi için vaki olan teklifi üzerine cereyan eden konuşmada, Behram'ın islâmı kabul ettiği de ma'lumdur. Behram islam dinini kabul eder etmez, şeyh Ahmet biraz tefekkürle, kendinden geçer ve sonra ayrılır. Bunun sebebini soran Behram'a der ki: "Allah'tan korktuğum için bayıldım. Zira siz bu kadar sene ateşe tapmışken Cenab-ı Hak tevfik buyurdu. İslâm'ı kabul ettiniz. Acaba benim sonum ne olacak, diye düşündüm. Havfen minallah bayıldım. Mânen Şeyh Ahmed'e: "İslâm olan bu Behram, senin yüzündendir" diye müjdelenir. Ancak bu suretle müşârun ileyh teselli bulur!..

Mekruhlar Nedir? Şehvetler Nedir?

Evet, nefsin hoşlanmadığı şeylere mekruh, hoşlandığı şeylere de şehvet denir[186]. Suri olan mekruhları terk etmek, Cennet-i âcile-i kalbiye-i mev'udeye girmeye sebeptir. Manevi mekruhları terke muvaffak olmakta, cennet-i âcile-i kalbe ve derecelerine ulaşmaya sebeptir.

Şehvetlere uymakta bunun aksidir. Ma'nevi şehevâta (keşifler, kerametler, nefsin benliği, varlığı, kötü ahlâk ve diğerleri) uymak ayrılık ateşini, suri şehvetlere uymak da, hem ayrılık ateşini, hem de yakıcı olan ateşi (cehennemi) müstelzimdir.

Meselâ: "Nefis sıhhati diler. Hastalığı istemez. Fakat sıhhat, nefis için istenilmeyip ibadet, taat, zikir ve mücahedeye, yakınlık ve ilâhi rızânın elde edilmesi için (böyle bir niyetle) istenilirse makbuldür. Bu şehvet değildir. Zira böyle bir niyetle sıhhat talebi nefisçe mekruhtur. O, böyle bir sıhhat isteğinden hoşlanmaz. Nefis, hastalığı istemez fakat insan bunu Hak'tan bir atiyye bilir, sabrederse bundan me'cur olur. Belki bu sebeple Hakk'a makbul olur. Zira tabiatlar, kabiliyetler, meşrepler muhteliftir".

---

[186] Şehvet, nefsin her türlü istekleridir. Şehvetle nefsin haram istekleri kastedilir. Mekruh ise, zanni bir delille yapılmaması istenilen dini hükümdür. Nefsin tab'an hoş görmediği, müstekreh şeye de mekruh denilir.

Bazı kullar, sıhhatle, zenginlikle, bazıları da fakirlik ve hastalıkla Hakk'a lâyık ve vasıl olurlar. Cenab-ı Hak herkesin içini, dışını ve işini iyi bilir. Ona göre haklarında ne hayırlı ise öyle yapar.

Biz hangi halde, nerede ve ne işte bulunursak bulunalım, ubudiyet-i Mevlâ'da sabit olalım. Saadet ve büyüklük budur. Eğer niyet sahih olursa mü'minin kazanmadığı hiçbir iş, hiçbir an yoktur.

Her yerde ve her an mü'min olan kazanır. Mümin olmayanlar bunun aksine, her an ve her işte ziyan ederler!

İnsanlardan Öğrenilen İlim ve İlm-i Nâfi

Buyurulur ki halktan alınan ilim insanı temizleyemez, zira karışıktır. Bir yerdeki göl, havuz gibi daima suyu dışarıdan gelir. Gelen sularda her zaman temiz gelmez kokar. Böyle bir havuzun suyu artık içilmeye elverişli olmaz.

Fakat ilâhi ilim gökten yağan temiz su gibidir. Sâde ve saftır. İçenleri kandırır, içilmeye elverişlidir. İşte insanı temizleyecek, Allah'a layık edecek ilim işte bu ilimdir.

Beşerden öğrenilen ilim niçin kâfi değil, denilirse cevaben deriz ki: "Beşerin ilmi yetseydi, bu ilmi tahsil edenlerde kötü ahlaktan hiçbiri bulunmaması gerekirdi. Bunu söylerken haşa ve kellâ zahir ilmi tahkir etmek istemiyoruz. Bu ilim ehli de elbet şeriftir. Allah ve Resulullah'ın ta'zim buyurdukları ilme ne diyebiliriz. Yalnız demek isteriz ki; bu ilim ilm-i ilâhiyle birleşirse iyi ve çok faydalı olur. Demek istediğimiz budur".

Allah'ı Sevenler

Sırr-ı Sakati Hazretleri mânâda Hz. Hakk'ı görmüş, ferman buyurmuş ki: "Ben halkı on cüz' olarak yarattım. Bunların hepsi bana aşk ve muhabbet davası ettiler. Dünyayı yarattım, bunların dokuz cüz u dünyaya talip olup, onunla kaldılar. Diğer cüz'e sordum ki:

- "Ne istiyorsunuz?" Bu cüz de kezâ sevgi ve muhabbet-i ilâhiyemi da'va ettiler. Ahiret ve Cenneti yarattım. Bu cüz'de on cüz'e (parçaya) ayrıldı. Dokuzu ahireti istedi onunla kaldılar. Geri kalanlara;
- "Ne istiyorsunuz?" Suâlim üzerine, muhabbet-i ilâhiyemi iddia ettiler. Bu cüz'e de aşk ve muhabbet-i ilâhiyemden hâsıl olacak zahmet ve meşakkat ve ibtilâyı gösterdim, bu da on cüz'e ayrıldı. Dokuzu bu ibtilâye dayanamayacağını söylediler. Diğer bir cüz'ü:

• "Ya Rab! biz senden, senin aşk ve muhabbet-i ilâhiyenden başka bir şey bilmeyiz. Senden başka bir şey istemeyiz diyerek aşk ve muhabbetlerinde sabit oldular".

Evet, bu hal (durum) tarikat arasında da böyledir. Bakarsın bir kısım tarikat ehli gösterişi sever ve bundan hoşlanır. Bir takımı da halk kendilerine ikrâm etmezse üzülür, canları sıkılır. Hâlbuki düşünmez ki, gerek ikrâm gerek men hepsi Hak'tandır. Hak içindir. Hak, kendi dilediği mahlûku sevdirir. Herkes bunun farkında değildir. Mamafih çok şey söylemeye de gelmez. Herşey yerli yerindedir. Şimdi Allah için düşünelim, yazık değil mi ki o cemâla herkes lâik ola! Her göz o cemâli göre. Yok, canım yok. Bu herkes için olmaz. Bir şeyin müştereki çok olursa kıymeti, behâsı az olur. Dürr-ü yetimi (tek incisi) olan sedef makbuldur.

Denizde ne kadar sedef varsa nisanın yedisinde tamamen denizin yüzüne çıkarlar. Ağızlarını açarlar. Hangi sedefin ağzına (nisan yağmuru) düşerse bunların incileri kıymetsiz olur. Evet, herhangi bir adam ki dürrü yetimi buldu, bildi onun behâsı vardır. Hz. Allah ona behâdır. Onun büyüklüğü Kibriyay-ı Hak'tandır. Hakk'a râci'dir. Dürrsüz (İncisiz) sedef makbul değildir.

Hilâfet İki Türlüdür

Kıyamet yaklaştıkça, gerek dalâletin gerek hidayetin çeşitleri meydana çıkacaktır. Hatıra hayale gelmeyen şer, fenalıklar, dalâletin pek şiddetlisi vukua gelecektir. Bunun yanında esrâr ve maarif-i Rabbaniye, hakayık-ı insaniye ve îslâmiyeye dair ilim ve hikmetler de pek çok zuhur edecektir.

Böyle olmasa o zaman-ı fetrette hiçbir ferdin Hakk'a vasıl olması düşünülemez, imkânı olmaz. Hatta şimdi söylenmekte olan esrara dair sözler, önceden söylenemezdi. İnsan yeryüzünde Allah'ın halifesidir. Hilâfet dahi iki suretledir.

Evvelen; her fert eşyada, malda ilâhi halifedir. Fakat halife kılanın emrine muvafık olarak eşyada ve malda güzel tasarruf ve hareket ederse ona imdad ve yardım olunur. Yok, onun emrine aykırı hareket ederse (halifelikten) azlonulur. Hilafetten azledilmekse insanlık rütbesinden düşmekle, suret-i hayvaniyeye çevrilir. Meselâ: Şimdi "Bolşeviklik" diye birşey söylüyorlar. Cenab-ı Hak herkese ne vereceğini bilmiyormuş, kimine çok kimine az vermiş de bunlar herkesi eşit edecekler, elimde on kuruş varsa, onda da sende de, herkeste de o

kadar olacak. Ama benim çalışman varmış, sen tembel tembel yaratmışsın o başka... Çalışmadan nasıl vaz geçilir? Cenab-ı Hakk'a –haşa- bilgisizlik nasıl isnad olunur, bu ne cüret bu ne küstahlık, her ne hal ise?

Hilafet-i saniyeye gelince: Cenab-ı Hak herkesi kendi mülk-ü vücudunda halife etmiştir. Bu aza ve cevarih bu zahir ve batın kuvvetler eğer halife bırakanın emri üzere iş yaptırır ve yerinde kullanırsa o zat hakikaten ilâhi halifedir. Âdem-i ma'nadır.

Efendi, söyleyen onun halifesidir, gören onun halifesidir, işite onun halifesidir, ey Hazret-i İnsan sen ne yapıyorsun, nerelerde geziyorsun? Ey Hazret-i Mü'min sen ne ile uğraşıyorsun, nereye gidiyorsun?

Evet, böyle değil mi dünyalığımız hatıra gelir, cahillere ve Ermeniye kadar hemen herkes *"Biz onu yeryüzünde kudret sahibi kıldık ve kendisine her konuda (amacına ulaşabileceği) bir yol verdik. O da (Batı'ya gitmek istedi ve) bir yol tuttu"* (Kehf: 84 ve 85) âyet-i celilesini bellemiştir. Derhal okur!

Evet; mü'min, Cenab-ı Hak suri rızkımıza, dünyevi rızkımıza kefil olmuş lâkin manevi rızkı elde etmeye bizzat bizi vazifelendirmiştir. Hatta bunun için bazı zevat keşke Cenâb-ı Hak bunun aksini edeydi yani, manevi rızkımıza bizzat tekeffül buyuraydı demişlerdir.

Evet, rızk-ı maneviye gelince: "Efendim Hakk'ın gücü mü yetmez, ettirsin ki edeyim. Benim elimden gelmez!" gibi sözlerle hem Ehl-i sünnet vel-cemaat mezhebinden çıkar mezheb-i cebriyeyi ihtiyar etmiş olur, hem de Cenab-ı Hakk'a zulüm isnad etmiş olur.

Yahu! Hz. Allah mecbur mu, seni cebren zatına lâyık ede! Cehennem için de kişi gereklidir! Cennet ve Zat-ı ilâhisi için de azizân (aziz kişiler) lazımdır! Ne ise...

Seyyid Şerif Hazretleri mahdumuna birçok nasihattan sonra buyurur ki: "Yavrum, nasihati dinlemek değerli bir fırsattır. Bu fırsatı kaybetme!".

Ne yapalım, kim ne derse desin. Kim Hak'tan kaçarsa kaçsın. Elhamdü lillâh sümme Elhamdü lillâh, Cenab-ı Hak şimdiye kadar bizi korudu bundan sonra da korur. Çok kere söylerim yine de söylüyorum. Bunu katiyetle biliniz. Bu zamanda tarikatsız din korunmaz. Tarikatta her zaman söylediğim gibi, kitap ve sünnete muvafık olmalı, naşiri de bu kitaba ve sünnete zahiren batınen kendisini tatbik etmiş bulunmalıdır.

Üç Güzel Haslet

Bazı zevat buyururlar ki: "İmanda beşaret, namazda keffaret, infâkta taharet vardır".

Evet, iman ehli cennet ve dereceleriyle müjdelenmişlerdir. Daha çok derecelere, hidâyete nail olurlarsa cemâl ve visâl-i Mevlâ ile de müjdelenirler.

Namaz, kılınmadan önce kılındıktan ve sonra günahlara keffarettir. Nitekim Cenab-ı Hak (Ankebut: 45): *"(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl.* ***Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkor.*** *Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah, yaptıklarınızı biliyor"* buyurur.

İnfâk ise büyüklerin hülasa buyurduğu veçhile iki şeyden ibarettir.

(1) Zenginlerin infakıdır ki, mallardan infâk ederler.

(2) Evliyanın infakıdır ki, bunlarda kalplerinden ağyarı çıkarmak suretiyle infak ederler.

Her iki infakta temizliktir. Nitekim zekât malın habis kısmıdır. Kalpteki ağyar ve mâsivâ da pisliktir. Bunların infakı elbet de temizliktir.

Bazı büyükler de: "İmanda izzet, namazda kurbet infakta vuslât vardır" buyururlar.

İzzette iman bulunduğu: *"Onlar, "Andolsun, eğer Medine'ye dönersek, üstün olan, zayıf olanı oradan mutlaka çıkaracaktır" diyorlardı. Hâlbuki* ***asıl üstünlük, ancak Allah'ın, Peygamberinin ve mü'minlerindir.*** *Fakat münafıklar (bunu) bilmezler"* (Münafikun: 8) fermanı celili ilâhi ile sabittir. Namazda hem hizmet hem kurbet hem ikbâl ve teveccüh-ü Hazret ve vuslât vardır. İnfakta ise vuslât vardır. Lâkin vuslatı müeddi olan infâk havasın infakıdır ki varlıklarından, kötü huylarından ve beşeriyetlerinden Allah rızası için infak ederler ve Allah'ın korumasıyla kurtulurlar. Bu infâk sahipleridir ki vuslât-ı Mevlâ'ya layık olurlar.

Bazı zevat da: "İmânda necât, namazda münâcat, infakta derecât vardır" buyururlar.

Evet, namaz hakkında Cenab-ı Hak buyurur ki: "Ben namazı kulumla kendi aramda ikiye ayırdım. Yarısı bana yarısı da kuluma aittir. Yani müşterektir[187]". Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz de: "Namaz kılan Rabb'ına münâcaat ediyor[188]" buyurmuştur. İnfakta ise derecât vardır. Yani infaka göre (çeşidine göre) cennetlere ve derecelere veya Allah katında kurbet vuslet ve müşâhede-i Rabbül-izzete tefavüt üzere nâil olurlar.

Böyle büyük bir nimet elimize geçmişken, neden bu kitabın (Kur'an-ı Kerim'in) dışı ve içiyle âmil olarak nimeti tekmil ettirmiyoruz!

İki sebeptendir:

(1) Ya şek ve tereddüdümüz var,

(2) Veya nefis ve hevâmıza yenilmişiz. Bu ikisi de kötüdür. İnsan, imanının elinden gitmesini arzu etmedikçe, Cenab-ı Hak onun imanını behemehâl muhafaza buyurur (İnsan, imanını bırakırsa veya terk ederse kimse onun üzerinde bekçi değildir!).

Gerçi insan pek büyük yaratılmıştır. Dağların, taşların hatta meleklerin yüklenmediği, ağır emânet yükünü yüklenmiştir. Fakat büyüklüğü ölçüsünde de çektiği mihnet ve belâ çok, Allah yardımcısı olsun!

Hakikaten, insana yardımdan başka bir şey layık değildir. Ta ki insan asli âlemini, Rabb-i Kerim'ini bula ve onunla kala!

Fakat zamanımız pek fenâ oldu. Değil bir başkasına yardım, birbirini boğsalar yürekleri soğumuyor? Aleyhissalatû Vesselam Efendimiz son zaman fitnesinden istiaze buyurmuşlar. Nasıl istiaze olunmasın ki, durup dururken; insanın malına canına kast olunuyor!

Allah'a sığındık kendisi himâye ve muhafaza buyura!

Havâtır, Usul ve Makam

Cenab-ı Hakk'a müteveccih olanlar havatır-ı redieye tabi olmazlar. Bunların âdem-i ittibaları, âdem-i rizâları hasebiyle o havatırı Cenab-ı Hak tebdil buyurur.

Havatır iki şeyi irâs etmezse, zarar değil mücibi menfaattir. Önce salik'in itikadına halel vermeye. İkincisi de, muhabbet, ihlâs ve amellerine tembellik irâs etmeye!

Havatırın tebdiline usül, (usülden) terakki ile insanın ehl-i zikir oluşuna da makam denir.

Hz. Ali (k.v) Efendimiz buyururlar: "Gerekir ki insan amelden çok o amelin kabul buyurulması hususuna sarf-ı himmet eyleye!".

Cenab-ı Hakk'a nisbetle şer yoktur. Her şeyde birçok hikmet ve yarar vardır. Kulların, zat-ı ilâhisine lâyık olmaları için ne lâzımsa onu işler, işte bunu temyiz ve tefrik etmek, anlamak gerek. Bu cihetle rızay-ı ilahinin müstakar olduğu emirlere imtisâl ve menedilen şeylerden uzaklaşmak gerektir.

Bu, ancak suret ve mânâyı (kişi zatında) toplamakla elde edilir.

---

[187] Ettac Elcamıu lil-usul Cilt: 4, Syf: 37

[188] Ellü'lüü vel-mercan Cilt: 1, Syf: 122, Buhari, Müslim

Cennet-i Zata Lâyık Olmak

Ebu Talib-i Mekki Hazretleri namaz hakkında buyururlar ki: "Kur'an-ı Kerim'de, nerede namaz hakkında bir emir vârid olmuşsa, mutlaka o namazın ikâme ve muhafaza edilmesi birlikte emredilmiştir. Şayet ikâme ve muhafazası zikredilmeyerek yalnız namaz emir olunmuş ise evvelinde veya akabinde namaz kılanlara "Veyl" olduğu emir ferman buyurulmuştur".

Esteizü billah: *"Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar"* (Mâ'ûn: 4 ve 5) gibi. Yani bundan anlaşılıyor ki şeklen İslam olmakla ve şeklen amel etmekle iş bitmez, murad-ı ilâhi husüle gelmez.

Muhyiddin-i Arabi Hazretleri de Fusus'unda: "Bizim zamanımızda iyi huyları ile bilinen iki kardeş vardı. Bunlardan biri vefat ettikten sonra, diğeri biraderini rüyada görür ve ne gibi ilâhi muamele gördüğünü sorar. Biraderi:

- "Pek güzel oldu. Çeşitli ikrâm ve ihsan-ı ilahiyeye mazhar ve müstağrak oldum" der. Biraderi visâl ve cemalullahtan bir şeye nail olup olmadığı sualine da:

"Aman birader, burayı açma, bundan mahrumuz zira Cenab-ı Hak dünyada iken bu işe ait bir taat-ı kalbiye ve batıniye ve bir isti'dad-ı mahsus elde etmek gerekirmiş, biz onu bilememişiz" der. Biraderi dehşetle rüyasından uyanır. Sabah olunca doğruca yanımıza geldi ve rüyasını söyledi. Çok uzun zaman hizmetimizde bulunduktan sonra safây-ı bâtını buldu. Hazret-i Allah'a lâyık bir abd-i kâmil olup öylece gitti".

Evet, öyledir. Zan olunmasın ki mü'minler Cenab-ı Hakk'ı bir seyyan üzere severler ve zan olunmasın ki her mü'minin muhabbet ve ma'rifeti bir türlüdür. Bundandır ki cennât-ı âliyattaki dereceler ve huzur-u Mevlâ'daki müşahede ve devlet ve nimeti bir seyyân üzere olmayacaktır.

Meselâ: "Kişinin imanı olup da ameli olmaması marazdır, imanı ve ameli olup da amellerinin ruhu, ihlâsı olmaması kezâ marazdır, noksandır. Zira ameller birer suret giyer, ruhsuz suret bir yere gitmez. İhlâs bir sırdır. Cenab-ı Hak dilediği kulunun kalbine atar, kor. İhlasın da bir ruhu vardır. O da huzur-u ilâhinin kalb ve sırr-ı mü'minde ittisâl ve tevâlisidir".

Cenab-ı Hak bir kuluna tennezül buyurursa artık ondan kemâl, hâl ve huzur alınmaz. Fakat sevdiğini ibtilâsız da bırakmaz, (dener, sınar)!

İhlâsın sırrı huzur olduğuna dair Sure-i Tâhâ'da (Ayet: 7): "*Sen sözü açığa vursan da, gizlesen de Allah için birdir. Çünkü O, gizliyi de bilir, ondan daha gizli olanı da"* âyet-i celilesiyle işâret buyurulmuştur. Zira ahfâ huzur-u mutlaktan ibarettir.

Emrâz-ı asliyye işte söylediğimiz emrâz-ı batına ve ma'neviyedir. Gerçi zahir hastalıklara da maraz denilir. Biz ikisinden de Cenab-ı Hakk'a sığınırız.

Cenab-ı Hakk'ın bir kuluna tenezzül buyurduğunun belirtisi, (o kulun) gönlünde huzur-u ilâhinin devamlı olarak bulunmasını ve Hazret-i Mahbub'un, bütün muamelatın külfetsiz olarak o kulun gönlüne hoş gelmesi ve ilâhi ahlâk ile ahlaklanmasıdır.

Evet, vadedilen cennete layık olmakla cennet-i zata lâyık olmak, Kur'an'ın hakikatlerine, insanın sırlarına ve ilâhi sırlara vakıf olmak ve kemâlat-ı Sübhaniyeyi tahsil etmek arasında büyük fark vardır!

Kur'an-ı Anlamak ve Yorumunu Yapmak

Kur'an-ı Azim'üş-şân'a indi ve zanni[189] mânâ vermek olamaz. Zira (verilen) mânâ ve yapılan te'viller kitap ve sünnete muvafık olması şarttır.

Kur'an lisan-ı Arap üzere indirildiğinden, lisan-ı Arap'ta bir kelimenin bir sözün nerelerde ve ne gibi mânâya kullanıldığı herkesin malumu olmadığından, âyet-i celile Efendimizden sahabe-i güzine ve müfessirin-i kiram hazeratı'na ve onlardan da bize ne suretle ulaşmışsa ve bunlar ne gibi mânâ ve tefsir etmişlerse öyle kabul edilmek icâp eder. Zira Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Asahab-ı Güzin hakkında: "Benim ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız doğruya hidâyet edilirsiniz[190]" ve diğer bir hadis-i şerifte de: "Sünnetime ve halifelerimin sünnetine ittiba etmelisiniz[191]" buyurulmuştur.

Gerçi Kur'an-ı Mübin'in maâni, esrar ve hakayıkına ıttılâ' için önce ittikâ, sonra da talim-i Cenab-ı Kuts-u a'lâ ister. Bu ta'lim-i ilahi o suretle olur ki asla kitap ve sünnete muhalif olmaz.

Evet, Kuran-ı Azim'uş-şan için çok ta'vilât yazanlar da vardır. Allah cümlesinin çalışmasını mükâfatlandırsın. Bu te'vilat kitap ve sünnete muvafıktır. Meselâ, Kuran-ı Kerim'de (Secde:18): *"Hiç mü'min, fasık gibi olur mu? Bunlar (elbette) eşit olmazlar"* buyurulmuştur. Âyet-i celilesinin te'vilinde buyurulur ki: "Cenab-ı Hakk'ı isteyenlerle, istemeyenler müsavi olur mu, olmaz". İşte bu bir te'vildir. Fakat bu te'vil, kitap ve sünnete aykırı değildir. Zira bir hadis-i kutside: "Ene'l mahbubu, fatlubni tecidni[192]" diğer bir hadis-i kudside de: "İ'lemu men talebeni fekad vecedeni[193]" buyurulmuştur. Zatın biri de bu âyet-i celilenin te'vilinde buyuruyor: "Vücud-u insanideki nefis, kâfir. Ruh mü'mindir. Nefis kelimât-ı cismani ve arzidir. Ruh rabbani, nurani ve ulvidir. Bunlar bir olur mu? Elbet olmaz!

İşte bu te'vil de kitap ve sünnete aykırı değildir. Zira nefsin Allah'a ve mü'mine düşman olduğu hakkında âyet-i celile ve ehâdis-i şerife sayısızdır. Ruhun da âlem-i emirden, âlem-i sıfat ve ceberuttan olduğuna ve Cenab-ı Hak'tan geldiğine dair kezâ delâil-i katiyye mevcuttur.

Bu âyet-i celilenin sebeb-i nüzulunda Hz. Ali (k.v) Efendimize kâfirin biri: "Benim kılıcım senin kılıcından iyidir" gibi bir hezeyânda bulununca Hz. Ali (k.v) veyl olsun, bir kâfirin kılıcıyla kendi kılıcının mukayesesine ve benzetilmesine razı olmayarak o kâfire hitaben: "Ben müminim, sen kâfirsin. Senin bana hiçbir şekilde nispet ve benzerliğin yoktur" diye red buyurmasından Cenab-ı Hak vaki reddi tasdik ederek iş bu âyet-i celileyi inzâl buyurdu[194].

Bize de yakışan, ne dışta, ne içte, ne sözde, ne fiilde ne ahvalda, ne de ahlâkta hâsılı hiçbir şekilde kâfirlere benzememektir. Zirâ Cenab-ı Hak: "Kâfir'le mümin bir olmaz" diye ikâz, ferman ve şehâdet buyuruyor. Bu ilâhi şehadet karşısında: Ya Müslümanların kendilerini Hiristiyanlara, Avrupalılara benzetmek istemeleri nasıl olur bilmem! Ne ise...

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz öncekilerin ve sonrakilerin ilimlerini câmi' iken niçin Cenâb-ı Hak zat-ı hümayunlarına ve ümmet-i merhumesine (Taha: 114): "Ve kul Rabbi zidni ilma –*'Rabbim! İlmimi arttır' de-"* ferman-ı sübnanisiyle ilminin ziyadeliğini istemesini emir ve ta'lim buyurmuştur. Bu ilmin nihâyeti yoktur. Bu ilmin özeti ise huzur-u mutlaktan barettir.

Esmâ' (isimler) ve sıfatlar zat-ı ilâhiyeye aittir. Zahir ilim ise sınırlıdır. İlm-i zahirin ortağı çoktur. Hülâsa bizim iki şeye dikkat ve itinâ (özen) göstermemiz gerekir:

(1) Biz Muhammediyiz, Muhammedilik şeref-i azimini bilerek bu şerefi korumaya çok dikkat ve gayret edelim.

(2) Kitap ve sünnete uygun bir tarika sâlik olarak onun adâb ve erkânı üzere amel ederek, Rabbimize lâyık bir kâmil kul olalım.

Doğru söz budur!

---

[189] "Kim Kur'an-ı re'yine binâen tefsir ederse kâfir olur".

[190] Keşf'ül Hafa Cilt: 1, Syf: 132, Hadis: 381

[191] Ettarğıb vet-tarhib Cilt: 1, Syf: 78, Hadis: 1

[192] "Ben istenilenim, beni arayınız, bulunuz". Bulunamadı.

[193] "Biliniz, kim beni isterse, mutlaka beni bulur". Bulunamadı.

[194] Bu olay Hz. Ali ile Velid bin bin Ukbe bin Ebi Muayt arasında cereyan etmiştir. Tirmizi.

Kul Olmanın Gereği İtaattir

Bir gün Cebrail (a.s) yeryüzünde gayet salih ve ehl-i temkin bir zatı görür. Cenab-ı Hakk'a: "Ya Rabbi bu kulun ne kadar salih, ne kadar hoş ve ehl-i temkin bir zattır" diye arz eder. Levh-i Mahfuzda bu adamın ismine bakılması emredilir. Bakar ki adamın ismi ehl-i nâr olanlar arasındadır. "Ya Rabbi bu nasıl olur?" diye arz eder. Cenab-ı Hak: "Ya Cebrail ben Rabb'ul-âlemin'im benim işimden kimse soramaz!" buyurur.

Cebrail (a.s): "Ya Rabbi müsaade buyur ehl-i nar olduğunu kendine haber vereyim" diye izin ister. Cenab-ı Hak da müsaade buyurur. Cebrail (a.s) macerâyı o adama haber verir. O zat: "Çok hamd ve şükretmeye başlar". Cebrail (a.s) taaccüb eder (şaşırır). Kendinin verdiği haberi anlayıp anlamadığını sorar o zat: "Evet anladım. Sen ehl-i nar olduğumu söylüyorsun. Ben de hamd ve şükrediyorum. Zira o benim Rabb'imdir. Mademki benim hakkımda öyle hükmetmiştir. Ben onun hükmüne teslim ve râzı olduğumdan dolayı hamd ediyorum" der. Cebrail (a.s) daha çok taaccüb eder. Cebrâil (a.s) bakar ki bu defa da adamın adı cennet ehli arasındadır. O adamın, Allah'ın hüküm ve kazasına rıza ve tesliminden dolayı böyle olduğu Cebrail'e ferman buyurulur.

Evet, Hz. Allah (c.c) kadir ve muktedirdir. Biz hemen kulluğumuzu bilerek, onun emrine imtisalen amel etmemiz gerektir. Artık ilerisini o kadar düşünmemize lüzum yoktur. Korkmayalım Cenab-ı Hak ğafurdur, kerimdir. İnşallah hakkımızda nimetini eltaf-ı ilâhisini tanılayarak, bizi de zat-ı ilâhisine lâyık eder.

Bakın bu âyet-i celilede (Şura: 19): *"Allah, kullarına çok lütufkârdır, dilediğini rızıklandırır. O, kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir"* buyuruluyor. "İbâdihi" sözündeki zamir zata yani ismullah'a muzaftır. Bu gibi ibâd (kullar) hakkında lütufkâr olup onları merzuk edeceğini (rızıklandıracağını) haber veriyor. Bu rızık suri ve umumi olsaydı "men yeşâ" ile istisnâ buyurmazdı. Suri rızıktan dost da düşman da merzuktur. Fakat bu rızık yalnız kendi zatına muzaf olan kullara mahsus ve münhasırdır. Bu rızık ise; ilâhi ilimlere, insani esrara, kitab'üllah'ın esrarına ve afaki ve enfüsi esrara ittilâ'dır. Bu rızıkla cennât-ı bâkiye-i tayyibe kazanılır.

Biz Nakşibendiyiz, Nakşibendi olmalıyız. Yani nakkaş'ın huzurunu gönlümüzde nakşa çalışırız. Sırrımız enfüsidir. Bu sır, "Gar-ı Şerifte" Hz. Sıddık Efendimize telkin buyurulan Sırr-ı mâ'nâdır. Sırrımız odur[195].

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Ümmet-i Muhammedin hepsinin nakşi olamayacağından ve olamayacaklarını bildiğinden dolayı şefkaten ve merhameten ümmetin hatırı için Hz. Ali (k.v) Efendimize zikr-i ehlâk-ı ilâhiyle ahlâklanmaya ve gönülden huzur-u ilâhinin tekarrur ve Hz. Ali (k.v)'den gelmiştir. Biz nakşilerin eşyâ ile bir alış verişleri yoktur. Eşyanın hakikatini anlamakla da tavsiye etmezler. Bunlar ancak ahlâk-ı ilâhiyle ahlâklanmaya ve gönülden huzur-u ilâhinin tekarrur ve temkinini tavsiye ederler. Bu sırra aşinâ olan evlâ yol, eşyadaki sırrada vakıf olur. Bunun da hakkına ve adabına riâyet eder.

Nakşi tarikatı en emin ve en kolay bir tariktir. Salikleri şaşmaz ve yolda kalmaz. Bu tarikin ehlinde ma'rifetullah ve Rabbani ilim galiptir. Cemallulahtan alınacak lezzet insanın ma'rifeti nispetinde olur. Ma'rifetsiz lezzet-i cemâl olamaz. Gerçi ehl-i sünnet ve'l-cemaat mezhebinde, itikadında ehl-i cennet cennette Cemââlullah'ı göreceklerdir, doğrudur. Fakat gözsüz cemâl görüle bilir mi? Sâniyen, çok olsun çok olsun lâ teşbih velâ temsil, padişahı tebdil-i câmede (değişik kıyafette) görmek gibi olur ki ondan bir lezzet hâsıl olmaz. Belki de inanmaz. Elbette bunun bu surette görülmesiyle padişah olduğunu bilenin görmesi ve lezzet duyması arasında büyük fark vardır. Zira birinde ma'rifet noksan, diğerinde tamamdır. İşte cemâl lezzeti marifet ölçüsünde olduğu için evliyâ-ullah bu kadar dertlere düşmüşlerdir. Hakiki ittika ehliyle Rab'leri arasında hail olacak ne varlıkları ne akılları, ne amelleri kalır.

Efendimiz Aleyhissalatü Vesselâm bir hadis-i şeriflerinde:"Ey Allahım, Kerim olan zatına olan nazarın lezzetini diliyorum[196]" buyurmuştur. Vech-i Kerimi rü'yette lezzet temenni edilerek bunun ebedi sermedi ve kesintisiz olması istenmektedir. Kesintisiz istenmesi firak endişesi, hicrân elemidir!

Bir gün Mecnun uyurken Leylâ gelir. Mecnun'u çok güzel, yanakları kırmızı bir halde görür. Biraz sonra Mecnun uyanır. Leyla'yı karşısında görür görmez yüzündeki o güzellik zail olur (gider). Sapsarı kesilir. Leylâ bu halin sebebini sorar. Mecnun: "Seni görür görmez, biraz sonra ayrılacağım hatırıma geldi. Korkudan böyle oldum" der.

İşte bu ayrılık elemi, acısı, düşüncesi lezzet-i visâl ve cemali layıkı vechiyle idrâke tam telezzüze manidir. Bununla beraber cennet ehli devamlı ilâhi cemala tahammül edemezler. Bu büyük lezzete (onlar için) takat getirmek imkânsızdır. Meğer alınmış olsun, isdidât ve kabiliyet elde edilmiş ola! Bu da ancak enbiyâ ve evliyaya aittir.

İnsanın gözüne bir hastalık, bir körlük arız olsa çeşitli tedâvi ve tedbiri çabuklaştırır. Fakat batın gözü ki basirettir. Cemâl-ı ilâhiyi görecek odur, onun körlüğüne kimse nazar-ı dikkate ve itibara olmaz. Ey mü'min Zat-ı Zü'l-celâl Hazretleri senin itikadında dünyadan da mı aşağıdır? Haşa! Veyahut dünya ondan daha mı âlâ ve kıymetlidir? Sübhan'ellah! Lâ havle velâ kuvvete illa billah, biz her iki körlükten Allah'a sığınırız.

Yasin-i Şerif'te (Ayet: 66): *"Eğer dileseydik, onların gözlerini büsbütün kör ederdik de (bu hâlde) yola koyulmak için didişirlerdi. Fakat nasıl görecekler ki?"* buyuruluyor. Yani Cenab-ı Hak; murad edersem onların gözlerine perde getiririm, göremezler ki yol yürüyebilsinler buyuruyor.

Evet, bu emir kâfirler hakkındadır. Fakat bu emri beyândan ilâhi murad acaba nedir? Mü'min de Hakk'ı görmezse nasıl olur? Evet; göremez, işitemez kalbi esrar-ı melekûttan bir şey idrâk etmezse bu nasıl olur? İnsan mesh olunmaktan çok korkmalıdır. (Bilmelidir ki) mesh-i ma'nevi muhakkak vardır. Bu cihetle biz çok kere güzel ahlâktan bahsederiz. Zira hangi hayvanın ahlâkı insanda üstünlük sağlamışsa, o adamın batını o hayvanın şekline çevrilir. Evet; noksanlık, noksanlıktır. İnsan-ı kâmil olmak başkadır. Herkesin Cenab-ı Hak'tan derece-i mahrumiyeti, noksanlığı nisbetinde olur, insan hayy olmak, kâmil olmak için ölülerle değil, dirilerle oturup kalkmalıdır. Ölülerle oturup kalkan bu kemâli nereden kazanabilir. Belki onun iç yüzü hilâfet ve insanlık rütbelerinden düşer. Allah'tan uzak belki en uzak olur.

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz bir hadis-i şerifte: "Ölülerle oturup kalkmayınız[197]" buyuruyor. Yani onlarla ülfet ve ünsiyet etmeyin, demektir. "Ya Resulullah ölüler kimlerdir" diye sormuşlar. "Zenginlerdir" buyurmuşlar.

Evet, bu durum ekseriya zenginlerde vaki' olduğundan bunun için öyle buyurulmuştur. Onlar devamlı nefsin arzu ve huzuzatına (hazlarına) ve dünya içlerine meyilli ve talip (istekli) ayrıca çalıştıklarından ölü gibidirler. Belki ölmüşlerdir.

Bu gibilere yakınlık, insanın hakikat-ı insaniyesini öldürür. Allah katında en büyük günah, insanın bu istidadını ifsad etmesi, öldürmesidir!

---

[195] "Ğar-ı Şerif", hicret esnasında Efendimiz'in (s.a.v) ve Ebu Bekr'in (r.a) gizlendikleri Sevr mağarasıdır. Kur'an-ı Kerim'de bu mağaraya: "Hani yalnız iki kişiden biri olduğu halde kendisini (Mekke'den) çıkardıkları sırada, ikisi mağarada iken arkadaşına: "Üzülme Allah bizimle beraberdir, diyordu..." Âyeti işaret etmektedir. Tevbe Sûresi Âyet: 40.

[196] Elcamu-s-Sağir Cilt: 1, Syf: 61

[197] Bulunamadı

Yokluk, Acz ve Fakr

Cenab-ı Hak varlığa razı değildir. Şeyh Abdülkadir Geylâni Hazretleri de öyle emrediyorlar: "Biz çok kapılardan tarik-i Hakk'a sülük ettik ama hangi kapıdan gittikse içeri almadılar. O yolların gidenleri de çok fakat vasıl olanları yok. Yokluk, fakr, mezellet ve meskenet kapısından sülük ettik bu yol gayet yakın, daha kolaydır. Pek az zamanda bize kapı açıldı. (Maksat) bu yolla hâsıl oldu".

Ekseriya evliyaullah bu şekilde bast-ı kelâm buyurmuşlar. Hz. Bayezit'e: "Cenab-ı Hak, bize ne getirdin?" diye sual etmiş, cevaben Bayezit:

"Çâr-ı Çiz âverdeem şâhâ ki der gene-itü nist
Nişti vü aczi vü zillet-ü günâh âverdeem"
Türkçesi:
"Padişaha dört şey getirdim ki senin hazinende yoktur. Yokluk, acz, zillet ve günah!"
"Kim ki kar'ı bab-ı Hak'ta ben deyu
Red olundu sen değilsin ben deyu!" diye buyurulmuştur.

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifte: "Bir mü'min için semada iki kapı vardır. Birisinden rızkı nazil olur. Diğerinden de ibadet ve taatı ref' olunur. Mümin vefat ettiği zaman gökler ağlar, ibadet taat ettiği yerler ağlar, mekân ağlar, zaman ağlar. Zira o zaman içinde o mümin Rabb-ül'âlemîn Hazretleri'nin emrine imtisalle, nehiyden de ictinâb etti. Hülâsa bütün mahlûkat ağlar. İşte mü'min bu kadar kıymetli, aziz, şerif ve mükerremdir.

Evet insanlık, islâmla beraber olursa makbul ve değerlidir. Islâm olmak kuru bir addan, resim ve suretten ibaret değildir. İslâm; iman, ameli sâlih ve ilâhi ahlâkla, batının huzur ve safay-ı tam tedarikiyle kaimdir. İşte bunlar büyük nimetler ve değeri çok büyük devlettir. Bu kadar aziz bu kadar yüce olan islâm, imân nimetleri nedir? Niçin bugün bunlar müslümanlar yanında hor oldu, hakir oldu! "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn - *Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz-"* (Bakara: 156).

Dört Şeyden Allah'a Sığınmalıdır

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleri birkaç şeyden Allah'a sığınmışlar. Gerekir ki müminler de o şeylerden Allah'a sığınsınlar. Meselâ: "Allah'ım korkaklıktan, cimrilikten, uzun ömürlü olup ele avuca düşmekten, dünya fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım[198]" buyurmuşlar. Bunlardan istiâze olunmasının sebebi, kulu Rab Teâlâ Hazretleri'nden ayırdığından dolayıdır.

Korku, insana hak sözü söyletmez, buhül (cimrilik) hakkı talebe büyük bir engeldir. Ömrün en kötüsü, himmeti Mevlâ'sına sarf edemeyecek bir hale gelmiştir, elden ayaktan düşmüştür. Dünya fitnesi ise, kulu haktan geri kor. Azab-ı kabr (kabir azabı) ise bunların neticesidir.

Hülâsa insanı Allah'ı anmaktan ne şey ayırırsa o en kötü şeydir. Kınanmıştır. Bunlardan sığınmak ve sakınmak gerekir. Ve ne şeyde Cenab-ı Hakk'a muhabbet, mârifet, teveccüh ve ikbâla çağırıp çalışmayı istiyorsa o güzel şeydir. Makbuldür.

Bunları akl-ı cüzî idrâk edemez. Aklı kül erbabına uymakla mü'min idrâke erebilir. Zira akl-ı cüzî ne kadar fazla olursa olsun, mademki iman amellere mukarin değildir, akl-ı külle tebeiyyet etmemiştir sahibini esfel-i derekâta çeker bırakır. Hükemâdan (Filozoflardan) Ebu Ali Sinâ bu beyana örnektir. Evliyaullah'tan Ebu Harraz Hazretleri onun hakkında: "Ondan çok bilen yok fakat kâfirdir" buyurmuştur.

Zatın biri de Aleyhissalatü Vesselâm Efendimizle mânada teşerrüf ederek çok şeylerden sual etmiş o esnada Ebu Ali Sinâ'dan sormuş cevaben: "O aklıyla Cenab-ı Hakk'ı bilmek bulmak istedi, beni arada vesile ittihaz etmediğinden, bana tabi olmadığından cehenneme gitti" diye ferman buyurmuşlar.

Ben size bir şey söyleyeyim mi? Üç şeye çok dikkat ediniz ve böyle olunuz:

(1) Arif olunuz, yani zamanı, nefsinizi ve Hz. Allah'ı biliniz.

(2) Ehl-i hak olunuz, (nefis ve hevâ ile olmayınız)

(3) Ahlâk-ı ilâhiye ile ahlaklanınız. Benim niyetim nazarım (görüşüm) böyledir. Bir adam görseniz ki gökte uçuyor eğer saydığım bu sıfatlar onda yoksa vallahi kıymeti yoktur. Zaten şeriatla amel etmeği zikretmeğe gerek yoktur. Onu herkes yapacaktır. Şeriatla amel etmekle avam ve havas umumen müşterektir. Abdulkadir Geylani: "Allah'ı seveni görmek, Allah'ı hatırlamaktır" buyuruyor.

"İnsan vücub ile imkândan, emir ile halktan, zahir ile batından, eşbâh ile ervâhtan halk olunmuştur". Bunların hepsi aynı sözdür. Fakat emir ve vücub deyip geçmeyelim. Vücub demek âlem-i sıfattan belki âlem-i zattan gelmiş bir şey demektir. Evet, bize yazık olmaz mı ki böyle olmayalım, asli âlemimize ulaşmayalım. Bu nasıl olur?

---

[198] Elcamiu-s-Sağıyr Cilt: 1, Syf: 58, Buharl, Müslim

Evet, tekrar söylüyorum ben sizden bunlarla razı olurum. Cahil olmayın, ârif olunuz. Ehl-i nefis olmayıp ehl-i Hak olunuz. Kötü huy sahibi olmayın, ahlak-ı hamide sahibi olunuz.

Mutasavvıflardan bir zat abdaldan birine: "Hakk'a vüsulün nedir?"diye sorar. O zat: "Bu bir emr-i yesirdir, ne var yüzünüzü halktan, Hakk'a döndürünüz, ona teveccüh ve ikbal ediniz, işte o kadar" der. O zat: "Bu çaresizdir, zira devamlı halk ile meşgulüz" diye arz-ı bahane serdeder (söyler). Abdâl olan zat: "Öyle ise mahlûkun sözünü işitme" der. Bunun da çaresiz olduğunu söyler. "Öyle ise gönlünde halka meyil ve iltifatı kes" diye öğütte bulunur. Bunun dahi çaresizliğini söyleyince :"Bari muâmelenizi mahlûk'un muamelesine benzetmeyiniz" der. O zat bununda çaresiz olduğunu söyler. Abdal yönünü saile çevirerek: "Ne ahmaksın, mahlûktan idbar etmez, onların sözlerini dinler, gönlünde onlara meyil ve muhabbeti kesmez ve işini onların işine benzetmek istersin, bu halınla Halık-i Zü'l-celâl Hazretleri'ne nasıl vüsul, kurbet ve marifet arzularsın. Bu olmaz, muhaldir!" der. Hâlbuki o mutasavvıf olan zat, hele bakayım ne söyleyecek diye böyle bahaneler serd (dile getirmiş) ve çaresizlikleri söylemiş.

Evet, Cenab-ı Hakk'ı isteyen elbette istenebilir, bilinir. Bunlar gibi yolunda bulunmak, halikına işi havale etmek gerekir. Tâki matlub-u azim elimize geçe!

"Muvahhid olmayan müşâhid olamaz!"

Peygamberin Nesline Hürmet

Sadat-ı kirâmı pek ziyade ta'zim etmeliyiz. Onlara çok ihtırâm ve ikram etmeliyiz. Bir vakit sadattan bir kadın Belh'e gelir. Ailece fakir olduklarından Belh Emiri'ne müracaat eder ve sadattan olduklarını, kendilerine bir ev verilmesini istirham eder. Emir, ellerinde vesikâları olup olmadığını sorar. Sadattan olduklarına dair bir vesikâ ibraz edemediklerinden dolayı, Emir de matluplarını (taleplerini) isaf etmez (yerine getirmez)!

Kadıncağız bu kez de bir mecusiye gider. Nesl-i Pâk Hazret-i Muhammed'den olduğunu ve kendilerine bir ev verilmesini söyler. Mecusi hemen kendi evinin en iyi bir odasını bunlara tahsisle beraber hizmetlerini görmek için de bir hizmetçi tayin eder.

Belh Emiri rüyasında gayet yüksek, asla dünyaya benzemez bir haşmet ve saltanatta, ruhâni bir sarayda Aleyhissalatü Vesselam Efendimizle, ashab-ı güzinden bazılarını görür. "Ya Resulullah burası neresidir?" diye arz ve

suâl eder. Resulullah: "Burası cennettir, müminlere mahsustur" diye ferman buyurunca, emir: "Ya Resulullah ben de mü'minim" diye arz eder. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz: "Vesikan var mıdır?" diye sual buyurur. İş bu suâl-i risâlet penâhinin dehşetinden emir uyanır. İşi anlar. Hemen o kadını arattırmaya başlar. Mecusinin evinde bulurlar! Mecusiden ne kadar isterlerse de mecusi vermez. Hatta bin altın vereyim o kadını ve ailesini iade etsin denir. Mecusi vermediği gibi der ki: "Nasıl veririm, zira Mahbub-u Hüdâ'nın Belh Emiri'ne verip vermemek için bir vesikâ suâl buyurduğu yeri bunların sâyesinde bana vesikâsız olarak lütuf ve ikrâm buyurdu ve ni'met-i imanı bu yüzden buldum. Bunları ebediyen, asla vermem. Bunlar benim aziz misafirimdir".

Evet, işte Al-i Muhammed'den ve nesl-i pâk Hz. Risâlet penâhiden olan bir kadına ihtiramın derecesi nasılmış, düşünün!

Biliyoruz ki Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz'e karâbet iki türlüdür.

(1) Karabet-i tiniyye

(2) Karabet-i diniyye

Karabet-i tiniyye nesl-i celil-i peygamberiden olan muhterem zatlardır. Bunlara hürmet, saygı ve sevgi her mü'mine vacib ve mutlaka lazımdır. Bunlara muhabbet: *"...Ben buna (yaptığım tebliğ görevine) karşılık sizden, akrabalıktan doğan sevgiden başka bir ücret istemiyorum..."* (Şûrâ: 23) âyet-i celilesiyle sabittir. Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz bir hadis-i şerifte: "İllâ küllü takıyyın ve nakiyyin[199]" buyurmuştur. Bu karabet-i diniyeye işarettir.

Tınî ve dinî karabet cem olursa, elbette bu karabet büyük olur. Nur, nur üzerinde olur. Karabet-i diniye yönünden olan haseb ve neseb-i peygamberi kıyâmete kadar munkati olmayacağından bu karabet de pek büyüktür. Bu karabet bilinir ve bulunur da sonra tahkir, zahiri batını herhangi bir şeyi işlemeye insan nasıl cüret eder. Zira: "Ben Allah'tanım, mü'minler de nurumdandır[200]". Emrini buyuran Zat-ı Habib-i Kibriya Efendimizdir.

Mümin başkasını veya kendini tahkir ve terzil ederse hakikatte kimi tahkir ve kime ihanet etmiş olur. Cenab-ı Hak da (Sâd: 72): *"Onu şekillendirip **içine ruhumdan üflediğim** zaman onun için saygı ile eğilin" buyuruyor. Ve "Allah, "Ey İblis! **Ellerimle yarattığıma secde etmekten seni ne alıkoydu?** Büyüklük mü tasladın, yoksa üstünlerden mi oldun?" dedi"* (Sâd: 75) buyuruyor. Muhakkikin-i Kiram bu âyet-i celileye çok geniş mânâlar vermişler.

---

[199] Bulunamadı. "Her takva ve taharet sahibi müstesnâ".

[200] Keşf'ül Hafa Cilt: 1, Syf: 205.

"İki elden murad Cenab-ı Hakk'ın insandaki tasarrufun celâl ve cemaliyle lütuf ve kahriyle olduğuna işarettir" denilmiştir. Evet, bu iki elden kemâl hâsıl olur, insan, melekler gibi sırf cemâldan yaratılmıştır. Hayvanat ve şeytanlar gibi mahlûklar kahr ve celâlından terkib olunmuştur.

İnsan mir'at-ı hüdâ ve âyine-i cihannümâ, halife-i ecell-i a'lâdır. Bu yönden celâl ve cemâli câmi' olup, celâldan kaçarak, cemal'a, âlem-i emre teveccüh ve ikbal ederek rütbe-i insaniyi bulur.

Hz. İbrahim (a.s)'a Cenab-ı Hak buyurur ki: "Ya İbrahim bilir misin ben seni niçin halil edindim?" İbrahim (a.s): "Ya Rab, ben bilemem!" buyurdu. Cenab-ı Hak: "Ya İbrahim, ben her ne vakit senin gönlüne hususi tecelli buyurdumsa hiçbir an seni benden gafil bulmadım da onun için halil edindim" diye ferman buyurdu. Bunu bize işittirmekten murad-ı ilâhi bizim de hilletimizi -sevgili dost olmamızı- murad buyurduğundandır. Gerçi peygamberimizden sonra artık peygamber gelmeyecektir. Fakat halilullah olmak, Allah'a dost olmak mümkündür, vardır.

Sâlik Edebe Dikkat Etmelidir

Hazret-i Şah Efendimizin halifelerinden Abdül'aziz Naccari Hazretleri buyururlar ki: "Bu tarikte bulunanların üç edebe kemâl derecede itinâ göstermeleri pek ziyade elzem ve faydalıdır.

(1) İnâyet-i ilahi ve nazar-ı himmet-i mürşidle o salikte şeyhinin razı olduğu ahlak ve ahval zuhur ettiği vakit o salik enâniyet başını kaldırmaya ve belki ne kadar kemâlat-ı ma'neviye zuhur ederse etsin o salik tevazuunu, zilletini, yokluğunu artırmaya gayret ede ve (bunları) mahz-ı fadl-ı sübhâniden bilip şâkir ola. Kul, gerekir ki sıfat-ı asliyesi olan acz, fakr ve yokluk niyazında sabit ve muhakkak ola, sıfat-ı celile-i ilâhiyeden kudret, izzet ve ğinâsına el uzatmaya tâ ki Cenab-ı Hak kendi sıfat-ı celilesiyle o kulun beşeri sıfatını kaldırıp zatıyla ibkâ eyleye, bunun için bize katiyen varlık yakışmaz. Fani olmak istemeyen böyle yapar.

(2) Bir salikte mürşidin razı olmadığı bir hal, bir ahlâk bir şey hasbel-beşeriyye zühurunda "artık ben bir şeye yaramam" kanaatine vararak sohbetten kesilmemek gerekir. Bu edebe çok dikkat ve ihtimam gerekir.

(3) Mürşid bir şey emrederse gayet mesrur olarak onu yapmalıdır. Ta ki o şey kendine fayda vere.

Hakikaten bu üç edebin insana pek ziyade lazım olduğu bilinmelidir. İnsan ne kadar büyük olursa olsun yine de kendisini noksan saymalıdır. İnsan

ne kadar büyük olursa olsun yine kendisini noksan saymasında da nihayet yoktur. Bu iş güç ve yapılamaz zannedilmesin, hakikaten kolay, yapılabilir bununla beraber gayet müşküldür. Bu bir sözdür. Bu sözü tutup yapana göre kolaydır.

İnsan fikir ve hayâlini şeyhi vasıtasıyla, şeyhinin inzimam-ı himmetiyle zahirinden, batınına döndürüp orada o hane-i ilâhide huzur-u maal'lah ile meşgul etmektir. Bunun için:

"Aşıkân der demi dü iyd kûnend"

Türkçesi:

"Aşıkların bir nefesinde iki bayram vardır" denilmiştir. Şeyh Efendimiz belki "se iyd kûnend" buyururlardı. Musa (a.s) da: "Ya Rab sana vuslat nasıl mümkündür?" diye arzetmiş cevaben: "Ya Musa ütrûk nefseke ve ene maake[201]". Bir hadis-i kudside: "Bana yönelirsen bana ulaşırsın[202]" buyurmuştur. Evliyaullah umumiyetle bu sözleri emir buyurmuşlar. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz de öyle emir buyurmuştur.

Bir saat mademki geçip gitmiştir artık onu düşünmeye lüzum yoktur (318). Ayet-i Kerimede (Hadid: 23): ***"Elinizden çıkana üzülmeyesiniz*** *ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmayasınız diye (böyle yaptık.) Çünkü Allah, kendini beğenip övünen hiçbir kimseyi sevmez"* buyurulmuştur. Onda artık elde bir şey kalmamıştır. Bir saat ki oda gelecektir. O da meçhuldür ona da dalmak mânâsız ve gereksizdir (Tul-u emeldir). Zira ne şekilde tecelli edeceği belli değildir. İnsan ancak içinde bulunduğu vakti, hali ganimet bilerek o saat içinde Rabb'iyle olmak, istikamet için hal neyi icab ediyorsa o surette bulunmak akıllı bir iştir, kemâldir. Bizim nakşilerin emir ve tavsiyeleri böyledir. Yani ne mazi ile geri kalmak ne de müstakbele dalmak belki hal içinde hal sahibiyle olmaktır.

Cenab-ı Hak sûre-i Kehf'te (Ayet: 110) Habib-i Ekremi'ne nasıl buyuruyor: *"De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. (Ne var ki) bana, 'Sizin ilâh'ınız ancak bir tek ilâhtır" diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"*. Allah doğrusunu buyurmuştur. Yani: "Habib-i Edibim emret ki, ben de sizin gibi beşerim". Evet, habibullah da beşerdir. Fakat haşa ve kella bizim gibi beşer mi?

Efendi, biz Hz. Muhammedi (görerek) tanımıyoruz. Yalnız işitmek suretiyle, kitaplarda okuduğumuz gördüğümüz veçhile tanıklarımız vardır. Eğer biz habib'ullah'ı tanıyaydık, onun yüksek ahlâkıyla vasıflanmaya

müsaraat ederdik. Hani bu yüksek ahlakla ittisaf? Hani onun sûnenât-ı seniyelerine ittiba ve temessûk? Hani onun ilm-i ledunnisi ki bizden cereyan etsin? Olsa olsa mahdud (sınırlı) bir kaç sünnete temessükümüz (sarılmamız) var. Bunun da bize pek az faydası olur! Niyazi merhumun rüyası gibi olur. Niyazi merhum intisabından evvel bir gece mânâsında tenceresini kalaycıya götürür. Kalaycı: "Bu tencerenin Niyazi gibi yalnız dışarısını mı yoksa içerisini de mi kalaylıyayım" diye sorar. Bu sözün dehşetiyle Niyazi uyanır. Hemen Ümmî Sinân Hazretleri'ne gider ona ez dil-ü can ve gönülden bende olur. Kendi de o sâyede kibâr-ı evliyaullah"tan olur.

Hâşâ maksadım kimsenin ayıp ve kusurunu söylemek değildir. Yalnız noksanlarımızın olduğunu bilip onu ikmâle gâyret etmek için söylüyoruz. Zira hava gelen deliği kapamak lazımdır derler. Ne ise...

Âyet-i celilede buyuruluyor ki (Sâd: 70): *"Ben ancak apaçık bir uyarıcı olduğum için* ***bana vahyolunuyor****".* Bu vahiy, gerek celi (açık) gerek hafi (gizli) olsun her ikisine de şamildir (kapsar). Ümmet-i merhumenin evliyasına da vahy-i hafi olur ki buna "ilhâm" denilir.

Âyet-i Kerimede (Kehf: 110): *"De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. (Ne var ki) bana, 'Sizin ilâh'ınız ancak bir tek ilâhtır" diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"* buyuruluyor.

Kulu likây-ı Rabb'e ulaştırmak salih ameller, suret ve mananın salahı ve cemiyle husule gelir. Buradaki "Ehedâ lafz-ı celilinden murad insanın kendi varlığıdır" ki onu araya sokmamak lazımdır. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz: "Li maal'lâhi vaktûm lâ yesauni fihi Melekün mukarrabün velâ nebiyyün mürselûn[203]". "Benim Rabbim ile öyle bir vaktim vardır ki araya ne melek-i mukarreb ve ne de nebiyy-i Mürsel giremez" buyuruyor. Hâlbuki bizzat kendileri "Nebiyy-i mürseldir. Bununla kendileriyle birisi arasına kendilerinin de girmediğine işârettir.

Bir hadis-i şeriflerinde: "Kim Allah'ın likâsını isterse, Allah da onun likasını ister. Kim Allah'ın likâsını dilemez hoşlanmazsa, Allah da onun likâsıdan hoşlanmaz[204]" buyuruluyor. Bugün likây-ı ilâhiyeye istekli olanlar; gönülden mütevecih olup, o emr-i mânâyı ikmâla himmet (sa'y ve gayret) edenlerdir.

---

[201] "Nefsini bırak ben seninleyim."

[202] Bulunamadı.

[203] "Allah'la özel bir vaktim var. O vakitte ne bir mukarrab melek ve ne de mürsel bir nebi beni içine alamaz"

[204] Keşf'ül Hafa Cilt: 2, Syf: 173, Hadis: 2159

Bir kısım salikler mânevi zevklere istekli olduklarından bu da gizliden gizliye ibâdet-i Rabb'e daha doğrusu Hz. Allah'a bir şirk-i hafidir. Bunun için de iki şeyi tavsiye ederiz. Bu iki şeye çok dikkat etmeliyiz, Olgunluk bu iki veya üç şeyle husula gelir. Üçüncü, ilk iki şeyin neticesidir.

(1) Ahlâk-ı ilâhi ile ahlâklanmak, ma'rifetin temeli ahlâk-ı hamidedir. Bu güzel ahlâkı kazanmakta zikir, fikir ve mücahede iledir. Bunun da üss'ülesâsı sohbettir.

(2) Huzur-u maa'llahtır ki insan bu huzura devam üzere bulunan ve bunların üçüncüsü de "ilâhi ilim"dir. (İlahi ilim, güzel itikad ve ahlak'ın bir neticesidir. Muhabbet ve teslimiyet olan yerden doğar).

Lokman Hekim'in Oğluna Öğüdü

Sehere-i Firavun, Musa (a.s) o mecma'ı mâlumda (toplantı yerinde) bulunurken ve Hz. Kelimullah'ın âsası habâil-i sehereyi (sihirbazların işlerini) toplarken sihirbâzlardan biri, bir adamı özellikle Hz. Musa'nın (âsânın ipleri yuttuğu) vakitte ne halde bulunduğunu izleyip araştırmak üzere gönderdi. O adam avdetinde Musa (a.s)'ın gayet bir dehşet içinde bulunduğunu ve gayet renginin değiştiğini söyler!

O vakit bu sihirbaz: "Evet, Musa Allah'ın nebisidir. Bu âsâ da mucizedir. Allah tarafındandır. Bunda hiç şüphe yok zira bir sahir yaptığı sihirden asla korkmaz ve rengi de asla değişmez" der. Bütün sehere-i Firavun iman-ı hakikiyle mü'min olmak şerefine ulaşırlar.

Bu vak'ay-ı garibede, kâmil mürşidlerin güzel hallerine tam bir delâlet, sadık müridinde hallerine işâret-i lâtife vardır.

Sure-i Lokman'da (Ayet: 17), Lokman (a.s)'ın vasiyetini onun lisanından Cenab-ı Hak: *"Yavrum! Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. Çünkü bunlar kesin olarak emredilmiş işlerdendir"* ayet-i celilesiyle haber veriyor ki biz de bu vasiyyetle amel edelim.

Evet, Hz. Lokman buyuruyor ki: "Oğlum, namazı ikâme et dinen ikâme-i salat efal-ı ma'luma ve erkân-ı mahsusa ile beş vakitte edâ edilen farz-ı ilâhiyedir Fakat evliyaullah'ın ıstılahında ikâmenin mânâsı tezkiye-i nefisle beraber gönlün ilahi huzura devamıdır. Evet, musalli kıbleye yönelerek, namazı edâ ile meşgul olur da bu sırada mânası Hz. Allah'tan yüz dönmüşse namaz kılmıyor demektir. Bir adam namaz vakitlerinin dışında Hak'la daim ve kâim olursa o, bizzat namaz içinde de dışında da ikame-i salat ediyor

gibidir. Lâkin bu sözden namazın terki anlaşılmasın. Haşa ve kellâ öyle bir şey olmaz, hatıra da gelmez. Kezâ biz doğru namaz kılamıyoruz daha bunu niçin kılalım? Hayır; bu da böyle olmaz, böyle kılınan bir namaz edâ olunmamıştır. Bu anlatılan şekilde namaz kılmaya çalışırsak ve bunu böyle yapmayı arzu edersek bize faydası çok olur. Maksat budur.

Namaz içinde mertebeler vardır. Salat-ı nefis, salat-ı kalp, salat-ı ruh ve sırr gibi. Her ne ise bunları bırakalım.

Lokman (a.s) buyuruyor: "Emr-i bil'ma'ruf ve nehy-i anil'münker et". Bunun için de mertebeler vardır.

(1) Münasip bir dille ve yumuşak sözle, muhatabın aklına yatacak derecede zahiren ilâhi emirlere onu terğib ve teşvik etmek ve ilâhi yasaklardan da menetmek lazımdır. Bu emir ve nehiyi insan kendi nefsine ve din kardeşine yapmalıdır.

(2) Ariflerin ma'rufu Hz. Allah'tır. Onların ma'ruf-u hakikiyi ve ona gidecek usul ve tariki bilip o suretle nefislerine ve ihvan-ı dinine ma'rufla ma'rufu ve ona vüsul'un, usulunu emrederler. Ma'ruf-u hakikinin marifet ve kemâlatından kişiyi men' ve meşgul edecek şeyleri yani zahir ve batın münkerâtı bilip onlardan ihvan-ı dinlerini nehiy ve tahzir ederler.

Hz. Lokman buyuruyor: "Sana isâbet eden şeylere sabret". İnsana en evvel isâbet eden şey Allah'ın farzlarıdır. Bu faraiz-i ilâhiye nefse gayet ağır ve acıdır. Sonra da ilâhi yasaklardan nefsi menetmektir. Ahlâk-ı zemimeden tecerrüd ve ahlâk-ı mardiyye-i hakla tahalluk'a ve bu yolda zikir, fikir ve mucahede-i Mevlâ'dan ve emr-i bil'ma'ruf ve nehy-i anil münkerdir. Bu yolda vâki olacak zahmetlere, halkın yüz çevirmesine, inkârlarına ve sair meşakkatlarına tahammüldür.

Hak ile Hak için olmaya sabretmek bu, sabrın a'lâ ve evlâ, nihâyet mertebesidir. İşte bu veçhile olmak azm-i umurdandır.

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz bir hadislerinde: "Din nasihattir[205]" diye emir buyurup ve bu emirlerini üç defa te'kid ve tekrar buyurmuşlardır.

Bu nasihat Allah'a Resulu'ne ve mü'minlere aittir diye meratibini de tayin ve ferman buyuruyorlar. Allah'a nasihat demek emirlerine imtisâl ve menâhiden ictinabtır. Resulullah'a nasihat ahlâk-ı Muhammediye ile mütehallik ve sünenât-ı seniyelerine temessük ve eser-i nübüvvetlerine mütebeat etmektir. Mü'minlere nasihat emr-i din neden ibaretse o şekilde âlim ve âmil bulunmalıdır. Onları münasib bir dille terğib ve teşvik de nefse nasihattir.

Bu emri ve nehyi açık dinin içten ve dıştan ikamesine nefsi sevk etmektir.

Evet, mademki din nasihattir diye buyuruluyor, demek ki nasihat da olmazsa din de bulunmaz. Nasıl ki gitti, gidiyor... Zira Allah için iyiyi emir kötüden meneden bir kimse var mı? Veya eden varsa bunların yanına müslümanlardan giden var mı?

Kimin nesine lazım, dünya ticareti kazanmak varken böyle şeyleri kim düşünecek! Efendi çok garibtir. İslâm nimeti gibi büyük bir nimet gidiyor da hiç bir müslümanın o niyetin gittiğinden ne haberi oluyor, ne de elinden giden nedir, ne gibi bir devlettir bilmiyor, acımıyor! *"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn - Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz-"* (Bakara: 156).

Müslümanların epeyce zamandan beri gerek islâmiyeti gerek insaniyeti, bu resim ve surete hasretmeleri bugün bizi bu hale koydu. **Allah katında itibar; surete, şekle değil mânâ ve hakikatedir.**

Allah için söyleyiniz, bir hayvanın râkibi (üzerine binen kimse) mi efdâldır, yoksa bineği mi? Kezâlik (Böylece) bu ruh râkib (binici), vücud-u insan da merkebdir. Elbette ruh afdal ve a'lâdır. Bu ruh sayesindedir ki bu vücud, bu hayat-ı suri ve mânevi ve bu kadar nimet ihsan olmuştur ve olunuyor. Ruh ise aslına davet olunuyor. Bu sebebten bir kısım arifler: "Araftü Rabbi birabbî" yani "Rabb'imi, Rabb'imle bildim" buyurmuşlar. Bunun anlamı Rabbimi, Rabbimden gelen hakikatle (Kur'an'la, nebiyle) bildim demektir. Bazıları da: "Lâ yu'râfullâhu illallâh" buyurmuşlar ki, "Allah, ancak Allah'la tanınır." demektir. Evet, Hakk'ı Hak bilir, Hak'la Hak rü'yet olunur ve ancak Hak'la Hak idrâk olunur...

İşte bu mânâya dair Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz de: "Ma arafnâke hakka ma'rifetike ya Ma'ruf [206]". Evet, Cenab-ı Hakk'ı tamamiyle künh ve hakikatiyle bilmek yoktur. Zira nihâyeti yoktur. Fakat makdur-u beşer olduğu kadar, onun bildirdiği kadar bilmek vardır. İşte bu sâyede bu vücut onunla mütelezziz olur. Ehl-i huzur olanlarda bu mânâ hâsıl olmuştur. Fakat bu vücud burada onu o kadar duyup hissetmez, Cenab-ı Hak Kur'an-ı Mecid'de (Ankebut: 54 ve 55): *"Senden azabın çabucak gelmesini istiyorlar. Oysa azap kâfirleri üstlerinden ve ayaklarının altından bürüyeceği gün, şüphesiz cehennem onları mutlaka kuşatmış olacaktır. Allah, onlara,* ***"Yapmakta olduklarınızın cezasını tadın"*** *diyecektir"* diye kâfirler hakkında birçok âyet vardır. Bundan anlaşılıyor ki Celâl ve Cemâl-ı ilâhi iktizası burada iken herkese olan olmuştur. Şâki, aşkâ said, es'ad kimselerse tefrik buyurulmuştur.

Fakat bu saadet ve şekavet şimdilik hissolunmuyor. Ne garib şeydir, umman balığı serâba gark etmişken yine o ummanı arar, durur. Kezâ insan da sırr-ı ilâhiyeye müstağrak iken, habersiz kalmak, yine hakkı aramak onun dert ve talebine düşmek daha çok garibtir[207]!

Efendi, Hakk'ı görmeyen bir göz yoktur, fakat marifetsizlikten, idraksizlikten onu görmemiş gibiyiz. Bu şekilde ki görmekte bir lezzet ve fayda yoktur. Zirâ tebdil-i câmede (değişik kıyâfet içinde) bulunan bir padişahı tanımak marifete muhtaçtır. Eğer evvelden bilip, tanımamış ise, o adam görünce ne bilir, ne tanır. Aman olmaya ki biz kendimizi (bu hususta) evliyaullah'a benzetelim onlara kıyas edelim. Zira onların hâlve şânları bir başka türlüdür. Vasıf olunmaz ki söyleyeyim.

Bir zat ki Hak ile dâim ve kâimdir, onun vasıf ve tarifi kabil ve mümkün değildir. Cenab-ı Hak kemâl-ı izzetinden bunları setretmiş. Bunu bilenler iki zümredir. Ya evliyâullah gibi olanlardır. Veyahut evliyâullah gibi olmaları murad edilmiş o suretle kendilerine sevk edilmiş olanlardır.

Evliyâullah'a göre; "Hak ma'lum, halk meçhuldür". Denilir ki :"Peki evliyâullah halkı tanımazlar mı?" Evet, tanırlar. Fakat bunların tanımaları başka türlüdür. Onun için: "Benim kadar insanı tanıyan yoktur" diyorum. Hâşa ve kellâ bunu büyükler için bir dava olarak söylemiyorum. Belki mevzuyu anlatmak için söylüyorum. Sonra kitaplarda görmüşümdür de kitapların sözünü söylüyorum.

"Evet, insanda sırr-ı ilâhi vardır. Evliyaullah'ın halka karşı saygıları ve ikrâmları o sırdan dolayıdır". Yalnız bir şey var ki kâfirde de münâfıkta da o sır mevcuttur. Kâfire de Cenab-ı Hak iyilikle muamele edilmesini emretmiştir. Herkese ölçüsünce saygı göstermek bu ölçüyü geçmemek lâzımdır. Zira bundan fazlasına sahibi razı değildir. Bu mânâ bilindikten sonra artık Hakk'ı unutmak muhâldir. Nasıl bizim için unutamazlar".

"Cahili cahil dânâyı dânâ bulur, dûnu dûn,
Cinsine meyleyler elbette cihanda kişi"derler.

Hakikaten öyledir. Bunu kabul eden, kendini anlamak isteyene bu yeter. İyi arkadaşlarla bulunan kimsede kötülük, kötü arkadaşlarla bulunanda da iyilik eseri kalmaz. Hak'tan büyük hüsnü Karin, nefisten fenâ sü-u karin yoktur. Bu beyt ve benzerleri hakikatleri câmidir. Evliyâullah sözünü dışa tatbikten çok, içe tatbik daha muvafık ve a'lâdır. Bununla beraber bu zamanda dıştaki kötü arkadaşın insana yaptığını ne nefis ne de şeytan yapmaz. Bu hususu böyle biliniz ve unutmayınız!

Gerektir ki insan Mevlâ'sının kendisinden istediğini bırakıp da kendisinin (nefsinin) ondan istediğinin peşine düşmeye. Cenab-ı Hakk'ın istediği ibadet-i mahzadır. Abd-ı mahz olmak ve kulluk ile tahakkuk etmek için de emrin zahirine ve batınına imtisâl, nehyin zahiri ve batını olanlardan ictinâb, ibâdet ve taate, evrâd ve ezkâra mülâzemet icâb eder. Evradı terk etmez. Virdi terk edip varide muntazır olan abd-ı mahz olamaz. Evradın hiçbir veçhile terki caiz değildir. Bunun semerât ve fevâidi ise tamamen âlem-i ahirette zuhur edecektir.

Buyururlar ki; "Usül, makâmât, merâtib ve ezvâka meyyal olan salihlere o makâmât ve merâtip derler ki:

- "Yahû sen Rabb'ine dön ona yönel, ona git. Biz durmayız çabucak zail oluruz". Ayıp olmaz mı ki o makamlar ve mertebeler bize böyle söylesinler. Ricâl olan Hak'tan maada şey'e meyletmez. Onunla oyalanıp kalmaz. Allah adamları kerametten ar eder. Kerâmet kadınların hayız kanı gibidir. Fakat sâlikin arzusu olmayarak ikrâm-ı ilâhi ise ona diyecek yok.

Üç Kısım Vird Sahibi Vardır

Üç kısım vird sahibi vardır.

(1) Zahid ve abidlerdir ki, bunlar kitaplardan ve ülemây-ı rüsumdan işittikleri evrâd ve ezkârdan bazılarıyla kendi kendilerini tavzif eder ve o evrada devam ederler. Bundan murat yüksek cennet ve dercelerdir. Cenab-ı Hak da bunların arzularına göre ihsan buyurur. Biz dikkat edelim ki, sûri veya mânevi olan Hak'tan maada (başka) birşey kalbe yerleşmeye, takarrür ve temekkün edersek sonra bunun çıkarılması pek çetin olur. Bu iş için de iki şey gerekir. Ya şiddetli bir korku veyahut da şiddetli bir şevk. Tabii bu korku ve bu şevkin dereceleri ve mertebeleri vardır.

(2) Bu evrad sahipleri ise sâlik ve sairlerdir. Bunlar emirlere imtisalle mürşidden telkin ettikleri evrâd ve ezkâra devam ederler. Farzlardan başka nafilelerle de iştigal ederler. Maksatları rizây-ı ilâhidir. Tahsil-i kurubâttır. Şeyhleri tarafından ne gibi huzur emir olunmuşsa ona müdavim olurlar. Bunların mükâfatı da matlup (talep) ve maksatlarına göre olur.

---

[205] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 222, Hadis: 2356

[206] "Seni gereği gibi tanıyamadık. Ey varlığı bilinen, Rabbimiz!". Bulunamadı.

[207] Dünya ve ahiret hadistir. Tabiat herşeyiyle fâni ve sonradan yaratılmıştır. Ruh da hadistir, mahlûktur. Şu halde yaratıcıya hiçbir şekilde benzerlik veya iç içe olma gibi bir inanç düşünülemez. Varlık, Cenab-ı Hakk'ın varlığına ve bu varlıktaki mükemmellik de Cenab-ı Hakk'ın sıfatlarına bir delildir.

(3) Bu evrad sahipleri âriflerdir ki, bunların da kendilerine mahsus virdleri vardır. Bizzat Cenabı Hak bunlara cemâliyle mutasarrıftır. Bu tasarrufuyla ne ederse eder. Bu zevat-ı muhteremenin en büyük mühim dertleri halkı Hak'ta, Hakk'ı da halkta fâni kılmaktır. Virdleri de hevâdan kurtulup sohbet-i ilâhiyle olmalarıdır. Varlıklarından kurtulup Hak varlığıyla kalmalarıdır.

Elhasıl, insandan Rabbü'l âlemîn Hazretleri'ne bir şey gitmezse ondan da insana birşey gelmez. Virdi olmayanın varidi de olmaz. Fakat (varidin) tamamıyla zuhuru ahirette ise de burada da herkese kulluğuna göre ma'rifet ve muhabbetine göre tenezzülât-ı ilâhiye olur.

Ariflere olan tenezzülât zâtidir. Yani envar-ı zat ve sıfatla o kulunu sıfat-ı beşeriyeden ifnâ ve evsâf-ı fenâdan insilah ile sıfat-ı celile-i ilâhiye ve belki zat-ı ilahisi, hayatıyla onu ibkâ eder. Bu suretle tenezzülden sonra bir daha o kulu sıfat-ı beşeriyesine red buyurmaz. "el-Fâni lâ yüreddü ilâ evsafihi[208]".

İlâhi Mahlûk ve İlm-i Billah

Mahlukât-ı ilâhiye çeşit çeşittir. Bazılarının hem zahir hem batın yüzleri Hakk'a müteveccihtir. Halk işiyle de meşguldürler. Bunlar gayet fenadır. Hayvan belki hayvandan da aşağıdırlar. Bazılarının da suret ve manâları külliyen Hak'ladır. Halkı unutmuşlardır. Bu kısım elbette kısm-ı evvelden çok a'ladır. Bir kısım zevat da vardır ki bunlar surette halk ile mânâda Hak iledirler. Bu kısım pek yüksektir. Eser-i celil-i nebeviyete beiyet-i tamme bu yüzdendir. Tarikat-ı nakşiyenin binası bunun üzerinedir. "Halvet der encümen" tabir ettikleri iş erkek işidir. Her iki yüzün hakkını edâ etmek pek büyük olgunluktur.

Emânet-i ilâhiyenin dağlara taşlara ve bütün mevcudata arzı hakkındaki âyet-i celileden (Ahzâb: 72: *"Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yüklendi. Çünkü o çok zalimdir, çok cahildir")* insanların üç kısım olduğu anlaşılıyor.

(1) Hamil-i emânet olan insan-ı hakiki,

(2) Bazen itaati, bazen de kabahati olan,

(3) Münâfık ve müşriklerdir.

---

[208] "Hak'ta fani olan tekrar fena sıfatlarına döndürülmez".

Münâfık ve müşrikler için de merâtip vardır. Bir nifâk vardır ki, batının hakla, zahirinin halkla olmasıdır. Halkın bunları kendileri gibi gafil ve cahil görüp bilirler. Her müşrik ve münâfık'ın, şirk ve nifakına göre cezâ verilecektir. Şirk-i celi ashabı müebbed olarak iki ateşle muazzeb olacaktır. Şirk-i hafi erbabı da zat-ı celle ve a'lâ Hazretleri'nden, visâl, cemâl ve kemâlinden mahrum kalacaklardır.

Ashab-ı Güzin Hazretleri: "Ya Resulullah efdâl-ı a'mâl nedir?" diye sordular. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz cevaben: "Amellerin efdalı ilm-i billah'tır" buyurdu. Üç defa tekrar sorulan bu suâle aynı cevabı vermesi üzerine: "Ya Resulallah biz efdal-ı a'mâlden suâl ediyoruz. Efendimiz "İlm-i billahtır." buyuruyorsunuz diye ashab ma'ruzatta bulununca cevaben: "İlm-i billah ile olan az amel ilm-i billahsız çok amelden iyidir" ferman buyurduğu malumdur. Hakikaten buyurduğu gibidir. İlm-i billah insana çok gereklidir. Faydalı olan ilim de budur. Zira ecelli ülum olan ilm-i billah ile kul Zat-ı Zü'l-celal Hazretleri'ne vasıl olur.

Bu ilmin elde edilmesi iki şeye muhtaçtır. Biri, bu ilme ehil, vakıf yol gösteren bir mürşid, diğeri de bu ilme cidden talip, tahsili için yolunda vakf-ı vücud ve sarf-ı mesâi etmek. Bunun için buyurulmuştur. Bu ilim evrâktan alınmaz, ilm-i ezvâktır, ancak bir mürşid aracılığıyla idrâk olunur. Bu işin husulü sohbet, inâbe ve ondan doğacak zikrullah'a devamla olur.

Rivâyet olunur ki Sırr-ı Sakati Hazretleri'nin gayet çok sevdiği bir ahbabı varmış, yirmi otuz sene bu dostunu kaybetmiş. Nihâyet bir dağda, bir kayanın üzerinde oturduğunu görerek yanına gider. Elini tutar, çoktan görmediğinden arz-ı meveddet eder. O zat: "Sırrı elimi bırak Cenâb-ı Hak kulların kalplerini biliyor. Kendinden maadaya (başkasına) meyl ve muhabbet edenlere gadap ve azab eder" der. Hakikaten öyledir.

Yâre yâr olmalı, ağyar olmamalıdır. Cenâb-ı Hak maadaya (başkasına) gönül verip onunla kalanlara ağyar diyor. Mademki o kul mahbub-u ezeliye ulaşamamıştır ağyarlıktan da kurtulamamıştır. Ona da ulaşan için de bigânelik ve ağyarlık kalmamıştır.

Ma'ruf Kerhi Hazretleri sahrada gezerken semadan bir adam inerek: "Ya Ma'ruf ittikâ neye derler?" diye sûal eder. Müşarûn ileyh: "Hak'la, hakkın hakkına riâyet etmektir" diyerek, *"O kullar adaklarını yerine getirirler. Kötülüğü her yanı kuşatmış bir günden korkarlar"* (İnsan: 7) âyet-i celilesini okur ve canib-i semâya yükselir, gider.

Hikem-i Atâiye'de: "Veredel'imdadü bikaderil'isti'dad" diye buyurulur. Hakikaten öyle, imdad-ı Rabbani insanın istidâdı ve kabulu nisbetindedir. Bu çeşit adamlara yalnız suri ve cismani ibadet ve taate muvaffakiyetle imdad olunur. Bazılarına da hem ibâdet-i suriye hem de kalb amelleri, ahlâk-ı ilâhiye ile tahalluk ve envar-ı sıfata mazhariyetle imdad olunur. Bazı zevat da bunlarla beraber sırlarında Hak'la beraber kalmalarına ve kendilerinin külliyen aradan çıkmalarına ulaşmakla imdad olunurlar.

Elhasıl salih ameller: Zikir, fikir, daima Hak'la hazır olmak yani huzur-u dâim ve bilcümle (tamamen) ibâdet ve ubudiyet hep tevfikât-ı Rabbaniye, hep imdâd-ı sübhaniyedir. Fakat bunu herkes idrâk edemez ve çok kimseler de Allah korusun, bunları asâr ve netâyic-i imdadât addetmezler.

Ümmetine Şahid Olan Peygamber

Ayet-i Kerimelerde (Ahzab: 45, 46 ve 47): *"Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı; Allah'ın izniyle kendi yoluna çağıran bir davetçi ve aydınlatıcı bir kandil olarak gönderdik. Mü'minlere kendileri için Allah'tan büyük bir lütuf olduğunu müjdele"* buyurulmuştur. Cenâb-ı Hak bu âyet-i kerimesinde Aleyhissalatü Vesselam Efendimize hitaben: "Ya nebiyyel'lah seni şahid olarak gönderdim". Evet, Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Ümmetinin ahval ve ahlâkına, emre uyup menâhiyden ictinâb edip etmediklerine şahittir. Gerek asr-ı hümâyunlarındaki ümmetine ve gerek kıyamete kadar gelecek ümmetine şahadet edecektir. Bir rivayete göre her pazartesi ve cuma akşamları, başka bir rivayette her akşam ümmetinin ahvali kendilerine arz olunur. Sonra gideceği yere gider.

Cenab-ı Hak Peygamberimize öyle bir ilm-i celil-i Rabbani vermiştir ki ümmetinin mümin ve kâfirlerini alâmetleriyle kıyamet günü tanıyacak leh veya aleyhlerine şahadet buyuracaktır. Böyle kavi metin, rahmeteri ilâlemin şefiül'müznibin olan bir zat-ı celili üzmek, kadri âli bir zatı kendi aleyhine şehâdet ettirmek nefsi ve şeytanı mesrur ettirmek nasıl olur? Buna müslümanın vicdanı razı olur mu?

Bir de: "Ya Nebiyy'allah sen müjde veren ve inzar edensin" buyuruluyor. Tebşiri cemâlul'lah, cennat-ı aliyat ve dececâtına, inzarı da cehenneme ve derekâtına ve nar-ı cahimden eşed olan nar-ı firaka aittir. Bu tebşirat ve inzar herkesin merâtibine göredir. Zira: ***"(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et.*** *Şüphesiz senin Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O, doğru*

yolda olanları da en iyi bilendir" (Nahl: 125) âyet-i celilesi davetin üç mertebe, üzere olduğuna işaret ediyor.

(1) Hikmetle davettir ki, bu ehl-i hakka göredir. Zira sadıklara esrâr ve meani ve kurubât-ı Rabbaniyeden bahs olundukça onlar hakka müsaraat ederler. Cennet tebşirâtını, cehennem inzarını bunların yakın ve muhabbetlerini ve kurbiyyetlerini artırmaz. Ve hakka bir adım ileri gidemezler. Bu cihetle gerek peygamberimizin ve gerek varis-i ekmellerinin sadıklarla olan muamele ve musahabetleri arz-ı sabık vechiyledir.

(2) Güzel öğüt müminlere mahsustur. Bunların nefislerinin olgunlaşması, hakka olan nisbet-i huzur ve hususiyetleri güzel öğütle terakki eder. Zaten mânâ ehli olan herkesin derece-i sıdk ve mârifetini bilir, ona göre sohbet eder. Onların dilinden herkes derece-i sıdk ve sâfâ, ihlas ve ahde olan vefâlarına göre kelâm südûr eder, "Kellimu-n-nâse âlâ kaderi ukûlihim (akıllarına göre)" 'in mânası bu makamda sahihtir209.

İnsan-ı kâmilin işini suret-i idare ve siyasetini kimse anlayamaz. Herkes bu sırra vâkıf olamaz.

(3) Cidâl-ı hasene ile davettir ki bu da inkâr edenlere ve yüz çevirenlere göredir. Bunun şekli insan-ı kâmilden öğrenilir. Ancak o şekilde davete muvaffak olabileler. Diğerleri muvaffak olamazlar.

Evet, yine aynı âyet-i celilede: "Ya Nebiyyel'lah sen Allah'a çağırıcısın" buyuruluyor. Evet, Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz, Allah tarafından bizzat zat-ı ilâhiyeye dâi olarak gönderilmiştir. Dünyaya, ukbaya, nefse, sivâya ve ne de nefs-i hümayunlarına kimseyi davet buyurmazlar. Bu nükte pek dakiktir. Lâkin çok şeyhler halkı kendi nefislerine davet ederler. Kimse de bunun farkına varmaz, zira çok gizli ve hafidir. Kendi aradan çıkmamış kimse nereden halkı Hakk'a davet edebilsin? İnsanın hiçbir şeye itimat etmemesi lazımdır. Zira libas-ı evliyada bulunanlardan çokları akıbet düşman yoluna mülhak olmuştur. Şeytan gibi, Belâm gibi... ve daha niceleri!

Biz Allah'tan, Allah'a sığınırız. Çokları önceleri libas-ı a'dâda iken neticede zümrey-i ahbaba lâhik (erişen) olmuşlardır.

Sonra bu âyet-i celilede Aleyhissalatü Vesselâm Efendimizin "Sirâc-ı"münir" olduğu ferman buyuruluyor. Evet, karanlıkta insan bir şey göremez. Yolunu fark edemez. Sirâc olursa her şey aşikâr olur. Gerek asr-ı hümayunlarında gerek kıyamete kadar gelecek ümmet-i merhumesi meyanındaki şirk, küfür, ahlâk-ı zemime gibi çeşitli karanlıklar ve hakka mâni olacak hicabı ret ve izaleye zat-ı hümayunları sebep ve vesile-i a'zamdır. Sirâc oldu mu onu bulur.

Evet, bu vücud zulümatında da gayet kıymetli bi-bahâ olan vardır ki bu sirâc-ı münir sayesinde O'nu bulabiliyoruz. Fakat anadan doğma kör güneş olsa da olmasa da, sirâc bulunsa da bulunmasa da eşittir!

Peygamber Efendimizin (s.a.v) devrinde Mekke kâfirleri her vakit özellikle hac mevsiminde yollara bekçiler korlar ve çeşitli hileler irtikâb ederek insanların hidâyet bulmamalarına çalışırlardı. Aleyhissalatü Vesselâm Elendimizin Şan-ı hümayunlarına şüphe vermek maksadıyla haşa, haşa sahir, yalancı, mecnun diyerek çeşitli küfür sözlerini kullanmaya cesaret ederek kendi yanlış fikirlerini ve bozuk inançlarını güya bu din-i mübinin yayılmamasına çalışırlardı. Lâkin ne fayda verdi, hiç! Hatta Selman-ı Farisi ve emsali birçok zevat uzak bölgelerden gelerek o açık nurdan, o sirâc-ı a'zamdan istifade ettiler. O sadık sevgiyle nihayetsiz yüksekliğe ulaştılar. Mekke müşrikleri yanlarındaki o sırac-ı müniri, o nurul-envarı göremediler. Zira anadan doğma kör idiler. Her asırdaki varis-i ekmellerin hal ve şanları da aynıdır. Ve böyle olmuştur.

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz bu kadar düşman ve muhaliflere karşı Cenab-ı Hakk'a tevekkül ve itimadla kendileri arada olmaksızın halkı Hakk'a hakla davet buyurduklarından Cenab-ı Hak da çeşitli yardım ve imdadlarla düşmanı her surette makhur ve din-i Hakk'ı izhâr buyurdu. Varis-i ekmellerine de bu şekilde ikrâm olunur ve bu suretle Rabbani teyidâta mazhar olunur. *"Allah'ın yardımı ve fetih (Mekke fethi) geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tesbihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir"* (Nasr: 1, 2 ve 3) sırrı zahir olur.

Sirâc-ı münir'in bir mânâsı da; o füyuzât, ülûm esrâr ve zat-ı nebevilerinden ne kadar kemâlât ümmet-i merhumelerinde tecelli etmişse hepsi o hazrettendir. Mamafih (Bununla beraber) o kemâlât yine aynen kendilerinde mevcuttur, noksanlaşmaz.

Hazret-i Musa (a.s) bir kere: "Ya Rabbi senin rahmet ve ilâhi hâzinen nasıl tükenmez bunu bana göster" diye arzeder. Taraf-ı Bâri'den: "Ya Musa sen kendi çadırın önünde bir ateş yak ve halka emir ve ilân et ki herkes gelsin cerâğını (çırasını) bu ateşten yaksın" diye fermân buyurulur. Hz. Musa da öyle yapar. Herkes gelir mumunu, cerâğını yakar gider. Cenâb-ı Hak buyurur ki: "Ya Musa senin ateşin ne oldu?" diye arz eder. "İşte Ya Musâ benim rahmetim ve ilahi hazinem de böyledir. Bu mahlûkata ne kadar ikrâm etsem yine rahmetim olduğu gibi yerindedir. Hiç noksanlaşmaz" diye ferman

buyurur. İşte bu kutsi hadisi sirâc-ı mûnirin en son söylediğim mânâsına delil getiriyorlar. Daha çok mânâları da vardır.

"Zat-ı ilâhiyeye davet olunup tasdik ve imanlarıyla zahiren ve batinen taat ve muamelatta bulunanları ve basiret tedarik edenleri ve edinmek üzere olanları, müminleri Allah'ın fazl-ı kebiriyle müjdele" diye ferman buyuruluyor ki fazl-ı kebir'in çok mânâları vardır. Cenâb-ı Hak bizi suret-i insaniye üzerine halk ve icâd buyurması, habib-i edibine ümmet etmesi, bizi zatına davet buyurması gibi. Bunlar geçmiş ümmetlere verilmiş nimetler değildir. Efendimizin ümmeti bu âlemde iken bâki rızâyı bulurlarsa işte bu rıza devamlı Cemâl-ı bâkemâli temaşaya kesb-i istidat ve liyakâttir. Bu âlemde rızâyı bulamayıp da ahirette cennat-ı aliyâtta bulunanlara gelince, onlar o cemâli temaşaya tahammül edemezler ve müşahededen de lezzet alamazlar.

Fazl-ı kebir'in bir mânası da bu ümmetin bir ameline en az on ecir verilir. Bu ecir bire yüz, üç yüz, yedi yüz ve hesapsız olabilir. Fakat ümem-i sâlifenin ameline ancak bir ecir verilirdi. Hülâsa bu ümmet-i merhumenin azına çok ihsan buyurulur. Haklarındaki fazl ve kerem-i ilâhiyenin sayılması mümkün değildir. Fakat zamanımız tuhaflaştı. Esefle belirteyim bugün ilâhi kemâl ve rızanın semereleri hiçbir müslümanda zuhur etmiyor. Aksine yer yer kahir ve celâl belirtileri doğuyor. Allah korusun!

Bakınız Kur'an-ı Azimuşşanda (Câsiye: 23) Peygamberimiz Efendimize (s.a.v) ne ferman buyuruluyor: *"Nefsinin arzusunu ilâh edinen, Allah'ın; (hâlini) bildiği için saptırdığı ve kulağını ve kalbini mühürlediği, gözüne de perde çektiği kimseyi gördün mü? Şimdi onu Allah'tan başka kim doğru yola eriştirebilir? Hâlâ düşünüp ibret almayacak mısınız?".* Gerçi hitap Resul-ü Ekrem Efendimizdir, ancak murad-ı ilâhi ümmetidir. Yani bize buyuruluyor ki: "Hevasını ilâh edinen kimseyi görmüyor musun!". Hevâ, nefsin isteğine hevasat ve huzuzatına tabi olmaktır. Gerek zahiren gerek batınen. Bir hadis-i şerifte: "Allah'tan başka kendine kulluk edilen şeylerin en mebğuzu (sevilmemiş, buğz edilmiş olanı) hevâdır[210]" buyuruluyor.

'Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir' dedi.

Hevâya tapmak, müşriklik, putperestlik, aya, güneşe ve yıldıza tapmaktan daha buğz edilen olduğu gerek âyet-i celileden ve gerekse hadis-işeriften anlaşılmaktadır. Acaba mümin nasıl ve ne suretle nefsinden, hevâsından emin oldu ki öyle rahat ve mutmain duruyor. Hz. Yusuf (a.s) lisanından Kur'an-ı

Kerimde (Yusuf: 53): *"'Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir' dedi"* buyuruluyor. Nefsini günahlardan tezkiye etmeyen zat-ı celil, kerim ibn-i kerim bir nebiy-i zişandır. Enbiyanın efdalı Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz de: "Allah'ım, beni bir göz açıp kapayıncaya kadar veya daha az bir zaman nefsime bırakma![211]" diye dua ve temennide bulunması da nefsin ne kadar büyük bir düşman olduğuna delildir.

Bir hadis-i şerifte: "Hevası getirdiğime tabi olmadıkça sizden biri kâmilen inanmış olamaz[212]" buyuruluyor. Cenâb-ı Hak bu âyet-i kerimede: "Hevâ ve heveslerini ilâh edinenleri bilerek saptırdığını, kulaklarını, kalplerini mühürlediğini ve gözlerine perde çektiğini emir ve ferman buyurarak; bunların kötü hallerini ve bunları bu halden kim kurtaracak? Bunlara kim hidayet edebilecek? Acaba bunlar hiç düşünüp ders almıyorlar mı?" emrederek de ikâz ediyor.

Hatıra gelir ki Cenâb-ı Hak bir adamı böyle kötü hale giriftar (esir) ederse artık bu adam ne yapabilir? Bu soruya cevap şudur. Bu mühürlenmeyi o kişi istediğinden dolayı Cenab-ı Hak da öyle yapmıştır. "Düşünmüyor musunuz?" âyet-i buna müeyyeddir. Zira tezekkür ve tefekkürün faydası olacağı anlaşılıyor ki Cenab-ı Hak tezekkürle emir buyurmuştur.

Efendi bu tab ve mühürlenme ve gözün perdelenmesi sebebiyledir ki bu gibi adamlar hak sözü işitmez, işitseler de onunla amel etmez hatırlarına gelmez ve kalpleri hakkı idrâk etmez, gözlerinde ibret, kalplerinde fikret eseri yoktur. Lâkin inâyet-i ilâhiyeye mazhariyetle kulağı kapalı, kalbi kilitli olmayanlar emrin zahirini de batınını da hem işitirler hem de duyar ve onunla amele muvaffak olurlar. Fakat her vakit dediğimiz gibi amel hem zahiren, hem batınen olmalıdır. Büyüklerimiz de buyurmuştur: "Aman amelleri yalnız dışa bağlayan âlimlerle sohbette bulunmayınız, belki bilgin ve ariflerin sohbetine devam ediniz". Bu önemli ve lüzumlu bir dini iştir. Zira bunların sohbeti insanı hem arif eder hem ilâhi ahlâk ile ahlaklandırır. Hem nefis idaresine vâkıf ve muvaffak kılar. Siyâset-i nefsi bilmek pek büyük bir tedbire mütevakkıftır. Bu idâre ve yönetim icabı nefislerini bazen hakka teşvik ve terğible bazen de inzar ve tahvif ile gâh nasihat ve mevaiz-i hasene (güzel öğüt) ile gâh taltif ve ikram ile yola götürür, hakka bağlarlar. Bu sebepledir ki bazı zevat hakikaten âlim oldukları halde nefislerinden kurtulmadıkça emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i anil-münker etmemişlerdir. Hal böyle iken, acaba insan dış ile ne vakte kadar

meşgul olacak, ne vakte kadar Hak'tan, Hakk'a kurbiyetten ve ma'rifetten mahrum kalacak!

Evet, mahlûka, onların ahval etvar ve efalına bakmak vardır. Faydalıdır. Ancak ibret almak için olursa. Yok, onlara tabi ve onlar gibi olmak için olursa bu bakmakta fayda değil, aksine sayısız zarar vardır.

Hakk'ı Bilmek ve Bulmak Hangi Yolla Olur

Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiyye pek büyüktür. Bu tarika münâsebet-i külliyesi (tam bir bağlılığı) olan bir de şâzeli Tarikatı vardır[213]. Gerçi bu tarikatte ibâdet-i cismaniye evrad ve ezkâr çoksa da onlar da bizim gibi (Nakşiler) işin başında "huzur" tavsiye ederler. Bu iki tarikte böyle iken, acaba insan dış ile ne vakte kadar meşgul olacak, ne vakte…

Büyüklerimiz buyururlar ki: "Kim Allah'a tabiatiyle kurbiyet kazanırsa o Hakk'ı tez bulur. Pek büyük olur. Kim de tabiattan ayrılırsa yolunu çok uzatır, Hakk'ı son nefesinde de bulsa iyidir". Yani demek istiyorlar ki her kim işin başında gönlünü huzurullâh ile meşgul eder ve o huzurunu temkin ve tahkike ulaştırmaya ihtimam ederse o adam Hakk'ı tez çabuk bulur. Ve pek büyük olur.

İşte buna tabiatiyle Allah'a gitmek diyorlar. Tabiatten ayrılmak demek ise; bu huzur-u daime, bu nisbet-i batineye çok önem vermeyerek, dıştan nefsin kötü huylarını terk sevdâsına düşmek şunu da yapayım, ah bu kaldı, bu nereden çıktı gibi şeylerle uğraşarak haricen Hakk'a yol bulmaya çalışmak demektir ki bunlar yollarını pek uzağa saldılar, tabiattan ayrıldılar, işlerini hem geç hem güç ettiler.

Ne derseler desinler biz huzurumuza çok gayret ve dikkat edelim. Temekkün ve tahakkuka çok himmet edelim. Neticesi çok iyi olur. İbn-i Beşbeş Hazretleri buyuruyor ki (Şâzeli büyüklerindendir): "Seni dünyaya sevk eden gaşyedir. İbadet ve taata sevk eden de seni bitab eder. En güzel nasihatçi seni Mevlâ'ya sevk edendir" buyurduğuna dikkat edelim. Ücret talibi olmayalım. Onun bizden istediği bizim ondan istediğimizden hakkımızda çok hayırlıdır. Diyeceksiniz ki evliyasına Cenâb-ı Hak bu kadar ikrâm ve ihsan buyurmuş.

---

[209] "İnsanlara akılları ölçüsünde konuşunuz".

[210] Ettarğibü vet-tarhıb Cilt: 1, Syf: 86, Hadis: 9

[211] Elcamiu-s-Sağıyr Cilt: 1, Syf: 57, Bezzar

[212] Mesabihüs-Sünneh Cilt: 1, Syf: 14, Abdillah Bin Amr.

[213] Ali bin Abdullah Ebu-l Hasan eş-Şazili Hazretlerine izafe olunan tarikat.

Evet doğrudur. Fakat benim demek istediğim bizzat bil-isâle maksudumuz Mevlâ'mız olsun. Cenâb-ı Hak in'am eder veya etmez orasını kendi bilir. Yalnız biz bu gibi kayıtlarla bağlı olmayalım. Bu da ancak onun huzurunun gönlümüzde devam ve sebât bulmasıyla mümkündür. Kimin huzuru daimi ve ziyade olursa, envarı da daimi ve ziyade olur.

Hikem-i Ataiyede: "Cenab-ı Hak senin dışını envâr ve asâriyle, batınını da envar-ı sıfatıyle ihata buyurmuş. Bunu, sen onun ayrılığına, iftırakına tahammülün olmadığını bildiği cihetle böyle yapmıştır". Mademki böyledir daha nasıl olur da insan Rabbül Azimüşşanı unutabilir. Unutmak kabil ve mümkün müdür?

Özellikle insan birbirini gördüğü vakit nasıl olur da Cenab-ı Hak'kı unutur? Peygamber-i zişan: "İnne'llahe halaka âdeme âlâ süretihi"[214]. Yani Cenab-ı Hak Âdemi kendi suretinde yarattı diye emretmişler. Sureti üzerine demek sıfat-ı Rahmanisi demektir. Evet, bu sıfat-ı ilahisinden bir örnek insana vedia kıldı. Semi', basar, irâde ve kelâm gibi afâkta da kezâ âsâr-ı ilâhisi mevcuttur[215]. Bunlar esmâ ve sıfat-ı ilâhiyesinin mazharıdır.

Sure-i Âl-i İmrân'da (Ayet: 190 ve 191): *"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır. Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. "Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru" derler"* buyurulmuştur.

"Elbab" buyurulduğu hem akıl sahipleri hem de "lübbü" içerisi olanlar demektir. Yalnız kışrı olanlar için elbet bir âyet yoktur. Sonra bu "lüb" sahiplerini Cenab-ı Hak üç hal ile tavsif buyurmuştur.

(1) Ayakta,

(2) Otururken,

(3) Yanları üzerine yatarken. Hülâsa bütün halerinde zira bu üç halin dışında bir hal düşünmek mümkün değildir. Bu haller içinde "zikrederler" buyuruluyor.

Tefekkürün tezekkürden daha iyi ve üstün olduğu bu âyet-i celileden anlaşılmaktadır. Tefekkür amellerin efdalıdır[216]. Bu cihetle bir hadis-i şerifte "Bir an tefekkür bir sene ibadetten daha iyidir[217]". Diğer bir hadis-i şerifte: "Bir an tefekkür yetmiş sene ibadet etmekten daha iyidir[218]". Bir seneden hayırlı olan tefekkür hariçteki, afâktaki ayet-i ilâhiyeyi teemmül ve tedebbürledir. Ve bunlardan azamet ve kudret-i sübhaniyeyi istidlâl ile ubudiyette bulunmaktır.

Yetmiş sene ibadetten hayırlı olan tefekkür de enfüste (içte) bulunan garaib ve acaibatı ve belki bizzat Hazret-i ilahiyi kendisiyle hazır ve beraber kendisinden kendisine daha yakın bilerek bu huzura müştağrak olmak suretiyle olan tefekkürdür. Kul bununla Hakk'a ulaşır, kâmil ve mezkûr-u Mevlâ olur. Tefekkürün üstünde bir ibadet olmadığı gibi tefekkür sahibinin fevkinde de kâmil bir kişi olamaz.

Buyurulur ki "Erbab-ı fikret ve ibret olanlar: "Ya Rabbi sen bunları batıl olarak yaratmadın. Biz seni tesbih ve takdis ederiz. Ya Rabbi bizi ateş azabından muhafaza buyur" derler." Ehl-i hak lisanında fâni olan her şeye "batıl" denilir.

Evet; bu semâvat ve arz batıl olmazlarsa, hak olurlar. Hâlbuki bunlar zâil ve fânidir. Filvaki (Aslında) bu semâvat ve arz zail olacak ise de bunların yalnız suretleri zâil ve fanidir. Fakat melekûtu onun elindedir ki o, zail olmaz. Yani bunlardan Hak baid değildir. Bunları ayakta tutan, durduran odur. Kayyumu odur[219]. Bunlara mira't-ı hazrettir. Ancak bunu irfân ve ikan ve ihsan ehli anlar. Bunlar esmâ ve sıfatın mezâhiridirler. Mazhar-ı zat değildirler[220].

Azab-ı nâra gelince yalnız cehennem ateşinden değil, azabın her çeşidinden, azab-ı nar ve firâktan ve ihtiraktan da kurtulmaya niyet ve azmetmek gerekir. Bakınız, dualarımızda daima "Rabbena âtina..."yı okuruz. Dünyadaki "hasene" huzur, üns-ü billâh'a ulaşmak, alışmak ve bir hayat-ı tayyibe kazanmaktır. Ahiretteki "hasene" de Cemalullah'ı devamlı temaşa şerefine nail olmaktır.

---

[214] "Allah Âdem'i Kendi Suretinde Yarattı". Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 379, Hadis: 1215 Buhari, Müslim.

[215] Hayat, ilim, irâde, semi', basar, kelâm, kudret ve tekvin sıfatları Cenab-ı Hakk'ın üzerine vacib, sübûti ve kemâl sıfatlarıdır. Bu sıfatlarda eşi, benzeri, ortağı yoktur. Bu sıfatlar ebedi ve ezelidir. İnsanda mevcut sıfatlarsa fâni ve mümkün, nâkıs sıfatlardır, Allah'a yol bulmaya delil olur.

[216] Halkın zikirle, okumuş âlimlerinde tefekkürle Hakk'a vûsulları gerçekleşir. Zikir ve fikirle Hakk'a vüslât sür'at kazanır. Hakkı bilmeden anmanın ve haktan gafil olarak tefekkürün faydası yoktur.

[217] Bu hadis'in kaynağı geçti.

[218] Bu hadis'in kaynağı geçti.

[219] Bütün eşya onun tedbir ve tasarrufundadır. Hiçbiri onun idare ve tasarrufundan hariçte değildir.

[220] Esmâ ve sıfat zatın kendisi olmayıp. Zat ile kaim, zattan ayrı değildirler. Zattan ayrı olamaz şirk, şerik doğar. Zatın aynı da olamaz, zira fani ve zeval bulan bu eşya, sonradan yaratılmış olmasaydı sayısız kudema olurdu ki bu da şirk ve şeriktir. Ehl-i sünnetin tahkikiyle sıfat, ne zatın aynı ne de ğayrıdır.

Azab-ı nara gelince dünyada nefs cehenneminden ahirette de yakıcı ateşten hem de ayrılık ateşinden kurtulmaktır. Bunda şüphe yoktur ki burada nefs cehenneminden halas bulan ukbada (ahirette) da her iki ateşten kurtulur. Fakat bu ateşten kurtulmak pek meşküldür, çetindir.

Dıştan Cenab-ı Hakk'ı bilmek, işitmekle, istidlâl ve burhan-ı kat'i ve kavi ile bilenlerin arasında çok fark vardır. Hak ile Hakk'ı bilenlerin, müessirle esere istidlal edenlerin diğerlerinden nisbeti mümkün olmayan derecede farkları vardır. Misâl olarak; Hz. Yusuf'un biraderleri, Yusuf (a.s) aziz-i Mısır olduktan sonra kaht (kıtlık) dolayısıyla zahire (ambardaki tahıldan) almak için Mısır'a gitmişler. Yusuf (a.s.) ile Bünyamin arasındaki gizli danışma ve tanışmadan sonra Melik'in ölçeği Bünyami'nin yükünden çıktığında bunlar sorguya çekilmişlerdir. Yusuf (a.s.)'a karşı bunun bir biraderi vardı, o da böyle hayırsızdı dediler. Gerçi biraz teşhis eder gibi olmuşlardı. Tamamen hükmedemedikleri Hz. Yusuf'un (a.s) yüzüne karşı iftira ve bühtandan (işlemediği sucu yüklemekten) anlaşılıyor. İşte kardeşlerinin Hz. Yusuf'u (a.s) teşhis eder gibi olmaları dıştan ve istidlâl ile idi. Hakk'ı dıştan ve istidlal ile bilenler de böyledir.

Hz. Ya'kub (a.s.)'a gelince her ne kadar çocukları Hz. Yusuf'un öldüğünü söyledilerse de bir türlü inanamadı. Kur'an'daki açıklama, Yusuf için üzülür ve ağlardı nihayet: *"Kervan (Mısır'dan) ayrılınca babaları, "Bana bunak demezseniz, şüphesiz ben Yûsuf'un kokusunu alıyorum" dedi. Onlar da, "Allah'a yemin ederiz ki sen hâlâ eski şaşkınlığındasın" dediler. Müjdeci gelip gömleği Yakub'un yüzüne koyunca gözleri açılıverdi. Yakub, "Ben size, Allah tarafından, sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim demedim mi?" dedi"* (Yusuf: 94, 95 ve 96) âyet-i celilesinde Yusuf'un (a.s) hayatta olduğunu ve onun kokusunu aldığını ve bu aramalarını emir buyurduğunu ferman buyuruyor ki müşarun ileyh Hazretleri de Hakk'ı Hak ile bilenlere, müessirle esere istidlâl edenlere misâldir. Hakk'ı Hak ile bilenlerin delil ve mürşidleri: "KUR'AN-I AZİMUŞŞAN'DIR".

Hakikatte ise imam ve mürşidleri Hz. Muhammed Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz Hazretleridir. Hak ile Hakk'ı bilip bunlara misâl: "Bünyamin"dir. Hz. Yusuf kardeşlerine ikişer ikişer sofra açar ve Bünyamin'i yalnız bıraktı. Yemek esnasında kendini Bünyamin'e tanıttı.

"Ben senin kardeşin Yusuf'um" dedikten sonra pederinin yanına gidip gitmemek veya kendi yanında kalıp kalmamak istediğini sordu. Bünyamin bir türlü kendini terk edemeyeceğini arz edince benim yanımda kalmayı

arzu ediyorsan biraz rezil olman gerekiyor dedi. Bünyamin ne olursa olsun dedi. Kendinden ayrılmayacağını tekrar arz edince, Kur'an'ın açıklamasıyla Melik'in ölçeği Bünyamin'in yükünden çıkarıldı, rüsva oldu. İşte Bünyamin de Hak ve Hakk'ı bilenlere misaldir.

Muhabbetullah hangi gönülde bulunursa Malik-ül Mülk Hazretleri gizlice onu kendine alır. Diğerleri mahrum ve mahcup kalır.

Cenab-ı Hakk'ı tanımak bu üç suretle olur. Birer misâlle anlaşıldı. Fakat en son olarak marifet, yani Hak ile Hakk'ı bilmek ve bulmak başka bir mânâdır. Burada delillere, kat'i burhanlara asla ihtiyaç yoktur. Sure-i Yusuf birçok esrârı câmidir.

İnsan Kadr ve Menzilini Nasıl Bilir

Ataullah el-İskenderâni "Hikem"de buyurur ki : "Eğer sen ilm-i ilâhide kadr ve menzilinin derecesini anlamak istersen, onun seni ne işte ve nerede ikâme ve istihdam ettiğine bak!" Bu babda nas iki kısımdır.

(1) Şaki, eşkiyâ,

(2) Said, süedâ, eşkiya olanlar küffar ve bunlara mülhak olanlardır. "El-küfr-ü milletün vahidetün[221]" hükmünce hepsi birdir. Süedâ ise ehl-i yümn'dür. Ehl-i yümn de ikiye ayrılır. Bunlar ya mihmandırlar veyahut mükerremdirler. Sabık ve mukarrebler de vardır.

Mihman olanlar, ibadeti zahireye ihtimam ederlerse de emrin batınına asla önem vermezler. Zahiri ve batini fısk ve fücüra düşkündürler. Ehibba ve evliyaullahtan hoşlanmaz ve bunlardan ziyadesiyle korkarlar.

Mükerrem olanlar, ibadet ve taat-ı zahireyle meşguldürler. Evliyaullahı severler, ihlasları ve evliyaya olan muhabbetleri dolayısıyla Cenab-ı Hak bunları zatına layık etmek üzere bir kâmile sevk buyurur. Fakat bunlarda da batini fısk ve fücür olduğundan ve hatta zahiri fısk ve fücurdan da tamamen kurtulmamış olduklarından sa'y ve himmetlerini artırmaları gerekir.

Sabık ve mukarreblere gelince bunlar da iki kısımdır.

(1) İbadet ve taat-ı zahireye dikkat ederek amil olurlarsa da bunlar ehibba ve evliyaullahı o kadar sevmezler. Bu iki sebeptendir. Yahut sekirden dolayıdır ki mazurdurlar. Bunlarda henüz bakiyye-i vücud var demektir. Bunlar kendilerinden daha kâmil bir zata tesadüf etmezlerse bu mertebede kalırlar. Tabii noksandır.

(2) Emrin hem zahirine hem batınına itinay-ı tamla beraber evliya ve ehibba-ı ilahiyi severler. Bunlar hakka vasıl halkı Hak'la Hakk'a davet ederler. Bu kısım ricâlullah pek azdır.

Bazıları da vardır ki Hakk'ı bulmuş halkı kaybetmişlerdir ki bunlar kâmil ve büyük iseler de öncekilerden aşağıdır. Bunlar şarabı bulmuş sarayı unutmuş kimseler gibidir. Nastan birçoğu da halkı bulmuş Hakk'ı kaybetmişlerdir. Bunlar da şarabı kaybetmiş sarayı bulmuş gibidirler. Bunlar ne çıkmaz yola sapmışlardır! Her ne ise...

İşte her taifenin ilm-i ilâhideki kadr ve kıymeti onların ne işte ve nerede istimal ve istihdam olunduğuna göredir. Herkesin gönlündeki meyil ve muhabbeti, arzu ve himmeti neden ibaret ise onun ind-i ilâhideki değeri de ona göredir. Bir hadis-i şerifte: "Kim Allah katındaki yerini öğrenmek istiyorsa kalbinde Allah Teâlâ'ya verdiği yere baksın[222]" buyurulmuştur. Yani bir adam Allah katında kadr ve menzilini bilmek isterse Cenab-ı Hakk'ın kendi gönlündeki kadrine baksın demektir. Bu hadis-i şeriften çok hayâ ediyorum, çok korkuyorum.

Efendi, bu nasıl olur ki insan, bu murdar nefsin, murdar dünyanın en ufak bir işi kadar ilâhi yöne rağbet ve itibarı olmaya! İşte bu pek çetindir? "Sübhanel-lah lâ havle velâ kuvvete illâ bil-lâh".

Evet, ind-i ilâhideki kadr ve menzilimiz gönlümüzdeki Cenab-ı Hakk'ın kadr ve menzili kadardır. Cenab-ı Hak bizi ne hizmette meşgul kıldığına bakıp, kendi kadr ve şerefimizi fehm edeceğiz[223].

Malum ya evliyaullah lisanında : "Bu ekvanın dışına celâl batını nacemâl" ıtlâk olunur. İnsan gerektir ki kendini aldatan ve bu cihetle kendini Rabbinden mahrum eden bir ikâle-i celâldan firar eyleye!

İnsan her veçhile ni'metlenmesine badi-sebeb olan cemâle vuslatla onda karar eylemeye çalışmalıdır. Biz Hakk'a firar ile memuruz. Bu emir (Zariyat: 50): *"Fefirru ilel-lâh -O hâlde Allah'a koşun-"* dır. "Fefirru minel-lah" değildir. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz: "Bir adamın hemmi (düşüncesi) ahiret olursa, Allah ona kâfidir. Düşüncesi dünya olursa nazar-ı ilahiden düşer. Dünyanın herhangi vadisinde helâk olursa olsun, Allah ona aldırmaz[224]" buyurmuştur. Sadaka Resûlullah.

---

[221] "Ne kadar batıl din toplulukları varsa bunların inançları ayrı ayrı da olsa hepsi bir topluluk sayılır".

[222] Bulunamadı.

[223] İnsan hangi mesleği yürütürse yürütsün, kendi hakkında yine kendi şahadeti yerini tesbit eder. "Kalbine danış, âlimler fetva verse, fetva da alsan yine kalbine danış" kıyamette de insan kendine şahadet edecektir. Bu şahadet yerini belirleyecektir. Yasin Sûresi, Âyet: 65; FussiletSûresi Âyet: 20.

[224] Ettarğıbü vet-Tarhib Cilt: 4, Syf: 123, Hadis: 9

Cenab-ı Hak iyiden iyiye temizlenmek isteyenleri Ricalullah'tan sayıyor. *"Onun içinde asla namaz kılma. İlk günden temeli takva (Allah'a karşı gelmekten sakınmak) üzerine kurulan mescit (Kuba mescidi), içinde namaz kılmana elbette daha lâyıktır.* ***Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da tertemiz olanları sever"*** (Tevbe: 108) âyet-i celilesi işte buna delildir. Ayetten anlaşılan; "Bunlar henüz iyiden iyiye temizlenmemişler paklanmayı seviyorlar, istiyorlar". Cenab-ı Hak evliyasına bizzat mutasarrıftır. Onlara ne lazımsa keşf ve kerameti ülum ve maarifi insan ve ikram buyurur.

Ben kerametten çok korkarım. Kerâmetin en büyüğü nefsin ıslahı ve ona hakkı kabul ettirip ahlâk-ı ilahiyle ahlaklandırılmasıdır. Bir de ülûm-u ilâhiyedir.

Malik Bin Dinar, henüz genç bulunan Sabit Bin el-Benani Hazretleri'yle beraber Rabiatül-Basriye'yi ziyarete giderler. Rabia Malik Bin Dinar Hazretleri'ne:

- "Niçin ibâdet ediyorsun?" diye sorar. Cevaben:
- "Cenab-ı Hak cennat-ı aliyâtı va'd ve naim cennetine teşvik buyuruyor. Bu sebeble ibadet ediyorum" der. Rabiatül-Adeviye:
- "Sen cimri bir adama benziyorsun. Allah'ı bıraktın cennet için kulluk ediyorsun" der. Aynı suâli Sabit Bin el-Benâni Hazretlerine de sorar. O da:
- "Cenab-ı Hak bu kadar cehennemle inzar buyuruyor. Cehennemden kurtulmam için ibâdet ediyorum" der. Buna da cevaben:
- "Sen de kötü bir köleye benziyorsun. Sahibinin dayağından korktuğu cihetle bendelik eder" diye söyler.

Bunun üzerine ibadetin sebebini Rabia'dan sorarlar.

- "Ben Rabb'ime şevkan, muhabbeten kulluk ederim. Cehenneme kormuş, cennete kormuş ben öyle şeyler düşünmem. Onun hükmüne razıyım" diye cevap verirler. Allah ondan razı olsun.

Hakikaten öyledir. Cenab-ı Hak mademki Rabb'imizdir, daimidir, bi-ileldir. Gerekir ki biz de kulluğunda dâim ve bi-ğaraz olalım. Yani, Rabb'imize bir maksattan dolayı değil o, bizim Rabb'imiz olduğu için ibadet edelim. Bu da sözle olmaz, insan öyle söyler de baştanbaşa ind-i ilahide sinek kanadı kadar değeri olmaz. Dünyanın en ufak bir şeyine bağlanarak onun arkasından koşarlar, insanın yalancılığı gün gibi ortaya çıkar!

Mescitte dua eden bir arabiyle Hz. Sıddık'ın dualarının Hz. Ali (k.v) Efendimiz tarafından dinlenmesi ve müşarün ileyh'in *"De ki: "Kul küllün ya'melu 'alâ şâkiletihi ferabbukum a'lemu bimen huve ehdâ sebîlâ -Herkes kendi yapısına uygun işler görür. Rabbiniz, en doğru yolda olanı daha iyi bilir-"* (İsrâ: 84) âyet-i celilesini okuduğu hakkındaki olay ma'lumdur. Tekrarına lüzum yok.

Zatın biri: "Efendi, eski müslümanların va'z ve nasihati neden çok tesir ediyordu da şimdikilerinin va'z ve nasihati neden tesir etmiyor?" diye sorar.

Sorulan zat da: "Üç şeydendir der:

(1) Onlar İslâm gayretiyle,

(2) Allah rızası için,

(3) Mü'minlere şefkat ettikleri için nasihat ederlerdi. Onların nasihatleri müessirdi.

Biz ise:

(1) İzzet-i nefsimiz için,

(2) Dünyalığın çoğalması için,

(3) Halka kendimizi büyük göstermek ve tanıtmak için va'z ve nasihat ederiz ki, tabii bu da asla tesir etmez!"

Bozuk Zamanda Nasıl Davranmalıdır

Zamanımız çok tuhaf oldu. Dıştan ve içten her tehlike umulur. Allah'a sığındık. Korkuyorum, Allah bu müslümanların yardımcısı olsun. Fakat bir vasıta olmazsa bu zavallılar ne yapsınlar!

Gerçi insan-ı kâmilsiz zaman olmaz, kim bilir o da dünyanın neresindedir. Bu zaman için başka bir çare bilmiyorum. Yani ehl-i zikre ve sohbete, Allah'ın sevdiklerine karışmaktan başka çare yoktur.

Ya Allah ile olmak yahut Allah ile olanlarla olmak veya salih amellerle meşgul olmak gerekir. Evliyaullah ittifaken buyururlar ki: "Sevenler bunlarla bulunur, bunlarla olan önce nefsinden, hevâsından ve kötülüklerden kurtulur, Allah'a layık olur". Peygamberimiz: "Allah'ın öyle kulları vardır ki kim onların yüzüne bir defa başka saadet bulur da asla saadetten mahrum olmaz[225]" buyurmuşlar. Yani Cenab-ı Hakk'ın öyle kulları vardır ki tasdik ve muhabbet yoluyla onların yüzüne bir def'a nazar eden öyle bir saadete ulaşır ki asla şaki olmaz. Evliyaullah bu halin kıyamete kadar devam edeceğinde ittifak etmişlerdir. Zira nizamın devamı bunların (varlıkları) sebebiyledir.

Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde: "Kim benim sözümü, sünnetime uyulması ve bir bid'atın kaldırılması maksadıyla naklederse o kimse cennetliktir[226]" diye ferman buyuruyorlar.

Vacibu'l Vücud Hazretleri cümlenin nimetini kendine mübarek ede. Biz başka söz bilmeyiz. Söz ancak budur ki insan kendisinden ayrılmaya içten fikir ve hayalini onun huzurundan kesmeye. Böyle olursa insanda tabiatının hükmü (üstünlüğü) kalmaz. Nefsinin kötü ahlâkı, güzel ahlâka, nefs ruha belki sırra inkılâb eder. İnsan, hakikaten insan olur. Bu da huzurun, uyanıklığın Hakk'a vuslat olduğuna inanmak ve o suretle sabit ve müstakim bulunmak şartıyla olur. *"İncire, zeytine, Sina dağına ve şu emîn beldeye yemin ederim ki, biz insanı en güzel biçimde yarattık. Sonra onu aşağıların aşağısına indirdik. Fakat iman edip sâlih amel işleyenler için eksilmeyen devamlı bir ecir vardır"* (Tîn: 1-6) âyet-i celilesindeki "Ahsen-i takvim üzere halk olunan" şey insanın hakikatidir. "Esfel-i safilin "de bu dünyadır, bu vücuddur. Bu huzur-u mutlakla murad-ı ilâhi üzere kavs-i uruç (yükselme kavsi) tam olur ve rütbe-i ihsanı bulur.

Şeyh Efendimiz (k.s) Hazretleri: "Fe-amma men a'tâ ve'ttekâ vesaddaka bil-hüsnâ … - *Onun için kim (elinde bulunandan) verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) tasdik ederse, biz onu en kolay olana kolayca iletiriz-"* âyet-i celilesini çok okurlardı (Leyl: 5 - 7 ve 7). Evet, ibâdet-i cismaniden ve kalbini istiklâl-ı ruhaniyeden esirgemeyen, merâtib-i ittikayı cem' eden ve huzur-u mutlakanın "Hüsıiâ" yani Hakk'a vuslât olduğunu itikad eden kimselere bu iş kolaydır. Bunun tersini iltizam edenlere yani bahil, Hakk'a ve ehl-i Hakk'a karşı müstağni (ihtiyaçsız) olduklarını zannedenlere, Hakk'a vuslat, huzur pek müşküldür.

Şeyh Efendimiz nisbet-i huzuru bize böyle tarif buyurdukları gibi diğerlerine de aynen tarif buyurmuşlardı. Fakat bazıları buna kuru huzur diyorlar. Hâlbuki o acizler bilmiyorlar ki ben ne arıyorum "Allah", Allah'tan başka aranılan nedir? Ne ise ileri gitmeyelim!

Bir adam evliyaullahtan birine ism-i a'zamı soruyor. O zat da yerden bir taş alıyor bu adama atıyor. Soran adam: "Anladım efendim anladım, ism-i a'zam insan-ı kâmildir" der.

---

[225] Bulunamadı.

[226] Bulunamadı.

Evet, kalp Allah'tan başka bir şeyden fariğ olursa, bu safi, boş ve her şeyden ayrılmış kalple kişi mazhar-ı ism-i azam olur. Her zaman söyleriz. Adamın dünyevi bir işi olsa, o işin görülmesi için bir Hıristiyan'a belki ondan daha aşağı olan birine eğilir, valiye yakın bir dinsiz adamın aracılığıyla me'muriyete tayini için o adama pek çok niyazda bulunur. Acaba Cenab-ı Hak o validen ve insan-ı kâmil de o dinsiz adamdan aşağı mıdır? Hâşâ ve kellâ! Fakat müslümanın bu hali ne demek istiyor? Anlaşılıyor ki müslümanların çoğu -Allah hakkı için diyorum- Allah'ı istemiyor! (Kendini ve menfaatini istiyor).

Çünkü istemek demek, isteyenler gibi Allah'ın yolunda bulunmakla doğrulanır!

Sabrın Mükâfatı Zat-ı İlâhidir

Cenab-ı Hak, sabredenleri sevdiğini ve onlarla beraber olduğunu: *"(Ey Muhammed!) Bizim adımıza de ki: "Ey iman eden kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlar için (ahirette) bir iyilik vardır. Allah'ın yeryüzü geniştir. Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir"* (Zümer: 10) âyet-i celilesiyle haber veriyor.

"Bi-gayri hisab" ecir zat-ı ilâhidir. Sabrın meratip ve dereceleri vardır. Nefsin hoşlanmadığı ahlak-ı ilâhiyle ahlaklanmak, ibadet ve taat meşakkatına dayanmak sabır olduğu gibi sabrın en büyüğü Hak'la daim huzur'a tahammül etmektir. İşte bu çeşit sabrın ecri hesapsızdır. Ve işte bu sabrın ecri Cenab-ı Hakk'ın zatı nimetidir. Muamele-i ilahi esrarengizdir. Beşerin aklı idrâk edemez. Düşmana azab, dostuna belâ verir!

"Ma belâ ra i'tâ ne-künem
Ta an ki ez evliya be-künem"
Türkçesi:
"Biz, bir kimseyi evliyâdan kılmadıkça ona belâ ikrâmı yapmayız".

Evet, biz veli olamadık ki i'tay-ı ilâhinin her türlüsüne nail olalım. Büyüklerin, şerefli geçmişlerin ibtilâya uğramaları büyüklükleri nisbetindedir. Asr-ı saadette de asr-ı saadetten sonra da böyle olmuştur. Acaba biz de böyle yapabilir miyiz?

Hatırıma gelen, bir adam dinini, Allah'ını, peygamberini sever, önce dinin zahirini, batınını kendi vücudunda ikameye çalışmalı ve ondan sonra emri, nehyi tebliğ etmelidir. Biz öyle yapmıyoruz. Vücudumuzda Hakk'a

karşı geliyoruz, nefsi, hevayı ve tabiatı halleri üzere bırakıyoruz, halkın dediğimiz, istediğimiz gibi olmasını istiyoruz. Böyle olmazsa canımız sıkılıyor. Bir, dostumuz muhalif-i şer' bir şey yapsa ona hiçbir şey demiyoruz, sûkût ediyoruz. Acaba bu doğru mudur? Hayır, hayır…

Bu ne doğrudur ve ne de içimizi düzeltmeden dıştakilerine bir şey söylememiz doğrudur.

Evliyaullah'ın büyüklerinden Malik Bin Dinar Hazretleri nefsine hitaben:

• "Ey nefis! Sen Hazret-i Sabbar'ın mücaveretini müşahede-i cemalini temenni ediyorsan, onun için neyi terk ettin? Bunun için hangi uzağı yakın ettin? Onun için kimi sevdin? Kimi düşman edindin ve onun için hangi ğayzını yutkundun?". Böyle saydıktan sonra, "Lâ vallahi, edemedin, belki Allah'ın rahmeti erişe, yoksa sen yapamadın" diyor ve bayılıyor!

Efendi, bunu Malik Bin Dinar Hazretleri yapıyor. Biz bu kadar yapamazsak bile azıcığını da mı yapmayalım. Her zaman kendimizi haklı mı çıkaralım?

Kıyamet gününde: *"O gün amellerin tartılması da haktır. Kimlerin sevabı ağır basarsa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir"* (A'râf: 8) âyet-i celilesiyle vezin haktır. Yani kimin tartısı ağır gelirse onlar kurtulmuştur. "Mevazin" çoğul olarak buyurulduğundan anlaşılıyor ki mizan bir çeşit değildir. Bedenin amelini tartacak mizan olduğu gibi kalp, ruh, sır, hafa ve ahfanın da kendilerine mahsus tartıları vardır.

Hadis-i Şerifte: "Mizanda güzel ahlaktan daha ağır bir şey yoktur.. [227]" buyurulmuştur. Acaba bu ahlak-ı hamide nedir? Kim biliyor?

Diyelim ki halk bilmiyor, âlimler de mi bilmesin? Evet, ilâhi ahlakiyle ahlaklanma kabiliyeti, ilâhi feyizleri almak insan vücudunda gizli latifeye aittir. İlahi ahlakı sevmemek bununla tahalluka gayret etmemek bizim hakkımızda hiç iyi değildir. Acaba biz hangi uzağı yakın edebildik? Hangi mümin kardeşimizin gönlünün Hakk'a dönmesine yardım ve gayret ettik. Hiçbirini yapamadık!

Elhasıl, hangisini söyleyelim. Ne ise Hazret-i Allah her hâlükârda (her ne olursa olsun) yardımcımız olsun. Kendisine ilticâ ve dehalet ederiz!

---

[227] Ettarğıbü vet-tarhib, Cilt: 3, Syf: 403, Hadis: 3

Allah'ı Zikredenlerin Celisi, Allah'tır

Büyüklerimiz: "İmamı olmayanın imamı şeytandır. Şeyhi olmayanın da şeyhi şeytandır" diyorlar.

Müslümanlar da: "Bu nasıl söz, bizim imamımız yok mu? İmamımız Kur'an-ı Mubin ve peygamberimizdir." derler. Fakat yine de nefse, hevâya ve şeytana tabi olurlar. Hâlbuki hadis-i kudside: "Ben, beni zikredenin celisiyim[228]" buyuruluyor. Zakir-i Hak olanın celisi Hak olursa, zikri terk edenin celisi (beraberinde olan arkadaşı, birlikte oturanı) da Hak olmaz şeytan olur.

Evliyaullah iki şeyi gönülden atmanın lazım olduğunu tavsiye ederler:

(1) Mahluk'u

(2) Dünya sevgisini, bu iki şey ma'rifetullah elde etmeye ve kurbiyete büyük manidir. Zira halkla ihtilatta, ayine gibi olan salikin kalbi kibir, ucub, enâniyet gadap, şehvet, hevâ vesaire gibi türlü ahlâk-ı rezile-i batıneyi alır. Belki zahiri fısk ve fücura meyl de o aynaya akseder. Ve ayine-i sâlik pür gubar (toz) olur. Muhakkak o salik seyr ve sülûktan geri kalır. Biçareye olan olur!

Dünya sevgisi ise her hatanın başıdır. Hadis-i şerifte de böyledir. Bu sebepten bu ilme (tasavvuf) ilm-i ezvak tabir edilmiştir[229]. İlm-i billah zevkten alınmaz ehlinden alınır. Ehlinden alınması için de şartlar vardır. Bu şartlara Musa (a.s) ile Hıdır (a.s)'in kıssalarında işaret vardır.

(1) Musa (a.s) niyaz ve sual tarzında Hz. Hıdır'a: "Ben sana tabi olursam, senin rüşdünü bana öğretir misin?" diyor. Öğret gibi bir tabir kullanmıyor.

(2) Hz. Hıdır bu (talebe) karşı bir takım şartlar ileri sürüyor ki o da: "Mutabaet olunduğu takdirde kendiliğinden - ahvalından izah ve beyan olunmadıkça - bir şey sûal olunmaması, teslim, rızâ itaat gösterilmesini istiyor" îtaatı terk i'razdır. Bu vak'a Kur'an'da müridle mürşidin adabına, ahvalına dair ayât ve alâmetleri çok ibretleri ihtiva ediyor. (Allah ve Resulüne davet edene uyulmazsa nefse uyulur: *"Eğer sana icabet etmezlerse bil ki onlar, keyiflerine uyuyorlar. Allah'tan bir yol gösterici olmadan, yalnız kendi keyfine uyandan daha sapık kim olabilir? Muhakkak ki Allah zalim kavmi doğru yola iletmez"* Kasas Sûresi Âyet: 50).

---

[227] Ettargıbü vet-tarhib, Cilt: 3, Syf: 403, Hadis: 3

[228] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 201, Hadis: 611

[229] Dinin emirlerinin edâsı, yasaklarının terki ve güzel ahlak ile ahlaklanmaktan dolayı insanın kalbinde bir itminan hâsıl olur. "Bir kalbin yatışması, kalbin huzurluluğudur." hadis-i şerifi bu zevki ifade etmektedir. İbadet ve itaatin doğruluğu, tatbik edildikten sonra kalpte huzur ve itminan, güven halinde duyulur. Bu yolu izleyenler binlerce tecrübe ile sabit itminanın verdiği lezzeti duyar. Nefs-i Mutmainne olurlar. Güven duygusunun lezzetine kavuşurlar.

Dinde En Güzel Şey Malayaniyi Terktir

Zatın biri hac yolculuğu esnasında bir gence rastlar. Bu gencin başı açık, yalın ayak, setr-i avret edecek kadar bir bez parçasına sarınmış ve arkasında da keza bir o kadar bez ve bir de ipsiz kovası var. O zat düşünür: "Bu ne hal, bu ne kıyafet, ipsiz kova neye yarar, su çekemez ki abdest alsın veya içsin" der. Güneşin altında yanan, yakılan gence acır. Bu düşünceyle ulaşır ve:

- "Yahu! Şu arkanızdaki bezi birazda başınıza çekseniz sıcaktan mütessir olmazsınız (etkilenmezsiniz), kovanızın ipi de yok ki kuyudan su çekesiniz abdest alasınız, içesiniz, sizinle şu şartla arkadaş olurum ayakkabını bir müddet sen giyin bir müddet ben giyineyim, gibi türlü sözlerden sonra, genç o adama hitaben:
- "Yahu! Sen hiç hadis okudun mu veya yazdın mı?" diye sorar. O da:
- "Evet, hem okudum hem de yazdım" der. Genç:
- "Peki, sen hiç "kişinin İslam'ının güzel olanı lüzumsuz olanını (anlamsız olanı) bırakmasıdır[230]" hadis-i şerifini okuyup yazmadın mı?" diye sorar ve "Bu kadar söylediğiniz sözler hep malâyânidir, bunları bırakalım" der. Biraz sükût ederler. Sıcağın etkisiyle adam susar.

Genç:

- "Susadın mı?" diye sorar. O da:
- "Susamadım" der. Genç de bu suallerin uzamasına dayanamayarak kıyısından gittikleri denize kovasını atar ve kovayı denizden çeker. İçinde berrak ve soğuk, tatlı, ağız bağız dolu olduğu halde kovayı o zata uzatır. Arkasından genç:
- "Ya hu! Böyle şeylerle uğraşmak uygun değildir. O, bize lazım. O ihsan buyurur" der. O zat gencin kâmil, büyük bir insan olduğunu anlar.

Fakat hatırına gelir ki bu zatı kaybetmemem için acaba arkasından mı gideyim önünden mi gideyim, diye düşünceye dalar. Genç sual eder ki:

- "Önden mi gidersiniz, arkadan mı gelirsiniz?" ve adam uzun uzadıya söylemeye başar. Genç
- "Ya hu! İster arkamdan git ister önden mademki malâyaniyi terk etmiyorsunuz ben size arkadaş olamayacağım." der ve bundan ayrılır.

O zat ileride bir gölgeliğe ulaşır ve orada misafir kalır. Geceyi geçirir.

---

[230] Keşf-ül Hafa Cilt: 2, Syf: 2, Hadis: 2650, İmam Ahmed.

Böyle bir gencin buradan geçip geçmediğini soruşturursa da bir bilgi elde edemez. Oradaki hastaya gencin denizden çekip verdiği sudan biraz içirir. Hasta biiznillah şifâ bulur.

İşte efendi, malayani insanı böyle yakından mahrum eder. Gerçi bu zamanda öyle büyük zatlara da tesadüf edilmez ki insanı malayaniden vazgeçire.

Biz, Allah için olan sevgi ve dostluğumuza devam edelim, sabit olalım. Mevlâ'mız güzel eyler. "Hepsine ulaşılmazsa, hepsi terk edilmez" buyurulmuştur. Evet, hepsini yapmak mümkün olmazsa, bütün hepsini ve yapılabilecek şeyleri terk etmek gerekmez!

"Gücümüz nispetinde yapabileceğimizi yapmalıyız. Gücün yetmediğiyle de sorumlu değiliz!"

Önce Arkadaş, Sonra Yol

Hadis-i şerifte: "er-Refik, sümme't-tarik…-Önce arkadaş, sonra yol-…[231]" buyurulmuştur. Zahirde böyle olduğu gibi batın yolculukta da Allah yolunda da insanın bir refik-i emin ve sadıka şiddetli ihtiyacı vardır.

Evet, şeriat-ı mutahhara, Allah yoludur. Fakat bu yolun zahiriyle amel insanı yalnız cennete kadar götürür. Batınıyla amel de insanı Zat'a götürür. Şu halde bu davet ve icabet-i şeriyye zahirden başka bir de davet ve icabet-i batınıyye de lazımdır. Ta ki kul Rabb'ine layık olsun.

Bu davet ve icabet-i sabiteye dair Kur'an-ı Kerim'de birçok âyet-i celile vardır. Özellikle Sure-i Enfâl'da (Ayet: 24): *"Ey iman edenler! Size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allah'ın ve Resûlü'nün çağrısına uyun ve bilin ki Allah, kişi ile kalbi arasına girer. Yine bilin ki, O'nun huzurunda toplanacaksınız"* buyuruluyor. Bu hitap evvelce imanı kabul etmişlere olup ikinci def'a Allah ve Resulüne icabet etmekle emir buyuruluyor. Önceki davet ve icabetten sonra bu nasıl bir davet ve icabettir ki bizi ihya etmek, güzel bir hayata ulaştırmak için davete icabeti emrediyor.

Evet, Rabbimizin lütuf ve keremine hadsiz hesapsız şükür olsun bizi bu davet ve icabete tevfik buyurmuş ki o da 'Tarikat'tır.

Bazı zevat: *"Onlar da şöyle derler: "Ey Rabbimiz! Bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin. Günahlarımızı kabulleniyoruz. Şimdi (bu ateşten) bir çıkış yolu var mı?"* (Mü'min: 11) diye dua ederler. İki defa ölmek, ma'lum biri mecburi ölümdür, diğeri mevt-ü irâdidir. Yani nefislerinin ölmesi kalplerinin

dirilmesidir. Böylece hayat-ı tayyıbeyi bulmalarıdır. *"Ölü iken dirilttiğimiz ..."* (En'âm: 122) âyet-i kerimesiyle buna işâret buyurulmuştur. İki defa dirilmekte biri bu hayat-ı tayyibeyi ve imdadat-ı ruh'ül-kudsle hayy olmak, diğeri de ahirette huzur'ullahta bulunmaktır. Büyüklerimiz buyurmuştur: "İzzet dünyada iman ve ma'rifet, ahirette likâ ve müşahededir".

İbrahim Edhem Hazretleri Cebel-i Lübnan'da bir gence tesadüf eder. Bu genç:

- "Ya Rab! Benim kalbim sana müştâktır, nefsim sana itaatkârdır. Ben senin likâ-ı ilâhiyenle ne vakit müşerref olacağım" diye münacaat ediyor. Ölümü istiyor. İbrahim Edhem:
- "Allah sana rahmet eylesin, Cenab-ı Hakk'ı sevmenin alâmeti nedir?" diye sorar. Genç:
- "O'nun zikrini sevmektir" der. İbrahim Edhem:
- "Likâ-ı ilahisini sevmenin alâmeti nedir?" diye sorar. Genç:
- "O'nu unutmamaktır", "O'nunla hazır olmaktır" der. Sübhanallah öyle bir veliye, böyle bir genç yol gösteriyor.

"Bir padişaha üç şey lazımdır. Libâs, tac ve taht (döşek). Sultan-ı manevi olan bir mümine de kezâ üç şey lazımdır. İslâm libâs (elbise, kisve), ma'rifet tacı ve ibadet, taat tahtı. İnsan bu libası bu tacı, bu tahtı kabul etmezse nasıl olur? Artık bilmem nerelerde kalır!

İslâm libâsından üstün bir libas, tac-ı ma'rifetten evlâ bir tac bisât-ı taattan güzel bir döşek olamaz. Müjde o mümine ki bu üç şeyi bir araya getirdi, sultan-ı manevi oldu. Ve insan-ı kâmil rütbe-i celilesini buldu!

Tevrat-ı şerifte bu veçhile mestur imiş: "Kulum sana sevgilinden bir nâme gelse, cemaat içinde olsan bir tenhaya çekilip okursun. Acaba benim ilâhi kelâmım o mektuptan, ben de o sevgiliden aşağı mıyım ki, sen benim ilâhi âyetlerime böyle kayıtsız davranıyor ve önem vermiyorsun?" Bazı kutsi hadislerde: "Bir kulum bana, aman "Ya Rabbi" dese ben ona cevap veririm, davetini kabul ederim[232]" buyurulmaktadır.

Efendi. Cenab-ı Hak insana verdiği şerefi, büyüklüğü hiçbir mahlûkuna vermemiştir. Melâike-i Kirâm hakkında (Enbiya: 26): *"(Böyle iken) "Rahmân, çocuk edindi" dediler. O, böyle şeylerden uzaktır, yücedir.* ***Hayır, (evlat diye niteledikleri) o melekler ikrama erdirilmiş kullardır"*** buyuruluyor. Fakat insana sıra geldi mi: "Ya ibadi, Ya ibadi" diye zat-ı ilâhisine muzaf kılıyor ki bu şeref-i izafet kadar büyük bir şeref olamaz.

İnsanı kendi yarattı. Bizzat tasviye buyurdu. Melâikeye haber verdi (Hicr: 28 ve 29): "*Hani Rabbin meleklere, "Ben kuru bir çamurdan, şekillendirilmiş balçıktan bir insan yaratacağım. Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman, onun için hemen secde edin" demişti".* Melekler bu emir ve ferman üzerine insana secde ettiler. Hz. Âdem'e tenezzül ettiler. Sakın bu hayat-ı insaniyeyi, hayat-ı hayvaniyeye benzetmeyelim! Hayvandaki hayat, hayat-ı hayvanidir. Onların görmesi insan içindir. Tâ ki gideceği yere göre de insanı menziline ulaştıra veya taşıdığı yükü taşıya, bak insan için imiş. Hayvanlarda, akıl, idrak ve nutk (konuşma), esrar-ı ilâhiyeye ıttılâ kabiliyeti hülâsa sair özelliklerin hiç biri yoktur. Öyle ise insan neden onlarla kıyas edilsin?

İnsan tam bir ma'rifete ulaşmak için vesilelere teşebbüsten geri durmamalıdır. Ta ki insanlık rütbesini korumuş ola, zira hadis-i şerifte varid olmuştur. Muhyiddin Arabi Hazretleri İmâm Fahrüddin Razi'ye yazdığı mektupta da tahrir buyurmuştur. "Cenâb-ı Hak mümin ve münafıklara mahşerde tasavvur etmedikleri, bilemedikleri surette tecelli buyurur[233]". Müminler Hakk'ı, Hakk'a karşı inkâr ederek "Sen bizim Rabbimiz değilsin" derler. Lâkin ehlül'lah ve ârifler ne suretle tecell-i Rabbani olursa olsun Hak'la Hakk'ı isbât ederler. Yani kabul eder Rab'leri olduğunu belirler.

İşte görülüyor ki evvelkilerin marifetleri noksandır. Noksan marifet ise ma'rufu ancak mukayyet olarak kabul eder. Kemal marifet erbabı ise her kayd, güman (şüphe) ve zandan beri olarak makdur-u beşer olduğu kadar o Rabb-ı Mutlaka ulaşır. Bu cihetle zat-ı cehle dünya ve ukbada hiçbir veçhile Rab'lerinden ve Rab'leri celle şânuh'da kendilerinden perdelenmiş olmaz. Bunlar her yüzden ma'ruf-u hakikiyi kabul ederler.

Müminin behası cennet olsa azdır. Neden mümin buna razı ola, kanaat ede. Zira mümin Cemâlullah'ı devamlı seyretmeye müsaid olarak yaratılmıştır. Zat-ı Zü'l-Celâl'a davet olunmuştur. Maksudu bizzat cennet değil cennet-i zattır. Didâr-ı Rabb-ü'l izzettir. Maksad-ı hakta melik-i muktedire vuslattır!

---

[231] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 179, Hadis: 531

[232] Bulunamadı.

[233] Sahih al-Buhari Kitab el-Ezan Bab: 129, Cûa: 1, Syf: 195, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

İmam Zeyn'ul-Âbidin'in Bir Sözü ve Hakk'a Hizmet

İmam-ı Zeyn'ul-Âbidin Hazretleri buyuruyor: "Şu kimseye şaşılır ki evveli bir damla su, sonu çürüyüp kokan böyle bir toprak vücud iken, bu başlangıç ve nihayet arasında benlik iddia eder, kibirlenir".

"Şu kimseye daha çok taaccüb edilir ki, dünya fani ahiret bâki iken fani için çalışır da baki için çalışmaz!".

Kul, Hakk'a hizmet ederse, Hak da ona hizmet eder[234]. Kul Allah'a itaat ederse, Allah da ona mükâfât verir. Kul, Hakk'a enis olursa Hak da onun munisi olur. Kul, Hakk'ı severse, Hak da kulu sever ve o kul mahbub-u Hazret olur. Kul Allah için olursa, Hak da kul için olur. Hak, bir kul için olursa, kul hiçbir nimetten mahrum olmaz.

Dünyayı sevmek her günahın başıdır. Dünyayı terk edip bir tarafa savuşmak, içinden çıkmak kolaydır. Fakat bunu kabul bir şey değildir. Ancak dünya sevgisinin kalpten çıkarılmasının usulünü öğrenmek, bu yılanın zehirinden kurtulmak ve derdinden kurtulmak lazımdır. Olgunluk bundadır. Bu iş erkek işidir. Allah erlerinin işidir.

Lokman Hekim'e sormuşlar ki: "Sen bu hikmeti ne ile kazandın ve Rabbi'nin bu büyük ikramına ne ile yettin?" buyurmuşlar ki:

Üç şeyle:

(1) Doğru söylemek yalanı asla kabul ve onunla amel etmemek,

(2) Cenab-ı Hak ne emir buyurmuşsa onu emânet-i ilahi bilerek ona asla hıyanet etmemek,

(3) Bir iş İslam'a, dine yakışmıyorsa bu iş bir söz bir iş veya bir fikir olsun onu terk etmek buyurdu.

Hz. Lokman'a Hikmet verilmesine sebep olan güzel işler güzel huylar bunlardır.

Fatiha Sûresinin Fazileti

Fatiha Sûresinin pek büyük bir süre olduğu ve bütün semâvi kitapların sırlarını ve hakikatlarını bir arada bulundurduğu malumdur.

Bu büyük Sûre'nin iki kelime-i celilesinin: *"İyyâke na'budu ve-iyyâke nesta'în -(Allahım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz-"* (Fatiha: 5) elfâz-ı şerifesi bütün kulun hukukunu ve tamamen Allah'ın hukukunu câmi olarak emir buyurulmuştur.

---

[234] Bu anlamda bir hadis-i şerif vardır. "Kul mü'min kardeşinin yardımında oldukça, Allah da kulun yardımındadır". Müslim, Riyâz'üs-salihin, Syf: 138.

Kul *"Yalnız sana kulluk ederim"* dediği vakit Cenâb-ı Hakk'ın mutalebe-i ilâhisine aid kâffe-i hukuk-u ibâd cem' olunur. Bu hukuk mukaddemdir. Kaim olan bu hukuk kul tarafından ifâ ve edâ olununca bu defa kulun Cenâb-ı Rabbü'l-âlemin'den mütâlebât-ı şamilesinin kemâli zuhur eder. *"Yalnız senden yardım dilerim"* der. Bu mü'min-i hireddir (akıllı mümindir). Zira meded ve tasarrüfâtı ilahiyenin tamamı abd-ı mahz olanlaradır. Bir kul bu şekilde ma'nây-ı hazırla Hazret-i Rabb'ül erbâba ubudiyetini arz ettikten sonra, namazda veya dışında doğru düşüncelere dalmazsa, nefis ve hevâsından tamamen kesilmezse, ahdını makza cüretkâr olursa bu arz doğru olur mu? Olmaz!

Abd-ı mahz (yanlız Allah'a kul olan kimse, başka hiçbir şeye bağ ve alâkası kalmayan kul) olan zevat-ı kiramın nail oldukları niâm-ı celilenin bu gibilere verilmesi hikmete muvafık mıdır?

Bu gibi esrâr-ı ilahiyeyi işitmek de acaba amel etmek için mi? Yoksa bilgi edinmek için midir?

İşitip, işittiğiyle amel etmeyen hakikaten işitmemiştir. Sağır değil midir? Düşünmeli ve abd-ı mahz olmaya çalışmalıdır.

İçe Ait Ameller

Aleyhissalatü Vesselam Hazretleri bir hadis-i şeriflerinde: "Hafaza meleklerinin işitemeyecekleri bir amel, işittikleri haberdar oldukları bir amelden yetmiş kat efdâldır (faziletlidir). Bu amel, kalp amelidir[235]" buyururlar.

Bu konuda ayrı görüşler vardır. Hafaza meleklerinin haberi olur diyenler de vardır. Buna delil de kalp amellerinin asarı (azalarda amel şeklinde işlenerek) aşikâr olur. Bununla bilinir diyorlar. Her ne ise bize bu ihtilaf lazım değil. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hz. Muaviye'ye: "Kalp amellerinin zerre kadarı zahir amellerin (aza ve cevarihle işlenen amellerin) dağlar gibi olanından büyüktür" buyurmuştur[236].

Kalp amelinin bu derece büyük olması Cenâb-ı Hakk'a münhasır olmasındandır. Şeytan ve nefsin hoşlanmadığı bir amel çeşidi olmasındandır. Görülmez, işitilmez ve riya karışmaz, nefis ve şeytan bu çeşit amelden nasibini almamış olur. Buna kimse muttali olmadığından, usulünü öğrenmek ve kalp ameline devam çetin olduğundandır.

Hülâsa, ülemâ ve evliyâ kalp amellerinin zahir amellerden büyük olduğunda ittifak etmişlerdir[237]. Çok zikir edebilmek ve buna devam, kalp ameliyle meşgul olanların şanındandır.

İman eksilir, çürür, müminin kalbi paslanır zayi olur. İşte bu imanın yenilenmesine memuruz. Kalbi çürüyüp paslanmaktan muhafazaya ve hakikat-ı insaniyenin aslına ulaştırılmasına sebep ancak zikr'ullahı çoğaltmaktır. Bunun böyle olduğu peygamberimizin hadisleriyle sabittir.

Bunlardan biri de: "İmanınızı yenileyiniz. İmanımızı nasıl yenileyelim Ya Resûlellah! "Lâ ilahe illallah" sözünü çok söyleyerek[238]". Hadis-i şerifidir.

Mü'minlere bu kadar niâm-ı celile-i sermedi va'd buyurulması ve küffarın da azaplarının ebedi olması bu hakikat ve emânet-i ilâhiyenin ihyâ ve imatesi yüzündendir.

Kur'an-ı Kerim'de (A'râf: 188): *"De ki: "Allah dilemedikçe ben kendime bir zarar verme ve bir fayda sağlama gücüne sahip değilim. Eğer ben gaybı biliyor olsaydım, daha çok hayır elde etmek isterdim ve bana kötülük dokunmazdı. Ben inanan bir kavim için sadece bir uyarıcı ve bir müjdeciyim"* buyuruluyor. Bize ta'limen bizim aradan çıkmamıza işâreten, Cenab-ı Hak Habib-i Edibi'ne bu suretle ferman buyuruyor. Demek zarar ve fayda vermeye insanın nefsi bir şeye sahip değildir. Ancak Cenab-ı Hakk'ın murad buyurduğu olur. O halde insandaki bu enâniyet (benlik) ne? Cenab-ı Hak insanın dışını da içini de, şirk'in açığını da, gizlisini de bilir, ona göre mükâfât (ödül) ve mücâzât (ceza) eder.

İnsan, yalnız emre uymakla sevap kazanır sanılmasın. Bir emre uymaktan üç yüz derece kazanılır. Derecatın arası ise arz ile sema arası gibidir. Bir mekruh-u nefse sabır ve tahammülden altı yüz derece ve bir şüpheye sabır edip işlememekten dokuz yüz derece ihsan buyurulur ki bu derecatın arası da yer ile kürsü arası kadardır. Hülâsa mü'min herşeyden kazanır. Fakat bu ecir niyete, kast ve himmete göredir. Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz asr-ı hümâyunlarında iki zat kardeş olmuşlar. Bunlardan biri vefat eder, diğeri de bir hafta sonra vefat eder. Bir gün huzur-u nebevide bu iki kardeşin sözü olur. Bu da öbür kardeşe ulaştı denir. Efendimiz Hazretleri "O biraderi buna nerden ulaşa, zira bunun bir haftalık ibadet taatı fazladır" buyururlar[239].

İhtiyarlık devri gençliğin sonudur. Gençlikte çalışıp işini gören ihtiyarlık zamanında rahat eder. Bunun için ben gençlere çok imreniyorum. Hakikaten bahtiyardırlar. Cenâb-ı Hak nimetinin itmamını (tamamlanmasını) ihsan buyursun. Amin.

---

[235] Bulunamadı.

[236] Bulunamadı.

[237] Amellerin her çeşidi niyete dayanır. Kalp amelleri ve cevarih amelleri niyetlerin sahih ve fasit olmasına göre değer kazanırlar. Niyet iyi vesahih olursa, yapılmasa dahi ecri vardır. Terk edilen bir kötü niyetin de sevabı vardır. Niyyetin ihlâslı devamlı olması için özel bilgi ve tatbikat gerekir. Tefekkür, zikir, tevbe, mürâkabe, tevekkül, rızâ şükür, muhabbet, havf ve dua hepsine şâmil olan iman kalbe ait bir iştir. Şüphesiz hepsinin çalışma ve tezahürünün olması tabiidir. Zira söz ayrı hâl (yaşama, yapma) ayrıdır.

[238] Ramuzı El-Ehadis Syf: 270, Hadis: 3378.

[239] Bulunamadı.

Nisbet-i Muhammedi

Acaibtir, bu Kur'an-ı Mübin'in ma'nalarına bir nihayet yoktur. Hani ezvâc-ı tahirâttan Peygamberimiz Efendimizden dünyaya ait bazı zinetler istemişler de bunun üzerine bir ay kadar yanlarına gitmemiş, (îlâ) hakkında ki mesele malumdur. Âyet-i celilede (Ahzab: 28 ve 29): *"Ey Peygamber! Hanımlarına de ki: "Eğer dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız, gelin size mut'a vereyim ve sizi güzelce bırakayım". "Eğer Allah'ı, Resûlünü ve ahiret yurdunu istiyorsanız, bilin ki Allah içinizden iyilik yapanlara büyük bir mükâfat hazırlamıştır"* buyurulmuştur.

Evet, ezvac-ı tahirata eğer hayat-ı dünyayı ve onun zinetini murad ederlerse onların mut'aları verilip istedikleri yere gitmelerine emr-i Rabbani olur da bize olmaz mı?

Zevcat-ı tahirat zahiren nutfe-i Muhammedinin mahallidir. Bu ümmet-i marhume de ma'nen feyiz ve nur ve velâyet-i Muhammediyenin mahallidir. Bu tasarruf-u peygamberinin, bu nisbet-i Muhammedi'nin kadrini, bu ümmet bilmez anlamazsa, hayat-ı dünyaya ve onun süslerine meyl ve muhabbet ederek ayrılırsa, acaba o nisbet-i Muhammedi kendilerinden kat' olunmaz mı?

Biz bu tatlik-i manevinin ne demek olduğunu çok kere düşünemiyoruz. O bedbaht, nur ve velâyet-i Muhammediyi kaybeder, hilâfet-i Mubammediden mahrum kalır ki bundan büyük musibet olmaz.

İkinci ayet-i celilede "Şayet zevcât-ı mütahherat Allah'ı Resulü'nü ve dâr-ı ahireti isterlerse Cenab-ı Hak ecr-i azim hazırladığını" ferman buyuruyor. Ehl-i zahire göre "ecr-i azim" cennet ve derecatıdır. Lisanı evliyâda zat-ı ilâhidir. İşte bu iki âyet-i celile bir mü'mine va'z ve nasihat olarak yeter!

Sofiye taifesi tuhaftır. Her türlü riyâzatı bilir yaparlar. Vücud ve nefislerinin riyazetlerini ifâ ederler. Bir yerde ma'siyet kokusu varsa oraya katiyen ayak basmazlar. Rizây-ı ilâhinin kazanılacağı ümid olunan yerlerden de ayaklarını kesmezler.

Güzel ahlâk edinme, varlıktan kurtulmaya çok çalışırlar. Özetle alacaklarını alır vereceklerini verirler. Bunların verecekleri, nefisleri, ahlâk-ı zemimeleri (kötü ahlakları) ve varlıklarıdır. Alacakları da Cenâb-ı Bâki-i ilâhidir.

"Bu alış veriş gayet güzeldir!"

Kamillerin sohbetinde tesir vardır. Nurlar vardır. Bu nurlar muhataplarını istilâ eder. Bunlar bir adama bir şey söylemek isterlerse önce o sözün anlaşılmasını, nurunu ilkâ eder. Sonra da sözünü söyler. Muhatap anlamış olur.

Saliklerden bu esrâr ve bu hakâikten bahsedenler vardır. Fakat tesir icrâ edemezler. Zira henüz söylemeye mezun değillerdir.

Mürşid-i azam hezaratı müridlerini olgunlaştırmak amacıyla sohbet buyururlar ve herkesin istidadına, anlayışına göre öğretirler. Saliklerden konuşmaya mezun olanlarda da bu suretle hüsn-ü niyet bulunmak lazımdır.

Başlangıçta olan bir kişiye sonda olan birinin sohbeti yapılmaz. Cemaat muhtelif olursa, mürşidan-ı izam hezeratı her mertebe, her makamdan bahis buyururlar. Kur'an-ı Kerim'de (Bakara: 60): *"...Kad âlime küllü ünâsin meşrebehüm ... - ... her boy kendi su alacağı pınarı bilmişti ...-"* buyurulmuştur. Nass-ı celili sırrınca herkes fehm ve istidadı nisbetinde alacağını alır. Bu kemâl pek büyüktür. "İnsanlara akılları ölçüsünde konuşunuz[240]" hadis-işerifi sırrına bu zevat mazhar ve masadaktırlar.

Bazı zevata müridlerden otuz sene kadar hizmet eden olmuş, bu hizmet eden müridler ma'rifet-i şeyhe arz ederler. Şeyh peki yarın gelin olur, der.

Ertesi gün müridler şeyhin evine toplanırlar. Hz. Şeyh bir çocuk çıkarır bunların önüne kor kendisi hamama gider. Bu remz-i latifin anlamı: "Siz henüz çocuksunuz baliğ olmayan çocuğa nasıl keşf-i hakaik ve esrar olunur" demektir.

Bazı saliklerde vecd ve ahval ile ehil olmayan kimselere hakaikten bahseder. O hal geçince istiğfar ve nedamet ederler. Bunlarda şayet hal ve sekrin üstün gelmesinden bu sözler zuhur etmemişse de vardır. Kamiller de müridleri irşad kastı olmazsa, mü'minlerin hidayet ve intibah maksadı bulunmazsa ifşay-ı sırdır. Nefis taharet kazandıkça bu gibi büyüklerin ufak bir seyyiesi (günahı) edâf u mudâaf (kat bekat) olur. Bunun gibi haseneleri de adaf-ı mudaaf olur. "Ebrârın iyi amellerini mukarrabi'nin (yapılması uygun olmayan) seyyieleri (kabilinden)dir[241]". Hadis-i şerifi ve zevcat-ı tahirat hakkında: "Ey Peygamber'in hanımları! İçinizden kim apaçık bir çirkinlik yaparsa, onun cezası iki kat verilir. Bu, Allah'a göre kolaydır" (Ahzab: 30) âyet-i celilesi bu (hükmü) kuvvetlendirmektedir. Fıkıh kitaplarında da öyle değil mi? Bir mahz ile mahz olmayan hakkında şer'î cezâ eşit midir? Bu tarikin gerekli kurallarından biri de edeptir. Avamın edebi zahir ve batın iledir. Ahassın edebi ise bu ikisiyle beraber cemi ahvalde zahiren ve batınen olan adaba riâyettir.

"Hayâ imandandır[242]". Hadis-i şerifinin sırrı önce kalbe şamil olur. Sonra itikadın eseri zahirde görülür. Hak'tan hayâsı olanın bütün mahlûkattan hayâsı olur. Allah'tan utanan her şeyden utanır.

"Edep bir tâcdır nur-u hüdâdan
Giy başına anı kurtul belâdan"

İnsan İstidadını Zâyi Etmemelidir

İnsanın istidadını zâyi etmesi (kaybetmesi) gibi Allah'ın katında mesuliyeti ve gadabı gerektiren hiçbir şey yoktur. Bu istidadı inkişâf ederek aslına ulaştırmak kadar da Allah katında sevimli ilâhi rızayı gerektiren bir şey yoktur. İnsani istidadını zâyi edenlere örnek Firavun'dur. Şeytan *"Ben, sizin en yüce Rabbinizim!"* (Nâz'iât: 24) demedi. Fakat Firavun dedi. Şeytanın uğramadığı felâket ve esfeline müstehak oldu.

Şeytan insana vesvese verir. Kâfir edip dinden çıkmasını sağlar. Sonra da ben senden beriyim (uzağım), ben âlemlerin Rabb'inden korkarım der. Yani: "Tıpkı şeytanın durumuna benzer ki, insana "inkâr et" dedi. İnsan inkâr edince de: *"Münafıkların durumu ise tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan insana, "İnkâr et" der; insan inkâr edince de,* ***"Şüphesiz ben senden uzağım. Çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım"*** *der"* (Haşr: 16) âyet-i celilesi'nin açıkladığı gibi.

İnsanın ifsad ve azdırması cin ve şeytanın ifsâd ve azdırmasından çok eşeddir (şiddetlidir). Çünkü bu gibiler hem kendi nefis ve hevâlarının hem de şeytanın halifeleridir. Şeyh Abdülkadir Geylâni Hazretleri öyle buyurur. "Halktan firar et, zira onların batını kurttur. Yalnız dışarıdan insan kisvesine bürünmüşlerdir".

Büyüklerimiz diyorlar ki: "Yüz aç aslanın eline bir kafa geçse aslanların bu kafaya yapacağını yalnız tek bir şeytan yapar. Yüz şeytanın o kafaya yapacağını da yalnız bir tek nefis yapar. Yüz nefsin yapacağını da yalnız bir insan şeytanı, sû-i karin (kötü huylu arkadaş) yapar*". İnsan şeytanının çok fenâ olduğunu: "İşte böylece biz her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. Bunlar aldatmak için birbirlerine yaldızlı laflar fısıldarlar.*

---

[240] İhyâu Ulum-id Din Cilt: 1, Syf: 99.

[241] Sufiyenin büyüklerinden Ebu Said Harraz'm bir sözüdür. Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 357.

[242] Keşf-ül Hafa Cilt: 1, Syf: 369, Buhari, Müslim.

Rabbin dileseydi, bunu yapamazlardı. O hâlde, onları iftiralarıyla baş başa bırak" (En'âm: 112) âyet-i celilesinde insan şeytanları cin şeytanları üzerine takdim edilmesi de bu manayı te'yid etmektedir (desteklemektedir).

İbn-i Semmâk Hazretleri buyururlar ki: "Cenâb-ı Hakk'ı zikret ki onun zikri mukaddemdir. Cenab-ı Hakk'a teveccüh ve ikbâl et ki onun sana teveccühü evveldir. Onu sev ki onun sevgisi sabıktır. Onu talep et ki onun seni talebi evveldir". Böyledir, fakat irâde-i cüziyyemiz hasebiyle: "*Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin"* (Bakara: 152) buyurulmuştur. Bir âyet-i celilede de (Mâide: 54): *"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki,* ***Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler.*** *Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir"* buyurulmuştur.

Hakikaten onun talebi, onun sevgisi, onun teveccühü olmasa ihtimal var mıdır ki bir kul doğru gidebilsin ve Hazret-i Allah'ı bilip bulsun.

İndirdiği kitapların bazısında öyle buyurmuştur. "Kulların kalpleri hazinelerimdir. Muhabbet de benim hazinemdir. Muhabbeti dilediğim kalbe ilkâ ederim (bırakırım)![243]".

Gerekir ki insan, mahlûku Hâlik'a havale ede. Onların ayıp ve kusurlarını görmeye, zira mahlûkun güzelleri de vardır. O ayıp ve kusuru dile getirmeye, zira onların da lisanı vardır. Mademki beşeriyet (insanlık) vardır. Kusur ve ayıbın olması da tabiidir. Onlar da söylerler.

İnsan söylediği gibi olsa, bildiğiyle amil olsa kâmil, ahlâk-ı fazıla sahibi hoş bir derviş olur. Ne yazık ki insan hep kendini haklı ve iyi görmek ister! Böylece hissiyatına meyletmekten kendini alamaz. Hâlbuki (bilmez ki) bu hodbinlik (kendini beğenmişlik, enaniyet), hissiyata meyl, inhimâk-ı batın, mânâdan i'raz ve mahrumiyete sebeptir.

İnsana hoş gelen şey kendinin bilmediği birçok yönlerden güzel değildir. Allah (c.c), peygamber neyi emretmişse onlar güzeldir. Onlar hasendir. Onlar ahsendir. Bir hadis-i şerifte de: "İnsan ile Rabbi arasında en büyük perde kötü huylardır[244]" buyurulmuştur.

Kötü huyu olan ne zamanı, ne nefsi ve ne de Allah'ı bilir. Rabbine de lâyık bir kul olamaz. Allah bir zamanda bir mekânda değil ki yol yürüyerek

ona ulaşılsın. Lâkin Allah insana şah damarından daha yakındır. Uzaklık ve uzaklığa sebep olan ise nefsin kötü huylarıdır. Nefsin mertebeleri katetmesi, varlığından ve enâniyetinden terk ettiği kadar olur. Aleyhissalatü Vesselam da bir hadis-i şeriflerinde: "İnsanla Rabbi arasında yetmiş bin hicab vardır[245]" diye ferman buyurmuşlar.

Bir hadis-i kutside: "Nefsini terk et ben seninle bileyim[246]" buyurulmuştur[247]. Hicâb ancak nefs ve varlıktır. Yoksa Cenâb-ı Hakk'ı hiçbir şey setr ve mahcub etmez. Zahir ve batın O'dur. Hicâb insana göredir!

Mahmud-u Samimi Hazretleri

Bir hadis-i şerifte: "İmanın yarısı sabır, yarısı da şükürdür[248]" buyurulmuştur. Kur'an-ı Azimuşşan'da da sabredenler ve şükredenler hakkında pek çok âyet-i celile vardır. Sabır ve şükürle ittisaf eden zevat-ı kirâm, sıfat ve ahlak-ı ilâhiye ile ahlaklanarak tahakkuk nimetine ulaşır. Şükür ve sabır için tabii mertebeler vardır. Şeyh Efendimiz de bize öyle emir buyururlardı ki "Hafız, Kur'an-ı Kerim'de sabredenler çoktur fakat şükredenler azdır. Ben Cenab-ı Hak'tan öyle niyaz ederim ki o azlardan olayım".

Lâkin Efendi, bunu böyle buyururken vücud-u mübârekleri hasta idi. İbtilâdan hiç hali kalmazdı. Biz on sekiz sene huzur-u seniyelerine gittik geldik kendine bir büyüklük ve kemâl isnad ettiklerini katiyen görmedik. Hiç kimseden de işitmedik. Kendini şeyh saymazdı. Buna rağmen pek varlıklı ve azametli görünürdü. Çok kere buyururlardı ki: "Dünyanın ne kadar harap olduğunu benden anlayın. Bir zaman şeyh Ali Efendi[249] gibi bir zat-ı muhterem bu halkı Hak Teâla Hazretleri'ne davet ve irşad buyururlardı. Şimdi ise bu halka söz söylüyorum". Heyhat!

Kezâ buyururlardı ki: "Eslâf-ı Kiram Hazereti sonradan gelenlere hiçbir şey bırakmamışlar. Bütün ilim ve kemâlatı, her türlü esrâr ve hakikatleri ne varsa söylemiş, izhar buyurmuşlar ve öyle gitmişler". Böyle buyurdukları halde kendilerinde ilimlerin her türlüsü daimi olarak öyle zuhur ederdi ki şimdiye kadar işitilmemiş, hatıra bile gelmemiştir. Öyle acib ve garib ilimler kendilerinden fışkırır, coşardı.

Mücadeleyi sever. İlm-i zahire mümareset-i kâmilesiyle kimseyi beğenmez, bir hoca efendinin Palu'ya geldiğini kendilerine arz ederler. Hemen cevaben: "Bizimle kimsenin mücadelesi olmaz. Zira biri sorsa ki:

"Hoca mısın?" biz deriz ki: "Hayır, bir derviş parçasıyız". Bize sorsalar ki: "Şeyh misiniz?". Biz deriz ki: "Hayır, yakıcı bir parçayız" dediği sırada o zat nezd-i saadetlerine gelir. Sabah saat birden, saat on bire kadar[250] yanında bir tek kelime konuşmadan sessiz ve hayret içinde oturur ve gider.

Bu iş, asrının bir nice âlimlerinin başına gelmiştir?

[243] İman ve itaat sevginin eseridir. Korku kaçmayı gerektirdiği halde sevgi ve muhabbet buluşmayı, ulaşmayı gerektirir. Sevgi ve isteğin amacının tahakkuk etmeyeceği korkusu ye'stir. Ye's büyük bir tehlikedir. Hakiki seven akibeti düşünmezse, razı olursa ye'se düşmez. Sevgide olgunlaşır.

[244] Bulunamadı.

[245] İhyâu Ulum-id-Din Cilt: 1, Syf: 101.

[246] Bulunamadı.

[247] Nefse çeşitli tanımlar yapılmıştır. Mutasavvıfların nefis dedikleri insanın tabiatındaki kötülüğü işlemeğe el verişli ve meyilli güç ve şehvetin adıdır.. Günah arzusu, itaatsizlik isteği nefistir. Varlık ve enâniyettir.

[248] Ramuz El-Ehadis Syf: 217, (Sabır İmandandır), Bayhaki.

[249] Şeyh Ali Sebti Efendi, Mahmud-u Samini Efendinin mürşididir. Elazığ'ın Palu ilçesi yakınında medfundur.

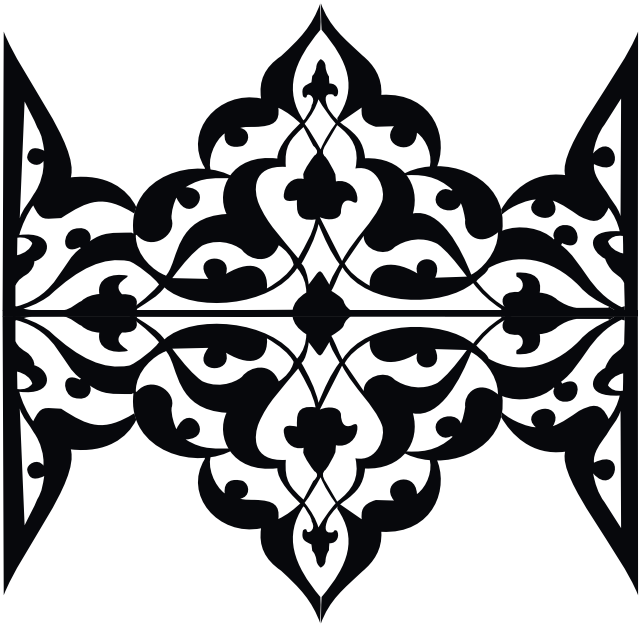
[250] Alaturka saat iledir. Alaturka Saat: Türklerin kullandığı mahalli zaman ölçüsüdür. Alaturka saate ezani saat da denilir. Ezani Saat, bir mahallin en yüksek noktasından müşahede olunan güneşin batışını esas alarak her gun saatlerin 12'ye ayarlandığı bir saat sistemi olup mevsimlere göre değişiklik gösterir (https://www2.diyanet.gov.tr).

İMAM EFENDİ

Osman Bedreddin Erzurumi

SOHBETNAME

III. CİLT

HAZIRLAYAN

CEMALETTİN EMİROĞLU

2. Baskı

بسم الله الرحمن الرحيم

RAHMÂN VE RAHÎM OLAN ALLAH'IN ADI İL

Kullar Hakk'a İki Şekilde Cezb Edilirler

İnsanlar etvar'ı muhtelife (çeşitli davranışlar) üzerinedir. Bazıları yemek, içmek, uyumak, rahat etmek ve nefsin hoşlandığı şeylere hizmet etmek gibi şeylere tabi olurlar. Bu sıfatlar batınlarında (iç dünyalarında) ğalib (hakim) olduğundan, bunların mânâları sıfat-ı hayvaniye üzeredir. Ba's ve haşirleri (Yeniden dirilmeleri) de bu veçhile olur.

Bazılarında da yırtıcılık, ötekini berikini incitmek, ona buna zulüm ve ğadir etmek (zorbalık), kibir etmek gibi kötü ahlâk ğalib olur. Bunların mânâları yırtıcı hayvan (sıfatı) üzerinedir.

Bazılarının da batını şeytanlık üzeredir. Bu gibiler herkese hile ve desise (şeytanlık) eder. Onu bunu tarik-i haktan (hak yoldan) çevirir. Saptırmaya çalışırlar. İnsan bu sıfatların hepsinden geçmelidir ki insan-ı kâmil ve halife-i Rabbani olabilsin. Ahlâk-ı ilâhiye ile ahlaklanmadıkça, Halife-i Hak olmak mümkün değildir. İnsanı bu yüksek rütbeden mahrum eden kötü huylardır. Güzel ahlâkın elde edilmesi ise mücâhede (çalışma), nefse muhalefet, zikrûllaha ve mürşid sohbetine devamla onun nazar ve yüksek himmet ve ihtimamıyla mümkün olur. Yaratılmaktan maksat ve istenilen şey insana tevdi edilmiş (verilmiş) olan emanet ve sırr-ı ilâhinin fıtrat, safiyet ye sıfat-ı asliyesi üzere pak ve tahir olarak kendine ulaştırılmasıdır. Şüphesiz merci (başvurulan) ve masirimiz (karargâh) de kendisidir.

Bu pek büyük işi insanların ifâ etmesi için sırf lütuf ve merhametinin gereği olarak taraf-ı ilâhisinden kitap indirmiş, Peygamberlerini göndermiştir.

İndirilen kitaplar ve peygamberler devirlerini tamamlamış ve âlem-i ahireti teşrif etmişlerdir. Peygamberimiz (s.a.v) ise bizzat zat-ı ilâhiye, vahdete davetçi umuma son Peygamber olarak ba's buyurulmuştur. Bu ümmet arasında yetişen ülemâ-ı kirâm hezeratı verâset-i Muhammediyenin zahirini edâ etmişlerdir. Tabii zamanımızdaki gibi olmamış onlar bihakkin (hakkıyla) bu ümmet-i merhumenin zahirinin güzelliğine her veçhile hizmet etmişler. Evliyaullah ise zahiren batinen ve verâset-i tam ile bu emr-i hilâfet ve verâseti ifaya muvaffak buyurulmuşlar. Allah hepsinden razı olsun.

Efendi, şimdi bu kadar kötülüklerin bu kadar kan dökülmenin sebebi ve hikmeti bir kâmilin ve bir ârif-i billah'ın zamanımızda yetişmeyişidir. Ne olur, be mübarek adam, o yetişecek insan-ı kâmil sen ol, hem seni kurtar, hem de bu mahlûkatı kurtar.

Allah kadirdir. İsteyene, çalışana verir fadlı buhül (cimrilik) kabul etmez. Kemâl insanın yalnız nefsinde kâmil olması ve hayrı yalnız kendisinde kalması bir başkasına sirâyet etmemesi demek değildir. Belki kemâl odur ki, bu hayır ve kemâli diğerlerine de sirâyet eder. Birçok kimse kendinin yüzünden kurtula. Bu muavenet ve bu nusret hakikatta Allah'a olduğu (Muhammed: 7): *"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır"* ayeti celilesiyle sabittir. Korkmayın Cenab-ı Hak dünyamıza da ahiretimize de kâfi ve kâfildir. Keza inancımıza da kâfidir. Biz yalnız kendiyle ve kendisi için olalım, yetişir. Diğer işler kolay olur, kendi kendine olur.

Cenab-ı Hak zatına seçtiği kullarını iki şekilde kendine cezbeder. Ya nimetiyle veya ibtilâ (belâ) ve mihnetle (üzüntüyle).

Nimetiyle cezb buyurduğu kulları bu nimeti hazret-i mun'iden (Allah-u Teâla'dan) bilerek şükredici olurlar. Nimetle uğraşmayıp, daima nimeti verene teveccüh (yönelir) ve ikbâl ederler (iyi bir duruma ulaşırlar). Gönülleri geçimden darlanmayarak birbirlerine yakın olurlar. Bu şekilde Cenab-ı Hakk'a lâyık olurlar. Aleyhissalatü ves-selâm Efendimiz Hazretlerinin: "Dünya mü'minin ne güzel matiyyesidir (binek hayvanıdır)"[1] buyurduğu gibi. Bunlar hakikaten dünyayı binek eder ve hakka ulaşırlar. Ayrıca müminin bir bineği de nefistir. Nefsi binek etmeye muvaffak buyurulanlar gerçekten büyük bir devlet ve nimete muvaffak ve mazhar olmuşlardır. Bu şekilde Rabb'e gitmek pek hoş ve pek güzeldir.

---

[1] Bulunamadı.

İnsanın dünyaya binek olması ise onu (dünyayı) ve sevgisini, meşguliyetini kalbe içeriye doldurması demektir. Mısıra giderken kumlar arasında ibadetle vaktini geçiren bir adama tesadüf eden zatın hikâyesi bu hususta malumdur. Bu hikâyeden anlaşılıyor ki maksat, dünyalığın içeride (kalpte) bulunmamasıdır. Onu (dünyayı) terk, onu sevmemektir. Haricen dünyalığın olmaması, batının dünya muhabbetiyle dolu olması dünyayı terk sayılmaz. Haricen dünyalığı çok olmak fakat içeride onun muhabbeti, onunla bir alâkası bulunmamak dünya ile meşgul olmak demek değildir, İşte böyle dünya makbuldür. Bu iş kâmillerin, ricâlullah'ın (Allah dostlarının) işidir. Bunu evliyaullah daha güzel bir misalle bize anlatıyorlar.

"Adamın birinin çok mükemmel bir köşkü olsa fakat köşkün etrafında çeşitli ağaçlar ve bahçeler olup kuşlar bu ağaç ve bahçede sesleriyle ev sahibini ve köşk sahibini rahatsız etseler, adam kuşları kovalar ama kuşlar biraz sonra yine gelir. Kuşlardan kurtulmanın çaresi o bahçeyi o ağaçları köşkün etrafından kaldırmaktır". Bunun gibi, ne zamanki bir adamın kalbinde dünya sevgisi, nefsin sevgisi vardır, çeşitli kötü hatıra ve şeytanlık eksilmez. Ne kadar kovarsan bu hatıralar yine hücum eder. O adamı pek ziyade rahatsız eder. Belki yalnız rahatsız etmekle kalmaz, Allah korusun insanı günaha, fıska sürükler. Çünkü dünya şeytanın kızıdır. İnsan onun damadı olursa tabii ki hain pederi kızının evine tez tez korkusuzca gelir. Şu halde bunun çaresi dünya muhabbetini içeriden (kalpten) çıkarmaktır.

İşte bir kul bu şekilde nimetle Rabbine ulaşmanın usul ve çaresini bilmez ve buna istidâdı (yeteneği) olmazsa, o kul madama ki zat-ı ilâhiyeye ihtiyar ve ictibâ buyurulmuştur (seçilmiştir). Onu ibtila (belâ) ve imtihanlarla kendine çeker ki dünya sevgisi tamamen onun gönlünden zâil ola (kaybola) ve kul Hakk'a vasıl ola (ulaşa).

İhsân Sahibi "Ehl-i Husus" Var mı?

Ben bazı kere öteden beriden gelenlere sual eder "sizin oralarda ehl-i husus var mı?" derim. Bu söze hayret ederler. Evet doğrudur. Cenab-ı Hak zatına lâyık bir huzurla bütün zaman ve mekânda olmakla beraber hususen insanla bir sırr-ı maiyeti[2] vardır. Lâ-huzur (Huzursuz) olana Cenab-ı Hakk'ın görmesi bilmesi, işitmesi bir fayda vermez? Yani bir fayda hâsıl olmaz. Bu şekildeki bir mahiyette kemâlat-ı ilâhiye, envâr (nurlar) ve fûyuzat-ı Rabbaniye (Rabbani feyizlerin) tecellilerine insan mazhar olamaz. Suri olan hayrat ve bereket ve mânevi olan fadl ve rahmet de çok olmaz. Fakat bu

sırr-ı maiyetten (ihsandan) haberdar olan ehl-i hususun bulunduğu zaman ve mekânda Rabbani feyiz, cemâlinin nur tecellileri suri ve mânevi hayır ve bereket ve rahmet-i İlâhiye o yerleri kaplar işte burada ehl-i husus (ihsan ehli) var demektir. Lâkin bu söz çok kimsenin aklına yatmaz.

Meselâ; lâ-teşbih ve lâ-temsil, taş çoktur. Her yerde bulunur. Fakat taş çeşidinden olan zümrüt yakut gibi taşlar her yerde bulunmaz.

Bulunan yerde de pek azdır. Bir şeyin behâsı nedreti ölçüsündedir (kıymeti az bulunmasındadır). (Bu taşlar hususiyet arz eden taşlardır).

Evet, ehli husus olmak, çok büyük olgunluktur. Hususi, tecelli ile umumi tecelli arasında büyük fark vardır.

Avrupalılar kadar aklı az, sefih haşa huzurdan anlayışsız herifler yoktur. Zira bunlar bilseler ki kendileri Müslümanların yüzünden yaşıyorlar, İslâmiyet olmasa dünya durmaz, devam ve nizam-ı âlem hakiki müminlerin yüzündendir; değil Müslümanlara husumet ve adavet (düşmanlık) etmek, başlarının üstünde gezdirirler.

Fakat ne fayda ki onlar istidad-ı insaniyetlerini kaybetmiş inançsız kişilerdir. Demek-i hayvaniyeye ve daha aşağısına tenezzül etmişlerdir. :

Biz de mi bu hakikati anlamayalım? Müslümanlar da mı onlar gibi idrakten nasipsiz kalsınlar? İşte bu bize pahalıya mal olur. Bu pek fenadır.

Hazret-i Allah Kur'an-ı mecidinde bu kadar kâfirlerin hal ve şanlarını, ahlâklarını ve helâk sebeplerini emir ve ferman buyuruyor. Bundan maksat haşa ve kellâ hikâye olamaz. Maksat, mü'minler helâk sebeplerini bilsinler, öğrensinler ve ibret alsınlar. Onların yaptıklarını yapmaktan sakınarak kötü huylardan ve Hakk'a mâni perde ve ayırıcı şeylerden ittikâ ederek (sakınarak) Hazret-i Allah'a layık olsunlar içindir.

Ashab-ı güzin hezaratından bir kısmı Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretlerine arz ve sual etmişlerdir ki: Ya Resulallah, Kur'ân-ı Azimiş-şan okunurken ashabın renkleri niçin değişir? "Cevaben: "Mü'minler Kur'an okurken müjdelenirler, inzar (davet) edilirler, korkarlar ve umarlar bunun için renkleri değişir güzelleşir. Münafık ve kâfirlerin yüzleri hoşnutsuzluktan kararır." diye emir ve ferman etmişlerdir[3].

Peygamber Efendimiz Hazretlerinin adâti seniyeleri emr-i hümâyunlarını üç, beş kere ve ba'zan yedi defa tekrar buyuruyorlardı. Buda bir sünnet-i şeriftir. Bu va'z ve nasihatin tekrarı dinleyenlerin kalbinde emri hümâyunları yerleşmesi ve anlaşılması içindir. Ayrıca kulaktan emir ve mevâiz-i ilahinin (ilahi öğütlerin) kesilmemesi içindir ki murat ilâhi rızadır.

Efendi, biz büyük, yüce bir ümmetin (şeref ve değerinin) hamiliyiz. Bizim büyüklüğümüz de bu yüzdendir. Fakat bu emanete hıyanetle onu zay etmekle bu yüksekliğimizi esfele (aşağıya) tebdil etmeyelim. Bakınız Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifte: "Kıyamet gününde Ben-i İsrail'den birini getirirler, melekler tetkik eder hiçbir salih amelini göremezler. Sonra "Ya Rabbi bu adamın hiçbir salih ameli yoktur ancak bir yüzüğü var onun üzerine de kelime-i tevhid mâhkuk (kazılmış)tır, derler". Cenab-ı Hak da: "Kulumu bu kelime-i tevhide bağışladım" diye ferman buyuracaktır"[4]. Muhakkikin-i kirâm hezerâtı bu hadis-i şerifi beyandan sonra buyuruyorlar ki, "yüzüğünün kaşında bir tek kelime-i tevhid yazılı olduğundan bağışlanan adamın başka hiç bir salih ameli yoktıv. Acaba kelime-i münciyeye devam ve tevhid-i sübhaniyi kalblerinde tesbit ve tahkika erişen bir adamın halı ve durumu kadri ve menzili nasıl olur?" kıyas etmelidir.

Bu büyüklük vasf ve beyâna gelmez. Evet, biz Peygamberimize özellikle elimizdeki bu nimet'i islâmiyeye çok şükretmeliyiz Kadrini bilmeliyiz. İnşallah Cenab-ı Hak hakkımızda nimetini itmam ve ihsan buyurur. Tevhid iki türlüdür. Biri avamın diğeri âriflerin tevhididir. Avamın tevhidi dil ile ikrar kalp ile tasdikle nimeti, Hazret-i Mun'imden bilerek kalp ve dil ile şükretmektir. Âriflerin tevhidi ise bununla beraber onların nazarında nimet yoktur. Yalnız gönülleri Hz. Mun'imle beraber (huzur halinde) devamlı meşguldürler. İşte tevhidin en yüksek mertebesi (derecesi) budur.

Efendi bu ümmet-i merhumeye olan ikram ve ihsan-ı ilâhi hiçbir ümmete olmamıştır. Musa (a.s) sual buyurmuş, Hz. İsa (a. s) da sual buyurmuş ki: "Ya Rab ümmet-i merhumeyi bu kadar medh ve senâ buyurduğun ümmet hangisidir? "Cenâb-ı Hak da: "Ya İsa o benim habibim (a.s.v)'ın ümmetidir. Bu ümmet âlim, hekim ve ariflerdir. Bunlar kanaatkâr benimle olmaya razı, masivâya (Allah'tan başka her şeyden) meyil ve iltifat etmezler. Ben bunların az ameline çok (ecir) veririm. İşte ümmet-i merhume (rahmet edilmiş ümmet) bunlardır" diye ferman buyurmuştur[5].

"Şimdi hekim olma ne ki? Bir kimse tababet (tıp) yahut Avrupa felsefesine vakıf oldu mu hekim oldu dersiniz? Hayır, bunlar hekim değildir. Şayet gök ve arza ait bir takım keyfiyatı bilen hekimdir, derseniz, hayır bunlar da değildir. Bu çeşit hekimler kâfirlerde daha çoktur.

Hekim ona derler ki ecell-i ülûm (yüce ilimler) ile ecell-i eşyayı bile ve arif-i nefs ola (nefsini bile), Aleyhissalatü vesselâm Hazretleri bir hadisi

şerifte: "Hikmet şeriatın adlı (dengi)dir[6]" buyurmuştur. Adl, benzetme olmasın bir yükün iki (eşit) yanı, müsavi olursa ona derler. Bu emri buyurduktan sonra: "Ben şeriat ve hikmetle gönderildim" diye buyurmuşlar[7].

Gafillerden Olma

Büyüklerimiz: "Her ne olursa olsun insan ondan ayrılmazsa Cenab-ı Hak onun karşılığını, ivazını ihsan buyurur. Fakat zat-ı İlâhiden mevlây-ı müteâl Hazretlerinden ayrılırsa ona ivaz (karşılık) yoktur". Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de (Secde: 19): *"İman edip salih amel işleyenlere gelince, onlar için, yapmakta olduklarına karşılık bir mükâfat olarak Me'vâ cennetleri vardır"* buyuruyor.

İman edip salih amel işleyenlere gelince, onlar için, yapmakta olduklarına karşılık bir mükâfat olarak Me'vâ cennetleri vardır.

Evet, yüce cennetlerde konuk olmak, imanını ve amel-i salihatını kemâlına ulaştıran özel mü'minler içindir. "Nüzül" diye lisan-ı arapta bir müsafire önce ikrâm olunan ufak bir ma-hazar (mevcut olan şey)dir ki ikrâmın büyüğü bunu ta'kip eder.

Evet, evliyaullah hazretlerine yüksek cennetler baştanbaşa bir ikramdır. Cennetler mahlûk ve mahduttur. Zat-ı ilâhiye nisbetle çok ehemmiyetsizdir. Halbu ki evliyaullah'ın ticaret ve ni'metleri, Hazret-i munimdir. Kurbiyet (Yakınlık) ve vuslat-ı ilâhidir (Allah'a kavuşmadır). Kâfirler hakkında da cehennem "nüzül"dür. Cehennemin nüzül olması Hazret-i Haktan ayrı olmanın ateşine göredir. Bu ateş kalpleri yakar.

---

[2] Sırr-ı maiyeti "ihsan" olarak anlamak herhalde doğru olur. İhsan ise "Allahı görür gibi davranmak"tır. Bu iş ancak zevk ile hâsıl olur. Maiyyet üzerinde kesin bir söa söylenmemiştir. Edebe uygun olan Cenab-ı Hak ilmi, kudreti ile bizimledir. Zatı ile değil. "Onun gibisi yoktur. O işitici o görücüdür". Kadim ile hâdis içtimâ etmez.

[3] Bulunamadı. (Hac: 72): "Kendilerine apaçık ayetlerimiz okunduğu zaman kâfirlerin yüzlerinde inkâr belirtilerini anlarsın".

[4] Bulunamadı.

[5] Ümmet cemaat demektir. Aynı inancı taşıyan topluluğa ise millet denir. Bir Peygambere uyan cemaata ümmet, İslâm akidesine inananlara ise İslâm milleti denir ki Allah katında din tektir o da islâmdır. Bu yönden insanlar iki millete ayrılmışlardır. İslâm ve küfür milleti. İslâm sair dinlerden mükemmel olması sebebiyle ve mahza rahmet olan Peygamberimizin davetiyle üstün bir ümmet özelliğine sahip olmuştur.

[6] Bulunamadı.

[7] Bulunamadı.

Kalbi yakan ateş cesedi yakan ateşten eşittir. Kur'an-ı Kerim'de (Hümeze: 5-9): *"Hutame'nin ne olduğunu sen bilir misin? O, Allah'ın, yüreklere işleyen tutuşturulmuş ateşidir. Şüphesiz uzatılmış direkler arasında (bağlı oldukları hâlde) ateş onların üzerine kapatılacaktır"* buyurulmuştur.

Gaflet ve gaflet içinde olacak kimseler var diye biz de erbab-ı gafletten olmayalım. Erlik, er kişilik, Rabbi ile hazır olarak dini işlerini görmektir. Bu şekilde bulunmak dünya işimizi görmemize mani değildir. Nitekim (Nur: 36-37): *"Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar"* ayet-i kerimesi buna kâfi şahittir. Cenab-ı Hak gafletten razı olmadığı için (A'raf: 205): *"Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, yüksek olmayan bir sesle sabah-akşam zikret ve gafillerden olma"* emriyle nehi buyurmuştur. Bu hitap ümmet-i merhumeye değil midir? Haşa habib-i kibriya Resulü müctebâ Hazret-i Muhammet (a.s) Efendimiz gaflet etsin.

Gaflet iki çeşittir. Biri imân mukabili olan gaflettir ki, gayet kınanmıştır. Her türlü mahrumiyete ve hüsrana, zillete sebeptir. Bu çeşit gaflet kâfir ve onlara mülhâk olanların gafletidir. Diğeri salih ameller, ma'rifet ve kurbet-i Hak ve Hazret-i Rabb-i Mutlak'tan gaflettir ki mü'minlerin gafletidir. Bu gafletten kurtulmak mü'mine ilk önce gelen ve üstünlüğü olan bir farzdır. Bununla beraber gaflet, Cenâb-ı Hakk'ı istememek fısktır. Bu fıskta ısrardan sakınmalıdır. Zira korkulur. Bir hadisi kutside: "Ya Davud herkes sevdiğini arar ister, onunla halvette bulunmayı arzu eder. Ben de mü'min kulumun kalbinde halveti arzu eder severim[8]." buyurmuştur. Kezâ bir hadis-i kutside de: "Ya Davud, yer ehline haber ver, beni seveni severim. Bana muti olana ben (hakkını gözeterek) itaat ederim, yani onun her işine kâfiyim, beni isteyeni ben de isterim, bana müştâk olana benim iştiyâkım daha çoktur...[9]" diye buyurulmuştur. Bu hadis uzuncadır.

Ya hu, Hak Celle ve Âlâ Hazretleri bize hadis-i kutsileri işittiriyor, kalbimizde böyle bir halvet-i hakikiye diliyor ve bunu seviyor. Artık bu kalpte Allah'tan maadasını (başkasını) bulundurmak ezeli sevgiye bir muhalefet ve ahd-ı lem-yezeliği nakzetmektir (sözünde durmamaktır). Allah'ı sevenler, o'na abd-ı mahz olanlar gerekir ki bu halvet-i hakikiyeye ulaşmanın usulünü öğrene ve bu şekilde amel ede. Tâki matlub ve murad-ı ilâhi onda hâsıl ola.

[8] Bulunamadı.

[9] Bulunamadı.

Kemâle Ermek İki Şeye Muhtaçtır

Tekemmül etmek (Kemâle ermek) iki şeye muhtaçtır.

(1) İslamı iyi öğrenip (emri nehyi mucibince) amel etmek,

(2) İnsaniyetini bilip tahakkukla,

Celâleddin-i Rumi Hazretleri Mesneviyi şerifinde yazar: "Bayezid-i Bestâmi asrında bir müslüman bir mecusiye müslüman olması için bazı sözler söyler. Da'vet eder, ibret alınacak şeyler sözlerle, mecusiyi iknâya çalışır. Mecusi cevaben:

"Şeyh-i âlem olan Hz. Bayezid'in imânına biz herkesten çok inanmış iman etmişiz, ama sizin imanınıza benim aklım yatmıyor? Zira sizin imanınız ona benzer ki, sahrada bir semt-i meçhulden (bilinmeyen bir yerden) biri bağırıyor, bir ses geliyor, ortada ne bir şahıs ne de bir hakikat ve ne de bir kemâl var. Böyle olan imanı ben kabul etmem" diyor. Bu gün tıpkı böyle, bu ne ma'siyettir (isyandır) ki hıristiyan Avrupalılar müslümanların ahlakını, gidişatını, işini beğenmiyorlar.

Hadis-i şerifte: "Yazıklar olsun Cenab-ı Hak'ın varlığında şüphe edenlere[10]" buyuruluyor. Bunun anlamı üzerinde muhakkikin-i kirâm buyuruyorlar ki bu şek (şüphe) zat-ı ilâhiyeye yakin hâsıl etmemektir. Herkes kendi yakininin zayıflığına nisbetle azab ve rahatsızlık hisseder. Bazı İlâhi kitaplarda: "Kullar benden nefislerine firar ederler ben de onları yakarım." diye ferman buyuruluyor. Velev insan cennete gitse bile ilâhi sevgililerin, ehlüllah'ın devamlı cemal-ı bakemali (Allah'ın cemali) temaşaya mustağrak olduklarını (daldıklarını) devamlı rü'yet ederler. Hz. Hayy ve Kayyum ile mütelezziz bulunduklarını gördükçe bunlar dağ-ı hasretle (ayrılık hasreti ile) yanarlar.

Efendi ne var, ne olur burada üç beş gün nefsin hevâ ve isteklerine tabi olmayarak ilel ebel rü'yet ve vuslat-ı ilâhiyeye nail olsak daha iyi olmaz mı?

Böyle değerli, gayet büyük bir devletin açık ve gizli çok kuvvetli düşmanları vardır. Hz. Allah cümlemizi bu düşmanların şerrinden korusun. Âmin.

Musa (a.s) arz etmiş ki; "Ya Rabbi sen günaha razı oluyorsun sonra bunu niçin işlediniz diye soruyorsun, biçare kulların ne yapsın?" Cenab-ı Hak da: "Ya Musa af ve sathım da vardır. Onlar o günahlardan dönsünler ben de affedeyim diye böyle yapıyorum" diye emir buyurmuştur[11].

Taife-i Sufiyenin bazılarına "şeytan nedir?" diye sual etmişler.

"Biz, şeytan bilmeyiz. Biz himmetlerimizi Allah'a yöneltmiş kişileriz" diye buyurmuşlar. Evet, bu taife-i aliyye "kadem-i sıdk (Allah'ın ilminde kulun ebedi mutluluğa ermeyi)" ile "makad-ı sıdkı (Takva erbabının cennette bulunacakları makamı)" bulurlar.

Yok Yoktur

Kur'an-ı Azimuşşanda (Şan ve şerefi yüce olan Kur'ân'da) yok yoktur. Fakat anlamak idrak etmek, müşküldür (zordur). Eğer böyle olmasa maani (manalar), hakaik (hakikatler) ve esrar-ı Kur'aniyeye (Kur'a'nın sırlarına) bir had olmak icab etseydi, kıyamete kadar gelen insanların Kur'an'la amel etmeleri kabil olmazdı. Hâlbuki bu kitab-ı celille kıyamete kadar amel etmekle me'mur olduğumuz gibi (kıyamete kadar da) maani ve hakikatine bir son gelmez. Bu hakikati (Kehf: 109): *"De ki: 'Rabbimin sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa ve bir o kadar da ilave etsek (denizlere deniz katsak); Rabbimin sözleri tükenmeden önce denizler tükenirdi' "* âyet-i celilesiyle, *(Lokman: 27): "Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından yedi deniz daha ona katılsa, Allah'ın sözleri (yazmakla) yine de tükenmez. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir"* âyeti te'yiden müş'irdir (ile doğrulanmıştır).

Bir âyet-i celilede (Zümer: 63): *"Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Allah'ın âyetlerini inkâr edenler var ya, işte onlar ziyana uğrayanların ta kendileridir"* buyuruluyor. Afâkta (Dışta) nasıl böyle ise enfüste (içte) de keza böyledir. Muhakkikler bu âyet-i celilenin iç anlamı hakkında buyururlar ki: "Semavattan murat kalp ve ruh-u insanidir. Arzdan murat da arz-ı nefstir" bunların anahtarları Cenab-ı Hakk'ın kudret elindedir.

Bir adam ki İslamiyet yolunu tutar ve şeriâtla amil, tarikatla salik olursa rıza ve kurbet yolunu tutmuştur. Cenab-ı Hak da o adamın kalp ve ruhuna semanın kapısını açar. Hazine-i ilâhi bu kalbe bu ruha dökülür. Bu hazine-i ilahi ise ülûm, Rabbani sırlar, ilahi ahlâk, çeşitli mükâşefe ve müşahade ve emsâli nice ihsan ve ikramdır ki sayıya gelmez. İşte bu ilahi hazine o kalptir. O, Ruhta zahir olur. O kul da bunların mahzeni ve madeni olur.

---

[10] Bulunamadı.

[11] Cenab-ı Hakk'ın küfür ve günaha rızası yoktur. Zira küfrü ve günahı haram kılmıştır. Kul irâdesini küfür ve günaha yöneltirse Cenab-ı Hak kulun irâde ve rızası doğrultusunda bunları yaratır. Mesuliyet kula râcidir. Allah halik, kul kâsiptir. Allah dilerse bağışlar dilerse bağışlamaz. Şirkve küfür asla bağışlanmaz.

Çok müslümanlar bu kemalât-ı ilâhiyeyi kaçırdıklarına ve bu hâzineyi elde edemediklerine mahzun olur ve üzülürler. Bunlar üç kısmıdır.

(1) Üzüntü ve teessürlerinde yalancıdırlar. Hüzünleri geçicidir. Tez unutur ve nefislerinin hevâsına hemen dönerler. Bunların alâmetleri vakitlerini zay ettiklerinden dolayı üzüldükleri halde onu tedarike, geçmişi telâfiyle meşgul olmayarak yine nefislerinin hevâ ve tabiatlarının gereğince hareket ederler. Bunların üzüntüleri yalandır.

Muhakkikini kirâm: "Bir adam görsen ki maarif ve kemalat-ı ilâhiyenin kendisinden fevti (gitmesi) hasebiyle ağlıyor yine de elde etmek için güzel söz, iş ve ahlâk ile ve maarif-i batıniyeyi elde etme yolunda bulunmuyor o adam hüzün ve ağlamasında şüphesiz yalancıdır. Ve diğer birinde de hiç ağlama eseri olmaksızın lika (kavuşma) ve vuslata (ulaşmaya) lâyık ve rızay-ı hakkı ıstihsala (kazanmaya) muvaffak olmak yolunda bulunuyor, işte bu adam sadıktır. Bulacağını bulur" diye emir buyururlar.

Hz. Ebu Bekir es-Sıddık bir gün Kuran okuyan ve onun teessüratiyle ağlayan bir cemaat görür. Onlara buyuruyorki evet, biz sizin gibi ağlardık. Lâkin şimdi bizim kalbimiz kasvetleşti (katılaştı) artık gözümüzden yaş çıkmıyor. Haşa ki Sıddıyk-ı Azam Efendimizin kalbinde kasvet bulunur: Belki böyle emir buyurmakla kendi hallerini setretmek (örtmek) murad buyurmuştur. Bu hal en son haldir. Zira bir kalp Hak'la takarrür ve temekkün ederse artık o kalbin sahibi o kadar ağlamaz. Bu nükteyi anlatmak için böyle buyurmuştur. Ağlamak müptedi (başlayanın) işidir. İşin başında ağlama bir haldir.

(2) Üzüntülerinde doğrudurlar. Bunlar mafata (elden gidene) mahzun olurlar (üzülürler). Fakat şeriatla amil olup, salik bulundukları tarikin adâp ve erkânına riâyet ve devamla tezkiye-i nefislerine dikkat ve önem verirler.

(3) Sıddıkların ve sairlerinin hüznüdür ki bunlar iki önceki er-bab'ı hüzünün amelleriyle beraber batınlarının cemiyyetine de pek ziyâde itinâ ederek sırlarının tamamen ma-sivaallah'tan halvete riâyet ve itinay-ı tam ederler. Ve huzur-u daimiyi bulmak ve vuslat-ı ilâhiyeye ulaşmak üzere sa'y ederler (çalışırlar).

Evliyaullah'a acaba hüzün var mı? Olur mu? Gerçi âyet-i celilede (Yûnus: 62): *"Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de"* buyurulmuştur.

Evet, âyet-i celile haktır, doğrudur. Yalnız bunlar nadirattan olmak üzere bir an kendilerine gaflet arız olursa ve bir de kötü havatır kalplerine gelirse bundan pek çok korkar ve mahzun olurlar ki bu da hiç devam etmez veya bu gibi şeyler hiç olmaz. Zira Cenab-ı Hak bunları korur.

Gelelim bu söylediklerimizin aksine, bir kul ilâhi rızayı gerektiren söz, iş ve ahlâkta, davranışta bulunmayıp celâl yolunu tutarsa; Hak Celle ve Âlâ Hazretleri de ona yer hâzinelerinin kapısını açar. Bu da arz-ı nefiste saklı bulunan kötü ahlâk, bilgisizlik, gaflet günâh, Hak'tan yüz çevirmek, küfür, inkâr vel-hâsıl böyle her türlü asâr-ı ğadap (öfke halleri), kahr ve celâl o kimseden zuhur eder.

Tiyatroyu kapatıyoruz derler. Adını değiştirerek kara göz oynatıyoruz derler. Yok, tarihi temsil yapıyoruz derler. Bunu da kapatır başka bir şey açarlar. Allah bizleri Muhafaza buyursun. Efendi, insana hayret veriyor, bunlar mü'min oldukları halde Allah'ı sevmiyorlar, Allah'ı istemiyorlar. Sevmediklerini ve istemediklerini işleri isbât ediyor. Böyle olduğunu biz de akılla her yönüyle isbat ederiz. Eğer biri de bunun aksini isbat edebilirse etsin.

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri ashab-ı güzine müflis kimdir, diye süal buyurmuşlar. "Ya Resulallah müflis, dirhem ve dinârı olmayan, dünyalığı olmayan kimsedir. Bizim bildiğimiz budur" diye arzederler. Ferman buyurmuş ki: "Hayır o müflis değildir. Müflis o kimsedir ki salih amelleri buluna fakat üzerinde kul hakkı bulunduğundan kıyamet günü bu salih amelleri onlara verile de kendisi iflâs ede ve cehenneme lâyık ola[12]".

İnsana iki şey çok lazımdır:

(1) Allah korkusu,

(2) Allah sevgisi.

Hz. İbrahim hilleti (dostluğu) havf-u ilâhi (Allah korkusu) ile buldu. Cenab-ı Hak'tan o kadar korkarlarmış ki bir tencere ateşte kaynadığı vakit nasıl kıt, kıt, kıt diye bir ses verirse müşarün ileyh Hazretlerinin sadr-ı hümayunlarından (kalplerinden) böylece ses işitilirmiş. Bu havf, korku sonraları muhabbete kalp olur ki bu, en aziz, en leziz ve en faydalıdır. Muhabbet kulu Rab ul izzete lâyık bir insanı kâmil eder.

Hz. İbrahim'e siz ne (hangi amelle) bu hilleti buldunuz ve bu dereceyi ihraz (elde) ettiniz, diye sormuşlar. Cevaben: "Hakkı her şey üzerine tercih ettim, Allah'tan ğayn olan (masivadan) yüz çevirdim. Masivayı (Allah'tan başka her şeyi) düşman edindim. Kur'an-ı Kerim'de (Şuara: 77): *"Şüphesiz onlar benim düşmanımdır. Ancak âlemlerin Rabbi olan Allah, dostumdur"* buyurulmuştur. Ve misafirsiz yemek yemedim" buyurmuştur. "Misafirsiz yemek yemediğinden" benim anladığım Hz. İbrahim (a.s)'ın çok cömert

olmalarıdır. Hak ile olmayan bir zatın cömertliğinin olmaması tabiidir. İkincisi de insanın gerçek müsafiri ilahi emaneti ve sırrı Rabbanisidir. Hz. Halilullah haksız bir yemek yemediklerine işaret buyurulmuştur. Salâvâtullahi âlâ nebiyina ve âleyhi.

Ayıpları Örtünüz, Tövbeye Vesile Olunuz

Bize diyorlar ki; "Ayıplarımızı söyleyiniz, terk edelim". Acaib biz nasıl böyle yapar, nasıl söyleriz?

Musa (a.s) zamanında yağmur duasına çıkmışlar. Her ne kadar dua olunmuş ise de yağmur yağmamış. Musa (a.s)'ın niyaz ve tazarrü'ları üzerine. Cenab-ı Hak: "Ya Musa bu cemaatte bir fasık vardır ki o bulundukça rahmet vermem" diye ferman buyurmuş. Musa (a.s) "Ya Rabbi o kimdir?" diye sormuş Cenab-ı Hak: "Ya Musa o nemmamlığı (dedikoduculuğu) ben yapmam" diye buyurur. Nihayet Hz. Musa halka; "Bu fâsik kimse Allah aşkına aramızdan çıksın" diye ilan eder. O adam da bu kadar halka karşı utanır, hayâ eder ve halkın arasından çıkamaz. Yalnız gönlünden tövbe ve Hakk'a rücü eder. Yağmur yağmaya başlar. Musa (a.s) "Ya Rabbi cemaatten kimse çıkmadı, fakat yağmur yağdı, bunun hikmeti nedir?" diye arz eder. Cevaben: "Ya Musa o adam tövbe etti bana döndü" buyurur.

Evet, iyiliklerimiz ne kadar çok olursa o kadar, iyidir. Bir kötülük (ufak dahi olsa çoktur) değil yalnız nefse zararı olur. Bütün mahlûkata zararı vardır, iyi bir adamın da bütün mahlûkata faydası vardır.

Cenab-ı Hakk'ın ilâhi isimlerinden ve sıfat-ı rabbaniyesinden bütün kulların tahallük (ahlaklanmaları) ve tahakkuk etmeleri (kazanmaları) için bir haz ve nasipleri vardır. Meselâ:

Ğaffar, bağışlayan, setir eden mânasınadır. İnsanın kusur ve küsürunu affeder, örter, insanın içerisinde çeşitli organları vardır. Bu organlarda kan ve başka şeyler mevcuttur. Dışarısı ise gayet güzeldir. Hâlbuki nazar-ı ilahi yine içeriyedir. Bir hadis-i şerifte: "Allah sizin suretlerinize bakmaz, fakat kalbinize bakar[13]" buyurulmuştur.

Evet, insan hemcinsinin kusur ve ayıplarını örtmek gerekir. Onların dâima iyiliklerini söylemelidir, izhar etmelidir. Ta ki (Yeter ki) insanın ahlak-ı iâhiye ile ahlaklanmaları mümkün olsun. Bu konuda hadis-i şerif de vardır. "Bir adam halkın ayıp ve kusurunu örterse Cenab-ı Hak da onun ayıp ve kusurunu örter. Af ve mağfiret buyurur[14]" diye emir buyurulmuştur.

Hazret-i Hatem zamanında bir kefen soyucu tövbe ve istiğfara muvaffak

olur. Muşarun ileyh bu adamdan: "Mezarını açıp kefenini aldığın kimselerin kaçını yüzü kıbleye dönük olarak gördün" diye sorar. O adam, o kadar kabirden ancak üç yüzünün kıbleye karşı olduğunu, diğerlerinin tamamen kıbleden dönmüş olduğunu söyler.

Ah, Efendi, o zaman böyle tuhaf imiş, şimdi bizim zamanımız nasıldır? Ancak Allah bilir.

Efendi, yüz, insanın mânâ ve batın cihetidir. Kalbi Allah ve onun muhabbetinden dönmüş, her şeyi arkaya atıp tamamen dünyaya, şifâya yönelmiş ve belki Haktan, dinden, kitaptan irâz etmiş (yüz çevirmiş) olanların yüzleri nasıl olur da kabirde, haşirde Allah'a döner? Heyhat, heyhat gücümüz yetmiyor dersek, kuvvet ve kudretimizin üstünde olan bir şeyden Cenabı Hakk'ın bizden süâl etmesi şan ve ulûhiyetiyle kabil-i telif olamaz. Hâlbuki (İsra: 36): *"Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur"* âyeti celilesi hükmünce sualimiz muhakkaktır.

Cenab-ı Hakk'a karşı, "Yâ Râbbi sen ettirmedin, sen yaptırmadın", denilemeyeceği gibi buna cüret bulmak bile büyük bir cehalet açık bir iftira olmaz mı? Biz ne vakit yaptık da olmadı. Bizi salih amelden ve üstün ahlâk edinmekten kim menetti?

"Kişi çalışmasının karşılığını görür. Ne yapar ne ederse ona kavuşur. Yaptığı ettiği kendinindir".

Nefis ve Kalbin Yardımcıları

İnsanın sıhhât-ı vücudu (vücut sağlığı) mide yüzündendir. Bunun gibi de dinin sıhhati kemâli Cenab-ı Hakk'ın asâr-ı lutf (lütuf eserleri) ve cemalinin zuhuru da kalp yüzündendir.

Nefsin yardımcıları karanlık, kalbin yardımcıları da nurdur. Kalbin nurları iman, İslâm ve ihsan nurlarıdır. Bu nurların kendilerine göre hizmetleri vardır. Yani bunların eserleri neticesi olgunluk-zuhur eder. Meselâ İslâm nuruyla kalbi münevver olan bir zatta masivâllahtan kurtularak sırrı daimi Hak'la olmak rütbe-i azimine mazhar olur. Bu nurlar ile münevver olan kişi, artık çeşitli salih amellere meyil ve rağbet eder.

---

[12] et'Tac el'Câmiu lil'usul Cilt: 5, Syf: 20.

[13] el'Câmiu's-Sağiyr Cilt: 1, Syf: 74

[14] el'Câmiu's-Sağiyr Cilt: 2, Syf: 173

Nefsin zulumât olan yardımcılarının işi de kötü ahlak, kötü iş ve salih ameli bıraktırmak, Haktan yüz döndürtmek ve sairedir. Evliyaullah bu hususu acaib bir misalle anlatıyorlar.

"Karanlık bir odaya kıymetli çeşitli mücevherat konulmuş ve bu mücevherleri isteyenlerede çok karanlık bir gecede girmeleri şart koşulmuştur. Ayrıca odada akrep, yılan ve diğer zehirli hayvanlar da vardır. Şimdi bu odaya ışıksız giren biri cevher zan ve tamaiyle yerden akrep, yılan alsa bu zehirle zehirlenir helak olur. Fakat elinde bir ışıkla, bir lamba ile giren zat gözü görür istediği şeyleri alır. Hiçbir zarar da görmez".

Kalpte bir ışık bir nur tedarikine ihtiyaç vardır. Yok, böyle bir nur tedarik edememiş isek, etmiş olanlarla olmalıyız.

Biz de istifade etmiş oluruz.

Efendi, bu din-i mübin-i İslâm hakikaten pek mükemmeldir. Biz de bu dini yaşamakla me'muruz. Cenab-ı Hâk bu dinle bize itmam-ı nimet buyurduktan sonra, bizden razı olacağını *"...Size dininizi bugün ikmâl ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve din olarak size İslam'ı seçtim (ondan razı oldum)..."* âyet-i celilesiyle (Mâide: 3) emir ve işaret buyuruyor.

Evet, hakkımızda ki nimetin itmamı bu dinin zahiriyle, zahirimizi ve hatmiyle de batınımızı amel ettirmekle olur. Ve nimeti tamamladıktan sonra Cenab-ı Hak bizden razı olur. Rızayı bulan da vuslat ve mak'ad-ı sıdk ehli olur. Huzur-u ilâhide devamlı müşahede-i Cemâl-ı Sübhaniye mazhariyetle devlet-i uzmayı (büyük devleti) bulur.

Eğer bu dinden daha âli ve daha aziz bir din olsaydı Habib-i edibine o dini ihsan buyururdu. İslâm'dan daha büyük bir nimet olaydı. Cenab-ı Hak o yüzden itmam-ı nimet buyururdu. Rızay-ı ilâhi de o vasıtayla kazanılırdı. Şu halde bu dini mübinin pek ziyade kadrini bilerek şakir (şükreden) olmak icab eder ki hem nimetimiz elimizde kalsın hem de ziyade olsun.

Efendi acaba biz Mevlâna Câmi Hazretlerinden, Seyyid Şerif Cürcani ve İmam Gazali Hazretleri'nden ve Abdulkadir Geylani Efendimiz Hazretleri'nden daha mı akıllıyız? Bunlar devirlerindekilere takva ve amelleriyle cümleye sebkat etmişlerken (önde bulunmuşlarken) yine evliyaullah'a dehaletle ve ifayı hizmete kat'î mecburiyet görmüşler. Bunun bir fırkay-ı mühimme olduğunu anlayarak ve o suretle hizmet ederek hakikaten nefislerinden kurtulup, Allah ile oluncaya kadar say ve ğayretten bir an geri durmamışlardır. İyilik yalnız nefislerinde kalmayıp gerek kendi asırlarındaki müslümanlara gerek sonraki asırlardaki Müslümanlara sirâyetle

onların sayesinde bu kadar ümmet-i Muhammed kurtulmuştur. Cenab-ı Hak şafaatlerine bizleri mazhar buyura. Âmin.

Acaba biz neden bu kadar gayretsiz bu kadar vicdansız olduk, bilmem?

Bu kitâb-ı mübinle Hristiyanlar mı âmil olacak? İnsana sevdiğinden bir mektup gelse, hemen onu açar okur. Okuma bilmiyorsa bir okuyanı bulur ve derhal okutturur. Ne yazılmışsa onu anlar. Mucip ve muktezasıyla hemen amil olur. Ya hu bu Kur'an-ı Azim'üşşan o mektuptan, Hz. Allah Celle Azametuhu da o adamdan haşa ve kellâ aşağı mıdır ki bu müslümanlar, bu Kur'an-ı mübinle amelde bu kadar lâkayd bulunuyorlar, katiyen ehemmiyet vermiyorlar? İlâhi öğütten hoşlanmak şöyle dursun, bırakıp kaçıyorlar. Dinlemek isteyenleri de men etmeye çalışıyorlar. "İnna lillahi ve innâ ileyhi râciun -*Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz*-(Bakara: 156)".

Uzlet ve İhtilât

Evliyaullah'ın düşündürücü ve ibret verici sözleri vardır. Buyuruyorlar ki:

"Arif ve kâmil birini bulursan onunla mücâleset (otur) ve mukarenet et (yakın ol). Bunlarla hem meclis olmak uzletten çok hayırlıdır. Uzlet, ancak cahil ve ğafil olan avam nas ile ihtilattan (bulunmaktan) hayırlıdır. Avam-ı nas ile ihtilatda, cahil ve sahib-i da'va ve enâniyet olan kisve-i asfiya (saf ve temiz kimselere) ve etkiyâya (takva sahibine) bürünmüş ve hakiki maşayıh-ı izâm şekline girmiş bulunan kimselerle olan ihtilattan ehvendir (daha az kötüdür). Bu gibilerle ihtalat insanı kamille musahabenin tamamen aksi neticesini verir. Arif-i billâh olan; nazar, himmet ve sohbetleriyle sâliki Cenab-ı Hakk'a yakin ederse, bu gibiler de o kadar Cenab-ı Hak'tan insanı uzaklaştırır. Ve mahrum eder. Bunlarla oturup kalkmak hak ve hakikati inkâr eden bilginlerle oturup kalkmaktan ehvendir. Bu çeşit âlimlerle ihtilât insanı tamamen Hak'tan mahrum ve envâ-ı kamâlât-ı ilâhiyeden dûr ve bâid edeceği (uzak olacağı) şüphesizdir".

Yine buyururlar ki; "Bir adam bir halde, bir derecede kalırsa azab-ı hususiyle, likâ ve cemâl-ı Hazretten mahrumiyet ve belâ ona ulaşır."

Bizim; Erzurum'da kaba bir temsil vardır: "Bizim paşa bina okur gider gelir gine okur," derler. Evet, dolap merkebi gibi mütemadiyen (devamlı surette) yerinde döner, mucib-i hirman (mahrumiyet) ve hüsrandır (hayal kırıklığıdır). "İki günü bir olan aldanmıştır[15]" hadis-i şerifi' de-sözümüze kâfi ve vâzıh delildir.

Evet, bir amelinde, muhabbetinde, istikametinde, marifetinde hulâsa Cenab-ı Hakk'ın kulundan murat ve matlubu olan şeylerde iki günü eşit olursa, o adam aldanmıştır. Dünyanın iki gününün müsavi olması makbul değildir. Bir adamın da dünkü günü bugünden daha iyi ise o da noksandır. Noksanın devamı ise Allah korusun dinde iflâsı muciptir. Bu noksan erbabının ölüp gitmesi yaşamaktan hayırlıdır.

Hikem-i Atâiyede: "İnsanın Cenâb-ı Hak'tan istediğinin en hayırlısı, o'nun insandan istediğidir". Hikmeti yazılıdır. Cenab-ı Hak kulundan zahiren ve batınen ubuduyet ister. Suri ve manevi istikamet ve bu istikamete müdavemet ister. Bunlarla beraber, insanda marifet-ilâhiyesinin zuhurunu ister. Zat ve sıfatının âyinesi olunmasını murad ve talep buyurur.

Evet; insan Rabbinin kendinden istediğini isteyerek kendi muradını, o nun muradında yok etmek şeklinde zahiren ubudiyetini isbât ve batınen rûtbe-i hilâfet (halifelik makamı) ve niyâbeti ihraz etmek (vekillik kazanmak) gerekir.

İlâhi emirle ömrümüz oldukça işlemekle me'muruz. Şüphesiz birkaç gün, bir kaç ay emirleri işlemekle memur değiliz. Zira devam-ı rububiyet devam-ı ubudiyeti gerektirir.

Acaba, bir kimse cüz'i iradesini hayra ve ilâhı rızâyı elde etmeye sarf etti de red olundu mu? Haşa, olunmadı. Bab-ı ilâhide (Allah'ın kapısında) red yoktur. Cüz'i irâdelerini rızây-ı Mevlâ'ya sarfa muvaffak buyurulanlar her türlü imdat ve yardıma ve siyanet-i ilâhiyeye (Allah'ın korumasına) mazhar ve muvaffak olmuşlardır. Olurlar da. Bunun aksine gelince, Allah korusun, iradelerini şerre sarf edenlere ihânet ve azap ve ğadab-ı ilâhiye uğrarlar. Asâr-ı ihanet (İhanet eserleri) ve azab burada da gözükür. Evet, bu böyledir.

Şeyh Said-i Şirâzi de:

"Mücâleset çün dost dâret ki Hüdâ

Der dest-i düşmen kezâ rü nümâ".

Türkçesi: "Allah dostlarıyla oturup kalkmak Allah sevgisini kazanmak içindir. Düşmanın niyeti işinden bellidir".

Evet, Cenab-ı Hak kimleri dost edinmiştir, onları sûri ve manevi düşmanlar eline bırakmaz ve kimleri de nefis ve heva eline bırakmış ise onlara elbette dost değildir. İnsan ne yapıp yapıp ahbâb-ı ilâhi (Allah dostları) zümresine girmeye çalışmalıdır.

"Ey İman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Siz onlara sevgi gösteriyorsunuz. Hâlbuki onlar size gelen hakkı inkâr ettiler. Rabbiniz olan Allah'a inandınız diye Resûlü ve sizi yurdunuzdan çıkarıyorlar. Eğer rızamı kazanmak üzere benim yolumda cihad etmek için çıktıysanız (böyle yapmayın). Onlara gizlice sevgi besliyorsunuz. Oysa ben sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilirim. Sizden kim bunu yaparsa, mutlaka doğru yoldan sapmıştır" âyeti celilesi (Mümtehine: 1) sarahaten (açıkça) emir buyurulmuşken mü'min, bir müslüman nâfakta (dışarıda) kâfirleri, enfüste (içte) de nefsini ve hevâsını dost Veli edinirse, Hâlik'i, Razık'ı, Seyyidi ve sebeb-i hayatı olanı bırakır da bu murdar nefsin dediğini yaparsa ve bunda da ısrar ederse acaba o adamın başına ne gelmez ki... Cenâb-ı Hak yardımcımız ola.

Kalacağın Kadar Dünyaya Çalış

Şeyh Şibli Hazretleri dörtbin hadis ezberlediğini ve yalnız bir hadis-i şerif ile âmelin yeteceğini emir buyurur ki o hadis-i şerif te budur.

"İ'mel li-dünyake bi-kadri makamike aleyhâ, İ'mel li-ahiretike bi-kadri sabrike aleyha[16]".

"Müddeti ömrün kadar dünya için, ahiret (ateşine) tahammülün kadar da (günah işlemeye) çalış."

Evet, dünya için burada kalacağı kadar İlâhi emir dairesinde çalışmak lâzımdır. Bu çalışma bu âmel Allah için olursa, insan bununla ahiret ticareti ve Mevlasının rızasından mahrum olmamış olur.

Ahiret için de oradaki beka nisbetinde amel icab eder. Fakat tuhaftır ki ahiret için olan amel Allah için değil midir ki böyle emredilmiştir?

Evet, Allah için olan amel başka türlüdür. Manevidir. Sırrîdir.

İnsanın Cenab-ı Hakk'a olan ihtiyacı, herhangi şeye olan ihtiyacı gibi, değildir. Bir benzetme ile anlatacak olursak, vücudun ruha olan ihtiyacından Allah'a olan ihtiyacı bin kat daha ziyadedir. Zira ruhun hayatı da onun hayatıyladır. Ruhsuz ceset nasıl ölürse, Mevlâsız kalan bir kul da ayrılık âteşiyle, hasret yarısıyla şüphesiz yanar, mahvolur.

Ateşe gelince, biliyoruz ki ateşe tahammül edilmez. Tahammül hiç kimsenin işi değildir. Öyle ise gerekirki kendimizde ateşe ait ve bizi ateşe lâyık edecek hiçbir hal, kâl (söz) ve ahlâk olmaya ki bu âteşten yakamızı kurtarabilelim.

Efendi, sırf dünyalık için bir yerden bir yere hicret memnu' (yasak) değil midir? Helâlı haram, haramı helal itikâd etmek küfür değil midir?

Hâlbuki bu zaman müslümanları ne helâl ne haram, hiç bir şey aramıyor. Aramak ne demek?

Maahaza (Bununla beraber), bu haramdan bu vücutta da vardır. Nefis, kötü ahlak haram değil midir? Bunların bu vücudda kalmasına rıza ne demektir. Ne ise müşkil bir zamandayız. Cenab-ı Hak Habib-i Ekrem-i hürmetine bizlere yardım buyursun.

Yahu, insaf lazımdır. Bu ümmet-i Muhammediye arasında Hakkı bilip, bulanlar vardır. O'nun rızasını gözetip, O'nu sevenler ve ondan korkanlar da vardır. Belâ ise iyiyi kötüyü ayırmaz umuma birden gelir. Benim kötülüğüm sebebiyle onlar da kalben vicdanen rahatsız ve muazzep olurlar. Bu ise insaf ve mürüvvet değildir. Lâkin kime ne diyelim!

Herif Allah'ı kitâbullahı sevmiyor. Sevmek şöyle dursun kabul da etmiyor. Erzurum'da Hadad Zade derler füdelâdan (faziletlilerden) bir zatın kabir taşına şöyle yazılıdır:

"Bakmayanlar çeşm-i ibretle mezarım taşına
Halimi fehm eylemez ta gelmeyince başına"

Diyarbakır'da Hüseyin namında füdelâdan bir zatın mezar taşına: "Kefâ bil-mevti vâizen, Ya Hüseyn[17]" hadis-i şerifi yazılıdır. Evet, bunların dış anlamı bizi irşattır. Yani "İslâmiyeti, insanlığı bu ömrü azizi ve bu fırsatı azimi zayetmeyiniz." demektir. Bu ise başka bir şekilde olmaz, müteşerri olmak (şeriatle amel etmek) güzel ahlak ile ahlaklanmak, himmet ederek masivallah'dan ayrılarak batınımızı huzur-u maallah (Allah'ın huzuru) ile ma'mur etmek mümkündür. Bu üç şey söz ile anlatılmaz. Bütün İlâhi kemâlat bu vücuda dâhildir.

Kabir taşlarının anlamı yalnız bu değildir. İç anlamı ise: "Biz bir kabir taşı idik, surette ama mânâmız Hak'la daim ve hazır idi." demektir.

İnsana da bu yaraşır. Bu ceset ruha mezar olmak gerekir. Böyle bir kemal ehli nâdir belki enderdir. Hülasa Allah yardımcımız ola, bu İslâm ni'metini elimizden almıya, "Çok müteessir oluyorum; bu din-i mübin gürledi gitti (yıkıldı) kimsenin umurunda değil?[18]".

---

[15] Bulunamadı.

[16] Bulunamadı.

[17] el'Câmiu's-Sağiyr Cilt: 2, Syf: 91.

[18] Din, kitap ve sünnete istinat eden emir ve yasakların mecmuudur. Bu iki temel ayakta oldukça dine zeval yoktur. Kur'an-ı Kerim himaye-i ilahi altındadır. Tebdil ve tağyirden mahfuzdur. Yalnız yıkılan, kişilerin dinleri ve bu gürültü yıkılan din ve imanların kargaşalığıdır.

Olgunluk Sohbetin Neticesidir

Ekser-i evliyaullah sükûtla sohbet buyurmuşlardır. Zahiren, dille sohbet etmeksizin sükûtla bir meclis-i sohbet sona ermiştir. Fakat bugün böyle olmaz. Bizim işimize gelmez. Böyle bir sohbete ehil de yoktur ki böyle bir sohbet olsun.

Dünyada davadan korktuğum kadar hiçbir şeyden korkmam. Kamil o kimsedir ki kendi aradan çıkar, halkı kendine değil Allah'a davet eder.

Bir efendi kölesini oğlunun terbiyesiyle me'mur etse o köle de efendinin mahdumunu bir kusuru olunca hasbel me'muriye döğse veya tekdir etse, kölenin bu davranışına darılmak gerekmez. Zira bu itab (ceza) bu tektir o çocuğun olgunlaşması içindir. Kezâlik Cenab-ı Hak da bazılarını kullarının terbiyesine me'mur eder. Kulların, bütün mertebeleri tamamlayarak Hz. Allah'a lâyık olmaları için o zatın emirlerinden hoşlanmamak, onlara gücenmek uygun olmaz. Eğer gücenilirse neticeden hâsıl olacak zarar kişinin nefsine aittir (kimseyi kınamaya hakkı yoktur).

Cenab-ı Hak sevdiklerini düşman eline bırakmaz bir âyet-i kerimede (Sad: 82 ve83) İblis dedi: *"İblis, "Senin şerefine andolsun ki, içlerinden ihlâslı kulların hariç, elbette onların hepsini azdıracağım" dedi"* buyurulmuştur. Ayrıca buna misal olarak Hz. Musa ile Firavunu gösterirler. Önce Cenab-ı Hak Musa (a.s)'ı Firavun'un sarayında büyüttü, besletti, ilahi bir hikmet gereği Hz. Musa bir tokatla kıptinin birini öldürdü. Bu sebeple Hz. Musa'yı Firavun'dan ayırarak Hz. Şuayb (a.s)'a gönderdi. Şuayb (a.s)'a on sene hizmetten sonra Cebel-i mübarekede, Tur-u Sina'da ağaçtan tecell-i İlâhi vaki oldu. Birçok mükâlemet (konuşma) ve muhatabat-ı ilâhiyeye ulaşarak, Firavun'u Hak dine davete memur oldu. Tur-u Sinâda Hz. Musânın elinde bulunan asaya, Hz. Musa'nın meyil ve itimadı olduğundan (Taha: 17 ve 18): *" 'Şu sağ elindeki nedir ey Mûsâ?' Mûsâ dedi ki: 'O benim değneğimdir. Ona dayanırım, onunla koyunlarıma yaprak silkelerim. Onunla başka işlerimi de görürüm' "* buyuruldu. Cenab-ı Hak onu yere bırakmakla emir buyurdu. Hz. Musa onu yere bırakınca bir hayye-i azime (büyük bir yılan) oldu. Bundan Musa (a.s) korkup kaçmağa başladı. Bundan ilâhi maksat âsanın sevgisini Musa'nın gönlünden çıkarmaktı. Bu muradın tahakkukundan sonra (Taha: 21): *"Allah, şöyle dedi: "Tut onu. Korkma! Biz, onu yine eski durumuna döndüreceğiz"* diye ferman-ı izzet, şeref sadır oldu.

Enfüs de tıpkı böyledir. Cenab-ı Hak zatına ihtiyar ve ictiba eylediklerine velâyet-i hassa[19] ihsan buyuracağı kullarını adet ve kadim sünneti-i ilâhiyesi gereği önce onları besler, sonra o nefsi Firavunun elinden bir vasıtayla kurtararak Şuayb-ı vakt olan bir kâmile sevk eder. Ve o zata hizmet ettirerek onları çeşitli ikrâm ve ihsana ğark eder.

İstidatlarına göre, nefislerine göre ya nefislerinde veya bazı zevat arasında yahut bütün yaratılmış olanlar arasında, hâsılı hilâfetin bir türlüsüyle zat-ı ilahisine halife eder. Çok veliler böyle olmuştur.

İlk halleri fakr (yoksulluk) ile son halleri ğina (zenginlik) ile geçmiştir. Zira hayye-i azime olan dünyayı öylece bırakmak, tamamen yüz dönmek iş elde edildikten sonra artık onu almak zarar vermez. Musa (a.s)'a emredildiği gibi ki Cenab-ı Hak "Ey kullarım elinizdeki, gönlünüzdeki nedir?" diye sual buyuruyor (Dünyaya dayanmak, güvenmek doğru olamaz, dünya kaçmayı gerektiren korkunç bir yılandır).

"Zehi Sultan-ı bi hemtâ ki bâ ciğer küned sevda
Eğer hahed dehed belâ ve eğer hahed berendazed"
Türkçesi:
"Eşi olmayan Cenab-ı Hakk'ın sevgisi gönüldendir. O dilerse belâ ve mihnet, dilerse deracat ihsan eder".

Cenab-ı Hak bizi bu âleme cihad için gönderdi. Evliya da böyledir. Nefis, tabiat ve hevâ ile fi-sebilillah (Allah yolunda) mücahid olmayan ne Allah'ı bilir ve ne de sever. Bu hakikati açıklamak için Kutbudin Şa'rani Hazretleri kendine olan ihsan ve ikram-ı ilâhiyi anarken: "Bazen kötü hatıra gönlüme geldi. Onunla mücadele ve muhalefette bulundum. Bu suretle mücahidler defterinden çıkarılmadım" diye emir buyurmuştur. "Mücahit olmayan müşahit olamaz".

Mücahitleri Hz. Allah sever. Mademki onlarda Allah rızası için düşmana ğalebe etmek (galip gelmek) niyet ve arzusu vardır. Hz, Allah da onları bu suretle (niyet ve arzularına) muvaffak buyurur.

"Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza ileteceğiz. Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir" (Ankebut: 69).

"Rah-ı aşka girmek istersen eğer
Gel Habib'ullah'a eyle iktidâ

Etmeyince ol habibe iktidâ
Hâsıl olmaz sâlike vasl-ı Hüdâ
Mürşid-i kâmilden olma gel cüdâ
Gel Habib'ullah a eyle iktidâ

Cennete er, tut şeriât yolunu
Kurbete er, tut tarikat yolunu
Vuslata er, tut hakikat yolunu
Gel Habib'ullah'a eyle iktidâ[20]".

İnsan ve Dünya

Dünya çok güzel bir yerdir. Aşkolsun dünyayı emir ve rızay-ı ilâhi dâiresinde istihdam ve isti'malle burada, marifet, kurbet ye vuslatı kazanıp kendi nefsini ve Mevlasını bilenlere, sırla tahakkuk edenlere. Nimetleri mübarek olsun!

Efendi, insan deyip geçmiyelim. İnsan ecma'dır. Hatta muhakkikin-i kirâm (hakikat erbabı) buyururlar ki: "Efrad-ı insaniyeye nisbetle yani sırrı ilâhi kuvvelerinde olup da onu kuvveden fiile çıkarmayanlara nazaran bu âlem, âlem-i ekberdir." Fakat bu kemâli bu sırrı ve emaneti kuvveden fiile çıkamaya muvaffak buyurulan insan-ı kâmile, âriflere nazaran bu âlem, âlem-i asğardır. İnsan âlem-i ekberdir[21]".

Acaba böyle büyük bir devleti, böyle bir sonsuz ni'metide mi bu pis nefsin bir iki günlük haz ve keyfine fedâ edeceğiz?

Acaba böyle büyük bir karşılığı bulunan, bir daha elde edilme imkânı olmayan ebedi, sermedi bir saadet ve selâmeti de mi insan dünyaya veya sivâya değişmeye kıyar. Sübhanallah, lâ havle velâ kuvvete illâ billah.

İnsanlar üç kısımdır.

(1) Nimetlerle ferahlanır. Nimeti münim-i hakikiden (Allah'tan) bilmez, esbab (sebepler) ve vesilelerden bilir. Mucib-i ferah ve surur (sevinç ve mutluluk) olan nimet ise hakikatte istidraç (derece derece) mekir ve musibettir. Azabın artmasına vesile olur. Bunları İlâhi azap ansızın yakalar. Esteizü billah:

"Derken onlar kendilerine hatırlatılanı unuttuklarında, (önce) üzerlerine her şeyin kapılarını açtık. Sonra kendilerine verilenle sevinip şımardıkları sırada, onları ansızın yakaladık da bir anda tüm ümitlerini kaybedip yıkıldılar" âyeti celilesi (En'âm: 44) bu hakikati beyan ediyor. Allah doğruyu buyurur.

Zamanımıza iyi dikkat edin sanki bu âyet bugün için nâzil olmuştur.

(2) Bir kısmı da nimeti Hz. Mün'imden görürler. Nimetlerle sevinir, güvenirler. Bu kısım nas hakkında da (Yunus 58): *De ki "De ki: "Ancak Allah'ın lütuf ve rahmetiyle, yalnız bunlarla sevinsinler. Bu, onların toplayıp durduklarından daha hayırlıdır"* buyurulur.

(3) Az bir kısım ve belki azın azı da ni'meti görür, mûni'im-i hakiki hazretlerinden de gaflet etmezler. Gönül ve sırları devamlı ni'meti ihsan buyuranla beraberdir. Bunlar evliyaullah'ın büyükleridir. İşte ümmet-i merhume bu kemâlatı elde etmeğe da'vet olunmuştur. Böyle olursa kullarından murad ve rızay-ı ilâhisi yerini bulur. Kul da o zaman kâmil halife-i Hak (Hakk'ın halifesi), âyine-i zat ve sıfat, makbul-u Rabb-ı izzet olur.

İlâhi, bize kâmillere hizmet etmeyi kolaylaştır. Bizi onların ayaklarının tozu kıl. Bu duamızı Muhammed-ül'Emin hürmetine kabul eyle. Âmin Ya Rabb'el-âlemin.

Arayınız ve Bulunuz

Bir hadis-i kutside "Ben matlub'um, beni isteyiniz, bulunuz[22]" buyuruluyor.

Evet, bu kelâm ilâhidir. Bundan daha doğru söz yoktur. Matlub-u hakikiyi talip olan'a "tecidüni" diye muzari sığasıyla (geniş zaman kipiyle) emir buyuruyor. Şayet derseniz ki, "Efendim biz talip olduk, ama bulamadık".

Evet, bunun mânâsı şudur: "Bir adam Efendimiz Hazretleri'ne kardeşinin karnının ağrısından yakınır. Tabib-i kül Efendimiz, bal şerbeti içirilmesini emir buyurur. O zat kardeşine bal şerbeti içirirse de karın ağrısından kurtulamaz. Tekrar müracaat ve arz eder. Yine bal şerbeti içirilmesini tavsiye eder. Elhasıl bu arz ve tavsiye bir kaç kere tekrar edilir. Dördüncüde muhbir-i sadık Efendimiz Hazretleri: "Allah kavlinde sadıktır. Balda şifâ vardır. Senin kardeşinin karnı yalan söylüyor, diye emretmiştir[23]".

Evet, biz kâzibiz, Biz talip olamadık. Olsak, talep ve isteğimiz ciddi hakiki olsa bu defa O'nu bulmamak (bilmemek) olmaz.

En Büyük Nimet

Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifinde: "En büyük nimet, İslâm ni'metidir[24]". Nimet sahipleri hased edilir. İslâm ni'metinizi koruyunuz. Cenab-ı Hak (Mâide: 3): *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim"* buyuruyor. Haset edip bu ni'metten müslümanı mahrum etmek isteyenlere ise (Bakara: 109): *"Kitap ehlinden birçoğu, hak kendilerine belirdikten sonra dahi, içlerindeki kıskançlıktan ötürü sizi, imanınızdan sonra küfre döndürmek isterler. Siz şimdilik, Allah onlar hakkındaki emrini getirinceye kadar affedin, hoşgörün. Şüphesiz Allah, gücü her şeye hakkıyla yetendir"* âyetiyle ikaz buyuruyor.

Efendi, eğer İslâm'a bir ziyan gelmiyecekse niçin Peygamberimiz Efendimiz böyle emir buyursun?

---

[22] Bulunamadı.

[23] et'Tac el'Câmiu lil'usul Cilt: 3, Syf: 201, Buhari, Müslim.

Müslümana müşfik bir öğütçü, sadık bir dost bir refik çok lazımdır. Mü'min burada dar-ı ğurbettedir (gurbet diyarındadır). Dar-ı iptilâdadır. yolculuktadır. (Mü'mini imanından, dininden, dünya ve ahiretinden geri bırakan dost, refik ve şefkatli bir öğütçü olamaz. Müslümanı ebedi ve sermedi saadetinden mahrum bırakan hasetci, kıskanç haindir. Fenalığından sakınmak, korkmak gerekir!)

Hz. Aişe-i Sıddık'a (r.a) validemiz, Efendimize süâl etmişler ki; "Kötü ve kötülük nedir, kimdir?" cevaben : "Kötü o kimsedir ki kendini iyi zanneder. Bu sebeble kötülüğünden vaz geçmez. Her kemâlden mahrum kalır[25]". Rabb-i Rahimimiz dahi (Fâtır: 8): *"Kötü ameli kendisine süslü gösterilip de onu güzel gören kimse, ameli iyi olan kimse gibi mi olacaktır? Şüphesiz Allah dilediğini saptırır, dilediğini hidayete erdirir. (Ey Muhammed!) Onlar için duyduğun üzüntüler yüzünden kendini helâk etme! Şüphesiz ki Allah, onların yaptıklarını hakkıyla bilendir"* buyurmuştur. Allah doğruyu buyurur. O her şeye kadir ve muktedirdir.

Oyun ve Eğlence

Dünya hayatına Cenab-ı Hak "laib (oyun)" ve "Lehv (eğlence)" diye emir buyurmuş (Hadîd: 20); "İ'lemû ennemâ-lhayâtu-ddunyâ le'ibun ve lehvun ve zînetun ve tefâḫurun beynekum ve tekâśurun fî-l-emvâli vel-evlâd...(Meali): Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Ahirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah'ın mağfiret ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldanış metaından başka bir şey değildir.". Oyuncakla oynamak, eğlenmek çocukların işidir. (Henüz baliğ olmamış, iyiyi kötüyü ayırmayan yaşta olanlara çocuk denir. Aklı işin durumunu ve önemini kavrıyamadığı için eğlenme, oyalanma çocuklarm şanıdır).

Adımız, sanımız ağa, bey, paşa veya fülandır. Ama çocuklar gibi bu oyuncak (olan bu dünya hayatı ile) oynamaktayız.

Bu eğlence ile vaktini geçirenlere bu adı, sanı vermek bunlara "recül" er, erkek demek olmaz şayet çocuk değilsek (ki değiliz) niçin böyle yapıyoruz. Garip şey doğrusu.

Bilmem ki böyle yaptığımızda çocuklar gibi vakit geçirdiğimiz hatırımıza (aklımıza) gelir mi?

"Canını terketmeden cânânı arzularsın
Zünnârı kesmeden imânı arzularsın
Şol uşacıklar gibi binersin ağaç ata
Çevkân ile topun yok meydanı arzularsın
Karıncalar gibisin ufak, ufak yürürsün
Meleklerden ileri seyrânı arzularsın
Topuğuna çıkmayan suyu deniz sanırsın
Sen katreyi geçmeden ummanı arzularsın
Var sen yürü Niyazi atma okun ileri
Derdiyle kul olmadan Sultanı arzularsın[26]"

Fecirden Ğuruba Kadar Terk-i Dünya

Bir kudsi hadis-i şerifte: "Oruç benim içindir. Ecrini de ben vereceğim[27]" buyurulmuştur.

Hâlbuki her ibâdet ve taatın ecrini veren kendi zat-ı ilâhisi değil midir? Evet, oruç hakkında ecrin verilmesi hakkında özellikle zikr olunmasını diğer ibadet ve taatın ecir ve karşılığını mahlûk olan diğer ni'metlerden ihsan buyuracağı, oruca karşılık olarak kendi zatını ikram buyuracağı cihetle bu şekilde buyurulmuştur. "Oruçlu için iki sevinç vardır. İftar ettiği zaman (dünyada), Rabine kavuştuğu zaman (ahirette)[28]" hadis-i şerifi de buna işarettir.

Saim (Oruçlu) olan zat, sıfat-ı ilâhi ile ahlak-ı sübhaniyle (geçici de olsa) ittısaf ve tahallûk ettiği için böyledir. Cenab-ı Hak her türlü ihtiyaçtan münezzehtir. Yemek içmekten de münezzehtir. Oruçlu da yemez içmez. Lâkin kul şu şekilde sâim olmalıdır. Ne şeriatta, ne tarikatta ve ne de marifet ve hakikatte ona muftir (yiyeni içen) denile, sâim sayıla. Böyle sâim olanların bayramı elbette iyd-i ekber (büyük bayram) olur. Yani rü'yetullah (likây-ı Rabb) olur[29]. Bunu muhakkak bilinizki günümüzde, dini ve imanı korumak güçleşmiştir. Mü'min bir tarikata sülük ederse işi kolaylaşır. Bu söz kuru bir söz, delilsiz bir dava değildir. Ayet ve hadislerden anlaşılan budur. Tecrübe ile de böyle bulduk böyle gördük. Yalnız her tarikat değil, bunu da her vakit söylerim. Allah'dan korkuyorum, zira vebâl olur?

"Evet, öyle bir tarikat olaki; kitâp ve sünnete uygun, usul ve furua asla bid'at karışmamış buluna. Lâkin bunu da her adam anlamaz. Şu hususa çok

dikkat etmelidir. Âlim ve fadıl zevattan hakikatan amil olanlardan o tarikata sülük edenler var mı? Onu kabul etmiş olup olmadıklarını iyice araştırmalıdır. Eğer âlim ve fadıl kişiler kabul etmişlerse şüphesiz bu tarikat doğrudur. Abdi Mevlâsına lâyık eder."

Mürşid içinde (bu tecribe) doğrudur. Mürşid insan-ı kâmildir. Yok, âlim ve fazıl zevat mürşidi tasdik etmemişlerse o tarikten ve ehlinden de hazer etmek lazımdır (sakınmalıdır)[30].

"(Allahım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazaba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil" (Fatiha: 5-7). Âmin.

Tabib Beni Gördü

Sıddık-ı âzâm (r.a) Efendimiz hastalanmışlardı. Bir tabib getirmek istediklerini arzetmişler. Buyurmuş ki:

"Beni hasta eden, beni görüyor. Hazır ve nazırdır." Arzetmişlerki;

"Ne diyor?" Cevaben.

"Fa"âlun limâ yurîd - *Dilediğini mutlaka yapandır-"* (Büruc: 16) diye emir ediyor, buyurdular." Cenab-ı Hak İbrahim (a.s)'ın duasıyla da bizi irşad buyuruyor (Şuara: 78-84): "*O, beni yaratan ve bana doğru yolu gösterendir. O, bana yediren ve içirendir. Hastalandığımda da O bana şifa verir. O, benim canımı alacak ve sonra diriltecek olandır. O, hesap gününde, hatalarımı bağışlayacağını umduğumdur. Ey Rabbim! Bana bir hikmet bahşet ve beni salih kimseler arasına kat. Sonra gelecekler arasında beni doğrulukla anılanlardan kıl. Beni Naîm cennetinin varislerinden eyle".* Sadakallah'ül-âzim.

İşte imân, işte sadakat örneği. Cenab-ı Hak bizi de salihler zümresine ilhak buyura.

---

[24] Bulunamadı.

[25] Bulunamadı.

[26] Niyazi Mısrı Divanı, Syf: 54.

[27] Riyâz'üs-Sâlihin, 459, Buhari, Müslim.

[28] Riyâz'üs-Sâlihin, 459, Buhari, Müslim.

[29] Savm, nefsi hapsetmek demektir. Dinde fecrin doğuşundan güneşin batışına kadar olan zaman içinde yeme içme ve muamele-i cinsiyeyi oruç ibâdeti niyyeti ile terketmektir. Üç çeşit oruç vardır. (1) Orucu bozan şeylerden sakınmak, (2) Günah ve ma'siyetten sakınmak, (3) Masivâullah'tan sakınmaktır. Oruç tuttuğu halde gıybet ve yalandan sakınmayan yerilmiştir. Kamillerin orucu bu üç şekildedir. Onların orucu masiva ile bozulur, İftar etmiş sayılırlar. Avamın orucu işe yeme içme ile bozulur.

[30] Tarikat, yol demektir. Bir mü'min için tek yol vardır. O da "sırat-ı mustakiym" olan kur'an ve sünnetin belirlediği yoldur. Başlangıçta Resulullah'ın sünnet ve adabından başka bir tarik yoktu. Hicri 2. asırda özel zühd ve riyâzet yolları belirdi. Kur'an ve sünnete uygun olanlarını âlimler tasvib, diğerlerini ise tenkit ve red ettiler.

Çok Şeyhle Görüştüm

Çok meşayıhla görüştüm. Gerek bizzat ve gerek halifeleriyle de musahib oldum. Fakat şeyh efendide bulduğumu, gördüğümü hiç birinde görmedim. Müşarün ileyh gibi olmak hiçbirinin kârı değildir. Müşarün ileyhde bulunan, ledünni (gizli ilimler) ve mevhibeye (ihsana) dayanan ilim hiçbirinde yoktu. Çocukluğunda izhar'a kadar ders görmüş ki kesbi ilmi bundan ibarettir. Diğer görüşüp muhabbet ettiğim şeyhlerin ilimleri olmakla beraber, bir gün akşama kadar sohbet etmeleri mümkün değildi.

Şeyh Efendimiz Hazretleri altmış sene bu ilmi devamlı ve hem de tazeden tazeye gelmek, daima teceddüd etmek kaydıyla neşr buyururdu. Bitmek tükenmek ihtimali yoktu.

Müşarun ileyh hazretleri gibi dünyaya tenezzül etmeyen daha bir zat yoktu. Verildiği halde, kimseden bişey almamak bu zata mahsustu. Böyle iken çok kere hesap ederdim geliri masrafını iki ay bile idareye kâfi değildi. Cenab-ı Hak öyle bir bereket de ihsan buyurmuştu. Fakat bu kemâlatı bu nimeti bu memleket hakkıyla takdir edememiş, görmemişler ben ne yapayım.

İnsanda azıcık ilim, irfan olup da huzurda bulunacak idi ki kendilerinden cereyân eden ülûm (ilimler) ve kemâlât-ı ilâhiyenin az çok fehmine kadir olabile.

Allah razı olsun.

Tevhidin Üç Mertebesi

Sofiyenin mühâkkikleri indinde tevhid için üç mertebe vardır.

(1) Tevhid-i ef'al

(2) Tevhid-i sifât

(3) Tevhid-i zât

Tevhid-i ef'al mertebesinde kul, Hakk'a mütevekkil olup rızk hususunda ğam çekmez. Allah'a bütün işlerini havele eder. Bu mertebeye işâret eden (Teğâbun: 15): *"Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayandır. Mü'minler yalnız Allah'a tevekkül etsinler"* ve (Zümer: 38): *"...De ki: "Allah bana yeter. Tevekkül edenler ancak O'na tevekkül ederler"* âyet-i celileleridir.

Tevhid-i sıfat mertebesinde kul, atıl ve batıl beşeriyet sıfatından soyunarak sıfat-ı hakla muttasıf olur. *"Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!"* âyet-i (Fecr: 28) bu hususdadır.

Tevhid-i zat mertebesinde salikin gönlünde tamamen masivaullah zail (kayıp) ve halik (yok olma) olur. Kul, Hak'la kaim ve daim olur. Agâh (Bilgi) ve şuhuda (gözle görmeye) vasıl olur (ulaşır). Bunlar hakkında (Kasas: 88):

"Sen Allah ile beraber başka bir ilâha ibadet etme. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. ***O'nun zatından başka her şey yok olacaktır.*** *Hüküm yalnızca O'nundur ve kesinlikle O'na döndürüleceksiniz"* âyet-i celilesi şeref sadır olmuştur.

"Vech'üşşeyy" hakikaten "eş-şeyy" demek olduğundan, ona ulaşan sırr-ı insanî dahi hâlik (yok olucu) olmaz.

Efendi, bize olan ilahi in'am ve ihsan tez tez mücmelen (özet olarak) sayıyoruz. Ta ki müslümanlar özellikle ihvânımız kendi ni'metlerinin kadrini bilerek şükretsinler. Cenab-ı Hak bu ni'meti elimizden almaya.

Allah katında bu ümmetin şeref ve kadrinin yükseleceğinden, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa Alânebiyina ve Alyhimusselâm hezaratı ki bunlar ülûl-azim peygamberlerdi bu ümmetten olmağı temenni etmişlerdir.

Cenab-ı Hakk'ın bize olan niem-i celile-i İlâhisinden biri de bizi evvel emirde "insan" halk buyurmasıdır. Haşa huzurdan bizi bir hayvan yaratsaydı bizim elimizden ne gelirdi. Ne yapabilirdik. Sonra insanlık ni'meti yanında bize daha büyük "islam" ni'metini ihsan buyurmuştur. Efendimiz'e bizi ümmet kılmıştır. Sonra bizi maddi, mânevi amele muvaffak kılmıştır. İç amelimiz ve âlemimiz için bizi bütün tariklerin afdal (faziletli) ve eslem (yaratıcıya teslim olan) ve esheli (kolay) olan Tarikât-ı Aliyye-i Nakşibendiyyeye intisab (bağlılık) ettirmiştir. Elhâmdü lillah sümme elhamdü lillah.

Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiyye ta mehdiye ulaşacağı: "Bütün kapıları kapatın Ebu Bekr'in kapısı açık kalsın[31]" hadis-i şerifiyle istidlal (delillendirilmiş) buyuruluyor.

Efendi bunlarla beraber bü tarikte müceddid bulunan Hoca Mahmud Es-Sâmini Efendimiz Hazretlerinin kânında bulunuyoruz. Günümüzde bu tarikten başka Allah'a ulaştıran bir tarik yok gibidir. Hicret-i Nebeviye'nin bügün bin üç yüz otuz dokuzuncu (1339) senesi olduğu halde böyle bir sohbete uzaktan ve yakından toplanılarak, böyle bir içtimâ ve muhabbete tevfik ve inâyet buyurmuştur. Elhamdü lillah sümme elhamdü lillah.

Düşünün ve söyleyin, böyle bir Rabb-ı A'lâ sevilmez mi? Allahu Azimuş-Şan'a nasıl kulluk edilmez ve şükredilmez?

Biz elimizden geldiği kadar severek onun emirlerine ittiba ve nehyinden içtinâba ğayret edelim. Gönlümüzü o mun'im-i hakikinin (Allah'ın), muhabbet ve sırât-ı mustakıma (doğru yola) saygıyla, O'nun huzuruyla meşgul edelim. Her nimeti de ondan bilelim. Kulluğumuzda sâbit olalım. Bu kadar ihsan ve ikrâmı şimdiye kadar lutf ve ihsanından bahş buyurmuş olan o zat-ı zül-celâl Hazretleri, inşaallah hakkımızdaki ni'metinin itmamını ihsan buyurur.

---

[31] et'Tac el'Câmiu lil'usul, Cilt: 3, Syf: 307.

İslâm Alenidir, İddia ile Olmaz

Aleyhissalâtü vesselam Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifinde: "İslâm aleniyâttır. İman kalpte itikattan ibarettir[32]" buyurduktan sonra takvanın yeri batın (kalp) olduğuna ve takvanın üç mertebesini imâen mübarek elini sadr-ı hümâyunlarına işaret buyurarak: "Takvâ buradadır. Takvâ buradadır. Takva buradadır." emir buyurmuşlardır[33].

Efendi, bu hadis-i şerife nazaran bu zaman müslümanlarına ait olmak üzere İslâmiyet'in efradını câmî', ağyarını mânî olmadığı görülüyor. Zira bu hâdisten islâmiyetin aleniyet (açıkça ilan) olduğu anlaşılıyor. Hâlbuki müslümanlık da'vâ edilir, müslümanız diye ilân ve iddia ederler fakat ne ibâdet, ne taat ne salih amel, ne namaz ne oruç ve hiçbir şey hiçbir şey yok. Yalnız kuru da'va, sözle müslüman olduklarını diyorlar, o kadar.

Hâlbuki İslâm aleniyâttır. Namaz, oruç ve sair ibadetler işlenecek, yapılacak hem de bunlar (açık olup) gizli olmayacak, görülecektir. Biz de göreceğiz. Ben çok müslümanlarda bunu göremiyorum. Siz görüyorsanız söyleyin.

Üç mezheb imamına göre salih amel imandan birer cüzdür. Bizim mezhebimize göre salih amel imandan cüz değilse de imanın muhafızıdır. Demek olur ki salih amel olmaksızın iman korunamaz. Salih amel, imanın kemâlındandır.

Gerçi söz birsede herkes anlamıyor. Birinde biraz genişlik gibi bir müsaade var görünüyorsa da netice itibariyle (mezheb imamlarının görüşleri) farksızdır.

Cemal ve Celal Sıfatları ile Tasarruf

Cenab-ı Hakk'ın kullarına tasarrufu iki sıfatladır. Cemal ve Celâliyledir. Hadis-i şerifte de "İbadın kalpleri Rahmanın iki parmağı arasındadır[34]" buyrulmuştur.

Bu vücudun zahiriyle nefis ve yardımları kahır, celâl ve mekr-i ilâhiye (ilahi tuzak) mazhardır. Binâenaleyh Celâl tarafından ateşi görüpte Cemâl tecellisini ümid ve intizar etmek olamaz. Bu yol çıkmaz ve yanlıştır. Böyle rah-ı rızâyı (Hak yolu) ve tarik-ı Cemâli tutanlara kahr ve cemâl tecellisi (beraber) olmaz. Diyorlar ki: "Bizden bu belâ ve musibetler ref' ola (kalka)" bundan da maksatları anlıyorum ki bize bu sözü işittirmektir.

---

[32] el'Câmiu's-Sağiyr, Cilt: 1, Syf: 123, İbnu Ebi Şeybe.

[33] el'Câmiu's-Sağiyr Cilt: 1, Syf: 153, Buhari, Müslim.

[34] el'Câmiu's-Sağiyr Cilt: 1, Syf: 93, Müslim.

Haşa ve kellâ biz insân-ı kâmil değiliz. Haydi dedikleri gibi bir insân-ı kâmiliz. Bir insan, acaba ne kadar büyüktür (kâmildir) ki, Peygamberden de haşa ve kellâ büyük olsun (bu mühâldir (imkânsızdır)).

Peygamberler kavimleri arasında bulundukları halde o kavimlere azâb olunmadı mı? Oldu, tabii helâk olan o kavimler, Peygamberlerine ve İlâhi emirlere uygun hareket etmediklerinden helâk oldular. Peygamherlere tabi olanlarsa kurtuldular. Her asırda da varis-i nebi olan zata uyanlarla uymayanlar hakkında da hal yine böyledir.

Biz diyoruz ki: "Ya Rab, Biz nefsimizin sözünden bir an dışarı çıkmayız. Yine de sen bizim istediğimiz gibi ol. Bizi rahata ve selâmete çıkar. Tabii biz sana, bu işlediğimiz isyanlardan daha çok isyân edelim."

İşte bizim rahat (bolluk) ve selâmet (beden ve malın musibetlerden azâde olmasını) istediğimizin sebebi ve hakikati bu demektir. Pekâlâ, şimdi siz söyleyin hangi deli hatta veli, hangi yiğittir ki Cenab-ı Hakk'a karşı böyle bir dua edebilsin?

Ruh'ul Beyân'da yazar: "Sekiz kişi bir sefinede (gemide) yolculuk esnasında şiddetli bir fırtınaya tutulurlar. Bu fırtınadan kurtulmak için bunlardan herbiri bir şey nezrederler (adarlar). İçlerinden biri de bir köşede oturmuş duruyormuş, arkadaşları telâşlâ : "Yahu, ne duruyorsun sen de bir şey nezret derler." O zat:

"Vallâhi bir şey bilmiyorum. Ben de ancak fil eti yememeyi nezrediyorum." der. Arkadaşları: "Bu nasıl bir nezirdir. Böyle nezir (adak) olur mu?" derler. Cevâben:

"Eh, ne bileyim, hatırıma öyle geldi de..." der. Fırtınadan kurtulur bir sahile çıkarlar. Çok acıkmışlar yemek için bir fil yavrusundan başka birşey bulamadıklarından o yavru fili pişirir yerler. Fakat fil eti yememeği adayan zat yemez. Biraz sonra, hepsi uyur. Karnı aç olan uyuyamaz. Bunlar uykuda iken fil yavrusunun anası gelir yavrusunu bulamaz. Bulamayınca oradaki uyuyan adamların yavrusunu yediklerini hisseder ve birer birer ağızlarını koklar, ağızlarından fil eti kokusu gelenleri birer birer ezer parçalar. O adama sıra gelir. Onun da ağzını koklar. Ağzından fil eti kokusu gelmediğini görünce burnuyla dürter ve arkasına binmesini işâret eder. O zatı arkasına alır ve süratle yürür. Şenliğe yakın bir yere götürdükten sonra arkasından inmesini işaret eder. O zat da iner. Şenliğe (yerleşim merkezi olan yere) gider. Halını, kim olduğunu sorarlar o da halini başından geçenleri anlatır. Filin kendini bir gecede getirdiği bu mahallin, getirildiğ mahalden sekiz günlük bir mesafede

olduğunu söylerler. Açlıktan telef olmasın diye bir gecede, o adamı oraya ulaştıran Rabbani gizli hikmete bakınız."

Bu bir hikâyedir. Fakat ibret alan için kâfi bir öğüttür. Mademki bu belâ ve musibetlerden hepimiz şikâyet ediyoruz, gelin bü fırtınadan, bu bad-ı rehten (kötü rüzgârdan) kurtulmak için her birimiz nefsimizin bir kötü ahlâkından vaz geçmeği nezredelim. Artık fil eti de yemiyelim.

Nedir bu nefse ilel-ebed tabi olmak, bu hevâ ve tabiata karşı şimdiye kadar esâretimiz kâfi değil mi?

Yahu, nasaradan, hıristiyânlardan utanalım, hayâ edelim. Onlar mevhum İsâ'ları için bu kadar dertlere düşerler. Nasraniyeti yaymak için ne Çin'i ne Hindi koymayıp çeşitli fedâkârlıktan geri durmazlar. Acaba biz hakiki Hz. Muhammed (a.s) ve hakiki dinimiz ve Allahımız uğrunda neden bir gayret göstermiyoruz. Din-i neşr şöyle dursun belki kendimiz de onun hükümlerine tabi olmuyoruz. Bu gayretsizlik, bu himmetsizlik bize nereden geldi? Sübhan'Allah lâ havle velâ kuvete illâ bil-lâh.

Rahmet-i İlâhiye bu ümmeten o kadar soyulmuş ve kaldırılmış ki değil yekdiğerimize (birbirimize), bir kimse bizzat kendi nefsine dahi merhamet edipte onu Hazreti Alah'a âyık etmek istemiyor. Bu hususta "Cenab-ı Hak bir kavme ğadab ederse rahmet-i ilâhisini onlardan nez'eder (kaldırır)[35]" hadis-i şerifi varid olmuştur. Cenâb-ı Hak, Habib-i Ekremine hitaben (Enfal: 33):" *Oysa sen onların içinde iken, Allah onlara azap edecek değildi. Bağışlanma dilerlerken de Allah onlara azap edecek değildir"* buyuruyor.

Yani "Mademki sen onların arasındasın, Allah onlara azap etmez". Evet, asr-ı hümayunda bu âyet-i celile hükmünce, vücudu hümâyunları sâyesinde sahabe-i kirâm'a azab olunmadı. Onlar her veçhile Resulullah'a muhabbet (sevgi) ve mütabeât-ı kâmile (güzelce uymak) ile hiç bir şeylerini o hâzretin uğrunda fedâ ve isârdan (ikramdan) geri durmadılar. Ve Cenab-ı Hak da onları hayırlara muvaffak buyurdu. Allah cümlesinden razı olsun.

Asr-ı saadeti takib eden tabiin ve onları takip edenler tebeut-tabiindir. Şeriat-ı mutahara ile amel, sünanât-ı Mahmudiye-i Muhammediyyeye mütâbeat (uymak), kalen (söz ile) ve halen (davranış ile), ahlâken, zahiren ve batinen o hazrete muvafakatta bulunduklarından, onları da Cenab-ı Hak hıfz buyurarak azab etmedi. Zira her ne kadar Aleyhis-salatü vesselâm Efendimizin vücudu hümâyunlarıyla bu âlemden intikal etti isede nuru, feyzi yine ümmeti merhumesi arasında idi. Bu esrar ve hikmete, hilafet ve fâyuzat-ı Muhammediyyeye vâris insan-ı kâmiller vardı ki onlara da muvafakat,

mütâbaat demek olduğundan bunlarla bulunanların ve bunları aralarında bulunduranlara azap olunmadı.

İşte hangi zamanda bu (gibi) zevat-ı kirâm'ın kadir ve şerefi bilinir de inkâr edilirse, bunlardan yüz çevirmek, Allah ve Resulundan yüz çevirmek olduğundan Cenab-ı Hak türlü sıkıntı ve musibet verir.

Biz ne vakit ki muamelemizi değiştiririz Cenab-ı Hak (Ra'd: 11): *"İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah'ın emriyle onu korurlar.* ***Şüphesiz ki, bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez.*** *Allah, bir kavme kötülük diledi mi, artık o geri çevrilemez. Onlar için Allah'tan başka hiçbir yardımcı da yoktur"* âyeti hükümünce o da hakkımızdaki va'd-ı ilahisini, hıfz ve sıyânet-i Rabbanisini (Rabbani korumasını) ref (kaldırarak) ve izâle (yok) ederek bize ihânetle muamele buyurur. Zira dosta düşman, düşmana dost muamelesi olmaz. Düşman safına geçip dostluk muamelesini dostlara olan ikrâm, inam, imân ve ihsanı beklemek hamaket (ahmaklık) ve cahaletin son derecesi olmaz mı?

Allah bilir, benim ciğerimden kan gidiyor. Bu Paluda ne olduğunu (ben bilirim) benim bildiğimi siz bilmezsiniz. Bir vakitler aktar-ı arza (dünyanın dört bir yanına) fuyuzat-ı ilahiye (ilahi feyizler), nur'u Muhammediyye hep buradan intişar ederdi. Şimdi harebe zâre dönmüş.

Bir vakitler Allah bilir, ben cennete gitse idim yine o kadar sevinirdim. Fakat bu defaki gelişim beni çok müteessir etti. Mahzun etti. Bura böyle mi olmalıydı?

Evet, hane-i hass-ı Hûda (Allah'ın özel evi) olan beyt-i kalbi (kalp evini) harab ettik. O'da bizim memleketimizi, hanelerimizi harab etti. Bakın bura ne zahiren ve ne de batınan ma'muredir. Hayır, niçin böyle oldu. Çünkü önceleri buralara insan-ı kâmil nazarı dokunurdu. O vakitler burada insân-ı kâmil vardı. Bu nazar bu nefes sayesinde gerek zahiren gerek batınen hanelerimiz mamur (şen) ve abâd (huzurlu) idi.

Efendi, tecribe olunsa öyle (binnetice) bulunur. Bir hanenin içinde adam bulunmasın, dışarıdan o haneye ne kadar bakılırsa bakılsın kısa zamanda o evin harab olduğu görülür. Zira o evi ayakta tutan insan nazarı ile nefesidir. Fakat kimse bunu bilmez. Kezâlik, devam ve nizâm-ı âleme (dünyanın düzenine) de yeğâne sebeb ve bâis (konu olan) insan-ı hakikidir. Ne vakit ki hakiki insanlar bu âlemde çok bulunur, bulunmuştur. Nizâm ve imâret cihanda mükemmel olur ve olmuştur. Her vechile rahat ve fûtûhat (zaferler) ve emn-ü istirahet (istirahat güvenliği) hülâsa (kısaca) tecelilyât-ı Cemâliye (Allah'ın varlığı) hükmü ğalip bulunur ve bulunmuştur. Fakat bu zamanda

hakiki insanların az ve belki de yok hükmünde bulunduğundan bu âlem de böyle yıkılmaya yüz tuttu ve daha tutar.

Eğer biz gördüğümüz insan suretindeki adamlara insan dersek hem çok yanılırız hem yalan söylemiş oluruz. Bu (hususu) özellikle bilelim. Biri bana deseki, niçin böyle söylüyorsun? Evet, cevaben derim ki : "Allah biliyor bu mahlûka çok acıdığımdan ve çok sevdiğimden böyle söylüyorum. Tâki akıllarını başlarına alalar ve başlarının çaresine bakarlar." Ne yapalım Cenab-ı Hak bizim meşrebimizi de böyle yapmış. Birinin tırnağına diken batsa veya başı ağrısa sanki o diken benim gözümün ışığına batmış veya ciğerime saplanmış gibi müteessir olurum. Ne çare ki elimden birşey gelmiyor".

Bu mahlûkun bu din kardeşlerimin suri (görünürde) ve mânevi, dünyevi ve uhrevi hiçbir suretle zarar ve rahatsızlığına gönlüm ve vicdanım razı değildir. Mahlûku hûdâyı (Allah'ın yarattıklarını) ve ümmet-i merhumeyi bu derece sevmenin sebebleri de Allah ve Resulûllâh hatırı içindir. Zira az çok hissetmişim ve biliyorum ki bunlar hami-i emânetûllah'dırlar (Allah'ın koruyuculuğundadırlar) ve nur-u Muhammeddiden yaratılmışlardır. Daha bunları nasıl sevmeyeyim? Bir adamda Allah ve Resulullah sevgisi bulunursa elbette o adam hem cinsini ve ihvan-ı dinini sever.

Her zaman söylerim, bu halkın ikbâl (gelecek) ve idbarı (talihsizliği) hayat-ı ebediye (sonsuz hayata) ve saadet-i sermediyeye (sonsuz mutluluğa) mazhariyetleri veya gerçek ölüm ve hüsranları, hizlânları (sefaletleri) üç taifenin yüzündendir. Bu üç taife, ehl-i salâh (namaz ehli) olur kendi vücudlarına din-i ilâhiyi tatbik ve ikâme ederlerse halk da onlara bakarak tabii olarak Hakk'a yönelirler. Bu şekilde dünyada ve ahirette rahat saadet ve selâmet ve ticaret elde etmiş olurlar. Bu üç taife ise; ümerâ (yöneticiler), eşrâf (önde gidenler) ve âlimlerdir (bilginlerdir).

(1) Ümerâ, hükümet ve devlet adamlarıdır. Bunlar ilâhi emirler dairesinde adalet ve istikametle, halkın işlerine bakmakla beraber Malik'ül-Mülk'ün kulluğuna devam ederlerse, halk üzerinde hayırlı te'sirleri görülür. Bu yüzden Cenab-ı Hakk'a teveccüh (yönelme) ve ikbâl, emir itaat, yasaklardan içtinâb edenler (sakınanlar) bulundukça ve yetiştikçe, bunların salih amellerinin bir misli de adil amirlerin amel defterlerine yazılır. Ümerâ Hak'tan yüz çevirip, adaletsizlik ve istikametsizlik ederlerse daha doğrusu Allah'tan ve Resulullah'tan ayrılırlarsa ve bunların kötü hallerine mucib-i Celâl olacak huy ve gidişatlarına mutabakatla dünya ve ahirette muazzep (azap görme) ve her nimetten mahrum ve nar-ı cehime (cehennem ateşine) lâyık olurlar

kî; bu seyyiâtın (günahların) bir misli de keza müsebbiblerinin (ümeranın) defterine yazılır.

(2) Bu ümmetin batmasına, çıkmasına vesile ve rehber olacak kimseler eşrâf memleketin ileri gelenleridir. Nerede bir zulüm ve haksızlık katil vesaire mühalif-i şer' (şeriata aykırı haller) varsa ileri gelenlerin amel defterine aynen yazılır. Zira bunlar (halk) bu gibi işleri ileri gelenlerden gördü ve belleddiler.

(3) Ülemâdır. Evet, âlimleri en son söylediğimin hikmeti, evvelce, bunlara (âlimlere) halkın hürmet ve saygısı vardı. Fakat şimdi halkın âlimlere saygı ve hürmeti yalnız surete, resme hasr ve kasr edilmiştir. Sebebi de âlimlerin batın yönüne, taharet-i kalbe (kalp temizliğine), tezkiye-i nefse (nefis temizliğine) ve ilâhi ahlâk ile ahlaklanmaya önem vermeyişleri ve halka nümune (örnek) olmayarak, bu büyük mânâyı hiçe sayıp arkaya atmalarıdır. Arkalarına attıklarından dolayı bugün de başımıza gelen geldi, geleceğinden maada (başka), Allah'a sığınırız.

Bugünkü hali mehdiden başka kimse ve hiçbir şey paklayamaz[36]. Evet, her taife diyorki: "Biz Allah'ı nedelim!" Meselâ ümerâ diyorki: "Vazife maksadımdır, mukaddestir. Biz emr-i idâre (idarenin görevleri) ve masalih-i ibâd (kulları yönetmekle) ile meşgulüz". Eşrâf zenginler: "Biz zenginleriz, bu kadar meşguliyet içerisinde kim Allah ile olacak?" diyorlar. Âlimler: "Bizim ilmimiz var. Bu ilim bize kâfidir" diyorlar.

Gerçek bu sözler, biraz ağır ve acı gibi görülürse de doğrudur. İyi dikkat edilirse bunların ahval (davranışları), amâl (amelleri) ve ahlakları aynen böyle bulunur. Gerçek budur. Cenab-ı Hak cümlemizi hayır ile islâh eylesin.

İşte görülüyor, hiç kimse Allah'a sahip çıkmıyor. Onu istemiyor. Bununla beraber onu, o kahhar, Cebbar, Kaadir, Muktedir, Azim, Celil olan zat-ı zül-Celâl Hazretlerini de kendimize tabi etmek istiyoruz. Bize ancak bizim istediğimiz gibi, muamele ve tecelli buyurmasını bekler ve umarız. Heyhat, bu yanlış zehap (anlayış), fenâ (kötü) neticeye müncer olur (sürükler). Âh, bir bilsek bu ne fena gidiş ve düşünüştür, bu ne hizlândır ve ne büyük hüsrandır.

---

[35] Bulunamadı.

[36] Mehdi" lûğatta hidayete eren, doğru yolu tutan demektir. Tevrat ve İncilde bir mehdi'nin geleceği ihbar edilmesine rağmen Kur'an-ı Kerimde bu hususta bir açıklama yoktur. Hz. Muhammed'den sonra bir Peygamber gelmiyecektir. Bir kurtarıcı bekleyip doğru yoldan sapmak ve Kur'ana uymamak asla akıllı bir iş değildir. Doğruya uyan mehdidir.

Cenab-ı Hak acma' (kapsamlı) ve afdâl-ı kütüb-û semâviye olan Kur'an-ı Kerim ile ve Peygamberimiz Aleyhisselatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri vasıtasiyle bizi kendi zatına davet buyurmuştur. Sakın olmayaki zata da'vet olunmayı, ehemmiyetsiz birşey sayalım. Zira bizi büyük bir zat da'vet etse artık iftiharımızdan yere göğe sığmayız. Sabırsızlıklâ da'vet zamanına intizarla gecikmeden icâbet ederiz. Bu böyle. Ya bizi da'vet eden zat Hz. Allah (c.c)'dur. Da'vetci de afdal-ı enbiya, mahbüb-u Kibriyâ, Resul-û müctebâ Muhammed Mustafa (s.a.v)'dir.

Da'vet-nâme de bu Kur'ân-ı Azim'üş-şandır. Ne şereftir ki da'vet olunan da bizleriz. Bizim gibi mücrim âsi, günâhkâr kullardır. Bu da'veti kabul edenlere müjde, bu da'vetten yüz dönenlere ve büyüklenenlere yazıklar olsun.

Böyle bir davete nasıl icâbet etmeyelim. "Kuvvet ve Kudret ancak Cenab-ı Hak iledir." Ne ise bu ni'metin ne kadar büyük olduğunu az çok özet halinde tarif ettik. Şimdi bu ni'mete ulaşmanın usulunu da aramak, bulmak, öğrenmek gerekir.

Usul Yani Bab-ı İlâhi İkidir

(1) Şeriat-ı mutahhara (Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i Resulullahtır).

(2) Evliyaullahdır (Bunlar Kur'an ve sünnete âlim ve âmil, muttaki, güzel ahlâk sahibi bahtiyar kişilerdir. Umum mü'minler Allah'ın velileridir. Emir ve yasakları yerine getirmekle görevlidirler. Mü'minlere, Allah'ın velilerine ezâ ve cefâ caiz değildir. Haramdır).

Bab-ı ilahide gayet kuvvetli bekçiler de vardır. Fakat bu bekçilere: "Kim size bakmaz, mutlaka savuşmak geçmek isterse ona dokunmayınız, bir adam da size meyl eder, sizden geçmeye pek niyeti olmasa onu da bırakmayınız, diye tenbih olunmuştur".

Düşman, bir insanın dost addettiği hemcinsinden olan şeytanlardır. Bunlar çeşitli şeytanlıkla ve fenalıklarla hak şeklinde gözükerek insanı Hak yola yönelmekten ve girmekten alıkor. Mesela: "Sen tarikatı ne yapacaksın, beş vakit namazını kılıp orucunu tuttun mu kâfi, daha senden iyi müslüman olmaz. Şeyh denilen adamın şu, şu kusurlarını görmüyor musun? Şeyhe gidenler ne yapmış, neye yaramışlar ki... Bu gibi sevdalardan vazgeç azizim. Böyle şeyler senin ve benim elimden gelmez. Sonra aklın felânda çıkar, üstelik bu da bir belâ olur" derler.

Buna benzer birçok tesvilâtla (süslemeyle) şeytana taş çıkartacak iğvaat (aldayma) ve ilkaatta (telkinde) bulunurlar. Bunların tûrrahatına

(saçma sapan sözlerine) tabi olanların başına gelecek gelir. Yok, inayet ve cezebât-ı Rabbaniye ulaşırda bu gibi ifsadata (bozukluğa) insan kapılmazsa Hak kapusunun ikinci bekçisi olan şeytan gelir. Bu da daima insanı fakirlik ile korkutur. Sureti Hak'tan gelerek insana çeşitli ilkaatta bulunur. Buna da uyanlar uykuda kalır, belâsını bulur. Uymayanlar da akibet Mevlâ'sına ulaşır.

Bundan da geçilince son ve en çetin olan nefis meydana çıkar. Çeşitli hatıratla, türlü türlü ifsadatla kulu Mevlâ'sından ayırmaya çalışır. "Bu iş senin işin değildir. Kim bu işi başa çıkarmış ki sen de başa çıkarasın" böyle binlerce melânet (kötü iş) ve habaset (pislik) yapar. Bundan geçip kurtulan mü'mine Cenab-ı Hak lütuf ve Kerem-i ilahisiyle: "Kulum gel, sen sadık ve hakkiki mü'minsin. Bana hass ve lâyık bir kulsun. Benim cemâl ve visâlim senin incindir" diye o kulu muhabbet nuru ve marifetle zikir ve fikir-i Rabbanisiyle uğraşmaya muvaffak ve hidayet buyurur. Bunları insan-ı kâmile ulaştırarak onun irşad-ı ma'nevisiyle o kulu kendi zatına lâyık eder.

Hatıra gelir ki benim imanım, ilmim var. Bu kadar uzun uzadıya derdlere kim düşecek veya bizim dünyamız ne olacak, derseniz ben de: "Peki doğru söylüyorsun ama dünyam ne olacak der düşünürsün de Mevlâm ne olacak diye neden düşünmezsin. Dünya bize gerekte Mevlâ lazım değil mi? Onu bırakalım da tamamen dünyaya mı çalışalım? Dünyayı Mevla'ya tercih edersek bu nasıl iman olur. İşte ben de buna karışmıyorum" derim.

Ne ise efendi, sen bu sureti insana bakma bununla aldanma, sende hangi hayvanın sıfatı ğalip ise, hangi hayvanın ahlakında isen senin batının o hayvanın sureti, üzeredir. Sen o hayvandan başka bir şey değilsin!

Cenab-ı Hak hayvanları iki şey için yarattı.

(1) Hizmet etmeleri,

(2) İbret almamız için.

Hayvanların ahlakına dikkat edeceğiz. Bu ahlâktan bizde hangisi var. Hangisi üstün, diye tetkik edeceğiz. O ahlaktan kurtulmağa gayret edeceğiz ki sıfat-ı hayvaniyeden kurtulup suret-i insaniyemizi korumak mümkün olsun. Acaba hiçbirimiz böyle bir tetkikte bulunduk mu?

Mesela: Kelp (köpek), kurt, ayı, tilki, koyun ve öküz gibi hayvanların huyları nasıldır, nedir? Onların huylarından bazıları bizlerde de var mı? Ve hangisi bizde üstün ve baskın diye düşündük mü? Hiç aklım kesmiyor ki birimiz böyle düşünmüş olalım. Hâlbuki hadis-i şerifte: "Yaşadığınız gibi öleceksiniz. Öldüğünüz gibi haşr edileceksiniz (diriltileceksiniz)[37]" buyrulmuştur. Hal böyle iken biz nasıl insanız, imanımız var diye, güvenir de Cenab-ı Hakk'a teveccüh ve ikbalden çekiniriz.

Efendi, hayvanın imanı olur mu? Hayvan Cenab-ı Hakk'ı sever, ondan korkar mı?

Yahu, biz bu surete aldanıp kalmayalım. Kâfirler de bu hususta bizimle müşterektir. Eğer insanlık sırf şekilden ibaret olsaydı onların (kâfirlerin) de insan olması gerekirdi. Hâlbuki onlar hakkında (A'râf: 179): *"Andolsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik.* ***İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir****"* buyurulmuştur.

Şeyh Said-i Şirazi de:
"Reh-i rast bâyed zi bâlây-ı rast
Ki kâfir heme arzuy-u sûret çû mast"
Türkçesi:
"Doğru yol, yükseğe doğru olmalıdır ki kâfir şekil arzusu içinde kalsın".

Hülâsa (Kısaca), mü'min mekr-i Rabbaniden (Allah'ın tuzağından) emin olarak oturmaz. Mü'minin kalbinde havf (korku) ve mahabetûllah bulunmak lazımdır.

Belâm Bin Baura'nın yevmiye on bin kâtip kendinden tülû eden (doğan) ilmi yazarlarmış. Bu kadar ilmi zühdü, ibadet ve taatı varmış. Akibet küfür ile gitti. Cenab-ı Hak (A'râf: 176): *"Dileseydik o âyetlerle onu elbette yüceltirdik. Fakat o, dünyaya saplanıp kaldı da kendi heva ve hevesine uydu.* ***Onun durumu köpeğin durumu gibidir:*** *Üzerine varsan da dilini sarkıtıp solur; kendi hâline bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte bu, âyetlerimizi yalanlayan toplumun durumudur. Şimdi onlara bu olayları anlat ki düşünsünler"* diye onu kelbe teşbih ediyor (köpeğe benzetiyor). Kendinden evvel Hakk'ı bırakıp puta tapan olmadı.

Şeytanın kezâ yüz bin senelik ibadeti ve o kadar ilmi ve bütün meleklerden Cenab-ı Hakk'a kemâl-î kurbiyeti vardı. Ne oldu? Hiç bir şeye yaramadı. Eğer imana bir şey olmaz (denilirse) bunlarınkine (imanlarına) ne oldu?

Evet… olur, her şey olur. Gururla ve kendi akıl ve fikrimizle iş yapmaya gerek yoktur. Ne yaparsak yapalım Cenab-ı Hakk'ın zahir ve batın emirlerini severek yapalım. Nehyinden de sakınalım. İslâm-ı hakiki ve insan-ı hakiki olalım. Dost sözü ve doğru söz işte budur.

İnsan iki şeyden ancak birine yakındır. Yakın olduğu şeyin sıfatı ve hükmünün (o insanda) zuhur etmesi ise zaruridir. Evet, insan Ya Allah'a Ya Şeytan'a yakındır. Allah'a yakın olanda ilâhi ahlâk, güzel söz, esrar, hikem,

maarif ve ilm-i Rabbani zuhur eder. Şeytan'a yakın olandan da fenâ ahlâk şeytanlık zuhur eder.

İnsanın kendini kendine tanıtmak için "Küllü inâin yeteraşşahü bımâ fihi" sözü acâib bir mi'yâr (ölçü) ve terazidir[38]. Bu hakikat böyle aşikâr iken şimdikilerin: "Sen kalbe bak, amelim ve taatımı ne edeceksin. Benim kalbim temiz. Ğıl ve ğışştan (Kin ve hileden) âzâdedir". Sözüne kim inanır? Kim itimat eder?

Temiz, tıyp (tertemiz) bir kaptan tahir bir kalpten daima iyilik sızması gerekir. Hâlbuki böyle birşey yok. Daima günah, isyan ve ahlaksızlık, pislik tereşşüh ediyor (sızıyor). Buna ne diyelim?

Evet, bu gibi sözler yalandır. İftira ve bühtan-ı azimdir (yalandan bir iftiradır). Kendileri gibi nefis ve hevâya esir olanları kandırıp doğru yoldan çıkarmaktır. Şunu bunu saptırmak ve iğfal etmekten (aldatmaktan) başka birşey değildir. (Cenab-ı Hak bizi nefsin ve hevânın bu saptırıcı iddiasından korusun. "Ey Rabbimiz bizi gafillerden kılma". Âmin).

Nefsi Dizginlemelidir

Büyüklerimiz buyururlar ki: "Bir şehvet kalbe yerleşirse artık onu kalpten çıkarmak pek müşkül olur". Bu şehvet iki yolla çıkarılır.

(1) Şiddetli bir korku ve

(2) Şiddetli bir muhabbet.

Şehvet iki çeşittir:

(1) Şeytani şehvet,

(2) Batınî şehvettir. Şeytanî şehvet çok kötüdür. Bu çeşit şehvet ahlâk-ı zemimedir (kötü ahlaktır). Batini şehvet ise şeytani şehvetten daha gizlidir. Her şey tedricen birikir. Kâr ve zarar da böyledir. Azar, azar toplana toplana iş büyür. Altından kalkılamıyacak bir hale gelir. Binaenaleyh kesb-i kemâlat etmek isteyen sâlikler (yolcular) ufak bir sûri edepten dahi sakınmalıdır. Tâki nefs ve şeytan tamamen o sâlikten kesilsin. Ümidleri kırılsınki sâlik yol katede bile matlubuna vasıl ola.

---

[37] "Herkes öldüğü şey üzerine ba's olunur"; "İnsanlar niyy etleri üzere ba's olunur"; "İnsanlar niyetleri üzere haşr olunurlar" anlamında hadisler vardır. Keşf'ül-Hafa Çilt: 2, Syf: 384, 385.

[38] "Her kabın içindeki dışına sızar". Ameller niyetlerin yaşanan hayat inancın eseri olduğuna göre; kişi kendini bilmesi için nefse ve şeytana yan çıkmayarak, insafla ameline nazar etmelidir. Amelde noksanlık niyet ve inancın bozulduğuna veya olmadığına alâmettir.

Niceki nefis ve şeytanın sâliki saptıracağı me'muldur (beklenilendir). Onlardan kurtulup (Hakk'a ulaşmak) müşküldür. Sâlikin bunlardan kurtulamaması yine sâlik'in sıfatının eksikliğidir. Yani henüz varlık ve vücud (kaydlarından) kurtulmadığındandır. Zira "isbat-ı vûcudla visâl-ı mahbub bir yerde, bir adamda cemolmaz".

Bu kötü nefsi böyle harap alıştırdıktan, isteğini edâ ve ifâ ettikten sonra, onu adet edindiği me'lufâtından (alışkanlıklarından) vaz geçirmek, Evliya ahibba yoluna sevk ve tabi kılmak çok zor ve uzun zaman ister. Ruh'ul-Beyân'da yazıldığı gibi Bektaşi dervişiyle Nakşi fakirinin hikâyesine döner. Bektaşi dervişi diyor ki: "Ya Rabbi, sen bu dervişleri harap alıştırdın bir parça, ekmeye tenezzül ederek peşinden segirdiyorlar". Evet, biz de; bu nefsi kötü alıştırdık. Dizgini elimizden bıraktık, şimdi istediği yöne koşuyor, saldırıyor.

Artık bunun (nefsin) başını almak (önlemek) döndürmek çaresizdir. Cenab-ı Hak yardımcımız olsun. Âmin.

Evliyaullah'tan biri bir memlekete gider. Hikmetullah o memleketin padişahına bir sancı arız olur. Hekimler aciz kalır. Nihayet padişah: "Kim beni bu hastalıktan kurtarırsa taç ve tahtımı ona terk edeceğim" diye va'd ve nezretmiş (adamış). Bunun üzerine o zat padişah'ın huzuruna gider. Biraz okur. Elini padişahın karnına kor, sürer, haşa huzurdan fena bir koku padişahtan çıkar. Padişah bu sancıdan kurtulur. Kalkar oturur. Va'd ve nezri gereği saltanatını terk etmek üzere kabulünü beyaneder. O zat hayretle padişah'a bakarak: "Fena bir koku karşılığı olan taç ve tahtı kabulda mâzurum. Sizden saltanatı almak için değil, size nasihat için ben buraya geldim. Dikkat ediniz kötü bir kokuya bile mukabil olmayan fani bir mülkü, zail olacak bir saltanatı sevip Cenab-ı Hak'dan mahrum kalmak ve onun yakınlık ve vüslatından, rızasını kazanmaktan ğafil olmak akıl işi midir, insaf ve mürüvvet olur mu?" diye buyurur.

Gerçek budur. Öncede söylemiştim. İbn-i Semmâk Hazretlerinin elinde-su içmekte olan Halife Harun Er-Raşide verdiği nasihat da aynen bu nasihattir. Fakat burada dikkat edilecek bir yön var. Harun Er-Raşid gibi bir adil Halife elindeki hazır bir suyu içiyorken İbn-i Semmâk Hazretlerinin eline geçiyor ve ona nasihat ve irşadını yapıyor o da arz-ı ihtiyaç arz ediyor. Ve onun emirlerini dinleyip kabul ediyor. Böyle...

Bize gelelim bize Ya hu! Dünyanın nasihatlarını verseler dinleyip kabul eder miyiz, hiçbiriyle amel eder miyiz? Bizim müslümânlığımızın derecesine bakın, Cenab-ı Hakk'ı sevdiğimizin ölçüsüne ve ondan korktuğumuza bakın, mi'yar mizan gayet açık, aşikâr.

Aman efendiler, aman müslümanlar işitiyor musunuz? Başka fikirlere dalmağa gerek yok. Dinimizi, kendimizi kurtarmağı arzu ediyorsak, kitap ve sünnete muvafık bir tarikat ve bir mürşid bulmamız ve o tanka salik olmamız lazımdır. Başka çare yok? Nerede, nasıl bulalım. Ne ise mevcutların en uygununa tabi olmak lazımdır. Sair tarikatlar aklıma yatmaz. Hatta nakşi'nin diğer kolları da korkarım ki insanı Allah'a götürmez, götüremez. Tarik-i aliyyenin en son müceddidi olan zat-ı muhteremin tarikiyle Allah'a gidilirse gidilebilir. İnsanın iradesi kendi elindedir. Bu irade sebebiyle Cenab-ı Hak kullarına mücazât (ceza) ve mükâfât verecektir.

İrade-i cüziyye diyoruz ama bu cüz' öyle bir cüz'dür ki azim ve celil Rab'ül-Âlemin Hazretleri'nin irâde-i Celilesinden gelmiştir. Ondandır. O halde bu irâde büyük ve çok iş görür.

Evet, kul ilâhi ahlâk ile ahlâklanır. Esrar (Sırlar), hikem (hükümler), maarif (bilgi) ve ülum-u ilahinin (ilahi ilimlerinin) kân (kaynak) ve mahzeni olur. Hülasa Mevla'sına vasıl olur.

İşte cüz'i irade böyle büyüktür. Bunun aksi ise insan iradesini bu yöne kullanmazsa insanlıktan çıkar, hayvan olur. Hilafet rütbesinden düşer[39]. Allah'tan uzaklaşır. Her nimetten mahrum olur. Dere'ke-i esfele (Sefillerin derecesine) düşer. Rabbim muhafaza buyura. Aleyhisselatü vesselâm Efendimiz Hz. Ali (Kerremellahû Vechehu) Efendimize ve Hz. Muâz (r.a) Efendimize emir buyurmuşlar. "Ya Ali senin vasıtanla bir adamın hidâyet bulması arabın kıymetli develerini Allah yolunda infak etmesinden çok faydalı. "Ve Hazreti Muaza da: "Ya Muaz senin aracılığınla bir adamın Hakk'a dönmesi, hidayet bulması güneşin doğup aydınlattığı şeyler senin olsa, onları tamamen infaktan çok daha hayırlı ve efdaldır[40]" diye buyurmuştur.

Evet, mahlûkun hidayetine ve onların gönüllerinin Hakk'a yönelmesine vesile olmak Peygamberlik rütbesidir. Bunun aksi yanı insanları doğru yoldan çıkarmak, saptırmak şeytaniyet derekesidir. Bilmem ki bunun hangisi hayırlıdır?

Gafletimiz, varsa yapacağımız iş belli halife-i şeytan olmakta bir anlam yok, hem bir yarar da yoktur. Zorla kendimizi niçin ateşe atalım? Lâyık edelim?

Her ne ise, düşünüyor ve sabrediyorum. Acaba Hak Celle ve A'la Hazretleri bu müslümanlar indinde (inancında) neden bu kadar haşa ucuz oldu? Haşa ve kelâ neden bu kadar kıymetsiz oldu? Evet, genellikle Allah'ı severiz deriz. Bu iddiadan hiçbirimiz geri durmayız. Fakat bu söz bu iddia şeklidir. Resmidir. Zira müslüman bilir ki Allah'tan korkmuyorum veya sevmiyorum dese kâfir olur. Der ve bilir, fakat ne korkar ne de onu sever.

Bu iddia gerçek değildir. Çünkü sevenin ve korkanın ahlakı, ahvali (halleri), efalı (fiilleri) ve akvalı (sözleri) güzel olur. Kalbi pâk ve salim olur. Bu selamet-i kalple (kalbin kurtuluşuyla) beraber içten ve dıştan salih ameller olur. Hâlbuki ahlaksızlık, itaatsizliğin her çeşidi müslümanlarda. Dünyayı sevmek, nefse, varlığa hizmet onu sevmek, nefsi Cenab-ı Hak üzerine tercih etmek, emr-i ilâhiyi bırakıp nefsi gizliden gizliye Cenab-ı Hakk'a ortak (şirk) ittihaz etmek hep biz müslümanlardadır. Hülasa hangi âyet-i celile ve hangi hadis-i şerife ittiba (uyma), hangi emr-i ilâhiyi ve sünnet-i seniyyeyi Allah rızası için ihyâ ettik. Hangi yasağı ve hangi ahlaksızlığı da bıraktıksa gösterin. Sözlerimin şahidi Kur'an'dır. Siz de iddiânızı isbât edebilirsiniz.

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz: "Benim ve râşid halifelerimin sünnetine ittiba üzerinize bir görevdir...[41]" buyuruyor. Acaba kavlen, fiilen ahlâken, halen, batinen ve zahiren olan sünnet-i seniyyeler nelerdir. Bunları öğrendik mi, bunlara tabi olduk mu? Kezâ o zat-ı Celil ve kerimin kendilerinden emin olup bizi sünnetlerine tebeiyyetle me'mur buyurduğu Raşid Halife'ler inip de sünnetlerini öğrendik ve ihyâ ettik mi?

Heyhat, heyhat. Evvel dediğim gibi başka bir çare bilmiyorum. Cenab-ı Hakk'ın özel lütuf ve hidayetinden sonra bu zamanda böyle tecdid olunmuş bir tarikat bulmaktan başka çâre kalmadı. Müslümanlar kesin olarak bilmelidir. Bu zamanda hakiki adam yetiştirmek bu tarika mahsus ve aittir.

Diğer tarikler değil de bu tarikat, elbet bir şey oldu ki tecdid olundu. Şeyh Efendimiz Hazretlerine "Sâmini" denilmenin sebep ve hikmeti de budur. Kendileri bu tarikin sekizinci müceddididir. Ama halk bilmemiş, kabul etmemiş ne yapalım Hz. Allah böyle yapmış. Cenab-ı Hak bizi şefaatlarına mazhar buyura.

Asr-ı saadetten bu ana kadar Sıddık-i A'zam Efendimiz hariç, benim kadar mürşidini seven olmamıştır. Hakikaten böyle sevilmeye lâyık idiler. Bu târika girenlere gerekir ki bu tarikin usul ve fürunu öğrene ve muktezasınca (gereğince) amel ede. Nefis, heva ve tabiatla mücâhede ede. Usul ve füruu (kısımlarını) da her vakit söylüyoruz, hülasa olarak (kısaca) şu üç şeydir.

(1) Emr-i şeriatla amel etmek,

(2) Ahlâk-ı ilâhi ile ahlâklanmak,

(3) Huzur ve ağahiden bir nefes ayrılmamak, her hâl-ü kârda Allah'ı hazır bilmek.

Yalnız bazı şeylere dikkat lazımdır. Şer'i emirleri severek, saygı ve büyük bir ciddiyet içinde ifâ etmek. Menhiyyattan (Yasaklardan) yine böyle

severek ve cana minnet bilerek ictinab etmek (sakınmak) ve ahlâksızlığın en önemsizinden dahi razı, hoşnut olmayıp bunlardan temizlenmeye ve edebe çok dikkat etmek lazımdır.

Efendi, dünya ve nefis sevgisi, ücub (kendini beğenme) ve kibir, ğadab (öfke) ve hiddet, nemmamlık (koğuculuk) ve gıybet gibi kötü huylar helâl mıdır? Bir adam ki bu ahlak-ı zemime pisliğiyle kirlenmiştir, o nasıl Hz. Allah'a lâyık, Peygamberine yakın olur. Aleyhissalâtü vesselam Efendimize en çok güzel ahlâkı olanın yakın olacağı hadis-i şerifle sabittir.

Meselâ biz nefsimiz için hiddet ve ona buna herşey söyleriz. Sonra bunun adını emr-i bilma'ruf, nehy-i anilmünker koruz. Ya hu, Peygamber Efendimiz: "Hiddetlenme[42]" buyurmuştur. Yok, yok. Canım böyle olmaz. Emr-i ilahi veya sünnet terk olunursa veyahut dine, müslümanlara hakaret ve ihanet edilirse o vakit sadık mü'minin kemâl-ı gayretinden ve muhabetinden dayanamıyarak usul-u şer'i dairesinde hiddet ve şiddetlenir. Eğer (hiddet ve şiddeti uygun görenler) sözlerinde doğru iseler gerek vücutlarında gerek hariçte bin türlü emr-i ilahi terk olunuyor. Sünnetlere ittiba olunmuyor. Bunlara mukabil Frenk (Avrupalı) adâb ve âdeti kabul ve tatbik olunur da niçin bunların hiç birine canları sıkılmaz. Bunların ismine de ilerilik, tarakki diyerek sükût ediyorlar!

Evet, tarakki, tarakki... Bilmem nereye tarakki ettik. Ne kaybettik, ne bulduk, işte bunu sonra anlarız. Bugün de bilenler bilir!

Evet, şekerin kıyyesi (okkası, 1282 gr) üç, dört kuruş iken on misline ve her eşyada sekizer, onar misline çıktı. Doğrudur. Tarakki, tarakki diye çırpındık durduk, işte tarakki. Daha ne istiyoruz. Duamızın icabet-i seriası (hızlıca kabulü), daha niçin sıkılıyoruz, daralıyoruz. Ne ise...

Evet, dediğimiz gibi bu üç şey kimde bulunursa o adam en büyük bir ilâhi lütfa ve ihsana mazhar olmuştur. Bundan büyük tevfik ve bundan daha büyük hidayet olmaz. Bunlar kime hâl ve mal olursa şüphesiz o adam insan-ı kâmildir. Bunlarsız olan kimse de isterse havada uçsun, bin türlü havarik (harikalar) ve keramet göstersin sakın inanmayınız. Mekirdir, istidraçtır. Daha kim bilir nelerdir, nelerdir. Onları Allah bilir.

Hülâsa bu gibi işler bizim işimiz değildir. Elimizden gelmez vesselâm. Hz. Sıddıyk-ı A'zam ashabın en üstünü, Peygamberlerden sonra mahlûkatın en faziletlisi iken diğerlerine nazaran kendilerinden çok hadis rivayet olunmamıştır. Keza kendilerinden keşf ve keramet de rivayet olunmamıştır. Bunun sebebi, Sıddık-ı A'zam Efendimiz sohbet-i seniyye-i Risâlet penâhiden bir an olsun ayrılmadığı gibi onun (Resulullahtan ilim, hikmet) ahzi (alması)

gibi de kimse (ilim ve hikmet) ahzedememiştir. Ve kendileri batıniyye ve ma'neviyye ile meşgul olduklarından böyle olmuştur. Bir de herkes ona serbest ve kolaylıkla yanaşamamıştır ki ondan hadis-i şerif de rivâyet etsin. Radiyallahu anh.

Saadet ve Şakâvet Ehli

İnsan ya saadet ehli olur, ya şekavet. Bunların tarifi, özeti ve farkı şudur:

İnsan, ruh ve nefisten mürektir. Yani letafetle kesafetten yaratılmıştır. Eğer letafet ve ruhâniyet yönü üstün gelirse insan salih amellere güzel ahlaka sâi (çalışıp) ve zikr-ü fikr-ü Mevlâ ile meşgul olup, masiva efkârından ayrılmağa meyl ve daima Cenab-ı Hakk'a teveccüh ve ikbâla müştak (istekli) ve rağib (isteyen) olur. İşte bu neşe saadettir. Gitgide bu adam es'adiyyet mertebesine ulaşır. Hz. Allah'a lâyık ve vâsıl olur.

Şekavete (İsyankârlığa) gelince, insanın surette (şeklen) itaati olsa bile gönlünün daima efkâr-ı masiva ile iştiğalı (şekâvet belirtisi) ahlâksızlıktır. Allah'ın sevdiklerini sevmemek aksine sevmediklerini sevmek onlarla beraber olmak, zikr-i ilâhiden gaflet etmek gibi halât (haller) evsâf-ı seyyiede (günahların vafıslarında) bilâ şübhe (şüphesiz) şekavet ve hayvaniyettir. Artık hayvanın ne cennete ve nede Hakk'a gitmesine ihtimâl yoktur. Onun yeri şeytanm gideceği yerdir. Nefse, şeytana ve kötü arkadaşa kapılmanın neticesi budur. Allah aşkına söyleyin bunun iyi neresinde, yararı nedir? Dünya için ahiret için kazancımız ne? Baştanbaşa zarar, baştanbaşa hüsrân.

Ya hu, İmam Ğazali gibi bir zat ki asrının ferid (tek) ve vahididirler. İlim ve amelde ikincisi yoktur. Müslümanlar arasında hürmet ve şöhreti âfâkı (dış memleketleri) tutmuştu. Böyle iken bu zat-ı muhterem anlamış ki yalnız ilim ve zahir-i amelle iş tamam olmayacak murad ve rızay-ı ilâhi kazanılmayacak, bu kadar şan ve şerefi ayakaltına alarak insan-ı kâmil aramaya mecbur kalmış. Yalın ayak, başı açık sahralarda dolaşarak bab-ı evliyaya dehalet (dâhil olma) çarelerine tevessül etmiştir. Bazen: "Ya imam eski haliniz bundan iyi idi, niçin böyle yaptınız?" yollu söylendikte: "Sözü bırakın biz işi anladık, bize feth-i bab bu yüzden oldu. Bu âleme gelmekten murad-ı ilâhi iktisâb-ı kurbet (yakınlık kazanma) ve vuslattır (kavuşmadır). Onun da yolu budur. Ancak bu suretle istihsal-i matlup (talep edileni kazanma) mümkündür" diye buyurmuşken bilmiyorum biz neden, eslâf-ı kiram (önceki âlim) hazretlerinden daha akıllı oldukda (ondan mı) bu gibi şeylerle mukayyed olmuyoruz?

Dünyevi bir işimiz olsa, işin hatırası için hiristiyana, kâfire bin türlü bel büker, el öper, niyaz ve istirhamda bulunuruz. Bu halimizden utanmaz ve hayâ da etmeyiz.

Fakat Allah işi için, Allah ve Peygamberi nezdinde kadr ve şerefi elde edeceğimiz ni'met-i uzmâ (büyük nimet için) değil üç beş kuruş veya on günlük bir me'muriyet, ebedi, sermedi hayat-ı tayyibe (sonsuz temiz hayat) ile Allah ve Resulullah'ı kazanmak sayılması mümkün olmayan nimetlerdir.

Evet, insan-ı kâmili kabul etmeyelim, beğenmeyelim, ona tenezzül etmeyelim bunların hepsi güzel ama (bilelim ki) onu kabul etmemek ayniyle Allah'ı ve Peygamberi kabul etmemektir. Bu hususu iyi düşünelim. Ona göre davranalım sonra başımıza gelen gelir[43]. Beni ayıplamayın, biraz ağır ve acı da olsa gücenmeyin. Benim gibi insanlık nedir, ne demektir bilseydiniz benden bin kat fazla insanlığın ziyasına ve ma'siyet-i azimeye (büyük isyanlara) acır, yanar ve yakılırdınız. Ne yapalım Allah bizi de böyle halk etmiş. İnsan düşman ettiği kimseleri katiyyen kalbine sokmaz. Sokmamalıdır. Eğer gönlümüzü bunlarla meşgul edersek artık adavet (düşmanlık) bunun neresinde kalır.

Mahbub-u hakiki olan Cenab-ı Hakk'ın nazarğahını, beyt-i ilahiyi kendi düşmanına ikram ve hasr ve tahsis etmiş olursak, bu ise hakikatte o adama adevet değil bilakis lütuf ve ikramdır. Asıl adaveti sen kendi kendine etmiş olursun. Sevdiğin bir adamın fikir ve hayaliyle uğraşıp Allah ve huzurundan dûr ve baid kalmamalısın. Ben kardeşlerimin arif olmalarını isterim. Öyle kuru, kaba saba olmalarından hoşlanmam. Zira ârif olmayan kaba, kuru kimseler nefis ve şeytana maskara olurlar. Ayrıca varlık ve benlik sahibi olurlar ki bundan çok korkarım. Cenab-ı Hak bizleri varlık ve benlikten kurtarsın, tevfik ve hidayet buyursun. Âmin.

---

[39] İrâde iki yönden birini tercih etme yetkisidir. İnsan yeme, içme ve birleşme gibi maddi şeyleri irâde ederse hayvanlar ile eşit olur. Meşru yeme, içme yanında ulvi ğaye ve maksadı kavrayarak, ahireti ve Cenab-ı Hakk'ı irade, murad ederse hayvanlardan ayrılır. İnsanlık ve kemâl yoluna girmiş olur.

[40] Bulunamadı.

[41] Riyâz'üs-Sâlihin; 90 Ebu Davud, Tirmizi

[42] Resulullah Efendimiz, nasihat isteyen bir kimseye, (Kızma, sinirlenme!) buyurdu. Birkaç kere sorduğunda, hepsine de (Kızma, sinirlenme!) buyurdu. (Buhari).

[43] İnsanın hak ve hakikati öğrenmesi ve yaşaması Allah'ın emridir. Hak vehakikate çağıran kimselere bir çıkar ve dünyevi menfaat gözetmeksizin ihlas ile tabi olmak lazımdır. Hadis-i şerifte müslümanın Müslümana öğüt vermesinin bir görev olduğu açıklanmıştır. Ayette de mü'min mü'minin velisi, din ve dünya işlerinde yöneticisidir. O halde âlim, Hak ve hakikat üzerinde sabit nasih ve muhlis, salih kimselerden ahz-ı ilim ve ahlak edinmek bir vazife-i diniyedir. Din ancak böyle ayakta durur. Allah ve Resulunun emirleri öğretilmeli ve yaşatılmalıdır. Öğreten ve yaşatan kimselere ihtiyaç vardır.

Nefsin Hoşlandığında Hayır Yoktur

Cenab-ı Hak bir Peygamberine vahiy buyurmuş ki; "Sabahleyin kalkınca ilk önüne ne çıkarsa onu ye, onu geç yine önüne ne çıkarsa onu setret (ört), bunu da geçtikten sonra bir mezbelik gelir orada durma geç." Bu ilahi emre imtisalen (bağlı olarak) sabahleyin evini terk ile yola düşer, önce bir dağa rastlar. Hemen dağı yemeğe başlar. Dağ gayet tatlı, güzel bir elma olur. Onu yer. Yoluna devam eder önüne bir altın teşt çıkar. Bunu ne kadar örtmeğe çalışırsa örtemez. Oradan da ayrılır. Önüne çıkan mezbelelikte durmayarak geçer. Cenab-ı Hak'tan bunun hikmetini sorar. Cenab-ı Hak ferman buyurur ki; "İlk karşılaştığın dağ mekruhat-ı nefse (nefsin mekruhuna) işarettir. Ne vakit nefse ağır gelen bir şeye tesadüf olunursa sabredilirse, sonu gayet tatlı, güzel ve hayrı mucib olur. Kur an-ı Kerim'de (Bakara: 216): *"Savaş, hoşunuza gitmediği hâlde, size farz kılındı. Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz"* buyuruluyor.

Hikmet-i ilahi, nefis neden hoşlanmazsa ve nefse ne ağır, kerih gelirse Cenab-ı Hak o şeyden (işlenmesinden) razı olur. Aksine nefis telezzüz ederse o şeyde (işlenmesinde) Cenab-ı Hakk'ın ğadabı gizlidir. Bunda ısrar pek fenadır. Birçok kemâlattan ve belki büsbütün Hak'tan mahrumiyete sebep olur.

Çok kere müslümanlar nefislerini Hakk'a şerik ederler. Nefis, hevâ, tabiat ve şeytana kulluk ederler. Bununla da Cenab-ı Rab'ul-Âleminden ücret isterler. Bu ne hamâket (ahmaklık).

Bu putlara tapınırken hâlâ kendilerini "Abdullah" sanırlar. Bu ne belahet (düşüncesizlik).

En kötüsü ve indeallah en fenâ olanı hevâyı ilah edinmekle, ona taparak Abdullah'a olan ikram ve ihsanı ümit ve intizar etmektir (beklemektir). Bu ne cehalettir. Sübhânellah...

Bu nefis putuna, bunun kibir ve enâniyetine yeter taptık, yeter hizmet ettik. Bu ömr-ü azize bu enfas-ı ma'dudeye (sayılı nefese) yazıktır. Bu murdar için zâyi' ve telef olup da gider. Bu hal pek çok nedâmet (pişmanlık) ve hasretimize, şiddet-i mahrumiyetimize sebep olacaktır ki buna da yanılmaz. Ya, Allah'ı Peygamberi, ahireti inkâr edip kurtulmalı ki zamanımız müslümanlarının çoğu bu fikirdedir. Güya bu inkârla içleri rahat ediyor? Hâlbuki ne rahatı Allah'ın ve enbiyanın sözleri yanlış olurda bu dört hezelenin (boş ve manasız sözlerin) tefevvühatımı (ağza alınması) doğru olur?

"Onlar, inananlar ve kalpleri Allah'ı anmakla huzura kavuşanlardır. Biliniz ki, ***kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur"*** âyet-i celilesi (Ra'd: 28) sarihtir. Bunların rahat sandıkları rahat değil, dünya ve ahirette hüsran-ı azimdir (büyük hüsrandır). Hasret, nedamet ve rezalettir. Cehl, gaflet ve körlüktür.

Yahut da kâmil bir kişi bulup ta onun vasıtasıyla bu dinin zahir ve batınını öğrenip kendi vücudumuzda ikâme etmek dünyada ve ukbada (ahirette) rahat ve selâmeti bulmaktır. Bize (müslümana) yakışan da budur.

Ey hazret-i insan, sen pek büyüksün, âlâsın. Büyüklüğünü aşağılığa, zâil ve fani bir kaç kuruşa değişme.

"Kur'an ve insan eştir[44]" buyurulmuştur. Kur'an ibadullah'ın (Allah'ın kullarının) hidayetine bâistir (konudur). İnsan da bir kitab-ı ibrettir. Maahaza (Bununla beraber) bu insan, kitab-ı nâtık bir nâtık'ın (söyleyenin) nutkuyla nâtıktır.

Elhasıl Kur'an kulları Allah'a ulaştırmak üzere ne lazımsa onu emreder. Ne şey vuslât-ı Hakk'a mâni' ise onları da meneder.

Efendi, insan da aynen böyle (Kur'an gibi) yapar. İbadullah'ı Hz. Allah'a davet eder. O'na lâyık kullar yapar. Kur'an çoklarının sapmasına sebep olur. Keza insan da böyle, çok kimseleri ateşe müstahak eder. Saptırır. İşte insanın şerefine ve kemâlına bir nihâyet yoktur. İnsanlık çok büyüktür. Onun için ben daima onu (insanlığı) tebcil (yüceltme) ile anıyorum.

Dikkat edin hep Hazret-i insan derim. İnsanlık kayıp ve zây' olacak bir şey değildir. Ama nasıl diyeyim, nasıl anlatayım!

Evet, büyüklerimiz öyle diyorlar : "İnsan-ı kâmilin lisanı, ihvân ve müridânın sahife-i kalplerine esrar ve hikem, ülûm ve maarif-i ilâhiyeye bir kalemdir. Sâlik'e gereken onu can kulağıyla dinleyip kabul etmektir". Böyle olunca, zamanı geldiğinde o ulûm ve esrar kat be kat tamamen müridden doğmaya başlar. Bu cihetle, bu tarikte bulunan zat-ı muhteremenin sohbetini kaçırmamak lazımdır. Zira bahsedilen olgunluktan mahrum kalırız ki büyük mahrumiyet, hasret ve günâhtır[45].

Bir salik'in kendi kendine elli senede kazanamadığını mürşidin (hakkı öğreten kimsenin) bir andaki sohbeti (talimi, öğretmesi) ile kazanır. Bu zamanda esrar ve hakaikten bahsedilmezse Allah'a gitmek ihtimali yoktur. Zamanımızda değil tarikat, dini, islamın, zahiri amelleri dahi korumak müşküldür.

Biz insaniyyet ve islâmiyetin hakikat ve hikmetlerinden çok bahsetmek isteriz. Hâlbuki önceki zamanlarda, değil böyle bir mecliste her adama bu gibi sözleri söylemek, hatta yer altına girerek o da ehlini bulursa bu esrarı bu sözleri söylerlerdi. Zira o vaktin hükmü öyle idi. Emr-i ilâhi öyle idi. Her ne ise...

Sâniyen: Cenab-ı Hak buyurur: "O altın teşte ki tesadüf ettin ve ne kadar çalıştınsa setredemedin. O da insandaki güzel ahlak, hoş huy ve kemâlattır". Olgunluk sahibi ne kadar olgunluğunu örtmek isterse, örtmeye muvaffak olamaz. Cenab-ı Hak onu örttürmez. İnsanlar arasında ifşa eder. Tâki insanlar ibret alıp ehl-i kemâl olsunlar. Bu böyledir. Bunu bilelim, ticaret bu kemâli kazanmaktır. Bir hadis-i kutside: "Halkı yarattım ki beni kazanalar. Ticaret edeler. Yoksa ben onları kazanmak için değil[46]" buyuruyor.

Evet, bütün yaratılmış, âlem inkâr etse bunların küfründen Cenab-ı Hakk'a hiç bir ziyân haşa ve kellâ bir noksan arız olmaz. Bütün yaratılmış, âlem muvahhid (tevhid ehli), salih ve Cenab-ı Hakk'a müteveccih (yönelmiş) bir insan-ı kâmil olsa keza bir fayda olmaz. Bu fayda ve zarar ancak insana göredir. İnsana aittir.

Yalnız iştiyâk-i ilâhi, bu kullar kendine (rızasına) mir'at (muvafık, mutabık işler yani ayna) olsunlar da o güzelliği bu güzellikte seyretsinler. (Yani ilâhi emirleri tatbik ederek, ahsen-i takvim olarak yaratılan insanda o emirlerin faydasını, güzelliğini görsünler. İşte murad-ı ilahi budur).

Vay o adamların başına ki bu iştiyâk-ı ilâhiyi anlayamadı. İşitmedi, arkaya attı ve dünyasının, nefsinin, hevâsının arzularını iştiyâklarını yerine getirmeğe çalıştı. (Dünyaya ayine olan kimselerse yiyen, içen her türlü nefsani zevk ve safâyı geri koymayan, din ve imandan uzak kimselerdir). Yazık, yazık...

Şu kimselerden daha bahtiyar belki çok daha bahtiyar kimler olabilir? ki onlar iştiyâk-ı ilâhiyeyi anladı. (Yani ona ayine olup rızasını kazanarak emirlerini) edâ etti. Ve o yolda bulunma tevfikine uğradı.

"Ya Rab bizi dünya ve ahirette bu zümre ile haşret. Öncekilerin ve sonrakilerin Efendisi Hz. Muhammed (a.s) hürmetine" Âmin.

Cenab-ı Hak buyuruyor. Üçüncü olarak karşına çıkan mezbelelik (çöplük) de dünyadır. Burası durulacak yer değil gönül verilecek bir mahal bir şey değildir. Aman buna meyil ve muhabbet etme.

Evet, bu ta'lim ve tezkir-i İlâhi bilvesile yine bu ümmet-i merhumeyedir. Murad-ı ilâhi yine bizim kesb-ü kemâl etmemiz (olgunluğu kazanmamız) içindir.

Enbiyâ-ı izam Hezaratı fıtratan pak, tâhir (temiz) ve ma'sum, Hz. Allah'a has ve mahsus olmak üzere yaratılmışlar. Cenab-ı Hak cümlesinin şefaatlarına bizleri mazhar buyura, Âmin.

İman, İlim ve Amel

İman, ilim ve amel bu üç nimetle Cenab-ı Hakk'ın tevfik ve inâyetiyle her kemâl insana müyesser olur. Kul bunlarla ayinelik ve hilâfet mertebesini bulur. Yalnız iman, yalnız ilim veya amel kâfi değildir. Arzu edilen şey bunların içtimaiyle husula gelir. Hz. Hıdır (a.s) hakkında (Kehf: 65): *"Fevecedâ 'abden min 'ibâdinâ âteynâhu rahmeten min 'indinâ ve'allemnâhu min ledunnâ 'ilmâ; Meali: (Ey Muhammed!) De ki: "Duanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin! Siz yalanladınız. Öyle ise azap yakanızı bırakmayacak"* buyuruluyor. "Katımızdan bir rahmet"den murat ilm-i zahirdir. "İnd" yanında manasındadır ki bu ilim Allah katında demektir. "Ve ona katımızdan bir ilim öğrettik"den murat ise batini olan sırf zat-ı ilahiden bilâ vasıta ve doğrudan doğruya gelen ilm-i billâhtır.

Bu ilim evvelkinden çok yüksek, eşref ve eceldir. Zira ilmin şerefi ma'lumunun şerefine tabidir. Zahiren islâmda insan kendi ibadet ve taatını, zahiren islamiyetini bilip yerine getirilebilecek kadar ilim öğrenmek gereklidir. Bu kadar bir ilim elde etmek dahi insana yeter.

Kalp ilmi öyle değildir. Bu ilmin cahili husrân-ı azimde olduğu gibi âlimi de indellâh makbul ve memduhtur (övülendir). Kalp ilminin tahsili, ehli ise verâset-i kâmile ile Peygamberin zahir ve batın ilmine ahlâkına, ahvalına ve efalına tebebiyyet (uyma) tarikiyle vâris olmuş olan zat-ı kirâmdır. Bunlar da bir türlü verâset daha vardır ki onu pek çok kimseler bilmez[47]. O da Peygamberin ümmiliğine varistirler. Hatta zahirde ilimleri olsa bile bu ilimlerini batınen terk ederek ilm-i mevhibeye ulaşırlar. Bizzat Hak'tan ahz-ı ilme muvaffak buyurulurlar.

---

[44] Kur'an Cenâb-ı Hakk'ın Kelâm-ı ilâhisidir. Nazm-ı celili ve mânây-ı münifi vahyen münzeldir. Mahlûk değildir. Zira sıfat-ı ilahidir. İnsan, Cenab-ı Hakk'ın güzel bir surette yarattığı bir mahlûktur. Kur'an'da insanın yaratıldığına dair birçok âyet vardır. Bu cihetle Kur'an ile insan eş değildir. Olamaz da. Biri ğayr-i mahlûk biri mahlûktur.

[45] İlim öğrenmek her mü'min üzerine farzdır. Yapmak ve terk etmekle sorumlu olduğu şeyleri öğrenmemek günahtır. İlim farz veya fazilet nevinden olur. Her ikisi için verilen mesai ibadet mesabesindedir. Cahil ve hürâfe sözlerini dinlemekse haramdır. Bu nazik noktayı tefrik için uyanık ve bilgili olmak lazımdır. Kur'an ve sünnet ilimleri müdevvendir. Bunun dışındaki ilim iddaları yalnız bir iddiadır. Doğrusunu Allah bilir.

[46] "Cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım" (Zâriyet: 56) ayeti gereğince insan ibadetle Cenab-ı Hakk'ın rızasını kazanmalıdır. Yoksa Cenab-ı Hakk'ın insanları yedirip, içirip onlardan bir kâr ve hasılat maksadı yoktur. Hem bu abes olur. Allah her türlü ihtiyaçtan münezzehtir. "(Ey Muhammed!) De ki: "Duanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin! Siz yalanladınız. Öyle ise azap yakanızı bırakmayacak" (Furkan: 77) âyeti de aynı anlamı te'yid etmektedir.

[47]"Alimler enbiyânın vârisleridir." Hadis-i şerifi verâseti âlimlere hasretmektedir. Kur'an ve hadis ilimlerini bilen ve ahkâm-ı şerriyyeyi âlim zatlar bu dinin temelidir. Âlimler yalnız kuralları bilen, ruh ve mânâdan bigâne kimseler değillerdir. Aksine mânâ ve hikmetleri ilim ve ma'rifet yoluyla keşfeden Cenab-ı Hakk'm özellikle senâ buyurduğu zatlardır. Âlimlere dil uzatmak, onları tanetmek bilgisizliğin eseridir. Din ayakta duruyorsa, övgüye lâik vâris-i enbiya ülemâ sayesindedir.

Üm'mün mâ'nası ana demektir. Yani her şeyin aslı bunlardır. Yani asrındaki her şeyin aslıdırlar. Bir misal söyleyeyim. Şeyh Efendi Hazretleri buyuruyorlar ki: "Türbelerinin bulunduğu yerde mânâda (rüya âleminde) öyle görmüş ki çok evliya toplanmış ve bunlara ait birer hayma (çardak) birer bahçe havuz var. Bu bahçelere Murat Nehri'nden kanallar açılmış, herkes bahçesini bu suretle suluyor. Herkesin de birer ikişer testisi var bunlarla Murat Nehri'nden su getirilip o havuzlara dolduruluyor. Ben de su kaplarımı alıp Murat Nehri'ne gittim kenarında (kaplarımı) dolduracağım sırada da bir hatif (gizli bir nidâ) bana dedi ki sen buradan doldurma. Cevaben nereden doldurayım dedim. Et ki Murat Nehri'nin ortasından doldurasın dedi. Suyun üzerinden ta ortasına kadar gittim oradan doldurmak üzere iken hâtif dedi ki; buna da kanaat etmeyesin. Ya ne edeyim dedim. Sen Murat Nehri'nin çıktığı yeri bul. Oradan testilerini doldur dedi. Bir kuş gibi oldum. Murat'ın çıktığı yere ulaştım. Bir kayadan su çıkıyordu. Oradan dolduracağım sırada hâtif bana dedi ki; sen buna dahi razı olma et ki su senden aka. Dikkat ettim o su bir kuşun göğsünden çıkıyor. Hâtif bana dedi ki: O kuş sen olasın. Bu murat senden çıka. Biz o kuş olduk, Murat bizden akmaya başladı[48]". İşte anladınız ya!

Bakınız herkesin bahçesine, havuzuna su nereden gidiyor, dağılıyormuş? Yani bununla demek istiyorlar ki: "Bütün âlemde mevcut evliya, etkiyâ (takva sahibi) ve sülehaya (salihlere) füyüzât (feyizler), envar (nurlar) ve esrâr-ı ilâhiye (ilahi sırlar) benden dağılır. Ve bu asırda halife-i Rabbani varis-i tamm-ı Nebevi ancak benim. Her şey benden aktar-ı arza cihana dağılır".

İster inansınlar ister inanmasınlar iş böyledir. İşte Şeyh Sâmini Hazretleri böyle bir zattı. Buranın çarşı başılı Şeyh Mahmud Efendi değildi.

Başkaları şöyle dursun benim kesin kanaatim şudur ki halifeleri arasında dahi Şeyh Efendiyi bu yönüyle bilen pek azdı. Çoğu Şeyh Efendinin keşf ve kerametlerinden bahsederlerdi. Buna benim canım sıkılırdı. Bu gibi bir zat a keramet etmek, onu noksan pâyeye düşürmekti. Her ne ise...

İşte Aleyhisselâtü Vesselâm Efendimiz Hazretlerinin varis-i ekmelleri bu suretle şeriata ve tarikata, ma'rifet ve hakikata hep birden varis olurlar. Söz burada Peygamber Efendimizin bir hadis-i şerifinde: "Şeri'at sözüm, tarikat işlerim, marifet hâlim, hakikat de re's-i malımdır[49]" buyuruyor. Bu hadis-i şerifle kendileri bu meratib-i arbaanın (dört derecenin) Peygamberi ve mürşidi, vesile-i azamı olduklarını işâret buyuruyorlar. Haşa ve kellâ bizim Peygamberimiz öyle bizim duyduğumuz, bildiğimiz gibi sûri, resmi bir Peygamber ola. Hâşâ, hâşâ.

Zira zat-ı hümâyunları gibi bir mazhar ve muzhir-i tam daha gelmemiştir. Hatemül enbiyadır. Daha da gelecek yoktur. Evet, surette resme bakıp kalmak insanı her kemâldan mahrum eder. İnsanın rütbe-i hilâfet ve ademiyetten sükûtuna bâis (sebep) olur.

Mevlâna Rumi Hazretleri Mesnevisinde:
"Eğer be sûret-i âdemi yeksân budi
Ahmed ü Ebu Cehl hem yeksân budi"
Türkçesi:
"İnsaniyet, şekil ile müsâvi olsaydı. Allah'ın Resulu Ahmed-i Muhtar (s.a.v) ile Ebu Cehil eşit olurdu." buyuruyor.

Aman, biz islamiyetin ve insaniyetin yalnız suretine, zahirine kanaat edip kalmıyalım. İçimizi adam ve müslüman edelim. Bakınız, hocalar gibi bu ümmet-i Muhammedi cennetle aldatmıyorum. Biz mevhum ve fâni varlıktan ve enâniyetten kurtularak hayat-ı hakikiye-i ilâhiyeye ulaşalım. Bu fani ile bâkiyi alalım diyoruz. Bir hadis-i şerifte: "Ölmedikçe Rabbinizi göremezsiniz[50]." diye buyuruluyor.

Bu mevt eğer mevt-i tabii ise her ölen kimsenin Hakk'a lâyık olması ve onu görmesi icap eder. Hâlbuki gözsüz adam ne ile neyi görür? Göz tedarik edilecek yer de burasıdır. Şu halde bu ölmek ölmezden evvel ölmektir ki bu suretle nefs müzekki olup, ahlak-ı hamide ile ittisaf ederek kendi varlığından külliyen kurtularak hayat-ı tayyibeye ulaşmak ile mümkündür. Felâh da yine bu suretle olan tezkiye ve ittisaftadır ki bu da ancak bir mer-i kâmil (kâmil bir insan) vasıtasıyla olur.

Çok dedik ve diyoruz. Bu zamanda din tarikatla kurtulur. Bu (fikre) inanmak ve bu, şekilde hareket etmek hakkımızda hayırlı ve faydalı olur[51]. Cenab-ı Hak hakkımızda nimetinin itmamı için bu havaliye şeyh Ali es-Sebti Hazretleri bu nesibet-i sıddıkıyyeyi ulaştırmıştır. Yaymıştır. Cenab-ı Hak şefaatlarına mazhar buyura.

Şeyh Ali es-Sebti Hazretleri'nden sonra Şeyh Mahmud Es-Sâmini Hazretleri bu tarikat-ı aliyye-i Nakşibendiyyede müceddid olarak bu zamanda nisbet-i sıddıkıye-i Sâmini aktarı âleme intişar etmiş ve etmekte bulunmuştur. Elhamdülillah.

Hatıra gelir ki mürid mürşidini tarakki ve tecavüz eder mi? Böyle bir şey hatıra gelmesin, yok gelirse Cenab-ı Hak kâdirdir. Eğer geçmez dersek isti'câz-ı kudret (aciz bir kudret) olur ki bu küfürdür. (Cenâb-ı Hak hiçbir şeyden aciz değildir. Her şeye kadirdir. Dilediği kimseyi dilediği derecelere yükseltir).

Gariptir müslümanlar ekseri derler ki; "Yok canım biz tarikata giremeyiz. Çünkü adâp ve erkânına riâyet edemeyiz. Terk edersek bir belâya uğrarız "İşte bu düşünce yanlış. Yanlış bir söz. Belâya uğramaktan ve Cenâb-ı Hakk'ın kahr ve ğadabından korkuyorsak Allah'a karşı günâh etmekten ve emrine âdem-i imtisâlden ve bize emrettiği zikr-i ilâhisini terk etmekten korkalım. Bilelim ki insana kahr ve azap bunları yapmamaktan gelir. Allah'a yönelmekten "Allah" demekten niçin korkuyorsun. Bu nasıl yanlış bir fikir ve kanaat.

Bak, şimdi sende anlıyorsun ki bu söz düşman sözüdür. Bu düşman sözüne uymayasın. Zararın neresinden dönersen kâr oradadır.

Müminler, müslümanlar, efendiler Allah'a dönelim. Allah'a dönelim.

Ya hu, hangi âyet-i celileyi, hangi hadis-i şerifi okuyup da ef'alimizi onlara tatbik etsek, onunla amel etmediğimiz daha doğrusu onlara inanmadığımızı, görüyorum. Ya hu çok olsa çok olsa "Namazı kılın" emriyle amiliz diyeceğiz! Kim bilir nasıl laldık. Şu üç buçuk rek'at namazla müslümanlık tamam oldu sanıyorsak çok yanılıyoruz. Müslümanlık yalnız bundan ibaret değildir. İşte delil olmak üzere âyet-i kerime okuyayım. Cenab-ı Hak bir emr-i celilinde (Tevbe: 119): *"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun"* buyuruyor.

Eğer insana yalnız iman yetseydi "ittikaa" ile emir buyurulmazdı. Takvanın derecâtı ise ma'lum. Önce şirk ve küfürden, saniyen haram şeylerden ve kötü ahlaktan, salisen efkâr-ı masivadan sakınarak nefsimizin tezkiye edilmesi, ahlâk-ı ilahiyle ahlaklandırılması, huzur-u daim ehli olup Hakk'ı bilip bulmamız lazımdır. Cenab-ı Hak iman ve takva ile de iktifa etmeyerek, sadıklarla olmamızı emrediyor. "İmanın kemâli takvâ ile takvânın kemâlı da sadıklarla olmaktır." Sadıklarla olmak kulu Mevlâ'sına lâyık ve isâl eder (kavuşturur). Bu âyet-i celilenin anlamı budur.

Sonra zikir âyetlerini okuyarak kendimizi onlara tatbik etsek yine amel etmediğimiz anlaşılır. Bunları söylemekten maksadım hâşâ ve kellâ ümmet-i Muhammedi, bir kimseyi kınamak, ayıplamak veya beğenmemek değildir. Bunların hiçbiri hatırımıza gelmesin. Yalnız Allah'ı ve Resulullah'ı çok sevdiğimden bu mahlûkta Cenâb-ı Hakk'ın sırrı ve nur-u Muhammedi olduğunu bildiğimden kemâl kazanmaları için böyle söylüyorum. Yoksa başka bir fikir ve maksat ve emelle değil. Her ne ise...

Evet; insan, insan olabilmek için nefsini tezkiye, kötü huylarını tebdil (değiştirme) ve batınen taharet kazanmalıdır. Bunu bizzat insanın kendi yapamaz. Bir mürebbi bir mürşid'i kâmil bulmak ona sevgiyle bağlanmak uymak ve onun

feyz, nazar ve himmetiyle insanlık rütbesine yetmektir. Bir hadis-i kudside: "Ey insan beni tanıman için nefsini tanımalısın[52]" buyurulmuştur.

Bir hadis-i şerifte de: "Nefsini bilen Rabbini bilir[53]" şeref varid olmuştur. Evet, ma'rifetullâh ma'rifet-i nefse bağlıdır. Ma'rifet-i nefs ise iki şekildedir.

(1) Nefsi düşman bilmek, ondan sakınmak. Kötü huylarını iyi huylarla değiştirmek. Bu yolda (devamlı) mücadele vermek. Bir taraftan da zikir, fikirle manevi temizlik kazanmak. İnsan-ı kâmilin sohbetiyle, nazar himmet ve kutsi nefesiyle nefsin desiselerine (hilelerine) muttali' olarak onun nasıl kuvvetli bir düşman olduğunu anlayarak ıslahına çalışmak. Hakk'ı bilip bulmaya onu inandırmak suretiyle çalışmaktan geri durmamak lâzımdır.

(2) Nefis tezkiye edilince, ıslâh olunca artık ona riyazet ve sair mücahedede bulunarak onu yıldırmak, usandırmak gerekmez. Zulûm olur. Zulûme ise rızâ yoktur. Zira nefis ruh'a ruh da sırra ve belki hakikatine münkalip olur. Kul da insanlık hakikatini anlar. Nefsine ârif olan Rabb'ine ârif olur. Ârif-i billah, insan-ı kâmil ayine-i Hazret-i Hak'tır. Asıl bu kemâlatın elde edilmesi için Resulullah'a mütabeât şarttır. Bu mütabeat kulu mertebe-i mahbubiyete isâl eder (ulaştırır).

"De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir" ayet-i celilesi (Âl-i İmrân: 31) Allah'ı sevenin peygamberine uymasını ve bu tebeiyyetin içten ve dıştan yapılmasını emrediyor.

Efendi, başımıza sarık sardık, sakal bıraktık görünürde birkaç rekât namaz da kıldık mı bununla yetiniriz. Bunlara güvenir kalırız. Hâlbuki nefis bizde mevcut iken yani görünürde olmayan kendini beğenme, gösteriş, fenâya aldanma gibi daha birçok kötü huylar var iken yalnız dış görünüşe güvenip kalmak neye yarar. Akibet dünya ve ahiret hüsranına uğrarsak halimiz ne olur?

Bu işin en doğrusu nefsi kaldırmak, ıslah etmek ve Peygambere ittiba etmektir. Nefis ıslah olunca sırr-ı mütebaat zuhur eder. Cenab-ı Hak dıştaki günahlarımızı mağfiret buyurur. İçteki kötü huylarımızı da güzel huylara çevirir. En büyük günah olan "Senin en büyük günahın kendini var kabul etme günahıdır. Bu günah diğerlerine kıyas edilemez54" hadis-i şerifiyle emir buyurulan varlık günahıdır. Bu varlığı giderip gerçek varlığa ulaşmalıdır. Olacak da o vakit olur.

Bu konuda o kadar ayet-i celile ve ahâdis-i şerife vardır ki had ü hesaba gelmez. Hemen biz böyle (yani nefsine varlık isnat etmenin çok büyük bir günah olduğuna) itikat edelim. Dediğim şekilde Allah yolunda bulunalım.

Allah kâdir ve kerimdir. Feyz ve rahmeti tükenmemiştir. (Bize de feyz ve rahmet buyurur). Bu kadarını tevfik buyuran Hz. Rabb'ül-âlemin inşâallah encâmını da ihsan buyurur.

Burunları Yerde Sürünsün

Bizim böyle dolaşmamız din kardeşlerimizi nefis hevâ ve kötü huylardan kurtarmak içindir. Başka bir maksadımız yoktur. Hem kurtarabildiğimiz kadar mı kurtarmak içindir.

Efendimiz âlemlere Rahmet iken nefis, hevâ, dirhem ve dinâr'a kulluk eden bedbahtlara; "Burunları yerde sürünsün[55]" buyurarak beddua etmişlerdir. Bizim şefiimiz bizim hasmimiz olursa halimiz nice olur? "Hasimleri (Düşmanları) şefaatçileri olan kimseye yazıklar olsun" denilmiştir.

Birâderler, suret-i islâmiye ve suret-i insâniye bizi aldatmasın. Nefse esaretten, hevâya mütebaâttan, dirhem ve dinara rağbetten, halka ve kötü arkadaşa uymaktan kurtulup; Allah'a kul olmuş kaç yiğit var? Bana gösteriniz. Hey hat, azdır az...

Diyecek birşey yok. Herkes Allah'ın kulu Peygamberin ümmetidir. Fakat hadis-i şerifte okuduk. O'na göre kul, ona göre ümmet olursak durumumuz ne olur? Dikkat edelim zamanımızın harbi, esareti evvelki harp ve esaretlere benzemiyor. Şimdi esirler öldürülüyor. Hayattan ümitlerini kesmişlerdir, eskiden böyle değildi.

---

[48] Fırat nehrinin Murat kolu Palu ilçesinden geçmektedir. Mahmud Sâmini Hazretlerinin kabirleri eski Palu İlçe'sinin Murat nehri kıyısındaki mezarlıktadır.

[49] Bulunamadı.

[50] Bulunamadı.

[51] Bir tarikata İntisap etmek mü'minlerin üzerine farz veya vacip gibi edâsı lazım bir husus değildir. Ancak iman ve muktazasınca amel, her mü'mine lâzımdır. İmanın muktazasmca dini hayatı ihlâs ve sevgi ile yaşamayı öğreten Kur'an ve sünnete muvafık tarikatların yararları sayısızdır. Bunlardan birine intisap ilim ve amel yoluna intisaptır.

[52] Keşf'ül-Hafâ, Cilt: 2, Syf: 262, Hadis No: 2532.

[53] Aynı hadis

[54] Allah'ın varlığından başka bir varlık tanımak şirk ve en büyük günah olur. Vücudu (varlığı) zaruri (vacib) Cenab-ı Hak'tır. İnsanın varlığı ise mümkindir. Olsada olur, olmasada olur. Cenab-ı Hakk'ın varlığından başka bir varlık, gerçek bir varlığa sahip değildir. "Sen Allah ile beraber başka bir ilâha ibadet etme. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O'nundur ve kesinlikle O'na döndürüleceksiniz" (Kasas: 88).

[55] et'Tac el'Câmiu lil'usul Cilt: 5, Syf: 162, Buhari.

Bu zamanda nefis, tabiat, hevâ, dünya, halk ve sûri esir olmak pek korkunçtur. Hayat-ı hakikiyeden mahrumiyetle sonuçlanıyor.

Hiçten bir behâne ile insan, Hak'tan i'raz (yüz çevirme), kitab'ı ve Resulullah'ı inkârla islâmiyetten külliyen tecerrüt ediyor. Ve biçare her şeyden mahrum, her iki ateşe lâyık bir adam oluyor. Fayda ne? Nedir ki; Nefsin dört beş günlük arzusunu yerine getirmek.

Cenab-ı Hak (İsrâ: 18): *"Kim bu geçici dünyayı isterse orada ona, (evet) dilediğimiz kimseye dilediğimiz kadar hemen veririz. Sonra da cehennemi ona mekân yaparız. O, buraya kınanmış ve Allah'ın rahmetinden kovulmuş olarak girer"* âyet-i celilesinden yalnız dünyayı isteyenlere istediği kadar verip, sonra onları çeşitli safahet ve rezaletle muhakkar (horlanmış) oldukları halde cehenneme sevk edeceğini haber veriyor. Zira bunlar (Ahkaf: 20): *"İnkâr edenler ateşe sunuldukları gün, (onlara şöyle denir:) "Dünyadaki hayatınızda güzelliklerinizi bitirdiniz, onların zevkini sürdünüz. Bugün ise yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamanızdan ve yoldan çıkmanızdan dolayı, alçaltıcı bir azapla cezalandırılacaksınız"* nass-ı cehliyle, hazz ve nasipleri, huzuzat ve rahatları neden ibâret ise onu burada tükettiler. Sırf bu fâniye, bu deniye himmetlerini hasr ü kasrettiler. Bu cihetle büyüklerimiz buyururlar ki; "İnsan nefsinin isteklerini dünyada ne kadar edâ ve ifâ ederse, ahirette ki ni'metlerden o nisbette mahrum olur". Dikkat edilecek bir husus; bu söz erbab-ı nefse göredir. Nefislerini aradan çıkaranların nasipleri ne kadar çok olsa ne burada ne de orada onların safayı batınlarına bir halel gelmez. Cenâb-ı Hak'tan ve onun Cemâl ve vuslatından kemâl derecede devamlı mütelezziz olurlar. Bu zevât (Nur: 37): *"Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar"* sırrına ermiş arifler, kâmiller, vasıllar ricâl'üllah'tır. Ahibba ve evliyaullahtır. Bunlar vâris-i mahbub-u Hüdâ, muharremat-ı bârgâh-ı kibriyadır. İnsan bunların haliyle kendi halini karşılaştırmak, büyük küstahlıktır. Belki kahr ve ğadab-ı ilâhiyi mucibtir. Bu gibi zevat her asırda vardır. Halkın terbiyesine ve nefislerin tezkiyesine me'mur olup o asrın icâbına göre halkı nasıl terbiye edecekleri kendilerine ilham buyurulur. Bu cihetle bir asrın terbiyesi geçen asırların terbiyesine benzemez. Nasıl ki her asrın lüzum ve o asrın ahalisinin ahlâk ve ahvaline göre peygamberler gönderildiyse bu da öyledir[56].

Sünneti İhyâ ve Ricâl Olanlar

Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz: "Kim sünnetimi canlandırırsa, beni berhayat eder. Kim beni berhayat ederse beni sevmiştir. Kim de beni severse cennette benimle beraberdir[57]" buyurmuştur.

Evet, cennette olmak başka, cennette Resulullah ile olmak başka!

Bir sünneti yapmak, yaşamak bu derece merğub ve mahbub-u kibriyâ olursa acaba o habib-i zi'şana muhib ve istidadı nisbetinde mütabeât-ı külliyye ile uyan, onun zahir ve batın sünnetlerini tamamen ihyaya muvaffak buyurulan zevâtın büyüklüğü nasıl olur. Düşünmelidir.

Evet, bunlar o kadar büyüktür ki ta Rabb'ül âlemine ulaşırlar. Seyr-i fillah'a ise bir son yoktur. Şu halde mertebelere de nihayet yoktur. Makam-ı ma'lum yalnız melekler için vardır. Beşer için makam-ı malum yoktur. Onlar için ya tarakki (yükselme) veya tenezzül (alçalma) mevcuttur.

İnsanlar ya Hakk'a veya şeytana yakın olurlar. Yakın olmanın hikmeti birbirinden iyi veya kötü huylar edinmektir ki bu zarardır. (Allah'a yakın olanlar mesut ve bahtiyar, şeytana yakin olanlar şaki ve bahtsız olurlar. Biri hizbüllah, ehlûllah diğeri hizbüşşeytân ve lâyüflihun (selamete ermeyenler) zümresidir).

Kadri Bilinmeyen Nimetin Cezası, Mahrumiyettir

Bilmem ki Cenab-ı Hak neden gönlümüzde, kalbimizde bu derece ğarib kaldı. Her taifenin lisân-ı hakikati diyor ki: "Allah'ın bize lüzumu yoktur. Gönlümüzden çıksın". Artık Cenab-ı Hak da celâlıyla, ğadabıyla muamele buyurarak -Allah korusun bu dini elimizden alır. Bundan herkesin haberi olsun!

Eşraf (Önderler), ağniya (zenginler), ümerâ (yönetenler), fukara ve ülemâ (âlimler) hâsılı her sınıf halk kendi gücü miktarınca bu dini baltalıyor, yıkıyor. Belki -Allah korusun- kabul da etmiyorlar. Şeklen bir takım ibadet ve taat olsa da iş böyledir. Allah için olmayan bir vücudun bir kulluğun yararı olmaz. Nitekim namaz, oruç vesâir evamir-i zahiriyeye imtisâl (bağlı) edenlerimiz bulunduğu halde hiç birimiz kötü ahlâkımızı değiştiremedik. Varlık üzerine koyduk. Hak'tan mahrum kaldık. Belki kalbimiz Hak'tan yön ve yüz çevirdi.

---

[56] Kur'an-ı Kerim kıyamete kadar gelecek asırların ihtiyaçlarına kâfi ilahi bir kitaptır. Her türlü terakki ancak onun tatbiki ile mümkündür. Her asrın ve yerin ruhi ve ahlaki çöküş neden ve çareleri Kur'an-ı Kerim'de mevcuttur. Âlimlerin elinde Kur'an bulunduğu müddetçe halkın hastalıklarının tesbit ve tedavisi mümkündür. Bunun dışında şahsi tavizler verilerek meydana getirilen her türlü terbiye usulleri bid'attır.

[57] el'Camiu's-Sağıyr Cilt: 2, Syf: 161.

Şah Abdullah ed-Dehlevi Hazretleri nakil buyuruyor. Allah bilir bu hadise kendi zamanlarında geçmiştir.

"Padişah'ın biri bir hastalığa giriftar olur. Hekimler tedaviden aciz kalırlar. Hekimin biri: "Şu şu eşkâlde bir çocuk buldurup katledilirse, onun kanıyla tedavi mümkün olur" der. O zamanın padişahları dindar olduklarından Şeyh'ül İslâm'dan fetvâ almak üzere müracaatta bulunur. Âlimler de; "Umumun faydası için katl-i sabiye mesağ (çocukların katline ruhsat) vardır" diye bir şeri mesele bularak fetva verirler.

Nihayet böyle bir çocuk buldurulup, fakir olan ana ve babası razı edilir. Çocuk huzur-u padişahiye getirilir. Ve katline ferman sâdır olur. Çocuk gülmeğe başlar. Bu durum padişahın nazar-ı dikkatini celb eder. Çocuğa hitaben:

"Sana ne olacağını biliyor musun? Gülmenin sebebi nedir?" diye sorar. Çocuk da:

"Evet biliyorum. Beni öldürecekler. Niçin gülmeyeyim, işim Allah'a kalmıştır. Bir çocuk tecavüze uğrasa hemen ebeveyni koşar. Hâlbuki ebeveynim beni para ile sattılar. Ulema, benim katlime fetva verdiler. Bu zulme maruz kalan çocuk bunlardan ümit keserse, padişaha müracaat eder. Hâlbuki padişah da kendi için beni öldürtüyor. Artık ben nasıl gülmeyeyim. İşim Allah'a kalmıştır" diye söyler. Çocuğun bu sözü padişahı etkiler. Padişah:

"Ölsem dahi seni öldürtmeyeceğim" diyerek çocuğu azat eder. Çocuğa çok ikram da eder, Cenab-ı Hak o anda padişaha şifa ihsan buyurur".

Hazret-i Şah bu hadiseyi böyle nakil ve hikâye ettikten sonra:

"Evet, bugün bu şeriat o çocuk yerindedir. Padişah da şeriatın vücudunun izâlesine (yok olmasına), refine (kaldırılmasına) emir vermiştir. Âlimler de bu şekilde fetva veriyor. Her sınıf bu dini böyle baltalıyor. Ey ümmet-i Muhammed geliniz dünyada mucib-i kahr (kahrın sebebi) ve Celâl ve sebeb-i helâk ve izmihlalimiz (yok oluşumuz) olan Hakk'a kitabullah'a Resul'ullah'a muhalefetten, nefis, hevâ ve şeytana muvafaketten dönelim. Çocuk yerinde olan dinimize dönelim şeriatımıza uyalım. Padişah gibi biz de merhametli olalım. Cenab-ı Hak da yardım eder" diye emir buyurmuştur.

Efendi, aynı hal bizim başımızda. Herkes gücü yettiği kadar dini kaldırmaya çalışıyor. Kaldırdı da[58]. Yalan, gıybet ve mâlayâni, ribâ (faiz), haram kazanç, doğru çalışmamak, ilimle amil olmamak ne bileyim, hangisini sayayım. Bunların hepsi bu dinin kalkmasına elverişli şeylerdir. Biran evvel yıkılmasını te'min eder.

Acaba biz niçin kendi kanımıza susadık? Zannedersem söz anlaşılıyor! Bu günümüzün işi hiçbir zamana kıyas edilemez. Büyüğümüz de küçüğümüz de onu anlarız. Anlaşılmayacak bir konu değildir? Zararı çabuk elde edilir. Ednâ (Alçak) bir bahane ile Hak'tan i'raz Allah korusun - dinden tecerrüt olabilir. Değil insanın Allah'ı bulması, cennete ermesi esfel-i sâfiline gider. Sebebi, kâfir olmuştur. Buna tek çare kalmıştır oda kitap ve sünnete muvafık bir tarikat ve bu tarikteki mürebbi-i kâmil vasıtasıyla basiret tedarik ederek ehl-i furkan olmaktır. Ancak ehl-i furkân olanlar hakkı batıldan, tayyibi habisten, güzeli çirkinden fark ve temyiz ederler.

Allah bilir ki bu asırdaki âlimler de kendini kurtaramaz. Hakkı batıldan tefrik edemez? Uzaktan misâl aramağa gerek yok. Ermeni meselesinde bunların mallarının satın alınmasına dair âlimlerimiz fetva vermediler mi? Verdiler. Hâlbuki bunun sarfına, bey'ine ve şirâ'sına dair şeriat-ı mutahharamızda bir cevaz yoktur. Fakat iyi tedkik ve tatbik müşküldür. Eğer benim dediğim gibi ehl-i furkân olan zevat bulunsaydı-haşa ki- böyle bir fetva ve ruhsat vermezdi. Zira bilirdi ki haramdır. Söz dediğimize çıkıyor. İyice anlamamız için bir misal daha söylemek istiyorum.

Evliyaullah'tan bir zat buyuruyor ki: Memleketimiz olan Şam'a gayet âlim ve natık bir vaiz geldi. Bir müddet va'z ve nasihatten sonra va'z esnasında: "Herkes hatırına geleni söylesin" dedi. Herkes bir şey söyledi. Ben kalbime müracaat ettim kalbim bana dedi ki: "Sen bu vaize deki, sen Yahudi'sin" bu nasıl söz diye ben ısrar ettikçe kalbimi ilhah ederek; "Sen öyle söyle bu vaiz Yahudi'dir" diyordu.

Bu gibi zatlar tecrübe sahibidirler. Hak'la daim olduklarından, ilim ve ilhamlarını da Hak'tan aldıklarından bilâ fütûr ve hemen o vaize! "Sen Yahudi'sin" dedim. Vaiz bu sözümden telâşa düşerek. "Bu nasıl söz ben niçin Yahudi olayım" dediyse de, benim ısrarımı görünce evet ey cemaat-ı müslimin hakikaten ben Yahudi'yim. Şimdi hepiniz şahit olun ki ben bu din-i batıl olan Yahudiliği terk ettim. Din-i İslam'ı kabul ettim diye kelime-i şahadet getirdi. Din-i Hakk'ı kabul ve izhar etti. Va'zı terk ile yanıma geldi.

"Sen benim Yahudi olduğumu ne bildin" diye sordu. Ben de hakikati olduğu gibi söyledim, dedim ki:

"Bizde bir kalp vardır ki asla hata etmez. Kalbim öyle dedi. Böylece senin Yahudi olduğunu bildim. Yoksa görünürde senin Yahudi'ye benzeyen bir yerin yoktur". Bu gibi zevatın halı ve şanı "Haddeseni kalbi an Rabbi[59]" hükmü üzeredir. Sonra ben kendisinden ahvalını sordum. Cevaben:

"Ben Yahudi âlimlerinden idim. Ulum-u İslâmiyeyi de görüyorsun tamamıyla tahsil etmişim. Tedkik-i edyân (Dinleri inceleme) kasdiyle aktar-ı âlemi (her yeri) dolaştım ve Yahudi ne nasraniyette ne mecusiyette ve ne de

edyan-ı sairede din denilecek bir hakikat bulamadım. Ulum-u islâmiyeyi okudumsa da tedkikini sona bıraktım. Bu dini de tedkik ve tahkik edeyim ki bunda bir hakikat var mı, yok mu? Bu dinde dedikleri gibi yalnız bir söz ve temenniden ibaret midir? Tahkikatta bulundum. Elhamdillah, dinimizin Hak olduğuna kitab-ı azizin kelâmullah olduğuna hiç şüphem kalmadı. Sizin sayenizde ben de ni'met-i islâmla müşerref oldum" dedi.

Efendi, işte insan böyle ehl-i kalp, ehl-i furkân olmasa o gibi kisve-i islâmiye (İslam elbisesi) ile lâbis (giyinmiş) fakat içi tamamen batıl olan bir adamın ne vekim olduğunu anlayamaz. Kur'an-ı Kerim'de (Enfâl: 29): *"Ey iman edenler! Eğer Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız; O, size iyiyi kötüden ayırt edecek bir anlayış verir ve sizin kötülüklerinizi örter, sizi bağışlar. Allah, büyük lütuf sahibidir"* buyuruluyor. Bu hitap mü'minleredir.

Eğer insan insan olsa, biraz Hak ve hakikatten anlasa böyle bir hitab-ı ilâhiye mazhariyetten dolayı bin hayatı da olsa, o bin hayatı fedâdan katiyen çekinmez! Zira Cenab-ı Hak bizi zatına muhatap ediniyor. Acaba lezzet, bundaki şeref nedir? Biliyor musunuz, düşünebiliyor musunuz? Bu hitab-ı izzete, canını da cihanı da insan feda etse yine doymaz.

Evet, Cenab-ı Hak emir buyuruyor ki: "Eğer siz Allah'a ittika ederseniz, Cenab-ı Hak da size furkân ihsan buyurur". Furkân batın-ı Kur'andır. Mânâ ve basirettir. Bu furkanla insan Hakk'ı batıldan terfika (ayırmaya) muktedir olur. Furkân ittikâ ile elde edilir. İttikâ ise üç mertebedir.

(1)Şirk ve küfürden sakınmak, (kalbe aittir.) Elhamdülillah mademki müslümanız bu bizde yoktur. Fakat gizli küfür ve şirk bizde vardır.

"Eğer şirk-i celidir, eğer şirk-i hafidir.

Bunlardan kurtulan gerçek velidir." denilmiştir.

(2) Emirleri işlemek, haramlardan sakınmak, bu da azâ ve cevârihin ittikâsıdır. Azâ ve cevârih (Vücut organları) itaatla me'murdur. Zahirde olduğu için korkudan da olsa ekseriyâ edâ edilir.

(3) Allah'tan maada olan şeylerden zahirini ve batınını korumaktır. Zahir ve batında onunla olmak. Daimi huzur (ihsan derecesi) üzerinde olmaktır.

---

[58] Mükellef mü'minler dinin emrini ve neyhını dinlemez terk ederlerse birbaşkasının dini kaldırması icâb etmez. Kişi dinini kendi terk ve lağvet*miş sayılır. Allah korusun.

[59] "Kalbim Rabbimden (alarak) söyledi." Peygamber Efendimizin emirleri gereği kalbe müracaat meşrudur. "Kalbine danış" hadis-i şerifi bunu nâtıktır. Yalnız kalp ne zaman danışılacak duruma gelir. Yani batılı ve günahı tefrik eder. Bir hale ulaşır. Bunu mü'min ve Rabbi bilir. Bütün azalar sadık olduktan sonra gerekirki kalp de sadık olsun. Zahir belirtisi budur.

Müminler Kardeştir

Cenab-ı Hak bir ayet-i kerimede (Hucurât: 10): *"Mü'minler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin"* buyuruyor.

Kardeşlik üç kısımdır.

(1) Uhuvvet-i diniyye (Din kardeşliği),

(2) Uhuvvet-i sülbiyye (Soy kardeşliği),

(3) Uhuvvet-i tiniyye'dir. Uhuvveti diniyye hepsinden önce gelir. Ve en kuvvetlisidir.

Bizim yaptığımız ıslah-ı beyinler (ara bulmalar) çok devam etmez. Zira nefsânidir. Bu çeşit ara bulmalar kötülüye fesada müncer olur (uğrar). Nefis aradan kalkınca o kişinin insanlarla ve bütün varlıkla arası iyi olur. Düzelir. Bu sulhun bozulmasına imkân yoktur. Mü'minlerle arası sulh olanın Allah'la da arası sulh olur ki gaye de budur. Mü'minler, böyle bir islah-ı beyne memur olmuşlardır[60].

"...İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Çünkü Allah'ın cezası çok şiddetlidir" âyet-i celilesi (Maide: 2),"Birr (İyilik)" ve "Takvâ" hususunda gerek içimize gerek dışımıza, birbirimize yardım etmeğe borçluyuz. Gerek batınımızda gerek diğer mü'minlerin batınlarında vedia (emanet) olarak bulunan sırr-ı ilâhinin aslına ulaşmasına, ulaştırılmasına yardıma dinen mecburuz. Ancak bu muavenetin husul ve zuhurundan sonra emrin zahirine batınına imtisal mümkündür. Keza günahlardan da ictinâb kabil olabilir.

Kendimizi ve diğerlerini isim (günah) ve udvâna (düşmanlığa), ahlâksızlığa, haktan i'raz'a, dünyaya, nefse hevâya düşmekten himâye edip bir güna (çeşit) muavenette bulunmakla da memuruz. Hâlbuki bu emr-i ilâhiyi de diğer emr-i Rabbani gibi tutmayıp mucibince âmil olmadık. Birbirimizi günah ve adavete sevk ve teşvik ettik. Netice-i âyet-i kerime yani ikâb-ı şedid hakkımızda zuhura geldi. Milyonlarca halk, mahlûk helâk oldu. Bu asâr-ı celâldan mükellef olmayan hayvanlar, cansızlar müteessir oldu. Âlem harap-zare yüz tuttu. Zahiren ve batınen mahvolduk. Din de elimizde ecnebi (yabancı) bir hale geldi. Daha da geleceğinden başka... Biz bu halleri ta başlangıçta söylemiştik. Fakat kimseye anlatamadık.

Cenab-ı Hak bir kulunu dünyada razı etmedikçe ahirete götürmeyecektir. Ta o vakitler bu âlemden gitmemize razı olmuştuk, ta ki dinin bugününü, halini ve müslümanların başına gelecekleri, görmeyeyim. Ama bu halleri aynel-yakin gördük. Cenab-ı Hak bizi götürmedi, ne yapalım. Daha ne olur, neler olur, Allah bilir...

Takva, şüpheli şeylerden sakınma, kötü huyları terk etmek ahlâk-ı ilâhi ile ahlaklanmaktır. Hayvanlık ve yırtıcılık, şeytanlık huylarından kurtulmak hatta melekiyyetten de ilerleyerek Rabbani güzel huylarla tahalluk ve tahakkuk etmektir.

Zatın biri de:

"Behre-i ez melekkiyyet hest nasibi ez div,

Terk-i divi kün ve ez meleki be-güzer".

Türkçesi: "Şeytanın melekkiyyetten biraz nasibi vardı. Melekkiyyetten geçti ve şeytan oldu" diye buyurur.

İçi, fena düşünce ve inançlardan tamamen boşaltarak dışı güzel ve hayırlı amellerle süsleyerek taharet-i kâmile kazanmak, gönül ve sırrın masivadan tecerrüd ile huzur-u maa Allah (Allah'la) olması ve Hak'la daim olması da takvanın ileri, yüksek derecesidir.

"Takva buradadır. Takva buradadır. Takva buradadır[61]" hadis-i şerifiyle de takvanın üç mertebesine işaret edilmiştir. Öncede zikri geçen hangi takva bizde varsa ona şükretmeliyiz. O'nu ihsan-ı ilâhiden bilerek asla kendimize nispet etmemeliyiz. Takvanın hangisi bizde yoksa tedarikine çalışmalı bu suretle günahın görünenini ve görünmeyenini terk ederek ahlâk-ı zemimeden, mevhum bu beşeriyet-i atile ve batıleden kurtularak ilâhi ahlak ile ahlaklanarak gerçek varlığa erişmelidir. Ve mağfiret-i Rabb-i Rahim'e mazhar olmalıdır.

Cenab-ı Hak büyük ihsan sahibidir. Sâdık taliplere elbette fadl ve ihsanını esirgemez. Lâkin insan da hukuk-u ilâhiyi her halükârda, her zaman ve mekânda gözetmek gerekir. Bazı yer ve zamanda bu hukuku gözetip sair zamanda nefse, hevâya tabi olmak (demek, kişinin) kendi kendini aldatması demektir. Allah aldatıcıları sevmez.

---

[60] Nefis, Allah ve halk ile müsâlemet, dinin özeti demektir. Din maddi ve ma'nevi anarşiyi red ile umumi sulhu gerçekleştiren ilahi bir müessesedir. Her hak sahibine hakkını vermek, zulüm haksızlığa cesaretle hayır demek sulhun; yani İslâm'ın temelidir. Zira İslâm sözü bunu ifâde etmektedir.

[61] Metn'ül-Arbain en'Nevevi, Syf: 52.

Dilenci At Üstünde de Olsa Veriniz

Aleyhissalatû Vesselâm Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifinde: "Sizden sadaka isteyen atlı bir kimse de olsa yine (sadaka) veriniz[62]" buyurmuştur.

Bizzat Habib Baba'nın yanında bulunmuş olan bir adamdan işittim. Evet, o adam diyordu ki: "Bir gün Baba ile Tebriz Kapu'suna doğru giderken bir atlı ve elbisesi mükemmel bir adam Baba'ya selâm verdi, geçti. Biraz sonra, Baba bırçığı derunundan (içinden) haylice bir para bana verip bunu o atlıya vermeyi emretti. Bu gibi bir adama niçin bu parayı verdi ki, düşüncesiyle emrine imtisâlen parayı götürüp o adama verdim. Ve onun kim olduğunu araştırdım. Fakat bu araştırmadan evvel adam: "Ben iyi bir tüccar idim. Buraya hayvan ve sair şeyler satmak üzere gelmiştim. Fakat şu üzerimdeki elbise ile altımdaki bu attan başka ne varsa her biri bir suretle mahvoldu. Eğer Baba bu parayı himmet buyurmasaydı, dilenmekten başka çarem kalmamıştı" demişti.

Allah'tan Gelen Belâ Ancak Çekilir

Cenab-ı Hak Şeyh Efendiye zâdelerini (çocuklarını) zihacet, hatta kendi mahdumu (Allah rahmet etsin) Mecid Efendi'yi musallat etmişti[63].

Efendi, bu belâlar çekilmez bir belâ ve musibetti. Bununla beraber temkinine bir halel gelmedi. Bilâ tahsil mevhibe-i İlâhiye olan maarif hikmet kendinden devamlı zururla bilâ fütur sohbet ve mahabbet-i seriyelerine devam ettiler.

Efendi, bu zat-ı celileye bahş ve ihsan buyurulan kerâmet-i azime-i ilmiyyenin derecesine, büyüklüğüne insan hayret ediyor. Bu kadar âlim ve meşayıh gördüm, bunda gördüğümü kimsede görmedim. Bir gül idi. Bu memlekette açmıştı. Halk onu bilemedi.

Kimseden katiyen yardım beklemez ve kabul da etmezdi. Ne hacet başka şeyler şöyle dursun. Camiye gittiğinde pabuçlarını dahi kimseye bırakmaz bizzat kendi alır, kendi götürürdü. Çıkarırken de eline alır giyerdi. Bununla beraber gayet heybetli ve büyük görülürdü. Bu heybet ve azamet, mehabet ve Celâl-ı ilâhi asâr ve envarı olduğunu kimse bilemezdi, bilinemedi. Bu sırra aşina nerde? Heyhat!

Hac Yolları Kapanmadan

Aleyhisselâtü Vesselâm Efendimiz bir şerefli sözlerinde: "Vaktiyle haccınızı edâ ediniz. Zirâ yakında hac yolları kapanır sonra haccınızı edâ edemezsiniz[64]" Allah'ın Resulü doğru buyurmuştur.

Evet, işte hac yolları kapandı. Bunun iç mâ'nâsı hacc-ı ekber (büyük hac) kalp evini haccetmektir. Rabb'ül beyti bilmek bulmak üzere bu yola bizi götürecek ve bildirecek de kalmadı. Yani manevi hac yolları da kapandı. Kapanıyor. Binaenaleyh bu haccımızı biran evvel ifâ etmemiz lâzımdır.

Gerçi her asırda kâmil veli bulunur. Fakat bizim zamanımızda bu adam kim ve nasıldır, Allah bilir. Çok ğariptir. Bu hacc-ı sûri için çok paralar sarf eder, çok zahmetler çekeriz. Tâ ki hac farizamızı yerine getirelim. Haşa bu bir farz-ı ilahidir, bir şey söyleyemeyiz, yapılması zaruridir. Maksadımız bu vesileyle bir gerçeği anlatmaktır.

Evet, hacc-ı mâ'nevi, hacc-ı sûriden çok büyüktür. Haccı mânevi hacc-ı ekberdir. Bunun için bu kadar zahmet ve para sarfına da lüzum yoktur. Çünkü kolay ve yakındır. Ne çâre rağbet eden yok.

Hacc-ı ekber'in ifâsı için en büyük şart sadık olan talib'in bir kâamil kişiye ulaşmasıdır. Hadis-i şerifte de: "Elmâkdurû kâinum[65]" buyurulmuştur. Evet, takdir-i ilâhi ne ise o muhakkak olacaktır. Mademki kâza ve sünneti ilâhi ve tecelliyat-ı ilâhiyyenin kul üzerine cerayanı zaruridir. O halde kulun Cemâl ve lütuf taraftarı olarak kâzây-ı ilâhiyenin kendisinden cerayanına severek razı olması lâzımdır. Ki insan ehli ola bile. Bu cihetle şuunât (işler) ve tecelliyât-ı mütenevviayı (çeşitli zuhuratları) Hak'tan bilen ve onun irade ve takdiriyle olduğuna yakin-i tam hâsıl ede... Müsterih'ül bal (İçi rahat) ve rağib'ül kalp (isteyen kalp) ola. Kalp (her şeyden boşalmış) fâriğ ise Hakk'ı bilir, bulur.

---

[62] el'Camiu's-Sağiyr, Cilt: 1, Syf: 46.

[63] Belâ ve musibet din ve dindarlık nisbetindedir. Belâ önce enbiya sonra evliya sonra dindarlığı nisbetinde mü'minlere aittir. Belâ ve musibet ruhu kuvvetlendirmek, nefsi ve dünyevi istekleri yok etmek için verilen bir iyiliktir. Nefsin hoşlanmadığı bir nice musibet iyilik olarak tecelli eder. Bu gibi büyük zatlar musibeti Hak'tan bildiklerinden mütahammil ve mütevekkil olurlar. Görevlerini aksatmaz herşeyi Allah'a havele ederler. Elbette kimseye yük olmazlar. Herkese hizmet ederler, kimseden hizmet beklemezler. Allah'tan alır. Allah için harç ve sarf ederler. Bu biter mi? İş şimdi istismara dayandığı için saltanat belirtileri, salih sandığımız kişilerde baş gösterdi. Bu sebebten Allah'tan aldıkları tek birşey yok? Allah için de verdikleri tek birşey yoktur. Allah'a sığınırız.

[64] Bulunamadı.

[65] "Takdir-i ilahi olur".

Hakk'ı bilip bulan kalp de kalb-i selimedir. Rabb'in abden matlubu da budur ki (Şuara: 88 ve 89): *"Ancak Allah'a sağlam ve temiz bir kalp getiren fayda görür. Mal ve evlâtlar fayda vermez"* buyuruluyor. Kıyamet gününde insana yararı olacak kalp (küfür ve şirkten temizlenmiş) sağlam ve temiz kalptir. Halk için iki gün vardır biri dünya diğeri de ahirettir. Neş'ey-i ulâ, yem-i evvel dünyadır. Bu gün kalb-i selim tedarik eden, yem-i sâni de (ahirette) yani neş-ey-i sâniyede her veçhile rahat ve selâmet bulur. Huzur-u Hakk'ı da bulur. Gerekir ki insan, sûri ve mânevi bir ibadete muvaffak buyurulursa çok sevinsin ve teşekkür etsin, (ibâdete güç getirmeyi) asla nefse nisbetle (ecrini) za'yetmesin. Belki Rabb'inin mahz-ı lutuf ve keremi, tevfiki bilip şükretmelidir.

Zübde-i ibâdât ve taat (İbadetler ve taatin sonucu), marifet ve vuslât mertebelerini ihrâz (erişme) ile muvahhid-i hakiki olarak[66] aradan çıka. Efendi biz hiçbir şekilde varlığa taraftar değiliz. Ne kendimize ve ne de ihvanımıza zerre miktarı varlığın bulunmasına taraftar değiliz. Bu mahlûk bize bu kadar saygı gösteriyor, bundan vallahi ve billahi nefsime kalbime asla bir varlık gelmez. Benim müridim, ihvânım var, ben kimim ve neye karşıyım, Cenab-ı Hak yaptırıyor, ettiriyor. (şerik ve ortağı haşa yoktur). Hasbel icâb bir yere gidilse, orada bulunanların ayaklarının altındaki toprağın bir zerresi kadar kendimi, nefsimi saymasam oraya gitmem ve orada bulunmam mümkün değildir. Ben mü'minlerin ayaklarının altındaki toprak bile değilim. Bu sebeple biz varlık ve kerâmetten korkarız.

Kitaplarda ve bizzat Şeyh Efendi'nin adamlarında gördüm. Onlar keşf ve kerâmete, varlığa ve büyüklüğe meyil ettiler. Her biri bir şekilde zayi oldular. Fakat onlar da mürşidlerinin fart-ı muhabbetiyle (aşırı derecede sevgisiyle) kaldılar başka bir şeye bakmadılar, onlar cümleyi sebkat ettiler (ilerlediler), âli oldular. Onlar yokluğu seçtiler. İlâhi ahlâk ile ahlaklanmayı severek, şeriatın zahir ve batınıyla amele, huzur-u maallah'a ve nisbet-i hakikiyeyi muhafazaya sarf-ı evkat (vakitlerini sarf) ve hasr-ı enfas ettiler (nefislerini adadılar).

Evet, böyle yapanlar müşridinin sözünü güzelce anlayanlar, ârif-i Rabb ve ârif-i zaman olurlar.

İlâhi ahlâk ile ahlâklanmanın usulu; mürşid-i kaamil'in ahlâkını dikkatle gözeterek o suretle ahlaklanmaktır[67].

Ma'rifetullah elde etmek ise; yine o zat'ın sohbetinde bulunarak onun sözlerini iyi anlamakla mümkündür. Ahlâk ve irfan, bir taraftan da huzur nispetinde olur. Çünkü (huzur duygusu Allah'ın görüp bildiğini ve her yer

ve zamanı muhit olduğunu yakinen bilmek, inanmak) agâhilik (uyanıklık) tır. Huzur asl'ül-usüldür. Huzur-u mutlak'a erişmiş bir zatı seven, şeriat ve sünenât'a (sünnetlere) uyarak ahlâkı ilâhiyle ahlaklanmalıdır. Ülûm ve esrâr-ı ilâhiyeye vâkıf ahlâk-ı ilâhiyye (Cenab-ı Hakk'ın razı ve hoşnut olduğu güzel huylar) la ahlaklanmış olan zat insan-ı kâmildir.

Varlık ve nefislerinden tamamen sıyrılmış, kurtulmuş olan zat-ı kirâmda kerâmet'in zuhuru zaruridir. Ekseriya kendilerinin iradeleri dışında zuhur eder. Sâlik'e bir keramet i'tâ buyuruldu mu (verildi mi) sâlik de ona aldanarak kendinde bir varlık hissine kapılırsa evini yıkar. Bundan sakınmalıdır. Kuvvet ve kudret Allah'ındır.

Mü'min Hurma Ağacı Gibidir

Abdullah Bin Ömer Hazretleri rivayet buyuruyorlar. "Bir gün Aleyhisselatû Vesselâm Efendimiz sual buyurdular ki o hangi ağaçtır ki yaprağını dökmez ve aşılanmadıkça da meyvesini vermez. Allah ve Resulü bilir dediler. Resulullah: Hurma ağacıdır" buyurdular. Mü'min de o ağaca benzer[68]". Emr-i Peygamberiye imtisâlen herkes bir ağaç söylediyse de kabul buyurulmadı. Nihâyet Cenab-ı Risâlet penâhi'nin emir buyurmasını istirham ettiler. Bu ağacın hurma ağacı olduğunu emir buyurdu. Evet, hurma ağacı yaprağını dökmez. Meyve vermek için de aşıya muhtaçtır. Aşılanınca iyi meyve verir.

Mü'minin salih amelleri yaprağı yerindedir ki son nefese kadar devam eder. İbadet ve taatın böyle çeşit çeşit olmasında hikmet de budur. Nefis birinden usanırsa diğerine intikâl ede: Bir de Rabb'inin emrine imtisâl etmediği bir zaman geçmeye, ona her yüzden yakın ola. Üçüncü bir hikmeti de nefis birşeyle meşgul edilmezse mutlaka o insanı meşgul eder. Nefsin meşguliyeti ise muhakkak Hakk'a muhalefet, dünya ve hevâya muvafakattir.

---

[66] Kâinatta halik ve fail tektir. Hakk'ı birlemek bütün sebebleri ve bağları bırakmak hayr'ın ve şerr'in Allah'dan olduğunu doğrulamaktır. Teslimiyet, tevekkül, rıza, kanaat, şükür, sabır hep tevhid belirtileridir. Artık insana, cüz'ü irâdesini külli irade de yok etmesinden başka emin bir yol yoktur.

[67] Peygamberiniz Efendimizin ahlâkı sahabe tabiin ve selef-i salihin tarafından yaşanarak da rivâyet edilmiştir. Salih kişiler bu güzel ahlâkın nazariyatından çok, ameli kısmına ehemmiyet vererek yaşayarak, eğitim yoluyla devamını sağlamışlar. Uzun seneler tarikatlar, halk'ın avam tabakasına bu yol ile istikaamet vermişler. Medeni ve kültürel değeri erişilmesi güç nadir örneklerle tarihi tezyin etmişlerdir. Allah cümlesinden razı olsun.

[68] Râmûz'ül-Ahâdis, Syf: 391, Hadis No: 4836.

Namaz, oruç, hac, zekât bunlar birer zamana mahsustur. O vakitlerde edâ edilir. Fakat batınımız'ın (kalbimizin) ameli ise devamlıdır. Bununla amil olabilmek için mutlaka aşı lazımdır. Bu aşı da bir kâmil kişi vasıtasıyla telkin olunan "Zikir" ve "Fikir"'dir. Erkân ve adâb-ı tarik'â sülüktür. Sohbet ve muhabbettir. Bu aşı vurulunca mü'minde zaman zaman akvâl (sözler) ve ahvâl-ı hasene (güzel davranışlar) zuhur eder. Esrara ittilâ' (Sırlara vakıf), müşâhede (gözle görme), mükâşefe (gizli şeyleri görme, bilme) gibi muhtelif semere zuhur eder. *"Bu ağaç,* ***Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir.*** *Öğüt alsınlar diye Allah insanlara misaller getirir"* (İbrahim: 25). Sırrına o mü'min mâzhar olur.

İşte, bu cihetle batını (kalbi) meşgul etmek gereklidir. Ki nefsin elinden yakamızı kurtarıp şeytanın tasallutu olmayan ibâd-ı muhlisin zümresine lâhik olabilelim (ulaşabilelim).

Kâmil İnsan Yetişmelidir

Dünyanın insan gibi zahiri ve batını vardır. Dünyanın zahiri insanın zahiriyle, batını da insanın batınıyla daim ve bakidir. Şehirler, kasabalar, tarlaların ekilip biçilmesi hülasa asâr-ı ümrân hep insanın zahiri yardım ve inâyetiyle husula gelir. Dünyanın hakikati insanın hakikatiyle kaimdir. İnsan olmasa bu âlem de durmaz. Kullar iyi amellerini terk etti. Kamil insan kalmadı. Âlem de bu günkü duruma geldi. Hep bu sebeptendir ki bu kadar fenalık oldu, oluyor.

Bu âlemden (var olmasından) ğaraz insan-ı kâmil yetişmektir. Kâmil insan (yeryüzünde olmazsa akibetin) böyle olması zaruridir. Bütün varlıklar insan-ı kâmile hadimdir. Mahlukât'ın hamd ve tesbihleri(nin sevâbı) bunların amel defterine yazılır[69]. İnsanlar insan-ı kâmile hadimdirler. Bu hizmeti bilerek yapanlar kendi kemâllerine daha doğrusu kendi insan-ı kâmillerine hizmet etmiş olacaklarından onlar da bunlar gibi kâmil, arif ve vasıl olurlar. Âlemlerin ruhu insan-ı kâmilledir. Yani ruhu âlem, ruhu kâmildir.

İnsan varlığının cihet-i imkânı zahiri, celâl ve nefis cihetidir. Buna bir şeytan musallat olunmuştur, işte bu (husus) Hakk'a muhalefetin, Celâl'in delilidir, insanın iç manası ise lütuf cemâl ve kemâl cihetidir. Cihet-i vucubdur. Buna da bir melek delil olmuştur. Bu iki delilin arasında insan vaki'dir. Hadis-i şerif bu sırra işarettir: "Bütün kulların kalpleri Rahmanın iki parmağı arasında tek bir kalp gibidir[70]". Kalp meyil, ihtiyar ve iradesiyle hangi yöne tabi olursa, terazinin meyli gibi o cihet ağır gelerek irâde-i külliyye-i ilâhiye de öylece husule gelir. Yani celâl ve cemâl sıfatlarının birisiyle kul tasarruf olunur[71].

Melek da'vetçisine tabi olanlar Allah'ı bilip bulmak üzere bir insan-i kâmile ulaştırılır. Şeytan davetçisine tabi olanlar şeytanın onun yardımcısı olan nefsin halifesi olup mağdub (gazaba uğrayanlar) olurlar. Melek davetçisine ve onun yardımcısı olan ruha muvafakat edenler makbul-u kibriyâ ve habib-i Hüdâ (Allah'ın dostu) olurlar.

Aleyhisselâtû Vesselâm bir hadis-i şerifinde "Cenab-ı Hak duada ilhah (ısrar) edenleri sever[72]" buyurmuştur.

Dua hususunda ehlûllah iki kısımdır. Bir kısmı her şeyi Allah'tan ister ve istemeği tercih ederler. Bir kısmı da Hak'tan yalnız bizzat Hakk'ı isterler. Maadasına tenezzül etmezler. Cenab-ı Hak da bunların diğer ihtiyaçlarına kâfi gelir. Bu kısım büyüktür. Diğer kısım da iyidir. İkisine de delil-i nakli mevcuttur.

"Rabbiniz şöyle dedi: ***"Bana dua edin, duânıza cevap vereyim.*** *Bana kulluk etmeyi kibirlerine yedirememeyenler aşağılanmış bir hâlde cehenneme gireceklerdir"* âyet-i celilesi (Mü'min: 60) mucebince Hak'tan Hak için Hakk'ı istemek, talep ve duada ilhah ve sebât etmek hiç şüphe yok ki Cenab-ı Hakk'ın zat-ı ilahisini ticârettir. Zira icabet edeceğini va'd buyuruyor. Masivâya dua edenlere icabet eder de kendi murad-ı ilahisine muvafakatle zatına talip ve râğip olanların duasına icabet etmemek olmaz. Kerem ve ihsan kapısında ret yoktur. Ulûhiyet bunu iktiza eder.

"İ'tây-ı girdigâr bekâ necayed
Tü bende baş o bahane Coyed"
Türkçesi: "Atây-ı sübhaniyeye değer başka şey yoktur. Sen kulluk et, O (İlâhi ihsan)'a bir bahanedir."

Atay-ı sübhaniyenin (Yüce Allah'ın ihsanının) büyüğü küçüğü olmaz. Bize nisbetle ufak bir atiyye-i ilâhi (ilahi ihsan) pek büyüktür. Kadri azimdir. Çünkü: "Hediyye hediyye ihsan edenin kadri müsâbesindedir (derecesindedir)" denilmiştir.

Evet, behâ (değer) yetmez lütuf ve ihsanını vereceği kimseye en ufak bir bahane ile in'am ve ihsan eder. Bu bahane de çeşitli ibadet ve ubudiyette gizlenmiştir. Onun için hepsini işlemek lâzımdır. İnsan gerektir ki kul "abd-ı nimet değil, abd-ı mun'in" olmalıdır. (Yani nimet ve ihsanın kulu değil, nimet ve ihsanı yapan Allah'ın kulu olmalıdır).

Nimetin, münim-i hakikiden olmasından dolayı sevilmesi, dua için erbâb ve asâr-ı icabet câizdir. Fakat bu sebeplerin ve vesilelerin a'lâsı (en büyüyü) huzur ve ağâhi (uyanıklık) ile olunan me'sur (rivayet edilen) dualardır ki Allah'ın yardımıyla kabul olunur.

Her Ârifin Bîr Lisânı Var

Her asır için, her vakit için Cenâb-ı Hâk bir tercüman-ı hakiki yani bir insan-ı kâmil halk buyurur. Ta ki zât-ı tevfikât-ı hassa bunlara insan-ı kâmile yetişmenin usulünü öğrete ve yetiştire...

Bir velinin işi diğerine benzeme ihtimali yoktur. Hepsinin muradı, davetlerinin hakikati birdir. Fakat muhatap ve ahval muhteliftir.

"Kadd-i yâre kimisi ar'ar dedi kimi elif
Cümlenin maksudu bir amma rivayet muhtelif"

Herkesin meşrebini ve nefislerinde olanı bildiklerinden lisan-ı umumiye aşina olduklarından mahlûk'un mustaid (uyanık) ve kaabil-i münsif (insaf sahibi) olanlarını Hakk'a davet ve kolaylıkla irşat ederler.

"Her arifin var bir lisanı
Vus'u yettiğince söyler anı"

Şu halde her asırda sahib-i vakt lisanından işitmek gerektir ki, kişi Allah'a yol bulabile. Yoksa geçen zamanlarda olduğu gibi bu zamanda yapılmak istense bir tek adama Allah dedirtmek mümkin olmaz. İlâhi ilim her zamanın insan-ı kaamilinden cerâyân eder. İlâhi ilim ise tükenmez. Zamanımızın işi ise hiçbir zamanın işi değildir. Böyle bir zaman olmamıştır.

İrşâd ilhâm ile olur. Dilleri başka birkaç arkadaş yolda kırk para bulurlar. Birbirlerinin dillerinden anlamadıkları için almak istedikleri şey'in adını kendi dilleri ile; nân, ekmek, hübz (ekmek) gibi lafızlar söyleyerek mütemadiyen mücadele edip durdular. Sonra oradan hepsinin dillerini bilen biri geçer. Bunlar mücadelelerinin sebebini söylerler. Adam bakar ki hepsinin derdi ekmek almak ama meramlarını birbirine anlatamıyorlar. Ne ise adam

---

[68] "Herşey hatta denizdeki balık dahi âlim'e dua eder." Hadis-i şerifi bu manayı doğruluyor.

[69] el'Câmiu's-Sağıyr Cilt: 1, Syf: 93, Müslim.

[70] İnsan, tabındaki celâl sıfatlarını düşman için, cemâl sıfatlarını dost için kullanacaktır. Nefis, hevâ ve dünyaya karşı celâliyle, ruh ve Cenab-ı Hakk'a karşı cemâliyle muamele ederek kaamil olacaktır. Kemâl bu iki sıfatla mümkindir. İman, sevmek ve buğz etmektir. Sevmek cemâl, buğz da celâl sıfatının tecellisidir. Bu iki sıfatı yerinde kullanmak en büyük olgunluktur.

[71] el'Sâmiu's-Sağiyr Cilt: 1, Syf: 75.

[72] Dua hayır ve iyiliklerin talebi, şer ve musibetin defi için Allah'a yapılan ilticadır. Yukarıda geçen âyet-i celile ile meşru kılınmıştır. "Kim dua etmezse Allah ona ğadap eder." hadis-i şerifi kulun müstağni olmadığını kim kendini Allah'tan müstağni görerek kibir ve gururundan dua etmekten çekinirse ğadab-ı ilâhiyeye uğrar. Dua bir ibâdet olduğu için. " bazı şartları ve müstecâb olması için de yer, zaman ve ihtiyacın derecesi gibi sebepleri vardır. Dua, tam bir ihlasla, aklın ve gönlün huzuruyla, kur'an diliyle, Peygamberden gelen me'sur dua şekilleriyle yapılması, icâbetine muhakkak etki eder.

bu para ile onlara ekmek alıp veriyor. Mücadeleleri de hal ü fasl oluyor. Keza enfüsteki nefis, tabiat, hevâ, akil, fuad (gönül), ruh, kalb, sır ve akl-ı meâd'a aşma (bilen, arif) bir kâmil insan lazımdır ki bu vücutta yekdiğerine refik olan kuvvetlerin meramlarını anlıya ve herbirinin hakkını, vererek bunların münazaa ve muhalefetini ref' (kaldıra) ve izale ede (gidere). O vücudu Hâzret-i Hakk'a lâyık ede. Seyyid'üt-taife Cüneyd buyurur ki: "Eğer bizim ilmimizin fevkinde bir ilim olduğunu işitsem bu ilim de Çin'de bir rahipte de olsa oraya kadar gider bu ilmi tahsil ederim".

Aleyhisselâtû Vesselam Efendimizin de "İlim Çin'de de olsa talep ediniz" diye buyurduğu bu ilim-i billah'a işarettir. İlm-i billah'ın tahsili için de iki şart gerekir.

(1) Bu ilme vasıl (ulaşmış) ve muhakkik (araştıran) bir kâmil insan,

(2) Cidden bu ilmi ahza (almak) talib-i sadık (istekli) birinin bulunmasıdır.

Ehl-i Kur'an Ehl'üllahtır

Aleyhissalâtü vesselâm Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şeriflerinde : "Ehl-i Kur'an yeryüzünde Cehâb-ı Hakk'ın ehlidir[73]" buyuruyorlar.

Ehl-i kur'an kimdir? Âlimler ve veliler ihtilâf etmişlerdir.

(1) Kur'an-ı Kerim-i okuyanlar.

(2) Kur'an-ı Kerim'in ahkâm (hüküm) emirlerini bilenler.

(3) Öğrendiği ve bildiği üzere Kur'an-ı Kerim'in ahlakıyla ahlaklanan kötü ahlaktan sakınarak müzekki olanlar (temizlenenler)" işte bunlar ehl-i Kur'an'dır. Ehlûllah olup abd-ı hastırlar (doğru, dürüst kullardır).

Hazret-i Aişe-i Siddiyka (r.a) Efendimizden ve diğer ashab-ı güzinden rivayet olunmuştur ki:

"Resulullah'ın ahlâkı Kur'an'dı[74]". Yani muamelesi, ahlâkı, ahvali hülâsa içi ve dışı tamamen Kur'an'a muvafıktır demektir. Hz. Muhammed (s.a.v) bir kitab-ı aziz-i ilâhidir ki bu kitabın durması o kitabın yüzünden ve o kitabın kurbet, vuslât ve kemâlı da bu kitap yüzündendir. "El'Kur'anü vel insanü tevemeâni[75]" hâdis-i şerifi bu sırra, işarettir. Varis-i etemm (Mükemmel varisler) ve ekmel-i Peygamberâni hakkında da hüküm yine böyledir.

Bir hadis-i şerif te de: "Mü'min mü'minin aynasıdır[76]" buyurulmuştur. Evet, gerekir ki mü'minler iktisab-ı kemâl ve envârda, insani hakikatlerde ve İslami yüceliklerde, kemâl ve faziletler hususunda biz birbirimize ayine (örnek) olalım. Birbirimize kötü örnek (numune) olmayalım. Gerek kötü tesir etmemekten bir şeyden doğar ki o da muhabbettir.

Muhabbetin iktizası; seveni sevilenin sıfatına dâhil etmektir. Zira seven sevdiğine yakın ve musahip olur. Bu yakınlık bu muhabbet de büyük tesir husule getirir. Âlimler ve veliler bu hususta görüş birliğindedirler.

Bu hikmete istinaden tabib-i kulub (kalplerin doktoru) ve mürşid-i kâmil Efendimiz Hazretleri; "Din Allah için sevmek Allah için sevmemektir[77]" buyurmuştur. İbadet ve ubudiyyet-i mazha ve hakika bundan ibarettir.

Hübbü fi'llah (Allah sevgisi) ve buğzu füllah'ın (Allah için buğz) sırrı gerek afakta (dış) gerek enfüste (iç) zuhura gelir. Önce enfüse tatbik edilmedikçe afâka tatbiki mümkün olmaz. Zahiri manası itibariyle yani afâk'a tatbik suretiyle okuyacağım şu ayet-i celileye dikkat ediniz. Esteizü billah:

Kur'an-ı Kerim'de (Mücadele: 22): *"Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir topluluğun, babaları, oğulları, kardeşleri yahut kendi soy-sopları olsalar bile, Allah'a ve peygamberine düşman olan kimselere sevgi beslediğini göremezsin. İşte Allah onların kalplerine imanı yazmış ve onları kendi katından bir ruh ile desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan ve içlerinde ebedî kalacakları cennetlere sokacaktır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, Allah'ın tarafında olanlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir"* diye buyuruluyor. Şimdi anladınız mı ki hübbü fi'llah ve buğzu fi'llah ne kadar ince ve mühim imiş. Ne ise...

"Mü'min mü'minin aynasıdır" geçen hadisin bir anlamı da; mü'min esmây-ı ilâhiyeden bir ismi celildir. Demek ki bu abd-ı mü'min (mü'min kul), ekmây-ı ilâhiyeden olan mü'min ismine bir âyinedir. Rütbe-i mir'atiyeyi elde eden zattan ilim, esrar ve kemâlât-ı ilâhiyenin zuhurunu uzak görmemek lazımdır. Hak bu yolla bilinir, bulunur[78].

Efendiler, İslamiyet'in özü, hülâsası budur. Bu olgunluğu elde etmek, bu kazancı yapmak üzere buraya gelmişiz. Aman bu büyüklüğü murdar nefsin, ötekinin berikinin hatırına feda etmeyelim, kıymayalım. Bu zulüm ve hakaret aynen Allah'a râcidir (dönüktür). Hele iyi dikkat edin bizdeki bu mukaddes ruha tazim ve hakaret kime aittir?

Yahu, Hakk'ı, Rabbi ne şekilde tazim ediyorsunuz? Anlamıyorsunuz!

Bu ne cesarettir. Mü'min bu kadar cahil ve gafil olur mu? Fesuphanallah!

---

[73] et'Tarğibü vet'Tarhib Cilt: 2, Syf: 354, Hadis No: 26.

[74] eş'şifâ Cilt: 1, Syf: 57.

[75] Bulunamadı.

[76] Keşf'ül-Hafâ Cilt: 2, Syf: 292, Hadis No: 2675.

[77] Mesâbihü's-Sünneh Cilt: 2, Syf: 117.

[78] Cenab-ı Hakk'ın doksan dokuz güzel isimleri vardır. "ELMÜ'MİN" ismi de bu güzei isimlerdendir. Emin kılan, güvenilen anlamınadır. Mü'min de emin kılan, emin olan anlamındadır. Bu kâinat, Cenab-ı Hakk'ın sıfat ve isimlerinin mazharıdır. Eşyada bu tecelliyi bütün kemâliyle seyretmek mümkündür. Bu düşünce kişiyi Hakk'a götürür.

Mürşid Odur ki

Kitaplarımızda görüyorum. Diyorlar ki Şeyh ve mürşid odur ki bu dini müzminlerin kalbinde takarrür ettire. Din kalpte takarrür etti mi artık dinin zahir ve batın icâbatıyla amel tabiidir. Zahiri ve batınî amele muvaffakiyet de esrar ve hakaik, kemâlat-ı islâmiye ve insaniyye ile Kur'aniyeye vusüla sebep olur. Bunların hepsi Şeyhin sohbeti, nazar ve himmetiyle hûsula gelir. Her vakit dediğimiz gibi bu kemâlın elde edilmesi iki şarta mütevakkıftır.

(1) Şeyh-i kâmil'in vücuduna,

(2) Cidden arzu eden bir talib-i sadık'ın varlığına bu ikisi mukaddimedir (başlangıçtır). Bu iki mukaddimeden bir netice-i azime hâsıl olur. O da kulun Mevlâsına vüsuludur. Zira münbit (verimli) ve mahsuldar olmayan bir araziye ne kadar iyi tohum ekilse ve ne kadar yağmur yağsa hiç mahsul vermez. Veyahut çavdar kabilinden işe yaramayan gayet az hasılat alınır. Fakat bu tohumun mahsuldar münbit bir tarlaya sahibi iyi bir tohum ekmekten ve iyi emek vermekten çekinmez.

Bu vücut arzı münbit ve mahsuldar bir arazidir. Buraya ekilen muhabbetle amel ve ubudiyyet (kulluk) tohumu en güzel hasılat ya'ni ahlak-ı hamide (güzel ahlak) ma'rifet kurbet vüslat gibi en iyi hasılat verir.

Kendimize iyi dikkat edelim. İlâhi öğütler bize tesir ediyor mu? Ülemâ ve evliyânın nasihatlarının bize bir etkisi oluyor mu? Şayet etmiyorsa halimiz fenadır. Neticesine dayanamayız.

Başımızın çaresine bakmalıyız. Zira Kur'an-ı Kerim'de açıkça (Zâriyât): *"Sen yine de öğüt ver. Çünkü öğüt mü'minlere fayda verir"* buyuruluyor. Eğer bu hatırlatma fayda vermezse ne demek olur? Düşünüyor muyuz? Eğer düşünmüyorsak bilelim ki kanımıza; neden böyle susadık!

"Nush ile yola gelmeyeni etmeli tektir
Tektir ile uslanmayanın hakkı kötektir"

Öğüt ve nasihat dinlemeli gereğini yapmalıyız. Peygamberler emin nasihatçılardır. Daha doğrusu din nasihattir. Nasihat dinlemeyen, iyi düşünmelidir. Onların varisleri âlimler de emin nasihatçılardır. Muhyiddin-i Arabi Hazretleri Fütühat'ında buyuruyor: "kâmiller namazda hangi sure ve ayeti okuyacaklarını ta'yin, tasavvur ve tercih etmezler. Onların gönüllerine namazda hangi ayet gelirse onu okurlar".

Bu yolda insana, bir sem'i kabul, bir hüsn-ü telkin ve ferman gerekir. Tâki o adamdan ilâhi murad husule gele. Kul, tam bir kulluk ile ma rifet-i Rabb'e vasıl ola, hakikat-ı ademiyeti ve rütbe-i hilâfeti bulabile.

Bir memlekette kulun biri mest ve akıl yok halde dolaşırken kendi kendine hitaben : "Şâ'banın yirmisidir kadehleri büyült, kesme arasını kadehlerin." diyerek şiir okuyarak geziyor. Demek istiyor ki, artık Ramazan'da işret olmaz, kalan birkaç günü değerlendir. Bu okuduğu şiiri zahidlerden biri işitiyor. İşitmesi (şiiri dinleyip kendi kendine manâ ve yorum vermesi) şu şekilde oluyor. Bu adam güya diyor ki : "Ömrün sonuna geldin, doğru Mekke-i Mükerreme'ye git, geri kalan ömrünü ibâdet ve taatla orada geçir." Hakikaten adam oradan hicretle Haram-ı şerife gidiyor orada ömrünü tamamlamaya muvaffak oluyor. Zira Mekke-î Mükerremede namaz diğer yerlerde kılınan namazdan yüz bin rekâta, Medine-i Münevvere'de kılınan iki rekât namaz diğer yerlerde kılınan elli bin rekâtına, kuds-û şerifte kılınan iki rekât namaz diğer yerlerde kılınan yirmi veya yirmi beş bin rekâtına denk olduğu hadis-i şerifle sâbittir[79]. Bu harem-i şerif ehlinin ibadetlerinin ecri, sevabı kat, kattır. Seyyiatlarının cezası da böyledir. Bu sırra mebni olarak İbn-i Abbas orada duramayarak Tafi'e nakletmiştir.

Ey sâlik, bu hakikat nefiste de böyledir. Yani ehl-i kalp ve ehl-i hakikat olanların yalnız bir tek ibadetlerine yüz bin ve belki biğayri hisâb (hesapsız) ecir verilir. Hâlbuki diğerlerinin aynî ibadetine bire on veyahut üç yüz nihayet yedi yüz verilir ki çoğu kere bu da havass'a aittir.

Ehl-i kalbin, ehl-i hakikatin kusurları da Allah katında böyle büyüktür. "Ebrâr'dan olanların iyilikleri (ibadet, zikir ve evradları) Mükarrab'den olan kimselerin seyyiâtından addedilir (sayılır)[80]". Zira mahbub'a Muhibb'in (sevenin) veya muhibbe mahbub'un en ufak bir şey'i (ibadet ve taata vaki' kusuru, noksanlığı) pek ağır gelir. Buna dair pek ibretli işler de olmuştur. Her ne ise kendi işimize gelelim.

Bu halk, tarikat ehline çok dil uzatıyor. Onların ufak bir eksikliğini çok görerek âleme teşhir ederler. Bu hal Rabb'imizin büyük bir ikâzıdır. "Lisanûl halki aklam'ül-Hakk'i" yani: "Halk'ın dili Hakk'ın kalemidir" buyurulmuştur[81]. Demek ki Biz Rabbimizi bırakırız da Rabbimiz bizi bırakmıyor. Halk'ın diliyle bizi kendine döndürüyor. Kendine çekmek istiyor. Şu halde kusurlarımızı söyleyenlere, değil gücenmek onlara çok dua etmek lâzımdır. Onların elini öperek: "Recâ ederim birader, daha ne kusurlarım varsa söyle de terkine çalışayım" demek icap eder. İşte insaf böyle olur. Ehl-i tarîka yakışan edep, ahlâk ve anlayış böyle olur.

Sâlik'ten hasbel-beşeriyye bir kusur, bir su-u (kötü) edep, rizâya aykırı bir şey südurunda (olmasında) bakılır eğer sâlik ise hal ve zevki kendisinde

bâki kalır, kendisi bir ibtilâya (belaya) veya bir başkasının tan ve ayıplamasına uğrarsa o sâlik mekr-i ilâhi'dedir. Çok korkması ve çaresine bakması lâzımdır. Bizi tan' ve ayıplayanlara Cenab-ı Hak insâf vere. Onlar, bu noksanlarımızı Allah için değil de kendi nefislerinin hal ve gidişâtları üzere kalmamızı te'min için arayıp bulmuşlarsa iş kendi aleyhlerinedir. Onlar (gerekir ki) kusurlarını izâleye himmet edeler. Dini işlerde kendilerine bakmakla ma'mur olduğumuz kâmillere bakalar ve bu arifler terazisiyle kendilerini tartarlar. Ta ki tarakki (ilerleme) ve tekemmülle (olgunlukla) Cenâb-ı Hakk'ın razı olmadığı ahlâksızlıklardan ve onu bunu tan (kötülemek) ve teşhirden (herkese duyurmadan), tecessüsten (araştırmadan) kurtulalar. İşte bu öğüdü, bilmem ananız, babanız, muallimleriniz, dostlarınız ve diğerleri verir mi?

Aman, mademki bizi seviyor, bize ikram ve hürmet gösteriyorsunuz ki tabii bunları Allah için yapıyorsunuz, zira bizde kimsenin dünyasına yarar bir fayda yoktur, olmaz. Bizi çok sevmenizi arzu ediyorum. Bundan inşaallah bir zarar görmezsiniz. Ne olur bizim lisanımızdan çıkan sözlerle de biraz amel etmeye gayret ediniz. Sizin en ufak bir gayretiniz sizin bize ikram ve hürmetinizden daha hoştur, daha makbule geçer. Bununla çok memnun ve hoşnut oluruz.

Bizim Nakşibendi Tarikati'nde o kadar uzun uzadıya riyazet yoktur. Fakat büsbütün riyazetiz de değildir. Evet vardır. Fakat belli bir zamana mahsustur. O da mürşid'in emriyle olursa semereli olur. Yoksa insanın kendi kendine riyazet yapması faydalı olmaz. Belki manevi bir takım tehlikeleri gerektirir. Yememekteki âfet, yemekte ki âfetten çok daha büyüktür. Âlimler, sofilerin riyazetleri mesnun (sünnet) değildir, diye itiraz ederler. Hakikaten âdet ve meşreb-i seniyye-i Muhammedi'yede ki bu itidâl-ı daimiyi (ölçülü olmada devamlılığı) bulmak çok emek ister.

Perhiz meşrebi mesihilikte olduğunda şüphe yoktur. "Dinde ruhbanlık yoktur[82]" biz ise Muhammediyiz[83]. Hülâsa sâlik, kendi kendine böyle bir şey yapması doğru değildir. İnsanın hayırdır zannettiği olur ki aleyhine olur. Şu halde irâde-i ilâhiyeye (dini emirlere) tabi' olmak eslem (emin) ve en güzeldir. Olgunluktur.

"Ehl-i İrfan'a riyazet, kendinden perhizdir." denilmiştir. Bir arif de: "İlâhi neccini minni" yani; "İlâhi beni benden kurtar" diye dua etmiştir.

Anla ve çalış ki sen olmadan; arif, hazır bir kul olasın. Rabb'ül Âleminden gafil, cahil bir kul olma asla!"

Tek Sermâyem Seyyiâtîm'dır

İlk halleri pek de iyi olmayan, sonradan "Tacü'r-Ricâl" unvanını alan Rabiay-ı Adeviye Hazretleri'ne bir gün kadınlar gelerek:

"Sen bizim bildiğimiz Rabia değil misin? Bu erkekler bahusus bu kadar büyük kişiler senin ziyaretine ve sohbetine geliyorlar. Bunlar bilmezlerse de biz senin önceki halini pek iyi biliriz. Sen ne yaptın, ne ettinse bize anlat!" derler. Hazret-i Rabia:

"Evet, ey kadınlar; benim sermayem ve ticaretimin gereği sizin bildiğiniz ve bilmediğiniz seyyiatımdır." Kadınlar Hz. Rabia'nın bu sözünden daha da mütaacip olurlar (şaşkınlık geçirirler). Hz. Rabia kadınlara sorar;

"Siz bu iki kapak arasında bulunan Kur'an-ı Kerim'in "6666" âyet-i kerimesinin hepsine iman etmiş misiniz? Yoksa bir kısmına iman edip bir kısmını da münkir misiniz?". Onlar da;

"Haşa, biz hepsini kabul ve tasdik etmişizdir" derler. Rabiay-ı Adeviye;

"İyi, okuyacağım şu âyet-i celileye dikkat edin. Estaizû billah (Furkân: 70): *"Ancak tövbe edip de inanan ve salih amel işleyenler başka. Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"* Sadakal'lahül'âzim, işte bu ayet-i celile sırrına mazhar olanlardan biri de benim. Elhamdü lil'lah" der. Kadınlar mülzem olurlar (susmaya mahkûm olurlar) ve dönerler.

İnsaflı mü'mine ve Rabbi'ne talip olan sadık bir sâlik'e gerekir ki Hakk'a gitmeye hiçbir şeyi mani ve engel etmeye. Amel ve çalışma ile beraber Cenab-ı Hakk'a hüsn-ü zannını pek sağlam ede. Sû-u zan etmekten çok sakına. Sû-u zan (Kötü zan) günahın büyüğüdür[84.]

Hakk'a meyil ve muhabbeti olanlarla sohbeti asla terk etmemelidir. Daimi sermaye, tevfik-i Hüdâ ve mucib-i fevz-ü felâh budur.

"Câhili câil, bulur dânâyı dâna, dûnu dûn
Cinsine meyleder elbette cihanda kişi"

Bu beyitten herkes kendi hal ve ahlâkıyla nasıl bir kişi olduğunu anlayabilir. Kişi hemcinsine meyil eder". Güvercin güvercinle, bâz (kaz) bâz ile (kazla) her cins kendi cinsiyle uçar" denilmiştir.

Hem cinsine meyil ve muhabbetin eseri ve alâmeti, önce nefiste sonra da âfakta belirir. Enfüste (Kâf: 16): *"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız"* sırrına ulaşmak için âfâkta bu sırrı bilmiş ve bulmuş olanlara enis ve

musahip olmalıdır. Onlara muvafakat etmedikçe insanın Hak ile hazır olma vuslâtı mümkün olamaz. Ayrıca gönlünü mâsivâ'dan kesmedikçe (yani yeme, içme, rahatlık, kazanç ve sair şehvet arzularının düşünce ve tasavvurlarından akim ve kalbin tamamen ayrılması ve terk hali olmadıkça) vuslâtın devamı da mümkün olmaz. Bu öyle bir vuslâttır ki; bunda hülûl, ittihâd veya gitmek gelmek gibi cismü cismâniyyeye ait hiçbir türlü ahvâl ve keyfiyât bulunmaz[85]. Bu derece açık bir irşad ve bundan daha büyük ve kolay bir şey olmaz.

Her nedense insan, bu olgunluğa meyil ve rağbet etmiyor. Ben müc'rim, Kur'an-ı baştan nihayete okuyorum, tarif ettiğim surette bu müslümanların -hiçbirinin- bununla (bu irfânla) âmil olduklarını görmüyorum?...

Hz. Ömer Efendimiz rivayet buyuruyorlar ki : "Bir kere huzur-u saadete gittiğimde Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz Hazretleri Hz. Ebu Bekr (r.a)'a sohbet buyuruyordu. Yanlarında oturdum, fakat bu sohbet-i seniyyeden bir şey anlamadım. Sanki ben bir zenci imişim gibi hiç birşey anlamadım[86]". Bu sohbet-i seniyyenin tevhd-i hass olduğunda hiç şüphe yoktur. İyi dikkat et ki; bu sohbet-i seniyeyi anlamayan ikinci halife Hz. Ömer (r.a) Hazretleridir. Mürid-i mustaid ve sadık'ın tevhidi hasssı akıl ve idrâkın çok ötesinde olduğunu bilmesi lazımdır. Ayrıca Nakşibendi Tarikat'ının önderi Hz. Sıddıyk-ı A'zam'ın büyüklüğünü ve kemâlını söz ve kalemin anlatmasına imkân olmadığının bir delili de bu olduğunu bilmek lazımdır. Sübhan'allah, mâşâallah.

---

[79] el'Camiu's-Sağiyr, Cilt: 2, Syf: 51.

[80] Mukarab'den olanlar ebrârdan olanlardan daha ileri kimselerdir. Onların adâb ve ibâdetleri ile diğerlerinin adâb ve ibadetleri davranışları arasında muhakkak farklılık vardır. Resulullah'ın ahlâk ve ibadetiyle aşere-i mübeşerenin, aşere-i mübeşşere ile diğer sahabe'nin ahlâk ve ibâdetleri arasında edâ ve mükemmellik bakımından fark vardır.

[81] Bulunamadı.

[82] Bulunamadı.

[83] Kul Rabb'ine önce farzlarla takarrtib eder. En çok rızây-ı İlâhiyi mucib ibâdet budur. Sonra sünnet olan nafile (fazla) ibâdetlerle ıraklaşır. Farzve sünnet ibâdetler; namaz, oruç, kur'an-ı kerim tilâveti (zikir) gibiibadetlerdir. Peygamberimiz hiç uyumuyarak gece ibâdetini, - hergün tu-; tulan orucu, üç günden az bir zamanda kur'an hatmini, hiç evlenmemeği hoş görmemişlerdir. İbadet ve dünya işlerinde en faydalı yol olanorta yolu göstermişlerdir. Yememek, içmemek, terketmek haramlar içinmutlaktır. Mubah ve helâl içinse kişi muhayyerdir. Farz ve sünnet yolunu izlemelidir.

[84] "Ben kulumun zannı üzereyim" hadis-i şerifi gereği kul, Rabb'ine nasıl i'tikad ederse Rab, kuluna öyle tecelli eder. Hüsn-ü zanla beraber mutlaka amel olmalıdır. Sû-u zan, ümitsizlik ve ye's olma haysiyetiyle amel de fayda vermez. Sû-u zandan sakınmalı fakat korkmayı da tamamen atmamalıdır.

[85] "O'nun gibisi yoktur, o işittir ve görür" âyeti müşâbehet ve mümâseleti red etmektedir. Birleşme, ulaşma, ayrılma cisimler içindir. İnsan'ın Rabbine ulaşması, birleşme, katışma, gitme ve gelme gibi hal ve sıfatlar olmaksızın ruh ve mânada vâki' bir hâldir. Rab Rabdir. Kul da kuldur. Başka bir itikâd küfür olur.

[86] Bulunamadı.

Aleyhissalâtû Vesselâm Efendimiz Hazretleriyle yâr-ı Ğarı (Hz. Ebubekir) arasında cereyan eden bu gibi ğevamız (kolay anlaşılmayan, güç ve karışık şeyler) ve esrâr-ı tevhid-i hass her asırda bulunan mürşidan-ı izam Hazretleriyle mürid-i müstâid-i sâdık ve mahrem-i esrâr-ı hass arasında da cereyan eder.

"Eğer yâr benimle yâr olursa
Ne ğam âlem bütün ağyar olursa"

Yine bir ârif-i Rabbani buyurur ki; "Eğer yâri ez hiyş dem-i fark ki şirket-i bâ yâr ü hiyş" bu bir remz-i râkik ve dakiktir ki ortadan kendini çıkaran anlar.

Sadat-ı Nakşibendiyye buyururlar ki; "Sen ki bir perdesin, her yerdesin ve mademki her yerdesin, bir yerde değilsin." sözü; maksat ve hülâsa olarak bir mânâya, bir öze remz (remiz) ve işârettir. Maahaza (Bununla beraber) bu gibi esrâr ve ğavamızı tevhidi işitmekten, işitmeye olan arzudan ise yokluk tarafını aradan çıkarmanın ahvalını öğrenmek daha evlâdır. Zira denilmiştir ki;

"Hod perest put-perest[87]"

Cenâb-ı Hak Ğayyur'dur

Bu dünyada dertsiz adam görmedim. Ve zaten tasavvur da olunmaz. Herkesin kendine göre bir derdi vardır. Böyle olmasına rağmen, Allah derdiyle dertli olan bir adam da görmedim.

Zatın biri çok kimselere hayli para vermiş, ikram etmiş. Para verdiği adamlara: "Bu parayı benden, benim elimden alma" diyorsa da bu sözün manasını hiç kimse anlamıyor. O adama teşekkür ediyorlar.

Yine bir gün bermu'tad (her zamanki gibi) zatın birine para verirken yine sözünü aynen tekrar ediyor. Bu zat arif olduğundan: "Ben Hak'tan alıyorum. Zannetme ki senden alıyorum" der. Para veren zat çok hamd ve şükür eder; "Hamd olsun, bu kadar para sarf ettimse de hele bir arif gördüm" der.

Şimdi o zat gibi, Hakk'ın gayrisinden fâriğ (ayrı) olmuş, derd-i ilâhi ile ğamnâk (kederli) ve mahzun (üzüntülü) bir adam görmedik. Sebebi de sünnet-i kadime-i ilâhiyedir. İnsan her neyi sever ve ne ile fazla meşgul olursa onunla muazzep ve mübtelâ olur. Bugün müslümanların başına gelen ve geçim darlığı hep bu sırra mebnidir. Bundan büyük gaflet, cehalet ve rezalet olmaz!

İnsan, haram, dairesine (kadınların, bulunduğu odaya) yabancı birinin girmesine razı olmaz. Evet, bu işe hiç bir vicdan ve ğayret (sahibi) razı

olamaz. İnsan, bu hale mani' olmak için elinden geleni esirgemez, yapar. Biz öyle mi zannediyoruz, Cenab-ı Hak haşa ve kellâ senden, benden, hâsılı bu mahlûktan daha mı ğâyretsiz? Hâlbuki Allah, en ğâyretlidir. Bir hadis-i şerifte: "Cenab-ı Hak ğayyurdur. Ğayretinden fâvahişin (kötü şeylerin) açığını ve gizlisini haram kıldı[88]" buyurulmaktadır. Bu gayreti bu ğayret-i ilâhiyesi gereği harim-i hass-ı Rahmanisi olan mü'minin kalbi; kendinden başkasıyla, âğyarlâ meşgul olursa, onun sahibinden elbette ahz-ı intikam alır! Her türlü azap ve ibtilâ (bela) ile onu muazzep eder.

Şeytan kendini beğendi. Esrâr (Sırlar) ve maârif-i Rûbbaniyenin hâmili olan, mazhar ve muzhir-i Hak bulunan, Âdem'e secde etmedi. Nefse ısmarlanarak, nefsiyle müptelâ oldu. Gökte işlediği bütün ibâdeti mahvolup gitti. Kur'an-ı Kerim'de (Hicr: 34 ve 35): *"Allah, "Öyleyse çık oradan, çünkü sen kovuldun. Şüphesiz hesap gününe kadar lânet senin üzerinedir" dedi"* buyurulmuştur.

Ya'kub (a.s) mahdumu Yusuf (a.s)'ı sevdiğinden o'nun iftirakıyla seksen sene ağladı. Mübarek gözlerine â'mâlık târi oldu. Kur'an-ı Kerim'de (Yusuf: 84): *"Onlardan yüz çevirdi ve, "Vah! Yusuf'a vah!" dedi ve üzüntüden iki gözüne ak düştü. O artık acısını içinde saklıyordu"* buyuruluyor.

Hz. Âdem safiyyûllah biraz cennete meyil eder, gibi olduğundan haşa hata ile diyemeyiz, hikmet ve murad-i ilâhiyenin edâsına vesile olmak üzere cennetten çıkarıldı. Ve iki yüz sene ağladı. Âyet-i celilede (A'râf: 23): *"Dediler ki: "Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz"* buyurulmuştur.

Hülâsa insan, neyi severse onunla imtihan olunur, sınanır onunla dertli olur. Fakat Hakk'ı bilip bulan ve Hak ile olduktan sonra esbabı sevmekte bir zarar olmaz. Bu sevgi: Cenab-ı Hakk'ın izniyle olduğu için gayret-i ilâhiye dokunmaz.

Meselâ Hz. Süleyman (a.s)'a saltanatı hiçbir zarar vermedi. Cenab'ı Hak Süleyman (a.s)'ın saltanatı severek istediğini (Sâd: 35): *"Süleyman, "Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye lâyık olmayacak bir mülk (hükümranlık) bahşet! Şüphesiz sen çok bahşedicisin!" dedi"* âyet-i kerimesi harber veriyor.

---

[87] Mutasavvıfların tevhid akideleri zevki, vecdi olup duyduğu ve arzuların te'siri altında söylenmiş ifâdelerdir. Doğru ve en emin yol Kur'an ve sünnet ışığı altında ehl-i sünnetin tevhid akidesidir. Bu gibi sözler bir hüccet sayılamaz. Dini bir takım mesuliyeti mucip olur. Mutasavvıflar arasında bile ayrı, ayrı görüşler zuhur etmiştir. İmanı tahkik edeyim derken, büsbütün imanı tabiat ve eşya arasında zayetmekten korkmalıdır. Hâdis ile muhdisi, fâni ile bâkiyi, nakış ile nakkaşı karıştırmamalıdır.

[88] Sahih-i Müslim, Cilt: 3, Syf: 2114, Hadis No: 33, Çağrı yayınları, İstanbul.

Şeyh Âbdulkâdir Efendimizin bu kadar varidat saltanatı, zenginliği kendisinin büyüklüğüne asla bir nakısa vermedi. Hatta nalları gümüşten, sineleri altından imiş? Sâdat-ı kiramımızdan Hoca Abdullah Âhrar Hazretleri de pek ziyade zengin imişler. Mevlâna Câmi Hazretleri uzaktan gelerek kendilerini ziyaret ettiklerinde, yolda tesadüf ettiği çiftlikler, sürüler ve köylerin kimin olduğunu sordu, hepsinin Hoca Hazretlerinin olduğunu söylerler. Kendi kendine;

"Bu nasıl şeyhlik..." diye şaşar. Bu yolculuk zahmetine boşuna katlandığını düşünür. Hoca Hazretlerini ziyaretlerinde, debdebe ve saltanatı görünce bu düşüncesi daha da artar. Birgün Hoca Hazretleri Mevlâna Câmi Hazretlerine; "Kalk seninle biraz sahraya çıkalım" der. Mevlâna-i Câmi de muvafakatla beraber çıkar, giderler. Mevlâna Câmi yavaş yavaş geri kalmaya başlar. Hoca Hazretleri; "Geri kalmayınız; beraberce; gidelim" buyurur. Emre uyarak biraz birlikte yürürlerse de yine bilâihtiyar (elinde olmadan) geri kalmağa başlar sebebi de Mevlânâ Câmi Hazretlerinin babasından kalma yazma, nadide (görülmemiş, eşi yok) olan bir kitabı varmış onu hane-i Hoca'da bıraktığından, onu düşünürmüş. Nihayet Hoca Hazretleri : "Yahu, insaf et benim bu kadar saltanatım var; hepsini bıraktım. Hiçbiri hatırıma gelmiyor. Beni bu yoldan da alıkoymuyor. Bunun gibi yüz daha olsa bana yine, zarar vermez. Fakat senin bir kitabın evde kaldı diye devamlı düşünüyorsun. Onun için geri kalıyorsun. Bu kitap seni batırır. Zira gönlündedir. Bizim ki ise gönlümüzde değil, dışarımızdadır" diye emir buyurur.

Evet, fakirin de meşrebi böyledir[89]. Bir müslümanın ne kadar zenginliği varsa, yüz kat daha olsun yalnız bu zenginlik hayırlı (meşru) ve dışârıda olsun. Bu zenginliği kendini Hak'tan meşgul etmemek suretiyle kullanmak çok güzeldir. Çok iyidir. Ne ise sözümüze gelelim.

Meselâ 'Melekler Hz; Âdem'e biraz itiraz eder gibi oldular hem ona secde hem de ta kıyamete kadar Âdem'in evladına hizmetle memur oldular. Âyet-i celilede (Bakara: 30): "Bir zamanlar Rabb'in Meleklere: *"Hani, Rabbin meleklere, "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım" demişti. Onlar, "Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamd ederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz." demişler. Allah da, "Ben sizin bilmediğinizi bilirim" demişti"* buyuruluyor.

Hülâsa (Kısaca) insana Hak'tan başkasını sevmek uygun ve lâyık değildir. Allah'ı seven, bilen ve onunla onun için olan bir zatın, başkasını sevmesi (yani Allah'ın emri ve müsaadesiyle sevmesi) zarar vermez. Zira tasarruf ahvalini, Cenab-ı Hakk'ın emrini bilir. Çünkü Hak muallimidir.

İnsanın sevdiğiyle ibtilası, tahsil-i kemâlat ve rızâ, tekmil-i neş'ey-i âdemiyyetten insanı mahrum eder!

"Aşıka ta'n eylemek olmaz mübtelâdır neylesin
Âdeme mihr-i muhabbet bir belâdır neylesin"

Kadri Bilinmeyen Nimet'in Cezâsı

Hatırıma şu düşünce geliyor ve gidişat da onu gösteriyor ki; İslâm nimeti bu Müslümanlardan alınacak zamandır. Ve alınır. Şüphe etmeyesiniz!

İslâm nimeti elden gidiyor. Fakat hiç kimsenin haberi yok. Bu öyle bir musibettir ki ne Haccac, ne Timur ne hiçbir vakitteki musibete kaabil-ı kıyas edilmez.

Hani;
"Gam değildir gide dünya kala din,
Gam odur ki kala dünya gide din" denilmiştir.

Cenab-ı Hakk'ın sünnet-i kadime-i ilâhisi öyledir. Bir topluluğun mazhar-ı dalâl ve ğadap olması (bozulması ve azaba uğraması) için Cenâb-ı Hak önce âlimleri kaldırır; ilim kapısını kapatır. Emr-i bi'l ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker (İyiliği tavsiye etmek ve kötülükten men' etmek) yapacak kimse bulunmaz. Halk genellikle küfür ve dalâlet yolunu tutar. Bu suretle başımıza gelecekte gelir!

Allah'a sığındık. Bu ne musibettir başımıza geldi. Demek ki ahir zaman fitneleridir. Kıyametin âlemeti, hevl (korku) ve dehşeti başımıza gelecek!

Aman Ya Rabbi sana sığındık. Âlim kalmadı. Bab-ı ilim kapandı. Kapanmakta... Celâl ve kahr-ı ilâhiye tahammül mümkün mü?

Bu halk Allah'a dönmüyor. Yarım arşın bez kadar Allah'ı sevmiyor! Yarım arşın bez lâzım diye arıyor buluyor, alıyor ve kaybettiğinde de üzülüyor. Fakat Allah'ı severim diye iddia ettiği halde onu bilmek, bulmak, rızasını kazanmak üzere tenezzül edip bir arif kâmil arayıp bulmuyor. Yanına gitmiyor, işte anlaşılıyor ki bu halk, Allah'ı yarım arşın bez parçası kadar dahi sevmiyor. Böyle olmaz. Dönmek lâzımdır. Zararın neresinden dönülse kârdır.

Ahmak, akılsız sandığımız eski Müslümanlar devrinde dünyamız ma'mur, düşmanlarımız makhur (yenilgiye uğramış) idi. Zira Müslümanlardaki iman kuvveti, Allah mehâbeti ve Celâli kâfirlerin kalplerini korku doldurmuştu. Onlar bir şey yapamıyordu. Müslümanların dünyalarının bu rahatlığı ibadet ve taatlarına çok faydası ve yararı vardı.

Şimdi akıllı dediğimiz, sivri akıllı türedilerimiz zamanında dünyamız harap, türâb (toz, toprak), bir hâle geldi. Hiçe saydığımız düşmanlar, bize tamamıyla galip ve hâkim olarak bizi mahva kiyâm ettiler. Olduk, olacağız din de maada!

Müslümanların kalplerinden Allah korkusu ve sevgisi, daha doğrusu Allah, Resulullah çıktı. Ğayret ve sünnet'üllah icâbı Cenab-ı Hak kendinden yön ve yüz çeviren düşmanını, düşmanlarıyla terbiye, kahr ve tedmir (perişan) ettirir. Kâfire surette üstünlük verir. Sonra onlardan da ahz-ı intikâm eder (intikam alır)!

Bu ne büyük musibetti ki Müslümanların başına geldi. Bugün yeryüzünde Müslümanlardan daha zelil, hakir ve aşağı görülen bir kavm yok!

Kimseye bir bahane bulmayalım. Bühtan (iftira) etmeyelim. Bu musibetler hep ellerimizin kazancıdır. *"İnsanların kendi işledikleri (kötülükler) sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Dönmeleri için Allah, yaptıklarının bazı (kötü) sonuçlarını (dünyada) onlara tattıracaktır"* ayeti (Rûm: 41) buna delildir. Bizim kötü işimiz, kötü huyumuz ve Allah'tan yön ve yüz çevirmemizin meyvesidir bize geldi. Bize verildi!

Dönmek lazımdır. Yoksa gittik gidiyoruz (Âl-i İmrân: 160): *"Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur. Eğer sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size kim yardım edebilir? Mü'minler, ancak Allah'a tevekkül etsinler"*.

Âlimlerin ref, olduğunu. İlim kapısının kapatıldığını söylemiştim. Evet, zahir ref' olunur lâkin ilm-i batın Hz. Mediye müntehidir[90]. Mehdi olacaklar da Sâmini'lerdendir.

Şeyh efendimizi ibdidâ intisâbımızda (bağlanmamızın başında); zikri ve evrâd-ı mahsusayı (hususi zikri) tarif buyurduktan sonra emrettiler ki; "zikr-i hakiki O'nu seninle hazır ve beraber bilerek, huzur ve âğâhinin devam üzere gönlünden çıkmamasıdır. Bunun sana bir kolayını da ta'rif edeyim. Giderken yollara nişan koyarak, o nişana ulaşıncaya kadar unutma, böyle böyle temâdi (devam) ettirmek lazımdır. Evkât-ı sairede buna göre iş etmek icâb eder. Birde bunu öyle bilesin ki Cenab-ı Hak insanın mürşidine öyle bir kuvvet ve kudret vermiştir ki; ruhu her suretle temessül edebilir. Müridi tecrübe eder. Müridin huzuriyle ahlâkına dikkat edip etmediğini imtihan eder. Ona göre aklını başına al, ona göre iş etmeye özen ha!" bunu bir heybet ve Celâl ile emir buyurdular. Kalbime bir korku ve dehşet târi oldu (çöktü). Bir daha da çıkmadı, işte o anda iş nasıl olacağını anladım. Ne ise onun himmet-i kudsisi ve nazar ı iksir tesiriyle bu işe devama, muvaffak buyurulduk. Ama biz bir şeye yaramadık. Ümidim sizin olmanızdır.

Ara sıra huzurunda bana azıcık gaflet gelseydi hemen:

"Bir güzel sevdim cihanda gerçi göstermez yüzün,

Leyk gitmez ol yâdımdan şöyle kim bir ân nedir" beytini okurlardı. Elhasıl onun gibi bir kâmil'e zamanın ğavs-ı a'zamı'na tesadüf ettik amma heyhat... kadrini bilemedik.

"Dâdim türâ nişân-ı vasl-ı yâr

Ger mâ neresidim şâyet tü beresi"

Türkçesi: "Sevgiliye ulaşmanın nişanını size verdik. Gerçi biz ulaşamadık ama sen ulaşırsın. (Biz de ulaşmış oluruz)" Beytini Şeyh Efendi Hazretleri bazı mektuplarında bize yazmışlardı. Allah razı olsun. Âmin.

Beş Önemli Söz

Cenâb-ı Hak Musa (a.s)'a; "Ya Musa (a.s) ben Tevrat'ı beş kelimeyle bitirdim. Eğer sen bunlarla amel edersen bütün amelin sana yararlı, yoksa hiçbiri sana fayda vermez". O kelimeler şunlardır:

(1) Rezzâk-ı hakiki benim. Benim rızık verici olduğuma itimat et ve tevekkül et. Ben rızkına kefilim.

(2) Sultandan ve saltanat sahibinden korkma. Mademki benim saltanat-ı ilâhiyyem vardır, bütün saltanat sahiplerinin saltanatı fanidir, ilâlik ve muvakkattir (geçicidir). Saltanatım ebedidir.

(3) Kendi ayıbını görüp, diğerlerinin ayıbını görme! Zira kul ayıptan ebediyen kurtulamaz. Sen de beşersin kulsun; ayıbın vardır.

(4)Şeytanla mücadeleyi bırakma, mademki senin vücudunda ruh vardır!

(5) Ya Musâ mekrimden (tuzağımdan) ebediyen emin olma. Nefsin cennette bile bulunsa (seni aldatır) nitekim senin baban Âdem'in başına ne geldiyse cennette geldi" buyurulmuştur.

Evet, Cenâb-ı Hak Rezzâktır. Artık rızkı; çift çubuktan (tarla, toprak, bağ, bahçeden), öküzden, ticaretten, memuriyetten, Zeyd'den ve Amr'dan (kişiden) beklemek şirktir. Bu suretle nefis ve mahlûku Allah'a ortak edenlere müşrik desek canları sıkılır. Nasıl edelim, Söylesek olmaz, söylemesek olmaz!

Rızık konusunda Cenab-ı Hakk'a tevekkül ve itimat etmemizi yanlış anlamayalım. Sebeplere tevessülü (sarılmayı) terk etmek demek değildir. Zira Kur'an-ı Kerim'de (Kehf: 84 ve 85): *"Biz onu yeryüzünde güçlü kıldık ve ona her şeyden bir sebep (istediği her şeye ulaşmanın yolunu, aracını) verdik. O da (kendisini batı ülkelerine ulaştıracak) bir yol tuttu"* buyurulmuştur. Yani sebeplere tabi olmakla beraber Cenab-ı Hak vermezse, vermez. Rızkı kabz

ederse (hiçbir sebep) rızkı bast edemez (genişletemez). Bunu böyle bilmek ve itimat etmek lazımdır. Zira (Bakara: 245)*"...(Rızkı) Allah daraltır ve genişletir..."*.

Muvahhid'lik budur. Hakiki tevhid de budur. Sebeplere (Rızkı elde etmek için yaratılmış yol, usul ve bilgilere) teşebbüs ederiz. Fakat tesiri Cenab-ı Hak'tan biliriz. Rezzâk onu tanırız.

Sonra sahib-ı saltanat dediğimiz; ağa, paşa, bey, hülasa nüfuzlu kimselerdir. Ki bunlardan korkmayacağız. Bunlardan korkmak, yine şirktir. Bu korku tevhide, irfana aykırıdır. Kur'an-ı Kerim'de (Âl-i İmrân: 175): *"O şeytan sizi ancak kendi dostlarından korkutuyor. Onlardan korkmayın, eğer mü'min iseniz, benden korkun"* buyurulmaktadır.

Sonra kimsenin kusur ve ayıbını görmeyeceğiz. Evet, tecessüs, ayıp araştırmak, bulmak ve görmek insanı Cenâb-ı Haktan mahrum eder. Ayıp araştırmak Allah'tan mahrumiyeti gerektiren en büyük engeldir. Ayıp görmek lazımsa kişi kendi ayıbını görmesi kâfidir. "Kişi kendi ayıbını görmek gibi irfan olmaz." denilmiştir.

Özellikle beşerin ayıptan asla kurtulamayacağına Cenab-ı Hak şahadet ediyor (Necm: 32): *"Onlar, ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve çirkin işlerden uzak duran kimselerdir. Şüphesiz Rabbin, bağışlaması çok geniş olandır. Sizi, topraktan yarattığında da ve analarınızın karnında ceninler iken de, en iyi bilendir. Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, Allah'a karşı gelmekten sakınanları en iyi bilendir"*. Ayeti hiçbir kimseye, nefsini ayıplardan uzak görme, temizleme imkânını tanımamıştır. Benim ayıbım yoktur deme, vardır. Nefsini kusurlu ve ayıplı görmeyen ve ıslaha çalışmayan ebediyen felâh bulamaz, kurtulamaz.

Sonra Şeytanla mücadele etmeliyiz. Biz o kadar büyük ve güçlü olduk ki Şeytan nedir? Onunla vuruşmak nedir, Şeytan var mı, yok mu, kaale bile almadık!

Şeytan ve nefis bize bu kadar iş yaptığı halde bir gün olsun bunlardan; intikam almağı dahi düşünmedik. Şeytan insanın kan damarlarına girer dolaşır. Bu yolları daraltmak icap ettiği hadis-i şerifle sâbittir[91]. Biz ise nefse yedirdik içirdik aksini tabii yapamadık. Bu da kendi kendine yapmakla olmaz. İnsana bir mürebbi lazımdır. Hal ne ise o emrede biz de yapalım. Yapacağımız şeyleri anlayalım. Hâlbuki biz, şeyh ve mürşid aramadık, tanımadık!

Bu varlıktan geçmek için önce bir kast ve niyet lazımdır. Sonra bir mürşid-i etemm ve ekmel (tam ve olgun kâmil) lazımdır. Ta ki himmetiyle, vücud ve yardımıyla, iş yapıla ve yapılan şeyden fayda hâsıl ola! Gerçi bazı

yerlerde de ve mahdud (sınırlı) zamanlarda şeyhe karşı sûri bir edep muhafaza olunur. Fakat bu yapanlara ekser-i evkatta (çoğu vakitte) mürşidinin kendi haline muttali olduğunu düşünmüyorlar. Gaflet ediyorlar. Bu yüzden zahir ve batın edebine erkân ve uslûb-u tarikata riayetle istikâmet edemiyorlar. Bu kere şeyhimizin elinden bir şey gelmiyor. Nefislerinin, hevâ ve tabiatlarının hükmüne şeytanın ilkaatına (fısıltısına) tabi olup kalıyorlar. Bu defa şeyhin elinden bir şey gelmiyor, bize bir şey yaptırmıyor ki gibi söz ve düşüncelerle mürşide kabahat isnad ederler. "Yaptırsın ki yapalım" diyorlar. Ya hu, böyle yapmağa şeyhin acaba mecburiyeti var mı diye katiyen düşünmüyorlar. Evet, şeyh yapmaya ve yaptırmaya mecburdur. Fakat sen yapmak istemezsen, biz şeytanın, nefsin, dünyanın mı kuluyuz, yoksa yaratıcının mı? Eğer Allah'ın kulu isek neden bunlara uyuyoruz. Bu suretle Allah'tan, Kitab'ul-lah'tan, Resul'ul-lah'tan evliyâ'ullahtan uzak ve mahsur, biğane kalıyoruz!

İ'lân-ı harbde Çimişgezek'te idim. Cimşidiye Cami-i şerifinde yine söylemiş ve ağlamıştım. Dediğimiz gibi çıktı. Neler geldi, neler geldi. Bugün de söylüyorum; dindeki bu bilgisizliğimiz, Hak'tan yüz dönmemiz, sünenât-ı seniyyeye âdem-i ittibâımız, evliyaullahtan firarla onları sevmememiz devam ettiği müddetçe hiç şüphe yok dinimiz de dünyamız da mahvolup gider. Gitti, gidiyor…

Artık siz bilirsiniz. Eğer bize Allah, Peygamber, din lazımsa bu dediklerimizi kabul ve o suretle amel etmek lazımdır. Yok, lazım değilse onu da siz bilirsiniz!

Deniliyor ki bize ferâh ve müjde tarafından söyle, evet; bunlar bu sözler o ferâh ve sûrur (mutluluk verici) müjdeye ulaşmak içindir. Halkın hali pek âcaibtir ve ağrab'ül-ğarâibdir (tuhaf ve gariptir). Her zamanın kâmillerini inkâr, red ve tekzib ederler (yalanlarlar)! Onlara çeşitli behaneler bulurlar ta ki nefislerinden kurtulmayanlar (nefislerinin keyf ve rahatı bozulmasın) O zat ne zaman ahireti teşrif buyurdularsa bu defa onun kabrini ziyaretle çeşitli tazimat ve tekrimâta başlarlar. Heyhat, yahu bu etraf ve eknâfa (yerlere) bu tarikât-ı aliyyeyi neşr eden Şeyh Ali Efendi Hazretleri'nin kabirlerine gidiniz, orada isterseniz seksen sene bekleyiniz. Allah bilir ne bir şey anlar, ne de birşey kazanabilirsiniz. Zira bunlara bir manevi nisbet ve münâsebetiniz yoktur. Bunları ziyaret etmeyin demiyorum, ziyaret ediniz bize de dua ediniz, yardım talep ediniz[92]. Fakat müslümanlar eğer bu din, bu iş bir tek zat-ı muhteremle olsa, Aleyhissalatû Vesselâm Efendimizle iktifa buyurulurdu. Gerçi cümleden makbul-u bizzat o mahbub-u kibriyâdır. Zat-ı hümâyunlarıdır. Lâkin bakınız yüz yirmi dört bin bir diğer rivayette iki yüz yirmi dört bin peygamber bu âlemi

teşrif buyurmuşlar. Onlardan sonra da Aleyhisselatû Vesselâm Efendimizin bu kadar vârisle ekmelleri ümmet arasından zuhur etmiştir. Eğer icâb etmeseydi bu abd-ı âciz ve hakiri niçin Hoca Mahmud-u Sâmini Hazretleri (kendi) yerine bıraktı. Niçin bu Müslümanlara nasihatte bulun diye emretti?

Aman, Allah'tan Resulûllah'tan ve evliyaullah'tan kaçmıyalım. Günâhtır, vebâldir. Sapıklığı muciptir. Bu iş (hidayet, dalâlet) Allah işidir, bilinmez. Hz. Şah Efendimiz buyurmuşlardır. Şeyh Efendimiz de buyururlardı: "Cenâb-ı Hakk'ın marifeti Bahauddin'e haram olsun, eğer Bahauddin'in bidâyeti (başı) Bayezid'in nihâyeti (sonu) olmazsa!" bunu söyleyen Hz. Şah Nakş-ı Bend Efendimizdir.

Nefisle, varlıkla da'va ile söylenmiş bir söz değildir. Allah ile olan, Hak ile Hak olan bir pir-i azim'in ve tarikin emirleri nutk-u hakkani'dir. Hâlbuki Hz. Şah Efendimizin sözleri Bayezid-i Bestami Hazretleri'nden sonra gelmiştir. Yine Hz. Şah Efendimizin sözlerindendir: "Yatan (ölen) aslandan, gezen tilki veya kedi yeğ'dir" iyidir. Yani geçmiş gitmiş, evliyâullahtan arada bir nisbet-i manevi olmadığı cihetle- mü'minler bir şey (fayda) alamazlar.

Hiçbir velinin meslek ve meşrebi diğerine benzemez. İnsana faydalı olacak; ancak hayatta olan mürşiddir. Dediğimiz gibi yazık ki zaman-ı hayatlarında bunların kadir ve kıymeti bilinmez!

Sonra mekr-î ilâhiden emin olmamak lâzımdır buyurulmuştur. Evet, mekr-i ilâhiden emin olmak olmaz. Bu beş sözden hatıra gelmesin ki Hz. Musa: (a.s) böyle idi de onun için Cenâb-ı Hak böyle ferman buyuruyor. Hâşâ ve Kellâ (Asla ve asla) bu zan açık bir hata, büyük bir cehalettir. Çünkü bütün peygamberler masumdurlar. Onlardan isyan çıkması mümkün değildir. Ancak berây-ı (faziletli) tebliğ ve irşâd ile peygamberler muhatap olurlar. Murad ümmetleri ve ümmetlerinin kemâl-ı ulviyyetleri, rifatleridir. Bu kadar büyük nimetlere insanlar, özellikle ümmet-i Muhammed müstağraktır. Bu ni'meti bizlere ihsan buyuran, nimeti bol, ihsanı geniş olan Cenab-ı Hak'tır.

---

[89] "Zenginlik meşrudur. İbadet ve taata mani değildir. En güzel olan; mal ve varlığı Allah için bilmek ve kullanmaktır. Bu güzel bir haslettir. Kamillerin ahlâkı böyledir".

[90] Son zamanda zuhur edecek bir âlim ve kurtarıcı olarak kabul edilmektedir. Mehdiyi bekleyip çalışmayı ve mücadeleyi terk caiz değildir. Doğruya ulaşan, hidâyete eren her mü'min bir mehdidir. İş mehdiye kaldı diyerek gevşemek, dini tamamen zayıflatmak akıl işi değildir.

[91] Bu hadis sohbetlerde geçmiştir. "Açlıkla şeytanm yollarını daraltınız."

[92] Şeriât-ı islâmiyede kabir ziyareti mesnundur. Yalnız münker ve haram şeylerin kabirlerde işlenmesi haramdır. Kabir ziyaretinin gereğini bilmeyen birçok kimseler, batıl, hürafe ve hatta küfrü mucip işler yapıyorlar. Kabirden bir şey talep edilmez. Veren ve alan Allah'tır, ölünün ameli kesilmiştir. İlim, sadakay-ı câriye ve salih evlâd bırakması müstesnadır. Kabirlerin ma'bet haline getirilmesi ise tamamen yasaktır.

Üç çeşit mahlûk vardır.

(1) Melek,

(2) İnsan,

(3) Hayvandır. Bunların rızıkları bellidir. İnsanlık "rütbesini koruyanlar melekten âfdâl (faziletli), etmeyenlerse hayvandan daha adâldir (aşağıdır). İnsanın âfâklâ ve enfüste mâzhâr olduğu yüksek nimetleri saymak, mümkün değildir.

Mâhlukât'ın seçkini olan insanın üç çeşit ibâdeti vardır. İnsan bunları ifa ile görevlidir. Bu ibâdetler de; bedeniyye, maliyye ve kalbiyyedir.

Bedeni ibadet malumdur. Zahiren emre itâat ve nehyedilen şeylerden ictinâbtır (sakınmaktır). İbâdet-i maliye ise bedeni ibadetten daha ağır ve müşküldür. İndellah (Allah katında) daha makbul ve sevimlidir. İbadet-i bedeniyye ile ibadet-i mâliyeye ondan üç yüze veya yedi yüz kadar ihsan verilir. Bu iki ibadet, aynanın arkasında ki sırr cihetidir.

İbâdet-i kalbiyye ise her iki ibadetten daha çetindir. Ama rizây-ı ilâhiyi elde etmeye vesile Hz. Allah'a daha çok sevimlidir. Kalp ameli insanın elinde ve hükmünde değildir. Bu sebeple kalp ameline muvaffakiyet, ilahi yardıma muhtaçtır. Diğer amellerde tevfik ve imdâd-ı ilâhiyeye ihtiyaç derkâr (aşikâr) ise de kalp âmeli için daha ziyadedir. Usulü çok müşküldür. Kalp ameline muvaffak olan kul, Rabbi'ne lâyık ve vasıldır. Bu cihet aynanın cilâlı ve (kendini seyretme) görme, gösterme yönüdür. Bunun için kalp ameline hesapsız ecir verilir. Hesapsız ecir ise "zât-ı ilâhi"dir. Bundan büyük kemâl, şeref olur mu? Bu ikram insana olmuştur.

İşte Hz. Allah, insandan bunu, istiyor. Buna müştaktır. Yani Hazret-i insan Hazret-i Allah'ın cemâlini göre. O cemâl bu cemâl'a bu cemâl da o cemâl'a nazır ola! Cenab-ı Hak işte bizden bunu istiyor. Bu devlet ve nimeti elden kaçırmayalım. Zikir, fikir, muhabbet ve ibâdet-i kalbiyyenin özeti ve zübdesi (sonucu) nisbet-i huzur ve muhafaza ile rütbe-i miratiyeti bulmaktır. Bu da (ruh'un gıdası), batınımızın rızkıdır.

Suri (Dünyaya ait) rızık için bu kadar dertlere düşeriz. Bu rızkımızı asla kâle almayız (dile getirmeyiz). Hâlbuki rızk-ı surimizin kefili Hz. Allah'tır. Rızk-ı suri olmazsa çok çok bu hayat-ı cismâni, bu hayat-ı hayvani mahvolur. Yani ölür. Fakat rızk-ı manevisiz batınımız, kalbimiz, hakikat-ı insaniyemiz mahvolur, ölür. Hakikat-ı insaniyenin ölmesi demek ki çok aşağıdır. Hayvanlığa belki sebeiyyet-i şeytaniyete tenezzüldür (sebeptir). Belki bunlardan daha sapıktır.

Ulemay-ı Rüsum

Bir hâdis-i şerifte kasemle (yeminle) buyuruluyor ki: "O Allah'a kasem ederim ki benim nefs-i Mühammediyem O'nun kabzasındadır. Cenab-ı Hakk'a en ziyâde sevgili kullar onlardır ki; Allah'ı kullara kulları da Allah'a sevdirir, yeryüzünde nasihatta bulunurlar[93]".

Ne vakit ki senin ağzına helva koyanla, sille vuran nazarında eşit olursa işte sen o vakit adam olursun. Yok, böyle olmazsa adam değilsin ve olamazsın[94].

Bu yolda sadık, sıdkını görmesi şirktir. Bu benlik yere girmeli, ölmelidir. Benlik çok fenadır. Varlık musibetine uğrayanlar Hak'tan perdelenirler. Ülemây-ı rüsumun (Büyük âlimlerin) mahcup olduklarında evliya ittifak etmişlerdir. Zira bunların âlem-i esbaba ıttılâı (sebepler âlemine ait bilgileri) diğerlerinden çoktur. Bunun için varlıkları da çoktur.

Ubbâd (Abidler), zühhâd (zahidler) da enâniyete (bencilliğe) müptelâdırlar. Bu biçarelere ibadet ve zühdleri görünur. Bu cihetle şirket ve ikiliği isbât ederler ve Hak'tan dûr (uzak) ve mahcup kalırlar. Niyâzî'nin buyurduğu gibi:

"Tevhid sanırlar" lâ ile isbât-ı vücudu,
Sorma görelim onlara "illâ" haberin sen"

Mahlukâtın yaratılma gayesi ve maksadı işte bu tevhid'dir. Belki vahdet-i zattâ Hakk'ı bulmak marifet ve ubudiyyet, tarikiyle onu tahsil etmektir. Bu tahkika ulaşan kâmildir. Kâmil bir şeyh de ni'em-i sübhaniyyedendir (noksansız nimetlerdir). Bu ni'met bulunduktan sonra insan, nefsinden kurtularak daimi bir huzur içinde olması mümkindir.

Sen şimdi bu halkın kemâl-i cehl ve gafletine bak ki; kemâl-ı ni'meti nerelerde ve nerede arıyor?... Heyhat (Ne yazık), heyhat (ne yazık)!

Kadir Gecesi

Bu gece Kadir gecesidir. Bu geceyi ihya bin ay ibadetten hayırlıdır. Büyüklerimiz buyuruyorlar ki; "Her aktar-ı saatte Cenâb-ı Hak yetmiş bin ehl-i ısyânı cehennemden azâd buyurur. Kadir gecesinde ise bu geceye kadar af buyurduklarının adedi kadar Cenab-ı Hak o kimseleri cehennemden âzad buyurur. Bayram gecesinde de bu mübarek gece hürmetine Ramazanın başlangıcından bu geceye kadar af buyurulan ehl-i ısyânın sayısınca mahlûk cehennemden âzâd buyurulur. El-haddü lillah bakın bu ümmet-i merhumeye olan ikram ve ihsân-ı ilâhiyeye!

Arifler de buyururlar ki bizim her nefesimiz, her anımız Kadir gecesi gibidir. Yani her nefesimiz bin ay ibadete denktir. Bir nefeste iki belki üç bayram ederiz.

"Ârifân der demi dü iyd küned
Ankebuthâ mekes kadid küned"
Türkçesi:
Ariflerin bir nefesinde iki bayram vardır, örümcekler sineği kuru et yapar".

Bu iyd (bayram) Hak'la bir vûslât-ı hakikidir ki bunda olan büyüklük; ibadet ve taat-ı cismâniye ve sûriyenin dağlar kadarıyla kabil-i kıyas (kıyaslamak mümkün) değildir. Bu kelam-ı evliyâdır ki bizzat Hak'tan gelir. Nitekim (Bakara: 282): *"... Allah'a karşı gelmekten sakının. Allah, size öğretiyor. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir"* âyet-i celilesiyle; "Hakk'ın cezbelerinden bir cezbe ins ve cinnin ameline denktir" ve "Müştâk olanların nefeslerinden bir nefes, ins (insanlar) ve cinn'in (cinlerin) ibadetinden hayırlıdır" ve "Bir an tefekkür yetmiş yıllık ibadetten daha hayırlıdır[95]" hadisiyle bu sırra bu zümreye işaret buyurulmuştur.

Bu son hadis-i şerifteki tefekkür Hak'la hazır ve mâ'nâ sırrından haberdar olarak, batınen ve sırren; azamet, muhabbet, cemâl ve celâl-ı Hazreti mütalâa ve düşünmektir.

"Bir an tefekkür bir senelik ibadetten daha hayırlıdır[96]. Da buyurulmuştur. Bu hadis-i şerifteki tefekkür ise! âyât-ı âfâkiyeyi ve islâmiyete ait in'am ikrâm ve kudreti sübhaniyeyi tefekkürdür ki; o da bir senelik ibâdete bedeldir. İnsanın en ziyade Cenab-ı Hakk'a kurbiyet ma'rifet ve vuslâtı, fenâsı, bekâsı elhasıl tarik-i mukarabete ve bu şah-râhta ki hazz-ı âzimi, o adamdan zuhur eden ilâhi ilimdir. İlm-i ledûndür.

"Şâhidim ilm-i ilâhidir derûnum hâline
Herkesin alâmeti vardır kim ahvâline".

"Gönlümün haline ilâhi ihsan şahittir. Herkesin iç ahvâlini belli eden bir nişân vardır."

Biz, zamanımızın en büyük meşâyıhıyla görüştük. Gümüşhaneli merhumu[97], Şeyh Muhammed Küfrevi'yi ve diğer büyük ve maruf ne kadar zatlar varsa hepsini gördük. Hepsinden sonra da Cenab-ı Hak bizi Şeyh Efendi Hazretlerine ulaştırdı. Evvelce görüştüğüm bu zevat bu tarikatta muktedâ bih (kendisine uyulan) ve Şeyh-i kâmil oldukları halde iki mü'minle değil iki saat, yarım saat bile sohbet edemezlerdi. Hâlbuki Şeyh Efendi Hazretleri tahsili olmadığı halde değil öyle iki saat, elli atmış sene devamlı an be-an ve vakit bevakit tecdid etmek şartıyla bu ilm-i ledünnü neşretmişlerdir.

Bizi çok severdi. Niçin bu kadar sevdiğini ben de bilmezdim. Bize, iki hususta himmette bulunmuştur. Buyururlardı ki; "Hafız, rahat ve selâmet bulmak için ne söylersen kitaptan söyle. Kitab'a atfeyle".

Biz de emirlerine uyarak öyle yaptık. Hakikaten de öyle rahat ettik. Bu rahatımız kendilerinin semere-i himmet ve nazarıdır. Bizden kendilerine karşı, bir sû-u edep olmasından pek ziyade korkar ve bu hususa çok dikkat ve ihtimam ederdik. Zira gerek görüştüğüm meşâyıh-ı sâireden ve gerek kitaplardan ve gerekse kendilerinden anladığım; bu tarikatta edebe riayet elzem ve çok önemli bir hususdur.

Amel ile Geliniz, Neseble Değil

Aleyhissalatu Vesselam Efendimiz Hazretleri ehl-i beyt-i hümâyunlarına hitaben; "Bana amellerinizle geliniz, nesebinizle gelmeğiniz[98]" diye buyurmuştur.

"Ehl-i takvâ, zâdân-ı râhest
Târik-i mecmû-u mâsivâ'llahest"
Türkçesi:
"Takva ehli bu yolun çocuklarıdır. Bütün masivâ'ullahı terk edenlerdir".

Aleyhissalatu Vesselam Efendimiz Hazretleri ilk hallerinde bildiğimiz gibi Gâr-ı Hirâ'yı (Hirâ Mağarası'nı) teşrif buyururlar. İbrahim milletine (dinine) tabi olarak orada ibadet ve taatla ihtiyâr-ı uzlet ve mücâhede ile meşgul olurlardı. Bir gün " bir melek zuhur etti. "Oku" Ya Muhammed diye arz etti. Üç defa tekrar ettiğinde bu "Oku" lafz-ı şerifine Aleyhissalatu Vesselâm Efendimiz Hazretleri: "Ben okuma bilmem" diye cevap vermiştir. Yani okumuş değilim, ümmiyim demektir. Her defasında melek zat-ı hümâyunlarını sıkarsa da üçüncüde pek şiddetli tutarak sıkar ki Peygamber Efendimiz bu defayı Hazret-i Hatice (r.a) Efendimize nakil buyurduklarında; "Az kaldı ki canım çıka" diye emretmişlerdir. Bu sıkmaktan sonra melek tekrar (Alak: 1-5): *"Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı bir aşılanmış yumurtadan yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalemle (yazmayı) öğreten Rabbin, en büyük kerem sahibidir"* ayetine kadar okur ve Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri de buraya kadar okurlar.

İşte hâlet ve keyfiyet, bir şeyh-i kâmile mürid-i müstaîd ve sâdıkta, takbil-i şefeteyn (ağız ağıza) veya takbil-i vecheyn (yüz yüze) veya takbil-i ayneyn (göz göze) tarzında sadır ve vaki olur ki mürşid-i kâmilin feyzi kâmilen ve tamamen batını müride akseder. Ne ise...

Bu ilk vahy-ı ilhahiyi, korku ve heyacana müstâğrâk (uğramış) olduğu halde Hazret-i Hatice (r.a)'ya Aleyhissalatu Vesselâm Efendimiz anlattığında muhterem validemiz hemen teskin ve teselli-i Hazret-i Muhammed Aleyhissalatu Vesselama müsaraat buyurmuştur. Hz. Muhammed'in yüksek ahlâkını bir bir sayarak ve şahit göstererek bu hâlin nübüvvet ve risâletin başlangıcı olduğunu müjdelemiştir[99].

Evet, bu işte iki vecih ve suret vardır. İnâyet-i sabıkay-ı ezeliyye icâbı; bizzat ve evvelen Cezebât-ı sübhaniye zuhuriyledir. Veyahut mücâhede, sa'y ve amelin peşinden, ihtiyâr ve ictibây-ı sübhaniyenin zuhuruyledir. Önceki nadir'ül-vak'adır, (ender husüle gelir). İkinci kısım; kesir'ül vak'adır (çokça olu). Ve makbuldür[100].

Enbiyâ ve Evliyâ-ı izam hazretlerinde ender olan kısm-ı evvelde dâhil bulunanlar;

"Kâr-ı mâ der meyâne peyda nist
Kerm-i ost sa'y-ı mâra nist"
Türkçesi:

"Bizim yaptığımız ortada yoktur. Ne varsa hep onun vergisidir. Bizim çalışmamız değildir". Nefhasıyla (Güzel kokusuyla) âsûde (huzur içinde) kalırlar.

İkinci kısım ise tarikat, ibadet, ubudiyette çalışıp ve mücahid olup, bu sa'y ve mücâhedeyi kendilerine ebediyyen isnâd etmeyerek ve tevfikk-i Rabbaniden bilerek;

"Tevfik refik olmayınca fayda vermez
Bir şem'a ki Hak yandıra bin bâd ile sönmez"

---

[93] el'Câmiu's-Sağiyr Cilt: 1, Syf: 146, Tabarâni.

[94] Hayır ve şer Allah'tandır. Bu inançla hareket eden veren ve mahrum edeni ayrı ayrı görmez; inanarak tevekkül ve sabır gösterir. Tevhid akidesinden ayrılmaz.

[95] Keşşf'ül-Hafâ Cilt: 1, Syf: 310, Hadis No: 1004.

[96] a.g.e. ve yer.

[97] Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi, (1247/1831).

[98] "Ameli, kendini gerileteni nesebi ileri götürmez". Keşf'ül-Hafâ, Cilt: 2, Syf: 219, Hadis No: 2343.

[99] Sahih'ül-Buhari, Cilt: 1, Syf: 3, Çağrı Yayınları, 1981, İstanbul.

[100] Cenâb-ı Hak enbiyayı insanlar arasından seçer. Çünkü Peygamberlik kesb edilen amelle kazanılan bir makam değildir. Cenab-ı Hak dilediğine nübüvvet ve risâlet vererek; onu ictibâ ve istifa eder. Hiçbir veli nübüvvet dairesine giremez, her nebi velayet dairesini halyile ihrâz etmiştir. Efendimizin velâyeti özel, nübüvvet ve risâleti âlem şümûldur.

Terennümatıyla aradan çıkarak ictibâ ve ısfıfây-ı Rabb'ül-izzet'e mazhariyetle fârığ-bâl (gönlü rahat) olurlar.

"Âllahümme'calnâ min hüddemihim ve türâbi akdâmihim[101]".

Cenâb-ı Hakk'ın Tevvâb Olduğuna İnanmalıdır

Ehl-i hata ve isyanın; hiçbir şekilde ta'n olunmasını (kötülenmesini) sevmem. Çünkü beşer olup da sehv, hata ve günahı olmaması mümkün değildir.

Büyüklerimizden İmâm-ı Şazeli Hazretleri'ne bir adam ehl-i ma'siyet olan birini şikâyet eder, İmam Şazeli o adama: "Cenâb-ı Hak Ğaffar, Settâr, Tevvâb, Rahman, Rahim ve diğer günahkâr kulları lehindeki yüce isimlerini kaldırıyorsun. Hiç böyle şey olur mu? İlâhi mülkte ebediyen isyan olunmasını istemek demektir, bu!" diyerek o adamı red eder.

Aleyhinde İmam'a şikâyet olunan zât, İmâm-ı müşârün ileyhin kendi hakkındaki müdaafasını sonradan işitir. Bütün günahlarına nedamet getirerek tövbe ve istiğfarla pek büyük bir adam olur.

İmam-ı A'zam ve yine büyüklerimizden bir zatın komşuluğunda da bu şekilde ma'siyetle meşgul kimseler bulunduğu halde muşârun ileyh Hazretleri bunlar hakkında aff ve safh (bağışlanma), kerem ve setrden (örtmeden) başka bir şey yapmamışlardır. Hatta komşuları bu zatı, eziyet verdiğinden bahs ile hükümete şikâyet ederek hapsettirmişler. Bu büyük kişiler de onların affını hükümetten dileyerek hapisten çıkarmışlardır. Fakat bu zevat bu kişilerin sonunu bildiklerinden böyle yapmışlardır. Zamanımız umumen kötü oldu. O büyükler gibi davranılsa da davranılmasa da dönmek tevbe etmek kimsenin aklına gelmiyor. "Şefaatim ümmetimden büyük günâh işleyenler içindir[102]" Hadis-i şerifi ve (Zümer: 53): *"De ki: "Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"* ayet-i celilesi gibi emirler ve müjdeler haşa ve kellâ günaha izin değil belki bu emri celil, rahmet-i ilâhiyeyi işiten günahkârların tövbe ve istiğfar ederek Zât-ı zü'l-celâl Hazretlerine ikbâl ve teveccühleri içindir. Maksat ve murad budur. Cenab-ı Hak cümlemize basiret ihsan buyursun. Âmin.

---

[101] "Ey Allah'ım, bizi onların hizmetçisi ve ayaklarının toprağı kil" anlamında bir söz, bir duadır.

[102] el'Câmiu's-Sağıyr Cilt: 2, Syf: 40, Ebu Davud.

Ne Yaparsan Allah İçin Yap

Cenab-ı Hak buyuruyor ki; "Ben açtım beni doyurmadın, ben çıplaktım beni giydirmedin, ben hasta idim beni sormadın...[103]" Hâlbuki Cenâb-ı Hak yemek ve içmekten ve diğer beşeri sıfatlardan münezzehtir, müteâldir (yücedir). Bu ilâhi emirden murad, kendisinde fâni ve kendisiyle bâki olan zatların itam (yedirme), iksâ (giydirme) ve iyadetleridir (hasta ziyaretleridir). Bizzat insan kendisinde, kendi nefsinde yani Hak'ta fâni ve bâki olmaya namzettir. Yaratılmaktan maksat da budur.

İnsan-ı kâmiller ecmâ'dir. İnsan niyetini düzeltip de aradan çıkacak olursa; kendi yese, içse ve uyusa da her şeyi O'nun için yapmış olur. O zaman iş güzel olur, doğru olur[104].

Hz. İbrahim (a.s) Hazretleri'nin karşısında Nemrut vardı. Nemrut, İbrahim'i ateşe attı. O Halil'ullah idi yanmadı. Keza senin karşında, sende de bir Nemrud var. O seni ateşe atmak istiyor veyahut atıyor. Sen Halil ol, Halil zâde ol da ateşten kurtul! Yoksa ateşte yanarsın!

Bunda hiç şüpheniz olmasın, biz Millet-i İbrahim'iz. Babamız Hz. İbrahim'e tabiyiz. Böyle olmamız Kur'an'ın emridir. Halilzadeliğimizi, Allah'ın rızasına uyarak göstermemiz, ispat etmememiz gerekir!

Cenab-ı Hakk'ı kendiliğimizden zikretmemiz güçtür. O'nunla (emriyle) zikretmemiz kolaydır. Keza O'na kendiliğimizden şükretmememiz güçtür. Edây-ı şükre muvaffak olmamamız da mühâldir (imkânsızdır). O'na O'nunla şükür etmemiz mümkündür.

Hülâsa (Kısaca); bu hâl, kendi kendini zikretmek, kendi kendisine şükretmek demektir. Böyle olunca her şey yerini alır. Maksat nefsin, benliğin, varlığın aradan çıkmasıdır. Bu böyle olduktan sonra, artık rücu yoktur. Sâf kalpli bir adam Kâbe-i Muazzama'yı tavaf ettikten sonra buna demişler ki: "Af kâğıdın aldın mı?" O adam da: "Hayır, almadım, bilmiyordum. Demek kâğıt da alınacak" diye cevap vermiş. Hâlbuki adamcağızla bu şekilde eğlenmişler. O adam; "Ya Rabbi, benim de kâğıdımı ver" diyerek tavafa başlamış. Adama demişler ki; "Ya hu böyle şey olmaz. Bu fikirden vaz geç" o adam da cevaben; "Hayır, ben ta uzaktan gelmişim. Kâğıdımı almadan gitmem" der. Tavafa devam eder. Bakarlar ki; Altın Oluk tarafından bir kâğıt düştü. İçinde: "Filan kulumun af ve mağfiret beratıdır" diye yazılıdır. Kâğıdı hangi şekilde tutarlarsa tutsunlar yazı aynı şekilde okunuyor. Derler ki: "Bu olacak şey değil. Ancak bu senin ihlâsın eseridir". Cenab-ı Hakk'a nispetle hiçbir şey müşkül değildir. Bizce olması mümkün görünmeyen şey, böyle olur. Elverir

ki, bizde ihlâs, teslimiyet istikâmet olsun. Bunlar olursa her şey olur. "Sen Allah için olursan, Allah da senin için olur!". "Sen Allah'ı zikredersen, Allah da seni zikreder". Gayret et ve böyle olmaya çalış!...

Kardeşine Nasihatte Bulun

Hz. Ömer (r.a) Efendimiz bir zatla kardeş olmuşlar. Bu adam Mısır'a gitmiş. Mısır'a gittikten sonra ahlâk ve gidişatını değiştirmiş. Eski iyiliği ve haramlardan sakınma hali kalmamış.

Mısırdan gelen birinden Hz. Ömer (r.a) Efendimiz kardeşinin ne halde olduğunu sormuş. O kişi de; "O sizin kardeşiniz olmağa lâyık değildir. O halini şöyle şöyle değiştirdi" diye genişçe bilgi vermiş. Hz. Ömer bu adama ne zaman Mısır'a döneceğini, gitmezden önce kendisine gelerek bir mektup götürmesini sorar ve emreder.

Kardeşine mektup yazar. Mektupta; "Biz seninle kardeş olmuştuk. Artık sana yakışmaz ki sen şu şu gibi hareketlerde bulunasın". Bu mektupla beraber bir de bir ayet-i celile yazar. Mısır'daki Hz. Ömer'in kardeşi bu mektubu alınca, öncelikle ayet-i celileyi okuyunca şaşırmış ve derhal tövbe etmiş. Eski haline dönerek, Hz. Ömer (r.a) Efendimize cevabında: "Seninle biz kardeşiz. İşte ben tövbe ettim. Kardeşlik hukukuna riayet ettim. Bundan sonra birbirimizden ayrılmayalım" diye yazmış ve istirhamda bulunmuştur.

Gerçek olan kardeşler, birbirine karşı böyle davranmalıdır. Kardeşlik budur. Hak'tan ayrılan ve işini bozan kardeşimize Allah için nasihat etmeli, ihtar etmeli, onu tekrar yola getirmelidir. Eğer birçok uyarmalarımıza rağmen hâl ve gidişatını düzeltmiyor o kötü işlerinde ısrar ediyorsa, artık ona bir şey söylemek gerekmez. Nasihat ve ihtarımızı kabul etmedi diyerek darılmak ve gücenmek de gerekmez. Yalnız kendi haline bırakırız. Kendi işimize bakarız. İşte o kadar!...

Sen de İhsanda Bulun

"Allah'ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah, bozguncuları sevmez" ayet-i celilesinde (Kasas: 77) ki ihsan, izhar manasınadır. Yani; "Sen yok iken seni o izhar eti (açığa çıkardı), kendi gizlendi. Keza sen de kendi varlığını mahv-ü fenâ (yok) et, ancak onu izhar et, demektir". Bu ayet-i celilenin; devamında arzda fesat çıkarma, Allah fesat çıkaranları sevmez" buyuruyor. Ayet-i celilenin anlamı;

“Bu vücutta kendini izhar etmekte (göstermekle) fesat çıkarma, zira Cenab-ı Hak fesatçıları sevmez” demektir.

Bir beyitte:

“Dünya dâri ü Âhiret matlâbi,

İn nâz behaney-i peder mibâyet kerd!”

Türkçesi:

“Dünya evim, ahiret talebimdir. Bu naz baba evinde olur!” denilmiştir. Bazıları da;

“Zeyd’e hizmet edipte Amr’dan ücret istemek olmaz!” buyurmuşlardır. Gerçek te budur. insan nefsine hizmet etsin de Cenab-ı Hak’tan ücret beklesin, cennet istesin veyahut Cemâl-ı bâ kemâlini istesin, bu nasıl olur?... Bu, boş bir heves, faydasız bir istektir.

Ashab-ı kirâm Hazretlerinden bazıları marifet, muhabbet, zikir ve fikre dair musahebet (sohbet) ederlerken Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz Hazretleri yanlarına teşrif buyururlar. Ne konuştuklarını sorarlar. Sahabe-i kirâm: “Marifet, muhabbet, zikir ve fikre dair konuştuklarını arz ederler. Hazret-i Resul-ü Kibriyâ, Mahbub-u Hûda Efendimiz sahabe hakkında; “Bu şekilde konuştuğunuza yemin ediniz” diye buyurdu. Kasem ettiler. Bunun üzerine Efendimiz buyurdular ki; “Ben size itimat etmediğimden yemin ettirmedim. Ancak biraz evvel Cebrail (a.s) geldi “Bunların bu sohbetiyle Hazret-i Allah melâikeye övgüde bulundu” haberini getirdi. İşinizin büyüklüğünü, kadir ve kıymetini iyice anlatmak için size ne konuştuğunuza dair yemin ediniz diye söyledim” buyurmuştur[105].

Hz. Ali Kerremellâhu Vechehu (Allah yüzünü şerefli, şerefini yüksek kılsın) Efendimiz Hazretleri Ebu Bekir es-Sıddık Efendimize sormuş: “Sen ne yaptın ki cümlemizi geçtin?” Hz. Ebu Bekir Efendimiz de cevaben: “Ben beş şeyle cümleyi geçtim”.

(1) Baktım kimi ehl-i dünya, kimi ehl-i ukbâ ben de ehl-i Mevlâ oldum.

(2) Bana her ne zaman iki iş teveccüh etse ve bu iki işten biri dünya birisi ahirete ait olsa, ahiret işini dünya işine, tercih ederim.

(3) İslâm’a dâhil olalı karnım dolusu iştah ile bir yemek yemedim. Çünkü İslâm beni doyurdu.

(4) Keza tatlı bir su da içmedim. Çünkü İslâm beni kandırdı.

(5) Ben Efendimize musahib oldum, sohbetinden ayrılmadım ve sohbetimi gayet güzel etti” buyurdu.

Demek ki cümleyi geçmek isteyen kimsenin böyle yapması, böyle olması gerekirmiş. Sahabe-i güzin Hazretleri Aleyhissalatu Vesselâm Efendimizden; "Hangi ameli işlersek çok sevap kazanırız" diye sormazlardı. "Ya Resulullâh biz ne yaparsak sevimli (mahbub) ve yakınlığa nail oluruz" diye sorarlardı[106]. Çünkü gaye ve maksat sevap kazanmak değil, iktisâb-ı muhabbet (sevgi kazanmak) ve kurbettir (yakınlıktır). Kim olsa ibadette bulunur. Fakat herkes ehl-i muhabbet ve kurbet olamaz. Maahâzâ (Bununla beraber) ehl"i muhabbet ve kurbet olmakla ibadet ve taat etmemek, (terk etmek) gerekmez. Zira ehl-i muhabbet ve kurbet olanlar; asla ibadetten geri kalmazlar. Bir Arabi beyitte; (Türkçesi):

"Sen Allah'ı sevdiğini sanıyorsun
Nasıl ona isyan edersin?
Yemin ederim, senin bu iddian çok çirkindir" deniliyor.

Cezâ, Amelin Cinsinden Olur

Buhara'da kuyumcunun birinin, gayet güzel bir refikası (eşi) varmış. Bir saka (sucu) da bunların evine otuz seneden beri su getirirmiş. Bu kadının gayet güzel olduğunu bildiği halde, bir gün olsun kirpiğini kaldırıp bu kadına bakmamış. Fakat bir gün bu kadının elini sıkmış. Kadıncağız da hiçbir şey söylememiş. Kocası akşam eve gelince;

"Mutlaka sen bugün fena bir muamele yaptın. Ne yaptınsa doğru söyle!" der. Kocası önce bir şey yapmadığını söyler. Kadının ısrarı üzerine;

"Evet, bugün kadının birine bir bilezik yaptım. Kadının elini gayet güzel buldum. Nefsimi zapt etmedim, ihtiyatsız olarak elini sıktım" diye kabahatini açıklar. Bu açıklama üzerine refikası, sakanın (sucunun) kendi hakkında yaptığı muameleyi tamamen kocasına anlatır.

Karı koca istiğfar ederler. Cenab-ı Hakk'a niyazda bulunurlar. Sabahleyin saka yine su getirir.

"Dün bilmeyerek bir kusur işledim. Beni affedin" diye yalvarır. Kadın sakaya;

"Babacığım, senin ne kabahatin var? Kabahat dükkânda oturan bizim şeyhtedir" der. Hakikaten böyledir. Meşhurdur. "Dövme elin kapısını, döverler senin kapını" pek doğrudur.

---

[103] el'Câmiu's-Sağıyr, Cilt: 2, Syf: 77, Müslim.

[104] Bir iş Allah'ın rızasına uygun değilse; Allah için olmaz. Cenâb-ı Hakk'ın rızası emirlerindedir. Gadâbı da yasakları da içindedir. Bu konuyu bize, kitap ve sünnet geniş olarak açıklamıştır. İnsanın yemesi, içmesi israf ve aşırılıktan uzak ve helâl olup salih amellere vesile oluyorsa, Allah için olmuştur. Yoksa nefis şeytan ve onların fenalıkları için olur.

[105] Bulunamadı.

[106] Hadis-i şeriflerdeki sorular; "En sevimli amel hangisidir?". "Hangi amel kurtarıcıdır?" şeklinde olmuştur.

Ölüme Her An Hazır Ol

Zatın biri anasına; "Ana, ölümden korkar mısın, ölmek ister misin, istemez misin?" diye sormuş. Anası da "Hayır, ölmek istemem" demiş. Oğlu niçin istemediğinin sebebini sorunca anası;

"Oğlum, adamın biri büyük birine karşı üç, beş kabahat işlese artık mümkün müdür ki o adamın huzuruna çıksın? Bana gelince, bütün ömrüm günahla, isyanla geçti. Artık ne yüzle o huzur-u Rabbil'âlemine gideyim! Nasıl, o padişahlar padişahının huzuruna çıkayım? Hazırlıksız tedariksiz, zâd ve zahiresiz (azıksız) nasıl ölmek isterim!" diye sebebini açıklar.

Evet, böyledir. Ölümden korkuyor ve hazırlığımız yok diyorsak, ne duruyoruz? Ne yapacaksak biran evvel yapalım. Yarın vakit, fırsat elverir mi, bunu bilmiyoruz. Giden günler sermaye-i ömürden gidiyor. Sonra bu sermaye aniden tükenir de haberimiz bile olmaz! Bu güne hazırlık görmemiş, başımızın çaresine bakmamış isek, demek ki bu sözlerimiz, bu iddialarımız hep yalan ve riyakârlıktır.

Nefsimiz, alıştığı zevklerine erişmek için bizi böyle sûri (şeklen) olan bir nedametle (pişmanlıkla) aldatıp duruyor. Nefis düşmandır. Düşman sözüyle hareket etmek akıl işi değildir. Hazırlığının olmadığını bilen bir an durmaz. Ertelemeden kaçırdığı imkânları yeniden kazanmaya koyulur ki akıl da budur.

Bir ağaç göyerse, yalnız birkaç dalı gövermeyip kurusa, ne yaparlar? Bu kuruluk, diğer dallara geçmemesi için bu dalları kesmezler mi?

İşte, aman dikkat ediniz, biz de bu kuru dallar gibi kurumayalım. Sonra işimiz fena (kötü) olur. O kuru dallar gibi biz de ateşe lâyık oluruz. Bunlar bize bir ibrettir, birer numunedir (örnektir).

Zatın birinin bir kölesi varmış. Kölesine, tarlaya buğday ekmesini istemiş. Köle, iyi demiş. Fakat buğday yerine arpa ekmiş. Bir zaman sonra efendisi tarlaya gitmiş bakmış ki arpa ekilmiş:

"Ben sana, buraya buğday ek diye tembih etmemiş miydim?" diye sormuş. Köle de:

"Arpa ektim ama buğday biter zannettim. Fakat buğday bitmemiş arpa bitmiş!" diye cevap vermiş. Bunun üzerine efendisi:

"Sen ne ahmak bir adamsın, arpa ekilir de buğday bitmesi beklenir mi?" diye hiddetlenmiş. Köle:

"Ben ahmak değilim. Arpa ekilen yerden buğday alınamayacağını bilirsin de, bütün zamanını dünyaya vererek (böyle iken) ahireti kazanırım diye zannedersin?" diye söyler. Köle böyle deyince efendisi düşünmeye başlar. Bakar ki köle doğru söylüyor. Hemen tövbe eder. Hakk'a yönelir. Bundan sonra (dünya ve ahiret) işini yoluna kor.

Kabul Edilirse Tevbenin Alâmeti

İnsan tövbesinin kabul olup, olmadığını, günahının mağfiret buyurulup, buyurulmadığını bilir mi?

Evet, eğer tövbe ettiği günah ve ma'siyeti bir daha işlemez (ve o günaha karşı içinden büyük bir nefret ve nedamet duyduğunu yakinen hissederse) şüphe etmesin, bu tövbe kabul edilmiştir.

Şayet, o günah ve ma'siyeti tekrar işler (ve içinde günaha karşı bir istek ve arzu hâlâ devam ederse) bilmelidir ki bu tövbe kabule karin (yakın) olmamıştır,

Biz Nakşibendîyîz. Bu sözden anlaşılır ki bir şeyi kalbimize lavh-ı dilimize nakşedeceğiz. İster bu nakşı bir anda ister kırk senede kalbe nakşedelim. Eninde sonunda bu nakş zaruridir. Bu nakş olmayınca Nakşibendilik ihtimali olmaz.

Kalbe nakşedeceğimiz şey; zikir ve huzur-u Rabb'ul-âlemindir. Birde şu yön vardır ki hadis-i şerifte; "Unutulmamak, korkulmak ve sadakat gösterilmek gerekiyorsa; bunlara Cenab-ı Hak herkesten daha çok lâyıktır[107]". Nice Amr ve Zeyd ile meşgul olalım. Bize Mevlâ'mız gerek. Her şeyi, herkes bırakır gider. Bâki yalnız o'dur. Dönülecek, gidilecek yine odur. Bir adam abdestli olarak, uykuya yatsa; ruhu tâ sabaha kadar Arş-ı Rahmanı tavaf eder. Abdestli ve huzur içinde yatarsa, ruhu Arş-ı Rahmanda da kalmaz, Hz. Rabb'ül-âlemine gider.

Tahdis-i nimet olmak üzere söylüyorum. Bu fakir, yedi yaşından beri abdestsiz ne gezdiğini ve ne de bir kitabı eline aldığını hatırlamıyorum. Mahâsal (Sonuç olarak) abdestli bulunmak adâb-ı tarikattır.

Evliyâullah Yalın Kılıca Benzer

Abdullah El-Kirmâni Hazretlerini, adamın biri pek tahkir eder (küçük düşürür). Müşârün ileyh karşı mukabelede bulunmayarak ve birşey demeyerek yalnız o adamın yüzüne hiddetle bakar. Her ikisi de ayrılırlar.

Tahkir eden adam ayrılır ayrılmaz, düşer vefat eder. Herkes Abdullah El-Kirmâni Hazretleri'ne:

"Efendi, cüz'i ve önemsiz bir şey için böyle yapmak caiz midir?" diye sormak isterler. Müşarün ileyh:

"Evliyâullah seyf-i meslûldür (kınından çıkmış kılıç gibidir). Hem de bu yalın kılıcın iki yanı keskindir. Biz kimseye birşey yapmayız. Halk kendilerini çarparlar. Biz buna ne yapalım!" der.

Bir şeyh müridlerine daima dermiş ki: "Ben hayatta iken siz, Allah'ı bilip bulamazsanız, ne vakit bilip bulacağınızı bilmem!" Müridleri de sükût ederlermiş. Bir gün Abdullah El-Kirmani Hazretleri bu şeyh'in müridlerinden

birine der ki: "Şeyhiniz size ne söylüyor?" Mürid de Şeyhimiz bize diyor ki: "Ben hayatta iken Cenâb-ı Hakkı bilip bulmazsanız daha ne vakit bulacaksınız!" diye söyler. Abdullah El-Kirmâni Hazretleri o müride: "Peki bu emre karşı siz ne dersiniz?" diye sorar. Mürid: "Biz bir şey söylemez sükût ederiz." Cevâbını verir. Müşarün İleyh Hazretleri : "Böyle sükût etmekle iş olmaz. Allah'ı nasıl bilip bulacağız?... Biz böyle şeyler bilmeyiz biz artık seni tanırız, diye söyleyiniz" diye emreder. Hakikat da böyledir[108].

İnsan kendi başına tarik-i Hakk'a gidebilseydi artık inâbeye, tarikata vesâireye lüzum olmazdı. Allah'a yol insan-ı kâmildendir. Onların nazar ve himmetleriyle çok çalışmak gerekir. Bu yolun ancak bu şekilde başa çıkacağına inanmak gerekir!

İki Kişiden Biri

Bizim nisbetimiz "Nisbet-i sıddık"adır. "İki kişiden biri", Âyet-i celilesiyle Aleyhissalâtu Vesselâm Efendimiz Hazretleri'nin bu nisbet-i celile-i Muhammediye Ğâr-ı şerifte (Tevbe: 40): *"Üzülme Allah bizimledir"* hitab-ı celil-i peygamberisiyle talim buyurulmuştur.

Eğer siz ona (Peygambere) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, "Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber" diyordu. Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım ordularla onu desteklemiş, böylece inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah'ın sözü ise en yücedir. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Hz. Ebu Bekir (r.a) Efendimiz önceden bu işi görmüş, bu işe hazırlanmış, tecelliyât-ı sübhaniyeye mazhariyete liyâkat ve istidad kazanmış olduğundan o anda bu sırr-ı maiyyet (beraberlik sırrı), kendilerine tecelli ve ihsan buyurulmuştur. Bu emirden sonra Efendimiz Aleyhissalatû Vesselâm Hazretleri Ğar-ı şerifin (Hz. Ebu Bekir'in) yanında bir deniz olduğunu, sıkıştıkları anda sahilde hazır bir gemiye binerek buradan ayrılacaklarını emir buyurarak, denizi ve gemiyi göstermişlerdi.

---

[107] Bulunamadı.

[108] Bu söz, işin ağırlığını ve mesuliyetin büyüklüğünü anlatır. Kıyamet günü herkes imamı peşinde, arkasında olacak ve çağrılacaktır. Eğer onların, Kur'an ve sünnet ışığında hidâyetlerine sebeb olmuşsa; büyük bir ecre nailiyet, yok kendine ulûhiyet izafesiyle saptırmışsa; önde ilâhları olarak, büyük bir azaba, ikâba düçar olacakları muhakkaktır. Cenâb-ı Hak mü'minleri batıl yollara düşmekten, aldanmak ve aldatmaktan korusun. Âmin.

Bu sırr-ı maiyeti Efendimiz Hazretleri üç şekilde talim buyurmuşlar.

(1) Cebrail (a.s) aracılığıyla,

(2) Mi'rac-ı cismanileri aracılığıyla,

(3) Mi'rac-ı ruhanileri aracılığıyla.

Mahbub-u Hüdâ Hazretlerinin mi'rac-ı cismanilerinden maksat; Hâk-i pây-ı risâlet penâhileriyle arşu ferş (yer ve gök) övünsünler, hatta Arş-ı Rahman'a ulaştıklarında : "Ayakkabını çıkarma. Ta ki ayağın toprağıyla arşım şereflensin" hitab-ı İlâhisiyle, ayakkabılarını çıkarmak istedikleri halde men' buyurulmuştur.

Düşünmeli, bu ne ilâhı ağırlama! Bu ne şereftir! Yoksa Cenab-ı Hak haşa ve kellâ arş öte bir mahalde idi de oraya vuslat için Aleyhissalatu Vesselam Efendimiz Hazretleri mirac ve teşrif buyurmuşlar değildir. Cenab-ı Hak her bir yerde hazır nazırdır. Her nerede olursa kuluna orada tecelli buyurur. Nitekim Hz. Musa'ya da Tur'da tecelli buyurmuştur.

Namaz mü'minin miracıdır. Namazdaki birinci kıyam; varlığa, rükû ahlâk-ı zemimeden (kötü ahlaktan) tathire (temizlenmeye), secde; kurb (yakınlık) ve fenaya (yok olmaya), ikinci kıyam; bekaya (varlığa) ve tecelliyât-ı temkiniyeye, iki tarafa selâm; kevniyetten necât ve selâmete işarettir.

Buyurulmuştur ki; himmeti sûr ve kusur olanın nimeti cennetler olur. Himmeti üns ve huzur-u Mevlâ olanın nimeti Mevlâ olur.

İnsanın büyüklüğü iki şeyledir. Biri düşmanın büyüklüğü diğeri de ibtilânın (belanın) büyüklüğüdür. Nitekim Hz. Musa'nın düşmanı Firavun, Efendimiz Aleyhissalatu Vesselâmın düşmanı Ebu Cehl idi. Firavun ve Ebu Cehl ise ma'ruf idiler. Peygamberlerin düşmanları böyle büyük olduğu gibi ibtilâları da pek büyüktü. Onların ibtilaları (belaları) gibi hiç bir fert düçar-ı ibtilâ olmamıştır (belaya uğramamıştır).

Bizler için de nefisten büyük düşman yoktur. Bizimde Firavunumuz, Ebu Cehlimiz nefsimizdir. Bir sâlik'in ilk işi nefsi düşman bilip, onunla dost olmamaktır. Böyle bir sâlik tarakki eder, murad ve maksadına nail olur:

İbtilâmız da olursa, Allah korusun biz âciz ve zayıfız, hiçbir şeye tahammülümüz yoktur. Ne yapalım, ona sabr etmek lâzımdır.

Hz. Musa bir gün keyifsizmiş (rahatsızmış). Zahiri bir tedbire, bir ilaca müracaat etmiş. Cenab-ı Hâk;

"Ya Musâ, bin sene bu halde kalsan yine kesb-i sıhhat ve âfiyet edemezsin (sağlık ve afiyette olamazsın), benim hükm-ü Hazretime karışma! Bu hastalığa, zahirde, bir ilaç yaratmadım. İlâca tevesülle (başvurarak) iyi olamazsın!" buyurmuş.

Evet, zahiren sebeplere tevessül (başvurmak) lâzım fakat tesiri Cenab-ı Hak"tan, müsebbib'ül-esbabtan bilmek, ondan gafil olmamak lazımdır. Bu suretle tevessül-ü esbâb (sebeplere bağlanma); teslim ve tevekküle mani (engel) değildir.

"Terk-i esbâb değildir gerçi sevâb
Bi-sebeb neye yarar esbâb?"

Sen, Zâtını Vasfettiğin Gibisin

Cenâb-ı Hakk'ın her yerde hazır olduğuna dair ileri gelenlerden birinin evinde mübahese olunur (konuşulur, tartışılır). Ev sahibi bu hususta inancını bir türlü düzeltemez. Meşayıhtan birine müracaatla probleminin çözülmesini diler. Şeyhi de: "Bir fakir var. Ona bir miktar para yardımı yaparsanız, meselenizi hallederim" der. O adam da yapacağını vadeder.

Şeyh der ki; "Hz. Peygamber, hela (boşluk) ve melâ'yi (varlık) geçerken leyle-i mi'rac'ta huzur-u Rabb'ül-âlemine vardığında: "Lâ uhsi senâen âleyk, ente kemâ esneyte ala nefsike[109]" diye arz etti.

Peygamber-i zişân "Ente" hitabıyla Cenâb-ı Hakk'ı muhatap etmiştir. Zira "Ente" ile ğaib (görünmeyen) değil ancak hazıra hitap olunur. O halde Cenâb-ı Hak fezâ ve varlık âlemini geçtikten sonra hazır olduğu gibi denizin dibinde de, balığın karnında da hazır demektir. "Ente" hitabıyla ve kendi huzuruyla kendisine münâcaat olunmuştur.

Cenâb-ı Hak; zamandan, mekândan münezzeh olarak her yerde, her mekânda hazır ve mevcuttur." Bu açıklama üzerine inanan ev sahibi fakire yardım eder. Fakir de borçlarını tasfiye eder[110].

---

[109] "Ben seni, sana lâyık olan sıfatlarla övemem. Ancak sen, kendi zatını vasfettiğin gibisin".

[110] Cenâb-ı Hak; mekân ve zamandan hülûl ve ittihattan münezzehtir. İlmi, irâdesi, kudret ve kuvvetiyle her şeyi muhittir. Her şeyden haberdardır. Bu cihetle muhatap gibidir. "O'nun gibisi yoktur. O işitir, görür" Şurâ Sûresi Âyet: 11.

Şekil, Hâle İşarettir

Farizay-ı hacda batın emirlerine işaret vardır. İhram; tecerrüde (dünyadan ayrılmaya), vakfe; huzura, tavaf; hıfz-ı kalbe (kalbi korumaya), masivânın (Allah'tan başka her şeyin) kalbe girmemesine işarettir.

Zatın biri taifey-i Cüneyd'den biriyle camiye gider. Cemaatin başlarında birer kuş olduğunu ve bu kuşların kanatları; cemaatten bazılarının gözlerine, bazılarının yüzlerine, bazılarının göğüslerine, bazılarının göbeğine, bazılarının dizlerine ve bazılarının da topuğuna kadar inmiş bulunduğunu görürler. O zat bundan hiçbir şey anlamaz. Sebebini Cüneyd'den sorar: Cevaben: "O kuşların kanatları kimi neresine kadar örtmüşse, onların akılları o kadardır" der. İşte bu hal buna işarettir. Zannederim, çoğumuz böyleyiz. Bu kanatlardan, bu mesturiyetten ve bu gafletten kurtulmak sıyrılıp çıkmak lazımdır.

"Nâzenin ömrü verdik, kamu yele
Nefsin arzularına yele yele!"

Hulâsay-ı Kur'an

Kur'an-ı Kerim'de (Nahl: 90): *"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor"* buyurulmuştur. Âyet-i celilesi Kur'an-ı Kerim'in özetidir. Bu âyet-i celile ilâhi emirler ve yasakları câmi bulunduğu beyan ve emir buyuruluyor.

Bazıları da, hülâsay-ı Kur'an-ı Kerime (En'am: 91): "…kuli(A)llâh(u) (s) śümme żerhum fî ḣavdihim yel'abûn...(Meali): - *Allah" (indirdi) de, sonra bırak onları, içine daldıkları batakta oynayadursunlar-"* âyet-i celilesidir diye emir buyurmuştur.

Bazıları da; "Bismillâh"'ın "Bâ"'sı ile Kur'an'ın son kelimesi olan "vennâs"'ın son harfi olan "sin"'i birleştirir; "Bes" kelimesi olur ki; "Allah bes baki heves" hülâsay-ı Kur'an'dır, demişlerdir.

Bazıları da; "Hevâ"'nın sonundaki "Ya" harfi kaldırılınca "Hu"kalır. Maksat bu bir kelimenin kaldırılmasıdır. İş onu yapmaktır, demişlerdir. Bunların hepsi de doğrudur.

Bu Ekmek, Su İstemek Değil Takat Getirilsin

Ebu Turâb Nahşevi'nin bir müridi varmış. Ef'al tecellisinde Cemalullah'ı görmek arzusunda bulunduğundan, Ebu Turab Nahşevi bunu Bâyezid Bestâmi Hazretleri'ne götürür. Mürid, Bâyezidi Hazretlerini görür görmez düşer

vefat eder. Bu adamın niçin birden bire vefat ettiğini Bâyezid'den sorarlar. Cevaben: "Mazhar-ı zât-ı ilahi olan Bâyezid'i, tecelli-i efal olan o zat görür görmez, âdem-i tecelliden vefat etti" buyurmuştur.

Müridlerin terbiyesi, seyr ve sülûklarının uzaması bu cihetten icâb etmektedir. Tâki sâliklere bu iş için liyâkat ve isti'dâd, tahammül gelsin. Zira ilâhi tecelliye dağlar, taşlar dayanamaz, erir. Buna ancak yine beşer tahammül eder. Yalnız her beşer değil terbiye görmüş, tahammül gücü artmış, bu iş için hazırlanmış olanlar tecellilere mazhar olurlar.

Namazda en çok huzur edilen rükün secde mahallidir. Zira kemâl-ı kurbiyet en ziyade secde zamanında olduğundan; şeytan insana yaklaşamaz. Şeytan yaklaşamayınca hatıra azalır. Bu cihetle secdede huzurumuz fazla olur.

Yusuf (a.s)'ı Mısır'da köle olarak satacakları zaman kadının biri de bir kelep iplik alarak Yusuf (a.s)'ı satın almağa gider. Bu kadına derler ki:

"Be kadın, sen ne yapıyorsun, herkes hazineler dolusu para veriyorlar da Yusuf'u alamıyorlar. Sen bu bir kelep iplikle alabilir misin?". Kadın bunlara cevaben:

"Evet, ben de biliyorum. Bu iplikle Yusuf (a.s) alınmaz. Fakat müşteri olayım, ta ki defter-i uşşakta (âşıklar defterinde) benim de adım bulunsun. Ben bunu istiyorum!" der.

Cenab-ı Hakk'ı talepte, bu kadından da aşağı olmamalıyız. Ta ki defter-i uşşaktan (âşıklar defterinden) hariç kalmayalım!

Muhyiddin-i Arabi'nin istiğrak (dünyayı unutup kendisinden geçme) hali üç sene devam etmiş. Bu müddet içinde bir vakit namazını terk etmediği gibi cemaate da imamlık etmişler. İstiğrak halinden ayrıldıklarında, namazının kazaya kalıp kalmadığını sormuş ve hiçbir vakit namazının kazaya kalmadığını öğrenince Cenab-ı Hakk'a çok şükretmiştir.

Böyle olmasaydı, yani farzları edâ edecek kadar olsun hal-ı sahv'a rücü' etmeseydi; istiğraklarının mekir olmasından korkulurdu.

Hz. Cüney'de birinin hal-i istiğrakta olduğunu söylerler. Cüneyd, o adamın namazını edâ edip etmediğini sorar. Namazını kıldığını söylediklerinde: "Mekr-i ilâhiye uğramamış, bizim üzerimize vacip oldu ki onu ziyaret edelim" diye buyurur. Adamın ziyaretine giderler.

Silsile-i tarikatı bilmek her müride vaciptir. Çünkü bir silsileye mensup olmayan sâlik'e "lâkit" denilir. O'na tarikatın faydası olmaz!

Şeyhimiz Sâmini Hazretleri otuz üçüncü ve müceddidlikte sekizinci müceddidtir. Sâmini ünvânı bundandır. Gerçi bu ünvanda daha başka esrâr

(sırlar) ve hikmetler varsa da ve hikmetten önemlisi sekizinci müceddid olmasıdır. Meselâ bu ünvanda: "Men reâni, fekad rea'alhakka[111]" hadis-i şerif-i ve sair esrâr da vardır. Ne ise...

Cenâb-ı Hak bir âyet-i kerimede (Tevbe: 18): *"**Allah'ın mescitlerini, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı** dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte onların doğru yolu bulanlardan olmaları umulur"* buyurulmuştur. Mescitten maksat ve murad-ı ilâhi; zahiren mescitler ve cami-i şeriflerdir. Batınen kalplerdir. Kalbin imârı da zikrullah iledir. Hak celle ve A'lâ Hazretleri bir âyet-i celilesinde (Cin: 16 ve 17): *"Yine de ki: "Bana şöyle de vahyedildi: 'Eğer yolda dosdoğru olurlarsa, mutlaka onlara bol yağmur yağdırırız ki bununla onları imtihan edelim. Kim Rabbinin zikrinden (Kur'an'dan) yüz çevirirse, Rabbi onu gittikçe yükselen bir azaba sokar"* buyurulur ki âyette geçen "saad" cehennemde ateşten bir dağın ismi olup bu dağın başına ancak kırk senede çıkılır.

Zikr-i hafinin (Gizli zikirin), zikr-i cehriden (açık zikirden) yetmiş kat fazla olduğunu Aleyhissalatu Vesselam Efendimiz buyurmuştur. Kelime-i zikrin harfinden bir melek yaratılır. Fakat "Elif"'den üç melek yaratılır. Çünkü "Elif" üç harfle söylenir değil mi? İşte böyle harfin okunuşunda kaç harf varsa o kadar melek yaratılır. Zikirde bulunmuş olanlar için ta mahşere kadar istiğfar ve dua eder dururlar. Bu istiğfar ve duadan hâsıl olan sevap o adamın (zikreden kişinin) defterine, defter-i hasenatına yazılır.

Emre Uymak Büyük Bir Şereftir

Cebrail Aleyhisselâm dört bin senede iki rekât namaz kılar. Benim kıldığım namaz gibi bir namaz kılan var mı diye düşünür. Cenab-ı Hak buyurur ki: "Muhammed ümmetidir ki; son zamanda gelirler. Onların huzursuz ve her türlü kusurla, noksanla kıldıkları iki rekât namaz ind-i ilâhide senin bu kıldığın iki rekât namazdan daha çok hayırlı ve makbuldür. Çünkü sana, böyle bir namaz kıl diye emretmedim. Onlara emretmiş ve mükellef tutmuşumdur. Onların emre ittiba'ları (uymaları) sebebiyle kıldıkları ve kılacakları namaz bana çok sevimli ve makbuldür." İşte emre uymak böyle büyük bir şereftir.

Hz. Ebu Bekir (r.a) buyurmuştur ki: "Biz emirlerin dokuzunu yapıp yalnız birini terk etsek pek büyük hata işlemiş oluruz. Bizden sonra gelecekler dokuzunu terk yalnız birini işleseler pek çok sevaba nail olurlar." Bu emrin hükmü en çok zamanımıza aittir. Zira zamanımızda ki dine karşı laubalilik ve kaydsızlık hiç bir devirde görülmemiştir!

Aleyhissalatu Vesselâm Efendimiz Hazretleri bir kere Sahabe-i Ki'râm Hazretlerine sual buyurmuşlar ki; "Kimin imanına şaşılır?" onlarda: "Ya Resulullah meleklerin imanına şaşılır" diye arz ederler. Cevaben: "Hayır onlar Hakk'ı görür ve bilirler. Onların Allah'a iman etmeleri kolaydır" buyurur. "Peygamberlerin imanına şaşılır" diye arz etmişler. Hayır, Peygamberlere Cebrâil (a.s) gelir vahye nail olur. Peygamberlerin yakini fazla olduğundan onların imanlarına şaşılmaz buyurulur.

"Ya Resulullah, bizim imanımıza şaşılır" diye arz edince: "Hayır sizin de imanınıza şaşılmaz. Zira siz beni ve mucizelerimi gördünüz, görüyorsunuz." buyurulur. Cevaben: "Ya Resulullah kimin imanına şaşılır?" diye arz ederler. Cevaben: "Ahir zamanda benim ümmetimden olanların imanlarına şaşılır. Bunlar görmeden, gaybe iman getirirler, işte bunların imanı taaccübe şayandır (hayrete değerdir). Bunlar benim ihvanımdır. Bunlara pek ziyade müştakim (görmeyi çok arzuluyorum) ah bunları bir görsem" diye emrederler. Hatta sahabe-i güzin hazretleri: "Ya Resulallah biz de sizin kardeşleriniz değil miyiz?" diye arz edince: "Hayır, siz benim ashabımsınız." diye emretmişler[112].

Kadrimizi çok bilelim. Habib-i Hüdâ, şefi-i rûz-u cezâ (ceza günü şefaatçisi) ve Rahmetellil-âlemin, fahr'ül -mürselin Efendimiz Hazretleri'ne, kardeş olmak ne demektir? Bu kardeşliğin kadir ve şerefini bilip ona göre hareket edelim!

"Kadrini bil Muhammed Mustafa'nın,
Ki ruz-u cezâda şefiimiz odur"

Tasavvuf Nasıl Tahsil Edilir

Her ilmin tarifi, mevzuu (konusu), gayesi ve faydası olduğu gibi ilm-i tasavvufun da tarifi mevzuu, gaye ve kaidesi vardır.

Tasavvuf, kitap ve sünnete dayanan ilâhi ve rabbani hikmetin adıdır. Mevzuu ise, kişiyi gafletten sakındırarak huzur-u maa'llah'ı (Allah ile birlikte huzuru) kazandırmaktır. Yararı da kişiyi nefsin kötü huylarından tebrie (arındırma) ile insanı kâmil ve Mevlâ'ya lâyık bir kul etmektir. Şu fark var ki tasavvuf kitap okumakla öğrenilmez. Tasavvufa dair kitaplar yalnız usul ve adâb-ı târikatı öğretmek içindir. Tasavvufun tahsili bir mürşid-i kâmilden ameli, tatbiki yolla nüshay-ı vücudu okumakla mümkündür. İlm-i satır değil, ilm-i sudurdur (yani kalbe ait bir ilimdir).

---

[111] "Kim beni (rüyada) görürse, hakikaten beni görmüştür".

[112] Bulunamadı.

"İlmi, ricalin ağzından alınız" hükmünce bir kitâbı nâtıktan, kendi vücud kitabını okumakla tasavvuf öğrenilir. Tasavvuf iş, yaşayış, hal ve ahlâktır. Bu işi ve hâli öğrenmekse mürebbiye müracaatı iktiza eder.

(Kur'an'dan başka hiçbir kitap olmadığı halde sahabe-i kiram; nefislerinin tezkiyesini, ruhlarının tasfiyesini ve o yüksek ahlakı yalnız, Efendimiz'in fem-i saadetlerinden (saadetli ağızlarından) ve sünnet-i seniyyelerinden ahzettiler (aldılar). Onlar dinleyerek, görerek ve yaşayarak öğrendiler ve öğrettiler. Tasavvufun yolu, usulü işte budur).

İsm-i Asğar Var mı ki

Bayezid Bestâmi Hazretlerine biri der ki: "Efendim bana ism-i a'zamı öğret, göster". Hazret-i Beyazid de: "Önce sen bana ism-i asğâr-ı göster, ben de sana ism-i a'zamı göstereyim" buyurur.

Salik, daima Cemâlullah'ı niyaz etmelidir. Fakat bu niyazı kendisi ve nefsi için olmamalıdır. Cenab-ı Hak Cemâl-ı bâ kemâlini niyaz edenleri sever. Onlardan razı olur. İşte salik'in bu niyazdan maksadı ma'budumuzun, mahbubumuzun sevgisini kazanmak olmalıdır. Cenâb-ı Hak bu niyazı sevdiği için bu niyazda bulunmalıdır. Kendisi sevdiği, istediği için değil.

Vaizin biri va'z ederken sehavetten (cömertlikten) çok bahsetmiş. Hırkasını arkasından çıkararak bir fakire vermiş. Cemaat içinde de meşâyıhtan bir zat bulunuyormuş. Vaiz hırkasını fakire verir vermez. Bu zat vaizi derhal kürsüden indirir.

"Sen ancak tebliğ-i ahkamâ (hükümlerin açıklamasına) me'mursun. Hayırda nefsini cemaate takdime hakkın yoktur. Bu kusurunla nasihat etmeye lâyık değilsin!" demiş.

Meşayıhın hali işte böyle pek acayiptir. İnce hakikatlere bunlar vakıftırlar. Bu inceliklere ancak bunlar riayet eder.

Hz. Cüneyd zamanında halifeye meşayıhın zındık olduğunu söylerler. Halife de bunların; idamlarını irâde eder. Vakta ki meşayıhı Celladın önüne getirirler bunlar yekdiğerini kendi nefsine tercih ederek önce ölmek için ayrı ayrı celladın önüne koşuşurlar. Cellad da; bu halden bu acelecilikten ve can vermek için yarışmadan hayrette kalır. Sebebini bunların arasında bulunan Ebu Hasan Nuri'den sorar. Muşarunileyh:

"Arkadaşlarım benden bir dakika daha fazla hayatta bulunsunlar da müstefid olsunlar (faydalansınlar). Bunun için hepsinden önce idam edilmemi istiyorum. Onlar da bu maksatla böyle müsabaka (karşılıklı yarışıyor) ve

müsaraat gösteriyorlar (acele ediyorlar). İşte bunun için yekdiğerimizi geçmeye çalışıyoruz" buyururlar. Cellad bunları kemâl-ı hayretle dinler ve bırakır. Huzur-u halifeye giderek:

"Aman efendim bu işte bir yanlışlık olmasın? Bunlar böyle böyle… adamlar. Yanlış bir iş yaparak başımıza bir bela açmayalım?" diye arz eder. Bu müracaat üzerine halife onları iyiden iyiye tahkik (inceleme) ve tecessüs (araştırma) buyurur, işin ağrazdan (düşmanlıktan) doğduğunu öğrenir. Hepsini affeder. Evet, ehl-i tarik böyledir. Şeriat emr-i hayırda müsâvatı (eşitliği) emreder. Tarikat ise; ihvanı, ümmet-i Muhammedi nefsine tercih eder.

Hz. Ebu Bekir (r.a) Efendimiz ve diğer zevat-ı kiram da: "Ya Rab benim vücudumu o kadar büyük, o kadar büyük kıl ki cehennemi doldursun. Mahlûkatın hiç birine yer kalmasın. Beni yak onlar kurtulsunlar" diye tazarru' (arz) ve niyazda (duada) bulunmuşlar. Bu sebeple cümle mahlûkattan efdal (daha faziletli) olmuşlardır. Allah bunlardan razı olsun.

Ârif ile Vasıl

Bir arifle bir vasıl, bir hayli sohbet ederler. Arif der ki: "Allah senden razı olsun. Epeyce irfan sözü konuştuk. İnşirah kesp ettik (aydınlandık)". Vasıl: "Allah senden de razı olsun. Bu sözleri söyledin de azıcık mâhbubumu unutmuş gibi oldum" der.

Bunlar anlaşılıyor ki irfan mertebesi ile vuslat mertebesi bir değildir. İrfan mertebesi aşağıdadır. İş, Cenab-ı Haktan tek bir nefes olsun uzak ve ayrı kalmamaktır. Mevlâna Câmi Hazretleri mealen bir beytinde:

"Olursan benimle, her şey senindir,

Bensiz olursan; her şeyden mahrum kalırsın" buyurur.

Bir kutsi hadiste; "Kulum; benim için ol, ben de senin için olayım. Ben senin için olursam, benim için ne varsa senin için olur[113]" diye varid olmuştur.

Aleyhissalatü Vesselâm Efendimiz, Hazretleri ashab-ı güzin Hazretleriyle otururlarken : "Şimdi kapıdan girecek adam cennetliktir." buyurdular. O sırada Abdullah Bin Selâm Hazretleri kapıdan girdiler. Sahabe-i Kiram: Ya Abdullah sen hangi amelle bu nimete şerefe nail oldun?" diye sordular. Müşarün ileyh de: "Ben âbd-i acizim (aciz bir kulum). Olsa olsa şu iki sebeple Cenab-ı Hak bana ihsan buyurmuştur:

(1) Asla malayani bilmem, (gereksiz iş ve sözle vakit zayi etmem)

(2) Bende bir kalb-i selim vardır, diye cevap verdiler[114].

Mükevvenât (Yaratılanlar) ikidir. Biri gözle görülebilendir ki bu mahsusattır. Bu şeyden nur-u Muhammedi yaratılmıştır. Binâenaleyh bu eşya zaten o değildir. İkincisi ise eşyanın batın melekûtudur. O da ervâh (ruhlar) ve meleklerdir. Bu da sırr-ı kayyumiyedir. Bazıları buna Hak diyorlar ki Hak değildir. Hakk'a yakındır.

Cenab-ı Hakk'ın bütün bütün ve hiç yoktan ve kün (ol) emriyle halk buyurduğu işte bu melekûttur ki o da yed-i kudret-i ilâhisindedir[115].

Emre İtaat, Yasaklardan Sakınmak Gerekir

İyi düşünürsek şeriât, emirlerden ve yasaklardan ibarettir, yasakların esası, aslı ve her birini terk eden maksat, hikmet etraflı düşünülecek olursa masivâ'ullah'tan kesilmek ve yüz dönmektir.

Şayet, "Ben Cenâb-ı Hak'tan gaflet etmem yüz dönmem ve gönlümden huzur eksilmez. Böyle olduktan sonra yasakları irtikâb etsem (işlesem) bana ne zararı olacak? denilirse olmaz!...

Zira onun yapılmaması emredilmiştir. İşlendiği halde azap muhakkaktır. Onun terki lazımdır. İnsan ma'budunun, mahbubunun emrine muhalif nasıl bir şeye cü'ret eder?... Meğer Cenab-ı Hak günahlarımızı af buyura. Bu işe de kimse karışamaz. Bir şey diyemeyiz.

Gelelim emirlere, bunları da ayrı ayrı incelesek netice ve maksat yine kulların, Cenab-ı Hakk'a teveccüh ve ikbâlini te'min içindir. "Ben batınan Cenab-ı Hak ileyim. Artık zahiren icrây-ı evâmire (emirleri yerine getirmeye) ne hacet var?" derse bu söz Bâtıniye[116] mesleğinde olanların fikir ve sözleridir. İlbad ve küfürdür. Kurbiyet ancak emirleri yerine getirmekle mümkündür. Başka şekilde olmaz.

Tarikate gelince; o da yine devamlı, Allah'a teveccüh ve vuslattır ki zikir, fikir, ahlak-ı Kur'aniye ile tahallük (ahlaklanmak) Kur'an-ı Kerim'de: "Mâ-ı mevsule" ile kendine imâ ve işâret edilen kâmil insana mulâkat, vuslât ve onu tam sevmektir.

Marifet ve hakikate gelince (Âl-i İmrân: 200): *"Ey iman edenler! (ibadet ve taat yaparak nefsin havasına karşı olan cihatta) Sabredin. Sabır yarışında düşmanlarınızı geçin. (Cihat için) hazırlıklı ve uyanık olun ve Allah'a karşı gelmekten sakının ki kurtuluşa eresiniz"* ayet-i kerimesinde remz ve işaret buyurulduğu üzere her türlü küşufât (keşifler) ve kerâmeti ve şerefi terk ederek yalnız Cenab-ı Hak ile ve yalnız onun üns ve huzuriyle sabretmektir.

İşte; "Biz nihâyeti hidâyette derc etmişiz" diye emir buyurdukları nükte ve mühim nokta budur. Bundan başka olan ahvâl (haller) ve etvâr (tavırlar), seyr-i sûlüklarını tekmil edememiş olanların; henüz bu yolda bulunan yolcuların hâl ve

şânıdır. İçlerinde, bu âyetteki işâret ve remz edilenden bir şey yoktur. Arayıcıdırlar. Bu çeşit kimselerden bir yarar gelmez. Kemâl erbâbı seyyar değil sâbittir!

"Beşer" kelimesinden "Ba" harfi kalkarsa şer kalır. Bu "Ba" harfi ise hakikatte "Besmele" gibidir. İnsan-ı kâmilden ibarettir. İnsan-ı kâmilsiz bir beşeriyet şerdir. (İnsan-ı kâmil nefsini Allahın emrettiği şekilde uslandırmış, ruhunu güzel ahlâk ve ibâdetlerle yükseltmiş imtisâl numunesi zatlardır. Nefsin hilelerinden mahfuz ve emin, Rabbani ve ilâhi rızâyı kazanmakla meşgul zevat; iktidâ edilmeye (uyulmaya) lâyıktırlar. Henüz nefis ve dünya ile vuruşan, talip, salik gibi zevata uymak câiz değildir. Halleri değişebilir).

Sapmayı Hak Etti

Cenab-ı Hak bir âyet-i kerimesinde (Nahl: 36): *"Andolsun biz, her ümmete, "Allah'a kulluk edin, tâğûttan kaçının" diye peygamber gönderdik. Allah, onlardan kimini doğru yola iletti; onlardan kimine de (kendi iradeleri sebebiyle) sapıklık hak oldu. Şimdi yeryüzünde dolaşın da peygamberleri yalanlayanların sonunun ne olduğunu görün"* buyuruyor.

Hidâyet ve delâlet Cenab-ı Hak'tandır. Bunda şüphe yoktur. İyi dikkat edelim: "Allah onlardan kimine hidayet etti" ve "Onlardan kimine de sapıklık (dalâlet), hak oldu" buyurulmuştur.

Cenâb-ı Hakk'ta cebir yoktur. Cebbardır, cebrini kulların cüzi iradelerine taalluk buyurmuştur.

Bu âyet-i celilenin nihâyeti giderek, gezerek ümem-i sâlifinin (önceki ümmetlerin) son hallerini görmeye davet buyuruluyor. Ta ki bu gayret bu intibah (uyanıklık, hassasiyet) ile Cenab-ı Hakk'ı önce tasdik ve kabul edelim sonra da marifet (ilim), kurbet (yakınlık) ve vuslâtının (kavuşmanın) yolunu tutup rızasına vâsıl olalım. Fakat heyhat ki; geçmiş ümmetlerin yerlerine gidenler ibret almak için gitmiyor, âsâr-ı atikayı ğaribeyi (tarihi şaşılacak eserleri) görmeye gidiyorlar.

Artık bilmem nasıl olur?!...

İnsanda, Allah kaydı olmazsa ona insan demek nasıl olur? Allah'ın yardımı yetişe!

---

[113] Bulunamadı.

[114] Şuarâ Sûresi Âyet: 88, "Kıyamet günü mal ve evlât fayda vermez, kalb-i selim getiren başka".

[115] "Kün" emri ile var edilen gördüğümüz bu âlem; mûkevvenâttır. Varlığı mümkündür. Her zerresi, içi ve dışı ile sonradan var edilmiştir. Müteğayyir mahdud ve muhtaçtır, masivâdır. Cenâb-ı Hak âlemlerden müstağnidir.

[116] Kur'an âyetlerini kendilerine göre anlayan, bâtını ma'nalar veren mülhidler zümresidir. Karmatiler gibi.

Üruc ve Nüzûl

Meşayıhın üruc ve nüzûlu etemm (tam) olmak lazımdır ki müridan için istifade ve istifaze (feyz) mümkün olsun. Şeyhin nüzûlunun az olması müridleri için o kadar faydalı olmaz. Böyle olursa şeyh ile mürid arasında devamlı münasebet olmaz. Münâsebet olmayınca istifade ve istifaze edilmez. Peygamberimiz Efendimiz etemm ve ekmeldir. Vücud-u hümayunları bu arzda şereflensin diye ravzây-ı mutahharaları Medine-i Münevvere'de kalmıştır. Hz. Musa ve diğer Peygamberlerin makamı gökler olmuştur.

Şeyh Abdulkadir Geylâni Hazretlerinin nûzulları üruçları nispetinde değildir. Nüzulu azdır. Ancak Makam-ı ruha kadar tenezzül buyurmuşlardır. Bu sebeple evliyaullah arasından en çok havarik'ul-âde (kerâmet) müşârün ileyh hazretlerinden zuhur etmiştir.

Mükemmel kulluk tamamı tamamına nûzuldadır ki elbette bu hal müridler için çok faydalıdır. Hasan-ı Basri Hazretleri ki Ümm-ü Seleme vâlidemizin câriyesinin oğludur. Ümm-ü Seleme validemizin memelerini emmişlerdir. Tabiinin büyüklerindendir. Bir su kenarında suyu geçmek için gemi beklerken Habib-i Acem-i Hazretleri gelir. "Gemiye hâcet var mı, geçelim efendim." der. Sudan yürüyerek geçer. Hasan-ı Basri Hazretleri gemiyi bekler. Kemal Hasan-ı Basri Hazretlerinindir elbet. Zira hark-ı adet (kerâmet) ve esbab edenler muktedir iken hark-ı adette bulunmazlar. Beşeriyete devamlı iade ve rucu'da Kemal ve mürid için daha ziyade mucib-i feyz ve fayda vardır.

İnsan vaktini zayi etmemelidir. "Vakit, kılıç gibidir; Sen sonu kat' etmezsen o seni kat' eder (keser)" buyurulmuştur. Özellikle, sayılı nefesler önemlidir. Elbette bitecektir. Sonra yarının nasıl olacağını, müsait olup olmayacağını bilemeyiz. Bu cihetle fırsatı ganimet bilerek vakti boşa harcamamak lazımdır.

Şakik Balhi ilkin tüccar imiş. Rum padişahının memleketine ticaret için gider gelirmiş. Bir gidişinde Rum padişahıyla görüşmüş. Sohbet esnasında Rum padişahı, buraya niçin geldiğini, memleketinde ne ile uğraştığını sorar. Cevaben;

"Tüccarım. Memleketinize üç ayda geldim. Dönüş de üç aydır. Burada üç ay kalacağım. Getirdiklerimi satacağım. Ancak üç ayda da götüreceğim eşyayı alacağım..." diye söyler. Bunun üzerine padişah:

"Peki, sen bütün ömrünü ticaretle, yollarda gidip gelmekle geçiriyorsun. Senin ma'bud'un yok mu? O'na ne vakit ibadet edersin?" diye sorar. Padişahın bu sözünden Şakik Belhi çok müteessir olur. Memleketine avdetle ticareti bırakmış: Malını dağıtmış memleketini de terk ederek bu işin peşine düşmüş.

Çalışmış, gayret etmiş pek büyük bir zat olmuş. Yalnız bundan işimizi, gücümüzü terk edelim anlamı çıkamaz. İnsan her iki işi görmeye muktedir ve mustaiddir. Her iki işi de görebilir.

Dünya ticaretimizi, işimizi yaparız. Sevgi ve muhabbetini gönlümüze sokmayız. Her işimizi onun emri ve rızası istikametinde yapar, gönlümüzde onunla meşgul oluruz. Zahir işimize bu hal mani değildir.

Dünya da olur, ahiret de olur. Belki dünya kazancı böyle davranırsak daha güzel olur!

Yaptırmadıkça Vaz Geçmeyen İstek

Gerek hayra, gerek şerre olan meyil iki çeşittir. Biri âdidir ki bunun bek önemi yoktur. Ufak bir mücahede ve muhalefetle geçer. Diğeri meyl-i şediddir (şiddetli meyil) ki; insanı zorlar, o şeyi yapmaya ınecbur eder. Bu meyl tehlikelidir. Dikkat edilecek ve kendisiyle mücâhede edilecek meyl; işte bu işlenmedikçe insanın yakasını bırakmayan, çok ısrarlı meyildir. Şerr hususunda böyle bir meyil salikin iki ayağını yoldan keser.

İsteyerek ve Allah için ibadet etmeli, içten tamamen masivadan yüz çevirmelidir. Her iki halde de kitap ve sünnete veya vâris-i Resule (Resulün varislerine) uymak gerekir ki muhlis (ihlaslı) olalım. Şeriatsız ne tarikat ne marifet, ne hakikat olur, ne de tarikatsız, marifetsiz, hakikatsiz şeriat, insana bir fayda verir!

Bir sâlike üç hüsn-ü zan şarttır. Nefsine, mürşidine ve Allah'a. Böyle bir sâlik elbet muvaffak olur. İnsan seci' (karekterli) ve cesur olmalıdır. İnşâallâh'ûr-Rahman bu nefsimi İslâm ve ıslah ederim demeli ve ona göre hayır işine himmet ve gayret etmelidir.

Cenab-ı Hakk'ın bize hidayet buyurduğunda hiç şüphe yoktur. Önce hamdolsun İslâm olarak yaratılmışız. Ehl-i sünnet ve cemaat mezhebini ihtiyar etmişiz. Sonra ekmel eslem ve eshel tarik olan Nakşibendiyei Sâminiye-i Müceddidiyeye mensubuz. İşte bunlar hep hidâyettir. Hem â'zam hidayettir. Nefsin her türlü meyl, heves, şehvet ve hazlarından kurtulmak için Cenab-ı Hak hidayetini bizim mücâhedemize bağlamıştır (Ankebût: 69): *"Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza ileteceğiz. Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir"* âyeti celilesi işin böyle olduğuna işarettir. Bu imtihandan geçeceğiz. Çare yok. Mücâhede edilmeden nefsin elinden; bekâ kurtulmaz! Bununla beraber mücahededen sonra yine nefis, tabiat ve hevânın elinden tamamen necatımız hidayet-i Rabbaniyeye bağlıdır. Bizim çalışmamız lazımdır. Zira muvaffakiyet çalışmaya bağlanmıştır.

Nimetleri tamamen meccâni (ücretsiz) bulduk. Meccani olmasına rağmen, biraz mücahade ve sa'yı icap ederler. Hakikatte bu sâ'y nimeti de meccânidir. Meccânen olacaktır. Fakat ufak bir imtihan geçirmek gerekir. Çünkü böyle olmasa lâyık olmayanlara karşı Cenab-ı Hak hâşâ ve kellâ zulm etmiş olur. Esbab-ı fark ve temyiz bizim say ve mücâhedemiz olacaktır. Hadd-i zatında bu say ve gayretimiz, lütuf ve ihsan, niam-ı lâyuhsa (sayısız bu kadar nimetler) Hakk'ındır. Muallel (Noksan) değildir. Yine meccanendir. Bizim ne kadar ibadet ve taatımız varsa ve olursa hepsi Allah'ın nimetleridir. Bu ibadetlerimiz en ufak ilahi bir nimete karşılık bile olamaz! Ancak onun fadlı ve keremi iledir.

İtikat ve Bilgi Sakınmayı İcap Eder

Şeriat-ı mutahhara sayesinde mesâil-i mühimme-i itikadiyeden olarak Cenab-ı Hakk'ın; Semi', basir, âlim, mürid ve kadir olduğunu ve bize "Habl-i verid" imizden (şah damarımızdan) daha yakın olduğunu biliyoruz. Fakat iyi düşününüz, bu bilmenin, bu i'tikadın hakikat noktay-ı nazarından bize ne faidesi var? Hiç. Zira en adi bir kimsenin yanında yapamayacağımız menâhi (yasaklar) ve mââsiyi (isyankârlıkları) kimsenin görmediği gizli bir mahalde irtikâb (işlemek) ve icrâya cü'retyâb oluruz!...

Demek ki; bu i'tikadın, bu bilmenin, itikadsızlık ve bilmemekle hemen hemen hiç farkı yok gibi. Eğer Cenab-ı Hakkın bizi dışımız ve içimize bizden daha ziyade vakıf ve muttali bulunduğuna inanıyorsak bu fenâlıklara nasıl cü'ret ediyoruz, özellikle kendine karşı irtikâb-ı maaside bulunduğumuz zat Cebbar, Kahhar, azabı gayet elim ve şedid olan ğayyur ve muntakim (intikam sahibi) Cenab-ı Rabb'ül-izzet (Cellet azemetuhu) Hazretleridir.

İtikadımız böyle değilse biz Allah korusun kâfir oluruz. Eğer af ve mağfiretine güvenirsek bu da bir, iki, üç kere olur. Devamlı günah ve haramları işlemeye aldatıcı bir sebep olmamalıdır. Günahlara devam ve ısrar, imansız gitmeye bâistir (sebeptir). Haydi diyelim affedildik, azap da görmedik. Âdi bir kimseden hayâ ettiğimiz, korktuğumuz, çekindiğimiz kadar, Allah'tan utanmayacak mıyız?...

"Hayâ imandandır[117], Hayâ imandadır!"

Ne vakte kadar şeriatın bize bildirdiği şeyi bilip onun hüküm ve muktezasıyla (gereği ile) amel etmeyerek duracağız. Bu itikadın, bu bilmenin bize hiç mi yararı olmayacak? Allah'ın yardımı yetişe!

[117] Keşf'ül-Hafâ Cilt: 1, Syf: 369, Hadis No: 1183, Buhari.

Bu lakayidliğin zararını sonra orada (ahirette) göreceğiz. "*Bütün sırların yoklanacağı günü hatırla!* (Tarık: 9) " de iş belli olur. Ne zarar ettik, orada öğreniriz. Aynel-yakin görürüz. Ama heyhat vakit de iş de geçmiştir.

Ahiret, dâr-ı amel (amel yeri), teklif değil, dâr-ı mücâzat ve mükâfattır (ceza ve mükâfat yeridir). Burada ne yaptıksa, ahirete karşılığını göreceğiz.

Evet, iç dışa çıkınca bu suret-i insaniyenin içindeki meydana çıkınca; bizim ne mal olduğumuz da meydana çıkar. İnsan iken suret-i hayvaniye üzerine Allah muhafaza buyursun, haşr-ü neşr oluruz ki bundan da büyük bir rezalet olmaz!

Kalbini Düzelt de Düzeleyim

Bir gün Süleyman Aleyhisselam, haşmet ve debdebesiyle taht üzere semâda kat'-ı mesafe ederken (yol alırken) hatırına gelir ki;

"Acaba benim bu debdebe ve saltanatım gibi hiç var mı?"

Bu düşünceyi müteakib, üzerine bindiği taht eğilmeğe başlar. Hz. Süleyman (a.s) sebebini tahttan sorar. Taht cevaben:

"Kalbini düzelt. Ben de düzeleyim" der.

Hakkı Taklid Caizdir

Her şey sevgiden yaratılmıştır. Efendimiz Hazretleri; Allah'ı, Resulullah'ı ve mü'minleri sevmeyi, bütün mahlûkata merhamet ve şefkat nazarı ile muamele etmeyi emretmişlerdir.

Mecâz, manzarây-ı hakikattir. Muhabbet, mahbûbun ğayrini unutmaktır. Takliden bile olsa sevmelidir. Gerçi taklit şer'an kınanmıştır. Ama Hak için olan taklit câiz ve münasiptir. Bu cihetle insan sevgi, şefkat ve iltifat-ı mahlûkatta mürşidini taklit etmesi lazımdır. Bu taklit yavaş, yavaş tahkike ulaşır.

Sahâbe-i Kirâm Hezerâtı o kadar riyazet ve mücahede de bulunmamışlar. Yalnız şeref-i sohbet-i risâlet penâhiyle o büyüklüğe mazhar olmuşlardır. Demek istiyorum ki sohbet pek büyüktür. (Şimdi sohbet imkânı çok) eskiden böyle değildi. Tenha yerler aranır, mağaralara girer oralarda sohbet ederlerdi. Ayrıca pek çok riyazet ve mücâhedede bulunurlardı.

Zamanımız bilakis böyle değil, yani o kadar riyazet ve mücahede yoktur. Zamanımız da sohbet çok müessir, pek büyüktür[118].

Şah Nakşibend Efendimize arz etmişler ki "Efendim, bu eşyanın nefyedilmesini (sürgün edilmesini) emrediyorsunuz. Hâlbuki eşyâ mazhar-ı esma ve sıfattır. Nasıl nefy (sürgün) olunsun? " Cevaben:

"Hak için hakkı nefyetmenin zararı yoktur" diye emir buyururlar.

Şah Nakşibend Efendimizin Hüsameddin namında bir halifesi vardır ki pederleri ulemanın sayılı olanlarından Hâmidüddin namında bir zat imiş.

Şah Nakşibend Efendimize de muhabbetleri varmış. Ölüm anında pek ziyade düçar-ı ıztırap (acı çekmek) olur. Mahdumları pederine:

"Baba bu halin nedir?" diye sorar.

"Oğlum, benden şimdi bir şey istiyorlar ki; onu ben zamanında tedarik edemedim. Şimdi de tedariki kabil değildir. İstedikleri ise : "Kalb-i Selim" dir der." Mahdumu babasına:

"Efendi, şimdi her şeyi bırak. Azıcık gözlerini kapat benimle meşgul ol., der. Pederleri oğlunun tarifi veçhile yapar. Biraz meşgul olur. Sonra gözlerini açar. Ve:

"Elhamdülillah, maksat hâsıl oldu. Yüzün ak olsun, ver elini öpeyim" der. Peder oğlunu rabıta etmekle kalb-i selim tedarikine muvaffak olmuş...[119.] Sübhânellah, pedere bak, evlâda bak!

Ferd için Ferd Olun

Şah Dehlevi Hazretleri buyuruyor ki; insanlar dört kısımdır.

(1) Mürüvvetsizlerdir ki; bunlar dünya ehlidir.

(2) Mürüvvet ehlidir ki; bunlar ahiret ehlidir.

(3) Vücud sahibi kimselerdir ki biraz ahirete meyyâl (meyilli) ve huzur sahibidirler.

(4) Fert olanlardır ki; bunlar tamamen masivâdan(Allah'tan başka herşeyden) fariğ olmuş (vazgeçmiş), nefislerini bütün bağlardan tecride muvaffak olmuşlardır. Hadis-i şerifte: "Ferd için ferd olun[120]" buyurulmuştur. Bunlar büyüktür. Hilkatin gayesini anlamış ve yapmış olan zevat-ı kirâm bunlardır. Cenâb-ı Hak, bizi bunların şefâatlerine mazhar buyursun!

"Ehl-i dünya dünyada;
Ehl-i ukbâ ukbâda,
Her biri bir sevdada,
Bana Allah'ım gerek.

---

[118] İlim öğrenmek amelden öncedir. Sohbet, amel ve ibadet hakkında kitap ve sünnete muvafık olarak bilgi arzıdır. Sohbette ayrıca amele tarğib ve teşvik gibi önemli bir unsur vardır: "Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz, sevdiriniz nefret ettirmeyiniz" hadis-i bu hakikati anlatmaktadır. Sohbetin âlim, yanı kitap ve sünneti bilen zatlar tarafından yapılması gerekir. Yoksa hevâ ve kendi batıl zanlarına göre icra edilirse; din bidat ve hurafelerle zayi edilir. Küfür ve inkâr husule gelir. Tarih bunun örnekleriyle doludur. Bu kitap da bir sohbettir.

[119] Kalbi, bir başka kalbe bağlamak, bir ayna gibi, karşıdaki kişinin kalbine tutmak, kalbini tamamen boşaltarak; tam bir teveccühle istenilen kalbe yönelmek haline rabıta denir. Cesetler birbirine zahiren bazı hal ve hareketleri telkin ederse; kalp ve fikirler birbirine iyi, güzel fikirleri tedâi ettirir. Kalp bir aynadır. Nereye tutulursa, çevrilirse o görünür. Mevlâ ise mevlâ elma ise elma görünür. Yani düşüncesi doğar.

[120] Bulunamadı.

Sebeb-i Hilkat Ma'rifettir

Aleyhissalatu Vesselâm Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifte: "Hz. Âdem, su ile toprak arasında iken ben nebi idim[121]" buyurmuştur. Bu emirleriyle kendilerinin, yaratılmışların illeti olduğuna remz ve işaret buyurmuştur.

Zat-ı hümâyunlarının esas sebebi hilkatleri ise; marifet ul-lah olduğu şüphesizdir. Ümmet-i Muhammed nur-u Muhammedden yaratılmıştır. Mü'minler; zahir ve batın bütün kemâlat-ı Muhammediyeye varistirler.

Bizim de sebeb-i hilkatimiz; ma'rifet'üllah'dır. Zaten (Zâriyât: 56): *"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım"* ayet-i celilesinde; "liya'büdûn" kelime-i tayyibesi, ser defter-i müfessirin İbnu Abbas Hazretleri tarafından; "liya'rifûn" ile yani "Beni bilsinler diye" tefsir buyrulmuştur.

Yaratılışın sebebi, ma'rifetullahtan ibarettir. Ma'rifetullahsa başka surette elde edilmez ancak; şeriat-ı mutahharaya ve sünnet-i şerifeye zahiren ve batınen ittıba' ile beraber, kitap ve sünnete muvafık bir tarikata intisâb ve tarikatın emirlerini tamamen ifâ ve o tarikatta yine biaynihi kitap ve sünnete muvafık bir mürşid-i kâmilden feyz ve nazar ahzetmekle mümkündür. Ma'rifet'ullah'ın elde edilmesi-için, başka yol ve çare yoktur!

Cenâb-ı Hak bir âyet-i kerimede (Tevbe: 111): ***"Şüphesiz Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır.*** *Artık, onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve ölürler. Allah, bunu Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da kesin olarak va'detmiştir. Kimdir sözünü Allah'tan daha iyi yerine getiren? O hâlde, yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevinin. İşte asıl bu büyük başarıdır"* buyuruluyor. Bu emirden maksat canları satın aldığından dolayı artık mü'minler bu canlarına: "Benimdir" demeyeler. Hz. Allah, bu canı nerede kullanacağımızı emir buyurmuşsa orada kullananlar. O emre inkiyâd ve yasaktan ictinâb edeler. Biz ise öyle yapmadık. Yapamıyoruz. Mevhum bu varlığımıza tabi' olarak nefse bizim diyoruz. Hâlbuki böyle olmaz. Satılmış şeye; benimdir, denilmez.

Evliyaullahtan birinin bir cariyesi varmış. Bu cariyeyi pek severmiş. Muhabbeti de Allah içinmiş. Zaruret sebebiyle bu câriyeyi satmış. Geri almaktan da utanıyormuş. Cariyeyi alan adam Cenâb-ı Hakk'ı mânâ âleminde görmüş. Cenab-ı Hak o adama emir buyurmuş ki; "Bu aldığın cariyeyi falan kulum benim için sever. O zat da benim velilerimdendir. Eğer o cariyeyi geri verir, parasını da almazsan seni enbiyâ ile haşr ederim." Cariyeyi alan adam sabahleyin erkenden kalkar, cariyeyi alarak götürür o zata geri verir. Parasını da almaz. O zat sebebini sorar. O da olduğu gibi söyleyerek avdet eder.

Şimdi bakın, Allah için sevilen bir cariyeyi geri iade ettiğinden Cenâb-ı Hak ona enbiya ile haşrolunma şeref ve saadetini ihsan buyurursa, kendine muhabbet edenleri, kendini kendisi için sevenleri ne yapmaz! Onlara ne gibi ikram ve ihsanda bulunmaz!

Özellikle kendi; bu muhabbeti, bu sevgiyi bizden talep buyuruyor. Böyle bir devlet, böyle bir saadet var iken; satın alındığı taraf-ı ilâhiyeden haber verilen bu murdar nefsi artık bizim sevmemiz, ondan taraf olarak onun arzularına, emirlerine muti' (itaat eden) ve mûnkad (bağlı) olmamız nasıl olur, bilmem!

Allah'tan Gerektiği Şekilde Korkun

Cenab-ı Hak bir âyeti kerimede (Âl-i İmrân: 102): *"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa, öylece sakının ve siz ancak müslümanlar olarak ölün"* buyuruluyor.

Cenab-ı Hak; "Ey iman edenler..." diye hitap buyuruyor. İnsan korkuyor; acaba ben de bu hitabın içinde miyim?

Bu korku nerden geliyor? İnsan, bu hitaba dâhilse, bu hitabı dinlemesi lâzım, Zira Cenâb-ı Hak işiten ve dinleyenlere hitap eder. İşitmeyenlere hitap etmez!

Bu hitabı dinleyenler, hak ittika ile ittikâ ederler. E, bizde bu ittikâ, sakınma var mı? Yok! O halde dinlemedik, dinlemedik ise; Cenâb-ı Hakk'ın şehadet buyurduğu iman ashabından olup olmadığımız şüpheli kalır!

"Ancak müslüman olarak ölünüz buyurulmuştur" ölürken şehadet getirilmesine bakma! Çünkü dil söyler de kalp ve düşünce başka başka şeyde ve yerde olur! Rabb'im muhafaza buyursun. Önemli olan kalbin tasdikidir. Kalbin düzgün olmasıdır. İnsanın kalbi Allah ile olsun da varsın zahiren, kelime-i şahadet getirmesin, bunun zararı yoktur[122].

Dikkat edelim kalben, ruhen burada Allah ile olmayan olamayan; orada da olamaz. Allah'tan uzak kalanın kalbi ölür. Kalbi öldürmek demek; insanın kendinde olan sırr-ı İlâhiyi tahkir etmesi demektir.

Ebu Cehil, Aleyhissalatü vesselâm Efendimizin haşa şân-ı hümâyunları üzerine hayvan işkembesi vesaire atarmış ki; bu suretle tahkir (haharet) etsin. İşte bizim kalbimizi öldürmemiz, Ebu Cehilin o hezeyânından (rezilliğinden) daha beterdir, daha eşettir. O'nu Allah'tan dûr (ayrı) ve bâid (uzak) bırakmak, onu kötülüklere ğark etmek (uğratmak) demektir.

Müslüman o nuru, o sırrı tahkir etmez, deriz. Doğrudur. Fakat müslüman da saatlerce gıybet eder mi? Saatlerce boş, batıl şeylerle vakit öldürür mü?

Haydi, lisanen olmadı diyelim. Kalp gıybet ve gaflet etmez mi? Biz kalben laubalilik etmez miyiz? Hâlbuki kalben gıybet, gaflet, laubalilik en berbat, en ağır şeydir!

Sonra müslüman yalan söyler mi? Müslüman iftira eder mi, müslüman haset eder mi, buğz eder mi, kibir eder mi ne bileyim daha çok...Elhasıl bunların hepsini yaparız, yine de bizdeki o ilâhi sırrı tahkir etmemiş oluruz! Böyle şey olur mu?

Korkarım ki; surete suret-i insaniyeye aldanırız da hakikat-ı insaniyemiz memsuh (biçimsiz ve çirkin surete girmiş) olarak gideriz. Haberimiz olmaz, hâlbuki yüksek cennetlere gidecek Cemâl-ı bâ-kemâlî görecekler. Bizlerse insanlığımızı, hakikatimizi çoktan kaybettiğimizden; cennet ve cemâl nerde kaldı!

Aman surete aldanmayalım. İçimizi, kalbimizi adam etmeğe pek ziyade gayret ve ihtimam gösterelim. Bu işin de yeri, günü burası (dünyadır) orada (ahirette) bir şey edinme, kazanma ihtimali foktur. Ne olacaksa burada ve şimdi olacaktır.

Eee! Ne yapalım? Ömrün ve ahvâlin müsaadesi olup, olmayacağı da meçhul, onun için bu dakikaları fetvtten (öldürmekten), vakti öldürmekten pek sakınmalıyız!

Bir an evvel batınımızın; kalp, ruh ve sırrımızın imarına çalışalım, yoksa sonra işimiz pek fena olur!

Allah'tan hakkıyla korkmalı, müslüman olarak ölmeğe gayret etmelidir. İşte saadet ehli bunlardır.

"Rahmâni bir kafes, içinde rahim bir nefes
İbadet olur müyesser her dü nefes,
Şeytani bir kafes, içinde leim bir nefes
İbadet olmaz müyesser, hiç bir nefes.
Ten; Rahmani bir kafestir, ruh; rahim bir nefes;
Bil kadrini kat'etme ümidin, tekbir nefes.
Tevhide gel, cümleden ol bi heves,
Ver elin Hakk'a, ğayrden ümidin kes...[123]

---

[121] et'Tac el'Câmiu lil'usul, Cilt: 3, Syf: 229

[122] İman; inanmak, tasdik etmek demektir. Dindeki anlamı; Peygamberimizin; vahyen bize tebliğ ettiği ahkâmın cümlesinin doğruluğunu kalbile tasdik etmektir. Dil ile ikrar, zâit rükündür. İmanda aslolan rükün, kalbin tasdikidir. Müslüman muamelesi yapılması için dil ile şehadet getirilmesi şarttır.

[123] C.E.

Son Zamanda İman ve Amelin Değeri

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri bir hâdis-i şerifinde buyuruyor ki: "Benden sonra gelenlere pek müştakım. Onlar benim ihvanımdır. Onlardan birinin ameli, yetmişinizin amelinden hayırlıdır. Onlara müştakım onlara selâmımı ulaştırmanız sahabe-i kirâm Hazretleri: "Ya Resulullah, belki birimizin ameli, onların yetmişinin ameline mukabildir., diye arz ederler. Cevaben: "Hayır onların birinin ameli sizin yetmişinizin ameline mukabildir. Zira bu zamanda Müslümanlık kolaydır. İçinizde peygamber var. Birbirinize yardım edersiniz. Fakat onların zamanı pek müşküldür.", diye ferman buyuruyor[124].

Gerçekten günümüzde salih amel işlemek, işlenilen amelin ecrini zayi etmemek çok çetin ve güçtür. Ameli bir tarafa bırakalım; imanı muhafaza bile zor. İnsan, umumi bir belâdan sâlimen kurtula bilir mi?

Bir zelzele (deprem), bir sel (taşkın), bir yangın veya başka bir afet vukuunda (olması durumunda) insan, ne yapabilir? Günümüzün inançsızlık ve ahlaksızlığı umumi bir afettir. Nice haneleri yıktı, yıkıyor ve yıkacak! Böyle bir zamanda iman, ahlâk ve sâlih amel elbet de değerli ve önemli olacaktır. Biz iman ve ahlaki değerlerimizi elden çıkarmamamız için, bazı hususlara önem vermemiz gerekiyor).

(1) Huzurun korunmasına her vakit ve özellikle namazda dikkat ve itina etmeliyiz. Çünkü namaz ecelli ibadettir. En büyük zikirdir. Cenab-ı Hak ile münâcâttır (O'na yalvarmaktır). Hem de ilâhi kelâmla yapılan bir münâcaattır.

Başlangıç tekbirinde: "Allah-u Ekber" dediğimiz vakit fikrimiz başka yerde, işte olarak, yalnız dil ile "Allah-u Ekber" dersek; hazır olan melaike bize der ki: "Yalan söyledin, bu namaz olmadı... Gerçi huzursuz kılınan namaz şeriat nazarında, zahiren tamdır. Edâ edilmiştir. Fakat tarikat ve hakikat nazarında bu namaz; sayılmaz! (Huşu namazın özü ve ruhudur. Huşu' ise; namaz içinde ruhen ve bedenen Allah'a karşı tam bir tazim ve saygı içinde olmak demektir. Bir ayet-i celilede (Mü'minûn: 1 ve 2): *"Mü'minler, gerçekten kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler."* buyrulmaktadır. Bir hadis-i şerifte de: "Namazda mümin Rabbiyle münacaat etmektedir...[125]" buyurulmaktadır.

"Namaz kıldığımız vakit şeytan yanımızdan kaçar[126]". Hâlbuki biz kırk, elli senedir, namaz kılarız, ibadet ve taatta bulunuruz da şeytan bizden uzaklaşmaz. Adet ve etvârımızda bir değişiklik olmaz! Şeytan bizden ayrılmaz niçin. Çünkü gafiliz, huzurumuz yok! Sinekler pekmezin başına nasıl toplanırsa huzursuz namaz kılanın başına da şeytanlar öylece toplanırlar.

Bu kadar şeytanın arasında huzur içinde namaz kılmak nasıl olur?

Namaz bizi ahlaksızlıktan ve günah işlemekten alıkoyacaktır. Âyet-i celilenin hükmü budur ve böyledir. Namaz kılıyoruz, kıldığımız namazın ahlâk ve muamelâtımız üzerinde katiyen iyi tesirini görmüyoruz. Çünkü namaz, namaz olmuyor ki! İşte bu hususa dikkat etmeliyiz. Huzurla kılınan namaz insanı temizler. İnsanı büyük bir yakınlığa ve dereceye ulaştırır.

(2) Mâhlûkat iyâl-ı hüdâdır. Mâhlûkâta merhamet ve şefkat etmeliyiz. Mahlûkâta saygı gösteren, saygı görür. Ona ihanet eden, ihanet ve hareket görür. Hem de mahlûk tefrik (ayırt) edilmemelidir. Mademki hepsinde bir sırr-ı ilâhi vardır, kim olursa, olsun herkese iyilik etmeliyiz. Hele onları tahkirden (küçük düşürmekten) içtinâp etmeliyiz (sakınmalıyız)!

Cüzzamlı veya baraslı (bir cilt hastalığı) olan bir adam Arabın birine misafir olur. Ev sahibi olan arap: "Bu hastalığın nedir, ilacı yok mudur, diye sorar. Misafir:

"Beş on günlük bir çocuk kesilir ve kanı sıcak sıcak bu yaralara sürülürse bu hastalık geçermiş. Fakat kim çocuğunu öldürür de bende derdime ilaç ederim." diye cevap verir. Meğer misafirin dediği evsafta ev sahibinin bir çocuğu varmış. Bu adam hemen çocuğun annesini bir iş bir bahane ile bir tarafa gönderir. Anne eve gelinceye kadar çocuğu keser, kanını sıcak, sıcak misafirin vücuduna sürer. Çocuğu yatırır ve başını olduğu gibi yerine kor. Biraz sonra hanımı gelir. İş, güçle uğraşmaya başlar. O sırada çocuk ağlar. Kadın gidip meme verir. Kocası bakar ki çocuk meme emiyor. Adam telaşla çocuğa yaklaşır. Kadın: "Ne var, ne var? diye sorar. O da meseleyi olduğu gibi söyler. Çocuğun boğazına bakarlar ki kesilmiş. İyi olmuş. Yalnız bıçak yeri belli. Bununla sanki Cenab-ı Hak ona; "Mademki sen, misafire şefkat merhametle böyle ikramda bulundun, ben ise senden çok daha şefkatli ve merhametliyim; çocuğunu sana iade ederek ikram ediyorum, demek istemiştir. Mahlûka merhamet edene merhamet olunur.

(3) Seyyiâtımızı (Günahlarımızı) rızasını elde etmek için; peyderpey terk edelim. Nefis belâsından kurtulmak için onun rahmetine ilticadan (sığınmadan) başka çare yoktur.

"Bir kaç arkadaş bir sahrada sefer ederlerken bir mağaraya girerler. Nasıl olursa büyük bir kaya mağaranın çıkışını kapatır. Taş büyük olduğu için kaldıramazlar. Dışarı çıkmanın da imkânı olmaz.

"Geliniz, yaptığımız iyilikleri Cenab-ı Hakk'a arz edelim, bu iyiliklerimizi Şefi' ittihaz edelim, tazarru' edelim. Şayet o iyiliklerimiz dergâh-ı izzete kabul buyurulmuş ise bu taş kalksın ki biz de buradan kurtulalım...

Bunun üzerine her biri; bir ibadet ve taatını arz eder. Ve her biri ibadet ve taatını arz ettikçe kaya biraz kayarak mağaranın ağzı açılır. Nihayet tamamı açılınca dışarı çıkarlar[127]". Şimdi biz de ma'ruz kaldığımız bunca masâibten (musibetlerden) kendimizi kurtarmak, mağaramızın önündeki nefis taşını kaldırmak için böyle yapmak lazım. Ama bir iyiliğimiz yok ki onu vesile, şefaatçi ittihaz edinelim (kabullenelim). Cenab-ı Hakk'a yalvaralım da bu dertten kurtulalım.

Geliniz biz de: "Ey Rabbimiz, şu kötülükleri senin hoşnutluğun, rızan için terk ettim. Merhamet buyur. Bu dertten bizi kurtar!" diye arz edelim kurtuluruz.

Günahkârlara Acıyınız

Seyyidlerden biri sarhoş olarak Bağdat'ta bir sokağa düşmüş yatarmış. Hz. Cüneyd de camiye giderken bunu görmüş yolunu değiştirerek, başka bir yoldan camiye gitmiş.

Hz. Cüneyd o gece Aleyhisselatü vesselam Efendimiz Hazretlerini rüyada görmüş. Mübarek vech-i saadetlerini (yüzünü) Cüneyd'den döndermiş. Cüneyd:

"Aman, Ya Resulullah, ne hata ettim, af buyur, diye niyaz ve tazarruya başlamış. Cevaben:

"Sen benim evladımdan birini sokakta sarhoş olarak yattığını gördün de yüzünü çevirdin, yolunu değiştirdin. Ben de senden yüzümü çevirdim" buyurmuş. Cüneyd:

"Ya Resulullah doğru ferman buyuruyorsunuz. Onun hali mazlumdu!" diye arz eder. Cevaben buyurulur ki:

"Varsın öyle olsun. Yolunu değiştireceğine, onu o halde bırakacağına, ona nasihat etseydin. O da o hali bırakırdı. Böyle davransaydın daha iyi olmaz mıydı?" Cüneyd:

"Ya Resulellah, af buyur, kusur işledim. Bir daha yapmam, diye arz eder, mazhar-ı af olur.

Mademki ümmet-i Muhammettendir, ondan yüz çevirmek münasip değildir. Zira evlâd-ı suri ile evlâd-ı manevi arasında bir fark yoktur. Hepsi şayanı tazim ve hürmettir[128].

Elimizden geldiği kadar yardım etmek, muavenette (yardımda) bulunmak lazımdır.

Niyet Sadık Olmalıdır

Hâkim Tirmizi, ilk hallerinde (zamanlarında) nefisleriyle pek çok mücahadede bulunmuş. Bakmış ki başa çıkamıyor, üzülmüş ve kendi kendine;

"Demek ki nasibim böyle imiş, iyisi kendimi suya atıp kurtulayım. Böyle olmaktansa ölmek bin kere (daha) hayırlıdır" der. Kendi ayağını bağlayarak kendini suya atar. Hikmet-i ilâhi suya düşer düşmez eli ayağı çözülür ve su kendini dışarı atar. Bu işten anlar ki yaptığı rızây-ı ilâhiye uygun değildir.

Cenab-ı Hak onun bu sadık niyetini görünce yapacağını yapar. Ona ne ikram buyuracaksa buyurur. İşte ümmetin büyüklerinden biri olur.

Evet, niyetin sadık olması gereklidir. Yoksa nefisten kurtulmak öyle kolay değildir. "Ben fani oldum" demekle insan fani olmaz. Çünkü âyet-i celileye dikkat ediniz Cenab-ı Hak hep emirlerinde: "Amellerinize karşılık size hidayet ederim", (Vakıa: 24): *"(Bütün bunlar) işledikleri amellere karşılık bir mükâfat olarak (verilir.)"* diye ferman buyrulmuştur. Bu âyet-i celilelerde Cenab-ı Hak sana vücudu ihtiyar ve irade isbât buyuruyor. Bu ilahi emirlerinden başka da (Nisa: 78): *"Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır. Onlara bir iyilik gelirse, "Bu, Allah'tandır" derler. Onlara bir kötülük gelirse, "Bu, senin yüzündendir" derler.* ***(Ey Muhammed!) De ki: "Hepsi Allah'tandır"*** *Bu topluma ne oluyor ki, neredeyse hiçbir sözü anlamıyorlar!"* buyuruyor. Böyle olursan iraden kalmaz. Zahiren bu ayetler yekdiğerine muhtelif, mübayin, zıt gibi... Hayır, ne muhalif ne de mubayindir (farklıdır). Yalnız zamanları ayrıdır. Önce şeriat, tarikatla amil olmak, ibadet, taat ve mücahedede bulunmak lâzımdır. Böyle ola ola iş, bir raddeye (merbebeye) gelir ki insan artık fenaya ayak basar. Onda fâni olur. O vakit arada birşey kalmaz, işte o vakit (Nisa: 78): "…kul kullun min 'indi(A)llâh…(Meali): *(Ey Muhammed!) De ki: "Hepsi Allah'tandır"*. İraden kalmaz, iş hakikat olur!

---

[124] "İleride sabır günleri var. O günlerde kim sabrederse, sanki ateşi eliyle tutmuş gibidir. O günde sâlih amel işleyenlere elli kişinin sevâbı vardır. Dediler ki onlardan elli kişinin mi, Ya Resulullah? Dedi ki; sizden elli kişinin ecri vardır." Mesâbih'üs-Sünneh Cilt: 2, Syf: 123.

[125] El'lü'lüü vel'mercan Cilt: 1, Syf: 122, Buhari, Müslim.

[126] Et'Tacc Cilt: 2, Syf: 222.

[127] Riyâz'üs-Sâlihin, Syf: 16-17, Buhari, Müslim.

[128] "Peygamber, müminlere canlarından ileridir. Onun eşleri de onlann anneleridir," Ahzab Sûresi Âyet: 6. Bu âyet-i celile ile mü'minler Peygamberimizin birer ma'nevi evlâdı olmuşlardır.

Şerr, İnsanı Hakk'a Döndürür

Abdüsselam Beşbeş Hazretleri İmam Şazili Hazretleri'ne buyurmuş ki: "Halkın şerrinden çok, hayrından kaçmalıdır. Zira hayır kalbe şerr cesede icray-ı tesir eder. Kalbe tesir eden hayr, cesede tesir eden şerden elbette daha kötüdür. Halkın hayrı devam ede ede, gönül mahlûka, meyil eder. Bu meyil Halik'ten kesilmeyi intaç eder. Mahlûktan görülen ezâ ve musibet, şerr onlardan kesilmeyi, Rabbe dönmeyi intaç eder. Bu ise çok hayırlıdır. Allah ile olanlardan insana zarar gelmez. Aksine bunlarla ülfet ve ünsiyet etmelidir."

Hakikaten öyle, bizim halimiz de tıpkı böyle oldu. Önce mahlûktan yarar görerek, onlara yaklaştık. Bu suretle halkımızdan uzaklaştık. O uzaklık hasebiyle şimdi de sıra cesetlerimize geldi. Manevi musibetlerden başka suri (şeklen) ve cismani çeşitli belâ ve musibetlere giriftar olduk oluyoruz.

Vaktiyle Ben-i İsrail isyan etmişler; Davud (a.s) bunlara her ne kadar va'z ve nasihat etmişse tesir etmemiş. Cenab-ı Hak buyurmuş ki;

"Ya Davud onlara, üç belâdan birini vereceğimi söyle, ya onlara düşmanı müsallat edeceğim yahut üç gün taun (veba) vereceğim veya onlara uzun, zaman kaht (kıtlık) göndereceğim. Bu üç belâdan hangisine razı iseler kendileri seçsin onu vereyim!

Davut (a.s) bunların büyüklerini, ileri gelenlerini toplar. Emir ve ferman-ı ilâhiyi tebliğ eder. Bunlar da kendi aralarında görüşürler.

"Eğer düşman musallat olursa; mal, evlât ve ailelerimiz ayakaltında kalır, mahvolur. Özellikle düşman ayağı altında çiğnenmek hem kötü hem de rezalettir. Bunu istemeyelim. Kaht-ı ğalâ (Kıtlık) gelince buna dayanmak da zor. Son derece perişanlığı muciptir. En iyisi taunu seçelim. Eceli gelen ölür, derler. Bunu Davud (a.s)'a arz ederler. Cenab-ı Hak da bunlara üç gün yerine, bir gün bir gece taun verir o müddet içerisinde telef olanların miktarı o kadar çok olmuştur ki Ben-i İsrail'in geri kalanları o telef olanları ancak iki ayda defin etmeğe dahi güç yetirememişler.

İşte şimdi Celâl-ı ilâhi fevarânda. Çeşitli musibet ve belâlar halkın mahvolmasına sebep oldu. Cenab-ı Hak yine kendi inayet ve rahmetiyle muhafaza buyura. Zat-ı ilâhisine sığınıyoruz. Başka çaremiz yoktur,

Kokusu var

Mevlâna Halıd Efendimizin halifelerinden birisi varmış. Bir yere mektup yazacakmış. Emir buyurmuş ki bu mektubu o halife yazsın, Oda yazmış.

Mektubu yazdıktan sonra terk-i edep, helâda iken aklına bir beyit gelmiş yazdığı şeylerle münasebeti olduğu için mektubun sonuna bu beyti de ilâve etmiş. Bilahare mektubu Mevlâna Halıd Efendimize takdim etmiş. Müşârün ileyh okuduktan sonra buyurmuş ki:

"Bu mektup bir şeye yaramamış. Bundan abdest hane kokusu geliyor.

İnsan, Kendini Unutmamalıdır

Bir âyet-i kerimede (Hac: 32): *"Bu böyle. Her kim de Allah'ın nişanelerini (kurbanlıklarını) yüceltirse, şüphesiz ki bu kalplerin takvasından (Allah'a karşı gelmekten sakınmasından)dır"* buyuruluyor. Bu âyet-i celile hac menâsikine tazim riayet edenlerin ittikâ edenlerin ittikâ etmiş olacağını açıklıyor. Fakat yalnız menâsik-i hac ve şâire şeâir-i ilâhiyeden (Allah'ın farzlarından) ibaret değildir. İnsanın kendi vücudu da o şeâir-i ilâhiyeden biridir.

İnsan, kendine saygılı olmalıdır. Lâkin saygı demek; şuna buna karşı büyüklenmek, onu bunu küçük görmek, ötekine berikine ezâ, cefâ etmek değildir. Bilâkis rizay-ı ilâhiye muhalif mesâvi (kötülük), günah ve isyanda bulunmamak, onu tazim ve tekrimdir.

İnsanda sırr-ı ilâhi mevcuttur. Bu sır herkeste olduğu için insan hem kendini hem de bütün mahlûkatı tazim etmelidir. Hak ve hukuklarının edasına önem vermelidir. Hak ve hukuku çiğnemekse en büyük saygısızlıktır (Hicr: 28 ve 29): *"Hani Rabbin meleklere, "Ben kuru bir çamurdan, şekillendirilmiş balçıktan bir insan yaratacağım. **Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman,** onun için hemen saygı ile eğilin" demişti" ve (İsrâ: 85): "Sana ruh hakkında soru soruyorlar. **De ki: "Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir.** Size pek az ilim verilmiştir"* âyetleri insandaki sırrın büyüklüğünü gösteriyor! Muhakkikin hezerâtı (Hakikat ehli) "Min emri rabbi" ayetini "min sırri rabbi" diye tefsir buyurmuşlar. Şeyh Efendimiz de "Min sıfatî rabbi", diye tefsir buyururlar. Şu halde bu sırr, bu sıfat-ı rabbaniyi insan çok tâ'zim etmelidir. Tazimin mahal-i taalluku (ilgili olduğu yer) kalptir. İnsan kalbi ise gaflet ve kötülükle paslanır. Bunda hiç şüphe yoktur. Kalbin gafletle paslandığı çürüyüp mahvolduğu evliyaullahın ittifakıyla sabittir.

Kalbin pasını gidermek için; tevhid, zikir, fikir, muhabbet ve güzel, salih amel işlemek icap eder. "Lâ ilâhe illallah" diyoruz. Bunu telâffuz eden dildir.

Yalnız dışarıdan dışarıya dille "lâ ilâhe illallah," diyecek olursak, dilde pas yoktur ki temizlensin. Pas kalptedir. Kalbin pasının temizlenmesi için, lisanımızla "lâ ilâhe illallah," dediğimiz gibi, kalbimizle de mezkûru (ismi anılanı) hazır bilerek zikretmeliyiz ki kalbin pası gitsin. Yoksa nice ki tevhidimiz, zikrimiz dışarıdadır. Böyle zikrin kalbe tesiri olamayacağından halı üzere kalır. Belki de pası gittikçe artar. Artar da kalbi büsbütün çürütüp mahveder.

Salih ameller de hep böyledir. Azâ ve cevârihle salih amel işlerken, Rabbimizi hazır olarak bilip yapmazsak o âmel-i salihten kalbin pasına katiyen bir yarar gelmez. Bilakis Mevlâ'yı Müteâl Hazretlerini hazır bilir ve daim bu huzurumuzu muhafaza ile beraber salih amelde bulunursak; kalbin pasına tesir icra eder. O pası git gide izale eder. Bizde kurtuluruz. Ve illâ o pas halı üzere kalır ve bu kalbin sahibi artık çeşitli günah ve maasinin, çeşitli kötü huyların menbaı (kaynağı) haline gelir. Hâlbuki insanda hangi kötü huy varsa ve bunlardan hangisi galip ise o kimsenin şeklini alır. Hayvaniyet, şeytaniyet... Elhasıl bunlardan, bu sıfatlardan birisiyle meshedilmiş olur!

Eee! Yazık değil mi ki İslam olalım, insan olalım, Kur'an'ı azimuşşan gibi bir Kitab-ı ilâhi bizim kitabımız olsun ve Cenab-ı Hakk'ın en sevgilisi, en büyük peygamberi bizim peygamberimiz olsun bu kadar peygamberân-ı zişan hezeratı da bizim için ba's buyurulmuş olsun ve ehl-i tarikat da olalım, sonra ruz-u kıyamette haşa huzurdan bir merkep (eşek) veya bir kelb (köpek) veya bir domuz ve sair bir hayvan suretinde haşr olalım! O kadar halk-ı âlem karşısında bu hal ve sıfatla çıkalım bundan büyük rezalet, bundan daha fazla bir tedenni (alçalma) ve inhitat (aşağılanma) olmaz!

Nice ki bizde bu ahlak-ı zemime vardır. Ve nice ki bunun izalesiyle sıfat-ı insaniyemizi elde etmeye sa'y ve himmet etmeyiz, netice böyle olur.

Böyle bir akıbete uğramaktan pek ziyade hazer edelim (kaçınalım). Elimizdeki nimetin kadrini bilelim. Biz bu nimetin hakikaten nimet olduğunu ve onun pek büyük bir lütuf ve inâyet-i Rabbani olduğunu anlar, takdir edersek, onun korunmasına ve o nispette say ve gayret ederiz. Cenab-ı Hak da o vakit bizi hem muvaffak buyurur hem de nimetimizi artırır. Yok, aksine nimetin kadrini bilmez veya onu küçük görür, bir şey saymazsak Cenab-ı Hak o nimeti elimizden alır. Onu kaybederiz. Onunda neticesi fena ve rezalettir.

Efendi, İslâm, iman devletleri pek büyük nimettir. Sonra ehl-i tarik olmak da pek büyük bir nimettir. Cüneyd-i Bağdadi Hazretleri buyuruyorlar : "Gök kubbenin altında bu ilimden yani ilm-i billah'tan daha büyük bir ilim olaydı ve ondan büyük bir kemâl bulunsaydı biz o ilmi öğrenmeğe o kemali tahsile çalışırdık."

İlm-i billah'tan, marifet ve hakikatten büyük hiçbir şey yoktur. Olamaz da. İlmin şerefi ma'lumunun şerefine tabidir. Hz. Allah'tan büyük ne var ki ilm-i billah'tan büyük ve daha şerefli bir şey olsun!

Binaenaleyh bu ilmi bilen, bu ilmin, bu kemâlatın sahibi de öyle büyüktür.

Mevlây-ı Müteâl Hazretleri bir âyet-i celilede (Yunus: 62): *"Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de"* buyuruluyor. Yani, benim halifem bu ilimden bu kemalden bahseder, bunlar için bir korku ve hüzün yoktur. Gerçi Cenab-ı Hakk'ın niam-ı ilâhiyesi (ilahi nimetleri) lâ yüad velâ yuhsa (sayısız) dır. Fakat insan-ı kâmile yetişmek gibi bir nimet bir devlet, onun gibi saadet ve inayet olamaz. A'zam-ı inâyet, ecell-i nimet insan-ı kâmile yetişmek ve ona ittibâdır.

Sezâi bir beytinde: "Âdem olmak için behemehâl (ne olursa olsun) insan-ı kâmile yetişmek lazımdır" der. Nasıl ki bir damla bir denize ve o denizden bir sadefe düşmeyince dür (inci) olmazsa, insan da bir insan-ı kâmile yetişmedikçe insan olamaz. Bu dünya bir deniz, insan da bir katre (damla), insan-ı kâmilde de sadef mesabesindedir.

Gerçi biz bu bahra düşmüşüz fakat insan-ı kâmil sadefine düşmedikçe inci olamayız. Dad-ı Hak (Cenab-ı Hakk'ın vergisine) kabiliyet şart değildir. Kabiliyet de kazanılır her kemâl de elde edilir. El verirki onun emrini tutalım, neyhinden sakınalım.

Bu âlem bir ticaretgâhtır. Son merhaledir. Bu ticaretgâhtaki sermayemiz de iman, İslâm nimetleridir. Bu nimetleri bize veren neyi kazanmamızı istiyor ve emrediyorsa ona sarfetmemiz icab eder. Buradan, alıp götürecek şeylerin ahirette rağbet gören, revaçta olan meta' olması lâzımdır. Ahirette geçmeyen, rağbette olmayan şeyleri alır götürürsek zarar ederiz.

Ahiret âleminde geçerli olan şeyler bildiğimiz gibi; İslâm, iman, insan, marifet, hakikat, İlâhi rızâ, ilâhi ahlâk, kalb-i selim, kurbiyyet vuslât gibi şeylerdir. Bunları kazanacağız diye dünya işlerimizi terk etmek asla câiz değildir. Dünyamızı kazanmaya da Allah tarafından memuruz. Yalnız dünya için çalışmamız da onun için, O'nun rızasını elde etmek için olmalıdır. Böyle olursa bu kazancın ve çalışmanın bize yararı vardır. Zararı yoktur.

Evet yeriz, içeriz ve giyiniriz. Bunları yine onun emri ve rızasıyla yaparız. Ta ki vücut zinde olsun, Rabbimize kulluk edelim. Bu yeme, içme ve sair bedene ait ihtiyaçların yerine getirilmesiyle hem vücudun hakkı ödenmiş hem de Allah'ın emri ve rızasına muvafık olan bu yeme, içme vesaireden; iyi niyete mukarin (yakın) me'cur oluruz (sevap kazanırız). Yani büyük kazanç yapmış oluruz.

Aksine bunları nefsimiz için yaparsak, Allah'ın emrini rızasını gözetmeyerek yeme ve içmeye dalarsak ki hayvanlar da yer, içer bizimle onların arasında bir fark olmaz. Hâlbuki bizimle onların arasında bir farkın olması lazımdır. O da dediğim gibi niyetimiz ve Cenab-ı Hakk'ın emrine muvafık olmasıdır. Malumdur ki ilm-i billah farzdır Aslı farz olanın, füru'u ve şartları da farzdır. Mesela namaz farzdır. Namaz için taharet ve abdest gerekir. Namazın farziyetinden dolayı taharet ve abdest de farzdır. İlm-i billah'ın tahsili için şart insan-ı kâmildir. Ona gitmek, ona muhabbet ve ona ittiba etmek de farzdır. Bu muhakkakk öyledir. Bu hususta bir şüpheniz olmasın. Bu zevat-ı kiram manadırlar. Hatta kendilerine aziz itlâkı da bu yüzdendir. Nitekim şâh-ı Mısır'a Yusuf (a.s)'a Aziz-i Mısır diye isim verilmiştir. Bunlar bab-ı ilâhidir. Bu kapıya uğramaksızın Allah'a gidilecek başka kapı yoktur. Bunlarsız bir şey elde edilmesi kabil olamaz.

Gerçi Üveys meşrep olanlar vardır. Fakat bu meşrepte olanlar mahduttur. Ancak, bir kaç kişidir. Şazdır (müstesnadır), nadirdir. Şaz da umum için medar-ı hüküm olamaz. Bununla beraber onlar da evliyaullah'ın hatırından feyz almaya, manevi bir terbiye görmeye mecbur olmuşlar. Kendimizi bu mahsusattan bu kesretten kurtarmak için onları bulmaya, onlarla olmaya mecburuz.

Aman, yalnız sûri islâmiyetle kalmayalım. İslam'ın dış emirlerini işlemek kâfi değildir. Kalbi, mânâyı yani niyeti tashih etmedikten sonra şekle bağlı işlerin yararı olmaz. Münafıkların durumu işte budur. Dışı işte, içi teşviştedir. Cennete girmek kolay değildir. Cennete girmek büyük bir nimet ve muvaffakiyettir. Fazl ve kerem-i ilâhi olmadıkça sa'y ve amelle cennete girmek mümkün değildir. Çalışarak cennete girmek âdi bir sebeptir.

Cenab-ı Hak nefsi düşman olarak yaratmıştır. Bu düşmana ya burada ya orada azab edecektir. Bu muhakkaktır. Buradaki azap kolaydır. İnsan burada iken biraz zahmet çekerek ebedi bir rahata, ebedi bir saadet ve selâmete nail olması elbette evlâ ve â'lâdır.

Bir adam ki kalbin, mânâsına yönelemiyorsa onun için iki çare vardır.

(1) İslâm nimetinin pek büyük bir nimet olduğunu tefekkür ve teemmül etmek (düşünmek) ve büyüklüğü nispetinde saygılı davranmak,

(2) Cenab-ı Hakk'a karşı niyaz, tazarru' (yalvarma) ve ibtihalı (yalvarıp, yakarmayı) artırmaktır. Şayet o adam bu iki çareyle içine yönelmeye muvaffak olduysa oldu, olmadıysa daha ona ilaç mümkün değildir.

Gerçi insanda muhabbet olmalıdır. Sermayenin başı da muhabbettir. Muhabbet oldu mu her şey olur. Bir adamda muhabbet olursa saadet-i ezeliye

ve inâyet-i sâbıkaya (Allah'ın yardımına) nail ve mazhar olur. Zira şimdiki bu muhabbet, bu talep ezeldeki saadete işarettir. İnâyet-i sabıka olmasaydı şimdiki bu talebin ve sevginin zuhura gelmesinin imkânı yoktu.

Binaenaleyh elimizdeki talep ve muhabbetin, İslam'ın pek ziyade kadrini bilmeliyiz. O suretle sa'y etmemiz (çalışmamız) elzem (gerekli) ve ehemdir (önemlidir).

Allah'ı Unutmak Büyük Günahtır

Cüneyd-i Bağdadi Hazretleri'ne sormuşlar ki; ârif-i billâh zinâ eder mi? Biraz düşünmüş ve sonra (Ahzâb: 38): "…vekâne emru(A)llâhi kaderan makdûrâ– (Meali): *Allah'ın emri, kesinleşmiş bir hükümdür"* ayet-i kerimesini okumuş. Bazı muhakkikler buyurmuştur ki: "Cenab-ı Hak'tan gafil olmayarak irtikâb olunan bir hatayla, gafletle yapılan ibadetten hayırlıdır...". Bu söz pek garip bir şeydir.

Bu sözden maksat hem kusur edelim hem de günah ve haramlar işleyelim demek değildir. Yalnız gafletin çok büyük bir suç olduğunu anlatmak için böyle emir buyurmuşlar.

Denilir ki:
"Günah işlerken rüzgâr kapının örtüsünü kaldırdı.
Birinin gördüğünü sandın, korkuya kapıldın.
Allah'ın gördüğünden kalbin hiçbir korku duymadı,
Senin Allah'ı unutman işlediğin günahtan büyüktür"

İnsandan hasbe'l beşeriye (insanlık gereği) olur ki bir hata zuhur eder. Artık bu, hata sebebiyle ümidi kesmek, hata sahibi artık bir şeye yaramaz demek doğru olmaz. Zira kullar günah yapar Cenab-ı Hak da affeder. Ta ki Gaffar, Tevvab isminin mazharı bulunsun. Hikmet-i saltanat-ı Rabbaniyye böyle iktiza etmiş... ümid-i kesmeye gerek yoktur. Allah; Rabbimiz, Mevlâ'mız olan Allah'tır. Rahimdir, ğafurdur. Sonra günah işleyen artık olmaz, bir işe yaramaz diye de bir ayet inmemiştir.

Günah ve hata gibi şeyler bazen olur ki işleyenin arzusu olmadan zuhura gelir. Böyle olduğu da vakidir. İşte bunda bir hikmet vardır. Bu hal ve zuhur eden kusur o adamın zilletini ve enaniyetinin (benliğinin) kırılmasını sağlar. Bu yüzden daha çok tarakki eder. Fakat ikinci bir günahtan, ma'siyetten sakınmak lazımdır. Zira mâaside (günahta) ısrar, devam pek fenadır. Allah korusun imansız gitmeğe sebep olur.

"Israr edilmesi halinde küçük; istiğfar edilmesi durumunda büyük günah diye bir şey olmaz [129(a)]". Bu hadis-i şeriftir. Günahımızın küçüklüğüne bakmayalım, yalnız gaflet içerisinde, Âlemlerin Rabbi gördüğü halde, bildiği halde, bu günahı nasıl irtikâp ettiğimizi düşünelim! Günah işlemekten, gafil bulunmaktan Allah'a sığınalım[129(b)].

(Hakk'ı unutarak açıktan halkın gözü önünde günah işlemek alemet-i küfür, halkı unutarak Hakk'ın nazarı önünde edep ve saygı imandır).

Yaratılmışı Hoş Gördük Yaradandan Ötürü

Bir padişahın birçok mensubu olur. Kimisi yakını, kimisi adamı, kimisi ikinci, üçüncü ve dördüncü derecede ki mahremi olur. Bunların arasında padişaha nispetle elbette fark vardır. Padişah bunların kimini çok, kimini az sever. Fakat yabancılara karşı bunların hepsine saygı yapılmasını ister. Zira onlara yapılacak saygı hakikatte kendine aittir.

Bu mahlûkta Cenab-ı Hakk'a nispetle aynen böyledir. Allah katında herkesin bir derecesi, bir kadri hürmeti olup bunlar da mütefavittir (birbirinden farklıdır). Başka başkadır. Fakat hepsi de şâyân-ı hürmettir. Bunlara karşı hürmetsizlikten Cenab-ı Hak razı değildir. Zira mahlûk Halik'a aittir.

Şüphesiz müslümanlar da kısım kısımdır. Bir kısmı ehl-i hizmet diğer bir kısmı da ehl-i muhabbet ve velâyettir. Ehl-i hizmet olanlar; âbidler ve zahitlerdir. Bunlar Mevlây-ı müteâl Hazretlerine kulluk ve itaatla meşguldürler. Mucahidlerdir ki Allah yolunda harb ve mücahede ederler. Ulemâdır ki; bu dinin ayakta durmasına sebebtirler. Umera (Yönetenler) ve sultanlardır ki; bunlar da ahkâmı şeriâtı ve muktezây-ı adeleti (adaletin gereğini) tatbik ve icrâya me'murdurlar. İşte hep bunlar ehl-i hizmettir. Cenab-ı Hak bunları sever.

Ehl-i muhabbet ve velâyet ki bunlar hübben lillah (Allah için sevmek), şevkan lillah bilmek, Allah'ın isimlerini sıfatlarını ve zatını birlemek için yaratılmışlardır. Bunlar mukarrebât-ı derğah-ı izzet ve mukarrebat-ı esrâr-ı rububiyet olan Allah'ın velileridir. Bu zatların değeri ve makamları pek başkadır. İnsan aklı bunların büyüklüğünü, kemallerini idrakten acizdir. Bununla beraber her insanda ve ehl-i hizmet olanlarda bu sırr-ı mahabbet ve sırr-ı ma'rifet saklıdır. Fakat kimse bilmez ki kendi ne için yaratılmıştır. Ehl i hizmet midir, ehl-i ma'rifet ve muhabbet midir? Bilinmez...

İnsan ne tarafa meyil eder, sa'y ederse Cenab-ı Hak onu halk ve lutf eder. Olacak olur. Kişinin ne olduğu bilinir. Yoksa kuvvetimizde bulunan bu sırr-ı muhabbet ve ma'rifet zuhur etmemiş olmasından ötürü ben ehl-i muhabbet değilim diyerek geri kalmak, çalışmamak uygun değildir. Yanlış bir görüştür.

Mademki insan ehl-i hizmet veya muhabbet olarak yaratıldığını biliyor. O halde çalışmalıdır. Belki sen ehl-i muhabbet olarak yaratılmışsın. Niçin bu istidadı (kabiliyeti) bu ezeli lütfu zayi edesin. Yazık değil mi?

Cevherin işlenmesiyle istidadı (kabiliyeti) inkişaf eder (ortaya çıkar). Çalışılırsa Cenab-ı Hak muvaffak buyurur. Olacak olur. Evet, ehl-i hizmet yine ehl-i muhabbet arasından yetişir. Sen şimdi onun ehl-i hizmet olduğuna bakma zamanı gelince şüphesiz o ehl-i muhabbet ve ehl-i ma'rifet olur. Saadet ve felah bulur[130].

Ahlâk İki Kısımdır

Ahlâk iki kısımdır: (1) Şeytani ve (2) ilahidir. Şeytani olan ahlâk; ucub (kendini beğenme), kibir, haset, ibâ (kabul etmemek) ve istikbârdır (kendini büyük görmedir). Dikkat ediniz. Şeytan o kadar ilmiyle, ameliyle bir şeye yaramadı. Matrud oldu (Çıkartıldı) bu hale geldi. Sebebi bize örnek ve ibret olsun! Hz. Âdem ufak bir bahaneyle cennetten çıkarıldı. Cenâb-ı Hak ona tövbe ve günahı kabullenmeyi öğretti. Tövbe etti peygamber oldu, halife oldu. Safiyullah (Hz. Âdem'in bir lâkabı; Allah'ın seçtiği, temiz kıldığı kul olarak) tesmiye edildi (isimlendirildi). Cennette kalsaydı, halife olamazdı. Bu da bizim için bir ibrettir.

Biz Âdem'in evlatlarıyız. Bir katradan yaratılmışız. O katre içinde bu vücud meknun (saklı) idi. Bu vücudun içi (hakikati) ise ruhumuzdur. Bu vücud ve ruhun örneği de; Muhammed Aleyhisselamdır. Efendimizin ahlâkı, ahlâk-ı

---

[129] (a)Keşfu'l-Hafa ve Muzilu'l-İlbasi amma İştehere mine'l-Ehadisi ala Elsineti'n-Nasi, II,) Beyrut: Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî, 1352), 364.

[129] (b)Günahların bir kısmı cehennemi gerektirir. Bu çeşit günahlara kebire günah denilir. Bir kısmı levm kınamayı muciptir. Bunlara sağire küçük günah denilir. Büyük günahlar haram olan şeylerdir. Tövbe ile bağışlanır. Küçük günahlar ise mekruh ve adaba riayetsizlikten doğan hahatalardır. Mekruh ve adaba riayetsizlikte ısrar, büyük günah haline döner. Tövbe edilmezse azabı müstelzimdir. Günahın sebebi unutmak, gaflettir. Hakk'ı ve halkı unutan günah işler.

[130] Hadis-i şerifte insanlar mü'min, müttaki ve fâsık fac'r olarak iki sınıfa ayrılmıştır. Müminler iman ve amel noktasında birbirlerine eşit değillerdir. Gerçi iman tasdiktir, mü'minlerin eşit olması gerekirse de kuvvet ve yâkin bakımından değişiktirler. Amel yönü tamamen değişiktir. İnsan, iman ve amele müsait olarak yaratılmıştır. İrade hangi cihetle taalluk ederse onun elde edilmesi insana ihsan edilmiş bir selahiyettir. İşte bu selâhiyyetini, istidadını kötüye kullanmak veya kadrini bilmemek büyük bir zarardır. Suçu ilahi irâdeye isnat ise apayrı bir suçtur. Düşün, inan öylece hareket et!

ilahiyedir. Annemiz Hz. Aişe'den peygamberimizin ahlakı sorulunca: "Siz hiç Kuran okumadınız mı? Onun ahlâkı Kur'an'dı" diye buyurmuştur[131]. Hazret-i Rabbül-âlemin habib-i edibi hakkında (Kalem: 4): "Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin" buyurmuştur. Bir hadis-i şerifte: "Ben güzel ahlâkı ikmal etmek üzere gönderildim"[132] buyurulmaktadır.

Bizim de Âdem zadeliğimizi (asaletimizi) korumamız, hâlife-i Hak olmamız ve ahlâk-ı Muhammediyeyi elde etmeye çalışmamız ve onun manevi evlâdı olduğumuzu kanıtlamamız lazımdır.

Cesetlerin babası olan Hz. Âdem'e ve ruhların babası olan Hz. Mubammed'e içten dıştan ittibamız zaruridir. Biz: bu ahlak ile Hz. Muhammed gibi olamayız. Buna imkân yok. Bu bahis başka... Fakat kısmen olsun Efendimizin ahlakına uymuş oluruz ya, işte bu yeter. Aslında istenen de budur. Ahlâk-ı Muhammediye; ahlâk-ı Kur'aniyyedir. Ahlâk-ı ilâhiye ve Kur'aniyye dururken, şeytani ahlâka uymak olur mu?

Özellikle şeytanın hüsranı, haksızlığı meydandadır, açıktır. Artık bu şeytana neden, niçin uyalım? Sonra ona uyanların akıbeti de ortada!..

Cenab-ı Hak bizi çirkin iş ve hareketten korusun. Şeytanın şerrinden Allah'a sığınırız![133]

Tövbe ve Dua Nasıl Olmalı

Ben-i İsrail'de çok günahkâr bir adam varmış. Ömrünü ma'siyetle geçirerek ihtiyarlamış. Sonra yaptıklarına pişman olarak ötekine, berikine:

"Acaba tövbem kabul olur mu? diye sorar. Her sorduğu kimse de:

"Artık tövben kabul olmaz" derler. Bunun üzerine memleketini terk eder ve bir sahraya gider.

" Ya Rab, ömrümü sefâhetle (zevk ve eğlenceyle), ma'siyette (isyanla) geçirdim. Şimdi nadim (pişman) oldum. Ne yapayım ki fırsat elden gitti. Bizzarure (Zorunlu olarak) sana geldim. Ulûhiyetine ne yakışırsa onu icra buyur! diye Cenabı Hakk'a tazarru (yakarış) ve niyazda (duada) bulunur.

---

[131] eş'Şifâ Cilt: 1, Syf: 57.

[132] Keşfül-Hafâ Cilt: 1, Syf: 211, Hadis No: 638.

[133] İman ve ibâdetin meyvesi güzel ahlaktır. Güzel ahlâkın imanın olgunluğuna alâmet olduğu hadis-i şerifle açıklanmıştır. Nafile İbadetten daha iyi olan kötü huyları bırakmak, iyi huylar edinmektir. Yalanve gıybeti terketmek faiz. Nafile oruç ve namazsa sünnettir. Fark işte bu.

Kendine denilir ki:

"Evet, ömrünü günah işleyerek geçirdin. Sana yardım edecek hiçbir kimse de yok.

Mademki bana iltica ettin, benim de azametime yakışan affetmektir. Seyyiâtını (Günahlarını) affettim..."

Düşünüyorum Cenab-ı Hak bu gibi günahları af buyuruyor. Biz de tövbe ediyoruz, istiğfar ediyoruz. Bilmem ki neden tövbelerimiz kabul olmuyor? Hiç bir eser-i icâbet görünmüyor?

Anlaşılan tevbelerimizde sıdk, dualarımızda ihlâs yok! Veya mahlûktan kat'ı ürnid yok?[134]

Evet, müslümanın mü'minin himmeti dağları eritir. Böyle iken dualarımızdan hiçbiri mazhar-ı kabul olmuyor? Yine çeşitli belâ ve musibete uğruyoruz. İman ve islamiyetimizde kemâl yok, ya nedir? Elhasıl bir şey var, bende anlamıyorum!

Ârifi-i billah bir zata demişler ki: Senin muradın nedir? Cevaben: "Benim muradım O'nun muradıdır" buyurmuş. (Onun muradı ne ise öyle olur. Gökler ve yer onun mülküdür. Mülkünde ortağı yoktur. Dilediği şekilde emirde bulunur. Naziri, veziri ve vekili yoktur. O mahlûk olan her vasıftan münezzehtir).

Efendi, doğru bir tövbenin neticesi bağışlanmaktır. Bunda hiç şüphe olmasın. Yalnız tövbe ile yetinmek olmaz. Biraz çalışmak, davranmak icap eder.

Bakınız, on paramızı yitirsek, saatlerce düşünür ve ararız. Allah'tan uzaklaşırız da hiç bir şey olmamış gibi davranırız. Böyle olmaz. Allah'ı sevene bu hal yakışmaz. Doğrusu bu gibilere Allah'ı seviyor demek de pek isabetli değildir.

Cenab-ı Hak bir âyet-i celilede örnek vererek buyuruyor ki (Zümer: 29): *"Allah, birbiriyle çekişen ortak sahipleri bulunan bir (köle) adam ile yalnızca bir kişiye ait olan bir (köle) adamı örnek verdi. Bu iki adamın durumu hiç, bir olur mu? Hamd Allah'a mahsustur. Hayır, onların çoğu bilmiyorlar"*. Yani: "Bir köle ki beş on efendisi var. Bu efendilerde birbirine muhalif fikir ve emelde. Her biri bu köleye yekdiğerine mübayin(aykırı) emir ve hizmetler vermişler.

[134] Ahirette kimse kimseye yardım edemez. Cenab-ı Hak ortaktan münezzehtir. Mahlûktan ümidi keserek yalnız Allah'a yönelmek, ondan yardım dilemek lazımdır. İşte ihlâs ve sıdk budur. "Yalnız saha kulluk eder, yalnız senden yardım dileriz" Fatiha Sûresi Âyet: 5.

Diğer bir köle de var ki bunun yalnız bir sahibi, bir tek efendisi var. Elbette bu köle diğerinden rahat ve masumdur. Diğeri hangi efendinin sözünü, emrini icra edeceğini bilemez, şaşırır, şaşkındır!

İşte insanın mahlûktan çok şeye gönül vermesi, efendisi çok olan bir köle gibi olması demektir. Bir kula eşi ve benzeri olmayan, ebedi ve ezeli olan bir efendi lazımdır. O da Allah'tır. Kuluna Allah yetişir.

Tövbemize, duamıza, dünya ve ahiretimize Allah kâfidir. (Hac: 78): *"...O, ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır!".*

Kıssada Hisse Var

Yunus (a.s) vaktaki balığın karnından dışarı çıktı. Vücudu pek zayıf ve nahif (çelimsiz) olmuştu. Cenab-ı Hak dalları gayet büyük, yaprakları gayet geniş bir çeşit bitki yarattı. O yaprakların altında gölgelendi.

Ninova Ahalisi tövbekâr olduklarından Cenab-ı Hak onlara afet göndermemişti. Yunus (a.s) bir çobana;

"Ninova Ahalisi'ne git, onlara Yunus'un sağ olduğunu haber ver" diye tembih etti. Çoban:

"Söyleyeyim, ama olmaya ki inanmayalar. Sonra eziyet ederler" dedi. Yunus (a.s):

"Korkma, bu yapraklar sana şahadet eder" diye buyurdu. Çoban, Ninova Melikine Yunus (a.s)'ın sağ olduğunu haber verir. Ninova Meliki:

"Bunun boynunu vurun. Zira Yunus ğark oldu (batmıştı). Bu yalan söylüyor" der, Çoban:

"Hayır, yalan söylemiyorum. Yunus şuradadır. Şahidimde var, diye söyler. Şahidin kimdir, diye sorarlar.

"Oradaki yapraklar, taşlar ve topraklar hep şahidimdir" diye cevap verir. Melik bu haberciye bir kaç adam katarak gönderir. Filvâki' (Gerçekten) oradaki yapraklar ve diğerleri bu zatın Yunus (a.s) olduğuna tanıklık ettiler. Malik çobanın elinden tutarak:

"Gel, sen bu tahta otur. Bu tahta sen benden daha çok layıksın, der". Her ne ise söz bu değildir.

Cenab-ı Hak Yunus (a.s)'a buyurur ki: "Sen mahlûka acımadın. Hepsini helâk et diye dua ettin. Hâlbuki bunlar benim mahlûkumdur. Yunus (a.s) cevaben: "Ya Rab, her şey sana malumdur. Bunlar ortak koşmuş ve isyan etmişlerdi. Emrini kabul etmiyorlardı. Ben de Öyle dua ettim. Cenab-ı Rabbül-âlemin Hazretleri: "Ne ederlerse etsinler, onlar benim mahlûkum idi.

Sen yine de onlara acıyacaktın. Beddua etmeyecektin. Onun için ben de seni balık karnına attım," diye emr ü ferman buyurur.

Bu ilâhi ferman üzerine Yunus (a.s) kusurunu ikrar ve itiraf eder (Enbiya: 87): *"Zünnûn'u da hatırla. Hani öfkelenerek (halkından ayrılıp) gitmişti de kendisini asla sıkıştırmayacağımızı sanmıştı. Derken karanlıklar içinde,* ***"Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten (nefsine) zulmedenlerden oldum" diye dua etti".***

Evet, mahlûka acımak lazımdır. Onlara acımayana Allah da acımaz. Bir hadis'i şerifte: "Acıyan kimselere Rahman da acır. Yeryüzünde olanlara acıyınız ki göktekiler de size acısınlar[135]" emredilmiştir. Bu böyledir. Şüphe yok.

Emir ellerinde olanlar mahlûka acımıyor. Ne yapayım ki arada yine bu mahlûk eziliyor. Mahvolup gidiyor! İnsan, hem kendine hem de nevine (türüne) ve sair mahlûka şefkat ve merhamet nazarı ile bakmalıdır. Merhamet etmeyene asla merhamet olunmaz. Allah korusun!

Efendimiz Aleyhissalatu vesselâm Hazretleri bir gün bir hasır üzerinde yatmıştı. Hz. Ömer Efendimiz nezd-i hümayunlarına (yanlarına) gelir. Mübarek vücutlarında hasırın iz yaptığını, Efendimizin hasırda yattığını anlar. Bu hale razı olmayarak ağlar, müteessir olur (üzülür). Efendimiz Aleyhissalâtu vesselâm: "Bu hal bizim için daha iyidir" buyurur[136].

Efendi, hatüb-i Hüdâ, mahbub-u kibriyâ Efendimiz Hazretlerinin ma takeddem (önceki) ve ma teahhar (sonraki); günahları af buyurulduğu ve efdal-ı rüsül, hilkâtin (yaratılışın) sebebi, oldukları halde çok ibadetten mübarek ve mukaddes ayaklan şişerdi. Kendileri büyük bir ahlâk ve yaratılışa sahip idiler. Aleyhissalâtu Vesselâm Efendimiz Hazretleri böyle yaparlar da artık bizim durmamız olur mu?

İçten ve dıştan kendilerine ittiba ederek sa'y ve gayret etmemiz gerekmez mi?

Efendimizin zahir halleri şeriat ve hikmet, batın halleri ise marifet ve hakikattir. Kur'an-ı Azimüşşan'ın zahiri ve batını hakikattir, Şeriata, hikmete ve hakikate inanmak lazımdır. Hepsi emri ilâhidir.

Emirleri tutup yasaklardan kaçanlar ya ehl-i teveccüh veya ehl-i muvacehe olurlar, Muvacehe ehl-i ihsan mertebesini ihraz eden ahass'ülhastır, Eyliyaullahtır. Esas mâye de muhabbettir. Cenâb-ı Hak (Mâide: 54): *"...Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler..."* buyurmuştur. Binâenaleyh (Bundan dolayı) hangi sevginin evvel olduğu, yani önce kulun Allah'ı sevmesi mi yoksa önce Allah'ın kulu sevmesi mi? Yani biz onu sevince mi o bizi sever, yoksa o bizi sevince mi biz onu severiz? Bilmem her ne hal, ise... Meahâza (Bununla beraber) niyetimiz bu işe taalluk etmelidir (bağlanmalıdır).

Atâullah İskenderâni Hazretleri ilk hallerinde-Ebu Abbas El-Mürsi Hazretlerinde hiçbir kemal görmez ve tasavvur etmezlermiş. Derlermiş ki: "İlim işte ilimdir. Daha başka ne ilim olabilir". Sonra kendileri buyurdular ki: "Vakta ki Ebu Abbas El-Mürsi Hazretlerinin bir meclisinde bulundum, işi anladım. Yalnız bu zahir ilimle işin bitmeyeceğini derkettim. Kendilerine intisab ettim. Sonraları durumu Ebu Abbas El-Mürsi Hazretlerine arz ettim. O zaman bu ilimden başka bir ilim olmadığına kanaatiniz taalluk etmişti. Bu sebeple başka bir ilim yüz göstermedi. Ne vakit ki maksadınız, kanaatiniz bu yöne taallûk etti bu ilimden başka daha bir nice ilim olduğunu anladınız" buyurdular[137].

Bu olayı zikretmedeki maksadım; bizim de maksadımızın bu cihete taalluk ettirilmesidir ki bir fayda elde edilsin. İşte bizden bu kadarcık bir şey isteniyor.

Size onu söylüyorum; bu iş kitap ve risâleler okuma suretiyle öğrenilmez. Bu vücud nüshasını insan, bir kitâb-ı nâtıktan (konuşan kitaptan) okumalıdır. Bizzat kendi de kitap olmalıdır!

Yalnız olur ki kendine nasip ve müyesser olmayan başka bir ilim, başka bir zatta bulunur. Bu ilim de yazılmış ise okunur, mütalaa edilir. O iş de anlaşılır.

Halkımız, büyük geçmiş âlimlerin sözlerine itiraz etmezler. Onu kabul ederler, fakat sonrakilerin söyledikleri sözü kabul etmezler. Binaenaleyh kâmil olanlar devamlı eslâfın (öncekilerin) sözünü söyler, naklederler. Bu sözler ve nakillerde kendi maksadım- da birleştirir. Müridini aydınlatır. Bazen olur ki herhangi bir mürid için başka bir bilgi gerekir Cenab-ı Hak gerekli malumatı mürşidine ilham eder. Ta ki terbiye edilsin. Hâlbuki önce mürşid o ilmi bilmezdi. Mürşid, mürid sayesinde bilmediğini de öğrenmiş olur.

Bakınız, şimdi çeşitli çeşitli ilimler öğreniliyor. Mümkün olsa da insan bu ilimleri hep öğrense; faydalı olanını, faydasız olanını gösterse fena mı olur? Elbette olmaz ve daha iyi olur.

"Âlim ile ülfet eyle öğrenesin ma'rifet
Cahil ile hem râh olma hor olursun akibet".

---

[135] erCamiu's-Sağıyr, Cilt: 2, Syf: 25, Ebu Davud.

[136] et'Targıbti Vet'Tarhib, Cilt: 4, Syf: 198, Hadis No: 118.

[137] Bilgi edinmenin üç yolu vardır. Akl-ı selim, sağlam beş duyu organları ve mütevatır haberlerdir. Akim ve duyu organlarının sahaları mahduddur. Bu şaha içine girmeyen ve hakkında da bir haber olmayan bilgileri yalanlamak asla doğru olmaz. Zira vahiy aklın üstünde bir olaydır ve akıl, vahyin sahasını idrakten âcizdir. Ama vahiy, ilmin sebebidir. Çünkü haber-i resul mütevatır haberin bir nevidir. Günümüzdeki ilmi inkişaflar yeni yeni ilimleri ortaya koymuştur, ilim yine de hakikati, kâinatın sırrını çözmekten acizdir. Allah herşeyi ilmiyle ihate etmiştir. Allah'ın ihata ettiğine kulun vüsu kâfi gelmez. Ancak bildirdiği ve müsaade ettiği azın azını bilebiliriz.

Beytimi Temizleyiniz

İnsan; nefsini tezkiye (temizlemedikçe), ruhunu tasfiye ve tahalli etmedikçe (saflaştırmadıkça ve donatmadıkça), hem de kalp ve ruhunu kendi malı olmadığını, Cenab-ı Hakk'ın olduğunu bilerek tathir ve tahalli etmedikçe, müşahede, devlet-i huzur ve vüslâta ulaşamaz! (Nefsin tamamen kötü isteklerden kesilmesi gerekir. Hem de bir daha arzu etmemek üzere, o pis arzulardan ayrılması lazımdır. Memeden kesilen bir çocuk gibi. Ne kadar güzel huylar varsa onları da meleke edinmek, ruhun isteğini ulvileştirmek lazımdır. Bayram ziyaretleri için giyinilen yeni, güzel elbiseler ve iyi niyetler gibi...).

Bu taharet-i zahiriye ve batıniyye (açıktan ve gizliden temizlik) içinde yapılacak her ibadet kurbet, her- dua müstecap olur. *"Hani biz İbrahim'e, Kâbe'nin yerini, "Bana hiçbir şeyi ortak koşma;* ***evimi, tavaf edenler, namaz kılanlar, rükû ve secde edenler için temizle"*** *diye belirlemiştik"* (Hac: 26) (Buna dikkat ve riayet etmeliyiz).

Bir Âyet Bir Hisse

"Kendisinden önce ve sonra uyarıcıların gelip geçmiş olan Âd kavminin kardeşini (Hûd'u) hatırla. Hani Ahkâf'taki kavmini, "Ancak Allah'a ibadet edin, çünkü ben sizin adınıza büyük bir günün azabından korkuyorum" diye uyarmıştı. Onlar ise, "Sen bizi ilâhlarımızdan alıkoymak için mi geldin? Doğru söyleyenlerden isen bizi tehdit ettiğin şeyi başımıza getir" dediler. Hûd, "(Bu konudaki) bilgi ancak Allah katındadır. Ben size, benimle gönderileni tebliğ ediyorum. Fakat ben sizi cahillik eden bir kavim olarak görüyorum" dedi" (Ahkaf: 21-23).

Ahâ Âd (Ad'ın kardeşi) yani Hud (a.s)'dır. Ahkaf denilen mahaldeki Âd Kavmine berâyı inzâr gönderdiğini kavmine haber ver. Ya Mubammed (Sallellahu aleyhi vesselem).

Bu âyet-i celileden bize hisse şudur. Allah'tan başkasına kulluk etmemek, büyük bir günün azabından korkmak, Cahil olmamaktır. Enbiyanın inzâr-ı bu üç hususa istinad eder. Cenab-ı Hakkı Uluhhiyet ve Rububiyyette birlemek, emirlerini ifa ederek yasaklarından sakınmak, büyük güne hazırlıklı olmak, asla cahil olmamaktır.

Sufi odur ki sözü, kalbinden diye, su-i karin (kötü arkadaş) odur ki sen Allah diyesin o, başka şey diye. Muhabbet odur ki; sevdiğinden olan küçük bir ikramı pek büyük görerek, onun şükrünü edadan aciz olduğunu bile ve sevgiliye olan şeyi pek küçük görerek hiç ehemmiyet vermeye!

İnsan kendine mahrem olandan sırlarını esirgeyip saklamaz. Eee! Biz Cenâb-ı Hakk'ın sırlarına vakıf mıyız? Hayır değiliz. O halde biz henüz mahrem olamamışız, ağyarız, yabancıyız. Bizi kendi esrar-ı Rabbaniyesine vakıf etmemesi de bizde habaset (kirlilik) olduğuna delâlet eder. O halde bu habasetten, bu yabancılıktan kendimizi kurtarmanın çaresine bakalım.

İnsanda şu beş şey olursa, insan maksuduna (gayesine) nail olur (ulaşır).

(1) Nefsin hevasından firkât (ayrılmak),

(2) Dünyayı üç talâk ile boşamak,

(3) Salih ameli çoğaltmak,

(4) Ehl-i Hakk'a yakın olmak,

(5) Dua ve münacatta (Allah'a yakarışta) bulunmak.

Kitab'ullah'da doğrudan doğruya tarikata intisap hususunda bir emir yoktur. İslâm, iman şerâitinde ve feraizden de tarikat-ı sufiyeye intisaba dair bir şey yoktur. Fakat kitap ve sünnetten, İslâm ve imandan, farz ve nafileden maksat, ğaye Cenâb-ı Hakk'a kurbet değil midir? İşte tarikatın esası budur. Yani Cenab-ı Hakk'a kurbiyet ve vuslâttır. Farzların farzı da Allah'ı bilmektir.

Dinde Tarakki Vardır

Cenab-ı Hak velilerinin bazılarını taltif (övmek) için bazan muamele-i inbisatiyede bulunur. Onlara böylece iltifat eder. Bir gün Bayezid-i Bestami Hazretlerine:

"Ya Bâyezid, senin mi mülkün büyüktür benim mi?" diye sual buyurulmuştur. Bayezid-i Bestami de: "Ya Rabbi, senin mülkün Bayezid'dir. Bayezid'in ne ehemmiyeti var. Hâlbuki Bayezid'in talebi büyüktür. Matlubu sensin, büyüklüğüne nihayet yoktur" diye buyurmuş.

Dinde tarakki (ilerleme) vardır. Tarakkiden maksat; tarakkiyat-ı ma'nevidir. Dinde ma'nevi tarakki olmasaydı din; İslâm ve ihsan mertebelerini cami olmazdı.

İslâm; ilim ve amelden ibarettir. İman; ilim, amel ve fezâil-i ahlâktan (fazilet ve ahlaktan) ibarettir. İhsan ise ilim, amel, fezâil-i ahlakla beraber Cenab-ı Hak'la daim, olarak razı olmaktır. Cenâb-ı Hak'tan razı olmayan yoktur denilebilir. Fakat iyi düşünürsek görürüz ki razı olmayan pek çoktur!

Meselâ; arzu ve maksadımıza muvafık olmayan şeylerde Cenab-ı Hakk'a razı olmayız. Rıza huzur-u daimeye ermek ve hakkımızda ki ma'nevi eltâf-ı Rabbaniyenin (Allah'ın lütufları, ikramlarının) sonsuzluğunu görmek lazımdır.

Böyle olunursa Cenab-ı Hak'tan razı oluruz. Böyle olunmazsa tefvizimiz (feyzimiz), tevekkülümüz, rızamız muvakkattir. Sathidir, icâbında bunlar hep aksi zuhur eder.

Cenab-ı Hak (Mâide: 3): *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim"* buyuruyor.

Evet, Kur'an-ı Kerim 6666 ayettir. Bu âyetler tamamen nazil olup bittikten sonra "Bugün dininizi kemâle erdirdim..." âyet-i kerimesi nazil olmuş ve hakikaten din-i islâm için lazım olan emirler ve nehiler (yasaklar), ahkâm ve saire tamamen nazil olarak artık tebliğ olunacak bir şey kalmamıştır. Cenab-ı Hak nimetini tamamlamıştır.

Sahabe-i güzin, hezerâtı bu âyet-i celileye tamamen riayet ettikleri için müşarün ileyhim hazretlerinin dinleri de kemâle ermiştir. Nimetleri tamam olmuştur. Cenab-ı Hak, onlardan, onlar da; Cenab-ı Hak'tan razı olmuşlardır.

Fakat din bizim için kemâl bulmamış, nimetimiz tamam olmamıştır. Cenab-ı Hak bizden razı olmuş olur mu? Tabiki olmaz. Öyle ise Kur'an'a, sünnete hadis-i nebeviyeye içimizi dışımızı uydurmamız lazımdır.

Zatın biri ömrünü senelere, sonra aylara, sonra Haftalara sonra günlere ayırarak bakmış ki bilmem ne kadar bin gün. Bu kere kendi kendine demiş ki eğer her gün bir günah işlesem, yalnız bir tek günah işlemiş olsam bu kadar bin günah eder. Ben bu günah yükünün altından hâsıl kalkarım. Bu düşünce ile pek müteessir olmuş. Bu düşünce neticesinde vefat etmiş.

Bize gelince yirmi dört saat devamlı söyleriz; gıybet ediyoruz. Malayani, ağzımıza ne gelirse söylüyoruz. Çeşitli ahlaksızlıklar yapıyoruz. Hiç düşünmüyoruz ki bu nefesin hesabını, kitabını vereceğiz. Bu mülkün sahibi elbette bu ömrü, bu vücudu, bu nefesleri bizden soracaktır! Ne olur bir kerecik olsun düşünelim. Hâlbuki neşet-i uhrâ mukarrardır. Katiyetle sabittir. Bir gün Cebrâil (a. s) Efendimiz (a.s)'a derki: "Bu ümmet-i merhumeye (merhamet olunmuş) Çenab-ı Hak öyle bir nimet vermiş ki geçmiş ümmetlerin hiçbirine vermemiştir." Peygamberimiz Cebrâil (a. s)'a sorar ki : "O nimet nedir?" Cebrâil (a.s) büyütür ki: Cehab-ı Hak: "Beni anın, sizi anayım" buyuruyor. Geçmiş ümmetlere bu nimeti vermemiştir".

Evet, Cenab-ı Hakk'ın mezkûru olmaktan daha büyük bir şeref olamaz! Geçmiş ümmetler yirmi dört saatte bir kere "lâilahe illallah" demekle me'mur idi. Onlara: "Siz beni anın bende sizi anayım" diye emir edilmemiştir. Onlar mezkûr olamamışlar. Bu şeref peygamberimiz sayesinde bize verilmiştir. Biz de bu nimetin kadrini bilelim; Bilelim ki; zâkir olmazsak mezkûr da olamayız.

O vakit geçen ümmetlerden farkınız olmaz!

Dünya işi, dünya zenginliği için bir sebep lâzımdır. Ahiret işi ve zenginliği için de, bir sebep lâzımdır. O sebebi elde etmek, bulduktan sonra, da riayet ederek kadrini bilmek lazımdır,

Tâlebe-i ulûmdan biri müzakered ders neticesinde ibadet etmiş gibi, sevap kazanır. Fakat bu müzakere eden zatın kendine bir varlık-benlik getirmemesi için bir hisse-i nefs (nefsine bir pay biçmek) ve mefharet (övgü) duymaması lazımdır. Kibir, kendini görmek fikri insanı helâke sürükler. Bu nasıl zahir için böyle ise ehl-i tarik için de aynen böyledir.

Müzakere-i ihvan (kardeşlerin çalışacakları dersleri) vardır. Bu müzakerenin zamanını bilmek ve katiyen varlık duymamak şartıyla olursa faydalı olur. Biz Nakşilerin büyükleri şöyle deriz:

"Parçe yahşi biz yaman,
Parçe buğda biz saman"

Ben Diyen Kâmil Değildir

Mensur fâni olduktan sonra "Hak" onun lisanından "Enel-Hak" demişken, Cenab-ı Hak buna razı olmayarak Mansuru dârâ çektirmiştir. Ya haksız olarak "Ben" diyen ne olur bilmem!

Bu sözümü vahdetçiler işitsinler. Bazı zevât "ene" dediklerinden Cenab-ı Hak onlara: "Kulum doğrusun lâkin bunu söylemek güzel değildir" diye emir buyurmuştur. Bunda çok hikmetler varsa da en büyük hizmeti şeriata aykırıdır. Bazı zevat bu mertebeyi geçtikten sonra "ente, ente" derler. Ne "ene" doğrudur ve ne de "ente" doğrudur. Bunları zevkan yakinen ve aynen bilip anlamak lâzımdır. Ben diyen kâmil değildir.

"İsteyen yârın hâk eder varın
Bulsa dildârın saklar esrârın"

Aleyhisselâtû Vesselâm Efendimiz Hazretleri hakkında (Kehf: 110): *"De ki:* ***"Ben de ancak sizin gibi bir insanım.*** *(Ne var ki) bana, 'Sizin ilâh'ınız ancak bir tek ilâhtır" diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"* emri gelmiştir. Daha biz nerde kalırız? İnsan mânâ eri olmalıdır. Da'va sahibi olmamalıdır.

Böyle söylerken haşa ve kellâ Mansur ve emsâlı da'va eridir demek istemiyorum. Onların bu sözleri özel halleridir. Hikmete mebnidir.

Nasih ve vâiz gerekir ki kendini hiçbir şeye satmaya, nefsinden konuşmaya belki kalbinden, Mevlâ'sından söyleye! Eğer ben iyiyim, şu kötü derse vay o vaizin, o nâsihin haline! Belki de bu, akla dahi gelmeye. Böyle olan vâ'z ve nasihat elbette tesir eder. Bununla beraber dinleyenlerde de semi kabul olması şarttır.

"Er odur Hakk'ı bile
Hazır ola Hak ile
Hak'tan ala Hakk'ı diye
Tatmayan anı bilmez"

İbtilânın Sebebleri

Dünya rahat yeri değildir. Cenab-ı Hak burada enbiyasını dahi rahat ettirmemiştir. Hatta bütün enbiyanın üstünü Efendimiz Hazretlerinin gördüğü çektiği mihnet ve ezâyı enbiyadan hiçbirinin görmediği asâr ile sabittir.

İbtilâ üç şeyden biri içindir.

(1) "Allah bir kulunu sevince onu sınar, kul sabredince Allah onu seçer[138]" hadis-i şerifi gereğince Allah sevgisi iktizası ibtilâya tabi kılınır.

(2) Günahlara mükabil veya derecât kazandırılmak için,

(3) Kulu, Mevlâ'sına çevirmek, sevilen dünyayı çirkinleştirip nefret ettirerek Mevlâ'yı buldurmak içindir.

En büyük belâ nefis, şeytandır. Kişinin kendi varlığında kalması ve buna razı olması da başka bir belâdır. (Varlığını Cenab-ı Hakk'ın emirlerine ittiba ederek, kullukta bulunarak tüketmelidir. Malik ve emir Cenab-ı Hak'tır. Nefis ve şeytanı malik ve âmir olmaktan nefyetmelidir. Ta ki bu belâdan sâlimen kurtulalım).

Dualarımızda: "Ya Rab bizi salihler zümresine ilhak buyur" demek yetmez. Salihlere yaklaşmak burada (dünyada) iken olur. Salihlerden kaçan elbet zalimlere yaklaşır. Bu duayı salihlerle olmadığımız halde, onlardan firar ederek yaparsak kendi kendimizi tekzip etmiş (yalanlamış), istihza (alay) etmiş oluruz. Boşuna nefes harcamış oluruz! (Kavli dua kolayımıza geldiği için herkes böyle dua etmeyi seçiyor. Fiili dua zordur. Ama en güzeli hem kavli hem fiili duayı toplamaktır. Namaz kılmadan "Ya Rab namazımı kabul eyle," denilmesi uygun değildir. Namaz; fiili bir duadır. Namazın edasından sonra kalbin hazır olmasıyla beraber sözle-kavli dua edilir. Lâyık olan da budur. Sebeplere yapıştıktan sonra dua iyidir. Yoksa nefes kaybından başka bir işe yaramaz!).

Hazret-i Bayezid: "Eğer Cenâb-ı Hak bana kıyamet günü sorarsa; "Kulum ne istiyorsun?" ben arz ederim ki "Ya Rab müsaade buyur, bu nefsimi cehenneme koyayım. Bunun yüzünden çekmediğim kalmadı. Bari bugün nefsimden bir iyi intikam alayım" derim diye buyurmuştur.

Efendi, bu sözü söyleyen Bayeziddir. Nefsini her türlü tezkiyeye muvaffak olmuş, ahlâk-ı ilâhi ile tahalluka muvaffak buyurulmuş bir zât-ı Celil'ülkadrdır. Böyle iken yine de bu sözü söylüyor? Daha biz nerede kalırız!

Bütün fiten (fitne) ve belâ esasen nefisten razı olmaktır. Bütün hayırlı işler de nefisten razı olmamaktan doğar. Emr-i Rabbani vechiyle düşman bilmelidir. Nefsin ıslahına muvaffak olmak Allah dostlarıyla, merdan-ı Hüdâ (kendilerini Allah yoluna adayan kimseler, ermişler, velîler) ile hem-hâl (beraber) olup onlara uymakla mümkündir. Çünkü onlar Allah'ı nefislerine, ahireti dünyalarına tercih etmiş kimselerdir. Zamanımızda merdan-ı Hüdâ bulmak ise pek zordur![139]

Hak ile Hak için Niyet

Amellerin değeri, halis niyetledir. "Herkes için niyet ettiği vardır[140]". Bir amelden niyete göre on, yüz, üç yüz, yedi yüz, bin, yüz bin ve bi ğayri hisab (hesapsız) sevap ve ecir alınır.

Bir merd-i ilâhinin (mü'minin) billah ve lillah olan niyyet-i halisve sahibine hesapsız ecir ihsan olur. Dünya ve dünya için olan nefse ait niyetlerin ecri de ona göre olur.

Evliyaullah sayılı nefes ve hayatlarının kadrini bildiklerinden hiçbir amelde halis niyeti terk etmezler. Helâya dahi halis ve sahih bir niyetle giderler. "İnsanlar niyetleri üzere hoşronulurlar[141]" hadis-i şerifi iyi niyet taşımayı nâtıktır.

İnsan ehl-i Hak olmadıkça niyeti billah, lillah olmaz. Yani "Allah ile Allah için, olamaz. Zira ehl-i rüsûm, ehl-i zâhir" Hak ile Hak için, niyet edemezler. Muhakkak nefislerinden bir dilek, arzu kanşır! Salikler için halis (karışıksız) niyet, tarikatta rükn-ü a'zamdır (büyük bir rüküdür). Hakk'ı bilmek halis niyete muhtaçtır. Böyle bir niyet ise cezbe-i ilâhiye yardımıyla olur. Nakşi tariki ise cezbesiz değildir. Fakat sâliklerde bu cezbe değişik tezâhür eder. Devamlı olanı pek nadirdir.

Cezbe; gönlün (kalbin) ihtiyarsız Cenâb-ı Kuds-ü a'lâ yönüne çekilmesi ve meyil etmesidir. "Muhakkak Cenab-ı Hâk sizin suret ve amellerinize nazar etmez. Lâkin kalplerinize ve niyetlerinize nazar eder[142]" hadis-i sahihiyle sabittir.

Hâlis niyet için nefis mertebesi bire on, kalp mertebesi bire yüz, ruh mertebesi bire üç yüz veya yedi yüz, mertebe-i sırra da hesapsız ecir verilir. Zira mertebe-i sırrda Hakk'a, Hak'la Hak için icrây-ı ubudiyet olunur.

Hak tabibinin iki büyük âlemeti vardır.

(1) Emrin zahiriyle (açığıyla) seve seve âmil olmak (amel etmek), sûnenât-ı seniyeye (sünnet-i seniyyeye) kemâl-i muhabetle (tam bir sevgiyle) ittibâ' etmek (uymak).

(2) İşi tamamlamak için kendinde bir sa'y-ı beliğ (noksansız bir çalışma) ve bir dâimi arzu bulunmaktır (sürekli arzu etmektir).

Kul, Kusursuz Olmaz

Tarik-i Hak'ta alâik (ilgiler) ve avâik (alıkoyan şeyler) pek çoktur. Bunlardan biri de hasbe'l beşriye (insanlık gereği) vaki olan kusurunu vüslata mani bilmektir. Ne yapalım kul, kusursuz olmaz. Ama bu hususta da bir takım şartlar ve belgeler vardır.

(1) Kusurlarımıza tövbe etmek ve kime karşı işlediğimizi teemmül etmek, tövbe ve istiğfarı asla geciktirmemek,

(2) İşlenen günahta ısrar etmemek, günahı tamamen bırakmakla kalben nadim ve pişman olmak,

(3) Günahların hepsini kötü ve çirkin bilip kalben bunlardan nefret etmek lâzımdır.

Hasbe'l beşeriye (insanlık gereği) vaki olan bir kusurdan duyulan zillet ve mahcubiyetle; derhal kusurdan rücu' (dönme) Allah katında makbul olan bir haldir. Kurbiyete vesiledir. Nefsin zilleti, Cenab-ı Hakk'ın mergubudur (isteğidir). Cenab-ı Hak zatına karşı yok olanları ve zelil olanları sever.

İnsan, bir kusur veya bir ma'siyete alışırsa ondan ayrılması pek kolay olmaz. "Alışmış kudurmuştan beterdir" denilir. Doğrudur. Alışkanlık bir ibtilâdır (beladır). Bu ana kadar yaptığımız kusurlar, Allah ve Resuluna yaptığımız muhalefetler; bize zillet (rezillik) ve inkisâr vermek için fazlasıyla yeter, ama hani! Herkes yaptığını, ettiğini unutmuş, ferah fehur! Günahının acısını ve mahcubiyetini duymuyor?

---

[138] Keşf'ul-Hafa Cilt: 1, Syf: 77, Hadis No: 185.

[139] Hakikaten Hak erleri, günümüzde zor bulunur. Çünkü dünya; ahireti unutturmuş nefsin arzuları; Allah'ı dinlemiyor. Yani Hâliki unutturmuştur. Mal, evlât ve zevceler herkesin amacı ve maksadıdır. Eh, böyle bir hâl ve gidişat içinde, Hak erlerini bulmak müşküldür. Bu mevzuda birçok âyet ve hadis-i şerif mevcuttur. Cenab-ı Hak bizi Hak için yaşayan ve çalışan zümreye ilhâk buyursun. Âmin.

[140] Keşf'ül-Hafa Cilt: 1, Syf: 221, Hadis No: 636.

[141] Keşf'ül-Hafa Cilt: 2, Syf: 334, Hadis No: 3196.

[142] Keşf'ül-Hafa Cilt: 1, Syf: 242, Hadis No: 738, Müslim.

Şu hususu da göz önünde bulundurmalıyız: "Varlık getiren ibadetlerden zillet ve inkisar getiren ma'siyet daha iyidir. İbadet ve taatını görmek, bunlarla iftihar ve gururlanmak bir ma'siyettir. İtaat, nefse bir cezadır. Ceza ile övünmek akıl işi midir? Sonra günahkârlara karşı övünme ve kendini beğenme hali mutlak bir helâk tır." "Kim insanlar helâk oldu derse en çok kendi helâk olmuştur[143]" hadis-i şeriftir.

Abdulkadir Geylani Hazretlerine iki kişi gelir. Abdulkadir Geylâni (k.s) onlardan birine sorar:

"Günahın var mı?" Adam iftihar ve övünerek:

"Hiç günah işlemedim" deyince buna cevaben:

"Sen işine git" emrini verir. Diğerine de:

"Günahın var mı?" diye sorunca. Adam utanç ve mahcubiyet içinde kafasını önüne eğer. Gözyaşları akıtır. Abdulkadir Geylâni (k.s) Hazretleri bu adam:

"Sen burada kal, temizlenirsin" emrini verir. Sezâî bir beytinde:

"Günaha bakma vasl-ı yâre sa'yet

Ki zulmet olmadı envâra mâ'ni" diyor.

Efendimiz (s.a.v) bir dualarında: "İlâhi beni bir göz açıp kapayıncaya kadar nefsime bırakma[144]" diye buyurmuşlar. Hâlbuki kendilerinin geçmiş ve gelecek günahları mağfur (bağışlanmış) ve her vechiye su-i hatimeden (kötü sondan) ma'sum iken zat-ı hâmâyunları böyle dua buyururlarsa, artık biz ne diyelim, bilmiyorum!

"Onların sözleri ancak, "Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlıklarımızı bağışla ve (yolunda) ayaklarımızı sağlam tut. Kâfir topluma karşı bize yardım et" demekten ibaretti" (Âl-i İmrân: 147).

Meşreb-i Muhammedi Üzere Olmalıyız

"Güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim[145]" hadis-i şeriftir. Diğer bir hadis-i risâlet penâhide de: "Ben meşrepleri tevhid için gönderildim[146]" buyuruluyor. Bi'set-i Muhammediyeye (Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberlikle görevlendirilmesine) uygun olarak meşreplerimizi birleştirmeliyiz. Meşreb-i Muhammedi üzere olmalıyız.

Muhtelif meşrepler (mizaçlar) yüzünden bu kadar kıl-ü kâl (dedikodu) ve zaman kaybı oluyor. Evet, her ne kadar Enbiyâ ve evliyânın meşrepleri ayrı ise de bu ihtilaf temelde olmayan hususlardaki ayrılıklardır.

Nefisten tamamen kurtulmak, Hakk'a muvafakat etmek emre ve amire davet etmek elhasıl tamamıyla Hakk'a mazhar olmak ve Hakk'ı muzhir olmak

(açıklamak) hususlarında ne söz, ne kâl ve ne de ahlâkta zerre kadar, en ufak bir ihtilâfları yoktur. Bu hususlarda müttefik ve muttahiddirler.

Bizdeki farklı meşreplere gelince: İlkaat-ı nefsaniyeden (Nefsin telkinleri) midir? Yoksa Hakk'ın Celâl ve Cemâl tasurruflarının icâbından mıdır, nedir iyice araştırılması lâzımdır.

Kişi emredildiği üzere istikamet ederek Hakkı bilip bulmalıdır. İşin büyüğü ve çetini işte budur. Kur'an-ı Kerim'de (Ahkâf: 13): *"Şüphesiz Rabbimiz Allah'tır" deyip sonra da dosdoğru olanlara hiçbir korku yoktur, onlar üzülmeyecekler de"* buyuruluyor. Bu emr-i Celil-i ilâhiden istikametin öyle kolay bir şey olmadığı anlaşılıyor. Sure-i Hud'da (Ayet: 112): ***"Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol.*** *Beraberindeki tövbe edenler de dosdoğru olsunlar. Hak ve adalet ölçülerini aşmayın. Şüphesiz O, yaptıklarınızı hakkıyla görür"* emronulduğu için Efendimiz (a.s): "Hud Sûresi beni ihtiyarlattı[147]" buyuruyor. İstikâmet zor bir iştir.

İstikâmetin üç derecesi vardır:

(1) Nefsi, şeriatın emriyle âmil (amel edici) bulundurmak,

(2) Tezkiye-i nefs etmek ilâhi ahlâk ile ahlaklanmak.

(3) Hak ile daim ve hazır olmaktır.

Gerçi tevfik refik olmayınca fayda yoktur. Fakat Allah diyenin hiçbir zaman zarar etmeyeceği ve Cenab-ı Hakk'ın o kuluna her şeyde kâfi (yeterli) ve vâfi (yeter) olacağında da şek yoktur!

Şeriatı Mutahharanın Kabri

Tarikat şeriatı takviye içindir. Şeriat-ı mutaharranın kadrini en çok sâlik-i tarikat (tarikat ehli) olanlar bilir, anlar[148].

Beynel-halâik (Yaratılanlar arasında) hakaik (hakikatler) ve esrârın (sırların) adı, sözü kalmıştır. Bir zatta maarif ne vakit maarif-i Rabbâni olur, o zat:

(1) Zahir ameline dikkatle müdavim (devamlılık).

(2) Güzel ahlakıyla, masivâdan kesilerek tamamen Hak ile meşgul olur. Ulum ve irfan kendinden doğar.

Bu şartlara uygun olmayan maarif, maarifi şeytaniyedir. Ne kendine ne de başkasına yararı olur. Bunlar ârif değil sârık (hırsız)'dırlar!

Biz Nakşibendiyiz. Bu tabirden iş pek güzel anlaşılır. Yani bir şeyi kalbimize, levh-ı dilimize nakşedeceğiz. Bu nakşı ister bir ayda yap, isterse kırk günde, kırk senede yap. Evvel ahir bu nakş lâzımdır.

Bu nakş olmayınca Nakşibendiyye olmak mümkün değildir Nakşedeceğimiz şey ise zikr ve fikr-i Mevlâ'dır. Huzur ve üns-ü Rabb-ı a'lâdır.

Bir de şu cihet var ki hadis-i şerifte buyurulmuştur: "Unutulmamak, korkulmak, sadakat gösterilmek gerekirse Cenab-ı Hak bunlara herkesten çok lâyıktır".

İbrahim Edhem Hazretleri azad etmek için bir köle satın alır. Eve götürür.

"Sana ne pişireyim, yersin?" der. Köle:

"Köle istediğini yiyemez, efendisi ne verirse onu yer" der. İbrahim Edhem:

"Seni nerde yatırayım?" diye sorar. Köle:

"Köle istediği yerde yatamaz, efendisi nerde derse orda yatar". İbrahim Edhem:

"Ne iş yaparsın?" der. Köle:

"Köle istediği işi yapamaz, efendisi ne iş verirse onu yapar" der. Bunun üzerine İbrahim Edhem Hazretleri: "Sen hürsün" der. Ve:

"Ey nefis, sen şimdiye kadar Rabb'ine şu köle gibi bir teslimiyet, sadakat göstere bildin mi?" der.

Olacak Olur, Hüküm Yerini Bulur

Âleme dikkat edersek, istek ve dileklerimizin dışında çok şeyler olur. Bunların hiçbirini men'e izâleye (yok etmeğe) gücümüz yetmez. Husulünü (Olmasını) istediğimiz çok şeyler de olmuyor. Ne kadar çalışsak da yine olacak şey oluyor. O halde, olan şeye müteessir olmaya, olmayan şeyi düşünmeye ve bu gibi düşüncelerle kendimizi meşgul edip huzur ve uyanıklıktan ayrılmaya lüzum yoktur. Mukadder ne ise, o olur. Ondan fazla, eksik bir şey olmaz daha uzun uzadıya arzu ve niyete ne lüzum var?

---

[143] Riyaz'tis-Salihin, Syf: 582, Müslim.

[144] Keşf'ül-Hafa, Cilt: 1, Syf: 189i Hadis No: 564.

[145] Keşf'ül-Hafa Cilt: 1, Syf: 211, Hadis No: 638.

[146] Bulunamadı.

[147] Keşf'ül-Hafa Cilt: 2, Syf: 15, Hadis No: 1572.

[148] Tarikatlar, hicri ikinci asrın sonlarına doğru yayılmaya başlamış sistemli ve teşkkilâtı bir şekilde bazı şahısların çevresinde gelişmiştir. Kadiri, Rifaî, gazili, Mevlevi ve Nakşibendi gibi meşhur tarikatlar günümüze kadar varlıklarını korumuşlardır. Kur'an ve sünnete uygun, ehl-i sünnet velcemattan olan tarikatlara ülema cevaz vermiştir. Ama iman ve İslamm bir rüknü değildir. Belki takva, zühd ve diğer güzel ahlâk kurallarıdinin gereğindendir. Tarikat, bu gün iyi anlaşılmamaktadır. Bir takımbid'at ve sapık iddialarla aslı ve safiyeti kirlenmektedir. Su-uistr'mal edilerek akidemiz, amel ve hatta ahlakımız bozulmaktadır. Bizim için gereken şey iman, amel ve ahlâkımızı Kur'an'a ve sünnet-i seniyeye göreriyâ ve süm'adan uzak olarak düzeltmektir. Âlim ve salihleri sevmeksedini bir vazifedir.

Evet, bununla beraber esbabtan da geri kalmayalım. Sebeplere teşebbüs ederiz, oldu ne âlâ, olmadı ise üzülmeğe mahal yoktur. Sebep lâzım da müsebbib lâzım değil mi?

Geçmiş ümmetlerden bir zâhid ve muttaki kırk yıl ibadet eder, sonra bir dilekte bulunur. Dileği olmaz. Bunun üzerine nefsine: "Ey nefis, bu senin şer ve şürurundur (kötülüklerindir). Ki benim duam kabul olmadı" der. Nefsini kötüler. Bunun üzerine Cenab-ı Hak zamanın Peygamberine emir ve ferman buyurur ki: "O kuluma söyle, onun bana kırk sene ibadet etmesinden nefsini bir kere böyle takbih etmesi (çirkin görmesi) daha makbuldür".

Tedavi Çâreleri

Kalp üç şeyle hayat bulur:

(1) Dünyayı sevmemek, (haram ve yasak edilen)

(2) Allah'ı çok zikretmek, (ibadet ve itaat ederek)

(3) (Hakk'ı hazır bilip, itikad ederek) Hakk'a mukar'in (yakın) olmakla (İhsan'a ulaşarak).

Kalp dört şeyle kat' edilir:

(1) Nefis (günah arzuları)

(2) Şeytan (günah çağmaları)

(3) Dünya (günah yerleri)

(4) Hevâ (doymayan günah isteği, kötü düşünceler).

İbn-i ibâd'ın çok sevdiği bir oğlu vardı. Bir gün onu kucağına aldı. Sevdi ve öptü.

Çocuk babasına:

"Baba beni çok mu seviyorsun?" diye sordu. Babası da:

"Evet" diye cevap verdi. Çocuk:

"Allah'ı seviyor musun, baba?" deyince, babası:

"Evet" dedi, Bunun üzerine çocuk:

"Baba senin kaç kalbin var?" diye sordu. Babası:

"Bir kalbim var" deyince çocuk:

"İki sevgi bir mahalde nasıl birleşir?" dedi.

İbn-i ibâd çocuğun bu sözünün bir ilham neticesi olduğunu anladı. Yaptığına üzülüp nadim oldu. Kalbini tamamen Allah (c.c) sevgisine verdi.

Doktorların hasta tedavi yollarına bakarsak görürüz ki onlar çok defa hastaya zarar veren şeylerden; hastayı perhiz ettirirler. İçini boşaltır. Sonra ilâç verirler.

İlâhi doktorlar da keza böyle yaparlar. Önce dünyadan, nefisten, bevâdan ve tabiattan perhiz ettirirler. Sonra fikir ilâcı verirler. Hakikaten öyle... Önce boşalmak, sonra dolmak lâzımdır.

"Lâ ilâhe" nefidir, boşalmaktır. "İllâllah" isbâttır, dolmaktır. Diğer bir ifadeyle "Lâ ilâhe" tahalli (boşalma)'dir. "İllâllah" tahalli (süslenme)'dir. Veyahut "Lâ ilâhe" infisal (ayrılma)'dır. "İllâllah" ittisal (ulaşma)'dır. Muhakkikin-i kirâm da: "Lâ ilâhe", "O hâlde Allah'a koşun" (Zariyat: 50). "İllâllah" da: *"(Ey Muhammed!) "Allah" (indirdi) de, sonra bırak onları, içine daldıkları batakta oynayadursunlar" (En'âm: 91) buyrulduğu; "*Allah de sonra rücü etme!" demektir.

Evliyaullah'ın şaşılacak, ibret alınacak benzetmeleri vardır. Bir yere bir avuç sidik birikmiş. Her nasılsa üzerine de bir yaprak düşmüş. Bir sinek de bu yaprağın üzerine konmuş. Şimdi sinek:

"Ben bu deryaya bitiştim. İşte gemim. Ben bu deryanın kaptanıyım" dese doğru mudur?

Bazı kimseler de mutasavvifenin bir takım sözlerini işitmekle ve biraz tarikatta bulunmakla diyorlar ki:

"Ben hakikat denizine yetiştim. Gemim de var. Ben bu deryanın kaptanıyım!"

Heyhat, heyhat! Nerde halife-i arz (yeryüzünün halifesi) olan insan-ı kâmil ve ârif, nerde bu kuru dâvâ!

(Okyanuslar sessiz ve engin, ufak derecikler sığ ve gürültülü!)

İlmin Nihayeti Yoktur

Kıyamet günü bir abidle bir âlimin hesabı görüldükten sonra, abide ibadetine karşılık cennete gir, diye emrolunur. O cennete girer. Âlime de sen gitme dur. Dünyada kendilerine ilmini neşrettiğin kimseleri de al, öyle cennete gir. Diye ferman buyurulur. Hadis-i şeriftir[149].

Bizim ilmimizi teslim, velâyettir. İtikâd, inayettir. Tenkid cinâyettir[150].

İmam Şafii : "İnsan nefsini zikir ve fikir îe meşgul etmezse, o insanı meşgul eder. Kendi arzu ve maksadına sevk eder" buyuruyor. Nefsi, ilim ve amelle terbiye etmelidir.

"O, ümmîlere, içlerinden, kendilerine âyetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderendir. Hâlbuki onlar, bundan önce apaçık bir sapıklık içinde idiler" (Cum'a: 2) âyet-i celilesi gösteriyor ki, Peygamber Efendimiz (s.a.v) mü'minlere âyetleri akur, onlara ilmi ve hikmet-i sünneti öğretir, bununla da kalmaz nefislerini tezkiye, kalplerini tasfiye ederdi.

İlmin ve âlimin vazifesi budur. Yalnız bilmek ve öğretmekle iktifâ etmeyerek (yetinmeyerek), bizzat ümmilerin kalplerini tasfiye nefislerini tezkiye etmelidir. Çünkü Cenab-ı Hak âlimlerden böyle ahid almıştır. *"**Hani Allah, kendilerine kitap verilenlerden, "Onu (Kitabı) mutlaka insanlara açıklayacaksınız, onu gizlemeyeceksiniz" diye sağlam söz almıştı.** Fakat onlar verdikleri sözü, arkalarına atıp onu az bir karşılığa değiştiler. Yaptıkları bu alışveriş ne kadar kötüdür!"* diye söz almıştı" (Âl-i İmrân: 187) âyeti, bu ahdin ağırlığını beyan etmektedir.

Sûfi sözü (Arapça dilinde) "S.V.F" (harflerinden müteşekkil) üç harftir. Her harf üç şeye işârettir.

(1) "S", Sâfâ, Sabır ve Sıdk'a

(2) "V", vefâ, Vüdd ve Va'd'a

(3) "F", Fakr, Fenâ ve Ferd'e.

Haccac bir adamı idama mahkûm eder. O, adam Hacac'a der ki:

"Sana bir istirhamım var. Kabul buyur, sonra beni idam etHaccac rızâ gösterir. O, adam Haccac'a der ki:

"Sizinle şöyle biraz yürüyelim." İkisi beraber bir iki adım atarlar. O, adam durarak Hacac'a:

"Sizinle biraz müsahebe ettik, biraz da arkadaşlık yapmış olduk. Bu müsahebetimiz (sohbetimiz), bu mürafakatımız (dostluğumuz) hürmetine beni bağışla!" der. Haccac, zalim olmasına rağmen düşünür. Bu adamla az da olsa konuştuk, beraber olduk. Bu musahebet ve sohbet hürmetine adamı bağışladı.

Sen, bu örneği huzur ve uyanıklık veya sırr-ı maiyete tatbik et. Böyle olursa Cenab-ı Hak kulunu, daha nasıl af buyurmaz!

---

[149] Bulunamadı.

[150] "Her bilenin üstünde bir bilen vardır". Yusuf Sûresi Âyet: 76. İlmin sınırı yoktur. Cenâb-ı Hakk'ın ilim, sıfatını tasdik insandandır. Biz Cenâb-ı Hakk'ın vahyen bildirdiğini ancak biliriz. Ledünni ilmi de inkâr etmeyiz. Ki bu ilim Allah katındadır, gaybdır. Allah bilir. Elbet bilmeden kabul ve ret bir cürüm, bir suç meydana getir. İmanın değerini bilen haddi aşmaz. "Allah haddi aşanları sevmez" (Bakara: 190).

İnsanda şu dört şey olmadıkça, Hak'tan mahrumdur.

(1) Havf (Korku)

(2) Recâ (Ümid)

(3) Hayâ (Utanma)

(4) Huzur (Hazır bilme, edep). Bu son ki, diğerlerinden üstündür."Cenâb-ı Hakk'ı görüyor, biliyor ve her şeye kadirdir, i'tikadiyle hazır bilmek ve edepli olmaktır. Biz onu görmesek de o, bizi görüyor".

Cenab-ı Hak bizleri rızasına hidayet buyursun!

Allah'ın Askerleri

Kur'an-ı Kerim'de (Fetih: 4): *"O, inananların imanlarını kat kat artırmaları için kalplerine huzur ve güven indirendir.* ***Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır.*** *Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir"* buyurulmuştur.

Yerler ve göklerde olanlar kâmilen ilâhi askerlerdir. Bunların bir kısmıyla diğer kısmını te'dib (terbiye) eder. İnsanda da ilâhi asker mevcuttur. Nefis ve yardımcıları asker oldukları gibi, ruh ve yardımcıları da ayrıca bir askerdir. Cenab-ı Hak murad buyurduğu tarafa ğalebe ve tasarruf buyurur. Eğer nefse yardım ediliyorsa derhal yalvararak, dua ile Allah'a iltica etmelidir. Ta ki zarar ve helakten kurtulabilelim!

İmam-ı Rabbani Hazretleri "Mektubat"ında: "Cenab-ı Hakk'ın bana verdiği nimetlerden birisi, budur ki İslâm, iman ve ihsanı kemâl-ı şuhudla beraber, bunlarla bağlı kalmadım ve bunlardan bana bir benlik, ucub gelmedi." buyuruyor. İhsan mertebesi kemâl mertebesidir. Cenab-ı Hakk'ı görür gibi ibadet etmek ihsandır. Yalnız ihsan, namaza ait değildir. Bütün iş ve davranışlarında ihsan üzere olmalıdır.

Sahabe-i güzin Hezâratı İslâm ve ihsan mertebesine tamamıyla riayet ettiklerinden dolayı Cenâb-ı Hak (Kehf: 28): *"Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte ol. Dünya hayatının zînetini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, boş arzularına uymuş ve işi hep aşırılık olmuş kimselere boyun eğme"* diye haklarında böyle buyurmuştur. Bunun için Efendimiz (s.a.v) ashabından hiç ayrılmamıştır. Onlar, nezd-i hümâyunundan ayrılmadıkları müddetçe, kendileri onları terk etmemişler, daima sahabe-i güzinin yüzlerine şefkat ve merhametle nazar buyurmuşlardır. Bu ne büyük bir şeref, bu ne büyük bir edeb-i peygamberi, insan hayran oluyor!

Hz. İsâ (a.s), Efendimizin şeriatıyla amel edecektir. Fakat peygamberimize yetişip iman eden sahabenin ecri iki mislidir. Bu zevat-ı kirâmın ümmetin hepsine üstünlükleri vardır. Ümmetin hayırlıları bunlardır.

(1) Mü'min her şeyde, her suretle kazançlıdır. Nimete ererse hamd eder, şükür eder kazanır, belâ ve musibete uğrarsa sabreder, rıza gösterir, kazanır. Cenab-ı Hak bize çok ikram ve ihsanda bulunmuştur.

(2) Ez-cümle İslâm ve iman nimetiyle nail olduğumuz ve olacağımız ilâhi nimetler sayısızdır. İman nimetiyle küfür ve şirk gider. Mümin mağfiret olunur. Cenab-ı Hak (Enfâl: 38): ***"Ey Muhammed! İnkâr edenlere söyle: Eğer (iman edip, düşmanlık ve savaştan) vazgeçerlerse, geçmiş günahları bağışlanır.*** *Eğer (düşmanlık ve savaşa) dönerlerse, öncekilere uygulanan ilâhî kanun devam etmiş olacaktır"* buyurmuştur, İman hasebiyle emre nail oluruz. Cenab-ı Hak (En'am: 82): *"İman edip de imanlarına zulmü (şirki) bulaştırmayanlar var ya; işte güven onların hakkıdır. Doğru yolu bulmuş olanlar da onlardır"* buyuruyor.

(3) İman mucib-i hidayettir. Cenab-ı Hak (Yunus: 9): *"(Fakat) iman edip salih ameller işleyenlere gelince, Rableri onları imanları sebebiyle, hidayete erdirir. Nimetlerle dolu cennetlerde altlarından ırmaklar akar"* buyuruyor.

(4) İman kurtuluşu gerektirir. İnsan iman ile korktuğundan emin, umduğuna da nail olur. Kur'an-ı Kerim'de (Bakara: 3-5): *"Onlar gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar.* Onlar sana indirilene de, senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar. İşte onlar Rab'lerinden (gelen) bir doğru yol üzeredirler ve kurtuluşa erenler de işte onlardır"* buyurulmuştur.

(5) İman sabit olmayı gerektirir. *"Allah, iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sabit bir sözle sağlamlaştırır, zalimleri ise saptırır. Ve Allah dilediğini yapar"* (İbrahim: 27) âyeti bu hususa işarettir.

(6) İman, şefaat olunmayı müstelzimdir. *"O gün, Rahmân'ın izin verdiği ve sözünden razı olduğu kimseden başkasının şefaati fayda vermez"* (Tâhâ: 109).

(7) İman, amellerimizi düzeltir. ***"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin ki, Allah sizin işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın.*** *Kim Allah'a ve Resûlüne itaat ederse, muhakkak büyük bir başarıya ulaşmıştır"* (Ahzab: 70 ve 71) buyuruluyor. Bu âyetteki "Kavl-ı sedid", "Lâ ilâhe illallah" sözüdür. Bu iman ve tevhid, şüphesiz amellerimizi ıslah eder.

(8) İman, ecir ve mukafeatta ziyadeliği gerektirir. ***"Güzel iş yapanlara (karşılık olarak) daha güzeli ve bir de fazlası vardır.*** *Onların yüzlerine ne bir kara bulaşır, ne de bir zillet. İşte onlar cennetliklerdir ve orada ebedî kalacaklardır"* (Yûnus: 26) buyuruluyor.

(**9)** İman, ilâhi hitaba mazhariyeti müstelzimdir (kazandırmadır). *"Çok merhametli olan Rab'den bir söz olarak (kendilerine) "Selâm" (vardır)"* (Yasin: 58).

(10) İman, Cemâl-ı bâ-Kemâla nazarı icap ediyor. *"O gün bir takım yüzler Rablerine bakıp parlayacaktır"* (Kıyâme: 22 ve 23) buyuruluyor. Daha böyle nice, nice mü'minlerin nail olacağı nimetleri tarif mümkün değildir. Yalnız şu kudsi hadis bu konuya kâfidir. "Gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve insan aklına gelmeyen, nimetler hazırlanmıştır[151]". Bu hadis-i kutsi hakkında diyorlar ki, Cennet nimetlerinin burada bir misali (örneği) vardır. *"İman edip salih ameller işleyenlere, kendileri için; içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele. Cennetlerin meyvelerinden kendilerine her rızık verilişinde, "Bu (tıpkı) daha önce (dünyada iken) bize verilen rızık!" diyecekler. Hâlbuki bu rızık onlara (dünyadakine) benzer olarak verilmiştir. Onlar için orada tertemiz eşler de vardır. Onlar orada ebedî kalacaklardır"* (Bakara: 25) buyrulmaktadır.

Beşer aklıma gelmeyen, gözler görmemiş, kulak işitmemiş olan nimet, müşahede (görme), huzur ve vuslât, devamlı Cemâl-ı ilâhiye nazardır. İşte bu nimetin örneği, benzeri burada, dünyada yoktur!

"Hiç kimse, yapmakta olduklarına karşılık olarak, onlar için saklanan göz aydınlıklarını bilemez" (Secde: 17). Cenab-ı Hak iman nimetini üzerimize itmam (tamamlama) buyursun. Âmin...

Allah'ı Unutanlar Gibi Olmayın

Cenâb-ı Hak münafıklar hakkında Hâşir Süresi'nde (Ayet: 19): *"Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da kendilerine kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. İşte onlar fasık kimselerin ta kendileridir"* buyuruluyor.

Evet, Cenâb-ı Hak müslümanlara, müminlere emrediyor ki; "Allah'ı unutan" kâfir ve münafıklar gibi olmayın. Demek mü'minlerden Allah'ı unutacak kimseler var ki böyle emrediyor!

---

[151] El'Câmiu's-Sağıyr, Cilt: 2, Syf: 81, Tirmizi.

Bunlar Cenab-ı Hakk'ı unuttular, Cenab-ı Hak da bunları unuttu. İşte fasıklar bunlardır. Bu âyetten korkmalıyız. Şeyh Efendi Hazretleri'de: "Kur'an-ı Kerimde bu âyetten korktuğum gibi hiçbir ayetten korkmamışımdır. Benim en ziyade korktuğum âyet bu ayet-i celiledir" buyurmuştur.

Hakikaten öyledir. Cenâb-ı Hak bir adamı unuttu mu o adam için kurtuluş düşünülemez. (Günah sebeplerinin başında; Allah'ı unutmak gelir. Allah'ı hazır bilenler günah yapma fırsatı bulamazlar. Allah'ı unutanlar karanlığa girmiş gibi ne kendilerini ne de diğer eşyayı görebilirler. Şaşkın ve bedbahttırlar. Allah'ı anan ve unutmayanlar ise aydınlığa çıkan, kendi kendilerini gören ve eşyayı suretleriyle seyreden bahtlı insanlardır. Doğru yolu bulur, saadete ererler. *"Allah, iman edenlerin dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Kâfirlerin velileri ise tâğûttur. (O da) onları aydınlıktan karanlıklara (sürükleyip) çıkarır. Onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalırlar"* (Bakara: 257) buyurulmaktadır.

Akıl Sahipleri

Akıl sahiplerini Cenâb-ı Hak birçok âyet-i celilede tarif buyurmuştur. Şu âyet-i celilede (Âl-i İmrân: 190 ve 191): *"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır. Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar.* ***Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. "Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru" derler".***

Evet, akıl sahipleri arz ve semâvatın yaratılmasından, gece ve gündüzün peş peşe gidip gelmesinden; bunların bir yaratıcısı yoktan var edicisinin olduğunu düşünerek. Allah'ı anarlar. Her şey Allah'ı tezekküre onu unutmamağa vesile olur. Hatta kendi yaratılışları da onu unutmamaya bir vesile olur.

Cenâb-ı Hak insanları yesinler, içsinler, gezsinler diye yaratmamış, belki çok yüksek bir gaye için yaratmıştır. Her şey insan için, insan da Allah için yaratılmıştır. Böyle olmakla beraber, her şey Allah'ı teşbih eder. Biz onların teşbihlerini anlayamayız. Kendinden istifade edilen ve avlanan hayvanların teşbihten gaflet edenleri olur. Avlanan hayvanlar gaflet anında avlanırlar!

Bir balıkçı, kızıyla birlikte balık tutarken, tuttuğu balıkları kızı bırakırmış. Babası, balıkları niçin bıraktığını kızma sorunca:

"Bu tutulan balıklar ğafil olmasalardı tutulmazlardı. Bu gafil balıkları yersek biz de ğafil oluruz' Bunun için onları bıraktım" diye cevap vermiş.

Avlanan kuşlar ve diğer hayvanlar da böyledir. Yine de mahlukatın tesbihâtı insân-ı kâmil sayesindedir. Zira Peygamberimiz Efendimiz:"Ya Ali, Allah, Allah diyen oldukça kıyamet kopmaz[152]" buyurmuştur. Vücudun melekûtü olduğu gibi ruhumuzun de melekûtü vardır. Ruhun melekütü insan-ı kâmildir. O rufru avalimdir. Her şey onun sâyesinde yaşar. O'nun vücuduyla bu avâlim durur.

Büyük zatlara şeklen benzemenin hiçbir yaran olmaz. Esasen onların ahlâkları ve güzel davranışlarıyla, ahlaklanmalıdır. Nitekim bu husus Cenâb-ı Hak Sûre-i Tahrim'de bir misalle anlatıyor. "Allah inkar edenlere Nuh'un karısı ile Lut'un karısını misal verdi. Bu ikisi kullarımızdan iki salih kulun (nikâhı) altında idiler. Onlara hıyanet ettiler. Kocaları Allah'tan (gelen) hiçbir şeyi onlardan savamadı. (Onlara): "Haydi girenlerle beraber siz de ateşe girin" denildi. Allah inananlara da Firavun'un karısını misal gösterdi. O şöyle demişti (Tahrîm: 11): *"Allah, iman edenlere ise, Firavun'un karısını örnek gösterdi. Hani o, "Rabbim! Bana katında, cennette bir ev yap. Beni Firavun'dan ve onun yaptığı işlerden koru ve beni zalimler topluluğundan kurtar!" demişti".*

Nuh (a.s)'a uyan kimseler kurtuldu. Fakat haremi (eşi) ile çocukları tabi olmadıkları için ğark oldular (battılar). İnsan vücudunda da ruh, Nuh yerinde, nefis de eşi yerindedir. Nefis ruha uyarsa kendisi ve vücud da kurtulur. Aksi halde kendi de helâk olur. İnsanda birlikte cehenneme sürükler. Keza insan vücudunda ruh, Lut yerindedir. Nefis buna tabi dursa kurtulur yoksa Lut kavmi gibi helâk olur gider. Nuh ve Lut (a.s)'a Cenab-ı Hak "abdeyni min ibâdina" buyuruyor. Zatına muzâf kılıyor. Kullarım diyor. Peygamberân-i Zişan hakkında hep böyledir. Çünkü onlar nefislerinden kurtulmuşlardır. Kim nefsinden kurtulursa Cenâb-ı Hak ona da benim kulum buyurur.

Nefis olana abd-kul denmez. Çünkü nefis Allah'a muhaliftir. Onu dost edinen Allah'a dost olmaz. (Nefis âmirdir. Kendinden başka âmir kabul etmez. Kendinden başka ne kadar âmir varsa hepsini kendine düşman bilir. Dolayısıyla şehvetlerini, isteklerini sınırlayan ilâhi emirlere karşı saygısız ve muhaliftir, düşmandır).

Âyet-i kerimenin sonunda Firavun'un zevcesi misal olarak veriliyor. Firavun fena işlerinden onun müteessir olduğu emir buyuruluyor. Bu muhterem kadın cennete razı olmayarak "Ya Rab senin indindeki cenneti bana ver" yani cennet-i huzur ve vuslâtı, devamlı Cemâl-ı bâ-kemâl-ı ilâhiye nazar cennetini istiyor.

Bu bir kadın, yüksek himmete bak! Biz erkek olarak çok olsa, oda nefsin arzusunu yerine getirmek için bildiğimiz cenneti isteriz. Hâlbuki bu cenneti istemek demek linsan-ı hal le: "Ya Rabb beni burada rahat ettir, orada da nefsimin, havamın arzularını yerine getirmek için bana cennette bir yer ver. Bu kadar kâfi. Ben seni görmeyi istemem. Cennet nimetleri bana yetişir" demektir. Peygamber Efendimiz : "Ehl-i cennetin çoğu ahmaktır[153]" buyurmuştur.

Ümmet-i Muhammed'in kadr ve şerefi Allah katında pek büyüktür. Peygamberimizden büyük bir Peygamber gelmemiştir. Şan-ı nübüvvetlerine nakise (eksiklik) olmasın diye kendilerinden sonra bir peygamber gelmeyecektir. Kur'an-ı Kerim ise semavi kitapların afdal ve acma'ıdır. Kitabullah'da olan esrar, hikmet ve maani (manalar) diğer kitaplarınkini (Tevrât, Zebur, İncil) içine aldıktan başka daha birçok ilim ve hakikatleri havidir. Ahkâmı kıyamete kadar bakidir. Bu peygamber (a.s) bu kitap bu ümmete verildiği için ümmet-i Muhammedin kadr ve şerefi nihayetsizdir. Hatta dikkat ediniz.

"(Ey Muhammed!) Bazıları bilmedikleri şey hakkında atıp tutarak: "Onlar üç kişidirler, dördüncüleri köpekleridir" diyecekler. Yine, "Beş kişidirler, altıncıları köpekleridir" diyecekler. Şöyle de diyecekler: "Yedi kişidirler, sekizincileri köpekleridir." De ki: "Onların sayısını Rabbim daha iyi bilir. Zaten onları pek az kimse bilir. O hâlde, onlar hakkında (Kur'an'daki) apaçık tartışma(yı aktarmak)dan başka tartışmaya girme ve bunlar hakkında onlardan hiçbirine bir şey sorma" (Kehf: 22) ayet-i celilesi bizden evvelki ümmet hakkındadır. Ümmet-i Muhammed'e gelince (Mücadele: 7): "Göklerdeki ve yerdeki her şeyi Allah'ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişi gizlice konuşmaz ki, dördüncüleri O olmasın. Beş kişi gizlice konuşmaz ki altıncıları O olmasın. Bundan daha az, yahut daha çok da olsalar, nerede olurlarsa olsunlar, O mutlaka onlarla beraberdir. Sonra onlara yaptıklarını Kıyamet günü haber verecektir. Allah, her şeyi hakkıyla bilir" diye buyuruluyor. Bu ne şeref, bu ne büyüklüktür!

Biz nasıl bu şerefin kadir ve kıymetini bilmeyelim. Nasıl refik-i âlâmızı (Yüce Dostumuzu, Allah'ı) terk edip de başkasıyla olalım!

---

[152] Ramuz'ül-Ehâdis, Syf: 476, Hadis No: 5922.

[153] El'Câmiu's-Sağiyr, Cilt: 1, Syf: 53, Bezzar.

İnsanlar İyileşirse Herşey İyileşir

Harp, düşman memleketimizi harap ediyor. Dış düşmanlar böyle olduğu gibi, iç düşmanlar da böyledir. Bir yerin imanı nur-u Muhammedi sayesindedir. Bu nur da Medine-i Münevvere'de ziyâlandı ve aktar-ı âleme (dünyanın her yerine) yayıldı. Bu feyz, bu hayat, bu nur onun feyzi, onun nuru ve onun hayatıdır.

Bir yerde zulmet varsa orası imar edilemez. Diğer Peygamberler zamanında da öyle olmuştur. Cenâb-ı Hak iyi ve sâlih kullarını, fâsık ve âsi kulları arasından çıkarmadıkça, üzerlerine azap göndermemiştir. Kıyametten önce de böyle olacaktır. Ne vakit ki zahir ve batın ilimlere vâkıf varis kalmazsa, o nur aramızdan kesilirse şüphesiz kıyamet kopar. Dünya harap olur. Yaşama imkânı kalmaz. Ne yazık ki halk o vârislerin kadrini bilmez. Bir hadis-i şerifte: "İslâm ğarip olarak başladı. Başladığı gibi yine ğarip olacaktır. Ne mutlu o ğariplere![154]" buyurulmuştur.

(Dünyada, ahiret ehli gariplerdir. Şimdi ehl-i dünya çoğalmıştır. Dünyayı ehl-i dünya bölüşemedikleri için, yaptıklarının ve kazandıklarının harap olması ve elden çıkmasından şiddetle korkarlar. Birbirlerine asla dost olamazlar. Çünkü hepsi dünyaya sahip çıkmaktadırlar. Ahiret ehli yolcudur. Her şeyi Allah içindir. Huzur ve saadetin de temelidirler. Ne mutlu o ğariblere!)

Bir gün Ebu Hüreyre çarşıda alış veriş yapanlara der ki:

"Mescid-i saadette Peygamber Efendimizin mirâsı taksim ediliyor. Siz de gidip alınız!"

İşi, gücü bırakan gider. Bakarlar ki miras taksimi falan yok. Yalnız mescid-i saadette bazıları namazla, bazıları kuranla, bazıları da zikir, fikirle meşgul oluyorlar!

Ebu Hüreyre (r.a)'a sorarlar: "Hani miras, hani taksim? Böyle bir şey yok?" Ebu Hüreyre onlara cevaben:

"Peygamberin mirası Kur'an'dır, namazdır, zikirdir, fikirdir. Bu amelleri işleyenler paylarını, hisselerini alırlar. Siz de bu meyanda bu mirastan pay alınız!" diye buyururlar.

Aleyhisselatu Vesselâm Efendimiz: "Bu dünya bir sofradır. Herkes bu sofradan yer, içer" buyurmuşlar[155].

Evet; mü'min de munâfık da, fasık da, kâfir de bu sofradan yer ve nimetlenir. Ama kimi bilerek yer, içer; kimi de bilmeyerek yer, içer. Dünya böyledir. Ahiret böyle değildir. Oranın nimeti müsavi olmadığı gibi Cenâb-ı Hak mü'minleri cennette, münafık ve kâfirleri de cehennemde toplayacaktır.

"Oysa Allah size Kitap'ta (Kur'an'da) "Allah'ın âyetlerinin inkâr edildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, başka bir söze geçmedikleri müddetçe, onlarla oturmayın, aksi hâlde siz de onlar gibi olursunuz" diye hüküm indirmiştir. ***Şüphesiz Allah, münafıkların ve kâfirlerin hepsini cehennemde toplayacaktır"*** âyet-i celiledir (Nisa: 140). Dünya geçicidir, muvakkattir (vakitlidir). Ahiret bâkidir, ebedidir. İnsan buranın da oranında ziynetidir. Cennet melekler için değildir. Onlar; yemez, içmez, lâtif varlıklardır. İnsan; ruh ile nefisten, kesif (maddi yapı) ile lâtiften (yumuşam, güzel olarak) yaratılmıştır. Cennet nimetlerinden ancak insan yararlanır.

Ahiret âlemi, iç âlem, mânâ âlemidir. Dünyada eşyanın hakikatlerine ve kendi hakikatine vâkıf olanlar, kötü huylardan kurtulanlar, nefisten kurtulanlardır. Basiret sahibi olanlar ise ahirette nazâr sahibi olurlar. Diğerleri kör kalır. Bir âyet-i celilede (İsrâ: 72): *"Kim bu dünyada körlük ettiyse ahirette de kördür, yolunu daha da şaşırmıştır"* buyuruluyor. Maksat göz körlüğü, zahiri körlük değildir. Peygamber Efendimiz: "Körlük; göz körlüğü değildir. Kör; basireti kör olandır" hadisleriyle iç, mânâ körlüğünü anlatmıştır[156]. Bu hususu Cenâb-ı Hak (Taha: 124 ve 125): *"Her kim de benim zikrimden (Kur'an'dan) yüz çevirirse, mutlaka ona dar bir geçim vardır. Bir de onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz." O da şöyle der: "Rabbim! Dünyada gören bir kimse olduğum hâlde, niçin beni kör olarak haşrettin?"* buyurarak beyan etmiştir.

Sallallahü Teâlâ Aleyhi Vesellâm Efendimize demişler ki: "Ya Resulellah biz bazılarının hüdu' ve huşuunun (saygı ve korkusunun) olduğunu, bazılarının da olmadığını görüyoruz, bu nedendir?" buyurmuşlar ki: "İmanlarının manasına vâkıf olanlar hudu' ve huşu' sahibidir. Bu mânayı bilmeyenler de hudu' ve huşu' sahibi değildir[157]".

Bu emirler, Allah'ın ve Allah'ın resulünündür. Bir kişi bunların emirlerine inanmazsa, kimin emrine inanacaktır? Ehl-i hizlân (yardım edilmeyenler) şeytanın taraftarı olanlardır. Bunlara tabi' olmayacağız kitap ve sünnete tabi olacağız. Olacağız ki; bu körlükten kurtulabilenin!

---

[154] Masâbih'üs-Simneh Cilt: 1, Syf: 13, Müslim.

[155] Bulunamadı.

[156] Keşfül-Hafa Cilt: 2, Syf: 166, Hadis No: 2133.

[157] Bulunamadı.

Sev Sevdiğini - Sevme Sevmediğini

Bir hadis-i şerifte: "Allah'ın sevdiğini seviniz, sevmediğini sevmeyiz[158]", bir de: "Konuştuğunuz vakit hayır konuşunuz. Yoksa sükût ediniz[159]" buyuruluyor.

Gerçekten Allah'ın sevdiğini sevmek, sevmediğini de sevmemek lâzımdır. Ama biz bunu nasıl bileceğiz? Şu adam Cenab-ı Hakk'ı sever mi, sevmez mi? Bunu nasıl bilip anlayacağız?

İşte bunu anlamak çetindir. Şimdilik bu yönü bırakalım da önce kendimize bakalım. Şu bedenimizde Allah'ın dostu da var, düşmanı da var. Nefis ve çağırıcıları düşman, ruh ve çağmaları da dosttur.

Önce bunu kendi kendimize tatbik edelim. Nefis ve çağırıcılarını sevmeyelim, ona muhalefet edelim (karşı duralım). Ruh ve taraftarlarını sevelim, ona muvafakat edelim (uyalım). Böyle olursa o kimsenin öğreticisi Allah olur. Artık dışarıda kimleri sevip sevmeyeceğimizi haliyle öğrenmiş oluruz. Kalbimiz haber verir.

Efendiler bize evvel-be-evvel (herşeyden önce) şeriat lâzımdır. Şeriatın emirlerine ittibâ' menâhiden içtinap şeriattır. Bu bize farzdır. Tarikata gelince buda bize farzdır. Nasıl, şimdi namaz kılmak için abdest almak, taharetlenmek lâzım değil mi, elbette lâzım. Hâlbuki namaz farz idi. Namazın edası gerekli şartlar da farzdır. Bu böyle olduğu gibi namazın edası için yalnız zahiri taharet kâfi değildir. İç batın tahareti de lâzımdır. Cenab-ı Hâk (Mü'minun: 1 ve 2): *"Mü'minler, gerçekten kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler"* buyuruyor. Huzursuz namaz, kâmil bir namaz değildir. Huzur ise iç temizliğiyle olur. O halde farz olan salâtın edası için taharet-i batiniyye (iç temizliği) de farzdır. Taharet-i batiniyye (Kalp temizliği) ise tarikat ile mümkündür. O halde tarikat da farzdır[160].

İnsan ibadet, taata, zikir, fikir ve sohbete devam ederse şeytan ne yapacağını şaşırır. Onu yoldan çıkarma aracı dünya olduğu için de dünyaya koşarak:

"Ne yapacağız, bunlar ibadet, zikir, fikir yapıyorlar; Sohbette bulunuyorlar. Bunlara nasıl engel olacağız!" der. Dünya şeytana Cevaben der ki:

"Sen merak etme, onlar ibadet ve taatten ayrılınca ben onları çeşitli niyet ve amellere sevk ederim. Fikirleri dağılır. Daha bu işi yapamazlar".

Bakınız, düşmanlar (dünya ve şeytan) bize ne tuzak hazırlıyor. O halde çok dikkatli davranmalıyız. Burada gönüllerimizi dünya ve nefsin arzularından boşaltıyoruz, zikir ve fikirle meşgul edip doluyoruz. Dışarı çıkınca da bu zikir ve fikrimizi terk etmeye gayret etmeliyiz.

Dünya işimiz var. Dünya işi Allah'ın rızasına uygun olur ve iyi niyetle görülürse o da ibadet olur. Aile ve çocuklarımızın geçimini sağlamak için, Allah'ın emrettiği şekilde çalışıp helâl rızık elde etmek de ibadettir. Hem büyük ibadettir. Cenab-ı Hâk:

Kur'an-ı Kerim'de (Nur: 36 ve 37): *"Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar"* buyurulmuştur.

Mağrib (Batı) padişahlarından veya emirlerinden bir zat ulemadan ve meşayıhtan bir zata der ki; "Üç âyet-i celilede şüphem var, lütfen bunları hallediniz!" der ve âyetleri okur.

"İnsan için ancak çalıştığı vardır. Şüphesiz onun çalışması ileride görülecektir" (Necm: 39 ve 40) buyuruluyor. Hâlbuki bizim çalışma ve ibadet, taatımızın ne hükmü var? Bununla nasıl cennet nimetlerine ulaşırız? O zât buna cevâben:

"Evet, doğrudur. Bu âyet ilâhi adâlet iktizasıdır. Fakat cennet nimetlerine ulaşmak ilâhi adâlet gereği değildir. Ancak ilâhi kerem, rahmet ve fazlın iktizasıdır".

"Efendimiz Aleyhisselatü Vesselâm "Cerâ mâ cerâ ve ceffe'l-kalem[161]" buyurmuştur. Mademki olan olmuştur, daha (Rahman: 29): *"Göklerde ve yerde bulunanlar, (her şeyi) O'ndan isterler. O, her an yeni bir ilâhî tasarruftadır"* âyet-i celilesi nedir? O zat da cevaben buyurdular ki:

"Olan oldu, kalem kurudu" doğrudur. Mukadderata ilâhiye ezelde olan takdir-i ilâhidir. "O, her anda bir iştedir" âyet-i celilesi de o mukadderatın el'ân zuhurudur. Bu zuhur mukadderatın tağyirini icap etmez.

Bununla beraber Cenab-ı Hak kadirdir. Mukadderatı, mukadderatıyla da tağyir eder. *"Allah, dilediğini siler, dilediğini de sabit kılıp bırakır. Ana kitap (Levh-i Mahfuz) O'nun yanındadır"* (Ra'd: 39) buyuruluyor. Ezel, ebed,

---

[158] Bulunamadı.

[159] Râmuz'ül-Ehâdis, Syf: 439, Hadis No: 5475 Buhari.

[160] Bir tarikata intisap asla farz olamaz. Zahiren ve batınen gerekli olan şeylerin farz ve sünnet olanları hep bellidir. İster kalp fiilleri ister cevarih Fiilleri bunun dışında değildir. İlim öğrenmek ve ilmiyle amel etmekse farzdır.

[161] "Olan oldu, kalem kurudu". Keşf'ül-Hafa, Cilt: 1, Syf: 332, Hadis No: 1071.

hal, mâzi, istikbâl, zaman ve mekân bize göredir. Cenab-ı Hak zamandan, mekândan münezzehtir. Mahlûka ait sıfatlardan, tağayyur ve tahaddüsten münezzehtir. Mukadderatımız şimdi takdir buyurulmuştur. Cenab-ı Hakk'a nispetle o gün bu gündür.

(Üçüncü sual Efendi Hazretlerinin hatırına gelmedi, söylemediler).

Padişah ve ümeradan olan zat verilen cevaplarla iknâ oldu. Alime ikramda ve teşekkürde bulundu.

Mü'min ve Münafık

Cenâb-ı Hak (Nisa: 142): *"Münafıklar, Allah'ı aldatmaya çalışırlar. Allah da onların bu çabalarını başlarına geçirir.* ***Onlar, namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az anarlar"*** buyuruyor.

Bu haberin bize verilmesindeki murad-ı ilahi, mü'minlerin münafıklar gibi olmamasıdır. Münafıklar gösteriş yaparlar, halkı aldatırlar. İbadetlere isteksizdirler. Üşenirler Allah'ı pek az zikrederler. Şimdi biz, mü'minler de böyle davranırsak aramızda ne, hangi fark kalır? Hz. Ömer, Ebu Huzeyfe'ye yana yakıla, "Bende nifak alâmeti var mı, Resulullah beni de münafıklardan saydı mı?" diye sormuştu!

Şayet bizde bu alâmetler varsa iş nasıl olur. Hele Allah'ı hiç anmaz akla getirmezsek kime, kimlere benzemiş oluruz? Hâlbuki mü'minler, Allah'ı çok anmakla emredilmişlerdir.

Bayezid-i Bastemi Hazretleri'ne demişler ki: "Efendim bize bir amel göster, biz onunla Cenab-ı Hakk'a takarrüb edelim (yaklaşalım)". Hz. Bayezid de: "Evliyaullaha muhabbet ediniz" diye buyurmuştur.

Evliyaullaha muhabbet edersek onlar da bize muhabbet ederler. Onların kalplerine girmiş oluruz. Cenab-ı Hak kalplere nazar eder. Bu nazardan o kalpte bulunanlar hep müstefid olurlar (faydalanırlar). İşimiz görülür!

Başka Yerden Alamadık

Şeyh Tacüddin Hazretleri önce Kübrevi Tarikatı'na girip oradan icazet almış. Sonra Nakşi Tarikatı'na intisap etmiş müridlerini her iki tarikatın usulüne göre teslik (sülük) etmiş.

Muhammed Baki Hazretleri, Şeyh Abdullah el-Ahrâr Hazretleri'nin ruhaniyyetleriyle karşılaşmışlar. Buyurmuş ki: "Şeyh Tacüddin bizim ekmeğimizi yiyor, başkasına çalışıyor. Bunun bizim tarikatımızla münasebetini

kesiniz". Muhammed Baki Hazretleri: "Efendim affediniz. Bir daha yapmaz. Ben tefekkül ediyorum (kefil oluyorum)" diye istirham eder. Şeyh Abdullah el-Ahrâr Hazretleri de uygun görür. Bu macerayı Muhammed Bâki Hazretleri Şeyh Tacüddin Hazretleri'ne anlatır. O da yaptığı işi hemen terk eder. Sâlikleri yalnız Nakşi Tarikatı'nın usulüne göre terbiye eder.

Buyurur ki: "Biz, Tarik-i Nakşiden aldığımız nasibi başka yerden alamadık". "Bir müridde iki şey tam olursa, o mürid behemehâl (ne olursa olsun) vasıl olur (ulaşır). Birincisi; Şeriatın zahir ve batın ahkâmına ittibadır (uymaktır). İkincisi de; bir Şeyh-i kâmille, muhabbet ve sohbet etmektir".

Cenab-ı Hak Birliğine Şahittir

"Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilâh olmadığına adaletle şâhitlik ettiler. O'ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir" (Âl-i İmrân: 18). Bu âyet-i kerime birçok sırları câmidir (kapsar).

(1) Cenab-ı Hak kulların hiçbir ibadetine iştirak etmezken, taat nevinden (çeşitinden) olan tevhid hususunda kullarına iştirakle bizzat şahadet eder ki Allah'tan başka mâbud-u bilhak (hakkıyla ibadete lâyık olan Allah) yoktur. Şahadete melâikeyi ve adâletle kaim ilim sahiplerini de ortak ediyor. Bir ibadete ki Cenab-ı Hak ortaktır, o ne büyüktür?

(2) Ey kulum, önce tevhidde bulunduğun gibi nihâyette de tevhidden ayrılma!

(3) Ömrün başlangıcından, ömrün sonuna kadar bu tevhid dilinden, kalbinden eksilmesin. Sarahaten kesret-i zikr ile memuruz. O halete zikrimizin devamlı olması lazımdır.

(4) Usulü tevhidi ilim sahipleri bilir. İlim sahibi olmayanlar bilmezler.

(5) Cenâb-ı Hak Hz. Musâ'ya bir kere (Tâhâ: 17): ***"Şu sağ elindeki nedir ey Mûsâ?"*** *diye sormuş, (Tâhâ: 18-20):* ***"Mûsâ dedi ki: "O benim değneğimdir.*** *Ona dayanırım, onunla koyunlarıma yaprak silkelerim. Onunla başka işlerimi de görürüm". "Allah, 'Onu yere at ey Mûsâ!' dedi". "Mûsâ da onu attı. Bir de ne görsün o, hızla akan bir yılan olmuş!". "Allah, şöyle dedi: 'Tut onu. Korkma! Biz, onu yine eski durumuna döndüreceğiz' ".*

Hz. Musa'nın âsâsı sihirbazların sihirlerini iptal eden bir ejderha olmuştur. İlim sahipleri ümmet-i Muhammed arasında yed-i beyzâ ve âsây-ı Musa (Musa aleyhisselamın asası) gibidir. Âlimlerin elindeki âsây-ı tevhid, nefis ejderhasını yutar.

Göklerin ve Yerin Hazineleri

Cenâb-ı Hak Munâfikun Sûre-i Celilesi'nde (Ayet: 7): *"Onlar, "Allah Resûlü'nün yanında bulunanlara (muhacirlere) bir şey vermeyin ki dağılıp gitsinler" diyenlerdir. Hâlbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Fakat münafıklar (bunu) anlamazlar"* buyurmuştur.

Ulvi olan göklerin hazinesi; yağmur, kar, güneş, ay, yıldızlar, hava, rüzgâr ve bulutlardır. Yerin hazinesi; bitkiler, hayvanlar, madenler ve saire olduğu gibi insanın kalbi ve vücudu da ilâhi hazinedendir.

Ulviden süfliye, süflden ulviye varidât ve tecelli olmalıdır. Fakat süfli olan bu vücuttan bu kalpten, ulviye bir şey gönderilmezse, ulviden süfliye bir şey gelmez. "Virdi olmayanın vâridi olmaz".

Rızkın suri ve manevi olanı vardır. Suri rızık bu süfli olan bedenin, manevi rızık da ulvi olan kalp ve ruhun rızkıdır. Merzuk olmayan mahvolur.

Bedenimizin rızkını verdiğimiz gibi, ruh ve kalbimizin de rızkını almaya çok gayret etmeliyiz. Onların hayatını devam ettirmeye çalışmalıyız.

"Yoksa kötülük işleyenler, kendilerini, inanıp salih amel işleyenler gibi kılacağımızı; hayatlarının ve ölümlerinin bir olacağını mı sanıyorlar? Ne kötü hüküm veriyorlar!" (Câsiye: 21) âyetine arifler, ağlatan âyet derler.

Evliyaullahtan bazıları: "Ey nefis, bilmem ki bu günahınla sen, salih amel işleyenlerin ulaştıkları mükâfata ulaşmak isteyenlerden misin?" diye kendi hallerine ağlarlar ve ağlamışlardır.

Hz. Ömer (r.a) Efendimize biri gelir bir memuriyet ister. Hz. Ömer (r.a)'da Kur'an'ı okuyup okuyamadığını sorar. O da bilmiyorum der. Hz. Ömer (r.a) Efendimiz: "Kur'an'ı bilmeyene biz memuriyet vermeyiz. Git öğren gel, memuriyet verelim." der. O adam gider Kur'an'ı öğrenir fakat bir daha Hz. Ömer'e gelmez.

Bir gün Hz. Ömer (r.a) o adama rast gelir". Yahu, sen bizden kesildin. Niçin gelip gitmiyorsun diye sorar. O adam der ki:

Haşa ve kellâ (Asla ve asla), zât-ı âlinizden kesilmek, gidip gelmemek mümkün değildir. Yalnız Kur'an'ı öğren diye buyurmuştunuz, öğrendim. Cenab-ı Hak (Talâk: 2 ve 3): *"... Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu açar. Onu beklemediği yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah, her şeye bir ölçü koymuştur"* buyuruyor.

Artık yanınıza gelip rızık talep etmeyi lüzumsuz gördüm. Onun için nefsimi menettim".

Dört şey dört şey içindir:

(1) Dünya ibret içindir. Tamir, imar için değildir.

(2) Vücut ibadet içindir. Yedirmek içirmek için değildir.

(3) Mal infak içindir, İmsak için değildir.

(4) İlim amel içindir. İftihar için değildir.

Kerâmet-i İlmiyye

Şâh Abdullah ed-Dehlevi Hazretleri buyurur ki:

"Keramet iki kısımdır. Biri kerâmet-i ilmiyye, diğeri de kerâmet-i kevniyyedir".

Birincisi makbuldür. İkincisi makbul değildir. Kerâmet-i kevniye eğer kâmil evliyaullahtan zuhur ederse bir hikmetten dolayıdır. Makbuldür. Sâliklerden zuhuru iyi değildir.

Keramet isteği, nefsin huzuzatındandır (isteklerindendir). Kula gereken; nefisle mücahede etmek ve onu istikâmet üzere bulundurmaktır. İhtiyaç, fakr ve züll kulluktur. Nefse bunları kabul ettirmelidir. Bir istikâmet bin keşif ve kerametten iyidir. Keramet yakin halini takviye içindir. Müstakim olan kimsenin yakini kuvvetlidir. Artık keşf ve kerâmete hacet yoktur. Keramet dileyen Allah'a itaat edip ma'siyetten i'raz etsin (yüz çevirsin)!

Şeyh Ebu Abbas El-Mürsi buyuruyor ki: "Kim zuhuru severse zuhurun kuludur. Kim hafâyı severse hafânan kuludur. Allah'ın kulu olana ikisi de müsavidir". Ehlüllah katında en büyük kerâmet ma'rifetullah, haşyetüllah (Allah korkusu) ve onu mürakebe ile emrine, mehyine imtisâle koşmaktır.

Nefisle mücâhede etmekten çok huzurla meşgul olmak daha hayırlıdır. Çünkü nefisle mücâhede edeyim derken huzuru kaybeder. Cenâb-ı Hak'tan uzaklaşır. Hâlbuki nefis ve şeytanın maksat ve meramı da budur. İşte maksatları oldu!

Huzura devam etmekte bir mahzur yoktur. Nakşilerin mesleği huzura devam etmektir. Nefisle mücahedenin yeri ve sırası gelince ona muhalefet eder ve derhal huzuruna devam eder. Huzurla meşgul olur[162].

Ashab-ı Kehf; kâfirlerin zulmünden, dinlerini muhafaza etmek için kaçmak istemişler ve kaçmışlar. Arkalarına bir köpek takılmış. Bir iki defa kovmuşlar yine gelmiş. Bunlar da izleri belli olmasın diye köpeği geri döndürmek istemişler, köpek:

"Benden ne istiyorsunuz. Allah rızası için ben sizin arkanızı bırakmayacağım. Sizinle geleceğim" der.

Ashab-ı Kehf, izleri belli olmasın diye köpeği omuzlarına alırlar. Birlikte gittikleri mağaraya götürürler.

Efendi, bu bir köpek! Ashab-ı Kehf'e yakınlığı sebebiyle cennete gidecek. Hatta Cenab-ı Hak Ashab-ı Kehf'in adlarını zikretmemiş iken "Kelb" lafzıyla beş yerde zikretmiştir. Bu da diğer cinsleri gibi bir köpekti!

İyilere yakın olmasından böyle oldu. Cenab-ı Hak bu köpeği bize ibret olsun, bizde iyilere, yakın olalım, beraber olalım diye böyle yapmış.

Muhabbet olmazsa bu iş görülmez. Muhabbet halktan uzleti Allah ile enis olmadığı istilzam eder. Ashab-ı Kehf mağaraya çekildikleri vakit; önce muhabbet eseri kendilerinde zuhur etmiş, nastan ayrılarak mağarada da kendi dertleriyle olmaya başlamışlar!

Arkadaşları: "Yahu niçin bizden uzaklaşıyor, ayrılıyorsunuz?" diye sormuşlar. "Sizin de başınıza gelsin, bilirsiniz" diye söylemişler. Mağaranın bir köşesinden öbür köşesine (durmadan) naklederler (dolaşır). Nihayet, Kıtmir de bakar ki bunların (kararı yok) her biri bir köşeye çekiliyor. Kendi de bir köşeye çekilir. Her biri derdiyle baş başa kalır.

Dünya Bu İşe Engel Değildir

Çemişgezek müderrisinin evi yıkılmaya yüz tutmuş iken takvası hasebiyle evini yaptırmıyordu. Bir gün kendisine: "Baba, sen bu işi yanlış yapıyorsun. Önce bu evi sen gönlüne yapma. Bunun taşını toprağını içerine doldurma. Sonra bunu Allah rızası için; çoluk çocuğun oturup içinde Allah'a şükretsinler, misafirlerini ağırlarsın, işte bu niyetle yap korkma!" dedim. O da yaptı. Bir gün ağaç vesaire almaya gitmiş dönüşünde karşılaştık. Bana dedi ki;

"Efendi, ağaç almaya gitmiştim. Ağacı aldım. Fakat gidip gelirken öyle boş gitmedim. Hem o iş oldu hem de ağaç aldım".

İşte böyle olur. Dünya işi bu işe engel değildir.

İnsan Kalbiyle İnsandır

Bu vücud mânâ için, bu dünya Fâni içindir. Evliyaullahtan bir zat çok yakışıklı bir genç görmüş. İçinde çok güzel olacağına hükmetmiş. Sonra içerisine nazar etmiş, bakmış ki çok kirli. "Yazık, çok güzel fakat içi boş!" buyurmuş.

Hakikaten öyle, insanın içerisi mülevves (kirli) dışı güzel olursa sanki altın bir kap içerisine sirke konmuş veya adamın içi necaset, fakat üzerine güzel, süslü bir elbise giydirilmiş gibidir.

İnsan kalbiyle, ruhuyla insandır. Cenab-ı Hak insanın içerisine (niyet, düşünce ve arzularına) nazar eder. Suretine değil.

Hakkıyla Korkmak ve Biat

Sûre-i Âl-i İmrân'da (Ayet: 102): *"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa, öylece sakının ve siz ancak müslümanlar olarak ölün"* âyeti, âlimler: *"**O hâlde, gücünüz yettiği kadar Allah'a karşı gelmekten sakının.** Dinleyin, itaat edin, kendi iyiliğiniz için harcayın. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir"* (Teğâbun: 16) âyet-i celilesiyle neshedildiğini söylüyorlarsa da, muhakkikini sûfiye birinci âyet'in mensuh olmadığını, ehl-i muhabbet ve ehl-i visâl için ma'mülün bih olduğunu, ikinci âyetin de ehl-i cennet olan visâl ehl-i olmayan zahidler, ebrâr için olduğunu emir buyuruyorlar...

Sahabe-i güzin beyat-ı rıdvanda mal ve canlarını feda etmek suretiyle mücahede edeceklerine dair (s.a.v) Efendimiz Hazretlerine biat etmiş olduklarından Cenab-ı Hak bu Cemiyeti bütün Melâike-i Kiramına göstererek sahabe-i güzinin büyükleriyle onlar üzerine mübahât buyurmuş.

Peygamberimiz (s.a.v) Efendimiz de sahabe-i güzinin bu biatlarından dolayı kendilerinin razı olacakları kadar istedikleri kimselere şefaat edebileceklerini emir buyurmuş. Bu gün de ayniyle öyledir. Fi sebilillah mücahede için, kendi nefsimizle mücahedede bulunmak olsun, biat edenler ayniyle ridvana dâhildir. Bunlar da istediklerine şefaat edecekler[163].

Kopardığın Yere Tekrar Yapıştır

"O, sizi yaratandır. Böyle iken kiminiz kâfir, kiminiz mü'mindir. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir" (Teğâbun: 2). Bu âyet_i kerimede zahiren kâfirlerin küfründe, müminlerin imanında pek de dahi ve te'sirleri yok gibi görünüyor.

Küfür ve imanı Cenâb-ı Hak takdir etmiştir. Artık kulun ne sun'u (müdahelesi) var denilebilir. Cenâb-ı Hak kullarının istidânı bilir. Ona göre takdir buyurur. "Her doğan İslam fıtratı üzere doğar[164]" hadis-i şerifi de bunu te'yid eder. Doğan çocuğun yakınları olan anası, babası onu islâmdan çıkarır. İslâm fıtratı, istidadını bozar.

---

[162] Huzur: Cânab-ı Hakk'ı zaman, mekân, yön, ittihad ve hulul olmaksızınAllah'ı beraber bilerek, görür gibi davranmaktır. Biz onu görmüyorsak da o bizi görüyor. İç ve dışımızdan haberdardır. Bütün sıfatlarıyla bizi ihâte etmiştir.

[163] Peygamberimizin şefaati haktır. Cenab-ı Hakk'ın müsaade buyurduğu mü'minler de şefaat edecekler. Rıdvan ağacı altında mü'minler, Peygamberlerimizin elini tutarak yemin ettiler. "Şüphesiz Allah, ağaç altında sana bîat ederlerken inananlardan hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı bilmiş, onlara huzur, güven duygusu vermiş ve onlara yakın bir fetih ve elde edecekleri birçok ganimetler nasip etmiştir. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir". Fetih Sûresi Âyet: 18 ve 19.

[164] Keşf'ül-Hafa Cilt: 2, Syf: 125, Hadis No: 1990, Buhari, Müslim.

Bir sünni ile bir mu'tezili mübahesede bulunurken mu'tezili: "Kul fiilinin halikıdır" iddiasını ispat için yanındaki elma ağacından bir elma koparır ve der ki: "Bunu ben kopardım". Sünni de ona der ki: "Peki, o elmayı kopardığın yere tekrar yapıştır!" tabii yapıştıramaz.

Ehl-i sünnet vel-cemaat mezhebinin i'tikadı ne cebir ne i'tizaldir. Kul cüzi iradesini sarf eder. Cenâb-ı Hak takdir eder, yaratır. "Her şeyin Halıkı odur, abd eliyle işlenir bilmeyen ilm-i ledünnü anı abd etti sanır".

Bir gün şeyh Efendi Hazretleri'ne arz ettim ki: "Gerek selefte gerek şimdi, birçok zevat eser yazmışlar. Kendilerinden sonra gelenler okuyup istifade ediyorlar. O vakit mevcut olan zevattan bazılarını saydım. Bunlar meyanında Hacı Hamza Efendi'nin divanını da söyledim.

Buyurdular ki:
"Anı ehl-i tevhid etmez illâ şirk ehli eder
Vahdet-i zata erenin dili lâl gerektir"

Saydığım kişiler için hiçbir şey emretmeyip yalnız "O, divan sahibinin sonunu görürsün" buyurdular.

Aradan dört sene geçti. Diyarbakır'dan Palu'ya geldim. Elini öptüm. Elimi tuttu, "Divan sahibinin işini işittin mi?" diye sordular. Unutmuştum. Meseleyi hemen hatırladım. "Hayır" dedim.

Kadıyı çağırttı. Hacı Hamza Efendi'nin Harput'a nefyini naklettirdi (sürgün ettirdi). Hz. Âişe ve Hz. Muaviye hakkında divanındaki bazı münasebetsizliklerden dolayı makam-ı meşihatta mahkeme edilmiş; "Gâh ceddimin tarafını çektim, gâh ben böyle şey yazmadım, matbaada ilâve etmişler" demiş. Matbaadan asıl nüsha getirilmiş, elhasıl nefyetmişler (sürgün etmişler).

Bu adam Harput'ta vefat etti. Önceleri Beyzade'nin yanına gider gelirmiş. Sonra işi anlaşılmış, daha gitmemiş. Şeyh Efendi Hazretleri dört sene evvel söylemişti. Erzurum'a gittiğimde bu divanı ben de gördüm.

Bir Sinek Kadar Değeri Yoktur

İnsanlar birkaç kısımdır. Ya kâfir, ya münafık ya mü'mindirler. Kâfir küfrünü ilan etmiş, Cenâb-ı Hak'la onun bir ilgisi kalmamıştır. Münafıka gelince bunların içi (kalplerindeki inanç) kâfirlerin içleri gibidir. Dışta tevhid ederler, ibadet yaparlar. Bunlar ikiyüzlü oldukları için kâfirlerden eşittirler.

Mü'minlere gelince içten ve dıştan inanır ve ibadet ederler. Ehl-i dünya olanlarının Cenab-ı Hak katında bir sinek kadar kıymetleri yoktur. Çünkü

dünyanın ind-i ilahide kadir ve kıymeti o kadardır. Öyle ise mü'min ehli dünya olmamalıdır. Olması münasip değildir.

Mü'minlerden ehl-i ahiret olanlar zahiren emirlere ittiba ve yasaklardan ictinâb ederler. Fakat içlerinin temizlenmesine, ilâhi ahlak ile ahlaklanmaya, zikir, fikir, aşk ve muhabbet-i Hakk'a, huzur agâhilik, esrâr ve maaniy-i hakaika ittılaa (hakikatkerin manasını anlamaya) çalışmazlar. Bunlar da ehl-i cennettir. Burada huzur ve agahiden mahrum, orada lika ve vuslât-ı Mevlâ'dan mahrumdurlar.

Müminlerden ehl-i Mevlâ olanlarla burada da her nimete naildir, ahirette de, en makbul insanlar bunlardır. İşte bunlar gaye-i halkı anlamış, rütbe-i ubudiyyet ve âdemiyyeti elde etmişlerdir.

Dünya ehli Allah katında pek kınanmıştır. Süre-i Necim'de (Ayet: 29): *"Öyle ise bizim zikrimizden (Kur'an'dan) yüz çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyen kimselerden yüz çevir"* buyuruluyor.

"Ey habib-i edibim, o kimseler ki zikrimden yüz çevirdiler, sen ki, emir ve tebliğat ile risâletin tamamıyla ifa ettin, ona zerre kadar tesiri olmadı. Artık ondan bir hayır umulmaz. Onu haline bırak. Ne yapılmak lazımsa ben yaparım. Çünkü o Hakk'ı murad etmez ancak cennât (cennetler) ve dünyayı murad eder. Bu gibileri hallerine terk et!". Emrolunduğuna nazaran bizim de dünyayı istemekten pek ziyade çekinmemiz, korkmamız, sakınmamız lâzımdır.

Cenab-ı Hak, insanı, nimet ve yoksullukla, fakirlik ve zenginlikle, sağlık ve hastalıkla elhasıl her şeyle imtihan buyurur. Hatta havatırın iyisini kötüsünü insanın kalbine getirmek de imtihan ve tecrübe eder.

Nitekim (Şems: 7-10): *"Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir. Onu kötülüklere gömüp kirleten kimse de ziyana uğramıştır"* buyurulmuştur.

Fücuru (İsyanı) da takvâyı (itaati) da insan kalbine Allah'ın ilham ettiğini emir buyurmuştur. Mü'minin kalbine şeriata aykırı bir şey geldiğini görünce: Rabbim benim ibadet ve ubudiyetimi veyahut şu emri hayrı işlememi murad buyuruyor, der ona ittibâ (uyar) ve muvafakat eder, kazanır".

Elhasıl isyandan da, itaatten da hep istifade edecek biziz. Yalnız biraz sabırlı olmalıyız. Hemen kötülüğe uymamalı, etraflıca düşünmeli, akıbetini hesaba katmalıyız!

Cenab-ı Hak Hz. Musa'ya buyurmuş ki; "İster misin ki bütün mahlûkatın teşbihi senin için ola!" Hz. Musa da: "Elbette Ya Rab isterim" der. Cenab-ı Hak:

"Öyle ise ya Musa, insanların ezâsına (eziyetlerine) katlan. Bak ben kullarımın rızkını veririm. Her türlü nimetlerimle onları nimetlendiririm, onlar yine bana şirk ederler. İsyan ederler. Ben onlara hemen ğadab (Allah'ın gazap etmesi) etmem sabrederim. Sen de biraz nasın (insanların) ezasına (eziyetlerine) sabret. Bütün mahlûkatın teşbihi senin için olur" buyurur.

Elhasıl ezây-ı nasa sabır tahammül büyük iştir!
"Hak şeyleri hayr eyler
Zannetme ki ğayr eyler
Ârif anı seyr eyler
Görelim Mevlâ neyler
Neylerse güzel eyler"

Dünya, İnsan, Saadet

Sûre-i Âl-i İmrân'da (Ayet: 145): *"Hiçbir kimse Allah'ın izni olmadan ölmez. Ölüm belirli bir süreye göre yazılmıştır. Kim dünya menfaatini isterse, kendisine ondan veririz. Kim de ahiret mükâfatını isterse, ona da ondan veririz. Biz şükredenleri mükâfatlandıracağız"* buyuruluyor.

Dünya sevabım (menfaatim) isteyene, dünya sevabı. Ahireti isteyene de ahiret verilir. Fakat bunların Hak'tan nasibi olmaz.

Şâkirinin yani nimeti bırakıp münimiyle olanların mükâfatı, Cenâb-ı Hakk'a vuslattır, huzur-u ilahi de devamlı Cemâl-ı ilâhiye nazardır.

Bu başka rütbedir, başka kemâldir.

Sûre-i Vâkı'a'da (Ayet: 8-11): *"Ahiret mutluluğuna erenler var ya; ne mutlu kimselerdir! Kötülüğe batanlara gelince; ne mutsuz kimselerdir! İman ve amelde) öne geçenler ise (Ahirette de) öne geçenlerdir. İşte onlar (Allah'a) yaklaştırılmış kimselerdir"* buyuruluyor.

Bu âyet-i celileye nazaran insanlar üç kısma ayrılmıştır.

(1) Ashab-ı meymene (kitabı sağdan verilenler)

(2) Ashab-ı meşeme (kitabı soldan verilenler)

(3) Sabıklar (Allah'a en yakın, ruhi tekâmülde en ileri kimseler.)

Bu taksim Efendimiz (s.a.v) zamanında böyle olduğu gibi şimdiye kadar gelenler hakkında da aynıyla bu taksim geçerlidir. Fakat Cenâbı Hak "Ashab-ı meymene" emrettikten sonra "Bu ashab-ı meymene kimlerdir, bilir misiniz?" ve Ashab-ı meş'eme" buyurduktan sonra keza "Bu ashab-ı meş'eme kimlerdir bilir misiniz?" diye bu iki sınıfın öğrenilmesini murad buyuruyor. Ta ki gidişatımızı düzeltip, ashab-ı meşeme olmaktan kurtulalım.

İnsan için diama muhasebe (hesaba çekmesi), murakabe (kendini kontrol etmesi) gereklidir. Meymene ashabı mü'minlerdir. Meşeme ashabı kâfirlerdir,

diye açıklanır. Veya kıyamet günü arşın sağındakilere meymene ashabı, solundakilere meş'eme ashabı, diyorlar. Anlaşılıyor ki; sağdakiler cennet ehli, soldakiler de cehennem ehlidir. Veya kitapları sağlarından verilenler ehl-i saadet, sollarından verilenler ehl-i şakavettir. Veya ashab-ı meymene burada ibadet ve taatla, iyi amellerle kendilerini mübarek edenlerdir. Ashab-ı meşeme de burada günah ve isyan ile kendilerini meşum (uğursuz) mülevves edenlerdir. Elhasıl böyle çeşitli şekillerde tefsir olunur. Hepsi de doğrudur.

Sabıklara gelince, içlerinde hizmetle cümleyi geçen mukarreblerdir. Yani Cenab-ı Hak bunları kendine yakın kılmıştır. Kendileri takarrüb etmemiştir. Çünkü öyle olsaydı âyet-i kerime: "ülâikel-mütekarrabun" buyurulurdu. "Ülâikel-mukarrabun" buyurulmuştur.

Evliyaullah makbullardır. Peygamberimiz Efendimiz de: "Siz cennet istediğiniz vakit, firdevs cennetini isteyiniz. Çünkü firdevs cenneti bütün cennetlerin ortasında, hepsinden yüce ve yüksek, enbiya ve evliyaya aittir[165]" buyurmuştur.

Mahlûkat arasında her üç sınıf adam bulunacaktır. Cümlesi de haktır.

Kâfirlerin azaba müstahak olmalarının sebebi neş'e-i ulâda (dünya hayatında) yalnız dünyayı istediler, onunla mutmain ve müsterih oldular. Dünya hayatına razı olarak neş'e-i uhrâyı (ahiret hayatını) inkâr ettiler, Cenâb-ı Hakk'a şirk koştular. İnkâr gibi büyük bir delilik üzerinde Israr ettiler. O halde mü'minlerin dünya hayatı ile mutmain olmaları ve yalnız bununla kalmaları ve dünyanın ahireti, Mevlâ'yı kazanma yeri olduğunu düşünmeyerek sırf dünyalarını tamire, nefis ve hevâlarının isteklerini tatmine vakitlerini ayırmaları katiyen caiz değildir.

Fil-vaki' dünya da lâzımdır. İslâm'da ruhbanlık ve keşişlik yoktur. Fakat dünya işimizi Cenab-ı Hâkk'ın emrine muvafık bir surette, muhalif olmayarak, meşru hudud içinde görürsek hem dünya işimizi görmüş hem de büyük bir ibadet yapmış oluruz.

Sonra (Vakı'a: 60 ve 61): *"Sizin yerinize benzerlerinizi getirmek ve sizi bilemeyeceğiniz bir şekilde yeniden yaratmak üzere aranızda ölümü biz takdir ettik. (Bu konuda) bizim önümüze geçilmez"* buyuruluyor. Yani sizi dünya hayatında dirilttiğimiz gibi ahiret hayatı için de öldürürüz. Bu hükme karşı koyacak, çekişecek, müsabakaya cesaret gösterecek hiçbir fert yoktur. Evliyaullah bu âyete şöyle mânâ verirler: "sizi burada iken evliyâullah neşesi üzere kılarız. Bu neşe şeklen ağır ise de yeni, taze bir hayattır. Bu hükme mani olacak kimse yoktur. İstediğimi aziz istediğimi zelil ederim".

[165] Et'Tac Cilt: 5, Syf: 404, Buhari.

Namazdan Maksat

"Mü'minler, gerçekten kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler" (Mü'minun: 1 ve 2) buyuruluyor. Namazda bu huşu, nasıl olur? Namazda huşu edemeyenler, demek felâh bulmaz!

Evet, namaz ecelli ibadettir. Peygamberimiz (s.a.v) Efendimiz de; "Huzursuz kılman namazın sahibine faydası yoktur[166]" buyurmuştur. Diğer ibadet ve taat gibi namazın da maksadı; zikir ve huşu' içindir.

Huzursuz namaz bir şeye yaramaz. "Ruhsuz ceset gibidir. Namazın dışında bu huşu ve huzura kendimizi alıştırmazsak namaza başlar başlamaz bunun tedariki gayri kabildir. Huzura alışık olacağız ki namazda da huzurlu olalım.

Kimin huzuruna çıkacağımızı, kimin ile muhatebede bulunacağımızı, kime münacaat edeceğimizi düşünerek namazın ne büyük bir ibadet olduğunu anlamalıyız!

Hz. Aişe (r.a) Efendimizden mervidir ki: "Aleyhisselatu Vesselâm Efendimizle konuşurken veya bir iş görürken namaz vakti girince birden bire bizi terk eder, güya bizi hiç tanımıyormuş gibi olur. Veya yaptığı işi hiç yapmıyormuş gibi olurdu[167]".

Hz. Ali (k.v) Efendimiz namaz vakti geldi mi kendilerine bir titreme arız olur. Benizleri sapsarı olurmuş. Sorarlarsa: "Kimin huzuruna çıkacağız, nasıl korkmayalım, nasıl böyle olmayalım." buyururlarmış!

Bize gelince, ne yaptığımızı bilmiyoruz. Namaz kıldık diyoruz. O kadar cahiliz ki bilmediğimizi de bilmiyoruz. Gerçi âlimler "Namaz evvelinde ve sonunda huzur olursa kâfidir" diyorlar, doğrudur. Fakat bu kadarcık kâfi değildir. Bu kadarcık bir huzurla murad-ı ilâhi veçhiyle ibadet edilmiş olamaz!

İnsanı Allah'a yaklaştırmayan bir namaz, insanı Allah'tan uzaklaştırır. Namazı sahih olanın diğer ibdetleri de sahih olur. Namazın ruhu; huşu' ve huzuruna dikkat etmektir.

Her Talip, Allah'a Talip Sayılmaz

Milyonlarda mahlûkat arasında ancak birkaç adam Allah'a talip oluyor. Hatta her talip de Allah'a talip olamaz. Kimi keramet, kimi keşf, kimi câh (makam) ve riyâset (yöneticilik) talibi olur!

Her şeyi söylemek olmuyor. Herkes kendini bilir! Eserden müessire intikal meslekleri işin nihayetinde âfaktan enfüse teveccüh edecekleri için hem uzun hem de tehlikelidir. Bu yolu izleyen târiklerde ehl-i bid'at çoktur. Yalnız Nakşi Tarikatı diğerlerinin nihayeti olan huzur dersini "Allah'ı kendine karib bilmek ilmini" önceden tahsile sâlik olduklarından, bu tarik tehlikesiz ve çok kısadır. Onun için elimizdeki nimetin kadrini bilmek lâzımdır.

Ruh ve Nefis

Görmek, işitmek, telezzüz etmek vesaire ruhun bazı âsârıdır. Ruhun eserleri emir âleminden, asıl âlemdendir. Bu vücuda taalluku dolayısıyla o âlem-i asıldan tamamen kesilmiş değildir. Ruhun âsârı yalnız görmek, işitmek vesaire olmayıp, esrâr ve maarif-i Rabbaniyeye vukûf, Cemâl-ı ilâhiyeye devamlı nazar, Cenab-ı Hakk'a vuslât istidâdım da hâizdir. Tıpkı bir ağaç gibi. Nasıl bir ağacın dalı, budağı, yaprağı çiçeği ve meyvesi vardır. Fakat bu yaprak, bu çiçek ve bu meyveleri kuvvesindedir. Ağaç lazım gelen terbiyeyi, suyunu bulursa bunlar, o vakit meydana çıkar. Yetiştirdiği meyve de kendinin aslıdır. Ruh da böyledir. Aslında pek büyük ve zahirdir. Cenab-ı Hak öyle yaratmış[168].

Buraya geliriz çocuk iken bu kesrete alışırız. Ruh böylece aslını unutur. Mahsusata taalluk, sâfiyet-i asliyesini kaybeder. Eğer ruhu tasfiyeye çalışırsak onun üstadı vasıtasıyla aşısı yapılır, meyvesi idrâk olunur. Yani hakâik ve esrâr-ı Rabbaniyeye vakıf, maarif-i ilâhiyeye muttali' ehli huzur ve müşâhade, erbâb-ı vuslâttan oluruz.

Bu vücudumuzda nefis, acâib bir düşmandır. Cahildir, inatkârdır. Günaha düşkündür. Münkirdir. Bu vücud mülkünü istila etmek, onu daima fenalığa sevk etmek ister. Vücudu bunun tasarrufundan kurtarıp ruhu sultan, hükümdar kılmak lazımdır. Yok, eğer nefsin hükmü altına girerek, ruh-u insaniyeyi öldürmüş oluruz. Onu ne derece çürütmüş isek, Cenab-ı Hak da onun üstünde bir azap ile bizi azaplandırır.

Ruh-u insaniyi za'yeden ruh-u hayvani ile kalır. Suretteki âdemiyetin hükmü kalmaz. Belki hayvandan da aşağı olur[169].

---

[166] İhyâü Ulûmi'd-Dîn Cilt: 1, Syf: 159.

[167] Bulunamadı.

[168] Ruh, hayatın aslıdır. Eserleri ile hakkında bilgi ediniyoruz. Mahiyeti ve beden ile olan taalluku hakkında, kesin ve tam bilgimiz yoktur. İnsana cenin halinde iken nefhedilir. Ölüm hadisesinde nez' edilir. Mahlûktur, ölüm acısını tadacaktır. Ahiret âleminde ruhlar, ebedidir. İyilerin ruhları "illiyyinde" kötülerin ruhları "siccindedir". "*Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: "Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir"* (İsrâ: Âyet 85).

[169] İnsan, beden ve ruhun kuvvelerinden hâsıl, seçkin bir varlıktır. Bedenin temel ihtiyaçları: yeme, içme ve birleşmedir. Bu şehvetlerin şiddet ve aşırılık kazanması, ruh ve kuvvetlerini öldürür. Ruhun faydalı olabilmesi için vücudun varlığına ihtiyaç vardır. Ruh ve aklın hâkimiyeti altında vücudun ihtiyaçlarının sağlanması, hikmet denilen yüce bir bilgiyi doğurur. İşte insan ile hayvanın farkı budur. İnsan, ruh ve akıl sahibi iken bu istikameti elde edemezse, bir hayvandan daha aşırı şehvet sahibi olur.

Kur'an Kalplere Şifadır

Kur'an-ı azim şifadır, hüdâdır. Fakat hastalığını bilenlere göre şifadır. İnsanlar, emraz-ı batıniyye (iç hastalıkları) ile malüldür (hastalıklıdırlar). Bunun için etibba-ı ilâhiye (ilahi doktorlara) müracaatla tedavi olunmak lazımdır.

Kur'an, muamelâtımızı nasıl ve ne suretle yiyip içeceğimizi, oturup kalkacağımızı, zahir batın hastalıklarımızı ve tedavi usulünü her şeyi bize bildirir. Biz, kendimizi Kur'an'a uydurursak kazançlı oluruz. Mü'minlere ait birçok âyet-i celile vardır. Ezcümle Sure-i Haşir'de (Ayet: 18): *"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve herkes, yarın için önceden ne göndermiş olduğuna baksın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır"* buyuruluyor. Yâni, Ey iman edenler siz azabın her türlüsünden gerek nâr-ı cahimden (cehennem ateşinden) gerek nâr-ı firaktan (ayrılık ateşinden) korununuz. Mucib-i azâb (Azabı gerektiren) ve hüsran olan zahir ve batın maaşıyla cüret etmeyiniz. Her nefis bugün baksın ki yarınki gün için, kıyamet için, ahirete ne gönderdi. Böyle muhasebe ve murakabe-i evkatta (vakitleri kontrolde) bulununuz. Bu muhasebe neticesinde bugün iyi etmiş iseniz buna şükrediniz. Aldanmamak için gelecek gün için daha ziyade iyilik yapınız. Şayet hasbel-beşeriyye (insanlık gereği) bir kötülük etmiş iseniz o kötülük defter-i âmâlınıza (amel defterimize) yazılıp ahirete gitmeden tövbe ediniz. Onu silmeye çalışınız. Allah ğafur ve tevvabdır. Böylece amellerini ve ahlakınızı düzeltiniz. Ebrar (Allah'ın iyi kulları) sınıfına giriniz. Bu kâfi değildir. "Allah'tan korkunuz" emriyle bütün masivadan kalbinizi, ruhunuzu sırrınızı tathir (temizleme) ile bana has kullardan olunuz. Tahkik Cenab-ı Hak işlediklerinizi bilir. Ona göre hareket ediniz. Benden gizli bir şey olmaz. Ben size, sizden daha yakınım. Ona göre mücâzât ve mükâfat ederim" buyuruluyor.

Bu bir emirdir. Müslümanlar murakabe (kontrol) ve muhasebe-i evkât ile me'murdur. Şimdi hangimiz, hangi müslüman bu mürâkabeyi, muhasebeyi yapıyor?

Bütün tarikatlarda mürakabâ ve muhasebe-i evkât vardır. Peygamber Efendimiz de: "Hesaba çekilmeden önce nefsinizi hesaba çekiniz[170]" buyurmuyor mu? ve "İki günü müsavi olan aldanmıştır[171]" buyurmuyor mu?

Evet, her mü'min amel ve ahlâkının murakabesini, muhasebesini yapmalıdır. Akıl ve şeriat bunu gerektiriyor!

---

[170] Bulunamadı.

[171] Bulunamadı.

Şüpheli Olandan Sakınmalıdır

Âlimler, bir şeyin helal olmasında veya kerahetinde ayrı ayrı görüş beyan etmişlerse, mutlaka o şeyde dünyevi veya uhrevi zarar vardır. "Kişi, bir beis yoktur[172] ile amel etmeyi bırakmadıkça muttakilerden olamaz[173]" hadis-i şeriftir. Meselâ tütün içmek gibi. Hatta âlimler "bir beis yoktur" derlerse de de onun terki evlâdır.

Âlimler kitap, sünnet, icmâ' ve kıyâs gibi şeri delillere dayanarak, çok güç mesaiden sonra içtihatlarını beyan ederler. Hakk'a isabet ederlerse iki ecir edemezlerse bir ecir alırlar. Özellikle Ülmâyi billâh, şüpheli şeylerden sakınırlar. "Helal belli haram bellidir. İkisi arasında şüpheli şeyler vardır, İnsanların çoğu bunu bilmez. Kim şüpheli şeylerden sakınırsa, dinini, ırzını korumuş olur[174]". Ve: "Sana şüphe vereni ferken Şüphe vermeyenle amel et" hadis-i şerifleriyle amel ederler. Amellerinde hata ihtimali kalmaması için böyle yaparlar. Azimet üzere hareket ederler. Ruhsatla iş yapmazlar;

İşlerinde hataya meydan vermemek için istihare, istişare ile beraber kalplerine danışırlar. İyice düşünüp, taşındıktan sonra işlerini yaparlar. "Müftüler fetva da verse kalbine danış[175]" "İstihare eden yanılmaz[176]" hadis-i şerifleri hükmünü icra ederler. Allah'tan yardım ve kurtuluş dileyerek, vaki (vuku bulan) kusur ve hatalara da istiğfarda bulunurlar. Radiyallahu anhum, acmâin.

Şeytan, Azıttıklarıyla Cehennemdedir

Şeytanın canının cehenneme gideceğini çok kimseler bilmez, Sûre-i Mülk'te (Ayet: 5): ***"Andolsun biz, en yakın göğü kandillerle donattık. Onları şeytanlara atılan taşlar yaptık ve*** *(ahirette de) onlara alevli ateş azabını hazırladık"* buyurularak, şeytanlar için azab-ı sair (alevli ateş azabı) hazırlandığım emrediyor.

İnsanların derece-i, ahlâkiyelerine göre şeytanların da azap göreceğini ve hangi ma'siyete insanları sevk etmişlerse o ma'siyet erbabının gideceği cehenneme şeytanların da birlikte gideceği diğer ayet-i celile ile açıklanmıştır.

---

[172] Câiz

[173] el'-Çami's-Sağıyr, Cilt 2, Syf: 204, Tirmizi.

[174] el'Camiu's-Sağıyr, Cilt 1, Syf:153, Buhâri.

[175] erCamiu's-Sağıyr, Cilt: 1, Syf: 40, Buhari Tarihinde.

[176] el'Camiu's-Sağıyr, Cilt: 2, Syf: 145, Tabarâni

Cehennem kat, kattır. Cehennemin en üst tabakası mü'minlerin günahkârlarına aittir. Aman, dikkat edelim. Nifaktan kendimizde bir eser bırakmayalım. Zira (Nisa:145):*"**Şüphesiz ki münafıklar, cehennem ateşinin en aşağı tabakasındadırlar.** Onlara hiçbir yardımcı da bulamazsın" buyurulmuştur. "*Münafık konuştu mu yalan söyler, söz verir, sözünde durmaz, emanete riayet etmez[177]" buyurulmuştur.

Yahudileri Yahudiliğe, nasarayı nasraniyete, münafıkları münafıklığa ve mü'minleri günaha sevk eden şeytanlar, onların her birinin gideceği cehenneme beraber gidecektir.

Bu sûre-i celilede (Mülk:12): *"Görmedikleri hâlde Rablerinden korkanlar için bir bağışlanma ve büyük bir mükâfat vardır"* buyuruluyor. Evet, biz ahireti henüz görmedik. Kabirden yeniden dirilmeyi, haşri neşri, cehennemi ve nimeti görmedik. Fakat elhamdülillah görmüş gibi inanmışız. Cenab-ı Hakk'a manimiz bu suretle iman-ı ğaybdir. Bu iman ind-i ilâhide pek makbuldür. Ayniyle Rablerinden korkanlara mağfiret vardır. Sürurun tam olması için de "ecr-i kebir" vardır. Bu iman bizi gözle görme (iyân) ve kesin bilgi (ikân) mertebesine ulaştırır.

Ehl-i aşk ve muhabbet belki erbâb-ı huzur ve visâl eder. Muhabbet ve aşk oldu mu insan temizlenir. İlâhi aşk derdi büyük bir devadır. Bu dertten ötürü Hz. İbrahim'in içinden gök gürültüsü gibi zaman zaman sedalar gelirmiş. Peygamber Efendimizin içerisinden de: "Bir tencere ateş üzerinde nasıl iniltiler ederse Efendimizin mübarek göğüslerinden de öyle iniltiler gelirdi[178]". Hz. Sıddık'ın içerisinden de yanmış ciğer kokusu gelirmiş!

Nefis insana düşmandır. Çünkü (Teğabun: 14): *"Ey iman edenler! **Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olabilecekler vardır. Onlardan sakının.** Ama affeder, hoş görüp vazgeçer ve bağışlarsanız şüphe yok ki Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"* âyeti ile (Sebe': 37): *"**Ne mallarınız ne de çocuklarınız, sizi bizim katımıza daha çok yaklaştıran şeylerdir!** Ancak iman edip salih amel işleyenler başka. İşte onlar için işlediklerine karşılık kat kat mükâfat vardır. Onlar cennet köşklerinde güven içindedirler"* âyeti celilesi nefisten sayılan şeyleri düşman olarak göstermiştir. Ne edip edip bu düşmanı Allah'a dost etmek lâzımdır. Bu da onun arzularına muhalefetle mümkündür ki nefsin arzulan mal, zevce, evlât gibi dünyevi, fani olan şeylerdir. İbrahim Hakkı şöyle diyor:

"Nur ve zulmetten yoğurmuşlar seni
Cânı nur anla zulmet bu teni

Ten muradı ekl-ü şürb-ü mülk-ü mal
Can temennâsı cemâl-ı zü'l-celâl

Lâ cerem ednâ yeri ednâ sever
Yani ten dünya vü cân Mevlâ sever

Ariyet gömlektir üç günlük tenin
Besle cânı âriyet nendir senin"

Vücutta akıl, evin erkeği, nefis de evin kadını, vücut da ev gibidir. Eğer kadın erkeğin emrine uyarsa o evde uyum, hüsnü müaşeret ve saadet olur. Yok, şimdiki kadınlar gibi "hürriyettir" diye çarşafını (örtüsünü) atar, erkeğinin emrine bağlı olmazsa, o evin rahatı bozulur. Bu vücut da böyledir. Artık bu vücut için saadet temini mümkün olmaz. Vücut evi berbat olur, kalır!

Kur'an-ı Kerim'de (Nahl: 97): *"Erkek veya kadın, kim mü'min olarak iyi iş işlerse, elbette ona hoş bir hayat yaşatacağız ve onların mükâfatlarını yapmakta olduklarının en güzeli ile vereceğiz"* buyurulmuştur.

Ümmeti Muhammed'in Husisiyeti

Cenâb-ı Hak bu ümmetin azını çok etmiştir. Bu da Peygamberimiz sâyesindedir.

(1) *"Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin"* (Bakara: 152) bu ümmetin şanındandır. Geçmiş ümmetlere bu nimet verilmemiştir. Mezkûr-u ilâhi olmak çok büyük nimettir.

(2) Bir haseneye (iyiliğe) on sevap verilir. Geçmiş ümmetlerin iyiliklerine bir sevap verilirdi. İhlâs muhabbet, zikir, fikir, huzur ve agâhiliğe göre bire yüz, yedi yüz, biğayri, hisap olarak kat, kat sevap verilir.

(3) Kelime-i tevhidi geçmiş ümmetler yirmi dört saatte bir defa söylerlerdik. Biz zikr-i kesirle me'muruz. Zikir için sinir yoktur.

(4) Kur'an-ı Mübin bu ümmete verilmiştir. Ahir zaman Peygamberi "Hatemül-enbiyâ" bizim peygamberimiz olmuştur.

(5) Geçmiş ümmetler isim ve sıfatlara davet edilmiş. Biz zat'a davet edilmişiz.

---

[177] Mesabih'üs-Sünneh, Cilt: 1, Syf: 6, Buhari.

[178] Mesabih'üs-Sünneh, Cilt: 1, Syf: 50.

Ümmet-i Muhammed bu gibi hususiyetlerle diğer ümmetlerden mümtaziyeti (seçkinlikleri) açıktır. Fakat gerekir ki biz de kadrimizi bilelim. Nefsimizi uslandıralım. (Bu işle uğraşırken) dünyamız kalır derseniz; hayır, kalmaz (deriz). Mal, mülk, makam ve falan falan bu işe engel değildir. Yeter ki bunlar meşru olsun.

Mani olan nefis ve ğayr-i meşru kazanç elde etme düşünceleridir. Meşru kazanç sevgisi, kalbe işlememiş mal, menâl (nâil ve sahib olunan şey), evlâd ve iyâl (bir kimsenin geçimini üstlendiği kimseler) Cenab-ı Hakk'a kulluğa ve vuslata engel değildir!

Acem Kisrâ'larından bazıları divan kurulup da emir ve yasakta bulunup hükümet yapacakları zaman oturdukları yerin arkasına, bir adam me'mur ederlermiş. Bu adamın görevi de arkada daima "Cenâb-ı Hak lâyezâl'dır, bâkidir. Sen kulsun, fânisin" demek imiş. Bu adam böyle dedikçe o da: "Evet ben kulum" der ve kulluğa yakışacak şekilde adalet ve kulların işlerini eşit şekilde görürmüş.

Kibir, azamet Hakk'a layıktır. Ne olursak olalım, Haddimizi bilmeliyiz. Allah'ı ve kul olduğumuzu unutmamalıyız.

İnsan serâpa (tepeden tırnağa, baştanbaşa) kusurludur. Erzurum'da Habib Baba vardı. Biz ona yetişemedik fakat kâmil bir zat idi. Kaydalların Şeyh Efendi namında bir zat da vardı ki bu da âlim, fazıl farsça çok bilirdi. Bu adam talebelerine sabahları konağında havuz başında Mesnevi okuturmuş. Bir gün okuduğu yer, şeyhler aleyhinde bahseden bir yer imiş. O gün Habib Baba bu zatın konağına gitmiş. "Mesnevi dinlemeye geldim". Hoca Efendi bahsin şeyhler aleyhinde olduğunu bildiği için "Bugün okumayalım, muhabbet edelim" demiş. Okuyunuz, okumayalım sözleri bir hayli geçtikten sonra Baba Hazretleri demiş ki: "Mesnevi'nin bu günkü dersini bildiğim için dinlemeye geldim". Bunun üzerine Hoca Efendi de okutmuş. Hoca Efendi Mesnevi'de şeyhlerin kusurlarını okudukça, saydıkça eli göğsünde boynu eğik: "Eyvallah, kusur bendedir" dermiş.

Hakikaten böyle olmalıdır. Dışarıda her kim bizim için bir şey söylerse, yaparsa: "Eyvallah, kusur bendedir" demek lazımdır!

Korkanlar Âlimdir

Kur'an-ı Kerim'de (Fatır: 28): *"İnsanlardan, (yeryüzünde) hareket eden (diğer) canlılardan ve hayvanlardan yine böyle çeşitli renklerde olanlar vardır.* ***Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar.*** *Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır"* buyuruluyor. Cenâb-ı Hak'tan en çok korkanlar, âlimlerdir. Veyahut çok korkanlar âlimlerdir, demek doğrudur[179]. Korkmayanların ilmi de olsa, ulemadan değildir, demektir.

Hazret-i Cüneyd buyuruyor ki: "Ben musibetler anında şikâyette bulunmam çünkü bu belâ ve müsibet ilâhi celâl'ın icâbıdır". Doğrudur. Cenâb-ı Hak bizi afat ve musibetlerden korusun. Biz pek aciziz, hiçbir şeye tahammülümüz yoktur.

Cenab-ı Hak irade ve ihtiyar verdiği için insanları sorumlu tutar. Cebir yoktur, ilim ve fen sahipleri önce ne ilim ne de fen bilgilerine sahip idiler. Âlimlere müracaatla tahsil ettiler. Âlim ve fenne aşina oldular. İlm-i batın da böyledir. İrade ve ihtiyarımızı bu tarafa sarf eder ve erbâbını bulur, ona hizmet edersek bu ilmi de elde ederiz. Nefsimizi ıslah, kalbimizi kötü huylardan tahliye ve güzel huylarla tahalliye muvaffak oluruz.

Cenâb-ı Hak kalbi acâib yaratmıştır. Hem marifet, hem nâzârgahı ilâhi mahallidir, İlâhi âdet öyle. Daima lâtif, nadir şeyleri kesif şeylerde gizlemiştir. Şalı anda, ipeği ufak bir koza içindeki böcekte, inciyi sedefte, kendi sırrını da bu kalpte gizlemiştir.

Kalbin temizliğine çok dikkat etmemiz lazımdır. Arifler: "Dıştaki ayıplara vâkıf olmaktansa, nefsin ayıplarına muttâli' olmak daha iyidir" derler. Kabirleri keşif ve nâsın kalbindekine bilgi elde etmek dışarı işidir. Bunlar insana kendini görme ve beğenme verir. Allah'tan uzaklaştırır. Nefsin ayıplarına muttâli (vakıf) olmak ve onu düzeltmek yakınlığa ve vuslata sebeptir.

"Bermurad olmak için bi-murad olmak lâzımdır. "Fakat nasıl bi-murâd olacağız ki, bermurad olalım? İnsan, nefis ile ruhtan ibarettir. Ruhun emel ve muradına uygun davranmak, ber-murad olmaktır!".

Hz. İbni Abbas, Peygamber Efendimiz'den Ebu Talib'in birçok hizmetlerinden bahsederek mükâfat görüp görmeyeceğini sormuş. Peygamberimiz de, cehenneme gideceğini fakat yanmayacağını emir buyurmuş. Fakat bu emir câiz ki Aleyhisselatu Vesselam Efendimizin ilk emirleri olmak mümkündür. Çünkü Peygamberimizin ana ve babasını, Ebu Talibi Cenâb-ı Hakk'ın izniyle diriltip onlara iman telkin ettiği kitaplarda münderiçtir (mevcuttur). O halde Hz. Ebu Talib'in cehenneme hiç girmemesi lâzım gelir. İtikâd-ı fakirânem de böyledir.

Sallallahü Aleyhi Vesselem Efendimiz: "Ben cehennemi gördüm. Cehennemde bir adamın yandığını gördüm ki o da Hatem-i Tayy idi[180]" buyurmuştur. Hz. İbni Abbas Ebu Lehebi sormuş, Efendimiz: "o cehennemdedir" yalnız pazartesi günleri yanmayacaktır. Çünkü ben doğduğum gün cariyesi müjde getirmiş o da cariyeyi azat etmiştir. Bundan dolayı o günlerde yanmayacaktır" buyurmuştur[181].

Bazen musibetler de sebeb-i saadet olur. Meselâ Hz. Musa Aleyhisselam Firavun'un sarayında nân ve niam içerisinde büyürken bir kıptiyi öldürdü. Firavun onu katledecekti, firar etti. Bu firar onu Hz. Şuayb'a getirdi. Sahib-i âsâ olu. Peygamber oldu. Hem de Kelim'ullah oldu!

Cennet ve Cehennem Ashabı

"Cehennemliklerle cennetlikler bir olmaz. Cennetlikler kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. Eğer biz, bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, elbette sen onu Allah korkusundan başını eğerek parça parça olmuş görürdün. İşte misaller! Biz onları insanlara düşünsünler diye veriyoruz" (Haşr: 20 ve 21) âyet-i kerimesiyle cehennemliklerle, cennetliklerin müsavi olmayacağı, cennetliklerin her türlü fevz ve necâta mazhar olacağı belki "gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve kalb-i beşerin düşünemediği nimete mazhar olacaktır.

Cenab-ı Hakk'ın bunu haber vermesinden muradı kullarının şimdiden ehl-i cennet ve ehl-i fevz ve necât olmaları için icâb eden yolu tutsunlar zahirlerini, zahir-i emr-i şeriata batınlarını şeriatın batın emrine, kur' anın batın emrine tatbik etsinler diyedir.

Yalnız iman kâfi olsaydı, Cenab-ı Hak bu kadar sâlih amelleri, güzel ahlâkı, zikir fikir ve ameli emretmezdi. Demek ki yalnız iman kâfi değildir. İmanla beraber salih amel, güzel ahlâk, zikir ve fikir gibi enirlerin de işlenmesi lazımdır. Bununla iman hem korunmuş hem iman kemâle ulaşmış olur.

"Eğer biz bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik onu Allah korkusundan baş eğmiş param parça olmuş görürdün" buyuruluyor. Demek ki insan o kadar ğafil, o kadar cahil ve cesur ki dağı taşı eriten bunca emirler ve yasaklar ona tesir etmiyor. O kendi işinde kendi hevâsında...

Sonra: "Bu misali insanlara veriyoruz ki düşünsünler" buyuruyor. Yani, bu misalleri irâd ediyoruz ki insanlar akıllarını başlarına alsınlar, iyi amellere, emirlere dönsünler, demektir,

İkinci namazından sonra Nebe Suresi'nin okunmasının sebebi; bu sure-i celile üç şeyden bahseder. Kıyamet ve cehennem ehli ile cennet ehlinin halleridir.

Peygamber Efendimiz buyurur ki : "Dünyanın ömrü bir gün gibidir. Ben bu günün ikindi vaktinde bu âleme geldim[182]". Yani kıyamet yakındır. Bizzat zat-ı Hümayunları alâmet-i kıyamettir. Bu hadis-i şerifi müslümanlar teemmül etsinler (düşünsünler). Kıyametin kemâli kurbiyetini teemmülle ahiret için lâzım gelen hazırlıkta bulunsunlar.

Nebe sure-i celilesini, Nakşiler ikindi namazından sonra hep okurlar. Bilmem ki nas (insanlar) tarafından sebebi acaba biliniyor mu?

Sûre-i Abese'de (Ayet: 33-37): *"Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı gün kulakları sağır edercesine şiddetli ses geldiği vakit, işte o gün onlardan herkesin kendini meşgul edecek bir işi vardır"* buyuruluyor. Bu âyet-i celileye, bir de bize ve işimize bakıyorum!

Biz burada herkesle dost oluruz. Fakat kabirde âlem-i berzahta haşir ve neşirde de buradaki dostlarımızla enis (dost) olabilecek miyiz? Ayet-i celile açıktır.

Kıyamet öyle bir gündür ki o gün baba oğuldan, oğul babadan, kardeş, kardeşten elhasıl her fert kendinden bir diğerine mazarrat bulaşmasın diye herkesten firar edecektir. Daha enis (dost) olmak nerde kalır?

O halde bizimle kabirde, haşirde, her halimizde enis (dost) olacak "Mevla'mızdır". O'nunla burada enis olmalıyız. Ahirette enis olma ihtimali yoktur.

Bu sebeple bize enis, yani dost olmayacakları terk etmek, salih amel, zikir, fikir, güzel ahlâkla ahlaklanmaya ve kalbimizi, ruhumuzu, sırrımızı tathire, huzur ve üns-ü Mevlâ'ya çalışmalıyız.

Yiyin İçin Afiyet Olsun

Hâkka Suresi'nde (Ayet: 24): *"(Onlara şöyle denir:) "Geçmiş günlerde yaptıklarınıza karşılık, afiyetle yiyin, için"* buyuruluyor. Yani erbab-ı saadete ehl-i cennete yarın denilecek ki: "Eyyam-ı haliyede, neş'et-i ulâda iken kubbeli lillah, şevkan lillah yemediniz içmediniz (haramlardan sakındınız) lisan ve kalbiniz malâyâni ve vesaireden, alâkik ve avâkiden alıkoydunuz, meşgul etmediniz. Şimdi ona mukabil ilâhi nimetleri yiyiniz, içiniz müstefid olunuz (yararlanınız)".

O zaman söylenilecek sözü Cenab-ı Hak şimdi haber veriyor. Mü'minler burada iken bu nimetlere hazırlansınlar. Bu nimete kendini hazırlamayanlar tabiidir ki yarın bu hazdan mahrum kalacaklardır.

---

[179] Alimler Allahtan korkarlar, ilim bilmeyi, bilmek ise korkma ve sakınmayı icap eder. Veya Allah'tan korkanlar âlim olurlar. Yani hayatları; ilmin gerektirdiği işlere muvafık ve mutabık olur.

[180] Bulunamadı.

[181] Mevahibü Ledünniye Ter., Cilt: 1, Syf: 24.

[182] Mesabih'üs-Sunneh, Cilt: 2, Syf: 211, Buhârî.

Cenab-ı Hak mü'minlerin nimetlerinin birçoğundan müstefid olmalarını (faydalanmalarını) diliyor. Bunun için gerek Kur'an'ı Mübin'de, gerek peygamberi lisanından müminleri ikaz ediyor.

Mülk Suresi'nde (Ayet: 13 ve 14): *"Sözünüzü gizleyin, yahut onu açığa vurun; (fark etmez). Şüphesiz Allah, sinelerin özünü (kalplerde olanı) hakkıyla bilir. Yaratan bilmez mi? O, en gizli şeyleri bilir, (her şeyden) hakkıyla haberdardır"* buyuruluyor.

Siz kavlinizi ister izhâr (açığa vurun), isterse açığa vurmayın. Cenab-ı Hak göğüslerin sahibidir, bilenidir. Yaratan, yaratıcı yarattığını bilmez mi?

Zât-i Kibriya lâtif ve habirdir (her şeyi bilendir). Hem dikkat ediniz; "gizleyiniz"! Önce zikretmiştir. Yani nefisler, kalp ve bütün gizliliklere vâkıftır. Zira buyuruyor ki (Kâf: 16): *"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz,* ***ona şah damarından daha yakınız****"*. O halde yalnız dış temizlik kâfi gelmez. Asıl muzmerâtmız (gizlediğimiz fikir ve niyetler) karin-i nezâhet olmalıdır.

İnsan, niyet, düşünce, iman, ihlâs gibi batına ait olan yönüyle insandır. Düşünce ve niyeti bozuk olan şeklen de insan olsa, değeri yoktur. Cenab-ı Hak kalbe nâzâr eder, şekle nazar etmez!

Bize bizden yakın ve müzmerâtımıza vâkıf bizim bilmediklerimizi dahi bilendir. Böyle bilip hareket etmeliyiz. Taharet-i batiniyeye dikkat etmeliyiz. İyi niyet ve fikir sahibi olmaya çalışmalıyız. Gerçi muvaffak kılan Cenab-ı Hak'tır. Ama bizim de yolunda bulunmamız lâzımdır.

Geçmiş ümmetlerin Peygamberleri âlem-i ahireti teşriflerinden sonra dinlerini terk, kalpleri küfür ve isyan karanlığıyla kararır, fısk ve fücurla uğraştıklarından Cenab-ı Hak haber vererek ümmet-i Muhammed'in böyle olmamalarını tembih ve ikaz buyurur.

Hz. Allah, Resul-u Ekrem'in hürmetine bu ümmet içerisinde, âlimler, veliler gibi büyük zatlar yetişmesini müyesser (kolay) kılmıştır. Bugüne kadar bu din muhafaza buyurulmuştur. Fakat Peygamber zamanından uzaklaştıkça dindeki eski himmet ve gayret kalmamıştır. Haliyle bid'atlar, ma'siyetler ve diğer şeylerle dini hayat bozulmuş ve bozulmaya yönelmiştir!

İbni Abbas (r.a) Efendimizden sormuş, cevaben: "Sen Cenab-ı Hakk'ın emir ve yasaklarına riayet ederek, onu muhafaza et. Allah da seni muhafaza eder[183] emrini almıştır.

Biz, Cenab-ı Hakk'ın emrini tutup, yasaklardan sakınırsak Allah'ı, dinini muhafaza etmiş oluruz. Şimdi biz, ancak bu şekilde kendimizi kurtarabiliriz.

Gerçekten sıhhat, pek büyük bir nimettir. Fakat insan hasta da olur, sağırda olur. Kendine kalsa ne hasta olmak ne de ölmek ister. Fakat insanın istemesiyle olmaz. Sure-i Necim'de (Ayet: 24 ve 25): "*Yoksa insan (kayıtsız şartsız), her temenni ettiği şeye sahip mi olacaktır? Oysa, Ahiret de dünya da Allah'ındır"* buyurulmuştur. İnsanın her temenni ettiği şey olmaz. Dünya ve ahiret, ilk ve son Cenâb-ı Hakk'ındır.

Allah korkusu olmasa, insan ne ibadet ve ne de kulluk eder. Makam-ı Uluhiyetten korkmak ise pek büyüktür. Rahman Suresi'nde (Ayet: 46): *"Rabbinin huzurunda (hesap vermek üzere) duracağından korkan kimseye iki cennet vardır"* buyuruluyor. Makam-ı uluhiyetten korkanlar için iki cennet olduğu emredilmiştir.

Havf (korku) iki türlüdür. Biri azab-ı ilâhiden, diğeri de makam-ı uluhiyetten korkmaktır. Zat-ı uluhiyetten korkmak elbet büyüktür. Cenab-ı Hak'tan her halde korkmak lazımdır. Korkmayanlar (günah ve ma'siyet işleyenler) ilâhi azaba müstahak olacakları açıktır.

Muhakkikin buyururlar ki: "Safvetle şehvet bir arada olmaz". Şehvet demek nefsin istekleridir. Bu istekler saffete engeldir. însan saffet ve taharet elde etmedikçe Cenab-ı Hakk'a lâyık olamaz. "İki cennet" buyurulduğu ne buradaki darüs-selâm olan kalbe ve ne de ahiretteki cennete veyahut ne ahiretteki cennete ve ne de cennet" i zat'a işarettir. Korkmayanlar bu cennete giremezler.

Herhalde nisbet-i huzurumuzu muhafaza etmek, Cenab-ı Hak'tan korkmak, Hakk'a ulaştıracak bir tarikata bir şeyhi kâmile intisabla terbiyesinde bulunmak lâzımdır.

Şimdi kâmil bir şeyh de ele geçmez ki intisâb edip terbiyesine girelim. Ne yapalım başka çare yok. Biz böyle Allah için bir araya gelelim zikir, fikir, aşk, muhabbet ve huzurla meşgul olalım. İnşaallah Cenâb-ı Hak iyi yapar.

"Gelin Allah diyelim
Kalpten pası silelim
Âlemler seyreyleyelim
Allah, Allah dedikçe"

[183] et'Tac, Cilt: 5, Syf: 212.

Hidayet ve Delâlet

Necm Sûresi'nde (Ayet: 30): *"İşte onların ilimden ulaşabildikleri nokta! Şüphesiz senin Rabbin, yolundan sapanı daha iyi bilir. O, hidayete ereni de daha iyi bilir"* buyuruluyor.

Muhakkikin-i Kiram bu âyet'in tefsirinde: "Ya Muhammed (s.a.v) senin Rabbin tarik-i müstakimden çıkarak dalâlet yolunu tutanları ve tarik-i hidayeti ihtiyar edenleri bugün değil ta ezelde bilir" buyururlar.

Cenab-ı Hak insana irade ve ihtiyar vermiştir. İnsanlar ta ezelde hidayeti; dalâleti hasbel-isti'dâd edinmişler. Bunu tabiatıyla kendilerini yaratan yaratıcıları bilir. İşte bugünkü irade ve ihtiyarlarıyla insanlar hidayet ve dalâlet yolunu tutmaları, önceki istidâtları olup şimdi zuhuretmektedir[184].

Şimdi bizim İslâm ve imanla müşerref olmamız, Hak yola girmemiz Cenab-ı Hakk'ın büyük nimetinin eseridir. Cenab-ı Hakk'a çok hamdü senâ ve şükretmeliyiz. İşte bu doğru yol üzerinde sabit ve kaim olduğumuzdan dolayı şükür ettikten başka, bu yolda ilerlemek, mükemmelleştirmek de lâzımdır. Verilen istidâdı kabiliyeti izhâr ile güzelleştirmek sa'y ve gayret ister.

Aynı Sûre-i celilede (Necm: 38-44): "*Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü yüklenmez. İnsan için ancak çalıştığı vardır. Şüphesiz onun çalışması ileride görülecektir. Sonra çalışmasının karşılığı kendisine tastamam verilecektir. Şüphesiz en son varış Rabbinedir. Şüphesiz O, güldürür ve ağlatır. Şüphesiz O, öldürür ve diriltir"* buyuruluyor.

Evet, Cenabı Hak güldürür, ağlatır, öldürür ve yaşatır. Kötü ahlâkımızı giderek nefis ve nefsin isteklerine muhalefetle onu öldürür. Bize hayat-ı tayyibe vererek de bizi ihya eder. Muvaffak kılan şüphesiz Cenab-ı Hak'tır.

Biz mertebe-i şeriatta kendi sa'y ve himmetimizi, aczimiz nispetinde sarf edersek; Cenab-ı Hak da şanı ulûhiyet ve kemâli ğinası icâbı bize mertebe-i şeriatta ve keza mertebe-i tarikatta ve marifette aczimiz nispetinde sa'yı mesâi edersek o da bize ikram ile bizi bizden alarak ihya buyurur.

Gerçi bizdeki hayat ondandır. Bizim ona vuslatımızdan lâteşbih velâ temsil kendi cemâlim bizden seyr edecektir. Biz de o cemal-ı bâ-kemâle bakarak müstefid oluruz. Fil'hakika Cenab-ı Hak bütün âlemlerden müstağnidir. Fakat ne olursa olsun, bizi halk ve icâddan da elbet birmurad-ı ilâhisi (ilahi isteği) vardır.

Bu Sûre-i celiledeki (Necm: 48): *"Zengin eden O'dur, bol verip memnun eden O"* fermân-ı celil-i ilâhisi vechiyle, bizi kendisiyle "ğani" ve memnun, buyurmuş olması da ilâhi murâdından değil midir?

Birçok âyetlere dikkat edilse görülür ki insanın elinde hiçbir şey yoktur. Her şey kudreti ilâhidedir. İnsanın ihtiyar ve iradesinin, sa'y ve gayretinin hiçbir tesiri yoktur. Diğer birçok ayetlere bakılsa insanın çalışma, ihtiyar ve iradesinin iyi amellerinin görüleceği, fayda vereceği anlaşılır. Şimdi suret-i zahirede bu iki kısım emirler yekdiğerine zıttır. Hayır, bu âyetler bir birine muhalif değildir.

İnsan, irade ve ihtiyarını güzel kullanması. Salih ameller işlemesi Kur'an-ı Mübin'in emridir. Hikmettir, şeriattır. Herkes bununla me'murdur. Bu emri yerine getirmeyenler azaba, getirenler de her türlü nimet ve saadete ulaşırlar. Her şeyin. yed-i kudret-i ilâhide olması, insanın irade ve ihtiyarının, sa'y ve gayretinin bir dahi ve tesiri olmaması da Kur'an-ı Celil'in batınıdır. Kudrettir, mertebe-i hakikattir.

İnsan şeriatla âmil, emirlere ittibâ' yasaklardan ictinâb eder. Zahiren batınen kendini tathire ve çirkin ahlaktan kurtulmağa himmet ederse Cenab-ı Hak da ilerisini ihsan ve inâyet buyurur. Belki bu mertebede insana kendini görme, beğenme ve aldanma gibi varlık arız olur. O adamın helâkına sebep olur. Mahvolur. Buna yer kalmasın diye Cenabı Hak lütuf ve merhametinden mertebe-i hakikati vaz' etmiştir. Yani insanın çalışma ve ameliyle (bu işler olmaz). Ancak Cenab-ı Hakk'ın lütuf ve keremiyle mahz-i cud (tam bir cömertlik) ve inayetiyle nail-i fevz ve necât olacağımızı haber vermiştir. Değil insanın irade ve ihtiyarının, ıkdâm (gayretle çalışmak) ve mesâisinin belki bu mevcudatın, varlığın ayn-ı serâp ve zıll-ı zâil (bir uçtan diğer uca bir gölge) olduğunu duyurmuştur. Ki "tekebbüre (kibirlenmeye)", "benliğe" mahal kalmasın. Ona tamamen kurbiyet ve vuslat el versin.

İşte (Şüra: 15): *"(Ey Muhammed!) Bundan dolayı sen çağrıya devam et ve* ***emrolunduğun gibi dosdoğru ol…"*** emri de hikmetle hakiaktı tefrik etmek, her iki mertebenin icâbâtına tamamen riayet etmek, irade ve ihtiyari sarf ile tevfik-i hidayet, muvaffakiyet ve neticeyi ve belki ilk ve son kârı Hak'tan bilmek ve görmektir.

Tarık-i müstâkıym (Doğru yol) ve râh-ı saadet (mutluluk yolu) ve selâmet budur.

---

[184] Cenab-ı Hak insanları iyi ve kötüye meyil etmeye müsait olarak yaratmıştır. İlm-i ezelisinde kimin iyi ve kötüye kayacağını bilir. Kişi bu iki yoldan birini kendi iradesiyle ihtiyar eder. Cebir yoktur. Kul hayır ve şerrin yaratıcısı da değildir. O yalnız, kesbeden ve işleyendir. İradesi ve bu iradenin neticesindeki işten sorumludur.

Senden Sana Sığınırım

Mahlûkattan korkan onlardan kaçar. Mevla'yı mütaâl Hazretlerinden korkanlar ona firar ederler. Mahlûkla Halik arasında bu fark vardır. Çünkü Cenab-ı Hakk'a, firar ve ilticâdan başka, O'nun lütuf ve merhametine sığınmadan başka bir çare yoktur.

"İlâhi ğadabından (gazabından) rızana, azabından affına sığındım. İlâhi, senden sana sığındım. Ben seni senâ edemem, sen zatını vasfettiğin gibisin[185]". Efendimiz (s.a.v)'in istiâzeleridir (Allah'a sığınma dualarıdır).

Cenab-ı Hakkin zat-ı ilâhisi Cemâl ve Celâl sıfatlarıyla mevsuftur. Bütün sıfatlan zatı gibi noksandan münezzeh ve eşsizdir. Biz mü'minler Cenab-ı Hakk'ın celâlından cemâline sığınır ve yardım isteriz. Azâp ve ikâbından, af ve merhametine, ğadabından, rızâsına sığınırız. O'ndan başkasına sığınmak, O'ndan başkasından korkmak, O'ndan korkmamak şirktir. Cenab-ı Hakk'a ilticâ ve istiâze ise iman ve tevhiddir.

Nimetlere Şükretmelidir

İnsan bu kadar ilâhi nimeti düşünse, bunun hak ve şükrünü nasıl yerine getireceğinden hayret eder. Mümkün değil, şükrünü eda edemez!

Cenâb-ı Hak emirlerine itaat ve yasaklarından içtinâp (sakınma) gibi cüzi bir şeyden razı oluyor. Çok pek çok ikram ve ihsan ediyor.

Kur'ân-ı Kerim'i indirmesinden, Peygamber göndermesinden bu kadar halk ve icâddan gaye; kulların kendine dönmesi ve ilahi nimetlere müstağrak eylemesi içindir.

Cenâb-i Hak hâliktir (her şeyi yaratandır), râzıktır (rızık verendir). Nimetleri yaratır. Her şeye rızkını sevk eder. İnsan ğaribtir. Yanlış fikre sâhip olur. Rızkını çoğu zaman insanlardan, sebeplerden bekler, hâlbuki bunlar sebeplerdir. Ne yaratıcı ve ne de rezzâktırlar.

Me'muriyet, ziraat, ticaret denilen esbab-ı âdiyeyi yaratan, hazırlayan ve ihsan eden yine Cenâb-ı Hâk'tır. *"Hâlbuki Allah'ın nimetini saymaya kalksanız onu sayamazsınız. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"* (Nahl: 18) buyuruluyor ki biz Rabbimizin hangi nimetini inkâr edelim. Hayat, sıhhat gibi zahiri nimetlerini mi, İslâm, iman gibi batinî, manevi nimetlerini mi? Elbette hiçbirini yalanlamadan Cenab-ı Hâkk'a isnâd ederek hakkını eda etmeye çalışmalıyız. Nimetler şükür ve hakkı eda edilirse tezyid edilir (ziyadeleşir). Afiyet ve şifa olur. *"Hani Rabbiniz şöyle duyurmuştu: "Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz,*

hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir" (İbrahim: 7) ve "Eğer şükreder ve iman ederseniz, Allah size niye azab etsin ki? Allah, şükrün karşılığını verendir, hakkıyla bilendir" (Nisâ: 147) âyet-i celilerini çok düşünmeliyiz.

Peygamber-i Zişânına bile bizim için *"Bil ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.* ***Hem kendinin, hem de inanmış erkek ve kadınların günahlarının bağışlanmasını dile!*** *Allah, gezip dolaştığınız yeri de, içinde kalacağınız yeri de bilir"* (Muhammed: 19) buyuruyor.

Hâlbuki Aleyhisselâtu Vesselâm'ın günahı var mı ki günahına istiğfar etsin! Maksat, erkek ve kadın bütün inananlara ta kıyamete kadar gelecek mü'minler için habib-i edibine istiğfar ettirmektir. Çünkü onun istiğfar ve duası red olunmaz. Ta ki (Yeter ki) mü'minler o'nun istiğfar ve duasından dolayı azaptan kurtulsunlar, çeşitli ilâhi nimetlere mazhar olsunlar.

Bu ne kerem, bu ne merhamet bu ne lütuf ve ihsandır!

İrşâd Sevdasına Düşmek

Bazıları Allah'tan, Peygamberden ve hiçbir yerden me'zun olmadığı halde onu, bunu irşâd sevdasına düşer. Bu hiç olmaz şeydir.

İnsan, ilkönce nefsini, kalbini tathir etmeli (temizlemeli). Zikir, fikir, muhabbet ve kullukla Cenâb-ı Müteâl Hazretleri'ne yakınlık edinmelidir. Yapılacak iş budur. Yoksa nice ki kendi nefis elinde esirdir. Velev âbid ve zahit de olsa, suret-i zahirede emirleri tamamen eda da etse, Cenab-ı Hak onu cennete de koysa bile vuslata nail etmez!

İnsanın biri mahlûka diğeri de Mevlây-ı Müteâl Hazretleri'ne olmak üzere iki çeşit nisbeti vardır.

(1) Mahlûka nisbeti; insanın onlar arasında kısa bir süre kalması ve bulunmasıdır ki bu geçici ve fânidir. Ne de olsa dünyada bırakılır.

(2) Hâlik'a olan nisbeti; Allah'a karşı o'nun Rububiyetine mukabil ifây-ı ubudiyyetdir (kulluğun yerine getirilmesidir) ki bu bâkidir. Bizimle gidecek, kalacak budur. Ancak bunun yararını orada görürüz.

Cenab-ı Hak'tan uzak kalmak gibi (bir) belâ olmaz. Ona kulluk, kurbiyet ve vuslat gibi de devlet olmaz. Mahlûk ile olan nisbete heves etme, Halik ile olan nisbete çalış[186].

Şeyh Şibli Hazretleri bir gün ashabıyla birlikte giderken, henüz yeni kesilmiş bir ağaç dalı görür ve ağlamaya başlar. Sebebini sorarlar. Buyurur ki: "Bu yeni kesilmiş bir daldır. Aslından henüz yeni ayrılmış. Yaprakları yeşil, ter ü taze duruyor. Bu dal bir iki gün sonra solacak, kuruyacak. Yapraklan dökülecek, sonra bir şeye yaramayacak!"

İşte aslından uzak ve ayrı kalmanın akıbeti bu dal gibi olmaktır. Şeyh Şibli Hazretleri bu hakikati imâ ve irşad buyuruyor.

Zatın biri de anasına ölümden korkup korkmadığım sorar. Anası da: "korkuyorum" der. Sebebini sorar. "Oğlum nasıl korkmayayım. Sen büyük bir adama karşı kabahat yapsan. Onun yanına gitmeye cesaret eder misin? Elbette edemezsin. Şimdi benimde Cenâb-ı Hakk'a karşı kusurumun haddi hududu yoktur. Ahiret için bir hazırlığım da yok, ne yüzle ve ne cesaretle oraya gideyim" diye cevap verir.

Anlaşılan bu kadın iyi bir kadın imiş. İşlerin neticesini düşünen ve ona göre hazırlık yapan insanlar takımından imiş, böyle olmalıdır. Çünkü "…İyi bilin ki, bütün işler sonunda Allah'a döner" (Şûrâ: 53) buyuruluyor.

İnsan

İnsan zübde-i mükevvenattır (yaratılmışların özü, çekirdeğidir). Geçmiş ümmetlerden daha çok, ümmet-i Muhammed insanların zübdesidir, gayesidir[187].

İnsan, dış ve içiyle insandır. Dışı bir zerre bir katredir. İçi, kenarı olmayan bir denizdir. Ama bu bahri, bu denizi bir katra örtmüştür. Dışını imâr eden bir katra ile uğraşmış olur. Bir katra olarak kalır. Bu insana zülldür. Noksanlıktır. Fakat içini imâr eden, o bahra yetişmiş ve belki kendisi bahr olmuş olur.

Geçenlerde de söylemiştim bir kere "Lâ ilahe illallah" diyen yeryüzündeki küffâr sayısınca sevap kazanır. Çünkü onlar tevhid etmezler. Sanki tevhid getiren onların her birine karşı diyor ki: "Cenab-ı Hak'tan başka Hak Ma'bud yoktur". Bu suretle tevhid sözünü yükseltiyor. Onun için Cenâb-ı Hak da "Lâ ilâhe illallah" sözüne bu kadar sevap veriyor.

İnsanın yakınlık ve vuslata nail olması çalışma ve amelden çok, Cenab-ı Hakk'ın inayetine (yardımına) bağlıdır. "Rahmanın cezbelerinden bir cezbe, ins (insan) ve cinnin ameline eşittir" buyurulmuştur.

---

[185] El'Camiu's Sâğıyr, Cilt: 1, Syf:34, Müslim.

[186] İrşad, râşid kişilerin işidir. "Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, kendisine tarafımızdan bir ilim öğretmiştik. Mûsâ ona, 'Sana öğretilen bilgilerden bana, doğruya iletici bir bilgi öğretmen için sana tabi olayım mı?' dedi. Adam, şöyle dedi: 'Doğrusu sen benimle beraberliğe asla sabredemezsin'. 'İç yüzünü kavrayamadığın bir şeye nasıl sabredebilirsin?'. Mûsâ, 'İnşaallah beni sabırlı bulacaksın. Hiçbir işte de sana karşı gelmeyeceğim' dedi. O da şöyle dedi: 'O hâlde, eğer bana tabi olacaksan, ben sana söylemedikçe hiçbir şey hakkında bana soru sormayacaksın' " (Kehf: 65-70). Bu âyetler bir irşad örneğidir.

[187] İşin başlangıcı gaye değildir. Gaye işin neticesinde meydana gelecek şeydir. Ümnet-i Muhammed de son ümmettir.

Tarikata girmek; zikir, fikir, aşk ve muhabbete mülâzemet (devamlı olmak), güzel ahlâk edinmeye çalışmak, Allah'a teveccüh, huzur ve üns-ü Mevlâ'ya müdâvemet (devamlılık), özellikle bir insan-ı kâmile mülâkatla onun terbiyesi altına girmek demektir. İşte bu ilâhi cezbeden bir cezbedir ki; yalnız mü'minlerin değil bütün ins ve cinnin ameline mukabildir.

Allah-u Zü'l-Celâl Hazretleri insanın işlediği iyi, kötü hiçbir şeyini zayi etmez. İnsan yaptığını mahşerde hazır bulur. "Kitap ortaya konuldu. Suçluların onun içindekinden korkarak (Kehf: 49): *"Kitap ortaya konur. Suçluları, kitabın içindekilerden korkuya kapılmış görürsün. "Eyvah bize! Bu nasıl bir kitaptır ki küçük, büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıp dökmüş!" derler. Onlar bütün yaptıklarını karşılarında bulurlar. Senin Rabbin hiç kimseye zulmetmez" ve (Kamer: 52 ve 53): "İşledikleri her şey ise kitaplarda kayıtlıdır. Küçük, büyük her şey satır satır yazılmıştır"* buyurulmuştur.

İnsanın her işlediği kitaba yazılır. Hasenat (İyilikler) olsun, seyyiât (kötülükler) olsun. En küçük, en büyük şey tamamen satır satır yazılır. Yarın, rüz-u cezâda (ceza gününde) kendine gösterilir. Gösterilmesinde iki husus var. Biri bu kitap yaptıklarına şahit olsun, sahibi yaptıklarını inkâra kalkmasın. İkincisi de, iyilik edenlerin iyilikleri mahşer halkına gösterilsin, kadir ve şerefi artsın, kötülük edenlerin de kötülükleri teşhir edilsin, fenalık işleyenler belli olsun diyedir.

"(Allah, şöyle der:) "Ey suçlular! Ayrılın bu gün!" (Yâsîn: 59) hitabıyla Allah korusun günahkârlar ayrılsın içindir. Ümmet-i Muhammed'in bu kadar büyüklüğüyle beraber o gün umum muvahacehesinde (nazarında) rezil ve bednâm (kötü ün) olması çekilir belâ değildir!

İnsan kendi kadir ve şerefini bilmeli, neticeyi tefekkür ederek güzel hareket edip mahcubiyet ve mahrumiyetten kurtulmalıdır.

Emrâz-ı Batıniyye

Emrâz-ı zahiriye (beden ve azalara ait hastalıklar) kolaydır. Tedavisi mümkündür. Fakat emrâz-ı batıniyye (iç hastalıkları) müşküldür. Batınen hasta olan, hastalığından haberdar değildir ki tedavi çaresine baksın, arasın!

Gözümüzü açıp kendimizi bildikten buyanı nefis, tabiat, hevâ, sivâ (Allah'tan başka herşey) ile ülfet (yakınlık) ediyoruz. Bunların hükmü altına girerek çeşitli batım hastalıklara uğruyoruz. Mükellef olmadan önceki temizliğimizi ve masumiyetimizi kaybediyoruz. Tedavi güçleşiyor.

Gerçi Kur'an-ı Mübin'in müminlere rahmet ve şifa olduğunu Cenâb-ı Hâk bildiriyor. Hakikaten de öyledir. Kur'an'ın zahir emrine zahirimizi, batın emirlerine de batınımızı uydurmaz, tâbi' kılmazsak Kur'an bize nasıl doğruyu bulduracak, şifa ve rahmet vesilesi olacaktır? Binaenaleyh Kur'an'ın zahirini âlimlerden, batınını da batın âlimlerinden öğrenmeye, onları arayıp bulmaya çok ihtiyacımız vardır. Ta ki (Sonunda) zahir ve batın emirlere ittibâ' ederek (uyarak) Kur'an'ın hidayet, rahmet ve şifa veren emirlerinden yararlanmış olalım.

Cenab-ı Hâk (İsrâ: 82): *"Biz Kur'an'dan, mü'minler için şifa ve rahmet olacak şeyler indiriyoruz. Zalimlerin ise Kur'an, ancak zararını artırır"* buyuruyor. Kur'an âyetleri kâfir ve zâlimlerin yüreklerinde kötü düşünce ve inkâr meydana getirdiği için, -Cenâb-ı Hak (Tevbe: 124 ve 125): *"Herhangi bir sûre indirildiğinde, içlerinden, (alaylı bir şekilde) "Bu hanginizin imanını artırdı?" diyenler olur. İman etmiş olanlara gelince, inen sûre onların imanını artırmıştır. Onlar bunu birbirlerine müjdelerler. Kalplerinde hastalık olanların ise, pisliklerine pislik katmış (küfürlerini artırmış), böylece kâfir olarak ölüp gitmişlerdir"* buyuruyor.

İslâm, iman pek büyük nimetlerdir. Mü'min bir tasdikten ibaret olan imanıyla her saadete lâyıktır. Fakat emirlere uyarak, mücahede, tezkiye-i nefis, zikir, fikir ve muhabbetle o imanı yaşamalıdır. Aksine sâlih amel zikir, fikir, muhabbet, güzel ahlâkla te'yid ve takviye edilmeyen iman ve İslam'ın nuru, git gide zayıflar ve kaybolur. Allah korusun bir gün elden çıkarak sahibine bir, yarar sağlamaz. Efendimiz Aleyhisselâm; "İman kalple marifet dil ile ikrar, aza ve cevârihle amel etmektir[188]" buyurmuştur.

Hikmet sahipleri çok güzel benzetmeler yaparlar. İslam'ı bir ekine benzetirler. Geçmiş ümmetler ve Peygamberlerin kimi tarlayı sürmüş, kimi ekmiş, kimi bilmem ne yapmış derken bu ekin yetişmiş buğday olmuş, un olmuş, nur ile aşk ile yoğrulmuş ekmek yapılmış hazırlanmış, sülehây-ı mevcudat (salihler topluluğu) olan ümmet-i Muhammed'in (s.a.v) yalnız yemesi kalmış!

Selef bu nimetten ziyadesiyle istifade etmiştir. Zamanımız gerçi dinen, ilmen, ahlâken çok alçalmıştır. Ama nimetten istifade mümkündür. Bu nimetten biz istifade edeceğiz. Yani bu nimet bize kalmıştır.

İslâm ve iman nimetinden istifade (faydalanma); Kur'an'ın öğütlerine, emirlerine tamamen uymak ve yaşamakla olur. Cenab-ı Hak nimetinin itmamını (tamamlanmasını) ihsan buyura!

"(Allah'ım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazaba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil". Âmin.

İmanda Şek ve Şüphe Küfürdür

Hz. Musa zamanında bir abidle bir fasık varmış. Bunlar birbirine yakın zamanda ölmüşler. Cenab-ı Hak Musa (a.s): "Ya Musa o abid cehennemde o fasık da cennettedir" buyurmuş.

Hz. Musa taaccüb etmiş (şaşırmış), bunların kadınlarını bulmuş, hallerini öğrenmek için kadınlara kocaları hakkında sormuş. Abid olanın karısı kocası için; "Kocam derdi ki Hz. Musa'ya gelen Tevrat ve dini doğru ise nimetimize hiç diyecek yoktur", fasıkın karısı da: "Kocam derdi ki; Hz. Musa'ya gelen Tevrat doğrudur. Cenab-ı Hak günahımızı bağışlasın" demiş.

Bak, abidin imanına şüphe ve tereddüt olması onun cehennemlik olmasını, fasıkın da imanının kuvvetli olması, cennetlik olmasını sağlamıştır[189].

Tezkiye-i nefis, zikir, fikir ve salih amel yapmalıdır. Yalnız iman ile yetinip, fısk ve fücura dalmamalıdır. Allah korusun bu hal kötü sonu getirir. İşlenen günahlara hemen tövbe istiğfar ederek, Allah'ın emrine rücu' etmeliyiz (dönmeliyiz). İmam korumak, olgunlaştırıp dünya ve ahiret saadetine vesile kılmak, ancak imanın iktiza ettiği amelleri yapmakla mümkündür. Amel edilmeyen iman, meyvesiz bir ağaç gibidir. Bir şeye yaramaz. Yanar, yıkılır!

Cenab-ı Hak mü'minler saadete ulaşsınlar diye farzları emir buyurmuştur. Emirleri eda etmekle pek büyük nimet buluruz. Sünenât-ı seniyye gerçi farz değildir. Fakat habib-i edibine, ittibadan dolayı dini bir vazifedir. Cenab-ı Hak sünnete daha ziyade ikram buyurur. Cenab-ı Hak (Nisâ: 13 ve 14): *"İşte bu (hükümler) Allah'ın koyduğu sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse, Allah onu, içinden ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlere sokar. İşte bu büyük başarıdır. Kim de Allah'a ve Peygamberine isyan eder ve O'nun koyduğu sınırları aşarsa, Allah onu ebedî kalacağı cehennem ateşine sokar. Onun için alçaltıcı bir azap vardır"* buyuruyor.

İman ve salih amelle kendimizi Allah'a sevdirmeliyiz. Cenab-ı Hak cennet ve nimetlerini ihsan buyurur. Allah, kendine itaat edenlere bol ecir ve sevap verir.

---

[188] El'camiu's-Sağıyr, Cilt: 1, Syf: 124, İbni Mace, Tabarâni.

[189] İman; doğrulamak, tasdik etmek demektir. Yani Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Allah tarafından getirip bize tebliğ ettiği haberlerin hepsini kalp ile tasdik etmektir. Bu haberlerin doğruluğunda şek, şüphe veya bir kısmını tasdik bir kısmını red inkârdır. Ehl-i sünnete göre amel imana dâhil değildir, imanın kemalindendir. Şu halde iman edip amel etmemek; küfür değil, isyandır. Sahibi cehennemlik olur. Af edilerek cehennemden çıkarılır. Müşrik ve kâfirler cehennemliktir. Onlara bir yardımcı ve affedici yoktur.

Cehennem iki türlüdür. Hem sıcak, hem soğuk cehennem vardır. Cenab-ı Hak kışın şiddetli soğuğunu yaratmış ki insanlar cehennemin soğuğunu hatırlasınlar da ondan sakınsınlar. Yazın en sıcak günlerini de yaratmış ki bundan da cehennemin sıcağını hatırlasınlar da ondan sakınma çarelerine tevessül etsinler.

Soğuk cehennem şeytan içindir. Cehennemdeki azap için Cenab-ı Hak (İnsan: 4): *"Şüphesiz biz, kâfirler için zincirler, demir halkalar ve alevli bir ateş hazırladık"* buyuruyor.

Cennet ehli için de (İnsan: 13): *"Orada koltuklar üzerine kurulmuş olarak bulunurlar. Orada ne güneş (yakıcı sıcak) görürler, ne de dondurucu soğuk"* buyurulmuştur.

Hz. İdris (a.s) ahireti teşrif ederken Azrail (a.s) ruhunu kabzetmeye gelmiş. İdris (a.s) ağlamaya başlamış. Azrail (a.s): "Sen Peygambersin, sonra Cenab-ı Hakk'a gideceksin, niçin ağlıyorsun?" diye buyurmuş İdris (a.s) buyurmuş ki: "Hayır ben onun için ağlamıyorum. Yazın en sıcak günlerinde ahibba (sevenler) ve asdika (doğrular) Hakk'a ubudiyyet ve itaat edecekler, keza kışın en soğuk ve uzun gecelerinde de bunlar ibadetle mesud ve bekâm olacaklar. Ben toprak altında bu şereften mahrum olarak, ibadet ve ubudiyete muktedir olamayarak öyle yatacağım. İşte buna üzülüyorum". Bunun üzerine Cenab-ı Hak: "Mademki sen benim için, bana ibadet edemediğinden mahzun oluyorsun. Ben de seni ihya ettim" buyuruyor.

Bizim için iş büsbütün başkadır. Onlar peygamberdir.

Bizim onlar gibi olmamız ihtimal dâhilinde değildir. Nasıl atıl, batıl oturuyoruz. Bahusus ömrümüzde kısa!

Bir insan yaşasa, yaşasa altmış veya yetmiş sene yaşar. Bu ömrün çoğu çocukluk, uyku vesaire ile geçer. İbadet için pek az bir zaman kalır. Hele bu zaman acaibdir (tuhaftır). Zaman bulmak zor. Zaman pek dar...

Boş zamanları değerlendirmeğe önem vermelidir, insan zamana sahip olmazsa, zaman insana sahip olur. Zaman keskin bir kılıç gibidir. Acımasızca keser. Biz kendimizi korumalıyız.

Zikir, fikir pek büyük nimetlerdir. Gerçi namaz kılarız, oruç tutarız ve diğer ibadet taatta da bulunuruz. Şüphesiz bunlar zikirdir. Emr-i celil veya sünnet-i seniyyedir. Ama sırf surette kalmak, çalışmayıp atıl batıl zamanı geçirmek âkil işi değildir. İbadetlerin şekil ve anlamı olduğu gibi tevhidin de dışı ve içi (anlamı) vardır. İmam Ğazali Hazretleri: "Dil lâ ilahe illallah deyip de kalbin başka şeyle meşgul olması, dıştır, surettir. İnsana böyle bir

tevhidin faydası pek olmaz. Dil ile söylediği zaman anlamını düşünerek Cenâb-ı Hakk'ı ta'zim ve kemâl-ı huşu' tarikiyle zikir edersek, bu tevhidin hem dışı hem de içi vardır, insana yaran (fayda) dokunacak tevhid işte budur" buyuruyor.

Son Nefes ve Kelime-i Tevhid

Çok zaman insanlar son nefeste kelime-i tevhid getirmeye razıdır (onunla yetinmektedir). Onunla kanaat eder. Evet, buna diyecek yoktur, doğrudur. Cenab-ı Hak cümlemize son nefesi kelime-i tevhidi getirmeye muvaffak buyursun (Âmin). Büyük nimettir. Aleyhisselatu Vesselam Efendimiz: "Kimin son sözü lâ ilâhe illallah olursa, cennete girer[190]" buyurmuşlar. Son nefes, tevhid sözüyle bitirilince insanın imanla gittiğinde şüphe kalmaz.

Son nefeste bir kere kelime-i tevhid getiren bir adamın yarın rûz-u kıyamette ulaşacağı nimetle, bütün ömrünü zikr-i ilâhi ile meşgul etmiş ve bütün hayatım Cennab-ı Hakk'a sarf etmiş bir zatın nasıl olacağı nimetin eşit olması mümkün mü? Elbette değil.

Cenab-ı Hak amellerin karşılığım haksızlık etmeden tamamen verir. Herkesin çalışmasına göre hakkını verir. Kimsenin emeğini boşa çıkarmaz.

Hz. Cüneyd ahireti teşrif ederken dostları yanında kelime-i tevhid getirmiş ve siz de getiriniz demişler: "Biz ne zaman onu unutmuştuk ki şimdi de hatırımıza getiriyorsunuz!" diye buyurmuştur.

Zikir ve fikre insan kendini alıştırmalıdır. Huzuru gerçekleştirmek, hakikaten büyük nimettir. Başka devlettir. Cenab-ı Hak cümlemizi hayırlara muvaffak kılsın. Nimetinin sonunu ihsan buyursun.

Ben iki şeyden çok bahsetmek isterim. Biri İslâm, iman nimetlerinin pek büyük olduğunu anlatmak, İkincisi de insanın büyüklüğünü anlatmaktır.

Cenab-ı Hak insanı özellikle ümmet-i Muhammedi pek büyük meziyetlere sahip olarak yaratmıştır. İnsanın büyüklüğünü bu kadar âlim anlatmış da bitirememiştir. Yalnız insan dışı, sureti ile insan değildir. İnşan içi, özü, ma'nâsı olana denir. Cenab-ı Hak Kelâm-ı ilâhisinde bu insanları muhatap edinmiş, diğerlerini anlayışsızlık, bilgisizlik ve hatta akılsızlıkla vasfetmiştir.

Cenab-ı Hak (Bakara: 18): "Onlar, sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Artık (hakka) dönmezler" buyuruyor.

---

[190] Keşf'ul-Hafa, Cilt: 2, Syf: 272, Hadis No: 2577, İmam Ahmed.

İbret Almak Gerekir

Kitaplarımız yazıyor. İşi anlatmak için hikmet sahibi âlimler güzel örnekler, benzetmeler yapmışlar. Bunlardan biri de şudur.

Sarı, boz ve siyah renkli üç öküz birleşiyorlar. Bol otlu bir çayırlığı ele geçirip orada otluyorlar. Yedikçe kuvvetleniyorlar. Artık oraya hiçbir hayvan yanaştırmazlar. Diğer hayvanlar bu münbit (verimli) çayırlığa girmeye çalışırlarsa da giremezler. Aciz olurlar. Kendilerinden büyük olan aslana müracaat ederler. Aslan: "Siz karışmayın, ben o işi çözerim" der.

Aslan çayırlığa yanaşır. Öküzlerin üçü birden hücum ederek aslanı bırakmazlar. Aslan bunlara hitaben: "Ben kuvvetli bir hayvanım. Benim zararım size dokunmaz. Aksine beni de ittifakınıza alırsanız iş daha iyi olur. Hiç kimseyi buraya yaklaştırmayız" der. Öküzler de uygun görür, aslanı aralarına alırlar.

Bir kaç gün otladıktan sonra aslan sarı ve boz öküzlere: "Yahu, bu siyah öküzün rengi bize benzemiyor. Bunu aramızdan çıkartalım, iyi olur" der. Öküzler de: "İyi olur, ama bunu nasıl yaparız" derler. Aslan: "Siz o işi bana bırakın, ben işi görürüm" der. "Peki derler".

Aslan siyah öküzü yakalar: Siyah öküz, diğerlerinden yardım isterse de onlar aldırmazlar. Aslan onun işini bitirir. Aradan birkaç gün geçer. Bu kez de boz öküz hakkında, rengi ve başka şeylerden dolayı bahane bulur. Onu da telef etmek için söz alır. Boz öküzü de yer. Böylece, sarı öküz tek ve yalnız kalır. Aslan sarı öküze yanaşır. Sarı öküz: "Hakk'ın var. Biz hata ettik, şerri aramıza aldık ve ittifakı bozduk" der. Her ne ise aslan sarı öküzü de yer. Çayırlık serbest olur. Diğer hayvanlar gelir otlarlar.

Bu beden arzı verimli, mümbittir. Bu mümbit yere akıl, kalp ve ruh hâkim olursa netice güzel olur. Çok istifade edilin Vücud, kurbet ve vuslat-ı Mevlâ'ya vesile olur. Bu ittifakın içte ve dışta düşmanları vardır:

Şeytan dışta olan şiddetli bir düşmandır. Vücudu istila etmek, ona hâkim olmak ister. Nefse gelince bir nefis yetmiş şeytandan daha eşeddir (şiddetlidir). İçte olan, akl-ı miâdı, kalp ve ruhu esir edip istediği gibi bu milk-i vücudu zapt etmek ister.

İnsan, akıl, kalp ve ruh yanlısı olmalıdır. İlâhi emirlere ittiba ederek (uyarak), yasaklardan kaçmalıdır. Bir insan-ı kâmile yetişip onun terbiyesine girersek nefis ve şeytan artık bize bir şey yapamaz. Kurtulur ve rahat ederiz. Ahirette de saadete nail oluruz. Belki huzur-u ilâhide bulunarak o, cemal-ı bâkemâli devamlı görür, kurbet ve vüslât-ı Mevlâ'ya muvaffak oluruz.

Cenab-ı Hak'tan bizi buna muvaffak kılmasını, fadl ve kereminden ihsan buyurmasını dileriz. Âmin!

Tartışmayı Bırak, Kâr Etmeye Bak

Hz. Ali (k.v) ve evlâtları zamanına ait hadiseler ve vakalar bundan bin üç yüz sene evvel gelip geçtiği halde şimdi bunlarla uğraşmakta ne mânâ ne faide (fayda) umulur? Bunlar bizden sorulmaz, sorulmayacaktır.

Nefesler sayılıdır. Bunda şüphe yoktur. Ömrümüz ise pek az, zamanımız da pek dardır. Akıllı olan kimse bu gibi şeylerle, faydasız söz ve işlerle vaktini zayi etmez. Dünya ticaret yeridir. Ahireti, Mevlâ'yı kazanma yeridir. Buna sa'y (çaba) ve himmet etmelidir (kalbin bütün kuvveti ile Cenab-ı Hakk'a ve sâir mukaddesata yönelmelidir). Geçirdiğimiz bu dakikalar için ahirette o kadar nedamet edeceğiz (pişman olacağız) ki tarif olunmaz!

Aleyhissalatu Vesselâm Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde: "Ölüm anında herkes nedamet edecektir. İyiler daha çok iyilik yapsaydım, kötüler de keşke tövbe edip bu fenalıkları yapmasaydım, diyecektir" buyurmuştur[191]. Diğer bir hadis-i şerifte de: "Cenab-ı Hak bir kulunun hayrını dilerse onu (hayır olan işlerde) kullanır. Nasıl olur denilince: "Onu ölmeden evvel (önce) salih ameller işlemeye muvaffak kılar" dedi[192]" buyurulmuştur. Hayatın her anını hayırlı işlere kullanmak büyük bir saadettir. Ömrü; lüzumsuz söz ve işlerle tüketmekten korkmalıdır!

Ölüm anındaki nedamet (pişmanlık) hiçbir fayda vermez. Vakit kibrit-i ahirlerden de azizdir. Onu iyi kullanmak lazımdır.

Sûre-i Rahman'da (Ayet: 19 ve 20): *"(Suları acı ve tatlı olan) iki denizi salıvermiştir; birbirine kavuşuyorlar. (Fakat) aralarında bir engel vardır, birbirine geçip karışmıyorlar"* buyuruluyor. Müfessirler ve muhakkikler bu âyet-i edilenin açıklanmasında: "Cenab-ı Hak katında iki deniz vardır. Biri Kur'an-ı Kerim'dir ki bu bahrin (denizin) içi irfan, aşk, muhabbet, maarif (bilgi), hakikat, esrâr-ı Rabbaniyye (Rabbani sırlar) incileriyle doludur. Bu kitâb-ı mübinin dışı ile dışımızı içi ile içimizi tamir ve tezyin (sisleme) etmeliyiz ki türlü nimete, kurbet ve vuslata nail olalım.

Bahrin ikincisi de dünyadır. Mevla'yı bırakıp buna gönül veren" bütün, nimetlerden mahrum olur. Acıklı bir azaba uğrar. İnsanlık rütbesini bulamayıp heder olur, ölür, dünya ve zevklen de biter. Hesap ve kitabı kalır!

Dünya elimizde bulunsun, bunun zararı yoktur. (Ateşten istifade edilecektir. Fakat çok ateşe ihtiyaç yoktur. İşini görecek kadar yeter. Hem kötü kullanmaya gelmez, bizi yakar).

Her zaman anlattığımız gibi gönlü dünya ile doldurmamak, meşgul etmemelidir. Dünya sevgisini kalbe sokmamalıdır. Onu dışarıdan, dışarıya

istihdam etmelidir. Böyle olursa zarar vermez. Aksine faydalı olur. Hem böyle bir dünya mezmum (kınanmış) değildir. Vasıta olduğu için makbuldür.

"Seven dünyayı unutur ukbâyı
Seven ukbâyı unutur dünyayı"
"Dünya ve ukbâ iki kademdir ancak
İkisin atan, Mevlâ'ya vuslat bulacak".

Elhamdü Lillah, Sübhânellah

Bir gün Süleyman (a.s) taç ve tahtıyla, dârât (şan) ve haşmetiyle yukarıdan giderken çiftçinin biri görür ve "Cenab-ı Hak bu Davud oğlu Süleyman'a verdiği nimeti hiçbir kuluna vermemiştir" der.

Çiftçinin bu sözünü Cenab-ı Hak, Hz. Süleyman'a bildirir. Derhal taç ve tahtıyla çiftçinin yanına iner ve "Senin bir kere "elhamdülillah", "sübhanallah" demen ind-i ilâhide bu taç ve tahttan çok makbuldür" buyurur.

Hakikaten dünya hiçtir. Aleyhissalâtu Vesselâm Efendimiz de buyuruyor ki: "Akil, o kimsedir ki faniyi baki üzerine tercih etmez[193]" ve onun metâı (varlığı) fanidir. Muvakkat ve geçicidir. Nasıl olsa bunu burada bırakıp gideceğiz.

Ahiret bakidir, sermedidir (ebedidir). Ezelidir, ebedidir. Mülkün sahibi Allah'tır. Allah'ın rızasını kazanmak olgunluktur. Büyüklüktür insanlık ve izzet, devlet ve saadet ancak budur!

İşitmek, Hakk'a Uymaktır

Sağırlık çok fena bir şeydir. Zâhir (Bedeni) sağırlık bile... Enbiyâ-ı izâm Hezâratından hiçbiri sağır değildir. Enbiyâdan âmâ olan vardır. Fakat sağır olan yoktur. Cenab-ı Hak sağırlığın ne fena şey olduğunu anlatmak için, hiçbir sağır peygamber ba's buyurmamıştır (göndermemiştir).

Emirleri telâki ve anlamak için işitmek duyusuna ihtiyaç vardır. Elhasıl işitmek çok büyük bir nimettir.

Cenab-ı Hak kâfirler için (Bakara: 171): *"İnkâr edenleri imana çağıran (peygamber) ile inkâr edenlerin durumu, bağırıp çağırmadan başka bir şey duymayan hayvanlara seslenen (çoban) ile hayvanların durumu gibidir. Onlar sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Bundan dolayı anlamazlar"* buyuruyor. Demek ki - inananlar sağır değildir. Çünkü Hakk'a çağıranı işitiyor, anlıyor, ittiba ediyorlar (uyuyorlar). Hâlbuki kâfirlerin de bizim gibi kulakları var, fakat emr-i ilâhiden hiçbirini işitmezler. Kulakları olsa bile, akıl etmez, anlamazlar. İç işitmeleri yoktur. İçten işitmek demek; emirleri dinleyip, tutmak, yasaklardan da ictinâb etmek (kaçınmak) demektir.

Şayet, mü'minler de işitir tutmaz, yapmazsa bilmem artık bunun ma'nası ne olur!

Mü'minler inkâr etmemişler ama kâfirlerin sıfatı ile sıfatlanmışlar. Bu yakışır mı? Elbette mü'mine işiten, anlayan birine yakışmaz. O halde bu sıfat sıfatlardan şiddetle sakınmak icap eder.

Evet, biz ilâhi öğütleri, hadis-i şerifleri işitelim. Dinleyelim ve ilâhi emirlere tazim ve muhabbet tarikiyle ittiba, yasaklardan da bu suretle ictinâb edelim, O ne eylerse güzel, eyler. Bizden hiçbir nimetini esirgemez. Cenâb-ı Hak, ikmâl ve itmâm-ı nimet buyurur!

İhsanın Karşılığı İhsandır

Sûre-i Rahman'da (Ayet: 60): *"İyiliğin karşılığı, yalnız iyiliktir"* buyuruluyor. Enes bin Malik (r.a) bu âyet-i celilenin inzâlında (indirildiğinde) Aleyhisselâtü Vesselam Efendimiz: "Bu âyet-i celile ne buyuruyor? Biliyor musunuz?" diye emrediyor. Ashab da: "Bilmiyoruz, emir buyurunuz" diyorlar. Kendileri tefsir buyuruyor.

Bu tefsiri Celil-i Peygamberiye göre insan, Cenab-ı Hakk'a ve mahlûka ihsan (iyilik) edebilir. Mahlûk'a ihsan malumdur. Muhtaçlara infâk (sadaka) müâvenet (yardım); hüsn-ü muâmele (güzel davranış), güleç yüz ve tatlı söz birer ihsandır. Hele bunlar Allah için olursa Cenab-ı Hak karşılığını ihsan eder. Çünkü bunlar bir ibadettir. Bunların karşılığı ancak ihsan edilmektir. Cenab-ı Hak bir iyiliğe on, yüz, yedi yüz ve işine göre hesapsız ihsan buyurur.

Zünnun-u Mısri bir Mecusi karısına rastlar; Bakar ki kadın kuşlara darı veriyor. Zünnun o kadına der ki; "İnanmadığın için bu kuşlara yedirmeden sana ind-i ilâhide bir iyilik yoktur. Bir yararını göremezsin". Kadın Zünnun-u Mısri'ye "Vallahi bir yararı olup olmadığını bilmem. Ben bu kuşlar Allah'ın mahlûku olduğu için, açlar onları doyurmak istiyorum" der.

Bilahere Zünnün Hicaza gider, Beyt-i Muazzama'da o kadını görür. Kadın da Zünnun-u Mısri'yi görür. Der ki "Beni tanıdın mı? Ben o kuşlara yem verirken bir faydası olmaz demiştin. Ben o iyiliği mahlûkuna onun için yapmıştım. O da beni İslâm'a hidayet buyurdu. Şimdi seninle beraber Beyt-i Muazzama'dayım".

---

[191] Et-Tâc, Cilt: 5, Syf: 203, Tirmizi.

[192] Et-Tâc, Cilt: 5, Syf: 201, Tirmizi.

[193] Bulunamadı.

Bu böyledir. Keza bir kadın bir fakirin ağzına bir lokma kor, bir vakit sonra kadının çocuğunu bir kurt kapar ve götürür. Cenab-ı Hak, birini o çocuğun kurtulmasına sebep kılar. O zat çocuğu kurtarır getirir ve kadına: "Fakirin ağzına bir lokma koydun ya işte bu onun mukabilidir", der.

Keza, ejderhanın biri, bir zaman Hicaz yolunu tutmuş kimse geçip gidemiyormuş. Halk, toplanmış çare düşünüyorlarmış. Adamın biri :"Ben onu def ederim" demiş. Bu adam bir kırba su ve bir de silahını yanına almış. Ejderhanın yanma gitmiş. Ejderhaya:

"Ey hayvan, susuz isen işte sana su, iç. Sonra savuş git" diyerek, kırbayı ona doğru uzatmış. Hayvan başını uzatıp suyu tamamen içmiş ve çekilip gitmiş.

Demek ki hayvancağız o sıcak yerde çok susamış, su bulamamış böyle bir vesileye başvurmuştur. Herkesle beraber bu adam da Hicaza gidip dönmüş yolda uyuya kalmış, kafile gitmiş. Hicaz yola korkulukla, ıssız ve kimsesizdir. Derken bir katırla beraber bir adam çıka gelir. Adamı katıra bindirerek kafilesine ulaştırır ve der ki: "Bu içirdiğin suyun karşılığıdır".

Söz bu değil, Cenab-ı Hak hiçbir iyiliği, ihsanı zayi etmez (boşa çıkarmaz).

Cenab-ı Hakk'a ait ihsana gelince: ma'siyetten sakınma, emirlere ittiba, zahir ve batın ibadetlerle meşgul olmak ihsandır.

İnsanın düşünce ve niyetini temizlemesi, aşk ve muhabbet üzere bulunması da ayrı bir ihsandır. Ehl-i kurbet ve vuslat olmak daha büyük ihsandır.

Cenab-ı Hak âlemlerden müstağnidir. Hiçbir şeye muhtaç değildir. Her şey ve herkes ona muhtaçtır. Kur'an-ı Kerim'de (Âl-i İmrân: 97): *"Onda apaçık deliller, Makam-ı İbrahim vardır. Oraya kim girerse, güven içinde olur. Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır.* ***Kim inkâr ederse (bu hakkı tanınmazsa), şüphesiz Allah bütün âlemlerden müstağnidir. (Kimseye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır.)"*** buyuruluyor. Ona ihsanda bulunmak olmaz ancak emirlerini yerine getirmek, yasaklarından kaçmakla ihsan etmiş oluruz". Ben gizli hazine idim. Bilinmek istedim. Ve halkı yarattım[194]" buyuruluyor. Biz onun bilinmesine ibadet ve itaâtla hizmet edersek ihsan etmiş gibi oluruz. İyiliğin karşılığı da elbet iyiliktir. Başka bir şey olamayacağı için Cenab-ı Hak bizi ehl-i cennet, ehl-i kurbet ve visâl eder. Bizden razı olur.

İsyan eder, kulluk etmezsek karşılığı acıklı bir azap olur. Cenâb-ı Hak cümlemizi her türlü ateşten gerek nâr-ı cehimden (cehennem ateşinden) gerek nâr-ı firaktan muhafaza buyursun!

Efendi, bu da başka şekilde olmaz, korkmak ve sevmekle olur. İnsan azaptan korkmazsa cehennemlik işleri terk etmez ve sevip arzu etmezse cennetlik amelleri yapmaz. Her ikisi de lâzımdır. Hele korku insana pek ziyade lâzımdır. Kur'an baştanbaşa öyledir. Korkutur, müjdeler, örnekler verir, geçen ümmetlerin hallerini haber verir ibret alınmasını ister, tembih ve ikaz eder. Maksat, kulların necât (kurtuluş) ve felâhıdır.

Cenâb-ı Hâkk'ın iki kabzası vardır. Biri kâbzay-ı cemâl, diğeri kabzay-ı celâldir. Cenab-ı Hak (Zümer: 67): *"Allah'ın kadrini gereği gibi bilemediler. Yeryüzü kıyamet gününde bütünüyle O'nun elindedir. Gökler de O'nun kudretiyle dürülmüştür. O, onların ortak koştuklarından uzaktır, yücedir"* buyuruyor.

Kâfirin küfrünü, mü'minin imanını yaratan Cenab-ı Hak'tır. İkisi de haktır.

Zikir, fikir, aşk ve muhabbetle sivâdan kalbi temizlemek, Allah'a lâyık bir kul olmak Cemâl sıfatının icâbıdır. Mü'minin ibadet ve taatı terk ederek ma'siyete düşmesi, Allah dostlarından uzak kalması Celâl sıfatına yakındır. Bundan çok sakınmalı ve korkmalıdır.

Kurtuluş, saadet bu kitaba (Kur'an'a) bu peygambere (Hz. Muhammed'e) ittiba etmektedir (uymaktır). Adem-i ittiba (Uymamak) mucib-ı hızlân, sebeb-i hüsrândır!

Biraz evvel (önce); *"(Fakat) aralarında bir engel vardır, birbirine geçip karışmıyorlar"* (Rahmân: 20) ayet-i kerimesinin tefsirinde iki "bahir"'den maksat; Kur'an ve dünya olduğunu söylemiştim.

Müfessirin-i Rirâm Hezerâtı bu ayete birçok mânâ vermişler. Bazı muhakkikler de iki "bahir"den maksat; bu vücuttaki, nefis ile ruh olduğunu söylemişlerdir. Bu ikisi arasındaki berzah da akıl ile ilimdir. Nefis ile ruhun birbirine karışmalarına akıl ve ilim manidir. Ruh ulvidir, emr-i Rabbanidir. Geldiği asıl âleme ulaşmak kaydındadır. Daima insanı iyiliğe, zikir, fikir, muhabbet, kurbet ve vuslata sevk eder. Nefis ise arizidir. İnsanı daima kötülüğe, ma'siyete hatta Allah korusun fırsat bulursa şirke, küfre sevk etmek, isteklerini yaptırmak, mülkü istilâ etmek orada yegâne hükümran olmak, kendisiyle beraber sahibini de cehenneme sürüklemek ister. Cenab-ı Hak onu (nefsi) de fıtratta yaratmıştır..

Hâlbuki insan İslâm fıtratı üzere yaratılmıştır. (Asıl olan iyiliktir. Ma'siyet arizidir. Berât-ı zimmet asildir). Şimdi akıl ve ilmimizi ruh yanlısı, ondan taraf olursa mülk-ü vücudumuz kurtulur. Ruh aslına rûcu eder.

Nefsin ıslah ve tezkiyesi mümkündür. Bu âlem imkân âlemidir. Gaflet ve cehaleti izâle edilerek o da fevz ve necat bulur. Halk olunmadan maksat, gayeye ulaşmaktır.

Akıl ve ilim iyi kullanılmaz, nefsin her emrine boyun eğilirse, ruh bir şey yapamaz. Bu vücut şeytan yatağı olur. Şeytanın mercii (dönüşü) derekâtı cehennemdir (cehennemin en aşağı mertebesidir). Birlikte cehenneme gider.

Bahreyn'den murad; mürşit ile müriddir. Yahut Rahman'la insandır. Yahut insanın dışı ile içi (ruh, kalp ve nefsi)'dir, diyenler de vardır[195]...

Allah'ı Anmanın Zamanı Gelmedi mi?

Eşrefoğlu Rumi bir beytinde: "Bana dediler ki bu aşk nedir, bunu terk et. Tefe'ül edeyim (Hayra yorayım) dedim. Tefe'ül ettim. Yine aşk geldi. Terziye bana bir zühd libâsı (elbisesi), giysisi diksin diye ısmarladım. O da aşk libası dikti!" diyor.

Doğrusu Eşrefoğlu Rumi'nin dediği gibidir. Bize şu bu ne lazım, biz işimize bakalım. Hadid Sûresi'nde (Ayet: 16): *"İman edenlerin Allah'ı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi? Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaşanlar gibi olmasınlar. Onlardan birçoğu fasık kimselerdir"* buyuruluyor. Müfessirin-i kiram bu âyet-i celilenin sebeb-i nüzulu hakkında birçok vecihler buyuruyorlar. Bir vecih budur.

Sahabe-i güzin hazerâtı Mekke'de iken fakir ve Kuran-ı Kerim'le de çok meşgul idiler. Medine-i Münevvere'ye hicret ettikten sonra zengin oldular. Artık eskisi gibi Kur'an-ı Kerim'le meşgul olamadılar. Gerçi sahabe-i güzinin olgunlukları, büyüklükleri vasfedilemez. Böyle olmakla beraber "Ebrardan olanların iyilikleri, mukarribinden olanların seyyiatı, olduğundan Cenâb-ı

---

[194] Keşf'ül-Hafa, Cilt: 2, Syf: 132, Hadis No: 2016.

[195] Allah'a karşı ihsan; "Allah'ı görür gibi davranmaktır, biz onu görmüyorsak da o bizi görüyor." İman, İslâm ve ihsan dinin üç önemli konusudur. İhsan, Allah'a itaat edip, isyan etmemektir. Belki itaat ederken dahi edepli, görüyor gibi davranmaktır. Biz, Cenab-ı Hakk'a sıfatları ile ma'rifet kesbediyoruz. Vardır, evveli yoktur, sonu yoktur, eşsizdir, hiçbir şeye benzemez, benzetilmez, hiç bir şeye muhtaç değildir. Diridir, âlim, işitici, görücüdür. İrâde ve kudreti her şeye hâkimdir. Yaratıcı ve her şeyi kuşatandır. Ö halde bilen, gören, haberdar olan Allah'a karşı onu görür gibi davranmak Allah'a imanın gereğidir. Bizdeki sıfatlar ise onun varlığı iledir. O halde su-u isti'mali utanmayı, sakınmayı gerektirir. Hülasa kul için ihsan mertebesinden öte bir mertebe yoktur.

Hak onların bu kadarcık kusurlarına razı olmayarak; *"İman edenlerin Allah'ı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi? Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaşanlar gibi olmasınlar. Onlardan birçoğu fasık kimselerdir"* (Hadid: 16) buyurmuştur. Bu ayet-i celile o vakit için şeref nazil olmuştur. Fakat bu zamanda bize de şumulu vardır. Hatta bugün nazil olmuş gibidir.

Dünya, nefis, hevâ tabiatla uğraşmak yetmez mi? Allah'a teveccüh ve ikbâl zamanı gelmedi mi?

Peygamberimizin asr-ı saadetinden uzaktayız. Fakat onun sünnet-i seniyyeleri, ona indirilen kitap, ilm-i zahir ve ilm-i batın sahibi kişileraramızdadır. Siz ümem-i sâlife (önceki milletler) gibi olmayınız. Onlar gibi dininizi elden çıkarmayınız, sonra fasık olur ve azab-ı ilâhiye uğrarsınız!

Eyliyâullâh'ın büyüklerinden Fadl Bin İyâz Hazretleri ilkin (önceki zamanlarında) meşhur bir şâki (haydut) imiş. Yol keser, onu bunu soyarmış. Bir gece bir duvarın arkasından gelen sesi, dikkatlice dinlemiş ki: "İnsanlar için henüz Allah'ın zikri ve Hak'tan indirilene saygı zamanı gelmedi mi?" âyeti okunuyor. Derhal düşünmüş ve tövbekâr olmuşlar.

Evet, "kalpleri saygı duyma zamanı geldi" diyerek şehre iner. Bakar ki halk toplanmış bir yere gidecekler fakat Fadl'ın elinden nasıl kurtulacaklarını düşünüyorlar. Bunu görünce kendi kendine: "Sen ne şerli adamsın, Allah'tan korkmuyorsun! Herkes senin şerrinden korkuyor" diyerek kendini levm eder (kınar). Tamamıyla tövbekâr olur.

Hicaz tarafına gider. Meşayıhla görüşür. Cenab-ı Hakk'a ikbâl ve teveccüh eder. Fadl Bin İyâz olur. Müşarün ileyh bu ümmetin büyüklerindendir. Fadl'a ihsan eden Allah, biz tövbe etsek, nadim (pişman) olsak büze ihsan etmez mi? Eder. Sonra Fadl bir âyet-i kerimeyi işiterek tövbekâr oluyor. Biz Kur'an-ı Mübin'i dinliyoruz, insan-ı kâmilin dilinden işitiyoruz bizim de hemen tövbekâr olmamıza ne mani (engel) var? Hiç bir mani yoktur.

Ayet-i kerimeye dikkat edersek; zikir ve ehl-i zikir olmak için zamanın gelmediğini, kalplerin saygılı olması icap ettiğini ve zikir huşu ve hûdu' içinde yapılıyorsa, yararlı olacağını anlıyoruz.

Allah rahmet etsin Diyarbakır'da Abbas Efendi Hoca vardı. Acaib bir zattı. Delail-i Hayrat'tan izin verirdi. Bizi de okuttu. Fakat bizzat kendi

gelir öğretirdi. Öğretmeden evvel beş tane şerh (açıklama) getirirdi. Bunlara bak derdi. Bir gün; "Salâvatı şerifeyi Cenab-ı Hak Peygamberin üzerine getirilmesini emir buyurmuştur" biz de "Allahümme Salli" diye Cenab-ı Hak'tan Peygamberi için niyazda bulunuruz. Emreden ve üzerine salavat getirilen zatın hazır olduğunu ve üzerine salavat getirilen zatın hazır olduğunu düşünmeyerek, ğafil ğafil salavat okursak bu salavât-ı şerifenin bize bir yararı yoktur. Haydi, lâfzından sevap hâsıl oldu diyelim ama kemâl bu mudur, edep bunu mu icap ediyor?" dedi.

Hakikaten Abbas Efendinin dediği doğrudur, Peygamber üzerine salâvat getiren Cenab-ı Hakk'ı ve peygamberin ruhaniyetini hazır bilmesi lâzımdır. Zikir, halinde de behemehâl (ne olursa olsun) Cenab-ı Hakk'ı hazır bilmek, huşu' (yüksek ve heybetli bir huzurda duyulan alçak gönüllülük) ve hudu' (tevazu) içerisinde ta'zim edip (hürmet edip), edepli olmak gerekir. Diğer vakitlerde de Allah'ı hazır bilerek ehl-i şühud ve huzur olmamız lâzımdır, kemâl budur. Gerçek kulluk budur.

Yapılan, söylenen bir iş ve bir sözde; bir mânâ bir işaret, bir hakikat vardır. Meselâ namaz kılarken yüzümüzü Beyt'ül-lah'a döneriz. Artık sağa sola bakmayız. Elimizi bağlarız, namaz bitinceye kadar da adımımızı bir tarafa atmayız. Bu demektir ki, Hakk'a teveccüh eden artık sağa, sola yani dünya ve ukbâya (ahirete) iltifat etmez. Mevlâ'ya müteveccih olur. Dünya ve ahireti Mevla'ya ulaşmak için bir vasıta bilir. Elini öteye beriye uzatmaz, sabitkadem (ayakları sabit, sözünde duran) olur. İbadetin sıhhatını muhafaza eder!

Ehl-i târik, her rast gelen yere gitmez. Canım sıkıldı şuraya gideyim, haydi fülânın yanına gideyim, doğru değildir. Ehl-i dünyanın dostluğu hiçtir. Allah için gitmek, Allah için gitmemek başkadır.

En sevdiğin ve güvendiğin bir ahbabının en basit bir işi olmazsa, hemen dostluğa, bir fatiha çeker!

Ahbab yanında zannetmem ki mâlâyaniden, gıybetten başka bir şey olsun. Bu gibilerin zararı çoktur. Kendileri yanıyor, başkalarını da yakıyorlar! Kötü arkadaştan pek ziyade hazer etmelidir (kaçınmalıdır).

"Sohbet-i nâdan ile nâdan eder telezzüz
Divânelerin hemdemi divâne gerektir".

Gülzâr-ı Kalbe Ğars Olunan Kelime-i Münciye

Cenab-ı Hak: (İbrahim: 24 ve 25): *"Görmedin mi, Allah güzel bir sözü nasıl misal getirdi? (Güzel bir söz), kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir. Bu ağaç, Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara misaller getirir"* buyuruyor.

Müfessirin ve muhakkikin-i Kirâm; "Kelime-i tayyibe" tevhiddir buyururlar. Doğrudur. Arz-ı vücudda, gülzâr-ı kalbe ğars (kalp bahçesine yeni dikilmiş taze fidanlar) olunan kelime-i münciye kalpte, gönülde sabit olursa onun âsârı olan maarif-i Rabbaniyye, esrâr ve hakaik-i ilâhiyye bütün cihanı, gökleri tutar, izn-i ilâhi ile de meyvelerinden istifade olunur.

Demek arz-ı vücutta kalb-i insanide, imanın temkin ve temerküzünde fayda çok, aksi halde bir fayda yoktur!

Hakikat-ı insaniyye ruhtur. Ruh aslında pak ve ulvidir. Bu vücuda, bu süfliye taalluku ile aslındaki lâtafet bozulmuştur. Cehalet ve gaflet onu bozmuştur. O'nu temizlemek, aslına lâyık etmek lâzımdır. Bunun için emirlere ittiba, menâhiden içtinâb lâzımdır. Ayrıca mücahede, zikir, fikir, ihlâs, muhabbet, güzel ahlâk ile ittisaf, ehl-i Hakk'a mükârenet (yakınlık) lâzımdır ki ruh-u hakiki edebilsin. Böyle aslına lâyık bir hale gelen ruh, bir "şecere-i tayyibe"dir. Onda her kemâl mevcuttur. Bu ruh, bu hakikat huzur-u ilâhiye çıkmaya, muhatap olmaya lâyıktır, sezadır (değerdir).

Bu kelime-i tayyibe, aşk ve muhabbet-i ilâhiyedir. Aşk, mübarek bir ağaçtır ki kendinde (maksat olan) ma'şuktan başka bir şey bırakmaz, insanı kurutur, yakar bir nur-u pâk eder!

Kelime-i tayyibenin daha çok man'aları vardır. Bu ma'naların kuvveden fiile çıkması için talep arzu, iştiyâk, sa'y ğayret, mücahede vesaire lâzım olmakla beraber, bir yardımcı, bir reh-nümâ (rehber) bir insan-ı kâmil gerekir. Onun vasıtasıyla nur, feyz, nazar ve himmet ilkâ edilir. Bu iş kabil değil başa çıkmaz. Ancak bir kâmil eliyle olur. Ne yapalım sünnet ve adet-i ilâhi böyledir.

Allah, cümlemiz hakkında nimetinin itmamını ihsan buyura!

İrade - Meyil ve Talep

Cenab-ı Hak (Zâriyat: 56): "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım" buyuruyor. Sûre-i Araf'ta da (Ayet: 179): *"Andolsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir"* buyuruyor.

Zahiren bakılsa bu iki âyet birbirine zıt gibidir. Bir taraftan ins (insan)ve cinnin ibadet etmesi için yaratıldığı, diğer taraftan da ins ve cinnin çoğunun cehennem için yaratıldığı emredilmiştir. Hakikatte âyetler birbirine zıt değildir.

Geçende de söylemiştim. Cenab-ı Hakk'ın iki kabzası vardır. Biri cemal, biri de celâldır. Bu iki kabzanın ehli, erbâbı vardır, olacaktır. İns ve cinden emirlere itaat edenler birinci âyetin mazharıdır. Vazıfe-i ubudiyeti terk edenler de ikinci âyetin mazhandır.

Biz, kitap, sünnet, İslâm, iman ve ihsan tarafını iltizam ederiz. Böyle iş güzel olur. Hilkâtın gayesi gerçekleşir. Cenab-ı Hak bizi kullukta bulunmaya muvaffak eder. Çünkü: "Tevfik (Muvaffakiyet) sa'ye (çalışmaya) bağlıdır" buyurulmuştur[196]. Elhamdü lillah biz, bu kabzada bulunuyoruz. Cenab-ı Hak bize cemâliyle muamele buyurur. Aksi tarafı iltizam tabii fenâdır. Cenabı Hak böylelerini celâlıyla tasarruf buyurur.

Cenab-ı Hak (Azze ve Celle) Cebbâr ve Kahhârdır. Cebr ve kahrını bir irade, meyil ve talebe bağlamıştır. Kimseyi cebren (zorla) ma'siyete sevk etmez. Kullar ister Cenab-ı Hak da yaratır. Cebren ibadet ettirse, mahlûkun ibadetine muhtaç olduğu çıkar. Hâlbuki âlemlerden müstağnidir. Her şey ona muhtaçtır. O hiçbir şeye muhtaç değildir.

Herkes ondan ister. Mevcud'dur, Hâliktir, Râzık'tır, Mün'im ve Kerim odur.

Herkes, Kendi Yanındaki ile Övünür

"(İnsanlar ise, din) işlerini kendi aralarında parça parça ettiler. Her grup kendinde bulunan ile sevinmektedir" (Mü'minun: 53) âyet-i celilesiyle; Sure-i Rum'daki (31 ve 32): "Allah'a yönelmiş kimseler olarak yüzünüzü hak dine çevirin, O'na karşı gelmekten sakının, namazı dosdoğru kılın ve müşriklerden; dinlerini darmadağınık edip grup grup olan kimselerden olmayın. (Ki onlardan) her bir grup kendi katındaki (dinî anlayış) ile sevinip böbürlenmektedir" âyet-i celilesi insanların bir kaç kısım olduğunu bildiriyor.

İnsanlardan bazıları dünyayı, bazıları ukbâyı ister, bazıları da Cenab-ı Hakk'ın ğayrını istemekten hayâ ederler. Bunlar âriflerdir.

Arifler, dünya ve ukbâyı da isteseler Allah için isterler ki dünya hayat ve nimetiyle, salih amel işlesinler, ukbâda cennet isterler ki Cenâb-ı Hakk'ı müşahade etsinler. Çünkü cennât-ı âliyât (yüksek cennetler) mehalli rü'yettir (Allah'ı görme yeridir). Kendileri için dünya ve ahireti istemekten hayâ ederler. Onlar indinde bu mezmumdur (kötüdür)!

İnsanlar Hubbdan Yaratıldı

Sûre-i Maide'de (Ayet: 54): *"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir"* buyuruluyor.

Acaba insanlar, "Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler" kavl-i şerifine kendilerinin mazhar olup olmadığını düşünüyorlar mı? Acaba sevme ve sevmemenin bir alâmeti bir işareti var mıdır, yok mudur, diye teemmül ediyorlar mı?

Gerçi bütün insanlar "hubb" dan yaratılmıştır. Cenab-ı Hak hadis-i kutside peygamberi lisanından da bize haber vermiştir[197]. Fakat biz dünyaya geldikten sonra, bazı bağlar ve ilgilerle dünya ile meşgul olarak bu hubb'ün gereğini unuttuk. Bunda şüphe yoktur. Kuvvede olan bu kemâli fiile çıkarmak icap etmez mi?

Şeriatın emirlerini ifa, kalp, ruh ve sırrımızı Kur'an-ı Mübin'in emirlerine tatbik edersek, Cenab-ı Hak bizi sever. O bizi sevdimi yeter. Biz onu sevmeğe mecburuz.

Elhamdü lillah tarik-i hüda'nın yolunu tutmuşuz. Bu yolda sebat ve istikâmet etmek ve bu kadarı az olduğundan biraz daha çoğalmaya himmet etmek, nefsi karıştırmadan bu nimeti Allah'ın ihsanı bilmek lâzımdır.

Sebat ve istikametle beraber sa'y ve himmet olur muvaffakiyetimiz ve mazhar-ı Hüdâ olacağımız şüphesizdir. Hemen biz bu işe ehil olmaya çalışalım. Cenab-ı Hak ne yapmışsa esmâ ve sıfatı icâbı öyle yapmıştır. Kimini ehl-i hizmet, kimini ehl-i muhabbet, kimini de ehl'üllah yapmıştır.

Biz hemen aşk ve muhabbet, kurbet ve vuslat yolunu tutalım. Muvaffak kılan O'dur. Lütuf edecek, ihsan edecek de O'dur.

---

[196] Hikmetli bir sözdür.

[197] "Ben gizli bir hazine idim. Bilinmek istedim. Bu halkı yarattım". Keşfül-Hafa Cilt: 2, Syf: 132, Hadis No: 2016.

Kur'an-ı Mübin

İmâm Gazali Hazretleri buyurur ki: "Kur'an-ı Kerim dört şey üzerine mebnidir:

(1) Emirler
(2) İşâretler
(3) Lâtifler
(4) Hakikatlerdir.

Emirler avamın, işaretler havâsın, latâif yani rümüz evliyânın, hakâik de enbiyânın nasibidir. Meselâ: Namazı kılınız" emrini anlamayan yoktur. Açıktır. Bu emirde te'vil olunacak (açıklanacak) hiçbir şey yoktur. Sûre-i Ma'ide'de (Ayet: 6): *"Ey iman edenler! Namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve -başlarınıza mesh edip- her iki topuğa kadar da ayaklarınızı yıkayın. Eğer cünüp iseniz, iyice yıkanarak temizlenin. Hasta olursanız veya seferde bulunursanız veya biriniz abdest bozmaktan (def-i hacetten) gelir veya kadınlara dokunur (cinsel ilişkide bulunur) da su bulamazsanız, o zaman temiz bir toprağa yönelin. Onunla yüzlerinizi ve ellerinizi meshedin (Teyemmüm edin). Allah, size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez. Fakat O, sizi tertemiz yapmak ve üzerinizdeki nimetini tamamlamak ister ki şükredesiniz"* buyuruluyor. Abdesti emrediyor. Bunu okuyan da okumayan da bilir ve yapar. Fakat Kur'an ayetinin hepsi böyle değildir. Meselâ (Maide: 54): "…yuhibbuhum veyuhibbûnehu… (Meali): *…Allah onları, onlar da Allah'ı sever...-" ayetinde açıklık yoktur. "...(bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler…"* hem de müzâri' sığası (geniş zaman) ile zikredilmiştir. Bu bir işârettir. Avam ne araştırır ne de anlar.

Havassa gelince, bunlar kimlerdir, diye araştırmaya girişir. Bu kâvmin sıfatlarını tedkik eder, bu zümreden olup olmadığını müvâzene eder. Dâhil değilse esbâbına teşebbüs eder. Cenâb-ı Hak da muvaffak eder, Cenab-ı Hak tâife-i sofiyyenin sa'ylarını (çalışmalarını) meşkûr buyursun. İmâm Gazali Hazretleri kezâ buyuruyor ki: "Bütün akıllılar, hikmet sahibi olanlar ve bilginler bir araya gelse, sofiyyenin koyduğu usul ve âdâbın yerine, daha uygun ve iyisini bulup da koyacak, diğer bir usul koymaya güçleri yetmez".

Çünkü tâife-i âliyye i sofiyye bu usulü, kendiliklerinden koymamışlar. İlimlerini mişkât-ı nübüvvetten (nübüvvet kandilinden) alarak vaz'ı tarik ve usul etmişlerdir. Çünkü nûr-ı nübüvetten (peygamberlik nurundan daha) yüksek bir nur yoktur. O nurdan başka bir usul koymaya kimse muktedir olamaz.

Sofiyyenin ilk işi, kalbi kötü huylardan temizlemek, boşaltmaktır. Kalbi kötü huylardan boşaltmadıkça tarikat olmaz. Nasıl ki iftitah tekbirinden evvel, niyetle tahliye-i kalp (Allah'tan başka herşeyi kalpten silip süpürmek) yapılıyor. Sonra namaza giriyorsa bu da öyledir.

Tarikatın nihayeti Hak'ta fâni, Hak ile bâki olmaktır. Geçen âyet-i celilenin tafsilatı ehl-i tarikin sıfatlarını câmidir. Rabbim, cümlemiz hakkında nimetinin itmamını nasip buyura!

Sen Hatırlat

Sûre-i Tûr'da (Ayet: 29): (*Ey Muhammed!) O hâlde, sen öğüt ver. Rabbinin nimeti sayesinde, sen ne bir kâhinsin, ne de bir deli"* buyuruluyor. Efendimiz (s.a.v) Hak Peygamberdir. Hatırlatıcı (müzekkir)dir. Âlemlere rahmettir. Şefi-i rüz-u cezadır (ceza gününün şefaatçisidir).

Efendimiz Aleyhisselatu Vesselamı öven, vasfeden Hazref-i Celle ve A'lâdır. Böyle iken küffâr-ı Kureyş hâşâ, hâşâ zat-ı hümâyunlarına, şâir, şâhir ve kâhindir dediler. Mecnundur, dediler. Dediler de dediler...

Âlemlere rahmet olduğu halde, böyle diyorlar nübüvvet ve feyz-i lâhutiyetinden (sırâleminin feyzinden) müstefit olamadılar (faydalanamadılar). Buna müteessir olan Efendimizi Cenâb-ı Hak teselli buyurdu. "Sen hatırlat, öğüt ver. Rabbin nimeti sayesinde sen ne kâhin (gelecekten haber veren) ne de mecnunsun" buyurulmuştur.

"Sen kâhin, mecnun vesaire olamazsın. Allah Teâlâ'nın her nimeti senin içindir. Sen bunlara ni'met-i uzmâsın, vasıta, mürşid-i a'zâmsın, Bunlar cahildirler, gafildirler!

Sen onların hezeyanlarına kulak verme, üzülme. Senin vazifen hatırlatmaktır, tebliğdir. Sen muktezay-ı risâleti (peygamberliğin gereğini) yerine getir. Emrine münkad (bağlı) olanlar, mesud ve be-kâm (mutlu) olurlar. Senden i'râz edenlerin (yüz çevirenlerin), kabul etmeyenlerin, İslâm'dan yüz dönenlerin haklarından ben gelirim!"

İnsanlar, bu dünyaya geldikten sonra asli fıtratlarını unuttular. Nefis, hevâ ve tabiata uydular. Kim bunların hükmüne uyarsa artık ne aslî âlem, ne de bunca âlem ve mahlûkatı yaratan Allah hatıra gelir!

Kimi puta, kimi ateşe tapıyor! Artık her biri bir çeşit yola girmiştir. Çeşitli fesat ve ahlaksızlık zuhur ediyor. İşte bunları inzâr (uyarma) ve tebşir (müjdeleme) için Cenâb-ı Hak, lütuf ve merhametinden peygamberler göndermiştir. Peygamberler bunların Hakk'a rücu' (dönme) sebeplerini hazırlıyorlar. Emirlerini kabul edip devam edenler lütuf ve nimete, kabul etmeyip red edenler de azap ve cehenneme lâyık oluyorlar.

Diğer peygamberleri; bir kabile, bir kavim ve aşirete veya bir şehir halkına, ailesine gönderilmiştir. Fakat Peygamberimiz bütün yeryüzüne, ins (insan) ve cinne ba's edilmiş (gönderilmiş), irsâl buyurulmuştur (elçi olarak gönderilmiştir). Resul'ussâkeleyndir. Sûre-i Sebe'de (Ayet: 28): *"Biz, seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bilmezler"* buyuruluyor. Cenab-ı Hak Kur'an'la beraber böyle büyük bir peygamberin irsâlıye iktifâ buyuruyor. *"Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resûlü ve nebîlerin sonuncusudur. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir"* (Ahzâb: 40) âyeti iktifânın delilidir. Yalnız Cenâb-ı Hakk'ın kemâl-ı merhametinden Efendimiz'den sonra bu ümmet içerisinde sayısı âlim ve müceddid zatlar yetişmiştir. Ta ki bu ümmet sapmasın, râh-ı hüdâyı (Allah'ın yolunu) bulsun, hak ve hakikatten uzak kalmasın dünya ve ahiret nimetlerine ve belki kurbet ve vüslât nimetlerine nail olsun!

Şimdi biz bu rahmet ve lütfun kadir ve kıymetini bilmez, küffar ve füccâr (günahkârlar) gibi nefis hevâ ve tabiatın icâbatına tabi olursak iyi ve uygun olur mu?

İnsaniyetimizi, islâmiyetimizi kaybeder, bu kadar şeref ve kemâlattan kendimizi mahrum eder, nâr-ı firâk (ayrılık ateşi) ve ihrâk'a (ateşe) kendimizi ilkâ edersek (atarsak) bize yazık olmaz mı? Elhamdülillah içimizde bu nimeti takdir edenler eksik değil, bu kadarına çok şükür. Biz başkalarına bakmayalım. Biz istikâmet üzere olalım, işimize bakalım, iyi olur. Cenab-ı Hak: Muvaffak buyurur da her çeşit nimete burada, orada nail olarak gideriz.

Halkı kendi hallerine terk ederiz. Bize uyan olursa iyi, uymayan kimseye bir şey demeye hakkımız yok. "Din nasihattir, din nasihattir, din nasihattir[198]" emrine de riayet ederiz.

Cenab-ı Hak önce terğib (ümitlendirme) ve teşvik buyurur kabul ederse ne a'la, etmezlerse korkutur. Cehennem ve azabıyla inzâr eder (korkutur). Maksat, ta ki kul kendine dönsün, doğru yolu bulsun. Yok, böyle olmazsa nefs ve hevâsına, şeytana havale eder. Burada ve orada muazzeb olur. Böyleleri için Cenab-ı Hak (En'am: 91): *"Allah'ın kadrini gereği gibi bilemediler. Çünkü, "Allah, hiç kimseye hiçbir şey indirmedi" dediler. De ki: "Mûsâ'nın insanlara bir nur ve hidayet olarak getirdiği, parça parça kâğıtlar hâline koyup ortaya çıkardığınız, pek çoğunu ise gizlediğiniz; (kendisiyle) sizin de, babalarınızın da bilmediği şeylerin size öğretildiği Kitab'ı kim indirdi?" (Ey Muhammed!) "**Allah" (indirdi) de, sonra bırak onları, içine daldıkları batakta oynayadursunlar"*** buyuruyor.

---

[198] Keşf'ül-Hafa, Cilt: 1, Syf: 414, Hadis No: 1324, Müslim.

Zengin Kimdir?

Ğinâ (Zenginlik) iki çeşittir. Biri dünya ğinası (zenginliği), diğeri de Allah ile ğani (zengin) olmaktır.

Dünya zenginliği muvakkattir (geçicidir), zâildir (yok olur), fânidir. Fakat Allah ile zengin olmak, ebedidir. Başka bir nimettir. Allah ile zengin olanlar, dünyadan tamamen ayrı, âtıl (boş), bâtıl olamazlar. Buna dünya zenginliği manide değildir. Mâni olan meyil, muhabbet ve nisyandır (unutmadır).

Peygamber Efendimiz: "Zenginlik mal çokluğu değildir. Zenginlik nefsin tok, kanaatkâr olmasıdır[199], buyurmuştur. İnsanın nefsinin ğani olması pek büyük bir iştir. Fakat nefis nasıl ğani olur?

Evet, mücahade ile ameli salih, zikir ve fikirle, güzel ahlâkla nefsi tezkiye ederek nefis, nefs-i mutmainne olur, mutmainnede kalmaz daha ileri gider, işte o vakit nefis Allah ile ğani olur. Böyle bir nefsin sahibi zengin de olsa, fakir de olsa ğanidir. Dışarıda olan fakr-u ğına tesirsizdir.

Bir adam Allah için olursa, Allah da onun için olur. Allah bir adam için olursa, onun için olan her şey, o adam için olur. Daha bu adamdan zengin kimse olmaz!

"Sanma ey hâce ki senden zer ü sim isterler
Yevme lâ yenfau'da kalb-i selim isterler"

Evliyaullahtan Ebu Bekir Nâibâdi Hazretleri vardır. Bir gün yanına Ebu Kasım Envar Hazretleri gelir. Oturur konuşurlar. Şöyle aşağıda da bir derviş oturuyormuş. Ebu Bekir Nâibâdi bu dervişe:

"Sen İmam-ı âzam Hazretlerini mi çok seversin yoksa şeyhini mi?" diye sormuş. O derviş de:

"Şeyhimi çok severim" demiş. Ebu Bekir Nâibâdi:

"Kalk çık. Öyle şey olmaz" diye azarlar. Derviş de çıkar gider. Ebu Bekir Nâibâdi Hazretleri'nin canı sıkılarak haram tarafına geçer.

"Yahu, biz bu adamı kovduk. Ama bu sevginin sebebini sormadan rencide ettik", diye düşünür. Selâmlığa gelerek Ebu Kasım Envar'a:

"Biz o adamın şeyhine karşı sevgisinin sebebini sormadan, tekdir (azarladık), tevbih ettik (kınadık), iyi olmadı. Gidip o adamın gönlünü alayım" der.

Giderken o adamın da kendilerine doğru geldiğini görürler. Derviş der ki:

"Size geliyordum. Ben Ebu Hanife'nin mezhebine tabiyim. Kırk, elli senedir bu mezhebin usul ve furuuna göre namaz kılarım, oruç tutarım vesaire muamelemi görürüm. Fakat bu zaman içerisinde nefsimin arzularını da yerine getirdim. Her türlü fenalığı işledim. Bir kaç yıldır Şeyhime hizmet ediyorum,

yine o mezhep üzereyim. Şeyhime geldiğim günden bu güne kadar bazı nefsi isteklerin ve şehvetlerin benden zâil olduğunu hissettim. Bu sebeple şeyhimi seviyorum. Bu sözümle şeyhimin İmam-ı Âzâm'dan büyük olması lâzım gelmez. Ebu Hanife yine İmam-ı Âzam'dır. Eğer benim bu sevgimde bir yanlış varsa emredin düzelteyim. Ebu Bekir Nâibâdi Hazretleri:

"Biz de seni teselliye geliyorduk. Yok, babacığım, bildiğin gibi hareket et, der".

Evliyaullah bu gibi hikâyeleri ile bizi ikâz ve irşad buyuruyorlar. Demek istiyorlar ki; evet şeriât, şeriattır. Vakıa şerât-ı mutahhara tarikat, marifet ve hakikati câmi'dir. Ama nas emirlerin, içine, özüne, gaye ve maksadına riayet etmeksizin emirlerin zahirine itaat ederler. Namaz kılar, oruç tutar sâir ibadetleri ifa ederler. Ederler etmesine ama hep dışarıdan dışarıya, dünya ile ağyar (yabancılar) ile... Bu çeşit ibadetler ruhsuz ceset gibidir. Kuru cesetten fayda ne?

İnsan, mânasıyla (düşünce, niyet ve duygularıyla) insandır. Mânâsı olmayan insanın hayvandan farkı yoktur. (Hayvan, dışı yani dış aza ve suretinin sağlam ve güzelliği ile değer kazanır. Hayvanın cevheri dışındadır, insan, suretiyle değil, irfan, ilim ve hikmet gibi değerlerle kıymet kazanır, insanın cevheri içtedir).

Zâhir (Açık) amellerle kişi hadd-i şer'iden (şeriatın cezasından) kurtulur. Müslüman muamelesi görür. Emirleri yapmak, yasakları bırakmak sırf zevâhiri, kurtarmak için olursa, münafıklık olur. Münafıklar gibi dışa önem verip için ıslahıyla uğraşmamak ne fenadır!

Câhil ve ğafil olan, şeriatın kalbe, nefse, düşünce ve akideye ait olan bâtın emrini bilemez. Dışı yıkayıp içi pis bırakmak câiz değildir.

İman ve hüsn-ü akide (güzel inanç) ile içi temizlemelidir. Sonra zahiri temizlik yapmalıdır. Tam temizlik budur. Kurbet (Yakınlık) ve vûslât (kavuşma) bundan sonradır.

Târikat, ma rifet ve hakikat ilimlerini öğrenmek kendimizi batınen temizlemeğe çalışmak lazımdır. Dışarı olmayınca içeri olmayacağı gibi, içeri olmayınca dışarı da olmaz. (Çürüme, hastalık dışarıda olduğu zaman müdâhale dışarıdan yapılar, insan, olsun, hayvan olsun, sıhhate kavuşturulur. Çürük ve hastalık içten olunca dış ne kadar iyi görünse de akıbet kötüdür. İçin tedavisi dışın tedavisi gibi kolay değildir).

Emirleri yapmakla, nefis bizi bıraktı sayılmaz. Zira her kap, içindekini sızdırır. Dünya bir deniz, sâlih amel de bir sefine (gemi) gibidir. Bu sefineye

binerek dünya denizini kat' eden selâmet sahiline erer. Bir kuş iki kanadıyla uçar. Tek kanatla kuş uçmaz, yere düşer. Bunun gibi âlem-i melekûta (melekler âlemine), âlem-i lâhuta (sırlar âlemine) uçmak için iki kanatlı "Zü'l-Cenâheyn" olmak, yani şeriat ve tarikat kanadıyla o kadim âşinaya uçmak lazımdır!

Târikat, marifet ve hakikatten mahrum kalarak yalnız şeriatın zahiriyle amel edenler nâkıstır (noksandır). İhlâs niyetleri doğru ise fadl-ı ilâhi ile cennete giderler. Fakat kurbet ve vuslattan mahrum olurlar.

Şeriatsız tarikat, marifet zındıklıktır, ilhâddır (dinden çıkmaktır). Mü'min-i kâmil içini, dışını kitap ve sünnete tatbik ederek tezkiye-i nefis ve tasfiye-i kalbe muvaffak olur. Sırrını ağyar, mâsivadan temizleyerek Hak ile fâni Hak ile bâki olur. Allahümme yessir lenâ. Âmin[200]

Burda Taş Kesmeye Yer Yok

Yazıcızâde bir beytinde: "Sen Allah'ı bil, başkası senin âşinay-i hak olduğun bilmesin" der. Bu çok iyidir. Böyle olduktan sonra burada taş kesmeye mahal yok!

Teşhire heveslenme. Nefis şöhretin esiridir. İster ki halk kendinin büyük olduğunu bilsin. Bu ise kendini (büyük) görme, beğenme ve büyüklenmeyi ifhâm eder (anlatır). Hâlbuki bu kadar derd, enâniyet ve varlıktan kurtulmaktı, netice böyle olursa, Allah korusun iş korkunç olur!

Evliyaullah diyorlar ki: "İnsanda en son çıkacak kötü huy hübb-ücâhtır". Hübb-ü câh (Makam sevgisi), hübb-ü riyâset denilen şey, zahiren büyük olanlardan ve batınan ve batınan pek büyük adamlara kadar yetişen kötü bir buydur.

Şeyh olmak, herkesin kendini tanıması, işitilmesi ve saygı görmesi arzuları hübb-ü câhtır. Bu büyük ve mezmum (kötü) bir şeydir.

Halikiyle olanın, halkla ne işi kalır. Meğer halkın terbiyesiyle, emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i anil münker ile memur ola!

---

[199] Keşf'ül-'Hafa, Cilt: 2, Syf: 80, Hadis No: 1809, Buhari, Müslim.

[200] İnsan, nefsin kötü huy ve arzularını, şeytan ve hevânın bütün isteklerini terk etmedikçe fena denilen hâl gerçekleşmez. Münker ve haramın yanında şüpheliler de terk edilmelidir. Bunlara ait ne bir fikir ne de bir ilgi kalmalıdır. İşte bu varlığı giderme; ölüm ve fenadır. Sâlih amel, iyi huylar bâkiyattandır. Ma'ruf olan şeylerle kişi hayat bulur, ebedi saadete, bâki hayata erer. Cenâb-ı Hak bize bu yolu kolaylaştırsın.

Nimet ve Hizmet

Sûre-i İbrahim'de (Ayet: 33 ve 34): *"O, âdetleri üzere hareket eden güneşi ve ayı sizin hizmetinize sunan, geceyi ve gündüzü sizin emrinize verendir. O, istediğiniz şeylerin hepsinden size verdi. Eğer Allah'ın nimetlerini saymaya kalkışsanız sayamazsınız. Şüphesiz insan çok zalimdir, çok nankördür"* buyuruluyor.

Cenab ı Hak yer ve göklerde olan her şeyi: Güneş, ay, yıldızlar, dağ, deniz ve içindekileri bize musahhar (itaat ve hizmette) kıldığını, bizim için yarattığını bu âyet-i celile ile bildiriyor.

Evet, öyledir. Bunlar zahirde bizim hükmümüzde değil gibi görünürse de bunların hiç başka amaçları, işleri yoktur. Hepsi insana hizmet ediyor.

Meselâ, yalnız bir ekmek için yerler, gökler, ay ve gün çalıştığı gibi üç yüz şu kadar da kişi çalışıyor. Onu biz yiyoruz. Yememiz öyle içmemiz öyle, gezmemiz öyle, yatmamız kalkmamız için de yer, gök ona göre hazırlanmış, hepsi hizmet etmektedir. İnsan hakkındaki ilâhi nimetler sayılsa, sayılamaz. Sayılması mümkün değildir.

Evet, bu kadar eşya sana hizmet ediyor ki sen düşünesin. "Ya hu ben kime hizmet edeceğim, vazifem nedir?".

İnsan, kulluk etmek için yaratılmıştır. Bu yolda gayret göstermelidir. Fakat insanların çoğu böyle yapmaz, yer içer nankörlük ve nimeti verene karşı haksızlık eder. Bunun hesabını hiç düşünmez!

Hem ne ise... İnsan bu kadar nimetlere karşı "zalûm (çok zalim)" ve keffar'dır. Yani mübalağa ile zalim ve kâfirdir. Bu kadar nimetin kendine niçin verildiğini asla düşünmez. Başkalarının da kendisi gibi düşüncesiz olmasını, ibadetten mahrum kalmasını ister! Şükür ve ibadet yapmasına engel olur. İnsan böyledir. Hem kendi hem de başkasının dereke-i hayvaniyede (hayvanlık derecesinde) kalmasına sebep olur. Bunun için mübalağa kipiyle insan çok zâlim, çok inkârcı (nankör) dür.

Beşer esasen bu yaratılıştadır. Nefis, bu tabiatı taşıyor. Ne kendi iyi olmak ister ne de diğerlerini bırakır ki iyi olsunlar. Kendi seviyesinde ne kadar çok insan olursa hoşnut olur. Çünkü: "Her güruh (topluluk) kendi taifesiyle mesud olur, memnun olur".

"Kebuter bâ kebuter pervâz
Hem cins hem pervaz"
Türkçesi:
"Güvercin güvercinle uçar
Her cins kendi zümresiyle uçar" denilmiştir.

İnsanın yaratılış gayesi, Allah'ı bilmesi ve ona ibadet etmesidir. Yer ve göklerin ancak Allah'ın kulları için bitmez ve tükenmez bir hazinesi olduğunu düşünmeliyiz. Bu nimet ve bu ihsan'a karşı haksız ve nankör olmamalıyız, vesselam...

Ruh, Ya'kub Gibidir

Hz. Yakub (a.s)'ın Yusuf (a.s)'mı ve kardeşi Bünyamini kaybettikten sonra (Yusuf: 87): *"Ey oğullarım! Gidin Yûsuf'u ve kardeşini araştırın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez"* buyurduğu Sûre-i Yusuf'ta emrolunuyor.

Yani, diğer mahdumlarına (oğullarına); oğullarım her ne kadar Yusuf ile Bünyamin kayboldu ise de siz gidin arayın. Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Me'yus (Ümitsiz) olmayın. Çünkü inkâr edenlerden başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez. Ayet-i celilenin anlamı budur. Fakat bu âyet-i celilede bizim için bir işaret vardır.

Vücudu insani de, ruh-u insani Hz. Ya'kub mesabesindedir (derecesindedir). Ruh bu kesret âlemine düştükten sonra, anasırdan (unsurlardan) mürekkep (oluşmuş) bu vücutta Yusuf mesâbesinde olan kalbi ve Bünyamin mesabesinde olan sırrını dünyaya, ağyara, masivâya kaptırarak kayıp ettiğinden bu ruh-u Ya'kubi diğer çocukları yerinde olan akıl-ı miâd ve sâireye de diyor ki: "Siz me'yus olmayınız, rahmet-i ilâhiden ümidinizi kesmeyesiniz. Aramaktan geri durmayasınız. Nihâyet'ül emr kaybettiğiniz kalbi ve sırrı bulursunuz!".

Gerçekten öyledir. Akıl ve fikir yardımıyla bu ruh-u. Ya'kub'u zâr (dermansız) ve giryân olmaktan (gözyaşı dökmekten) kurtarmalıyız. Böyle kalmasına razı olmamalıyız.

"Şüphesiz sizin çabalarınız elbette çeşit çeşittir" (Leyl: 4) fermanıyla bir yerden çalışarak, nefis elinde esir kalan kalbi ve sırrı kurtarıp bu vücudu Allah'a lâyık etmek lâzımdır. Çalışmamız çok muhtelif, çok değişiktir, yani sâlih amelleri işlemeğe bir türlü çalışırız. Kalbi tahliye ve tahalliye de zikir, fikir ve muhabbetle çalışırız. İlâhi ahlâkla ahlaklanmaya ehl-i Hakk'a yakınlığa, kalp ve ruhumuzu tasfiyeye çalışırsak çok kazançlı çıkarız.

Mâsivaya meyletmekten tamamen fariğ (ayrı) olarak, üns ve huzur-u Mevla'ya enis (dost) olmaya çalışarak sırrımızı ğubar-ı masivadan (Allah'tan başka herşeyin toz ve toprağından) tamamen temizlemeliyiz.

Evliyaullah'ın feyz, nazar ve himmetiyle enâniyet ve varlıktan kurtularak, son bir ğayretle de iş, netice olur. Kurtuluruz, nefsimiz, ruhumuz, kalbimiz ve sırrımız güzel olarak, Allah'a lâyık olur. Geçer gideriz. Cenab-ı Hak Habib-i hürmetine cümlemizi muvaffak buyura: *"Onlardan, "Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru"* diyenler de vardır" (Bakara: 201). Âmin!

Dünyada hasene (iyilik); Allah ile olmaktır. Keza ahirette de ahsen-i hüsnâ (iyiliklerin iyiliği); Allah ile olmaktır. Her iki türlü ateşten yani; nâr-ı cahim ve hem de nâr-ı firâktan kurtulmaktır. Bu da tarif ettiğimiz şekilde olur.

Allahümme yessir lenâ...

Cenab-ı Hak İsteyeni Seçer, Hidayet Eder

Sûre-i Şûrâ'daki (Ayet: 13): *" 'Dini dosdoğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!' diye Nûh'a emrettiğini, sana vahyettiğini, İbrâhim'e, Mûsâ'ya ve İsâ'ya emrettiğini size de din kıldı. Fakat senin kendilerini çağırdığın şey (İslâm dini),* ***Allah'a ortak koşanlara ağır geldi. Allah, ona dilediğini seçer. İçtenlikle kendine yönelenleri de ona ulaştırır****"* âyet-i celilesini müfessirin-i kirâm: "Cenab-ı Hak isteyeni, tâlib olanı ihtiyar ve ictibâ buyurur. Ve inâbe edenlere hidayet eder" şeklinde de tefsir etmişler. Her ikisi de doğrudur.

İnâbe'nin mâ'nasına gelince; inâbe tövbe demektir. Dışarıdan olan tövbe o kadar makbul değildir. Günâhı dışta terk etmek, gerçi içeride olan bir niyetledir. Böyle olmazsa tövbe olmaz! Ama asıl tövbe; zahiren tövbe etmekle beraber, batınen de günaha meyil ve arzuyu terk etmekle beraber Cenab-ı Hakk'a yönelmektir. Teveccüh, ikbâl (Cenab-ı Hakk'â yönelmek) kati surette dinde sebat ve istikamettir.

"Şüphesiz "Rabbimiz Allah'tır" deyip de, sonra dosdoğru olanlar var ya, onların üzerine akın akın melekler iner ve derler ki: "Korkmayın, üzülmeyin, size (dünyada iken) va'dedilmekte olan cennetle sevinin!" (Fussilet: 30) âyet-i celilesi sırrına ulaşmak, bu sırr-ı sülükta maddi ve ma'nevi ilâhi nimetlerin her türlüsüne nail olmak mümkündür.

İlâhi nimetlere ulaşanlarsa: *"Rabbinin nimetine gelince; işte onu anlat"* (Dûha: 11) ferman-ı celili mucibince, nimetin kadrini bilir ve tahmisten (anlatmaktan) geri durmaz. Nankörlükten sakınır. Cenab-ı Hak da nimeti artırdıkça artırır. O adamın kalbinde üns ve huzur yer eder. Kendisiyle fâni, kendisiyle bâki eder. İlâhi va'dı gereği dünyada da ahirette de en güzel surette mükâfatlandırılır. Dünyada maiyyet, müşahade, likâ ve vüslât-ı daimesiyle şereflendirir.

Biz sırat-ı mustâkımde sebat edeceğiz. Müstakim olacağız. Hadi ve muvaffak kılan Cenab-ı Hak Azze ve Celle Hazretleridir. O güzel eder. Güzel de etmiştir.

Allah için Olan Amel

Niyet ve ihlâs sebebiyle az amel çok olur. Keza niyet sebebiyle çok amel de az olur.

Niyet Allah, Allah için olursa, araya bir başka maksat karıştırılmazsa amel az da olsa pek büyüktür. İşte böyle yapmalıyız. Ehl-i tarik ise elbet böyle yapmalıdır. Bu niyete sahip olanın dünyaya ve ahirete ait bir amel ve muradı olmamalıdır. Sırf Allah, Allah için olmalıdır. Yapılan amel ne kadar az da olsa indi ilâhide makbuldür." Dinini ihlâs ile eda et, sana az amel yetişir[201]" hadis-i şerifi bunu âmirdir.

Ehl-i tarik olmayanlar henüz nefislerinden kurtulmadıkları için niyetlerini hâlis olarak yapamazlar. Bunların amelleri ne kadar çok olsa ceza günü çürüğü ve sağı ayrılacak belki elde hiçbir şey kalmayacaktır. Allah için olan hariç...

Gerçi evliyaullah, ahireti de dünyayı da isterler. Fakat bunlar nefleriyle, nefisleri için değil, Allah ile Allah için isterler. Yüksek cennetler Cenab-ı Hakk'ın nimetidir. Rü'yet (Allah'ı görme) yeridir. Ancak orada rü'yet mümkündür. Bu cihetle ahireti isterler.

Cenab-ı Hak hasbet-takdir (takdir gereği) bir velisini zengin kılmışsa pek a'la, fakir kılmışsa yine pek a'lâ onun verdiğine, vermediğine rıza gerekir. Aslında bu gibi şeyler bir bağ, engel teşkil etmez!

Diyorlar ki: sabırlı bir fakir "Sübhanellah", "Elhamdülillah", "Allah-u Ekber" diye tesbih çekse ve bir zengin de bu teşbihle birlikte bin altın da sadaka verse yine o fakirin sevabını alamaz. Yalnız dediğim gibi, Cenâb-ı Hak ne vermiş, ne yapmışsa ona razı olmak, onlarla meşgul olmayıp Cenab-ı Hak'tan ve huzurundan ayrılmamaya dikkat etmek lazımdır.

Fadl Bin Abbas Hazretleri'ne sormuşlar: *"O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır"* (Mülk: 2) buyuruluyor. Bu âyet-i celiledeki *"ahsenu 'amelâ"* nedir?

"Ahsenu 'amelâ ihlâstır, istikâmettir" diye buyurmuşlar.

"Nasıl bir ihlâs ve nasıl bir istikâmettir" diye sormuşlar.

"İhlas ile olması; Allah için olmasıdır. Müstakim olması da kitap ve sünnete muvafık olması hariçten bir şey karıştırılmaması demektir" diye buyurmuştur.

Evet, böyle olan amel güzeldir. En güzel ameli de Cenab-ı Hak ikrâm eder. O da Zât-ı kibriyâsı, Cemâl-ı bâ-kemâldır.

Sûre-i Nahil'de (Ayet: 96): *"Sizin yanınızdaki tükenir, Allah katında olan ise kalıcıdır. Elbette sabredenlere, yapmakta olduklarının en güzeliyle mükâfatlarını vereceğiz"* buyurulduğu gibi Hz. İsâ salavatullah âlâ nebiyyina ve aleyhi Efendimiz Hazretleri'nden sormuşlar ki:

"Hangi adamlar iyi kimselerdir". Yerden bir avuç toprak almış:

"Bu toprağın hangisi iyidir? Umumiyetle insanlar birdir. Yalnız Cenab-ı Hakk'ın emirlerini dinleyenler iyidir. Dinlemeyenler iyi değildir" diye buyurmuştur.

En Makbul Olanınız Müttakilerdir

Sûre-i Hücürât'ta (Ayet: 13): "Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır" buyuruluyor.

Yani, sizi böyle erkekli dişili, aşiret aşiret, kabile, kabile yarattım ki yekdiğerinizi (birbirinizi) tanıyasınız. Hasep (soy), nesep (sop), kavim (millet) ve kabile (topluluk) ile övünmek için değil. Sizin ind-i ilâhide (Allah'ın yüce katında) makbulunuz müttaki olanınızdır.

Hakikat öyledir, Cenab-ı Hak bu şekilde yaratmasaydı, mesalâ isimleri aynı olan iki ayrı adamı nasıl tanıyacaktık. Ancak kavim, kabile ve memleketi ile bunları tarif eder ve tanırız.

Muhakkikin-i Kirâm bu âyetri celilenin tefsirinde bu vücuda taalluk eden ruh müzekker ve nefis müennes diyorlar. Bunlardan da bir kalp meydana gelmiştir. Şimdi bu kalp ruh tarafına meyil ederse ulvileşir (yüceleşir), rabbani olur. Yok, nefis tarafına meylederse süflileşir (alçalır) şeytani olur. Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz de buyurur ki: "İnsanlar iki taifedir. Mümin ve muttâki, kâfir ve fâcirdir[202]". Hak taraflısı olur emirlere ittiba ederek ahlâkını güzelleştirir ve hatta tahliye-i kalp (kalbi temizleme) ve tasfiye-i ruh (ruhu saflaştırma) ile daha güzelleşir, ulvi olur. Veyahut nefis, tabiat ve hevasına uyarak süfli olur, aşağılaşır.

İnsan, emirleri zahiren, sureten (şeklen) eda etmekle kemâle eremez. Kemâl, dışı ve içi ilâhi emirlere uydurmakla mümkündür. Batın amel (niyet, takva, ihlâs, havf, muhabbet gibi ameller), büyüktür. Zira zahiri ameller gösterişten uzak olamaz[203].

Eskiden ibadet, taat etmeyen yok gibiydi. Çünkü ulülemrin, halifenin korkusu vardı. Şimdi kimse korkmuyor. İbadet edenler azaldı. Demek ki öncekilerin üzerinde emir, halife korkusu olmasaydı, bir kısmı ibadeti terk ederdi. Bununla beraber öncekiler içinde halkın korkusuyla ibadet edenler çoktu!

Batın ameline gelince Cenâb-ı Hak görür, işitir, haberdardır, bilir. Halk ise kimsenin zamirine (kalbindeki düşüncelerine) muttali değildir. Halkın korku ve baskısı inanç ve düşünceye tesir etmez. Onun için kalp ameli büyüktür. Sahibi de büyük olur. Kalp ameli sahih bir niyet ve ihlâs üzerine bina olunur.

Tarikat-ı Nakşibendiyenin güzelliklerinden biri de iç amellere dikkat gösterilmesidir. Onlar halk arasında bulunur, onlar ne iş görürlerse onlar da görürler. Fakat kalplerini Allah'tan başka bir şeyle meşgul etmezler. Livechillah Hak ile onun huzuruyla olurlar. Bir taraftan tahlie-i kalp (kalbin kötü düşünce ve niyetlerden temizlenmesi), bir taraftan da tahalliye (kalbin güzel düşünce ve niyetlerle süslenmesi) ne çalışılır. Kalp boşaltılmadan doldurulamaz. Bir şeye yaramaz. Nasıl doktorlar perhizden sonra tedavi ederlerse bu da öyledir. Önce tahliye (temizlik) sonra tahalli (süsleme) gelir. Bunu da insan kendi başına yapamaz. Bir bilene, bir kâmile ve bir ma'rifete ihtiyaç vardır. Sâlik onun terbiye ve ta'rifiyle hareket ederse muvaffak olur. O kâmilin feyz, nazar ve himmeti de inzimam ederse (ilave olunursa) iş, daha güzel olur.

Efendi, Şeyh Efendi Hazretleri de öyle buyurdu: "Şeyh, merdiven gibidir". Nefisten evc-i ruha (ruhun en yüksek noktasına) tarakki (ilerleme) süllem-i arz (yer merdiveni) olan şeyh-i kâmil vasıtasıyla olur204.

Başka tarikatlara gelince, onlar eşyada hüvviyet-i sâriye (öz kimlik) ararlar. Bazıları da bu eşya Hak, derler. Evvelkilerin sözü doğru, ikincilerinki yanlıştır, ilhâdtır (dinden çıkmadır). Ayineye akseden şey o şeyin aynı değildir. Bir ağaç suya aksetse, suyun içindeki akis dışardaki ağacın aynı değil gölgesidir. Tecelliyat-ı ilâhiyye (İlahi tecelliler) de bunun gibidir. Zatın aynı olamaz.

Âfakta (Dışarıda) hüvviyet-i sâriye arayarak insan, kendi vücut nüshasını okur. Fakat zamanımızdaki tarikatlarda hakiki taarrüf (bilme) kalmadığı için, tarik-î nakşi akrab (en yakın) ve eslem (en salim) bir yoldur.

Biz nakşilerin işi; tahliye ve sonra da tahalliden ibarettir. Mesnevideki Çinlilerle, Rumların mubahasesinde olduğu gibi aradan perde kalkınca iş o zaman anlaşılır[205].

Biz, iman, ihsan ve amel-i sâlihe devam edelim, güzel olur...

"Cevherin gerçi mücerettir iki âlemden
Hem heyûlâ gibi her şekille ben cilvekârım
Mutallakım şekille, suretle mukayyet değilim

Ben emir-i suverim, sanma esir-i suverim
Didelerden görürüm kendi cemalim tenhâ
Tuti-i cânıma her dilde şehd ü şekerim
Her neye baksam kendi vücudum bulurum
Bu merâyada iyân kendimi seyrân ederim[206]".

Mevt-i İradi ve Fıtri

Bu günler geçiyor... Tabii bizim ömrümüzden gidiyor. Her gün bizi ölüme bir adım daha yaklaştırıyor. Buradan (dünyadan) er geç göçmek muhakkaktır. Cenabı Hak ne kadar ömür vermişse, sayılı nefesler bir gün bitecek, geçip gideceğiz. Kur'an-ı Kerim'de (Âl-i İmrân: 145): *"Hiçbir kimse Allah'ın izni olmadan ölmez. Ölüm belirli bir süreye göre yazılmıştır. Kim dünya menfaatini isterse, kendisine ondan veririz. Kim de ahiret mükâfatını isterse, ona da ondan veririz. Biz şükredenleri mükâfatlandıracağız"* buyuruluyor.

Evet; ölüm, iki türlüdür. Biri irâdi, ihtiyarî (isteğe bağlı) diğeri de ıztırarî (zorunlu), tabii ölümdür. İrâdi mevt, ölüm saadet erbabına aittir. Tabii olarak bunlar da akıbet öleceklerdir. Fakat bu ölüm bir yurttan diğer yurda geçmek,

---

[201] el'Camiu's-Sağıyr Cilt: 1, Syf: 14, Hakim.

[202] Bulunamadı.

[203] "Ameller niyetlere göredir" sahih hadis-i şerifi, Batin amelin ehemmiyetini göstermektedir. Cevârihe ait amellerden önce, kalp amellerigelmektedir. Kalpteki kötü düşünceleri temizlemedikçe, zahirde iyi işlerin meydana gelmesine imkân yoktur.

[204] Şeyh ile sâlik arasındaki bağ; öğreten ile öğrenen arasındaki bağdır. Şeyh-i kâmilden maksat; şeriat ve batına yani, ruh ve kalbe ait güzelve çirkin huyları ve bunların menşe' ve tedâvilerine ait bilgileri bilen, âlim, ilmiyle âmil, itikâdı ve ameli sağlam, ârif kişilerdir. Terbiyenin Kur'anve sünnet tahtında olması gerekir. Zirâ her dinin ve düşüncenin terbiyecileri ve terbiye usûl ve adâbı vardır. İslâmın terbiye, usul ve metodu, Kur'an ve sünnet dir. Âlim ve taliplerin kaaldan çok hâl ve yaşantıyaönem vermeleri gerekir. Sahabe-i Kirâm Kur'andan on âyet öğrenir onuyapmadıkça, yaşamadıkça başkasını öğrenmezlerdi. Zarurat-ı diniyyeöğrenilir ve yaşanır. İlmin sonu yoktur...

[205] Mesnevideki zikredilen hikâye şöyledir : "Padişahlardan biri, Çin ve Rum ressamlarına bir yarışma tertipler ve en güzel resim yapanları mükâfatlandıracağını va'deder. Sarayın bir odasını bunlara ayırır ve ortaya bir perde çektirir. Bunlar birbirlerini görmeden ve birbirinden habersiz çalışırlar. Rumlar kendi duvarlarını resimlerle süslerler. Çinlilersekendi duvarlarına cilâdan başka bir iş yapmazlar, duvar ayna gibi olur. Padişah ilkin bunların bir iş yapmadıklarını sanır. Ne zaman aradakiperde kalkarsa, duvardaki resimlerin aynı cilalı duvara akseder ve dahaparlak görünür. Padişah ve herkes bunları beğenirler".

[206] İbrahim Hakkı Divanı, Syf: 137.

göçmektir. İrâdi ölümle ölmeyip de fıtri ve tabii ölümle ölenler şayet sâlih amellerle amil olarak ve imanlarını muhafaza etmişlerse Cenab-ı Hakk'ın lütfuyla yüksek cennetlere nail olurlar. İmanı olup da erbâb-ı meâsiden (isyan erbabı) olanlar meşiet-i ilâhiyeye (Allah'ın iradesine) kalmıştır. Artık kendi bilir. Bunlar hakkında ne yapar, yapar... Kur'an-ı Kerim bunların nâr-ı cehimi göreceğini haber veriyor (Secde: 12): *"Suçlular, Rablerinin huzurunda boyunlarını büküp, "Rabbimiz! (Gerçeği) gördük ve işittik. Artık şimdi bizi (dünyaya) döndür ki, salih amel işleyelim. Biz artık kesin olarak inanmaktayız" dedikleri vakit, (onları) bir görsen!"* buyuruluyor.

Evet, ruz-u mahşerde mücrimler, "Ya Rab şimdi gördük, işittik, anladık, iman ettik. Bizi dünyaya iade et, salih amel yapalım" diyecekler. Heyhat... Artık vakit geçmiştir. Âhiret teklif yeri değildir. Dâr-ı cezâdır, hesap yeridir. Bugün, bu dünya teklif ve sâlih amel yeridir.

Şimdi orada böyle söyleyecek kimselerin akılsızlıklarına ne diyelim. O gün böyle demektense, bugün fırsat elde iken niçin sâlih amel işlemiyoruz? Bunlar akılsız, inat ederek haddi tecavüz ediyorlar. Ceza günü onlar (Mülk: 10): "Yine şöyle derler: "Eğer kulak vermiş veya aklımızı kullanmış olsaydık, şu alevli ateştekilerden olmazdık" diyeceklerini Cenab-ı Hak haber veriyor. Bittab' bu aşırılıklarının cezasını görecek, çekecekler...

Rabbim Teâlâ ve Takaddes Hazretleri, bizi muhafaza buyura, rızasına muvafık sâlih ameller işlemeye muvaffak eyleyip, hidayet buyura! Âmin.

"Bu ömrü yok yere harcetmişem ben
Canımı gör, ne odlara atmışam ben
Kimse kimseye etmemiş ola,
Ânı kim, kendime ben etmişem ben[207]".

Affetmek, Bağışlamak, Vazgeçmek

Sûre-i Teğâbun'de (Ayet: 14): *"Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olabilecekler vardır. Onlardan sakının. Ama affeder, hoş görüp vazgeçer ve bağışlarsanız şüphe yok ki Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"* buyuruluyor.

[207] Yunus Emre Divânı

Hz. Ali (k.v): "Bu âyetin hin-i nüzulunda (indirildiği esnada) ben, nezd-i Peygamberide idim (Peygamberin yanındaydım). Yâ Resulullah, bunun manası nedir, diye sordum. Sallallahu Aleyhi Vesselam Efendimiz: "Size karşı biri kusur ederse onu affedin. Çünkü Allah kusur işleyen bir kuluna hemen azap etmiyor. Tövbe etmesini bekliyor, terğib ve teşvik ediyor" diye tefsir ettiler. Bunun üzerine Efendimize arz ettim ki: "Öyle ise bu âyet bize dünya ve içindekilerden hayırlıdır. Cenâb-ı Hak bizi kusurumuzdan dolayı hemen azaba çarptırmıyor, affedeceğini müjdeliyor!".

Büyüklerimiz de: "Kur'an-ı Mübin ahlâk-ı ilâhiyeyi ve ahlak-ı peygamberiyeyi câmi' olduğu (kapsadığı) için, bu kitâb-ı celil'in çok tedkik edilmesi ve ahlakıyla ahlaklanmaya çalışılması lâzımdır" buyuruyorlar.

Kur'an-ı kerim hakikaten her şeyi câmi'dir. İnsanın bütün muamelâtını gösterir. Hâlik'a ve mahlûka karşı muamelatı, bir bir açıklar. İnsan; itaat, havf (korku) ve muhabbet, Hâlikâ (Yaradana) karşı olan muamelât cümlesindendir. Mahlûka gelince, her halde hüsn-ü muamele lâzımdır. Bu âyet-i celilede yakınlarımızın kusurlarını hoş görerek, bağışlamamız ve ceza vermekten vazgeçmemiz tavsiye edilmiştir. Zira bizim de Allah'a karşı kusurlarımız vardır. Biz bağışlarsak, Cenab-ı Hak da bağışlar, Allah ğafurdur, rahimdir.

Cenab-ı Hakk'ın kullarına ağır ve şiddetle muamele etmemelidir. Merhamet, şefkat göstermeli ve affetmelidir. Cenâb-ı Hak Peygamberine (Âl-i İmrân: 159): *"Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a tevekkül et, (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever"* buyurmaktadır.

Hazret-i Celle ve A'lâ yine, Sûre-i Teğabun'de (Ayet: 17): *"Eğer siz Allah'a güzel bir borç verirseniz, Allah onu size, kat kat öder ve sizi bağışlar. Allah, şükrün karşılığını verendir, halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir)"* buyuruyor.

Cenab-ı Hakk'a karz-ı hasen (güzel borç) iki çeşittir. Birisi, adamın birinin mali sıkıntısı olur, hiçbir menfaat mukabili olmaksızın bir miktar para vesaire borç ederiz, ona işini gördükten sonra bizim paramızı getirip vermesini söyleriz, işte bu şekilde mahlûka yardımda bulunmak bir karz-ı hasendir. Bu ikrazımız (borcumuz), güyâ Cenab-ı Hakk'a ikraz gibidir. Cenab-ı Hak da bunun karşılığını verir. Hem de kat be kat verir.

İkincisi de, varlığımızı, cismimizi Allah'a veririz. Cenab-ı Hak da buna karşı kat kat ecir verir. Seyyiâtımızı affeder. Huzur müşahede, kurbet ve vuslât

nimetlerini ihsan buyurur. Zahirdeki ibadetlerimiz azdır. Fakat karşılığı, içi büyüktür. Hz. Ali (k.v) Efendimiz de: "Zahir ameli olup da batini ameli olmayanın mizanı hafiftir. Batini ameli olanın evlâ bittarık zahiri ameli de olacaktır. Böyle kimselerin mizânı pek sakildir (ağırdır)" buyurmuştur.

Bazıları köylülerle, şehirlileri bilmukayese, şehirlerde oturmamızı tavsiye ediyorlar. Bu köylü ve şehirliden maksat; suret-i zahirede ilmi ve ameli olan fakat batın ameline himmet etmeyenler köylüdürler. Köylüler hümekâ (ahmaklar) ve bülâhâ (aklı kıt) sırasında sayılırlar. Hâlbuki ahmaklarla, eblehlerle mücâleset insanın kalbini öldürür. *"Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir"* (A'raf: 199) ve *"Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, yüksek olmayan bir sesle sabah-akşam zikret ve gafillerden olma"* (A'raf: 205) âyetleri câhil ve ğafil kimselerden firar etmeyi talim ediyor.

Hz. İsâ Efendimiz ahmaklardan uzaklaşarak: "Ölüleri diriltmekten ızhâr-ı acz etmem (acizlik çekmem). Ahmaklara söz anlatmaktan aciz kaldım" buyurmuştur. Müşârün ileyh Hazretleri'ne sormuşlar ki: "En iyi nasihatçi kimdir?" Buyurmuş ki: "Önce nefsine öğüt veren, fayda verirse başkasına nasihat edendir". Yani nasihatçi önce kendi yapacağını yapacak, onunla tahakkuk edecek, ondan sonra nasa (insanlara) söyleyecektir. Hakikaten insanın yapmadığını söylemesi kadar, zor bir şey yoktur. Âyet-i celilede (Saff: 2 ve 3): *"Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir"* buyuruyor. Böyle bir nasihatin tesiri olmaz!

"Sözünün sahibi ol demesinler sana
Âleme verir talkını kendi yutar salkımı!"

İlm-i Bâtın Tahsili

Şeyh Ali Sebti Hazretleri, geceleri Şeyh Mahmud Sâmini Hazretlerine "Mârifetname" okuturmuş. Lâzım gelen yerleri açıklarmış. Demek ki gözleri malul (hasta) olduğu bir sırada böyle yaparmış. Şeyh Efendi Hazretleri kaddessellahu sırrahül-aziz bana nakletti.

"Bir kere böyle Mârifetname okuyordum. Şeyh Cüneyd Hazretleri'ne on altı hoca gelmiş; "Biz ulum-u zahireyi tedris ettik, icazet aldık. Bir de ulum-ü batın tahsiline geldik. Lütfet bize bu ilmi de talim buyur" diye arz etmişler".

Hazreti Cüneyd bunları birer odaya kapatır derslerini verir. Bir hafta sonra yanlarına uğrayarak, kalplerinde ne olduğunu sorar. Onlarda dünya muhabbeti, olduğunu söylüyorlar. Buyurur ki:

"Dünyanın Cenab-ı Hak indinde bir değeri yoktur. İyi bir şey değildir.

Bunu kalbinizden çıkarın". Bir hafta bu suretle çalıştıktan sonra ikinci hafta yine gelir. Kalplerinde ne olduğunu sorar. Onlar da ahiret muhabbeti olduğunu söylerler. Cüneyd bunlara söyler ki:

"Gerçi ahiret şeriftir. Fakat Cenâb-ı Hakk'a nispetle bir şey değildir. Bunu da kalbinizden çıkarın!" Üçüncü hafta Cüneyd yine bunların yanma gider. Kemâ fi-s-sâbık (geçende olduğu gibi) kalplerinde ne olduğunu sorar. Onlar da; kendilerini beğenmek, varlık olduğunu söylerler. Cüneyd:

"Bu gibilerin Allah'a yol bulmalarına imkân yoktur. Bunu da terk edin" diye buyurur. Dördüncü hafta yine uğrar, yine sorar. Derler ki: "Cenâb-ı Hak'tan başka bir şey kalmadı". Cüneyd:

"Şimdi, iş güzel oldu" der. Kırk gün tamam olması için on gün daha bekletir, icâzetnamelerini yazar ve verir. Ve der ki:

"Ben size nasıl ta'lim ettimse siz de ta'rifim vechiyle bu mahlûku irşad ediniz!" Hocaları bırakır.

Şeyh Efendi Hazretleri buyurur ki: "Ben bu bahsi okuduktan sonra öyle göz ucuyla Ali Septi Hazretleri'ne baktım. Niçin baktığımı derhal anladılar ve buyurdular ki: "Mahmud ne bakıyorsun. Gelenler âlim, mürşidleri de Cüneyd. Elbette böyle olur. Biz nerde, bu iş nerde!" Yani demek istedi ki herkesin işi böyle çabuk görülmez, diye cevap buyurdular.

Şimdi bunlar böyle derse, daha bize ne söz kalır? Ne diyelim Allah şefaatlarına nail eylesin. İnşaallah himmetleriyle biz de iyi oluruz. Hocalar sıdk ve ihlâs ile gelmişler, verilen emri tatbik etmişler, anlaşılan Hz. Cüneyd'i de seviyorlarmış. İşleri görülmüş, gitmişler.

Cenâb-ı Hak bizi de muvaffak buyura. Çalışalım bakalım. İnşaallah güzel olur!

Dine Aldırmamak Olmaz

Dinde mübâlaatsızlık (din kurallarına dikkat etmemezlik) başlamıştır. Onun için bugün bu hale geldik. Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz bir hadis-i şerif de buyuruyor ki: "Kâfirlerle içtimâ etmeniz onlarla birlikte yemek yemeniz, onlarla bir arada oturup kalkmanız, böyle yaparsanız siz de onlardan olursunuz[208]". Bu emr-i celil-i peygamberidir. Kendileri asdak'ül-kâilindir (doğru ve samimi söz sahibidir).

Haydi, bize bir şey olmaz diye kâfir, facr kötü huylu arkadaşla oturalım. Bize bir şey olmasa bile, onlar bize bir şey yapmak isterler. Avrupalılar ile ittifak ettik. Adamlar içerimize girdiler, çıktılar. Her ahlaksızlığı yaptıktan

başka; bu Ermeniler bizim içimizde idi. Eğer bizim ahval (haller), efâl (fiiller) ve ahlâkımız iyi olsa idi, bunlar Müslüman olurdu. Fakat bizde kötülükten başka bir şey görmediler. Bize uymadılar. Cenab-ı Hakk'ın bunları bizim aramızda bulundurmasının hikmeti bu idi". Bu Ermeniler, Müslüman olmadığı gibi; Avrupalılar Ermenileri zehirleyerek hem varlığımıza hem memleketimize saldırttılar. Onları da berbat ettiler, bizi de bu hale getirdiler. İşte dinde mübâlatsızlığın (din kurallarına dikkat etmemenin) neticesi bu oldu. Daha kim bilir ne olur!?...

Din işlerinde iki tâife müktedâ bihtir (kendine uyulur). Biri âlimler diğeri de meşâyıhtır. Âlimler ilimleriyle âmil olmadılar. Bir şey öğrenmek için yanlarına gidenler, öğrenecek bir şeylerinin olmadığını gördüler, haliyle onların yanına gitmediler. Hakları da var... Niçin, çünkü henüz hoca efendi nefis elinde esir. Sen de kötü ahlâk varsa, onda da ayniyle var. Belki daha çok, kibir ve enâniyeti (gururu) fazla!

Meşayıha gelince, bunlar kalmadı. Hakiki meşayıh ankâ gibi nâdirdir. Meşayıh denilen kimselerde sünnetlere riâyet yok, yalnız "Büyük benim" diyor! Zaten kendinin büyüklüğünü iddia edenden daha küçük kimse yoktur. Bunlar da esir-i şöhrettir. Kim ben bilirim, ben âlimim, ben şöyle böyleyim derse o cahildir. Demek Allah'ı unutmuştur? Cenab-ı Hak (Bakara: 216): *"... Allah bilir, siz bilmezsiniz"* buyuruyor.

Muhakkikin-i kirâm hezaratı diyorlar ki; bir adam zühûr yani şöhret talibi olursa ona "abd üz-zuhûr (şöhret adamı)" denir. Kimse beni bilmesin derse ona da "abd'ül-hâfi (gizli adam)" denir. Ne hafiyi ne zuhuru bilmez Cenab-ı Hak nasıl isterse öyle kullanır, derse razı olursa bu adam "Abdullah"tır.

Hırs, her ne kadar yerilmişse de Allah'a sarf edilirse makbuldür. İnsanı vuslat ettirmeye bir vesiledir. Dünyaya sarf edilirse mezmumdur (kötüdür). Dünyaya âlet edilen hırs, sevgi insanı ateşe kadar sürükler.

Şer'i şerife (dinin emirlerini işleyip yasaklarından şiddetle sakınmak), sünenat-ı seniyeye pek ziyade riayet lazımdır. Yoksa insan kuru dava ile âlim şeyh olmaz!

Hz. Sıddık (r.a) Efendimize çok sıcak bir günde bir bardak soğuk süt verirler. İçer, soğuk olduğu için çok hoşlanır. Sonra düşünür ve; "Biz bunun nerden geldiğini, ne olduğunu araştırmadık?" der. Sorup soruşturur, haram bir süt olduğu anlaşılır. Hemen parmağını boğazına sokar kay' eder (kusar). Bir damlasını dahi midesinde koymaz. Cenab-ı Hak (Rahman: 46): *"Rabbinin huzurunda (hesap vermek üzere) duracağından korkan kimseye iki cennet vardır"* buyuruyor. Sallalahü Teâlâ aleyhi ve Sellem Efendimiz Hz. Sıddık'a buyurur ki: "Bu âyet sizin için nazil oldu. Siz haramdan bu suretle sakındınız,

Cenab-ı Hak da sizi iki cennetle tebşir buyurdu.

Cennet derece derecedir. Cennet-i â'mâl ve cennet-i makâm-ı zât da cennet derecelerindendir. Haramlardan ve günahlardan sakınan kimselere bu iki cennetten hisse vardır. İşte âlimlik işte şeyhlik böyle olur!

Bir gün Efendimiz (a.s) Medine'de pazardan geçerken bir kölenin satıldığını görür Ve kölenin:

"Her kim beni alırsa, beş vakit namazda Mescid-i Nebevi'de bulunmak suretiyle, müsaade edecekse alsın!" dediğini işitir. Hakikaten köle beş vakit Mescid-i Nebevi'de bulunurmuş. Peygamber Efendimiz bundan pek memnun olarak, gerek köleye, gerek kölenin sahibine çok dua buyurmuş. Bir zaman sonra köle artık namazda görünmemiş. Efendimiz (a.s) sormuşlar. Hasta olduğunu öğrenince iyâdetine (hasta ziyaretine) gitmişler. İçeri girdiği zaman köle vefat etmiş. Efendimiz bizzat bu kölenin teçhiz ve tekfini görüp defin etmişler. Böyle bir köle hakkında Efendimizin bu suretle muamele buyurması bazı ileri gelenler arasında sözleşmeye sebep olmuş. Derhal Sûre-i Hucurat'ta (Ayet: 13): *"Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır"* âyet-i celilesi indirilmiştir.

Allah katında zengin, haseb ve nesebi (soy ve sopu) ileri olan makbul değildir. Ziyade müttaki olan makbuldür. Maahaza (Bununla beraber) onlar da takva ile daha makbul olurlar. Yeter ki din ve dindarlık olsun!

Mâfhar-ı mevcudat, Habib-i Kibriya Efendimiz Hazretlerinin güzel ahlakına dikkat et. Tabii, işte büyüklük budur. Böyle olur. Kemâl budur. Yoksa ben büyüğüm demekle insan büyük olmaz!

"Hakikat-ı takva itaat edip isyan etmemektir.
İlâhi nimetlere hamd edip, inkâr etmemektir.
Hakk'ı yâd edip nisyan etmemektir.
Küfür, şirk nefis ve dünyadan el çekmektir[209]".

---

[208] El'Camiu's-Sağıyr, Cilt: 2, Syf: 161, Ebu Davud.

[209] Kalbin takvası; tevhid, havf ve recâdır. Azaların takvası da günah ve haramlardan korunmasıdır. Kalp ve azaların birlikte takvası maksattır. Zahir ve batın bundan ibarettir. Kur'an, müttakilerin rehberidir.

Kalbi Zikir Afdaldır

Bu sohbet, müsâhebet zikirdir. Belki de hakikat-ı zikirdir (gerçek zikirdir). Çünkü bu sohbetlerde, dışarı ile meşgul olmadığımız gibi kalben O'nunla meşgulüz. İşte hakikât-ı zikir budur.

Cenab-ı Hak zikr-i kesirle (çok zikirle) emrederek (Ahzâb: 41): "Ey iman edenler! Allah'ı çokça zikredin" buyuruyor. Aleyhissellatu Vesselâm Efendimiz: "Zikr-i hafi (Gizli zikir) celiden (açık olandan) yetmiş defa büyüktür[210]" buyuruyor. Çünkü hafi zikre riya, süm'a (gösteriş) karışmaz. Melekler dahi bilemez. Sonra dille zikir kolaydır. İçeriye herkesin gücü yetmez. Bu sebeplerden dolayı zikr-ihafi üstündür.

Cenab-ı Hak şekil ve suretlere nazar etmez. Allah'ın nazargâhı kalptir. Zikr-i kalbinin ve hafinin büyüklüğü bundandır. Lisan bir azâdır. Onun zikri kendine göredir. Kalp ve ruh, emri Rabbanidir. Kevn (Varlık) ve mekân kalp ve ruh yanında küçük bir halka gibidir. Mü'minin kalbi büyüktür. Haliyle kalp ve ruhun zikri dilin zikrinden üstündür.

Ehl-i tarik olanlar çok dikkat etmelidir. O beyt-i ilahiyi, o nazargâh-ı Rabbaniyi nefis ve şeytan durağı, yatağı yapmayalar. Çünkü nefis ve şeytan düşmandır. Ehl-i tarika ise çok düşmandır. Dışarıdaki adamlara çok zor etmez. Ehl-i tarika musallat olur.

Nefis ve şeytanın en büyük aleti dünyadır. Sâlikler ekseriyâ, dünya ile avlanır. Bu cihetle ehl-i tarik dünyaya meylini kesecek, şehvetlerini terk edecektir. Doğrusu dünyayı Allah için kullanacak, ona gönül vermeyecektir. İşte o kadar!

Nimetlere Hamd Etmelidir

Cenab-ı Hak birçok ayet-i kerimede (İbrahim: 34): *"O, istediğiniz şeylerin hepsinden size verdi. Eğer Allah'ın nimetlerini saymaya kalkışsanız sayamazsınız. Şüphesiz insan çok zalimdir, çok nankördür"* buyuruyor.

Gerçekten de öyledir. Bütün mükevvenât ve mahlûkat hep insana hizmet ediyor. İnsanın dışı böyle olduğu gibi içi de böyledir. İlâhi nimetler, insanı ihata etmiştir (kaplamıştır). Cenab-ı Hakk'ın nimetlerini zikretmesinde ki maksat; kulların, kulluk vazifesine dikkat etmeleri onu, eda etmelidir. Nimetlere hamd ve şükür edilirse artırılır. Cenab-ı Hak (İbrahim: 7): *"Hani Rabbiniz şöyle duyurmuştu: 'Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir' "* buyuruyor.

Küffar küfrânı nimet etmiştir. Onlardan bir hayır umulmaz. Vücutlarını nefis ve şeytan istilâ ederek hükmü altına almıştır. Belki şeytan bunlardan el bile çekmiş, uzaklaşmıştır!

Estaizübillah (Zuhruf: 36): *"Kim, Rahmân'ın Zikri'ni görmezlikten gelirse, biz onun başına bir şeytan sararız. Artık o, onun ayrılmaz dostudur"* buyuruluyor. Artık böyle bir vücuttan, şirk ve küfürden başka bir şey beklenmez. Necasetten, gül kokusu beklenir mi? Beklenmez!

Mü'minlere gelince; bunlar iki kısımdır. Bir kısmı yalnız kitap ve sünnetin zahirini bilir, tutar. Ruh ve maksadına nüfus etmeyi, ona göre davranmayı düşünmezler. Bunlar amelleri mukabili hisâb ve kitaptan sonra cennete girerler. Devamlı Cenab-ı Hakk'ı görmeden mahrum olurlar. Çünkü bir kısım ehl-i cennet haftada bir, bir kısmı da sabah akşam Rablerini görürler. Mü'minlerin bir kısmı kitap ve sünnete göre amel etmekle beraber, kalp ve ruhlarını temizler, güzel ahlak ile ahlaklanırlar. Zikir, fikir, muhabbet, üns huzur-u Mevlâ ile süslenir, Hakk'a lâyık olurlar. İşte bunlar ehl-i kurbet ve vuslattır.

Muhyiddin Arabi Hazretleri buyuruyor ki: "Sen de, şeâir (alametler) ve âyât-ı ilâhiyeden birisin. Belki sen büyük olanısın. Sen, sana saygılı olmalısın". İnsanın büyüklük ve mükerrem olmasına karşı bu kadar dış ve içteki nimetlerin kadrini bilmez ve onu nefis ve şeytan hükmünde bırakarak zayi (kayıp) ederse, hususiyle insandaki sırr ve emânet-i ilâhiye zarar verirse Cenab-ı Hak o adamdan şiddetle öç alır. Yok, bu nimetlerin kadir ve kıymetini bilir, muhafazasına çalışırsa, tabii nimet büyük olur. Bunlar Cenab-ı Hakk'ın cemalına, zatına, visâline lâyık olurlar!

Da'vâ Değil, Allah'a Da'vet

Şeyh Efendi Hazretleri, bir zâtı celil ü muhterem idi. Kendilerine katiyen mevki ve ehemmiyet vermezdi. Hatta şeyh bile demezdi. İşte, bir hoca derdi...

Estaizibillâh (Fussilet: 33): *"Allah'a çağıran, salih amel işleyen ve "Kuşkusuz ben müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kimdir?"* âyet-i celilesini çok okurdu. Ben, "Müslümanlardan biriyim" derdi. Müezzinler minareye çıkar, ezan okur, halkı namaza, Allah'a çağırır. Minareden iner Müslümanlarla beraber namazını kılar. Müslümanlara karşı bir şey yapmaz.

Hakikatte: "Dâi illallah (Allah'a davet edenler)" peygamberlerdir. Aleyhissalatü Vesselâm Efendimize bil'verâse (verasetle), bil'vekâle (vekâleten) Allah'a daveti evliyaullah Hezerâtı yapar. Bunların hiçbir iddiaları yoktur. Bunlar da'va erleri değil, mânâ erleridir. İddiâ ve enâniyet (bencillik) şeytân işidir. Allah korusun! Cenab-ı Hak bizleri şefaatlarına nail eylesin. Âmin[211].

Ğarîp Bir Dostun Hattıyla "Kuyu Dîldar'a"[212]

Kitabı Aşk tamam oldu ey ihvân
Bi-hamdi'llah hümân oldu ey ihvân

Size bir tuhfedir Hak'tan inâyet
Sülük-u aşk'dır hem temâmet

Hemân bir zerresi bahr-ı füyûzun
Efendim, Şah Bedrettin Künuzun

Şu dür dizilmiştir temâmet
Misâl zer süzülmüştür temâmet

İçenler bâde-i aşkı hakikât
Okurlar mest-i nesim-i hüvviyet

Bulurlar zevk ile bağ-ı hakikat
Yolu anın şeriattır şeriat

Kelâm feyz-i Rabbanidir eyâ cân
Dile hem feyzi câridir eyâ cân

Huzur-u aşk ile yanup yakıl sen
Bu şem'i tevhide pervâne ol sen

Açılmış bir gülistandır ki solmaz
Girenler iş bu güzâre zâr olmaz

Edip bülbül gibi âh ü fiğan sen
İşit Haktan deme artık sen ben

Bu sen ben defterin dürmek gerektir
Erenler bezmine ermek gerektir.

Cemâl"i Hazreti görmek gerektir
Hakikat güllerin dermek gerektir.

Alıp iş bu gülüstandan varak hem
Gönülde varsa derdin eyle merhem

Şifây-ı cân u ruhtur olma pür ğam
İçip âb-ı zülâldan demâ dem

Yüzün sür ıtr-ı pâkine o şahın
Yüzü şems ye cebini nur mâhın.

Teveccüh kıl derun-u dilden ey yâr
Nice bir olasın âfâkı devvar

Bulup sende seni bir hoş nazar kıl
O varı bul, bu varlıktan güzar kıl

Kadem bas nefsine aşkla aşk ol
Bu aşkı bil, onun aşkıyla dol

Ulaştır bizleri hakikate Yâ Rabb
Refik et bizleri tevfikine Yâ Rabb

Ulaştır bizleri sevdiklerine Yâ Rabb
Fırâk'ın narına sen bizi yakma yâ Rabb

Ibâda merhamet kıl, merhamet Yâ Rabb
Muhammed Hazretine bizleri affeyle Yâ Rabb

Akan feyz-i zülâlı Bedr-i yârın
Celâli perdesinden derd-i yârın

Bu kemter Sa'di kardeşi celâlin
Yazıb işbu kitabı aşk meâlin

Dûay-ı hayr ile yâd etsin üşşâk
Unutmasın bizi ahbâbı zevvâk

Nihayetsiz selâm ü rahmet olsun
Cihân anın füyuzuyla dolsun

Edenler kabrini bir hoş ziyâret
Alırlar feyz yok ona ğayet

Oku bir fatiha gel cân u dilden
İnâyettir sana uşşakları dilden

Murâd-ı mâ nasihat bûd ve goftim
Havâlet bâ Hüdâ kerdim ve reftim[213]

GÜLZAR-I SAMİNİ'DEN

Tarik-i Nakşibendi ehlinin feyzi Hüdâdandır
O'ların nisbeti cümle Resul-ü Müctebâdandır
Ebu Bekr ü Âlidir bu tarikin şâhu serdârı
Şüyuhu, Hocegânı hep kübbâr-ı evliyadandır

Bu yolda ittiba-ı sünnet oldu bâis-i vüslât
Cemi' bid'atı terk etmek bu yolda ibtidâdandır
Azimetle amel işleyip, ruhsattan el çekmek
Bu yolda böyle sâlik sülük etmek revâdandır

Tarik-i cezbedir bu tez erer menzile sâlik
Ki bunda sâlikin seyri tarik-i ihtifadandır
Devam-ı zikr ile sohbet oldu Nakşilerin kârı
Anın çün bunların feyzi hemen kalb-i cilâdandır

Tarik-i Nakşibendiyenin cümlesi âsândır sana
Bu yolda can fedâ etmek şurutu ibtidâdandır
Hazer kıl gel dil uzatma, gir reh-i Nakşibendiyye
Yakin bil kim O'lara ta'n edenler eşkıyadandır[214].

---

[210] El'Camiu's-Sağıyr, Cilt: 2, Syf: 20, Bayhaki.

[211] Halkı, Allah'a davet umum müminlerin üzerine bir vazifedir. "Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir topluluksunuz. Ma'rufu emreder, münkerden de menedersiniz ve Allah'a inanırsınız..." Âl-ı İmran: 110, âyeti celilesi hayra davet görevini ümmete vazife kılmıştır. Ve "İşinizden hayra çağıran bir topluluk olsun..." Âl-i İmrân; 104, âyeti ile davet işi belli bir görevli zümreye, âlimlere tahsis olunmuştur. ...

[212] Tilenzitli Hoca Sadettin Efendinin yazdığı sohbetnâmenin 318. sahifesindeki: "Yâd-Kâr-ı hatt-ı Yâr-ı ğarib, kuy-u dildâr" başlıklı manzumdur.

[213] Maksadımız nasihat etmektir. Sizi Allah'a ısmarladık ve gittik (Son iki satırın tercümesidir).

[214] Gülzar-ı Samini, Syf: 68 (İmam Efendinin Mektupları).

Serdâr-ı küllü evliya
Sertac-ı küllü asfıyâ
Yâ kutb-u efham sâmini
Yâ Samini ya samini

Sende görünür Hak ayan
Sensin hemen Ğavsi zeman
Ya Şeyh-i mutlak sâmini
Yâ Samini ya sâmini

Sen sun bana aşk camını
Dönder Hakk'a encâmını
Sende bulur Hakk'a bulan
Yâ Samini ya sâmini

Her kim sever peygamberi
Kapusun eşiğine seri
Koyma bu kulun serseri
Yâ Samini ya samini

Şeyh-i Hakikat sâmini
Sen sun bana aşk câmını
Dönder Hakk'a encâmını
Yâ Samini ya sâmini

Ey küntü kenzin mahremi
Derd-i kalbin merhemi
Sen Hazret-i Hak hemdemi
Yâ Samini ya sâmini

Sen sun bana aşk camını
Al gönlümün ârâmını
Dönder Hakk'a encamını
Yâ Samini ya sâmini

Sensin imam'ül-müttakim
Sensin hümam'ül-ekmelin
Sende bulur bulan yakin
Yâ Samini ya sâmini

Destim be-gir ya samini
Al gönlümden aramını
Dönder Hakk'a encamını
Yâ Samini ya sâmini

Pir-i tarikat samini
Dost girim ya samini
Dönder Hakk'a encamını
Yâ Samini ya sâmini

Her kim gelirse kapına
Hem yüz sürerse tapuna
Hak vuslâtın vere ana
Yâ Samini ya sâmini

Ya mazhar-ı Hak samini
Destim be-gir yâ samini
Dönder Hakk'a encamını
Yâ Samini ya sâmini

Ayniyle aynı görenler
Bildi aynın ayınını
Yâ Samini ya sâmini[215]

[215] Hacı Tevfik Efendiye yazılan bir mektuptan alınmıştır. Syf: 35-36, asıl nüsha, Syf: 140

TAZARRU

"Mübtelâyım derd-i aşka tâ ezelden tâ ebed
Efkârım çıktı arşa Yâ İlâhi elmeded

Tek tesellim hoş cemalin etmektir hayâl
Efkârım çıktı arşa Yâ İlahi elmeded

Kıl tecelli levh-i dile beni kurtar hayâldan
Efkârım çıktı arşa Yâ İlâhi elmeded

Düşmeyen bilmez aşk perişanlığın
Efkârım çıktı arşa Yâ İlahi elmeded

Mu'cizât-ı Ahmediden Kur'an'dır, yed-i beyzâ bize
Efkârım çıktı arşa Yâ İlâhi elmeded

Rahmeyle Cemâli kuluna fi yevmi'lhisâb
Efkârım çıktı arşa Yâ İlâhi elmeded"[216]

[216]Acizâne, C.E.

İMAM EFENDİ

Osman Bedreddin Erzurumi

SOHBETNAME

IV. CİLT

HAZIRLAYAN

CEMALETTİN EMİROĞLU

Hafız Osman Bedreddin Erzurumi'nin (İmam Efendi) Tercüme-i Hali

Hafız Osman Bedreddin, Selman Sükuti'nin oğludur. 1858 yılında Erzurum'da doğdu. Önce Muhammed Tahir Efendiden, sonra Buharalı Ahmet Merami Efendiden ders aldı. Dokuz yaşında hafız oldu.

Yirmi üç yaşlarında iken 1877-1878 Osmanlı-Rus harbine, yani (93) harbine katıldı. Gösterdiği maddi ve manevi gayretten dolayı 28.Alay 3.Tabur İmamlığına tâyin edildi.

Seyyid Tahir Efendi'nin oğlu olan Seyyid Ubeydullah Efendinin, Küfrevi Şeyh Muhammed Efendinin, Gümüşhaneli Şeyh Ahmed Ziyaüddin Efendinin, Erzincanlı Terzi Baba adıyla meşhur Vehbi Hayati talebelerinden Hacı Fehmi Efendinin sohbetlerinde bulundu.

Harb sonrası İmam Efendi taburuyla birlikte Diyarbakır Bölgesi'ne geldi. Kısa bir zaman sonra Palu'ya giderek Şeyh Mahmud Samini ile buluştu.

Mahmud Samini Hazretlerine intisap ederek on sekiz günde icazet aldı. Bu icazetten sonra Taburuyla beraber Çemişgezek ilçesine gelmiştir. Çemişgezek'te on beş sene kalarak halkı tenvir etti. Onların Ehl-i sünnet i'tikadında kalmalarını sağladı.

1909 yani Hicri: 1325 senesinde emekli oldu. Hocası Mahmud Samini'nin tavsiyesiyle Harput'a yerleşti. Harput'ta tamamıyla kendilerini ilme vererek, halkı irşad ve tenvir etti.

İmam Efendi miladi: 1911, Hicri:1327 senesi hacca gittiler. Miladi: 1922, Hicri:1360 yılına kadar Harput'ta vaaz ve sohbetleriyle halkı islam terbiye ve ahlakına da'vet etmiştir.

Osman Bedreddin (İmam Efendi) İslam âleminin kabul ettiği bütün insani ve İslami sıfatları şahsında toplamıştır. Âlim ve mürşid (doğru yolu gösteren) idi.

Oğlu Bahaeddin Efendiyi okutarak, müderris olmasını sağlamıştır. Ortanca oğlu Muhit Efendiye önce Fransızca dersleri aldırmıştır. 1915 yılında Harput'ta açılan Dâr'ül-Hilafe Medresesi'nde birkaç yıl müderrislik yaparak talebe yetiştirmiştir.

İmam Efendi'nin meclislerinde, insanların dünya ve ahirette faydalanabilecekleri bilgiler ve dini ilmi hâl bilgileri öğretilmiştir. İslam âlimlerinin hayatlarından örnekler vermişlerdir.

İmam Efendinin, Gülzâr-ı Samini adında mektubatı, Gülbin-i İrşad ve Mecalis-i Samini adında beş ciltlik kasideleriyle, kendisinden sonra talebeleri tarafından toplanan Sohbetnâme kitapları çok değerlidir. İki yüz binden fazla insan kendilerinden istifade etmiştir.

Hafız Osman Bedreddin Efendinin, Bahaeddin, Muhit ve Nureddin bir de üvey oğlu vardı. Nuriye Hanım isminde bir de kızı vardı. Son hanımı Aişe Hanımdan Ziyaüddin adında bir oğlu daha olmuştur.

Cenab-ı Hak hepsine rahmet etsin. Âmin.

Mahmud-u Samini Hazretleri'nin İmam Efendiye Yaptığı Öğütler

Hafız, bir çocuk tahsil çağına geldi mi, okuma ve yazma bilgisine, nasıl önce yirmi sekiz harfle başlarsa hakikat yolunda ilerlemek için tavsiye edeceğim şu yirmi sekiz maddenin tatbik ve tahkiki gerekir.

1- Muhabbetullah
2- Mehafetullah
3- Gönüle dikkat
4- Teslimiyet
5- Nefse Muhalefet
6- Sây-u gayret
7- Kesrette vahdet
8- Çok Salavat
9- Tevhide devam
10- Az yemek
11- Temiz giyinmek
12- Halka uymak
13- Edebe riayet
14- Mürşide itaat
15- İhvana şefkat
16- Nazar-ı ibret
17- Zamana uymak
18- Hükûmete itaat
19- Hasetten ari
20- Adavetten beri
21- Komşu hakkına riayet
22- Sözünün eri
23- Nefsinin sahibi
24- Dünyayı atmak
25- Ahireti unutmamak
26- Doğruluktan ayrılmamak
27- Haddi aşmamak ve
28- Huzurla sükûn bulmak

Vesselam ve bihamdihi Teâlâ.

Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiyye-i Halidiye Sâdâtının Şartları

Tarikat-ı Nakşibendiyenin adab ve erkânını, şerait ve vacibatını salikan-ı mübtediine izah ve beyanı hususunda müridan-ı sadıkâna hitaptır ki; Eyyühel-ihvan, mâlum olaki; Tarikat-ı A'liyye-i Nakşibendiyye-i Halidiye Sâdâtının şartları dörttür.

(1) İ'tikad-ı Sahih, yani Ehl-i sünnet itikadı,

(2) Tevbe-i Sadıka,

(3) Sünnet-i Seniyyeye ittiba',

(4) Bid'at-ı na-mardiyyeden (Razı olunmayan bid'attan) ictinab eylemek.

Tarikat-ı Aliyyeyi Nakşibendiyye-i Halidiyenin Zikir Adabı

Tarikat-ı Aliyyeyi Nakşibendiyye-i Halidiyenin zikir adabı yirmi dörttür. Bunlar aşağıda verilmiştir.

(1) Abdesttir, yani esnay-ı zikirde abdestli olmaktır. Zira taat ve ibadet esnasında, zakirin (zikredenin) nefsi ve şeytanı, hatarat-ı nev'i ile kalbe hücum edeceğinden, o hatıratın define abdestle tavassut ve cehd etmek müfiddir. Takva ve ibadet hususunda Mü'min ile şeytan beyninde vuku bulan münazaanın def'i için abdest almak vaciptir.

(2) Hali bir mekânda, istikbal-ı kıbledir. Çünkü Tarikat-ı aliyyenin faraizi de ibadettir. Efdal olan zikr-i ahfadır. Tarikat-ı Nakşibendiyye de zikir ihfa üzeredir.

(3) Namazın aksi yani tahiyyatta olan kuudun aksi olarak sağ ayağı çıkarıp oturmaktır. Bu aksiteverrükün, sahabe-i kiram kuuduna ve suret-i meskenet-i vücudun istirahati hâsıl olur.

(4) İstiğfardır. Üç mertebesi vardır. A'lası yirmi beş, evsatı onbeş, en azı beş defadır. Makbul olanı kalpten, istiğfar etmektir. Zira tevbe ibadetin esasıdır. Esas olmadıkça bina vücud bulmaz. Tövbenin Farz-ı ayın olduğu mübeyyendir. Hatta Sultan-ı Enbiya (s.a.v) efendimiz, günde yetmiş kere takarrüben ve tevessülen istiğfar ederdi.

(5) Bir kere Fatiha-ı Şerife, üç kere İhlas-ı Şerif okuyup sevabını Resul-u Ekrem (s.a.v)'in ruh-u mukaddeslerine ve Sadat-ı Silsile-i nakşibendiyenin ruhlarına hediye eylemektir.

(6) Gözlerini yumup, dişlerini ve dudaklarını birbirine ve dilini damağına ilsak edip, nefesini alahal terk etmektir ki, def'i havatır içindir.

(7) Rabıtay-ı mevt olup, keyfiyeti budurki; salik kendinin kusurlu ve günahkâr, amel-i salihadan hali olduğunu mülahaza ile bil-cümle a'maldan me'yus olup Allah Teâlâ'ya tevekkül ve fadl-ı keremine i'timad ile sanki sekerat-ı mevti görmüş, ruhu bedenden müfarakat ederek, ğassal, ğusul ve tekfin hizmetini ve cemaat namazın ifa etmiş olduğu halde kabre konulmuş, çok günahları sebebiyle münkereyn hazerâtının sualına cevap vermekten aciz olduğunu, bu suretle kıyamette kurtulamayacağını tefekkür ve tayakkun eyleye.

(8) Hatıra gelen, zihni meşgul eden düşünceleri terk etmek.

(9) Rabıtay-ı mürşiddir ki Kutb'ül-akdab Mevlana Halid (k.s) hazretlerinin ruhaniyetini, hayatta olan şeyh vasıtasıyla, iki kaş arasında hazır ve kendi kalbine mukabil tahayyül edip, bir mizâb-ı ittısal edinir. İstikametle, ism-i zatı kalbi üzerinde mülahaza etmektir ki; seyr-i sülüke vesiledir.

(10) Rabıtay-ı huzurdur. Allah Teâlâ'yı görür gibi, hazır nazır olduğunu tefekkür etmektir. Sen Cenab-ı Hakkı görmezsen de, zat-ı Ecel ve a'la seni görür. Hatıra her ne gelirse, Allah Teâlâ ondan münezzeh ve müberradır.

(11) Vukuf-u kalbidir. Kalp kozalak suretinde olup, sol memenin iki parmak aşağısındadır. Kalbe hayal gözüyle bakıp mâsivâllahtan kesmektir. Bu vukufun kalb, kat-ı alayık içindir.

(12) Vukuf-u zikrullah'tır İsm-ı Zatı kalbin üzerine kalem-i ilahi ile nurdan yazılmış olduğunu ve esnay-ı zikirde, zikrin manasını mülahaza etmelidir. Yani, esmadan müsemmaya rucu' etmektir. Bu vukuf-u zikirde Allah Teâlâ ile müaneset içindir.

(13) Vukuf-u adedidir ki en az on beş bin olduğunu Hz. Mevlana Halit Efendimiz (k.s.s) ifade buyurmuş oldukları gibi, nihayeti olmayan zikrin adedini zapt etmektir.

(14) Her yüz veya her beş yüz başında, kalp veya dil ile: *"İlahi Ente Maksudi ve Rizake Matlubi"* demektir. Ma'nasını mülahaza ederek söylemelidir. Bu tashih-i kalp içindir.

(15) Zikrullah'ın te'sirini bilmektir.

(16) Rabıtanın te'sirini bilmek ve i'tikad etmektir.

(17) Ebvab-ı ilahiyenin birisi şeriat-ı Ğarraya İttiba'dır ki: Cennete duhul, cehennemden necat içindir.

(18) Ebvab-ı ilahiyenin ikincisi tarikata ittiba'dır ki: tekemmül-ü kalp ve iman içindir.

(19) Ebvab-ı ilahiyenin üçüncüsü olan hakikate ittibadır ki: tekemmül-ü insan ve kesb-i iyan içindir.

(20) Ebvab-ı İlahiyenin dördüncüsü olan marifete ittiba'dır ki: selamet-i kalp ve irfan içindir.

(21) Her yüzde bir kere Muhammedur Rasulullah demek.

(22) Cenab-ı Hakkı hazır bilmek düşüncesinde olmak.

(23) Hakkı hazır ve beraberinde bilmek. Devamlı huzurda olduğuna dikkat etmek.

(24) Mezkûr zikir nihayet bulduğunda Fatiha-i Şerife ve diğer sureleri okuyup, salavatı şerife ile isimleri yukarıda zikredilen zevatı kiramın ruhlarına hediye etmek.

Sallallahü ala seyyidina muhammedin ve alihi ve sahbihi ve sellem, daimen, muttasilen ila yevmi'l-haşri ve'l-meâb.

Mektubatın158 ile 161 sayfalarının tercümesidir.

"El cevahirü'l-meknûne fi adabi'z-zikri ve't-tarika" müellifi Şam-ı Şerifte medfun, cennet mekân Gazi Süleyman Han Hazretleri'nin Tekye-i şerif ve medresesi Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliye-i Halidiye'nin seccade nişini Şeyh Mahmud Esad Sahib Efendi'nindir.

RAHMÂN VE RAHÎM OLAN ALLAH'IN ADI İLE

Yardım eden yalnız odur.

Giriş

Besmele-i Şerife'nin uğuruyla, Rabb-i Rahimin selam ismi bereketiyle başlıyorum. Bu Allah'ın bir fazlıdır. Dilediğine ihsan eder. Allah fazl-ı amim sahibidir.

Hayat-ı seniyye-i ğavs-i a'zamdan, hülasa ve işaret tarikiyle, mustakim talib-i sadık, rağıb ve âşık ve emin, salikan-ı rah-ı Hüdaya feyz- bahşa tuhfe-i nadire-i mürşid-i a'zamındır.

Sözü bir vechile (yönüyle) işitmek gerekir ki; şeriata mutabık, süneni seniyye-i nebeviyyeye muvafık ola ve hakikati bozmaya ve i'tikad-ı ehl-i sünnet vel cemaate bir halel iras etmeye (vermeye).

"Ğanimettir hayat-ı arifan,
Tüccar-ı arifana,
Bu fırsad elde var iken;
Neden iğtinam olmaz"

"Hemen ey talib-i sadık, yapış daman-ı irşada.
Sebepsiz, kişi rah-ı talebde müstedam olamaz"

Allah'ı Sevmek ve Sevdirmek

Bu yolda Allah'a ermiş kişi var. Evliyaullahtan bir zata sormuşlar ki; "Bir adam aşıkına ulaşmak için, bu âlemden gitmesi mi yahut o hazretin rızasını tahsil etmek üzere bu âlemde kalması mı, iyidir? O kâmil cevaben, her ikisi de hayırlı değildir. Hayırlı olan Zat-ı Zü'l-celâl Hazretleri'ni bilip, bulup ve onun hükmüne razı olarak, ihtiyarsız olmaktır".

Zatın biri şöyle demiştir: Ben bir müddet tahsil-i ilimle meşgul oldum. Rahat bulamadım. Bir müddet de amel ile meşgul oldum, yine rahat olamadım. Akibet hak ile hakkı buldum, ondan razı oldum, rahat buldum. Bu keyfiyet-i ğaribe, umumen her ferd-i insanide de böyledir.

Her ferd-i insani duramaz, bir yerde, bir şeyde sabır ve ârâm edemez, kararsızdır. Kişi bunun hikmetini fehm edemez mi, neden böyle oluyor? Hikmet, ruh-i insanın aslından cüda (ayrı) düştüğündendir. O aslını arıyor, kararsızdır. Aslını bulmayınca rahat ve huzur içerisinde olamaz.

Ey mü'min-i munsif (Hakka riayet eden), aslını senden ırak ve ayrı zan etme, seninle hazır ve daimdir ve senledir. Sen aradan çıkmaya himmet eyle!

İmam-ı Şazili Hazretleri'ne zekâttan sormuşlar. O da şöyle cevap vermiş: Sizin indinizde (yanınızda), kırk kuruşta bir kuruştur (1/40). Bizim indimizde ise malımızın küllisini infaktır. Bunun delili sıddık-ı azam efendimizdir. Hak için nısfını (yarısını) infak ve yine nısfını hak için imsak edenlerin imamı Hz. Ömer, hak için infak edenlerin imamı Hz. Osman'dır. Dünyayı ehline terk eden İmam Hz. Ali (r.a) Hazretleri'dir. Bunlar semere-i muhabbettir. Usul-i hub, ol yâra varacak çâre-i vusuldur (kavuşmadır). Abdi huzurullaha erdire. Hubbü yerinde kullanmayanı, dereke-i cehime tenzil ede. Muhabbeti, ğayriye sarf etmenin cezası budur.

Mü'min âli himem (gayretli) gerektir. Mevla'sının hubbü üzerine ondan çok bir şeyi sevmeye, severse şirk olur. Burada nefsi cümleden mukaddemdir (üstündür). Yani nefsi söyleyemediği veya hak sevgisi buna ğalebe ettiği halde, diğeri esastır. *"Bir şeyi (aşırı) sevmen, (seni) kör ve sağır eder"* (D5130 Ebu Davud, Edeb,115 - 116). Hadis-i şerifine dikkatle nazar et ki; senin bir şeye muhabbetin o şeyin ğayrisinden seni, kör ve sağır eder, anlamındadır.

İlimin Türleri

İlim üç türlüdür, buyurulmuş:

(1) İlm-i idraki: Simaan veya tahsil ile hâsıl olur. İlm-i kalbdir. Bunun ehli Mevlay-ı müteal Hazretlerini, avam mü'min mertebesinde sever ve bilirler.

(2) İlm-i ilhami: Kalb ve sırra gelir.

(3) İlm-i ğaybi: Ruh tefekkür eder ve bilir, mevridi olur.

İlm-i idraki, nasıl erbaba muhtaç ise, bu iki ilim için de vesile lazımdır. İlmin şerefi ma'lumuna tabidir. Eşref ve ecel (yüce) ilim, ilm-i billahtır. Abdi ma'bud-u mutlaka layık eder. Kurban-ı barigâh-ı kibriyaya isal eder.

Kişi, ilm-i billah ahzettim diye zanna tabi olmamalı. Bazı zevat demişler ki; ilm-i dirayet (zekâ bilgisi) ve ilm-i riyazet (nefsi kırma) olmak üzere, ilim ikidir. İlm-i dirayet ma'lumdur. Din bununla kâimdir (mevcuttur). Lakin bu ilim, ilm-i ahere vusul (ulaşmak) içindir. Onunla zanna düşüp Rabbü'l-erbaba (bütün sahiplerin terbiyecilerin Rabb'i) yakin (sağlam bilgi) hâsıl etmemek, kemalat-ı insaniye ve islamiyeden mahrum olmaya ne ma'na vardır?

İlm-i riyazet, tezkiye-i nefs ve ahlak-ı zemimenin (beğenilmeyen ahlakın), hamideye tebdili, tahliye-i batın ve tahalliye-i ruh ve sırra muhtaçtır. Evvela tehalliye (arınmaya), saniyen tahalliye (güzel ahlakla bezenmeye) muhtaçtır.

Kelime-i tevhid de; evvel tahalli, sonra da tahalliden ibarettir. Efendimiz (s.a.v) Hazretleri hadis-i şerifinde. *"Taharet (temizlik) imanın yarısıdır"* buyurdu (T3519 Tirmizi, Deavat, 86). Namaz, mü'minin ziyasıdır (nurudur). Sadaka burhandır (delilidir) diye buyurdu. Taharet, lisan-ı ülâmada, iman ve namazdır, deniliyor. Lisan-ı evliya da iki şeydir ki; zikr olundu yani tehalli tezkiye-i nefs, saniyen tahalli, hak ile huzurdur.

Namazın Önemi

Emir buyrulduğu üzere, namaz bir mü'mine ziya olursa, onda ahlak-ı zemime (kötü ahlak), hakkı kabul etmeme, ğaflet-i anillah (Allah'ı unutma) zulumatı (kötülükler) bulunur mu? Biraz muhasip olmak lazımdır.

Yoksa muhbir-i sadıkın emr-ü fermanı üzere bir mü'min olalım ki namaz ziya ola, sadaka ise hakikate burhan ola. Eğer bir mü'min hakkı sevmezse; ne malı, ne canı ve ne de nefsinin ahlak-ı rezilesi hakka fayda sağlar.

Pes, ey mü'min-i aziz: "Say-ı belîğ yap, say-ı belîğ hazreti sevmektir. Bu sevgiyi çoğalt, diğerlerinde bir fayda yoktur". Elhazer (sakın), elhazer.

Hakkı kabul etmemek kibirdir. Kibir cehalettir. Mü'min ise cahil olmaz. En akıllı ve ilimde tek olan âlimler sınıfı, ilm-i billah tahsili için bab-ı evliyaya iltica ve hizmetle bu kemali kazanmaksızın rahat edemiyorlar.

Bu rahat ile imrar-ı evkat (geçirilen vakitler) ve izaay-ı (boşuna) ömür geçirenler neden olanlardan akıllı olurlar.

Adam, nasıl Mevla'ya âşık-ı didar-ı biheba ve devası hubb-i azim zat-ı kibriyadır ki; kendini bilip, bulmadan, hak için hak ile olmadan evvel rahat eder, mutmain olur. İşini ferdaya (yarına) ta'lik eder (erteler). Heyhat (ne yazık), heyhat!

Meğerki: O semt-i dilaradan (gönül süsleyenden) bin nesim-i azim-i can esmemiş ola. Meğerki: Cenab-ı Celil-i hay la yemuttan, hafayay-ı canda (vücudun gizli tarafından). "Ben senin Rabb'inim" niday-ı can behası duyulmak ola.

Duyan durmaz, duymayan durur. Sure-i Secde'deki (22. Ayet): *"Rabbinin ayetleri zikr edildiğinde, o ayetlerden yüz çevirenden daha zalim kimdir? Şüphesiz mücrimlerden intikam alacağız"* manasındaki Ayet-i Celile'den çok korkulur.

Zira herkesin kendine göre bir cürmü olur. Gerçi derd-i Mevlası olmayanlara, bu derdi söyleşmek, konuşmak olmuyorsa da, bu dertsizlere dert ilka eder, onlar da aşinalar sırasına ulaştırır. Hz. Şah Efendimiz (k.s) bu beyt-i şerifi ekser zamanlarda söylerlerdi. Biz bundan çok hisse aldık diye adamlarına da ezberlemelerini buyururlardı.

"İyi bir el tut ki cihanda zağ (karga) olmayasın. Hiçbir zaman dostun köyünden ayrılmayasın".

İşte kemal budur. Ümmet-i merhame-i Muhammediyeye (s.a.v) merhamet böyle olur. Büyüklük ve rızaullah ve eser-i evliya budur.

Evliyaullahın Görevi

Evet; kötüleri kötülükten geçirerek bigâne iken, aşina etmek ricalullahın işidir. Yoksa ismi, recûl, kisve-i recûl ve da'vay-ı ricaliyet her adam işi değildir.

İşte azizim, dinde kardeşliğin icabı budur, başka değildir. Ayet-i Celile'de (Bakara:216): *"Allah bilir, siz bilmezsiniz"* buyuruldu. Bu ayet-i celile var iken, bir adam ben bilirim der. Veya bilmek davasına düşer. Bu keyfiyet en ziyade, derdinden haberdar olanlara âr-ı azim ve sebeb-i zül ü vahimdir.

Şu halde sen, ben sözünü bir tarafa koy da onunla hayrete düş. İlmi Hazreti Haktan, alarak malum-u hakikiyi ve vuslat (kavuşma) demini bulasın da zevk edinesin!

Şu halde evvela hayret, saniyen ilm-i billah, salisen ma'lumata vusuldur. Ğavs-ı azam devran birdir, bir olur. Cümleye ruhaniyyet ve hayata medet ondandır. Bu zat-ı zişan, haktan bedel, bedel-i kül olduğundan tasarrufu cümleye şâmildir. Bedel-i ba'z (bir parça) olanlar; bazı mahallerde ve bazı eşhasa tasarrufları olur. Onlar da aktab-ı rabia, evtad-ı etkiya ve nücebadır (soyu temizdir). Bir de ulum, irfan sahibi, esrar sahibi olurlar. Bunlar da kutbun fevkinde, ğavs-ı âzamın dûnunda (yakınında) olurlar. Bunlar ferdiyet makamındadırlar. Benzerleri az bulunur, buyuruluyor.

Ruhumdan Üfledim

Kalp, nur-u ezelidir. Rabbül-erbab Hazretleri; bu nuru bedene ihsan buyurdu ki bununla, ona nazar ede. İsm-i Şerifine kalp denilir. Kur'an-ı azimüşşanda (Sâd:72): *"Ona, ruhumdan üfledim"* buyuruluyor. Kalp için hafa (gizlilik) yoktur. Her taraf vechdir. Lakin bir vechi âlem-i ulvi, diğer vechi âlem-i süfli ve şehadete nazar eder.

Vecih diye, mevzi-i himmete denir. Yani kişi himmetini neye tevcih ve kasd ederse, vech-i kalb ondan ibaret olur.

Ariflerin vechi, yani himmetleri devamlı bâlâya (yüce olana), ulviye, rabbe masruftur. Onlarda, rabden maada bir himmet ve kasd yoktur.

Ehl-i dünyanın himmetleri süfliyata mail olduğundan, vech-i ulvileri yok ve isti'dadlarını zay' ederek, süfli olurlar. Bunların kalbi kufa olur. "Alamet-i iflas, isti'nas-ı binnas" denilmiştir.

Ey mü'min-i Can: Sen halkın elbisesi gibi elbise giy, onların yediğini ye, lakin sırrınla ferd ol. Onlara bu vech-i ğaybden katiyyen tabi olma, ayrı olmak lazımdır.

Esma ile kalmak noksandır. İsm-i Rabia tecellisinde makbuz, İsm-i Basıt tecellisinde mebsut olarak, esma ile meşgul olan zatiyyun değildir.

Hak ile hak olmak, başka bir mâ'na, başka bir isme cami-i külle mazhariyettir. Tevfik ondandır.

Meşrepler Muhteliftir

Meşarib-i evliya muhteliftir. Mesela bazı zevatı Cenab-ı Hak, fakirde isti'mal ettiğinden daima fakirliği tavsiye eder. Onunla fahr ederler. Bazı zevatı ğınâ da isti'mal ettiğinden onlar da, daima ğınâyı medih ve onunla, ibad-ı şakirinden olarak, ğınâda hak ile olmayı tavsiye buyururlar. Her iki sınıf-ı celil de, fakrı hakikiyi bulmuşlardır.

Lakin her zamanda olduğu gibi bu zamanda da ğınâ ile hakkı bulup, fakr-ı hakiki devletine ermek başka bir devlettir. Bu zamanda böyle olmak icap eder ki meşreb-i celili-ğavsi zaman böyledir. Kemal, büyüklük bundadır.

Yılanı öldürmek yiğitlik değildir. Yılanı elinde sağ bulundurarak, o hayyenin kendisine mazarratı (zararları) dokunmaması iyidir. Anla. Hadis-i şerifte buna işaretle: "Ey Amr! Salih/iyi kimse için hayırlı/iyi mal ne güzeldir!" buyurulmuştur (HM17915 İbn Hanbel, IV, 197).

Vahdet-i zatıyye, bir adamın gönlü, fikri, hevâ, siva ve taalluk-u dünya ve mafihadan fâriğ ve fâni olarak, gönlünde hak bulunmasına denir. İşte o zat,

vahdet-i zatiyyeyi gerek kendi vücuduna ve gerekse âfâktaki sereyân-sırrı, ilahiyi, kemalıyla anlar ve bilir. Ayet-i Celile'de (Âl-i İmrân:191): "Onlar göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür edenler" buyuruldu. Bu tefekkür bir defaya mahsus olmayıp, siyak u sıbak-ı (sözün gelişi) ayetten, ma'nay-ı istimrar ma'lum olduğundan, her ana aittir.

Tefekkür İbadettir

Tefekkürün keyfiyet-i azime-i mardıyyesi birkaç türlüdür. Ayet ve âlây-ı ilahiyi tefekkürden ma'rifet doğar. Ni'met ve ihsan-ı rabbi kadimi tefekkürden muhabbet, neş'et eder. Kur'an-ı azimuşşanın âyât-ı va'd ve tebşiratını tefekkürden rağbet ve âyât-ı vaid (birini iyiliğe sevk etmek, kötülükten uzaklaştırmak için korkutmak) ve tahvifi (korku) tefekkürden rehbet (çekingenlik) tevellüd eder. Hasbel beşeriyye (İnsanlık gereği) vaki kusurdan hayâ doğar.

Elhasıl, bir tefekkür ki; halktan Hâlika firarı ve onunla huzuru mu'takiddir. O tefekkür gayet memduhtur. Hadis-i Şerifte: "Bir an tefekkür, yetmiş senelik ibadetten hayırlıdır" buyurulmuştur.

Tefekkür (düşünme) ve tezekkür (hatıra getirme) kişiyi, mezkûra mûsildir. Tefekkür, ibadât-ı âzime-i bâtıniyyedendir. Kelâm-ı kibar veya kelâm-ı nebiyyedendir. Cenab-ı Hak bir kavmin hayrını murad ederse, onların kalbine hübbunü, sevgisini ihsan buyurur. Bu nisbet-i hub sebebiyle onlar haktan kuvvet bulurlar. Ve Allah'ın kuvvetine, hiçbir kuvvet galebe edemez. Bundan teemmül oluna ki; bu din-i mübin-i islam, bir zat-ı zişanla intişar etmiştir.

O zât-ı celilül-kadrin zaman-ı saadetlerinde; bu kadar müşrik, Yahudi, nasara olduğu ve niyetleri, o hazreti aradan çıkarmak ve kaldırmak iken muvaffak olamadılar.

Şu halde, ey mü'min-i munsif (Hakk'a riayet eden mü'min), en büyük günah, kişi kendi isti'dad-ı rabbanisini zay ve ifsad etmesidir. İsti'dad-ı hakkaniyyenin ekmeli, rabbe sarfla, kuvveden fiile ihraç etmektir. Bundan büyük hayr-ı azim olmaz.

Malum ola ki günah bir türlü değildir. Kavlen, fiilen, ahlaken ve kalben olmak üzere envaı vardır. Gerçi kalbe gelen seyyiat, yazılmasa da, kişi o hatıray-ı seyyieyi yapmak isterse, velev muvaffak bile olmasa yine yazılır. Hatıray-ı seyyieye tabi olmazsa, rızaullah'a tabi olduğundan hasene bile yazılır.

Batınan, zevken, sırren ve şuhûden vahdet-i zâtiyeyi bilip, bulan zevatı-ı azim, cenâb-ı vâcibülvücûd hazretlerinin varlığına, birliğine ve abdiyle olan nisbet-i maiyyet ve kurbetine inanmaları, sıbyanın Elif-Ba okumasına benzer. Bu kadar ilim o çocuğu âlim edemez.

Şeyhim ve Efendimin Hali

Ğavsuz-zeman ve ferdi deveran hazret-i pir destpirimiz efendim hazretlerinin mazhar olduğu ve izhar buyurduğu şey-i azimi ancak hakikatı üzre Zâtı-ı Zü'l-Celâl Hazretleri bilir. Lakin bazen icap ettikçe, meşreb-i seniyye ve ahlak-ı mardiyye ve adat-ı kudsiyelerini yazmak faydalı olur diye tahrire icti'çâr (yazmaya cesaret) olundu.

"Benim işim cümle hatadır, kusur;
Ma'zurum ki beşerim sehv ü hata benimdir"

Mürşid-i âzam, birisi kendine bir şey arz etse, o şeyin hal'ına göre teenni (acele) veya sabrı iltizam buyururlardı. Her halde teenni vasfı, mahsuslarıydı.

Sohbet-i kudsiyelerinde ekseriya dünya kelamıyla feth buyurarak, sohbeti bittedaric zü'l-celâl hazretlerine ulaştırırlardı.

Devam-ı sohbet-i seniyyeleri devamlı ma'rifet-i rabbani, rıza, kurubat, hübb-ü mevla, tezkiye-i nefs, elhasıl ma'rifeti-ilahiyeye dair bulunurdu. İslamiyet'in ve insaniyyetin büyüklüğünden, kemalât-ı hakayık ve esrarından ziyade sohbet buyururlardı.

Dünya kelamı ile ibtida buyurduklarında, çok hikmetler varsa da, burada söylenmesi icab eden iki şey var ki: Birisi hübbü-zaman, kulub-u insaniyyenin bu cihetle isğalından dolayı, bu mertebeye tenezzül buyururdu. Zira irşad bir tenezzül işidir.

Ruh-u insani âlem-i emirden tenezzül ede ede, bu esfele inmiş, yani bu vucud-u haliyi bulmuştur. Binaanaleyh kavsi tenezzü ile bitmiş, artık emr-i hak ve murad, hazretleri tekrar uruc evanı olduğundan ayette (Tin: 4): *"Biz insanı en güzel şekilde yarattık".* Esfel-i Safilin bu vücuddur. Ahsan-ı takvim, emir buyurulan ruh-u insanidir.

İnsanda üç şey vardır. Biri nefis, biri kalb ve diğeri de ruhtur. Gerçi kalp, ruh şeyûn-vahid ise de; maratip itibariyle isimleri değişiyor. Bunlar için birer cazibe vardır. Nefsi daima süfliyat, huzuzat-ı faniye ve icabat-ı nefsiyyeden ibarettir. Bunlara maildir. Zira cazibi dünyadır, aslı odur. Nefis maslahat üzere ma'den-i şer ve fesad, hakka muhalefet ve inat olmak üzere halk buyurulmuştur. Nefsin vucuda hem kötülüğü hem de iyiliği vardır.

Zira ayet-i celilede (Şems:7, 8, 9): *"Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir".* Yani nefis bu suretle tavsiye buyurulup, o nefse fısk hem fucura hem de takva ilham buyurulmuştur.

Fucura kurubat ziyadedir. Zira nefse gelen o fücura kişi muhabbet-i ilahiye yahut havf-ı rabbaniyeden dolayı terk ederse, o seyyieye mukabil hasene verilir. Bazı esrar da vardır ki ancak halet-i kabirde anlaşılıyor. Bunun için ayette fücur takdim olundu. Takvaya tabi olan da elbette kazanıyor.

Nefsi, bu vechile terk-i fücur ve ameli takva üzere durarak tezkiye edenler ehl-i felah, tezkiye etmeyenlerin de ahirette ehl-i hüsran olduğu ferman buyuruluyor.

Kalp ise daima ibadet, taat etmek derecatına taliptir. Zira câzibi cennettir. Rûh-u aziz ise aleddevam, muştak-ı Cemâl-ı Hayy-ı Kayyum ve temaşay-ı lika-ı hazret-i rabb-i kerim etmek, diler.

Ruh can-ı âlemdir. Rûh-u ğarib ve ğaib, sevgili bir emanet-i cânandır. Ey mü'min-i munsıf gel insaf edelim de; bu rûh-u azizi, zikir, fikr-i Mevla, hûb ve ateş-i derdi dilara ile mahcubattan, yani taalluktan ve efkâr-ı kevniyattan kurtaralım. Ta ki mahbub ve matlubunu bula. Aslına ulaşa.

Ruhu Sevdiğine Ulaştırmak

İyi bil ki; kalbin helalden olması, halika racidir. Lisan-ı Türki'de: "Hiç işitmedin mi, âşık ile ma'şuk arasına giren, mahv-u nabud olur". Bu cesaret, bir zulm-ü azimdir. Nasıl, revamı ki âşık-ı didar-ı yar-ı kadim olan ruh ile aşinalar aşinası sevgililer sevgilisi olan Rabbül-âlemin Hazretleri arasına girdin. Bu zulme, Allah Teâlâ (c.c) bilir ki: Allah dayanamaz, intikamı eşeddir (şiddetlidir) ve gayet kuvvetlidir.

Bunun için muhakkikin hezaratı buyurdular ki: Zât-ı zü'l-celâl Hazretleri hiçbir şeye müştak değildir. Yalnız cemâl-ı bakemalini ibadına göstermeye ziyade müştaktır.

Ah, bu iştiyak-ı rabbe mani' olanın başına geleni bir Mevla bilir.

Beyit:
"Âşık, gerçi müştak-ı cemali dilberdir.
Dilberler de âşıklara o nispette düşkündür."

Ah, ey mü'min-i munsif, Allah (c.c) sana çok lazımdır. Onun sana lüzumu vardır. Aleyhisselâtü vesselâm Efendimiz Hazretleri ve bazı enbiyaya öyle vahiy buyurulmuş ki: "Bu kullarım öyle mi isterler, ben onlara dünyalığını çok vereyim de, onlar benim cemal ve visalımı huzur-u hazretimden dûr (uzak) ve mahrum mu kalalar? Bununla ferahlanırlar mı? Yoksa onların dünyalığını az vermemde benim huzur ve cemalime layık ve vasıl olalar, bunların hangisi layıktır?"

Ey hazreti insan, senin ne kadar büyüklüğünü, ne kadar geniş bir ism-i câmi ve mazhar-ı tam zât-ı kibriya olduğunu bu ayet-i celileden fehm et ki; Cenâb-ı Hak mevcudattan hiçbir şeyi hilkatında kendini medh ve sena etmedi. İlla nevbet sana geldi ve senin hilkatın tam oldu, o vakit sahib-i kudret ve saltanat-ı bi-zeval ebedel-abad olan Rabbü'l-âlemin hazretleri (Mü'minûn: 14): *"Sonra nutfeyi alaka (aşılanmış yumurta) yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et haline soktuk; bu bir parçacık eti kemiklere (iskelete) çevirdik; bu kemikleri etle kapladık. Sonra onu başka bir yaratışla insan haline getirdik. Yapıp-yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir"* buyurdu.

Necva Ayeti

Kur'an-ı Kerim'de iki türlü "Necva" emir buyuruluyor ki; biri necvayı ilâhi, diğeri necvay-ı şeytânidir.

Ayet-i Celile'de (Mücadele:7): *"Göklerdeki ve yerdeki her şeyi Allah'ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişi gizlice konuşmaz ki, dördüncüleri O olmasın. Beş kişi gizlice konuşmaz ki altıncıları O olmasın. Bundan daha az, yahut daha çok da olsalar, nerede olurlarsa olsunlar, O mutlaka onlarla beraberdir. Sonra onlara yaptıklarını Kıyamet günü haber verecektir. Allah, her şeyi hakkıyla bilir"* buyuruluyor. Allah için ve Allah ile olan cemaatlerin, üçünün dördüncüsü, dördünün beşincisi, Allah'tır ferman buyuruluyor.

Necvay-ı Şeytan ise *"Necva Şeytandandır"* ayet-i kerimesinde (Mücadele: 10) buyuruluyor. Bir de (Nisâ: 114): *"Onların fısıldaşmalarının birçoğunda hayır yoktur. Ancak bir sadaka verilmesini yahut bir iyilik yapılmasını ya da insanların arasının düzeltilmesini isteyenler müstesnadır. Kim Allah'ın rızâsını elde etmek için bunu yaparsa biz ona ileride büyük bir karşılık vereceğiz"* ayetinde hiçbir cemaatte hayır olmayıp, ancak üç şeyle ictima edenlerde hayır olduğu ve kim böyle işlerse rızay-ı İlâhiyeye nailiyetle yakînen emr-i azime vusulü, emir buyuruluyor.Bu da sadaka, ma'rufu emir ve ıslahı beynennastır.

Ey sadık ve ahd-i kadime vefaya rağıb olan nur-u aynım; hele biraz bu ayet-i celileyi teemmül et, gör ki, ne kadar esrar-ı camia-i ğaribe-i afakiye ve enfüsiyeyi müştemildir.

Dünya, mezreey-i ahirettir. Hadis-i Şerifte: *"Dünya ahiretin tarlasıdır"* buyuruldu. Cenab-ı Hak ise ta'miri ahiret, tenvir-i batın istiyor. Dünyayı da terk değil, gönülden meyil etmemek üzere Allah (c.c) için Allah (c.c) ile görmek lazım ve ruhsat-ı şer'iyye ve emri-i ilahiyye bu surettedir. Böyle olursa dünya, hususi dünyalıktan çıkar. Anla!

Allah ile Olmak

Bir adam ki; hak ile olmak devletini buldu mu, ona her mekân birdir. Yani mani olmaz. Bir hadis-i şerifte: "Çarşılar şeytanın duracağı mahal" olduğu emir buyuruluyor. Hikmeti, pazar mahall-i gaflettir. Dünyayı sergileyen yerlerdir. Resul-i Ekrem *''Allah'a en sevimli yerlerin mescitler; en sevimsiz yerlerin ise çarşılar olduğunu"* buyurmuştur (M11528 Muslim, Mesacid, 288).

"İsmü'z-zat müsta'cimun li-cemi's-sıfat" denilmiştir. Esma-ı ilahiyyenin kâffesinden, abdin haz ve nasibinin tahakkuku vardır. Lakin ismüzzat olan "Allah, ism-i şerifine taallûk olur. Bu taallûk için kalb müfredle taallûk ve huzur-u tam olmak gerektir. Ta ki haktan ilim alarak hakkı batıldan fark etmek isti'dadı gele. Cemi-i kemalat o ferdle, ferd için hazır olarak şeriatla amel etmektedir.

Bu halk, kendilerini iyi zan ettiklerinden dolayı, artık iyi olmak hatırlarına gelmiyor. Hâlbuki zan, haktan insanı müstağni etmez. Yani zan yakin (sağlam bilgi) ifade etmez.

El hâsıl, içeriden bir farık (iyi ve kötüyü ayıran) ve tarif-i celili peygamberi vechile vaız-i ilahi olmadıkça; kişi hakkı batıldan, halkı haktan, yani beynini temyize isti'dada gelmez. Zira ilmi zahir kifayet etmez. Lakin tatbik olunamaz.

Bazı kibar (büyükler), ilim ikidir diye buyurmuşlardır. Bir ilim, kuvvet-i beşeriyye nisbetinde lazımdır ki; kuvvet tabir buyurulduğu, vücut sıhhati ve ibadete kudreti olacak kadar derece-i kifaye, şu halde kuvvet nispetinde muhtaç olduğumuz ilim, ilm-i şeriattır. Bu ilm-i şerifi hacet miktarı bilmelidir. Buna artık şuğl-u kesir icap etmez.

Bu ilm-i şerifin taalluku, dünyaya aittir. Bu ilimle uğraşmaya ne hacet var. Mesele icap ettikçe kitaba bakılsa, hak yerini bulmaz mı?

İlm-i saniye, hiçbir vechile ondan istigna hâsıl olmaz, bu ilm-i eşrefle devamlı meşgul olunmalıdır. Bu ilim, ilm-i batın, kıyamını da ilhak ediyorlar

ki: Mü'min kıyamın her bir mevkifinde, kişi bir şeyden sual olunacak. Kadı, sail (soran) bizzat, Zat-ı Haktır. Bu suale kim dayanır? Salattan, zekâttan, hac, savm, anaya babaya itaatten sual olunur. İla ahirihi.

Her bir mevki'de sual dürüst verilmedikçe, geçmek ğayr-i mümkündür. Bunun için en iyisi burada iken hak için Hak ile olup, sual ve cevaba ihtiyaç meydan bırakmamaktır. Yoksa rûz-u cezada bizzat kadı olan Zat-ı Zü'l Celâl ve'l-Kibriya'ya gizli bir iş yoktur.

Bütün Varlık, Âlimlere Bağışlanma Diler

Âlim-i billah olan zevata, yerlerde ve göklerde kâffe-i mahlûkat, bahirlerde bulunan hayvanata varıncaya kadar, istiğfar ederler. Zira devamları o yüzdendir. Bu keyfiyet hadis-i şerifle sabittir.

Bir hadis-i şerifte Cenab-ı Hak bir kulunu severse, Cebrail'e nida eyler. Ben falan kulumu seviyorum, sen de sev. Bu keyfiyetle Cebrail aleyhisselam da semavat halkına nida eder ve bir münadi melek yer halkının kalplerine bu muhabbeti ilka eder (yerleştirilir). Cemi mevcudat ve hayvanat ve insanlar o zatı severler, ona müştak olurlar (özlerler). İnsanı, insan sever Bu yüzdendir ki mahlûkat o âlimi-i billaha istiğfar ederler. Zira istiğfar, muhabbettendir.

Bir kulunu, kendi zatına layık etmek üzere imtihan-ı ilahi çok ve çeşitlidir. Hemen Cenab-ı Hak bizim miyarımızı tam, halis eyleye. Yoksa imtihan-i ilâhiyeye dayanılmaz.

Bir hadis-i şerifte: "İnsanlara akılları ölçüsünde konuşunuz" buyuruldu. Bu hadis-i şerif halka esrar ve hakaik ve maariften bahis edilmesin demek değildir. Belki ma'nay-ı münifi, nasa (insanlara) akılları nispetinde söz söyleyerek anlamalarına yardım etmek içindir.

Ayet-i Kerimede (Yûsuf: 108): *"(Ey Resulüm!) de ki: İşte bu benim yolumdur. Ben ve bana uyanlar bilerek Allah'a çağırırız. Allah'ın şanı yücedir. Ben, Allah'a ortak koşanlardan değilim".*

Bu ayet-i celileden anlaşılıyor ki; sebil-i peygamberi, onun varis-i tamlarının yoludur. Allah'a basiret üzere davettir. Bu kemal iledir ki; adam şirk-i hafiden kurtulur. Şu halde, basiret üzere, doğru zat-ı ilahiyeye kim davet ederse, varis-i etem ve ekmel odur.

Ulema, ancak emre itaata da'vet ederler, yani verasette noksandırlar. Tabiidir ki bu da'vet, Zat-ı ilahiyeye mutevakkıftır. Hadis-i şerifte öyle varid olmuştur.

Cennat-ı aliyat yüz derecedir. Bunun doksan dokuzu akıllılara, birisi diğer nasadır. Akıllı ise indallah akıllı olandır. Yani zahiran şeriatla ameli ihtiyar ve tarikata sülûk ile vech-i batınlarını da zikir ve fıkr-i Mevla (Allah düşüncesi) ile meşgul edip, hazreti Allah'a layık olanlardır.

En az yalnız şeriata ibadeti hasr u kasr (tahsis) edenlerin, gerçi ecri zayi olmaz. Lakin evvelkilerle bunların farkı vardır. Zira evvelkiler ila maşaallah aladdevam (sürekli) tamaşay-ı Cemal-ı Hûday-a müstağrak diğerleri olsa olsa bazı vakitlerde dışarıdan dışarıya cemal-ı ilahiyi görürler. Yine nâr-ı fırâka düşer yanarlar.

Akıllı Olan Kişi Allah'ı Bilendir

Bazı kübbar âlâ tarikil-misil, akılın iki bin cüz'ü enbiya, mürselin ve melaikeye ihsan buyurulmuştur. Dokuz yüz doksan cüzü, aleyhissalatü vesselam Efendimize ihsan buyurulmuştur ki; akl-ı küldür.

Bu ümmet-i merhumeden (Hz. Muhammed (s.a.v)'in ümmeti), tam tebaiyyet (tabi olma) ashabı da tebaiyyet derecesine göre, o aklı külle yakın olurlar. Kalan o bir kısmının bir kısmı, nasa, yarım cüz'ü, kadınlara, yarım cüzü de, hayvanlara verilmiştir. Bazı kübbar-ı tarikatın bidayeti; nücum (yıldız) ve evsatı kamer (ortası ay), ahiri şems (güneş) gibidir, diye buyurmuşlar.

Zincir ile Esfele Çekilmek

Hadis-i şerifte varid olmuştur ki; kıyamet günü Cenab-ı Hak: "Bir insanın başında bulunan iki zincir vardır. Birisiyle ulviye, diğeriyle esfel-i safiline çekilir. Bir zat ibadet taat, zikir ve fikr-i Mevla ile meşgul olmuşsa, onu zincirle ta kendisine kadar çeker. Yok, nefsi habisi ve esfel (en aşağı) bulunanı, vücudunun iktiza ve icabatına tabi olmuşsa, o zincirle esfele kadar o adamı çeker".

İnsaf nısfuddindir (dinin yarısıdır). Diğeri de ibadet veya sabırdır. Şu halde ey mü'min-i munsıf, sen insaf et. Hem kendi nefsine hem Allah'a hem mahlûkatın cümlesine, şeran amelinle beraber, batının da rızay-ı bari murad-ı ilahi vechiyle; tahalliye (kötü huylardan arınma), tahalliye (kendi kendini donatma) ve tecelliye ve ahlakullah ile tehalluka ve tahakkuka ayine-i zat ve sıfat-ı Mevla olmakla, nefsine, Allah'a ve mahlûka insaf et.

Bu tahallukla iyice bilesin ve inanasın ki; hem senin nefsine hem Allah'a hem de mahlûka insaf olur, aksi ise zulüm olur. Allah zalimleri sevmez.

Bir zat teemmül etti (düşündü) ki: Allah'ın sevmediği nedir, neden mahrum olur. Onun başından nasıl bir devlet uçar, nasıl bir mihnet-i azim ve nar-ı hırkat ve ateş-i firkatla yanar, müptela olur. O günde bahane olmadığı gibi, hiçbir özür ve bahane de fayda vermez.

Sen iman etmişsen ey mü'min-i munsıf ve eğer sen dünyalığa inandığın gibi, ahiret ve zü'l-celâl Hazretleri'nin sendeki kemalat ve zuhurat ve enva-ı ulum ve esrar-ı hak ile hak için olmak ve ahlakkullah ile takallukun, ne azim devlet olduğuna, inansa idin elbette bunun içinde az çok bir tedarikte ve usuluyla bir sa'yda bulunurdun.

Kur'an-ı azimuşşanın 6666 ayet-i celilesi umumen tezkiye-i nefis (Allah sevgisi dışında kalan her türlü hevesten arınması) için ve abdin Rabbül-âlemin Hazretleri'ne o kitab-ı zişana, zahiren ve batınen temessükle (uymakla) vusulu içindir.

Ayet-i Celilede (Zuhruf: 43): *"Öyle ise sana vahyedilene sımsıkı sarıl. Şüphesiz sen doğru bir yol üzeresin"* buyuruldu. Habib-i edib-i kibriyaya emir, ümmetine de emirdir. Şu halde kitab-ı celilin zahir ve batın (iç) emr-i celiline temessük icab eder ki, kul sırat-ı müstakım üzere buluna.

Bazısıyla amel ve bazısıyla terkle, kul sırat-ı mustakiym üzere bulunamaz, ma'rifet-i ilahiyeye vusul olmaz. Sırat-ı mustakıym üzere bulunmak ayn-i rabbe vuslattır (kavuşmadır).

Mürşid-i azam Efendimiz Hazretleri ma'deni uzv-u hilm (yumuşak huylu) ve edeb-i ilahiye ile müeddeb ve neşey-i celil-i ğavs penahilerinde, kuvvet-i marifet ve ilm-i rabbani ve hubb-u ğalib ve daimede ve meratib-i erbaada tamam, kemal-ı zat-ı zişannına ancak mahsustur.

Allah'ı Talep Etmek

Asr-ı hümayunlarında ulema da dâhil olduğu halde, her sınıf halka kuvvet-i ilim ve irfan ile ğalabe buyururlar. Ashabı-ı güzin hazeratından Ebi Bekr-Es-sıddîk (r.a) Hazretleri, aleyhiselatü ves-selam Efendimiz Hazretleri'nden naklen hadis-i kutside Cenab-ı Hak: "Beni talep eden beni bulur, benden başkasını talep eden beni bulamaz", buyurdu.

Talep aynı vicdandır. Yani Allah'ı talep edenin Allah'ı bulduğunu, Allah'tan ğayriye talip olanın Cenab-ı Hakkı bulmadığını hadis-i şeriften müsteban'dır (anlaşılmaktadır).

Burada talepte, Allah için hüzn-ü kalb ziyade müessirdir. Kısa zamanda insanı muvaffak olamayacağı saadete ulaştırır. Hadis-i Şerifte: "Allah Teâlâ mahzun kalbi sever" şeref varid olmuştur. Hadis-i Kutsi'de: "Zatı için münkesir (kırılmış) olan kalplere bizzat zatının tenezzülü emir buyurulmuştur".

"Ben, rızam için kalpleri münkesir olanlarlayım" buyurulmuş. Der-i Mevla ile onun için münkesirül-kalb ve hazinü'l-Fuad olanlara sevgi tenezzülü, tebşir-i azimi duyurulmuştur.

Meşarib-i evliya muhteliftir. Bunun için evliyaya yani ehl-i irşad terbiyesinde bulunan salikan ve müridanın da terbiyeleri muhteliftir. Lakin akl-ı kül olan mürşid-i azam ve nebiyyi muhterem (s.a.v) Efendimiz Hazretleri devam üzere muhabbet ve sohbet cihetini iltizam ve bununla iftihar etmiştir. Ashab-ı güzinin sohbet-i risalet penahiden istifade ve istifaza buyurdukları mütevatiren variddir.

Şu halde sohbet tarikiyle terbiye ve sülûk gören salikler, müridler, aynı o sohbette bulunmakla tevfik-i tâmma mazhar olan büyük ricalulllahdandırlar.

Tuba o zata ki; bir şeyh sohbet terbiyesiyle tekmil-i meratib ve tezkiye-i nefs ede. Tuba, bu vechile bulunmak, zamanımızda saminilere mahsustur. Allah'a hamd ve şükür ederiz.

Allah için Susmak

Bazı muhakkikin hazeratı İmam-ı Ali Kearemellahu veche (r.a) Efendimizden rivayeten. Cenab-ı Hak hayrı dört şeyde cem etmiştir.

(1) İbretle nazarda,

(2) Ubudiyet (kulluk) için olan harekette,

(3) Bir laf ki: Allah (c.c.) için olmaz, lavğdır,

(4) Bir sukut ki, Allah için olmazsa o da sehvdir.

Bir nazar ki ibretle olmaz, o hatadır. Bir hareket ki ubudiyet (kulluk) için olmaz o faydasızdır. Evliyaullahın susması, ayet-i celile ile sabittir (Meryem: 26).*"Şüphesiz ben Rahmân'a susmayı adadım. Bugün hiçbir insan ile konuşmayacağım, de".* Yani sükûtu iltizam ettim (lüzumlu gördüm). Hz. Meryem validemiz, sükûtu iltizam etti, beşikteki Hz. İsa aleyhisselam konuştu.

Şu halde ey salik, sen de susmayı iltizam ve ihtiyar et (seç) ki, sendeki can yani ruhul-kudüs de Mevla'sından lisan alarak, ilm-i billah ile konuşa. Zira bir lisan ki lâğviyat (faydasız çirkin söz) ile meşgul, onu söyler elbette bunun kalbi ölüdür. Meyyit ise konuşamaz.

Hak Yoldan Saptıranlar

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri hadis-i şerifinde. "Siz bir adamın yalnız âmâl-ı zahiresine (görünüşteki amallerine) bakmayınız, onun akıl ve akidesine marifetine de bakınız" diye ferman buyurdular.

Her zamanda olduğu gibi, bu zamanda da sair zamanlardan ziyade sahtekârlık ve envaı (çeşitli) suretle halaikin (yaratılmışların) akidesini bozmak ve rah-ı Haktan saptırmak için çalışanlar var. Bu hususta meşayıh (şeyhler) namıyla türeyen, dâl (sapmış) ve mûdil (saptırıcı) kişiler pek ziyadeleşti. Bunun için mademki bir mü'minin kalbine derd-i ilahi düştü, ona bir meşru bir şeyh-i kâmil aramak farz-ı ayındır.

Lakin bulacağı zata vehleten (ansızın) hemen teslim ve tebaiyyet etmeyip (uymayıp), o zatın akidesine, yani akaid-i ehli-sünnet vel-cemaat üzere mi, şeriatla amel, sünenat-ı neveviyeye tebeiyyet, ahlak-ı hamide (beğenilen ahlak) ile tahallük, tahakkuka, adab-ı ilahiyle müeddeb mi, değil mi bakılmalıdır.

Zira ahlak-ı hamidesiz (beğenilen ahlaka sahip olunmadan), edepsiz olarak Rabbü'l-âlemin Hazretleri'ne vusul ve marifet mümkün değildir. Bir de o zata ulemadan tebaiyyet eden var mı? Yoksa ne yüzden onu itham ederler. Fukara ve gençlerden ona uyan var mı? Varsa onların şeriat ve sünnet ile amellerine ve akaitlerine dikkat edilmelidir.

Bir şeyhin, kâmil olduğunun alameti de onun adamları içinde ulema ve fukaranın bulunmasıdır. İşte bu cihetleri tahkikten sonra, o zata ez-dil-i can muhabbetle teslim ve tebaiyyet etmelidir. Kat'iyyen inanmalıdır ki; yeryüzünde bu zattan mâadâ (başka) beni bir fert Allah'a götüremez. Bu zatın rızası aynı rızay-ı Hak ve Nebiyyi zişan ve evliya-i kiramdır. Neuzübillah ğadabı, aynı ğadabulllah ve ehlullah olduğunu bilmelidir ki, zaten böyle olmayan kimseden fayda matlub (istenilen fayda) hâsıl olmaz.

Şeyh olan zât sinnen (yaş itibariyle) şeyh değil, aklen, tecrübeten, kemâlen sabit muhakkik olan şeyhdir. Gençlerden de olması mümkündür.

Salikin devam üzere bulunacağı evsaftan (vasıflardan) biri de; taharet-i zahire üzere bulunmasıdır. Zira aleyhisselatu vesselam Efendimiz Hazretleri, hadis-i şeriflerinde: "Büniyel-islamü alan-nezafeti" veyahut: "Büniyel-i imanü alan-nezafeti" buyurmuştur. Taharet-i zahireden, taharat-i batıniyye hâsıl olur. Zira zahir (görünüşte) taharetin nuru, batına uruc ederek (yükselerek), insanın batını münevver olur. Bir ziya (ışık) veya bir lamia (pırıltı) akla gelir. Hâlbuki batının münevver olmasına alâmet (belirti), hassaten o zatın ibadet ve taata meyli olması, Zat-ı ilahiyeye rağbet ve muhabbeti bulunması, zikir-ü fikri Mevla cihetine ziyade olması ve Allah adamlarını sevmesi, hep o alamet-i tenvirdendir (nur belirtisindendir). Belki aynen bir nurdur.

Cenab-ı Hakkı, zatı için sevmeli ve zatından zatı için korkmalıdır. Zatına zatı için talip olmalıdır ki vasıl olmak mümkün olsun, kemal budur. Nefsi için sevmek, istemek hoş değildir, çok noksandır.

"Görmek istersen eğer cemal-ı dilberi
Aç gözün, sen sana bak"

Hak Yolu Gösteren Mürşittir

Mürşid (irşad eden) kapısından ırak dolaşanlar, kendinden, kendi gönlünden harice gidenler, cemal-ı dilberi bilmez ve bulamaz. Mürşid, sana yol bulmak içindir. Sen o vech-i kâmilden, cemal-ı mutlak sırrını fehm ederek, kendi gönlündeki sırr-ı hakka vüsul ve kenz-i mahfiye (gizli hazineye) marifet içindir.

Bu ma'nayı derk edersen (idrak edersen) iyi bilesin ki mürşitten hiçbir vakit istığna (ihtiyaçsız) olunmaz. O kerimü'l-hısal, azimü'l-ihsan ve nevalın bir nefesi senin hakkında sebkat eden hak, sohbet ve terbiyesine dünya ve mafihaya bedel gelmez. Ebedi ömür ile muammer olsan, o zat-ı zişanın bir demdeki ihsanına, mukabil olması mümkün değildir. Bu sözü mübalağa kabilinden anlamayasın.

Şu halde ey munsıf ve ihsan-ı azime layık ve mazhar, sen ebeden o asitane-i azizden ve aşinadan uzak olma. Onun hizmetinde daim ve kaim ol.

Her an şükredici ol. Şükür ubudiyette müntehay-ı meratibdir. Yakin (sağlam bilgi) ve ma'rifete sebeptir. Bunu da unutma ki: senin her zaman aynı hal ve mekân ve aynı hısal (haslet) ile kalman noksandır. Kâmil ve arif odur ki: daima ilerler, durmaz gider. Ey refik-i can, sen gayretli olasın. Senin ahlakın ahlak-ı mürşid, evsafın evsaf-ı mürşid, suretin suret-i mürşid, siret ve batının siret-i mürşid, batın-ı mürşidde zatın, zat-ı mürşid, mahv ve fena ede. Ta ki, Cemal-ı mutlakı her yüzden seyr edesin. Senin her yüzü kabule isti'dadın (kabiliyetin) ola. Mürşidin hüviyetinden maada, sende bir şey bulunmaya.

Ayet-i Kerimede (Haşr: 7): "*Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz, Allah'ın azabı çetindir",* buyuruldu. Aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri; zahir (dış), batın (iç) ahlakullah ile tahalluku, şeriat, tarikat, marifet ve hakikati getirmiştir.

Kur'an-ı azümüşşan hem zahire, hem batına, hem i'tikad da, dünya ve ahiret a'malına hem de Rabbül-âlemin Hazretleri'ne vüsula (kavuşmaya) imamdır.

Bu imamın emrini fem-i sadıktan dinlemek, işitmek lazımdır. Zira Cenab-ı Hakk'ın hikmet-i hafiyesi bu imam-ı mübin olan Kur'anı Kerim'in, ülema lisanında, batınını evliya lisanından işittirir ki; kişi gerektir ki her vechile Kur'an-ı azimüşşana tabi ola. Bu tebaiyyet metbuun (tabi olunanın) bulunduğu Zat-ı zi-şana tebliğle, hâsıldır.

Ehadis-i kudsiyyede şeref varid olmuştur ki: "Benim kullarım içerisinde ahbabım, evliyam, benim zikrimle beni zikredenlerdir. Ben de onların zikriyle, onları zikrederim".

Akıl İki Türdür

İnsanda akıl ikidir. Akl-ı cüz'i ve akl-ı küllidir. Akl-ı cüzi, ubudiyeti; akl-ı külli rububiyeti idrak eder. Mü'min akıl-ı cüzisini, akl-ı külliye ulaştırmağa me'murdur (vazifelidir).

Hadis-i şerifte şeref varid olmuştur ki: "Sizin eyyam-ı dehrinizde, nefehat-ı ilahiye (ilahi esinti) vardır. Siz ona kendinizi arz ediniz". Yani kendinizi ona karşı tutunuz. Nefahat ise ferd-i zamandır. Anla.

"(Resulüm!) Sen "Allah" de, sonra onları bırak, daldıkları bataklıkta oyalanadursunlar!" (En'âm: 91). Ayet-i celilesinin ma'nasında; bazı muhakkikin, Allah'a ubudiyet (kulluk) ederim, Allah'ı ister, Allah'ı severim, ondan maadasını (başkasını) istemem, sevmem, bilmem demektir, demişler.

Sünnet-i kadime-i ilahiyedendir. Kişi neyi severse onunla müptelâ (bağımlı) olur. Bunun için Mevla'yı sevip onunla müptelâ olmak her şeyden hayırlıdır. Lakin Allah'a nispet (alaka) kazanmak müşkül ise de; muvaffak eden kendidir ve iptilası (düşkünlüğü) da çoktur.

Evet, bu vücut o Hay layemut ve aşinay-ı kadimesi yolunda nasıl müptelâ olursa olsun, lakin biz Allah'a sığınırız. Abd-i zayıf (zayıf kul) ve zebun (güçsüz kul), imtihan ve iptilaya takatimiz yoktur. Bu talep ve muradımızdan da dönmeyiz.

Ashab-ı güzin ridvanullahi aleyhim ecmain, huzur-u Resulullah'da bir derecede bulundular ki: "Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayete erersiniz" ferman-ı risalet penahiye mazhar düştüler.

Evet, bu Zat-ı azimül-kadr: *"Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi yasak ettiyse ondan vazgeçin. Allah'a karşı gelmekteten sakının. Şüphesiz Alla'ın azabı çetindir"* ayet-i celilesi (Haşr: 7) sırrınca, Resulullah zahir ve batın, din ve dünya, ahiret, hülâsa abdin Rabbü'l-âlemin Hazretleri'ne layık ve vasıl olması neye mütevakkıf ise onu ahz ve bu enva-ı in'am-ı ilahi ve mü'nime ma'rifet vuslattır (kavuşmadır).

Neden men' ve mahrum ederse ondan ictinab ile kendilerine iktida olunmak (tabi olmak) üzere emniyyet ve hoşnud-u peygamberi vaki' ve hâsıl oldu. Biz de bu zata, sohbet-i celil-i nebeviyeyi ahzle, bu ilm-i billahı sadırdan, sadıra olanları ittiba' caiz bulunduğudur.

Bir adam kemal-ı insaniyi ve hakayık-ı diniyyeyi, bu ittiba'la me'mur

olduğumuz verese-i tamm-ı nebeviden ahz ve zikrullahı o yedüllah mesabesin de bulunan bir şeyh-i kâmilden telkin ederek ona müdavemet ve emr olunduğumuz veçhiyle, istikametle büyüklüğünü anlamazsak, değil mevlayı celil hazretlerinin zatına ehil olmak, hatta korkulur ki ni'met-i islam dahi elden gider.

Mü'min Dünyada ve Ahirette İmanı Üzeredir

Zira kişi, kıymetini bilemediği bir şeyi edna bir behaya (en düşük bir pahaya) zayi olur. Nasıl zayi ve ğaib oldu. Hâlbuki Cenab-ı Hak Kur'an-ı azimuş-şanda (İbrahim: 27): *"Allah iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sabit bir sözle sağlamlaştırır, zalimleri ise saptırır. Ve Allah dilediğini yapar".* Ayeti celilesinde mü'minleri; kelime-i ilahiyesi olan tevhidde ve onun mucıb ve muktezası üzerinde, dünya ve ahirette sabit edeceğini ferman buyuruyor.

O mü'minler, kabirde ve kıyamette, o kavl-ı ilahiyede (ilahi sözde) sabittirler. Yani Allah (c.c) Hazretleri sabit eder. Bu zamana, kabir ve kıyamet gayet yakın olduğundan müminler, bu zamanda; kavli ilahide sabit ettirilirler. Aleyhissalatü vesselaam Efendimiz Hazretleri: "Ehl-i tevhide vahşet yoktur". Yani, *"La ilahe illahlah"* ehline vahşet olmaz, yoktur. Yani, evliya-ı kübbar hazeratı bu kelimeye ehil olmak, dört şeye muhtaçtır, diye buyururlar. Onlar da: *"Tasdik-i azim, tevhide hürmet"* tasdiki olmayan, münafık olur. Ta'zimi, hürmeti olmayan mübtedi'-bidatçı olur. İnanmayan bu kelime-i ilahiyeye devam edemez ki, ehil olsun. Hürmeti olmayan mahrum olur. Ayeti celilede (Mâide: 93): *"İman edip salih ameller işleyenlere; Allah'a karşı gelmekten sakındıkları, iman ettikleri ve salih amel işledikleri, sonra Allah'a karşı gelmekten sakındıkları ve iman ettikleri, sonra yine Allah'a karşı gelmekten sakındıkları ve iyilik ettikleri takdirde, daha önce tatmış olduklarından dolayı bir günah yoktur. Allah, iyilik edenleri sever"* ferman buyuruluyor.

İman ve Takva

İman ve ittika için dört mertebe emir buyuruluyor. En son mertebe, ihsandır ki; Allah ile hazır olmaktır. Mâsivây-ı haktan külliyen kurtulmaktır. Bu, Allah ile olmak sırrını, hiçbir lisan nutk edemez (konuşamaz). Şayet farz-ı mahal olarak, lisan nutka gelirse kul onu istima edemez (dinleyemez), akıl cüz'i bir şey idrak edemez, mecalı yoktur. Allah ile daim olmak, ondan ayrı olmamak, uzak olmamaktır. Şu halde, eğer murad-ı Mevlay-ı celilin, senin

vücudundan da bilinmesine, bulunmasına ve izharullah'a cidden rağıb isen, insaf et, bu meratib-i iman ve ittika ile nefsini mukayese eyle, eğer bu ihsana mazhar düşmüş veya düşerse, hemen şükret, sürurundan göklere sığmaz olasın. Hatta senin hatırın, bir nefesin mâsivâdan hali olarak; Allah ile huzur bulsa, dünya ve dünyanın içindekilerden senin için çok hayırlıdır.

Hele biraz düşün ki; bu huzur ve nisbet-i ilahi zuhurunda mı mesrursun veya muradat-ı kevniyyeden bir şeyin husulünde mi, ziyade ferahlanırsın. Şayet bu halat seni tecarib-i nefsten (nesfin tecrübelerinden), sonra ma'dum (yok olma) çıkartırsa tedarikinde taksir (kusur) etme, mâsivâdan uzlet etmek (köşesine çekilmek), her talib-i lika (Allah'a kavuşmayı talep eden) ve visalullah'a rağbet elzemdir, şarttır.

Mâsivâdan uzlet (köşesine çekilmek), nefisten kurtulmaktır. Kur'an'ı Kerim'de (A'râf: 26): *"Ey Âdemoğulları! Size avret yerlerinizi örtecek giysi ve süslenecek elbise verdik.* ***Takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) elbisesi var ya, işte o daha hayırlıdır.*** *Bu (giysiler), Allah'ın rahmetinin alametlerindendir. Belki öğüt alırlar (diye onları insanlara verdik)"* buyurulmuştur. Meratıb-i takva (takvanın mertebeleri) olduğu sohbette murur etti (geçti). Zahirde vücudu, setr-i avret nispetinde tesettür nasıl farz ise, nefsin de libas-ı şeriatla (şeriat elbisesi) mülebbes (giyilmiş) olması öylece lazımdır. Kalbinde ahlakullah ile tahalluk u libas (ahlak elbisesi) ile telebbüsü (giyinmesi) lazımdır. Ruhun da nur-u huzur ve fikr-i Mevla'da müstağrak olarak (manevi bir vaziyete dalarak) bu libası fikr ve huzur-u hazret ile mülebbes olması layıktır; ta ki ruh Mevla'sına vasıl, ma'rifet-i Rab hâsıl ola. Bu libaslarla mülebbes olmayan sır, ruh ve kalb arsız, edepsiz olur. Allah'a gidemez, Allah'ı bilmez ve bulamaz.

Mü'min gerektir ki layık oldukları bu bab-ı ma'rifeti kapatmağa sa'y etmeyeler. Böyle ettikleri halde esve-i ahval-ı fezayi' ile helak olurlar. Ebrehe ve askerini mercimek tanesinden ufak, kurumuş çamurlarla ebabil kuşları vasıtasıyla mahv-u nabur (yok) etti.

Hazret-i Allah ahz-u aziz, şedîdü'l-batş (şiddetli yakalayan) sahibidir. Cenab-ı Hak, muradını yerine getirmeyenden şiddetle intikam alır. Allah'ın intikamına takat getirilemez.

Âşık ile Ma'şuk Arasına Girilmez

Ey mü'min-i munsıf (insaflı mü'min), lisan-ı Türki'de, âşık ile ma'şuk arasına giren, harap olur, hiç mi işitmedin. Hele bu sözü biraz güzelce düşün, ne demektir!

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri teşebbüh (benzetme) tarikiyle ashab-ı güzin hazeratına, o hangi ağaçtır ki mü'mine benzer,

yaprağını dökmez ve aşılanmadıkça meyve vermez, ashab-ı güzin hazeratı, her birisi bir ağaç arz etmişlerse de, o değil diye emir buyurmuştur. Raviy-i hadis Abdullah ibni Ömer Hazretleri benim hatırıma hurma ağacı geldi, diye beyandan sonra, biz Resulullah'a arz ettik. Ya Resulullah Efendimizden işitelim, saadetle ferman buyurdular ki; hurma ağacıdır.

Hakikaten hurma ağacı yaprağını dökmez, aşı vurulmadıkça meyvesini vermez. Şu halde mü'minlerin meyvesi olan a'mal-ı saliha ve ahlakullah ile tahalluk ve akval-ı hasene (güzel söz) ve ma'rifetüllah, zikir, fikir, müşehedat (gözle görünen şeyler) ve hak ile olmazsa, zuhur etmez. İlla bir şeyh-i kâmil aşısıyla aşılanmadıkça…

Kutbuddin Şa'rani Hazretleri, Resulullah'tan bizim üzerimize ahz-ı ahd (söz) almıştır ki; biz dünyayı elimizde bulunduralım, gönlümüze sokmayalım. Lakin bu muhabbet-i dünyayı gönülden ihraç etmek bir şeyh-i kâmil vasıtasıyla olur. Yoksa kişi, a'lem zamanında bu dünyaya meyl ve muhabbet etmeği ve raihasını (kokusunu) bile şemm etmez (koklayamaz), buyurdular. Keza bizim üzerimize ahz olunan (aldığımız) ahitten biri de şudur: Peygamber Efendimiz buyurdular ki "Bizi aldatan, bizden değildir" (M283 Müslim, İmân, 164).

Yani, mü'mini aldatmayacağız. Maahâzâ (Bununla beraber) ey munsif, sen iyice bilesin ki bir adam nefsini aldatır, ğayr-i kabil olan, bi't-tabii altadır. Nefsine nasihat eden ve diğere de nasihat eder. Hele güzelce fehm eyle, tarif-i evliya üzere ahvalında, efalında, ahlak ve batınında bir mü'min-i hakiki olmadığın halde, kendisini onlardan zan etmek, iyi bilmek, kendini aldatmak değil mi? Cenab-ı Hak Kitab-ı Mecidinde (Zümer: 22): *"Allah kimin gönlünü İslâm'a açmışsa o, Rabbinden bir nûr üzerinde değil midir? Allah'ı anmak hususunda kalpleri katılaşmış olanlara yazıklar olsun! İşte bunlar apaçık bir sapıklık içindedirler"* diye ferman buyuruyor. Yani kalbi Allah'ın zikrinden kasi (duygusuzca) sıkılanlara veyl ü hüsran dünya ve ahirete racidir.

Dünyada enva-ı türlü mü'limat-ı vicdaniyye, tasallutun a'da (düşmanlık), kaht (kıtlık) ve enva-ı ibtila (çeşitli belalar) ve azab, ahirette de ikab-ı şedid, kıyamette enva-ı sual ahz-ı şedid nar-ı hirkat (ayrılık ateşi) ve firkatla hüsran ve ikab-ı ebedi vardır.

Kulub-u kasiye olduğundan kasi bir şeye yumuşak bir şeyle darb olursa müteessir olmaz mı? Şu halde zikrullah edenler gayet şiddetle isbatı, darb eylemek icab eder, ta ki kalb müteessir olup, semere-i zikir ve neticesi hâsıl ola.

İhvanın sakınacağı şeylerden birisi de; gelen giden dervişanla ihtilat etmemektir (karışıp görüşmemelidir). Bu gibi adamlar, kusurdan hali değildirler. Kimseyi iyi edemezler. Bunların mazarratı, menfaatlarından ziyadedir.

Diğer bir kısmı ise; dessas, dolandırıcılık ve i'tikadsız bulunduklarından halkı nimet-i İslam'dan bile ihraç ederler. Şu halde bilatefrik (ayırmaksızın) her iki taife ile de ihtilat caiz değildir. Bir iyilik edilmesi istenirse uzaktan yapmalıdır. Veliy-i kâmil olan havrik ve kerametini izhar etmez. Zira bu tenezzüldür, onlar ise tenezzülü kabul etmezler. Onlardan bu gibi şeyler bekleyenler zarar ederler.

Hadis-i şerifte: "Ben Allah'danım" buyruldu. Mü'min, insaf eyle, biraz teemmül eyle. Sen nur-u Muhammediden ve nur-u Muhammedi (s.a.v) Allah'tandır. O halde, sendeki onur-u azizin mucib ve müktezasıyla bulunmadığın, olmadığın, o nur-u pak-ü azize zulüm, hakaret ve ihanet olmaz mı?

O nura bu zulmü reva ve hakaret ve ihaneti yapanın dünya ve ahirette yüzü güler mi? Muradına nail olur mu? Yüzlerce heyhat, bu zannın çok yanlıştır. Zira murad tarzında bir şey hâsıl olsa da, murad değil belki ayni ıkab ve teşdid-i azab, intikam almaya müeddi (sebep) olmak üzere mekr-i ilahidir.

Ey mü'min, sen ensab (soy), evlad, mal ve cahında fakır ve mübahatın gibi, hiçbir gün, bir an olsun sendeki bu nur-u Muhammedi ile (s.a.v) mübahat ettin mi, sevincinden arza, semaya sığmayacağın hiç oldu mu? Yoksa bu nisbet-i kadim ve azimi sevdiklerinden dûn (aşağı) mu buldun. Acaba sen böyle reva gördün. İnandın da mı böyle ettin, inanmadın da mı böyle ettin!

Ah, ey talib-i matlub, insanı efkâr-ı mâsivâya tehyic eden (heyecanlandıran), sevdiren, hariçte ve dâhilde aza ve azalardaki güç, kuvvet velhâsıl her ne şey varsa, meleki ve rahmanidir.

Sendeki bu fikir, ğalib ise şüphe etme ki sen akibet rahmani sıfatıyla tahakkuk ve rabbani olursun. Bayezid-i Bistamı Hazretleri'ne sormuşlar ki: "Hakikata ma'rifet nedir?" Cevaben hissiyat-ı kalb, kiraren (tekrar) demişler. Hakikat-ı cahilden suale da; ğaflet-i kalb, yine kiraren irade-i cevab buyurmuşlardır.

Hakikaten, elinden tesbih düşmeyen çok kimseler vardır ki; kalblerine zerre kadar huzur-u hazretten nispet düşmemiştir!

Ayet-i Celile'de (Ankebût: 45): *"(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayasızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah, yaptıklarınızı biliyor"* buyuruldu.

Namaz, kişiyi fehşa ve münkerden men'eder. Bu zikrullah ile olan namaz, zikrullahsız olan namazdan daha büyüktür. Ma'nay-ı diğer: Zikrüllah, fehşa (hayâsızlık) ve münkeri men'etmekte, namazdan daha büyüktür. Ma'nay-ı Salis: Senin Allah'ı zikretmenden, onun seni zikretmesi daha büyüktür.

Nefsi Tanımak

Cenab-ı Hak başka bir ayette (Nahl: 90): *"Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor"* buyurmuştur. Ahlak-ı zemimenin (beğenilmeyen ahlakın) aslu'l-usûlü olan fehşadır ki; şehevet (şehvet) ve münker ki; ğadap (öfke), bağy (azgınlık) ki; hevadır diye evliyaullah buyurmuşlardır.

Zatın biri Ya Rab, beni tarfatü'l-ayn miktarı hata olan şeyden nefsimi muhafaza buyur, sana sığınırım, diye dua buyurmuş. Bu zât, nefsini meratib üzere bulmak ve onun için böyle dua etmiştir. Zira bu menzili bulduğunda; nefisten gaflet, ayni haktan gaflet, ondan meşguliyet, mahrumiyet ayni Mevla'dan meşguliyet ve mahrumiyettir.

Murad, ma'rifet-i nefistir. Ma'rifet-i nefis, marifet-i rabbi mucibdir. Bu ma'rifet ubudiyet ile olursa, hâsıl olur. Huzur-u bizzat ise, ubudiyet (kulluk) ile hâsıl olsun, ma'rifetullahtır. Kişi bu saadete nail olamaz, illa bir şeyh-i sadık terbiyesiyle vasıl olur. Şeyh-i sadık ise; şeriat ile amil, Sünenat-ı Seniyye ile her vechile zahiren ve batınan tabi' ve ifay-ı hakiki ehlinden olup, muhakkak ahlak ile mütehallik, adab-ı ilahi ile müeddeb, tarikat ve desais-i nefse vakıf, ma'rifet ve hakaiki cami ve sohbet-i resulullah da varis, olan bir şeyh-i sadık ve bir mazhar-ı tam, zat sıfatla hazret-i haliktir.

Allah'ı Zikir Etmek

Cenab-ı Hak, her ibadet ve taat için vakitler tayin buyurmuştur. Lakin bazılarından, ma'zireti kabul buyurur. Lakin zikrullah için vakit tayin buyurmadığı gibi, hiçbir vakit ve vechile ma'zireti de kabul etmiyor.

Mesela, en meşguliyetli zaman ki harp ve gazadır. O vakit bile: "Ey iman edenler …" buyurulmuştur. Eğer zikrullah için ma'ziret kabul buyurulsaydı, o vakit meşğuluyet-i ğazada kabul olunurdu. Umum evliyaullah bunun üzerinde müttefiktirler.

Cihanda en tatlı şey zikrullahtır. Huzur ve ma'rifet-i rabbaniyedir. Allah için olan cemaattir. Allah rızası ve sevgisi için ihvan-ı dinin yüzlerine bakmaktır ve onlarla sohbettir. Bundan tatlı, bundan lezzetli, a'zam (büyük) ve enfa' (faydalı) indallah merğub (rağbetli) ve mahbub (sevgili) bir şey olaydı, a'kal-ı nas olan akl-ı kül sahipleri evliyaullah onu ihtiyar eder ve onunla meşgul olurlardı.

Bunun için aleyhissalatu vesselam Efendimiz Hazretleri, meclis-i zikir ve meclis-i ilime ziyade targib ve teşvik buyurmuşlar. Rıyaz-ı cennetten ma'duddur diye ferman buyurmuşlardır.

Lakin meclis-i zikir ve ilim elbette ilm-i billah meclisi olmak, yani suret ve ma'nayı cemeden bir cemiyet ve sohbet olmak afdal, evla ve ekmeldir.

Teşvik ve tergib-i Peygamberi, bu ma'rifetüllah'a müeddi (götüren) ve muhabbet-i Mevla'ya vasıl eden meclis-i rabbani sıfattır, yoksa bir ehl-i tarik ilmiyle amil olmayan ulemay-ı su' (kötü âlim) meclisinde bulunmaktaki mazarrattan (zarardan) çok ziyade ve pek ziyade olduğu mürşidan-ı azam hazaratı emir buyuruyorlar.

Evliyaullah buyururlar ki; bir adamın ki; sırren Allah ile bir muamelesi olmaz, o adam devam üzere günahtadır.

Ahlak-ı seniyye-i mürşid-i a'zamdan birisi de; bir şeyi vaktinde emir buyururlar, buyurmasalar o şeyin zamanı fevt olurdu (fırsatı kaçardı).

Bir ayet-i celilede İbrahim aleyhissalatü vesselamın mektubu vukufu remz olunuyor. Yoksa haşa ki Peygamber de zan ola. Cenab-ı Hak Kur'an-ı azimde İbrahim aleyhisselamın milletine tabi olun diye emir buyuruyor. İbrahim aleyhisselam hakkında ise: "Böylece biz İbrahim'e göklerin ve yerin malekutunu ehl-i ikan olmak için gösterdiğini emir buyuruyor.

İbrahim aleyhisselam yıldızları gördüğü zaman, Rabb'im budur, ufulunda (battığında) ben uful edeni (batanı) sevmem ve bu vechile kameri (ayı) gördü, Rabb'isinin olduğunu ve yine ufulunda ben bunlara meyl edersem ehl-i dalaletten olurum dedi. Nihayet şemsi gördü bu hepsinden büyük olduğundan rabbim budur deyince, şemsin nufulunda: *"Ben, hakka yönelen birisi olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratana döndürdüm. Ben, Allah'a ortak koşanlardan değilim"* ayet-i celilesinde (En'âm: 79) beyan buyurulduğu üzere İbrahim Aleyhisselam, ben yerleri ve gökleri halk eden Rabbül-âlemin Hazretleri'ne yöneldim, teslim oldum, hanif olduğum halde ben müşriklerden değilim. Yani nefsi, zan ve vehmi, külliyen iradeden çıkarmıştır.

Ma'lum ola ki melekût, batındır. Şu halde ayet-i celilelerdeki nucûm, kamer ve şems gibi emir buyurulan, emr-i ma'na ve batına aid malumuat-ı süllaka (bir yola girmiş olanlara ait bilgiler) dairdir. Ahval, durmaz gelir geçer. Mâsivâ haktır. Onunla talluk zat-ı ilahiyeden mahrumiyete sebeptir.

Bunun için İbrahim aleyhisselam zahiren ve batınan mâsivây-ı haktan i'raz ettiğinden (yüz çevirdiğinden) dolayı başka bir ayet-i celilede (Şu'arâ:

77): *"Şüphesiz onlar benim düşmanımdır. Ancak âlemlerin Rabbi olan Allah, dostumdur"* buyuruyor. Yani mâsivânın cümlesi benim düşmanımdır, âlemlerin rabbi dostumdur. Diğer ayet-i celilede (Bakara: 131): *"Rabbi ona "Teslim ol" dediğinde, 'Âlemlerin Rabbine teslim oldum' demişti"* buyrulmaktadır.

Dıştan ve İçten Teslim Olmak

İslam için iki ma'na vardır. Biri emr-i ilahinin zahiriyle amel ederek teslim olmak, ikincisi emr-i ilahinin batınıyla tahalluk ve tahakkukla batının yüzünü Allah'a teslim etmektir. Bu teslim ile kişi şirkten kurtulur.

Önce i'tisam bi-hablillah, ikincisi i'tisam billah'tan. Yine diğer bir ayet-i celilede milletine tebliğle mamur olduğu, babamız Hazreti İbrahim aleyhisselamın lisanından haber verilerek: *"İbrahim, şöyle dedi: "Ben Rabbime (O'nun emrettiği yere) gideceğim. O, bana yol gösterecektir".* Bu ayet-i celileden (Saffat: 99) talep lazım olduğu anlaşılıyor. Tahkik ben Rabbime gidiyorum. O bana hidayet eder. Talepsiz matlubu (isteği) vermezler. Derd-i dilarasız kişi rü'yet-i didara seza olamaz.

Zahirde olduğu gibi meratib (mertebeler), menasıb (makamlar), cehd (çalışmalar) ve sair metalib-i (istekler) dünyeviye ve uhreviyeye yönünde talep olduğu gibi, Mevla-yı müteal Hazretleri'nin zatını da, zatına ehil olan arif-i billah kapısından aranır ve bulunur. Tevfik (yardım), ni'merrefikıyle bilinir, bulunur.

Hulasa zat-ı ilahisinden ğayrisine meyil ve muhabbet edenler millet-i İbrahim'e tabi olamazlar. Milleti İbrahim'e tabi olanlar zat-ı ilahiden maadasına (başkasına) meyil, muhabbet edemediler, mâsivâllah'a rağbet göstermediler.

Kur'an-ı Kerimde (Tekvîr: 1-3): *"Güneş dürüldüğü zaman, yıldızlar bulanıp söndüğü zaman, dağlar yürütüldüğü zaman"* buyuruldu. Buyuruluyor ki, bu şemsin (güneşin) böyle olup mahv ve nabad, nücumun (yıldızların) mükedder olması, yevm-i kıyamet, yevm-i batın olduğundan, bu günde arif-i billah olan insan-ı kâmil nuruyla ve "La ilahe illallah" kelimesine ehil olanların nuru zahir olduğundan elbette şems ve nücûm mükedder olup dayanamaz. Zira bunlar nurun-alennur, Zat-ı Zü'l-Celâl ve ikramla münevver olduklarından, elbette sair envar bu nur-u zata dayanamazlar, mükedder (sıkıntılı) olurlar.

İnsan Halifedir

Cenab-ı Hakkın insan ile birkaç hilafeti vardır. Birisi, eşyada ne kadar tasarrufu murad buyurursa kuluna da o kadar ihsan buyurur. Şu halde çok derde düşmeye lüzum yoktur. Mü"min gerektir ki Rabbül-âlemin Hazretleri'ni tasdika çalışa, tekzib etmeye. Mesela Allah Zü'l-Celâl Hazretleri Kur'an'ı Kerim'de (Yûnus: 55): *"Bilesiniz ki, göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır. Yine bilesiniz ki, Allah'ın vâdi haktır, fakat onların çoğu bilmez"* buyuruyor.

Emr-i Celil-i Subhaniye karşı sırr-ı hilafet ve bi'l-vekâle tasarruftan ğafil olarak, bu benimdir diye sahib çıkmak tekzib-i rab (Allah'ı yalanlama) olur. Bir de gerektir ki, mademki kişi: "Kim bir topluluğun çoğunluğuna dâhil ise onlardandır". Hadis-i şerifin ma'nay-ı münifince müslüman, mümin cemaatinin çoğalması kendisiyle onların kararlarını yani adedini çoğaltıyorsa onlardandır.

İnsaf edelim de, ismi İslam, namı recül, da'vası recüliyette kalmayarak, Hazret-i Rabb-ı mütealin emir ve tarif buyurduğu mü'minlerden ve ricalullahtan bir zatta kendisi ola!

Acaba nedendir? Allah Zü'l-Celâl Hazretleri bu fena ve bu fena hayata ait ne varsa onların cümlesini mü'mine layık görmüyor. Hatta mü'minin behası cennet bile olamaz, diye buyuruyor ki: Ancak mü'minin behası (kıymeti) ben ve benim zat-ı visal ve lika-ı ilahiyemdir ve temaşa-yı-cemal-ı kerimimdir, diye da'vet olunup, murad ve maksudunun bizzat bu olduğunu irade ve ferman buyuruyor ki; mü'min insaf edemeyerek Hazret-i Allah'ın kendisine layık görmediğine tenezzül ve layık gördüğüne de gayet istibad (uzak) ve istiğrab ediyor (şaşırmış oluyor).

Özellikle bu mevcudat ve mahlûkatı hiçbir şey için değil senin için halk ettim, buyurmuştur. İnsandan maada cemalullahı seyredecek bir şey yoktur. O visal, o huzur-u hazret-e layık olacak insandır.

Ey mü'min, sen hafif olma, senin behan Allah'tır. Sen çok ağırsın, sen değerini onunla bilir, bakarsın. Seni terazi çekemez, senin işin hesap ve mizana sığamaz, senden sorulacak bir şey kalamaz. Sorunda bulunamaz. Bunun için bazı büyük ibadetlere ve taatlara beka cennettir. Lakin "La ilahe illallah" ehli olanların yani batınen vücudun fanilerinden geçirilip veya geçip hak ile olanların behası rüyet ve vuslattır (kavuşmadır).

Ey munsif, gel beraberce insaf edelim de bu nutk ve beyana gelmez ve kulağın istimaa (işitme) kudreti olmayıp hatıray-ı beşere asla hutur etmemiş olan bu ihsan-ı azimi ve bu hakkı, hak için hakla olanı seyran demini geçmeyelim, başka seyirlere değişmeyelim.

Bu fanide ve bu hayat-ı azizde, o dem-i mahbubu bilelim bulalım da; bu âlemden öylece gidelim. Böyle edersek çok hayırlı olur. Sen ümmet-i merhume-i Muhammediden (Hz. Muhammed (s.a.v)'in ümmetinden), Sen ki; cemi ümmetin efdal ve hayırlısı olduğunu Cenab-ı Hak kitabında haber veriyor, şehadet buyuruyor (Âl-i İmrâm:110): *"Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emredersiniz, kötülükten alıkoyarsınız ve Allah'a inanırsınız. Ehl-i kitap da inanmış olsalardı elbette onlar için hayırlı olurdu; içlerinde inananlar da var, fakat çoğu yoldan çıkmıştır".* İyi bak ey mü'min, hele dikkat et ki senin ve bizim hayırlı bir ümmet olduğumuz ne yüzündendir?

Evet, ma'nayı ayet-i kerime hülaseten o demek oluyor ki sizin hayırlı ümmet olduğunuz nas için, ihrac olduğunuz emr-i bilma'ruf ve nehy-i anil münkerdir.

Emr-i bilma'ruf ve nehy-i anil-münker için meratib vardır. Zahiri var, batını var. Kişigerektir ki önce nefsine emr-i bil-ma'ruf, neny-i anil-münkere de, taki söylediği de ğayriye te'sir ede, faydası görüle.

Zahir emr-i bil-ma'ruf şeriat-ı mutahharanın mü'minlerin işlemesiyle emir buyurduğu, ahval, ahlak, amel el-hâsıl faraiz, vacibat, sünen-i seniyye ve müstehabat, ne varsa onları kavl ile emretmek, nehy-i ilahiyi ve Peygamberi de nehy etmektir.

Batınen ise kişi emr-i ilahinin batınıyla amel ederek tezkiye-i nefsi ve ahlak-ı ilahi ile tahalluk ve tasfiye-i derunla (iç arıtmakla), esrar, maarif, hikmet ve müşehedat-ı ilahiye, huzur, kurb ve vuslat (kavuşma) gibi emr-i ma'nadır. Bunları bile bula ve o ma'rufla ma'rufu bilmek, bulmaktır.

Bu vechile olan, cehilden de nehyede. Bunda meratib vardır. Kişi ya nefsinde, ya bazı mahallerde veya batınan âlemde tasarruf ve hilafet ve hilafet rütbesini ihsana muvaffak olarak o suretle emr-i bilma'ruf ve nehy-i ani'l-münker eder.

Dünya Hayatı Geçicidir

Hadis-i şerifte. *"Dünyada bir garip gibi yaşa. Veya bir yolcu gibi ol. Kendini (ölmeden önce) kabir ashabından (ehlinden) say!"* (Tirmizi, Zühd, 25). Bir hadis-i kudsi'de de buyrulmuştur ki: "Kim benim için olursa ben de onun için olurum. Ben kimin için olursam, benim için olan da onun için olur". Ey kardeşlerim, dünya yol güzergâhıdır, İmar yeri değildir. Mademki fani ve yol güzergâhıdır, onu tamir etmen layık değildir. Dünya bir köprüdür, oradan geçin gidin ve onu tamirle uğraşmayın. Faninin vücudu yoktur. Batını tamire çalışın. Hakka firar edin.

"Kimde aşk varsa, bizim meclisimiz onun yeridir. Kim aklı nakilden üstün tutuyorsa; o bizden, biz de ondan uzak olsun, olalım".

Gavs-i zaman, mürşi-i deveran ve halife-i tâm hazret-i zat-ı sübhani olan Efendimiz Hazretleri'nin ahlak-ı seniyesindendir ki: Cemiyet zamanında sohbetleri sükûtlarına galipti idi. Sohbeti tefsir-i şeriften ve hadis-i nebeviden ve bazı vakitlerde, şeriat ve fıkıh-ı şerif-i hakikatten tatbik buyurarak, irad-ı nutkuaziz buyururlardı. O şeyden sırrı beyan ve zat-ı zü'l-celal hazretlerinin ma'rifet ve kurbetini izah ve tatbik ne olursa olsun, bir şeyin ziyaı ve ğaib olmasını sureta sevmezler ve hoş görmezlerdi. Bundan maksad-ı hümayunları, kişi bundan hakikat-ı insaniyesini zayi ve ğaib etmemeğe intikal ve muhafazasına ziyade i'tina ve dikkat içindi.

Kaybedilen, misli bulunmayan şeylerden çok canım sıkılır diye emir buyururlar. Bazı vakitlerde bizim ihvanımız öyle olmalıdır ki bir adamı ilk görüşünde, o adamın nasıl adam olduğunu yani ehl-i hevâ mı veya ehl-i hüda mı diye bilmeli. Ta ki nefsani mi, şeytani zulmani mi ictinab ede. Rahmanı ve ruhani ise ve meleki ise onunla olmalı diye ferman buyururlardı.

Yine emir ve menhiyyat-ı seniyyelerindendir. Ben bu zamanda nefis, şeytan ve hevâdan korkmuyorum, su-i karinden (kötü arkadaştan) korktuğum kadar. "Ey dostum, kendi cinsinden olmayandan niçin figan etmiyorsun?".

Bir ayet-i celilenin manayı batinisinde buyuruluyor ki; bir mürşid-i kâmile ulaşan zevat, her ne kadar haktan fakir, onun kemalat, marifet ve fuyuzat-ı rabbanisinden mahrum olsalar da Cenab-ı Hak fadliyle o kâmilin kemâlât ve ma'neviyatından, haz ve nasipler ihsan buyurarak kendisini vasıl eder.

Nefis ve Ruh Bulutları

Sahab, iki türlüdür; biri zulmani, diğeri nuranidir Sahab-ı zulmanî ki; nefistendir. Bu vücud kesiftendir. Bu kesafeti evvel emirde, mucahede-i zikir ve fikr-i Mevla ile aradan kaldırmak icab eder. Yani bu vücud ile meşgul olmamaktır. Bundan sonra sahab-ı nurani zuhur eder, bu da ruhtandır.

Talib ve rağıb-ı dost olan zat gerektir ki; biraz daha himmet gayretle bu sahab-ı nuraniyi ref ederek kalbi huzur-u hazretle ve onunla meşgul ede. İşte kesafet-i vucud bu vechile mahv olduğunda nefs-i ruha; hıcab-ı nurani de zail olduğunda (devam etmediğinde) ruh da rabbe münkalib olur. Abd ehl-i vuslat ve huzur-u daim devletini bulur.

Gönlü her zaman hakla meşgul ve hazır olur, başka şeylerle meşgul olsa da sairler gibi olmaz ve yine gönlü haktan ayrılmaz. Ayet-i Celile'de (Mearic: 23): *"Onlar, namazlarına devam eden kimselerdir"* sırrına mazhar olurlar.

Celaleddin-i Rumi Hazretleri'nin: "Âşıklar devamlı salattadırlar" buyurduğu, bu remzi beyandır. Böyle olan zevat-ı ali şan her yüzden hakkı kabul ve şeyden sırr-ı yâre meşğul ve meftun olurlar. Bu zevat için ğam korkusu kalmaz.

Mü'minler Allah'tan Korkarlar

Gerçi i'tikad-ı ehl-i sünnette evliyanın da korkması vacibdir, diye buyurulur, olsa da sairleri gibi olmaz. Ayet-i Kerime'de (Yunus: 64): *"Dünya hayatında da, ahirette de onlar için müjde vardır"* buyuruluyor. Diğer ayet-i Celile'de (Yûnus: 62): *"Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de"* buyrulmuştur.

Bu zevat murad-ı ilahiyi eda ettiklerinden her bir inam, ikram-ı ilahiyi aleddevam temaşa-yı cemal-ı hayy-u kayyum bunlara mahsustur.

Ve yine bu zevat-ı celilüşşan hakkında diğer ayet-i celilede (Bakara: 28): *"Siz cansız (henüz yok) iken sizi dirilten (dünyaya getiren) Allah'ı nasıl inkâr ediyorsunuz? Sonra sizleri öldürecek, sonra yine diriltecektir. En sonunda O'na döndürüleceksiniz"* buyrulmuştur. Yani bunlar Allah'ı nasıl inkâr ederler. Siz ölü idiniz, sizi dirilttim buyuruyor. Sonra mevt-i iradi ile ki: "Ölmeden evvel ölün" sırrıdır, sizi öldürdüm, sonra kendiliğinden bir hayat-ı bakiye ihsanıyla dirilttiğini ve ricat kendisine olduğunu ferman buyuruyor. Bunlar, kâfir olmazlar ve bunlarda mevt korkusu artık olmaz.

Efendimiz aleyhissalatu vessellam'a arz olunmuş ki; ya resulullah yevm-i kıyamette necat ne ile olur? Saadetle ferman buyurmuşlar ki: "Rabbe hud'a etmemekle (aldatmakla)" ve bu istihzaya (alay etmeye) cevaben "Rabbe hud'a –Allah'ı aldatmak-" demek; emr-i ilahisiyle amel etmemek ve nehyinden ictinab etmemektir.

Ey mü'min, mahlûka hud'a emr-i ilahi dairesinde bulunmamak, ibadullaha hud'adır. Zira onlarda da sırrullah mevcuttur.

Hadisi-i Şerifte şeref varid olmuştur ki: *"Bir mü'minin imanı kemal bulmaz. İlla nefsine arzu ettiğini mü'min kardeşine de arzu etmedikçe"* (Buhari: İman 7; Müslim: İman 71). Ey munsif (insaf sahibi) bunu buyuran mahbub-u hudadır, muhbir-i sadıktır, bizim şefiimiz ve hatemü'l-mürselindir.

Gerektir ki kişi hak sözünü nefsine arz ede ve kabul ede. Eğer murad olunan kemal varsa şükrede. Tevfik-i ilahi olduğundan çok mesrur (memnun) ola. Eğer yoksa tedarikinde, taksiri reva görmeye. Bu ten tılsımındaki güneş ğarub etmeden evvel, Mevla'yı bile ve bula, hak, insaf budur.

Vücud-i insani ulviyyat ve süfliyyatı cami ve onlarda olmayan bir şey-i azimide kâmil olduğu ma'lumdur. Binaealeyh süfliyet cinsinden vücud-u insanide hayvaniyat, behimiyet, sebeiyyet, şeytaniyet nefs ve bu vücud-i kesifte hayvaniyat vardır.

Ulviyatta olanlarda ise, ruh, kalb, sır ve akl-ı maaddır. Herşey cinsine çeker. Yani vücud-i insaniyede ki; süfliyatla insanı süfliyata cazibtir. Ulviyet ile ulviyat cazibtir. Efrad-ı âlemde hüküm-u asli cami olub, herkes cinsine meyl ve muhabbet eder. Mesela fasık fasığı cezb eder. Salih, salihle musahib olmak diler.

Ehl-i aşk, aşıkı sever. Nefeslerini âşıklarla tüketmek diler. İnsan gerektir ki meyil ve iradesiyle ehl-i hakka ve hak tarafına tabi ve rağıb ola.

Ta ki, sair cazibeler üzerine bu hakkani ve rabbani olan cazibe ğalebe ederek kişi ehl-i hak ve hakikat ola. Gerçi haddi zatında cezebat-ı ilahiyye galiptir. Lakin abd o tarafı ihtiyar etmediğinden, neş'e-yi insanide bila kuvve kalır, diğer taraf ğalebe eder kişiyi el-iyazü-billah (Allah'a sığınır, Allah'a iltica ederiz) ya nar-ı hırkat ya nar-firkate veyahut ikisine birden layık eder.

Hulasa meczubat ve müştekan-ı cemal-ı bi misal, hayy-u bekaya ma'şukan kerim ve vuslat olmak (kavuşmak), cümlesinden hayırlı ve cümlesine faiktir. Beyt:

"Babam cenneti iki buğdaya sattı.
Biz ona halef oluruz, eğer ben de satarsam"

İnsanı Kamil Bulmak Lazımdır

Ey nûr-u çeşmim bugün âdeme tenezzül eden, hakka tenezzül etti. Bugün âdem-i kâmili bilen ve bulan Rabbini bildi ve buldu. Bugün cemal-ı âdemin seyrine ulaşan, elbette cemalullah'a ale'd-devam seyrine elyak bir abdullah oldu. Muhib iken ayn-ı mahbub, mürid iken ayn-ı murad-ı Mevla oldu. "Kâmil bir âdem bulana, müjdeler olsun, kâmil bir âdemi kayıp edene de yazıklar olsun" denilmiştir.

Bunun için bir mürşid-i kâmil ile izdivac-ı ma'nevi lazımdır. Ta ki; veled-i ma'nevi tevellüd ede.

Hazret-i İsa aleyhisselam: "İki defa doğmayan göklerin ve yerin melekûtuna dâhil olamaz" demiştir. Melekûta dâhil olmayan lahut (ulûhiyet âlemine) ve ceberuta ulaşamaz. Allah'a layık ve vasıl olamaz.

İzdivac-ı ma'nevi içinde, o kâmile şiddet-i muhabbet ister, sohbet-i alişanına müdavemet gerektir.

Şeyh Abdulkadir Efendimiz Hazretleri, dinin dört şeyle gittiğini emir buyurmuşlardır. (1) Sahip olduğu ilimle amel etmemek, (2) Başkalarını bilmediği şeylerden men etmek, (3) Bildiği şeyleri öğretmemek. (4) Cenab-ı Hakkın zikrini terk etmek. Yine emir buyurdular ki: "Sen Allah ile sabır et, Allah'sızlığa sabır etme", onunla sabır eyle akıbet muradına nail olursun. "Men sabere kadere" yani "Sabır eden kadir olur", anlamındadır.

Cenab-ı Hakkı ma'rifetle (bildikten) sonra, inkâr ve i'tiraz nasıl olur? Ayet-i kerimede (Tâhâ: 124): *"Her kim de benim zikrimden (Kur'an'dan) yüz çevirirse, mutlaka ona dar bir geçim vardır. Bir de onu kıyamet gününde kör olarak hasrederiz"* buyrulmuştur.

Zikir için meratib (mertebeler) vardır. Evvelen zikrin hakikatı gönülden Cenab-ı Hakk'ı zikirle unutmamaktır. Saniyen muamelatta Cenab-ı Hakk'ın emrini tevfikiyle tatbikte bulunmalı ve nehyinden sakınmalıdır.

Salisen, ibadet ve taatta ona ve onunla ve onun için ibadet etmektir. Rabien; hin-i hareket ve sekenatta onunla olduğunu unutmayarak, huzur ehli olmaktır.

Böyle olmazsa yani mecmuuyla evsaf-ı zikirle abd mevsuf ve mutehakkik olmazsa, i'raz olur, Müridlerin maişeti dar olur. Bu maişet darlığı malın ziyade ve noksanlığıyla değildir. Olur da mal sahibi olur, kalben rahatsız ve bi-huzur olur. Olur da fakir olur, zakir-i hakiki olduğundan rahat-ı maişet kendine ihsan buyurulur. Ta'cil ve futura hacat yoktur.

Hak ile sabır gerektir. Tevfik (yardım) Allah'tandır. Evliyaullahtan bir zât buyurmuşlar ki: Siz dünyaya ihanet edin, onu nazardan düşürün ki, o size tabi ola, sizin için ola. Ona ta'zim edib onu nazarda fikirde bulundurdukça o sizden kaçar ve siz rezil ve zelil, hakir olursunuz. Bu ma'naya işaret eden hadis-i şerifler de vardır.

"Mazhar-ı hak, bu âdem suretinden bellidir. Mazhir-i sırdır, bu âdem siretinden bellidir". Haberde öyle varid olmuştur ki; bir abd bir kerre cenab-ı hakkı tevhidle zakir olursa (zikir ederse), Cenab-ı Hak o abdine, ne kadar geçmiş, gelecek küffar varsa onların adedi sayısınca ecir ihsan buyurur.

Hikmeti o küffarın, dünyada Cenab-ı Hakkı inkâr edip, bu mü'min-i sadık onların cümlesini, red ile Hazret-i Hakk'ı tevhid ediyorsa hele bu tevhid-i şerifin, bir kerre zikr-i şerifi böyle oluyor demektir.

Ne tuhaf, ihsan ve tevfikat-ı hakka mazhar düşerek, bu kelime-i mübarekeye müdavemet edenlerin halı indallahda kadr ve menzilleri kal (söz) ve kile (ölçü) sığmaz. Bu zevatı zevil-ihtiram sultan-ı ma'ruz olurlar.

Evliyaullahtan bir zata bir padişah merak etmiş ki siz ne istiyorsunuz, size vereyim. O veliyy-i kâmil der ki; bana mı söylüyorsunuz? Padişah evet, der. Cevaben o zat-ı alişan, ben öyle bir padişahım ki; sana muhtaç değilim, sen benim hizmetçimin hizmetçisisin. Zira inayet-i ilahiyye nefsi ve hevâyı bana hizmetçi etti. Sen ise onlara malik olduğundan, onların hadimisin. Şu halde senin bu sözü söylemeye hakkın yoktur, diye padişahı ilzam ve mâsivây-ı haktan ı'raz ve istiğnasını (ihtiyaçsızlığını) göstermiş, radiyallahu anh.

Cennet Ehlinin Konuşması

Cenab-ı Hak, ehl-i cennet lisanından Kur'an-ı azimuşşanda (Saffat: 58, 59 ve 60): *"Nasıl, biz ölmeyecek miyiz? Yalnız ilk ölümümüz ha, ölmeyecek, azap da görmeyeceğiz. İşte bu büyük kurtuluş ve mutluluktur"* buyurmuştur.

Yani, ehl-i cennet enva-ı niam-i rabbi kerime mustağrak oldukları halde, birbirine derler ki: "Biz ölmedik mi, o ölüm bizim evvelki ölümümüz idi, artık biz muazzeb olmayız". Yani bu dar-ı bekâ ve enva-ı zevk ve safay-ı cinandan sonra artık azap ve ölüm korkusu olmadığı ma'lum. Keza onlar derler ki böyle bir nimet ebedi ve sermedi için amel edenler, amel etsinler.

Bazı muhakkikin derler ki bu ayet-i celilede ki (Saffat: 61): *"Li misli hâzâ felya'meli-l'âmilûn - Çalışanlar işte böyle bir kurtuluş için çalışsınlar"* Cenab-ı Hak'kın emridir. Yani ibadına emir buyuruyor ki, amel edenler böyle bir ni'met-i bi zeval için tahammül etsinler. Ayet-i celilenin evvelinin misli bu dünyada da vaki'dir. Zira hadis-i şerifteki: "Ölmeden evvel ölün" sırrına mazhariyetle mevt-i iradi ile ölenler, lisan-ı hal-ı sarih ile biz ölmedik mi derler. İşte bu ölümdür ki artık bizim için ölüm vesair, türlü azab-ı vicdani, fırak ve ihrak ateşi olmaz. Onlar, cennet-i kalbe duhul ile enva-ı ulum-u ledünniyye ve esrar ve maarif-i ilahiyeyi müşahede, hulasa ibadet ve taat olan huzur-u hazrete ve zikri daim ehlinden olarak, cihanda bi-cihan olarak bu fanide iken, sultan-ı ma'na ve vasıl-ı kurb ve maksad-ı sıdk-ı Mevla olarak bi-nam ve nişan olmuşturlar.

Lakin beynel-halaik (yaratıklar) o evsaf ve i'tibar ve imtiyazları toprak üzerinde kalmıştır. Ey munsıf mü'min, dünyanın musibet ve ni'met'i ahiret ve musibet nimeti yanında deryada zerre, dünyanın hepsine nisbetle harmanda bir dane hükmünde kalır. Zira dünyadaki musibetin sonu var ni'metiniz fanidir. Lakin ukbanın ne musibetine, ikab ve azabına nihayet ve ne de nimet, ikram ve ihsanına bir hudud vardır.

Şu halde herkes işine geleni ihtiyar etsin (seçsin). Akıllılık her iki darda (dünyada) didar-ı yâre (sevgilinin yüzüne), feda olmaktır. Gönülden feragat etmektir. Güzel buyurmuştur: "Eğer sen yâr isen, yâr olursun, yârin işi senin işin olur". İkinci beytin meali de: "Eğer sen yüzün ayak toprağına sürmek istersen; bir şehvar olan mürşid-i kâmilin atının izine yüzün, gözün sür" diye buyurulmuştur.

A'zalar Yaptığına Şahitlik Edecek

Cenab-ı Hak; kıyamet gününü a'za ve cevarihin (organlar), kişinin gerek aleyhinde, gerek lehinde şahadet buyuracağını, Kur'an'ı Kerim'de buyuruyor. Evliya ve sülahanın a'za ve cevarihi huzur-ı ilahide, enbiya evliya ve mahşer halkı yanında, onların kadrini ta'zim için, lehlerine şehadat ettirir.

Füssak (Fasıklar), küffar (kâfirler) ve füccarın (günahkârların) a'za ve cevarihi, huzura geldiklerinde rezil rüsva olsunlar diye aleyhlerine şehadet ederler. Biz Allah'a sığınırız. Bugün de o günün misalidir. Herkesin a'za ve cevarihi, lehine veya aleyhine şehadet ediyor. Lakin herkes bunu idrak edemiyor!

Mesela, bir lisan ki hakkı söyler; o emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i anil münkerdir, demektir. Bir lisan ki gıybet, mâlayaniyle meşgul, Hazret-i Allah'ın razı olmadığı veçhiyle söyler. Diğerlerini buna göre kıyas et, artık!

Kur'an'ı a'zimuş-şanda Cenab-ı Hak, Hz. Musa aleyhisselama, Beni İsraili alıp Bahr-i Kulzüm'a (Kızıldeniz'e) giderek, asasını bahre (denize) vurmasını vahy buyurduğunu ve Musa aleyhisselamın emr-i ilahiye imtisalen Beni İsrail ile beraber bahr-ı kulzum kenarına gelerek asayı bahra (denize) vurup, bahırdan asay-ı şerifin on iki boğumu kadar yollar açılıp, vahy-i ilahi mucibince, deryadan selametle geçtiler. Firavun ise askeriyle o yollar üzere iken, derya kavuşarak helak oldular.

Muhakkikin hezaratı bu ayet-i celileyi nefse tatbiken buyururlar ki; ruh Musa menzilinde nefis Firavun derekesindedir. Musa'ya tabi olan tavabi' ruh (ruha uyan) ve lataif-i saire dünya bahrından (denizinden) selamet ve rahatla kurtularak Rab'larına ulaşırlar.

Firavun nefse tabi' olan tavabi' akl-ı maaş, hevâ, tabiat, şeytan ve saire bahr-ı dünyada ğark olarak, dünyada iğrak, ahirette nar-ı ihrak ile mübtela ve ahz olunurlar. Bu ruha tabi olup, hakikaten ruhun hakikatina vusul ve ma'rifet için de; vesile ile buyurur ki! O da Musay'ı ahd olan kâmillerdendir. Umum evliyaullah bunun üzerinde müttefiktirler.

En büyük kemal tarik-i hakka sülûk etmek ve hem sülûk ettirmektir. Musa aleyhisselam; sehere-i firavun (Firavun'un sihirbazları), mecme-i nasda (insanlar toplandığında) izhâr-ı havarık (mucize göstermek) için seher-i firavun sen mi, evvela ilka edersin yoksa biz mi dediler. Bu kadar hayyenin, Musa aleyhisselamı takdimlerinden dolayı Cenab-ı Hak da o sehere-i Firavun, asay-ı Musa'yı gördüklerinde, hepsi birden Rabbül-âlemine secde ettiler. Sehere-i Firavun, biz artık firavun ve tavabiiden korkmuyoruz, biz rabbimize münkalib olduk diyerek, iman-ı hakiki ile iman ettiler.

Burada dakaik (incelikler) var. Bir adam, Allah'ın aziz ettiğine ta'zim ve takdir ederse, elbette Mevla'yı Celil Hazretleri de onu aziz ve ta'zim eder. Firavun gibi temerrüden (inatla), bilerek hakkı kabul etmediği halde o azizlere ihanet ve hakaret etmek dilerse Firavun'un akibeti elbette o sefilin başına geleceği muhakkaktır (kesindir), mukarrardır (kararlaştırılmıştır).

Bir de Musa alyhisselam, sehere-i Firavun sihirlerini ilkada nefsine havf (korku) geldiğini Kur'an-ı mübinde emir buyuruluyor. Bunun tevcihinde buyuruluyor ki; makam-ı nübüvvet, meratib-i beşeriyedir. Lakin nefsin tabiatında bu ihfa vardır. Bu türlü tevcihte de buyurulur ki; Musa aleyhisselam onların sihrinden değil, onlardan korktu, diye buyuruluyor.

Müslümanların umumen, Cenab-ı Haktan ı'razlarından çok korkulur. Bu iki neticeden hali olmasına bakmayın, kıyamete badi ve yahut bu kavmin ihlâkiyle, başka bir kavm-i cedidin izharına sebep olur. Zira bab-ı ma'rifetin seddine çalışılıyor. Evliyaullah buyurmuşlar ki; Resullullah (s.a.v)'e tebaiyyet ede ede bir derece olan nur ki; o tabi olan zatta ne hicab-ı nurani ve ne de hicab-ı zulmaniden zerre bırakır. Hazret-i Allah'a layık ve vasıl bir abd'i kâmil olur. Tebaiyyet ise mahviyeti mucibdir.

Bu Ümmetin Âlimleri Ben-i İsrail'in Peygamberleri Gibidir

Derecey-i mahbubiyet, tebaiyyet nisbetindedir. Arif, Allah için mahlûkuna şefkat eder. O kendi cism-i canına, hem hak için rağbet eder. Halka tekebbür eylemek, gönül kırmak, can incitmek veya acı söylemek arifin şanı değildir. Cenab-ı Hak Kitab-ı Mecidin'de Meryem (Aleyhasselama) nefh-i ruh buyurduğunu ve bu nefh sebebiyle ruhullah olan İsa (Aleyhisselam) tevellüd ettiğini emir buyurur.

Evliyaullah, bir makam-ı ihsan ve ikrama nail olurlar ki; enbiya-ı zişan hezaratının aldığı bahırdan, ulum ve irfana ve esrarlarını almak iktidarında

bulunurlar. Zira Efendimiz aleyhisselatü vesselam Hazretleri bir hadis-i şerifinde; "Ümmetimizin âlimleri, Beni İsrail'in Peygamberleri gibidir" buyurmuşlar.

Ülemay-ı ümmet emin olduğu gibi, enbiya gibidir diye buyurulmuştur. Şu halde sen de ey canım bir nefh-ı ruh feda eden, Cibril-i emin mesabesinde, bir mürşid-i can ve bir mer-i İsa dem olan insan-ı kâmile muhabbetle teslim ol. Ta ki sana nefh-ı ruhullah ola, senden de bir İsa can, bir veled-i hakikat tevellüd ederek, vasıl-ı ilallah, arif-i billah olursun. Sen de ruhullah, kelimullah olursan, sen de saye-i celil-i penahta, aziz-i sultan-ı can ile enbiyay-ı zişanın aldığı bahirden alırsın.

Ey aziz ve talib-i nur ve ruh, ma'lumun olsun ki, ruhu'l-kuds insana ihsan buyuruluyor. Enbiya-ı İzam aleyhisselam hezaratıyla evliya-ı kiram hazeratı umumen bu ruh-u kuds ile müeyyeddirler.

Umum dünya kâfir ve müşrik iken aleyhisselatü vesselem Efendimiz Hazretleri onların cümlesini ret ederek din-i hakkı izhar buyurdu. Bütün cihan bir Musa saadetine bile halel getiremediler, hâlbuki cümlesinin efkâr-ı sahifesi bu idi. Firavun ve Nemrut cihana ulûhiyetlerini tasdik ettirirler iken Musa ve İbrahim aleyhisselam üzerine katiyyen bir şey edemedikten maada (başka), mağlup ve zebun da oldular. Ruhu'l kuds ile minellah müeyyiddirler.

Bu ruh ile müeyyed olanı kimse yıkamaz Hak bunlarla, bunlar hakla müeyyeddirler. O onların, bunlar onun nasiridir. Ayet-i Celile'de (Muhammed: 7): *"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder ve* ayaklarınızı sağlam bastırır" buyrulmuştur.

Ayet-i Celile'de (Nahl: 2): "*Allah kendi emriyle melekleri, kullarından dilediği kimseye vahiy ile 'Benden başka tanrı olmadığına dair (kullarımı) uyarın ve benden korkun' diye gönderir"*. Cenab-ı Hak dilediği ibadına, sonradan ruhu'l kudsa ihsan buyurduğu ve ruhul-küdsa mazhar olan zevat, saire kulları inzar ve tevhid-i Hak ve ittikaullah üzere bulunmalarını tebliğ buyururlar.

Kelime-i Tevhidin Dereceleri

İnzar ve kelime-i tevhid için meratib vardır. İnzarın hadd-i âlâsı Zat-ı ilahiyeden, Zatı ilahiyeye devr olmakla, kelime-i tevhid için hadd-i a'la Zat-ı zü'l-celâlden maada bir mevcud-u hakiki bulunmayıp, ondan maada bir matlub ve mahbub, maksud bulunmadığını zevken ve batınen tatmakla, ittikada had, kendi varlığından külliyen kurtularak hak varlığıyla kaim ve daim olmaktır.

Mü'minlerden emr-i ilahiyeye muhatab olan üç sınıf zevattır. Bunlar; ğafil, kâmil ve âkildir. Ğafiller emr-i ilahinin zahirine bir derece tabi olarak, ibadet-i zahiriye ile meşgul fakat külliyetleriyle, himmetleriyle dünyaya masrufturlar. Bunlar avam mü'minlerdir. Bunların inzarı nar-ı cahim, tevhidleri: "La ma'bude illallah" ve itikatları zahiren küfrü terktir.

Akil olan muhatap ise; ibadet ve taatla meşgul ve evamir-i zahireye mütemessik olarak ahiret, cennet ni'metlerine rağbetle dünya üzerine tercih ederler. Bunların inzarı cennat derecatından mahrum olmakla, tevhidleri ise:"La ma'bude illallah"tır. Lakin evvelkilerden farklıdır. İttikaları zahiren şirk ve küfürden olduğu gibi maasi (isyanlar), meharimi (haramlar) ve maasiy-i zahireden ictinabları vardır.

Kamil ve âşık olan zevat-ı ali himem ise halktan ğaraz-ı asli ve murad-ı ilahiyi anladıklarından; dünya ve mafihayı (içindekileri) gönüllerinden tard (kovmacak) ve iskat edecektir (düşürecektir). Bunların inzarı, zat-ı ilahiden, cemalullahtan, visal ve makad-ı sıdktan, mevladan uzak kalmamaktır.

Tevhid: "La mahbube (ondan başka sevgili yok), la maksude (ondan başka gaye yok), la mevcude (ondan başka varlık yok), la matlube (O'ndan başka kimseyi istemek yok) illa hu"dur. Mâsivây-ı haktan külliyen feragat ve i'raz (yüz çevirme) ile Hak için, Hak ile Haktan maada bir şey bilmezler ve olmazlar. İcad-ı âdem; bu demi bulmak, bu demle olmak içindir. Devri âlem ve eflak bunlar yüzündendir. Bunlar Hakkın mahbub, matlub, maksud ve merğub u ve muradıdır. Bunlar hakiki abdullahtır.

Allah, bunlarsız bulunmaz, bilinmez, bunlar da onsuz olmaz, bilinmez bulunmaz. Bunlar bir dem-i daimeye ermişlerdir ki: dünya ve mafihanın küllisi, bir demde ki saadetlerine bedel olmaz.

Bunların hak ile olan işlerinden, seyeran-ı nihayetlerinden küllü halk âleminin, cin ve meleklerin bile ittılaı (bilgisi) yoktur, olamaz. Bunlar bir emr-i azim, bir şey-i azim iledirler. O şeyi kendinden maada misalı, misli arz ve semada yoktur. "Allah'ım bizi onlardan kıl ve bizi kullarınız arasına dâhil eyle". Âmin.

Ne güzel, buyurulmuş: "Ger bilirsen nükte-i aşkı söyle bize ey vaiz merhamet kıl etme tatvil-i makalat".

Ey mü'min, ism-i şerif olan Mü'min ismini sana taktı ki, sen o isimden hayâ edesin, o ism-i şerifin haliyle, ahlakıyla, mucibiyle olasın, onun mümasiliyle olasın ve kalasın, zira esma semadan nüzul olduğu hadis-i şerifiyle sabittir. Bunda iki hikmet var. Evvel kişi: o abd'i mü'min kendine hangi isimle tesmiye olunmuş, o isimle tahakkuku ederek zat-ı bariye âşık olmaktır. Murad-i ilahi de budur. Hikmet-i sani, onun icabatıyla tahhakkuk ve tehalluk etmek ve o isimle ahz olunmamaktır. Yani niçin bunun müktezasıyla amelde bulunmadı diye azap olunmamaktır.

Nefisten Emin Olunmamalıdır

Nefs-i zat-ı risalet penahı (s.a.v) ma'sum ve su-u hatimeden her veçhile, emin iken yine: "Allah'ım beni bir göz açıp yumana kadar nefsime bırakma, bundan daha az zaman içinde de bırakma" diye dua buyuruyor.

Enbiya ve evliyanın nefisleriyle olan işlerini işittik, Hz. Ali (k.v) hazretleri: "Benim nefsimle olan müamelem, çobanla koyunları mesabesindedir. Zira ben nefsimi bir taraftan hakka celb ettiğim gibi, başka taraftan benden kaçıyor" diye buyurdular.

Ey mü'min-i munsif, sana bu itmi'nan, bu emn-ü rahat nerden geldi. Eğer mübeşşer olduysan, tebşir olunanların ahvalını işittik, böyle değildi, mübeşşer olmadıysan aceb bu rahat ve itmi'nanın ne!

Nefis gayet büyük düşmandır. Hak Teâlâ medih olunmayı sever, ister, Hak kendisinin zikr olunmasını da ister, sever. Nefiste böyledir.Hak Teâlâ kendini bulmak, kendiyle olmak diler, nefis de keza böyledir. Sair sıfat, müamalat ve ahval da buna göredir.

Bunun için: "Nefsini bilen, Rabbini bilir" diye buyurulmuştur. Evliyaullahtan bir zât buyurmuşlar ki: "Ben Cenab-ı Hakkın beni zikrettiği vakti bilirim. İsticab tarikiyle olan süale, "Evet ben onu zikrettiğimden bilirim ki O da beni zikreder. Zira o beni zakir (zikreden) olmayaydı, ben onu zakir olmazdım" demiştir.

Mü'min Tövbe Edendir

Gençler hakkında ehadis-i şerife çoktur. Onlardan biri: "Tövbe eden genç, Allah'ın (c.c.) sevgilisidir" Ey genç hiçbir şey olmazsa bu ferman-ı celil-i habibullah sana kâfidir.

Ey nur-u ayn, himmet gayret eyle ki; ta tövben mahalline ulaşasın. Yani evamir ve nevahide murad-ı ilahi bu ki: "Emir, umumen abdin zatına vasıl ve layık olmasına sebeptir. Nevahi ki umumen abdin emr-i hazretinden bu'diyyet (uzaklaşma) ve mahrumiyetine sebeptir". Kişi gerektir ki ettiği kusur ve hasbel-beşeriye büyük küçük, zahir, batın olan günahlardan ve ahlak-ı zemimeden (beğenilmeyen ahlaktan), gafletten yani vücud-u imkani ve hepsinden taib ve tövbesinde sabit olarak hilafet-i ilahiyeye nail ve ondan bedele nail oluncaya kadar, bu babda taksir etmeye.

Hadis-i şerifte: "Bir genç ibadet ve taatla beslendi, neş'e buldu, böyle olan gençler, herkesin korktuğu günde onlar korkmazlar ve zıll-ı arşta (arşın en yüksek yerinde) gölgelenirler", mealinde ferman buyurulmuş. Nebi (s.a.v)

niyyet-i sahiha ile tövbe ederek Hak için, Hak ile Hakkı bilip, bulup onunla kalmak üzere bulunmak cezm ve kastında bulunan gençler, sadık olduklarından hiç şüphe etmeyeler, sadıklar hakkında olan tebşirat ve envaı teşrifat ve ikram-ı ilahiyi Kur'an'dan işitmeli, zira bunların meali kâl ve kaleme sığmaz.

Onların sıdklarına alamet evvel budur ki; tarik-i hübde, muhib mahbubu uğrunda sevdiğini esirgemeye ve kişinin nefsinden daha ziyade sevdiği bir şey yoktur. Bu genç ise, nefsinin tuğyanı (iteatsizlikte haddi aşması) heva ve sivaya rağbeti ve kuvvetli bir zamanında, onu rabbinin emrinde istihdama ve rabbiyle meşgul etmeye aleddevam rabbinden esirgemedi. Böyle olan bir gence, aceb vasf-ı sadıktan maada ne yakışır!

Mü'minin Nefsi Azizdir

Nefsin mazaratı ne kadar büyükse, menfaatı da o kadar azimdir. Zira nefsi yüzünden insan, mülkten afdal oluyor. Nefsi sebebiyedir ki; halifetullah olarak, cemalullahı aleddevam seyre nail oluyor! Nefsin bulunmasıyladır ki abdde ulum, esrar ve maarif-i ilahiye duruyor, gitmiyor. Lakin nefis de herhalde Allah'a (c.c) şerik olmak istiyor ve oluyor!

Mesela Hak, emir ve nehiy eder, nefis de eder. Hak bilinmek, bulunmak ister, nefis de öyle ister. Hak kendisi için kendisiyle olma ister, nefsin şanı da böyledir. Her halında nefis daima hakka şerik olur. Lakin kişi hiç bilmez, hatırına gelmez. Bunun için Cenab-ı Hak nefsin tezkiyesiyle emir buyurmuştur. Nefsi tezkiye edenlerin, ehl-i felah olduğunu haber vermiştir. Hadis-i şerifte: "Nefsin senin bineğindir, ona rıfk ile muamele eyle!" buyurulmuştur. Onun için Cenab-ı Hak nefse mubahat-ı şeriyyede ruhsat vermiştir. Tâki abd yiye, içe, uyuya, bunlara binerek rabbine vasıl ola.

Nefis gayet ahmaktır. Bilemez ki; kendi işinin içinden Allah (c.c.) işi, Allah (c.c.) işinden de kendi işi çıkar. Ayette (İsrâ: 36): *"Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur"*. Yani kıyamet gününde kulak, göz ve kalbin mes'ul olduğu ve bunları nerde kullandığı ve ne ile meşgul olduklarından süal bulunacağı haber veriliyor.

Bunlar Rızay-ı İlahi, Murad-ı İlahi dairesinde vaz'olundukları yerde, isti'mal olundular mı veyahut mev'ûdi'l-leh ğayrinde isti'mal ile zulüm mu olundu? Bazı kübbar a'za-ı cevarih (organlar) nefsi feraizden, kalbi ahlekullah ile tahalluktan, ruhu Cenab-ı Hakka teveccüh ve ikbaldan, sırrı mâsivây-ı haktan i'razla (yüz çevirmeyle), hakla huzur ve devamından süal olunacak diye buyurmuşlar.

Gerçi, bunların cümlesinden esas kalpdir. Zira kalbin selahı, vucudun cümlesinin salahını mucib ve kalbin fesadı a'za ve cevarihin fesadıyla müntecdir (neticelenir).

Yahya Bin Muaz Razi Hazretleri: "Ya Rab dünya senin zikrinle güzel olur" diye arz-ı münaacaat etmiştir.

Araplar: "Her hal zail olur (devam etmez)". Farisi lisanında: "Bu geçer". Türkçe'de derler ki: " Bu da geçer ya hu". "Mest olan mestane gelmiş ta ezelden ta ebed…… İçtiler aşkın şarabın ab-ı engûr (üzüm suyu) olmadan".

"Derd-i dildare düşenler, bilmedi derd-i siva içtiler hûb şerabın, ettiler canların feda. Can veren cananı bulur. Böyledir ahde vefa. Böyledir pazar-ı aşk, can verene gelsin sıra".

Ayet-i Celilede (Saff: 10 ve 11): *"Ey iman edenler! Size, elem verici azaptan kurtaracak bir ticareti göstereyim mi? Allah'a ve resulüne iman edersiniz, Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad edersiniz. Bilirseniz bu sizin için çok hayırlıdır"*. "İla ahiri" emir buyuruluyor ki: ey mü'minler sizi bir ticarete, delâlet edeyim mi ki; sizi azab-ı elimden necat ede, Allah ve Resulune iman etmektir. Hâlbuki zat-ı hitap müminleredir. Bundan müsteban olur ki; Allah ve resulüne iman-ı ğaybden sonra, bir iman daha lazımdır. O da bir pir-i kâmil ve mükemmelden terbiye ve süluk tarikiyle iman-ı ğaybi, iman-ı şuhudi ve ilahiye ulaştıra, maksad azab-ı elimden necattır.

Zat-ı zü'l-celâl hazretlerinin kurubat ve mak'ad-ı sıdktan mahrumiyet, cemalullahtan nasibsiz kalmak gibi bir azab-ı elim olur mu? buyuruluyor.

İçinizden Dünyayı İsteyenler de Vardı, Ahireti İsteyenler de

Ubudiyet (kulluk) edenler üç türlüdür. Bir kısmı havfen, diğeri rağbeten ve tamaen, üçüncüsü ise sırf rızaen lillah Zat-ı İlahiyyenin zatı için ubudiyet eder ki; ayet-i kerimede de buna işareten (Âl-i İmrân: 152): *"İçinizden dünyayı isteyenler de vardı, ahireti isteyenler de"*. Yani sizden bazıları dünyayı murad eder, bazıları ahireti murad eder. Allah'ın zatını murad edenler neredeler? Talib-i mevla olanlar akallı kalil olduğundan bu suretle ferman buyuruluyor. Ya Rab, bizi şakir kullarından eyle ki onlar azdırlar.

Bu zat-ı alişanlarda fikr-i dünya ve mafihası (içindekiler) yoktur. Havf-ı yezdan (Allah korkusu) var. Cinan (Cennetler), huri-ğılman bilmezler, bunlar Allah der sefer eder, Allah der yer yer gezerler, el hâsıl Allah'sız bir dem bunlar için azab-ı elîmdir. Başka bir atay-ı rabb-ı kerim ve acib bir sırr-ı azim ve ğarib bir cilve-i hayy-ı âlimdir.

Bu ğurebay-ı kuy-i (gönül köyünün garipleri) dîdar olan biçaregânı, haksız sabır ve aram edemezler, onsuz bir şey görmez, onsuz asla bir şey bilmezler, bunlar bir sırr-ı nihan-e erişdirildiği, onun kendinden maada bir misili ve misali arz ve semada yoktur. Bu sırf kendi için, kendine talib ve rağîb olmakla ni'metiyle kendine hadim, havfen kendine mu'ti olanlar isti'bad (kul) olunmamalıdır. Bunun haricinde misal budur ki; ğayet siyaset-i adl ve ğayet ikram ile mevsuf ve ma'ruf, lakin ğayette hüsn-i cemal ve ziyade bir nutk-ı şebrine malik ki; o nutukla insan, ğayş olur derecede bir padişah-ı azim olsa bunun reayası şüphesiz üç kısma münkasım olurlar.

Bazılar, o padişahın siyaset-i adlinden korkarlar emrine itaat ederler. Bazılar onun ihsan ve ikramına nail olurlar diye, o yar-ı sultan-ı kerimin emrine imtisal ve menahisinden ictinab ederler. Bazı akall-i kalil mesabesiyle bulunan zevat-ı zevil ihtiram, sırf o padişahı azimi zatı için severler ve o sultan-ı bi-misalin huzurunda bulunarak cemal-ı kerimini aleddevam tamaşa ve hitabat-ı seniyyesini dinlemek isterler.

Elbette bu zevat ile diğer iki taife, padişaha bir olmaz. Bunlar, eaz (aziz) ve sevgili, merğub ve mahbub-i sultandırlar.

Bu iş, nefsül-emirde de böyledir. Yani insanı sırf halisan, muhlisen livechillah, bila ğaraz ve bila sebep sevenlerle, ağraz (amaçsız) ve ilel (sebepsiz) tahtında sevenlerin itibar ve kadirlerini beyninde fark-ı azim vardır.

Beyazid-i Bistami Hazretleri, yaranıyla yolda giderken bir kafa bulur ve o kafa üzerinde: "Hasirad dünya vel-ahira" yazıldığından Bayzid Hazretleri ziyade ta'zim ve ihtiram eder. Adamları isticvab (sorup cevap alma) ettiklerinde, bu kafa bir sofiye aittir. Zira bu kafa sahibi dünya ve ahireti zarar ederek Mevla'sını bulmak diye beyan-ı keyfiyet buyurmuştur.

Hakikaten kemal-ı âdem bunu icap eder. Dünyayı ahireti satarlar ve ahireti de Mevla'ya satarlar. Mevya-ı Celil ki güzel, kâfi ve ne güzel bir dost ve ne güzel bir yar-ı ğar-ı (mağara arkadaşı) daimdir.

Kişi, ne dünyayı ahirete ve ne de ahireti, dünyaya satanlardan olmamalıdır. Aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri nezd-i humayunlarında bulunan misvaklardan birisini, ashab-ı güzin hazretlerinden birisine ihsan buyurmak icab etmiş, misvakların eğrisini kendisine alarak, doğrusunu o zata ihsan buyurmuşlar, o zat redde cesaret edemeyerek, Ya Resulallah, böyle nasıl olur, bu doğrusu zat-ı risalet penahinize layıktır, diye arzında: "Yok, Allah için olan ihvaniyyet ve muhabbbet böyle icab ediyor. Bu hukuk-u ihvana, bu vechile riayet ve takdim ayni hukukullaha riayettir, aynı hakkulahtır" diye beyanı hal ve hakikat buyurmuşlar.

Bu hadis-i hayrülbeşerden müsteban olur ki; hukuku ihvana ziyade i'tina ve takdim olunmak iktiza eder. Zira gerek, onlar ve gerekse sair insanlarda sirrullah mevcuttur. Onların hukukuna riayetsizlik aynı hakkullaha riayetsizliktir.

Takva Kalptedir

Ayet-i Celilede (Bakara: 197): *"(Ahiret için) azık toplayın. Kuşkusuz, azığın en hayırlısı takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma)dır. Ey akıl sahipleri, bana karşı gelmekten sakının"* buyrulmuştur. Yani, siz hazırlık görün, tahkik hazırlık ve zad takvadır. Takvayı aleyhıssalatü vesselam efendimiz hazretleri, mübarek sadr-ı hümayunlarına, yed-i saadetleriyle üç defa işaret buyurarak, takvanın üç mertebesine de remizle, takvanın üç mertebesi olduğunu beyanen "Takva buradadır, takva buradadır, takva buradadır" buyurmuşlar.

Evvel takva; ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikad-ı üzere bulunarak, kendini i'tikadı batıleden vikaye etmektir. Saniyen takva, evamir-i ilahiye ile amil olup, nevahiden ictinab etmektir. Salisen, batınen evamire imtisal ve Ahlakullah ile tahalluk ve tahakkukla nefisten kurtulmak ve huzurullaha ehil olarak, Allah için Allah ile bulunmak ve kalmaktır.

Bu üç mertebe, takvayı umumen cami'dir. Ne hoş buyurulmuştur: "Bu yolun azığı, bütün masivaullahı terk etmektir". Kişinin niyeti Allah için, Allahı bilmek, bulmak olursa, bunun kemalı itmam ve ihsan buyurulur.

Aleyhisselatü vesselam Efendimiz Hazretleri hadis-i şerifinde: "Ameller ancak niyetlere göredir ve herkese ancak niyet ettiği şey vardır. Kimin hicreti Allâh'a ve Rasûlü'ne ise onun hicreti Allâh'a ve Rasûlü'nedir. Kimin de hicreti elde edeceği bir dünyalık yahut nikâhlayacağı bir kadın için ise, onun hicreti de hicret ettiği şeyedir". Ameller niyyat-ı halisa iledir. İnsana niyet ettiği şey vardır.

Şu halde kişi tashih-i niyyetle a'malı salihattan (iyi amellerden) ve bu kemalı kazanmak neye mevkuf ise, onda ihmal ve tekâsülü (tembelliği) reva görmemelidir. Bir de yine hadis-i şerifte: "Amel ediniz, herkese yaratıldığı şey kolay kılınacaktır, saadet ehli ise saadet ehlinin ameli onlara kolaylaştırılacaktır, şekavet (eşkıya) ehli ise onlara da şekavet ehlinin ameli kolaylaştırılacaktır". Yani siz amel ediniz, her şey ma hulika leh (yaratılış amacı) için kolay olur. İnsan ise, hak için halk ve icad buyurulduğundan bu niyyetin kemaline azm ve cezm edenler. Tevfikat-ı hakka mazhariyetle envar-ı hüdayı bulur. Hazret-i Allah'a layık olur.

Nefis Cehennemi Üzerindeki Sırat

Mü'minler bugün, nefis cehennemi üzerine mümted (uzayan) olan sırat-ı müstakim-i şer'i geçtiklerinden, sual ve cevapları burada eda ettiklerinden, artık kıyamet mevkıfında sıratı görmezler, sıratı berk-ı hatıf (göz kamaştıran şimşek) gibi geçerek, doğruca cennet-i aliyata ve orada kalmayarak doğruca, cennet-i zata ulaşırlar.

Cennat-ı aliyatda, hem amel eden, hem de inanmıyanın gayet müteessir olacağını Efendimiz aleyhissalatü vesselam hazretleri ferman buyurur ki; "Az amel eden çok amel edenin malumat-ı aliyyesine ve derecat-i refiasını gördükte, çok amel eden ise daha ziyade gönül a'malıyla meşğul olup, huzur-u daim ehlinin nail olduğu derecat kalem ve kale gelmez, akl-ı beşer (insan aklı) fehm etmez (anlayamaz). Derecedeki nimet ve vuslatlarına (kavuşmalarına), kurbet ve mak'ad-ı sıdka (takva erbabının Cennet'te bulacakları makam) ulaştıklarına tahayyür ederler".

Cennetin etrafı mekruhatla ve cehennemin ise şehevat ve arzuy-u nefsani ile kuşatıldığı hadis-i şerifle sabittir.

"Onlara, 'Önünüzde ve arkanızda olan şeylerden (dünya ve ahirette göreceğiniz azaplardan) sakının ki size merhamet edilsin" denildiğinde yüz çevirirler" ayet-i celilesinin (Yasin Suresi, 45. Ayet) ma'nay-ı batiniyesinde ehl-i hakikat buyurlar ki: İnsanın önünde olan dünya ve arkasında olan ukbadır (ahirettir). Bir adam bunlardan ittika ederse ehl-i rahmet olur. Yani ehlullah olur.

Niyet İyi Olmalıdır

Bir hadis-i şerifte şeref varid olmuştur ki: "Kişi niyyeti üzerine haşir olunur". Şu halde bir adamın niyeti hak için, hak ile olmak ve murad-ı ilahiyi eda etmek olursa, bu niyet üzere haşir olunur.

Niyyeti mâsivâ, haktan ğayri bir şey olursa, o vech ile haşir olunur. Niyyet-i halise ile kişi hakkı bilmek ve bulmaya azim ettiği halde, tekmil-i enfas (nefsin ölmesi) edemediyse âlem-i berzahta yahut kıyamette yahut cennat-ı alıyatta tekmil-i neş'e ederek huzurullaha ehil olacağını evliyaullah müttefikan beyan buyururlar.

Ayet-i Celile'de (Bakara: 216): *"Savaş, hoşunuza gitmediği hâlde, size farz kılındı. Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz"* buyrulmuştur. Bu ayet-i celile kişinin sevdiğinde şer, sevmediğinde hayır olabileceği ferman buyuruluyor.

İnsan gerektir ki cem-i ahval, akval ve ef'alında bu ve diğer ayat-ı celile ve fermaniyeye muvafakatta veya muhalefette midir, diye daim fikir ve murakabede ola. Kişinin evamire muvafaktı noksanı kadar dininde noksanı var demektir.

Şeytan Cenab-ı Hakk'a arz etmiş ki, Ya Rabbi bu hangi ibadındır ki; Kur'an-ı Azimmuşşanda (İsrâ: 65): *"Şüphesiz, (gerçek) kullarım üzerinde senin hiçbir hâkimiyetin olmayacaktır. Vekil olarak Rabbin yeter!"* buyurdun. Cenab-ı Hak, bu ibadının nuru benim arşımın nurundandır. Vücudlarının toprağı habibim Hz. Muhammed ve halilim İbrahim aleyhimüsselam'ın tınetindendir. Kalbleri benim hazinemdir, diye ferman buyurmasıyla, tekrar şeytan: Ya Rab bunlar nasıldır? Cenab-ı Hak, nuru benim arşımın nurundan olanlar, günahtan korkarak ve ondan tövbe ederek bana rucu' ve inabe ederler (Hakka dönerler). Tıneti habibim ve halilimin toprağından olanlar mahlûkuma benim için ziyade merhamet ve it'am-ı taam ederler, kalbleri benim hazinem olanlar batınen bana müteveccih ve mukbil olarak, bana benimle olan esrar-ı ilahiyeme vakıf olan ibadımdır, diye ferman buyurmuştur. "Allah Teâlâ bizleri bunlardan eylesin". Amin.

Cenab-ı Hak, İbrahim aleyhisselama: "Sen ahlakın güzelleştir". Velev ki kâfirlerle, müşriklerle bile olsan, diye emir buyurmuş. Ey talib-i lika ve rağıb-ı rıza, ahlak-ı hamidesiz (beğenilen ahlaka sahip olmayan) ve edepsiz bir kişi, Hazret-i Allah'a layık ve huzurullah'a vasıl olamaz!

"Aceb, kim gördü bir âşık ki; vaz geçmiş bu sevdadan. Aceb kim gördü bir balık ki; usandı bu deryadan". Ela ey can, sensiz kararım yok, bir an sensiz zindandır cihan, muradım sensin eşyadan….

İnsan Halifedir

Hilkat-ı insaniden ğaye, halifetüllah olmaktır. Bir ayet-i celilede (Bakara: 30) *"Hani Rabbin meleklere, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım' demişti"* buyurduğunda, bu hilafet yalnız Âdem Aleyhisselama ait değil, evladına da şamildir.

Bu hilafet-i ilahiye ubudiyetle (kullukla), husul-i ma'rifet-i rabbaniyeyle (Allah'ı bilmeyle) olacaktır. *"Ben cinleri ve insanları, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım"* ayeti celilede (Zâriyât: 56) buyurulmuştur. Bu hilafet-i ilahiye, isti'dad-ı insaniyi ifsad ve zay'etmemekle olur. İsti'dad-ı insaniyi ifsad ve zay'etmek indallahda cürm-ü azimdir (büyük günahtır). Bu sırrın şe'ni (işi) ğaybidir, nutka gelmez, fehm olunmaz. Hak avalimle ne suretle mutasarrıf ise, bu sırda bu vücudda öyle mutasarrıftır, fefham.

Kişi hilafet rütbesinden düşer ve onu bulmazsa, mutlaka halife-i şeytan olur, Ey munsif, şeytan Hz. Âdem'e tenezzül etmeyerek ve ona secde etmeyerek, kırk bin veya yüz bin senelik ibadetini hebaen mensura etti. Başına gelecek mekr-i onu böyle mağrur ve mu'cib ve mütecasir etti ki rahmana hiç secde etmiyorsun. Bunu da muhakkak bilmeli ki: Hz. Âdem olan halife-i hazret-i rabb-i müstean olan insan-ı kâmile tenezzül etmeyen, gerekse batınında ve hakikat-ı insaniyesine tenezzül etmeyen ve kabul eylemeyenler, muhakkak dergâh-ı ilahiden matrutturlar (kovulmuşturlar).

Bayazid birgün bir sanatkâra, sanatından sualında sanatkâr: Efendim sanatım hodbindedir heman demiş. Bayazid de, "Cenab-ı Hak senin hodbinliğin (benliğin) öldüre de, seni o hodbinlikten (bencillikten) kurtara" diye ferman buyurmuşlar. Ey mü'min-i munsif Cenab-ı Hak bizim ve sizin neye bende olmuşuz, onların avaik ve alaikinden bizi kurtara. Bizi bendegân-ı hasül-has-ı ilahiden biri eyleye. Âmin.

Her zaman helaik ihtilaf üzeredir. Yani talib-i mevla bulmak zor, nefis ve hevâya tabi olanlar ve ahirette rağıb kimseler de vardır. Çok eski tarihlerde buyurulmuştur ki: Zat-ı ilahiyi cidden talib ve rağıb, didar-ı mevla bulmak pek nadirdir. Bu da malum şeydir ki bir şeyin müşterisi ne kadar az olursa, o kadar bibeha olur.

Ayet-i Celilede Cenab-ı Hak (Nahl: 93): *"Allah dileseydi, sizi tek bir ümmet yapardı. Fakat O, dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola iletir. Yapmakta olduğunuz şeylerden mutlaka sorguya çekileceksiniz"* buyurmuştur. Bu ayet-i celilenin mefad-ı şerifi bu demek oluyor ki: eğer cenab-ı hak dileseydi sizi bir din ve millet ve bir ahlak üzerinde bulundururdu. Lakin cenab-ı hak, dilediğini idlal, dilediğine hidayet buyurur. Lakin ayet-i celilenin sonunda buyuruluyor ki, cenab-ı hak onlara zulüm etmez, ancak onlar nefislerine zulüm ederler. Bundan müsteban oluyorki, Cenab-ı Hak ne hidayet ve ne de dalalete ibadını cebr etmez. Kulların ihtiyar ve iradesi üzere dalalet ve hidayeti halk eder.

Her zamanda olduğu gibi, bu zamanda da kitab ve sünnete muvafık mürşid-i ali-cah ve tarik-i lika ve cami-i melek terbiyesinde bulunan zevat; şükr-ü kesir ile meşgul olmalıdır.

Elhamdülillah, sümme elhamdülillah ki böyle olmuştur. Zira esma ve sıfat-ı ilahiye münkad ve mütenevvidir (türlü türlüdür). Pes, hepsine mazhar gerektir Şu halde cemal ve lutf-u kemala mazhar düşenler, ğayet beğâyet (son derece) lutf-u azim ve şükr-ü kesire minnet-i can olarak müdavim olmalıdır.

Şükrün Dereceleri

Şükür için meratib (mertebeler) vardır. Mecmu'u a'za ve kuvvay-ı zahire ve batınıyeyi, ma-vudia (tayin ve tahsis olunan şey) lehinde istihdam etmektir. Mesela kalp, ma'den-i ma'rifet-ı rabbani ve mahzan-i hübb-ü ilahi esrar ve müşahede-i cemal-ı kibriyadır. Bunun maadasında kalbi meşgul etmek küfür, zulüm olur, şükür olmaz.

Küfür ise iki türlüdür. Birincisi, Hak Teâlâ Hazretleri'ni inkâr. İkincisi, niem-i celile-i ilahiyenin kadrini bilmeyerek, istisğar etmektir (küçümsemektir). Bu nevi küfür, zeval-ı ni'mete sebebtir. Her ikisi de mezmumdur (kötüdür).

Lisanın şükrü ise, zikrullah etmek, kur'an okumak ve hal-i hazır zikr-i cemili söylemek, emr-i ma'ruf ve nehy-i anil-münker yapmak, bunun maadasıyla lisanı meşğul etmek, zulüm ve küfranı ni'met olur. Sair a'za ve kuvvanın şükrü de buna mukayyeddir.

"Ni'metin şükrü, büyük bir nimettir. Küfran-ı ni'met, ni'meti elden çıkarır." Küfran-ı ni'mette iki azab, iki zeval vardır. Evvelen zeval-ı ni'met, saniyen azabdır. Ayet-i celilede (İbrahim: 7): *"Hani Rabbimiz şöyle duyurmuştu: 'Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir' "* buyuruldu.

Ey talib-i hak (Hak yolunda olan), cidden rağîb-i Zat-ı Zü'l-celâl isen, muhakkak bu adamın niyyeti, kastı hakkı bilmek, bulmak ise muhakkak bildiriliyor, bulduruluyor. Bu niyyet-i muhakkaka, Allah'u a'lem cezbe-i ilahiyeye mevkuftur.

Cennet ve derecat-ı a'mal-ı salihata (iyi amellere) mevkuftur. Mü'minin ebedi cennet ve ni'meti; derecât-ı a'mal-ı salihata (iyi amellere) mevkuftur. Kâfirlerin muhalled (sürekli) finnar (ateşte) olmaları, sureta muvafık görünmüyor gibi, lakin bunun sır ve hikmeti küffarın niyeti ebeden halıka dönmemek, muhalefet ve küfürlerinde ısrar etmektir. Bunun için ebeden muazzeb (sonsuz azapta) olurlar ki, hak da budur.

Mü'minlerin ebedü'l-âbad cennat-ı aliyatta kalmaları ve enva-ı niam ve derecata müstağrak olmaları, mü'minlerin ebeden niyeti taat ve hakka muvefakat ve nefse muhalifet olduğu içindir.

Bir de adamın niyyeti Allah olsa muhakkak Allah'ı bulur. Huzur-u hazrete layık bir abd-ı kâmil olur. Hadis-i şerifte: "İnsanlar, niyetlerine göre haşr olunur" buyuruldu.

Zamanın İstidadına Göre Peygamberler Gönderildi

Her zaman, o zaman ahalisinin isti'dadına göre Peygamber ba's buyurulmuştur. Mesela Musa Aleyhisselamın kavmi şedid olduğundan, Musa aleyhisselamda fena ve bekasından sonra, celalı ğalib bir nebiyy-i zişan olmakla beraber, kendine ihsan buyurulan Tevrat-ı Şerif, Kur'anı azimuşşandan maada kütüb-ü semaviyenin en ziyade ahkâmı cami' bir kitabıdır.

Musa aleyhisselamın Hızır aleyhissellamla muamelesi ve şiddeti, biraderinin sakalından tuttuğu, Cenab-ı Hakka "Ey rabbim bana görün, göreyim" diye arz etmesi, celalda ne rütbede olduğuna delildir.

İsa aleyhisselamın şeriatı ise ekser ahlak-ı hamideye (beğenilen ahlaka) da'vet ve tevelli sıfatına mazhariyettir. Şari-i zişan aleyhisselam buyurdular ki: "Senin yüzüne bir sille vursa, diğer yüzünü de döndür". Bizim nebiyy-i zişanımız, sevgili Peygamberimiz, habib-i Hüda Rasûl-ü kibriya Efendimiz sallallahu aleyhivessellem hazretlerine gelince, dinullahı tekmil ve hak esma, sıfat ve zatının kemal derecededir. Efdalin-nebiyyîn vel-mürselîn olduğu halde, da'veti sırf zatadır. Kitab-ı mübin cümle kütüb-ü semaviyeyi cami' ve onlarda olmayan esrar-ı tevhid ve hakaîk-i ilahiyeyi havi bir kitap ona nazil olmuştur. Kıyamete kadar bu esrar, ahkâm ve hakaik tükenmez ve bakirdir.

El hâsıl, vahdet-i zatiyeyi bilmek, bulmak, hazret-i Allah'ı murad ve maksud-ı bizzat vechile izhar etmek, bu ümmet-i merhumeye (Hz. Muhammed (s.a.v)'in ümmetine) mahsus bir haslettir. Elhamdülillah, sümme elhamdülillah, Efendimiz aleyhissalâtü vesselâm hazretleri bir hadis-i şerifte, mahlûk dört kısımdır:

(1) İlmi ve malı olur. Muktezayı ilmiyle amil olarak, malı emir ve muradı-ilahi vechiyle sarf ve infak eder.

(2) İlmi olur, muktezay-ı ilmiyle amil olarak, malı olmaz lakin niyyet-i sahiha ile gönlünden, malum olsa ben de fi-sebilillah (Allah yolunda) infak ve sarf etseydim der ki, bu evvelkisiyle mükâfatta beraberdir.

(3) İlmi ve malı olur lakin ilmiyle amil olmayarak, malını huzuzat-ı nefsaniyesine (nefsin lezzetlerine) sarf eder.

(4) ilmi olmaz, ister ki malı da olsa, huzuzat-ı nefsaniye ve muhalif emre ve rızaya sarf ede. Bu kısımın, üçüncü sınıf ile mucazatı beraber olur, diye ferman buyurulmuştur.

Ey salik, mülk-ü beka, enfas-ı ma'dude ve ömür merhunedir ve gayet aziz ve bi behadır. Bunun için evliyaullah hiçbir anlarını, ibadetsiz ve taatsız ve ticaretsiz geçirmezler. Her şey de niyyetlerinden hali olmaz. Hatta helaya

gittiklerinde bile, mutlaka bir niyyet-i sahihaları olur. Artık sair şeyler buna kıyas olunur.

Zira a'mal niyyet iledir. Hadis-i şerifte: "Allah sizin suretlerinize, fiillerinize bakmaz. Mutlaka kalplerinize ve niyyetlerinize bakar" buyurulmuştur.

Şu halde, her hâl-ü kârda salikin niyyeti saliha ile bulunması şart-ı a'zamdır. Niyyette esrar-ı acibe vardır. Hak için olan niyyet-i sahihay-ı vehbiyye de hüsnü muvafakiyet ve bila-hisab ecir ve o amele afat-ı nefisten bir şey duhul edememek gibi çok menafi-i sırrıyye ve ma'neviyeyi cami'dir.

Olur ki kişi, bir sünenat-ı seniyyeden ve tebeiyyetten bazısını işler de, niyyetsiz ve ilimsiz bulunduğundan bir ecre nail olamaz. Öyle ise ey münsıf ve kabil, senin cem'-i ahvalında niyyetin, yukarıda yazılı olan bir ğaribin niyyeti gibi ola.

Allah'tan Uzak Düşeni İnzar Etmek

Ayet-i Celilede (Şuârâ: 214-215): *"Yakın akrabanı da uyar, sana uyan mü'minlere kol kanat ger"* buyuruldu. Bu ayeti celilede aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri'ne en yakın aşiretini tahvif etmekle emir buyuruluyor. Mü'min-i hakikinin inzarı (korkusu), Hz. Allah'tan uzak düşmektir.

Efendimiz (s.a.v) Hazretleri bir hadis-i şerifinde: "Her muttaki (takva sahibi) ve temiz …" buyurmuşlar. Şu halde her mü'min muttaki ve pak da aşiret-i akrab olur. Ve merhamet-i risalet penahisi kendisine tabi olan mü'minlere aiddir. Bu iradey-i Zat-ı Zü'l-celâl tabeiyyete inanmayan mü'minler hariç kalır. Şu halde her tâbi' mü'min-i hakiki, merhamet ve ihsan-ı Peygamberiyeye layıktır.

Sırf iman ve islam ile mağrur olarak, tabi olmayanlar bu ümmet-i merhumeden (Hz. Muhammed (s.a.v)'in ümmetinden) baid (uzak) ve mahrum kalarak, mü'min-i hakiki olamazlar.

Hz. İsa (a.s) Efendimiz bir gün, zengin bir Müslümanın elinden tutarak, bir fakir müslümüna, fakir bir müslümanın elinden tutarak birçok fakir müslümana ve bir müslümanın elinden tutarak bir kâfire götürür. Bunun ile ahvalını, yani halen ednayı, a'laya göstererek ni'metlere şükür yolunu ta'lim buyurur. Salavatullahi aleyhi ve ala nebiyyina.

Salik-i mubtediler fasıklardan ve ehli dünyadan firar ederler ki; böyle de icab eder. Lakin müntehiler fasıkları isterler, zira onların devası kendileri indindedir ve dünya onlara ğayetle makbuldur. Zira Mevlay-ı Celil

Hazretleri'ne ehil olmuşturlar. Fasıklar yüzüne arif-i billahtan başka kimse gülemez. Zira başkalarının gülmesinde günah vardır. Bunların ise onları nefis, hevâ ve dünyadan çalmak içindir.

Bunlar, niyyetlerini bilerek her şeyi yerli yerinde yaparlar. "Ya Rabbi bizi şükreden kullarından eyle". Âmin.

Samini Hazretleri'nin devamlı buyurdukları şu beyt ki: "Bir güzel sevdim cihanda, gerçi göstermez yüzün, lakin gitmez ol yanımdan şöyle bir an nedir".

Her neden ayrılırsan onun bir ivazı, mukabili vardır, bulunur. Zat-ı ecell-i a'la hazretlerinden uzak kalırsan, ona bir karşılık ve bedel bulamazsın.

Mücahedenin Dereceleri

Mücahedenin üç mertebesi vardır. Cihad, İctihad, Cehd'dir. Cihad; fi-sebillah a'day-ı din (din düşmanları) ile mukatele etmek (savaşmak), bunun ğayesi rahmet-i rabbaniye olan cennat-ı aliyat ve deracata nail olmaktır.

İctihad; emr-i dinde şek ve şüphesi olanları, ilmen, hâlen, kâlen ikna etmek ve i'tiraz edenlere karşı dini müdafaa etmektir.

Cehd, Allah rızası için nefse ve hevâya muhalefet etmektir. Bunun nasibi zatullahtır ve vuslat-ı cemal-ı ba kemal-ı kibriyadır. Bu gibi zevatın âlem-i ahirette; cennetleri ya Firdevs'tir. Zira bu cennet, mukarrabine, evliyaullah'a mahsustur. Yani aleddevam cemaullahı temaşaya mustaid ve mütekâmil (kemâle ermiş) olan zevatın yeridir.

Gencin biri, bir mürşid-i kâmile intisabla bir sene kadar çalışmış. Nefsi ve şeytan nasılsa bir yol bularak, sen henüz bu müddet zarfında keramete ulaşamadın diye, zikrini terk ettirir. Mürid şeyhine halını arz eder. Şeyhi; be adam! Cenab-ı Hak, zikirle bu devlet-i huzuru böyle az bir zamanda ihsan buyurmuşken sen başka ne gibi keramet istiyorsun diye buyurur. Mürid anlar, hakikaten hazret-i hakla olmak gibi keramet-i uzma ve bir ni'met-i kibriya olmaz, ekser salikin hakla olmağa razı olmayarak, huzuzat-ı nefsaniyeden olan keramet cihetine meyil ediyorlar.

"Veyl o kimseye ki, vaktini zikrullahsız zayeder". Yani veyl ve hüsran ve nedamet (pişmanlık), zikrullahsız evkat (vakitler) geçirenlere. Onun için, Ya Rab ehl-i cennet cennette o kadar ina'am-ı ilahi ve ikram-ı samadeniyi seyeran ve lezaiz içinde, düşecekleri nedamet, dünyada iken zikirsiz geçen vakitleri için olacaktır.

"Ya Hayyu ya kayyum. Ya bedie's-semavati ve'l-a'rdi, Ya Mâlike'l-mülk, Ya ze'l-celali ve'l-ikram, eseluke en tuhyiye kulûbena bi-nûri ma'rifetike Ya Allah" bu duay-ı şerifenin ismi a'zam olduğu buyurulmuştur.

Toplanma, Dinlenme ve Tabi Olma

Bu iş üç şeyle olur ki; ictima', istima', ittiba'dır. Senin mahrumiyetin, mahrem olmadığındandır. Mahrem olmayanlar harim-i hazretten nasibi yoktur, hazrete yol bulamaz.

Şeytan aleyhilla'ne, Cenab-ı Hakka, Ya Rabbi takdir buyurup, murad etseydin ben Âdeme secde ederdim. Beni niçin müahaze buyuruyorsun, diye arzı üzerine, Cenab-ı Hak; ona sen bunu Âdeme secdeden evvel mi biliyordun, yoksa sonra mı bildin? İblis sonra bildim, dedi. Cenab-ı Hak öyle ise: bende bununla seni müaheze ederim. Bu emir olunduğu üzere, ameli terk ederek, kader ve isti'dad bahane edenlere en mukni' bir cevabtır.

Muhakkakın hazeratı, nefisle ve suret-i islamiyeye kanaatla insan ve resm-i a'mala razı olup bununla kalanlar; leyl-i dünyadadır yani zulmettedir. O emrin suret ve manasıyla amil olanların nefsi, müzekki olup, kalpleri, tahliye-i ruh ve sırları tahalli ve tecelli bulduğundan nehar-ı dine ulaşır ve Hazret-i Allah'a layık bir hazret-i insan olur.

Karûn, Musa aleyhisselam kavminden ğayet abid (ibadet eden) bir kişi imiş. Kırk sene bir dağda ibadet ve taatla meşgul olmuş. Şeytan her ne kadar avanesini göndermişse de, bir çare bulamamış. Nihayet kendisi bir salih, zahid (ahiretine zarar veren şeylerden kaçınan kimse) suretine girerek Kârun'la beraber, Kârun'un kendisine tamamen i'timadı oluncaya kadar, beraberce ibadet ve taatla meşgul olurlar. Bir gün Kârun'a der ki: biz burada infiradımızdan dolayı, cenaze namazı, hastaları iyadet ve cemaata gitmek gibi bazı evamire imtisalden mahrum kalıyoruz. Şenlik olan bir mahalle gidelim, bunları da icab ettikçe ifa edelim. Kârun muvafakat eder.

Bir şenlikte savmaa yaparak, cemaat ve hazır oldukça cenazeye, hasta iyadetine giderler. Halk bunların salah hallerini görünce bunlara hediye ve ikramlar ederler. Şeytan Kârun'a gel, haftanın bir gününü ticarete hasr edelim. Ta bu yüzden idare-i zaruruyemizi te'min ederiz. Kârun buna da muvafakat eder. Şeytan yine bir müddet sonra, gel haftanın altı gününü ticarete hasr edelim, ta bu yüzden semere-i ticaretle, zekât, hac gibi bazı evamir-i ilahiyeyi eda edelim. Kârun buna da muvafakat eder.

Şeytan, Kârun'un dimağına dünya lezzetinin girdiğini hissedince çıkar gider. İşte şeytan haktan gelerek, Kârun'u bu vechile muhabbet-i dünyaya alıştırarak ve canını sevdirerek Kârun'un başına geleni, işittik. El'an zîr-i zemine cümle mal, mülk ve etba'yla çekilmektedir. Şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım.

Musa aleyhisselam ne vakit hadd-i rüşde baliğ oldu, ona hikmet ve ilim ihsan buyurulup, ümmet-i merhumenin (Hz. Muhammed (s.a.v)'in ümmetinin) muhsinlerine böyle ihsan buyurulacağı ferman buyuruluyor.

Rüşd tahakkuk ettimi, enva-ı kemalat-ı ilahiye ve vücud-u hakkani mazhar nisbetinde zuhur eder, vesselam.

Koca kadının birisine bir kişi: Ana can, Cenab-ı Hakkı arayan nerede bulabilir? Kadın, ana can ne vakit aradın da bulamadın, demiş. Bir kadının mahdumu (oğlu) çok müskirat (sarhoş eden şeyler) isti'mal edermiş (içermiş). Her ne kadar oğlunu men'e (alıkoymaya) çalışmışsa da maalesef muvaffak olamamış. Mahdumu o müskire (içkiye) başka bir ad vererek validesine içirmiş. Validesi de teknede un elermiş, bunu isti'maldan (içtikten) sonra tekneyi bırakıp her tarafta elemeye başlamış. Oğlu validesine, ne yapıyorsun anne? Her tarafı un etmişsin. Sadece tekneye ele demiş. Cevaben annesi: Oğul anan için her yer tekne oldu, demiş. Evet, âkile her yer teknedir. Maksud bade-i hakikatle mest olmaktır!

İrşad ve Mürşid İlişkisi

Ak Şemseddin Hazretleri, Hacı Bayram Veli Hazretleri'nin müridi imiş. Hayli zaman hizmetinde bulunmuş ise de, bir şey anlayamamış. Nihayet, Halep'te bir zatı haber alarak, Şeyhin müsaadesiyle Halep'e giderken, ma'nada boğazına ğayet büyük zincirler atılarak Konya cihetine çekildiğini görür. İşi anlar Konya'ya avdet eder. Mürşidinin müridleriyle beraber tarla derdiklerini görür. Beraberce tarla derer. Yemek zamanı olduğunda herkes yemek yemeğe başlar. Fakat Akşemseddin'i çağırmazlar. Ba'de't-taam (yemek sonrası) köpeklere taam verdiklerinde, bu da onlarla bile yemeğe başladığını gören Şeyh Hazretleri, dayanamayarak, sen beni yaktın, gel buraya otur. Senin işin tamamdır, buyurur. Hakikaten o misilli bir zat-ı muhterem de olur.

"Ayı görün oruç tutun, ayı görün iftar edin" hadis-i şerifinin zamirini ehl-i hakikat, Cenab-ı Hakka raci' kılarak, ma'nay-ı batinisinde; Cema'ullahı rü'yet için, mâsivâllahtan saim olunuz ve onun rü'yetiyle, iftar, bayram ediniz diye buyurdular. Zaten ma'nay-ı zahirisiyle amel, umum me'murdur.

Hz. Ali Efendimiz (r.a), biz kimseye adaveti kabul etmeyiz. Zira bununla gönlümüz meşğul olur. "Takdîmü'l-ehem ale'l-mühim" kaziyesi (ifadesi) büyük bir kaide-i fıkhiyedir.

İlim Öğrenmek Farzdır

Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in "İlim talep etmek erkek ve kadın müslümana farzdır". Hadis-i şerifinde ki ilim üç türlüdür; İlm-i i'tikadi, ilm-i ameli ve ilm-i kalbidir.

İlm-i i'tikadi, amentü billahda dâhil olan mü'menün bihe inanmak. Cenab-ı Hakk'ın sıfatı zatiye ve subutiyesini mücmelen bilip itikad etmek miktarı farzdır. Bundan ziyadesini bilmek sünnet, menduptur.

İlm-i a'mel ise, kezalik erkân-ı hamse-i islamiyeyi, bunların fesad ve sıhhatı ne ile olur, bunların feraizini, vacibatını sünnet ve müstahabatını mücmelen bilmek farzdır.

İlm-i kalbi ise; nihayetsiz ve hiçbir vechile istığna hâsıl olmaz. Farziyeti tamamen ifa olunamaz. Ma'rifet-i nefs, ma'rifet-i Rab bu yüzden hâsıl olur. Abd, Allah Zü'l-Celâl Hazretleri'ne bu yüzden vasıl olur. Mazhar-ı abden, hak zuhur eder.

İllet-i ğaye-i hilkat (yaratılmaktan maksat) de bu idi. İşte ehem (önemli olan) budur. Bununla bir zat, Allah ile daim olur, muallimi bizzat Hazret-i Hak Celle ve Âlâ Hazretleri olur. Bu Zat-ı zişan hakkında cildler dolusu kitaplar ala vech-i tahkik yazılsa yine bitmez, tükenmez, sonu gelmez, Vesselam.

"Ümmetin âlimleri, Ben-i İsrail'in nebileri gibidir". Hadis-i şerifi ülema, beni İsrail'in Peygamberleri gibidir diyor. Enbiya-ı zişan hazeratı, ilimlerini bizzat Hazret-i Haktan mı alarak haber verdiler, yoksa kitap vasıtasıyla mı? Evet, bizzat Cenab-ı Hak'tan alarak haber verdiler, kitab-ı ilahiyi de tebliğ ettiler.

Şeyh ile Mürid

Müride iki şey çok lazımdır. İşi bununla görülür. Evvela mürşide muhabbet, saniyen o metbu-u zişanın sözlerini anlatmaktır.

Hadis-i şerifte varid olunmuştur ki: "Bir kimseyi cehenneme sevk ederler, umum ehl-i nar onun rayihay-ı kerihinden (hoş olmayan kokusundan) müteessir ve müazzab olurlar. O herifin kim olduğunu sual ederler. Cevaben; ben bir âlim idim ki, ilmimle amel etmedim, der". Sadaka resulullah.

Evliyanın kelamında da; kendilerinin sa'yı (çalışması), himmeti ve nazarları vardır. Onun için onların kelamı incidir, encamlarını nakilde de nef-i azim vardır. Kabul ve muhabbet olduğu halde, anlayana ve bilene Hakkın abdini ve abdın Hakkı sevmesi vardır. Bunlar için alamet vardır. Bu alametler ehlullah'tan öğrenilir. Bu alametleri insan kendinde görmedikçe, emin olmamalıdır.

Meleklerin hayatı; zikir ve tesbih iledir. Semeklerin (balıkların) ma (su) iledir. İnsanların nefesledir. Lakin nefeslerinden haberi olanlar, hay ve insanı kâmillerdir. Nefeslerinden habersiz olanlar, hayat-ı hayvaniye ile diridirler. Melekler, ya envar-ı kudsi dir veyahut insanların yani mü'minlerin ibadet ve taatından mahlûktur.

Bazı kimseler aded-i ezkarı nispetinde, bazılarının kelimat-ı ezkarı nispetinde ve bazılarının hurufat-ı zikri, bazı zevatın ise her harfin tekrarı nisbetinde melek halk olunur. İla yevmil-kıyam o adam için dua ve istiğfar ederler. Mesela; Allah bir lafzı şerifinden, bir adamın zikrinden bir diğerinin adedi harf ki; beş, bir diğerinin ise elif üç harften mürekkebdir. Lam üç harflidir. Bu minval üzere melek halk buyurulur.

Ehl-i Kıblenin Olgunluğu

Bu kemâl ancak ehl-i kıbleye ve size mahsustur. Ğayrilerde olmaz. Cenab-ı Hak dünyaya hitaben; bak benim ahbab ve doslarım senden i'raz ettiler (yüz çevirdiler). Dünya, Ya Rabbi, hele onlara bela ver, dostluklarını muhafaza ederler mi? diye arz eder. Bu ahibbullah'a bela, musibet mu'sab olur, dökülür, dosttan gelen bu atiyeye, merhaba merhaba diye hoşnut ve razı olurlar. Bu defa bunlardan bela ref' olur.

Cennet: Ya Rabbi eğer senin dostların benim ziynetlerimi görseler, seni bırakır, benimle meşgul olurlar diye, arz eder. Bu dostlara cennetin ziynetleriyle bunlar ebeden, katiyyen onunla meşgul olmayarak, mahbub-u hâlikiyle olurlar.

Cennet: Ya Rab ben bunlara müştakım (özlemim var), bunları benden ayırma diye temenni niyaz eder. Cenab-ı hak bunlar benim için ve ben onlar içinim. Ben bunlara ve bunların muhabbetine bir şeyi şerik etmediğim gibi bunlar bana ve benim muhabbetime bir şeyi şerik etmezler, diye ferman buyurur. Ya Rab bizi bunlardan et, ayaklarının toprağı yap. Âmin.

Ehlüllah hazeratı üç şeyi vasiyet ederek, buyururlar ki: bizim bu vasiyetimizi, akil olup, tecrübe sahibi olanlar, kabul ile çok menfaat bulurlar. Tecrübesiz olanlar ise, ihmal ederek zarara düşerler. İlmi üç kimseden ahz etmek caiz değildir. Mütekebbirden (Kibirlilerden), ehl-i bidattan ve mukallidden (taklitçilerden).

Kaab bin Ahbar Hazretleri buyururlar ki; Cenab-ı Hak, iki kelime yazarak arş-ıa'zamın bir tarafında saklamıştır. Meleklerin bile haberi yoktur. Lakin bizim ma'lumatımız oldu ki o da şöyledir: Bir adam ne kadar abid

(ibadet eden kimse), zahid (ahiretine zarar veren şeylerden kaçınan kimse) olursa olsun. Mademki o, hem cinsinden ğayriyle (fasık, facirlerle) mülakat ve müsahebet eder, onun cümle ibadeti ve taatı mahv olarak onu fasıklardan ederim. Bir adam da ne kadar fısk ve fücuru olsa, mademki o kişi süleha (salihler), ebrar (doğrular) ve ahyar (hayırlılar) ile mülaki ve musahip olur, onun da cümle günahlarını mağfiret buyurarak, onu muttaki (takva sahibi) ve salihlerden ederim. Elhamdülillah, sümme elhamdülillah.

"Kâmil bile, ehl-i ma'siyet, ehl-i hevâ ile buluşsa o da bozulur, haberi olmaz". Bu benim şeyhim, senedim, mürşidim, ruhum kaddesullahul-aziz'in sözüdür. "Kalb, haramullahtır. Haramullah'a Allah'tan ğayrini sokmak, haramdır".

Aleyhissalatu vesselam Efendimiz (s.a.v) Hazretleri; bir adama dört şey verilirse, onun mukabilinde Cenabı-Hak da, ona dört şey ihsan eder buyurmuştur:

(1) Bir kişi, hakkı zikir ederse, Cenab-ı Zü'l-celâl Hazretleri de onu zikir eder. Ayet-i Celile (Bakara: 152): *"Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin"* buyrulmuştur.

(2) İnsan yani mü'min, duaya muvaffak olursa icabet-i Rabb'a mazhar olur. Ayet-i Celilede (Mü'min: 60): *"Bana dua edin, duânıza cavap vereyim"* buyuruluyor.

(3) Niam-ı-Rabbaniyeye şükre muvaffak olursa, mezid-i ni'metle müşerref olur. Ayet-i Celilede (İbrahim: 7): *"Şükrederseniz elbette size nimetimi arttırırım"* buyuruluyor.

(4) Tövbe ve istiğfara muvaffak olursa, mağfiret olunur. Ayet-i Celile'de (Hûd: 90): *"Rabbinize istiğfar ediniz"* buyuruluyor.

Helâk-i ümmet, iki şeyle olduğu hadis-i şerifle sabittir. Biri ref'i ilim (ilmin kalkması), diğeri de dünyaya rağbet etmek ve onun cemiyle meşgul olmaktır.

"Zamanımızı ayıplıyoruz, bu ayıp bize aittir. Eğer zaman dile gelseydi bizi anlatırdı. Kurt kurdun etini yemez. Fakat biz bazımız, bazımızı açıkça yiyoruz". İmam Şafii söylemiştir (Rahimallahu).

Yani sen zamanımızı ta'yib edersin, ayıp bizimdir. Eğer zaman tekellüm etse (konuşsa), bizi hiciv eder. Kurt, kurdun etini yemez, lakin bazımız bazımızın etini eklerdiz (yeriz).

Hey hat! Zatın biri şeytana sual etmiş ki, ne yapayım da senin gibi olayım? Hiç böyle bir şey mi olur? Benim gibi olmayı herhangi bir kimse arzu eder mi? O zat, yine ısrar eder. Şeytan der ki: Ebeden namaz kılma, bundan başka

olur olmaz yalan söyle. Bir de doğru olan her şeye yemin edersen benim gibi olursun. O zât, Allah'a kasem ederim ki ben müddet-i ömrümde ebeden namazı terk etmedim. Bir de hiç yemin etmedim, der. Şeytan hayret ve hasret ederek, ben de ebeden âdem evladına nasihat etmedim, doğru söylemedim, diye kasem eder. Beni senin gibi kimse aldatmadı diye ızhar-ı hiyanet ve hasret eder.

Ahlakullah ile tahallukun iki yolu vardır: Birincisi; zikrullah ile mücahede, ikincisi ise isan-ı kâmil ile mücalese (oturma) ve müsahebettir (sohbettir). Müridin işi, mürşidin gönlünü yaparak, ona girmekle tamam olur.

Bu azim iş, müride melek ahlakını himmet ve ahval, akval ve meşrebine tabi olmalıdır ki işi görüle. Bu, Hadis-i Şerif ile sabittir.

Dört şey; dört şey için olur, dört şey için de olmaz. Bunlar şu şekildedir: Dünya ibret için olur, imaret için olmaz. Ömür ubudiyet (kulluk), ma'rifet, kurbet, vuslat-ı Mevla için olur, tana'um için olmaz. Mal infak için olur, imsak için olmaz, ilim amel için olur, ğayri için olmaz. Sadaka resullallah, "Âlimlere sorunuz, hikmet sahibi kimselerle oturunuz, büyüklerle mücalese ediniz". "Benim şefaatim ümmetimin büyük günah işleyenlerinedir".

Mü'min Ruhun Kabzı

Azrail aleyhisselam kabz-ı ruh-i mü'min için ağzından müracaatla, mü'min münazaa ederek; yok buradan olmaz, der. Zira bu ağız zikrullah etmiştir, Kur'an'ı Kerim okumuştur, *emr bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l-münker* etmiştir, diye ta'dad eder. Azrail aleyhisselam Cenab-ı Hakk'a arz eder, başka a'zasına müracaatla, emr-olunur, gözüne müracaatla, mü'mine buradan da kabz-ı ruh edemezsin, zira bu göz Kur'an'ı azimüşşana nazar etmiştir. Azrail aleyhisselam eşyaya bakarak, etkiya (takva sahipleri), evliya, süleha (salihler) ve ihvan-ı ba-safa yüzlerin görür. Ele müracaatla, bu el sadaka vererek, ayak, fi-sebillah yürüyerek camiye gitmiş, Allah cemaatinde bulunmuştur. Her a'za isti'mal olunduğu menafi-i adideden bahs edilmiştir. Azrail aleyhisselam tekrar Cenab-ı Hakk'a arzında, cevaben: "Benim ism-i zatımı Allah (c.c) içine yazda göster" diye ferman buyurur. Mü'min mahbub-u hakikisinin ism-i şerifini gördüğünde, iştiyaktan hemen canını teslim ile hiç mevt acısını duymaz.

Ah, mü'min indellah çok aziz. Çok büyük, çok kıymetlidir. Rabia-ı adeviye hazretlerinin vefatı karib oldukta, iptida gülmüş, sonra ağlamış, Sonra teslim-i ruh etmezden, keyfiyetten sual etmişler, cevaben onun için güldüm, mahbub-u hakikiye gidiyorum, ağladığım ise, artık o âlemde zikrullah edemeyeceğim, zikrullahtan mufarakatımdan dolayı ağlıyorum. Kadsellahu sırrahal-aziz.

Rabiatü'l-Basriye ise yetmiş, seksen yaşında bir cariye kadın iken, bu hakikatı bularak, hem de diyor ki; "Ya Rab ne vahşetli zamandır, o zamanlar ki seni zikretmeden geçmiştir".

Feth-i Musili Hazretleri'nin iki arife kerimesi, hicaza giderken beytullah görüldüğünde, hemşiresinin birisi diğerine şöyle der: Bu görünen benim Rabbimin beytidir. O da evet der, hemen bir sayha ederek vefat eder. Diğer hemşiresi de ellerini kaldırarak: Ya Rab hiç olur mu ki, bu hemşirem sana mülaki ola da ben kalayım. Aman Ya Rabbi, nefsimden sana şikâyet ediyorum. Ah, ah ederek o da teslim-i ruh eder.

Bu zaman ahalisi Cenab-ı Hakk'ın beytine de bizi bırakmıyor. Bu ne musibettir, bizim başımıza geldi ve geliyor?

Sünnet-i kadime-i ilahiye böyledir. İbtida emirde ibadına, lütuf ve ihsanıyla muamele buyurur. Eğer bu kul kadrini bilerek şakir ve ubuddiyet, ma'rifet ve kurubat-ı hazretine sai olduysa cemaliyle o kulun işi başa gider, olmadıysa celal tecellisiyle onu müptela kılar, bununla da ıslah olmadıysa, artık o kulu nefsine, dünya ve hevâsına, şeytana ısmarlar. Nazar-ı rabbanisini ondan alır. İşte musibetin sonu ve nihayeti yoktur. Allah muhafaza buyursun. Âmin.

Hadis-i şerifte "Yalan, şirke muadildir (eşittir)" diye emir buyurulmuştur. Ayet-i kerime delil olarak tilavet buyurulmuştur. Ayet-i Celilede (Hac: 30): *"Artık putlara tapma pisliğinden kaçının, yalan sözden de kaçının"* buyrulmuştur.

Aleyhisselatü vesselam Efendimiz Hazretleri Hulefa-ı Reşidinden ve ashab-ı güzinden razı olduklarını: "Size sünnetimi ve raşid halifelerimin sünnetini gerekli görürüm". "Ashabım yıldızlar gibidirler, hangisine iktida ederseniz (uyarsanız) doğruya muvaffak olursunuz". Hadis-i şerifleriyle beyan buyurmuştur.

Bundan sonra da mü'min, "kâmillere iktida (uyma) ve ittibaa razı olduklarına da" "Mü'minlerin güzel gördükleri şey Allah katında da güzeldir". Hadis-i şerifiyle işaret ve ferman buyuruluyor.

Evet, bu hadiste mü'min mutlak zikir olunduğundan kaide kemale masruftur. Buradaki her mü'min değil, kâmilleri muraddır.

Enes bin Malik Hazretleri'ne taraf-ı eşref-i nübüvvetten: Sana bir şey ta'lim edeyim mi ki yahut haber vereyim mi ki; mizanda sakil, kendisi amelde hafif ola, diye buyurulmuş. Hazreti Enes Ya Resulallah haber ver, diye arz eder. Cevaben "Sıhhat-ı hüsnü ahlak ve malayaniyi terktir." buyurmuştur. Zatın biri

bir adamı görmüş ki; kar üzerinde yatıyor, altından da terler akıyor. Sen soğuk hissetmiyor musun diye sorar. O kişi de şöyle cevap verir: "Muhabbetullah ile olanlar soğuğu duymazlar". Alamet-i muhabbet nedir diye, sualinde; senden olanı gayet az, mahbub canibinden olanı gayet çok görmendir. Az bile olsa bana bir nasihat et diye arzında: Sen Allah için ol, o zaman Allah da senin için olur, diye buyururlar. Allah ondan razı olsun.

Biz, bizi hiçe sayar küçük görürsek, düşmanlar bize kolay yol bulurlar. Lakin biz, bizi ta'zim edersek iş döner. Evet, Musa aleyhisselam'a Tur-u Sina'da "Sen mukaddes Tuva vadisindesin, na'leynini çıkar" buyuruluyor. Nere var ki mukaddes olmaya, nere bulunur ki hak orada hazır olmaya, ancak biz Musa (a.s) olalım!

Nefis ve Hevadan Kurtulmak

Üç türlü hürriyet vardır. Bunlar şöyledir:

(1) Abdin nefsi ve hevâya kulluktan kurtularak, Cenab-ı Hakk'a abd-i mahz devletini bulur ki, bu abd hürdur. Bu abd hürriyet-i kâmile ve mutlakayı bulmuştur.

(2) Bir de hürriyet-i şeriyye vardır ki; köle azadının mukabilidir.

(3) Erbab-ı hevânın uydurduğu hürriyettir ki; izarı kaldırmaktır. Bu erazili (rezilleri), ne kitap, ne Peygamber, ne Allah (c.c) terbiyesi, ne de kul terbiyesi kabul eder.

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz (s.a.v) Hazretleri bir hadis-i şerifinde: "Sizin indinizde büyük addettiğiniz günah, indellahda küçük, küçük zannettiğiniz günah, indellahda büyüktür". Zira evvelkinden tövbeyle dönmekle mahv u nabud (yok olma), küçüğüne israr etmekle büyük olması ağleb-i (büyük bir) ihtimaldir.

Tevhidin Dereceleri

Meratib-i tevhid dörttür. Bunlar: (1) Taklid, (2) İstidlal (Çıkarım), (3) İrfan ve (4) Şuhuddur (Görmedir). Bunun beyanı budur ki mesela: Zeydin sarayda olduğunu bir veya birkaç mu'temed zevattan işitmesi, iman-ı taklididir. Vüzera, vükela hıdem ve cümle bunları görerek, vucud-u sultana ittılaı istidlali, padişahı bizzat görmesi, inanması tevhid-i irfani ve sultana şiddeti-i kurb hasebiyle marifetle ondan maadasını görmemesi rütbe-i münteka-ı şuhuddur.

İstidlal ve taklid mertebesinden korkulur, yani zevalından. Cenab-ı Hak Musa aleyhisselama Ya Musa, sana güneşin ziyası dokunduğu, mevcudatın hepsini benim yolumda infak etmek gibi bir ecir söyleyeyim mi, evet ya Rabbi, diye arz eder. Birisi nasın ezasına sabret, diğeri benimle sabret. Sonra ferman buyurur ki; bak ya Musa, bu mahlûkatın hâliki, râzıkı ve munin-i hakikisi ben iken, yine benim nimetlerimle bana isyan, şirk, küfür olunuyor, ben sabrediyorum, buyurdu.

Cenab-ı Hak Ermiya aleyhisselama vahiy buyurmuş ki, Beni İsrail'e söyle, Cenab-ı Hakk'ın evamirine imtisal ve nevahisinden ictinab etsinler, yoksa kendilerine azap ederim, Peygamber, Ya Rabbi bunlar cedden an ceddin (kuşaktan kuşağa) Peygamber evlatlarıdır, bunlara da azap eder misin? Cenab-ı Hak, değil onlar, onların ceddi İbrahim, Ya'kub ve İshak aleyhisselam benim evamirime imtisal etmeyip, nevahiy-i rabbaniyyemden ictinab etmeselerdi onlara da azab ederdim, onlara ikram ve ihsanım ancak benim evamirime imtisal ve nevahimden ictinabları yüzündendir, diye ferman buyurmuşlar.

Maahaza bu ayet-i celile bu babda kâfidir. Mahbub-u Huda aleyhi afdalüttahıyyat efendimizin şanı celil-i Muhammedileri (s.a.v) hakkında nazil olmuştur.

Este'îzü billah (Şuara: 213) : *"Öyle ise sakın Allah ile beraber başka bir ilâha yalvarma, sonra azaba uğrayanlardan olursun!"*. Artık sairlerinin hali ne ola. Allah, Allah….

Cenab-ı Peygamber aleyhisselatü vesselam; Cebrail aleyhisselama vücud-u hümayun-u risalet-penahiden sonra, dünyaya nazil olup olmayacağını sual buyurunca, namus-u Ekber, ba'del-Peygamber, on şeyin refi için on defa daha âlem-i arza nüzul olacağını arz eder.

Bereketin, rahmetin yani mü'minler birbirini sevmezler, hayânın ağniyadan, sehanın fukaradan, sabrın ümeradan, adlin ülemadan, amelin kurranın ve huffazın kalbinden ve bir de imanın refi için nazil olacağını arz etmiştir. Allah'a sığınırız.

İmam Şafii (Rahimehullah) hazretlerinin dostunun biri ğıyaben bir ayıp söylemiş. Halbulki haşa bu gibi zevatta ayıp olur mu? O dostuna müşarun ileyh bir beyt yazıyor. Mefadi bu ki: "Benim hakkımda bir şey söylediğini işittim, müteessir oldumsa da, min vechin ziyadesiyle mesrur oldum. Çünkü velev beni zem etmek (kötülemek) suretiyle hatırınıza getirmişsiniz". Radiyallahu anh.

Büyüklerimiz buyururlar ki; asr-ı saadette a'malı işlerlerdi, söylemezlerdi.

Zira buna icap yoktu. Sonra hem işler, hem söylerler olundu, daha sonraları ise işlemez, söyler oldular.

Bizim zamanımızda ise, ne söyleyen ve ne de işleyen kaldı, buyururlar. Birkaç yüz sene evvelki sözdür. Bilmem ki, bu zamana ne diyelim. Allah biliyor, amma belki kimsenin hatırına bile gelmez.

İlahi Cezbe

Aşkı herkes bir türlü tarif etmişlerdir. Lakin aşk Cenab-ı Hakk'a meyl-i batından ibarettir. Bu meyle cezbe buyurmuşlardır. Aşk "Cezbetün min cezebatil hak". Bu cezbeden derini haktandır. "Müştakların (özleyenlerin, göreceği gelenlerin) nefesinden bir nefes ins ve cinnin amellerine eşittir" diye haber varid olunmuştur.

"Kim İslam'ı din, Allah'ı (c.c) Rab ve Muhammedi resul olarak kabul eder ve inanırsa, imanın tadını tadar". Bu hadis-i şeriftir. Cemi' kemâlâtı cami', şeriat, tarikat, ma'rifet ve hakikat meratibine şamildir.

Efendimiz aleyhisselâtü vesselam diğer bir hadisinde: "Bana cevamiu'l-kelim (toplayıp bir araya getiren) olma (yeteneği) verildi". Yani az sözle çok ma'na ifade buyurduklarının beyanıdır.

Eşyanın üç türlü tesbihi vardır. Birisi halen, diğeri o şey ne için halk olunmuşsa o şeyde hizmet etmesi, tesbihidir. Üçüncüsü de; mahlûkat, mevcudat Vahidiyet-i Zü'l-Celâlı göstermeleri tesbihleridir. "Her şeyde Allah (c.c) için bir ayet vardır. Bu ayet Allah'ın (c.c) birliğine delildir". Mevlana Cami Hazretleri de: "Yeryüzünde her ne ki var, cümlesi Allah'ın (c.c) şeriki yoktur diyor", buyurdular.

Ehl-i şeriat nazarında gerçi eşyanın hayatı yoktur. Lakin ehl-i hakikat indinde, gizli bir hayat sırrı vardır. El insaf ve'l-merhamet, olur mu ki eşya müsebbih ola insan olmaya. Hakikat-ı insan ise hazret-i Hak için halk buyurulmuştur. Hılkat-ı eşya (Eşyanın yaratılışı) li-ecli Âdem (içindir) ve Âdem de benim içindir. Bu "bi" kelimesine insan, dünya ve ma-fihayı ve yüz bin canı feda etse yine pek azdır. Ne ise, eşya umumen hazret-i insana merbuttur (bağlıdır). Merbut ve mazhar (iyiliğe erişeme), ism-i kül olan insan-ı kâmil ki; kayyumu eşyadır. İnsan-ı kâmil sayesinde müsebbih olduklarından umumun ecir ve mesubatı (sevapları) o zatın defter-i a'maline yazılır. Bu sırra mebnidir, insan-ı kâmilin abdiyeti, bütün mevcudatın ubudiyyeti gibidir.

İnsanın Rabbu'l-âlimin Hazretleri'ne isyanı ise umum mahlûkatın, Hazret-i Hakk'a isyanı gibidir. Merbutiyet-i ma'neviye cihetiyle: "Allah'ın (c.c) ahlakıyla ahlaklanınız". "Allah'ın (c.c.) sıfatlarıyla sıfatlanınız" bu üç hadis-i kudsi cidden mesruriyet-i a'zamiyeyi mucib, ehadis-i kudsiyedendir.

Musa (a.s) "Ya Rab ben seni nerede bulurum" diye sual buyurduğunda; "Ya Musa bana yöneldiğinde, bana vasıl olursun" buyuruldu. Diğerlerinde, kendi zannında mutat olan culus-ı abd yanında bulunmak gibi halat ile Kemâl-ı kurbüyeti ve maiyeti hazreti İ'rac varid buyurarak: "Ben, beni zikir edenlerleyim" buyurmuştur.

"Senin bir şeyi sevmen, seni kör sağır eder". "Muhakkak Allah (c.c), dinleyenlerin himmetleri ölçüsünde nasihatçiye hikmet ilka eder".

Yusuf (a.s) vaktaki Mısır'a sultan oldu. Bir vezir ittihaz etmek icab etti. Cebrail (a.s) nazil olarak falan adamı vezir et. Min tarafillah icray-ı me'muriyet eder. Yusuf (a.s) o adamı getirtir. Gayet pejmürde, perişan bir adam bulur. Bunun hikmetini sualında: "Ya Yusuf bu o çocuktur ki senin Züleyha ile olan meselende, senin hakkında şehadet eyledi, diye arz eder. Bunun için Cenab-ı Hak bunu vezir eylemekliğin emir buyurdular.

Evet, bir defa kul hakkında olan şehadetin neticesi böyle olursa, ya Hazret-i Hakkı bu kadar tevhid ve şehadete muvaffak buyurulan bir mü'min nasıl olmak iktiza eder. Bundan i'raz edenin (yüz çevirenin) ahvalı nasıl olur.

Bu kelime-i tayyibede Hazret-i Hak, kendisini bizimle müşterek etmiştir. *"Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilâh olmadığına adaletle şâhitlik ettiler. O'ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir"*. Ayet-i Kerimesiyle (Al-i İmran Suresi, 18. Ayet) sabittir.

Hatem-i ümem hazretleri buyururlar ki: üç şeyde üç vakit ve üç halde nefse ziyade riayet etmek gerektir:

(1) Amel işlerken Cenab-ı Hakkın kendisini görür, bilir olduğunu bilerek, öyle amel etmeli ki sonradan risva olmaya (ayıplanmaya).

(2) Bir söz söylerken Cenab-ı Hakkın onu işittiğini unutmamak lazım, gafil olmamalıdır.

(3) Sükût bulunduğu vakitte, Hazret-i Hakk'ın ma'nay-ı zamrine ittılaı olduğunu teemmül ederek (düşünerek), mâsivây-ı Hazretten muhteriz (çekinme) ve müctenib (sakınma) olmalı diye buyururlar.

Aliyul- Havas Hazretleri'nden naklen Kutbud-din Şa'rani Hazretleri buyurur ki: "Eşedd-i azab ruhun salb olunmasıdır (idam edilmesidir). En mükemmel nimet nefsin salb olunmasıdır. Elezzi ni'met ve eşya ilm-i billahtır. İslam'da kemal-ı edeptir".

Musa (a.s): Ya Rabbi, bu mahlûk benim hakkımda bir şey söylemesinler diye temenni eder. Hak Celle ve a'la: Ya Musa bunu kendi hakkımda bile yapmadım sana nasıl yaparım, diye ferman buyurdu.

Kelime-i Tevhid

Kelime-i tevhidin yedi kelimesi vardır. İnsanda da yedi a'za vardır Cehennemin de yedi kapısı vardır. Bu kelime-i tevhidin yedi kelimesi, yedi a'zayı islah eder. Bunun için cehennemin yedi kapısı o adama kapanır.

Kelime-i tevhidin yirmi dört harfi vardır. Ehl-i tevhidin yirmi dört saati, bu yirmi dört harf sayesinde mahfuz kalır. Beher (Her) saata bir harf mukabil düşerek sahibini muhalefetten saklar.

Kesret-i taam (Çok yemek) şehveti, kesret-i kelam (çok konuşma) hevâyı, kesreti menam (çok uyuma) tabiatı kuvvetlendirir. Kişi bu üç düşmandan kurtulursa kemalat hâsıl olur. Kurtulamazsa kemalattan mahrum kalır.

Avam, Havas ve Ehass

Ebu'l-Abbas Mürsi Hazretleri buyurur ki: "Mü'minler üç kısımdır. Avam, havas, ehas." Atâyâ-ı Rabbaniyeye muntazır olanlar mü'minlerdir. Atâyâ'nın kendilerine, hakan olduğunu bilerek muntazır-ı lika olan havas-ı ibaddır. Atâ'nın haktan hakka olduğunu zevken ve ma'nen bilerek ve kendilerini isbat etmeyerek muntazır-ı rıza olanlarda ehassı-ı ibaddır.

Muhakkikin demişler ki: "Kim tasavvufsuz fıkıh öğrenirse fasık olur. Kim şeriatsiz hakikat iddia ederse, zındık olur".

Halka-i zikir ve ihvan cemiyeti badi-i taharettir. Halka-ı zikiri melaike-i kiram kuşadırlar. Bilahere huzur-ı ilahiye gidip, yeryüzünde gördükleri halka-i zikri arz ederler. Halka-i zikirden kalktıktan sonra, behemehâl, mağfur kalır ve melaik-i kiram zikir nurundan halk olunur. Bu hadis-i şerifle ma'lumdur.

Ey ahiret kardeşim, müahat (kardeşlik) ruz-i cezada mucib-i adavettir. Ayet-i Celile'de (Zuhruf: 67): *"O gün Allah'a karşı gelmekten sakınanlar dışında, dostlar birbirine düşman olurlar"* buyuruluyor. Muahat hakiki ise, badi-i ğufrandır. Bunlar için havf (korku) ve hüzün yoktur. Düşman olanlar; yekdiğerini Allah (c.c) sohbetinden, ibadetten, evamire itaatten alıkoymuşlardır.

O günde, sen benim felaketime sebep oldun, Allah'tan (c.c) alıkoydun diye yekdiğerine adüv olurlar. Sahabe-i kiram; Ya Resulallah biz kimlerle konuşalım diye istizahlarına cevaben. Ahbabın en iyisi, insan zikir ederse onu

zikre daha ziyade teşvik eder, menahiden onu mene çalışır. Böyle ahbabdan büyük ahbab olmaz. İnsanın vech-i batınını hakka dönderir. Böyle ahbabın edeceği iyilikten, daha büyük bir iyilik olmaz.

İnsanı zikir ve fikirden sohbet-i mevladan, ibadetten ve evamire itaatten alıkoyan ise düşmandır. Sen namaza gitmek istersin o seni men eder. Bundan hazer lazımdır. İzahatında bulunmuştur.

Mürşid-i İzam hazeratının, müridanına öyle bir ittisal-ı ma'nevileri vardır ki; saniye-i vahide de onlardan intifak etmezler. Onun için müridin bu ittisalden haberi olup, her halde ve hareketinde şeyhinin bundan haberi olacak diye bir şey yaparsa pek aldanır, bundan pek ziyade hazer lazımdır.

Cenab-ı Hak ayet-i Celilelerde:

(Maide:35): "Ey iman edenler! ***Allah'a karşı gelmekten sakının****, O'na yaklaşmaya vesile arayın ve O'nun yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz". (Bakara: 153): "Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki,* ***Allah sabredenlerle beraberdir"****.*

(Maide: 23): "Korkanların içinden Allah'ın kendilerine nimet verdiği iki adam şöyle demişti: "Onların üzerine kapıdan girin. Oraya girdiniz mi artık siz kuşkusuz galiplersiniz. Eğer mü'minler iseniz, ***yalnızca Allah'a tevekkül edin"****.*

(Nisa: 59): "Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, ***onu Allah ve Resûlüne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzeldir****"* buyurmuştur. Ayet-i Celilelerde; Ey mü'minler, siz ittika edin (sakının), benden istiane edin (yardım dileyin), tevekkül edin, umurunuzu (işlerinizi) bana havale edip, tefviz edin (bana bırakın), buyrulmaktadır.

Rabıta

İsmail Hakkı Hazretleri, tarikatta vüslat-ı seria için olan usulları ta'dat buyurduktan sonra en akrab (yakın) usul olan rabıta-ı şeyhi ziyade tavsif ve ta'rif buyuruyor.

Kur'an-ı Kerim de "şecere" kelimesi birçok yerde, bilhassa dört yerde zikir olunmuştur. Biri şecere-i zakkumdur. Diğer üçü ma'lum olan ayetlerdeki seceredir ki; Şeyh Efendimiz Hazretleri bu şecerelere insan-ı kâmil ma'nası verirlerdi.

Biri, *"Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de*

batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile neredeyse aydınlatacak (kadar berrak)tır. Nur üstüne nur. Allah, dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah, insanlar için misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir" ayetindeki (Nur: 35) şeceredir. Dikkat ediniz bu ayet, baştanbaşa insan-ı kâmili ta'rif ediyor.

Diğeri Sure-i Yasin, 80. Ayet'teki; secere-i ahdardır (yeşil ağaçtır). Ona yaklaşınca insan, derhal ikad olunur. *"Allah, sizin için yeşil ağaçtan ateş yaratandır. Şimdi siz ondan yakıp duruyorsunuz"* buyurulmuştur.

Diğeri; Secere-i tayyibedir. *"Görmedin mi, Allah güzel bir sözü nasıl misal getirdi? (Güzel bir söz), kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir"* ayetidir (İbrahim Suresi, 24. Ayet). Bu ayet-i celiledeki şecere, insan-ı kâmilden başka Allah'a yol bulunmaz. Buna göre insan-ı kâmile hizmet lazımdır. Ona olan ihtiyacı bilmeliyiz.

Muridin zikri "Hüve'l-Mevla" yani "Hu" olmalıdır. Enfas cariyedir. Fikrimizi, duhul ve hurucunda enfasımıza vermeliyiz. Zamirimizi Allah (c.c) ile etmeliyiz. Nakşilerin kelime-i semaniyesinden ve erkân-ı tarikattan birisi de: "Hûş derdem" değil midir? Her nefeste Allah (c.c) ile olmalıyız. Hak bize, bizden yakın olduğunu zatı haber veriyor.

Evet, bizimle beraber, bize bizden yakındır. Fakat bu kurbiyetin kem ve keyfiyetini biz bilemeyiz. Yalnız biz emr-i ilahiyi biliriz. Allah'ın (c.c) bizimle beraber olduğunu teemmülle işimize devam ederiz.

Böyle olursa, Cenab-ı Hakkın hazır olduğunu bilir, ne varlık, ne ma'siyet, ne diğer fenalığa, ahlak-ı zemimeye (beğenilmeyen ahlak) cüret edemeyiz, hayâ ederiz. Hayânın en büyüğü Allah'tan (c.c) istihyadır.

Hz. Âdem (a.s)'a Cebrail (a.s) üç şey getirmiştir. Bunlar akıl, ilim ve hayâdır. Hz. Âdem aklı almış, diğerleri de ona refakat etmiştir.

Yaptığımız ma'siyetler kâfidir. Hz. Âdem (a.s) bir kerre bir zelle işledi, cennetten çıkarıldı. Biz bu kadar m'asiyetle nasıl cennete girebiliriz! Kabil değil giremeyiz. Cenab-ı Hak tövbe edenleri ve iyi temizlenenleri sever. Ayet-i Celilede (Bakara: 222): *"Şüphesiz Allah çok tövbe edenleri, çok temizlenenleri sever"* buyurulmuştur.

Hz. Âdem (a.s) bir zellesi için, iki yüz sene lâyenkati' (kesintisiz) ağlamış ve *"Dediler ki: 'Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz"* demiştir (A'raf Suresi, 23. Ayet). Biz bir kere "Ey Rabbimiz, biz nefsimize zulüm ettik" dedik mi insaf edelim.

Taat, emre imtisal bize zor geliyor. Ayette Cenab-ı Hak (Bakara: 185) *"Allah sizin için kolaylık istiyor, güçlük çekmenizi istemiyor"* buyurdu.

Bize zor görünüyorsa da, bu usur (zorluk) hakikatte neticede yüsürdür (kolaylıktır). Halkı su-i zanna düşürmemek lazım. Hz. Peygamber'in (s.a.v) sahabe-i kiramdan birine, yanında oturan kadın için, bu Hafsadır dediği gibi. Bu böyle olduğu gibi halkın hüsnü zannına göre amel etmek de lazımdır.

İmam-ı'Âzam efendimizin, kırk sene, yatsı abdestiyle sabah namazını kılar diyen bir kadının, diğer kadına va ki' şahadetini boşa çıkarmamak için yatsı namazının abdestiyle sabah namazını eda buyurmaları gibi. Radiyallahu anh.

Dervişin biri, bir cami köşesinde otururken, orada birkaç gün eğlendiğini gören imam, senin idaren ne yolda sormasına, o zat Allah kerimdir diye verdiği cevaba imamın kanaat etmemesi ve en nihayet, bir Yahudi bana akşamdan akşama yemek gönderiyor demesi üzerine, imam mutmain olarak, iyi işin yolunda demesi, Allah hakkında su-i zandır.

Amellerimiz Resulullah'a Arz Olunur

Sallallahu aleyhi vessellem Efendimizin (s.a.v) zaman-ı saadetlerinde olsaydık onun şeriatıyla, ona gelen kittab-ı münzeleyle amil olurduk, ma'siyet mi işlerdik, elbette şeriatıyla, sünenetiyle amil olurduk. İşte bugün de öyledir. Peygamber Efendimiz (s.a.v) kabr-i saadetlerinde ravzay-ı mutahharalarında haydirler. Ehadis-i şerif ile de sabittir. Ümmetinin a'malı her akşam kendisine arz olunur, iyiliklerinden mesrur, fenalıklarından mahzun olurlar.

Ey müslüman, neden Peygamber Efendimizi mahzun edelim? Bu layık mıdır?"Cenab-ı Hak tıybdır, tiybi sever". Hadisi-i şerifinin mealini muhakkikini kiram, tiybi a'mal-ı salihat (iyi amel), ahlak-ı hasene, ahval-ı batıne ve esrar-ı mutahharadır, buyururlar.

Mi'rac-ı Peygamberi iki suretledir. Bunlar; cismani ve ruhanidir. Cismani malum, avdet-i hümayunlarında emr-i ilahiyle beş vakit namazı ümmetine hediye getirdi. Bu namaz da mü'mine, mi'rac-ı cismani oldu. "Namaz mü'minin mi'racıdır". Namaz, Allah ile kul arasında sıladır". Namazlarında ve sair vakitlerindeki üns ve huzurumuz Peygamberimizin ruhani mi'racıdır, ona mukabildir.

Cenab-ı Hak, bu ümmeti hayırlı ümmet etmesinin ve ümem-i salifiye (geçmiş ümmetlerin) şahidlikle afdal eylemesinin sebebi; emr-i bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l-münker ettiklerinden dolayıdır. Gerek nefsi için, gerek halk için bu emri, bu nehyi yapmak lazımdır. Bu yapılmazsa o şeref zail olur (devam etmez). Bundan da maksat, bu din kaim olsun içindir.

Sahabe-i kiramın iyilikleri bu sayededir. Onlar bu dinin zahirini ve batınını bize isal ettiler. Yalnız zahiriyle bu din tamam olmaz. Cenab-ı Hak Ayet-i Celilede (Maide: 3): *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım, sizin için din olarak İslâmiyeti beğendim"* buyuruyor.

Batın emrini yapmayanın dini ikmal olmamış ve ni'meti tamam olmamıştır. Cenab-ı Hak kemal-ı dinden razı olmuştur. Yoksa bu din ikmal olmuş, ni'met tamam olmuş olmaz. Artık bundan sonraki mühdesat merduddur (reddedilmiştir). Peygamberimiz de öyle buyurmuştur. Yalnız, yapmayan için dinin kemâl ni'metinin tamamı, henüz yok demektir.

Peygamberimiz, her âlim ile hem sohbet etmememizi emir buyurdular. Âlim o dur ki: İnsanı beş şeyden beş şeye ulaştıra! (1) Şekten yakine, yakin (kesin olarak bilen) ise Cenab-ı Haktır, huzurdur. (2) Riyadan ihlasa, ihlas ise huzurdur. Hatta bakın ki; o meşhurdur; Cebrail aleyhisselam, Peygamber Efendimiz'e geldi. İslam'dan, imandan, ihsandan sordu. Her cevap aldığında "Doğru" dedi. Bir rivayette ihsandan sorduk da cevap alınca, sukut etti. Niye çünkü mertebe-i ihsan, mertebe-i ihlastır. Onu bilmiyordu, bir şey demedi.

İhlas deyip geçmeyelim. İhlası sormuşlar, Peygamber de Cebrail'e, o da Cenab-ı Hakka sormuş, verdiği cevap: "İhlas bir nurdur ki! Ben sevdiğim, istifa ettiğim (bağışladığım) kullarımın kalbine ilka ederim" buyurdu.

Nur, işte o nurdur. Bak, ihlas ne imiş. Hançer, kılıç kendi kınını kesmez. Hançer kendine kabza yapamaz. Bir üstada, başka bir ele ihtiyaç vardır ki, kendine kın kabza yapsın. İnsan da bir insan-ı kâmile muhtaçtır.

Bir havuz, üzerindeki çerçöpü sürüp götürür, Fakat kendi içini temizleyemez Keza bizim de içimizi temizlemek için bir üstada ihtiyacımız vardır.

Dikkat ediniz dikilmiş bir elbiseyi, terziye götürsek terzi onu dikmez, zira dikilmiştir. Elbiseyi ta'mir de etse ustalığı belli olmaz. Ona hamdan kumaş götürmeli ki ustalığı ma'lum olsun.

Cenab-ı Hak da, varım diyene bir şey yapmaz. Yok olanda kemâlât-ı ilahiyesini tecelli ettirir. Onu kendine ayine eder, ta ki sun'ullah'ı müşahede olunsun. Bir de şuna dikkat ediniz. A'mal-ı zahire ne kadar salih olursa olsun, ol havuza benzer ki duru ve berrak görünür, fakat dibini karıştırınca çamur çıkar. O su bulanır, reng-i aslisi de kayıp olur. Ha, işte, aman, içimizi temiz etmeye bakalım. Biz bunu yapamayız, dediğimizi bir üstada yaptıralım.

Kutbud-din Şa'rani diyor ki: Cenab-ı Hakk'ın bana ihsan ettiği nimetlerden bir de: beni ümmi bir şeyhe sevk etti. Çünkü şeyhi Aliyül-Havas ümmi idi, fakat pek büyük bir zat idi.

Bir adam ihram giymezse, vakfe yapmazsa, kurban kesmezse, yalnız beyti tavafla hacı olmaz. Fetva böyledir. Tecerrüd (Allah'a yönelme) ihramını giymedikçe, nefsi kurban etmedikçe, hacı olmak mümkün değildir!

Hz. Musa (a.s) Tura giderken Ben-i İsrail salihlerinden birine rast geldi. Bir yandan da ibadetle meşgul imiş. Hz. Musa; bu güneşin altında niçin ibadet ediyorsun? Gölge bir yere git, o da caizdir. Senin için Tur'da Cenab-ı Hakka bir şey arz edeyim mi? Adam, evet Ya Nebiyyellah, falan kulun böyle meşguldür, senin rızana taliptir, diye arz et, diye söyler. Hz. Musa Tur'a gider. Ba'del-mükâleme, ayrılmak ister Cenab-ı Hak buyurdu ki; Ya Musa falan kişi sana bir şey söylemişti, onu da söyle. Evet, Ya Rabbi, sana ma'lum, bu kulun böyle dedi, ferman buyurulur ki: Ya Musa ona söyle, yüzbin sene ibadet etse, ne yapsa ben onu cehenneme koyacağım. Hz. Musa avdetinde (dönüşünde), o adama rast geldi, emr-i ilahiyi tebliğ etti. Cevaben o adam der ki: ister cennet, ister cehenneme koysun o Rabbimin bileceği iştir. Ben Rabbimin emrine razıyım, yalnız kendisi benden razı olsun. Ne yaparsa yapsın. Hz. Musa tekrar bu söylediğini, Tur'da Cenab-ı Hakka arz eder. Cenab-ı Hak; mademki o kulum benim meşietime, irademe, emrime münkad olmayı (itaat etmeyi) ihtiyar etti (seçti), ben de kendisini, kendim için ihtiyar ettim, cennetim de, rızam da, likam da onun içindir, buyurdu.

Şeyhû'l-islâm Abdullah Elensari Hazretleri diyor ki: Ya Rabbi, eğer bana ruz-i mahşerde müsaade ederde, söz söylemeye lutuf ve me'zuniyet lutuf buyurursan üç şey derim; birincisi Ya Rab ben ne kadar secde ve ubudiyet (kulluk) ettimse, gönlümü yokladım, senden başkasına secde ve ubudiyet bulamadım, eğer bu senin indi ilahiyende hak ise beni ona bağışla. İkincisi, ben seninle olmak arzu ettim, başkasıyla olmayı arzu etmedim. Üçüncüsü, ben senin muhabbetin taşıdım, başkasıyla muhabbet benim hatırıma gelmedi, işte beni bunlara bağışla. Bunlar makbul şeyler ise bizim de böyle yapmamız lazımdır.

Cenab-ı Hak bir taraftan: "Allah yeryüzündeki her şeyi sizin için yarattı" buyuruyor. Bir taraftan da bizi dünyadan, birçok emirleriyle tahzir (men) ediyor. Bu nasıl şey.Hülasa "le küm" de. "Lam" Lam-ı nafiyedir, diyorlar. Yani demektir ki; siz menafiinizi; dünyevi ve uhrevi menafiinizi, belki kendisine vüslat menafiini te'min edecek şekilde kullanınız, yok böyle olmazsa, o sizi Allah'tan dûr (uzak) olmaya sebep olur. İşte bu fenadır, fenadır.

Buyurdular ki; dört şeyi terk eden, dört şeye nail olur. Zekât, sadaka, infak hakkındaki ayet-i kerimeler hep böyledir. Hususiyle infakta: *"Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne*

harcarsanız Allah onu bilir". Ayet-i Kerimesinde (Âl-i İmrân: 92), en ziyade sevdiğinizi infak ediniz. Hususen "Bihi" deki "Ba" müsahabet için olursa: Cenab-ı Hakkın, verilen şeyde mana var demektir. Nefis ise en ziyade sevdiğimizdir. Onunla olduğumuz halde onun için vereceğiz ve ne için verdiğimizi bileceğiz. Yani nefis fanidir, bunları terk edince bakiyi buluruz. Üçüncüsü; nefsin düşmesini iltizam eden, Cenab-ı Hakka kesb-i kurbiyyet eder. Dördüncüsü: hatırlayamadım.

Nefis, Dünya ve Heva (nefsin arzu ve istemleri) Tuzaktır

Cenab-ı Hak; insanı Tîn-i lazibten, yapışkan çamurdan halk etti. Bu her şeye yapışır. İnsanı fenalığa yapıştırmaktan koruyacaksın ki Allah'a (c.c) vuslat edebilsin (kavuşabilesin).

Âdeme "dane" tuzak oldu. Bizim de danemiz tuzağımızdır. Bu tuzağa, gerçi düştük, ama bu dam bizim saadetimize baisdir (sebeptir). Tıpkı bir şahin gibi. Önce şahin tuzağa düştü, sonra terbiye edilerek padişaha makbul oldu. Padişah onu başının, kolunun üstünde taşır. Onunla kuşları avlardı. Biz de gayret edersek, böyle oluruz.

Nitekim Âdem'in tuzağa düşmesi, sebeb-i kemâli oldu. Mertebe-i hilafeti, cennette değil dünyada buldu. Her derdin dermanı vardır. Fakat dertsiz olanın dermanı yoktur. Kişi kendini emr-i ilahi (Allah'ın emri) ile amil (iş yapan) biliyor, tıbb (tıp) aramıyor. Kendini cennette biliyor, daha nereden tedavi olsun. Hâlbuki maraz (hastalık), kendinin sebeb-i helakidir, bilmiyor!

İnsana iki şey lazımdır. Biri Allah'ı (c.c) unutmamak, ikincisi, mürşidi unutmamaktır. Bu kâfidir. Başka bir şeye hacet yoktur. Çünkü Cenab-ı Hak "O sizinledir" buyuruyor. Yalnız bunu düşünmek kâfidir. Bahusus başka bir şeye hacet yoktur. Çünkü Cenab-ı Hak "Nerde olursanız o sizinledir." buyuruyor. Belki bunu düşünmek kâfidir.

Bayezid-i Bestami diyor ki: "Ben esbabı, kanaat ipliği ile bağladım, sıdk mancınığıyla, ye's denizine attım". Bazıları diyorlar ki: tevhid vahidi bulup tevhidi terk etmektir: Çünkü nefi ve isbat vehim (kuruntu, yersiz korku) erbabı içindir. Huzur ve üns-ü mevla ve ona tamamıyla kurbiyyet bulan için, nef mümkün değildir. Neyi nef etsin, neyi ispat etsin. Her dem onunladır. Mâsivâ olmayınca, nefi' olacak bir şey kalmaz.

Cenabı-ı Hak, ekseriyetle bir şeyin husulunu esbaba ta'lik buyurmuştur. Mesela, bir adamın kendine vusulu eğer, o adam falan kimseye gider, onun sohbetine müdavim bulunursa, bana vusul bulacak diye şart koyar. Gerçi

esbabsız da yapar. Mesela Hz. Abbas (r.a), kendi avanesiyle, aleyhissalatü vesselamı öldürmeye gidiyordu. Fakat netice ne oldu, ma'lum. Öldürmek şöyle dursun, bak Hz. Abbas (r.a) ne mertebeye nail oldu. Bunda esbab yoksa da, ekseriyeti esbaba talik buyurur. Onun için esbaba tevessül, mürşide mülazemet icab eder. Ayet-i Celilede (Maide: 35): *"Ey iman edenler! Allah'tan korkun, O'na yaklaşmaya vesile arayın ve O'nun yolunda çaba harcayin ki kurtuluşa eresiniz"* buyuruluyor.

İnsanın ağzında, kan olsa, bakılır kan galipse abdest bozulur, abdest almak lazım gelir. Tükürük galipse, abdest zail olmamıştır (bozulmamıştır). Bu bir mesele-i şer'iyyedir, insan her şeyi buna tatbik edebilir.

Mesela; nefsinde ahlak-ı zemime (beğenilmeyen ahlak) vardır. Ahlak-ı hamide (beğenilen ahlak) de vardır. Eğer ahlak-ı zemime (beğenilmeyen ahlak) fazla ise şüphe yoktur ki; o adam temiz değildir. Eğer ahlak-ı hamide (beğenilen ahlak) galip ise tahirdir. Yine bu adam tamamıyla temiz değildir. Tamamıyla taharet bütün bütün ahlak-ı zemimeden (beğenilmeyen ahlaktan) kurtulmaya mütevakkıftır.

Yahya bin Muaz Hazretleri buyururlar ki; "Cenab-ı Hakk'ın rahmet ve hikmetini şol kalbe ilka buyurur ki: dört şeyden hali ola. (1) Dünyaya meyil vermekten, (2) Rızık ğailesinden (derdinden), (3) Hasetten, (4) Ehl-i dünyanın şeref ve saltanatından".

Mevlana Halid Efendimizin, Şeyh Burak isminde bir halifesi olup, dilinde kekemelik varmış, o kadar âlim de değilmiş. Sultan Mecid zamanında İstanbul'a gitmiş. Padişah bir mesele için ülemaya müracaat etmiş, olmamış hal edip, pake çıkaramamışlar. Şeyh Burak demiş ki, ben hal ederim, fakat o şartla ki, Şeyhimin üzerine bir türbe yaptırsın, Sultan Mecide arz etmişler. Müvafakat etmiş, Şeyh Burak da me'seleyi hal etmiş, memnun olmuş. Mevlana Halid Efendimizin türbesini Sultan Mecid yaptırmış. Şeyh Burak da Mevlana Halid Efendimizin türbe kapısı önünde meftundur.

Mevlana Halid Efendimiz Musul tarafından birisine hilafet vermiş, buyurmuş ki; sana biraz da ilim göstereyim, o adam ilmi ne yapacağım demiş ise de, lazım olur diye her kitaptan bir varak yahut bir sahife göstermiş. Bu halife bilahare Musul'a gitmiş, oraya bir vali gelmiş. İlme pek meraklı imiş, gerek medreselerde, gerek tekyelerde ilim tedrisi olunacak, böyle olmayan tekyeyi kapatacağım demiş. Hakikaten birçok medreseleri de kapatmış. O vakit halife olan zata intikal etmiş. Mevlana Halid Efendimiz'in geçen emirlerinin esbabını anlamış. Ders okumağa başlamış, şöhreti etrafa dağılmış,

âlimlerde dersinde hazır olmuşlar. Bunun âlim olduğu ve bu tedrisi valiye aksetmiş, vali de gelmiş, bu ilme hayran olmuş. Demiş ki, efendim, Cenab-ı Hak beni demek ki buraya sizin ilminiz anlaşılsın diye göndermiş. Bundan sonra karışmam, ister ilim tedris ediniz. İster hatim okuyunuz, zikir ediniz. Ne yaparsanız yapınız, karışmam.

Bağdat Valisi pek âlim imiş. Bağdat eşrafından birinin mahdumunu (oğlunu) bir meseleden dolayı hapis ettirmiş ve idam ettirecekmiş. Pederi Mevlana Halid Efendimize gelmiş, benim bir tek oğlumu kurtar demiş. Ben ne yapayım validir diye, Mevlana Halid Efendimiz cevap vermiş ise de o adamın ısrarı üzerine, valiye bir yazı yazmış. Vali kabul etmemiş. Tekrar haber göndermiş, vali yine kabul etmemiş. Ismarlamış ki kendi âlim ise ben de âlimim. Beni ilimde mağlup etmeli, ondan sonra sözünü söylemeli. Onun üzerine, bir camide musabakay-ı ilmiyeye girişmişler. Mevlana Halid Efendimiz ne söylerse, o da aynı derecede cevap verir, o da bilir, o da bilir. Mevlana Halid Efendimiz azıcık gözünü kapar, başını eğer derhal vali aman efendim müsaade buyur, değil o adamın mahdumunu, bütün mahkûmu, bütün mevkufu bıraktırayım, der ve ayağına kapanır. Derhal mevkufların umumunu bıraktırır.

Valinin bir ağası varmış, o da bu mübahasede valinin arkasında dururmuş. Bu hale canı sıkılmış. Bir gün münasebet düşürerek, efendim onun kadar her şeye cevap verdiniz, nasıl oldu ki gözünü kapamakla, derhal ayağına kapandınız, diye sorar. Vali, nasıl gözünü kapadıysa benim de gözüm kapandı, baktım ki iki aslan üzerime hücum ediyorlar, derhal dahalet ettim de kurtuldum der. Ağası, efendim biz aslan falan görmedik der. Siz görmediniz, ben gördüm der vali.

Seven Sevdiğini Unutmaz

Ateş-i aşk ve muhabbet lazımdır ki bu iş görülsün. Çünkü şeyhe iyice rabt-ı kalp etmek ve onda fani olmak icap eder. Dikkat ediniz, insan birini veyahut bir şeyi severse artık onu unutamaz, hiç aklından çıkaramaz. Bunun misali pek çoktur. Mesela mecnun aşk ateşiyle muhabbetle leylayı unutmadı. Hatta bir gün leyla yanına geldi, konuşmak istedi, mecnun sen kimsin demiş, leyla ben leylayım demiş, mecnun, leyla bir olur, iki olmaz, git beni meşgul etme diye söyler. Bu sahabe-i kiram hazeratında da olmuş. Mesela Hz. Ebubekir (r.a) Efendimiz, Peygamber Efendimizi (s.a.v) pek ziyade severdi. Hatta o derece ki; Allah bile hatırına gelmezmiş ve bu halden pek ziyade korkarmış. Peygamber Efendimiz, sormuş ki: Ya Eba Bekir sende bir hal var,

nedir, diye ferman buyurmuş. Hz. Ebu Bekir (r.a) Efendimiz; Ya Resulallah, sana ma'lum, senin muhabbetin bana her şeyi unutturdu, Cenab-ı Hak bile hatırıma gelmiyor. Bu halden korkuyorum, acaba bir ziyan olur mu diye düşünüyorum, cevabını vermiş.

Peygamberimiz Efendimiz; buyururlar ki; zaten öyle olacaktır. Korkma iş doğrudur, bir şey olmaz. Bir vakit sonra bu hal zail olur (devam etmez). Bu kerre de Cenab-ı Hakkı unutamaz olur. Peygamber Efendimiz pek hatırına gelmez olur. Bu kere de bundan korkmağa başlar. Sallallahu aleyhi vesselam efendimiz ferman buyurdular ki; Ya Eba Bekir sende bir hal var, nedir, cevaben: Ya Resulallah sana ma'lum bu kere de Cenab-ı Hakkı pek seviyorum, unutamıyorum, zat-ı hümayunlarının o kadar muhabbeti kalmadı, bundan korkuyorum. Peygamber Efendimiz buyururlar ki hayır korkma. Zaten böyle olacaktır. Evvelki muhabbet bunun içindi. Şimdi ise güzel oldu, daha bir şey kalmadı, maksat hâsıl oldu. Bu diğer sahabe-i kiramda ve daha birçoklarında böyle olmuştur.

Mesela: Sevban (r.a) Efendimiz, pek ziyade zayıfmış. Bir gün saadetle sormuşlar ki: Ya Sevban senin bir hastalığın mı var, niçin böyle günden güne zayıf nahif oluyorsun? Cevaben, Ya Resulallah, hiçbir şeyim yok. Hiç bir yerimde illet, maraz eseri yok. Yalnız şu dert beni eritip çürütür ki ben şimdi bir dakika zat-ı hümayunlarından müfarakata (ayrılmaya) tahammül edemiyorum. Yarın ruz-i cezada, kıyamette zat-ı hümayunlarından bittabi bulunamayacağız, derecenizin feykinde derece yok. Biz cennete gitsek bile makam-ı saadetinize ermek muhal, biz ayrı düşeceğiz, Efendimizin müfarakatına nasıl tahammül edeceğiz. İşte bu düşünce beni böyle eritiyor, zayıflatıyor der.

Bu ayet-i celile nazil olur, estaizü billah (Nisâ: 69): *"Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine ni'met verdiği peygamberlerle, sıddıklarla, şehitlerle ve iyi kimselerle birliktedirler. Bunlar ne güzel arkadaştır".*

Nebi ve mürsele, şüheda ve esdikasına ve salihine ne ikram ederse bunlara da o ikramı edecektir. Orada beraber bulunacaklar. Gerçi mertebe-i nübüvvet başkadır. Fakat bunlara ne ikram olunursa, onları sevenlere de, o ikram olunacaktır. Bunlar aleddevam (sürekli) müşahede ve likay-ı Cenab-ı Mevla ile mütena'im (nimetlendirilmiş) olacaklardır.

El hâsıl, muhabbet lazım. Bir gün Efendimiz (s.a.v) Hazretleri hutbede iken içeriye bir a'rabi girer: "Eyne Muhammed, eyne Muhammed" der. Efendimiz ve sahabe-i kiram pek sıkılırlar. Huzur-u Peygamberi de böyle bir

şey olur mu diye, dışarı çıkarmak isterler. Peygamberimiz, dokunmamaları için işaret buyurur. Hz. Ali (r.a) Efendimiz, Resulullah'ı göstererek, işte o'dur. Diye a'rabiye söyler. A'rab-i huzur-u saadete teveccühle, selam verir. Efendimiz selamı alır. A'rabi "Metassaah (kıyamet ne zaman?) Ya Resulallah" der. Efendimiz de; kıyamet için ne hazırladın da, kıyameti soruyorsun, buyururlar. Adam Ya Resulallah hiçbir şey hazırlamadım, "Muhabbetullah, muhabbetullah, muhabbetürresulillah" der.Efendimiz de: "Elmer'u ma'a men ahabbe -*Beni seven benimle beraberdir*-" buyururlar.

Bu hadis-i şerif umuma o kadar meserret bahş eder, o kadar ferah ve sürur verir ki o güne kadar sahabe-i kiram arasında bu derece sürur ve mefharet olmamış. Çünkü bunların hepsinin derdi, Efendimiz (s.a.v)'den ayrılmamak onunla beraber bulunmaktır.

Biz hane-i ilahi olan kalbimizi yıktıkça, Cenab-ı Hak da, bizim evimizi yıkar. Bunda hiç şüphe yoktur. Onun hanesine hübb-ü dünya, ağyar doldurdukça, o hane daha niçin hane-i ilahi olsun. Orası şeytan, nefis malikânesi olur. O adamın başına gelecek de gelir.

Cenab-ı Hak Kahhar isminin mazharı olmasını da sever, ister. Fakat biz celal mazharı olacağımıza, cemal mazharı olalım. Celal mazharı pek çoktur. İş cemal ehli olmaktadır. Bizden talep lazımdır. Cenabı Hak ekseriyetle bir işin husulünü talebe meşrut kılmıştır. Talepsiz de olduğu vardır.

Meşeyıhtan biri yemen cihetine giderken bir müridi de birlikte gidermiş. Yolda kamışlığa tesadüf etmişler, Şeyh oradan biraz kamış kestirmiş, yürümüşler. Bir cemaate tesadüf etmişler ki bir davulcu davul çalıyor, diğerleri de eğleniyorlar. Şeyh müridine, emir etmiş ki, o davulcuyu bana çağır. Davulcuya söylemiş, davulunu bırakmış gelmiş, onu da alıp beraber gitmişler. Sahile gelince, Şeyh denize girmiş, yürümeye başlamış, yalnız denize girmeden evvel o kamışlarla davulcuya had vurmuş. Davulcu da şeyhin arkasında denize girmiş ve yürümeye başlamış. Beri tarafta mürid ben burada kaldım. Bu nasıl olur, Davulcu böyle oldu, ben kaldım der. Şeyh bu benim elimde değil ne yapayım, emr-i ilahi böyle. Yani böyle talepsiz de olduğu vardır. Fakat ekseriyetle, taleple olur.

Taleptede mücahededе bulunmak lazımdır. Ta ki Cenab-ı Hak gayret-i ilahiyesi icabı, nail-i emel etsin.

Aliyyül-Havas Hazretleri, bir kafile ile Hicaza gidiyormuş. Yolda yorulmuş yahut uykusu gelmiş. Devesini döndürerek bir ağacın dibine gider. Orada yatar, uyanır bakar ki, başı ucunda delikanlı genç bir emred (ergen) var. Aliyyül-Havas Hazretleri'ne ismini vererek, selam verir. Aliyyül-Havas Hazretleri ismini nasıl bildiğine taaccüb eder. Böyle genç olduğu halde, buralarda tek ve tenha dolaşmasının esbabını (sebeplerini) sorar. İsmini nasıl bildiğini sorar. O,

benim refik-i a'lam var, yalnız değilim. Bana her şeyi zatı bildirir. Aliyyül-Havas Hazretleri, yol azığın var mı diye tekrar sorar. O, ben onunlayım, ne vakit acıkırsam o vakit bana yemek verir der. Sonra der ki, sen kafilenden geri kalmışsın gözün yum der demez, Aliyyül-Havas-ı ümmi hazretleri uyur.

Bakar ki birisi gözünü aç, hayvandan düşeceksin diyor, Aliyyül Havas uyanır bakar ki kafilenin ortasında gidiyor. Genç de kayıp olmuş. Taaccub eder, Ka'be-i Mükerreme'ye gider. Tavafta o delikanlıyı görür. Bakar ki, Ya Rab ben gençliğimde seninle oldum. Senden beni ayırma. Şöyle yap, böyle yap diye dua ediyor. Sonra düşer. Bakar ki; ruhunu teslim etmiş.

Bari gidip kefen falan getireyim de, techiz, tekfinini göreyim der. Çarşıya gidip döner, gelir. Bakar ki yoktur. Burada bir cenaze vardı, ne oldu diye sormuş, kimse görmemiş. O gece Aliyyül-Havas Hazretleri rüya görür. Onu pek âli bir makamda bulur. Der ki sen benim muhatabım değil misin? O da evet der. Sen öldün ben kefen getireyim dedim döndüm sen ne oldun der. O beni sağlığımda alan, öldükten sonra beni kimseye bırakmadı. Ne yapayım, beni kendine götürdü. İyi, Cenab-ı Hak sana ne muamele etti, bana çok ikram etti, beni huzuruna kabul etti, buyurdu ki: ne istersin, dedim ki! Ya Rab ben senden başkasını, başka bir şeyi istemem, yalnız bir şey isterim, benim zamanımda olanları, bağışla affet dedim. Cenab-ı Hak, cümle mahlûkatı benim hürmetime affetti. Gel artık görüşelim de git diye söyledi. Müsafaha etti, Aliyyül-Havas Hazretleri uyanır, müsafaha ettiği elinde, acayip güzel bir koku var. O kokudan herkes koklar. Nakil ediliyor ki; Aliyyül-Havas Hazretleri ahirete teşrif edinceye kadar o koku elinden gitmemiş.

Muhabbet-i İlahi ile ağlayınız. Şayet ağlayamıyorsanız muhabbetiniz yoksa ve o dert ile ağlayamıyorsanız ağlar gibi yapınız, bu taklit tahkika erer.

Hadis-i şerif misali, kelime bir isme, bir fiile veya bir harfe mevzu olan şeye derler. Bu bir ilimdir. Ulûm-u zahiriye ve batınıye, her ikisi de şeriftir. Fakat bir ilim bizi Allah'a isal etmezse bir şeye yaramaz.

İşte insan da bir kelimedir. Bu da akval, ef'al ve ahvala mevzudur. Akvalımız (sözlerimiz), efalımız (işlerimiz), ahvalımız (hallerimiz) iyi olursa, insan insan olur. Kötü olursa, bu mana zail olur.

Sözlerimiz iyi olacak. "Ahsen-i akval (güzel söz) odur ki: Sözümüz Allah ve Allah'a müteallık (alakalı) ola". Cenab-ı Hak Ayet-i Celile'de buyurur ki (Fussilet: 33): *"Allah'a çağıran, salih amel işleyen ve "Kuşkusuz ben müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kimdir?"* buyuruldu. İşte o akval bizi iyi efala (fiillere) sevk eder. Efalimiz (işlerimiz) de güzel olur. Eğer efalımız güzel oldu mu, böylece Cenab-ı Hak da ahval-ı batınıyemizi hoş eder.

İman Yetmiş Küsur Şubedir

Peygamber Efendimiz (s.a.v): "İman yetmiş küsur şubedir: A'lası (En üstünü)"La ilahe illallah (Allah'tan başka ilah yoktur) demek", "Ednası (en aşağısı) da eziyet veren bir şeyi yoldan izale etmektir (kaldırmaktır). Hayâ da imandan bir şubedir" buyurdular (Nesai, İman, 16).

Bunun hakikati, müridanı terbiye etmek ve onlardan menahiyi izale etmek, nefisten geçirmektir. Bayezid-ı Bistami diyor ki: "İlahi bu aceb değildir ki kulların sana muhabbet ede, zira kulların burada, her vechile sana muhtaçtır, acizdir, fakirdir, sana muhabbet etmeye mecburdur. Fakat senin kullarına muhabbetin acibdir. Zira âlemlerden müstağnisin, hiç kimseye muhtaç değilsin. Böyle iken yine onlara muhabbet edersin, bu iş acibtir, gariptir".

İbadat-ı zahiriye kâfi değildir. Bu, insanı olsa olsa cennete götürür. Fakat vuslat, yine yoktur. Nâr-ı iftiraktan (ayrılık ateşinden) yine kurtulamaz. Daha doğrusunu söylemek gerekirse, buradaki dünya nimeti de, cennet nimeti de hep nefsanidir. Hâlbuki nefis, Allah'ın düşmanıdır. Düşmana Cenab-ı Hak ne için bu kadar nimet versin, vermez.

En iyisi İslam'ın batınını da yaparak, hakikaten arif olmak, onda fani olup, onunla baki kalmak her ni'mete mazhar olmak lazımdır.

Eğer visal ehli olmasaydı, hiç kimse cennete gidemezdi. Cenab-ı Hakk'ın, mü'mini cennete koyduğu, ehl-i visale hürmetendir, onların şerefinedir. Ehl-i visal bilasale diğerleri tüfeyli olarak cennete girerler.

İslam beş şey üzerine kurulmuştur. Bunlar şöyledir:

(1) Namaz: Namazın zahiriyle Cenab-ı Hakk'a kurbiyet mümkün değildir. Namaz miraca işarettir. Peygamberimiz bize hediye getirmiştir. Kendilerinin miracına mukabil, namaz da Müslümanın miracıdır.

(2) Oruç: Bu da hakikaten batıni melekiyet ve belki samedaniyet sıfatıyla, ittisaf içindir.

(3) Zekât: Zekât yalnız zekât vererek kurtulmak değildir. Zekât, tezkiye-i ahlaka işarettir.

(4) Hac: Beytullahı tavafla visal ehli olmaktır.

(5) Kelime-i şahadet: Cemalullahı müşahede edip ve daima onunla kalmaktır. Ya Rab bize müyesser eyle (kolayca nasip eyle). Âmin.

Yaratılıştan Gaye Muhabbet ve İrfandır

Sonra Peygamber buyurdu ki yirmi dört bin belki iki yüz yirmi dört bin Peygamber ve bu kadar evliya-ı kiram hep bizim vuslatımız içindir.

Sebeb-i hilkat; muhabbet ve irfandır. Gerçi illet-i ğaye "levlake, levlake (eğer sen olmasaydın)" ferman-ı ilahisiyle sallalahu aleyhi vessellem efendimizdir. Onun da esası yine, muhabbet ve ma'rifettir. Bu mâye bütün insanlarda mevcuttur. Bu benim işim değildir. Demek olmaz, o halde bu Peygamberler, bu kitap ve insandaki sır, hep bunlar beyhude olmak lazım gelir!

Cenab-ı Hak, herkes bir şeyin mazharı olur. Kimi celale, kimi cemale gider. Biz cemal ehli olmak isteyelim. Ona göre iş yapalım. Olmayacağını nerden biliyorsun. Feleke, meleke, hayvanat ve cemadata bu mertebe verilmedi, o sırr-ı ilahi sendedir. O bar-ı emaneti yüklenmekten dağ, taş iba etti (kaçındı). Sen yüklendin. Bu isti'dad (kabiliyet) sende var. Taahhüd ettin, söz verdin. İsti'datında bu var, daha durmak olmaz.

Biz aradan çıkararak, yine ğayreti Allah'tan bilerek sa'y etmemiz (çalışmamız) lazımdır. Evliyaullah'tan çokları "Ya Rabbi benim muhabbetimi halkın kalbine ilka buyur" diye dua etmişlerdir. Bunda iki sebep var. Birisi: Bunlar hilkattaki zuhuratı Allah'tan bilirler, işte onların muhabbeti de, halikin ilkaat-ı muhabbeti kabul edersek mesrur olurlar. İkincisi: Halk kendilerine muhabbet ederse, meclislerine gelir, sözünü dinler, kabul eder, müstefid olurlar, belki bunlarda onlar gibi ehl-i visal olurlar. Esas maksatları budur. Yoksa onlar mahlûku çoktan unutmuşlardır. Onların iltifatından, âdem-i iltifatdan geçmişlerdir.

Mahlûktan hiçbir menfaat beklemezler. Onlar bekâ ehlidirler. Onların mütevellisi, mutasarrıfı Hazret-i Allah'tır. Bağdad'da Hülefay-ı Abbasiye'den biri, bir müridden Şeyhin ahvalını sorar, o da böyle eder olduğunu söylemiş. Halife beğenmemiş. Mürid bu meselede bir hadis-i şerif okumuş. Halife bir şey diyememiş. O gece âlem-i menamda (uyku âleminde), Resulullah (s.a.v) Efendimizi rüyada görmüş buyurmuşlar ki: halkın seni sevmesine dua et, aman bu duadan hiçbir zaman ayrılma. Sabah olmuş, o mürid halifenin yanına gelince, çok ikram etmiş. Esbabını sormuş, Halife senin sayende Resulullah'ı rüyamda gördüm. Böyle emrettiler, bu mazhariyete senin sayende nail oldum demiş.

Hz. Musa Tur'a giderken bir Yahudi'ye tesadüf etmiş. Yahudi: Ya Musa Allah'a söyle ben kendine ibadet etmiyorum, kendini tanımıyorum, eğer Allah ise benim rızkımı kessin. Hz. Musa Tur'da ba'del mükamele, su-i edep olur diye bu sözü söylememiş, ayrılacağı vakit Cenab-ı Hak buyurmuş ki:

Falan Yahudi sana bir şey söylemişti, onu da söyle, Musa der ki: Ya Rab sana ma'lum ben nasıl arz edeyim, su-i edep (haddini bilmemek) olur. Zararı yok söyle diye emir, olunur. O Yahudi'ye söyle ben Allah'ım, rezzakım ister beni tanısın, ister tanımasın, ister bana ibadet etsin, ister etmesin. Onun beni tanımamasıyla, bana ibadet etmemesiyle, ben ulûhiyetimi, rezzakiyetimi terk etmem. Musa (a.s)'ın avdetinde (dönüşünde), Yahudi, Musa (a.s)'ma sorar. Hz. Musa böyle emir buyuruldu der. Yahudi der ki: Ya Musa bu din haktır. Benim edepsizliğime karşı Cenab-ı Hak bak, ne buyuruyor. Hakikaten ulûhiyet de bunu iktiza eder (gerektirir) ve kelime-i şahadet getirir, İslam olur.

Cenab-ı Hak bu kadar küffar ve füccarın rızkını veriyor. Senin, benim rızkımı neden kessin? Rızık için gam (sıkıntı) etmek olmaz. Kendine vacip değil iken mahlûkatın yarattıklarının rızkını veririm diye tekeffül buyurmuştur. İnsan Cenab-ı Hakk'ı nasıl unutur. Bu pek taaccüb olunacak bir şeydir.

Bizden söyleyen, gören işiten odur. İnsan, ruhu olmadan yaşar mı? Yaşayamaz. Ruh ise ondandır. Cenab-ı Hakkın kurbiyeti, maiyeti olmazsa, insanın bir an yaşaması kabil değildir. Herkese ve her şeye bir suretle maiyyeti, kurbiyeti vardır.

İnsan-ı kâmile zatıyla, sıfatıyla, esma ve ef'alıyla tasarrufatı haliyesiyle karibtir. Çünkü insan-ı kâmil mazhar-ı tamdır. Diğer insanlara sıfat, isim ve ef'alıyla karibtir. Hayvanata rezzakiyetiyle, cemadata kayyumiyetiyle, küffar ve füccara tasarrufat-ı celaliyesiyle karibtir.

Bizim gayret etmemiz lazımdır ki bize de tasarrufat-ı celaliyyesiyle değil, tasarrufat-ı cemaliyesiyle karib olsun. Elhasıl, bize bizden karib olan ve bizim varlığımız canımız ondan olan Cenab-ı Allah'ı unutmak olmaz. İnsan, nice ki mevcuttur, daha başka delile hacet yoktur.

Ğaybiyle onu hazır bilmek lazımdır. Bu onun varlığına delildir. Bu sözler tahkik olmalı, yani zevken bilmek, bulmak ve olmak iktiza eder. İşitmekle kalmayalım. İşittiğimizi iş edinelim, gönlümüzü, devamlı huzur ve hıfza çalışalım, ta ki meleke-i dil ve gönlün sıfat-ı lazımesi ola da, artık unutmak mümkün olmaya.

İyilik Allahtan, Kötülük Bizden

Gerekmez şatahla kanaat, gerektir dil ola kamat; gönlünde Rabbini kendinle hazır bil, enisin, munisin ve yarın odur. Ünsüyle mesrur ol.

Hesenat Cenab-ı haktandır. Seyyiatın haliki de gerçi kendisidir. Fakat seyyiat bizdendir. Ayet-i kerime de öyledir. Hz Âdem (a.s) seyyiatı kendisine nispet etti, mertebe-i hilafete nail oldu. Şeytan Allah'a nispet etti, merdud-mel'un oldu.

Yahya bin Muaz Hazretleri bir gün, dua buyurmuşlar, derlermiş ki: Ya Rabbi, eğer sen beni mağfiretinle talep edersen, ben de seni mağfiretinle talep ederim. "Ya Rab: Sen beni cehenneme korsan, ben de seni orada zikrederim. Senin muhabbetini, cehennem halkına i'lan ederim". Hatifi bir hitap geliyor ki: yok ben seni cehenneme koymam. Seni ehl-i visal ederim. Cehennemde benim zikrimi, muhabbetimi etme ki; tek ehl-i cehennem duymasın. *"Allah, melekleri ve ilim sahipleri, ondan başka ilah olmadığına adaletle şahitlik ettiler. O'ndan başka ilah yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir"* (Âl-i İmrân: 18). Bu ayet-i celilenin nüzûlünde Kâbe'de 360 put vardı. Bunların hepsi secdeye kapandılar.

Bir kişi, Basra'ya bir iş için gider. Hz. A'meşle görüşür. Sohbet eder, sonra işini görüp çıkacağı zaman Hz. Ameş'in hanesinden geceleyin bir ses işitir. Hz. A'meş bu ayet-i celileyi defeatla okuyor. Her okudukça "istavda'tü" diye dua ediyor. Sabahleyin yanına gider. Esbabını sorar. A'meş: Bana bir sene hizmet etki söyleyeyim, yoksa söylemem der. O adam peki der ve bir sene hizmet eder. A'meş der ki: Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyurmuş ki: Bir adam bir ayeti okusa ve Hak Teâlâ'ya emanet olarak bıraksa, yarın ruz-ı kıyamette Cenab-ı Hak, ne kadar günahı olsa bile, onu affeder. Hesabı görüleceği vakit, günahı çok olup cehenneme gitmesi lazım. Cenab-ı Hak buyurur ki "Durunuz, o kulumun benim yanımda bir vediası emaneti var, o vedia hürmetine, onu affettim".

Sahabe-i kiramdan biri. Peygamber Efendimiz aleyhissalatü vesselama sordu ki: Ya Resulullah emr-i dinde bana bir şey söyle. Ta'rif buyur ki, bundan sonra kimseden bir şey sormama ihtiyaç kalmasın. Efendimiz (s.a.v) buyurdular ki: "Allah'a iman ettim de, sonradan da dosdoğru ol".

Bu emir hakikaten Cenab-ı Peygamberin cevamiulkelim (az sözle derin manalar ifade eden) olduğuna ne kadar açık, ne kadar sarih (aşikâr) delalet ediyor. Bütün zahiri, batini hesenatı cami'dir (kapsamaktadır).

Evet, iptida (başlangıç) iman, sonra istikamet emir buyuruluyor. Artık bu da öyle, şeriatın zahirinde, batınında, a'mal-ı salihatta (Allah'ın rızasına uygun, iyi ve hayırlı işlerde), zikir ve fikirde kalbimizi tahallide, ahlak-ı hasene (güzel ahlak) ile ittisafa, ruhumuzu ve sırrımızı tahalliye ve tecelliye, makam-ı cem'a erip, ehl-i vahdet olmada, irfan ve hakaikte masivadan külliyen (tamamen) kurtularak, Allah'da fani ve Onunla baki olmakta hep istikamet etmemiz lazımdır. Zahirin, batının istikametini yapmak lazımdır.

Kalbin, ruhun, sırrın istikametlerini bilip ondan ayrılmamak icap ediyor. Hülasa bu emir, bütün emr-i diniyeyi ve dünyeviyeyi, aşk ve muhabbeti, sıdk ve ihlası, hepsini, hepsini cami'dir (kapsar).

Esasen Efendimiz, Peygamberimiz (s.a.v) buyurmuş ki: "Hud Suresi beni ihtiyarlattı". Ma'lum orada (Hud:112): *"Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol"* emri var.

Peygamberimiz, müstakim değildi de onun için korkusundan ihtiyarladı mı, demek. Haşa ve kella. Bu emir zatı hümayunları için değildir. Kendisi Halık'tan, halka mebus idi. Halk ise istikamet edemiyorlar, bundan dolayı ihtiyarladı.

Evliya-ı izam arasında böyle haliktan, halka mebus olanlar vardır. Bunlar bekâ ehlidir. Fenalarını bitirmiş, bekâ ile halka mebus (gönderilmiş, seçilmiş vekil) olmuşlar. Bu "Festakim" emrinde Peygamberimiz gibi onlarda ihtiyarlamışlar. Kendileri için değil, halk için. Ğarazımız bu işe taalluk ederse; Allah'ın izniyle hiç şüphe yok ki, işimizi başa çıkarırız.

Bizim garazımız, her şeyden bu işe taalluk için, hâlbuki onsuz ne var. Mesela elimize altın geçti, güzel geçsin bunda ne var. Bununla yine meşgul olabiliriz. Bilakis, altın Cenab-ı Hakkın aziz ismine mazhardır. Sonra kim bilir ne hallerle topraktan ayrılmış ve halas olmuş. Cenab-ı Hak bizim için böyle yapmış. Evvel bunları düşünmek lazım değil mi?

Mecnun arkadaşlarıyla bir yerde gördüğü bir kelbe (köpeğe) çok ta'zim eder. Arkadaşları hakikaten sen deli imişsin derler. Mecnun der ki; ben bu kelbi bir kere Leyla'nın köyünde görmüştüm. Bak, mecnunun garazı (kastı) Leyla, her şeyden nasıl ona taalluk ediyor. Mukallitlikten (taklitçilikten) kurtulalım. Mukallidin imanı sahih değildir. Gerçi Hanefilere göre sahihtir. Fakat istidlali (delile nazar etmeyi) terk ettiğinden dolayı asimdir.

Nerede Olursanız Olun, Allah Sizinledir

Ehli istidlal ve ehl-i burhan olanlara, ehl-i hakikate göre böyledir. İstidlal ve burhan vardır. Ama dikkat ediniz, bu burhan ve istidlal onlara maasi ve maharimden ictinab ettiremediği, a'mal-ı salihe sevk etmediğini görürüz. Çünkü ilmel-yakin başka, başka işlerdir.

İşitmek, görmek gibi olmaz. Onun bize bizden yakın olduğunu bizzat görür, anlar ve belki bizden söyleyen, işiten, gören o olduğunu bilirsek o vakit her şey yolunda gider.

Fakat bu zahir vücut değildir. Yahut ondan değildir. Bu hadistir (yaratılmıştır), hakikati ondandır. Hanbeliler mushafın cildi de hadis değildir, derler. Bunlar, ğulat-ı hanbelilerdir. Cildi, musfaha kurbiyetle hadislikten çıkarmaz. İmam Hambeli haşa öyle söylememiştir.

Kuran kelamullah'tır, hadis değildir, buyurmuştur. İşte bu vücud öyledir. Hakikatımız onun taalluku, kurbiyeti onu hadislikten çıkarmaz. Şeyh efendinin vahdet-i vücuda misal buyurmaları, birkaç kişiyle otururken, büyüklerden birisinin gelmesi, kendilerinin o zatı ta'zim etmesi, diğerlerinin o zatı görmesi gibi ki, bizim o zatı görmememiz, o zatın oraya gelmemiş olmasını icap etmez.

Mekr-i ilahiden hiç kimse emin olamaz. İki kavim var ki biri küffar ve fuccar ki bunlar dünyayı kazanıp ahireti ziyan etmişlerdir. Diğeri de evliyaullahdır ki; Allah'ı kazanıp, dünyayı ziyan etmişlerdir. Maahâza (Bununla beraber) bunların bir korkuları vardır. Cenab-ı Hakk'ı, Peygamberimizden ziyade bilen yok iken, yine onun korktuğu gibi, hiç korkan yoktur. Fakat bu korku başka bir korkudur. Bizim korkularımıza kıyas olunmaz.

Şeytan gerçi Suret-i Zahirede şecereden (ağaçtan) yemeğe teşvik etti. Fakat ma'nen Hz. Âdem müstafid oldu (istifade etti). Çünkü Hz. Âdem cennette iken mazhar-ı hilafet değildi. Ancak dünyaya geldikten sonra mazhar-ı hilafet oldu. Eğer şeytan lain bilseydi ki Hz. Âdem böyle bir nimete mazhar olacak, kabil değil teşvik etmezdi.

İşte biz de hasbe'l-beşeriye (insanlık gereği) bir kusur edersek Hz. Âdem gibi tövbe ederek, Cenab-ı Hakk'a iltica ile pek büyük nimetlere mazhar oluruz. Âdemzadeliğimizi anlarız.

Hz. Âdem, muhabbet için halk olunmuştur. Ekil ettiği ağaç da şecerey-i muhabbet idi. Ekil etmemek kabil değildi. Suret-i zahiredeki memnuiyet, Âdem-i tahris içindi, sırr-ı talebi bilmeliyiz. Bunun da esası: Cenab-ı Haktan her ne istersek, her ne yaparsak, onun için isteyelim, onun için yapalım Nefsimiz için ne istersek, ne yaparsak, haramdır.

Allah'ı bile nefsimiz için istesek, yine olmaz. Cenab-ı Hak bizim kendine vüslatımızı sever ve ister. Biz de vuslatı (kavuşmayı) kendisi sevdiği, istediği için isteyelim, sırr-ı taleb budur. Her şeyi buna kıyas yapmalıyız.

Cenab-ı Hak: "Nerede olursanız olun o, sizinledir" buyuruyor. Yani, bizim carımız (yardım edicimiz) olduğunu haber veriyor. Binaenaleyh bizim vuslatımızı ona baid görmemelidir.

Cenab-ı Hak bizim, biz de Cenab-ı Hakk'ın canı olabiliriz. Bu mevhum varlığı ortadan kaldırırsak, zenb-i vücudumuz mağfur olur. Mağfur olanda bayram yapar.

Nefsinle kalırsan, ne mağfur olmak var, ne de bayram!

Hz. İbrahim'e (a.s), nâr-ı nemrud (Nemrut'un ateşi) bir şey yapmadı. Bu nârdan (ateşten) kurtulmak üzere kendisine çok muavenetler (yardımlar) arz edildi, kabul etmedi. Cenab-ı Hak'tan bir şey talep etmedi. O benim hakkımı biliyor dedi ve dedi ki: Ya Rabbi sen nasıl ulûhiyetinde fertsen, ben de öylece ubudiyetinde ferdim. Nâr (ateş) kendisine berd (soğuk) ve selam (âfetten sâlim) oldu.

İş böyle Cenab-ı Hakka ububiyettedir. Hz Âdemin yediği şecere-i muhabbette hem nar vardır hem nur. Nar-ı tövbedir, mücahededir. Nuru da zenb-i vücuttan kurtulup, mazhar-ı lika, mazhar-ı fena ve beka olmaktır.

Cenab-ı Hak buyurur ki; bu şecere-i muhabbetten yemeyiniz. Bunda nar (Cennet'ten ve Hz Havva'dan ayrılık ateşi) da vardır, nurda (hilafet ve Hz. Havva'ya kavuşma) vardır. Nârına mutahamil iseniz yiyiniz, nura yetişiniz.

Cenab-ı Hak Ayeti Kerime'de (Ahzâb: 213): *"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir"* buyurmuştur.

Tarikat, bu zamanımızda farz-ı ayındır. Çünkü tarikat olmasa İslamiyet'i de muhafaza edemezler, bunda hiç şüphe yok. Size bir misal söyleyeyim. Bakınız, Ermeni malını aldılar. Haram olduğunu bilerek aldılar. Haram irtikâp ettiler.

Yok, haram değil de helal i'tikadıyla aldılarsa, haramı helal, i'tikad ettiklerinden dolayı kâfir oldular.

Bak kâfir oldu, küfürden haberi yok. Ehl-i tarik olsa idi, kurtulmak ihtimali vardı. Ama biz iyi dikkat edelim ki, mableğ-i ricale vasıl olalım, bunun kadrini bilelim. Zahirimizi, manamızı imar edelim.

İmar-ı batın ise ferağ-ı kalp ile hâsıl olur. Cenab-ı Hak kalbi fani olmayana zatını veremeyeceğini, zatı üzerine vacip kılmıştır.

Arif Olmalıyız

Şah olalım, geda (yoksul) olalım, ne olursak olalım bunlar dışarıda olursa olsun, dışarıda olursa, zarar vermez. Cenab-ı Hak bizi nasıl isterse öyle yapar. Zengin, fakir nasıl kullanırsa öyle kullansın. Biz o kayıdlarda olmayalım, Ferağ-ı kalp tahsiline çalışalım. Her nimete mazhar olalım ve illa başka surette olmaz.

İrfan iki türlüdür. Biri "Men arafellahe kelle lisanuhu"dur ki fenadır. Diğeri de "Men arafellahe tale lisanühu" dur ki mertebesi bekadır. Diğer irfan vardır ki bunlar gibi zevki, hali değildir, kalbidir. Böyle irfanın faydası yoktur. Yalnız sohbet için, kütüb-ü evliyadan okumak, söylemek vardır. Sohbet için bu lazımdır. Şeyh efendimiz öyle emrederler ki; hafız ne söylersen kitaptan söyle. Bunun da iki faydası vardır. Birisi, sen aradan çıkarsın, sana gurur gelmez. Zira söylediğin söz, başkasınındır. İkincisi; biri itiraz ederse araya nefsi girmez, hiddet ve can sıkıntısı insana gelmez. Zira o söz, hata ise de sevap ise de kitap sahibine racidir.

Bilmem, benim indimde, şurada bir, iki saat böyle Allah için sohbet ve muhabbet etmek her türlü nafile ibadetten çok, hem pek çok fevkindedir. Bu da ancak ben gittikten sonra takdir olunur.

Şeyh Ali Es-sebti Hazretleri, pek çok hülefa yetiştirmiştir. Hem de bunlar pek büyük adamlardı. Muhabbet kadar insanı hiçbir şey temiz, etmez. Fakat buna dikkat etmelidir. Muhabbette pek ufak bir şey, mahbup indinde pek büyük olur. Muhabbetin kusuru olmamalıdır.

Tevhid, zikir ümem-i salifeye (geçmiş ümmetlere) böyle her dem emir edilmemiştir. Onlar günde bir kere tevhid getirmekle me'zun idiler. Hatta bazı kere, bir kere olduğu için onunla intifa için uzatırlardı. Fakat ümmet-i Muhammed, zikr-i kesir ile me'murdur. Bu da ümmet-i Muhammedin (s.a.v)'in fadlı (üstünlüğü) ve kemaline daldır.

Fakat ümmet-i Muhammed (s.a.v) içinde, ümem-i salifeye (geçmiş ümmetlere) benzeyen milyonlarca var. Bakınız, herif bir kere bile tevhid getirmeyor, iyi düşünün, Cenab-ı Hak dostunu kendinden ayırır mı, ayırmaz. O halde dostunun gayrisini kendinden ayırır. Şimdi düşünelim. Biz onunla birlikte olabilir miyiz? Yok, demek ki onun dostu olamamışız. İşte yalnız bunu düşünmek insana kâfidir.

Cenab-ı Hak, münafık hakkında ayet-i kerimesinde (Tevbe:67): *"Münafık erkekler ve münafık kadınlar birbirlerindendir (birbirlerinin benzeridir). Kötülüğü emredip iyiliği yasaklarlar, ellerini de sıkı tutarlar. Onlar Allah'ı unuttular; Allah da onları unuttu. Şüphesiz münafıklar, fasıkların ta kendileridir".* Münafık bu dağ ile dağlanmıştır. Dikkat edelim, aman biz de bu dağ ile dağlanmıyalım. Cenab-ı Hakk'a vüslat gibi elez (daha leziz) nimet olmaz. Azab-ı hicran gibi de azap olmaz.

Evliyaullah havf-i hicrandan (ayrılık korkusundan) korktuğu gibi hiçbir şeyden korkmazlar. Efdal (daha faziletli) ve eshel (daha kolay) tarik (yol,

usûl) olan, tarik-i Nakşibendi'nin sekiz şartı vardır. Buna kelime-i semaniye derler. Bunlar şöyledir:

(1) "Hûş der dem"dir. Yani aklı nefesinde olmaktır. Nefes ile alıp verdiğimize eylemek lazımdır. İşte huzur budur. Nakşi'nin nihayeti bidayette derc edilmiş, dedikleri budur.

Bir Nakşi salihi bunu yapmazsa, diğer kelimelere geçerse tarikatın ne faydası olur. Salikin bunu yapmaması doğru tarika gitmemiştir.

(2) "Nazar ber kadem"dir. Bu heves der deme muavindir.

(3) "Sefer der vatan"dır. Kendi hanemiz içinde, vücudumuz içinde ahlak-ı zamimeden hamidiyeye gafletten, huzura, varlıktan yokluğa sefer etmektir. Bu da ayniyle heves der dem demektir.

(4) "Halvet der encümen"dir. Zahirde, halk ile batında hak ile olmak demektir. Biz Nakşilerin işine, çok halvet gelmez. Hem bu sırrı anlayan anlar ki; halvetten ziyade, encümen içinde huzur etmek daha kolaydır. Hem de o, büyük bir nimettir ki zahir işimizden de, batın işimizden de geri kalmayız.

(5) "Yâd kerd" dir. Zikri hatıra getirmek demektir.

(6) "Nigâh daşt" tır. Hıfzetmek demektir. Bunlar hep aynı şeydir.

(7) "Baz geşt" tir. İnsan hali olur ki ğaflete düşer. Onun bir hoş kelimesi vardır. Derhal "İlahi ente maksudi ve ridake matlubi"dir. Derhal huzur ve ağahiye avdet eder ve sivallahtan i'raz ile maksut ve matlubu Cenab-ı Hak olduğunu huzura arz eder.

Bu arz keyfiyeti alelade olmaz, kime arz ettiğimizi düşünerek, huzura intikal eyleriz.

(8) Yâd daşt" tır. Huzurun takriri demektir. İşte münteha da budur. Nizam oğlunun dediği gibi "gözler seni gözler seni". Bak ne hoş ne latif ma'na.

Rabıta, mürakabe yahut mürşid, Cenab-ı Hak tarafından daima nazarda bulunduğumuza delalet eder. Ne güzel bir mefhum. Cüneyd'in "Ben tarikatı kediden öğrendim" dediği malumdur. Hakikaten, Cenab-ı Hak insana av olmakta, bir fareden aşağı olmamak, insan da avcı olmakta kediden aşağı olmamak lazımdır. Anla.

Meşrebim Muhabbettir

Benim meşrebim acayiptir. Ta küçüklüğümden beri isterim ki herkes iyi olsun. Daima büyüklüğe fikri bulunsun. Bunun için herkesin fikrine göre söyler, onun haliyle halleşirim. Ta ki bana meyil etsin. O vakit belki sözümü husn-i kabul eder. O adam Allah'a döner. Bir de isterim ki halk bana hüsn-ü

zan etsin ve beni sevsin. Bu kendim için değildir. Sırf Allah içindir. Ben elhamdülillah Müslümanım, bunda hilaf yok, arzum böyledir. Bu iki şeyden de maksadım o adam bana hüsn-i zan eder, beni severse onun hüsnü zannı olur ki Cenab-ı Hak o adamı kabul eder o sayede kemâlât olur, bu sayede bende belki mazhar-ı af olurum.

Çünkü esası, muhabbettir. Muhabbetsiz hiçbir şey olmaz. Bununla beraber her işimizi, Cenab-ı Hak için yapmalıyız. Eğer böyle olmazsa, ibadetimizde, zikrimizde, fikrimizde insana pek o kadar fayda vermez. "Bu işin esası, muhabbettir, muhabbettir, muhabbet".

İyi dikkat ediniz. Şimdi bir adam gelse, sizinle görülecek bir işi olsa o adam söze başlayıp, ben seni çok severim, sana olan muhabbetim şu derece, bu derece dese, el hâsıl size karşı gayet mütevazı ve ifrat derecede muhib görünse, fakat siz anlarsınız ki, bu munhasıran size kendi işini göstermek için böyle yapıyor, siz o muhabbete, o tevazua inanmazsınız ve hatta bu riyakârane tevazu'a arz-ı muhabbete canınız sıkılır. Şimdi o adam size ne türlü hizmet etse, kabil değil sizi memnun edemez. Çünkü onun ne hizmeti, ne de muhabbeti doğrudur.

Sizin ve sizi sevdiği için olmayan bir muhabbetten hiçbir şey anlaşılmaz. İşte Cenab-ı Hakk'a karşı ibadet, ubudiyetimiz (kulluğumuz) bizim için olur. Onun için olmazsa tabii bunun gibidir. O halde her işimizi onun için yapmalıyız. Katiyen kendimizi, kendi menfaatimizi araya sokmamalıyız.

İnsan İrşada Muhtaçtır

Bizim büyüklerimizden Şeyh Abdullah El-Ahrar Hazretleri buyurur ki: Şeyh odur ki, müridi terbiyeye muktedir ola. Hakikaten öyle şeyh, müridin nefsini, gafletini ahlak-ı zemimesini (beğenilmeyen ahlakını) terbiye ede, onun yerine ruhunu diriltmeye, gafletini izale etmeye, huzur ve ünsu, ahlak-ı haseneyi ona ilka etmeye muktedir olmalıdır. Mürşid budur.

Yine buyurur ki: "Ene'l-Hak" demek kolaydır. Fakat "Ene'l-Hak'tan" eneyi (beni) kaldırmak zordur.

Bir şehzade varmış. Şeyh El-Ahrar Hazretleri'ne devam edermiş. Bu şehzade çok genç ve oldukça yakışıklıymış. Her nasılsa kendisi gibi bir kadın bulmuş, tam onunla görüşeceği sırada, "Ne yapıyorsun?" diye Şeyh Abdullah El-Ahrar'ın sadasını duymuş. Bırakıp, oradan çıkmış, kadını derhal defetmiş. Bir iki gün sonra şeyhin yanına gelmiş, şeyh buyurmuş ki; eğer sesimi

işitmeseydin, büyük bir günah işleyecektin. Şehzade pek mahcup olmuş. Arası birkaç gün geçmiş, şehzade bir şişe hamr (şarap) istemiş. Bir şişe hamr gelmiş. Başı ucuna bir yere asmış. Biraz sonra elini uzatmış ki alsın, aniden şişe düşüp kırılmış, hamr (şarap) etrafa dökülmüş. Oraları sildirip temizletmiş. Biraz sonra Şeyh Abdullah El-Ahrar Hazretleri oraya teşrif etmişler. Emretmiş ki eğer o şişe orada kırılmasaydı, benim gönlüm kırılacaktı. Şehzade, bütün bütün mahcup olarak, ayağına kapanmış. Ve bir daha katiyen fenalık yapmayacağına söz vermiş. Hakikaten de büyük adam olmuş.

Beşeriyet iktizası olur ki bu ve emsalı maharim ve menahiye insan cür'et eder. Rabıtası kat' olmadığı (kesilmediği) için, o adamın yine Hakk'a rücuu olur. Bidat ehli ve bidata uyanların, Allah ve resullullahtan rabıtası kesilir. Artık onun rucuuna imkân yoktur. Allah (c.c) muhafaza buyura!

Hazret-i Şah Nakşibendi Efendimiz, on beş gün secdede Ya Rabbi, bana bir tarikat ihsan buyur ki, adamlarım katiyen mahrum olmaya, hepsi sana vasıl ola, diye niyaz etmiş. Ancak o surette tebşirat-ı ilahiyeye mazhar olmuştur.

Herkes imamıyla Hazret-i Hakka davet olunur. *"Her insan topluluğunu önderleriyle birlikte çağıracağımız o günde kimlerin amel defterleri sağından verilirse işte onlar amel defterlerini okuyacaklar ve en küçük bir haksızlığa uğramayacaklar"* Ayet-i Kerimesi (İsrâ: 71) budur. Evvel emirde şeriatta, emr-i dinde imamımız; sallalahu aleyhi vesellem efendimiz, Mevlana Halit Efendimiz hususiyle Mahmud-u Samini efendimizdir.

Bunlardan ayrılmak, bizim işimize gelmez. Bunları imam ittihaz etmeyenlerin imamı şeytandır, el-iyazü-billah (Allah'a sığınır, Allah'a iltica ederiz). İnsan, insan olabilmek için, ilm-i nafi', nefsi tezkiye, kalb-i selim, amel-i salih lazımdır. Fakat bunların hiç biri insan-ı kâmilsiz elde edilemez.

Cenab-ı Hak (Fecr: 27-30): *"Ey imanın huzuruna kavuşmuş insan! Sen O'ndan razı, O da senden hoşnut olarak rabbine dön. Böylece has kullarımın arasına sen de katıl. Cennetime gir!"* buyuruyor. İnsan-ı kâmile yetişip ona rabt-ı kalp etmedikçe Allah'a yol yoktur.

Şeytan alâ-rivayetin (rivayet edidiği üzere), kırk bin veya yetmiş bin veyahut yüz bin sene ibadet etmiştir. Bizim ömrümüz müsait değildir ki, bu ibadeti yapabilelim. Fakat şeytanın bunca ibadeti netice vermedi. Çünkü istikbar etti (büyüklendi). Âdeme secde etmedi, matrud oldu (kovuldu). Biz de âdem-i ma'nayı ve kendimizde mevcut olan sırr-ı ilahiyi tanımaz, ona ta'zim etmezsek, iş fena olur. Size doğrusunu söyleyeyim, Allah'a yol, ancak âdemdir. Onsuz ne huzur, ne vüslat, hiçbir şey olmaz. Ne yapalım Cenab-ı Hak böyle yapmış.

Bakınız, vücud-i âdemi Cenab-ı Hak kendi yedi kudretiyle tahmir (yoğurmuş) ve tesviye buyurmuştur (düzeltmiştir). Ona nefh-i ruh eylemedikçe meleklere, Âdeme secde ile emir etmedi. İnsana nefh olunan ruh, âlem-i emirdendir. Melaikedeki ruh âlem-i emirdendir. İnsanda bu sır olduğu için, ta'zim icap eder. Bundan sarf-ı nazar Hz. Âdemde olan o sır, sende de, bende de vardır.

La teşbih (Benzetmek olmasın), bir erik çekirdeği nasıl ağaç olur, meyve verir, çekirdek olur, tıpkı onun gibi. Biz de kuvvede olan bu sırrın fiile ihracı lazımdır. Bu da bir üstat ile olur, başka türlü olmaz.

Muhakkikinden bazıları demişler ki; indi ilahide müridin bin günü, mürşidin bir gününe müsavidir. Fakat mürid, mürşid ile olursa; o müridin bir günü de mürşidinki gibi indi ilahide bin gün olur.

Cenab-ı Hak; Ayet-i Kerimede (Hac: 47): "*(Resûlüm!) Onlar senden azabın çabuk gelmesini istiyorlar. Allah vâdinden asla dönmez. Muhakkak ki, Rabbinin nezdinde bir gün sizin saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir"*. buyuruldu. Bak, şimdi bu ayet-i kerime ile nasıl birleşiyor, ne güzel anlaşılıyor. Velhâsıl (sözün kısası) mürid, mürşidle olursa seyyarlıktan, tayyarlığa geçip seyyar iken tayyar oluyor.

Mürşidanı izam sayesinde sen, ben, bütün kâinat muhafazay-ı hayat ve mevcudiyet ediyoruz. Onlar olmasa dünyanın bir dakika kıyamı kabil değildir. Hayat bunların hayatıdır. Cenab-ı Hak bir ayeti kerimesinde buyuruyor ki (Nur: 21): *"Ey iman edenler! Şeytanın adımlarına uymayın. Kim şeytanın adımlarına uyarsa, bilsin ki o hayâsızlığı ve kötülüğü emreder. Eğer Allah'ın size lütfu ve merhameti olmasaydı, sizden hiçbiriniz asla temize çıkamazdı. Fakat Allah, dilediği kimseyi tertemiz kılar. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir"*. Fadıl ve rahmet-i ilahi ise peygamberdir, saniyen mürşid-i izamdır.

Bazılarımız sözü iyi anlıyoruz, fakat erbab-ı zikri beğenmiyoruz. Hâlbuki erbab-ı zikri beğenmemek, zikri beğenmemektir. Bu ise büyük hatadır. Saniyen kendimizi beğenmiyoruz, bana niçin bir şey olmuyor diyoruz. Be adam, düşün, hani mücaheden hani sa'y (çalışma) ve gayretin, ne yaptın ki, ne istiyorsun!

Cenab-ı Hak (İsrâ: 84): *"De ki: Herkes bulunduğu hal ve niyetine göre iş yapar. Bu durumda kimin en doğru yolda olduğunu Rabbiniz daha iyi bilir"* buyurdu. Yani dünya için amel edenin kıymeti dünya kadardır. Ahiret için amel edenin de kıymeti ahiret kadardır. Allah için amel edenin de kıymeti ona göredir.

Takva

Takvanın üç mertebesi vardır. Bunlar şöyledir: En aşağı mertebesi hasenatla seyyiatı, hak ile mahlûku, hak ile bütün mâsivâyı (Allah'u Teâlâ'dan başka her şeyi) terk etmektir. Yani hasenatı hak olup seyyiatı ise mahlûku, mâsivâyı bırakmaktır.

Bir adama her gün ikram etsek, ona türlü türlü in'am ve ihsanda bulunsak ve o adam da bizi bıraksa, nadan (cahiller) ile düşse kalksa, o zaman biz ne yaparız?

Bu in'am ve ikrama nankörlük eden o adama karşı belki de başka kötülüklerde bulunuruz. Pek a'la Cenab-ı Hak bize envaı türlü ikramda bulunuyor, biz a'day-ı ilahi olan nefisle, şeytanla vaktimizi geçirirsek halimiz nice olur?

Elbette burada, orada Rabb'imizi bize karşı ğadub (öfkeli), kahhar buluruz. Buna ise hiç kimse tahammül edemez. Yarın kıyamette muhabbet-i ilahiden enbiyası bile dizleri üzerine çökecektir. Daha biz nerde kalırız. Onun için taşı başa, başı taşa vurup Rabbimizi bize karşı ihsan edici bulalım.

Sûr-i ibadet ve taatın insana pek o kadar faydası yoktur. Sallahu aleyhi vesellem efendimiz: "Zikr-i hafının hafazay-ı kirama bile, mahfi olan zikrin, zikr-i lisan üzerine yetmiş derece afdaliyeti vardır" buyurdu.

Keza bir saat tefekkür, bin sene ibadetten hayırlıdır. Bu ibadet-i batıniyenin büyüklüğüdür. Ve bunun da huluvv-i kalb (kalp boşluğu) ile ifası şarttır. Ancak huluvv-i kalb ile olan ibadet-i batıniyye mucib-i kurbettir. Kaside ve sohbet müridanın huluvv-i kalbine sebeptir. Hartumi Zade Şeyh Ali Septi Hazretleri'ne demiş ki: "Canım sen de kaside okutturuyor muşsun. Ali Septi Hazretleri buyurmuş ki; sen ne söylüyorsun, bilsem ki bu mahlûk, davul ile Allah'a dönecek, davul bile çaldırırım".

Kalp Bir Havuza Benzer

İmam-ı Gazali ve diğerleri de buyurmuşlar ki: "Kalp bir havuza benzer, bu havuza havası hamse-i zahire vasıtasıyla beş su akar, bu suların üzeri açık olduğu için bir takım pislikler de gelir, bu kalbe akar. Suret-i zahire de o havuz temiz görünürse de, içi karıştırılsa bir takım levsiyat (kirli şeyler) görülür. Bu havuzu temizlemek için, evvela o suları kesmeli, sonra zikrullah kazmasıyla havuzun dibini kazıp temizlemeli, sonra bunun dibinden, kendisinden bir menba (kaynak) çıkar ki, saf berrak ve halistir. İşte ulum-u mükaşafat ennur-ı ilahiye, ilm-i ledün, ilm-i hikmet bu havuzdan zuhur eder. Kalbin hülusu (halis ve saf olması) bu neticeleri verir.

İnsan Kendine Dert Edinmesi

Maişet-i dünyada pek o kadar tedbir ve esbaba hasr-ı evkat etmek olmaz. Zaten bütün eşya bizim için halk olunmuştur, telaş etmeğe gerek yoktur. Onlar bize gelirler. İnsan neyi kendisine dert ve illet ediniyorsa, hakikaten o insana dert ve illet olur, denilmektedir.

Hâlbuki maksat, sebeb-i kurbet, hulüvv-i kalp idi. Biz ise kendi elimizle kendimize esbab ve ğavail (gaileler) icad eder olduk ki; bu olmaz. Onun için maişet emrinde ve her şeyde kendimize dert, ilel ve emraz vücude getirmemeliyiz. Biz bunu haline bıraksak, eskisinden daha kolay ve daha iyi olarak o iş görülür.

Ülemadan bir zat Şeyh Abdullah Elahrar Hazretleri'nin sohbetlerine devam edermiş, hem de pek ziyade muhib ve müdavim imiş. Şeyh Abdullah Elahrar Hazretleri de, hiçbir şey söylemezmiş. Nihayet bu zat hazret-i şeyhin mukarreblerinden birine demiş ki: Canım ben yirmi üç sene hazret-i şeyhin sohbetine gece, gündüz devam ettim, tarikata ait bana iki kelime ta'lim buyurmadı. Lütfen beni de kabul için vasıta ol.

Hazret-i şeyhin geniş bir zamanında o mukarreb arz-ı keyfiyet eder. Şeyh buyurur ki; o adamın kalbinde hübb-i cah (makam sevgisi) vardır. Böyle bir adama Tarikat-ı Nakşi gibi mümtaz ve serfiraz bir tarikatı ta'lime gönlüm razı olmuyor. Şeyhin bu emrini, o adama söylemezler.

Bilahere (Daha sonra) Şeyh Abdullah El-Ahrar Hazretleri âlem-i ahiret-i teşrif buyurur. Birçok zaman sonra, ülemadan olan o zat, zalim bir emire kadı olur, o da halka zulmetmeye başlar. Çok kötülükler eder. O vakit derler ki hakikaten sen, zalim bir adam imişsin, senin için hazret-i şeyh böyle buyurmuştu. Emirleri şimdi tamamen zuhur etti.

Bunu söylememdeki maksat, dünyaya külliyen müteveccih olanın, tarikatta nasibi yoktur. "Dünyada ne kadar kalacaksan, ona o kadar çalış. Ahirette ne kadar kalacaksan, ona da o kadar sa'y et (çalış). Ateşe tahammülün kadar ma'siyet (isyan) işle. Cenab-ı Hakk'a ihtiyacın nispetinde arz-ı iftikar et, mealindeki hadis-i şerif hükmünce amel et".

Evet dünya bütün bütün terk olunmaz. İhtiyacımız nispetinde ona da sa'y ederiz (çalışırız). Fakat gönlümüze sokmayız. Elimizde bulundururuz. "Dinde ruhbanlık yoktur". İnsan ne kadar zengin olursa, o kadar iyidir, fakat gönlüne sokmamak, bu da Allah için olmak şartıyla.

Bir gün Hz. Musa (a.s) Cenabı Hakk'a arz eder ki: Ya Rabbi, sen bu ümmetten daha afdal bir ümmet halk ettin mi ki, bunlara gölgelenmek için bulut halk ettin, men (kudret helvası) ve selva (bıldırcın eti) inzal buyurdun. Cenab-ı Hak: Ya Musa benim Habibimin ümmeti her ümmetten afdaldir. Hatta ben halikım, mahlûkumun üzerine fadlım(üstünlüğüm) ne ise ümmeti Muhammedin de sair ümmetler üzerine fadlı öyledir.

Ümmet-i Muhammed hakkında büyük bir şeref, bundan büyük bir fadl ve keramet olmaz. Eğer öyle olmasaydı bu kitap, bu Kur'an-ı Azimuşşan bu ümmete verilmezdi. Rahmetellilâlemin olan habib-i edibini bu ümmete Peygamber olarak göndermezdi.

Buna karşı bize düşen o şerefi muhafaza etmek, hakikaten ona ümmet olmaya çalışmak lazımdır. İnsaf ve mürüvvet bunu icap ettirir.

Huzura Ermek

Huzur, iki türlüdür. Biri fikrüllah, Cenab-ı Hakk'ı unutmamaktır. Diğeri ise; zevken, şevken onunla olmaktır. İnsanın makamat ve meratip gözetmesi lazımdır. Naz zamanında niyaz, niyaz zamanında naz, reca zamanında yalvarmamak, yalvarmamak zamanında yalvarmak, ila ahirihi böyle olmaz. Salikse, bunu fark ettirecek, mürebbi lazımdır. Salike zamanında her şeyi yaptırır. Böyle olmazsa yapacağımız işler indellahta makbul olmaz, red olunur.

Aman, aman ne yaparsanız yapınız insanı kâmil nazarından, kalbinden düşmeyiniz. Cehenneme girmeye razı olunuz, insan-ı kâmilden dûr (uzak) ve mehcur (ayrı) kalmaya razı olmayınız!

"Ey Sezai ism-i âdem cami-i cümle esma imiş
Gel oku bu esmadan, cümle esma ma'nasın ne imiş".

Bizim Nakşilerin büyüklerinden Hoca Evliya-ı Kebir Hazretleri var. Evail halde talebe imiş Tarikata mensup değilmiş. Hoca Abdulhalık Ğucdivani Hazretleri bir gün, hane-i saadetlerine et almış. Götüreceği sırada Hoca Evliya-ı Kebir yaklaşıp, efendim lütuf buyurursanız bu eti saadet hanenize ben götüreyim, diye arz etmiş. Adetleri değil iken kabul etmiş. Beraber giderler, Hoca Abdulhalık Ğucdivani Hazretleri buyururlar ki; madem buraya kadar geldiniz, bir şey yapsınlar beraber yiyelim, derler. Emreder bir şey hazır ederler, yerler. Hoca evliya-ı kebir çıkar gider. Fakat kalbine daiye-i intisap (bağlanma arzusu) düşer ve müracaat eder. O da kabul ederek, talim-i tarikat buyurur.

Hoca Evliya-ı Kebirin bir hocası varmış. Pek âlim olduğu halde, tarikata meşayıha (şeyhlere) ziyadesiyle atar, tutarmış. Evliya-ı Kebirin intisabı üzerine ta'n (kötüleme) ve teşniini (ayıplaması) daha ziyade artırmış. Fakat Hoca Evliya–ı Kebir her ne yapmış ise, maksadından döndürememiş. Netice evliya-ı kebir az bir zamanda tarakki etmiş, bir takım envar ve kuşufata mazhar olmuş. Bir gece hocasının fena bir müameleye cüret ettiğini keşfedip anlamış. Sabah olunca hocası yine meşayıhı mezemmete (kötülemeye) başlamış. Buyurmuş ki, efendim meşayıh (şeyhler), zikir ve ahlakullah ile evkat-güzâr olup kimseye karışmadıkları halde, sizin bu geceki gibi, falan kötülüğünüz gibi fena bir muameleye de tasaddi (teşebbüs) etmedikleri halde, bunları lisan-ı mezemmetten bırakmıyorsunuz. Bu nasıl olur, derler. Hocası düşünür ki, bu fiili benden başka bilen yok, demek Evliya-ı Kebir, buna vakıf oldu. Evliya-ı Kebiri tasdik eder ve kendisi Hoca Abdülhalik Ğucdivani Hazretleri'ne gider, intisap eder. Pek büyük adam olur.

Bir parça eti, Hoca Evliya-ı Kebirin Abdülhalik Ğucdivani hanelerine götürmek gibi ufak bir hizmeti; hem kendisinin, hem hocasının ve hem de kendisinin yüzünden binlerce adamın sebeb-i saadeti oluyor.

Bizim Nakşilerin büyüklerinden İsmail Ata vardır. Kendisi pek büyük bir zattır. Birisi kendisine intisap ettikten sonra dermiş ki: Şimdi seninle kardeş olduk, sana kardeşlik hakkını ifa edeyim. Bu nasihati unutma, iyi hatırında tut. Farz et ki bugün kubbe altında hiç bir şey yoktur. Yalnız seninle Allah var. Sen de zikir fikirle varlığını onun varlığında fani kıl, yalnız o kalsın. Bu büyüklerimiz diyorlar ki: İsmail Ata'nın bu sözünden ülum (ilimler) ve hakaik (hakikatler) ibretlerinin kokusu geliyor.

Bâyezîd-i Bistâmî Hazretleri bir gün ayağa kalkmış. Esbabını sormuşlar. O da demiş ki: "Bu köpeğin boynundaki şu paçavra, bir dervişin hırkasının parçasından, onun için ta'zim ediyorum". Amandır, kendi kendimizi çok bilelim, kendimizi zayi' etmeyelim.

Nefis insanı daima kötülüğe sevk etmek ister. Fakat ğayyur (gayretli, çalışkan) olalım, çaput gibi bir adam olmayalım. Allah ve mürşid gayreti çekip nefse muhalefet edelim ki: Allah ve mürşid (irşad eden) gayretimizi çeksin.

Yoksa ona muvaffakiyet ettikçe, mürşidimizin bizim hakkımızda evvelden beri sebk eden himmetleri de zayi olur, gider. Biz de belamızı buluruz. Kendimizdeki nur-i ilahiyi söndürmeyelim.

Gür bir genç, derviş hırkası giymiş, Bâyezîd-i Bistâmî Hazretleri ona demiş ki: Oğlum sen bu hırkayı giydin. Ama sana ta'zim ederler. Cevaben genç

der ki: "Ne için ta'zim ederler, benim için mi? Allah için mi?" Buyurur ki Allah (c.c.) için. O halde iyi ya, o ki Allah için ta'zim edecekler, bırak ne kadar ta'zim ederlerse etsinler, bundan bana ne, onlar bundan müstefid olurlar, der.

İnsanın ebeveynine eziyet vermesi çok günahtır. Mürşidine eziyet vermesi bundan bin kere daha günahtır. Aman bundan, pek ziyade hazer üzere olalım (kaçınalım). Ayet-i Kerime mefadına nazaran: Yarın insan-ı kâmil cennetin umum kapılarından birden cennete gider. Fakat bu nasıl bir şey. Bir adam bin kapıdan birden nasıl gireceğini anlarsın, bu mana gayet dakiktir. İnsan baliğ olunca ona teklif teveccüh eder. O da ilm-i hali öğrenir. O veçhile namaz, oruç, abdest, gusül vesaireyi ifa eder. Fakat bu iş için hiç mi terakki olmaya? On beş yaşında ne yaptıysa, bunun iç yüzünü hiç mi anlamaya, hiç mi ilerlemeye, terakki (ilerleme, gelişme) etmeye? Hep çocuklar gibi elini yüzünü yıkaya, dura! Bundan ne çıkar!

İnsanın büyüklüğü, kerameti, şerefi bununla nasıl tahakkuk eder. Maksadım, bunları yapmayalım değil, bu malum. Bu olmazsa hiçbir şey olmaz. Bunu yapalım, fakat insanın pek çok büyüklüğü var, onları da anlayalım, öyle olalım ve öyle davranalım.

Hz. Musa (a.s) Peygamberlik gelmeden evvel "Ya Rab, ben fakirim bana ekmek ver" diyordu. Fakat ne vakit ki; Peygamberlik geldi, daha ekmek falan istemedi. "Ya Rab bana görün ki: seni göreyim" dedi Bize de böyle icap eder. Biz de onların ümmetiyiz. Hep bir halde kalmak olmaz.

Cenab-ı Hak bize ne kadar karib (çok yakın) ise, ona vuslat (kavuşma) da o kadar baiddir (uzaktır, ıraktır). Ma'lumdur (Bilinir) ki, seyri-i süluk iki kısımdır. Biri ameli, biri de enfüsidir. Enfüsi (nefsi, nefiste meydana gelen, ferdi zihne ait bulunan) olan nefislerin seyr-i sülukudur. Bizim sadatımızdan (seyitlerimizden) olan İmam Rabbani (k.s) buyurmuş ki: "Seyr-i afaki uzağın uzağıdır. Seyr-i enfusi ise, yakının yakınıdır". Çünkü onların nihayeti, bunların bidayetidir (başlangıcıdır). Şimdi hangimize sorsalar: Allah'ın emrini tutuyor musun? Evet, tutuyorum der. Fakat hasbel-beşeriye (insanlık gereği) bir kötülük, bir kebire (büyük günah) işlersek, bundan da başkasının malumatı olmazsa biz o kebirenin karşılığı olan haddi şer'iyi kendimize tatbik eder miyiz? Hayır etmeyiz. Bak, demek ki; emr-i ilahiyi tutmuyoruz. Gerçi hudud-i ilahiyi muhafazaya hükûmet me'murdur. Fakat biz de nefsimize tatbik etmeliyiz, islam budur, islamiyet budur.

Erbab-ı Hak ve erbabullah haktır. Bundan bu kadar laf ve güzzaf, yani erbab-ı Hak haktır. Haşa ve kella, Allah (c.c.) demek değildir. Yalnız Cenab-ı

Hakk'ın feyzi, rahmeti, bereketi insan-ı kâmil vasıtasıyla diğer mahlûkatına isal eder demektir. Adet-i ilahiye böyle cari olmuş, bu sebepten, bu kapıdan Allah'a gidilir, başka yol yoktur.

İnsanın İç ve Dış Temizliği

Hâkimin birini, bir zât konağına davet etmiş. Konak ve müştemilatı ve eşyası kâmilen ve en son derecede muntazam imiş. Hâkim demiş ki, bu adamın her şeyi muntazamdır. Mutlak bu adamın içi de böyledir. Hele bir yokluyayım der. Bakar ki hiç bir şey yok. İnsaniyetten zerrece eser yok. Cahil, ğafil, hayvan mı hayvan. Zorlar zorlar, ağzına balgam gelir, o adamın yüzüne tükürür. Ev sahibi der ki; bu ne terbiyesizlik, bu nasıl bir şey. Hâkim der ki; her tarafa baktım. Etraftaki her şey temiz, tâhir (pak) ve muntazamdır. Ağzıma balgam geldi. Etrafıma baktım, tükürecek hiçbir yer bulamadım. Her yer ve her şey oldukça temizdir. Senden başka pis olanı göremedim. Mecbur kaldım, senin yüzüne tükürmeğe. Hakikaten böyle bir pis şey, pise yakışır.

İnsan dışarısını süslü edip, içerisini pis bırakması uygun olmaz. Bu küffar işidir. Birçok ehadis-i şerifte vardır ki: Küffar cehenneme girmezden mesh olur, sonra girer. Hatta bu mesh halen mevcuttur. Fakat batındadır, gizlidir. Sen bu surete bakma. İnsanların burada likaları, suret-i zahirleri insan-ı kâmilin suretine benzediğindendir. Ona hürmettendir. Yoksa suret-i batineleri vuhuş (vahşi hayvanlar), tuyur (vahşi kuşlar), behaimden (dört ayaklı hayvanlardan) ibarettir. Bu insanların zerre kadar kıymeti yoktur.

İnsan ağniyaya (zengine), ğınası (zenginliği) gayretiyle ta'zim ederse (saygı gösterirse, yüceltirse) imanın üçte biri gider. Hadis-i şerif böyledir. Çünkü iman üç şeydedir: Lisan ile ikrar, kalbiyle tasdik ve vücuduyla amel etmektir.

Zengine, o adama lisanıyla bittab kelimat-ı tevkir ve (ağırlama) sarf eder, vücuduyla da eğilir vesaire türlü hal ve hareketleriyle bu ta'zimi (hürmet) etmeye çalışır. Böylece imanın iki kısmı gider. Eğer o adam kalbiyle de, o zengine ğınası (zenginliği) için ta'zim ederse, imanın hepsi geder. Çünkü izzetin cümlesi Allah içindir.

Bu izzeti ta'zim icap ederken, zengini zenginliği yüzünden ta'zim etmek olmaz. Fakat mü'minler için bir izzet vardır ki; o Allah izzetidir. Ona ta'zim lazımdır.

Hz. Hasan (r.a.) Efendimiz hakkında demişler ki: "Her şeyi iyi, yalnız biraz kibirlidir". Buyurmuş ki: "Bizde görünen kibir ve azamet, izzet-i

mevladır". Bir kudsi hadiste şöyle buyrulmuştur: "Azamet benim izarım, kibir benim rıdamdır. Kim buna tecavüz eder, iştirak ederse onun belini kırarım".

Elhasıl, demek isterim ki; imanın muhafazası müşküldür. İman bir bahane ile gider, hiç haberimiz olmaz.

Bir nabbaş (mezar soyguncusu) varmış, yüzünün bir tarafını bağlarmış. Meşayıhtan (Şeyhlerden) birine gelmiş intisap etmek istemiş, o zât da kabul buyurmuş. Birkaç gün sonra Şeyh sormuş ki; senin yüzünün bir tarafı niçin bağlıdır. Nabbaş demiş ki: Efendim, ben kefen soyucuydum. Bir gün bir kadının, mezarını açtım, tam yüzünü açacağım sırada yüzüme bir sille vurdu. Elinin beş parmağı yüzümde yer etti. Bir türlü yeri zail olmadı (geçmedi). Bağlamamın nedeni budur. Şeyh taaccüp eder. Asrındaki diğer büyük bir Şeyhe bu ahvalı arz eder. O zat yazar ki, hele o mesele orada kalsın, o adama sorunuz ki; açtığı mezarlardan kaçını kıbleye müteveccih (yönelmiş) bulmuş, hele bunu sorunuz. Sorarlar, der ki, ben şimdiye kadar, bu kadar bin kabir açtım, bunların hepsini kıbleye müteveccih buldum, der. Bu iş böyledir. Aman çok dikkat etmemiz lazımdır.

Firavun ve avenesine ta'zim etmek olmaz. Musa ve onun avanesine yardım etmek lazımdır. Vücudda da Firavun ve avenesi vardır. Musa ve avanesi de vardır. Nefis ve avenesi Firavun ve avenesi gibidir. Ruh kalp vesaire Musa ve avenesi gibidir. Nefse ta'zim olmaz, Musa'ya ta'zim icab eder.

Dışarıda da mürşid Musa gibidir. Kötü arkadaş, Firavun ve avenesi gibidir. Nasla (İnsanlarla) ihtilat etmemek (kaynaşmamak) değildir. Fakat burada iki şeye dikkat icap eder. Biri, kalben onlara hürmet etmemek, ikincisi seni gaflete, muharramata sevk etmemeleri için bir kalkan kullanmak lazımdır.

Müridin kalkanı ya Cenab-ı Hak, ya mürşididir. Onu hazır bilerek her şeyden kurtulursun. Yoksa o adamlara uyar evin yıkarsın. Cenab-ı Hak münafıklar hakkında: "sen onlar için ister istiğfar et, ister etme ben onlara mağfiret etmeyeceğim." buyuruyor. Bu ne demektir,böyle oluyor.

Peygamber (s.a.v) rahmeten-lilalemin iken, âleme hüda (hidayet vesilesi) iken, onlar için istiğfar etse de Cenab-ı Hak kabul etmiyor. Hâlbuki peygamberin hiçbir şeyi ret olunmaz.

Evet; çünkü bunlar, peygamberi kabul etmiyorlar. Kendileri hidayet istiyorlar, onun için böyle oluyor. Mürid de, hazır olmazsa böyle olur. Mürşid ılkay-ı feyz edecek fakat mürid, kalbini kapamış, mürşid ne yapsın, nasıl oraya o feyzi akıtsın. Mürid kendi eliyle kapısını örtmüş, kapıyı da kıracak değil ya! Onun için agâh ve hazır bulunmak beğayet (son derece) gereklidir.

Tevfik (yardım), sa'ye müştaktır. Tevfik sa'y (çalışma) iledir. Tevfikin en büyüğü bir mürşid bulmaktır. Mürşidimiz Halıd-ı Bağdadi'dir. Din ve dünyamızı ancak biz, onunla yaparız.

Allah'tan Âlimler Korkar

Ayet-i Celile'de *"Allah'tan ancak âlim kulları hakkıyla korkar"* (Fatır: 28) buyrulmuştur. Âlimler bittab' halktan ziyade Allah'ı bilir, onun için Allah'tan ziyade korkar. Tabii, muttaki (takva sahibi), salih olan ülema korkar. Ulemanın da derecesi vardır. İlme'l-yakîn, hakke'l-yakîn, derecelerine göre korkulur. Bizim bu kelamımız tevatüren sehası (el açıklığı) işitilen bir zata teşbih edilir. O adamın sehasını işitmek; ilmel-yakîn, gidip o adamın sahasını görmek aynel-yakîn, giden adamın kendisi Sahi (cömert) olup, zevk-i sahayı bizzat tatması, hakka'l-yakîndir. İlim ne kadar çok olursa korku da o kadar ziyade olur.

Peygamberimiz buyururlar ki: "En ziyade âliminiz benim, en ziyade Allah'tan korkanınız da benim". Fakat bu korku cennet, cehennem korkusu değil, başka bir korkudur. Zattan korkmaktır.

Muhyiddin Arabi Hazretleri, Harun aleyhisselamın ruhu ile mülakat eder. Kendini acayib irşad ettiğini nakil eder. Çünkü vahdetçilerin en büyüğü Muhyiddin Arabi Hazretleri'dir. Harun (a.s)'a arz ediyor ki: O vakit Beni İsrail buzağıya taptı, Hz. Musa Turdan avdetiyle sana hiddet eylediği vakit, sen ağyar yanında bana darılma dedin, ağyar var mı idi ki, böyle buyurdun, bu emrinizi şan-ı âlinize münasip görmedim. Harun (a.s) cevaben buyurur ki; siz ki mâsivâ yoktur diyorsunuz, sizin yok demenizle mâsivâ yoktur diyoruz, ama yine mâsivâ var. Harun Aleynisselam buyurur ki: bak henüz sizin payeniz noksandır. Hülasa bu irşaddan pek memnun olur, mâsivâ da, ağyar da vardır. Ağyardan ictinab lazımdır. Ya da, yar ile hemdem olmak lazımdır. Kemâl budur.

Ehl-i sünnet vel-cemaat mezhebinde, abdin havf (korku) ve recası (ümidi) müsavi olmak lazımdır. Fakat mertebe-i şeriatta böyledir. Salikin hep burada kalması olmaz. Devamlı terakki ve tekemmül etmesi gerekir. İnsaniyet adamiyet budur. Ahir, havf ve recası, kabz ve bast olur ki mertebe-i tarikattır. Sonra heybet, üns olur ki, mertebe-i hakikattir.

Şeriatın zahiri avama mahsustur. İyiliği emreder, ibadet ne demektir, iyilik değil midir? Hâlbuki batın tevhiddir, bu ise birliği emreder. İşte şeriatın batını, tarikattır. Bununla tekâlif-i şer'iyeyi yapmamak olmaz. Bu ilhaddır (küfürdür, dinden çıkmaktır). Zahirimizle zahir şeriatı, batınımızla batın şeriatı, ifa etmeliyiz ki: Allaha yakın olalım, yoksa neyi noksan etsek, noksan kalırız.

Bir şeyde Cenab-ı Hakk'ın üç yüz bu kadar, ahlakı vardır. İman ile beraber bu ahlaktan herhangi biri bir adamda bulunsa, o adam cennete gidecektir. Hadis-i şerif de böyledir. Hz. Sıddık Ya Resulallah bu ahlaktan bir tanesi bende var mı, diye arz eder. Aleyhissalatü vesselam Efendimiz (s.a.v); bu ahlakın küllisi sende vardır, buyurdu.

Hususen bu ahlakın en büyüğü, sehadır ki o da sende var, kemal üzeredir, diye emir buyururlar. Artık havsala-i siddîkın vüs'atını düşününüz. Cenab-ı Hak Sadr-ı nebiye ne dökmüşse, kâmilen o da sadr-ı sıddıka dökmüştür. Demek ki havsala-i sıddîk, havsa'la-i nebi gibidir.

Bir adam şeyhin birine gider. Bana da bir şey telkin, ta'lim et der. Şeyhin de meşgul olduğu bir zamanı imiş. Kalk şimdi git, derse de o kişi ısrarına devam eder. Şeyh der ki: Sana basal, yani soğan. O adam gider basal basal diye diye vasla ulaşır, sıdk, niyet ve sebat insanı böyle yapar. Herkes basal, basal deyip, Allah'a vasıl oluyor da, biz *"La ilahe illallah"* deriz de nasıl vasıl olamayız. İfade ettiğim gibi, yalnız sıdk, niyet ve sebat şarttır.

Hz. Sıddık bir beytinde diyor ki: "Ya Rabbi günahım yeryüzündeki kumlar kadar, kabil-i ta'dat değil. Günanlarımı afv ü safh buyur, lütfunla muamele et". Hz. Sıddık böyle derse, biz ne yapalım. Bunda işaret vardır ki günah üzerine ağlamayı bize ta'lim ediyor. Hem de kendileri ecma'dir, yani seni beni de cami'dir. Bizim günahımız ise bi had-i payandır, o halde o surette günahı arz etmek doğrudur.

Zatın biri emir buyurur ki; falan vakit birkaç arkadaşla mağaraya kapandık, bize bu iş feth olsun için, birçok taat ve ibadetle meşgul olduk. Fakat günler geçiyor, hiçbir şey olmuyordu. Bir gün mağaraya bir zat geldi. Hal ve şanına nazaran evliyaullahtan olduğu anlaşılıyordu.

Halimiz nasıl, iyi midir diye ona sordum? Cevaben buyurdu ki: Allah'ın rızasını bırakıp, feth için çalışan bir adamın hali, nasıl iyi olur dedi. Biz bunun üzerine, işimizin yanlış olduğunu anladık, fetihten ve o gibi fikirlerden feragat ettik. Cenab-ı Hak ile olmaya başladık, bize de olan oldu.

Hakikaten, öyledir. İnsan kendisi için, nefsi için bir şey ister de, kendisi aradan çıkmazsa, ona bir şey yoktur. Ne vakit ki kendisi aradan çıkar, her ne yapsa münhasıran onun için yapsa, o vakit her şey onun içindir. Her saadete o kişi erer.

Sehl Tüsteri Hazretleri evail halinde (ilk dönemlerinde), bir cuma namazına gider. Halk camiyi doldurmuştur. Cemaati yara yara ileri safa geçer ve genç bir adamın yanına oturur. Kendini fena halde idrar sıkıştırır. Kalkıp

gitse, namazı kılamayacak. Hem de bu kadar cemaati bir daha nasıl yarıp yerine varacak diye düşünür. O sırada, yünden yapılmış bir aba giymiş olan genç bir adam: "Ey Sehl sen idrara sıkışmışsın. Abdest tazelemek ister misin, diye sordu?" Sehl de evet dedi. Abayı örter örtmez birden gözüm kapandı. Kendimi bir konağın önünde buldum. Biri kapıyı açın dedi. Kapı açıldı ve içeriye girdim. İçerideki bahçede bir havuz, bir hurma ağacı ve yanında da abdesthane mevcuttu. Havuz yanında havlu peşkir ve misvak gibi her şey hazırdı. Abdest bozdum ve abdest aldım. Misvak tutundum, yıkandım, havlu ile silindim. Elbisemi giyindim. Bir ses işin bitti mi diye sordu? Ben de evet dedim. Bir de baktım ki camide yine aynı yerimdeyim ve o genç arkamdan abasını alıyor. Namaz kılındı. Dışarı çıktık. Ben ise pek müteaccib (şaşıp kalmış) idim. Hakikaten böyle bir şey oldu mu, yoksa rüya mı gördüm diye düşünürdüm. O genç kimdir. Arkası sıra, öğrenmek için gidiyordum. Döndü dedi ki "Ey Sehl anlaşılan bu işe inanmadın. Gel, arkam sıra dedi". Bir konağın önüne geldik, kapı açıldı içeri girdik. Evvelce gördüğüm aynı konak, aynı havuz aynı hurma ağacı, abdesthane ve havlularda orada ve havlular halen yaş. Dışarı çıktık "Ya Selh! Sen hemen Allah (c.c) için ol, her şey senin için olur, yoksa bunlar bir şey değil dedi". Bana bir ağlamak geldi, gözümü silmek için elimi gözüme götürüp sildim. Gözümü açar açmaz o delikanlının kayıp olduğunu, ne tarafa gittiğini göremedim. Bu olayı; İsmail Hakkı Hazretleri, Selh et-Tüsteri Hazretleri'nden nakil etmişlerdir.

İslam, İman ve İhsan

İslamiyet üç şeyden ibarettir. İman, İslam ve ihsan. İman kalp ile tasdiktir. İslam vücut ile ameldir. İhsan, külliyen mâsivâdan (Allah'tan gayrı her şeyden) halas olup (kurtulup), O'nunla olmaktır. Bu meratib-i selaseyi ihmal etmeyen, Allah'a (c.c) kulluk eder.

Hatta yarın, ruz-i kıyamette Cenab-ı Hak mahlûkata tecelli buyuracak, herkes (haşa ve kella) sen bizim rabbimiz değilsin, diyecekler. Herkes kendi hayallerindeki ilah tasavvurunu görmek isteyecekler. Cenab-ı Hak, bir kere de kendi tasavvurlarındaki gibi tecelli buyuracak, o vakit tasdik edip, secdeye gidecekler. Fakat arifler, kâmiller, evvelki ve sonraki tecellide de kabul edecekler. Çünkü onlar burada iken makam-ı müşahede olmuşlar. Cenab-ı Hak her ne suretle tecelli-i cemal buyurursa bileceklerdir.

Muhyiddin-i Arabi, Fahruddin-i Razi gibi bir zata, sen çok istidlal (delil ile anlama) ile uğraşıyorsun. Aman ikinci kısımdan olmamaya, Allah-ı inkâr edenlerle bulunmamaya gayret et diye, tavsiye buyurmuştur.

Seyyid Kasım pek büyük bir zattır. Şeyh Abdullah El-Ahrar Hazretleri evail halinde (önceleri) yanına gider. Kendisi herkese "Babo" diye hitap edermiş. Şeyh Abdullah El-Ahrar'a buyurmuş ki: "Babo senin adın ne?" O da Abdullah deyince, aman oğlum isminin mazharı olmaya (nail olmaya) çalış. Allah'a muzaf (bağlı) olduğunu unutma buyurmuştur.

Seyyid Kasım Kebir Hazretleri'nin yanına, sellemehüsselam (gelişigüzel) girilmezmiş. Adamlarından ruhsat alınır, kendisine arz edilir, kabul ederse, öyle yanına girilirmiş. Şeyh Abdullah El-Ahrar için, buyurmuş ki: "Bu çocuk için hiç isti'zam etmeyiniz, ne vakit gelirse kendi keyfi vechile yanıma gelsin. Öyle zannediyorum ki bu çocuk zamanında bütün mahlûkatın, bütün meşayıhın en büyüğü olacaktır.

Şeyh Abdullah El-Ahrar Hazretleri buyurur ki: Ben Seyyid Kasım Kebir gibi geleceği, en ziyade keşfeden, meşayıhtan daha büyük hiçbir zât görmedim.

Şeyh Abdullah El-Ahrar Hazretleri zaten çocuk iken yedi yaşında bulunduklarında ehl-i huzur imiş. Cenab-ı Hak öyle hak buyurmuş. Şeyh Efendi Hazretleri buyurdu ki; Kur'an-ı Kerim'de sabirler (sabredenler) çoktur, şakirler (şükredenler) azdır. Hasta olup sabredeceğime, sıhhatte olup şakirlerden olmayı istedim. Allah'ım bizleri çok şükreden kullarından eyle. Âmin.

İki kardeş varmış. Bunlardan biri yukarı odada ibadetle meşgul olurken; diğer kardeş ise alt odada fısk-ı fücur işlermiş. Bir keresinde ibadetle meşgul olan kardeş, şeytanı görmek istemiş. Bir gün şeytan yukarı odaya çıkmış ve ibadetle meşgul olana demiş ki: "İşte ben şeytanım, seni bu halde koymam, senin ölmene daha seksen sene var". O zaman, ibadetle meşgul olan kardeş der ki; madem benim seksen sene gibi önümde böyle uzun bir zaman var, belirli bir zaman zevk ve safa ile nefsimin arzularını yerine getirmekle uğraşırım, sonra kalan zamanda yine ibadet ederim. Aşağıdaki kardeş de kendi kendine düşünür ki bu sefahatten ne çıkar! Artık bunu terk edeyim, ben de kardeşimin yanına çıkayım, ibadetle meşgul olayım. Yukarıdaki fısk-ı fücur (günah işlemek) için merdivenin başına gelir, öbür kardeş de tam o sırada yukarı çıkmak üzere merdivenin dibine gelir. Yukarıdaki bir adım atar atmaz merdivenden yuvarlanır aşağıdakine çarpar, ikisi de düşer ve ölürler. Biri fıska niyetle evvelki ibadetleri heba olur gider. Diğeri ibadete niyet ettiğinden günahları yok olur, gider.

Şimdi yukardakine ne söylensin ki: Babam, sen şeytanı görüp ne yapacaksın? Allah (c.c) var, O'nun üns ve huzuru var iken, insana şeytanın, su-i karin (kötü arkadaş), ağyarın ne lüzumu var. Hiç insan kendi eliyle belayı, kendi başına satın alır mı?

Ayet-i Celilede (Rad: 21): *"Onlar Allah'ın riayet edilmesini emrettiği haklara riayet eden, Rablerine saygı besleyen ve kötü hesaptan korkanlardır"* buyrulmuştur. Ayet-i cellesindeki mâ-i mevsule, insan–ı kâmilden ibarettir.

Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak secere-i selase (üç ağaç) emir buyurur ki:

(1) Bu ma-ı mevsuleden (kapalı isimler) ibarettir. Secere-i tayyibe ki kökü sabit, dalları gökte, Allah'ın izniyle her an meyvesini verir, meseli (örneği) gelmiştir. Ayet-i celilede (İbrahim: 24 ve 25): *"Allah'ın nasıl bir misal getirdiğini görmedin mi? Güzel sözü, kökü sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti. O ağaç, Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara böyle misaller getirmektedir"* buyrulmuştur.

(2) *"Allah göklerin ve arzın nurudur"* ayet-i celilesindeki (Nur Suresi, 35. Ayet): şecere-i zeytune-i mübarekedir.

(3) Sure-i Yasin'deki: şecere-i ahdardır (yeşil ağaçtır). Lika (kavuşmak, görüşmek), fena ve bekadan sonradır. Bu da huzur-u daimden ibarettir. Nakşiler nihayeti, bidayette derc etmiştir. Allah (c.c) ile olduğumuz zaman ehl-i huzuruz, fakat temkin bulmamıştır, yine unuturuz. Eğer bu huzur temkin bulaydı, buna vuslat-ı daim ve lika denilir.

"Onların yoluna gir. Onların idrak ettiği gibi idrak et. Benim Tur'um yanında azanı bırak, terk et". Kâmillerden birisi buyurur ki: Bizim ilmimizi, yetmiş bin hicap arkasından tasdik eden, bizim ehlimizdendir. Yazıcıoğlu Gelibolu Ahalisi'ne dua ederken: "Avamına nevalın (yiyecek, içecek) ver. Havasına saccalın (akıp giden) ver. Ahassına visalin (Allah'a kavuşma) ver ki bunlar oldular müştak" diyor.

Bundan anlaşılıyor ki halk üç kısımdır. Herkesin ni'meti ayrıdır. Hz. Ali Kerremallahu veche buyurur ki: Ben kimseye adavet etmem, zira o da bir şuğuldur (uğraşılacak şey, gaile) ve beni Allah'tan meşgul eder. Dünya deni (alçak) bir hamam tası gibidir. O cenabetin elinden o cenabetin eline geçer. Hakikaten öyle.

Yalnız, dünya işini bilmek, Allah (c.c) işini bilmemek olmaz. Sultan Murad-ı Rabi' (Dördüncü Murad) Bağdat seferinde Diyarbakır'da bir bezirciye tesadüf eder. İlm-i halı bilir mi, bakar ki hiçbir şey bilmiyor. Bezirin ne kadarından ne kadar yağ çıktığını gerçekten tanesine kadar bilir. İstidadını görünce, idamını emreder. Çocuğunun haberi olur, padişaha koşar babasının sebeb-i idamını sorar. Her ne sual edilirse kendisine cevabını arz eder. Her şeyi bilir, çocuk, bak babam iyi adam imiş ki bana öğretmiş, dedem kötü adam imiş ki babama öğretmemiş, onu bulda, onu idam et der. Padişah istihsan eder, affeder.

Leyla bir gün fukaraya çorba dağıtırmış. Mecnun da Leyla'yı görmek maksadıyla bir kâse alır ve gider. Sıra mecnuna gelir. Leyla kepçesiyle Mecnun'un çömleğine vurur. Çömlek düşer ve kırılır. Bu hadise, Mecnunun pek hoşuna gider. Başlar dönmeye, derler ki hakikaten sen deli imişsin. Sen, Leyla için bu kadar yanıp, yakınıyorsun. O sana bir kepçe çorbayı bile layık görmediğinden, çömleğini bile kırdı. Mecnun, hayır siz onu anlamıyorsunuz, der. O demek istedi ki; sen bu çömlek gibi yoğrul, piş, bunun gibi ol, kırıl ki bana yetişesin. Bana vuslatın yolunu tarif etti. Yokluğu bildirdi. Ondan zevklendim, dedi. Şimdi insan da nefsini mücahede ile nur-ı muhabbetle, çömlek haline getirmeli, kırmalı ki Allah'a leylaların leylasına kavuşabile.

Bir adam gıyaben birisine muhabbet etse ve onu görmeye gayet arzusu olsa, tanımaksızın o adamı bir yerde görse ve konuşmuş bulunsa, bu görmek, görmek olur mu? Ve bilahare o adamla görüşüldüğü takdirde, evvelce görüp tanımadığından dolayı mahcup olmaz mı? İşte Cenab-ı Hak da şiddet-i zuhurundan la-teşbih bunun gibidir. La-teşbih hava gibi, havayı görmüyoruz hâlbuki gözümüze kadar girmiştir.

Vuslattan sonra inkita' pek elimdir. Onun için Sallallahu vesellem Efendimiz (s.a.v), vuslatın ebedi, sermedi olmasına dua buyurmuş. Ümmetine böyle bir vuslatın lazım olduğunu duyurmuştur. "Allah'ım sende, vech-i kerimine nazar etmek lezzetini, ebeden (sonsuz) ve sermeden (daimi) diliyorum". Âmin.

Mecnun'un hikâyesi ma'lum. Mecnun uyurmuş, başı ucuna Leyla gelmiş. Bakmış ki uyuyor, yüzü gayet kırmızı ve taravetlidir (diri ve tazadir). Uyanıp, Leyla'yı görünce yüzü sapsarı olmuş. Leyla esbabını sormuş. Mecnun demiş ki: Evvelce vuslat arzusuyla renk ve taravetim yerinde idi. Seni görünce fırkat (ayrılık) korkusu canıma düştü, onun için böyle oldum, demiş.

Sizi en ziyade bu memlekette kim sever. Vallahi, billahi, benim kadar sizi seven yoktur. Hatta babanız, valideniz, iyaliniz, evladınız da benim kadar sizi sevmez. Bu mintarafillahtır. Böyle sevmeye me'muruz.

Şeyh yanına, alelamya (körü körüne) girilmez. Biz Şeyh Efendi Hazretleri'nin yanına gideceğimiz vakit, abdest alır ve iki rekât namaz kılar, bir Fatiha okur, ruhuna bağışlar ve hatta esnay-ı rahta (yolculuk esnasında) tek çeşmede abdestimizi tazeler, öyle ta'zimle giderdik. Onun için istifademiz ziyade olmuştur. Palulular, Şeyh Efendi'nin memleketlileri olduğu için böyle yapmazlar, alelamya girerlerdi. İstifadeleri tabii o nispette olmadı. Mamafih, onların içinde de böyle yapanlar vardı.

Hoca Yusuf el Hemadani halkasına, Hoca Hasan Erramiti, ahval-ı batıniyesi icabı fakir olduğu halde tadarik-i maişet emrinde tahavün (emniyet) gösterir ve aile efradının mühimmat-ı zaruriyesini tedarik etmek hatırına gelmezdi. Bundan dolayı Hoca Yusuf el Hemedani nasihat eder. Ben başka şeye muktedir değilim der. Hoca Yusuf Elhemedani kendisine itap eder. Fakat o gece mânâ âleminde Cenab-ı Hakk'ı görür, Cenab-ı Hak buyurur ki; "Ya Yusuf biz sana göz verdik, Hasan'a ise göz ve basiret verdik". Bundan sonra Hoca Yusuf, umur-u dünyeviden hiçbir şeyi Hoca Hasan'a teklif etmezlerdi. Kendisini gayet aziz ve muhterem tutarlardı.

"Her gördüğünü Hızır bil, her geceyi de kadir gecesi bil". "Cümle yahşi, biz yaman, cümle buğday, biz saman". İnsan iltifata, hürmet görmeye tabiaten mecbuldür. Fakat ne garip ki kendisi gibi insanlardan iltifat, bekler de, Padişahlar Padişahı, Cenab-ı Hakk'ın ve mürşidan-ı ızamın iltifatına mazhar olmak istemezler!

Mademki büyüklüğe, ulviyata ve her şeyden ulvi olan, o Cenab-ı Zü'l-Celâl Hazretleri'nin visal ve likasına irtika (dayanmaya) ve i'tilaya (yükselmeye) himmet etmeliyiz. Büyüklük budur. Ayet-i Celilede (Rûm: 22): *"O'nun delillerinden biri de, gökleri ve yeri yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin değişik olmasıdır. Şüphesiz bunda bilenler için (alınacak) dersler vardır."* buyrulmuştur. Hakikaten öyledir. Yerlerin göklerin, lisan ve renklerin zahiri olduğu gibi, batını da vardır ki; âyât-ı âfâkiyenin bir aynı da insan da, batında vardır. Bunlar, teemmül ve tedebbür, mucib-i ibret ve kurbettir. Âlimler bundan ibret alır, biz de âlimlerden ibret alırız, maksada vüsul müyesser olur.

Bir Ziyaret

Şam'da Mevlana Halid Efendimiz Hazretleri'nin hâfidi Necmuddin Efendiyi ziyarete gitmiştik. Avdette, bir Şazili var, ona da uğradık, görüştük. O cihetten gelen, Şeyh Hasan namında ihtiyar ve salih bir adamın rüyasını nakletti. Peygamber Efendimizi rüyada görmüş, dehşetinden "İslam Ya Resulallah"dan başka bir şey diyememiş, üç kere tekrar etmiş.

Her üçünde Peygamber Efendimiz "Hani İslam?" diye cevap buyurmuş ve sonra buyurmuş ki bu halkın büyüğü küçüğü, herkes Frenk âdetini kabul etti, ben daha ne yapayım. O Zat mahlûkun affıyla şefaat olunmalarına niyaz etmek (Allah'a yalvarmak) maksudu imiş, bundan pek ziyade korktum. Aradan çok geçmedi, balkan harbi çıktı. Şimdi dört senedir bu harp, Allah'ın inayet (ihsanı, lütfu) ve merhameti yetişe devam ediyor.

Kıyamet üçtür. Birincisi; kıyamet-i suğra, yani insan öldüğü vakittir. İkincisi; kıyamet-i kübra ki o da malumdur. Üçüncüsü; kıyamet-i vusta (orta) ki o da bir kavmin, bir hükümetin izmihlalidir (yıkılmasıdır). Halen bu üç kıyametin vukuu melhuzdur (akla geliyor).

Zinnun, ağaç altında sahrada namaz kılan bir delikanlının yanına gider. Selam verir, selamını almaz. Selamı tekrar eder, o da alır. Gencin ahvalini sorar. O genç, kumun üzerine bir şey yazar. O yazı şöyledir: "Ben Cenab-ı Hakk'a teveccüh ettim, dilimi bağladım, bir şey söylemekle meşgul olamam". Bunun üzerine Zinnun ağlar. O da bir şey yazar, çıkıp gider.

Abdullah olmak, mazhar-ı sıfat olmaktır. Abdullah olmak mazharı zat olmaktır. Peygamberimize mütebeat (uyma), muhabbet mecburdur. Peygamberimize mütebeat müamelatta şeriat, mücehedatta tarikat, muarefede ma'rifet, sır ve hakikatte, hakikat olur. Üç evvelkisi mertebe-i avam, mertebe-i havastır. Dördüncüsü ehass-ı havastır, mertebe-i bekadır. Bunların kendileri yoktur. Oturmaları söylemeleri, kalkmaları hep Allah (c.c) iledir.

Deccal-ı a'ver ve şeytan hep bir gözlüdür, nefis de öyledir. İnsanın iki gözü vardır. Biri celal biri cemale nazır olmak gerekir. Celal insanı yakar, temizler, ondan cemale mazhar olunur. Celal olmayınca, cennete girilmez. Cemal-ı ba-kemal-ı ilahiyi (Allah'ın mükemmel güzelliğini) de görmek yoktur.

Ölmek İki Çeşittir

Ölüm de, cennete gitmek de iki türlüdür. Biri burada, biri de orada. Burada ölmek, nefsi, ahlak-ı zemimeden (beğenilmeyen ahlaktan) kurtarmak demektir. Cennete gitmek de darü's-selam, kalbe dâhil olmak, huzur ve üns-i Mevla ile enis olmaktır. Mu'tezile rü'yete kail değildir. Binaen aleyh rü'yetten nasipleri olmayacaktır. Biz de, şimdi durup dururken mu'tezile mesleğine salık olmamıza mahal yoktur!

Rü'yete kail isek, burada mazhar-ı rü'yet olmamız lazımdır. Burada göz tedarik edemeyen, orada tedarik edemez, mahali burasıdır.

Hazret-i Peygamber (s.a.v) kerime-i muhteremlerine: "Bana amellerinizle geleceksiniz, bana neseplerinizle gelmeyeceksiniz" buyurdu. Sadaka Rasulallah (s.a.v).

Her şeyin ma'deni var, muhabbetin ma'deni de, ariflerin kalpleridir. Eğer biz vüslat-ı ilahiyeden mahrumiyet, ne bela olduğunu bilsek ve o mahrumiyetten mümkün olduğunca korksak, Hüda âlim, bila-şüphe biz ehl-i huzur oluruz. İnanmıyoruz, korkmuyoruz. Bu bedihidir! (açıktır).

Birisi saray-ı padişaha gider, görür ki birçokları huzur-i padişahiye gidip geliyor. Birisi de harama girip çıkıyor. Diğerleri gidemiyor. Onun kim olduğunu sorar. Hadimdir, derler. O adam, fesübhanallah, Cenab-ı Hak yetmiş sene sonra bana bunu ta'lim buyuruyor. Eğer terk-i şehevat, terk-i siva (başka, gayrı), mâsivâ, nefis edersem, ben de mahrem-i hareme, saray-ı izzete dâhil olacağım demektir, der. Ders çıkarır.

"Allah (c.c.) önce nûrumu yarattı, önce benim aklımı yarattı". Bu, Hadis-i Şeriftir. Allah (c.c) önce ne yarattı sualine taife-i sofiyenin cevabıyla cevap; bunlar yani akıl, kalem, ruh ve nur. Hepsi bir şeydir. Makam, zaman itibariyle adları değişir.

Bayazi-i Bestami bir gün bir yere giderken, arkasında da bir müridi de gidermiş. Bu mürid Bayezidi taklid ederek ta'kib edermiş. Bayazid dönüp, demiş ki: "Vallahi değil böyle, Bayezid'in postunu yüzüp, giysen yine bu iş olmaz. Ta ki Bayazid'in ahlakıyla, ahvalıyla ahlaklanmadıkça, o halı tedarik etmedikçe olmaz".

Evliyadan biri hicaza giderken, bir badiyede (çölde) bir delikanlıya rast gelir. Delikanlı burada ibadetle meşgul imiş. Gence selam vermiş, fakat o genç selamını almamış. Şöyle sormuş: "Sen burada tek, tenha bir yerde ne yapıyorsun? Refikin (arkadaşın) de yok". O, benim refik-ı a'lam var, hayâlıyla bana yakındır, diye izahat vermiş. Beni de sana refik etmez misin? Cevaben demiş ki: "Bu dünya dolusu altın versen, yine de mümkün değildir. Beni Allah'tan meşgul edersin". Seninle bir daha nerede görüşürüz? Der ki: Heyhat! Beni burada göremezsin, mahşerde de göremezsin. Eğer huzur-i rabbü'l-âlemine gelirsen, orada görürsün. Bunun böyle olduğunu nereden biliyorsunuz? Cevaben der ki: "Onunla olduğum halde onun izzetiyle biliyorum". Bak, böyle büyük bir adam da refakate razı olmamış ki kendisini Allah'tan meşgul etmesin.

Firavun ki, da'vay-ı ulûhiyet etmiştir. Her nefis de bu da'va mevcuttur. Fakat kuvvededir. Herkeste, bir surette zuhur eder. Kiminde tarikatla, kiminde malla, kiminde câh (makam, mevki) ile kiminde de haseb-neseb (soy, sop), elhasıl herkeste âsârını (izlerini) gösterir.

Hatta bakınız evliyaullahtan en son çıkacak ahlak-ı zemime (beğenilmeyen ahlak); hubb-i riyasettir. Bu hubb-i riyaset (önder olma sevgisi), padişah'a kurbiyetle sadr-ı a'zam vesaire olma değil midir? Belki ben Allah'a kurbiyet kesb ettim, halk beni bu yüzden tanısın, işte bu en büyük, hubb-i cah ve hubb-i riyasettir.

Keramet İzharı

Büyüklerden, izhar-ı keramet, izhar-ı havarikülade edenler vardır. Bu başka bir iştir. Bunlar bunu iki şey için yaparlar. Birisi: Ne kadar keramet vesaire varsa, bunlar hep Peygamberlerimizindir. Onu izhar, onun namına icradır. Ta ki onun büyüklüğü bilinsin. Veyahut bir Müslümanı hakiki bir Müslüman etmek üzere, onun şekkini izale ederek yola getirmek içindir. Yoksa kendileri için bir şey yoktur. Onlar fani ve bakidirler.

Bütün insanlar, hususiyle ehl-i tevhid olanlar bir nurdan halk olunmuştur. Ruhları şey'ün vahiddir. Bir ruhun muhtelif cesetlerden görünmesi kendisinin taaddüdünü icap ettirmez, tıpkı güneş gibi. Güneş her haneye pencereden içeriye girer, bu oda ile odadaki güneşin ziyası başka şeyler değildir, aynı güneştendir. Bunu böyle bilen ve zevken anlayan, makam-ı cem'e ermiştir. Mertebe-i fena ve bekay-ı ihraz da, mertebe-i cemü'l-cem'e ermek (Vahdet-i vücuda dalmak) vardır.

Evliyaullahtan birinin huzurunda bir merkebi döverler. O zat-ı muhterem, merkep dayak yedikçe kıvranır dururmuş. Sonra vücudunu açmış, bakmışlar ki; merkebin neresine vurmuşlarsa onun da oraları kabarmış kalkmış. Yani ruh-i hayvani ile münasebetimiz var, demektir. Tevhidin vasat mertebesi budur.

Hakikat halde esbab (sebepler) yoktur. Ebu Osman, Kufe'ye veya Basra'ya giderken, bir kadına rast gelir. Selam verir, selamı kadın tarafından alınır. Kadın nereye gidersin, diye sorar? O da Kufe'ye veya Basra'ya bir iş için gidiyorum, der. Kadın da; Cenab-ı Hak ile işin görüşseydin bu zahmetlere hacet kalmazdı, pek yazık etmişsin der. Ebu Osman mevcut parasını ikiye taksim eder. Bir kısmını bu kadına vermek ister. Kadın bu parayı nereden kazandın diye sorar. Ebu Osman cevaben; odun çekmekle kazandım der. Yazık evvelce söyledim ya, Cenab-ı Hak ile işin görseydin sana bu odunu da çektirmezdi, al bu parayı der. Elini uzatır ve bir şey söyler: "Bak der, bir avuç dolusu altın, bunda şek de yok der".

Muhyiddin Arabi Hazretleri öyle diyor, Efendimiz aleyhissalatu vesselâm da buyurmuştur. A'mal-ı saliha işliyoruz, eğer bunu ruhsuz işliyorsak, bunlar ahirette birer suret giyecekler, ruhları olmadığından heykel gibi, resim gibi olacaklar, o vakit Cenab-ı Hak bize diyecek ki, şimdi bu şekle ruh verin. Veremeyeceğiz ve bize azap edecektir.

A'mal-ı Saliha, bir kelime-i tayyibe (tevhid sözü) ile Allah'a suud eder (yükselir) ki; o kelime-i tayyibe de insan-ı kâmildir. O olmazsa hiç bir şey olma ihtimali yok demektir. Dikkat edersek, bunun böyle olduğunda hiç

şüphe yoktur. O kadar a'mal-ı saliha (salih ameller) işleyen salih adamlarımız var ki, hesabı yok. Fakat bakınız bunların hiçbiri vasıl değildir. Burada vasıl olmayan orada vasıl olmaz. Demek ki a'mal-ı saliha bir şey yapamıyor, bir şeye yaramıyor. Dediğim, Allah'a vusul için işe yaramıyor. Caiz ki cennete gider, fakat Allah'a vasıl olmadıysa, cennet de mahalli azaptır. Zira nâr-ı buud, nar-ı ihraktan eşeddir (ayrılık ateşi, ateşin yakmasından daha şiddetlidir).

Elhasıl, insan-ı kâmil, cemal-ı kâinatın zübdesi (özü) ve bais-i kıvamıdır (olgunluk sebebidir). Bunlar daire-i insaniyeti ikmal etmişlerdir.

Bir buğday kendisi gibi ne vakit bir buğday yetirirse, daire-i kemâlâtı devr ve ikmal etmiş olur. İnsanın da böyle olması gereklidir. Hiç olmazsa kendi daire-i kemâlini devr ve ikmal etmiş olmalıdır. Kendisi gibi de birçoklarını yetiştirirse, o daha a'ladır.

Mertebe-i Nübüvvet Büyüktür

Mertebe-i nübüvvet büyüktür. Bütün, bütün başka bir iştir. Fakat Cenab-ı Hak batın emrini (içindeki hikmeti) en ziyade evliyasından izhar eder. Çükü enbiya-ı ızam hazaratı şari'dirler, umuma me'murdurlar, umumun saadet-i ebediyeye mazhariyeti için, zahir şeriatın emrini daha ziyade neşir ve ta'mime me'mur edilmişlerdir.

Hz. Musa (a.s) gibi ulu'l-azm (azm sahibi) Peygamberini, Cenab-ı Hak, nübüvvetinde ihtilaf bulunan Hıdır Aleyhisselama göndererek, emr-i batını ta'lim buyurmuştur. Hıdır, Hz. Musa aleyhisselama üç mesele gösterdi. Birincisi; biri gemiyi deldi. Bunun zahiri helakti, Hz. Musa itiraz etti. Hızır Aleyhisselam, sen de bir sandık içinde suya atıldın. Bunun da zahiri helakti, dedi. İkincisi; yıkılacak bir duvarı doğrulttu, bunda bir menfaat görmediği için Hz. Musa (a.s) itiraz etti. Bunu bila ücret niye yaptın dedi? Hızır (a.s) sen de Şuayb (a.s)'ın tarlasını sürer, eker biçersin. Hem de bila ücret (ücretsiz) yapardın, niye yaptın dedi? Sonra bir çocuğu Hızır (a.s.) katl etti. Musa (a.s) buna da itiraz etti. Hızır (a.s) sen de, Yahudi'yi öldürdün, niye öldürdün dedi? Hz. Musa bunun üzerine, Hızır (a.s)'dan ayrıldı. Ulum-u batiniye esbabını anladı, çünkü peygamberdir. Bu kadar ta'lim kâfi idi. Hatta Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimiz buyurmuştur ki; keşke kardeşim Hz. Musa (a.s) sabır buyura idi, bu ümmete ondan çok havarik (insanda hayret ve hayranlık uyandıran şeyler), çok hakaik (hakikatler) varid olurdu.

Hz. Musa (a.s) bir gün Cenab-ı Hak'ka arz eder: "Ya Rabbi ben kütüb-i semaniyende görüyorum ki; bir kavim, bir ümmet dünyaya gelecektir ki onların dağlar kadar günahı olacak, onlar kendi ulemasının yanına gidecekler, onların günahları o sebep ile af ve mağfiret olacaktır. Bu ümmeti Ya Rab bana ümmet et, diye niyaz eder (yalvarır). Cenab-ı Hak buyurur ki; o dileğin olmaz, o ümmet benim sevgilim mahbubum Muhammed'in ümmetidir. Onlar ona verilmiştir.

Evet, ümmet-i Muhammed'in kadr-ü meziyetinin şeref ve azameti böyledir, budur, şüphe yoktur. Fakat bu ümmet bu kadir ve meziyete nasıl nail oldu, olacaklar. Onlar ulemasının yanına gidecekler, uleması da onlara ne diyecek ki; bu şerefe nail olsunlar, esas burayı bulmak, anlamak lazımdır.

Evet, ulema emrin zahir ve batınını yanlarına gelenlere, anlatacaklar. Ahlak-ı ilahi ile tahalluku, zikir ve fikri, tahliye-i kalbi (kalbin temizlenmesi), tecelli-i ruh (sır yolunu) hülesa Cenab-ı Hak'ta fani, onunla baki olmak esrarını, muhabbet-i ilahiyi, sıdk ve vefayı, ihlası, el hâsıl bunlara onlar öğretecekler. Evamiri (Emirleri) dinleyip onunla amele sa'y (çaba) ve gayret edecekler. Menâhîyi (dinin yasakladığı şeyleri) tekrar işlemek akıllarına bile artık gelmeyecek. Değil menâhîye meyil fikri, ondan kemal derecede nefret edecekler.

Zaten nadim olmak (pişman olmak), müstağfir olmaktır (Allah'u Teâlâ'dan günahlarının bağışlanmasını istemektir). İnabe (günahlardan ve her şeyden yüz çevirip Hakk'a dönmek) budur. Yoksa adet tövbesinden hiçbir fayda mümkün değildir. Gelen böyle gelecek, âlim de dediğimiz gibi olacaktır. Fakat va esafa (ne yazık) ki; ne öyle yapacak âlim var ne de bu surette onların yanına giden var. Âlimi de cahil, ahlaksız, cahili zaten cahil ve ahlaksız. Bu suretle gidiş, geliş olmayınca, artık afiv (bağışlama) ve mağfiret nerde kalır?

Cenab-ı Hakk'ın Zatı İçin Seçtikleri

Cenab-ı Hakk'ın kendisi için ıstıfa buyurdukları (seçtikleri), zaten ıstafa buyurulmuştur (seçilmiştir). Yoksa tarikat bir bahanedir, ona beha olmaz, bahane ister. Fakat mademki tarikata intisab ediyoruz, demek bahaneye başvuruyoruz. Ehl-i tarikin, ıstıfa buyrulmak olduğunu bu insanlardan anlıyorum. Gerçi her ehl-i tarik de, ehl-i visal olamıyor, bilâhere (daha sonra) ayrılıyor. Bir şeyler oluyorsa da, fakat niyyet-i halise ile başka bir maksat tahtında olmaksızın, esası bu suretle intisap edenler bila şüphe naili meram olurlar. Ben bu i'tikaddayım ve beni hiçbir şey bu i'tikaddan ayıramıyor.

Bir cümle temiz olmazsa, o cümlenin ma'nası mübhem (belirsiz) kalır. Mesela: *"Etteravihu işrune (yirmi)"* dediğinde bir şey anlaşılmaz. Ne vakit ki *"Rekaten"* denilirse o vakit mana tam olur, anlaşılır.

Evliya, Sahabe Menzilesine Yetişemez

İnsanın da ma'nasının tam olması için; bir temiz, bir insan-ı kâmile ihtiyaç vardır ve illa ma'nası müphem kalır. Hiçbir şeye yaramaz.

Bu ümmetin eazım-ı evliyasından hiçbiri sahabe-i kiramdan Hz. Vahşi'nin mertebesine bile erişemez. Onun payeleri şeref-i sohbetle o kadar yükselmiştir ki mertebe itibariyle sahabe-i kiramdan en dun (alt) mertebede olanın payesine (derecesine) indi ilahide ki kadar, menziletlerine yetişmiş değildir. Gerçi onların dun (aşağı) olanı yoktur. Kendi aralarında, yekdiğerine nispetle, mertebe noktay-ı nazarından birbirinden farklıdırlar.

Bir hadis-i şerif var, onun nihayetinde Efendimiz (s.a.v): "Ahir vakitte Hz. İsa, gökten nüzul ettiği vakit, benim ümmetimden bazı büyüklere tesadüf edecektir. Onların kadr-ü kıymeti dağlar gibi azimdir". Bu hadis-i şeriften anlaşılıyor ki; ta o vakte kadar bu ümmet içerisinden ehl-i batın eksik olmayacaktır. Fakat maattassüf miktarları az olacaktır.

Bayazid-i Bestami Hazretleri'ne derler ki; bize bir şey emret, başka bir şey yapmaya hacet kalmasın. O şeyle iktisab-ı kurbet edelim (Allah'a yakınlık kazanalım). Buyurur ki: bunun en kestirme yolu, bir mürşid-i kâmilin gönlüne girmenizdir. Ona Cenab-ı Hak ziyade karibdir. Siz o vasıta ile Allah'a karib (yakın) olursunuz.

Hakikaten, öyle bir mürşidin nazarı, sohbeti, terbiyesi, saliki maksadına ulaştırır. Gerçi zikir, fikir, mücahede ve sair ibadet, taat, bunların hepsi sebeb-i kurbiyettir. Fakat bir mürşidin gönlüne girmek, bunların hepsinden daha ziyade müessirdir. İşi görecek budur.

İmam-ı Şazili Hazretleri'nin bir müridi varmış. Rabıta ile çok iştigal etmiş, kendisini İmam Şazili gibi görmeye başlamış. Artık sohbet-i sariyeye devam etmemeye başlamış. Bir gün İmam Şazili Hazretleri'ne yolda rast gelmiş. İmam Şazili canım sen nerde kaldın, daha hiç gelmiyorsun buyurmuş. Efendim sizinle, sizden müstağni oldum, demiş. İmam Şazili Hazretleri, acaib, eğer iş böyle olsaydı, Hz. Ebubekir (r.a) Efendimiz, Hazreti Resulü Ekrem'in sohbetine gitmemesi lazım gelirdi. Eğer müstağni olmak lazım gelirse, o olurdu, buyurmuş.

Evet, muhabbet-i ma'neviye lazım, fakat muhabbet-i sariye de lazımdır, onsuz olmaz. Fırsat buldukça huzur-u mürşide koşmak lazımdır.

En iyi celis, Hazret-i Allah, mürşidan-ı ızam ve ülemadır. "Celisin (sohbet arkadaşın) iyisi odur ki, sen Allah (c.c) diyesin o da sana muvefakatla Allah (c.c) diye" buyurulmuştur. Hadisin meali de bunu müeyyiddir: "Hangi

kimselerle beraber olmak daha hayırlıdır?" diye sordular. Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyurdular ki: "Görülmesi Allah'ı hatırlatan kimselerle." (Mecmeuz Zavaid, 1/226). Bir hadis-i şerifte: *"Allah'ın kullarından en hayırlı olanları* ***görüldükleri zaman Allah hatıra gelir****. Allah'ın kullarından en kötüleri ise, fitnecilik için söz gezdiren, birbirini seven kimselerin arasını açan ve masum insanları günaha ve sıkıntıya sokmak isteyen kimselerdir"* buyruldu (Mecmau'z-Zevaid, h. no: 13140). Diğer bir hadis-i şerifte: "Kendileriyle oturduklarımızın hangisi daha hayırlıdır, ya Rasulallah?" diye soruldu. Rasulullah da buyurdu ki *"Görüldüklerinde size Allah'ı hatırlatan, konuştuğunda ilminizi arttıran ve ameli size ahireti hatırlatan kimselerdir"* dedi. (Abd b. Humeyd, İbn-i Hacer el-Askalani, Metalibu Aliye, Tevhid Yayınları: 3/123). Fena Celis de; sen Allah (c.c.) diyesin, o seni Allah (c.c) demekten başka bir söze sevk ede.

İmam Rabbani Hazretleri'nin Şeyhi, bizim sadatımızdan (büyüklerimizden) Muhammet Baki Billah Hazretleri'dir. Valideleri seyyide imiş. Kendileri gayet zengin ve müteaddid (birçok) cariyeleri olduğu halde, gelen dervişlerin, muridanın yemeklerini cariyeler pişirse, validesi cevaben, Cenab-ı Hak benden i'raz mı etmiş (yüz mü çevirmiş) ki, bunların yemeklerini ben pişirmeyeyim. Bunu maal-iftihar yapıyorum, diyerek buna razı olmazmış kema fi's-sabık (görevli gibi) bunların yemeğini pişirirmiş.

Allah (c.c) diyene hizmet etmek çok şayan-ı iftihardır. Kadın, kadın iken, benden Allah (c.c) i'raz etmiş ki, böyle yapayım diyor!

Kümmel-i evliyadan (Büyük maneviyat ve fazilet sahibi) birine sıdk, ne derecededir, diye sormuşlar, "kalbe geleni söylemektir, dile geleni söylememektir" buyurmuş. Hakikaten, akvalımızı Allah'tan alıp söylemek, başka bir iştir.

İmam Ca'feri Sadık Hazretleri bir gün gayet yeni bir cübbe giymiş, Süfyan-ı Sevri Hazretleri bunu görmüş, taaccüb etmiş. Hazret-i İmam buyurmuş ki: Ya Süfyan, galiba bu libasa taaccub ettin. Süfyan-ı Servi cevabında evet, ne sen ne de senin âbâ ve ecdadın ehl-i beyt, böyle elbise giymemiştir, demiş.

İmam Hazretleri buyurmuş ki: O vakit fakir elbisesi Allah (c.c) demeye mani değildi, şimdi zamanımız icabı fukara olanlardan kaçıyorlar, bunu mahlûk için giydim ki; yanıma geleler, ta ki istifade edeler. Cübbesini kaldırmış, eski elbisesi altında, bunu da Allah için giydim, buyurmuş.

Hakikaten her zamanın bir icabı vardır. Evliyaullah dünya malını denize, suya teşbih ediyorlar. Bir deniz ne kadar derin olsa; o suda gemi, o kadar iyi seyr ve seyahat eder. Fakat geminin içine su dolmaması şarttır. Dolarsa,

o zaman gemi batar. Yani dünyayı içerimize almayacağız, dışarıda ne kadar olursa olsun. Zarar yoktur, belki nef'i (faydası) vardır.

Aradan çıkmak, müridi kendi yerimize ikame etmek, mürid muradından kesilip, ben ne olacağım diyerek ve kendi varlığını düşünerek, mürşide zahmet vermemesi gerekmektedir.

İrade-i ilahiyeyi intizaren, kendi yerine, huzurda mürşid kalmak, buna göre evamiri ifa eylemek, hadis-i nefsi (nefsin isteklerini) ve "ğayri keenlem yekün" hükmünde tutup, işitmemek, müamalat-ı umumiyeyi kitaba tatbik etmek lazımdır.

Allah'tan Yüz Çevirmek

Cenab-ı Hak her günahı af ve mağfiret buyurur. Yalnız, kendisinden i'raz (yüz çevirmek) günahını afiv etmez. Neden? Çünkü mü'min olan, bir tövbe ile hiç günah etmemiş gibi olur. Fakat i'raz günahı böyle değildir. O başka günahlara benzemez!

İmanın a'lası (en yükseği) tevhid, ednası (en aşağısı) yollar üzerindeki taşları ve benzeri eziyet verici şeyleri kaldırmaktır. Hadis-i şerif meali; "Hz. Âdeme emanet verildiği vakit, bunu yalnız ben mi kaldıracağım, yoksa bana muavenet (yardım) olunacak mı demiş. Hitab-ı izzet vaki olmuş ki: "Ya Âdem doğrudur. Bunu sen yalnız başına kaldıramazsın. Eğer biz yardım etmezsek, sen bu işi yalnız yapamazsın". Elhasıl, Cenab-ı Hakk'ın bize yardımı şüphesizdir. Düşünüyorum Hicretten bu tarafa; bin üç yüz bu kadar sene olmuş. Elhamdülillah namaz kılan var, cüz okuyan var, vaaz dinleyen eksik değil. Ümemi salife ise Peygamberlerinin rihletiyle hep dağılmışlardır. Belki kendi zamanlarında da her biri bir tarafa gitmiş, böyle olmuştur. Bizim Peygamberimiz, pek büyük bir ni'mettir. Hazreti Peygamber'in yüzü hürmetine bu şeref ila yevmil-kıyame bakidir.

Cenab-ı Hak Sure-i Hucurat'ta (13. Ayet): *"Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır"*. Sure-i Bakara'da (197. Ayet): *"Siz ne hayır yaparsanız, Allah onu bilir. (Ahiret için) azık toplayın. Kuşkusuz azığın hayırlısı takvadır. Ey akıl sahipleri bana karşı gelmekten sakının". Sure-i Kamer'de* (54. Ayet): *"Muttakiler cennet ve ırmaklar üzerindedirler. Melik-i muktedirin yanında sıdk makamındadırlar"* buyuruluyor.

Zaten en hayırlısının takva olduğu emir buyuruluyor. Hakikaten, gerek Kur'an'a ve gerek ehadis-i nebeviyye'ye çok dikkat ediyorum, hep takvayı emir ve tavsiye buyuruyorlar, demek ki en ziyade lazım olan takvadır.

"Her şey için bir mani vardır. İlim için, daha ziyade ilm-i billah için daha çok mevani' (maniler) vardır. Fakat mertlik bu mevanie ehemmiyet vermeyip, Allah (c.c) kokusu gelen yere can atmaktadır.

Zatın birisi bir gün şeytana rast gelir. Şeytanın elinde bir tuzak vardır. O zât bu nedir diye sorar? Şeytan tuzaktır, der. O zât bana da bir tuzak yapsan der. Şeytan da peki cevabını verir. Bir kadını kandırır, bu zât için alır götürür ve içeri alır. Kötü bir iş yaptırmak ister. O da Allah'tan korkar bir şey yapmaz. Sonra o zât şeytanı yine görür, der ki hani sen bana tuzak yapacaktın diye sorar? Şeytan da yaptım, fakat senin takvan ve salah halin sebebiyle Allah (c.c) seni muhafaza etti, der.

Gençlerin iyisi ihtiyarlara, ihtiyarların kötüsü de gençlere benzeyendir. Hadis-i Şerif meali; yani, hevâ, heveste gençlere benzeyen demektir. "Tûba (saadet, baht), o adama ki, ömrü uzun, ameli güzel oldu". Efendimiz aleyhissalatü vesselam buyurmuştur.

Beni İsrail'den bir adamı kıyamet günü hesap yerine getirirler. Cenab-ı Hak, bu adamın ne sevabı olduğunu melaikeye sual buyurmuş. Hiçbir ameli olmadığını yalnız, mühüründe kelime-i tevhid mahkuk (yazılı, kazılı) olduğu arz edilmiştir. Cenab-ı Hak: Bu tevhid sebebiyle ben onu affettim buyurmuş. El-hâsıl tevhid pek büyük bir şeydir. Buyurulmuş ki: *"Ekberül-kebair şirk, efdalül-fadail de tevhiddir"*.

Sure-i Bakara'da (40. Ayet): *"Ey İsrâiloğulları! Size ihsan ettiğim nimetimi hatırlayın, bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki ben de size verdiğim sözü yerine getireyim. Asıl bana itaatsizlikten sakının"* buyuruluyor. Bu emirle, Cenab-ı Hak Beni İsrâil'e size verdiğim nimeti zikir ediniz, emrediyor ve yine Sure-i Bakara'da (47. Ayet): *"Ey İsrâiloğulları! Size ihsan ettiğim ni'metimi ve (bir zamanlar) sizi cümle âleme üstün kıldığımı hatırlayın"* buyuruyor.

Keza birçok ayetlerde de: "Fezkurellahe" buyuruluyor. Bizzat kendini zikir etmemizi emrediyor. Bu iki zikir arasındaki farkın derecesini tayin mümkün değildir.

Elhasıl, ümmet-i Muhammed, zâta çağırılıyor. Diğer ümem-i salife (geçmiş) efala, esmaya medüvdür (davetlidir). Zâta medüv olmak şerefi gibi, daha büyük şeref olmaz.

Sallalahü aleyhi vesellem Efendimiz bir hadis-i şerifinde: "Aleyküm bi's-sevâdi'l-â'zam!" yani "Size sevad-ı azam üzere olmak yakışır!" buyurmuştur (Aliyyu'l-Muttakî, Kenzu'l-Ummal, 1:1030; Mecmau'z-Zevaid, 5:218).

Sevad-ı a'zam zahirde büyük şehirler demektir. Yani oralarda bulununuz. İbni Mesud (r.a) Efendimiz de, sevad-ı a'zamdan murad, yeryüzünde bir tane olan, ferdiyeti kazanmış bulunan insan-ı ekmeldir, buyuruyor. Yani ona müteveccih olunuz. Selamet oradadır.

Cenab-ı Hak Sure-i Bakara'da (205. Ayet): *"Allah bozgunculuğu sevmez"* buyuruyor. Yani yeryüzündeki fesadı nasıl sevmiyorsa, arz-ı vücuttaki fesadı da, öylece sevmez. Arz-ı vücuttaki fesadın en büyüğü ise ğaflettir, ahlak-ı zemimedir (kötü ahlaktır). Hâlbuki zahiren, bâtınen güzel olmamız lazımdır.

Şeyh Efendimiz Hazretleri bazı mekatib-i seniyelerinde (değerli mektuplarında) yazmışlardır. Nakşi olan zahiren evamir-i şeriatla ve sünenat-ı seniyye ile areste (süslenmiş), batınen üns ve huzur-ı Mevla ile piraste (donatılmış) olandır.

Hakikaten böyle olmak büyük bir iştir. Ahlakullah ise ahlak-ı kur'aniyedir. Kur'an bize edebi, ubudiyeti (kulluğu) ve fedaili öğretiyor. Çünkü zahir ve batın olan her şey, Kur'an'da camidir. Kur'an, müslümanlara şifadır, hüdadır, rahmettir.

Eğer ubudiyetten (kulluktan) daha büyük bir şey olsaydı, Cenab-ı Hak habib-i edibine onu verirdi. Kur'an'ı Kerim'de, ziyade tatahhur edenlere (temizlenenlere), ricaldir buyuruyor. Malumdur ki tatahhurda mübalağa vardır. Yani zahirde mübalağa ile taharet fayda vermez.

Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz: "Agâh (uyanık) olun ki, insanın cesedinde bir et parçası vardır. O sahih olursa vücutta sahih, selim olur. O fesada giderse, vücutta fesada gider, o da kalptir" buyuruyor.

Bu yollar avamı cennete, havası Allah'a götürür. Hâlbuki havasta avamdan olur, gayret etmeli ki, insan kendisi havastan ola.

İbrahim Hakkı Arapça bir beyit yazıyor. İsmail Hakkı da nazmen onu tercüme etmiştir. "Eğer bir hanede bir kimse varsa, tek harf kâfidir. Yahut bir işaret yeter". Yapamıyorum diye her şeyi Allah'tan beklemek olmaz, bu cebir'dir. Ehl-i sünnet yapar. Tevfiki, muvaffakiyeti Allah'tan bekler. Talep, irade şarttır.

"Enel-matlubü, fatlubni fecidüni" Zebur ayetlerinden imiş. Kur'an'da da:*"Fezkuruni ezkürküm"* buyuruluyor. Kendisinin bizi zikir buyurmasını bizim onu evvelce zikir etmemize taalluk buyuruyor, ona mevkuf tutuyor.

Elhasıl, demek isterim ki; talep ve irade lazımdır. Yapamadım deyip durmak yoktur. Yapsan da, yapmasan da, a'mal-ı salihat (iyi amel) işlemeye gayret et. Cenab-ı Hak, bu zengindir, bu fakirdir, kimseyi tefrik etmez. Bir

kalb-i selim bulur, ona ihsan eder. Eğer böyle olmazsa Cenab-ı Hak haşa ve kella zulüm etmiş olur ki, bu olmaz. Herkese ihsan etmesi icap ederse bitab' o da hükmüne aykırıdır. Bu böyle olmuştur ki taliplerle gayri talipler seçilsin ve zulme de artık mahal kalmasın.

Talep edenler, irade edenler kurtulur. Talep etmeyenler kurtulamaz. Gerçi Cenab-ı Hakka muhabbettin aslı yine Allah (c.c) muhabbetindendir. *"Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever"* ayeti (Mâide: 54) buna delildir.

Fakat bu muhabbet, bu isti'dad (kabiliyet), evvelce umuma verilmişti. Sonra buraya gelip terk edenler, o muhabbeti, o isti'dadı zayi ettiler. Muhafaza edenlerse, muhafaza olundular.

Allah Temizdir, Temizi Kabul Eder

Cenab-ı Hak tıybdır (temizdir), tıybi kabul eder. "Allah tıybdır, tıybdan başkasını kabul etmez, tıybı kabul eder". Muhakkikini kiram ise tıyb, a'mal-ı salihat (iyi amel), ahlak-ı hasene, ahval-ı bâtına, esrar-ı mutahharedir, buyurdular.

Sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz'in asr-ı saadetlerinde olsaydık, ona gelen kitab-ı münzelle amil mi olurduk, yoksa ma'siyete mi düşerdik? Elbette onun şeratıyla, sünenat-ı seniyesiyle amil olurduk. Ha işte, bugün de aynıyla öyledir. Peygamberimiz ölmemiştir,kabr-i saadetlerinde, ravda-i mübarekelerinde haydirler (diridirler). Ahadis-i sahiha ile müsbittir ki: "Ümmetin a'malı her akşam kendisine arz olunur". Onun iyiliklerinden mesrur, fenalıklarından mahzun olur. İyi, nice bir peygamberimizi mahzun ve müteellim edelim, bu layık mıdır, insaf mıdır?

İhtiyarların sevabı iki kattır. Yetmişten sonra ihtiyarlıktır. Yalnız şunu düşünmek lazım ki: Çocuklukta; lehv (eğlence), laib (oyun) ve baziçe (oyuncak); Gençlikte; meşy-ü heva; İhtiyarlıkta hüdaya ibadet kende (nerede)?

Bahar ve güz ağaçlara yaptığını, size de yapar. Bir hadis-i şerif mealinde, imanın üç mertebesi vardır. Bunlar; (1) Tevhid, (2) Tecrid ve (3) Tefrid'dir. Gençlikte iken zikir, fikir-i Mevla ile çok meşgul olunuz. Ta ki a'zanız kur'ana neşv-ü nema bulsun ve belki mazhar-ı Kur'an olasınız.

Hz. Ali (r.a) Efendimiz, İbni Mülcemin kendisini şehit edeceğini bildiği halde, yemekten semiz etleri seçer ona verir yedirirdi ve derdi ki; bunları ye ki kuvvetlenesin de, bana bıçağı iyi vurasın.

Salikin, roman, eşar (şiir), ilm-i kelam gibi faydası olmayan şeyleri terk etmesi lazımdır. Mahlûka mazarrat verecek ahval ve hareketten, velev vicdani de olsa, haklı da olsa ictinab etmek lazımdır.

Resulullah (s.a.v): *"*Din nasihattır" buyurdu. Ashab kendisine: Kimin için nasihattır? dediler. Nebi (s.a.v): "Allah için, Kitabı için, Rasulü için, Müslümanların idarecileri ve bütün diğer Müslümanlar için" buyurdu. (Müslim İman 95/55, Ebu Davud 4944, Tirmizi 1990). Dikkat edilmeli ki nasihatte şart olan da kavl-i leyyinle (yumuşak sözle), nezaket ve zarafetle tebliğ-i keyfiyet lazımdır.

Üç sünnet vardır ki: Bunlar sünnetullah, sünnet-i resulillah, sünnet-i evliyaullah. Setr-i uyup (ayıpları örtme), sünnet-i resulillahtır. Müdaray-ı mehmude (İyi geçinme); sunnet-i evliyaullahtır, sabır ve tahammüldür.

Evliyanın başlıca iki hasleti vardır; Hilim, ezay-ı nasa sabır ve tahammüldür. Mahlûkun işini görmek için koşmak lazımdır. İster o kişinin işi görülsün, isterse de görülmesin. Neticeye bakılmaz, evvel emirde teşebbüs lazımdır. Bunun sevabı iki ay i'tikaf mukabilidir.

Her hak sahibine hakkı verilmelidir. Ayet-i kerime mefadıdır. Ehl-i gafletten ictinab etmek, onlardan uzak olmak lazımdır. İhtilat, muris-i nisyandır. "İhtılatunnasi yucibul-iflas - İnsanlarla oturup kalkmak iflası getirir-" sureten ihtılat etmemek değildir. Ma'na hakla, suret halkla olmak hoştur. Bu şart bulunmazsa boştur ki boştur.

Zarar haşarattır. Evliya-ı ızam nezdinde kalbi havatırdan hıfzetmek pek ziyade lazımdır. Çünkü bunlar cevasi-i kulubturlar. Müdaray-ı mahmude demek, iyi geçinmek halka zarar verecek şeylerin men'i için yapılır. Nefse, halkın izrarına mütaallık olan ve yapılan müdara, müdaray-ı mahmude değil, temalluktur (kendine mal etmektir), tabasbus (yaltaklıktır), müdahene (dalkavukluk) ve riyadır (gösteriştir).

Ehl-i şerri, menasıb-ı hükûmeti, rüesay-ı din kaydıyla mahlûkatı zarardan vikaye kaydıyla ta'zim etmek müdaradır (sulh üzeri olmaktır).

Hazret-i Peygamber'e, üç ilim ta'lim buyuruldu. Bunlar; şeriat, ma'rifet ve hakikattir. Şeriat umumadır, marifet havasadır ve hakikat ise ehasül-hasadır.

Sırr-ı kader, evliyaullahtan pek azına keşf olur. Muhyiddin-ı Arabi Hazretleri verasetimiz hasabiyle biz de sırr-ı kadere vafıkız demiştir.

Muhyiddin-ı Arabi Hazretlerinin Şeyhi Ebu Medyeni sevmediği için, ulemadan bir zat-ı sevmezmiş. Hz. Peygamber'in emir ve ıhtarı üzerine tövbe ederek o zatı sevmiştir.

Peygamber Efendimiz sormuşlar ki: Ya Muaz İbni Cebel, Allah'ın kulları üzerinde, kulların da Allah'ın üzerinde hukuku nedir? Hazret-i Muaz da Allah (c.c) ve Resulü a'lamdır, diye cevap vermiştir. Bunun üzerine sallalahu

aleyhi vesellem Efendimiz: "Allah'ın kulları üzerindeki hakkı üçtür: Bunlar; muhabbet, tevhid ve abd-i mahz olmaktır. Kulların, Allah (c.c.) üzerindeki hukuku da ikidir: Bunlar, cennat-ı aliyatına koymak ve lıka-ı ilahiyesine mazhar kılmaktır" buyurdu.

Eday-ı hukuk her şeyde olmalıdır. Gözün, elin, ayağın, kulağın, lisanın, fikrin, kalbin, sırrın, eday-ı hukuk etmelidir. Adalet bunu iktiza eder.

"Ey İsrâiloğulları! Size verdiğim nimetimi hatırlayın, bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki ben de size vaad ettiklerimi vereyim. Asıl bana itaatsizlikten sakının" ayet-i kerimede (Bakara Suresi, 40. Ayet) buyuruluyor. Ahd: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" hitabıdır. O vakit mahlûkat beş saf oldu ve hepsi birden; "Bela (evet)" dediler. Sonra nur saçıldı, buyuruldu. Birinci safta: Enbiya, kümmelin evliya. İkinci safta: Havas-ı evliya ve eazım-ı ülema. Üçüncü safta ise Ehl-i İslam. Dördüncü safta: Münafıklar. Beşinci safta: Küffar bulundu. Üç evvelkisi saf bu nurdan müstefid, son iki saf mahrum oldular.

İşte her mevludun (yeni doğan çocuğun) islam üzere doğması, sonra tanassur etmesi, Yahudi veya Mecusi olması bundandır. Böyle olmakla beraber, biz yine babalarımıza pek çok medyun olmalıyız. Biz onları bu din üzere sabitkadem (sözüne sadık) bulmasaydık, küffar arasında bu âleme gelecektik, kim bilir nasıl olurduk!

Hacer-i Esvedin selamı teslimi, yed-ı meşayıhın elinin öpülmesi takbili "Elestü birabbiküm" hıtabına cevaben: "Bela" dediğimize ve şimdi de sabitkadem olduğumuzun te'yid ve tekrardır.

Yakub aleyhisselam; Yusuf Kardeşinizi arayınız me'yus (ümitsiz) olmayasınız. Rahmet-i ilahiyeden me'yus olanlar küffardır, buyurdular. Bu emrin ma'nay-ı batınisi de, günaha me'yus olmamak lazımdır, demektir. Hususiyle tarikatta olanlara hiç ye's (ümitsizlik) yakışmaz. Yakub Aleyhisselamın Yusuf, Yusuf değdiği hep zahirdir, maksad kibriyadır. Kendi ümmetine aşk-ı ilahiyi, mahbub aramak usulünü ta'lim ve tefhimdir. Hatta Yusuf Aleyhisselamın, mahlûk için bu kadar ağlanmaz diye attan düşerek söylediği kelam, halka sirişk-i(gözü yaşlı) Yakub'un esbabını i'lan ve ifşadır.

Ezel-i Ahid Dörttür

Ahd-ı ezeli dörttür. Bunlar: (1) Tevhid, (2) İbadat-ı zahiriye, (3) Ma'rifet ve (4) "…ve nefehtü fihi min ruhi … (… ve ona ruhumdan üflediğim …), (Hicr: 29)" sırrıdır.

Ayet-i Celilede (Âl-i İmran: 8): *"Rabbimiz! Bizi doğru yola eriştirdikten sonra kalplerimizi eğriltme, bize tarafından bir rahmet bağışla. Hiç kuşku yok, lutfu en bol olan yalnız sensin"* buyurulmuştur. İlimde rasih (derinleşmiş) olanlar böyle derler.

Ayet-i Celile'de (Âl-i İmran: 160): *"Allah size yardım ederse, artık size üstün gelecek hiç kimse yoktur. Eğer sizi bırakıverirse, ondan sonra size kim yardım eder? Müminler ancak Allah'a güvenip dayanmalıdırlar"*. Ashab-ı Bedir ma'lum. "Siz azınlık idiniz, mutlak Allah (c.c) size yardım etti". Anla ve düşün cidden bu Bedrin sırrıdır!

Cihad farzdır. Ne için farzdır? Dinin ikamesi için o kayd olmazsa, cihad farz olur mu, olmaz.

Hazret-i Âdemin duası: *"Ey Rabbimiz biz nefislerimize zulüm ettik; bağışlamaz merhamet etmezsen zarar edenlerden oluruz"* (A'raf: 23).

Sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz bu zamanı pek ziyade medih buyurmuşlar. Hatta sahabe-i kirama o zamandaki bir adamın ameli, sizin elli tanenizin ameline mukabildir, buyurmuşlar. Sahabe-i kiram bundan hatırlanarak, Ya Resulallah onlardan elli ameli bizden birinin ameline mi mukabildir. Çünkü onların yardımcısı yoktur. Siz Peygamberi görüyor, vahyin geldiğini biliyorsunuz, mani' yok. Onlar iman-ı ğaybleriyle dinlerini muhafaza edecekler. Din ve imanları ateşten köz gibidir, bıraksalar sönecek, bırakmasalar yanacak, bu suretle muhafaza edecekler. Arz edilmiş ki: Ya Resulullah bunlar nasıl yaşarlar? Ferman buyurulur ki; sirke içindeki kurt gibidirler.

Frenk tabiatlı olmakta, ne ma'na vardır? Her bidat mukabilinde bir sünnet-i seniyye zay' olur. Sünet-i seniyye Peygamberimizin ya kavlen ya fiilen bir hal ve şanlarıdır. Sünnet-i seniyyeden dûr (uzak) olmanın mazarratları (zararları) ise; rahmetten, şefkatten, her türlü iyilikten, kemalattan (faziletlerden) dûr (uzak) olunması neticesini doğurur.

İnsan düşünürse, tekmil (bütün) dünya hayatı bir nefesten ibarettir. Bu kadar az bir ömür içinde hep dünyayı, gece-gündüz istihsale (elde etmeye) çalışıyoruz. Ne için? Hep bir nefes için. Hâlbuki ahirette hayat daimidir, ebedidir. Menafi-i ahiretin istihsali buraya meşruttur. Artık bunun için ne derece sa'y-i beliğ (emek harcayarak gereği gibi çalışmak)lazım düşünmeliyiz!

Cenab-ı Hak bir ayeti-i celilede Peygamberimize hitaben: *"Rabbini nefsinde (kendi kendine) sızlanarak (yalvararak ve ürpererek) ve gizlice (açıkça olmaksızın) sabah akşam sözlü olarak zikir et, gafillerden olma"* (Â'râf: 205), sadakallahül-azim.

Diğer bir ayet-i kerimede (Tevbe: 111): *"Allah müminlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler, ölürler. (Bu), Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah'tan daha çok sözünü yerine*

getiren kim vardır! O halde O'nunla yapmış olduğunuz bu alış verişinizden dolayı sevinin. İşte bu, (gerçekten) büyük kazançtır" buyurur ki; ben mü'minlerden nefis ve mallarını cennet karşılığı istira ettim (satın aldım). Bundan maksat, yani bu Müslümanların, bu nefis benimdir demeyeler, onu nerede istihdam, Cenab-ı Hak emir ederse o yolda istihdam ederler, evamirine inkıyad ettireler, nevahiden kaçalar.

Biz, bu mevhum (kuruntu ürünü) olan nefse bizimdir, diyoruz. Bu olmaz. Evliyaullahtan birinin bir cariyesi varmış ve bunu pek ziyade severmiş. Muhabbeti Allah (c.c) için imiş. Bunu satmış, artık geri almaya da utanıyormuş. Alan adam, bir rüya görür, emir olunur ki: Senin aldığın cariyeyi falan kulum pek sever, muhabbeti de Allah içindir, o veli bir kuldur. Sen o cariyeyi ona geri ver, parasını da alma. Böylece sen, yarın enbiya ile haşir olunasın. Alan adam sabah olunca erkenden kalkar ve cariyeyi götürüp geri verir. Parasını da almaz. O adam esbabını sorar, o da söyler ve oradan ayrılır. Şimdi bakınız, Allah için sevilen biri, bir cariye için Cenab-ı Hak diğer kulunu enbiya ile haşri ikram ediyor, kendisine muhabbet edersek neler ikram etmez! Bu husus ki; bu muhabbeti bizden kendisi talep ediyor.

Ayet-i kerimede (Âl-i İmrân: 102): *"Ey iman edenler! Allah'tan, O'na yaraşır şekilde korkun ve ancak müslümanlar olarak can verin"* buyrulmuştur. Pek a'la, birinci ayet-i kerimede Cenab-ı Hak iman edenlere hitap buyuruyor. İnsan korkuyor ki; acaba ben bu ayette dâhil miyim, bu hitapta ben de var mıyım? Neden bu korku geliyor? Çünkü insan bu ayette muhatap ise işitir. Zira Cenab-ı Hak işiteceklere emreder, işitmeyeceklere emretmez. İşitenlerse, hak ittikâ ile ittikâ edenlerdir.

Hani, biz de bu ittikâ var mı? Yok. Öyle ise işitmedik. İyi işitmedikse, Cenab-ı Hakk'ın şehadet ettiği iman ashabından olduğumuz şüpheli kalır. Sonra ayetin devamında buyrulur ki; sizden biriniz ölmeyesiniz, ancak Müslüman olarak ölesiniz. Sen ölürken şahadet getirmeye bakma, insanın dili öyle söyler de kalbi başka yerde olur.

Hâlbuki maksat içerisinin düzgün olmasıdır. Aman, aman pek dikkat edelim. Nefsimiz ile değil, Allah ile olalım. Bu kalbi öldürmek pek fenadır. Kalbi öldürmek demek, insanda olan sırr-ı Muhammediyi, sırr-ı ilahiyi, ruhullahı tahkir etmek demektir.

Ebu Cehil, sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin haşa, haşa şanlarından, üzerine hayvan bağırsak parçaları gibi şeyler attırır ve eza edermiş. İşte bizim kalbimizi öldürmemiz de, o sırr-ı ilahiyi ayaklar altına almak demektir. Eza ve tahkir etmek (aşağılamak, küçümsemek) demektir. Hatta ne hacet, bu sırr-ı Muhammedi, bu suretle tahkir Ebu Cehlin o hezeyanından, cesaretinden, o ihanetinden pek ziyade ağırdır. Onu Allah'tan dûr (uzak) etmek, necasetlere gark etmek demektir.

İyi müslüman, bunu tahkir etmez dersek, pek a'la etmez ama Müslüman saatlerce gıybet eder mi? Lisanen olsun, kalben olsun. Kalben gaflet, işte laubalilik, en berbat ve en ğalizidir (çirkinidir).

İyi müslüman, yalan söyler mi, iftira eder mi, haset eder mi, buğz eder mi, ucub eder (kibirlenir) mi? İla ahirihi, bunların hepsini yaparız. Yine o sırrı tahkir etmeyi demek olmaz. Zira bundan büyük tahkir olmaz!

Sonra korkarım ki; bu suretle aldanırız, hakikatimiz memsuh (sureti değiştirilmiş) olarak gideriz. Cennete gidecek, Cenab-ı Hakk'ı görecek ise insanlardır. Biz ise suret-i insaniyemizi çoktan kayıp etmişiz. Nasıl olur da bu surete aldanırız. Aman… Aman!...

Batınımızı insan etmeye, sıfat-ı insaniyeyi bulmaya pek gayret edelim. Onun günü bu gündür. Daha orada bir şey olmaz. Ne olacaksa burada olacak!

İyi, ne bileyim, ömrümüzün, ahvalının müsait olup olmayacağı da meçhuldür. Onun için bu dakikaları fevtten pek hazer edelim. Edelim de, bir an evvel batınımızın i'marına çalışalım. Yoksa pek fena olur!

Sallallahü aleyhi ve sellem Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyuruyor ki: "Benden sonra gelenlere pek muştakım, onlar benim ihvanımdır (kardeşlerimdir). Onlara benim selamımı yetiştirin. Onlardan birinin ameli, sahabe-i kirama hitaben sizin yetmişinizin amelinden hayırlıdır, onlara müştakım (kavuşmayı pek arzularım). Diyorlar ki; Ya Resulullah, belki bizim birimizin ameli onların yetmişinin ameline mukabildir (karşılık gelir). Buyurur ki; "hayır onların birinin ameli, yetmişinizin ameline mukabildir. Zira sizin zamanınızda müslümanlık kolaydır, içinizde Peygamber var. Siz, hepiniz yekdiğerinize müavenet edersiniz, bu zamanda kolaydır. Fakat onların zamanında pek müşküldür, buyurmuş".

Namaza Dikkat Etmeliyiz

Her vakit, hususiyle namazlara pek ziyade dikkat etmeliyiz. Çünkü namaz asl-ı ibadettir. Cenab-ı Hak ile münacaat hem de kendi kelamımızla değil, Allah'ın kelamıyla Allah'a müracaattır.

İftitah tekbirinde, Fatihay-ı Şerifte mutlaka huzurumuz olmalıdır. İftitah tekbirinde: "Allahu Ekber" değdiğimiz vakit; eğer fikrimiz başka yerlerde olursa, o zaman huzurumuz olmaz. Dilimiz Allah'u Ekber derse hazır olan melaikeler derler ki: Yok, yalan söyledin, senin bu namazın namaz olamadı. Huzursuz kılınan namaz şeriata göre gerçi eda olunmuştur, fakat tarikata, hakikate göre bu namazdan sayılmaz.

İnsan namaz kılarken şeytan kaçar Biz kırk, elli sene ibadet ederiz, eski âdetimiz yine baki. Şeytan yine namazda bizimle beraber; iğvasını (kandırmasını), ifsadını yapıyor, çünkü huzurumuz yok. Huzursuz namazda, sinek nasıl bir pekmezin başına toplanırsa, huzursuz namaz sahibinin başına da şeytan öyle toplanır. Daha huzurlu namaz kılmak nerde mümkün ola.

Namaz, fehşa ve münkerden bizi men' edecek (alıkoyacak) idi. Hâlbuki bizin namazlarımızın böyle bir te'siri yok, görülmüyor. Neden? Çünkü namaz namaz olmuyor ki ahlakımıza te'siri olsun. Onun için dikkat etmeliyiz. Huzur ile kılınan namaz insanı tathir eder (temizler). İnsanı a'zam-ı kurubata nail eder.

Cüzzamlı veya baraslı (vücudunda beyaz lekeler olan) adamın biri, bir Arabın evine misafir olur. Ev sahibi, senin bu hastalığın nedir, ilacı yok mudur, diye misafirine sorar? Misafir der ki: Beş on günlük bir çocuk kesilip, kanı sıcak sürülürse bu hastalık geçermiş. Fakat kim çocuğunu verir ki, ben derdime derman edeyim. Meğer dediği evsafta ev sahibinin bir çocuğu varmış. Çocuğun validesini bir tarafa gönderir ve çocuğu keser. Öylece kanlı bir şekilde getirir ve misafirinin vücuduna sürer. Sonra çocuğunu götürür yerine yatırır. Başını da olduğu yere bırakır. Biraz sonra kadın gelir, işiyle gücüyle meşgul olurken çocuk ağlar. Kadın gider ve çocuğuna süt vermeye başlar, kocası taaccüp eder. Çocuğuna telaş ile yanaşır, kadın ne var, diye sorar? O da meseleyi anlatır. Çocuğun boğazına bakarlar kesilen yer dikilmiş, iyi olmuş, yalnız bıçağın yeri belli. Demek oluyor ki; Cenab-ı Hak o adama, madem sen misafire ikram ettin, ben ise senden çok mükrimim, işte ben de çocuğu sana iade ediyorum.

Elhasıl, mahlûka merhamet edene merhamet olunur. Mahlûk iyalullahtır (rızkını Allah'ın tekellüf ettiği insanlardır). Ona ta'zim olunur. Tahkir eden, tahkir olunur. Mahlûk tefrik (ayırt) edilmemeli, kim olursa olsun böyledir.

Birkaç arkadaş sahrada gezerken bir mağaraya girerler. Her nasıl olursa, bir taş yuvarlanır ve mağaranın ağzını kapar. Büyük bir cisim olan bu taşı yerinden kaldırmanın imkânı yok. Bu adamlar, helak olacaklarını anlarlar. Derler ki bu böyle olmaz. Gelin her birimiz yaptığımız iyilikleri Cenab-ı Hakk'a arz edelim. Şayet onlar dergâh-ı izzette kabul olunmuş ise bu taşı açsın. Her biri bir şey söyler, taş bir parça açılır. Nihayet tam açılınca çıkarlar. Şimdi bizim de ma'ruz kaldığımız mesaibten (musibetlerden) kurtulmak, kendi mağaramız önündeki taşı kaldırmak için iyiliğimiz yok ki, onu vesile şefaat edinelim de, bundan kurtulalım. Bana kalırsa, biz de: bari şu kötülüğü senin için terk ediyorum, böyle, böyle seyyiatımızı onun rızası için pey der pey terkle onun lütfuna ilticadan başka çare yok!

Seyyidlerden biri Bağdat'ın bir caddesinde yatarmış ve sarhoş bir halde imiş. Cüneyd camiye giderken bunu görmüş, yolunu döndürerek başka yoldan camiye gitmiş. O gece Cüneyd, sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizi rüyada görmüş. Peygamber Efendimiz Hazretleri Cüneyd'e yüzünü dönmüşler. Cüneyd, aman Ya Resulallah ne hata ettim de bana yüzünüzü dönüyorsunuz? Af buyur diye niyaz etmiş (yalvarmış). Buyurmuşlar ki: Sen benim evladımdan bir çarşıda sarhoş gördün de yüzünü döndürdün. Ben de onun için senden yüzümü çeviriyorum. Der ki; Ya Resulellah, doğru ama onun hali belli idi. Buyurur ki, varsın öyle olsun. Öyle yapacağına, onu alsaydın, beraber hanene götürseydin ve ona nasihat etseydin, o da iyi olsaydı, daha iyi olmaz mıydı? Cüneyd der ki: Ya Resulellah, af buyur. Kusur etmişim, bir daha öyle şey yapmam, der. O ki ümmet-i Muhammeddendir, o da Peygamberimizin evladı mesabesindedir. Evlad-ı sûrî (gerçek evlat) ile evlad-ı manevi beyninde fark yoktur.

Nefisle Mücadele Şarttır

Hâkim Tirmizi nefsiyle pek çok mücahede etmiş. Bakmış ki başa çıkamıyor, me'yus (ümitsiz) olmuş. Demiş ki, demek ki benim nasibim böyleymiş. İyisi kendimi suya atayım da kurtulayım. Elini, ayağını kuvvetle bağlamış kendini şata (büyük bir nehire) atmış. Hikmet-i ilahi, suya düşer üşmez, eli ayağı açılmış, su kendini dışarı atmış, Anlamış ki bu da rızay-ı ilahiye muvafık değil. Fakat Cenab-ı Hak bunun sıddıkıyetini görünce kendisine de yapacağını yapmış. Ne ikram edecekse etmiş.

Nefisten kurtulmak, işte ben fani oldum, demekle fani olmak mümkün değildir. Çünkü ayet-i kerimelerde dikkat ediniz Cenab-ı Hak, hep ameliniz sebebiyle size cenneti veririm buyuruyor: (Bakara: 82); *"İman edip* ***salih***

ameller işleyenler *ise cennetliklerdir. Onlar orada ebedî kalacaklardır".* (Bakara: 25); *"İman edip* ***salih ameller işleyenlere****, kendileri için; içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele. Cennetlerin meyvelerinden kendilerine her rızık verilişinde, "Bu (tıpkı) daha önce (dünyada iken) bize verilen rızık!" diyecekler. Hâlbuki bu rızık onlara (dünyadakine) benzer olarak verilmiştir. Onlar için orada tertemiz eşler de vardır. Onlar orada ebedî kalacaklardır".* (Nisa: 57); *"İman edip* ***salih ameller işleyenleri*** *ise, içinden ırmaklar akan, içlerinde ebedî kalacakları cennetlere koyacağız. Onlara orada tertemiz eşler vardır. Onları, koyu gölgeler altında bulunduracağız"*. Ayrıca, Bakara: 277; *"Şüphesiz iman edip* ***salih ameller işleyen****, namazı dosdoğru kılan ve zekâtı verenlerin mükâfatları Rableri katındadır. Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklardır"*. Al-i İmram: 57; *"İman edip* ***salih ameller işleyenlere*** *gelince, Allah onların mükâfatlarını tastamam verecektir. Allah, zalimleri sevmez".* Nisa: 124; *"Mü'min olarak, erkek veya kadın, her kim* ***salih ameller işlerse****, işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar"*. Maide: 69; *"Şüphesiz inananlar (müslümanlar) ile Yahudiler, Sabiîler ve Hıristiyanlardan (her bir grubun kendi şeriatında) "Allah'a ve ahiret gününe inanan ve* ***salih ameller işleyenler*** *için hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklardır" (diye hükmedilmiştir)".* Araf: 42; *"İman edip* ***salih ameller işleyenlere*** *gelince -ki biz kişiye ancak gücünün yettiğini yükleriz- işte onlar cennetliklerdir. Onlar orada ebedî kalıcıdırlar".* Yunus: 9; *"(Fakat) iman edip* ***salih ameller işleyenlere*** *gelince, Rableri onları imanları sebebiyle, hidayete erdirir. Nimetlerle dolu cennetlerde altlarından ırmaklar akar".* İbrahim: 23; *"İnanan ve* ***salih ameller işleyenler****, Rablerinin izniyle, ebedî kalacakları ve içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokulacaklardır. Oradaki esenlik dilekleri "selâm"dır"* ayetlerinde; hep böyle, bak Cenab-ı Hak bu ayetleriyle sana vücut, ihtiyar, irade isbat ediyor. Sonra: Cenab-ı Hak, Mülk Suresi 26. Ayette: *"De ki: 'O bilgi, ancak Allah katındadır. Ben ise sadece apaçık bir uyarıcıyım"* buyuruyor. İptida tarikatla, mücahedeyle ve ibadet taatla yolunda bulunmak lazımdır. Böyle ola, ola iş bir raddeye gelir ki insan, fenaya ayak atar, onda fani olursun, o vakit arada bir şey kalmaz. İşte bak: "De ki; her şey Allah katındadır".

Abdüsselam İbni Beşiş Hazretleri, İmam Şazili Hazretleri'ne demiş ki: "Halkın şerrinden ziyade, hayrından kaçmalı, zira hayır kalbe, şer cesede tesir eder. Kalbe tesir eden hayır ise, cesede tesir eden şerden daha şerlidir. Çünkü halkın hayrı devam ede ede, gönül halka meyil eder. Fakat Allah ile olandan

insana zarar gelmez. Bilakis bununla ülfet (alışkanlık) ve ünsiyet (dostluk) etmelidir." demiştir.

Hakikaten bizim halimiz de böyle oldu. İptida mahlûktan fayda görmek için onlara takarrüb ettikçe, ettik, halktan uzak kaldık, uzaklık hasebiyle şimdi de cesedimize sıra geldi. Cenab-ı Hak bu mahlûkatı böyle mahvediyor.

Beni İsrail isyan etti. Davud (a.s) bunlara ne kadar nasihat etmiş ise de kâr etmemiş. Cenab-ı Hak buyurmuş ki: Ya Davud onlara söyle, üç beladan onlara mutlaka bir bela vereceğim, ya onlara bir düşman musallat edeceğim. Yahut üç gün taun (salgın hastalık) vereceğim veyahut onlara şu kadar müddet kaht (kıtlık) vereceğim, hangisine razı iseler seçsinler. Davud (a.s) bunların ileri gelenlerini toplamış, emr-i ilahiyi tebliğ etmiş. Bunlar aralarında istişare etmişler. Eğer düşman musallat olursa, memalik (ülke) ayakaltında kalır, hep mahv olur. Düşman ayağı altında çiğnenmek hem fenadır hem de rezalettir, bunu istemeyelim. Kaht ve ğalaya (pahalılık) gelince bu da zor, bu da son derece perişanlığımızı mucib olur. En iyisi ne yapalım taun seçeneğini seçelim, derler. Cenab-ı Hak, üç gün yerine bunlara bir gün, bir gece taun verir. O bir gün zarfında telef olanları iki ayda defin etmeye muvaffak olamamışlar. İşte şimdi de, Celal-ı İlahi fevaranda. Allah muhafaza buyura. Kendi merhamet ve inayet (ihsan) buyura. Âmin.

Mevlana Halıd Efendimiz'in bir halifesi varmış. Bir yere mektup yazılacakmış, emir etmiş ki o mektubu, o adam yazsın, o adam da yazmış. Abdesthanede iken aklına bir beyit gelmiş onu da mektubun nihayetine ilave etmiş. Mevlana Halıd Efendimiz okuduktan sonra buyurmuş ki; bu mektup bir şeye yaramamış, bundan abdesthane kokusu geliyor!

Bir ayet-i kerimede (Hac: 32): *"Durum öyledir. Her kim Allah'ın hükümlerine saygı gösterirse, şüphesiz bu, kalplerin takvâsındandır"* buyuruluyor. Bu ayet nasın hac, vesair şeair-i ilahiyeyi ta'zim eden ittika etmiş olur demektir.

Fakat yalnız nasın hac, vesairede şeairi ilahiyeden demektir. Vucud-u insani de, Şeairi ilahiyeden (Allah'ın varlığının işaretlerinden) biridir. Buna ta'zim etmek demek, halka tekebbür, ta'zim etmek, demek değildir. Onu, bunu dövmek, sövmek, tahkir etmek, eza, cefa etmek, onu mesavide (kötülüklerde) istihdam etmemektir.

Bu sırr-ı ilahi herkeste mevcuttur. Binaenaleyh hem mahlûkat-ı saireyi ve hem de kendini ta'zim etmek lazımdır. Cenab-ı Hak: *"Hani Rabbin meleklere, "Ben kuru bir çamurdan, şekillendirilmiş balçıktan bir insan yaratacağım. Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman, onun için hemen saygı ile eğilin" demişti"* buyurmuştur.

Muhakkikin-i kiram "Min emri rabbi"ye "Min sırr-ı rabbi" buyururlar. Şeyh Efendimiz de: "Min sıfat-ı rabbi" söylerdi.

Kalb-i insani, mesavi (günah) ve meharimle (haramlar), ğafletle paslanır, bu muttafakun aleyhtir. Bu pası gidermek için zikir, fikir, tevhid vesair a'mal-ı salihat (iyi amel) lazımdır. Fakat "La ilahe illallah" dersek zaten dilde pas yoktur ki temizlesin, kalbi temizlemek için dilimizle "La ilahe illallah" dediğimizde, kalbimizde mezkûr (zikredilen) hazır olmalıdır ki o kalbin pası gitsin. Yoksa nice ki dışarıdan deriz. O kalbe taalluk etmediğinden (ilişmediğinden) dolayı mezkûr kalp, hâli üzerine kalır. A'mal-ı salihat (iyi amel) hep böyledir. Dışarıdan bakıldıkça o kalp, o kalbin pasına katiyen te'siri olmaz. Eğer Cenab-ı Hakk'ı bilerek yaparsak o vakit kalbin pasına tesir eder, o pas gitgide zail (devam etmeyen) olur ve illa hâli üzere kalır.

Kur'an, İslam ve İman İlahi Nimettir

İslam olalım, Kur'an-ı Kerim, kelam-ı ilahi bizim kitabımız olsun. Cenab-ı Hakk'ın en sevgili, en büyük bir peygamberi bizim peygamberimiz olsun. Bunca peygambaran-ı zişan bizim için ba's buyurulmuş (gönderilmiş) olsun. Sonra ehl-i tarik olalım da, yarın ruz-u kıyamette; bir hayvan suretinde bu kadar halk-ı âlem karşısına çıkmayalım. Bu büyük bir inhitattır (aşağılanmadır). Bundan büyük bir rezalet olmaz. Çünkü nice ki bizde bu ahlak-ı zemime (beğenilmeyen ahlak) vardır. Nice ki; bunun izalesiyle, sıfat-ı insaniyi bulmaya sa'y etmeyiz (çalışmamız), netice muhakkak olur!

Aman, bundan pek ziyade hazer edelim (sakınalım). Elimizdeki nimetin kadrini bilelim. Bu nimetin, ne vakit nimet bir lütuf ve inayet (ihsan) olduğunu takdir edersek, onun muhafazasına elbette sai(muvaffak) oluruz. Cenab-ı Hak da, hem bizi muvaffak buyurur, hem de nimetimizi tezyid eder. Elimizdeki nimetin kadrini bilmez veya onu küçük görürsek mutlaka zayi ederiz. Bu ise pek fenadır.

Cüneyd-i Bağdadi Hazretleri buyurmuş ki: "Gök kubbenin altında eğer bu ilimden yani ilm-i billah'tan daha büyük bir ilim olaydı, onda büyük bir kemal olaydı, biz o ilmi öğrenmeye, o kemali iktisaba çalışırdık".

Hakikaten ilim; ilm-i billahtır, ma'rifet ve hakikattir. Bundan büyük bir şey yoktur. Binaenaleyh bunun sahibi bu ilmi bilen, bu kemalın sahibi de öyle büyüktür. Bu tabiidir.

Bir ayet-i kerimede buyuruluyor ki (Yûnus: 62): *"Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de"*. Cenab-ı Hakkın

niem-i ilahisi (ilahi nimetleri) çoktur. Fakat insan-ı kâmile yetişmek gibi, inayet (ihsan, lütuf), ondan büyük bir nimet olamaz.

Sezai bir beytinde diyor ki: "Adam olmak için insan-ı kâmile yetişmek lazımdır. Nasıl ki bir katre (damla) denize ve deniz de bir sedefe düşmeyince dürr-ü yetim (sedef içinde tek olan inci, inci gibi değerli yetim) olmaz". Yani bu dünya bir deniz, insan da bir katredir. İnsan-ı kâmil de bir sedeftir. Bu denize düşmez, fakat bu katre bir sedefe düşmeyince inci olmaz.

Talib-i Hak için, kabiliyet şart değildir. İnsan-ı kâmile mülaki olan, kabiliyet kazanır. Her kemale de erer. Çünkü kabiliyeti de verecek onların şeref-i sohbetleridir, himmetleridir.

Bu âlem bir ticarethanedir ve son merhaledir. Bundan sonra ticaret olunacak bir merhale yoktur. Buradaki sermaye ise; İslam, iman nimetleridir. Bu vücuttur. Sermayeyi bize veren neyi ticaret etmemizi emrediyorsa ona sarf etmek lazımdır. Burada alacağımız şeyler öbür tarafta revaç olacak şeyler olmalıdır. Revacı olan şeyler kazanmazsak orada külliyen zarar ederiz. Orada revaç bulan şeyler de İslam, iman, ihsan, ma'rifetullah, hakikat rızay-ı ilahi, kurbiyet, vuslat, ahlak-ı ilahi ile tahalluk, işte böyle şeylerdir.

Maahaza (Bununla beraber), dünyamız için de çalışmamız gereklidir. Bu çalışmamız yine ahiretimize fayda vermelidir. Evet; yeriz, içeriz nefsimiz için olursa, bu yeme içmeyi hayvanlarda ifa ederler. Yok; yer, içer vücudumuz zinde kala, kuvvet, sıhhat bula, bu vücutla, bu sıhhatle Mevla'mızı kazanalım dersek, o vakit doğru olur. Yoksa olmaz.

İlm-i billah farzdır. Farz olan şeyin şartları da farzdır. İlm-i billahın şartı ise; insan-ı kâmile gitmektir, ona mülazemettir. Öyle ise insan-ı kâmile ulaşmak ta farzdır. Bu muhakkak böyledir. Bunlar Şah-ı mânâdırlar. Hatta kendilerine, aziz itlakı da bundandır.

Nitekim Şah-ı Mısıra aziz deniliyor.Bunlara da Şah-ı mâ'nâ olduğundan, aziz itlak olunur. Elhasıl, bab bunlardır. Bunlarsız bir şey olmaz.

Aman, Suri islamlıkta kalmayalım, İslam'ın zahiri insanı kurtaramaz. Olsa, olsa cennete girmesine bais (sebep) olur.

Bu firak ateşini nereye koyalım. Cennete girmek de kolay zannedilmesin, pek büyük muvaffakiyettir. Fadıl ve kerem-i ilahi olmadıkça, mümkün değildir.

Bu nefsi Cenab-ı Hak düşman yaratmıştır. Buna ya burada, ya orada mutlak azap edecektir. Buradaki azabı kolaydır. Biraz zahmet çekip, orada rahat etmek lazımdır. Bir adam batına teveccüh edemiyor, onun için iki ilaç

vardır. Biri elimizdeki İslam nimetinin pek büyük bir nimet olduğunu tefekkür ve teemmül ede, bu nimetin büyüklüğü nispetinde ta'zim ede. İkincisi de, Cenab-ı Hakk'a tazarru' (kendi kusurlarını bilip kibirden vaz geçip tevâzu ile yalvarmak) ve niyaz (yalvarış) ve ibtihalını (halktan alâkayı keserek Allah'a tazarru' ve niyazda bulunmasını) artıra. Bu ikisiyle muvaffak oldu oldu, olmadıysa daha ona ilaç mümkün değildir!

Maahaza, insana muhabbet lazımdır. Muhabbet vardır. Bila şüphe onda saadet-i ezeliye, inayet-i sabıka vardır. Çünkü bu talep, bu muhabbet ezeldeki rü'yeti saadete delalettir. Evvelce rü'yet, inayet (lütuf) olmazsa şimdi bu talebin zuhura gelmesi ihtimali yoktur. Binaenaleyh elimizdeki talep ve muhabbetin, tarikat ve saadetin kadir kıymetini bilmeğe pek ziyade himmet etmeliyiz.

Cüneydi Bağdadiye sormuşlar ki; arif-i billah zina eder mi? Biraz düşünmüş "Ve kane emrullahi kaderen makdura - *Allah'ın emri mutlaka yerine gelecek, yazılmış bir kaderdir*-" ayet-i kerimesini (Ahzâb: 38) okumuş. Bazı muhakikler de demişler ki; Cenab-ı Hak'tan gafil olmayarak, icra olunan bir mâsiyet (günah), gafletle icra olunan çok ibadetten hayırlıdır.

Bu pek garip bir şeydir. Bazen insanda hasbel beşeriye (insanlık gereği) bazı hata zuhur eder. Artık bundan me'yus (ümitsiz) olmak, o işi işleyenin ümit kesmesi olmaz. Çünkü tövbe kapısı kapanmamış, Cenab-ı Hakk'ın af ve mağfireti zail olmamış, Allah (c.c) yine Allah'tır. Bu adam, artık adam olmaz diye gökten bir ayet inmemiştir.

Bu gibi haller, bazen işleyenin pek de arzusu olmayarak zuhura gelir. Onda da hikmet vardır. O adamın züllünü, kibrini mucib olsun içindir. Yalnız, ikinci bir günahtan pek hazer etmek (sakınmak), maaside (günahta) ısrar etmemek, şarttır.

Bir padişahın birçok mensubu olur. Kimisi neferi, kimisi ikinci, üçüncü, dördüncü derecede mahrem veya adamı olur. Bunlar beyninde (yanında) padişaha nispetle fark vardır. Padişah kimini fazla, kimini az sever. Fakat harice karşı onların hepsine hürmet olunmasını padişah arzu eder.

Bu mahlûk da, Cenab-ı Hakk'a göre öyledir. İnd-i ilahide (Allah'ın yüce katında) herkesin derecesi başkadır. Fakat hepsi şayan-ı hürmettir. Bunlara hürmet edilmemesine Cenab-ı Hak razı olmaz.

Müslümanlar İki Kısımdır

Müslümanlar iki kısımdır. Biri ehl-i hizmet, diğeri; ehl-i muhabbet ve velayettir. Ehl-i hizmet olanlar ubbad, zuhhad Cenabı-Hakk'a ibadet ederler, cihad fisebilillah (Allah için) mücahede ve harp ederler. Ulema bu dinin kıvamına sebep olur, ümera, selatin ki ahkâm-ı şer'i icra ederler, bunlar hep ehl-i hizmettir.

Cenab-ı Hak bunları da sever, fakat ehl-i muhabbet ve velayet ki bunlar sırf Allah'ın muhabbeti için, kendisini bilmek, kendisinin zatına ayine olmak için, halk olunmuştur. Bunlar evliyaullahtır. Bunların payeleri, rif'atları başkadır.

Maahaza (Bununla beraber), her insanda bu sırr-ı ma'rifet, bu sırr-ı muhabbet meknuzdur (gizlidir). Ehl-i hizmette de, bu sır mevcuttur. Kimse bilmez ki; ehl-i hizmet olarak mı, yoksa ehl-i mühabbet olarak mı halk olunmuştur. İşte insan bu tarafa meyil eder, sa'y eder. Cenab-ı Hak da hidayet eder. Olacak, olur. O vakit insanın ehl-i mühabbet olduğu anlaşılır.

Yoksa ben, ehl-i muhabbet değilim diyerek geri kalmak olmaz. Çünkü insan kendisinin ne için halk olunduğunu, ne bilecek. Sa'y etmelidir. Belki sen ehl-i muhabbet olarak halk olunmuşsun, niçin bu istidadın zayi olsun!

Ahlak iki kısımdır. Biri şeytanın ahlakı ki; kibir, ucub (kendini beğenme), hased, iba' (verilene razı olmamak), istikbar (büyüklenmek) vesairedir. Şeytan o kadar ilmiyle, ameliyle bu hale geldi, sebebi bize ibret olsun içindir. Hz. Âdem de, bir emre uymadığı için cennetten çıkarıldı. Cenab-ı Hak ona tövbeyi ta'lim, tazarru'u (kendi kusurlarını bilip kibirden vaz geçip tevâzu ile yalvarmayı) vesaireyi ta'lim etti (öğretti), bu da bize ibret olsun içindir. Yoksa cennette bir buğday yemek, Hz. Âdem'e bir şey yapamazdı. Biz de ademzadeyiz, bir katreden (damladan) halk olunmuşuz. Bu katrada, bu vucudda meknuz (saklı) idi. Sonra bu vücudun batını ise ruhumuzdur.

Ahlak-ı Muhammedi ise, ahlak-ı Kur'aniyedir. Hz. Aişe (r.a) Efendimizden, ahlak-ı Peygamberi nedir diye sormuşlar, buyurmuş ki: "Siz Kur'an okumadınız mı, işte ahlak-ı Kur'aniye, ahlak-ı Muhammediyedir" buyurmuştur.

Hazret-i Peygamber hakkında ayeti celilede (Kalem: 4): *"Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin"* buyurulmuştur. Hadis-i şerifte de: *"Ben, (başka değil, sadece) (iyi), güzel ahlakı tamamlamak (uygulamak) için gönderildim"* buyuruldu (HM8939 İbn Hanbel, Il, 381).

Biz ademzade isek, asl-i mayemiz ruh-i Muhammediden ise, bizim de bu ahlakla tahalluk etmemiz (ahlaklanmamız) lazımdır. Ama Hz. Peygamberimiz gibi olmak mümkün değildir. Bu ahlakta kısmen kendisine ittiba' ederiz (tabi oluruz), bu kâfidir.

Ahlâk-ı şeytaniyeye ittiba'da ne mecburiyet var? Onun hızlanı (rezilliği) meydandadır. Buraya gelen, mağfur olarak gider, bunda şüphem yoktur. Şu kadar var ki; böyledir diye, durmak olmaz. Sa'y et, biraz da biz kendiliğimizden himmet etmeliyiz.

Biraz paramız zayi olursa saatlerce düşünürüz. Eğer saatlerce Allah'tan dûr (uzak) kalıp da müteessir olmazsak, ehl-i muhabbete bu yakışmaz. Bu olmaz. Buna ehl-i muhabbet denmez. Allah'ı sevmek de böyle olmaz!

Tek efendisi olan bir köle de var. Bu köle hem mesuttur hem de rahattadır. Bir de on efendisi olan bir köle var. Ancak, bu efendilerin de hepsi yekdiğerine muhaliftir. On efendisi olan köle hangi efendisinin sözünü icra edeceğini şaşırdığından mesut ve rahatta değildir.

İşte her şeye gönül veren bir kişi; efendisi çok olan köle gibidir. Bir köleye bir efendi lazımdır, bu da kâfidir. Bir kula da, bir Allah (c.c) kifayet eder. Ayet-i Celile şöyledir (Zümer: 36): *"Allah kuluna kâfi değil mi?"*.

Müslümanın, mü'minin himmeti dağları eritir. Böyle olduğu halde, dua ediyoruz, niçin mazhar-ı kabul olmuyor? Demek ki; müslümanlığımızı, mü'minliğimizi kemale erdiremiyoruz da ondan.

Gerçi arif-i billah'ın birine demişler ki: "Senin muradın nedir? Demiş ki; benim muradım, O'nun muradıdır". Bu böyle olmakla beraber yine o adamın yüzü suyu hürmetine, yine merhamet eder. İş güzel olur.

Beni İsrail'den gayet günahkâr bir adam varmış. Bütün ömrünü ma'siyet (Allah'tan gayri her şey) ile geçirerek, ihtiyarladıktan sonra o, bana acaba şefaat edecek bulunur mu demiş? Demişler ki baba, sana kim şefaat ede. Bunun üzerine memleketi terk ile bir sahraya gitmiş. Demiş Ya Rab, ömrümü safahatta, ma'siyette imrar ettim (geçirdim). Nedamet ettim. Fakat ne yapayım ki fırsat elden gitti ve bana şefaat edecek bulunmuyor. Artık sana geldim, senin ulûhiyetine ne yakışırsa onu icra et. Cenab-ı Hak tarafından kendisine denilir ki; evet ömrünü ma'siyette geçirdin, artık sana şefaat eden de bulunmuyor. Bana iltica ettin. Benim azametime yakışan da seni affetmek, senin seyyiatını hasenata tebdil etmek, sana cennet vermektir.

Düşünüyorum, Cenab-ı Hak böyle günahkârları af ediyor. İyi, biz de tövbe ediyoruz, bilmem neden kabul etmiyor! Anlaşılan tövbemizde sıdk, dürüstlük mü yok! Mahlûktan kat'-ı ümit etmiyoruz. Nasıl olur da tövbelerimiz şayan-ı kabul olmuyor. Elhasıl bir şey var ama bilmiyorum.

Yunus aleyhisselam vakta ki balığın karnından dışarı çıktığında vücudu pek zayıf, nahif (cılız) olmuştu. Cenab-ı Hak gayet iri dallı bir kabak bitkisi halk etti. Onun yaprakları altında Ninova civarında gölgeleniyordu. Ninova Ahalisi de tövbekâr olduğundan, Cenab-ı Hak onlara afet göndermemişti. Bir çobana, Yunus (a.s) dedi ki; git Ninova Ahalisi'ne söyle ki Yunus (a.s.) hayattadır. Çoban

demiş ki; ben söyleyemem. Çünkü bana inanmaz ve eziyet edebilirler. Yunus (a.s.) demiş ki, burada bulunan yapraklar vesaire şahadet ederler, sen korkma. Çoban gider ve Ninova ahalisi'nin melikine söyler. Melik, bunun boynunu vurun zira Yunus (a.s.) battı gitti, der. Çoban, ben yalan söylemiyorum. Yunus (a.s) falan yerdedir. Benim şahidim de var. Şahidin kimdir derler? O da der ki; yapraklar, taş, topraklar vesaire böylece şehadet ederler. Melik çobanın elinden tutar der ki; gel sen bu tahta otur, sen buraya daha layıksın.

Söz orada değil, Cenab-ı Hak Yunus (a.s)'a der ki; sen bu mahlûkata acımıyordun, hepsini helak et diyordun. Hâlbuki bunlar, benim mahlûkum idi. Yunus (a.s) der ki: Ya Rabbi, sana malum idi. Bunlar sana isyan etmişti, kabul etmemişlerdi, onun için öyle dua etmişim. Cenab-ı Hak buyurur ki; ne ederlerse etsinler. Onlar benim mahlûkum idi. Onlara sen merhamet edecektin, onun için seni balık karnında hapis ettim. Böylece, Yunus (a.s) kusurunu itiraf eder. Evet, bu mahlûka acımayanın Cenab-ı Hak hakkından gelir. Bunda şüphe yoktur. Fakat ne edeyim ki; arada bu mahlûk eziliyor.

Sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz bir hasır üzerinde yatarken Hz. Ömer (r.a) Efendimiz gelmiş. Hasırın mübarek vücutlarında iz ettiğini görmüş. Bu hale razı olmayarak ağlamış. Efendimiz (s.a.v) buyurmuş ki bu bizim için iyidir.

Ma tekaddeme (Ne kadar geçmiş) ve ma teehhar (ne kadar gelecek) günahları varsa af olunduğu halde, ibadetin kesretinden ayakları şişerdi. Kendisi zaten hulûk-i azîm (büyük bir ahlak) sahibi idi. Efendimize (s.a.v) zahiren, batınen ittiba' lazımdır. Zahir hali şeriat yani hikmet, batın hali ise; hakikat ve mağfiret ki kudrettir. Kur'an'ın zahiri şeriat, batını hakikattir.

Ehl-i Teveccüh, Ehl-i Müvacehe

Şeriata, hikmetle inanmak olur da; hakikate, kudrete inanmamak olur mu? Hepsi emr-i ilâhidir. Müslümanların evamiri (emirleri) tutup, menahiden (yasaklananlardan) kaçan ya ehl-i teveccüh veya ehl-i müvacehe olur.

Teveccüh, müvacehe olmayanlar hakkında evliyaullah, bunlar sözümüzden hariçtir derler. Ehl-i müvacehe ise ehas-ı hastır, evliyaullahtır. Mertebe-i ihsandır. Esas sermaye ise muhabbettir.

Cenab-ı Hak: "Yühibbühüm ve yuhibbunehu" buyurduğu gibi: "De ki, eğer siz Allah'ı seviyorsanız, bana tabi olunuz" buyuruyor. Fakat bunların hangisinin evvel olduğunu bilmem. Yani o sevdi de mi, biz seviyoruz, yoksa biz seveceğiz ki o bizi mi sevsin. Her ne hal ise, maahaza (bunula beraber) arz-ı taalluk etmek lazımdır.

Ataullah İskenderi, Ebu'l-Abbas Hazretleri'nde hiçbir kemal tasavvur etmezmiş ve dermiş ki; ilim işte bu ilimdir, daha başka ilim yoktur. Vaktaki Ebu'l-Abbas Mursi Hazretleri'nin bir meclisinde bulundum, işi anladım ve kendisine intisabla, olacak oldu. İlmin yalnız bu ilimden ibaret olmadığını anladım. O vakit keyfiyeti Ebu'l-Abbas Mursi Hazretleri'ne arz ettim. O vakit himmetiniz bu ilimden başka ilim olmadığına taalluk etmişti. Binaenaleyh başka ilim size yüz göstermiyordu. Ne vakit ki garazınız bu cihete teveccüh etti, bu ilimden başka daha nice ulum (ilimler) olduğunu anladın. Bak şimdi elhamdülillah, güzel oldu, buyurmuş.

Yani demek istiyorum ki ğaraz taalluk etmeli. Bizden bu kadar bir şeyin olması lazımdır. Kütüb ve resail mütalaasıyla bu iş ele girmez. İnsan kendi kitap olmalıdır. Fakat kütüb-i evliyanın mütelası da lazımdır.

Gerçi veliy-i kâmilin ilmi Allah'tan gelir. Olur ki kendine müyesser olmamış bir ilim, başka birinin başına gelmiş, o da yazmıştır. Kıraet olunursa, o iş de anlaşılır.

Bizde halk, eslafın sözüne i'tiraz etmez, onu hüsnü kabul eder. Fakat insanın kendi söyleyeceği söze, o kadar i'timad etmezler. Binaenaleyh insan-ı kâmil de eslafın sözünü söyler, o söze kendi maksadını yerleştirir.

Bazen olur ki, bir mürid için başka bir ilim iktiza eder. Cenab-ı Hak o ilmi de ilham eder ki; o müride söylesin. Hâlbuki mürşid evvelce o ilmi bilmezdi. Mürid sayesinde, o ilmi de öğrenir. Böyle olduğu da vardır.

Mesela, bak halk şimdi türlü, türlü şeyler öğreniyor. İnsan onları da kemaliyle bilse, onun sağını çürüğünü o adama beyan etse, yolunu doğrultsa fena mı olur?

Tevekkül Örneği

Kemal-ı tevekkülü İbrahim (a.s) izhar ve icra eylemiştir. Nitekim nara (ateşe) ilka olunduğu (atıldığı) halde, cebrail-i emin ona: "Bir isteğin var mı?" sualine "Sana yok" diyor. "Onu iste" dedikte "Onun ilmi halimi biliyor, benim istememe o kâfidir" söylemiştir.

İbrahim (a.s) öyle bir halde iken, Mevla ile mâsivâyı görmediği için kemal-ı tevekkül ve hülasay-ı tevhid olmuştur. Onun için nar-ı Nemrut ona, gülistan olup selamet bulmuştur.

Tevekkül ne kesb (kazanç) ve kâra gitmektir ve ne de kesb ve kârı terk etmektir. Tevekkül abd (kul) ile Mevla arasında mutmain olup, kalbi ona berk etmektir. Tevekkül, Mevla ile abdi (kulu) arasında bir sırr-ı faiktir. O sırrı muttali' olmak (bilmek), ğayr-ı kabildir (mümkün değildir).

Cenab-ı Hak (Talak: 3): *"Onu beklemediği yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah, her şeye bir ölçü koymuştur"* buyurmuştur ve tevekkülün aziz ve şerif olduğunu duyurmuştur. Hadis-i Kutsi'de buyurmuştur ki; "Ey mütevekkil (tevekkül eden), ben senin içinim. Ben sana yeterim" buyurulmuştur.

"Ümmetimin misali; yağmura benzer, bilinmez evveli mi hayırlıdır, ahiri mi?". Diğer bir hadis-i şerifte de: "Benim ümmetimin evveli de, ahiri de hayırlıdır. Ortasında hayır yoktur" buyurulmuştur.

Evvel ümmetin hayırlı olduğunda şek şüphe yoktur. Kurb-i kıyamette (kıyamete yakın) bulunan ümmetinde büyük ve hayırlı olduğunda şek şüphe yoktur. Zira bu zamanda hakkın muin ve mazahiri olunmakla beraber, şirar-ı nasın (insanların şerri) istila ve ğalebesi zamanıdır. Hülasa bizim zamanımız ahalisi pek ziyade bahtiyardır, lakin va esefa (çok yazık ki) bilmiyoruz!

"Nedir ol bağ kim, onda dehemsiz meyve yerler.
Ne yerlerdir o yerler, ona âşıktır o diller.
Bu yerlerden güzareyle, o ellere firar eyle.
O yerlerde tavattun etmez,illa murad olan erler"

Allah'ın Nimetlerini Tevekkül Ediniz

Allah'ın zatını tefekkür, cehalettir. Ona işaret şirktir. Ni'met-i zahireye nazar ederek, elhamdülillah diye. İzdiyad-ı ni'mete dahi "eşşükrü lillah *–ezelden ebede bütün şükürler ancak Allah'adır-"* diye. Darra da "Elhamdülillahi ala külli halin, sival-küfrü ved-dalal - *küfür ve dalâletten başka her türlü hal için Allah'a hamd olsun-"* diye. İzdiyad-ı beliyyeden (Belaların çoğalmasından) havfen (korkarak), "Eşşükrü lillah" demeye. Makam-ı sabır ve makam-ı şükürde hamd etmek vardır. Lakin şükürde hamd ve şükürün mecmu olur. Sabırda ancak hamd olur. Bundan fehm olunur ki; amme-i nasın verdiğine vermediğine şükür haktan gelene, dedikleri sahih demektir.

Hamd olsun Allah Teâlâ'ya, her halde demek gerekir. Bu hamd cidden faydalıdır. İnsanların çoğu belki âlimlerin ekserisi bu mes'elede gafildirler. Elhamdü lillah.

Hasan Basri Hazretleri kübbar-ı tabiindendir. Pek çok sahabe-i kirama yetişmiş, onlarla görüşmüştür. Zamanındakilere derdi ki: Sizler nasıl altınlarınızın kadir, kıymetini biliyor, onu saklıyor ve gayet menfaat verecek

şeylere sarf ediyorsanız; sahabe-i kiram hezeratı da nefeslerinin, vakitlerinin öylece kadir ve kıymetini biliyorlardı. Zamanlarını taat, ibadet, zikir, fikir huzur ve kurbete (Allah'a yaklaşmaya) sarf ederlerdi. Zerresini beyhude sarf etmezlerdi. Onun için onlar, din ve dünya bakımından böyle büyük oldular.

Hakikaten de böyle olmak lazımdır. Altın, gümüş gibi metaller topraktadır. Ama ondan da ayrıdırlar. Neden ona karışmıştır? Hem toprağa karışmış ve hem de topraktan uzaktır. Onlar, büyük çabalar neticesinde çıkartılabilmektedirler. Zerr-i halis (halis altın) oldu mu, ona sikke-i padişahi vurulur, aziz olur. Âlem hep ona koşuyor. Evet, işte bunun gibi topraktan ibaret olan bu vücutta, bir altın, yani bir sırr-ı ilahi var, bu vücuda taalluk etmiştir.

İşte bunu da zikir, fikir, huzur ve ünsle meydana çıkarmak ve Cenab-ı Hak tarafından bir sikke vurulmak, Cenab-ı Hakk'ın "ibadi" buyurduğunu üzerine çekmek lazımdır. Böyle olmaz da; bazı medeniyet bulunan tabakadan geçer ve onları bozarsa, nefis ve şeytan da bu vücudu istila ederse, o sırrında bozulmak ihtimali mevcut olur. Onun için pek ziyade dikkat etmek lazımdır.

İçinde Amr İbn-il As Hazretleri'nin de olduğu ordu bir kalenin fethine gitmişler. Bir türlü fethe muvaffak olamamışlar. Amr İbn-il As demiş ki: Beni mancınığa koyun ve kaleye atın. Oraya gider, bir taraftan kalenin kapısını açarım, siz de gelirsiniz. Demişler ki; böyle şey olur mu? Sen oraya gidinceye kadar sağ kalabilir misin? Seni vurur, öldürürler. Demiş ki: Hayır bana bir şey olmaz. Neden demişler. O da cevaben demiş ki: Cenab-ı Peygamber bana emir etmiştir ki; sen Mısır'a vali olmadıkça ölmezsin. İyi henüz ben Mısır'a vali olmadım binaenaleyh bana bir şey olmaz.

Sen Sahabe-i Kiramdaki Peygambere olan itimada bak. Bunlar bu itimatla, bu ihlasla böyle büyük oldular. Dediği gibi mancınığa koyup attılar ve fethe de muvaffak oldular. Allah (c.c), diyen pek az. Allah (c.c) diyen azaldıkça dünya pek ziyade daralır da, onun için korkuyorum. Allah (c.c) diyenlerin yüzü suyu hürmetine, bu dünya duruyor, yoksa durmaz!

Yaratanı Seven Yaratılmışı da Sever

Yaratanı seven, yaratılmışı da sever. Çünkü bu, mahlûkta halikin bir sırrı olduğu, onda bir sırr-ı ilahi bulunduğunu düşünürüz. Onun için herkesi severiz. Bunun gibi kendi de bir mahlûk olduğundan kişi kendisini de sever. İnsanın kendini sevmesi demek, yedirip, içirip azdırması demek değildir. Belki nefsin hukukunu vermek, huzuzundan men' etmelidir. Yoksa nefse huzuzunu (hazları) vererek onu da kendini de cehennemlik etmek, insan kendine acımak değildir. Böyle şey olmaz.

İbadetin iyisi, insanın kendi yanında kalmayandır. Yani ibadeti Allah (c.c) için yapa, kendisi için yapmaya. İnsanın kendisi için yaptığı ibadetin pek nef'i (faydası) olmaz, İnd-i ilahide i'tibarı da yoktur.

Hadis-i şerifle sabittir ki; on iki bin müslüman harbe girerse, ne kadar küffar olursa olsun, buna karşı duramazlar. Fakat bu müslümanların müttaki (takva ehli), salih, müteverri' (dinin emrettiği şeylere sımsıkı bağlı kalan) olması şarttır. Şimdi böyle olmuyor!

Harbe gidenlerden sarf-ı nazar, burada olan müslümünlar da müslümanlığın şerefini muhafaza etmiyorlar. Acayip bir haldir. Yoksa on iki bin değil, yüz bin öküzün boynuzuna kılıç, top, tüfek ve tank verilse; onlar harbi ne bilir, onların gözü otlamaktadır!

Her asırda 124000 peygamber adedince veli vardır. Fakat bir sene içinde veya bir müddet zarfında değil, tekmil bir asırda bu kadar bulunacaktır. Olur ki, bazı zamanda veli çok olur. O vakit, feyiz, rahmet o nispette olmaz. Hatta bunların az bulunduğu senede vukua gelen velilerde galibiyet olmaz. Haberde varid olmuş ki, bir cemaat içinde Allah için hürmet olunan bir adam bulunmazsa, o cemaatte hayır yoktur.

Şüphesiz meşayıh meclisi böyledir. Olur ki ihvan meclisi olur. Oradakilerin hepsi bir siyakta olmaz. İttika ve irfan cihetiyle içlerinden birisi, daha ileride bulunur. İşte ona hürmet etmelidir. Şüphe olunan şeyleri ondan sormalı ki; o hadis-i şerife ma sadak bulunsun. Yoksa o cemiyette hayır kalmaz Diğer mecalis de böyledir. İçlerinde Allah (c.c) için hürmet olunan kimse yoksa bittab' (doğal olarak) o gibi meclislerde hayır yoktur.

Ruhu'l-Beyanda da yazar, ümem-i salife (eski ümmetler); peygamberan-ı izam hazeratının suretlerinde kaldılar. Zahirlerine baktılar, batınlarından haberleri olmadı. Onun için dünyaları da berbat oldu, ahiretleri de.

Enbiya nasıl ise evliya da öyledir. Evliyanın da zahirinde kalanlar, ondan müstefid olamazlar (yararlanamazlar). Onun batınını (iç âlemini) anlamalı. Yani insanın kendisi de veli olmalıdır ki onların batınını anlayabilsin. Bu suretle hem kendi müstefid ola (faydalana), hem de âlem kendisinden müstefid ola.

Mesela ilim; bir adam kendisi amel etmek için ilim öğrense, bir adam da hem kendisi amel etmek için hem de başkalarına öğretmek için ilim öğrense, tabii bu iki adamın derecesi bir değildir. Hâlbuki ilim, aynı ilimdir. Fakat aralarında pek çok fark vardır.

Elbette, hem kendi amel etmek ve hem de ettirmek için ilim öğrenmek pek büyüktür. İşte o tarikatta da böyle olmak lazımdır. Hem kendi kâmil veli

olmalı, hem de başkasına faydası dokunmalı, kendisinin de başkalarının da mir'at-ı Hüda etmeye çalışmalıdır (hidayet aynasına bakmak lazımdır). Böyle olursa güzel olur.

Hazret-i Peygamber (s.a.v) hüda mı değildir? Nur mu değildir? Kur'an-ı Kerim keza böyle, hüda mı değildir? Nur mu değildir?

Bu Peygamber, bizim peygamberimizdir. Bu kitap bizim kitabımızdır. Niçin bunlara ittiba etmeyelim (tabi olmayalım). Peygamberimiz (s.a.v) için: "Sen olmasaydın, sen olmasaydın, bu felekleri yaratmazdım" buyuruluyor. Müminler için de; yerde, gökte ne varsa sizin için halk ettim demektir. "Bu eşyayı âdem için, âdemi de benim için yarattım". Bu, Hadis-i kudsidir. Murad-ı ilahi, kulun kendisine vuslatıdır (kavuşmasıdır).

Bana vuslattır, buna müştaktır (özlemlidir). Bu iştiyak-ı ilahiyi (ilahi istek) yerine getirmek lazımdır. Müslümanlara öyle yakışır. Allah için böyle olmaya sa'y etmeli (çalışmalı). Biraz da Allah (c.c) için nefsimize zahmet verelim, iyi olur.

"La ilahe illallah" dört kelimedir. Bir gün de dört kısımdan ibarettir. Gündüzün nısf-ı evveli (ilk yarısı) ve ahiri, gecenin nıfs-ı evveli ve ahiri (ilk ve son yarı) olarak dört kısımdır. Bu dört cüzde edilen günahlar, bir kere "La ilahe illallah" demekle af ve mağfiret olunur. Çünkü bu kelime-i münciye pek büyüktür.

Eğer bu kelimeden daha büyük bir kelime olaydı, bu din-i islamdan akva (güçlü), ekmel (daha mükemmel) bir din olaydı, Cenab-ı Hak bu kadar peygamberan-ı zişanı islam üzerine göndermezdi. Ale'l-husus (özellikle) habib-i ekremini, bu kelime ile ba's buyurdu.

Gelelim tövbe cihetine, Cenab-ı Hak Tevvabdır (tövbeyi kabul edendir). Yani günahkâr kullarının tövbe etmesine müştaktır ki, onlar tövbe etsin kendisi de af buyura. İyi, niçin bu iştiyak-ı ilahiyi yerine getirmeyelim. İnsan, beşerdir kusur etmemek olmuyor. Fakat kusura karşı tövbe de icap etmez mi?

Ayet-i kerimelerde (Fecr: 27-30): *"Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarım arasına katıl ve cennetime gir!"* buyuruluyor.

Ayet-i kerimeden, evvel emirde şu anlaşılıyor ki: "İrcii *–dön-*" emri nefs-i mutmainneyedir (iyilikle kötülüğü ayırdeden temizlenerek kişiyi Allah'a yaklaştıran kuvvettir). Mutmainne olmayan nefis, Allah'a rücu edemez. Gerçi herkesin dönüşü Allah'adır, fakat Allah'ın celalına ricat etmek (dönmek) var, cemaline ricat etmek var!

Allah muhafaza etsin, celala ricat eden için artık nev' azab hazırdır. Cemale ricat eden için de aksi olarak, her nev' saadet müheyyadır.

O halde nefs-i mutmeinne (iyilikle kötülüğü ayırdeden temizlenerek kişiyi Allah'a yaklaştıran kuvvet) için ve bilahare nefs-i radiye (Allah'tan razı olan), nefs-i mardiye (Allah'ın razı olduğu) derecesine ulaştırmak lazımdır. Bunun tarikini ayet-i kerimenin alt tarafı gösteriyor. "kullarımın arasına katıl" buyuruyor. Yani kendi zatına nispet ettiği ki: evliyaullahdır. O kullarıma karışın buyuruyor. Böyle yapıldı mı nefs-i mutmainne (iyilikle kötülüğü ayırdeden temizlenerek kişiyi Allah'a yaklaştıran kuvvet) ila ahiri kâmile, safiye (sade) olur. İşte o vakit: "ve cennetime gir" cennet-i zatıma da, girin buyuruyor.

Bir hadis-i kudsi'de Cenab-ı Hak: "Ey beni âdem; benim huzurumu istiyorsan, mülk ve melekûta iltifat etme". Mülk ve melakut, ceberuta iltifat etme buyuruyor. Mülk ve melekûttan murat; dünya ile ukbadır. Hatta Ceberuta da iltifat etmeyin, emir olunuyor.

Eğer bunların birine iltifat ederseniz, matrudinden (dinden kovulmuş) olursunuz, buyuruyor. Sıfata razı olmalı. Zatına rücu etmelidir. Gerek ayet-i kerimeden ve gerekse bu hadisi şeriften anlaşılan mânâ budur.

Faik Efendi: İnsan, işlerini mürşidine arz etmelidir, buyuruyor. Uyub (kusurlu) nefisten bazıları malumdur. Fakat bazıları pek gizlidir. İnsan o kadar farkına varmıyor. Mesela, birisine tevazu edeyim diyorsun, neticesi kibir çıkıyor, riya falan... Bunlar da böyle, bunları nasıl arz etmeli.

Efendimiz, evet doğrudur. Uyub (kusurlu) nefisten zahir olanları, mademki malumdur, bunları terk edivermelidir. Diğer gizli olanlar içinde iki çare vardır. Birisi Cenab-ı Hakk'ı hazır bilmektir. Cenab-ı Hakkı hazır bilmedikçe, mesela, tevazu edecek adama tevazuun o adam için değil, bu adamda Cenab-ı Hakk'ın bir sırr-ı vardır. O Sırra ta'zim ve tevazu ediyorum diye niyetini tashis ederek tevazu edersek, korkma. Hakikaten tevazu etmiş olursun. Yani nefsi araya sokmamak, böyle oldu mu artık onda nefsin muayyibatı olmaz.

İkincisinde; sohbetle, ehl-i hakka mukarenetle (yakınlaşmayla) olur ki bu sohbet, bu mukarenet, insandaki zekâ ve irfanını uyandırır. Uyub-i nefis nelerdir pey der pey vakıf olur. Bu sohbet acaibdir. İnsana isti'dad bahş eder. Anlamadığı şeyleri insan anlamaya başlar. Uyub-i nefse vakıf oldukça bunları terke himmet eder, o vakit pek güzel olur. Sonra onların himmeti, irşadı inzimam eder, artık o insanda hiçbir şey kalmaz, pak ve mutahhar (temiz) olur, Allah'a layık olur.

Hülasa, nefis için bir şey yapmayalım. Ne yaparsak Allah için, onun rızası için yapalım. Artık araya bir şey giremez.

Pek büyük zevat, bir mürşid aramış. Zahirde ki ilim ve kemallerine kanaat etmeyerek, batınlarının tamirine çare aramışlardır. Ezcümle Mevlana Halıd Efendimiz Hazretleri, zamanın vahidi, havas ve avamının mercii iken, bu işin yalnız zahirle başa çıkamayacağını anlamış, bir kâmil bulup, ondan ahz-ı inabetle, içeriye bir çare etmek, çaresini aramaya düşmüş. Bu niyetle önce harameyne gitmiş. Gerek Şam-ı şerifte ve gerekse harameyn de pek çok hürmet görmüş. Ulema meclisine pek çok rağbet etmişlerken, yine o bu fikrinden vaz geçmemiş. Hatta Medine-i Münevvere'de Ravzay-ı mutahharaya karşı biraz serbestçe oturan bir a'rabiye niçin böyle oturuyorsun diye, canı sıkılmış. O Arap eteğini çekerek, senin aradığın buralarda yoktur, o seni bulur, yalnız sen bu gibi şeylere karışma demiş. Aynı adam Mekke-i Mükerreme'de de bu sözleri tekrar etmiş. Nasibinin Hint'te olduğunu işaret etmiş.

Bunun üzerine Mevlana Halıd Efendimiz de Bağdat'a gelmiş. O adamın sözlerinin zuhur etmesini intizar etmiş (beklemiş). Nihayet Hint'ten bir adam gelerek; Şah Abullah Eddehlevi'den selam getirmiş, buraya gelsin diye emretmiş. O kişiyle bir hayli konuştuktan sonra, Hint'e müteveccihen hareket etmiş. Acemistan'da vesair (bunun gibi) beldelerde, ulema ile görüşmüş. Herkes bunun ilminden aciz kalmış. Hatta Acemistan'da İsmail Kaşin adında birisiyle mübahese eylemiş (karşılıklı konuşmuş). Ona demiş ki: enbiya günah eder mi? Demiş ki; hayır onların günahı yoktur, masumdurlar. Sonra buna dair bir ayet okumuş ve sormuş ki; bu ayete ne dersin? Demiş ki; o hazret Ebu Bekir hakkındadır. Pekâlâ, bu ayette Cenab-ı Hak, Hazreti Ebu Bekri affettiğini buyuruyor, daha sen Hazreti Ebu Bekri isyana nasıl nispet ediyorsun, demiş ve o ayetin Hz. Ebu Bekir hakkında olduğunu ve yanlış tefsir ettiklerini bildiği halde, kendi sözüyle, kendini yalanlamıştır.

Nihayet Dehli'ye gitmiş. Orada, ekmel-i sülûktan sonra Şah Dehlevi demiş ki; memleketinde irşad ile meşgul ol, senden çok adam müstefid olacak (faydalanacak). Cevaben demiş ki; oralarda bir nice sadat (büyük zatlar, seyyitler) var. Benim ne ehemmiyetim olur. O demiş ki; sadat senin ayağını öpecektir. Yalnız sen benden bir şey iste de onu vereyim, demiş ki: Efendim; sende olanı ben de isterim ve dünyada isterim. Pekâlâ, öyle olsun demiş. Hakikaten dediği gibi bütün avalimi (âlemleri) onun feyzi kaplamış.

Faik Efendi; tarihlerde ve sairede eskiden kırk, elli sene riyazetler etmişler (dünya lezzetlerinden sakınmışlar), şimdi öyle şey yok, bu nasıl oluyor? Eskiye bakma, her zamanın işi ayrıdır, bu zamanda öyle olamaz. Şimdiki zaman o türlü sülûke müsait değildir.

Cenab-ı Hak az zamanda da insanı kemale ulaştırmağa kadirdir. Bu zamanın azı çoktur. Yazıcı zade buyuruyor ki: "Bizim irfanımız ona ayn-ı riyazettir". Hakikatte böyledir. Sohbet-i meşayıh pek müessirdir. Bir dem sohbet, yüz sene ibadetten hayırlıdır. Hemen aradan çıkıp, kendini bu cereyana salıvermelidir. Her şey tez zamanda olur, biter. Hâdi, muvaffîk Cenab-ı Hak'tır. Cehil özür olmaz.

Türkçede bir söz vardır: "Özrü kabahatinden büyük" derler. Hakikaten bu özür de aynı onun gibi kabahatimizden büyük.

Cenab-ı Hak ayet-i kerimede (Bakara: 122), *"Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi ve sizi (bir zamanlar) cümle âleme üstün kıldığımı hatırlayın"* buyurulmuştur. Onlar buna müstait olduğunu bildiğim için, Beni İsrail'in gerçi kabahatli olanları da varsa da, içinde pek ziyade abid (ibadet eden kimse), zahid (ahiretine zarar veren şeylerden kaçınan kimse), müteverri (dinin emrettiği şeylere sımsıkı bağlı kalan), sadat (seyyitler) ve muttaki (takva sahibi) zevatta çoktur. Hususiyle bu kadar Peygamberan-ı izam Beni İsrail'den ba's buyurulmuştur (tayin edilmiştir). Bir kavmin içinde bu kadar peygamber gelmiştir. Elbette o kavim büyüktür.

Hatta bu mesele beynel-ulema hayli mübaheseyi mucib (ilmi tartışma) olmuştur. Beni İsrail mi yoksa ümmet-i Muhammed (a.s) mı afdaldır? Diye sırren mütalaa olunmuştur.

Netice budur ki; ümmet-i Muhammed (a.s) büyüktür. Gerçi ümmet-i Muhammed (a.s)'ın bir peygamberi var, fakat diğer bilimum peygamberan-ı izama verilen, bizim peygamber Efendimize (s.a.v) verilmiştir.

Saniyen bizim peygamberimiz; Rahmetel-lilalemin'dir. Habib-i Hüdadır. Gerçi bize bir peygamber gelmiştir. Fakat bu ümmetin uleması Beni İsrail'in enbiyası gibidir. Onların adedi ise pek çoktur.

Sonra bir ayet-i celilede (Âl-i İmrân: 110): "*Siz insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz"*. Ayet-i celilesiyle de bu ümmet medih edilmiştir (övülmüştür). Ve'l-hâsıl (sözün kısası) bu ümmetin fadl ve kemalına nihayet yoktur.

Hatta enbiyadan bazıları peygamberimize ümmet olmak istemişler, mademki bu böyledir, mademki elimizde kitabullah vardır, peygamberimizin bu kadar ehadis-i şerifesi, sünenat-ı seniyyesi var.

Hususiyle aramızda bu kadar ulema vardır. Artık sorup öğrenmemek, cehli özür ittihaz (kabul) etmek olamaz. Taife-i sofiye ise rehberdir, mü'mini hadd-i kemala isal etmişlerdir.

Hem cehalet nasıl özür olur ki; Cenab-ı Hak küffar-ı kureyş için bir ayet-i kerimede buyuruyor ki (Fussilet: 5); *"Dediler ki: (Ey Muhammed) Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz örtüler içerisindedir. Kulaklarımızda bir ağırlık, seninle bizim aramızda bir perde var. O halde sen (istediğini) yap, şüphesiz biz de (istediğimizi) yapacağız"* yani seni işittikleri, senin tebligatını anladıkları halde, mutlaka anlamamak için seni bilmemek için böyle derler.

Yani demek istiyorum ki; biz de bildiğimiz ilm-i halimiz var. Hani ya; bildiğimizi yapıyor muyuz? Hayır demek, cehlimiz var demektir. Cehlimiz var demek özür olmaz, olamaz.

Hem hadis-i şerifte de öyle değil mi? İnsan bildiğiyle amel ederse, Cenab-ı Hak bilmediklerini de ona bildirir. Daha cehaleti özür edinmek nerde kalır.

Süfyan-ı Sevri Hazretleri buyurmuş ki: Ne vakit ki kalbine kuvvet gelir, ibadette tehavün (önemsememezlik) göstermezsin, eğer gösterirsen ve de rızkın daralırsa, bil ki; sen malayani' ile meşgul olmuşsundur.

Âlemi-i Sağir, Âlem-i Kebir

Bu âdem-i sağir, âlem-i kebirin bir numunesidir. İnsanın hilafeti yüzünden, bu âlem-i sağir, âlem-i kebirden büyüktür.

Gerçi Cenab-ı Hak ayet-i kerimede (Mü'min: 57): *"Elbette göklerin ve yerin yaratılması, insanların yaratılmasından daha büyük bir şeydir. Fakat insanların çoğu bilmezler"* buyurmuştur. Bu cirim (hacim, büyük cisim) itibariyledir. Bunu insanların çoğu bilmez. Emir buyurulmuş. Fakat bazısı bilir, demektir.

Eğer insandan ekmel, ekrem, afdal, eşref, a'lem bir şey olsaydı, Cenab-ı Hak Habib-i Ekremi'ni o şey suretinde halk ederdi. Bundan daha a'la bir din olsaydı, habibini o din üzere ba's ederdi (gönderirdi).

Elhasıl, bu nimetin kaderini bilmek gereklidir. İnsan düşmanı nasıl sevindirir? Bize, pek ziyade müştak (düşkün) olduğunu emir buyurduğu habib-i ekremini mahzun eder. Aynı veçhile Cenab-ı Hak da kulunun kendisini bilmesine müştaktır. Belki illet-i ğaiye-i hilkat (yaratılış gayesi) de budur. Burada neyi zarar ettiğimizi şimdi anlayamayız. Orada belli olur. Hadis-i şerifte böyle değil mi? "İnsanlar uykudadırlar, ölünce uyanırlar". Bu Hadis-i Şerifte; ölmeden önce uyanmamız, hayatımıza çeki düzen vermemiz ihtar edilmektedir.

Bir saat tefekkür yetmiş sene, bir rivayette yetmiş bin sene ibadetinden daha hayırlıdır. Bu, Hadis-i şeriftir. Bu ne nimettir.

Ahlak-ı zemimeden (kötü ahlaktan), enaniyet, kibir, haset, gurur, maasi (günah) ve maharimden (yasaklardan) sakınacağız. Ayet-i Kerime'de (Şems:

7, 8 ve 9): *"Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir"* buyuruluyor. Ona karşı mücahede (mücadele etmemiz) ve muhalefet etmemiz de emir buyuruluyor. Buna sebep terakkidir, imtihandır.

Sonra üzerimize lazım olmayan şeyi söylemeyeceğiz. Söylediğimiz hayır olacaktır. "Ya hayır söyle veya sükût et" emri böyle değil mi?

Görmek, işitmek, söylemek, hülasa hayatımız Cenab-ı Hakk'ın sırrı ve hayatında olduğu halde, emr-i ilahinin hilafına kullanmak ve ona razı olmak, mucib-i mesuliyet (sorumluluk gereği) olmaz mı?

İşte vücudumuzun zahiri, emrin zahirinde, batınımız da emr-i batındadır. Böyle istihdam olunmak, iktiza eder (gerekir) ki insaniyetimiz kemale erişsin. İnsaniyetimizi bilelim ve bulalım. Sakın! Hak'tan gafil olma, bir nefes bile. Mürşidanın nazarı kimyadır. Nazarları nazar-ı ilahidir. Onlara takarrüb (yakınlaşma), Allah'a takarrübtür. Her feyz-ü kemal bunlara mükarenettir.

Cenab-ı Hak akıl sahiplerinin kim olduğunu haber vermektedir. Ayeti Celile'de (Al-i İmran: 191): *"Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. "Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru" derler"* buyuruldu. Ayrıca, sözün ahsenini (en güzelini) işitip ona tebaiyet edenler (tabi olanlar) akıllılardır, buyuruyor.

Cenab-ı Hak, her yerde hazır ve nazırdır. Kime karşı maasi (günah) ve meharimde (Cenab-ı Hak'kın haram kıldığı şeylerde) bulunacağız, artık bunu tefekkür etmeliyiz. Bu, büyük ve azim bir iştir.

Zatın biri hacca gider ve çok namaz kılar. Namazdan bir türlü feragat etmez (ayrılmaz). Zünnun-i Mısri bu adama rastlar, bu halini tahsin eder (beğenir). Bu kadar namaz kılıyorsun der; cevaben o kişi der ki: "Namaz Cenab-ı Hak'ka dühuldür". Onun emri olmaksızın insan nasıl namazdan çıkar der, yine namaza başlar. Semadan bir kâğıt düşer. Kâğıtta şöyle yazılıdır: "Kulum bana ibadet ettin, ibadetini kabul ettim, seni mağfur kıldım, her veçhile (yönüyle) makbulümsün". Bunun üzerine o kişi namazdan çıkar.

Bak! Ne büyük insanlar var. Şeyh Efendimiz de söylerdi: "Sen doğru dur, eğri belasını bulur". Zaten birisi padişaha her gün öyle dermiş. Vezirin birisi padişahın bir zata olan hüsn-i teveccühünü çekemez. Bu kişiyi davet eder ve ona sarmısaklı yemekler yedirir. Bir gün önceden de padişaha der ki: "Bu adam sizin ağzınızın koktuğunu söylüyor". O adam yine padişahın

yanına gelir ve ağzını tutar, yine öyle söyler. Padişahın buna canı sıkılır. Bu kişiye bir kâğıt verir ve şöyle der: "Falan yere git sana birçok şeyler verdim al". O kişi padişahın yanından çıkar ve giderken vezire rastlar. Vezir ona ne oldu diye sorar? O kişi de olanları anlatır. Vezir bu kâğıdı bana ver, der. Ayrıca o kişiye de bir hayli para verir ve kâğıdı alır. Meğer kâğıtta o adamın katli yazılıymış. Gider, orada öldürülür. O adam sabahleyin padişaha gelir. Padişah taaccüb eder (şaşırır) ve meseleyi sorar. O kişi de neden ağzını tuttuğunu anlatır. Olay anlaşılır. Padişah da o adamı tasdik eder.

Va'd ve Vaid Haktır

"Va'd (söz verme) kulların Cenab-ı Hak üzerindeki hukukudur. Cenab-ı Hak'tan ziyade ahdine vefa edecek hiç kimse olamaz. "Vaid (Birini iyiliğe sevk etmek kötülükten uzaklaştırmak için korkutmak)" de Cenab-ı Hakk'ın kullar üzerindeki hukukudur. Cenab-ı Hak, kerim ve ğafurdur, kadirdir. İster hukukunu istifa eder, azap eder; isterse de affeder.

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v) bir gün Muaz İbni Cebel (r.a)'ı çağırır. Muaz İbni Cebel de o esnada namazdaymış. Namaz kılar ve Efendimizin yanına gelir. Peygamber Efendimiz (s.a.v) nerede kaldın diye sorar? Muaz İbni Cebel söyler ki: Ya Resulallah namaz kılıyordum, kıldım ve geldim der. Efendimiz (s.a.v) buyurur ki: "Namazı bırakıp geleydin, çünkü o vakitte söyleyecek sözüm vardı. O dem (an) geçerse, o söz de kalır. Yani istifade böyle olur. İfade etmek gerekir ki, bu husus nafile namaz hakkındadır.

Hemen sözüne değil, Cenabı Hakkın emrine tebaiyet etmelidir (tabi olunmalıdır). Hayır (iyilik) ve felah (kurtuluş) bundadır. "Rabbin gibi bir yar varken, ağyara sapma - Hemen sözün etme, hayal oldur, sana senden yakın".

İmam Şafii Hazretleri pek sahi (cömert) imiş. Bir gün hamama gitmiş. Halife kendisine on bin altın göndermiş. Hamamda kendisine vermişler, tamamını hamamcıya vermiş. Bir gün de hayvanla giderken, kamçısı düşmüş, birisi kamçısını vermiş, ona on bin altın vermiş. Bir gün de terziye bir cübbe diktirmiş. Müşarun ileyhi gadaplandırmak emeliyle terziye tenbihen bir kolunu gayet dar ettirmişler. Buyurmuş ki ne güzel yapmışsın. Çok iyi olmuş. Bu kolumla güzel abdest alırım, kitaplarımı doldururum. Bu sol kolum da güzel olmuş, bununla da iş görürüm. Asla hiddetlenmeyerek suret-i halimane ile beyan-ı memnuniyet etmiş.

Müslüman için taharet-i kâmile lazımdır. Cenab-ı Hakk'a ibadet, ubudiyet (kulluk) etmek için taharet şarttır. Malumdur ki, taharetin de, hem zahiri, hem de batını icap eder. Batında; ahlak-ı zemime (kötü ahlak), gaflet ve saire mülevves (kirli) ve müteneccis (pislenmiş) şeylerdir. Bunlardan da taharet icap eder.

Cenab-ı Hak, akıldan daha güzel bir şey halk buyurmamıştır. Aklı yarattıktan sonra; akla gel demiş, o da gelmiş; git demiş, o da gitmiş; dön demiş, o da dönmüş. Akla karşı seni ne güzel halk ettim, senden daha güzel bir şey yaratmadım, buyurmuştur.

Akıl, bu hüsne, bu methe karşı bir parça mağrur olmuş (gururlanmış). Derhal birisi seslenmiş; ey hele bana bak, ben senden güzelim demiş. Dönmüş ki; hakikaten bu kendinden daha güzel ve şaşırmış. Kim olduğunu sormuş. Ben tevfik-i ilahiyim demiş. Akıl da ona tebeiyet etmiş (tabi olmuş).

İşte böyle, akıl tevfik-i ilahiye mukarenet ederse, her şey güzel olur. Yoksa yalnız akıl bir şeye yaramaz.

Az bir askerle Kayser-i Rum'un ülkesini zapt ve teşhir mümkündür. Fakat dünyanın evliyası bir araya gelse, bir kişiyi nefsinin elinden kurtaramaz. O kadar zor, o kadar müşküldür. Nefis işte böyle bir kâfirdir (*"yani çok emredicidir, nankördür, asidir, çıldırtıcıdır, yoldan çıkarıcıdır"* anlamındadır). Zira Âyet-i Kerimede (Yûsuf: 53): " *"Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir" dedi"* buyuruluyor. Peygamber Efendimiz de (s.a.v): "Allah'ım! Göz açıp kapayıncaya kadar beni nefsimle baş başa bırakma!" diye örnek bir duâ öğretmiştir.

Rabiay-ı Adeviye Hazretleri'nin hanesine hırsız girer. Bir şey bulamaz. Yalnız orada bir ibrik, bir de leğen vardır. Rabiay-ı Adeviye Hazretleri hırsıza der ki; boş gitme bir şey al da git. Hırsız da ne alayım, bir şey yok ki! Rabiay-ı Adeviye, alacak her şey var. Şimdi şurada bir abdest al bakayım, der. Hırsız da alır. İki rekât namaz kıl, der. Hırsız namaza durur. O namazda iken Rabia: "Ya Rabbi, bunun kalbini taklib buyur (döndür)" diye, dua eder. Namazı terk etmez, kılar. Sonra: Allah'a ısmarladık, ben alacağımı aldım der ve çıkar gider.

Zengin diyor ki ben zenginim, işim çok; fukara da diyor ki, ben ancak çoluk çocuğumun kut-ı yevmiyesini (geçimini) tedarik edebiliyorum. Memur da diyor ki, işim çok. Herkes böyle meşgulüm diyor. Bilmem, daha bu işi kim görecek! Cenab-ı Hakk'a kim, ibadet ubudiyet (kulluk) edecek? Dünyanın işi bitmez. "O her an bir şe'ndedir (yeni bir iştedir)". Bunun bitmesi daha olur mu?

Me'yus (ümitsiz) olmak yok. Ayet-i kerimede (Zümer: 53): *"De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir"*. Hem bak, Cenab-ı Hak evkatını (zamanını), ömrünü israf edenlere: "Ya ibadi" diye hitap ediyor. Kendisine izafet buyuruyor.

Cenab-ı Hak kadirdir. Seyyiatı hesenata tebdil buyurur. Ayet-i kerime böyledir. Fakat bu rahmet-i ilahiyeye güvenmemeli, Cenab-ı Hak'tan korkmalıdır.

Ya bizi kendisi için seçmemişse ya da seçmiş; fakat o lütfu, ihsanı bizden ya alırsa! Allah (c.c.), her şeye kadirdir. Havf (korku) ve recamızın (ümidimizin) müsavi (denk) olması gereklidir.

"Rabbin, dilediğini yaratır ve seçer. Onların ise seçim hakkı yoktur. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır ve yücedir" ayet-i kerimesinde (Kasas: 68) istediğini kendisi için ictiba buyurur (seçer). Yahut "men" zamiri şahsa verilirse; isteyeni ictiba buyurur ve ona hidayet eder. Bu ikisi de caizdir.

Herhalde talip olmak, mukadderatımızı bildiğimizden ubudiyette (kullukta) kaim olmak, velev ki ehl-i dalal bile olsak, yine de O'na ibadet ve ubudiyetimizde daim olmak icap eder.

Bir mahalde inziva eden abidin, Hz. Musa (a.s) ile olan konuşması malumdur.Cenab-ı Hak, ben onu ehl-i dalal etmişim, buyuruyor. O diyor ki ben kendisinin rızasını istiyorum. Mademki Cenab-ı Hak öyle istiyor, ben öyle şey bilmem, benden razı olsun, varsın cehenneme koysun, yine de şükür ederim. Cehenneme koyacağım der, yine öyle şey bilmem, ben rızasını istiyorum, kendi bilir, ister cennete, ister cehenneme koysun, der. İşte ubudiyet (kulluk) budur.

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v) bir hadis-i şerifinde buyuruyor ki "Bir adam, mümin kardeşinin yüzüne sıhriyet (akrabalık) veya bir garaz-ı dünyeviyeye mebni olmayarak "Hübbenlillah *–Allah sevgisiyle-*" baksa, daha gözünü yüzünden ayırmadan, matakaddem (önceki) günahları mağfur olur (bağışlanır)".

Hele sen, şu müslümanlığın şerefine bak. Bunun yerine buğz, adavet, kin olursa revamıdır. Binaenaleyh ihvan-ı dini, ibadete, tarikata teşvik ne büyük, ne şerefli bir mertebedir. Allah için, insana öyle olmak yakışır. Bunun yerine, ibadetten, ubudiyetten yekdiğerimizi alıkoymağa, belki mâ'siyete sevk ediyoruz. Şeytan ne yapmıştı, halen de ne yapıyor. Aynı vazifeyi biz ifa etmiyor muyuz, insaniyet, islamiyet bu mudur?

İnsanı Cenab-ı Hak, kendine halife etmiş ve kendisi de o insana halife olmuştur. "Mûsâ'ya Kitab'ı (Tevrat'ı) verdik ve onu, *"Benden başkasını vekil edinmeyin" diyerek, İsrailoğullarına bir rehber yaptık"* ayeti (İsra: 2) buna işarettir. Azıcık düşünmek lazım ve kadir kıymet bilmek lazımdır.

Evliyaullahtan biri büyük bir zata, bu derece takvaya nasıl nail olduğunu sorar. Cevbında der ki, ben hırıstiyandım. Devletimiz müslümanlarla harp

etti. Birçok esir aldık, o esirlerden on tane de benim hisseme düştü. Bir adamım vardı. Bunları topladık ve memleketimize götürüyorduk. Yolda bu esirlerden birini adamım çözdü, o kişi namaz kıldı. O da bir şey verdi. Yine bağladı. O adamıma bu durumu sordum. O da namaz için bırakıyorum ve o da bana bir lira veriyor, dedi. Ertesi gün o adamın elbisesini giydim. Namaz vakti oldu, işaret etti. Ben ona şöyle dedim. İki lira verirsen bırakırım, dedim. Razı oldu bıraktım. Yerden iki aldı, verdi. İkinci vakitte beş lira, hâsılı yatsı namazında yirmi lira istedim, hepsini verdi. Bu olaya taaccüb ettim (şaşırdım). Dedim ki istersen burada kal, istersen seni göndereyim. Memleketine gitmek istedi. Beraberinde adamlarımı da gönderdim. Bana selamet-i muvasalatını (selametle kavuştuğunu) bildirmelerini tembih ettim. Ayrılırken bana şöyle dua etti: "Akvay-ı edyan (en doğru din) olan islamiyeti kabul etmeden Cenab-ı Hak seni öldürmesin". Derhal İslamiyet'i kabul ettim. Onların yeri bizim memleketimize beş gün mesafedeydi. Altıncı günü adamlarım geldi. Nasıl geldiklerine yine taaccüb ettim ve sordum. Buradan bir günde gittiklerini, oradan ancak zahmetle beş günde geldiklerini söylediler.

İşimi gördüm, memalik-i islamiyeye hicret ettim. İşte böylece bu mertebeye nail oldum, dedi. Bakınız bir kişi neler yapabiliyor. Biz ne kendi nefsimize ne de başkalarına hakkı kabul ettiremiyoruz!

Üç adam, Cenab-ı Hakka yol bulamaz. Korkan, utanan ve kibir eden. Korkan, bu işi yapamam diyen; utanan, halktan sıkılıp, bu işe girmek istemeyen; mütekebbir olan, mümkün değil, Allah'a gidemez.

İki şeyi yapmakla da, bu iş netice bulur. Meharim ve maasiden (isyanlardan, günahlardan) sakınan, her işinde Cenab-ı Hakk'ı hazır bilen ve her işi onun için yapan kişi.

Evliyaullahtan birisi diyor ki: bir gün nefsime cennetin ahvalini ve sonra da cehennemi arz ettim. Nefsim korktu dedi ki; dünyaya gidelim, cehennemden kurtulmak için çalışacağım. Dedim ki hayır, sen korktun buradan kaçmak istiyorsun. Yoksa sen, orada yine bir iş görmezsin. Hakikaten nefis böyledir. Şimdi burada kabul eder gibi görünür, dışarı çıkınca, eski hal, eski reviştir (gidiştir).

Eğer bir kişi; dedikodudan sakınmazsa, yani laubalîyane hareket eder, laubali tekellümünden sakınmazsa, o kişinin adam olma ihtimali yoktur!

Cenab-ı Hak da Peygamberimize öyle emir etmiyor mu? "Zikrimden yüz dönenlerden, sen de yüz dön". Bir kişi zikirden i'raz ederse (yüz çevirirse), maişetinde (geçiminde) dank (darlık) olmaz mı? Sonra hadis-i şerif mefadı; Allah'ın kulundan i'razının alameti, onu malayaniyle meşgul kılmaktır.

Nefsimizin ufak arzusunun yerine gelmediğini görsek, kıyametler koparırız. Senelerce murad-i ilahiyi yapmak aklımıza gelmez de katiyen (hiçbir zaman) müteessir (üzüntülü) olmayız. Artık bunun ne demek olduğunu anlayın!

Peygamber Efendimiz (s.a.v) yağmur yağarken başlarını açarmış ve buyururlarmış ki;bu Cenab-ı Hak tarafından ve yakın yerlerden geliyor, insan buna kendisini arz kılmalıdır. Bununla insana gayet yakından gelen fuyuzat-ı ilahiyeye ta'lim ediyorlar.

Kalpten gelen insana yakındır. Cenab-ı Hakk'ın tecelligâhı (tecelli yeri) kalptir. Bakınız, yerüstü suları o kadar da temiz olmaz. Mutlak surette geçtiği topraktan bir şeyler karışır. Fakat yağmur suyu ma-ı mukattardır. Oldukça saf ve temizdir. Hiç acı olmaz. Ülum-i zahire ile ülum-i batınenin de misali böyledir.

Cenab-ı Hak evvela ruhu halk etmiş. Ruhtan sonra nefsi ve kalbi yaratmıştır. Nefis, kalpten evvel halk olunduğu için, kalbin ileri geçmesini çekemez, daima onu mahkûm etmek ister. Hâlbuki kalp nazargâh-ı ilahidir. Kendisi ise düşmandır. Nefse bu vücudu mahkûm etmemelidir.

Bazı kişiler işi pek güç gösterirler. Korkutarak halkı pek sıkarlar. Benim mesebim öyle değildir. Daima rahmet-i ilahiyenin bihad (hadsiz) ve hudud olduğunu anlatarak Cenab-ı Hakk'a muhabbetle gitmelerini severim. Bunda daha kolaylık var. Gerçi mahlûk da sıkılmaya layık ise de yine böyle yapmak iyidir.

"La ilahe illallah" sözü döner dolaşır, maharimi (haramları), maasi (günahları) ve kötülükleri mahveder. Kendi cinsini bulmayınca karar etmez. Ondan sonra kendi cinsine iltihak eder. İşte onun içindir ki: zikir kalpte ne varsa yakar, temizler. Orayı mahl-i üns ve huzur kılar.

Her şeyden ibret alınmalıdır. Evliyaullahtan biri müridanına veya hariçten birine der ki; sen ibret almak usûlünü bilmez misin? O da hayır der. O halde benimle beraber gel, buyurur. Dışarı çıkarlar. Ok yapılan bir dükkânın önüne gelirler. Bakarlar ki ok yapan, ağaçların eğrilerini ateşe tutuyor, düzeltiyor. Bundan ne anlıyorsun, der. O adam bir şey anlamadığını söyler. Nasıl anlamıyorsun, bak eğri mutlak ateşte düzelir, demek değil midir der.

Sahabe-i güzin zamanında olacak, zatın biri hanesinden çıkmış bir yere giderken. Bir demirci dükkânının önüne gelir. Bakar ki demir ocakta, ateş gibi olmuş, bunu görünce düşer bayılır. Yirmi dört saat baygın kalır. Ayılınca ne olduğunu sorarlar, der ki, ocakta ateşin ayni olmak, o demiri görünce düşündüm ki, yarın cehennemde biz de böyle olursak, bizim halimiz ne olacak. Bu halin dehşetinden bayıldım. Bakın, her şeyden ibret almak nasıl olurmuş.

"Deruna (gönül âlemine) aşina ol, taşradan (dışarıdan) bigâne (kayıtsız) sansınlar. Aceb (acaba) ziba reviştir (bu ne güzel bir gidiştir, yoldur), arif ol divane sansınlar". "Derunun (için, gönlün) aşkla ma'mur (şenlikli), birunun (dışın) harap eyle. Görenler zahirin, batının virane sansınlar".

Nakşilerin mesleği budur. Yani halvet derencümendir. Derunumuzda Cenab-ı Hak ile olacağız. Fakat hariçte ki bizi kendilerinden sanacaklar. Ya da ne hal ve meslekte olduğumuzu anlamayacaklar.

İrfan ve akıl odur ki bize bizden yakın olan, batında Cenab-ı Hakla olacağız. Cenab-ı Hakk'ı dışarıda aramak olmaz. Kalbimize, batınımıza fikrimizi verdik mi, vasıl da biziz, her şey de biziz. Yok; bizden, kendimizden gafil olduk mu, Allah'tan da gafiliz kendimizden de gafiliz!

Bak Cenab-ı Hak, beytini de bize misal koymuştur. Beytullah hakikaten mukaddestir, muazzamdır, tecelligâh-ı ilahidir.

Ebreheyi gönderdi onu tahrip ettirdi. Sonra, ufak mercimek gibi çamurdan taşlarla, Ebreheyi ve askerlerini itlaf etti. Bizdeki kalp o beytten büyüktür. Bunu da tahrip edenin başına o felaket belki de daha büyüğü gelir. Allah muhafaza buyursun.

Akil olmalı, onu tahrip etmemeli. Onun imanı, meyli ona verip orada Cenab-ı Hakk'ı hazır bilmektir. Zaten kendisi öyle buyuruyor. Cenab-ı Hak insana yakın olduğu gibi hiçbir şeye yakın değildir.

Evet, bu biraz zor ve müşküldür. Fakat ne yapalım, bu böyle olacak. Dünya umurunda (işlerinde) akıllı olmak, akıl değildir. Akıl; o bakiyi, bu faniye değişmemektir. Çok hadis-i şerif vardır. Ezcümle dinden, dinin muhafazasından dolayı bir diğer halle hicret murad etse, hanesinden çıksa, kapısının önünde vefat etse, o adamın muradı saadete mazhar olmak idiyse, yine aynı saadete nail olur.

Allah için zahirden batına ric'atı (dönmeye) murad etsek ve o suretle de işimize teşebbüs etsek, Allah cümleye gecinden versin ömür vefa etmese bu da onun gibidir. Yine o saadete nail olur. Bu da evla bittarik öyle olur.

Cenab-ı Hak, insanı pek acib (hayret verici) halk etmiştir. Kâinatta ne varsa, bu vücutta da numunesi vardır İnsan topraktan halk olunmuş, bu vücudu buluncaya kadar; cemadattan (cansız cisimlerden), nebatattan geçmiş, onların iyisinden de, kötüsünden de, hatta hayvanattan hisse almıştır.

Hani; hayvanların da ruhu olduğundan, bunlara insanların daha çok yakınlığı vardır. Hayvanatın da iyiliğinden, kötülüğünden insanın hissesi vardır. Mesela cemadat ve ma'deniyatın gümüş, altını var, bakır falan, daha mühimimi de var. Demek, insanlar bunlardan hisse almıştır. Nebatattan da böyle hisse almıştır.

Gel şimdi, bir tarafa Cenabı Hak, bize ruh vermiş, bu ruh âlemi emirdendir. Âlem-i emirden olduğu için, Cenabı Hakk'ın esmasından esma ve sıfatından sıfatı vardır.

Cenab-ı Hak mü'mindir, insan da mü'mindir. Esması ile ila ahirihi…. Sıfat-ı Sübutiye ki: hayat, ilim, semi', basar, irade, kudret, kelam. İnsanda da bu sıfat-ı ilahiyenin bir numunesi vardır. Yalnız tekvin (yaratma) kullara verilmemiştir.

Maahaza, insan bir kez "La ilahe illallah" dese her harfinden bir melek halk olunur. Onun için ta be-mahşer (mahşere kadar) istiğfar eder. Demek ki insan da, bil-vasıta meleğin halîkine (yaratılmasına) baistir (sebeptir). İşte insan böyle ekmel, ecmel (en güzel) bir numunedir.

İnsanın bir de nefsi vardır. Bu nefis kötü, mülevves (kirli) bir şeydir. Ruh ise aslında pak ve temizdir. Fakat bu vücutla, bu nefisle aslındaki tahareti (temizliği) kayıp etmiştir. Murad-ı ilahi ruhu pak edip yine kendisine götürmektir.

Cemedat (Cansız cisimler) ve nebatatın, hayvanat ve nefsin sonra anasır-ı erbaanın (dört unsurun) ruha verdiği kötülükleri gidermek onları iyiliğe tebdil etmek (dönüştürmek) lazımdır.

Cenab-ı Hak ayet-i kerimesinde (Furkan: 70, 71): *"Ancak tövbe edip de inanan ve salih amel işleyenler başka.* ***Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir.*** *Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. Kim de tövbe eder ve salih amel işlerse işte o, Allah'a, tövbesi kabul edilmiş olarak döner"* buyuruyor. Seyyiatı (kötülükleri) hasenata (iyiliklere) tebdil ederim (çeviririm), buyuruyor. O halde, tarikat, tebdil etmektir. Binaenaleyh, kibrimizi mahviyete, ahlak-ı zemimemizi (kötü ahlakımızı) ahlak-ı hasaneye (iyi ahlaka), gafletimizi üns ve huzura, zenb-i vücudumuzu, enaniyetimizi yokluğa tedbil edeceğiz demektir. O vakit nefsi de, kötülüklerini de terk etmiş, ruh kesb-i safa etmiş olur (saflık, berraklık kazanmış olur).

Böylece Cenab-ı Hakk'ın huzuruna gitmeye layık olmuş olur, murad-ı ilahi de bu idi.

Gelelim bu değişimin çaresine. Buna insanın kendisi gayret etmesi lazımdır. Fakat bunu yalnız başına yapamaz. Mutlaka bir mürşide ihtiyaç vardır.

Mürşid ise insanın dostundan, anasından, babasından kendisine eşfaktir (merhametlidir), erhamdir. Mürid mürşidin gözünün nurudur. İnsanın gözünün nuru ise, nur-u ilahidir.

Mürid, her türlü saadetini ve belki kendisinin bin derece fevkinde olmasını ister, bu böyledir. Allah muvaffak ede. Şimdi bir hadis-i şerif söyleyeceğim; buna itimad ve güvenmek, adi lakırdı dinlememek lazımdır.

Hz. Peygamber (s.a.v) bir hadis-i şerifinde buyuruyor ki: "Nefsine galip olan, kadın ve heramına mağlup olur". Baksak: *"Erkekler, kadınlar üzerine hâkimdirler"* ayetine (Nisâ Suresi: 34) sanki muhalifmiş gibi görülebilir.

Hayır, öyle değildir. Bu şu anlamdadır: Nefse galip olan artık kadına eza, cefa etmez. Onlara rıfk ve mülayemetle muamele eder, demektir.

Kadının aklı az, nefsi çoktur. Erkeğin de aklı çok nefsi azdır. Yukarıda verilen *"Erkekler, kadınlar üzerine hâkimdirler"* ayeti ise başka bir bahistir. Onlara din ve dünyalarını öğretmek erkeğin vazifesidir. Elhasıl kâmil olan, nefse galip kadına mağluptur.

Peygamber Efendimize (a.s) bir gün zevcat-ı tahirattan bir tanesi eliyle vurur. Vurduğunu validesi görür. Ne yapıyorsun kızım, bu kimdir bilmez misin? Aman aman, sen ne yaptın diye ona darılmak ister. Peygamber Efendimiz (a.s) yok, yok benim zevcatı mütahharatım hep böyledir. Sakın ona bir şey söylemeyiniz, diye darılmalarını önler.

Cenab-ı Hak, zilletini murad eden kişiye, nefsinin izzet ve vakarını muhafaza sevdası verir. Hâlbuki nefsin izzetine, onun kibir ve enaniyetine hizmet eden hakikaten zelil ve hor (ehemmiyetsiz) olur.

Zatın biri, Mekke-i Mükerreme'ye gelir. Adamları ona yol açarak, gayet azamet (kibirlilik) ve vakarla tavaf eder. Evliyaulahtan birisi, pek müteaccib olur (şaşırır). Böyle mukaddes ve nazargâh-ı ilahi olan, Kâbe-i Muazzama'da, bu hale pek şaşar. Bir zaman sonra Bağdat'a gider ve köprü üzerinde bir dilenci görür. O adama benzetir ve o kişi olup olmadığını sorar. O da evet Kâbe'de gördüğün adam benim, der. Öyle mukaddes mübeccel (yüce) bir yerden, böyle zelil (aşağı) ve bednam (kötü namlı) olduk, der. Hakikaten böyledir.

Benim teyzemin bir kocası vardı. Ahmed Bey derlerdi. Pek müteazzım (büyüklük taslayan) bir kişiydi. Bu adam zevk ve sefahatle, pek büyük olan sermayesini zay' (ziyan) etti. Arazilerini sattı, yedi. Sonra tuzla memuru oldu, bilahare o da elinden gitti. Nihayet tese'ül etti (dilendi). O dilencilik halinde bile yine mütekebbir (kibirli) idi. Hatta ben çocuktum, pederimin görevli bulunmasından, bana herkes ba-husus (hususuyla) akraba ve taallûkatım (yakınlarım) pek ziyade hürmet ederlerdi, severlerdi. Fakat bu Ahmed Bey'den korkardım. Cenab-ı Hak cümlemizin ve onun da kusurunu af buyura.

Fakirlik, Dervişlik

Dervişlik, bu dünyayı terk etmektir. Fakirlik, dünyanın onu terk etmesidir. Laubalilik insana öyle keyif verir, neşe getirir, hele laubalilik ile bir de gıybet karışırsa, oh artık sorma, insan daldıkça dalar!

İyi de peki böyle olur mu? O ki; eski âdetimizden, ahlakımızdan, gidişatımızdan hiçbir şey terk etmeyeceğiz, daha bu inabenin, tarikata sülukun manası ne demektir?

Demek ki halk, inabe edenlere (Hakk'a dönenlere) hürmet ediyor da, bu hürmetten istifade etmek ve halk yanında hatırlı olmak için midir? Bakılsa böyle olmak lazım geliyor!

Bir gün Hz. Musa (a.s) Tur'da Ya Rabbi, der demez lebbeyk (buyur), cevab-ı ilahisini alır. Ya Rabbi, ben kimim ki sen bana lebbeyk diyesin, Cenab-ı Hak, kulum bana münacaat eder de ben nasıl, lebbeyk demem, buyurur. Musa (a.s) der ki; âsi kulunda, Ya Rabbi dese yine lebbeyk der misin? Elbette lebbeyk derim, belki âsi kuluma tekrar da ederim, velev âsi olsun, o ki şirk etmemiş, tevhidi var. Benim Şan-ı Ulûhiyetime böyle yakışır, buyurur. Hz. Musa (a.s) tasdik eder.

Hakikaten böyledir. Mâ'siyette ısrar fenadır. Israr olmayınca, tövbe ve rücu edince, mâ'siyeti Allah'a bırakmaktır. O Erhame'r-Rahimindir. Af buyurur. Ye's ve fütura düşecek derecede, mâ'siyetim var deyip korkmak olmaz. Bu kabil adamlar merhamet-i ilahiyeyi kendi avuçlarıyla ölçerler de, onun için böyle diyorum. Hakikaten böyledir. Yalnız ısrar küfre badidir (sebeptir). Ondan hazer etmek (kaçınmak) lazımdır.

Günah-ı kebire, hangisi olursa olsun, şirb-i hamr (içki içmek), zina ve saire işlediği vakit behemehâl (her durumda) iman çıkar. Bilahare (Sonradan) yine avdet eder (döner). Yani kebâir (büyük günahlar) imanı götürmez. Fakat onu işlediğin vakitte, iman da durmaz, çıkar. Ya o iman çıktığı zaman insanın eceli gelmiş olursa vefat ederse maazallah, insan imansız gitmiş olur!

Herkes diyor ki Allah'ı seviyorum, hâlbuki böyle midir? Nefsimizin en ufak bir arzusu olmazsa, günlerce onu düşünürüz, katiyen (hiçbir zaman) hatıramızdan çıkmaz, günlerce ve belki senelerce Allah hatırımıza gelmez, namaz kılmaz, dersi okumaz oluruz da, katiyyen (kesinlikle) müteessir (üzüntülü) olmayız!

Hani, Allah'ı sevmek böyle mi olur? Hâlbuki Cenab-ı Hak seni, kendisi için halk etmişti. Sen ise bütün gün, başkasıyla meşgulsün. Senin düşmanın olan nefsin ve şeytanın esiri, mahkûmu olmuşsun. "Hâlbuki Cenab-ı Hak, seninle meleklere mübahat (iftihar) edecektir".

Bu mübahat iki esasa müsteniddir (dayanır). Birincisi; Cenab-ı Hak hakikaten insanların bu halını, meleklere göstermek ve kendisine karib ve vuslatın mümkün olduğunu anlatmaktır. Velev ki kendilerinde bu kemal makdur, mukadder olmasa bile işlerine şevkan-lillah meşgul olmaktır. İkincisi; melekler vaktiyle, insanların bu işi yapamayacaklarını söylemişlerdi, bundan da efal-ı ilahiyeden bir nevi' itiraz çıkmıştı. Evet; şimdi onların, kendilerinin bilmediği, insanların büyüklüğünü onlara anlatmaktır.

Binaenaleyh, nefisten yana çıkmak olmaz. O nefis ki Cenab-ı Hak buyuruyor (Tevbe: 111): *"Şüphesiz Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır. Artık, onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve ölürler. Allah, bunu Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da kesin olarak va'detmiştir. Kimdir sözünü Allah'tan daha iyi yerine getiren? O hâlde, yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevinin. İşte asıl bu büyük başarıdır"* Allah iştira eyledi (satın aldı). "İştera, fiili mazidir. Nefsimiz hem kendimizin değil iken Cenabı-Hak, iştira buyurduğunu söylüyor. Olmaya, bu nefisten yana çıkalım. Rabiay-ı Adeviye Hazretleri gecede bin rekât namaz kılarmış. Niçin bu kadar namaz kıldığını sorduklarında, buyurmuş ki; Hz. Peygamber (a.s) benimle ümem-i salife üzerine iftihar buyursun diye kılıyorum.

Bakınız ne âli (üstün) himmet! Böyle büyük bir ibadetten sevap falan murat etmiyor. Mecnun bir gün bazı adamlarla sahraya çıkar. Orada bir köpeğe rast gelirler. Bu köpeği çağırır, eteğini açar, üzerine oturtur. Onu okşar, sever. Herkes der ki, ya hu, bu köpekte ne var ki, böyle yapıyorsun? Der ki, bu köpeği Leyla'nın köyünde görmüştüm. İşte, muhabbet böyle olur. Mahbup, mahbuba ait olanı sevdirir.

Cenab-ı Hak yarın kıyamette, iki adamı cehennemden çıkarır. Sonra buyurur ki; bunları yine cehenneme sürünüz. O iki adamdan birisi, cehennemi bilfiil görmüş iken, hiç korkmayarak cehenneme doğru koşar. Diğeri de teenni ile (ihtiyatla) yürür. Cenab-ı Hak o koşana, sorar ki: Niçin böyle koşuyorsun? Der ki: Ya Rabbi, dünyada iken emrini tutmadım, beni cehenneme koydun. Şayet, şimdi de emrine itaat etmezsem, koşmazsam, azabını şiddetlendirirsin. Onun için koşuyorum. Diğerine ferman buyurur ki; sen niçin teenni ile gidiyorsun? O der ki: Ya Rabb'i çıkartan şan-ı ulûhiyetine yakışan, çıkardığını bir daha oraya koymamaktır. Bu cihetle ümit ve intizar ediyorum (bekliyorum) ki af buyurasın. Onun için teenni ile hareket ediyorum. Cenab-ı Hak; buyurur ki: ikisini de affettim. İkisini de cennete götürün.

Pehlül der ki; biz Cenab-ı Hakk'ın evamirine (emirlerine), itaat eder, ona ibadet ederiz. O da va'd-ı kerimi veçhiyle, bizim rızkımızı ihsan buyurur. Daha bizim halkla ne işimiz olabilir!

Bir gün Mecnun yatar, uyur. Leyla'yı rüyasında görür. Hali bir hoş olur. Yüzüne kırmızılık gelir. O sırada Leyla da, mecnunun yanına gelir. Mecnun uyanır. Leyla'yı görür görmez, beti benzi atar. Sorar ki sana ne oldu? Rengin kıpkırmızı iken, ne oldu ki sapsarı kestin. Rüyada seninle meşguldüm ve

halim bir hoş idi. Uyanınca seni görür görmez senden ayrılık, hicran korkusu içime düştü. Onun için böyle oldum, der.

Ehl-i cennet olmak pek müşküldür. Haydi, cennete girdin diyelim, orada Cenab-ı Hakk'ı, haftada bir kere hem de uzaktan göreceğiz, sonra ayrılacağız. Bu firak azabı, hiçbir azaba benzemez. Burada ne yapıp yapıp, ayrılmayacak bir hal ve irfan iktisap etmeliyiz. Yoksa halimiz pek harap olur.

Nefisten korkmak, iki şeyden ileri gelir: Ya Cenab-ı Hak o adamın hızlanını (müflis olmasını) murad buyurmuştur, nefsi onun gözüne büyük gösteriyor. Buna çare bulup o adamı kurtarmak mümkün değildir.

İkincisi, Cenab-ı Hak, hızlanını murad etmemiştir, yalnız o adam Allah'a gitmesin diye nefsi, tesvilatta (aldatmada) bulunur. Sen kim, bu iş kim diye işi büyütür. Buna inabe (günahlardan ve her şeyden yüz çevirip Hakk'a dönmek) ile mürşid himmetiyle ilaç mümkündür, nusret Allah'tandır.

Cenab-ı Hak Bedir Gazası'nda, düşmanları müslümünlara, müslümanları da düşmanlara az göstermiştir. Bundaki hikmet müslümünları düşmana az göstermiştir ki, onlar korkmasınlar, müslümanlara ehemmiyet vermesinler, bir tedbir almayı düşünmesinler. Küffarı da müslümanlara az göstermiş ki kuvvet-i manevileri artsın, düşmana galebe çalsınlar. Hakikaten Bedir Gazası'nda böyle olmuştur. Murad-ı ilahi veçhile müslümanlar galip ve mansur (muzaffer) olmuşlardır.

Cenab-ı Hakk'ın muhafaza buyurduğu, muhafaza olunur. Mesela; Mekke'nin fethinde yetmiş kadar kişi islamı kabul etmişti. Fakat kendileri vaktiyle fırsat bulup da müslümanlara kendilerini tanıtamamışlardı. Küffar da bunların müslüman olduklarını hisseder gibi olmuşlar, fakat ne müslümanlar bunlara bir şey yapabilmiş ve ne de küffar bunlar müslümandır diye bir şey yapabilmişler. Bunlar, Sahabe-i Güzin meyanına dâhil olmuşlardır.

Evliyaullahtan biri, bazı esrarı ifşa eder. Bu kişiyi zındık diye padişaha gammazlık ederler. Padişah, meclisindeki vükelasına ve âlimlerine bu adamın hakikaten böyle olup olmadıklarını sorar. Onlar da evet zındıktır, diye tasdik ederler. Padişah da, idam için o adamı celp ettirir. O kişi gelirken yolda bir ekmekçi dükkânına uğrar ve der ki beni idam etmeye götürüyorlar. Bana bir ekmek verebilir misin? Fakat şimdi param yok. Eğer kurtulursam, gelir senin paranı veririm. Yok, idam edilirsem bana bu ekmeği helal et, der. Fırıncı da bir ekmek verir. O kişi ekmeği cübbesinin altına saklar. Yolda giderken bu ekmeği gizlice bir fakire verir. Sonra Padişahın huzuruna çıkarılır. Padişah tekraren oradakilere, bu adamın halini sorar. Onlar tebdil-i lisanla bu adam velidir,

büyük adamdır derler. Padişah taaccüb eder ve biraz sonra yine sorar ve yine aynı cevabı verirler. Padişahın canı pek sıkılır, o adam derki, Padişahım, niçin canın sıkılıyor? Benim kusurum oldu. Cenab-ı Hak, ğadab buyurdu, onun için bu adamların evvelen aleyhimde şahadet ettiler. Buraya gelirken, onun ğazabını, merhamete tahvil edecek bir iyilik yaptım. Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyurmuştur ki: Gizli sadaka, ğadabı ilahiyi teskin eder. Ben de bir ekmek aldım, gizlice bir fakire verdim. Ğazab-ı ilahiyi kesbi sûkun etti (teskin etti). Böylece şimdi adamların lehimde ifade verdiler.

Bu adamlara niçin hiddet buyuruyorsun, onların kusuru yoktur. Padişah da birçok ikramla, adamı bırakır. Hakikaten büyük adam olduğunu tasdik eder.

Şimdi ğadab-ı ilahi feverandadır. Bu hal böyle devam ederse, beşer kabil değil tahammül edemez. Onun ğadabını teskin edecek bir şey yapmak lazım geliyor.

Şimdi herkes Cenab-ı Hak'tan i'raz etti (yüz çevirdi). Hiç olmazsa üç beş adam ona itaat etmeli, enaniyetten, gafletten, cehaletten teberri ile (uzaklaşarak) rızasına muvafık; yoklukla, üns ve huzurla, ilim ve irfanla Allah'a teveccüh etmek lazımdır.

İşte bu birkaç adam yüzünden, hem o adamlar, hem de olur ki bütün halk-ı dünya kurtulur.

Tüccarın birisi fakir düşer. Kimseden de bir şey isteyemez ve kimse de bir şey vermez. Bakar ki bir fakir kadın, yerde de çocuğu var. Kadın; biraz para verin, bu çocuk babasızdır ve üç gündür aç, der. O adamın yüreği yanar. Kadına der ki, benimle beraber gel. İçeri girer, içeride eski bir şey giyinerek üzerindeki hırkasını kadına verir. O gece, cennette gayet süslü bir köşk verirler. Der ki; bu köşk kimindir? Derler ki senindir. Sen o fakire hırkanı verdiğin için Cenab-ı Hak bunu sana ikram etti. Ona bir elma verirler, derler ki; bu elmayı yar, yarar yarmaz içinden bir huri çıkar. Der ki: Bu kimindir? Derler ki bu da senindir, gayet hesna (güzel), müstesna bir huri, revayih-i tayyibesi (temiz ve güzel kokusu) herkesi mest ediyor. O sırada uyanır. Bakar ki güzel kokular içinde kalmış. Der ki: Ya Rabbi hakikaten bunları bana verdinse artık ben burada ne için durayım, ruhumu da kabzet de buradan kurtulayım. Cenab-ı Hak ruhunu kabzeder. Bak bir şey insanı ne büyük bir nimete nasıl mazhar ediyor.

Allah (c.c) rast getire, dileklerimiz makbul ola. Cenab-ı Peygamber (a.s) bir hadis-i şerifinde buyuruyor ki: "Biz maaşir-i enbiya (enbiya topluluğu), halkın mertebesine tenezzülle, onların aklı miktarı kendilerine söz söylemek için ba's olunduk (gönderildik)". Peygamberan-ı izam (Büyük peygamber)

hazerâtı ki; üns ve huzur-i Mevla'da müstağrak iken öyle bir devletten, bu mertebeye tenezzül ederler. Ta ki insanların menfaati olsun. Murad-ı ilahi ki; kulların kendisine vuslatıdır, o hâsıl olsun. Maaşir-i enbiya, bu zahmetlere katlanır. Bu pek büyük bir şeydir.

Şekil Değişikliği

Bu millette, mesh-i suri (başka bir şekle sokulması) yoktur. Peygamberin yüzü suyu hürmetine, bu ref' olunmuştur (giderilmiştir). Fakat kıyamet yaklaşırsa, mesh-i suri olacaktır. Fakat mesh-i ma'nevi mevcuttur. Çünkü sıfat-ı insaniyemizi muhafaza edememişizdir. Eşek, kelp (köpek), ayı ila ahirihi (ve benzeri) sıfatlarını almışız. Enbiyanın bunlarla olması, tenezzülü pek müşküldür. Evliya da bu haldedir. Onlar da tenezzül buyururlar.

Bu hale iki kere tahammül edilir. Her vakit bu halde kalınmaz. Azıcık tarakki edilmek istenilmezse, onları bu tenezzüle mecbur etmek, pek günahtır. Büyük vebaldir. Utanmak, hayâ etmeli, böyle olur mu? Biz her vakit bu halde kalalım. Onlar tenezzül edeler. Bizim meşrebimizle söz söyleyeler, anlatalar, bu ne haldir!

İnsan ya esasen mükemmel olur veyahut noksanını telafi eder. Biz katiyen bu hale yanaşmıyoruz. Onların (kâmil insanların) emrini tutmuyoruz. Onların izini takip etmiyoruz. Hep hayvanlığımızı muhafaza ediyoruz. Biraz terakki etsek (ilerleme göstersek). Ama siretimizi bozuyoruz ve bu hale düşüyoruz!

Cenab-ı Peygamber (a.s): *"Evleniniz, çoğalınız, çünkü ben kıyamet gününde sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim"* (Beyhakî, VII/81). Şeyh Efendi Hazretleri buyurdu; biz bu hadis-i şeriften istifade etmek isteriz. Yani ruz-ı kıyamette (kıyamet gününde) peygamberler kendi ümmetlerinin çokluklarıyla nasıl müftehir olurlarsa (iftihar ederlerse), biz de ihvanımızın (kardeşlerimizin) çokluğuyla müftehir oluruz. Velev ki ihvanımız sakt halinde (memnun edici olmayan), pek işe yarar olmasa bile!

Hz. Ömer (r.a) Efendimiz buyurmuşlar ki: Ben kadınlarla olan, müamele-i meşruiyeden pek hazzetmem. Demişler ki bari teehhül etme (evlenme). İfade etmiş ki: Peygamberimiz buyurmuş ki: "Ben ümmetimin çokluğuyla müftahir olurum". Bunun için teehhül ediyorum. Bu hep böyledir. Yani enbiya, evliya hep bizim için, her vakit bu tenezzülü ihtiyar ederler.

Fakat hep bu tenezzüle razı olmamak, bir kere de insan onların mertebesine terakki etmelidir. Ta ki maksad hâsıl olsun. Bu böyledir.

Beğendiklerinizi alın, beğenmediğiniz sözleri bana bırakınız. Ne yapalım, bu nefse ne kadar tebeiyet edeceğiz (tabi olacağız)? Artık bu kötülükten kurtulmalıyız. Cenab-ı Hak öyle bir Cebbar ki, insana bir irade-i cüziyye, bir ihtiyar (tercih yetkisi) vermiştir. Cebbariyetini bu ihtiyara (tercihe) tabi' kılmıştır. Azıcık, kendimiz himmet etmemiz lazımdır. Yoksa hep böyle durmakta ne mana vardır?

Din Nasihattır

Peygamber Efendimiz (s.a.v): *"Din nasihattir"* buyuruyor (Müslim İman 95/55, Ebu Davud 4944, Tirmizi 1990). Demek ki nasihat edenin ve nasihat dinleyenin dini var, demektir. Bunun aksi, nasihat dinlemeyenin de dini yoktur. Dini yok demek, nasihat dinlemeyen adamın kalbi katılaşır. Kat kat perdeler peyda eder. İnsan tamamıyla nefse mağlup olur. Bin-netice (netice olarak), dininin de elden gitmesinden korkulur. El-iyazü-billah (Allah'a sığınır, Allah'a iltica ederiz).

"Kişi sevdiği ile beraberdir" hadis-i şerifini iyi düşünelim. Biz kimi seviyoruz, işte onunla beraberiz. Biz daima nefse, su-i karine ve hevaya (nefsin istek ve arzularına) muhabbet ediyoruz. Demek burada, orada, onlarla beraberiz. Nefisle olanın da, vay haline!

Muhabbetillah, zikri iktiza eder (gerektirir). Hani bizde ne zikir var ne de fikir!

Hakikat-ı ittiba' nedir. Bilmiyorum ama şöyle olması gerek: Mürid Şeyhini sever, sevince ef'al (fiilleri) ve akvalına (sözlerine) zahiren ve batınen tebeiyet eder (tabi olur). Tebeiyet edince (tabi olunca), şeyhteki mearif ve kemalat, şeyhin aynasından, onun aynasına aks eder. O kemala, o da mazhar olur. İşte hakikat-ı ittiba' budur.

Şeyh Şazili Hazretleri, Şeyh Beşiş Hazretleri'ne gitmiş ve bakmış ki kendisinde hiçbir şey zuhura gelmiyor. Kendisi de ilim ve ameline istinad eder, şeyhin ahvalını kendi ameline ve sairesine tatbik etmezmiş. Düşünmüş ve bundan dolayı müstefid olamadığını (faydalanamadığını) anlamış. Derhal ilmini terk etmiş, amelini de nazar-ı itibara almamış. Bundan itibaren başlar istifade etmeye. İşte malum pek büyük olur. Şeyh demiş ki; ne zaman ilim ve amelin vardı, istifade edemedin. Ne vakit ki; kendi ilmin ve amelin terk ettin, işte o vakit maksud hâsıl oldu.

Nice ki, mürid şeyhi sevmez, akval ve ef'alın itirazdan kendini alamaz, itirazdan kesilmeyince de; adam olması mümkün olmaz.

Din, emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münkerdir (iyiliği emretme, kötülükten alıkoyma) Evet, öyledir. Ama ibtida (başlangıçta) bunu nefsimiz hakkında yapmalıyız. Sonra halka yapmalıyız. Cenab-ı Hak, şeytanı, nefsi, tabiatı, hevayı (nefsin istek ve arzularını), kalbi, ruhu, sırrı, aklı halk buyurmuş ki, dost ile düşman tefrik olunsun (ayırt edilsin). İyi de, bu nasıl olur. Evet, insan kalbine mütevecih olursa, işte hak taraflısı, dost olmuş olur. Yoksa nefse, şeytana tebeiyet ederse düşman taraflısı olur. Cenab-ı Hak ayet-i kerimede (Fatir: 6) buyuruyor ki: *"Şüphesiz şeytan sizin için bir düşmandır. Öyle ise (siz de) onu düşman tanıyın. O, kendi taraftarlarını ancak alevli ateşe girecek kimselerden olmaya çağırır"* Bunda hem şeytanın düşman olduğu ve hem de insanlar kendisinin düşmanı olduğu haber verilmektedir. Bu pek büyük bir müjdedir.

Kur'an'ın bir adı da "Furkan"dır (ayırt edicidir). İnsan da furkandır. İnsan ile Kur'an tevemdir (ikizdir). İyiyi, kötüyü farik olduğundan dolayı insan, Kur'an ve furkandır.

"Vechi (yüzü) güzelin yanında hayır arayınız". Vecih batındır. "Hessanül-vacüh" evliyaullahtır. Ayet-i Celilede (Yasin: 61): " *'Ve Bana kulluk ediniz, doğru yol budur'* demedim mi?" buyrulmuştur. Ayet-i kerimesinde ki: "Bana ibadet (kulluk) ediniz" emrini bazı muhakkikin: Allah'la, Allah için ibadet ediniz, nefsiniz olmadan" buyurmuşlar. Bu acayip bir şeydir. Hakikat halde ibadetimiz bizim değildir. Bu kuvvet ve takati, bu feyz ve hidayeti ve tevfiki veren Allah'tır. Kul nedir? Daha da, var ya, söylemek olmuyor.

Evliyaullahtan biri cüzzam illetine müptela olmuş. Bütün hastalar için okurmuş, dua edermiş ve iyi oluyorlarmış. Demişler ki; Efendim, dua ediyorsunuz herkes iyi oluyor. Bari zat-ı aliniz için de dua ediniz. Demiş ki: Mânâ âleminde emr-i ilahiyi gördüm; emir buyurdu ki, sana kurbiyet vermek için seni müptela etmemi ister misin? Evet, Ya Rabbi isterim dedim. Sabahleyin uyandım bu illete müptela olmuşum. İyi, şimdi ben nasıl dua edeyim, kurbiyet-i ilahiyyeden ben kendimi nasıl menetmek isterim.

İnsan âlemin bir benzer örneğidir. İnsanda Muhammed, İsa, Musa, Süleyman hepsi vardır. Mesela insanda ruh Süleyman (a.s) demektir. Mühr-ü Süleyman da kalptir. Mührü zayeden Süleymanlık edemez. Süleyman olmak isteyen kalbi ele getirmeli, onu şeytana kaptırmamalıdır. Allah (c.c), Hz. Âdemi halk buyurdu ise de, nefh-i ruh (ruhu üflediği) ettiği zaman, kalb-i âdem henüz salsal (çamur) halinde iken, şeytan vücûd-ı âdemi kâmilen dolaşırdı, fakat kalbine yanaşamazdı.

Biz âdemiz, nutfemizde sırr-ı ademiyet, sırr-ı hilafet mevcuttur. Hz. Âdem ne ise, bu âdem de odur. Bu kalbi nefsi, şeytana kaptırmamak gerekmektedir. İnsan her ne ile iştigal etse (meşgul olsa), yine de kederli ve yine de gamlıdır, yani kalbi razı edememiştir.

Nazargâh-i ilahi olan kalbi, mahall-i üns ve huzur etmek de mümkündür. Başka suretle mümkün değildir.

Seyyid Sadaka'ya; yanınıza çokça gelmek istiyorum. Fakat su-i edeb olur, bundan da bana zarar gelir diye korkuyorum. Cevaben der ki: Hayır, öyle şeyler olmaz. Evvel-emirde biz, o dediklerinizden değiliz ki bize karşı su-i edepten bir zarar göresiniz. Velev öyle olsun diyelim, benim meşrebim başkadır. Hemen siz Allah (c.c) deyiniz, Allah (c.c) sözünü dinleyiniz, Allah (c.c) sözünü söyleyiniz. İşte edep budur. Öbür ciheti bana karşı su-i edeb olmuş, olmamış, hiçbir ehemmiyeti yoktur.

Hazretleri'nin ve sairlerinin zamanları başkaymış. Onlar pek büyük gayretler, mücahedeler etmişler. O vakit öyleymiş. Yetiştirdiklerini o surette yetiştirmişler. Bu zamanın velisi, o zamanın işini kabul etmez, yapamaz. Her zamanın kendine göre bir terbiye usûlü vardır. Bundandır ki kitaplarda görülen mesâlik-i terbiyeye tebaan (tabi olarak) muridanın tarakkisi gayr-i mümkündür. İnsanın kitaptan işittiği bir sözle, mürşidinden işittiği söz aynı olsa da tesiri başkadır. Telkinin başka, feyzin başka, kemali vardır.

Bir Mektup

Surre emini (Hac kafilesi başkanı) tayin olunan Hacı Halil Efendi namında birisi Üsküdar'a geçer. Üsküdar'da mezarlıkta bir hoca peyda olur. Hacı Halil Efendi, madem hicaza gidiyorsun şu benim mektubumu da, Şam da Mevlana Halid Hazretleri'ne ver ve ne emrederse, kayıt et ve bana malumat getir, der. Peki der, mektubu alır. Şam'a gelir. Mektubu vermeyi unutur. Valiye misafir olur. Mevlana Halıd bir akşam otururken, kalkınız feneri yakınız, valiye gideceğiz der. Ne ise kalkarlar giderken valiye haber verilir. Mevlana Halıd Hazretleri'nin böyle bir saat âdeti olmadığından hayret ederler. Hemen istikbal ederler ve yukarı çıkartıp otururlar. Bir hayli konuşurlar. Fanusu yakınız, gidelim buyurur. Fanusu yakarlar. Onlarda teşyi' (yolcu etmek için) için ayağa kalkarlar, yine otururlar. Üç defa böyle olur. Hacı Halil Efendi'nin mektubunu vermek aklına gelmez. Nihayet, efendi bizim sizde bir mektubumuz olacak, söyler. O adam, hayır bende mektup falan yok der. Canım, falan mezarlıkta sana bir hoca mektup verdi ya, hele bir

bakınız buyurur. Adamın aklına gelir. Elini cebine sokar, nasıl almış koymuş ise öyle cebinde duruyor. Çıkarır ve verir. Der ki inşallah Hicazdan avdetimde (dönüşümde) biz de efendimize intisab ederiz. Mevlana Halıd der ki: şimdi olsa iyi olur. O adam hayır gideyim, geleyim inşallah, yine buyurur ki; şimdi olsa iyi olur. Adam yine ısrar eder. Siz bilirsiniz der, giderler. Adam gider, gelir intisab etmek ister ama o vakit Mevlana Halıd efendimiz, âlem-i ahirete teşrif buyurmuştur. Adam mahrum kalır. Ne ise döner İstanbul'a gelir. Üsküdar'a gelince, mezarlıktan yine o hoca zahir olur. Hacı Halil Efendi: Mektubu verdin mi, ne buyurdular der? Hacı Halil Efendi meseleyi nakil eder, o adam der ki: benim işim görüldü amma sen mahrum kaldın. Nasip yokmuş demek, der!

Mevlana Halid Hazretleri'nin evden yetiştirilmiş bir esteri (katırı) varmış. Tarikata intisabından evvel Şam'a gelir. Şam'da birisi bu ester (katır) benimdir der, dava eder. Birkaç da yalancı şahit bulurlar. Hâkime müracaat ederler. Mevlana Halıd Hazretleri bir şey demez. Yalnız der ki: Cenabı Hak kadirdir ki, senin esterin bizim evde doğrultturulsun, esteri verir ve der ki biz bu estere Süleymaniye'den buraya kadar bindik. Binaenaleyh oradan buraya kadar kirasını da verelim. Şahitler ve katırı alan kişi bu söze şaşırırlar. Şahitler aman efendim biz yalancı şahitleriz derlerse de, yok aman, aman öyle şey söylemeyiniz. Mü'min, müslüman yalan söylemez. Yalan şahitlik olmaz, der. Parayı verir. Kendisi Hicaz'a doğru yol alır. Hâkimin haberi olur. Mevlana Halıd Hazretleri'ni ararlar, fakat bulamazlar. O esteri alan ve yalancı şahitlik yapanlar, artık Şam'da duramazlar.

Büyüklerimiz buyururlar ki: Bu tarikatın temeli zikir, fikir, muhabbet ve huzurla meşgul olmak üzerine kuruludur. Lakin mâsivâyla mahzuz (günahtan haz alınan) ve müsterih'ül-bal (gönlü rahat) olanın elbet başına gelecek olan gelir.

Bir adamda üç vasf-ı azim, bila külfet (karşılıksız, Allah rızası için) severek hal ve meal olursa o abd aziz, muhakkak insan-ı kâmildir.

Hiçbir vechiyle bir düzenciye hacet yoktur. Umum meratib-i suriye ve ma'neviye (bütün maddi ve manevi mertebeler) Cenab-ı Zü'l-Celâl Hazretleri'nin ikram ve ihsan-ı samedaniyesidir (ilahi ihsanıdır). Ona olan ma'rifet, kurbet, huzur ve sair kemalat, ma-la-nihaye de üçte, mündemiçtir (var olmaktır). Evvelen, evamir-i ilahiyeyi bilip, amel etmek ve nevahiy-i rabbaniyeden (Allah'ın yasak kıldığı şeylerden) ictinab etmek, yani şeriat-ı mutahhara ile amel ve Sünenat-ı mahmude-i muhammediyeyi ihya etmektir (yaşamaktır).

Saniyen: Ahlakullah ile tahalluku bilip, onunla tahakkuka muvaffak olmak.

Salisen: Sırrında mâsivâullahdan (günahlardan) ferağat ile huzurullaha, orada temekkün ve rusuh bulup, ale'l-itlak (mutlaka) ve ale'd-devam (devamlı) muhabbet ve ta'zim-i tamla agâhiyet-i Mevla (Mevla'yı unutmadan – haberdar olarak) ve o sırda bulunmak ve kalmaktır. Ya Rab müyesser kıl (kolaylaştır).

İnsan, bir şeyden zühd etmedikçe, yani çok sevmeğe devam ettikçe, onun ğayrına muttali' olamaz. Bu hakikatı hadis-i şerif nâtıktır. *"Bir şeyi (aşırı) sevmen, (seni) kör ve sağır eder"* (D5130 Ebu Davud, Edeb, 115 – 116).

Zikir İbadetlerin Özüdür

Bir gün aleyhissalatü vesselam Efendimiz'e zatın birisi afdal-ı a'maldan (hayırlı amellerden) sual eder. Cevaben; zikrullahtır, der. O zat Ya Resulellah fisebilillah cihaddan da mı? Evet buyurur. Ya Resulellah namazdan, oruçtan, zekâttan hülesa a'mal-ı salihatın (iyi amelin) hangisini arz ederse, aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri, zikrüllah efdaldır, diye ferman buyurur.

Meclis-i saadette hazır bulunan Ebu Bekir-i Sıddık (r.a), Hz. Ömer (r.a)'a dönerek Ya Ömer: Zikrullah edenler, her hayrı aldılar, gittiler diye buyurması üzerine; Efendimiz (s.a.v) Hazretleri "Ecel" yani evet diye tasdik buyurdular. Ya Rab bizi zatını zikredenlerden eyle, bizi onlarla haşir eyle, ey kerem ve ikram sahibi. Âmin.

Zakir nihayet, mezkûr-i hak olur. Zira mezkûr olmasa zâkir olamaz. Mezkûr-i ilahi olan zat, abdullah olur. Cemii meratibin fevkinde (bütün mertebelerin üstünde) olan, rütbe-i abdiyeti (kulluk rütbesini) bulan zat, ya âlemde ya bazı mahallerde veya ehli beyninde ve nefsinde tasarruf etmek üzere, halife-i rabbani olur, vesselam. Söz uzanır ger kalanım der isem.

Muhakkikin hazeratı buyururlar ki: "Der tü yek yek arzu iblis est" yani sende hakkın gayri ne kadar muradat (istekleri), arzuy-i nefsaniye (nefis arzuları) ve matlub-i sivaiye (günaha meyle) varsa, onlar hep birer birer senin şeytanındır.

Afakta nasıl ki şeytan, veladet-i hazret-i Nebiyy-i zişanı müteakib semavattan sürüldü, gerekir ki; senin vücudun semasında da, şeytanı sürelim. Eğer süremediysen henüz sende nur-i hakikat yok demektir. Allah bize bunu kolaylaştırsın. Âmin.

Bir adam öğrenir, öğrendiği vechile amil olarak ridaen-lillah ğayrete ta'lim ederse, onun ismi, melekût-i semavatta; azim yazıldığı Hz. İsa (a.s) Hazretleri'nden naklen hadis-i peygamberiyle sabittir.

Zaten ehlullah hazeratı indinde büyük olan başkasına hayrı dokunandır. Hayrı kendinde kalan kimse büyük değildir. Nefsinde ne kadar büyük olursa olsun!

Hz. İsa (a.s) bir Yahudi'yle bir yola giderler. Maslahat zamanında iade etmek üzere, yol arkadaşına üç ekmek verir. Belirli bir zaman geçtikten sonra ekmekleri ister. Yahudi, iki ekmek getirir. Hz. İsa (a.s) hani bir tanesi nerede? Ne yaptınız der. Yahudi ise siz bana iki ekmek vermiştiniz. Hz. İsa (a.s); ben ruhullahım, ölüleri diriltirim, hak peygamberim diye ne kadar açıkladıysa da yahudi yalan ve bühtanda (iftirada) ısrar eder. Yollarına devam ederlerken, üç kerpiç altın bulurlar. Hz. İsa (a.s) gel bunları taksim edelim, der. Yahudi olur, der. Sen taksim et söyler. İsa (a.s) şöyle der; bunun birisi sana birisi de bana, diğeri de ekmeği kim yediyse ona olsun. Yahudi dünyalığı görünce, hemen ekmeği ben yedim der. Hz. İsa (a.s) benim hissem de senin olsun buyurarak oradan ayrılır. Bu Yahudiye üç yolcu tesadüf eder. Altınları onda bularak alırlar ve onu hemen katlederler.

Bu üç arkadaştan birisini diğer ikisi; bir miktar def-i cû' etmek (açlığı gidermek) üzere yakında bulunan bir şenliğe gönderirler. Gönderdikleri arkadaşlarını geldiği zaman öldürmeye karar verirler. Ta ki altınlar kendilerine kalsın. Ekmek getirmeye giden arkadaşları ise getireceği yemeğe zehir katar. Refiklerine (arkadaşlarına) rücûunda (geri döndüğünde), kendisi öldürülür. Diğer ikisi de kemal-ı afiyetle ve iştiha ile (iştahla) yemekleri yerler ve mesmumen (zehirlenmiş olarak) onlar da ölürler. Altın kerpiçler ve dört kişi (Yahudi ve bu üç arkadaş) maktülen kalır. Bir müddet sonra Hz. İsa (a.s) oradan geçerken ahvalı müşahede buyurur. Ya Rabbi, ne olmuş diye arz eder. Macera olduğu gibi vahiy buyurulur. Bir hadis-i şerifte: "Bütün hataların başı dünya sevgisidir" şeref varid olmuştur. İşte dünya sevgisinin netice-i âcile-i suriyesi (ergeç neticesi) budur.

Her hatanın başı küfürdür. Dünya sevgisinin neticesi insanı küfre ulaştırır. Hayye insanın, hay olarak elinde buluna. Kendine mazarratı olmaya, yoksa onun başını taşla ezerek itlaf kolaydır. Hayye, yılandır. Bunun muhabbeti gönülden çıktığında, elde ne kadar bulunsa, makbul ve memduhtur, kesbe sebeptir.

Beyit:
"Ğam değildir gide dünya, kala din
Ğam odur ki kala dünya, gide din"

Ğayet yiğitlik ise, din-i aziz-i ilahiyi zahiren ve batınen mü'min vücudunda ikame edip, sair ihvana da örnek ola. Onların dinde kemalatlarına sebep ola. Bu zamanın işi böyledir. Dünya olmadan menasib, işsizlik, bu zamana uygun değildir.

"Ehemmi, mühime takdim etmek – En önemliyi öne almak-". Sözünde ehem olan mânânın, kalb işinin tekmil ve tekemmülüdür. Sair umura (işlere) tercihen bu işi yapmaktır. Bu büyük bir kaziyyedir (husustur).

İlim Öğrenmek Farzdır

Efendimiz (s.a.v) bir hadisi şeriflerinde "İlim öğrenmek erkek ve kadın müslümanlara farzdır" buyurmuşlar.

Burada emir buyurulan ilim, üçtür. İttifak-ı ulemayla sabittir. Birincisi; ilm-i i'tikadi, ikincisi: ilm-i ameli, üçüncüsü: ilm-i kalbidir.

İlm-i i'tikadi, amentü billah'a dâhil olanı mü'menün bihe mücmelen (ana hatlarıyla) bilip i'tikat edecek miktarı farzdır. Bundan ziyadesini bilmek, sünnet, mendub menzilesinde kalır.

İlm-i a'mel ise, erkânı islamiyeyi ve bu erkânın sıhhat ve fesadı cihetiyle mücmelen bilmek farzdır.

Üçüncüsü ise; İlm-i kalbidir. Bu ilimde bir vechile istiğna (kanaat) olunduğu gibi, hiçbir zat bunun farziyetini tamamen eda edemez.

Bunun ilmi, na-mütenahidir. Ma'rifet-i nefis ve ma'rifetüllah, bu, ilm-i kalple hâsıl olur.

Bu yüzden taharet-i kâmile, batınen tahsil ederek tezkiye-i nefsi ve tahalliye-i kalbi, tecelli-yi sır ile rabbine vasıl olmaktır. Rızay-ı Celili rabbani bununla tahsil olunur. Tabii diğerleri de olmak şarttır.

İşte ehem olan ilm-i kalptir. Abd, mazharından bilinip, bulunmaktır, o yüzden zahir olmaktır, vesselam.

Bir hadis-i şerifte: "Ümmetimin âlimleri, Beni İsrail'in peygamberleri gibidir" buyuruldu. Hadis-i Şerifine ulema diyorlar ki biziz. Hâlbuki bu kadar tarif yeterlidir. "Nebinin" manası, haber verici demektir. Acaba, peygamberan-ı izam hazaratı, bir kimseden, ta'lim ederek mi, haber verdiler, yoksa ilimlerini bizzat Cenab-ı Hak'tan alarak mı haber verdiler?

Şu halde ilmini bizzat Cenab-ı Hak'tan alarak kim haber veriyorsa, bu hadis-i şerife masadak onlardır. Bu zevatta evliyaullahtır.

Gerçi ulemanın da, kendi derecelerine göre varisleri vardır. Fakat ilimleri ta'limleri bi'l-vesiledir, bila vasıta değildir.

"Kuvvetli mü'minler, Allah'a daha sevimlidir". Hadis-i şerifinde kuvvetli mü'minin üç alameti vardır. İtikat kavi olur, a'malı kavi olur, salisen Cenab-ı Hakk'a mühabbeti kavi ve şedid olur. Beyit: "O ki maksumdur (taksim edilmiş) gitmez ele, o ki maksum değildir, girmez ele". Bu iş, gerek zahiren gerek batınen muhakkak böyledir.

Kefil, vekil çok büyüktür. Fakat o Hazret-i Zü'l-Celâl'e itimad eden pek azdır, belki enderdir. Onun için esbaba teşebbüs, tevessül cihetini de ferman buyurmuştur.

"Aman, olmaya ki ben haktan cüda (ayrı), dûr (uzak), mahrum kalayım. Bu olmasın da, bana her ne olursa, razıyım".

Müride iki şey çok lazımdır. Zira işi bununla görülür. Onlarda: mürşide muhabbet-i sadıka-i kâmile, ikincisi o zat-ı muhteremin sözlerini anlamaktır. Bu hadis-i şerifle sabittir.

Cehenneme bir adam sevk olur. Umum ehl-i nar onun rayihay-ı kerihesinden (kötü kokusundan), müteessir ve muazzeb olurlar. Sen kimsin diye sual ederler. O şahıs ben dünyada öyle bir âlim idim ki, ilmimle amil olmadım, der. Sadaka Resulullah (s.a.v).

Cenab-ı Hak, dünyaya hitaben: "Bak benim ahbablarım, dostlarım senden i'raz ettiler (yüz çevirdiler)" diye buyurur.

Dünya, Ya Rabbi; hele onlara bela ver, bakayım dayanabilirler mi? Bu zeveta bela dökülür, gelir. Dosttan, hak sevgililerinden gelen belaya merhaba diye mukabele ile sabır ve muhabbetlerinde rasih (sağlam) ve sabit olurlar. Bela, Cenab-ı Hakk'a tazarru' (kendi kusurlarını bilip kibirden vaz geçip tevâzu ile yalvarmak) ve iltica eder. Bunlar nefisleriyle kendini yaktığından, ref' olunması, temenni olunur. Ya Rab bizi bunlardan kıl. Âmin.

Cennet de: Ya Rabbi, eğer senin dostların benim ziynetlerimi görseler, seninle meşgul olmazlar, diye arz etmiş. Cenab-ı Hak dostlarına, cennetin ziynetlerini gösterir. Bu hak dostları, katiyen onunla meşgul olmazlar. Yine o yâr-ı hakiki ile olurlar. Bu defa cennet; Ya Rabbi ben bunlara müştakım, bunları benden ayırma diye niyaz eder (Allah'a yalvarır).

Cenab-ı Hak Hazretleri ben bunların muhabbetine bir şeyi şerik etmem, bunlar da bana ve benim muhabbetime hiçbir şeyi şerik etmezler, diye ferman buyurur. Ya Rab, bizi bunlardan ve bunların hizmetçileri eyle. Âmin.Hakk'ın kulunu ve kulun Hakk'ı sevdiğinin alametleri vardır. Bu alametleri ehlinden öğrenmek elzem ve ehemdir. Öğrendiğine göre Allah'ın rızasını elde etmek için say'u gayret etmek gerekir.

Bilmek, Bulmak ve Olmak

İnsan, üç rütbeyi kazanmakla; insan-ı kâmil ve hakikatı islamiye o zatta zahir olur. Evvelen (birinci olarak): "Bilmek" , saniyen (ikinci olarak): "Bulmak", sâlisen (üçüncü olarak) "Olmak"tır. Bir başka değişle; islam, iman ve ihsandır.

Hadis-i Kudsi'de: "Sen bana muradım veçhile kulluk eyle, sana lazım olan şeyleri öğretirim. Kulum, seni benim zikir ve muhabbetim cem eder, etmeyen şey o senden ve şeytandandır, ondan hazer et (kaç)".

Kulum, sende ulum-i ilahiye hazaini (hazineleri) mevcuttur, miftahı (anahtarı) benim. Sende cehil (cehalet) hazaini var, miftahı sensin, buyurulmuştur.

Bir hadis-i şerifte: "İyilik ettiğin kimsenin şerrinden sakın". "Mü'minin ferasetinden sakın, çünkü o Allah'ın nuru ile görür". Ve bir hadis-i şerifte: "Kim Allah için olursa, Allah da onun için olur". Bir Hadis-i Kudsi'de de: "Kim benim için olursa, benim için olan onun için olur". Ve diğer bir hadis-i şerifte: "Tövbe eden genç Allah'ın sevgilisidir", buyuruldu. Hiç bir şey olmasa, bu dört hadis-i şerif bizim için pek büyük müjdedir.

Musa (a.s.): "Ya Rab seni nerede bulurum?" diye sual edince; cevaben: "Beni kast ettiğinde, mutlak beni bulursun" diye ferman buyurulmuştur.

Diğer hadis-i kudsilerinde de: "Benim için, kalpleri münkesir (kırık, mahsun) olanların yanımdayım". "Ben beni zikir edenin yanındayım" buyurarak zatının tenezzül şanında mahal olan şeyle kula, kemâl-ı kurbiyetini (yakınlığını) ve kulun yanında olduğunu beyan buyuruyor.

Hatem-i Asam Hazretleri buyurmuşlar ki; insan üç vakitte nefsine çok riayet ve ihtimam etmelidir:

(1) Bir amel işlerken, Cenab-ı Hakk'ın kendini görüp bildiğini unutmamak gereklidir ki sonra mahcub ve risva olmaya.

(2) Bir söz söylerken Cenab-ı Hakkın onu işittiğini mutaaladan ğaflet etmeye ki; muhalif-i rıza bir söz sudur etmeye.

(3) Sükût zamanında Cenab-ı Hakkın kendi batın zamairini basir (gizli iç yüzünü görür) olduğunu mulahaza etmelidir. İşte bu evkat-ı selasede, umur-i selaseyi mülahaza eden zat; vasıl, kâmil ve hâsıl olur. Vesselam.

Dua ederken unutmayalım. Sünnet-i peygamber ve sünnet-i evliyaya tebeen Cenab-ı Hakka acz, zillet ve meskenetle bulunalım. Kime karşı ne ettiğimizi bilelim Duamızdan haberimiz olmalıdır.

Cenab-ı zat-ı celle ve'l a'lâ hazretlerinin murad ve matlub-i ilahisi ne ise ona çalışmamız gerektir.

Keşke benim istediğimi, halk-ı cihan da istese, ama istemez. Bu iş üç şeyle görülür; ictima' (bir araya gelme), istima' (dinleyip kabul etme), ittiba'dır (tabi olmadır). Bu da ehline malumdur. Bir söz mutlak zikir olunursa kemal-ı

ma'ruftur. Şu halde bu işin kemal-ı nedir. Bu üç şeyle kemalı aziz tahsil olunur.

Bu umur-i selasede kemal nedir. Bunları öğrenmek, bilmek lazımdır. Bu sözler bir icmal-ı ehl-i muhabbet ve kabula zahir ola.

Ey azizim, kelimat-ı Hakk'a nihayet yoktur. Hazret-i kelimat malanihayedir. Kezalik kelime-i camia-i kübray-ı hak olan hazret-i insanın kelimat ve beyanına ve bunların ahlak-ı mardiyye ve evsaf-ı cemile (güzel vasıf), ahlak ve ahval-ı seniyyesine (övülecek hallerine) nihayet yoktur!

Eğer muvafık-ı hikmet olsa da, müstemi-i has (güzel dinleyen) bulunsa. Bunlar ebeden esrar ve hakaik-ı külliyeden bahis etseler tükenmez. Bunların acayip ve ğaraibine ğayet ve had olmaz. Zira hadsiz olan şeyleri sen anlayamazsın ve bilemezsin. Gel, gel de bu hassül-has olan azizanın sır sözlerini anla, tarif buyurdukları veçhiyle insan ol. Deryay-ı dile (Gönül denizine) dal, ebeden orada kal, dürr-i yetimi (inciyi) bul ve al.

"Niçin bilmezler ey dil (gönül), mahiler deryada, deryayı, ğarik-ı bahr-i ilim (ilim denizinde boğulmuş) iken, zuhuru gözlere girmiş, onu bir görmüş yok. Bu sırra var mı bir ermiş, bilip bu özge manayı.

Ne güzel denilmiştir: "Kim onu bulursa, her şeyi bulmuştur. Kim onu kayıp ederse, her şeyi kayıp etmiştir" denilmiştir.

Büyüklerimiz buyururlar ki; bir zat ki hakla olmaya muvaffak oldu mu onun medhine nihayet olmaz. Bir kimse ki nefisle kaldı mı ve bu hale razı oldu mu, onun da zemmine nihayet yoktur.

Ahirete Üç Suretle Gidilir

Ahirete gidenler üç surettedir. Bir kısmının sureti insaniyesi tamamen bozulur, diğer kısmı da karışık olur. Üçüncü kısım ise tamamen rütbe-i insaniyyeti bulur, öyle gider.

Bu insanlığı bu asırda benim kadar bilen, tanıyan yoktur. Onun için benim kadar duyanı yoktur. İnsan kendini ziyade ta'zim etmek gerektir. Tahkir eden (aşağılayan) münkir, ta'zim eden mükrim (ikram eden) olur. Ama bu sözü anlamak gayet zordur. Nerde kaldı bu söz ile tahakkuk etmek. Kalp dünyaya meyil ederse pişman olur, Mevla'ya meyil ederse mesut olur.

Şah Nakşibendi kaddesallahü sırrahu'l-aziz buyururlar ki: Ma'rifetüllah Bahaddin'e haram olsun ki; eğer Bahaddin'in ibtidası (ilk zamanları), Bayazidin intihası (son zamanları) değil ise".

İnsanın suri (görünüşte) babası, insanı âlem-i asıldan âlem-i fer'e (canlılar âlemine) getirmesine sebep olur. Manevi babası ise mürşidi âlem-i

ferden âlem-i asla götürür. Şu halde hizmeten, naf'an (fayda bakımından) hangisi daha efdal ve a'la olması icap eder, düşünülmelidir. Her iki hukuka da riayet edilmelidir. Elbette mürşid hakkı o nispette büyüktür.

Cenab-ı Hak, Musa ve Davut (a.s)'a buyurmuş ki: "Beni sev, beni seveni de sev, beni kullarıma sevdir". Efendimiz (a.s.) Hazretleri de bir hadis-i şeriflerinde: "Allah'ım beni seni sevmekle rızıklandır. Seni seveni bana sevdir, senin sevgine vesile olan ameli bana sevdir, senin sevgini her şeyden daha sevimli kıl".

Büyüklerimiz buyururlar ki: "Muhabbet, mahvı mucibtir". Üç türlü muhabbet ve mahv vardır. Bunlar: (1) Avamın, (2) Havasın ve (3) Ahassın'dır. Kısm-ı evvelin muhabbeti ve mahvı, evamir-i ilahiyanın zahirine imtisal ve menahisinden (yasaklarından) ictinabtır. Kısm-ı sanisi, bununla beraber batınlarından, dünya muhabbetini çıkararak, ahlakullah ile tahalluka himmet etmektir. Üçüncü kısım ise bunlarla beraber muhabbet-i kevneyni (dünya ve ahiret sevgisini) ve mâsivâyı gönüllerinden ihraca gayret ederler.

Evliyaullahtan bir zatın haremi kendine çok rahatsızlık verirmiş. Buna muttali' (haberdar) olanlar, Efendim bu miskini, bu bed (kötü) huyluyu bıraksanız demişler. O zât, eğer böyle yaparsam ben de onun gibi ahlaksız olurum. O zaman ondan bir farkım kalmaz. Bu mahlûk-i ilahidendir. Biz saklamazsak artık buna kim bakar, diye buyurmuşlar.

Evliyaullahtan bir zât buyururlar ki: Cenab-ı Hak, beni üç şeye muvaffak buyurmuştur. Ne kadar şükür etsem, eda edemem:

(1) Her vakit abdestli bulunurum.

(2) Cemaatle namazı eda ederim.

(3) Her hâlükârda şeriat-ı mutahharayı ve sünenat-ı nebeviyeyi tatbik ederim.

Allah Teâlâ ondan ve bütün mü'minlerden razı olsun. Ehlülllah, hazeratı kulub adamı; dört mertebe üzerinedir demişler: (1) Kalb-i kasi, (2) Kalb-i nasi, (3) Kalb-i müştak ve (4) Kalb-i vahdaniyedir.

(1) Kalb-i kasi; küffar ve münafakın kalbidir. Bunlar helak-ı tammedirler.

(2) Kalb-ı nasi ise avam mü'minlerin kalbidir. Bunların iman ve taatı zahirdedir. Kurubat, ahlakullah ile tahalluk, ma'rifet ve muhabbet-i Mevla'dan gafil ve nasidirler (unutanlardır). Bunlar için tehlike vardır.

(3) Kalb-ı salise ise, havas-ı ibadın şanıdır.

(4) Dördüncüsü ise umum enbiya hazeratının, kümmel-i ehlullahın (Allah'ın kâmil kullarının) kalbidir. Ya Rab bizi bunların zümresine dâhil eyle, gafil ve mahrumlardan eyleme. Âmin.

Aleyhissalatü Vesselem Efendimiz (s.a.v) bir hadis-i şerifinde: "Şeriat-ı mutahhara bir ağaç gibidir. Tarikat o ağacın dalları, marifet yaprağı ve çiçeği, hakikat ise meyvesi menzilesindedir". Sadaka Resulullah.

Hz. İsa (a.s), bir gün başının altına bir kerpiç alarak yatmış. Uyandığında şeytanı, başı ucunda bekler görmüş. Şeytana, behey mel'un ne bekliyorsun? Ben ruhullahım, sen bana ne yapabilirsin, diye buyurur. Şeytan, metaıma (malıma) el uzattın da, ben de sana tama' ettim. Senin metaın nedir? Diye sual buyurur. Mel'un, başının altındaki kerpiçtir, der. Bu hadiseden sonra Hazret-i Ruhullah uyurken bir daha kerpici res'i (başı) saadetleri altına koymamıştır.

Evet, dünyaya olunacak bir meyil sayesinde şeytan çok yol bulduğu ehl-i kulubca (gönül ehli) malumdur ve mücerrebtir (tecrübe edilmiştir). Anla!

Muhabbet Dört Türlüdür

Muhabbet, dört türlüdür. Bunlar:

(1) Muhabbet-i ruhiyyedir ki; umum enbiya ve evliyaullaha mahsustur.

(2) Muhabbet-i kalbiyye, havass-ı mü'minine aittir.

(3) Muhabbet-i nefsiyyedir ki: ehl-i dünyaya ra'cidir.

(4) Muhabbeti dünyeviye ve şehevaniyedir ki; küffar, füssak ve bunlara mülhak (bunlar gibi) olanların şanıdır.

İnsan için libaslar (giysiler) vardır. Vücudun libası bildiğimiz farz olan libastır. Nefsin libası şeriat-ı mutahhara ile amel etmektir. Kalbin libası Hz. Allah'a teveccüh ve ikbal ile beraber ahlakullah ile ahlaklanmaktır. Ruhun libası ma'rifetüllah, sırrın libası hakikat, ahfanın libası rü'yet-i celil ile mahviyettir. Ya Rab, zikir olunan bu libasları bize de giymeyi müyesser kıl. Kusurlarımızı bağışla, sen her şeye kadirsin. Amin.

Şeyh Şibli Hazretleri hasta olmuş, Halife ve Sadr-ı a'zam kendilerini severlermiş. Sadr-ı a'zam şöyle demiş Halifeye, efendim, bir tabibe emir buyurulsa da Şeyh Hazretleri'ni tedavi etse. Halife, zatı şahanesine mahsus olan bir tabib-i nasraniyeyi tedaviye emir buyururlar. Hastanede bulunan Şeyh Hazretleri'ni bu nasrani tabip ne kadar tedavi ederse, bir türlü iyileşmez. Tabip; iyi olacaksınız, şifa bulacaksınız, elbette bunu yapabilirim söyler. Şeyh Hazretleri bundan daha kolayı var. Eğer siz müslüman olursanız, ben şifa bulurum. Tabip hemen arz-ı iman, islam eder ve Şeyh de şifa bulur. Haber padişaha ulaşır. Padişah sübhanellah, biz mariz (hasta) tabibe göndermişiz, der. Bundan alınacak pek çok hisseler vardır. Ehlinin idrak ve anlayışına havale olunur.

Büyüklerimiz buyurdular ki: İnsaf olmaz ki; insan enbiyayı tasdik ettiği halde, evliyayı inkâr ede, tasdik etmeye. Zira tarik ve veraset ve ittiba'la bunlarda ilimlerini enbiya hazretlerinden aldığı, aynı menba (kaynak) ve bahırdan (denizden) alırlar. Şu halde bu zevat-ı ali şanı inkâr, hakikaten münasip olmaz. Bunlar, o bahirden ahz-i ilim-i ledün ettikleri neden malumdur? Diye sorulsa, çok alamet ve burhan (delil) mevcuttur, şeklinde cevap verilebilir.

Birisi bu ki; Bayazid-i Bestami kuddise sirruhus Hazretleri'ne ulemadan bir cemaat giderek: Efendim sizin ilminiz ne kadardır? Bu kadar anlatıyorsunuz tükenmiyor. Hâlbuki bizler birkaç gün ilmimizden bahsetsek tükenir. Hz. Bayazid cevaben der ki: "Siz ilminizi ölüden aldınız. Biz ilmimizi hayyun la yemuttan aldık" der. Cemaat buna kitaptan, sünnetten bir deliliniz var mıdır? Bayazid Hazretleri evet, kitabullahdan delilim: *"Nitekim aranızdan size bir peygamber gönderdik. O size ayetlerimizi okuyor, sizi arıtıp temizliyor, size kitabı ve hikmeti öğretiyor; yine size daha önce bilmediklerinizi öğretiyor"* ayet-i celilesidir (Bakara: 51). Hadis-i şeriften delilim: "Kim öğrendiğiyle amel ederse Allah (c.c.) ona bilmediğini öğretir". Bu, beyan-ı celil-i risalettendir. Hâzirun, şu halde nimetiniz mübarek olsun, diye tasdik ederler.

Ayet-i Kerime'de (Kehf: 109): *"De ki: 'Rabbimin sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa ve bir o kadar da ilave etsek (denizlere deniz katsak); Rabbimin sözleri tükenmeden önce denizler tükenirdi"* buyrulmaktadır. İnsan, bu ilm-i celili zata mazhar olanlar kabul eder. Kendi zatında bu devlet-i uzmanın niçin zuhurunu istib'ad eder (mümkün görmez) inanmaz!

Aleyhisselatü ves-selam Efendimiz Hazretleri bir hadis-i şerifinde: "Alâmet-i şehavet dörttür" buyuruyor:

(1) Cumudü'l-ayn. Yani, Allah (c.c) korkusu ve sevgisinden gözlerinden yaş akmıyor.

(2) Kasvet-i kalp (Katı kalp),

(3) Tul-i emel (Uzun emel),

(4) Muhabbet-i dünyadır (Dünya sevgisidir).

Peygamber Efendimiz (s.a.v) Hazretleri üç şeyden ümmet-i merhumesini şiddetle tahzir buyurmuştur (sakındırmıştır). Bu üç şey helak alametidir.

(1) Kibir, Allah korusun şeytanın başına ne geldiyse Hz. Âdem'e kibrinden geldi.

(2) Hırs'tır. Evet, Âdem (a.s.) çok hikem-i hafiyeyi cami' olan (gizli hikmetleri kapsayan) şecerey-i menhiye (yasaklanmış ağaca) takarrub (yakınlaşıp) ve eklinden (yediğinden) dolayı, cennetten çıkmasına sebep oldu.

(3) Haseddir. Buyurulur ki, hasid, cahiddir (inkar edendir). Yani Allah Teâlâ Hazretlerinin hüküm ve kazasını münkirdir, razı olmaz!

Bir mü'min kul, iman hükümlerine ve tarik-i mukarrabinde ki batın kemalat-ı kalbiyeye muhkem ve tamamen iman etmelidir. Noksan, zayıf iman hoş değildir. Menzil-i maksuda ulaştıramaz. Yalandan imanın sahibine faydası yoktur. İman-ı kavi ile zayıf, ehl-i hakikat, fecr-i kazib (yalancı fecir) ile fecr-i sadıka (hakiki fecir) teşbih ediyorlar.

Bir iman ki; amele mukarin değildir, o noksandır. İman-ı nakısı (İmanın zayıf olması), zülumat takip eder, fecr-i kazibi zülumat takip ettiği gibi. Lakin metin bir amele mukarin olan fecr-i sadık gibi şems onu takip eder.

Bir mü'minin batınındaki şems-i hakikat, tulu' etti mi (doğdu mu), daha onun için ğurub (batma) yoktur. Zira güneş zerrattan ayrı değildir. Gerçi hem aynı da hem de değildir.

Zerrenin vücudu şemsle daim ve kaimdir. Anla! Allah Teâlâ bizi ve sizi doğruya irşad buyursun. Âmin.

Hadis-i şerifte: "Kur'an ham bir deriye sarılsa, ateşe ilka olunsa (yaklaştırılsa), ateş ona dokunmaz" diye buyurulmuştur. Anla ve hamil-i Kur'an ol, müşriklerden olma.

Hz. Musa (a.s.) Cenab-ı Hakk'a; Ya Rab bana vasiyette bulun, diye arz eder. Cenab-ı Zü'l-Celâl Hazretleri: "Ya Musa beni vasiyet ederim". Musa (a.s) dört defa bu arzı tekrar eder, dört defasında da: "Ya Musa, benimle olmayı vasiyet ederim" diye irade buyurulur. Elhamdülillah, Sümme Elhamdülillah.

Zat-ı Zü'l-Celâl Hazretleri ulu'l-azm peygamberlerine ihsan buyurduğunu, Nebiyy-i Muhtarımız sayesinde bizi de bu tarik-i zibaya (güzel yola) delalet ve sevk buyurmuştur. Mebdi' (başlangıcı), münteha (sonu) ve rüknü; bu nisbet-i aliyey-i hafiyyenin serde (çekirdeğini), muhafaza ve idamesinden ibarettir. Elhamdü lillahi Rabbi'l-âlemin.

Hz. İsa'ya (a.s): "Ya İsa benden çok kork ki, ben senden ayrılmayayım" diye irade buyurmuştur.

Ehlüllah, âlâ tariki-temsil buyururlar ki: Bir padişah memuruna emir buyurur ki; ben falan cariyemi sana vereceğim. Lakin helak ve mevtin o cariyenin eliyle vaki' olacaktır. Ya zehirler veya başka suretle seni öldürür. O adam düşünür eğer firar etse kurtulmanın çaresi yok. Cariyeyi alıp padişahın hüküm ve kazasına razı olsa, hayatı gidecek. Hülasa, padişahın hükmüne razı olmaya karar vererek, firar etmez.

Padişah irade buyururlar ki: Mademki sen benim hükmüme razı oldun, bu cariye için olmadın, bu cariyeyi sana hüs-ü hizmetle, bana kurbiyyet ve rızamı tahsil için sana verdim.

İşte dünya, bu cariyedir. Melikil-Müluk da Zat-ı Zü'l-Celâl Hazretleri'dir. Biz çaregân (çaresizler) işte o padişahlar padişahının kullarıyız.

Kur'an Ahkâmına ve Sünnete İttiba'

Bişr-i Hafi Hazretleri'ne, Keddesellahu sırrehu'l-aziz aleyhissalatü vesselam Hazretleri ma'nada ferman buyururlar ki: "Ya Bişir bilir misin Cenab-ı Hak seni niçin böyle ictiba etti? Ya Resulullah bilmiyorum diye arz eder. Efendemiz (s.a.v.) Hazretleri: Benim şeriat ve sünenat-ı seniyyelerime ittiba' ve mahlûka nasihat ve bir de ehl-i beytime muhabbetinizden dolayı bu rütbe size ihsan buyurulmuştur", diye irade buyurdular.

Bişir Hazretleri'nin şanına ta'zimen, hayatta bulundukça yalın ayak gezdikleri için hiçbir hayvan sokağa def-i hacet etmemişler. Ne kadar büyük adam yetişmişse umumen sünenat-ı Muhammediye'ye (s.a.v.) ittiba' yüzünden yetişmiştir.

Selatin-i Sabikadan biri, ulemay-ı vakta müracaat ile bir ayet-i celile bulsanız da, onunla amel olunduğunda, diğer ayat-ı beyyinata hacet kalmasın demişler.

Ulemay-ı izam *"İşte bu (hükümler) Allah'ın koyduğu sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse, Allah onu, içinden ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlere sokar. İşte bu büyük başarıdır."* ayet-i celilesinde (Nisâ: 13) ittifak etmişler.

Zat-ı Zü'l-celâl Hazretleri'nin, sırr-ı zatiyle olmak, indiyet, beynini fark ve temyiz, etmek; ariflere mahsustur, onların şanıdır. Rububiyet ve ubudiyeti, celal ve cemaldan olan tecelliyatı, hak ve batılı buna mümassil hakikatı, murad-ı ilahi veçhile temyiz ve hakkı ifa ve eda etmek gibi şeyler de; ariflere mahsustur.

Efendimiz (s.a.v) Efendimiz: "İlm-i billah ile kılınan iki rekât namaz, ilm-i billahsız kılınan bin rekâttan afdaldır" buyurmuşlar.

Dervişin Biri

Efendimiz (s.a.v); "Bir adam müddet-i hayatında hiç yalan söylemese, hevadisatı, her işittiği sözü söylese, yalan yerine kâfidir" diye ferman buyurmuştur.

Âşık ve muhabbetle gönlü yanan dervişin biri, ma'nada Cenab-ı Hakk'ı görür. Ya Rabbi bir daha seni bırakmam diye arzı hal ederken birden bire uyanır. Bakar ki kendi eteğini sıkıca tutmuş. Sübhanallah, anla. Yok olanın işi böyle olur.

Otuz sene sıdk ve vefa ile şeyhi Taptuk Babaya, mutfak için odun taşımış. Bu hizmet dolayısıyla sırtı yarılmış ve parelenmiş (parça parça olmuş). Yunus Emre'nin şeyhi müşarün ileyh bu hali gördüğünde cümleye takdim etmiş. İhvan buna dayanamayarak; Yunus Hazretleri'nin odun getirmekteki niyeti, Hazret-i pirin kerimesine (kızına) âşık olmuş diye isnad etmişler. Akibet ihvan kazib (yalancı) olmuşlar. Şeyh kuddise sırrehu, kerimesini Yunus'a tezvic ettiği (evlendirdiği) halde, Hazreti Yunus ömrünün nihayetine kadar, ben layık değilim diye, katiyen elini dokundurmamış. Hz. Şeyh, Yunus'a neden düzgün odunları getirdiğini sorduğunda; Yunus cevaben, buraya eğri girmez buyurmuşlar. "Müftüler fetva verse de, sen kalbine danış". Bu hadis-i şeriftir.

Aleyhisselatü vesselam Efendimiz Hazretleri, ehl-i beyt-i zişanına hitaben "Bana amellerinizi getiriniz, neseplerinizi getirmeyiniz", buyurmuşlardır. Nesep ile cennete girilmez, amel ile girilir.

İslam, amel, iman ve i'tikat bu iki mükaddimenin neticesi, ma'rifetullahtır. Yani makam-ı ihsandır, menzil-i huzura yetmektir. Beyit:

"Eğer bir can ise hüsnün behası
Nice bin can olsun onun fedası"

Ahlak-ı zemimenin (beğenilmeyen ahlakın) aslı üçtür. Nefisten razı olmak, halktan korkmak, rızkını ğam etmektir.

Ehl-i irşad, âlemde bulundukça nizam, intizam devam eder. İrşad, ilham iledir. Ulemay-ı zahir, mülkün zineti olduğu gibi, melekûtun zineti de; ulemay-ı batındır.

Bir cennet içinde, hangisinin etvar (tavır) ve ahvalında; rüsuh (sağlamlık) ve sebat varsa, diğerlerinin kalbi ona celb olunur.

Enbiyadan başka, çar-ı yar-ı güzin efendilerimiz dâhil olduğu halde halaikin (halkların) imanıyla, sıddık-ı azam efendimzin imanı vezin olunsa (tartılsa) yine sıddık-i azam efendimizin imanı (r.a) ağır olacak. Umum hilafına bir tecelli olup, sıddık-ı ekber efendimize hasseten bir tecelli olduğu hadis-i şerifle sabittir.

Güzel Ahlak

Ahlak-ı hamidenin (beğenilen ahlakın) aslı ve rücûu üçtür. Bunlar da: ilim, sabır ve afüvdür.

"Ben Allah'tan, mü'minler de benim nurumdandır". Keza Efendimiz (s.a.v) Hazretleri: "Bir adam eteğini altın doldursa şarktan garba kadar fisebillah tasadduk ve infak etse ve düşman saflarında savaşsa yine zikrullah ondan efdaldir" buyurmuşlar.

Zira evvlinde mademki nefsi vardır, muhakkak nefis o mahalle riya, ucub (kibir) ve başka türlü hilaf-ı rızay-ı ilahiye'ye bir şey katar. Lakin zikrullah ile nefis temizlenir. O zat Hazret-i Allah'ın zatına layık olur.

Muradullah olan ubudiyetle (kullukla) beraber, marifetullah aşikâr olur. Evvelkinin mercii olsa olsa nihayet cennet olur, yine nar-ı hicranla yanar.

Kur'an-ı azimüşşanda bazı şeyler, bazı şeylerle beraber zikredilmiştir. Sırrı, ikisinin birlikte amelinde ziyade makbuliyet, meşğuliyet olduğundandır.

Mesela iman, ameli salihatla (iyi amellerle); namaz, zekâtla; Cenab-ı Hakka itaat, valideyne itaatla beraber emir ferman buyurulmuştur.

Muhabbette en ziyade; sır sözlerini anlamaya dikkat ve itina olunmaktadır. Hikmeti, Allah'ü a'lem devam ve kıyam-ı âlem ehl-i sırladır. Sırrı anlamak,anladığı gibi de tahakkuka himmet etmek, sahib-i sırra aittir ki âlemin deveranı bu yüzdendir. Ehl-i sır tükendiğinde âlem durur, kıyamet-i kübra olur. Cenab-ı Hakk'a ubudiyet (kulluk), esnaf (sınıflar) üzeredir. Yani bedenen, kalben, ruhen, sırren olur. Bedenden olan ibadetler ve kulluk yedi erkân-ı zahire-i din de isti'mal ve ikame, nefis ve hevaya (nefsin istek ve arzularına) muhalefetle, kalben dünyadan i'raz (yüz çevirme), ahirete ikbal (dönme), ruhen bezl-i vücud (vücudunu feda eden), nimet-i şühuda vuslat, sırren mâsivâllahtan külliyen inkıta' (kasilmesi) ile Rabbü'l-âlemin Hazretlerine vuslat, kurbiyet ve ma'rifetle, onunla olmak ve kalmakladır.
Bir hadis-i şerifte: "Kim iyi bir hesaba çekilirse azap görür" buyurulmuştur

Bu makam mezalik-i akdamdır (kaygandır), ayakları kaydırır! Ehl-i cennetin en edna (düşük) derecesindekine o kadar mülk ihsan buyurulur ki, bir taraftan bir tarafına bin senelik yoldur. Yakından görüldüğü gibi, uzaktan da öylece görülür. Ehl-i cennet haftadan, haftaya didar-ı ilahi (Allah'ın cemali) ile müşerref olur. Davet olunarak ba'del müşahede (gördükten sonra) herkes kendi cennetine ret ve iade olunur.

Rü'yet vukuunda (Görme esnasında), kemal derece lezzetten umum cennet ni'metleri unutulur. Burasında feramuş (unutma) olunca ahiret günlerinin bir günü dünya senelerinden bin senedir. Şu halde yedi bin sene nar-ı firakla yanmak gerektir. Ta ki bir defa huzurullaha da'vetle cemal-ı bakemalı hay, kayyum olan Rabb-ı zü'l-celâl müşahede oluna. Ah, ah!

"Va hasreta (Ne yazık ki) bazı nefisler; biz Rabbü'l-âlemin Hazretleri'ne bu kadar yakın ve ona garib iken, böyle mahrum kaldık diye ehl-i cemale

ziyade gıpta ve tahassür (hasret) ederek, mertebelerine göre nar-ı firak (ayrılık ateşi) ile yanarlar" ferman buyurulmuştur.

Marifet-i dünya ve ma'rifet-i ukba (Dünya ve ahiret bilmek), bunlara taalluk edeni (bunlarla alakalı olanı) bilmektir. Ta ki dünyadan ihtirazla (sakınmakla), muhabbet-i ilahiyeye mani bir perde kalmaya. Ahiret ve ona mütaallik olanı bilmek lazımdır. Ta ki onunla amel ve ona taalluk eden, Allah (c.c) ile meşgul ve daim ola!

Ey nur-i aynim (gözümün nuru) salik, nefsi makam-ı ayne ulaştırıncaya kadar, cehd ve ğayret vacibattandır. Sa'ydan geri durmaya, zira ehl-i taklid, ehl-i istidlalın (dalalet ehlinin) ve ehl-i istidlal, ehl-i ikanın ve ehl-i ikan ehl-i iyanın dunundadır (alt seviyesindedir).

Salike sırf mertebe-i ser iyan yüz gösterse, artık o zat ilmini bizzat Hazret-i Allah'tan alır. Nefsin hevaları (istek ve arzuları) zahir ve batına ait olmak üzere iki türlüdür. Zahire taalluk eden heva: hübb-i cah (makam sevgisi), hübb-i mal, güzel binek, güzel giyinmek, huzuzat-ı nefsaniye (nefsin hoşuna giden şeyler) ve saire….

Bu gibi vücuda taalluk eden heva (nefsin istek ve arzuları) ve eşyadır. Hevay-ı batıne ise hübb-ü hususiyet-i beynennas (insanlar arasında özel olma sevgisi) zuhurunu temenni, büyüklük, keşf ve keramete meyil ve bu gibi varlık ve iyiliğe dair hicabat ve iştiğalat-ı batine (gizli meşguliyetler) ki; hevadan âlem-i zata, makam-ı ayne vusul buluncaya kadar, kurtulmak yoktur!

Dünyaya La'net Edildi

Hadis-i şerifte: "La ilahe illallah hariç, dünya ve dünyanın içindekilere lanet edilmiştir." ve "ittiham olunacak yerlerden sakınınız" ve "Lisanı tatlı olanın, ihvanı çok olur" buyurulmuştur.

"Ey vaiz, beni korkutma cehennemde od (ateş) olmaz.
Yanmaya odun, herkes buradan edinirmiş"

Efendimiz (s.a.v) Hazretleri, beş şey vardır ki; onları işleyenin ateşi sönmez. Cehennemden ebedi çıkarılmazlar, onları azaptan da kurtaran olmaz:

(1) Cenab-ı Hakk'a şirk koşmak,
(2) Zina etmek,
(3) Ezan okunduğunda icabet etmeyerek değersiz söz söylemek,
(4) Ana, babaya asi olmak,

(5) İhvan-ı dini bir vesileyle zalim eline veya adil olmayan zalim bir hükûmete teslim etmektir.

Mü'minin yapmadığı bir şey yoktur! Hatta mü'min, terk-ı maasi (günahları terk etmesi) yüzünden, fena bir hatırayı Allah sevgisinden, havfından (korkusundan) dolayı, emre imtisal etmesinden (emrine uymasından), çok ziyade kazanır.

Evliyaullahdan zatın birinin mahdumu, bir şişe gül yağıyla çarşıya giderken şişe elinden düşer ve kırılır. Ma'ruz-u şikâyette (Şikâyetini arz ettiğinde), baba sermayem düştü kırıldı, mahvoldu der. Babası, oğlum keşke sermayen babanın sermayesi gibi olaydı. Yani yokluk, Allah (c.c) ile olmak demiştir. Bu haber bir veli ekmele ulaştığında, keşke babası da olmayaydı buyurmuştur.

Hadis-i şerifte: "İlim öğrenmek her erkek ve kadın müslümana farzdır" buyuruluyor ki; bu taleb-i ilim, müslim ve müslimeye farz olan ilim üçtür. Bunlar şöyledir:

(1) Ehl-i sünnet vel-cemaat i'tikadını öğrenmek ve o i'tikad üzere bulunmak ki, o i'tikadda Hz. Allah'ın varlığına, birliğine, sıfat-ı zatiye ve sübutiyesine ilim hâsıl ederek, o vechile i'tikada layık olmak. Mü'menün bih (İmanın esası) olan altı şey'e: Amentü ila ahirihi, bilerek inanmak. Bunların zıddından ictinab etmek (sakınmak). Mesela, bir mü'min Allah Teâlâ'nın Âlim olduğunu bilmese ve i'tikad etmese kâfir olur.

(2) İslam ilmini bilmek. Yani evamir-i İlahiyenin zahire mütaalik olanı; namaz, oruç, hac, zekât gibi ibadetleri ve fıkh-ı şerifie ait; nikâh, bey' (satın alma), şira (satma) vesaire ilmini öğrenmek ve o suretle amel etmek lazımdır. Elfaz-ı küfrü (Dinden çıkaran sözleri) bilmek lazımdır ki iman, amel ve nikâh gitmeye. Diğerlerini buna kıyasla.

(3) Elzem (Gereklidir), ehem (önemlidir)ve hiçbir vechile (şekilde) farziyeti eda olunmayan İlm-i kalptir. Bu ilm-i kalple ziyade tağavvür (derin düşünmek) lazımdır. Zira insan, islam ve hakikatı bu ilm-i kalple ve ona vukufla ancak tahalluku ve tahakkuku olur.

Ah, Ah …. Ne ola gönül, taaluk-u kevneyn (iki âlem) ve halka taalluk eden ulûmun (ilimlerin) cümlesinden fariğ ola (rahat ola), yara vara! Evet, o aşinay-ı kadime mukabil durarak, onunla hazır olsa ve ilmini o hay la yemuttan alsa, ah…. ah….

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz (s.a.v) Hazretleri'ne: "Âkil kimdir, diye sual edilmiş. Cevaben; âkil o kimsedir ki, nefsine galib olur, ba'del-mevt

(ölümden sonrası için) için amel eder. Aciz de o kimsedir ki; ba'del-mevt için amel etmez, Rabbim beni mağfiret buyurur diye kuru temennide bulunur" diye ferman buyurmuşlar.

Kelam-ı kibardır ve kabul-i evliyadandır. Terk-i edeple müptela olan, terk-i sünnetle; terk-i sünnetle müptela olan, terk-i vacible; terk-i vacible olan, terk-i farzla, terk-i faraizi istihkar (önemsiz görme) ve şirk neüzü-billah küfrü neticelendirir. Bunun için abd-i sadık ve âşık-ı didar, hakka reva ve elyak (layık) olan edebe riayet, hatta bazı mübahları terk etmesi lazımdır. Ta ki; nefis külliyen ümidini keserek ve o zatta islam-ı hakiki, insan-ı hakiki rütbesini bula ve makam-ı a'laya (yüksek makama), intihay-ı ubudiyette (kulluğun sonunda) kaim ve daim ola.

Selman (r.a) Bizdendir

Hadis-i şerifte: "Selman bizdendir, ehl-i beyttendir" buyurulmuştur. Her haseb, neseb münkatı' (kesik) olacağı, yalnız haseb (soy) ve neseb-i Peygamberani (s.a.v)'in olmayacağı bildirilmiştir. Suret ve ma'naya aittir. Her ikisi cem' olursa, nurun âlâ nur olur. Fakat i'tibar ve kuvvet batınen ve hakikaten ve dinen olanadır.

Eimme-i selase-i müctehidine göre, (Ridvanullahi Teâlâ aleyhim ecmain), a'mal-ı salihat (iyi amel) imandan cüzdür. İmam-ı Hümamımız İmam-ı A'zam (r.a) Hazretleri'ne göre imanın kemalından cüzdür. Fakat İmam Müşarüuileyh Hazretleri, imanı bir lambaya veya bir ziyaya, a'mal-ı salihatı (iyi amel) onun etrafındaki mahfazaya (kap, kılıf) teşbihi; bunun gayet rüzgârlı bir havada bulunmak zaruretine ma'ruz bulunduğu keyfiyeti unutmamalıdır. Bir de, maaside (günahda)israr küfrü müeddi olarak (çağırarak), kişi hasıred-dünya vel ahiret (dünyada ve ahirette kaybeden) olur.

Sırr-ı maiyetle, sırr-ı hüviyyetin farkları, sırr-ı maiyyet onu seninle hazır bilmek, sırr-ı hüviyyet onunla, onu hazır bilmektir. Senin ahvalını halkın bilmesini arzu etmen şirk-i hafidir. Bu fikir olmaksızın, sırf faydası yüzünden sana isnad etmeksizin söylesek zarar vermez.

İlm-i rabbani kuvvet-i ma'neviyeden huzur ve ma'rifette, ilm-i kalpten neşir ve iktiza eder. Huzur neşesinden ilm-i rab kalbe vasıl ve hâsıl olur.

Şeriatla amel, sünnete tebeiyet ve ahlak-ı ilahi ile tahallukla beraber. Hakla hak için olmak cemi kemalatı cami'dir. Hayr-ı kesir, bitemamiha bunun zımnın da mevcuddur.

Muradullah ve ubudiyetle ma'rifetullaha, ancak böyle olan ibadetten hâsıldır. O yönlerden bunlar, onlardan razıdırlar. Tarikat; varlığı götürmek, yokluktan gav-ı vara ulaştırmak içindir. Varlık üzerine varlık, getirmek, vücud-u batıl ve zan ile kalmak için değildir. İnsan-ı kâmilin sohbetini anlamak iki şeyle olur. Birisi salikte anlayabilmek arzusu, diğeri mürşidin teveccüh ve himmetidir.

Muvahhid, üç kısımdır. (1) Biri hem zikir eder, hem bir şey vaki olursa şundan bundan bilir, bu müşriktir. (2) Diğeri zikir eder, bir şey olsa hem halktan hem halikten bilir bu evvelkisinden iyidir. (3) Üçüncü de sebep, falan gibi şey aklına gelmez. Yalnız sebep hakikati bilir. Asıl muvahhid-i hakiki bu kısımdır. Ya Rab, bize ve bütün ihvanımıza bunu müyesser eyle. Âmin.

Cenab-ı Hak birçok ayet-i kerimede, nefis, şeytan insana musallattır, hakikaten bunlar kulub-u beşere (insanların kalplerine) musallat olmuş, onu isti'la etmişlerdir. Ayeti Celile'de (Bakara: 168): *"Ey insanlar! Yeryüzündeki şeylerin helâl ve temiz olanlarından yiyin!* ***Şeytanın izinden yürümeyin. Çünkü o sizin için apaçık bir düşmandır****"* buyurulmuştur. Ayeti Celile'de (Maide: 180): *"Çoğunun inkâr edenleri dost edindiklerini görürsün.* ***Nefislerinin önlerine sürdüğü ne kötüdür!*** *Allah onlara gazabetmiştir, onlar azabta temellidirler"* buyurulmuştur.

Acaba arifler, kâmillerin kalplerine de musallat olmuşlar mı, olabilirler mi? Bir ayet-i kerimeden bu, istinbat olunabilir (çıkarılabilir) ki (A'râf: 201): *"Şüphe yok ki Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, kendilerine şeytandan bir vesvese dokunduğu zaman iyice düşünürler (derhal Allah'ı hatırlarlar da) sonra hemen gözlerini açarlar"*. Demek ki; bunların kalbine de fırsat bulurlarsa istediklerini ilka ederler. Daha, biz bize kalırız. Bizim pek mütayakkız (uyanık) bulunmamız, şeytanlardan emin olmamız lazımdır.

Erbab-ı niyaz gibi, büyük hiç kimse yoktur. Devamlı tazarru' (kendi kusurlarını bilip kibirden vaz geçip tevâzu ile yalvarmak) ve niyazda (Allah'a yalvarışta) bulunmak, hakikaten pek ziyade büyüklüğe badidir (sebeptir). Aman, pek ziyade benlikten hazer (kaçmak) lazımdır. Cenab-ı Hak bir hadis-i kutsisinde buyurur ki; "Kulum, sana ait her ne ki var, ben onlar için seni muateb ederim". İlim, amel ila ahirihi bunların hepsini Cenab-ı Hakk'a vermeli, onun inayetinden (lütfundan) bilmeli, biz aradan çıkmalıyız!

Cenab-ı Peygamber'e sormuşlar "Ya Resulalllah (s.a.v) hangi amel hayırlıdır, İlm-i billah, yine sormuşlar ilm-i billah". Evet, ilm-i billah ediyorsunuz, ilm-i billah ile az amel, diğer a'mal-ı salihatın (iyi amelin) binlercesinden hayırlıdır.

Keza buyurmuşlar: "İlm-i batınla az amel, a'mal-ı zahirenin dağlar kadarından büyüktür." Yine buyurmuşlar: "Şevken lillah, hubben lillah (Allah sevgisi ve arzusu isteği ile) bir kimse ihvanından birinin yüzüne, muhabbet nazarıyla baksa, o benim mescidimdeki kırk sene ibadetten hayırlıdır".

Hâlbuki mescid-i saadette iki rekât namaz ise sair mahalde kılınan elli bin rekât namazdan afdaldır. Keza buyurmuşlar: "Bir saat tefekkür yetmiş sene ve ala rivayetin yetmiş bin sene ibadetten hayırlıdır" ve yine buyurmuşlar ki: "Cezabat-ı rahmaniyeden bir cezbe ins (insanlar) ve cinnin (cinlerin) ameline muvazidir (eşittir)".

Elhasıl, böyle ahadis-i şerife pek çoktur. Amel-i batından az bir şey, zahirden pek büyüktür. İnsan nekadar ibadet ede, ne kadar ömre malik ola ki bu derece icray-ı ibadete muvaffak olabilsin.

A'mal-ı batın ise ahlakullah ile tahalluk, sıfatullah ile ittisaf, zikir, fikir, mücahede, huzur, üns-ü Mevla, tecelliy-i kalp, mâsivâdan inkıta', muhabbetüllah aşk ve şevk, ihvan ile musahebe (sohbete), meşayıha (şeyhlere) hizmet vesaire, vesairedir.

Bunlar tarik-ı mahsustur. O halde tarikatın ne derece kadir ve kıymetini bilmek, ne derece çalışıp yapışmamız lazımdır, artık takdir ediniz.

Şeriatla, Cenab-ı Hak ilmiyle muhittir. Çünkü avam benden fazlasına akıl erdiremez. Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak, ilmiyle muhit olduğunu haber veriyor. Hakikatte, sırrı ile muhittir. Zaten kendisi, şah damarımızdan yakın olduğu emir buyurmuş. Bu kurbiyet umumidir. Sonra hususi olarak muttakilerle, muhsinlerle, sabredenlerle beraber olduğunu buyuruyor. Bu maiyet ise daha başka bir manadır.

Hz. Musa (a.s)'a ister misin ki Ya Musa senin hanene geleyim? Seninle celis olayım (oturayım), buyurur. Hz. Musa (a.s) da, Ya Rabbi sen gelmekten, gitmekten, zaman ve mekândan münezzehsin, benim haneme nasıl gelebilirsin, der. Cevaben buyurulmuş ki: "Ya Musa ben, beni zakir olanın celisiyim". Elhasıl bu kurbiyet bilinmez, lisanen öyle deseler bile, fiilen öyle sanmazlar. Onun içindir ki maharim ve maasiye düşerler!

İnsan, hangi vakit onu talep ederse; o anda bulmuştur. Uzağa gitmeye hacet yoktur. Cenab-ı Hakkı yabanda arayan yabanda kalır.

İnsanın hatırına gelir ki: yüz sene şirk eden, bu şirki üzerine ahirete giden bir kimseye Cenab-ı Hak, müşrike yüz sene kadar, müddet-i şirki nispetinde azap etsin de ondan sonra af buyursun, mühalled (ebedi) finnar etmesin. Adalet ve vüsat-ı rahmet-i ilahi bunu iktiza eder, hayır böyle değildir. Zira o adam isti'dad-ı fıtrisini (yaratılış gayesini), yani Cenab-ı Hakkın kendisine verdiği, zatından, sıfatından tevdi' ettiği sırrı, o kimse zay' etmiştir (yitirmiştir). Sırr-ı ilahiyi zay' etmek, mühalladün finnar (sonsuz olarak ateşte) olmasını icab eder.

Yoksa değil yüz sene. Bin senede şirk etmiş olsa, bundan Cenab-ı Hakk'a ne zarar, hiç. Ha, işte sırrın zayiine, Cenab-ı Hak pek ziyade ğadab eder de, onun için böyle olur.

Muhyiddin Arabi'nin azabın azabı, bilahere lezzete tahvil olur dediği de, bu noktadandır. Çünkü Hakk'ın rahmeti bi-payan (nihayetsiz) olduğunu iyi bilir de, o ümidle öyle diyor. Fakat ne faide ki; Cenab-ı Hak (Bürûc: 85): "Fa''âlün limâ yurîd - *Dilediğini mutlaka yapandır*-" dir. İstediğini yapar, ona kimsenin müdahaleye hak ve salahiyeti yoktur.

Varlık ve Benlikten Kurtulmak

Aman, benlikten pek ziyade hazer lazımdır (kaçınılmalıdır). Tarikata intisapta benlik bahis olur. Hâlbuki esas-ı tarikat benlikten kurtulmaktır.

Bayazid-i Bestamiye Cenab-ı Hak buyurmuş ki; "Ya Bayezid, hiçbir şeye itimat etme, ne ilme, ne amele, ne de hiçbir şeye, yalnız bana iltica et (sığın) kâfi, o vakit ben senin ubudiyetinden, sen de benim rububiyetimden razı olursun. Yok, böyle olmazsa; ilmin, amelin tek, tek hesabını görürüm, hüsrana uğrarsın!".

Cümleye hâk-i pay (ayakaltı) olmak, herkesi kendinden büyük görmek, bilmek doğrudur. Bizim büyüklerimiz demiş ki: "Cümle yahşi, biz yaman. Cümle buğday, biz saman". El elden üstündür, arşa varıncaya kadar.

İnsan lisanen, ben cümleden ednayım der de, kalben yine kendini görür, bu pek fenadır. Hele tarikattan biraz nasibi olup da; azıcık, zevk falanda tadınca, artık insan göklere sığmaz. Fakat heyhat, bu yol çıkmaz. Çünkü tarikat varlıktan kurtulmaktır.

Tarikat varlıktan kurtulmak idi. Bu hal ise varlığın en büyüğüdür, eşneidir. Ne yapıyoruz? Bu zevk, batınımızda (içimizde) olsun, bunu veren kim, eğer ilim, amel, bunları elde ettik dersek, onun sağı, çürüğü tefrik olunursa sıfrül-yed oluruz (elimiz boş kalır).

Belki zahir ve batın, nail olduğumuz veya olacağımız nimetler, hep fa'al-ı ilahiden, kerem-i ilahidendir. Sonra dahası var. Sana ihsan eden Allah (c.c), senin küçük gördüğün adama, fadlından, kereminden vermeğe aciz midir?

Zatın biri, evliyaullahtan zatın birinin yanına gider. Onu yüzüne karşı medih eder. O kâmil de buyurur ki: beni ne medih ediyorsun, eğer Cenabı-Hak ile onun ünsü, huzuru ile olursam hakikaten büyük mü ki, büyüğüm, yok ondan ayrı düştümse, artık benim küçüklüğüme payan (sınır) olmaz!

İzzet ve rif'at (yükseklik) Allah'a, zillet ve iflikâr (düşüklük) kula yakışır. Bu böyledir. Şeytanın sebeb-i merdudiyeti ne idi. İstikbardan (kibirden) değil miydi? Anla.

Kemal Efendi'nin, Hacı İbrahim Efendi ve Hacı Reşid Efendi'yle olan hicaz yolunda ki münazaalarını (çekişmelerini) anlatması üzerine, bittab' (doğal olarak) gülmüş idik. Efendimiz de pek ziyade güldü ve dedi ki: Hacı İbrahim Efendi demiş ki; ben arş-ı a'lada idim, şeytan geldi alnını anlıma dayadı, beni iğva etmek istedi, fakat muvaffak olamadı. Şeyh Samini Hazretleri'ne bunu söyledi diye, bu adam bu yalanlara nasıl cür'et ediyor. Kur'anla sabittir ki şeytan semavata çıkamaz. Pek ziyade canı sıkıldı. Kemal Efendi'nin avdetinden sonra, Hacı Reşid'in işini Efendimiz tekrarladı.

Bana öyle geldi ki gülerseniz, ağlarsanız, gülerseniz, ağlarsanız, hep benimle beraber olmalı, benim için gülmeli, benim için ağlamalı demek istedi. Hakikaten de müride, böyle olmak yakışmaz mı?

Zikirden Yüz Çevirmek Allah'tan Yüz Çevirmektir

Sallallâhu Teâlâ Aleyhi vesellem Efendimiz Hazretleri; bir meclis-i zikirde iken üç kimse gelir. Birisi bir aralık bulur zikre girer. Diğeri halkay-ı hariçte oturur. Üçüncüsü de oturmayıp, çıkar gider. Ba'dez-zikir Efendimiz (s.a.v) buyurur ki: bu üç adamın halini size söyleyeyim mi, buyurunuz, Ya Resulallah (s.a.v) derler. Birisi halkay-ı zikre girdiği için, onu Cenab-ı Hak kabul buyurdu. Diğer birisi halkay-ı hariçtekini af buyurdu, üçüncüsünü de, i'raz edip gittiği için Cenab-ı Hak da ondan i'raz etti (yüz çevirdi).

Evet, şimdi bundan istidlalen (buna dayanarak), ehl-i cehennem kimdir, ehl-i cennet kimdir fark ve temyiz etmek pek mümkündür. Fakat ancak basiret ister. Mesela şu meclis-i zikre, şu musahebeye devam edenler şimdi bi'l-fiil (gerçekte, fiili olarak) rahat ve selamettedirler.

Tavla oynayan yahut zina veyahut diğer maharim peşinde koşanlar veya kibir, hased, buğz, kin, ğadab gibi ahlaksızlık edenlerde şimdi bil fiil cehennemdedirler. Burada cehennemde, orada da cehennemde, buna insan nasıl tahammül eder, nasıl razı olur, bilmem!

Bir emre imtisalden 300 derece, derecelerin arası arz ile sema arası gibi. Nefsin bir arzusuna muhalefeten de 600 derece, bir nehye muhalefete 600 derece vardır. Derecelerin arası arş ile kürsi arası gibidir. Bunlar hadis-i şerifle sabittir.

Evliyaullah ala-tarikit-temsil buyururlar ki: bir sultan-ı azim etabına (kendi halkına) ferman-nameler göndererek, bir yevm-i mahsusta, zinetlerini takınırak, gayet müzeyyen elbiseler giyinsinler, ben onların içinden kendi huzur-ı has, nedim ve ehl-i hususu intihab edeceğim (seçeceğim), der.

Lakin bazı adamlarına, sevdiklerine, gizlice, bazı alametler, nişanlar göstererek, bu nişan ve alametleri takınarak, bu suretle bulunsunlar diye haber verir.

Yevm-i mahsus-ı mevidde (vaid edilen özel günde), o cemaat ve izdıham-ı amm huzurunda padişah-ı a'zam, kendisine mahsus olan alaimi (işaretleri), nüdemay-ı hası (özel dostlar) bularak onları tefrik eder. Siz gidiniz diye iade eder.

Bu temsil böyle olduğu gibi, gıyaben la-teşbih ve la temsil Mevlay-ı Müteal Hazretleri de ibadına, kur'an-ı azımuşşanı da'vet-name, peyğamberan-ı izam hezaratını, hususen bizim Nebiyy-i zişannımızı, Muhammed (s.a.v) Efendimizi evvelin ve ahirine münzir (bildiren), mübeşşir (müjdeleyen) ve elçi olarak göndermiştir.

Evet, bu da'vet-nameye inananlar, yevm-i mevudda, azab ve ikaba ve yalnız zahir zinette kalanlar yani evamir-i ilahiyenin zahiriyle kalanlar cennet ve ni'met-i cennat ve süvere, hem zahir (açık) hem de ahfa (gizli) olan işaret ve alamet ve zişan-ı sultaniyeyi takınarak, yani batında, ahlakullah ile tahallük, sıfatullah ile ittisaf ederek, huzur-ı daim-i zişan sırrını bilerek, sezerek, bularak, o zişanla olanları hakikaten bugün ve yarın mudrib-i sultan nedim-ı has ve kerim-i hazretine layık olarak, maksad-ı aksa (en büyük gaye), matlub-ı a'la (en büyük istek), gayet-i kusva (en son gaye) ve murad-ı mevla (Cenab-ı Hakk'ın isteği) olan huzurullahta daim, o cemal, bu cemale, bu cemal, o cemale nazır olarak, vasıl ve nail olurlar. Ya Rab, Ya Rab, Ya Rab, bizden razı ol, bize ğadab etme. Âmin.

Bütün şerler, altı menba'dan neşet eder, diye buyuruluyor.

(1) Halkı, Halik Teâlâ Hazretleri'ne tercih ile,

(2) Emr-i halk-ı, halik Teâlânın emrine takdim ile,

(3) Allah'a ve keremine hüsn-ü zan icab ederken o hazret ve resulullaha Sui zan etmek,

(4) Nefsi severek, ona tabi olmak,

(5) İradey-i cüz'iyi, irade-i şerre tedbil etmek ve

(6) Cehalet ve ğaflet üzere olmaktır.

Hz. Hasan Basri Rahimehullah, Habib Acemi Hazretleri'nin savmaasına (ibadet yerine) gider. Yatsı namazı için kamet olunur. Hz. Acemi imamete geçerek, Fatihay-ı şerifideki "Elhamdü" deki "Ha"nın mehrecini (He) talaffuz ettikte, Hasan-ı Basr-i namazını yalnız eda eder. Gece müşarün ileyh ma'nadan Cenab-ı Hakk'ı gördüğünde, rızasının ne de olduğunu arz eder. Rıza-ı ilahisinin, bir namazda olup, o namazı da kendisinin beğenmediğini ve o rızayı kazanamadığını ferman buyurur. Emr-i kalbin, ehemmiyet ve büyüklüğü bu vakıadan anlaşılır. Ona göre dikkat ve ehemmiyet gerekir. Ya Rab, bizi ehl-i kalb kabul eyle. Bu zamanda kalb, Kur'an'a tatbik olunmazsa

müslümanlık kurtarılamayacağı, pek çok âyât-ı beyinattan, gerek sarahaten, gerek delaleten, işaret ve saire ile fehim olduğundan, sade suret ve taat-ı zahire ile bu zamanda din kurtarılamaz. Ale'l-husus (Özellikle): *"Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. İşte onlar fasık kimselerin ta kendileridir"* ayet-i celilesinde (Haşr:19), Cenab-ı Hakk'ı unutanların, sarahaten fıskı açıklanmıştır.

"(Resûlüm!) De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir". Ayet-i Celilesinde (Âl-i İmrân: 31), Allah'ı sevenlerin Resulullah'a tebeiyetle (uymakla) me'mur oldukları nispetle, netice-i tebeiyetle (uymanın neticesinde) mahbub-u Huda olacağı belirtilmiştir.

"Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının. Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir" ayet-i celilesinde (Haşr: 7) sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz ne emir etti ise onu almakla ve neyi nehiy buyurdu ise ondan ictinabı ferman buyuruluyor.

Emir olunduğu halde, o habib-ı Huda yalnız sûret-i islamiye, adat, taat-ı zahireyi mi getirdi? Bu zamanda sade bununla din kurtarılamaz.

Şeriat: hem tarikat, hem marifet hem de hakikattir. Bunlara aid ulûm (ilimler), hikem (hikmetler), maarif (bilgiler) ve esrar-ı ilahiyeyi (ilahi sırları) ve ahlakullah ile tahalluku ve tahakkuku, huzur, müşahede ve kuldan Rabbül-âlemin hazretlerinin muradı: bilinmek, bulunmak, bildirmek, buldurmak hususlarına aid ulûm, amel (çalışma), ta'lim (uygulama), vuslat (kavuşma), kurbet (yakın olma). El-hâsıl, Kur'an zahir ve batını getirmedi mi, bunların umumuna Peygamber gelmedi mi?

Mü'minin kalbi beytullahtır. Mü'minin kalbi, arşullahdır. *"Kim Allah'ın beytine girerse, güven içinde olur"* ayet-i celilesi (Âl-i İmrâm: 97) gereğince. Evet, bugün bu daru'l-emana girmeyen dinini kurtaramayacak. Beyt-i harama, o harim-i hazrete dûhul edenlerde suret ve manada, dünya ve ahirette emin olurlar. Ya Rab habibin hürmetine, bizi emin olanlardan eyle. Âmin.

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri'nin, huzur-i saadetlerine bir a'rabi dâhil oldu. Ya Resulellah, ben Cenab-ı Haktan, cennet ve cemalini istiyorum, başka bir şey bilmiyorum. Sizin ve Muaz'ın dendenesini (söylediğinizi) de bilmiyorum, Hazret-i Habibullah: Biz de senin dolaştığın şeyin etrafında dolaşıyoruz, buyurdular.

Hz. Lokman (a.s.) oğlum; ahireti inkâr edenler, ellerinde ise, uykudan uyanmasınlar. Ölümü inkâr ederlerse, uykuları geldiğinde, uyumasınlar. Bunun için denilmiştir. "Mevt-i asğar (küçük ölüm) mevt-i ekber (büyük ölüm) için, haşr-i asğar (küçük dirilme) haşr-i ekber (büyük dirilme) içindir".

Bir kul, Rabbu'l-âlemine ne kadar tenezzül (itaat ederse) eder ve onun için olursa Rabbu'l-âlemin hazretleride o kuluna o kadar tenezzül eder, onun için olur.

Harun Reşid, halifeliği zamanında zatın biri vefat eder. Ğassal (Yıkayıcı) ğasil ederken (yıkarken), ayak damarlarından bir damarın attığını görür. Bu adam henüz vefat etmemiştir demiş, üç gün meyyit halde kalarak dirilmiş Ahvaldan sual ettiklerinde, yedinci kat göğe kadar ruhunu bir melek götürmüş, orada henüz bu adamın ömrü var diye ret edilir.

Huzur-i Peygamberi'de bulundum, etrafında Sıddık-ı A'zam ve Ömerü'l-Faruk Radiyallahu anhüma Hazretleriyle diz dize, karşısında Ömer bin Abdülaziz Hazretleri'nin o kadar şeref-i kurbete mazhar ve muvaffak buyurulduğuna etrafındaki zevata işareten, bunlar hak zamanında hakla hüküm ettiler, lakin bu zat fesat zamanında hak ile hükmetti ziyade kurbiyetine illet (sebep) budur, denildi.

Bundan alınacak hisse fesad-ı ümmet zamanında, emre imtisal (uyarak) sünenat-ı seniye-i Ahmediyeye (s.a.v) tebeiyetin (tabi olmanın) pek büyük olduğudur.

Cenab-ı Hakk'ın, mü'minlere üç türlü velayeti vardır. Avam mü'minine rahmet, havasa nusret (yardım), ehassa müşahede (görme) ve kurbet (yakınlık).

Rahmetle olan velayeti yalnız ibadet-i zahire ve suriye tevfikatıyla, nusretle olanın velayeti; şeriatla amele tevfikten, sonra batınlarıyla da meşgul ederek zikir, fikir, muhabbet-i mevla ile bulunarak, ahlakullah ile tahallük, tecelliy-i kalbe ve tezkiye-i nefse muvaffakiyetle, müşahede ve kurbiyetle olanın velayeti, ashabına zahiren ve batınen a'mal-ı saliheye tevfik, ahlakullah ile tahalluk ve tamamen tahakkuk, tezkiye-i nefis ve tasfiye-i ruh ve huzur-i daim, zikr-i muttasıl erbabından bulunarak, varlıklarından bil-külliye kurtularak, Hak varlığına ulaşan ve hakla daim ve baki kalan zevat-ı zevil-ihtiramdır.

Muhakkik-i kıram hazeratı, mahlûk, niyette dört kısım olduğunu belirtirler. Bunlar şu şekildedir:

(1) Suret (Görünürde) ve ma'nada (gerçekte) niyetleri dünyaya masruftur. Niyyet-i Su' erbabı, bunlar kâfirlerdir.

(2) Surette ahiret, ma'nada dünyadır. Bunlar niyet-i su' olan münafıklardır.

(3) Suret ve ma'nada niyetleri ahiret olan, niyet-i hüsün erbabı ehl-i ahirettir.

(4) Vücutlarından maksud bizzat mazhar ve muzhir muradullah, ehlullah hezaratıdır. Niyetleri ahsendir, matlub olanlar da bundandır. Ya Rab, bizi emri duyup, en iyisine uyanlardan eyle. Âmin.

İnsan Büyük Bir Maksat için Yaratıldı

"Büyük bir iş için yaratıldınız ve siz ondan gafilsiniz". Hadis-i şerifinde buyuruluyor ki: siz emr-i azim için yaratıldınız. Hâlbuki siz ondan gafilsiniz diye her gün bir melek nida ettiği ihbar buyuruluyor.

Heva (nefsin istek ve arzuları) dört şeyden gelir. Peygamber Efendimiz (s.a.v) bu şekilde buyurmuşlar. Allah'tan, melaikeden, nefisten ve şeytandan gelir.

Rabbül-âlemin hazretlerinden gelen, kurubat (yakınlık), maarif, esrar, hakaik (hakikatler), mühabbet ve tezkiye-i nefse aittir. Melaikeden gelen; ibadat, taat, hayrat ve hesanata aittir. Nefisten gelen ısrardır. Şeytandan gelen telvin üzeredir. Salik gerektir ki: kalbi bir hale getire ki; uğrunun ayağı ondan kesile. Anla ve ehl-i huzur ol.

Emraz-ı kalbe (Kalp hastalıklarına), devay-ı a'zam (büyük deva) arif-i billah olan zevat-ı zişanın sohbetidir. Ve o sohbet-i celileye mülazemettir (devam etmektir). Zira mürid, mülazım-ı sohbet-i mürşidin, ciddi talip olduğunu ve sadıklardan olduğunu görür, himmet-i nazar ve dil-i mürşid, mürid canibine teveccüh eder. Mürid, müteveccih olduğu gibi, işi görülmeye başlar. Zinnun-i Mısri Hazretleri; saat-ı yesirede kalbin, gönlün mâsivâdan boşalarak, huzurullahda bulunması, ins ve cinnin ameline bedeldir, müssavidir demiştir.

"Heva ile Hüda, siva (Allah'tan başka her şey) ile Mevla, bir yerde bulunmaz". "Sür, çıkar ağyarı (yabancıları) dilden (gönülden), ta tecelli ide hak".

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz'in emr-i hümayunlarıyla, ashab ve muhacirin ikişer ikişer kardeş olurlar. Bu sırr-ı müahat (kardeşlik sırrı), bu ümmetten kesilmez. Bu sırr-ı müahet, hübb-ü fillah zuhurunda, kişi âlem-i zata ulaşır.

Âlem-i zata vusuldan sonra, âlem-i itlaka dühul müyesser olur. Âlem-i ıtlaktan sonra kişi, ehl-i temkin olur. Sır tasfiye bulursa tecelli-i sıfata, mazhar düşer ve tecelli-i sıfattan sonra, tecelli-i zat zuhur eder. Tecelli-i zatın. O şems-i hakikatın işrakı (doğuşu) âlem-i ahfadır (gizli alemdir).

Yâsîn-i Şerif suresinde (Yâsîn: 38): *"Güneş de kendi yörüngesinde akıp gitmektedir. Bu, mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen Allah'ın takdiri (düzenlemesi)dir"* buyruluyor. Bu sırra işarettir. Bu da, Aziz ve Âlimin takdiriyledir. O Aziz buna mustaid (anlayışlı) ve kabil ve kim bu sırra talib-i sadık bulunduğuna âlimdir.

"Amellerin Allah'a en sevimlisi nefsi yorandır. Amellerin en afdalı sürekli terk edilmeden yapılanıdır". Bu ilm-i kalptir.

Peygamberimiz (s.a.v) Efendimiz haber veriyor. En büyük günah ucubtur, diye. Ucub (kendini beğenme, kibir) üç şeyden gelir: (1) İlim, (2) Taat ve (3) Nesepten gelir. Zenginlikten gelirse de o kadar olmadığı, emir buyrulmuştur. El-hâsıl, Allah ile olmak, kâffe-i saadeti (mutluluğun bütünü) cami'dir. Umum mehalik (tehlikeler) ve afatı (afetleri) dafi'dir (savuşturandır).

Ebu Hasan Harakani Hazretleri'ne, sıdk'tan sual etmişler. Şöyle cevap vermiştir: Sıdk (doğruluk) gönülden gelendir, gerek akval (sözler), ahval (haller), ahlak, maarif (marifetler) gönülden çıka, huzur-u kalple ola, sadık o kimsedir, buyurmuştur.

Muhammed Parisa Hazretleri, ilm-i huzur son nefesinde nasıl bulunursa öyle olmak gerekiyor diyor. Yani gönül hakkın ğayrı olanı; avaik (engeller), alaik (ilgiler) ve halaikten (yaratılmışlardan) kesilerek sırf ve münhasıran (sadece) Allah (c.c) ile olmalı diye tarif ve emir buyurmuşlar. Şah Dahlevi Hazretleri, pek çok meşayıh dolaştıktan sonra Muhammed Mazhar Can-ı Canan Hazretleri'ne varıp, gönül tatmak ve arzu-hal ettiğinde; cevaben: Bizim bu işimiz, tuzsuz taş yalamaya benzer. Pek çok ahval ve ezvak (zevkler) ve şevka (istekler) malik meşayıh var, siz onlara gidiniz demiş. O da Efendim ben tuzsuz taş yalamaya razıyım diyerek gitmemiş.

Aleyhissalatü vesselam Efendimiz Hazretleri: "Hangi gün ki; benim Rabbül-âlemin Hazretlerine kurbiyet ve marifetimi mucib ve ilmimi artırmazsa; o günün güneşi benim üzerime, hayırlı doğmaz" buyurmuşlar.

Zahir kuvvetlendikçe, batın kesb-i da'f eder (zayıflar). Batın kuvvetlenirse; zahir zayıf olur. Bunun için zahir zayıf ve zebun olması için, batın kesb-i ruhaniyet etmelidir ki; âlem-i ğaybten mütalay-ı emirde muvaffak ola. Bunun için muhakkak ve mutlak ve vuslat buluncaya kadar, her surette mücahede-i nefse işaret buyurulduğu unutulmamalıdır. En büyüğü hak yolunda cihad, Allah ile olmaktır. Bunun da takarrürü, tahakkuku, vesail (vesileler) ve levazımına (lüzumlu şeyler) teşebbüsle, sebat ve devamı elzemdir.

Şeyh olan zatta şu üç şeyin fazlasıyla bulunması lazımdır. Onlarda; enbiyanın ilmi,ümeranın (yöneticilerin) siyaseti, ettibbanın (doktorların) tedbiridir.

Hz. İbrahim (a.s) çok ağlarmış, ah u emin edermiş. Cenab-ı Hak; Ya İbrahim neden o kadar ağlıyorsun? Cevaben: Ya Rab, babam Hz. Âdem (a.s)'a yaptığını gördüm, onun için senin mekrinden emin olamıyorum, korkuyorum. Cenab-ı Hak evet, benim mekrimden emin olmak olmaz. Sevgiliden ufak bir şey, dosta büyük ve ağır gelir. Ah!

Hz. Ali (k.v) Efendimiz Hazretleri, Hz. Sıddık Hazretleri'ne (r.a): Ya Sıddık, siz ne yaptınız ki, bizim cümlemizi sebkat ettiniz (geçtiniz)? Sıddık-ı Ekber Hazretleri: Ya Ali, sizleri beş şeyle sebkat ettim (geçtim). Bunlar şöyledir:

(1) Bu mahlûka bakmadım, kimisi dünyayı kimisi ukbayı talib etti, ben Mevla'ya talip oldum.

(2) Emr-i dünya, emr-i ukba içtima ettikçe ben Mevla cihetine aid olan emri ihtiyar ettim.

(3) İslam ile şereflendikten sonra, karnım acıkarak iştiha ile (iştahla) yemek yemedim.

(4) Kana, kana muhabbet-i ilahi ve mearif-i rabbani benim susuzluğumu giderdi ki kana kana su içmedim.

(5) Efendimiz Aleyhissalatü vesselam'ın sohbet-i celilesinden, bir an ayrılmadım. Sohbetimi güzel ettim, buyurmuşlar.

İnsan ne ile meşgul olur, neyi severse Cenab-ı Hak o şeyle insanı müptela kılar. Hakkın ğayrini (başkasını) sevmek ve ona iltifat etmek; vebal ve azap olur.

"Hak ile tenha kal derd ile de Allah.
Ya enisel-kalb, Ya hu, Ya Allah".

"Rahatı cennette iste, dar-ı mihnettir burası.
Rahat-ı cennet, mihnet-i dünya ile bulunur".

Zatın biri; otuz sene havfullah (Allah korkusu) tarıkiyle Kur'an okudum, kalbimi bulamadım. Ba'dehu, bir müddette reca tarikiyle (ümidiyle) tilavet-i Kur'an'a müdavim oldum, yine kalbimi bulamadım. Nihayette, Allah'tan ğayriyi kalbimden ihraç ile onunla hazır olarak okumaya dikkat ettiğimde, kalbimi buldum, diyor.

İnsanlar dört kısımdır: (1) Hayvani, (2) Şeytani, (3) Meleki ve (4) Rabbanidir. Şehavet ve nefsin arzularına tabi olanlar hayvani; hile, hud'a vesaire sıfat-ı şeytan'i. Meleki olanlar bir dereceye kadar hüsün olan amele muvaffak buyururlar. Meleki olanlar, nefislerinden kurtularak, hak ile kaim ve daim olurlarsa rabbani olurlar.

Bir kişi, Allah katında kendi kadrini bilmek istiyorsa; kalbinde Allah'ın kadrine baksın. Eğer kalbinde Allah'ın huzur-u daimi ve ta'zimi, muhabbet, iclal ve mehabet üzere huzur bulunursa; ne a'la, ne güzel. Eğer aksi mevcutsa!!!Anla düşün.

Ahmed Rüfai Hazretleri'nin talebi üzerine, Şeyh Abdül-Melik Harmati Hazretleri'nin vasiyeti şöyledir: "Mültefit (iltifat eden) vasıl olamaz. Müşekkik (şüpheci) felah bulamaz, Nefsini muksir (kusurlu) görmeyen, ebeden noksandan kurtulamaz".

"Ümmetimin velileri, Cennete (aslında) namaz, oruç ve sadaka çokluğu sebebiyle değil, Allah´ın rahmetiyle, nefislerindeki cömertlik hasletiyle ve temiz kalplilikleriyle girerler". Sadaka resullulah (s.a.v).

Kibar-ı evliyadan bir zat, birçok seneler, dört şey aradık, akıbet dört şeyde bulduk. Onlarda: Allah'ın rızasını; taatta (itaatte), geçim genişliğini; salat-ı dühada (kuşluk namazında), selamet-i dini; muhafazay-ı lisanda, tevkiri (hürmeti): salat-ı leylde bulduk.

Mü'min, Cibal-ı rasiyat (yere kazıklar gibi sağlam çakılmış yüksek dağlar) gibidir. Büyük dağlarda, dört alamet vardır. Onları hiçbir sıcak eritemez; hiçbir soğuk donduramaz; hiçbir sel alıp götüremez ve hiçbir fırtına yerinden oynatamaz!

Eğer bir mü'min; bir kişiden ihsan görürse, Rabbini unutmak suretiyle, gönülden ona meyil etmez. Zahirde teşekkür etse de olanı, Rabbinden bilir. Birinin isaetiyle (kötülük etmesiyle), aynı şekilde ona kötülük etmeyerek, Hakla sabır gösterir. Hevasına tabi ve dünyaya meyl ile Hakla olmaktan ve dindeki sebat ve ciddi metanetinden asla geri durmaz.

İmam-ı Malik Hazretleri'ne otuz üç mesele sorulmuş. İkisine cevap vererek, otuz bir meseleye cevap vermemiştir. Sail (soru soran) der ki: Efendim siz imamsınız, bana sorarlarsa onlara ne söyleyeyim? İmam Malik bilmiyor, deyiniz. Allah Teâlâ (c.c) ondan razı olsun.

Bilmediğini Bilmek, İlimdir

Bazı muhakkikin hazeratı: "Sen iki rekât namaz kılmakla mı, namazı ihtiyar edersin?", söylemişlerdir. Bunda, emr-i rıza ve murad-ı ilahi var. Diğerinde hazz-ı nefis ve arzuyu mahlûk hâsıldır. Nazar eyle ki tahkik, evliya nicedir ve kadri ne yücedir.

Makam-ı nefiste bir haseneye on hasene. Nefisten kurtulunca; niyet ve huzura göre yüz, üç yüz ta yedi yüz, biğayri hesab (hesapsız) ecir verilir.

Bir seyyieye (günaha), ceza olarak bir seyyie olduğunun hükmü, o seyyieyi yalnız nefis işlediğindendir.

Bayazid-i Bestami Hazretleri'ne sual etmişler: Sünnet nedir, farz nedir? Cevaben, "sünnet dünyadan i'raz (yüz çevirme), farz Hazret-i Allah'a ikbal (yönelme) ile O'na layık olmaktır", buyurmuştur.

Kur'an-ı Azimuşşan'ın (Şan ve şerefi büyük olan Kur'an) hülasası gönlün mâsivâdan külliyen i'razı ile Hazreti Allah'a ikbal, muhabbetnameyi zatiyesini bulmaktır.

Sırr-ı hilkat (Yaratılış gayesi); icad-ı Âdem ve illet-i ğaye ve vücuddan, Hakkı bilinmek, bulmak ve buldurmaktır.

Hoca Alaeddin Attar Hazretleri, bir ashabıyla kabr-i Hoca Büzürgü ziyaret anında murakabede bulunur.

Gayet azim bir hayma kapusunda Hz. Şah Efendimiz görünür. Şah müşarun ileyh siz durunuz, ben şimdi gelirim diye çadıra girer. Biraz sonra, kemal-ı beşaşetle (tam bir güler yüzlülükle) avdet buyurup (geri dönmesi), benim bu sevincim Efendimiz (s.a.v) Hazretleri beni, bazı şeylerle tebşir buyurdu. Hoca Alaeddin Hazretleri isticvabında (cevabında), evet benim kabrimin yüz fersah kadar etrafında medfun (defnedilmiş) ve sizin kırk fersah kıyamete kadar bu tarikatta bulunan en bayağı bir müridin kabrinin bir fersah etrafında medfun bulunan ümmete şefaat etmekle tebşir buyurdular. Kaddesellahu esrarehüm, Elhamdü lillah sümme elhamdü lillah.

Sünnet-i seniyyeyi ihya ve muhafaza eden zata, dört haslet ihsan buyurulur. Hadis-i şerifle sabittir. Evliyanın kalbinde ona muhabbet olur. Rızık genişliğine nail olur. Dinde mu'temet (güvenilir) olur. Füsaka (Fasıklar) ondan korku duyar. Sohbet-in şerait-i azim ve erkân-ı mahsusesindedir ki hem söyleyen ve hem dinleyenler; yekdiğerlerini, birbirlerini muhabbet tarikıyle, fani, yok bileler, böyle olalar. Ta ki; sohbetin sırrı ve tesiri zuhur ede ve illa olmaz!

Ey kemend-i ğurbette olan esir
Vuslat-ı ahbaba ermek vaktidir.
Ey bu ilde çaresiz kalan fakir.
Defter-i hicranı dürmek vaktidir.

Su gibi âşık olup çağlar isen.
Dağ-ı ğamla ciğerin dağlar isen.
Âşık olup kanlı yaş ağlar isen.
Ol cemaullahı görmek vaktidir.

Pişeeyle kendine hak aşkını.
Yar edin sana demadem şevkini.
Sende bul cennet-i adin zevkini
O safayı şimdi sürmek vaktidir.

Ya şehid ol aşıka, Ya sadık ol.
Rüyet-i didar-ı Yara layık ol.
Bülbül-u gülzar aşk-ı halik ol
Hak gele, ey hakkı dermek vaktidir.

Zillet, İnkisar, Fakr ve Yokluk

Kümmelin (kâmiller), evliyaullah buyurmuşlar ki: Biz her yoldan, her kapıdan Cenab-ı Hakk'a gitmek istedik, o yolları gayet müşkül ve güç, ehalisi çok, gitmek mümkün olmadı. Ancak bir kapıdan gittik, o yol gayet yakın ve kolay, ehli ender (az). Bize buradan kapı açıldı ki; o da; zillet, inkisar (kırılma), fakr (yoksulluk) ve yokluk kapısı idi. Kuddise esrarehüm.

Tavsiye-i Mürşid-i a'zam, saliklerin üç vakitte huzura çok dikkat etmeleri emir olunur. "Yemek yerken, konuşurken, yatar kalkarken". Bu nisbet, tekarrur ve temekkün edince (karar verilip yerleşince) kulun Mevla'sından ve Cenab-ı Hakk'ın kulundan uzak olmadığı anlaşılır. Perhiz, devadan a'ladır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyurur: "Sizden biriniz mü'min olamaz; ta ki onun hevası, benim taraf-ı bariden getirdiğime tabi olmadıkça".

Huzur, gaflet ikisi de nimettir. Bu ikisinin de ehli olmazsa dünya dönmez.

Bu hadise bir Evliyaullahtan nakledilmiştir. Zat-ı müşarün-ileyh bir cami-i şerifte bulunduğunda, Abdurrezzak namında bir vaiz vaaz ediyormuş. Bir genç de mürakıb (sessizce kalbine yönelmiş) bir halde bulunurmuş. Hızır aleyhisselam genci kaldırarak kalk, Abdurrezzak'ın va'zını dinle dediğinde; Rezzakın va'zını dinleyen Abdurrezzakın va'zından müstağni olur. Hızır (a.s) böyle olduğunu nerden bildin? Genç bilatereddüd (tereddütsüz) şimdi senin Hızır olduğunu halkla söyleyeyim mi, der. Hızır (a.s) hemen oradan ayrılır. Hızır (a.s): Ya Rab, benim defterimde olan senin o kadar çok veli kulun var, fakat bu gencin ismi benim defterimde yok, diye arz-ı hal eder. Senin defterinde beni sevenlerin ismi var. Benim sevdiklerimin ismi defterinde yok. Senin defterine sığmaz, diye irade buyurulmuşlar. Bu emir ve hikâyeden sonra gence bak buyuruldu.

Cenab-ı Hak, Rabbül-âlemin Hazretleri hiçbir veçhiyle taalluka (gönlünü başka şeye bağlamaya) razı olmaz. Zira kulun bir şeye taalluku hakikat-ı insaniyenin kendisine ulaşmasına netice vermediğindendir. Herkes neye taalluk ederse mercii o şeye olur.

"Allah'ı unutan, bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. İşte onlar gerçekten yoldan çıkmışlardır." (Haşr: 19)

"Allah hiçbir insanın içine iki kalp koymamıştır." (Ahzâb: 4)

"O gün ne mal fayda verir ne de evlât. Ancak Allah'a kalb-i selim (temiz bir kalp ile gelenler) o günde (kurtuluşa erer)." (Şuârâ: 88 ve 89)

Rabbül-âlemin Hazretleri'nin yukarıdaki bu ayetleri, Allah Teâlâ'nın taalluka razı olmadığının delilidirler.

Ayet-i takva (takva belirtisi)odur ki: İyilik etmek, iyilik eden kişinin içi, dışı nur olur. Bu iyilikten kurtulup da, onu bilenin de tasını çınlatmaya, yani i'lan ve ifşa etmeğe lüzum yoktur.

Abd, gerekir ki; Rabb-ı mutlak bile, bula, rabb-ı mükayedle kalmak noksandır.

Cennette, ehl-i cennete olacak, tecelliy-i ilahiyeyi kabul etmeyerek inkâr ederler, sonra zanlarına göre tecelliyi kabul ederler. Hadis-i şerifle sabittir. Arif-i billah olanlar, tecellileri her yüzden kabul ederler. Yani bir şeyle mukayyed değil, mutlak olarak, kabul ederler.

Allah (c.c.) ile olmak lazımdır. İbtila üç şeyden biri için olur. Evvelkisi: "Kul Allah'ı sevince, Allah onu ibtila (bir şeye düşkünlük ile) ile dener, sabreder, Allah'tan bilirse Allah (c.c) onu seçer". Hadis-i şerif-i alisine muvafakaten, Ya tekfir-i zünub (günahları örtme), yahut kendisine döndürmek için, kul mübtela olur. Hakikaten her üçü de mahz-ı rahmettir (tam bir rahmettir). Eğer abd (kul), anlar bilir, kulluğunda kaim, daim olursa tamamdır. Aksi halde, kendisine dönülmediği takdir de; ibtila (bir şeye düşkün olma) ğadab-ı ilahiyeye tahavvül ederek (düşünerek), helak olması muhakkaktır.

Hadis-i şerif meali: "Beş şey vardır ki; onlar cehennem ehlidirler, onları kurtarma da olmaz. Cenab-ı Hakk'a şirk etmek, komşunun eşi ile zina etmek, ezan okunduğunda icabet etmemek, te'hir-i salat etmek, anne babaya karşı kötü ve saygısız davranmak, ihvanına bir vesileyle zulüm etmek ve adil olmayan hükumete teslim etmek" buyurulmuştur.

Adat-ı mahlûktandır ki; bir adama ikram, ihsan etmek isterlerse, o zâtı kendi hizmetlerinde, isti'mal ederler (kullanırlar). Lakin o zevat-ı ali-şan Kendi cemal, visal, huzur ve kurbet ni'metini ihsan buyurmak murad buyurur. O zevatı da hıdemat ve hususat-ı zatiyesinde isti'mal ederek huzurunda bulundurur. Ta ki, bu da vuslat-ı bi behaye, behane ola. Allah, Allah…

Ey benim canım sen iyi fehm eyle (anla), malikül-mülk olan Rabbül-âlemin Hazretleri'nin sünnet-i kadime-i ilahisi bu veçhiyledir.

İbadat ve taat-ı zahirede istimal olunanlara, cennet ve nimetleri; gönülleri ve iç yüzleriyle Rab'leriyle meşgul olanlara da; ni'meti cemal ve visal, huzur, Hazret-i Rabbi Zü'l-Celâl'dan ve ikramdandır. Bir cemaatta, adamlar içerisinde kimin etvar ve ahvalında (tutum ve davranışları) daha ziyade rusuh (sağlam), sabat ve metaneti varsa, diğerlerinin kalplerini kendine celb ve cezbeder.

Bir arif-i billah, lisan-ı farisi üzere buyurur ki: kıyamet günü Cenab-ı Hak: "Bugün mülk kimin" buyurduğu vakit, bende gönlümün bir köşesinden onun izniyle, onun derdiyle bir kapı açarak, büyük kıyameti ben koparır:

"Bugün mülk kimin?" derim. Benim mülkümde öyle kadir, muktedir olan, Mevlay-ı Zü'l-Celâl Hazretleri var, onun mülkünde benim gibi aciz zayıflar var. Ben daha niçin "Mülk kimin?" demeyeyim, diyor.

Akıllı Olan Kimdir?

Bir hadis-i nebevide, akıldan sual etmişler: "Akil o kimsedir ki; nefsine galip olur. Ölümden sonrası için amel eder. Aciz de o kimsedir ki; ölümden sonrası için amel etmeyerek, Rabbim beni mağfiret buyurur diye kuru temennide bulunur" buyurulmuştur. Peygamber Efendimiz'e "Mü'minlerin hangisi daha akıllıdır" diye sorulduğunda: *"Ölümü en çok hatırlayanları ve ölümden sonrası için en güzel şekilde hazırlananları. İşte onlar en akıllı olanlardır"* diyerek cevap vermiştir (İM4259 İbn Mace, Zühd, 31).

Terk-i edeple müptela olan, terk-i sünnetle; terk-i sünnetle müptela olan, terk-i vacible; terk-i vacible müptela olan terk-i farzla; terk-i farz ile müptela olan istihkâr-ı şer'le (şeriatı küçümsemek), neuzubillah bu da küfrü neticelendirir. Onun için edebe gayet riayetle bazı mübahatı da terk lazımdır ki nefis külliyen ümidini kese!

Sahib-i iman ve islam, hakiki yola, makam-ı a'lay-ı intihay-ı ibadetinde kaim ola. Taleb-i ilim her müslim ve müslimeye farzdır.

Farz olan ilim üçtür. Bunlar:

(1) Ehl-i sünnet vel cemaat i'tikadı ilmini öğrenmek, o i'tikad üzere bulunmaktır ki; Hazret-i Allah'ın varlığına, birliğine, sıfat-ı zatiye ve subutiyesine ilim hâsıl ederek, o suretle inana. Allah Teâlâ'yı layık olmayan sıfatlardan tenzih ede, layık olmayan sıfatları isnad etmeye. İmanın şartı olan altı şeye de yani "Amentü billah" ilaahiri bilerek tasdik ede, bunların zıddından ictinab ede. Mesela bir mümin Cenab-ı Hakk'ın Âlim olduğunu bilmese ve i'tikad etmese kâfir olur.

(2) İslam ilmini bilmektir. Yani evamir-i ilahiyenin zahire müteallık olan; namaz, oruç, hac, zekât ve muamelattan fıkh-ı şerif ki; alış, veriş, nikâh, talak vesaire ilmini öğrenmek ve o suretle amel etmek lazımdır. Ta ki nikâhı gitmeye. Bilmezse, zina eder, elfaz-ı küfrü de bilmek lazımdır ki imanı gitmeye. Diğerlerini de buna kıyasla.

(3) Ehem ve elzem, hiçbir zaman farziyeti layıkıyle eda olunamayan; ilm-i kalptir. Bu ilm-i kalple ziyade tavaggul (sürekli uğraşma) lazımdır. Zira kişi: İslam ve iman-ı hakiki bu ilim-i kalple vukuf, tahalluk ve tahakkuk ile olur.

Ah, Ah… Ne ola, bu âlem-i dil, iştiğalat ve taallukat-ı kevneyn ve halka taalluk eden ulumun cümlesinden fariğ ola ve o yar-ı vara, o aşınay-ı kadime mukabil durarak, onunla hazır ola ve ilmini o hayy la yemuttan ala. Ah, ah….

Sohbette, sır sözlerini en ziyade anlamaya dikkat ve i'tina etmekle, tavsiye buyurulduğunun hikmeti: Allah-u a'lem, devam ve kıyam-ı âlem, ehl-i sırladır.

Sırrı anlamak ve anladığı gibi de, tahakkukuna himmet etmek, sahib-i sır olmaktır ki; âlem ve devaran bu yüzdendir.

Ehl-i sır ve hakikat tükendiği anda, kıyamet-i kübra olur. Nefsin hevaları zahir ve batın olmak üzere iki türlüdür. Zahire mütaallik (bağlı) heva, hübb-ü cah (makam sevgisi), hübb-ü mal, güzel yemek sevgisi, güzel giyinmek sevgisi, huzuzat-ı nefsaniye (nefsin hoşlandığı şeyler, zevkler, hazlar) vesaire. Bu gibi vücuda mütaallık eşyadır.

Hevay-ı batın ise; hususiyet-i beynennas, temenniy-i zuhur, büyüklük, keşif ve keramete meyil gibi varlık ve ikiliğe dair temenniyat ve iştiğalattır. Batini hevadan, âlem-i zata, makam-ı ayne vusul buluncaya kadar, kurtulmak yoktur.

Bir salik, hüzün ile bir anda kazanacağını, hüzünsüz bir senede ve daha çok vakitte kazanamaz. Hüzün gayet hoş ve mübarektir.

"Aşk ve aşkın harareti kalbimi yaktı, ah"

Abdülhalik Gücdüvani Hazretleri'nin sohbetine, hırka ve post giymiş bir genç gelir. Biraz sonra der ki: Cenab-ı Peygamber: "Mü'minin ferasetinden Allah'a sığının, çünkü o Allah'ın nuruyla bakar, görür". Abdülhalik Gücdüvani Hazretleri buyurur ki: Belindeki zünnarı (papaz kuşağını) çöz, her ne kadar olmadığını söylese de, kalkıp çözerler.

O adam iman ve islamı kabul eder. Hz. Şeyh cemaate hitaben, biz de enaniyet zünnarını çözelim, buyurur. Cemaate bir heyecan gelir, tecdid-i biat ederler. "Vahdet topu, meydana atılmıştır, gelen yoktur".

Hz. Musa (a.s) bir gün: "Ya Rabbi bu mahlûku yaratan sensin, bir kısmını cehenneme, bir kısmını cennete, idhal buyurursun (sokarsın), bunun hikmeti nedir" der. Cenab-ı Hak, Ya Musa ziraat yap ve gel buyurur. Hz. Musa (a.s) buğday eker. Nihayet harmanda hasılatı çıkarır. Buğdayı ayırır, saman vesaireyi bırakır. Tekrar münacaatta, arz eder. Böyle yaptığını kimden öğrendiği sorusuna: Ya Rab, sen bildirdin, ta'lim buyurdun (öğrettin). Cenab-ı Hak buyurdu ki: Ya Musa, buğdayı samandan nasıl ayırdın! Tefrik olundu ise, benim zatıma talib olanlarla, olmayanları da böyle ayırırım. Emrimi tutanlarla, tutmayanlar bir değildir. Ya Rab bizi ehl-i huzur eyle. Amin.

İnd-i İlahide; bir gün dünya, bir gün ahirettir. Bir günlük dünya, yevm-i munkati'dir. "Dünya bir saattir, onu taata kullan".

İnsan ve akıllı mü'min, bu az zamanda, vazife-i ubudiyetini bile, Mevla ile ola. Yetmiş yıllık bir ömrün bir kısmı hengâm-ı sabavet (çocukluk zamanı), bir kısmı dünya meşguliyeti, bir kısmı nefsin heva ve şehevatıyla, bir kısmı hüzün ve elemle geçtiği düşünülürse; acaba kul, Rabbinin zahir ve batın emirlerini ne zaman ifa edecek? İnsaf edelim!

Kulun matlubu olan murad-ı ilahiyesi gelecek, heyhatın o gün ki âlem-i batındır ve âlem-i ebedidir, mahallı mükâfat ve mücazattır. "O günde kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden, evladından firar edecek". "O gün ne mal fayda verir, ne de evlât. Ancak kalb-i selim (tertemiz bir kalple gelenler müstesna".

İyi düşünelim, ne yaptığımızı, ne kazandığımızı iyi bilelim. Ona göre tedarikimize bakalım!

Gelmişiz dünya değirmenine, nöbet bekleriz. Tane-i ten un olunca, mürğ (kuş)-canı anlarız". Kişi Hak'kı bilmeye geldi cihane. İrade, türlü şey hep bahene".

Şeytanın su üzerinde bir tahtı olup, avenesini (yardımcılarını) oraya toplar. Mahlûkun her birini ifa edecekleri vazifelerini, alırlar ve dağılırlar. Bunların tasallutu (musallatı) en ziyade mü'minleredir. Kendilerine bend ettikleriyle (bağladıkları ile), işleri kalmaz. Akşamüzeri tekrar toplanarak, yardımcılarına ne yaptıklarını sorar. Kimi zina, kimi sirkat (hırsızlık), kimi küfür, kimi şürb-ü hamr (içki), kimisi lehv-ü laib (oyun, eğlence), kimisi gıybet ilahirihi yaptırdıklarını söylerler. Şeytan bunlardan hoşlanmaz, ehemmiyetsiz görür. Biri katil ettirdiğini söyler, bundan biraz ferahlanır. Birisi de; bir erkekle bir kadının arasını bozduğunu söyler, bundan pek memnun olur. Benim arzu ve memnuniyetim bundadır. Çünkü izdivaçla cemiyet olur, bu cemiyetten Cenab-ı Hak memnun olur. Talak ise, mabğuz-u ilahidir. Allah'ın rızası yoktur.

Bu cemiyetten alınacak ders, hakla cem olmaktır. Kulun, Rabbinden fırkatına işaret vardır. Evvelkisi mahbub, ikincisi mebğuzdur. Şeytan der ki: madem sen bu işi işledin, kulu da Mevla'sından ayırırsın, gel senin baş üzerinde yerin var, diye beyan-ı memnuniyet eder. Ya Rab bizi onun şerrinden koru, şerrinden sana sığındık, Allah'ım.

Lokman (a.s) buyurmuş ki: "Ben dört peygambere eriştim. Kitaplarını mütelaa ettim. Sekiz hikmet öğrendim: Bunlar:

(1) Bir haneye girildiği zaman etrafı incelememek.

(2) Hane-i kalbe dühulda da, bir şeye meyil ve iltifat etmemek,

(3) Namazda kalbi muhafaza etmek.

(4) Konuştuğunda dilini muhafaza etmek.

(5) Yürürken önüne bakmak.

(6) Az yemek ve helal yemek.

(7) İki şeyi unutmamak, Cenab-ı Hakk'ı ve ölümü.

(8) İki şeyi de unutmak birincisi, kendisinin halka yaptığı iyiliği, diğeri de halkın kendine yaptığı eza ve cefayı.

Âlem-i ahirete teşrif buyurarak, evliyaullahın cesed-i şerifleri, kabr-i mübareklerinde, haydir. Ruhaniyetlerinden istifade ve istimdad edilebilir. Yardım görülür.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) "Hayatta olup, yürüyen cenaze görmek isteyen Ebu Bekir'e (r.a) baksın" buyurdu. Hz. Sıddık'ın vücudu mübarekleri; kabir mesabesinde idi. İşte insan-ı kâmil de böyledir.

Bir adam, Şam'da gözü bağlı bir zatla karşılaşır. Bir gözünün bağlı olmasının sebebini sorar. O adam der ki; bunun bir sevgilisi vardı, sefere gidiyordu. Teşyi' (yolcu) ederken, bir gözünden yaş gelmemiş onun için ahd edip rü'yetini ta'til etmiştir.

Gencin birisi, bir ihtiyarı döverken, sebebini soranlara şöyle der: Suçu büyük, bana muhabbet dava ediyor, üç gündür gelip beni görmedi, demiş.

Vakta ki; Hz. Süleyman (a.s)'a mülk ve saltanat verildi. İns (İnsanlar), cin (cinler), vuhuş (vahşi hayvanlar), tuyur (kuşlar) tebrik etmek üzere Hz. Süleyman (a.s)'ın huzuruna gelip arz-ı tebrikatta bulundular. Karınca da gelerek (Cenab-ı Hak karıncaya bir lisan bahşeyledi) şöyle söyler: "Cenab-ı Hak, bir kulunu kendinden uzaklaştırırsa, onu nefsi ve dünya ile meşgul eder". Bu büyük bir ma'nadır. İnsana yakışmaz diye nasihatte bulunmuş. Hz. Süleyman (a.s), haşa ki kendisini bir şey meşgul ede! Ancak, bu ümmete ibret olmak üzere bir karıncadan, böyle bu nasihat ifade ediliyor.

Yahya (a.s) şeytana tesadüfle, ellerindeki ip ve bağlardan sual eder. Bana tabi olanları bağlayıp cehenneme çekiyorum, der. İnsanları nefis, heva, dünya ile meşgul ediyorum, demek istiyor. Yahya (a.s): Bana da bir şey yaptın mı, yapabilir misin diye sorar. Şeytan vallahi bir şey yapamadım. Çok yemek yersen vücuduna sıklet gelir, belki bu suretle yol bulurum, der.

Yahya (a.s); vallahi, bundan sonra, tövbe olsun ki, fazla yemek yemeyeceğim. Şeytan da vallahi tövbe olsun ki, ben de bundan sonra âdemoğluna nasihat edeyim, deyip savuşur. Allah Teâlâ şerrinden bizleri korusun. Âmin.

Bahir (deniz), kendi içerisinde barındırdıklarını (balıklar, yengeçler, ahtapotlar, denizanaları, su kaplumbağaları) dışarı atmaz. Bunun nedeni, bu canlılar ölmesinler diyedir. Karada olup da kendine ait olmayanları kabul etmez, dalgalar ile kıyıya vurur. Bu büyük bir ölçüdür. Cenab-ı Hak taraflısı olan ehlüllah'a karışır, onlarla olursa ehl-i batının onu dışarı atmadığı anlaşılır. Yok, nefse, şeytana, dünyaya tabi' olup; hak tarafına meyil etmezse, anlaşılır ki bahri değildir. Allah muhafaza buyura.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) benim hayatım da, mematım da size emanettir. Sahabe-i kiram; Ya Resulallah hayatının emanet olduğu ma'lum, mematın nasıl emanettir? Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyurmuşlar ki: Her cuma ve pazartesi gecesi ümmetimin ameli bana arz olunur. A'mal-ı salihat (iyi amel) ve taatlarını gördükçe hamd ve şükür ederim. Ma'siyetlerini gördükçe afları için istiğfar ederim, buyurmuşlar.

Hz. Ömer (r.a) Efendimiz buyurmuş ki: "Mü'minlerin hayırlısı uyubumu (kusurlarımı) görüp, bana hatırlatandır".

Asr-ı saadette, müslümanların hastalarına bakmak üzere Acemistan'dan bir tabip gönderirler. Bu tabip hayli müddet bekler, müracaat eden olmaz. Huzur-u Peygambere arz eder. Ferman buyururlar ki: Bizim müslümanlar, az yer, az içer, israf etmezler, hasta olmazlar. Tabip takdir eder ve müsaade talebiyle avdet eder.

İbn-i Mesud (r.a) Hazretleri bir gün yaranıyla (arkadaşlarıyla) sahraya çıkar. Biraz yemek pişirirler ve genç bir çobanı da davet ederler. Çoban oruçlu olduğunu söyler. İbn-i Mesud (r.a) Hazretleri, bu sıcakta niçin oruç tutuğunu sorar. Çoban, Allah rızası için diye arz eder. Sonra davarlarından bir tanesini satmasını teklif eder. Çoban, efendisinin olduğunu söyler. İbn-i Mesud (r.a) kurt yedi diye söylemesini söyler. Çoban "Eyne Allah" yani Allah nerde, Allah görüyor, hazır biliyor, diye cevap verir. İbn-i Mesud (r.a) bundan çok memnun olur. Köleyi ve davarları satın alarak; köleyi azat eder, davarları da köleye bağışlar. İbn-i Mesud (r.a) ekseriya bu gencin "Eyne Allah" sözünü tekrar ederlerdi.

İmam Şazili Hazretleri'yle bir zât, hayli müddet müsahib olmuşlarsa da Hz. İmamın gönlü bundan hoşlanmamış. Bir gün, siz benimle niçin müsahabeti ihtiyar ediyorsunuz diye, o adama sormuş. O da halk sizin kimya bildiğinizi

söylüyor, öğrenmeye geldim, İmam evet söyleyen de sen de doğrusunuz. Lakin benim kimyama dayanamaz ve kabul de etmezsiniz. Adam mühabbet ve kabul iddiasında bulunur. Hz. İmam, o halde benim bildiğim kimya, halka nazar etmedim. Allah'ın muradı olmadıkça düşman bana bir zarar veremez, dost da bir menfaate muktedir olamaz. Benim bildiğim kimya budur. Halkı gönlümden çıkardım neticesinde sırrımda bana denildi ki: Ya Şazeli, eğer sen benimle olmak için, bu menfaat ve mazarrat kaydını tarh etmezsen (çıkarmazsan), seni kabul etmem, bunun üzerine bu kaydı da çıkardım, hak için oldum ve burada kaldım. Kimyam budur.

Lakin zan edersem siz buna tahammül edemezsiniz, buyurmuşlar. Hakikaten birkaç gün sonra, o adam kendi işine gitmiş.

Hz. Peygamber (s.a.v) buyurmuşlar ki: "Mahşer günü bir adamın sevap ve günahı vezin olunur (tartılır). Müsavi (eşit) geldiğinde, kulum biraz hasenatın (sevabın) olsa cennete idhal ederdim (sokarım), yoksa cehenneme gidersin. Safları gez kabilenden, akrabandan, bak gör. Bir hasene alabilir misin? Gezer, fakat kimse bir şey vermez. Herkes muhtaç. Herkes kendi derdinde, eli boş avdet eder (geri döner). Ferman buyurulur ki: Dünyada iken, hiç mi benim için bir sevdiğin yok. Hatırına dostu olduğu gelir, ona gider. O adam verir. Hasene aldığını, gelip arz edince Cenab-ı Allah (c.c); Allah için olan muhabbetlerinden ve vefalarından razı olur, af buyurup, her ikisini de cennete idhal eder.

İmam Gazali Hazretleri buyurmuşlar ki: Şu birkaç şey mü'minlere çok gereklidir:

- Bir mürşid-i kâmil,
- Bir mürebbi-i hakiki,
- Bu olmazsa Allah için sadık bir dost,
- Bu da olmazsa küffarın ve düşmanlarının kendi hakkındaki sözlerine dikkat ede.

Ta ki uyub (ayıplarını) ve kusurlarını anlaya tövbe ile tekâmül ede, bu da olmazsa, halkın işine nazar ede, nefsinin hoş gördüğünü kabul etmeye, hoş görmediğini kabul ede.

Zatın biri diyor ki: memleketimize bir âlim geldi. Va'za başladı gayet mütekellim, vaiz bir kişiydi. Esnay-ı vaz'ında, kimin hatırına ne gelirse gelsin bana söyleyin dedi. Bana kalbimden denildi ki: Bu zat Yahudi'dir. Her ne kadar kalbime olmaz diye ısrar ettiysem de, kalbim de bana ısrar etti. Nihayet bu zata sen Yahudi'sin dedim. O adam da değilim dedi ve şöyle devam etti:

İlmimi ve va'zımı görmüyor musun? Ben yine de sen Yahudi'sin demeye ısrar ettim. O adam şahadet getirerek kürsüden indi ve yanıma geldi. Ben bu kisve ve ilimde olduğum halde, Yahudi olduğumu nasıl bildin, diye sordu. Biz mü'miniz, kalbimiz yalan söylemez. Kalbime müracaat ettim, Yahudiliğine hüküm etti ve dedim.

O kişiye bu ne haldir diye sordum? Dedi ki: Ben Yahudi âlimlerinden idim, Yahudiliğin batıl olduğunu anladım, diğer edyanı (dinleri) tedkik ettim (inceledim), hilaf olduğunu öğrendim Nihayet islam dini kalmıştı, onu da tahsil ettim öğrendim. Hakikatı anlamak üzere geldim. Bu dinin hak olduğunu ve kalbinizin doğruluğunu anladım, elhamdülillah dini islamı kabul ettim, demiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) âlem-i ahirete teşriflerinde yer ağlamış, bir daha bana peyğamber ayağı basmaz, rahmet-i ilahiden mahrum kaldım diye feryad eylemiş, Cenab-ı Hak buyurmuş ki: Peygamberimin varis-i ekmelini gönderirim, yine feyiz, bereket ve rahmetimi inzal ederim. Onun kitap ve sünneti kıyamete kadar bakidir.

İnsanlara Akılları ölçüsünde Söz Söyleyiniz

Kutbuddin Şarani Hazretleri buyurmuş ki: "Bize inam ve ihsan ilahidendir. Mahlûkun her bireylerinin tabına (huyuna), meşrebine göre söyler ve ilaç eyleriz".

Bir gün bir âlime tesadüf ettim. Adamın biri hamamda dizinden örtüsünü azıcık açmıştı. Âlim bu adamın yanına giderek, elfaz-ı ğalize (ağır sözler) ile tektir etti (kötüledi). O adam da işte tamam, o zaman açıyorum. Ne yapacaksın diye, keşf-i avret etti. O adamın tabına uygun yumuşak söyleseydi, o hal olmazdı, buyurmuşlar.

Muhyiddin A'rabi Hazretleri buyururlar: "Bir mü'min ğayb suyu ile abdest almadıkça, namazı huzurla kılamaz. Abdestsiz, namaz kılınamadığı gibi, bu da ma-ı mühabbet ve fuyuzat-ı ilahinin bulunmasıyla olur. Gönül, o sultana karşı bulundukça, bu da hâsıl olur.

Vaktaki Nuh (a.s) kavmini gemiye davet eyledi. Kabul eden seksen kişi oldu. Oğlu Kenan'a da girmesini teklif etti. Ben, kendimi kurtarırım diyerek muhalefet etti. Dağ başına çıktı, bir yer kazarak, kapısını muhkem yaptı (sıkı sıkı kapattı). Tufan zuhuriyle halaik (mahlûkat) helak oldu. Cenab-ı Hak, o çukurda ona idrar vermiş, onu idrar ile o çukurda boğdurmuştur. İşte nefis, Kenan gibidir, Hakkı kabul etmez. Ruh, Nuh (a.s) gibidir.

Ruhun davetini, yani Sefine-i Şeriat deniz olup, Cenab-ı Hakk'a layık olmak hususunda, emrini tutması lazım olduğundan, onun tezkiye ve ıslahı icap eder. Nefis ve şeytandan, katiyen emniyet caiz olmaz. Çünkü her mertebenin bir şeytanı vardır.

Nuh (a.s) sefineye (gemiye), halayık (yaratılmış şeyler) dâhil oldukları vakit, bir ihtiyara denk gelir. Kim olduğunu ve kimin emriyle gemiye bindiğini sorar. O da şöyle cevap verir: Ben bu sefineye bindim ki; halkın suretleri seninle, siretleri (iç halleri) benimle olsun. Nuh (a.s.) bunun şeytan olduğunu hemen anlar. Şeytan der ki: Bu halayıkı beş suretle aldatırım. İkisini söylemem, ancak üçünü söylerim. Cenab-ı Hak vahiy buyurur ki, üçü kendine olsun, ikisini söylesin. Nuh (a.s.) ikisini söyle, üçünü söyleme, der. Şeytan der ki biri; hased, diğeri hırs ve tema'dır. Çünkü ben bunlar yüzünden bu hale giriftar oldum. Onun için, ben de halaiki bu suretle iğfal ederim.

Cüneyd-i Bağdadi Hazretleri'ne birisi; bir köpeği göstererek, bu mu iyidir, yoksa siz mi? Buyurmuşlar ki: Eğer Cenab-ı Hak lütuf eder cennete koyarsa ben iyiyim, yoksa o benden iyidir.

Yahudi'nin biri Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimize gelerek, namaz mü'minleri hevadan beri eyler, namaz kıldıkları halde yine gönülleri meşgul oluyor, diye arz eder. Peygamber Efendimiz cevabını Hz. Sıddık (r.a) versin. Sıddık-i ekbere müracaatta, bir hane mal ve meta' gibi iyi şeylerle dolu olsa, bir hanede boş harab olsa, hırsız hangisine gider. Arz etmiş ki; dolu haneye gider. Öyle ise mü'minlerin kalbi, ibadat, taat, zikir ve muhabbetle doludur, diğerleri maasi ve fenalıkla harap olmuştur. Şeytan o harap haneye girmez, sebebi budur. Yahudi hemen din-i islamı kabul ve arz-ı iman etmiş.

Hz. Ali Efendimiz (r.a) bir gün bir A'rabi dua ederken, dinlemiş, Cenab-ı Hak'tan dünyalık gayet ufak bir şey talep ettiğini, diğer tarafta Hz. Sıddıki dinlediğinde, Cenab-ı Hakkın zatını talep buyurduğunu anlayarak, *"De ki: Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre iş yapar. Bu durumda kimin doğru bir yol tuttuğunu Rabbiniz en iyi bilendir"* ayet-i kerimesi (İsra Suresi: 84) hatırlarına vürud etmiş (gelmiş).

Hele Hz. Sıddık'ın uluvv-ü himmetine bak, A'rabinin dun (aşağı) himmetine bak. "Kişinin kıymeti, himmetiyle ölçülür" denilmiştir.

Tacür-rical denilen Rabia-ı Adeviye Hazretleri gece namazından başka, bin rekât namaz kılarmış. Dermiş ki ben bunu tama-ı cennet (cennet nimetlerini) ve havf-ı niran (ateş korkusu) için kılmıyorum. Sırf Cenab-ı Hakk'a muhabbetten ve sünnet-i peygamberi ifa niyetiyle yapıyorum. Ta ki Peygamber Efendimiz (s.a.v) âlem-i ahirette, benim ümmetimin kadınlarından böyle bir kadın var diye, iftihar buyursun.

Şeytan İbadet Edeni de Saptırabilir

Karun evvelce abid (ibadet eden) biri imiş. Bir dağ başında kırk sene ibadet etmiş. Şeytan bunu aldatmak için, bir kaç defa adamlarını göndermiş muvaffak olamamıştır. Bir ihtiyar kıyafetinde kendisi gitmiş, beraber ibadet etmiş. Kendinden fazla ibadetini gören Karun çok itimat eylemiş. Bir gün şeytan Karun'a der ki bu ibadetimiz iyi ise de, Cenabı Hakk'ın, birçok emirleri de var. Cemaatle namaz kılmak, hastaları sormak, cenaze namazında hazır olmak, bunları da yapalım, bir yere gidelim der, aldatır.

Bir zamanda bir şehirde, bir evde ibadet etmişler. Herkes bunlara yiyecek vesaire getirmiş, ta ki dünya ile meşgul olsunlar. Yine bir gün şeytan; biz ne vakte kadar halkın vermesiyle geçinelim, biz kendimiz kazanalım. Haftanın bir gününü ticaretle, diğer günlerini de ibadetle geçirelim. Karun, uygun görür. Bir müddet sonra şeytan yine der ki: Zekât, sadaka, hayrat gibi şeylerde var. Öyle ise haftanın altı gününü ticarete hasr edelim yine ibadetimizi edelim der. Karun muvafakat eder. Karun dünya lezzetini tattı. İbadet taatı bıraktı. Şeytan artık bunun dünyadan dönmesi imkânsız olduğunu anlayarak oradan savuşur. Sonra Cenab-ı Hak Karun'u her şeyi ile yere batırdı, halen esfel-i sefiline çekilmektedir.

Şeytan, böyle hak suretinde gelir, aldatır, insanı yoldan çıkarır. Cenab-ı Hak şerrinden muhafaza buyursun. Âmin.

"Dünya muhabbeti her hatanın başıdır". Halifeden Süleyman İbni Malik, Ebu Hazim Hazretleri'ne, kendilerinin halı ne olacağını sormuşlar. Buyurmuş ki; Cenab-ı Hakkın emr-i ilahisinde: "Ebrar ni'met cennetinde, füccar (günahkârlar) da cahim cehennemdedir". Buna göre davran buyurmuşlar.

Evliyaullahdan birisine halinin nasıl olacağını arz eden bir adama, buyurulmuş ki: Senin vücudun Cenab-ı Hakk'a arz edilecek bir kitaptır. Nefsin ve kalbin sahifesine ne yazdığını düşün. Elbette bu yazmak, kavlen, fiilen, halen, ahlaken ve amelendir. Kuldan sadır olan ef'aldir. İnsan büyük, küçük bir yere hitaben yazacağını önce düşünür müsvedde yapar, hususen büyük bir yere yazıldığında gayet ihtimam gösterir. Elfaz-ı hasene isti'mal eder. Ba'det-tashih tabyız eder, sonra gönderir, ta ki ayıp olmasın.

Bir de muhasebe-i evkat etmek vardır. Ehl-i tarikin işleri varsa da, kolay yönü salikin ruh-ı hakikat efendisini unutmayıp, ona teslim-i dil ve kalp gerektir. Cenab-ı Hak, elbette muvaffak eyler. Bu suretle zat-ı ilahiyeye layık olur.

Akşemseddin Hazretleri, Hacı Bayram Veli Hazretleri'nin müridi imiş. Hayli zaman hizmetinde bulunmuş ise de; bir şey anladığını, anlamamış,

nihayet-i halde bir zatı haber alarak, şeyhinin müsaadesiyle Halep'e giderken, ma'nada boğazına büyük birer zincirler takılarak Konya cihetine çektiklerini görür. İşi anlar, Konya'ya avdet eder (geri döner).

Mürşidi, müridaniyle tarlada ekin derdiklerini görür. Beraberce o da derer. Yemek zamanı olduğunda, herkes yemek yemeğe başlar, fakat Ak Şemseddin'i çağırmazlar, ba'det-taam, köpeklere yemek verdiklerinde, bu da onlarla beraber yemeğe başladıklarını gören Şeyh Hazretleri, dayanamayarak ağlayarak, sen beni yaktın, gel, buraya otur, senin işin tamamdır, buyurur. Hakikaten, o misilli muhterem bir zat da olur.

İki arkadaştan biri kadı, biri derviş olur. Bir gün derviş arkadaşı kadıya beray-ı ziyaret dairesinde gider. Ziyaret esnasında, davacı ve davalı olarak iki adam gelir. Davacı kendinin bir cevheri olduğunu davalının aldığını kadıya şikâyet eder. Dava edilen kişi inkâr eder. Da'va eden iddiasını ispat edemeyince, şer'en dava edilene yemin teveccüh eder. Derviş, kadıya hitaben müsaade buyurunuz, yemek yiyelim, sonra hüküm veriniz der. Yemeğe otururlar, dava edileni de çağırırlar. Bu adam, öksürür, mendilini çıkarır tükürür ve cebine kor. Yemekten sonra, bu adamın üzerinin aranmasını emir ederler. Mendilin içindeki cevher olduğu gibi meydana çıkar. Sahibine teslim ederler. Da'va edileni bırakırlar. Derviş kadıya hitaben, şimdi bu adamı yemin ettirecektik, vebalde kalacaktık, diğerinin de hukuku zayi' olacaktı. Şimdi bir yemek yedirmekle hakikat tezahür etti. Ehl-i hakikat olmak başka bir şeydir!

Beni İsrail zamanında tövbelerinin kabulü, katl-ı vücud etmekle yani kendilerini öldürmekle meşrut idi. Ümmeti Muhammed de (s.a.v) böyle değildir, onlarında tövbelerinin kabulü, nefislerini öldürmeğe mütevakıftır.

Bu suretle katl-i nefsin ma'nası, bir daha ma'siyete rücu' etmemek (geri dönmemek), şartıyla tövbe etmektir. Bu hal gerçi böyle ise de, şu hikâye Calib-i dikkattir.

Zatın biri ibadetle meşgul iken, her nasılsa yoldan çıkar. İcray-ı fıska başlar. Bilahere (Daha sonra) nedametle, rücu' eder, yine ma'siyete düşer bu hal birkaç defa tekerrür edince, yine nedametle Allah'a ikbal etmek ister, fakat teemmül eder (düşünür ki) artık yüzüm kalmadı, ne yüzle Allah'a teveccüh edeyim. Bu mülahazada iken bakar ki her taraftan hatifi bir ses: "Kulum sen döndün biz sabır ettik, tekrar döndün, yine sabır ettik. Şimdi yine teveccüh ve ikbal ediyorsun, yine kabul ederiz, buyuruluyor". Tövbe kapısı açıktır.

İstiğfar, yalnız lisanda olursa Allah (c.c) ile istihzadır (alay etmedir). Hatıra gelir ki; fenası tamam olan bir adam zengin mal sahibi olursa; ne dünyada, ne malda, hiçbir işe müdahalesi kalmadığından artık o adam zekât vermesin. Hayır, öyle değildir. Evet, mal da Allah'ındır, zekât ver emri de Allah'ındır. Evamirin infazı icap eder.

İşte bu sır, bu nispet, bir şeyhe teslim olanlarda olmak iktiza eder. Çünkü teslimiyet can ve mal ile her cihetle olup, kendisi aradan çıkmak lazımdır. Hepsi şeyhindir. İstediği gibi tasarruf eder. İşte şeyh ne demektir, bu noktadan anlaşılır.

Biz bu sırrı olmuş bir müride öğretmeğe muvaffak olamadık. Zeyd, haramı Zeynebi tatlik ile Cenab-ı Peygambere tenkih ettiler. Hübb-u fillah şerefine, mal, can, kârı onların yanında sanki yok hükmünde kaldı. Bu cihetle o, namütenahi şeref-i uzmaya nail oldular. Bununla demiyorum ki; siz de böyle yapın. Yalnız denilmek istenilen şey, müridde de bu derece fedakârlık, teslimiyet bulunmak şarttır.

Bir de şu var ki biz, iyalullahız, düşün ki senin iyalin başka birisine gönül vermiş, ne yaparsın. Birinci işin ondan ayrılmaktır, boşamaktır. Eğer bizde iyalullah olduğumuz halde, Allah'ın ğayrine gönül verirsek, indallah bize de bu muamele yapılır. Şeriatın hükmü böyle. Sahib-i şeriat, senden, benden, benden ziyade şeriatın hükmünü muhafaza eder. Bir şeyhe mürid olan, yanı iyalı sırasına geçenlerde de bu münasebet mevcut değil midir?

Zatın birinin, kız çocuğu hakka âşık olur. Daima ah ü feryat eder, ağlar. Gözlerine perde gelip, kör olacağını hisseden pederi, nasihat için Hasan Basri Hazretlerine götürür. Bir hayli nasihatten sonra, kız çocuğu; siz benim ağladığımdan dolayı, gözlerim kör olur diye, emir ediyorsunuz, değil mi? Evet buyururlar. Kız der ki; bir göz ki, o cemali görmeyecek değil iki göz, nice iki yüz bin göz kör olsun, der.

Hükema adamın birisine, bir gözünü çıkarıp hayvan gözü takmışlar. Yürüdüğü zaman, bir su bir yeşillik görse gözünü o tarafa döndürmüştür. Sebebini sormuşlar. Efendim ne yapayım, insan gözü dönmüyor, ama hayvan gözü dönüyor, dönüyor, demiş!

Bundan kurtulmak için, gözümüzü insan gözü edelim. Hakla, hakkı görelim ve ona âşık olalım, o cemalı seyr edelim. Allah (c.c) müyesser kılsın. Âmin.

Bu fani vücudu veren ol bakiyi aldı.
Basar-ı fenada hele bilsen neler aldı.
İksir gibi eyledi, zerr-i hak-i hakiri.
Şol dil ki, bugün ehl-i nazardan nazar aldı.
Ashab-ı hakikat ki, ol erbab-ı şeriat.
Göya ki, iki eline şems ü kamer aldı.
Kim oldu ise kâfir-i aşk, içmedi kâfur.
Verdi bu safa lamını ayn-ı keder aldı.
Neyler ikilik, bir diyen Allah'a, görmekten
Neyler messi, ol kes ki, bu kân içre ser aldı.
Bu badeye de olmadı ğümrah, hakikat.
Bir arif-i billahı şol kim rehber aldı.
Hakkı, ne melek sevdi ne cin zevkini aşkın.
Bu meclis-i feyiz içre o camı beşer aldı.

Biz, sözü bir söyler, hem de ciddi söyleriz. Biz bir alet mesabesindeyiz ki, bizi söyleten var. Ağızdan çıkan sözü, sahibinden dinleyip, tahammül eylemek icap eder.

Bir Ruhsatnameden

Kitabullah'a, sünnet-i seniyyey-i Resulellah'a, ehl-i sünnet ve cemaatın, ehl-i keşif ve vicdanın, ârây-ı sahihe ve mesalik-i hakkaniyetlerinin muktezasına (hak sahiplerinin gereğine göre) tevfik ile hareket et.

Fukara, fukara, hususuyle hemele-i kur'an'a tavkir ve vicdanında selamet, nefsinde samahet (cömertlik), elinde sahavet (eli açıklık), yüzünde beşaşet (Güleryüz), bezl-ü ihsan (bol bol iyilik), mahlûkat-ı ilahiyeye eza ve cefadan kef-i yed (el çekme), sakatat-ı ihvanı aff ve tecavüz, cümleye Allah (c.c) için nasihat, hırs ve tama ı terk. Bilcümle havayic-i (ihtiyaçlar) vakıanı kazada Cenab-ı Hak mütekeffil erzak (rızka kefil) i'timad ve emniyetle vasiyet ederim.

Selamet ve ticareti; sıdk ve istikametten başka şeyde ve vuslat-ı ilallahı Peygamberimize ittibadan ve zikir ve ağahiliğe devam üzere, gönlünden muhafazadan gayri bir yerde arama.

Kendini hiçbir kimseden afdal zannetmeyip, nefsin için bir vucud-u hakiki bile görme. Sana hasedle itale-i lisan (ayıplayıcı dil) ile taarruz edenleri, Cenab-ı mukaddirul-umura tefviz eyle (havale eyle). Onlarla meşgul olma.

Ta'n ve ta'n (kötüleyenleri) edenden levm-i laimden (kınayanın kınamasından) havf eyleme (korkma). Kalbine mudi' emanetlere hıyanet eyleme. Mazi ve istikbalı tefekkür etme. Halde de, sahib-i vakit olmağa himmet eyle.

Zünub (Kabahat) ve maasi (suç) üzerine daima feryat et. Haram ve menahiye meyilden içtinap et. Sılay-ı rahme, sultan-ı müslimine itaat et. İhvan-ı uhreviyenin (Din kardeşlerinin çoğalmasına) teksirine himmet et. Onlarla müsehabat (sohbet) eyle. Hadis-i şerifte: "Kardeşlerin benzeri iki gibidir, biri diğerini yıkar" gelmiştir. Diğer bir hadiste: "Âlimlerle oturmanızı, hâkimleri dinlemenizi tavsiye ederim. Allah ölü kalpleri ilim ve hikmetle diriltir" buyurulmuştur.

Erbab-ı kemal, evradı meşayıhı nevafil (nafileler) üzerine tercih ederler. Ebnay-ı dünya (dünya ehliyle) ile sohbet eyleme. Sohbet sariye, tabiat sarikadır.

Sana müsahib ve sadık lazımsa hübbüfillah ashabıyla hembezm-i sohbet ol. Hadis-i şerifte: "Faziletin en üstünü, sana gelmeyene gitmen, sana vermeyene vermen, sana söyleyeni bağışlamandır." gelmiştir ki; nüshay-ı ahlak-ı insanidir.

Cahına (Makam ve mevkiye) imale-i kalp etme. Düşman dörttür: Nefis, heva, şeytan ve dünyadır. Nefsin silahı tokluk, hapishanesi açlıktır. Hevanın silahı kesret-i kelamdır (çok konuşmadır). Hapishanesi sükûttur (susmadır). Dünyanın silahı nas ile muhalatadır (insanlara karışmadır). Hapishanesi, halvet ve uzlettir (yalnızlıktır). Şeytanın silahı, ğaflet ve nisyandır (unutmaktır). Hapishanesi zikir, fikir-i yezdandır (Allah'ın zikridir). Bu söylediklerimi tut ve hamd ve şükür edenlerden ol.

Allah Teâlâ'ya teveccüh hakkında, arifi billah şöyle dedi: "Ey kardeşim, kalbin Allah'ın beytidir, onu temiz tut, Allah'tan gafil olma. Kalbini Allah'a teveccüh ile süsle, Allah kalbinden asla uzak değildir. Çünkü kalbin Allah'ın kapısıdır, O seninledir, kalbini biliyor, Rabbinden gafil olma. Rabbin seni yaratandır, o sana senden yakındır. Kalbin, Allah ile ferahlansın. Rabbini orada ara, bulursun. Kalbini Allah'ın mühabbetinden gayrinden temizle.

Allah'ın huzuruyla kalbini zinetlendir, çünkü O seninledir. Allah'ı sev ondan başkasına meyil etme. Zira muhabbet, yalnız Allah'a ait bir cevherdir. Allah'tan başkasını dost edinme, Allah refik olarak sana yeter. Allah senin dostundur. Kalbin, onun cennetine ayinedir. Sen nerede olursan ol, Allah seninledir. Sen, sen ol her halinde onunla ol. Ne varsa Allah'tan başka, seninle devamı yoktur, fanidir. Devamlı Allah'ı zikret, ta ki ehlülillahtan olasın. Kalbine

Allah muhabbetini yerleştir. Kalbin ve ruhun her halinde Allah ile sükûna ersin.

Ey kardeşim, Allah'ın muhabbetine tabi ol. Mürşidimiz olan Allah'ın Resulüne tabi ol, o bizim delilimizdir, bizi Allah'a sevk etmektedir.

Ve Hoca Mahmud Samini arif-i billah, Allah'a en yakın yol, İslam'ın zahir ve batın hükümlerine muvaffak ve Resulullah'ın sünnetine ve özel surette şeyhlerimizin usul ve tertibine uygun tariktir. Allah'ın selamı, her yer ve her halde, üzerimize ve üzerinize olsun.

Canana ermezse bu yolda aşık
Bu cihanı neylemek gerek.
O yüzü görmezse bu ilde sadık.
Bu ceşm-i giryanı neylemek gerek.

Hançer-i aşk ile olmayan şehid.
Vüslat-ı yar ile eylemedi iyd.
Bulmazsa bir gönül mevladan te'yid
Bu meydanda onu, neylemek gerek.

Nefse cihad ile fırsad var iken.
Hak yoluna çalış kudret var iken.
Amel et kur'an sünnet var iken.
Bir kuru irfanı neylemek gerek.

Hak kılıncını ele ala gör.
Ya şehid ya gazi ola gör.
Merd isen da'vana şahid bula gör.
Müddei insanı neylemek gerek.

Beni görmüyor, zan eder ve görmez zanneder. Kendi gözünün açılmasına sebebiyet verir. Bazı olur ki: İhvanımdan bazı haller görürüm, yani bu gözle görmüş derecesinde olurum. O adamı yine kusurundan dolayı muaheze edemem, benim meşrebim, bütün, bütün bir başka. Yalnız o adamın ahvalından vaz geçmesi için Cenab-ı Allah'a tazarru' ederim (kendi kusurlarımı bilip kibirden vaz geçip tevâzu ile yalvarırım). Sizden ümidim budur.

Bize leke getirmemeye gayret ediniz. Gerçi bana leke gelmiş, bundan o kadar sakınmazsam da, en ziyade korktuğum bizdeki fena halleri gören mahlûk-u Hüda, bizde bu haller var iken tarikata süluk etmezler. Onların fıskına biz mani' olmamış oluruz. En ziyade korktuğum budur.

Çünkü nasihat iki kısımdır. Biri kavlen nasihat, diğeri fiilen nasihattir. Gerçi kavlen nasihat müessir ise de, fiilen olan nasihat pek ziyade makbul ve müessirdir. Hab (Uyku), habtır (uykudur) ama, ba'del-intibah (uyanıştan sonra) denilmiştir. Bu suretle tecvih olunur. Birisi zahiren ihyayı leyal edene kaylule lazımdır, böyle olursa uyku hubdur. Hâlbuki ta be-sabah uyuyana kaylüle münasib olmaz, ne de uyku uyku olur.

İkincisi, dide-i basireti uyaranlara şayet uyarlarsa hoş olur. İrfan iki türlüdür. Birincisi: "Allah'ı tanıyanın dili tutulur" ki; mertebe-i fenadır. İkincisi: "Allah'ı tanıyanın dili çözülür" ki; mertebe-i bekadır. Diğer bir irfan daha vardır ki: O bunlar gibi zevki hali değildir, kalbidir. Böyle irfanın faidesi yoktur. Yalnız sohbet için bu lazımdır.

Evliyaullahın kelamında feyzi münderiçtir (içindedir). Şeyh Efendimiz de öyle emrederlerdi ki; Hafız ne söylersen kitaptan söyle. Bunda, iki fayda vardır. Birincisi; sen aradan çıkarsın, sana gurur, kibir gelmez, zira söylediğin söz başkasınındır. İkincisi; birisi i'tiraz ederse, nefsi araya girmez, hiddet ve can sıkıntısı insana gelmez. Zira o söz hata ise de, sevap ise de kitap sahibine raci'dir. (T2336 Tirrnizi, Zühd, 26).

Bir hadis-i şerifte: *""Her ümmetin bir fitnesi/imtihanı vardır. Benim ümmetimin fitnesi (imtihanı) de mal ile olacaktır""* buyurulmuş (T2336 Tirrnizi, Zühd, 26). Resullullah (s.a.v): "Bir zaman gelecek imanın adı, islam'ın resmi, kur'anın cildi kalacak, dinleri paraları olacak, infakları kabul edilmez, büyüğünün, küçüğünün gözü, karnı doymaz. Dua ederler, duaları kabul edilmez. Onlar riba (faiz) yer, zina eder, hamir (içki) içer, âlimlerden uzaklaşır, kaçarlar. Birinci olarak; mallarında bereket olmaz. İkinci olarak; Allah (c.c) onlara zalim yöneticiyi musallat eder, onlara eza eder. Üçüncü olarak; dünyadan imansız ayrılırlar". Eliyazü billah min hazal-kavm. Bu zamanın ibtilasından (bir şeye düşkün olunmasından) Allah'a sığınır, yardım dileriz. Avk eden (alıkoyan) çok olur, Allah'a sevk eden bulunmaz.

İlahi dembe-dem senden recamız,
Bizi iman ile hatmeyle ahir.

Budur dergâha ruz u şeb duamız,
Bizi iman ile hatmeyle ahir.

Bahar-ı ömrün erdikce hezanı
Bizi iman ile hatmeyle ahir.

Koma vahşette, sen ruh u revanı
Bizi iman ile hatmeyle ahir.

Okunmuştur bu hat levh-i ezelde
Kamu ruh içer cam-ı ecelden

Siline çün kalem ketb-i amelden
Bizi iman ile hatmeyle ahir.

Tamam olur eğerçi salike rahı.
Tamam olmaz dünyada ahı.

Deyip ahir nefeste Allah, Allah.
Bizi iman ile hatmeyle ahir.

Cenabından diler Hakkı atayat
Bizi iman ile hatmeyle ahir.

Bi-hakkillahümme hayril-beriyyat
Bizi iman ile hatmeyle ahir.

"Senetül-visali sinetün. Sinetül-firaki senetün" (Visal olduktan sonra geçen yıl bir an gibi olur. Firak olunca da bir an bir sene gibi olur).

Ya Rab beni, ana-babamı ve mü'minleri; kıyamet günü hesabın görüleceği gün affet, mağfiret buyur. Ya Rab kalplerimizi nurlandır, nurumuzu tamamla, bizleri mağfiret buyur, mutlaka sen her şeye kadirsin.

Ya Rab, onların himmetiyle yardım eyle. Mübarek nefesleriyle bizi faydalandır. Bizi onlarla haşret ve onların zümresine ilhak eyle.

Allah'ın selamı onların, bizim ve bizden evvel iman ile güzar-ı ömür etmiş (ömrünü geçirmiş) ıhvanımızın üzerine olsun.

Sübhane rabbike rabbil-izzeti amma yesufun ve selamün alal-mürselin. Vel-hamdü lillahi rabbil-âlemin.

İyi Bil

Kendini nefis, hevaya esir etme kadrini bil
İkmal edersen insanlığını, halife olursun iyi bil

İnsan-ı kâmile, halk-ı cihan müsahhar kılındı
Gönlünce yiyen, içen, çoğalan halife olmaz iyi bil

İçinde yaşadığın âlem, her an emrini bekliyor
Hak seni amir, âlemleri me'mur yaptı iyi bil

Cirm-ü cisminle et, kemiksin amma bir sır var sende
İnsan-ı kâmil olursan eşya emrin dinler iyi bil

Sana iblis niçin düşman, düşün gerçeği öğren
Hilafet kisvesi sende ey insan, hakikati iyi bil

Aciz, Cemalettin EMİROĞLU

Elhamdü-lillah, Osman Bedreddin İmam Efendi'nin sohbetini bugün 13-03-2019 Çarşamba günü öğle namazına beş dakika kala dördüncü cildin hazırlanmasını bitirdim.

Bu Osmanlıca yazılmış nüshayı bana rahmetli **Hacı Mustafa YANLIZGİL** vermişti. Ona ve bütün sevenlerine rahmet olsun. Şu anda ezan okunuyor. Ya Rab Ezan-ı Muhammedi hürmetine kusurumu, noksanımı affet. Allah'ım sen affedicisin ve affı sevensin. Her şeye kadir ve muktedirsin. Âmin…

Cemalettin EMİROĞLU
13.03.2019 Miladi
6 Receb 1440
Sürsürü, Elazığ

BİBLİYOGRAFYA

1. Kur'an-ı Kerim.

2. el-Muc'cem'ül-Müfehres li'elfâz'il-Kur'an'il-Kerim, Muhammed Fuâd Abdülbaki, Dârûn ve Matâbiu'ş şa'b.

3. Kur'an-ı Kerim Meâli, Prof. Dr. Süleyman Ateş, Yüksel Matbaası, 1974.

4. et-Tarğibü ve't-Tarhib min'el-Hadis'iş-Şerif, Abdül Azim Bin Abdil'kavi el'Münziri, Matbaatü Mustafa el-Bâbi, Mısır 1968, 1-4 Cilt.

5. Masâbih'üs-sünneh, Ebu Muhammed el'Hüseyin Bin Mesud el-Bağavi, 1 ve 2. Cilt.

6. et-Tâc'ül-câmiu lil'usul fi Ahâdis'ir-Resul eş-Şeyh Mansur Ali Nasıf, beşcilt, Dâru ihyâ'il-Kütüb'il-Arabiyye, 3. baskı 1961.

7. el-câmiu-s-sağiyr fi Ahâdis'il-Beşir'in-Nezir Ceîâlüddin Abdurrahman Bin Ebi Bekr es-Suyuti, 1, 2. Mustafa el-Bâbi, et-Tab'atür-Râbiatü.

8. Keşf'ül-Hafâ ve Müzilü'l-ilbâs Amma'ştehara min'el-âhadisi Alâ elsineti' in-Nâs, 1 ve 2. Cilt.

9. at-tabatü' S-sâlisetü 1351. H. Dârü ihyâu't-Türâsil'Arabi Beyrut.

10. Râmuz'ul-Ahâdis Alâ Tertib'il-Hicâi Mektebetü Pamuk, İstanbul.

11. Riyâz-us-Sâlihin, Mın Kelâmi Seyyid'il Mürselin, Dârû ihyâi Kütüb'ül-Arabiyye.

12. El'lü'lü ve'l-Mercan Fimâ't - Tafaka Aleyhişşeyhan, Muhammed Fuad Abdudbaki, Kahire 1949, Dârû ihyâi'l-Kütüb'ül-Arabiyye.

13. Er-Risâlet'ül-Kuşeyriyye fi ilm'il-Tasavvuf, Ebu'l-Kaasım Abdulkerim Bin Hevâzin el'Kuşeyri.

14. Kut'ül-kulub, Ebu Tâlib Mekki at'Tab'atülülâ 1932, al'Matbaatu'l-Mısriyye 4. Cilt.

15. İhyâu Ülüm'id-Din, Ebu Hâmid Muhammed Bin el'Ğazali, Dâr'ûl-Ma'rifeh, Beyrut 1-5.Ciltler.

16. Mektubât Tercümesi, Süleyman Sa'düddin İbnu Muhammed, (Mustakıym Zâde) Çağrı Yayınları, 1978.

17. Nefâhât'ül-Üns Mim Hadarat'il-Kuds, Abdurrahman Câmi, lâmi Çelebi Tercümesi ve Şerhi, Ma'rifet Yayınları İstanbul, 1980.

18. Tasavvuf, Mahiyeti, Büyükleri ve Tarikatler, Mâhir İz, Ttir-Dav, Üçüncü Baskı

19. Divân-ı İbrahim Hakkı, Osmânlıca, 1977.

20. Kur'an-ı Kerim Meâli, Diyanet İşleri Başkanlığı.

LÛGAT

-A-

Abad : Mamur, şen bayındır
Abdal : Dünya ili ilgisini kesip, Tanrıya başlanmış olan derviş
Abad-i müznib : Günahkâr kul
Abid : İbadet eden kimse
Ahlak-ı hamide : Övülen, beğenilen ahlak
Ahlak-ı zemime : Beğenilmeyen ahlak
Akvem : En doğru
Alem : Allahtan başka mümkün olan her şey
Ale-t-tevali : Arkası kesilmeksizin, peş peşe
Ama’ : Cahil
Amal-ı salihat : İyi ameller, hayırlı işler
Aşina : Tanıdık, bildik
Aşk : Aşırı sevgi, muhabbet
Ayine-i istikbal : Geleceğin aynası
Ayn’al-yakin : Gözü ile görmüş gibi kat’i
Azim : Niyeti kesin

-B-

Bab : Bölüm, fasıl, kapı
Babo : Bir sevgi hitabı
Bais : Sebep
Bâla : Yüksek, tepe
Batın : İç, içe ait
Behreyab : Hissesi olmak
Beka : Sonsuz, Allah’ın rızasında devam

-C-

Ceberut : İlahi âlem, büyüklük
Cevarih : Azalar, organlar
Cezbe : Sevgi ile kendinden geçme
Cezebat : Cezbenin çoğulu

-Ç-

Çendan : Birkaç defa

-D-

Dalalet : Sapıklık, hidayetin zıddı
Derun : İç
Deruni : İçe ait
Duna : Kaba kuşluk vakti, o vakitte kılınan namaz

-E-

Edyan : Dinler
Enbiya : Peygamberler, nebiler
Enfas : Nefesler, soluklar
Esrar : Sırlar
Ester : Katır
Evkat : Vakitler
Evliya : Allah'ın sevdiği kimseler, Allah'ın emirlerini üzerine alan kimse, veliler
Evvabin : Akşam namazından sonra kılınan altı rekâtlık nafile namazı
Evvelen : Birinci, ilk olarak

-F-

Fadl : Üstünlük
Fena : Nefsin Allaha muhalefetten uzaklaşıp, hoşnut olduğu emirlerde kendini yok etmesi
Ferid : Tek
Fevt : Elden çıkarma, fırsatı kaçırma
Füccar : Günahkârlar, kötü huylular

-G-

Gaybet : Başka yerde bulunmak

-H-

Hakikat : Gerçek, öz
Hakka'l-yakin : Yaşayarak bilmek
Hal : İbadet ve taatin neticesinde elde edilen ruhi durum
Hasbi : Karşılıksız
Hatif : Gaipten gelen ses
Havf : Korku, korkmak
Heva : Nefsin arzu ve istemleri
Hızlan : Yardımını terk etmek
Hicran : Ayrılık
Hidayet : Doğruluk, doğru yolda olmak
Hubbu fillah : Allah'ta sevmek, Allah'tan dolayı sevmek
Huşu : Gönül alçaklığı
Huzur : Allah'ı unutmamak
Hüviyet-i sariye : Aslında ve hakikatindeki saik

-İ-

İbad : Kullar
İbtila : Bir şeye düşkün olma
İçtinab : Sakınma
İğvaat : Azdırmak, vesvese, baştan çıkarma
İhvan : Kardeş, din kardeşliği
İktida : Uymak, tabi olmak
İllet-i gaiye : Sebep netice delili
İlme'l yakin : Kesin bilgi
İnabe : Hakka dönmek
İnayet : İhsan lütuf
İnkiyad : Boyun eğme, teslim olma
İntisab : Bağlanmak
İnziva : Halvete çekilmek
İ'raz : Yüz çevirmek
İrfan : Kalp yolu ile elde edilen bilgi
İsar : Bahşiş, cömertlik
İstidat-ı fitri : Yaratılıştaki kabiliyet
İstidrac : Fasık veya kâfir olduğu belli bir şahsın gösterdiği isteğe uygun İşler
İstifaze : Feyz almak
İstihare : Bir işin husulünü Allaha danışmak
İstima : Dinlemek
İşrak : Doğmak, Güneş doğduktan sonra kılınan namaz
İttiba : Uyma, ardı sıra gitme
İttihaz : Edinmek

-K-

Kâffe : Hep, bütün
Kâl (kil ve kaal) : Söz, dedikodu
Kalb : Yürek, sevgi, korku, marifet gibi duygu ve düşüncelerin Merkezi
Kelime-i tayyibe : Tevhid sözü, güzel söz.

-L-

Lafza-i celal : Allah sözü
Latife : İnsanın çok ince ve hassas olup kalbe bağlı duygusu
Layezal : Daimi, yok olmaz
Lika : Görüşmek

-M-

Maharrim : Haram kılınan şeyler
Mardiye : Razı olunmuş olan, memnuniyet
Ma'rifet : Vasıtasız bilgi
Masiva : Allahtan gayri olan her şey
Matrudin : Kovulmuş kimseler
Mayestahık : Hak ettiği şey
Meab : Dönülecek yer, melce
Melhuz : Akla gelebilen, olabilir
Melekût : Ruhlar âlemi
Mer' : Kişi
Mesdut : Kapatılmış
Mesubat : İyiliğe karşı Allah tarafından verilen mükâfatlar
Meşakkat : Zahmet, zorluk, sıkıntı
Meşayıh : Şeyhler
Muvahhid : Allah'ın birliğine inanan

Mubayin : Farklı, zıt
Mürid : İrade eden, isteyen, bir şeyhe bağlı olan kimse
Mürşid : İrşad eden, doğru yolu gösteren
Müşahede : Şahit olma
Müştak : Özleyen, göreceği gelen
Müteverri : Dinin emrettiği şeylere sımsıkı bağlı kalan
Müttaki : Takva sahibi, Haramdan ve günahtan sakınan

-N-

Nakşibendi : Şeyh Muhammed Bahüddin Nakşbend'in kurduğu tarikat
Naz : Kendini beğendirmek için takınılan eda, cilve
Nefis-Nefs : Ruh, can yeme, içme, birleştirme isteğinin mahalli
Nefs-i mutmainne : İyilikle kötülüğü ayırdeden temizlenerek kişiyi Allaha yaklaştıran kuvvet
Nez' : Bir şeyi yerinden koparma, sökme
Nıfs-ı ahiri : Son yarı
Nıfs-ı evvel : İlk yarı
Nik : İyi, hoş, güzel, beğenilen
Niyaz : Yalvarma, yakarma, Allaha yalvarış

-R-

Radiye : Razı olan
Riyazet : Nefsi kırma, dünya lezzetlerinden sakınma, kanaatkâr
Ruh : Nefis, can

-S-

Sadat : Seyyitler, ulular
Safiye : Sade, karışık olmayan
Salisen : Üçüncü
Sanburi : Kozalak şeklinde
Saniyen : İkinci
Seniyye : Yüksek, yüce
Sıdk : Doğruluk, gerçeklik
Sır : Gizli tutulan, kimseye söylenmeyen, için içi
Sima : Yüz, çehre, beniz
Siva : Başka, gayrı
Sohbet : Görüşüp konuşma, arkadaşlık
Sufi : Tasavvuf ehli
Suri : Görünürde olan, hakiki ve içten olmayan
Süma : Riya, göstermelik
Sünenat : Sünnetler
Sünnet : Yol, tarik

-Ş-

Şakavet : Saadetin zıddı. Günahkâr ve isyankâr. Kötü
Şeriat : Din

-T-

Tağut : Şeytan, Kayıptan haber veren, büyücü
Takva : Allahtan korkma, Allah korkusu ile yasaklardan kaçınma
Talib : İsteyen, istekli
Tarikat : Allaha ulaşmak arzusu ile tutulan yol
Tasavvuf : Kur'an ve sünnete dayanan bir ilim

Tazim : Büyükleme, büyük tutma
Teami : Görmez gibi görünme
Tescil : Ağırlama
Teberrük : Uğur sayma
Tefekkür : Düşünme
Teğafül : Anlamamazlıktan gelme
Terğib : Arzu ettirme, istek verme, isteklendirme
Tevbe : Günah işlememeye söz verme
Tevfik : Yardım
Tevhid : Allah'ın birliğine inanma
Tezekkür : Hatıra getirme
Tuğyan : İtaatsizlikte haddi aşmak, azgınlık

-U-

Ubudiyet : Kulluk, kölelik
Uzlet : Yalnızlık
Ulül elbab : Akıllı kimseler

-Ü-

Ümem-i salife : Geçmiş ümmetlerin hepsi
Ümmet-i merhume : Hz. Muhammet (s.a.v)'ın ümmeti, İslam ümmeti
Üns : Alışıklık, alışkanlık, alışma

-V-

Va'd : Söz verme
Vaid : Birini iyiliğe sevk etmek kötülükten uzaklaştırmak için korkutmak
Vecd : Kendinden geçme, bulma

Vehid : Tek, eşsiz
Vehim : Kuruntu, yersiz korku
Vera : Haramlardan çekinme
Vuslat : Kavuşma, birleşme
Vücudi : Vahdet-i vücut nazariyesine inanan kimse

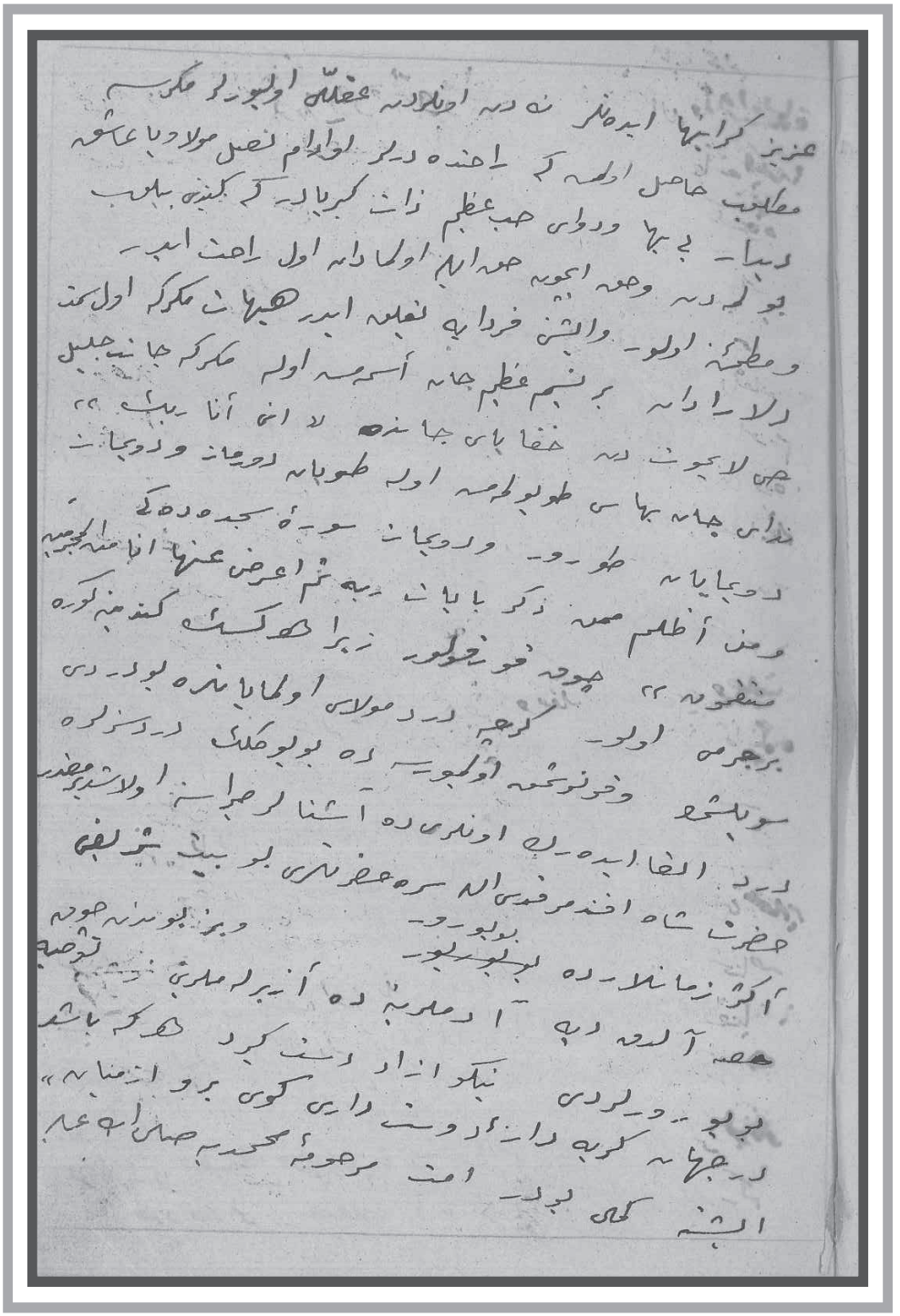
-Y-

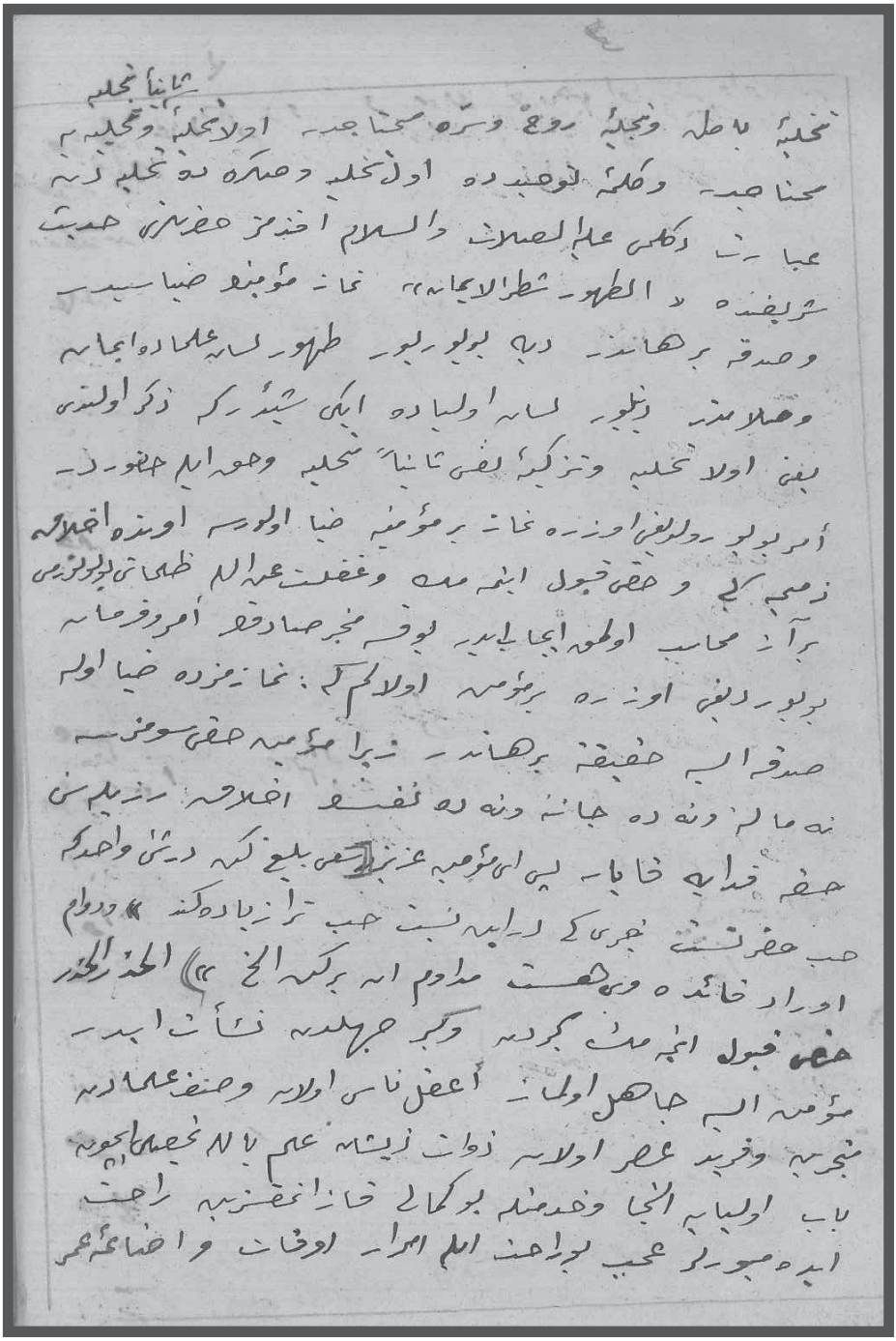
Yakin : Sağlam bilgi, iyi, kati olarak bilme
Yeis : Ümitsizlik

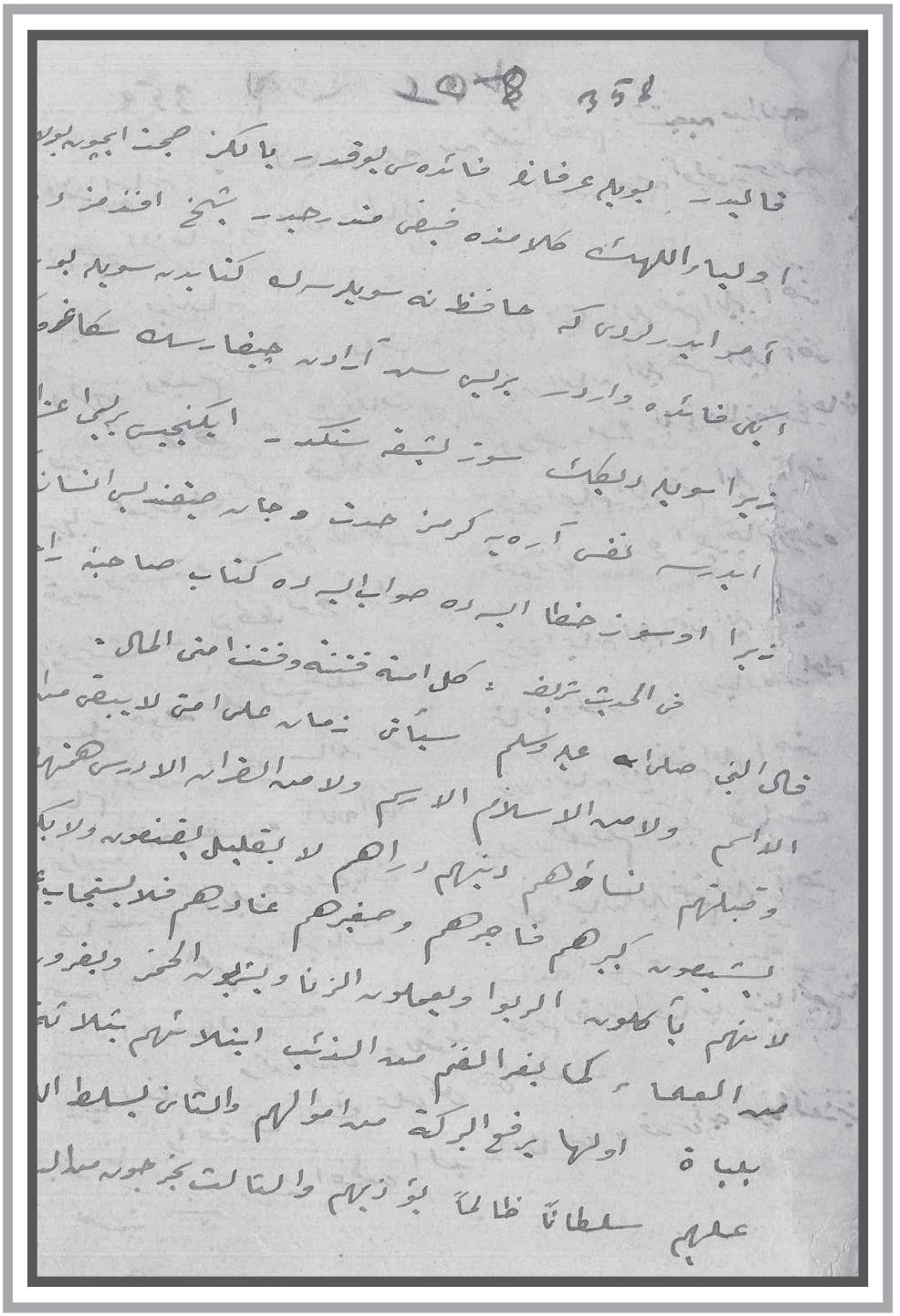
-Z-

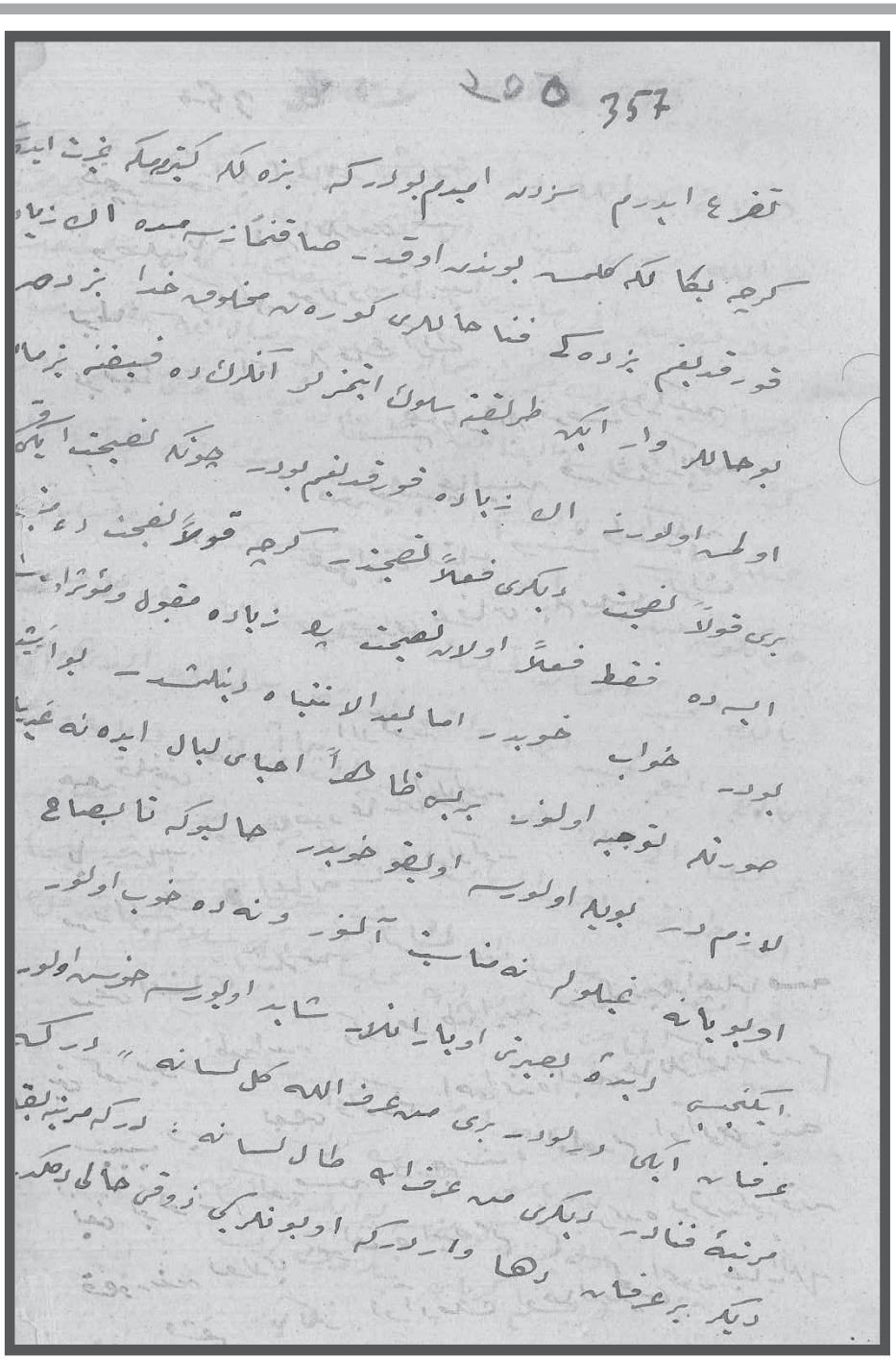
Zahid : Ahiretine zarar veren şeylerden kaçınan kimse
Zahir : Gören, görüşü açık
Zail : Devam etmeyen
Zakir : Zikir eden
Zikir : Anma, anılma
Zir : Alt, Aşağı
Zulmet-i measi : Günahların karanlığı
Zühd : Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme

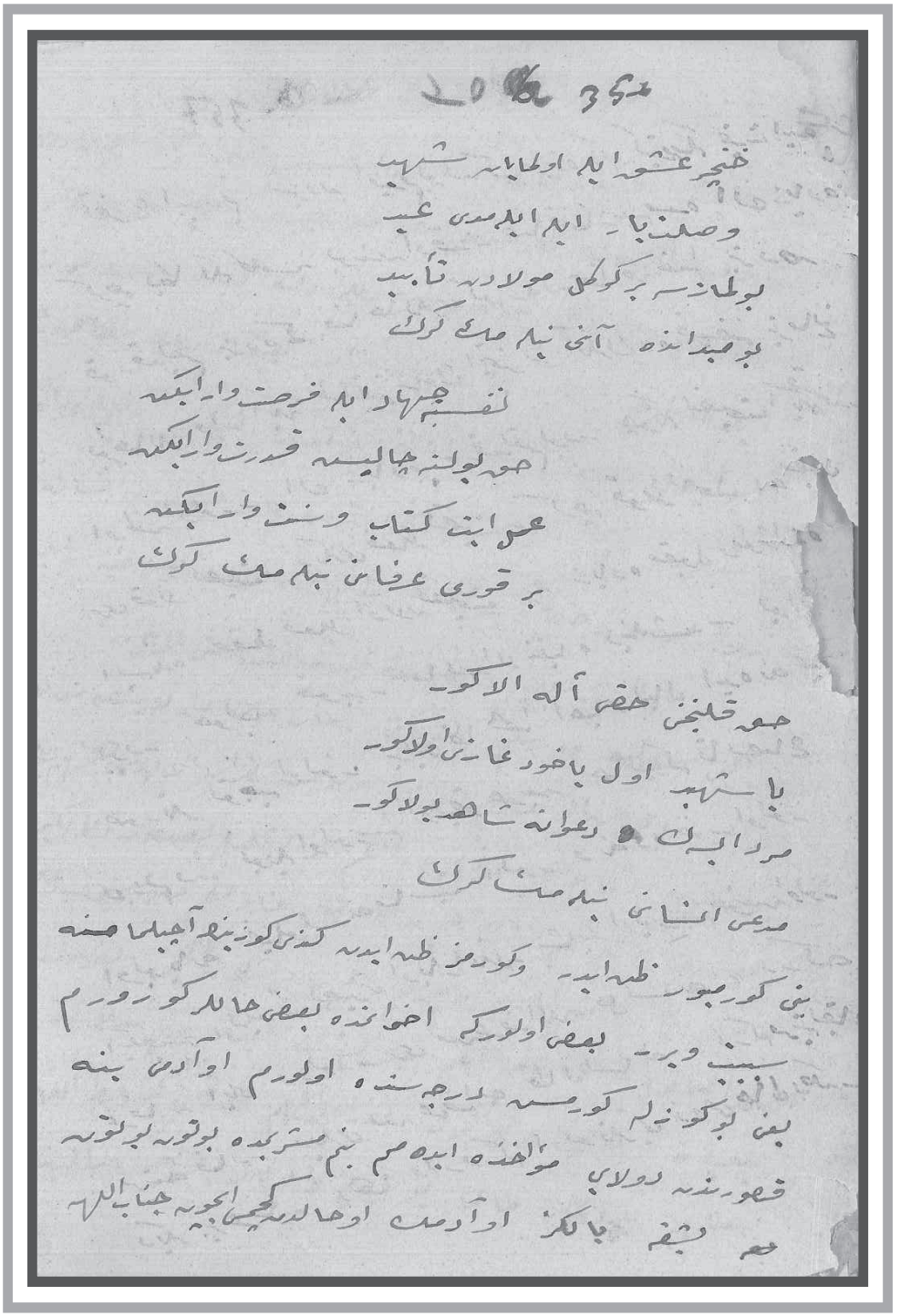
Not: *Bazı kelimelerin anlamları metin içerisinde verilmiştir. Burada kısıtlı sayıda kelimelere yer verilmiştir. Bilinmeyen kelimeler için tasavvuf terimleri ve deyimleri sözlüklerine (Örneğin: (1) Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu,* ***Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü****, Ağaç Kitabevi, 741 sayfa; (2) Prof. Dr. Süleyman Uludağ,* ***Tasavvuf Terimleri Sözlüğü****, Kabalcı Yayınevi, 390 Sayfa) bakılabilir. İnternette mevcut olan Osmanlıca sözlüklerden veya cep telefonlarına indirilen Osmanlıca sözlüklerden de yararlanılabilir.*

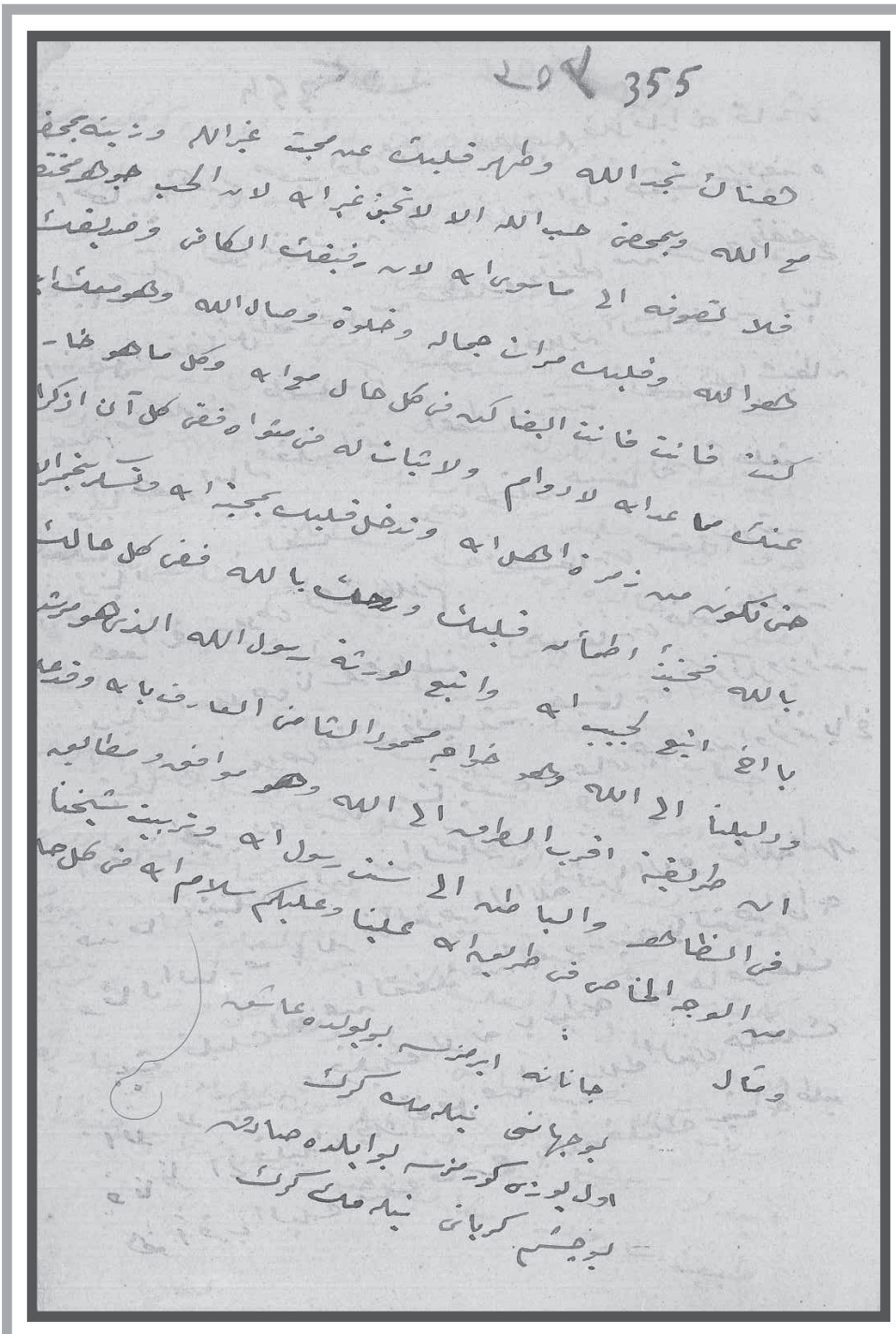

I

Kitap hakkında bir kaç söz

Allah'a hamd olsun. Resulü Muhammed aleyhissalatü vesselamın Selamı ve Salatı olsun. Alına, ashabına bütün mü'min mü'minatına Allahın rahmet, mağfiret ve selamı üzerlerine olsun.

Kardeşlerim, birden önceklerin, büyüklerimizin yazdıklarını, sohbetlerini Osmanlıca el yazısından, bugünkü Türkçe harflerine çevirmenin sevincini yaşıyorum. Elhamdü lillah, noksanlarıyla beraber hem okudum, hem de yardım.

Hiçbir nasihat, ders ve vasiyet önemsiz değildir. Bu kitap bir tefsir, hadis, fıkıh veya bir ilim dalına ait bir kitap değildir. Allahı (C.C) sevdiren, peygamberine ve Salih lere uymayı, halisane ve ciddi anlamda nefse, dünyaya, hevaya ve maşivaya tabiyi öğreten, tavsiye eden bir öğüt kitabıdır.

Bazıları, bunda ne var diyebilir. Hele tasavvufu red edenler daha başka şeyler söyleyebilirler. Biz bunları normal görüyoruz. Ve diyoruz ki; değil bunları, nice alim kamil efendileri yola getirmek, kendi nefislerini, aile ve çocuklarını irşad etsinler görelim!

Söz var halk içinde, söz var hulk içinde. Bu kitap ta kalp ve hulk içinde olan bir kitaptır. Bu sohbetlerin birçok yazma nushaları aşk ve şevk ile yazılmıştır. Büyüklerimiz acaba önemsiz birşeyi bu kadar emniyet sebebiyle yazar bir kutsi kitap gibi saklar okur, ondan faiz alırmı?

Ben Allah'a hamd ediyorum, beni bu hizmete muvaffak kıldı. Benim için zahmetli bir karantina. Sohbette geçen ayet ve hadislerin meallerini çıkarmaya vaktim olmadı. Türkçe anlamlarını sohbette zikir etmiştir. O haliyle bıraktım.

Bu kitaptaki, Kur'an, sünnet-i ebbiya, ehl-i sünnet i'tikadı ve amelleri hep bu plandadır. Okuyan, iyi niyyetle olursa, bu nasihat, görür, bir tavsiyeye açıklamaya ihtiyaç kalmaz.

(169)

Bundan anlaşılıyor ki halk üç kısımdır. Herkesin nîmeti ayrıdır. Hz Ali kerremallahu vechah buyurmuş ki ben kim kimseye adavet etmedim, zîrâ o dahi bir şeytandır, beni Allah'tan meşgûl eder. Dünya demi bir hamam taşı gibidir. O cennetin elinden o cenabetin eline geçer. Bu fakrî beytin maalidir. Hakikatten öyle.

Yalnız, dünya işini bilmek, Allah işini bilmemekle olmaz. Sultan Muvahhid-i Rabbî Bağdad Safasında Dicle yakasında bir berberciye teşrîf eder. İlmi hali bilinmi, bakar ki hiçbirşey bilmiyor. Berberin ne kadardır dem ne kadar eklediğini parçalıktan tanıdığına kadar bilir. İstidadını görünce, idamını emreder. Çocuğunun babası bilir, padişaha koşar babasının sebebi idamını sorar. Her ne suret edilirse kendisine sûal edilmesini arz eder. Herşeyi bilir, çocuk, bak babanın iyi adam imiş ki bana öğretmiş, dedem kötü adam imiş ki babama öğretmemiş, onu bul da, onu idam et der. Padişah istihkam eder, affeder.

(169) Leyla bir gün fukaraya çorba dağıtıyormuş. Mecnun da leylayı görmek kastıyla bir kase alır, gider. Sıra Mecnuna gelir, leyla kepçesiyle Mecnunun çömlesine verirken, çömlek düşer kırılır. Mecnunun pek hoşuna gider, başlar dönmeye. Der ki, hakikatten sen deli imişsin. Bunun için bulundan yanıp, yakılıyorsun, o sana bir kepçe çorbayı leyla görmeli gideli başka çömleyini de kırdı. Mecnun, hayır siz onu anlamıyorsunuz, der. O demek istediği sen bu çömlek gibi yoğrul, piş, bunun gibi ol, kırıl ki bana yetişesin. Bana vuslatın yolunu tarîf etti. Yokluğu bildirdi. Ondan vazgeçmem, dedi.

(166)

Şimdi insan da nefsini mücahede ile, nur-u muhabbetle, çemlek haline getirmeli, kurtulup Allah'a leylalarin leylasina kavuşsa.

166/ Bir adam yüzyabani birisine muhabbet etse, ve onu görmeye çok arzusu olsa, tamaksizin o adami bir yerde görse ve konuşmuş bulunsa, bu görmek, görmek olur mu? Ve bilahara o adamla görüştüğü takdirde, evvelce görüp tanimadiğindan dolayi mahcub olmaz mi?

İşte Cenab-i Hakk'ta şiddet-i zuhurundan la-teşbih bunun gibidir. La teşbih hava gibi, havayi görmüyoruz, halbuki güneşi görmüşüzdür.

Vuslattan sonra inkita' pek elimdir. Onun için Sallallahu vesellem efendimiz, vuslatin ebedi, sermedi olmasina dua buyurmuş. Ümmetine böyle bir vuslatin lazim olduğunu duyurmuştur. "Allahim senden, vech-i kerimine nazar etmek lezzetini, ebeden ve sermeden diliyorum.,, Amin.

Mecnunun hikayesi malum. Mecnun uyanmış, başi ucunda leyla gelmiş, bakmış ki uyanıyor, yüzü çok kirmizi, tavaretli, uyanip leylayi görünce yüzü sapsari olmuş. Leyla esbabini sormuş, demiş ki: evvelce vuslat arzusuyla renk ve tavaretim yerinde idi, seni görünce, firkat korkusu canima düştü, onun için böyle oldum, demiş.

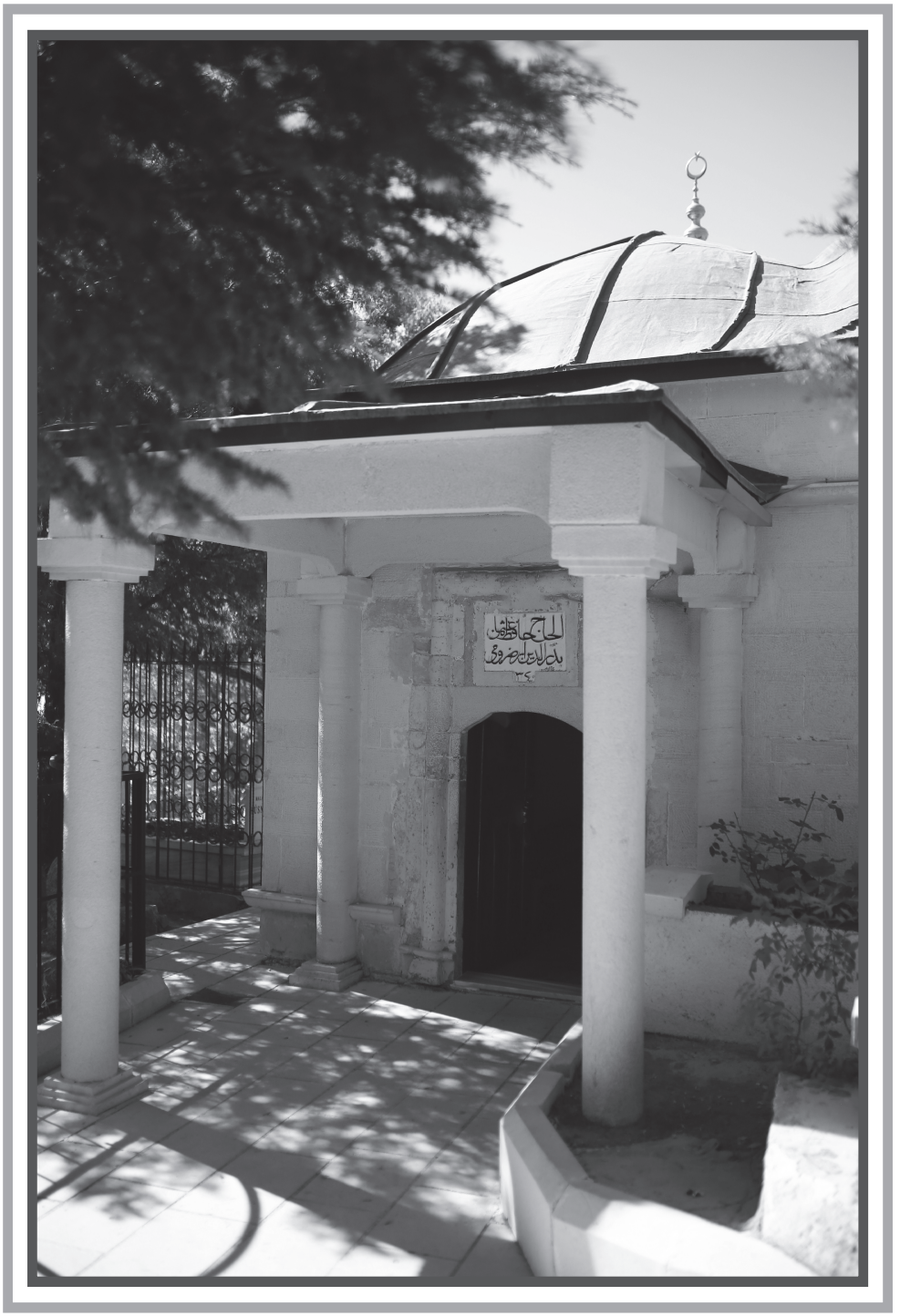
Sizi en ziyade bu memlekette kim sever. Vallahi, billahi, benim kadar sizi seven yoktur. Hatta babaniz, valideniz, iyaliniz evladiniz da benim kadar sizi sevmez. Bu min tarafillahtir. Böyle sevmeye me'murüz.

(163)

Şeyh yanına, alel-amya girilmez. Bir şeyh efendi hazretlerinin yanına gideceğimiz vakit, abdest alır, iki rekat namaz kılar, bir fatiha okur, ruhuna bağışlar, ve hatta esnay-ı rahta Tek çeşmede abdestimizi tazelar, öyle tevazu ile gidenlerdik. Onun için istifademiz ziyade olmuştu. Pahalılar, şeyh efendinin memleketlisini olduğu için böyle yapmazlar, alel-amya girerlerdi. İstifadeleri tabii o nisbette olmadı. Maamafih onların içinde de böyle yapanlar vardı.

Hoca Yusuf el-hemadani halkasından, Hoca Hasan Erramiti, ahval-i bahriyeyi icabı fakir olduğu halde tedarik-i maişet emrinde tahavvün göstermiş ve aile efradının muhimmat-ı zaruriyatını tedarik etmek hatırına gelmezdi. Bundan dolayı Hoca Yusuf el-hemadani nasihat eder. Ben boşlum şeye muktedir değilim der. Hoca Yusuf el-hemadani kendisine itab eder. Fakat o gece rüyasında Cenab-ı Hakkı görür, Cenab-ı Hak buyurur ki; "Ya Yusuf bir sana cöz verdik, Hasana ise göz ve basiret verdik." Bundan sonra Hoca Yusuf, umum-u dünyadan hiçbir şeyi Hoca Hasan'a teklif etmezlerdi. Kendisini gayet ağır ve muhterem tutarlardı.

162/ "Her gördüğün Hızır bil, her geceyi kadir bil," cümle ile Yahsi bir zaman, cümle buğday bir saman," insan iltifata, hürmet görmeye tabiatten mecburdur. Fakat ne garib ki: kendisi gibi insanlardan iltifat, gözlerde, Padişahlar Padişahı Cenab-ı Hakkın ve müşfikanı-zamın iltifatına mazhar olmak istemezler!

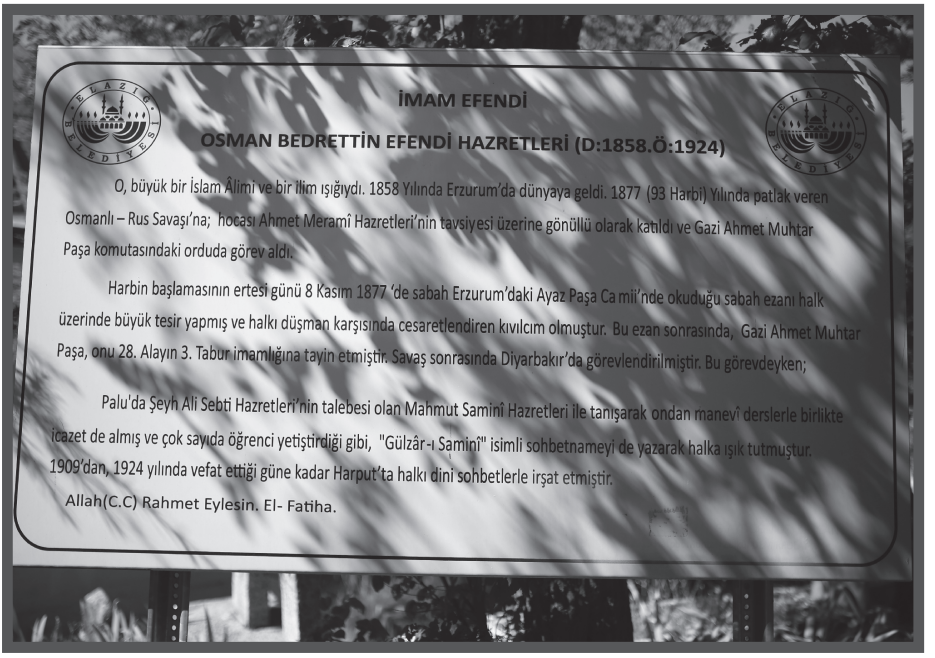

بسم الله الرحمن الرحيم
Hüvel Baki
Varisül Ekmeli Halim
Mürşidi'l A'zam Nakşibendi
El-Halidi, Hacc Mahmudüs
Samini Elhac Hafız
Osman Bedreddini
Erzurumi
İbni Selmanis Sukuti
Viladeti : 1274
vefatı : 1340

بسم الله الرحمن الرحيم
Hüvel Baki
Varisül Ekmeli Halim
Mürşidi'l A'zam Naksibendi
El-Halidi, Hacc Mahmudâs
Samini Elhac Hafiz
Osman Bedreddini
Erzurumi
İbni Sebnanis Sukuti
Viladeti : 1274
vefatı : 1340

بسم الله الرحمن الرحيم
Hüvel Baki
Varisül Ekmeli Halim
Mürşidi'l A'zam Nakşibendi
El-Halidi, Hace Mahmudüs
Samini Elhac Hafız
Osman Bedreddini
Erzurumi
İbni Selmanis Sukuti
Viladeti : 1274
vefatı : 1340

İMAM EFENDİ
OSMAN BEDRETTİN EFENDİ HAZRETLERİ (D:1858.Ö:1924)
O, büyük bir İslam Âlimi ve bir ilim ışığıydı. 1858 Yılında Erzurum'da dünyaya geldi. 1877 (93 Harbi) Yılında patlak veren Osmanlı – Rus Savaşı'na; hocası Ahmet Meramî Hazretleri'nin tavsiyesi üzerine gönüllü olarak katıldı ve Gazi Ahmet Muhtar Paşa komutasındaki orduda görev aldı.
Harbin başlamasının ertesi günü 8 Kasım 1877 'de sabah Erzurum'daki Ayaz Paşa Ca mii'nde okuduğu sabah ezanı halk üzerinde büyük tesir yapmış ve halkı düşman karşısında cesaretlendiren kıvılcım olmuştur. Bu ezan sonrasında, Gazi Ahmet Muhtar Paşa, onu 28. Alayın 3. Tabur imamlığına tayin etmiştir. Savaş sonrasında Diyarbakır'da görevlendirilmiştir. Bu görevdeyken;
Palu'da Şeyh Ali Sebti Hazretleri'nin talebesi olan Mahmut Saminî Hazretleri ile tanışarak ondan manevî derslerle birlikte icazet de almış ve çok sayıda öğrenci yetiştirdiği gibi, "Gülzâr-ı Saminî" isimli sohbetnameyi de yazarak halka ışık tutmuştur. 1909'dan, 1924 yılında vefat ettiği güne kadar Harput'ta halkı dini sohbetlerle irşat etmiştir.
Allah(C.C) Rahmet Eylesin. El- Fatiha.

İnsan dünyevî bir işinin husûlune (gerçekleşmesine) sevindiği gibi, bir emre bir sünnete ittibâ ve muvaffakiyete o kadar veya daha ziyade seviniyorsa veyahut dünyevî bir işinin adem-i husûlüne (gerçekleşmemesine) müteessir olduğu gibi, bir emr-i diniyi ifa edemediği takdirde de o derece veya daha ziyade müteessir ve mahzun oluyorsa; o insanda Allah (c.c) muhabbetinin galip olduğu anlaşılır. Aksi takdirde o kişinin dünyayı çok sevdiğine şüphe yoktur.

İMAM EFENDİ

Bu kitap, bir kültür hizmeti olarak Elazığ Belediyesi katkılarıyla basılmıştır.
Elazığ Belediyesi'nin hediyesidir, para ile satılmaz.

ISBN NO: 978-605-66539-0-2